Suttantapiṭake Saṁyuttanikāye

Sagāthāvaggapāḷiyā saṁvaṇṇanābhūtā

Bhadantamahābuddhaghosattherena katā

Sāratthappakāsinī nāma

SAṀYUTTAṬṬHAKATHĀ

(Paṭhamo bhāgo)

Buddhavasse 2552 Marammavasse 1370 AD. 2008

သုတ္တန္တပိဋကေ သံယုတ္တနိကာယေ

သဂါထာဝဂ္ဂပါဠိယာ သံဝဏ္ဏနာဘူတာ

ဘဒ္ဒန္တမဟာဗုဒ္ဓဃောသတ္ထေရေန ကတာ

သာရတ္ထပ္ပကာသိနီ နာမ

သံယုတ္တဋ္ဌကထာ

မရမ္မရဋ္ဌေ ဗုဒ္ဓသာသနသမိတိယာ
မုဒ္ဒာယန္တာလယေ မုဒ္ဒိတာ

ဗုဒ္ဓဝဿ ၂၅၀၀ မရမ္မဝဿ ၁၃၁၈ ၁၉၅၇

Romanized from Myanmar version published in 1970

© Buddhasāsana Society

Aṭṭhakathā Series 14

First published in 2008 by Ministry of Religious Affairs

Yangon, Myanmar

သုတ္တန္တပိဋကေ သံယုတ္တနိကာယေ

သဂါထာဝဂ္ဂပါဠိယာ သံဝဏ္ဏနာဘူတာ

ဘဒ္ဒန္တမဟာဗုဒ္ဓဃောသတ္ထေရေန ကတာ

သာရတ္ထပ္ပကာသိနီ နာမ

သံယုတ္တဋ္ဌကထာ

မရမ္မရဋ္ဌေ ဗုဒ္ဓသာသနသမိတိယာ
မုဒ္ဒာယန္တာလယေ မုဒ္ဒါပိတာ

ဗုဒ္ဓဝဿေ ၂၅၀၁ မရမ္မဝဿေ ၁၃၁၉ ၁၉၅၇

Nidānakathā

Sirimatā amhākaṁ Buddhena Bhagavatā Arahatā Sammāsambuddhena sakalalokapatthaṭamahākaruṇāsinehasiniddhahadayena sabbattha appaṭihatasabbaññutānāvaraṇādiñāṇobhāsasamujjalitena sanarāmaralokagurunā sadevakassa lokassa atthāya hitāya sukhāya dhammo ca vinayo ca desito paññatto, so pariyattipaṭipattipaṭivedhavasena vibhattesu tīsu saddhammesu pariyattisaddhammo nāma, tadeva ca sāsanaṭṭhitiyā pamāṇaṁ, satiyeva hi tasmiṁ itare uppajjanti, nāsati, vuttañhetaṁ **Aṅguttaraṭṭhakathāyaṁ**— (Aṁ-Ṭṭha 1. 72 piṭṭhe)

“Suttantesu asantesu, pamuṭṭhe vinayamhi ca.
Tamo bhavissati loko, sūriye atthaṅgate yathā.

Suttante rakkhite sante, paṭipatti hoti rakkhitā.
Paṭipattiyaṁ ṭhito dhīro, yogakkhemā na dhaṁsatī”ti.

Teneva ca saddhammaciraṭṭhitikāmino theravarā Mahākassapādayo pariyattisaddhammasaṅkhātaṁ Tepiṭakaṁ Buddhavacanaṁ saṅgītimāropetvā Buddhasāsanaṁ saṁrakkhiṁsu, taṁkālikā ca rājāno saddhammābhivuddhikāmā tesaṁ saṅgītikārānamanubalappadānena sahāyattamupāgamuṁ.

Tathā hi catūhādhikatimāsaparinibbute Bhagavati Mahākassapattherappamukhehi pañcahi arahantasatehi Rājagahe **paṭhamā dhammasaṅgīti** katā rañño Māgadhassa Ajātasattuno visesānuggahamādāya.

Vassasataparinibbute ca Bhagavati Mahāyasattherappamukhehi sattahi arahantasatehi Vesāliyaṁ **dutiyā dhammasaṅgīti** katā, tadā ca Kālāsoko mahīpati tesaṁ sahāyattamupāgato.

Tathāgataparinibbānato pana dvinnaṁ vassasatānamupari pañcattiṁsatime vasse Mahāmoggaliputtatissattherappamukhehi arahantasahassehi Pāṭaliputte **tatiyā dhammasaṅgīti** katā sakalalokapatthaṭayasassa Dhammāsokassa bhūpatino niratisayānuggahaṁ laddhāna.

နိဒါနကထာ

သိရိမတာ အမှာကံ ဗုဒ္ဓေန ဘဂဝတာ အရဟတာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန သကလလောကပတ္ထဋမဟာကရုဏာသိနေဟသိနိဒ္ဓဟဒယေန သဗ္ဗတ္ထ အပ္ပဋိဟတသဗ္ဗညုတာနာဝရဏာဒိဉာဏောဘာသသမုဇ္ဇလိတေန သနရာမရလောကဂရုနာ သဒေဝကဿ လောကဿ အတ္ထာယ ဟိတာယ သုခါယ ဓမ္မော စ ဝိနယော စ ဒေသိတော ပညတ္တော၊ သော ပရိယတ္တိပဋိပတ္တိပဋိဝေဓဝသေန ဝိဘတ္တေသု တီသု သဒ္ဓမ္မေသု ပရိယတ္တိသဒ္ဓမ္မော နာမ၊ တဒေဝ စ သာသနဋ္ဌိတိယာ ပမာဏံ၊ သတိယေဝ ဟိ တသ္မိံ ဣတရေ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ နာသတိ၊ ဝုတ္တဉ္ဟေတံ **အင်္ဂုတ္တရဋ္ဌကထာယံ**—

“သုတ္တန္တေသု အသန္တေသု၊ ပမုဋ္ဌေ ဝိနယမှိ စ။
တမော ဘဝိဿတိ လောကော၊ သူရိယေ အတ္ထင်္ဂတေ ယထာ။

သုတ္တန္တေ ရက္ခိတေ သန္တေ၊ ပဋိပတ္တိ ဟောတိ ရက္ခိတာ။
ပဋိပတ္တိယံ ဌိတော ဓီရော၊ ယောဂက္ခေမာ န ဓံသတီ”တိ။

တေနေဝ စ သဒ္ဓမ္မစိရဋ္ဌိတိကာမာ ထေရဝရာ မဟာကဿပါဒယော ပရိယတ္တိသဒ္ဓမ္မသင်္ခါတံ တေပိဋကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ သင်္ဂီတိမာရောပေတွာ ဗုဒ္ဓသာသနံ သံရက္ခိံသု၊ တံကာလိကာ စ ရာဇာနော သဒ္ဓမ္မာဘိဝုဍ္ဎိကာမာ တေသံ သင်္ဂီတိကာရာနမနုဗလပ္ပဒါနေန သဟာယတ္တမုပါဂမုံ။

တထာ ဟိ စတူဟာဓိကတိမာသပရိနိဗ္ဗုတေ ဘဂဝတိ မဟာကဿပတ္ထေရပ္ပမုခေဟိ ပဉ္စဟိ အရဟန္တသတေဟိ ရာဇဂဟေ **ပဌမာ ဓမ္မသင်္ဂီတိ** ကတာ ရညော မာဂဓဿ အဇာတသတ္တုနော ဝိသေသာနုဂ္ဂဟမာဒါယ။

ဝဿသတပရိနိဗ္ဗုတေ စ ဘဂဝတိ မဟာယသတ္ထေရပ္ပမုခေဟိ သတ္တဟိ အရဟန္တသတေဟိ ဝေသာလိယံ **ဒုတိယာ ဓမ္မသင်္ဂီတိ** ကတာ၊ တဒါ စ ကာလာသောကော မဟီပတိ တေသံ သဟာယတ္တမုပါဂတော။

တထာဂတပရိနိဗ္ဗာနတော ပန ဒွိန္နံ ဝဿသတာနမုပရိ ပဉ္စတ္တိံသတိမေ ဝဿေ မဟာမောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿတ္ထေရပ္ပမုခေဟိ အရဟန္တသဟဿေဟိ ပါဋလိပုတ္တေ **တတိယာ ဓမ္မသင်္ဂီတိ** ကတာ သကလလောကပတ္ထဋယသဿ ဓမ္မာသောကဿ ဘူပတိနော နိရတိသယာနုဂ္ဂဟံ လဒ္ဓါန။

သံ-ဋ္ဌ ၁—၈

Sammāsambuddhaparinibbutito pana catunnaṁ vassasatānamupari paṇṇāse vasse Laṅkādīpe Vaṭṭagāmaṇirājino kāle Mātulajanapade Ālokaleṇe **catutthī dhammasaṅgīti** katā pañcahi arahantasatehi Mahādhammarakkhitattherappamukhehi, yā loke “potthakāropanasaṅgītī”ti pākaṭā.

Buddhavasse pana catussatādhikadvisahassānamupari pannarasamasaṅkhyaṁ sampatte imasmimpi Marammaraṭṭhe **Mindon**nāmassa mahādhammarājino kāle Mandalay itipākaṭe Ratanāpuñjanagare **pañcamī dhammasaṅgīti** katā catussatādhikadvisahassattherehi Dakkhiṇārāmavāsītipiṭakadharabhadantajāgarattherappamukhehi tasseva rañño anavasesānuggahamādāya, yā loke “selakkharāropanasaṅgītī”ti vuccati.

Itthaṁ sudaṁ Buddhassa Bhagavato sāsanaṁ iddhañceva hoti phītañca vitthārikaṁ bāhujaññaṁ puthubhūtaṁ yāvajjatanā.

Cirakālato panetaṁ Buddhavacanaṁ lekhaparamparāya ceva muddaṇaparamparāya ca anekakkhattuṁ parivattiyābhataṁ na sakkā dāni vattuṁ “paṭhamadutiyatatiyādisaṅgītimāropitākāreneva sabbaso parisuddhan”ti, aññadatthu panādhunikapotthakesu saṁvijjamānehi kehici pamādalekhādisañjātakhalitādhikaparibhaṭṭhapāṭhehi malīnamevetaṁ, tathā hi nānādesiyapotthakesu aññamaññaṁ saṁsandiyamānesu anekā visadisapāṭhā dissanti.

Tatoyeva ca Buddhavacanassa suparisuddhabhāvakāmino mahātherā sasatthantarapiṭakattayakovidā dhammavinayaṁ vācentāyeva te khalitādhikaparibhaṭṭhapāṭhe disvā evaṁ samacintesuṁ kathesuṁ ca—

“Advayavādino suparisuddhavacanassa tassa Bhagavato pāvacanaṁ advayaṁ suparisuddhaṁ nimmalamevassa, imesu pana pāvacanapotthakesu aññamaññaṁ visadisā ceva aparisuddhā ca pāṭhā dissanti, nissaṁsayaṁ kho ayameva mūlapāṭho, yo nesaṁ yuttisampanno, tadañño pana pamādalekhapāṭhoyeva, tādisā ca dissanti ādhunikapāvacanapotthakesu kismiñci kismiñci ṭhāne.

Kāmañcetedāni na tāva bahutarā, yāva yathābhūtaṁ pāḷiyā atthaṁ paṭisedheyyuṁ, etarahi pana asodhiyamānā te gacchante gacchante

သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓပရိနိဗ္ဗုတိတော ပန စတုန္နံ ဝဿသတာနမုပရိ ပဏ္ဏာသေ ဝဿေ လင်္ကာဒီပေ ဝဋ္ဋဂါမဏိရာဇိနော ကာလေ မာတုလဇနပဒေ အာလောကလေဏေ **စတုတ္ထီ ဓမ္မသင်္ဂီတိ** ကတာ ပဉ္စဟိ အရဟန္တသတေဟိ မဟာဓမ္မရက္ခိတတ္ထေရပ္ပမုခေဟိ၊ ယာ လောကေ “ပေါတ္ထကာရောပနသင်္ဂီတီ”တိ ပါကဋာ။

ဗုဒ္ဓဝဿေ ပန စတုဿတာဓိကဒွိသဟဿာနမုပရိ ပန္နရသမသင်္ချံ သမ္ပတ္တေ ဣမသ္မိမ္ပိ မရမ္မရဋ္ဌေ **မင်းတုန်း**နာမဿ မဟာဓမ္မရာဇိနော ကာလေ မန္တလေး ဣတိပါကဋေ ရတနာပုဉ္ဇနဂရေ **ပဉ္စမီ ဓမ္မသင်္ဂီတိ** ကတာ စတုဿတာဓိကဒွိသဟဿတ္ထေရေဟိ ဒက္ခိဏာရာမဝါသီတိပိဋကဓရဘဒန္တဇာဂရတ္ထေရပ္ပမုခေဟိ တဿေဝ ရညော အနဝသေသာနုဂ္ဂဟမာဒါယ၊ ယာ လောကေ “သေလက္ခရာရောပနသင်္ဂီတီ”တိ ဝုစ္စတိ။

ဣတ္ထံ သုဒံ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော သာသနံ ဣဒ္ဓဉ္စေဝ ဟောတိ ဖီတဉ္စ ဝိတ္ထာရိကံ ဗာဟုဇညံ ပုထုဘူတံ ယာဝဇ္ဇတနာ။

စိရကာလတော ပနေတံ ဗုဒ္ဓဝစနံ လေခပရမ္ပရာယ စေဝ မုဒ္ဒဏပရမ္ပရာယ စ အနေကက္ခတ္တုံ ပရိဝတ္တိယာဘတံ န သက္ကာ ဒါနိ ဝတ္တုံ “ပဌမဒုတိယတတိယာဒိသင်္ဂီတိမာရောပိတာကာရေနေဝ သဗ္ဗသော ပရိသုဒ္ဓ”န္တိ၊ အညဒတ္ထု ပနာဓုနိကပေါတ္ထကေသု သံဝိဇ္ဇမာနေဟိ ကေဟိစိ ပမာဒလေခါဒိသဉ္ဇာတခလိတာဓိကပရိဘဋ္ဌပါဌေဟိ မလီနမေဝေတံ၊ တထာ ဟိ နာနာဒေသိယပေါတ္ထကေသု အညမညံ သံသန္ဒိယမာနေသု အနေကာ ဝိသဒိသပါဌာ ဒိဿန္တိ။

တတောယေဝ စ ဗုဒ္ဓဝစနဿ သုပရိသုဒ္ဓဘာဝကာမာ မဟာထေရာ သသတ္ထန္တရပိဋကတ္တယကောဝိဒါ ဓမ္မဝိနယံ ဝါစေန္တာယေဝ တေ ခလိတာဓိကပရိဘဋ္ဌပါဌေ ဒိသွာ ဧဝံ သမစိန္တေသုံ ကထေသုံ စ—

“အဒွယဝါဒိနော သုပရိသုဒ္ဓဝစနဿ တဿ ဘဂဝတော ပါဝစနံ အဒွယံ သုပရိသုဒ္ဓံ နိမ္မလမေဝဿ၊ ဣမေသု ပန ပါဝစနပေါတ္ထကေသု အညမညံ ဝိသဒိသာ စေဝ အပရိသုဒ္ဓါ စ ပါဌာ ဒိဿန္တိ၊ နိဿံသယံ ခေါ အယမေဝ မူလပါဌော၊ ယော နေသံ ယုတ္တိသမ္ပန္နော၊ တဒညော ပန ပမာဒလေခပါဌောယေဝ၊ တာဒိသာ စ ဒိဿန္တိ အာဓုနိကပါဝစနပေါတ္ထကေသု ကိသ္မိဉ္စိ ကိသ္မိဉ္စိ ဌာနေ။

ကာမဉ္စေတဒါနိ န တာဝ ဗဟုတရာ၊ ယာဝ ယထာဘူတံ ပါဠိယာ အတ္ထံ ပဋိသေဓေယျုံ၊ တေရဟိ ပန အသောဓိယမာနာ တေ ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ

kāle bahutarā bahutarā jāyeyyuṁ, taṁkālikā ca pacchimā janā te sodhetuṁ asamatthā yathādhippetaṁ pāḷiyā atthaṁ na sammā jāneyyuṁ, evamete saddhammassa sammosāya antaradhānāya saṁvatteyyuṁ.

Vuttaṁ hetaṁ **Aṅguttaranikāye**— (Aṁ 1. 60 piṭṭhe)

‘Dveme bhikkhave dhammā saddhammassa sammosāya antaradhānāya saṁvattanti, katame dve, dunnikkhittaṁ ca padabyañjanaṁ attho ca dunnīto, dunnikkhittassa bhikkhave padabyañjanassa atthopi dunnayo hoti, ime kho bhikkhave dve dhammā saddhammassa sammosāya antaradhānāya saṁvattantī’ti.

Yaṁnūna mayaṁ te sodhetvā nimmalaṁ parisuddhaṁ Buddhavacanaṁ sampatiṭṭhāpeyyāma, tadassa saddhammaciraṭṭhitiyā bahujanahitāya bahujanasukhāya ca, taṁ pana na sukaraṁ sampādetuṁ aññatra dhammikarājūnamanuggahenā”ti.

Sā panāyaṁ kathā patthaṭā sādhujanaparamparāya, sutā ca **U Nu** nāmadheyyaggamahāmaccappamukhehi Marammaraṭṭhissarehi, sutvāna te evaṁ samacintesuṁ sammantayiṁsu ca “na kho panetaṁ amhākaṁ patirūpaṁ, ye mayaṁ pubbakehi dhammikehi dhammarājūhi samanuggahitassa Buddhasāsanassa parihānikāraṇaṁ passamānāyeva ajjhupekkhitvā appossukkā vihareyyāma, yaṁnūna mayaṁ sāsanopakārupāye sampādetvā visesato ca ādhunikapāvacanapotthakesu dissamāne saṁsayaṭṭhānīye pamādalekhapāṭhe saṁsodhetukāmānaṁ mahātherānaṁ ajjhāsayaṁ paripūretvā Buddhasāsanaṁ anuggaṇheyyāmā”ti, atha te sabbepi sāsanānuggahāya katasanniṭṭhānā ahesuṁ.

Anuggahitukāmehipi ca tehi na sakkā āṇāya kātuṁ vinā mahājanacchandasañjātopadesena, mahājanappatinidhibhūtā hi etarahi Marammikā rājāno, upadeso ca santhāgārasamitiyaṁ mahājanappatinidhibhūtānaṁ matisajīvānaṁ chandeneva samuppajjati, tasmā Buddhasāsanānuggahāya santhāgārasamitiyaṁ ekaṁ dhammupadesaṁ paññāpetvā **Buddhasāsanasamiti** nāma mahāsamiti samuṭṭhāpitā. Tassā kho pana samitiyā sabhāpati hoti *Thado*sirīsudhammopādhidhārī ***Sir*** **U Thwin**vhayo mahāseṭṭhi, upasabhāpati pana *Thado*sirīsudhammopādhidhārīyeva **U Thein Maung**vhayo padhānaḍḍavinicchayamandiramhi mahākkhadassādhipati, sabbakammavidhāyako pana

ကာလေ ဗဟုတရာ ဗဟုတရာ ဘဝေယျုံ၊ တံကာလိကာ စ ပစ္ဆိမာ ဇနာ တေ သောဓေတုံ အသမတ္ထာ ယထာဓိပ္ပေတံ ပါဠိယာ အတ္ထံ န သမ္မာ ဇာနေယျုံ၊ ဧဝမေတေ သဒ္ဓမ္မဿ သမ္မောသာယ အန္တရဓာနာယ သံဝတ္တေယျုံ။

ဝုတ္တံ ဟေတံ **အင်္ဂုတ္တရနိကာယေ**—

‘ဒွေမေ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာ သဒ္ဓမ္မဿ သမ္မောသာယ အန္တရဓာနာယ သံဝတ္တန္တိ၊ ကတမေ ဒွေ၊ ဒုန္နိက္ခိတ္တံ စ ပဒဗျဉ္ဇနံ အတ္ထော စ ဒုန္နီတော၊ ဒုန္နိက္ခိတ္တဿ ဘိက္ခဝေ ပဒဗျဉ္ဇနဿ အတ္ထောပိ ဒုန္နယော ဟောတိ၊ ဣမေ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဒွေ ဓမ္မာ သဒ္ဓမ္မဿ သမ္မောသာယ အန္တရဓာနာယ သံဝတ္တန္တီ’တိ။

ယံနူန မယံ တေ သောဓေတွာ နိမ္မလံ ပရိသုဒ္ဓံ ဗုဒ္ဓဝစနံ သမ္ပတိဋ္ဌာပေယျာမ၊ တဒဿ သဒ္ဓမ္မစိရဋ္ဌိတိယာ ဗဟုဇနဟိတာယ ဗဟုဇနသုခါယ စ၊ တံ ပန န သုကရံ သမ္ပာဒေတုံ အညတြ ဓမ္မိကရာဇူနမနုဂ္ဂဟေနာ”တိ။

သာ ပနာယံ ကထာ ပတ္ထဋာ သာဓုဇနပရမ္ပရာယ၊ သုတာ စ **ဦးနု** နာမဓေယျဂ္ဂမဟာမစ္စပ္ပမုခေဟိ မရမ္မရဋ္ဌိဿရေဟိ၊ သုတွာန တေ ဧဝံ သမစိန္တေသုံ သမ္မန္တယိံသု စ “န ခေါ ပနေတံ အမှာကံ ပတိရူပံ၊ ယေ မယံ ပုဗ္ဗကေဟိ ဓမ္မိကေဟိ ဓမ္မရာဇူဟိ သမနုဂ္ဂဟိတဿ ဗုဒ္ဓသာသနဿ ပရိဟာနိကာရဏံ ပဿမာနာယေဝ အဇ္ဈုပေက္ခိတွာ အပ္ပေါဿုက္ကာ ဝိဟရေယျာမ၊ ယံနူန မယံ သာသနောပကာရုပါယေ သမ္ပာဒေတွာ ဝိသေသတော စ အာဓုနိကပါဝစနပေါတ္ထကေသု ဒိဿမာနေ သံသယဋ္ဌာနီယေ ပမာဒလေခပါဌေ သံသောဓေတုကာမာနံ မဟာထေရာနံ အဇ္ဈာသယံ ပရိပူရေတွာ ဗုဒ္ဓသာသနံ အနုဂ္ဂဏှေယျာမာ’’တိ၊ အထ တေ သဗ္ဗေပိ သာသနာနုဂ္ဂဟာယ ကတသန္နိဋ္ဌာနာ အဟေသုံ။

အနုဂ္ဂဟိတုကာမေဟိပိ စ တေဟိ န သက္ကာ အာဏာယ ကာတုံ ဝိနာ မဟာဇနစ္ဆန္ဒသဉ္ဇာတောပဒေသေန၊ မဟာဇနပ္ပတိနိဓိဘူတာ ဟိ ဧတရဟိ မရမ္မိကာ ရာဇာနော၊ ဥပဒေသော စ သန္ထာဂါရသမိတိယံ မဟာဇနပ္ပတိနိဓိဘူတာနံ မတိသဇီဝါနံ ဆန္ဒေနေဝ သမုပ္ပဇ္ဇတိ၊ တသ္မာ ဗုဒ္ဓသာသနာနုဂ္ဂဟာယ သန္ထာဂါရသမိတိယံ ဧကံ ဓမ္မုပဒေသံ ပညာပေတွာ **ဗုဒ္ဓသာသနသမိတိ** နာမ မဟာသမိတိ သမုဋ္ဌာပိတာ။ တဿာ ခေါ ပန သမိတိယာ သဘာပတိ ဟောတိ သတိုးသိရီသုဓမ္မောပါဓိဓာရီ **ဆာဦးသွင်**ဝှယော မဟာသေဋ္ဌိ၊ ဥပသဘာပတိ ပန သတိုးသိရီသုဓမ္မောပါဓိဓာရီယေဝ **ဦးသိန်းမောင်**ဝှယော ပဓာနဍ္ဍဝိနိစ္ဆယမန္ဒိရမှိ မဟာက္ခဒဿာဓိပတိ၊ သဗ္ဗကမ္မဝိဓာယကော ပန

hitadharo *Thado*mahāsaresīthūpādhiko **U Chan Htun**vhayo upadesikādhipatipadhānanītivedimahāmantī. Bhaṇḍuppādako pana raṭṭhissarānaṁ patinidhibhūto **U Win** nāmadheyyo sāsanaṭṭhānikamahāmatto.

Atha te Buddhasāsanasamitikā “yāyeva kho panatthāya samuṭṭhāpitāyaṁ samiti, tadatthamidāni visesato kāhāmā”ti Marammaraṭṭhebhipākaṭaguṇasamudayasamudite tattha tattha padhānanāyakabhūte paropaṇṇāsamahāthere dīghadassino nimantiya evamārocesuṁ “ayaṁ bhante amhākaṁ Buddhasāsanamahāsamiti Buddhasāsanānuggahatthāyeva raṭṭhissarānaṁ dhammupadesena samuṭṭhāpitā, sacedāni bhante pubbe viya dhammasaṅgītiṁ katvā sāsanaṁ paggaṇhituṁ yujjeyya, mahātherā ca tathā kātumiccheyyuṁ, vissatthāva bhante karontu, mayaṁ tattha kāyañāṇapaccayabalehi niravasesaṁ byāvaṭā bhavissāmā”ti.

Atha kho te mahātherā “dhammasaṅgītiṁ karissāmā”ti katasanniṭṭhānā evaṁ pativedesuṁ “kattabbāyevesā dhammasaṅgīti, nesā na kattabbā, tasmā mayaṁ dāni piṭakapotthakāni pañcamasaṅgītisilālekhāya samānetvā tāniyeva sarīraṁ katvā pāḷisaṁsodhanapubbaṅgamaṁ dhammasaṅgītiṁ kassāma, yāya ādhunikapotthakesu paramparāparivattanavasena sañjātā pamādalekhapāṭhā ca nirākarīyissanti, visodhitañca suparisuddhaṁ pāvacanamūlaṁ labhitvā taṁ muddāpetvā sakalaloke nānāraṭṭhesu nānādesesu byāpanavasena Buddhasāsanassa ciraṭṭhiti ca sādhiyissati, sabbe ca Theravādikā raṭṭhā Marammaraṭṭhasahitā ekato hutvā Buddhasāsanaṁ abhūtapubbapaggahena paggaṇhituṁ labhissanti, sā ca purimikā pañca saṅgītiyo upanidhāya **chaṭṭhasaṅgīti** nāma bhavissati, tañca sabbaṁ bhavissati bahujanahitāya bahujanasukhāya atthāya hitāya sukhāya devamanussānaṁ, bahūni panettha āvassakakiccāni paṭikacceva samādapetabbāni tumhākamāyattāni, tasmā saṅgītikālavavatthānādikiccaṁ tumhākaṁyeva bhāro hotū”ti.

Atha te Buddhasāsanasamitikā sāsanapālakānaṁ mahātherānaṁ chandañca ruciñca samādāya ovādañca sirasā sampaṭicchitvā therānaṁ ceva attano ca kattabbakiccānaṁ pariniṭṭhānasamayaṁ sallakkhetvā “ayaṁ chaṭṭhasaṅgīti Sammāsambuddhaparinibbānato catussatādhikānaṁ dvinnaṁ vassasahassānamupari

ဟိတဓရော သတိုးမဟာသရေစည်သူပါဓိကော **ဦးချန်ထွန်း**ဝှယော ပဓာနဒ္ဓဝိနိစ္ဆယမန္တိရမှိ မဟာကမ္မဒသော၊ ဘဏ္ဍုပ္ပါဒကော ပန ရဋ္ဌိဿရာနံ ပတိနိဓိဘူတော **ဦးဝင်း** နာမဓေယျော သာသနဋ္ဌာနိကမဟာမတ္တော။

အထ တေ ဗုဒ္ဓသာသနသမိတိကာ “ယာယေဝ ခေါ ပနတ္ထာယ သမုဋ္ဌာပိတာယံ သမိတိ၊ တဒတ္ထမိဒါနိ ဝိသေသတော ကာဟာမာ”တိ မရမ္မရဋ္ဌေဘိပါကဋဂုဏသမုဒယသမုဒိတေ တတ္ထ တတ္ထ ပဓာနနာယကဘူတေ ပရောပဏ္ဏာသမဟာထေရေ ဒီဃဒဿိနော နိမန္တိယ ဧဝမာရောစေသုံ “အယံ ဘန္တေ အမှာကံ ဗုဒ္ဓသာသနမဟာသမိတိ ဗုဒ္ဓသာသနာနုဂ္ဂဟတ္ထာယေဝ ရဋ္ဌိဿရာနံ ဓမ္မုပဒေသေန သမုဋ္ဌာပိတာ၊ သစေဒါနိ ဘန္တေ ပုဗ္ဗေ ဝိယ ဓမ္မသင်္ဂီတိံ ကတွာ သာသနံ ပဂ္ဂဏှိတုံ ယုဇ္ဇေယျ၊ မဟာထေရာ စ တထာ ကာတုမိစ္ဆေယျုံ၊ ဝိဿတ္ထာဝ ဘန္တေ ကရောန္တု၊ မယံ တတ္ထ ကာယဉာဏပစ္စယဗလေဟိ နိရဝသေသံ ဗျာဝဋာ ဘဝိဿာမာ”တိ။

အထ ခေါ တေ မဟာထေရာ “ဓမ္မသင်္ဂီတိံ ကရိဿာမာ”တိ ကတသန္နိဋ္ဌာနာ ဧဝံ ပတိဝေဒေသုံ “ကတ္တဗ္ဗာယေဝေသာ ဓမ္မသင်္ဂီတိ၊ နေသာ န ကတ္တဗ္ဗာ၊ တသ္မာ မယံ ဒါနိ ပိဋကပေါတ္ထကာနိ ပဉ္စမသင်္ဂီတိသိလာလေခါယ သမာနေတွာ တာနိယေဝ သရီရံ ကတွာ ပါဠိသံသောဓနပုဗ္ဗင်္ဂမံ ဓမ္မသင်္ဂီတိံ ကဿာမ၊ ယာယ အာဓုနိကပေါတ္ထကေသု ပရမ္ပရာပရိဝတ္တနဝသေန သဉ္ဇာတာ ပမာဒလေခပါဌာ စ နိရာကရီယိဿန္တိ၊ ဝိသောဓိတဉ္စ သုပရိသုဒ္ဓံ ပါဝစနမူလံ လဘိတွာ တံ မုဒ္ဒါပေတွာ သကလလောကေ နာနာရဋ္ဌေသု နာနာဒေသေသု ဗျာပနဝသေန ဗုဒ္ဓသာသနဿ စိရဋ္ဌိတိ စ သာဓိယိဿတိ၊ သဗ္ဗေ စ ထေရဝါဒိကာ ရဋ္ဌာ မရမ္မရဋ္ဌသဟိတာ ဧကတော ဟုတွာ ဗုဒ္ဓသာသနံ အဘူတပုဗ္ဗပဂ္ဂဟေန ပဂ္ဂဏှိတုံ လဘိဿန္တိ၊ သာ စ ပုရိမိကာ ပဉ္စ သင်္ဂီတိယော ဥပနိဓာယ **ဆဋ္ဌသင်္ဂီတိ** နာမ ဘဝိဿတိ၊ တဉ္စ သဗ္ဗံ ဘဝိဿတိ ဗဟုဇနဟိတာယ ဗဟုဇနသုခါယ အတ္ထာယ ဟိတာယ သုခါယ ဒေဝမနုဿာနံ၊ ဗဟူနိ ပနေတ္ထ အာဝဿကကိစ္စာနိ ပဋိကစ္စေဝ သမာဒပေတဗ္ဗာနိ တုမှာကမာယတ္တာနိ၊ တသ္မာ သင်္ဂီတိကာလဝဝတ္ထာနာဒိကိစ္စံ တုမှာကံယေဝ ဘာရော ဟောတူ”တိ။

အထ တေ ဗုဒ္ဓသာသနသမိတိကာ သာသနပါလကာနံ မဟာထေရာနံ ဆန္ဒဉ္စ ရုစိဉ္စ သမာဒါယ ဩဝါဒဉ္စ သိရသာ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ထေရာနံ စေဝ အတ္တနော စ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စာနံ ပရိနိဋ္ဌာနသမယံ သလ္လက္ခေတွာ “အယံ ဆဋ္ဌသင်္ဂီတိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓပရိနိဗ္ဗာနတော စတုဿတာဓိကာနံ ဒွိန္နံ ဝဿသဟဿာနမုပရိ

aṭṭhanavutime vasse vesākhapuṇṇamito paṭṭhāya ārabhitabbā, dve ca vassāni kattabbā, pañcannaṁ ca sāsanavassasahassānamupaḍḍhavasse vesākhapuṇṇamiyaṁyeva pariniṭṭhāpetabbā”ti saṅgītikālaṁ vavatthapesuṁ.

Tato paṭṭhāya ca te punappunaṁ sannipatitvā sammantayitvā saṅgītiyā pubbakiccesu nirantaraṁ byāvaṭā honti, “mahantaṁ kho Jinasāsanaṁ mahatiyāyevetaṁ pūjāya pūjanīyan”ti mantvā tehi kārāpitāni mahantamahantāni sāsanamandirāni, tattha saṅgītiṁ kurumānassa bhikkhusaṁghassa sukhasannisajjatthaṁ sannipātaṭṭhānabhūtaṁ mahantaṁ saṅgītimandiraṁ Yangon nāma rājadhāniyaṁ **Sirīmaṅgala**tthale **Kaba Aye** (Lokasāma) nāmakassa cetiyassa āsanne selapabbataguhāvesena kārāpitaṁ tibhūmakaṁ pāyaso silā-iṭṭhakāyomayaṁ, evaṁ mahantampetaṁ ekasaṁvacchareneva pariniṭṭhāpitaṁ iddhiyā maññe nimmitaṁ, tañca bahi ṭhatvā apekkhattaṁ sayaṁjātaselapabbato viya dissati, anto pavisitvā olokayataṁ pana olokitolokitaṭṭhānato dassanīyaṁ pāsādikaṁ ramaṇīyaṁ atittikarameva hutvā devavimānamiva khāyati. Tassa panāvidūre aḍḍhateyyānaṁ saṅgītikārabhikkhusahassānaṁ nivāsappahonakā cattāro iṭṭhakamayā mahāpāsādā ceva iṭṭhakamayāyeva bhojanamahāsālā ca mahāsīmāpāsādādayo ca muddaṇayantasālā ca tatheva kārāpitā.

Mahātherāpi ca “saṅgītikiccaṁ nāma therādheyyaṁ, therānaṁ ovādeneva kattabbaṁ, na vinā tena, tasmā bhikkhusaṁghassa ceva upāsakānañca sabbampi saṅgītipaṭibaddhamovādaṁ dātuṁ bhavitabbamettha ovādadāyakasaṁghasabhāyapī”ti Marammaraṭṭhadhajūpame aggamahāpaṇḍitopādhidhārino ca raṭṭhovādācariyasammate ca raṭṭhavinayadharasammate ca aññe cābhipākaṭagarubhāvanīyādiguṇagaṇasamaṅginoti parosataṁ nāyakamahāthere uccinitvā “chaṭṭhasaṅgīti-ovādācariyasaṁghanāyakasabhaṁ” nāmekaṁ padhānamahāsaṁghasabhaṁ patiṭṭhāpesuṁ, te ca nāyakamahātherā Sambuddhavacanaratanākarapārage vividhasatthantaragahanāsaṅgacārine therānuthere pañcavīsatimatte samuccinitvā “chaṭṭhasaṅgītidhurandharasabhā”ti ca sammannitvā tassā sabhāya bhāraṁ niyyātesuṁ sabbāni saṅgītipaṭibaddhakiccāni saṁvidahituṁ. Te ca saṅgītidhurandharasabhikā therā sakalamarammaraṭṭhe **Nyaung Yan Sayadaw**ti abhipākaṭaṁ “Aggamahāpaṇḍito” pādhinā ceva “Abhidhajamahāraṭṭhagurū” pādhinā cāti

အဋ္ဌနဝုတိမေ ဝဿေ ဝေသာခပုဏ္ဏမိတော ပဋ္ဌာယ အာရဘိတဗ္ဗာ၊ ဒွေ စ ဝဿာနိ ကတ္တဗ္ဗာ၊ ပဉ္စန္နံ စ သာသနဝဿသဟဿာနမုပဍ္ဎဝဿေ ဝေသာခပုဏ္ဏမိယံယေဝ ပရိနိဋ္ဌာပေတဗ္ဗာ”တိ သင်္ဂီတိကာလံ ဝဝတ္ထပေသုံ။

တတော ပဋ္ဌာယ စ တေ ပုနပ္ပုနံ သန္နိပတိတွာ သမ္မန္တယိတွာ သင်္ဂီတိယာ ပုဗ္ဗကိစ္စေသု နိရန္တရံ ဗျာဝဋာ ဟောန္တိ၊ “မဟန္တံ ခေါ ဇိနသာသနံ မဟတိယာယေဝေတံ ပူဇာယ ပူဇနီယ”န္တိ မန္တွာ တေဟိ ကာရာပိတာနိ မဟန္တမဟန္တာနိ သာသနမန္ဒိရာနိ၊ တတ္ထ သင်္ဂီတိံ ကုရုမာနဿ ဘိက္ခုသံဃဿ သုခသန္နိသဇ္ဇတ္ထံ သန္နိပါတဋ္ဌာနဘူတံ မဟန္တံ သင်္ဂီတိမန္ဒိရံ ရန်ကုန် နာမ ရာဇဓာနိယံ **သီရိမင်္ဂလ**တ္ထလေ **ကမ္ဘာအေး** (လောကသာမ) နာမကဿ စေတိယဿ အာသန္နေ သေလပဗ္ဗတဂုဟာဝေသေန ကာရာပိတံ တိဘူမကံ ပါယသော သိလာဣဋ္ဌကာယောမယံ၊ ဧဝံ မဟန္တမ္ပေတံ ဧကသံဝစ္ဆရေနေဝ ပရိနိဋ္ဌာပိတံ ဣဒ္ဓိယာ မညေ နိမ္မိတံ၊ တဉ္စ ဗဟိ ဌတွာ အပေက္ခတံ သယံဇာတသေလပဗ္ဗတော ဝိယ ဒိဿတိ၊ အန္တော ပဝိသိတွာ ဩလောကယတံ ပန ဩလောကိတောလောကိတဋ္ဌာနတော ဒဿနီယံ ပါသာဒိကံ ရမဏီယံ အတိတ္တိကရမေဝ ဟုတွာ ဒေဝဝိမာနမိဝ ခါယတိ။ တဿ ပနာဝိဒူရေ အဍ္ဎတေယျာနံ သင်္ဂီတိကာရဘိက္ခုသဟဿာနံ နိဝါသပ္ပဟောနကာ စတ္တာရော ဣဋ္ဌကမယာ မဟာပါသာဒါ စေဝ ဣဋ္ဌကမယာယေဝ ဘောဇနမဟာသာလာ စ မဟာသီမာပါသာဒါဒယော စ မုဒ္ဒဏယန္တသာလာ စ တထေဝ ကာရာပိတာ။

မဟာထေရာပိ စ “သင်္ဂီတိကိစ္စံ နာမ ထေရာဓေယျံ၊ ထေရာနံ ဩဝါဒေနေဝ ကတ္တဗ္ဗံ၊ န ဝိနာ တေန၊ တသ္မာ ဘိက္ခုသံဃဿ စေဝ ဥပါသကာနဉ္စ သဗ္ဗမ္ပိ သင်္ဂီတိပဋိဗဒ္ဓမောဝါဒံ ဒါတုံ ဘဝိတဗ္ဗမေတ္ထ ဩဝါဒဒါယကသံဃသဘာယပီ”တိ မရမ္မရဋ္ဌဓဇူပမေ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတောပါဓိဓာရိနော စ ရဋ္ဌောဝါဒါစရိယသမ္မတေ စ ရဋ္ဌဝိနယဓရသမ္မတေ စ အညေ စာဘိပါကဋဂရုဘာဝနီယာဒိဂုဏဂဏသမင်္ဂိနောတိ ပရောသတံ နာယကမဟာထေရေ ဥစ္စိနိတွာ “ဆဋ္ဌသင်္ဂီတိဩဝါဒါစရိယသံဃနာယကသဘံ” နာမေကံ ပဓာနမဟာသံဃသဘံ ပတိဋ္ဌာပေသုံ၊ တေ စ နာယကမဟာထေရာ သမ္ဗုဒ္ဓဝစနရတနာကရပါရဂေ ဝိဝိဓသတ္ထန္တရဂဟနာသင်္ဂစာရိနေ ထေရာနုထေရေ ပဉ္စဝီသတိမတ္တေ သမုစ္စိနိတွာ “ဆဋ္ဌသင်္ဂီတိဓုရန္ဓရသဘာ”တိ စ သမ္မန္နိတွာ တဿာ သဘာယ ဘာရံ နိယျာတေသုံ သဗ္ဗာနိ သင်္ဂီတိပဋိဗဒ္ဓကိစ္စာနိ သံဝိဒဟိတုံ။ တေ စ သင်္ဂီတိဓုရန္ဓရသဘိကာ ထေရာ သကလမရမ္မရဋ္ဌေ **ညောင်ရမ်းဆရာတော်**တိ အဘိပါကဋံ “အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတော” ပါဓိနာ စေဝ “အဘိဓဇမဟာရဋ္ဌဂုရူ” ပါဓိနာ စာတိ

dvīhi Marammaraṭṭhissarasamappitopādhīhi virājitaṁ jātiyā āsītivassikaṁ upasampadāya saṭṭhivassaṁ “Bhadantarevataṁ” nāma mahātheravaraṁ sabhāpatiṁ katvā Tepiṭake Buddhavacane ceva nānāsatthesu ca kovide dhammācariyakavipadappatte bhikkhū uccinitvā aṭṭhadasādivaggavasena parosataṁ pāḷivisodhakavagge ceva sambahule ca paṭivisodhakavagge bandhāpetvā visodhanappaṭivisodhanehi Buddhavacanaṁ suparisuddhattaṁ paṭipāpetvā dhammasaṅgītimakaṁsu yathā taṁ porāṇakasaṅgītikārā.

Evaṁ saṅgītimāropitassa Tepiṭakassa Buddhavacanassa atthasaṁvaṇṇanābhūtā Aṭṭhakathāyo ca saṁvijjanti manoramāya tantinayānucchavikāya bhāsāya Ācariyabuddhaghosādīhi theravarehi katā.

Tāsampi Aṭṭhakathānaṁ sadesīyamūlehi ceva videsīyamūlehi ca saṁsanditvā Tepiṭakassa viya Buddhavacanassa visodhanapaṭivisodhanavasena mahātherā pāvacanadassino saṁvaṇṇanākovidā pāṭhasodhanamakaṁsu.

Iccevamaṭṭhakathāyo ca pamādakhalitādhika paribhaṭṭhapāṭhānaṁ nirākaraṇavasena visodhitā ceva paṭivisodhitā ca hutvā Buddhasāsanamuddaṇayantālaye samappitā suṭṭhu muddāpaṇāya.

Muddāpaṇakāle ca Piṭakattayamuddāpaṇe viya mahātheravarā mūlasodheyyapattapāṭhakehi gahaṭṭhapaṇḍitehi ceva dhammācariyabhikkhupaṇḍitehi ca anekavāraṁ parisodhitaṁ osānasodheyyapattaṁ paṭivisodhitamūlapotthakena ceva aññehi sadesa desantarika Aṭṭhakathāpotthakehi ca vividhabyākaraṇādisatthehi ca punappunaṁ saṁsandetvā suvisada paribyattakaṇḍavāra vākyaccheda saṅketatañca sampāpetvā mahatā parissamena osānasodhanamakaṁsu.

Evametāsampi ca suvisodhitānaṁ Aṭṭhakathānaṁ saṅgītibhāranitthārakā mahātherā nikhilamarammaraṭṭhe **Maso Yein Sayadaw**ti abhipākaṭaṁ “Aggamahāpaṇḍito” pādhinā ceva “Abhidhajamahāraṭṭhagurū” pādhinā cāti dvīhi Marammaraṭṭhissarasamappitopādhīhi virājitaṁ jātiyā chasattativassikaṁ upasampadāya chappaññāsavassaṁ “Bhadantasūriyābhivaṁsaṁ” nāma mahātheravaraṁ sabhāpatiṁ katvā chaṭṭhasaṅgītikārakapariyāpannehi therānutherehi saṅgamma paṭhanatthāya samārabhiṁsu yathā taṁ chaṭṭhasaṅgītidhammasaṅgāyanākāle.

ဒွီဟိ မရမ္မရဋ္ဌိဿရသမပ္ပိတောပါဓီဟိ ဝိရာဇိတံ ဇာတိယာ အာသီတိဝဿိကံ ဥပသမ္ပဒါယ သဋ္ဌိဝဿံ “ဘဒန္တရေဝတံ” နာမ မဟာထေရဝရံ သဘာပတိံ ကတွာ တေပိဋကေ ဗုဒ္ဓဝစနေ စေဝ နာနာသတ္ထေသု စ ကောဝိဒေ ဓမ္မာစရိယကဝိပဒပ္ပတ္တေ ဘိက္ခူ ဥစ္စိနိတွာ အဋ္ဌဒသာဒိဝဂ္ဂဝသေန ပရောသတံ ပါဠိဝိသောဓကဝဂ္ဂေ စေဝ သမ္ဗဟုလေ စ ပဋိဝိသောဓကဝဂ္ဂေ ဗန္ဓာပေတွာ ဝိသောဓနပ္ပဋိဝိသောဓနေဟိ ဗုဒ္ဓဝစနံ သုပရိသုဒ္ဓတ္တံ ပဋိပါပေတွာ ဓမ္မသင်္ဂီတိမကံသု ယထာ တံ ပေါရာဏကသင်္ဂီတိကာရာ။

ဧဝံ သင်္ဂီတိမာရောပိတဿ တေပိဋကဿ ဗုဒ္ဓဝစနဿ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာဘူတာ အဋ္ဌကထာယော စ သံဝိဇ္ဇန္တိ မနောရမာယ တန္တိနယာနုစ္ဆဝိကာယ ဘာသာယ အာစရိယဗုဒ္ဓဃောသာဒီဟိ ထေရဝရေဟိ ကတာ။

တာသမ္ပိ အဋ္ဌကထာနံ သဒေသီယမူလေဟိ စေဝ ဝိဒေသီယမူလေဟိ စ သံသန္ဒိတွာ တေပိဋကဿ ဝိယ ဗုဒ္ဓဝစနဿ ဝိသောဓနပဋိဝိသောဓနဝသေန မဟာထေရာ ပါဝစနဒဿိနော သံဝဏ္ဏနာကောဝိဒါ ပါဌသောဓနမကံသု။

ဣစ္စေဝမဋ္ဌကထာယော စ ပမာဒခလိတာဓိက ပရိဘဋ္ဌပါဌာနံ နိရာကရဏဝသေန ဝိသောဓိတာ စေဝ ပဋိဝိသောဓိတာ စ ဟုတွာ ဗုဒ္ဓသာသနမုဒ္ဒဏယန္တာလယေ သမပ္ပိတာ သုဋ္ဌု မုဒ္ဒါပဏာယ။

မုဒ္ဒါပဏကာလေ စ ပိဋကတ္တယမုဒ္ဒါပဏေ ဝိယ မဟာထေရဝရာ မူလသောဓေယျပတ္တပါဌကေဟိ ဂဟဋ္ဌပဏ္ဍိတေဟိ စေဝ ဓမ္မာစရိယဘိက္ခုပဏ္ဍိတေဟိ စ အနေကဝါရံ ပရိသောဓိတံ ဩသာနသောဓေယျပတ္တံ ပဋိဝိသောဓိတမူလပေါတ္ထကေန စေဝ အညေဟိ သဒေသ ဒေသန္တရိက အဋ္ဌကထာပေါတ္ထကေဟိ စ ဝိဝိဓဗျာကရဏာဒိသတ္ထေဟိ စ ပုနပ္ပုနံ သံသန္ဒေတွာ သုဝိသဒ ပရိဗျတ္တကဏ္ဍဝါရ ဝါကျစ္ဆေဒ သင်္ကေတတဉ္စ သမ္ပာပေတွာ မဟတာ ပရိဿမေန ဩသာနသောဓနမကံသု။

ဧဝမေတာသမ္ပိ စ သုဝိသောဓိတာနံ အဋ္ဌကထာနံ သင်္ဂီတိဘာရနိတ္ထာရကာ မဟာထေရာ နိခိလမရမ္မရဋ္ဌေ **မစိုးရိမ်ဆရာတော်**တိ အဘိပါကဋံ “အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတော” ပါဓိနာ စေဝ “အဘိဓဇမဟာရဋ္ဌဂုရူ” ပါဓိနာ စာတိ ဒွီဟိ မရမ္မရဋ္ဌိဿရသမပ္ပိတောပါဓီဟိ ဝိရာဇိတံ ဇာတိယာ ဆသတ္တတိဝဿိကံ ဥပသမ္ပဒါယ ဆပ္ပညာသဝဿံ “ဘဒန္တသူရိယာဘိဝံသံ” နာမ မဟာထေရဝရံ သဘာပတိံ ကတွာ ဆဋ္ဌသင်္ဂီတိကာရကပရိယာပန္နေဟိ ထေရာနုထေရေဟိ သင်္ဂမ္မ ပဌနတ္ထာယ သမာရဘိံသု ယထာ တံ ဆဋ္ဌသင်္ဂီတိဓမ္မသင်္ဂါယနာကာလေ။

Evametāsaṁ Aṭṭhakathānaṁ saṁsodhana-muddāpaṇa-sampaṭhanesu karīyamānesu raṭṭhissaragaṇe aggamahāmacco **U Nu** nāmadheyyo mahāsayo ceva Buddhasāsanasamitiyaṁ sampati bhaṇḍuppādako raṭṭhissarānaṁ patinidhibhūto **U Basaw** nāmadheyyo sāsanaṭṭhānikamahāmatto cāti-imepi taṁkiccasampādanāya pāḷisaṅgītikāle viya mahussāhena byāvaṭā honti.

Iccevametāpi Aṭṭhakathāyo theravādīnekāyikavibudhappamukhānaṁ satthāgamaratanālayasāragāhīnaṁ veyyākaraṇakesarīnaṁ accantanimmalañāṇavārinā paridhovitā saṅgamma ca paṭhitā, tā vibudhappavarekagocarā vimuttirasassādadāyiniyo Piṭakattayassatthaṁ paribyattaṁ pakāsentiyo ciraṁ vilasantiyo lokatthasiddhiṁ sādhayantūti.

Tenetaṁ vuccati—

1. Mūlakaṁ pariyattīva, sāsanassa Mahesino.
   Pariyattippamāṇā hi, ciraṁ saddhammasaṇṭhiti.
2. Tasmā taṁ rakkhituṁ therā, dhammasaṅgāhakā purā.
   Rājāno upanissāya, akaṁsu dhammasaṅgahe.
3. **Paṭhamaṁ** dhammasaṅgītiṁ, **Ajātasattu**rājino.
   Anuggahena katvāna, pālayuṁ Jinasāsanaṁ.
4. **Dutiyaṁ** tu tathā katvā, **Kālāsokassa** rājino.
   Kāle tamupanissāya, pālayuṁ Jinasāsanaṁ.
5. **Tatiyaṁ**pica katvāna, **Dhammāsokassa** rājino.
   Anuggahena Buddhassa, sāsanaṁ abhipālayuṁ.
6. **Catutthiṁ** pana Laṅkāyaṁ, **Vaṭṭagāmaṇi**rājino.
   Kālamhi potthakāruḷhaṁ, katvāna pālayuṁ tathā.
7. Imasmiṁ Marammaraṭṭhepi, **Mindon**nāma narādhipaṁ.
   Rajjaṁ samanusāsantaṁ, ratanattayamāmakaṁ.
8. Sannissāya mahātherā, thirasīlā guṇākarā.
   Pañcamiṁ dhammasaṅgītiṁ, karontā sāsanaṭṭhitiṁ.

ဧဝမေတာသံ အဋ္ဌကထာနံ သံသောဓန-မုဒ္ဒါပဏ-သမ္ပဌနေသု ကရီယ-မာနေသု ရဋ္ဌိဿရဂဏေ အဂ္ဂမဟာမစ္စော **ဦးနု** နာမဓေယျော မဟာသယော စေဝ ဗုဒ္ဓသာသနသမိတိယံ သမ္ပတိ ဘဏ္ဍုပ္ပါဒကော ရဋ္ဌိဿရာနံ ပတိနိဓိဘူတော **ဦးဘစော** နာမဓေယျော သာသနဋ္ဌာနိကမဟာမတ္တော စာတိဣမေပိ တံကိစ္စ-သမ္ပာဒနာယ ပါဠိသင်္ဂီတိကာလေ ဝိယ မဟုဿာဟေန ဗျာဝဋာ ဟောန္တိ။

ဣစ္စေဝမေတာပိ အဋ္ဌကထာယော ထေရဝါဒီနေကာယိကဝိဗုဓပ္ပမုခါနံ သတ္ထာဂမရတနာလယသာရဂါဟီနံ ဝေယျာကရဏကေသရီနံ အစ္စန္တနိမ္မလ-ဉာဏဝါရိနာ ပရိဓောဝိတာ သင်္ဂမ္မ စ ပဌိတာ၊ တာ ဝိဗုဓပ္ပဝရေကဂေါစရာ ဝိမုတ္တိရသဿာဒဒါယိနိယော ပိဋကတ္တယဿတ္ထံ ပရိဗျတ္တံ ပကာသေန္တိယော စိရံ ဝိလသန္တိယော လောကတ္ထသိဒ္ဓိံ သာဓယန္တူတိ။

တေနေတံ ဝုစ္စတိ—

၁။ မူလကံ ပရိယတ္တီဝ၊ သာသနဿ မဟေသိနော။
ပရိယတ္တိပ္ပမာဏာ ဟိ၊ စိရံ သဒ္ဓမ္မသဏ္ဌိတိ။

၂။ တသ္မာ တံ ရက္ခိတုံ ထေရာ၊ ဓမ္မသင်္ဂါဟကာ ပုရာ။
ရာဇာနော ဥပနိဿာယ၊ အကံသု ဓမ္မသင်္ဂဟေ။

၃။ **ပဌမံ** ဓမ္မသင်္ဂီတိံ၊ **အဇာတသတ္တု**ရာဇိနော။
အနုဂ္ဂဟေန ကတ္ဝါန၊ ပါလယုံ ဇိနသာသနံ။

၄။ **ဒုတိယံ** တု တထာ ကတွာ၊ **ကာလာသောကဿ** ရာဇိနော။
ကာလေ တမုပနိဿာယ၊ ပါလယုံ ဇိနသာသနံ။

၅။ **တတိယံ**ပိစ ကတွာန၊ **ဓမ္မာသောကဿ** ရာဇိနော။
အနုဂ္ဂဟေန ဗုဒ္ဓဿ၊ သာသနံ အဘိပါလယုံ။

၆။ **စတုတ္ထိံ** ပန လင်္ကာယံ၊ **ဝဋ္ဋဂါမဏိ**ရာဇိနော။
ကာလမှိ ပေါတ္ထကာရုဠှံ၊ ကတွာန ပါလယုံ တထာ။

၇။ ဣမသ္မိံ မရမ္မရဋ္ဌေပိ၊ **မင်းတုန်း**နာမ နရာဓိပံ။
ရဇ္ဇံ သမနုသာသန္တံ၊ ရတနတ္တယမာမကံ။

၈။ သန္နိဿာယ မဟာထေရာ၊ ထိရသီလာ ဂုဏာကရာ။
ပဉ္စမိံ ဓမ္မသင်္ဂီတိံ၊ ကရောန္တာ သာသနဋ္ဌိတိံ။

9. Patthayantā likhāpetvā, silāpaṭṭesu peṭakaṁ.
Vāyāmena mahantena, pālayuṁ Jinasāsanaṁ.

10. Itthaṁ purā mahātherā, rājāno cāpi dhammikā.
Sāsanaṁ paripālesuṁ, jīvitaṁ viya attano.

11. Tathāpi khalitādāni, dissanti Piṭakattaye.
Paramparāya lekhāya, sañjātā muddaṇena ca.

12. Disvāna te mahātherā, vācentāva Tipeṭakaṁ.
Vuccamānanayenevaṁ, cintesuṁ mantayiṁsu ca.

13. “Katvāna sādhukaṁ gantha-suddhikaṁ sāsanāyukaṁ.
Yaṁnūna dhammasaṅgītiṁ, kareyyāma mayaṁ” iti.

14. Etamatthaṁ suṇitvāna, **U Nu** nāma mahāsayo.
Marammavisaye **agga-mahāmacca**dhurandharo.

15. “Sāsanāyattakiccāni, sampādentā visesato.
Saṅgītiyañca therānaṁ, sampūrentā manorathaṁ.

16. Yathā rakkhiṁsu porāṇā, surājāno tathā mayaṁ.
Saṁrakkheyyāma Sambuddha-sāsanaṁ” iti cintiya.

17. Mahāmaccehi aññehi, saṅgamehi ca mantiya.
Suppatiṭṭhāpayitvāna, **Buddhasāsana**saṅgamaṁ.

18. Mahātherānamādāya, chandaṁ idha nivāsinaṁ.
Aññesu Sīhaḷādīsu, videsesu ca vāsinaṁ.

19. Kāretvā dhammasaṅgītiṁ, sodhetvā Satthusāsanaṁ.
Saddhammānuggahatthāya, karaṁ daḷhaparakkamaṁ.

20. **Sirīmaṅgala**vikhyāte, thalasmiṁ pavare subhe.
Cetiyassāvidūramhi, **Kaba Aye** itisaññino.

21. Guhāvesena kāretvā, mahāsaṅgītimandiraṁ.
Āvāsādiñca bhikkhūnaṁ, kāresi muddaṇālayaṁ.

22. Ganthasaṁsodhanaṁ dhamma-saṅgītiyā tu paṇḍitā.
Mahātheravarākaṁsu, satimantā punappunaṁ.

၉။ ပတ္ထယန္တာ လိခါပေတွာ၊ သိလာပဋ္ဋေသု ပေဋကံ။
ဝါယာမေန မဟန္တေန၊ ပါလယုံ ဇိနသာသနံ။

၁၀။ ဣတ္ထံ ပုရာ မဟာထေရာ၊ ရာဇာနော စာပိ ဓမ္မိကာ။
သာသနံ ပရိပါလေသုံ၊ ဇီဝိတံ ဝိယ အတ္တနော။

၁၁။ တထာပိ ခလိတာဒါနိ၊ ဒိဿန္တိ ပိဋကတ္တယေ။
ပရမ္ပရာယ လေခါယ၊ သဉ္ဇာတာ မုဒ္ဒဏေန စ။

၁၂။ ဒိသွာန တေ မဟာထေရာ၊ ဝါစေန္တာဝ တိပေဋကံ။
ဝုစ္စမာနနယေနေဝံ၊ စိန္တေသုံ မန္တယိံသု စ။

၁၃။ “ကတွာန သာဓုကံ ဂန္ထ- သုဒ္ဓိကံ သာသနာယုကံ။
ယံနူန ဓမ္မသင်္ဂီတိံ၊ ကရေယျာမ မယံ” ဣတိ။

၁၄။ ဧတမတ္ထံ သုဏိတွာန၊ **ဦးနု** နာမ မဟာသယော။
မရမ္မဝိသယေ **အဂ္ဂ- မဟာမစ္စ**ဓုရန္ဓရော။

၁၅။ “သာသနာယတ္တကိစ္စာနိ၊ သမ္ပာဒေန္တာ ဝိသေသတော။
သင်္ဂီတိယဉ္စ ထေရာနံ၊ သမ္ပူရေန္တာ မနောရထံ။

၁၆။ ယထာ ရက္ခိံသု ပေါရာဏာ၊ သုရာဇာနော တထာ မယံ။
သံရက္ခေယျာမ သမ္ဗုဒ္ဓ- သာသနံ” ဣတိ စိန္တိယ။

၁၇။ မဟာမစ္စေဟိ အညေဟိ၊ သင်္ဂမေဟိ စ မန္တိယ။
သုပ္ပတိဋ္ဌာပယိတွာန၊ **ဗုဒ္ဓသာသန**သင်္ဂမံ။

၁၈။ မဟာထေရာနမာဒါယ၊ ဆန္ဒံ ဣဓ နိဝါသိနံ။
အညေသု သီဟဠာဒီသု၊ ဝိဒေသေသု စ ဝါသိနံ။

၁၉။ ကာရေတွာ ဓမ္မသင်္ဂီတိံ၊ သောဓေတွာ သတ္ထုသာသနံ။
သဒ္ဓမ္မာနုဂ္ဂဟတ္ထာယ၊ ကရံ ဒဠှပရက္ကမံ။

၂၀။ **သိရီမင်္ဂလ**ဝိချာတေ၊ ထလသ္မိံ ပဝရေ သုဘေ။
စေတိယဿာဝိဒူရမှိ၊ **ကမ္ဘာအေး** ဣတိသညိနော။

၂၁။ ဂုဟာဝေသေန ကာရေတွာ၊ မဟာသင်္ဂီတိမန္ဒိရံ။
အာဝါသာဒိဉ္စ ဘိက္ခူနံ၊ ကာရေသိ မုဒ္ဒဏာလယံ။

၂၂။ ဂန္ထသံသောဓနံ ဓမ္မ- သင်္ဂီတိယာ တု ပဏ္ဍိတာ။
မဟာထေရဝရာကံသု၊ သတိမန္တာ ပုနပ္ပုနံ။

23. Muddāpente ca passitvā, mahātherehi pañcahi.
Sodheyyapattamosānaṁ, nimmalattaṁ supāpitaṁ.

24. Katvā suvisadaṁ Buddha-bhāsitaṁ Piṭakattayaṁ.
Yathā muddāpitaṁ āsi, sāsanatthaṁ Mahesino.

25. Tathā Aṭṭhakathāyo ca, saṁsodhetvā punappunaṁ.
Suṭṭhu muddāpitā honti, sabbalokatthasiddhiyāti.

၂၃။ မုဒ္ဒါပေန္တေ စ ပဿိတွာ၊ မဟာထေရေဟိ ပဉ္စဟိ။
သောဓေယျပတ္တမောသာနံ၊ နိမ္မလတ္တံ သုပါပိတံ။

၂၄။ ကတွာ သုဝိသဒံ ဗုဒ္ဓ၊ ဘာသိတံ ပိဋကတ္တယံ။
ယထာ မုဒ္ဒါပိတံ အာသိ၊ သာသနတ္ထံ မဟေသိနော။

၂၅။ တထာ အဋ္ဌကထာယော စ၊ သံသောဓေတွာ ပုနပ္ပုနံ။
သုဋ္ဌု မုဒ္ဒါပိတာ ဟောန္တိ၊ သဗ္ဗလောကတ္ထသိဒ္ဓိယာတိ။

၂၅၀၁ - ဗုဒ္ဓဝဿေ

Sagāthāvaggasaṁyuttaṭṭhakathā

Mātikā			Piṭṭhaṅka
Ganthārambhakathā	...	...	1

1. Devatāsaṁyutta

1. Naḷavagga

1. Oghataraṇasuttavaṇṇanā	...	...	3
2. Nimokkhasuttavaṇṇanā	...	...	19
3. Upanīyasuttavaṇṇanā	...	...	20
4. Accentisuttavaṇṇanā	...	...	22
5. Katichindasuttavaṇṇanā	...	...	23
6. Jāgarasuttavaṇṇanā	...	...	23
7. Appaṭividitasuttavaṇṇanā	...	...	24
8. Susammuṭṭhasuttavaṇṇanā	...	...	25
9. Mānakāmasuttavaṇṇanā	...	...	25
10. Araññasuttavaṇṇanā	...	...	26

2. Nandanavagga

1. Nandanasuttavaṇṇanā	...	...	28
2. Nandatisuttavaṇṇanā	...	...	30
3. Natthiputtasamasuttavaṇṇanā	...	...	31
4. Khattiyasuttavaṇṇanā	...	...	32
5. Saṇamānasuttavaṇṇanā	...	...	33
6. Niddātandīsuttavaṇṇanā	...	...	34

သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တဋ္ဌကထာ

မာတိကာ			ပိဋ္ဌင်္က
ဂန္ထာရမ္ဘကထာ	....	....	၁

၁-ဒေဝတာသံယုတ္တ

၁-နဠဝဂ္ဂ

၁-ဩဃတရဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃
၂-နိမောက္ခသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၉
၃-ဥပနီယသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၀
၄-အစ္စေန္တိသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၂
၅-ကတိဆိန္ဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၃
၆·ဇာဂရသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၃
၇-အပ္ပဋိဝိဒိတသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄
၈-သုသမ္မုဋ္ဌသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၅
၉-မာနကာမသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၅
၁၀-အရညသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၆

၂-နန္ဒနဝဂ္ဂ

၁-နန္ဒနသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၈
၂-နန္ဒတိသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၀
၃-နတ္ထိပုတ္တသမသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၁
၄-ခတ္တိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၂
၅-သဏမာနသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၃
၆-နိဒ္ဒါတန္ဒီသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၄

Mātikā			Piṭṭhaṅka
7. Dukkarasuttavaṇṇanā	...	...	35
8. Hirīsuttavaṇṇanā	...	...	36
9. Kuṭikāsuttavaṇṇanā	...	...	36
10. Samiddhisuttavaṇṇanā	...	...	37

3. Sattivagga

1. Sattisuttavaṇṇanā	...	...	46
2. Phusatisuttavaṇṇanā	...	...	47
3. Jaṭāsuttavaṇṇanā	...	...	48
4. Manonivāraṇasuttavaṇṇanā	...	...	49
5. Arahantasuttavaṇṇanā	...	...	50
6. Pajjotasuttavaṇṇanā	...	...	50
7. Sarasuttavaṇṇanā	...	...	51
8. Mahaddhanasuttavaṇṇanā	...	...	51
9. Catucakkasuttavaṇṇanā	...	...	51
10. Eṇijaṅghasuttavaṇṇanā	...	...	52

4. Satullapakāyikavagga

1. Sabbhisuttavaṇṇanā	...	...	52
2. Maccharisuttavaṇṇanā	...	...	56
3. Sādhusuttavaṇṇanā	...	...	58
4. Nasantisuttavaṇṇanā	...	...	60
5. Ujjhānasaññisuttavaṇṇanā	...	...	61
6. Saddhāsuttavaṇṇanā	...	...	64
7. Samayasuttavaṇṇanā	...	...	64
8. Sakalikasuttavaṇṇanā	...	...	73
9. Paṭhamapajjunnadhītusuttavaṇṇanā	...	...	76
10. Dutiyapajjunnadhītusuttavaṇṇanā	...	...	77

မာတိကာ			ပိဋ္ဌင်္က
၇-ဒုက္ကရသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၅
၈-ဟိရီသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၆
၉-ကုဋိကာသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၆
၁၀-သမိဒ္ဓိသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၇

၃-သတ္တိဝဂ္ဂ

၁-သတ္တိသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၄၆
၂-ဖုသတိသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၄၇
၃-ဇဋာသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၄၈
၄-မနောနိဝါရဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၄၉
၅-အရဟန္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၅၀
၆-ပဇ္ဇောတသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၅၀
၇-သရသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၅၁
၈-မဟဒ္ဓနသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၅၁
၉-စတုစက္ကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၅၁
၁၀-ဧဏိဇင်္ဃသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၅၂

၄-သတုလ္လပကာယိကဝဂ္ဂ

၁-သဗ္ဘိသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၅၂
၂-မစ္ဆရိသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၅၆
၃-သာဓုသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၅၈
၄-နသန္တိသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၆၀
၅-ဥဇ္ဈာနသညိသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၆၁
၆-သဒ္ဓါသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၆၄
၇-သမယသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၆၄
၈-သကလိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၇၃
၉-ပဌမပဇ္ဇုန္နဓီတုသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၇၆
၁၀-ဒုတိယပဇ္ဇုန္နဓီတုသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၇၇

Mātikā Piṭṭhaṅka

5. Ādittavagga

1. Ādittasuttavaṇṇanā 77
2. Kiṁdadasuttavaṇṇanā 78
3. Annasuttavaṇṇanā 79
4. Ekamūlasuttavaṇṇanā 79
5. Anomasuttavaṇṇanā 80
6. Accharāsuttavaṇṇanā 80
7. Vanaropasuttavaṇṇanā 83
8. Jetavanasuttavaṇṇanā 84
9. Maccharisuttavaṇṇanā 84
10. Ghaṭīkārasuttavaṇṇanā 86

6. Jarāvagga

1. Jarāsuttavaṇṇanā 86
2. Ajarasāsuttavaṇṇanā 87
3. Mittasuttavaṇṇanā 87
4. Vatthusuttavaṇṇanā 88
5-7. Paṭhamajanasuttādivaṇṇanā 88
8. Uppathasuttavaṇṇanā 88
9. Dutiyasuttavaṇṇanā 88
10. Kavisuttavaṇṇanā 88

7. Addhavagga

1. Nāmasuttavaṇṇanā 89
2-3. Cittasuttādivaṇṇanā 89
4-5. Saṁyojanasuttādivaṇṇanā 89
6. Attahatasuttavaṇṇanā 89
7-9. Uḍḍitasuttādivaṇṇanā 90
10. Lokasuttavaṇṇanā 90

မာတိကာ ပိဋ္ဌက်

၅-အာဒိတ္တဝဂ္ဂ

၁-အာဒိတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၇၇
၂-ကိံဒဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၇၈
၃-အန္နသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၇၉
၄-ဧကမူလသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၇၉
၅-အနောမသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၈၀
၆-အစ္ဆရာသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၈၀
၇-ဝနရောပသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၈၃
၈-ဇေတဝနသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၈၄
၉-မစ္ဆရိသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၈၄
၁၀-ဃဋီကာရသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၈၆

၆-ဇရာဝဂ္ဂ

၁-ဇရာသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၈၆
၂-အဇရသာသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၈၇
၃-မိတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၈၇
၄-ဝတ္ထုသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၈၈
၅-၇-ပဌမဇနသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၈၈
၈-ဥပ္ပထသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၈၈
၉-ဒုတိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၈၈
၁၀-ကဝိသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၈၈

၇-အဒ္ဓဝဂ္ဂ

၁-နာမသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၈၉
၂-၃-စိတ္တသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၈၉
၄-၅-သံယောဇနသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၈၉
၆-အတ္တဟတသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၈၉
၇-၉-ဥဍ္ဍိတသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၉၀
၁၀-လောကသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၉၀

Mātikā Piṭṭhaṅka

8. Chetvāvagga

1. Chetvāsuttavaṇṇanā 90
2. Rathasuttavaṇṇanā 91
3. Vittasuttavaṇṇanā. 91
4. Vuṭṭhisuttavaṇṇanā 92
5. Bhītāsuttavaṇṇanā 92
6. Najīratisuttavaṇṇanā 93
7. Issariyasuttavaṇṇanā 94
8. Kāmasuttavaṇṇanā 94
9. Pātheyyasuttavaṇṇanā 94
10. Pajjotasuttavaṇṇanā 94
11. Araṇasuttavaṇṇanā 95

2. Devaputtasaṁyutta

1. Paṭhamavagga

1. Paṭhamakassapasuttavaṇṇanā 96
2. Dutiyakassapasuttavaṇṇanā 97
3-4. Māghasuttādivaṇṇanā 97
5. Dāmalisuttavaṇṇanā 97
6. Kāmadasuttavaṇṇanā 98
7. Pañcālacaṇḍasuttavaṇṇanā 99
8. Tāyanasuttavaṇṇanā 99
9. Candimasuttavaṇṇanā 100
10. Sūriyasuttavaṇṇanā 100

2. Anāthapiṇḍikavagga

1. Candimasasuttavaṇṇanā 101
2. Veṇḍusuttavaṇṇanā 102
3. Dīghalaṭṭhisuttavaṇṇanā 102
4. Nandanasuttavaṇṇanā 102

မာတိကာ ပိဋ္ဌက်

၈-ဆေတွာဝဂ္ဂ

၁-ဆေတွာသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၉၀
၂-ရထသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၉၁
၃-ဝိတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၉၁
၄-ဝုဋ္ဌိသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၉၂
၅-ဘီတာသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၉၂
၆-နဇီရတိသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၉၃
၇-ဣဿရိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၉၄
၈-ကာမသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၉၄
၉-ပါထေယျသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၉၄
၁၀-ပဇ္ဇောတသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၉၄
၁၁-အရဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၉၅

၂-ဒေဝပုတ္တသံယုတ္တ

၁-ပဌမဝဂ္ဂ

၁-ပဌမကဿပသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၉၆
၂-ဒုတိယကဿပသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၉၇
၃-၄-မာဃသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၉၇
၅-ဒါမလိသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၉၇
၆-ကာမဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၉၈
၇-ပဉ္စာလစဏ္ဍသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၉၉
၈-တာယနသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၉၉
၉-စန္ဒိမသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၀၀
၁၀-သူရိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၀၀

၂-အနာထပိဏ္ဍိကဝဂ္ဂ

၁-စန္ဒိမသသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၀၁
၂-ဝေဏ္ဍုသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၀၂
၃-ဒီဃလဋ္ဌိသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၀၂
၄-နန္ဒနသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၀၂

Mātikā			Piṭṭhaṅka
5-6. Candanasuttādivaṇṇanā	...	...	102
7. Subrahmasuttavaṇṇanā	...	...	103
8-10. Kakudhasuttādivaṇṇanā	...	...	104

3. Nānātitthiyavagga

1-2. Sivasuttādivaṇṇanā	...	...	105
3-4. Serīsuttādivaṇṇanā	...	...	105
5. Jantusuttavaṇṇanā	...	...	106
6. Rohitassasuttavaṇṇanā	...	...	108
9. Susimasuttavaṇṇanā	...	...	109
10. Nānātitthiyasāvakasuttavaṇṇanā	...	...	116

3. Kosalasaṁyutta

1. Paṭhamavagga

1. Daharasuttavaṇṇanā	...	...	119
2. Purisasuttavaṇṇanā	...	...	126
3. Jarāmaraṇasuttavaṇṇanā	...	...	126
4. Piyasuttavaṇṇanā	...	...	128
5. Attarakkhitasuttavaṇṇanā	...	...	128
6. Appakasuttavaṇṇanā	...	...	128
7. Aḍḍakaraṇasuttavaṇṇanā	...	...	128
8. Mallikāsuttavaṇṇanā	...	...	129
9. Yaññasuttavaṇṇanā	...	...	130
10. Bandhanasuttavaṇṇanā	...	...	134

2. Dutiyavagga

1. Sattajaṭilasuttavaṇṇanā	...	...	136
2. Pañcarājasuttavaṇṇanā	...	...	138
3. Doṇapākasuttavaṇṇanā	...	...	140
4. Paṭhamasaṅgāmasuttavaṇṇanā	...	...	141

မာတိကာ			ပိဋ္ဌင်္က
၅-၆-စန္ဒနသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၀၂
၇-သုဗြဟ္မသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၀၃
၈-၁၀-ကကုဓသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၀၄

၃-နာနာတိတ္ထိယဝဂ္ဂ

၁-၂-သိဝသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၀၅
၃-၄-သေရီသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၀၅
၅-ဇန္တုသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၀၆
၆-ရောဟိတဿသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၀၈
၉-သုသိမသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၀၉
၁၀-နာနာတိတ္ထိယသာဝကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၁၆

၃-ကောသလသံယုတ္တ

၁-ပဌမဝဂ္ဂ

၁-ဒဟရသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၁၉
၂-ပုရိသသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၂၆
၃-ဇရာမရဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၂၆
၄-ပိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၂၈
၅-အတ္တရက္ခိတသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၂၈
၆-အပ္ပကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၂၈
၇-အဍ္ဍကရဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၂၈
၈-မလ္လိကာသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၂၉
၉-ယညသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၃၀
၁၀-ဗန္ဓနသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၃၄

၂-ဒုတိယဝဂ္ဂ

၁-သတ္တဇဋိလသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၃၆
၂-ပဉ္စရာဇသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၃၈
၃-ဒေါဏပါကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၀
၄-ပဌမသင်္ဂါမသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၁

Mātikā			Piṭṭhaṅka
5. Dutiyasaṅgāmasuttavaṇṇanā	...	...	142
6. Mallikāsuttavaṇṇanā	...	...	142
7. Appamādasuttavaṇṇanā	...	...	142
8. Kalyāṇamittasuttavaṇṇanā	...	...	143
9. Paṭhama-aputtakasuttavaṇṇanā	...	...	146
10. Dutiya-aputtakasuttavaṇṇanā	...	...	147

3. Tatiyavagga

1. Puggalasuttavaṇṇanā	...	...	149
2. Ayyikāsuttavaṇṇanā	...	...	150
4. Issattasuttavaṇṇanā	...	...	150
5. Pabbatūpamasuttavaṇṇanā	...	...	153

4. Mārasaṁyutta

1. Paṭhamavagga

1. Tapokammasuttavaṇṇanā	...	...	155
2. Hatthirājavaṇṇasuttavaṇṇanā	...	...	156
3. Subhasuttavaṇṇanā	...	...	157
4. Paṭhamamārapāsasuttavaṇṇanā	...	...	157
5. Dutiyamārapāsasuttavaṇṇanā	...	...	157
6. Sappasuttavaṇṇanā	...	...	158
7. Supatisuttavaṇṇanā	...	...	160
8. Nandatisuttavaṇṇanā	...	...	160
9. Paṭhama-āyusuttavaṇṇanā	...	...	161
10. Dutiya-āyusuttavaṇṇanā	...	...	161

2. Dutiyavagga

1. Pāsāṇasuttavaṇṇanā	...	...	161
2. Kinnusīhasuttavaṇṇanā	...	...	161
3. Sakalikasuttavaṇṇanā	...	...	162

မာတိကာ			ပိဋ္ဌင်္က
၅-ဒုတိယသင်္ဂါမသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၂
၆-မလ္လိကာသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၂
၇-အပ္ပမာဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၂
၈-ကလျာဏမိတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၃
၉-ပဌမအပုတ္တကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၆
၁၀-ဒုတိယအပုတ္တကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၇

၃-တတိယဝဂ္ဂ

၁-ပုဂ္ဂလသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၉
၂-အယျိကာသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၅၀
၄-ဣဿတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၅၀
၅-ပဗ္ဗတူပမသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၅၃

၄-မာရသံယုတ္တ

၁-ပဌမဝဂ္ဂ

၁-တပေါကမ္မသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၅၅
၂-ဟတ္ထိရာဇဝဏ္ဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၅၆
၃-သုဘသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၅၇
၄-ပဌမမာရပါသသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၅၇
၅-ဒုတိယမာရပါသသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၅၇
၆-သပ္ပသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၅၈
၇-သုပတိသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၆၀
၈-နန္ဒတိသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	...	၁၆၀
၉-ပဌမအာယုသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၆၁
၁၀-ဒုတိယအာယုသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၆၁

၂-ဒုတိယဝဂ္ဂ

၁-ပါသာဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၆၁
၂-ကိန္နုသီဟသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၆၁
၃-သကလိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၆၂

Mātikā			Piṭṭhaṅka
4. Patirūpasuttavaṇṇanā	...	...	162
5. Mānasasuttavaṇṇanā	...	...	163
6. Pattasuttavaṇṇanā	...	...	163
7. Chaphassāyatanasuttavaṇṇanā	...	...	163
8. Piṇḍasuttavaṇṇanā	...	...	164
9. Kassakasuttavaṇṇanā	...	...	165
10. Rajjasuttavaṇṇanā	...	...	166

3. Tatiyavagga

1. Sambahulasuttavaṇṇanā	...	...	166
2. Samiddhisuttavaṇṇanā	...	...	167
3. Godhikasuttavaṇṇanā	...	...	168
4. Sattavassānubandhasuttavaṇṇanā	...	...	170
5. Māradhītusuttavaṇṇanā	...	...	171

5. Bhikkhunīsaṁyutta

1. Āḷavikāsuttavaṇṇanā	...	...	174
2. Somāsuttavaṇṇanā	...	...	174
3. Kisāgotamīsuttavaṇṇanā	...	...	174
4. Vijayāsuttavaṇṇanā	...	...	176
5. Uppalavaṇṇāsuttavaṇṇanā	...	...	176
6. Cālāsuttavaṇṇanā	...	...	176
7. Upacālāsuttavaṇṇanā	...	...	177
8. Sīsupacālāsuttavaṇṇanā	...	...	177
9. Selāsuttavaṇṇanā	...	...	177
10. Vajirāsuttavaṇṇanā	...	...	178

မာတိကာ			ပိဋ္ဌက်
၄-ပတိရူပသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၆၂
၅-မာနသသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၆၃
၆-ပတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၆၃
၇-ဆဖဿာယတနသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၆၃
၈-ပိဏ္ဍသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၆၄
၉-ကဿကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၆၅
၁၀-ရဇ္ဇသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၆၆

၃-တတိယဝဂ္ဂ

၁-သမ္ဗဟုလသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၆၆
၂-သမိဒ္ဓိသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၆၇
၃-ဂောဓိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၆၈
၄-သတ္တဝဿာနုဗန္ဓသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၇၀
၅-မာရဓီတုသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၇၁

၅-ဘိက္ခုနီသံယုတ္တ

၁-အာဠဝိကာသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၇၄
၂-သောမာသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၇၄
၃-ကိသာဂေါတမီသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၇၄
၄-ဝိဇယာသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၇၆
၅-ဥပ္ပလဝဏ္ဏာသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၇၆
၆-စာလာသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၇၆
၇-ဥပစာလာသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၇၇
၈-သီသုပစာလာသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၇၇
၉-သေလာသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၇၇
၁၀-ဝဇိရာသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၇၈

Mātikā Piṭṭhaṅka

6. Brahmasaṁyutta

1. Paṭhamavagga

1. Brahmāyācanasuttavaṇṇanā 179
2. Gāravasuttavaṇṇanā 186
3. Brahmadevasuttavaṇṇanā 187
4. Bakabrahmasuttavaṇṇanā 190
5. Aññatarabrahmasuttavaṇṇanā 194
6. Brahmalokasuttavaṇṇanā 196
7. Kokālikasuttavaṇṇanā 196
8. Katamodakatissasuttavaṇṇanā 197
9. Turūbrahmasuttavaṇṇanā 197
10. Kokālikasuttavaṇṇanā 198

2. Dutiyavagga

1. Sanaṅkumārasuttavaṇṇanā 201
2. Devadattasuttavaṇṇanā 201
3. Andhakavindasuttavaṇṇanā 202
4. Aruṇavatīsuttavaṇṇanā 203
5. Parinibbānasuttavaṇṇanā 204

7. Brāhmaṇasaṁyutta

1. Arahantavagga

1. Dhanañjānīsuttavaṇṇanā 207
2. Akkosasuttavaṇṇanā 209
3. Asurindakasuttavaṇṇanā 210
4. Bilaṅgikasuttavaṇṇanā 211
5. Ahiṁsakasuttavaṇṇanā 211
6. Jaṭāsuttavaṇṇanā 211

မာတိကာ ပိဋ္ဌက်

၆-ဗြဟ္မသံယုတ္တ

၁-ပဌမဝဂ္ဂ

၁-ဗြဟ္မာယာစနသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၇၉
၂-ဂါရဝသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၈၆
၃-ဗြဟ္မဒေဝသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၈၇
၄-ဗကဗြဟ္မသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၉၀
၅-အညတရဗြဟ္မသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၉၄
၆-ဗြဟ္မလောကသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၉၆
၇-ကောကာလိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၉၆
၈-ကတမောဒကတိဿသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၉၇
၉-တုရူဗြဟ္မသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၉၇
၁၀-ကောကာလိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၉၈

၂-ဒုတိယဝဂ္ဂ

၁-သနင်္ကုမာရသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၀၁
၂-ဒေဝဒတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၀၁
၃-အန္ဓကဝိန္ဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၀၂
၄-အရုဏဝတီသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၀၃
၅-ပရိနိဗ္ဗာနသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၀၄

၇-ဗြာဟ္မဏသံယုတ္တ

၁-အရဟန္တဝဂ္ဂ

၁-ဓနဉ္စာနီသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၀၇
၂-အက္ကောသသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၀၉
၃-အသုရိန္ဒကသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၁၀
၄-ဗိလင်္ဂိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၁၁
၅-အဟိံသကသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၁၁
၆-ဇဋာသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၁၁

Mātikā			Piṭṭhaṅka
7. Suddhikasuttavaṇṇanā	...	...	211
8. Aggikasuttavaṇṇanā	...	...	212
9. Sundarikasuttavaṇṇanā	...	...	213
10. Bahudhītarasuttavaṇṇanā	...	...	218

2. Upāsakavagga

1. Kasibhāradvājasuttavaṇṇanā	...	...	222
2. Udayasuttavaṇṇanā	...	...	235
3. Devahitasuttavaṇṇanā	...	...	237
4. Mahāsālasuttavaṇṇanā	...	...	238
5. Mānatthaddhasuttavaṇṇanā	...	...	242
6. Paccanīkasuttavaṇṇanā	...	...	242
7. Navakammikasuttavaṇṇanā	...	...	243
8. Kaṭṭhahārasuttavaṇṇanā	...	...	243
9. Mātuposakasuttavaṇṇanā	...	...	244
10. Bhikkhakasuttavaṇṇanā	...	...	244
11. Saṅgāravasuttavaṇṇanā	...	...	244
12. Khomadussasuttavaṇṇanā	...	...	245

8. Vaṅgīsasaṁyutta

1. Nikkhantasuttavaṇṇanā	...	...	246
2. Aratīsuttavaṇṇanā	...	...	247
3. Pesalasuttavaṇṇanā	...	...	248
4. Ānandasuttavaṇṇanā	...	...	248
5. Subhāsitasuttavaṇṇanā	...	...	249
6. Sāriputtasuttavaṇṇanā	...	...	252
7. Pavāraṇāsuttavaṇṇanā	...	...	253
8. Parosahassasuttavaṇṇanā	...	...	255
9. Koṇḍaññasuttavaṇṇanā	...	...	256

မာတိကာ			ပိဋ္ဌက်
၇-သုဒ္ဓိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၁၁
၈-အဂ္ဂိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၁၂
၉-သုန္ဒရိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၁၃
၁၀-ဗဟုဓီတရသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၁၈

၂-ဥပါသကဝဂ္ဂ

၁-ကသိဘာရဒွါဇသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၂၂
၂-ဥဒယသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၃၅
၃-ဒေဝဟိတသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၃၇
၄-မဟာသာလသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၃၈
၅-မာနတ္ထဒ္ဓသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၂
၆-ပစ္စနီကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၂
၇-နဝကမ္မိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၃
၈-ကဋ္ဌဟာရသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၃
၉-မာတုပေါသကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၄
၁၀-ဘိက္ခကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၄
၁၁-သင်္ဂါရဝသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၄
၁၂-ခေါမဒုဿသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၅

၈-ဝင်္ဂီသသံယုတ္တ

၁-နိက္ခန္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၆
၂-အရတိသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၇
၃-ပေသလသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၈
၄-အာနန္ဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၈
၅-သုဘာသိတသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၉
၆-သာရိပုတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၅၂
၇-ပဝါရဏာသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၅၃
၈-ပရောသဟဿသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၅၅
၉-ကောဏ္ဍညသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၅၆

Mātikā			Piṭṭhaṅka
10. Moggallānasuttavaṇṇanā	...	...	260
11. Gaggarāsuttavaṇṇanā	...	...	260
12. Vaṅgīsasuttavaṇṇanā	...	...	260

9. Vanasaṁyutta

1. Vivekasuttavaṇṇanā	...	...	263
2. Upaṭṭhānasuttavaṇṇanā	...	...	263
3. Kassapagottasuttavaṇṇanā	...	...	264
4. Sambahulasuttavaṇṇanā	...	...	265
5. Ānandasuttavaṇṇanā	...	...	266
6. Anuruddhasuttavaṇṇanā	...	...	267
7. Nāgadattasuttavaṇṇanā	...	...	268
8. Kulagharaṇīsuttavaṇṇanā	...	...	269
9. Vajjiputtasuttavaṇṇanā	...	...	269
10. Sajjhāyasuttavaṇṇanā	...	...	270
11. Akusalavitakkasuttavaṇṇanā	...	...	271
12. Majjhanhikasuttavaṇṇanā	...	...	271
13. Pākatindriyasuttavaṇṇanā	...	...	271
14. Gandhatthenasuttavaṇṇanā	...	...	272

10. Yakkhasaṁyutta

1. Indakasuttavaṇṇanā	...	...	274
2. Sakkanāmasuttavaṇṇanā	...	...	276
3. Sūcilomasuttavaṇṇanā	...	...	276
4. Maṇibhaddasuttavaṇṇanā	...	...	279
5. Sānusuttavaṇṇanā	...	...	279
6. Piyaṅkarasuttavaṇṇanā	...	...	282
7. Punabbasusuttavaṇṇanā	...	...	283

မာတိကာ			ပိဋ္ဌက်
၁၀-မောဂ္ဂလ္လာနသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၆၀
၁၁-ဂဂ္ဂရာသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၆၀
၁၂-ဝင်္ဂီသသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၆၀

၉-ဝနသံယုတ္တ

၁-ဝိဝေကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၆၃
၂-ဥပဋ္ဌာနသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၆၃
၃-ကဿပဂေါတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၆၄
၄-သမ္ဗဟုလသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၆၅
၅-အာနန္ဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၆၆
၆-အနုရုဒ္ဓသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၆၇
၇-နာဂဒတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၆၈
၈-ကုလဃရဏီသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၆၉
၉-ဝဇ္ဇိပုတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၆၉
၁၀-သဇ္ဈာယသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၇၀
၁၁-အကုသလဝိတက္ကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၇၁
၁၂-မဇ္ဈန္ဟိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၇၁
၁၃-ပါကတိန္ဒြိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၇၁
၁၄-ဂန္ဓတ္ထေနသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၇၂

၁၀-ယက္ခသံယုတ္တ

၁-ဣန္ဒကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၇၄
၂-သက္ကနာမသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၇၆
၃-သူစိလောမသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၇၆
၄-မဏိဘဒ္ဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၇၉
၅-သာနုသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၇၉
၆-ပိယင်္ကရသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၈၂
၇-ပုနဗ္ဗသုသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၈၃

Mātikā			Piṭṭhaṅka
8. Sudattasuttavaṇṇanā	...	...	285
9. Paṭhamasukkāsuttavaṇṇanā	...	...	289
10-11. Dutiyasukkāsuttādivaṇṇanā	...	...	289
12. Āḷavakasuttavaṇṇanā	...	...	289

11. Sakkasaṁyutta

1. Paṭhamavagga

1. Suvīrasuttavaṇṇanā	...	...	309
2. Susīmasuttavaṇṇanā	...	...	311
3. Dhajaggasuttavaṇṇanā	...	...	311
4. Vepacittisuttavaṇṇanā	...	...	313
5. Subhāsitajayasuttavaṇṇanā	...	...	314
6. Kulāvakasuttavaṇṇanā	...	...	314
7. Nadubbhiyasuttavaṇṇanā	...	...	315
8. Verocana-asurindasuttavaṇṇanā	...	...	315
9. Araññāyatana-isisuttavaṇṇanā	...	...	316
10. Samuddakasuttavaṇṇanā	...	...	316

2. Dutiyavagga

1. Vatapadasuttavaṇṇanā	...	...	317
2. Sakkanāmasuttavaṇṇanā	...	...	318
3. Mahālisuttavaṇṇanā	...	...	318
4. Daliddasuttavaṇṇanā	...	...	319
5. Rāmaṇeyyakasuttavaṇṇanā	...	...	320
6. Yajamānasuttavaṇṇanā	...	...	321
7. Buddhavandanāsuttavaṇṇanā	...	...	321
8. Gahaṭṭhavandanāsuttavaṇṇanā	...	...	322
9. Satthāravandanāsuttavaṇṇanā	...	...	322
10. Saṁghavandanāsuttavaṇṇanā	...	...	322

မာတိကာ			ပိဋ္ဌက်
၈-သုဒတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၈၅
၉-ပဌမသုက္ကာသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၈၉
၁၀-၁၁-ဒုတိယသုက္ကာသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၈၉
၁၂-အာဠဝကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၈၉

၁၁-သက္ကသံယုတ္တ

၁-ပဌမဝဂ္ဂ

၁-သုဝီရသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၀၉
၂-သုသီမသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၁၁
၃-ဓဇဂ္ဂသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၁၁
၄-ဝေပစိတ္တိသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၁၃
၅-သုဘာသိတဇယသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၁၄
၆-ကုလာဝကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၁၄
၇-နဒုဗ္ဘိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၁၅
၈-ဝေရောစနအသုရိန္ဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ	...	....	၃၁၅
၉-အရညာယတနဣသိသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၁၆
၁၀-သမုဒ္ဒကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၁၆

၂-ဒုတိယဝဂ္ဂ

၁-ဝတပဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၁၇
၂-သက္ကနာမသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၁၈
၃-မဟာလိသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၁၈
၄-ဒလိဒ္ဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၁၉
၅-ရာမဏေယျကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၂၀
၆-ယဇမာနသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၂၁
၇-ဗုဒ္ဓဝန္ဒနာသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၂၁
၈-ဂဟဋ္ဌဝန္ဒနာသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၂၂
၉-သတ္ထာရဝန္ဒနာသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၂၂
၁၀-သံဃဝန္ဒနာသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၂၂

Mātikā			Piṭṭhaṅka

3. Tatiyavagga

1. Chetvāsuttavaṇṇanā	...	...	323
2. Dubbaṇṇiyasuttavaṇṇanā	...	...	323
3. Sambarimāyāsuttavaṇṇanā	...	...	324
4. Accayasuttavaṇṇanā	...	...	324
5. Akkodhasuttavaṇṇanā	...	...	325

Sagāthāvaggasaṁyuttaṭṭhakathāya mātikā niṭṭhitā.

မာတိကာ			ပိဋ္ဌင်္က

၃-တတိယဝဂ္ဂ

၁-ဆေတွာသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၂၃
၂-ဒုဗ္ဗဏ္ဏိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၂၃
၃-သမ္ဗရိမာယာသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၂၄
၄-အစ္စယသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၂၄
၅-အက္ကောဓသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၂၅

သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တဋ္ဌကထာယ မာတိကာ နိဋ္ဌိတာ။

Sagāthāvagga

Saṁyuttaṭṭhakathā

Namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa.

Ganthārambhakathā

Karuṇāsītalahadayaṁ, paññāpajjotavihatamohatamaṁ,
Sanarāmaralokagaruṁ, vande **Sugataṁ** gativimuttaṁ.

Buddhopi Buddhabhāvaṁ, bhāvetvā c'eva sacchikatvā ca,
Yaṁ upagato gatamalaṁ, vande tamanuttaraṁ **dhammaṁ.**

Sugatassa orasānaṁ, puttānaṁ mārasenamathanānaṁ,
Aṭṭhannampi samūhaṁ, sirasā vande **ariyasaṁghaṁ.**

Iti me pasannamatino, ratanattayavandanāmayaṁ puññaṁ,
Yaṁ suvihatantarāyo, hutvā tass'ānubhāvena.

Saṁyuttavaggapaṭima-ṇḍhitassa **Saṁyutta-āgamavarassa,**
Buddhānubuddhasaṁva-ṇṇitassa ñāṇappabhedajananassa,
Atthappakāsanatthaṁ, **Aṭṭhakathā** ādito vasisatehi[1],
Pañcahi yā saṅgītā, anusaṅgītā ca pacchāpi.

Sīhaḷadīpaṁ pana ā-bhatātha vasinā Mahāmahindena,
Ṭhapitā Sīhaḷabhāsāya, dīpavāsīnamatthāya,

1. Vasīsatehi (Syā)

သဂါထာဝဂ္ဂ

သံယုတ္တဋ္ဌကထာ

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

ဂန္ထာရမ္ဘကထာ

ကရုဏာသီတလဟဒယံ၊ ပညာပဇ္ဇောတဝိဟတမောဟတမံ။
သနရာမရလောကဂရုံ၊ ဝန္ဒေ **သုဂတံ** ဂတိဝိမုတ္တံ။

ဗုဒ္ဓေါပိ ဗုဒ္ဓဘာဝံ၊ ဘာဝေတွာ စေဝ သစ္ဆိကတွာ စ။
ယံ ဥပဂတော ဂတမလံ၊ ဝန္ဒေ တမနုတ္တရံ **ဓမ္မံ**။

သုဂတဿ ဩရသာနံ၊ ပုတ္တာနံ မာရသေနမထနာနံ။
အဋ္ဌန္နမ္ပိ သမူဟံ၊ သိရသာ ဝန္ဒေ **အရိယသံဃံ**။

ဣတိ မေ ပသန္နမတိနော၊ ရတနတ္တယဝန္ဒနာမယံ ပုညံ။
ယံ သုဝိဟတန္တရာယော၊ ဟုတွာ တဿာနုဘာဝေန။

သံယုတ္တဝဂ္ဂပဋိမ,ဏ္ဍိတဿ **သံယုတ္တအာဂမဝရဿ**။
ဗုဒ္ဓါနုဗုဒ္ဓသံဝ,ဏ္ဏိတဿ ဉာဏပ္ပဘေဒဇနနဿ။

အတ္ထပ္ပကာသနတ္ထံ၊ **အဋ္ဌကထာ** အာဒိတော ဝသိသတေဟိ[1]။
ပဉ္စဟိ ယာ သင်္ဂီတာ၊ အနုသင်္ဂီတာ စ ပစ္ဆာပိ။

သီဟဠဒီပံ ပန အာ,ဘတာထ ဝသိနာ မဟာမဟိန္ဒေန။
ဌပိတာ သီဟဠဘာသာယ၊ ဒီပဝါသီနမတ္ထာယ။

၁-ဝသီသတေဟိ (သျာ)

Apanetvāna tato’haṁ, Sīhaḷabhāsaṁ manoramaṁ bhāsaṁ.
Tantinayānucchavikaṁ, āropento vigatadosaṁ.

Samayaṁ avilomento, therānaṁ theravaṁsadīpānaṁ[1].
Sunipuṇavinicchayānaṁ, Mahāvihāre nivāsīnaṁ[2].

Hitvā punappunāgata-matthaṁ atthaṁ pakāsayissāmi.
Sujanassa ca tuṭṭhatthaṁ, ciraṭṭhitatthañca dhammassa.

Sāvatthipabhūtīnaṁ, nagarānaṁ vaṇṇanā katā heṭṭhā.
Saṅgītīnaṁ dvinnaṁ, yā me atthaṁ vadantena.

Vitthāravasena sudaṁ, vatthūni ca yāni tattha vuttāni.
Tesampi na idha bhiyyo, vitthārakathaṁ karissāmi.

Suttānaṁ pana atthā, na vinā vatthūhi ye pakāsanti[3].
Tesaṁ pakāsanatthaṁ, vatthūnipi dassayissāmi.

Sīlakathā dhutadhammā, kammaṭṭhānāni c’eva sabbāni.
Cariyāvidhānasahito, jhānasamāpattivitthāro.

Sabbā ca abhiññāyo, paññāsaṅkalananicchayo[4] c’eva.
Khandhādhātāyatani-ndriyāni ariyāni c’eva cattāri.

Saccāni paccayākā-radesanā suparisuddhanipuṇanayā.
Avimuttatantimaggā, vipassanābhāvanā c’eva.

Iti pana sabbaṁ yasmā, **Visuddhimagge** mayā suparisuddhaṁ.
Vuttaṁ tasmā bhiyyo, na taṁ idha vicārayissāmi.

“Majjhe **Visuddhimaggo**, esa catunnampi āgamānañhi.
Ṭhatvā pakāsayissati, tattha yathābhāsitamatthaṁ”.

Icceva kato tasmā, tampi gahetvāna saddhimetāya.
Aṭṭhakathāya vijānatha, Saṁyuttavinissitaṁ atthanti.

1. Theravaṁsappadīpānaṁ (Syā), theravaṁsapadipānaṁ (Ka)
2. Mahāvihārādhivāsīnaṁ (Sī, Syā)
3. Pakāsenti (Syā, Ka)
4. Paññāsakalananicchayo (Syā), paññāsaṅgahavinicchayo (Ka)

အပနေတွာန တတောဟံ၊ သီဟဠဘာသံ မနောရမံ ဘာသံ။
တန္တိနယာနုစ္ဆဝိကံ၊ အာရောပေန္တော ဝိဂတဒေါသံ။

သမယံ အဝိလောမေန္တော၊ ထေရာနံ ထေရဝံသဒီပါနံ[၁]။
သုနိပုဏဝိနိစ္ဆယာနံ၊ မဟာဝိဟာရေ နိဝါသီနံ[၂]။

ဟိတွာ ပုနပ္ပုနာဂတ- မတ္ထံ အတ္ထံ ပကာသယိဿာမိ။
သုဇနဿ စ တုဋ္ဌတ္ထံ၊ စိရဋ္ဌိတတ္ထဉ္စ ဓမ္မဿ။

သာဝတ္ထိပဘူတီနံ၊ နဂရာနံ ဝဏ္ဏနာ ကတာ ဟေဋ္ဌာ။
သင်္ဂီတီနံ ဒွိန္နံ၊ ယာ မေ အတ္ထံ ဝဒန္တေန။

ဝိတ္ထာရဝသေန သုဒံ၊ ဝတ္ထူနိ စ ယာနိ တတ္ထ ဝုတ္တာနိ။
တေသမ္ပိ န ဣဓ ဘိယျော၊ ဝိတ္ထာရကထံ ကရိဿာမိ။

သုတ္တာနံ ပန အတ္ထာ၊ န ဝိနာ ဝတ္ထူဟိ ယေ ပကာသန္တိ[၃]။
တေသံ ပကာသနတ္ထံ၊ ဝတ္ထူနိပိ ဒဿယိဿာမိ။

သီလကထာ ဓုတဓမ္မာ၊ ကမ္မဋ္ဌာနာနိ စေဝ သဗ္ဗာနိ။
စရိယာဝိဓာနသဟိတော၊ ဈာနသမာပတ္တိဝိတ္ထာရော။

သဗ္ဗာ စ အဘိညာယော၊ ပညာသင်္ကလနနိစ္ဆယော[၄] စေဝ။
ခန္ဓာဓာတာယတနိန္ဒြိယာနိ အရိယာနိ စေဝ စတ္တာရိ။

သစ္စာနိ ပစ္စယာကာရဒေသနာ သုပရိသုဒ္ဓနိပုဏနယာ။
အဝိမုတ္တတန္တိမဂ္ဂါ၊ ဝိပဿနာဘာဝနာ စေဝ။

ဣတိ ပန သဗ္ဗံ ယသ္မာ၊ **ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ** မယာ သုပရိသုဒ္ဓံ။
ဝုတ္တံ တသ္မာ ဘိယျော၊ န တံ ဣဓ ဝိစာရယိဿာမိ။

“မဇ္ဈေ **ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ**၊ ဧသ စတုန္နမ္ပိ အာဂမာနဉှိ။
ဌတွာ ပကာသယိဿတိ၊ တတ္ထ ယထာဘာသိတမတ္ထံ”။

ဣစ္စေဝ ကတော တသ္မာ၊ တမ္ပိ ဂဟေတွာန သဒ္ဓိမေတာယ။
အဋ္ဌကထာယ ဝိဇာနထ၊ သံယုတ္တဝိနိဿိတံ အတ္ထန္တိ။

၁-ထေရဝံသပ္ပဒီပါနံ (သျာ)၊ ထေရဝံသပဒိပါနံ (က)   ၂-မဟာဝိဟာရာဓိဝါသီနံ (သီ၊ သျာ)
၃-ပကာသေန္တိ (သျာ၊ က)   ၄-ပညာသကလနနိစ္ဆယော (သျာ)၊ ပညာသင်္ဂဟဝိနိစ္ဆယော (က)

1. Devatāsaṁyutta

1. Naḷavagga

1. Oghataraṇasuttavaṇṇanā

Tattha **Saṁyuttāgamo** nāma Sagāthāvaggo Nidānavaggo Khandhakavaggo Saḷāyatanavaggo Mahāvaggoti pañcavaggo hoti, suttato—

Satta suttasahassāni, satta suttasatāni ca.
Dvāsaṭṭhi ceva suttāni, eso Saṁyuttasaṅgaho.

Bhāṇavārato bhāṇavārasataṁ hoti. Tassa vaggesu **Sagāthāvaggo** ādi, suttesu **Oghataraṇasuttaṁ.** Tassāpi "evaṁ me sutan"ti-ādikaṁ āyasmatā Ānandena paṭhamamahāsaṅgītikāle vuttaṁ nidānamādi. Sā panesā paṭhamamahāsaṅgīti Sumaṅgalavilāsiniyā Dīghanikāyaṭṭhakathāya ādimhi vītthāritā, tasmā sā tattha vitthāritanayeneva veditabbā.

1. Yaṁ panetaṁ "evaṁ me sutan"ti-ādikaṁ nidānaṁ, tattha **evan**ti nipātapadaṁ. **Me**ti-ādīni nāmapadāni. **Sāvatthiyaṁ vīharatī**ti ettha **vī**ti upasaggapadaṁ, **haratī**ti ākhyātapadanti iminā tāva nayena padavibhāgo veditabbo.

Atthatto pana **evaṁ**saddo tāva upamūpadesasampahaṁsanagarahaṇavacanasampaṭiggahākāranidassanāvadhāraṇādi-anekatthappabhedo. Tathā hesa "evaṁ jātena maccena, kattabbaṁ kusalaṁ bahun"ti evamādīsu[1] upamāyaṁ āgato. "Evaṁ te abhikkamitabbaṁ, evaṁ te paṭikkamitabban"ti-ādīsu[2] upadese. "Evametaṁ Bhagavā, evametaṁ Sugatā"ti-ādīsu[3] sampahaṁsane. "Evamevaṁ[4] panāyaṁ vasalī yasmiṁ vā tasmiṁ vā tassa muṇḍakassa samaṇakassa vaṇṇaṁ bhāsatī"ti-ādīsu[5] garahaṇe. "Evaṁ bhanteti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosun"ti-ādīsu[6] vacanasampaṭiggahe. "Evaṁ byā kho ahaṁ bhante Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmī"ti-ādīsu[7]

1. Khu 1. 21 piṭṭhe. 2. Aṁ 1. 439 piṭṭhe. 3. Aṁ 1. 193 piṭṭhe.
4. Evameva (Ka) 5. Saṁ 1. 162 piṭṭhe. 6. Ma 1. 1 piṭṭhe.
7. Ma 1. 325 piṭṭhe.

၁-ဒေဝတာသံယုတ္တ

၁-နဠဝဂ္ဂ

၁-ဩဃတရဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ

တတ္ထ **သံယုတ္တာဂမော** နာမ သဂါထာဝဂ္ဂေါ နိဒါနဝဂ္ဂေါ ခန္ဓကဝဂ္ဂေါ သဠာယတနဝဂ္ဂေါ မဟာဝဂ္ဂေါတိ ပဉ္စဝဂ္ဂေါ ဟောတိ၊ သုတ္တတော—

သတ္တ သုတ္တသဟဿာနိ၊ သတ္တ သုတ္တသတာနိ စ။
ဒွါသဋ္ဌိ စေဝ သုတ္တာနိ၊ ဧသော သံယုတ္တသင်္ဂဟော။

ဘာဏဝါရတော ဘာဏဝါရသတံ ဟောတိ။ တဿ ဝဂ္ဂေသု **သဂါထာဝဂ္ဂေါ** အာဒိ၊ သုတ္တေသု **ဩဃတရဏသုတ္တံ**။ တဿာပိ "ဧဝံ မေ သုတ"န္တိ-အာဒိကံ အာယသ္မတာ အာနန္ဒေန ပဌမမဟာသင်္ဂီတိကာလေ ဝုတ္တံ နိဒါနမာဒိ။ သာ ပနေသာ ပဌမမဟာသင်္ဂီတိ သုမင်္ဂလဝိလာသိနိယာ ဒီဃနိကာယဋ္ဌကထာယ အာဒိမှိ ဝိတ္ထာရိတာ၊ တသ္မာ သာ တတ္ထ ဝိတ္ထာရိတနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၁။ ယံ ပနေတံ "ဧဝံ မေ သုတ"န္တိအာဒိကံ နိဒါနံ၊ တတ္ထ **ဧဝ**န္တိ နိပါတပဒံ။ **မေ**တိအာဒီနိ နာမပဒါနိ။ **သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတီ**တိ ဧတ္ထ **ဝီ**တိ ဥပသဂ္ဂပဒံ၊ **ဟရတီ**တိ အာချာတပဒန္တိ ဣမိနာ တာဝ နယေန ပဒဝိဘာဂေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။

အတ္ထတော ပန **ဧဝံ**သဒ္ဒေါ တာဝ ဥပမူပဒေသသမ္ပဟံသနဂရဟဏဝစန-သမ္ပဋိဂ္ဂဟာကာရနိဒဿနာဝဓာရဏာဒိအနေကတ္ထပ္ပဘေဒေါ။ တထာ ဟေသ "ဧဝံ ဇာတေန မစ္စေန၊ ကတ္တဗ္ဗံ ကုသလံ ဗဟု"န္တိ ဧဝမာဒီသု[1] ဥပမာယံ အာဂတော။ "ဧဝံ တေ အဘိက္ကမိတဗ္ဗံ၊ ဧဝံ တေ ပဋိက္ကမိတဗ္ဗ"န္တိအာဒီသု[2] ဥပဒေသေ။ "ဧဝမေတံ ဘဂဝါ၊ ဧဝမေတံ သုဂတာ"တိအာဒီသု[3] သမ္ပဟံသနေ။ "ဧဝမေဝံ[4] ပနာယံ ဝသလီ ယသ္မိံ ဝါ တသ္မိံ ဝါ တဿ မုဏ္ဍကဿ သမဏကဿ ဝဏ္ဏံ ဘာသတီ"တိအာဒီသု[5] ဂရဟဏေ။ "ဧဝံ ဘန္တေတိ ခေါ တေ ဘိက္ခူ ဘဂဝတော ပစ္စဿောသု"န္တိအာဒီသု[6] ဝစနသမ္ပဋိဂ္ဂဟေ။ "ဧဝံ ဗျာ ခေါ အဟံ ဘန္တေ ဘဂဝတာ ဓမ္မံ ဒေသိတံ အာဇာနာမီ"တိအာဒီသု[7]

၁-ခု ၁-၂၁-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အံ ၁-၄၃၉-ပိဋ္ဌေ။ ၃-အံ ၁-၁၉၃-ပိဋ္ဌေ။
၄-ဧဝမေဝ (က) ၅-သံ ၁-၁၆၂-ပိဋ္ဌေ။ ၆-မ ၁-၁-ပိဋ္ဌေ။
၇-မ ၁-၃၂၅-ပိဋ္ဌေ။

ākāre. “Ehi taṁ māṇavaka, yena samaṇo Ānando tenupasaṅkama, upasaṅkamitvā mama vacanena samaṇaṁ Ānandaṁ appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ puccha ‘Subho māṇavo Todeyyaputto bhavantaṁ Ānandaṁ appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ pucchatī’ti, evañca vadehi ‘sādhu kira bhavaṁ Ānando yena Subhassa māṇavassa Todeyyaputtassa nivesanaṁ, tenupasaṅkamatu anukampaṁ upādāyā’ti”ādīsu[1] nidassane. “Taṁ kiṁ maññatha kālāmā, ime dhammā kusalā vā akusalā vāti. Akusalā bhante. Sāvajjā vā anavajjā vāti. Sāvajjā bhante. Viññugarahitā vā viññuppasatthā vāti. Viññugarahitā bhante. Samattā samādinnā ahitāya dukkhāya saṁvattanti vā no vā, kathaṁ vo ettha hotīti. Samattā bhante samādinnā ahitāya dukkhāya saṁvattanti, evaṁ no ettha hotī”ti-ādīsu[2] avadhāraṇe. Svāyamidha ākāranidassanāvadhāraṇesu daṭṭhabbo.

Tattha ākāratthena **evaṁ**saddena etamatthaṁ dīpeti—nānānayanipuṇaṁ anekajjhāsayasamuṭṭhānaṁ atthabyañjanasampannaṁ vividhapāṭihāriyaṁ dhammatthadesanāpaṭivedhagambhīraṁ sabbasattānaṁ sakasakabhasānrrūpato sotapathamāgacchantaṁ tassa Bhagavato vacanaṁ sabbappakārena ko samattho viññātuṁ, sabbathāmena pana sotukāmataṁ janetvāpi evaṁ me sutaṁ, mayāpi ekenākārena sutanti.

Nidassanatthena “nāhaṁ sayambhū, na mayā idaṁ sacchikatan”ti attānaṁ parimocento “evaṁ me sutaṁ, mayāpi evaṁ sutan”ti idāni vattabbaṁ sakalasuttaṁ nidasseti.

Avadhāraṇatthena “etadaggaṁ bhikkhave mama sāvakānaṁ bhikkhūnaṁ bahussutānaṁ yadidaṁ Ānando, gatimantānaṁ, satimantānaṁ, dhitimantānaṁ, upaṭṭhākānaṁ yadidaṁ Ānando”ti[3] evaṁ Bhagavatā, “āyasmā Ānando atthakusalo dhammakusalo byañjanakusalo niruttikusalo pubbāparakusalo”ti[4] evaṁ Dhammasenāpatinā ca pasatthabhāvānrrūpaṁ attano dhāraṇabalaṁ dassento sattānaṁ sotukāmataṁ janeti “evaṁ me sutaṁ, tañca kho atthato vā byañjanato vā anūnamanadhikaṁ, evameva na aññathā daṭṭhabban”ti.

1. Di 1. 188 piṭṭhe.
2. Aṁ 1. 190 piṭṭhe.
3. Aṁ 1. 25 piṭṭhe.
4. Aṁ 2. 177 piṭṭhe.

အာကာရေ။ “ဧဟိ တွံ မာဏဝက, ယေန သမဏော အာနန္ဒော တေနုပသင်္ကမ၊ ဥပသင်္ကမိတွာ မမ ဝစနေန သမဏံ အာနန္ဒံ အပ္ပါဗာဓံ အပ္ပါတင်္ကံ လဟုဋ္ဌာနံ ဗလံ ဖာသုဝိဟာရံ ပုစ္ဆ ‘သုဘော မာဏဝေါ တောဒေယျပုတ္တော ဘဝန္တံ အာနန္ဒံ အပ္ပါဗာဓံ အပ္ပါတင်္ကံ လဟုဋ္ဌာနံ ဗလံ ဖာသုဝိဟာရံ ပုစ္ဆတီ’တိ၊ ဧဝဉ္စ ဝဒေဟိ ‘သာဓု ကိရ ဘဝံ အာနန္ဒော ယေန သုဘဿ မာဏဝဿ တောဒေယျပုတ္တဿ နိဝေသနံ၊ တေနုပသင်္ကမတု အနုကမ္ပံ ဥပါဒါယာ’တိ”-အာဒီသု[၁] နိဒဿနေ။ “တံ ကိံ မညထ ကာလာမာ၊ ဣမေ ဓမ္မာ ကုသလာ ဝါ အကုသလာ ဝါတိ။ အကုသလာ ဘန္တေ။ သာဝဇ္ဇာ ဝါ အနဝဇ္ဇာ ဝါတိ။ သာဝဇ္ဇာ ဘန္တေ။ ဝိညုဂရဟိတာ ဝါ ဝိညုပ္ပသတ္ထာ ဝါတိ။ ဝိညုဂရဟိတာ ဘန္တေ။ သမတ္တာ သမာဒိန္နာ အဟိတာယ ဒုက္ခာယ သံဝတ္တန္တိ ဝါ နော ဝါ၊ ကထံ ဝေါ ဧတ္ထ ဟောတီတိ။ သမတ္တာ ဘန္တေ သမာဒိန္နာ အဟိတာယ ဒုက္ခာယ သံဝတ္တန္တိ၊ ဧဝံ နော ဧတ္ထ ဟောတီ”တိအာဒီသု[၂] အဝဓာရဏေ။ သွာယမိဓ အာကာရနိဒဿနာဝဓာရဏေသု ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

တတ္ထ အာကာရတ္ထေန **ဧဝံ**သဒ္ဒေန ဧတမတ္ထံ ဒီပေတိ—နာနာနယနိပုဏံ အနေကဇ္ဈာသယသမုဋ္ဌာနံ အတ္ထဗျဉ္ဇနသမ္ပန္နံ ဝိဝိဓပါဋိဟာရိယံ ဓမ္မတ္ထဒေသနာပဋိဝေဓဂမ္ဘီရံ သဗ္ဗသတ္တာနံ သကသကဘာသာနုရူပတော သောတပထမာဂစ္ဆန္တံ တဿ ဘဂဝတော ဝစနံ သဗ္ဗပ္ပကာရေန ကော သမတ္ထော ဝိညာတုံ၊ သဗ္ဗထာမေန ပန သောတုကာမတံ ဇနေတွာပိ ဧဝံ မေ သုတံ၊ မယာပိ ဧကေနာကာရေန သုတန္တိ။

နိဒဿနတ္ထေန “နာဟံ သယမ္ဘူ၊ န မယာ ဣဒံ သစ္ဆိကတ”န္တိ အတ္တာနံ ပရိမောစေန္တော “ဧဝံ မေ သုတံ၊ မယာပိ ဧဝံ သုတ”န္တိ ဣဒါနိ ဝတ္တဗ္ဗံ သကလသုတ္တံ နိဒဿေတိ။

အဝဓာရဏတ္ထေန “ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ ဗဟုဿုတာနံ ယဒိဒံ အာနန္ဒော၊ ဂတိမန္တာနံ၊ သတိမန္တာနံ၊ ဓိတိမန္တာနံ၊ ဥပဋ္ဌာကာနံ ယဒိဒံ အာနန္ဒော”တိ[၃] ဧဝံ ဘဂဝတာ, “အာယသ္မာ အာနန္ဒော အတ္ထကုသလော ဓမ္မကုသလော ဗျဉ္ဇနကုသလော နိရုတ္တိကုသလော ပုဗ္ဗာပရကုသလော”တိ[၄] ဧဝံ ဓမ္မသေနာပတိနာ စ ပသတ္ထဘာဝါနုရူပံ အတ္တနော ဓာရဏဗလံ ဒဿေန္တော သတ္တာနံ သောတုကာမတံ ဇနေတိ “ဧဝံ မေ သုတံ၊ တဉ္စ ခေါ အတ္ထတော ဝါ ဗျဉ္ဇနတော ဝါ အနူနမနဓိကံ၊ ဧဝမေဝ န အညထာ ဒဋ္ဌဗ္ဗ”န္တိ။

၁-ဒီ ၁-၁၈၈-ပိဋ္ဌေ။
၂-အံ ၁-၁၉၀-ပိဋ္ဌေ။
၃-အံ ၁-၂၅-ပိဋ္ဌေ။
၄-အံ ၂-၁၇၇-ပိဋ္ဌေ။

Mesaddo tīsu atthesu dissati. Tathā hissa “gāthābhigītaṁ me abhojaneyyan”ti-ādīsu[1] mayāti attho. “Sādhu me bhante Bhagavā saṁkhittena dhammaṁ desetū”ti-ādīsu[2] mayhanti attho. “Dhammadāyādā me bhikkhave bhavathā”ti-ādīsu[3] mamāti attho. Idha pana “mayā sutan”ti ca “mama sutan”ti ca atthadvaye yujjati.

Sutanti ayaṁ **suta**saddo sa-upasaggo anupasaggo ca gamanavissutakilinna-upacitā-nuyogasotaviññeyyasotadvārānusāraviññātādi-anekatthappabhedo. Tathā hissa “senāya pasuto”ti-ādīsu gacchantoti attho. “Sutadhammassa passato”ti-ādīsu[4] vīssutadhammassāti attho. “Avassutā avassutassā”ti-ādīsu[5] kilinnākilinnassāti attho. “Tumhehi puññaṁ pasutaṁ anappakan”ti-ādīsu[6] upacitanti attho. “Ye jhānapasutā dhīrā”ti-ādīsu[7] jhānānuyuttāti attho. “Diṭṭhaṁ sutaṁ mutan”ti-ādīsu[8] sotaviññeyyanti attho. “Sutadharo sutasannicayo”ti-ādīsu[9] sotadvārānusāraviññātadharoti attho. Idha panassa sotadvārānusārena upadhāritanti vā upadhāraṇanti vā attho. Mesaddassa hi mayāti atthe sati “evaṁ mayā sutaṁ, sotadvārānusārena upadhāritan”ti yujjati. Mamāti atthe sati “evaṁ mama sutaṁ, sotadvārānusārena upadhāraṇan”ti yujjati.

Evametesu tīsu padesu **evan**ti sotaviññāṇādiviññāṇakiccanidassanaṁ. **Me**ti vuttāviññāṇasamaṅgipuggalanidassanaṁ. **Sutan**ti assavanabhavapaṭikkhepato anūnānadhikāviparītaggahaṇanidassanaṁ. Tathā **evan**ti tassā sotadvāranusārena pavattāya viññāṇavīthiyā nānappakārena ārammaṇe pavattibhāvappakāsanaṁ. **Me**ti attappakāsanaṁ. **Sutan**ti dhammappakāsanaṁ. Ayañhettha saṅkhepo “nānappakārena ārammaṇe pavattāya viññāṇavīthiyā mayā na aññaṁ kataṁ, idaṁ pana kataṁ, ayaṁ dhammo suto”ti.

1. Khu 1. 292 piṭṭhe.
2. Saṁ 2. 285 piṭṭhe.
3. Ma 1. 15 piṭṭhe.
4. Khu 1. 88 piṭṭhe.
5. Vī 2. 276 piṭṭhe.
6. Khu 1. 9 piṭṭhe.
7. Khu 1. 40 Dhammapade.
8. Ma 1. 189 piṭṭhe.
9. Ma 1. 277 piṭṭhe.

မေသဒ္ဒေါ တီသု အတ္ထေသု ဒိဿတိ။ တထာ ဟိဿ “ဂါထာဘိဂီတံ မေ အဘောဇနေယျ”န္တိအာဒီသု[1] မယာတိ အတ္ထော။ “သာဓု မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ သံခိတ္တေန ဓမ္မံ ဒေသေတူ”တိအာဒီသု[2] မယှန္တိ အတ္ထော။ “ဓမ္မဒါယာဒါ မေ ဘိက္ခဝေ ဘဝထာ”တိအာဒီသု[3] မမာတိ အတ္ထော။ ဣဓ ပန “မယာ သုတ”န္တိ စ “မမ သုတ”န္တိ စ အတ္ထဒွယေ ယုဇ္ဇတိ။

သုတန္တိ အယံ **သုတ**သဒ္ဒေါ သဥပသဂ္ဂေါ အနုပသဂ္ဂေါ စ ဂမနဝိဿုတကိလိန္နဥပစိတာနုယောဂ သောတဝိညေယျ သောတဒွါရာနုသာရဝိညာတာဒိ-အနေကတ္ထပ္ပဘေဒေါ။ တထာ ဟိဿ “သေနာယ ပသုတော”တိအာဒီသု ဂစ္ဆန္တောတိ အတ္ထော။ “သုတဓမ္မဿ ပဿတော”တိအာဒီသု[4] ဝိဿုတဓမ္မဿာတိ အတ္ထော။ “အဝဿုတာ အဝဿုတဿာ”တိအာဒီသု[5] ကိလိန္နာကိလိန္နဿာတိ အတ္ထော။ “တုမှေဟိ ပုညံ ပသုတံ အနပ္ပက”န္တိအာဒီသု[6] ဥပစိတန္တိ အတ္ထော။ “ယေ ဈာနပသုတာ ဓီရာ”တိအာဒီသု[7] ဈာနာနုယုတ္တာတိ အတ္ထော။ “ဒိဋ္ဌံ သုတံ မုတ”န္တိအာဒီသု[8] သောတဝိညေယျန္တိ အတ္ထော။ “သုတဓရော သုတသန္နိစယော”တိအာဒီသု[9] သောတဒွါရာနုသာရဝိညာတဓရောတိ အတ္ထော။ ဣဓ ပနဿ သောတဒွါရာနုသာရေန ဥပဓာရိတန္တိ ဝါ ဥပဓာရဏန္တိ ဝါ အတ္ထော။ မေသဒ္ဒဿ ဟိ မယာတိ အတ္ထေ သတိ “ဧဝံ မယာ သုတံ၊ သောတဒွါရာနုသာရေန ဥပဓာရိတ”န္တိ ယုဇ္ဇတိ။ မမာတိ အတ္ထေ သတိ “ဧဝံ မမ သုတံ၊ သောတဒွါရာနုသာရေန ဥပဓာရဏ”န္တိ ယုဇ္ဇတိ။

ဧဝမေတေသု တီသု ပဒေသု **ဧဝ**န္တိ သောတဝိညာဏာဒိဝိညာဏကိစ္စနိဒဿနံ။ **မေ**တိ ဝုတ္တဝိညာဏသမင်္ဂိပုဂ္ဂလနိဒဿနံ။ **သုတ**န္တိ အဿဝနဘာဝပဋိက္ခေပတော အနူနာနဓိကာဝိပရီတဂ္ဂဟဏနိဒဿနံ။ တထာ **ဧဝ**န္တိ တဿာ သောတဒွါရာနုသာရေန ပဝတ္တာယ ဝိညာဏဝီထိယာ နာနပ္ပကာရေန အာရမ္မဏေ ပဝတ္တိဘာဝပ္ပကာသနံ။ **မေ**တိ အတ္တပ္ပကာသနံ။ **သုတ**န္တိ ဓမ္မပ္ပကာသနံ။ အယဉှေတ္ထ သင်္ခေပေါ “နာနပ္ပကာရေန အာရမ္မဏေ ပဝတ္တာယ ဝိညာဏဝီထိယာ မယာ န အညံ ကတံ၊ ဣဒံ ပန ကတံ၊ အယံ ဓမ္မော သုတော”တိ။

၁-ခု ၁-၂၉၂-ပိဋ္ဌေ။
၂-သံ ၂-၂၈၅-ပိဋ္ဌေ။
၃-မ ၁-၁၅-ပိဋ္ဌေ။
၄-ခု ၁-၈၈-ပိဋ္ဌေ။
၅-ဝိ ၂-၂၇၆-ပိဋ္ဌေ။
၆-ခု ၁-၉-ပိဋ္ဌေ။
၇-ခု ၁-၄၀-ဓမ္မပဒေ။
၈-မ ၁-၁၈၉-ပိဋ္ဌေ။
၉-မ ၁-၂၇၇-ပိဋ္ဌေ။

Tathā **evan**ti niddisitabbappakāsanaṁ. **Me**ti puggalappakāsanaṁ. **Sutan**ti puggalakiccappakāsanaṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti—yaṁ suttaṁ niddisissāmi, taṁ mayā evaṁ sutanti.

Tathā **evan**ti yassa cittasantānassa nānākārappavattiyā nānatthabyañcanagahaṇaṁ hoti, tassa nānākāraniddeso. **Evan**ti hi ayaṁ ākārapaññatti. **Me**ti katthuniddeso. **Sutan**ti visayaniddeso. Ettāvatā nānākārappavattena cittasantānena taṁsamaṅgino kattuvisaye gahaṇasanniṭṭhānaṁ[1] kataṁ hoti.

Atha vā **evan**ti puggalakiccaniddeso. **Sutan**ti viññāṇakiccaniddeso. **Me**ti ubhayakiccayuttapuggalaniddeso. Ayaṁ panettha saṅkhepo—mayā savanakiccaviññāṇasamaṅginā puggalena viññāṇavasena laddhasavanakiccavohārena sutanti.

Tattha **evan**ti ca **me**ti ca saccikaṭṭhaparamatthavasena avijjamānapaññatti. kiñhettha taṁ paramatthato atthi, yaṁ evanti vā meti vā niddesaṁ labhetha. **Sutan**ti vijjamānapaññatti. Yañhi taṁ ettha sotena upaladdhaṁ, taṁ paramatthato vijjamānanti. Tathā **evan**ti ca **me**ti ca taṁ taṁ upadāya vattabbato upādāpaññatti. **Sutan**ti diṭṭhādīni upanidhāya vattabbato upanidhāpaññatti.

Ettha ca **evan**tivacanena asammohaṁ dīpeti. Na hi sammūḷho nānappakārapaṭivedhasamattho hoti. **Sutan**ti vacanena sutassa asammosaṁ dīpeti. Yassa hi sutaṁ sammuṭṭhaṁ[2] hoti, na so kālantarena mayā sutanti paṭijānāti. Iccassa asammohena paññāsiddhi, asammosena pana satisiddhi. Tattha paññāpubbaṅgamāya satiyā byañjanāvadhāraṇasamatthatā, satipubbaṅgamāya paññāya atthapaṭivedhasamatthatā. Tadubhayasamatthatāyogena atthabyañjanasampannassa dhammakosassa anupālanasamatthato dhammabhaṇḍhāgārikattasiddhi.

Aparo nayo—**evan**ti vacanena yoniso manasikāraṁ dīpeti ayoniso manasikaroto hi nānappakārapaṭivedhābhāvato. **Sutan**ti vacanena avikkhepaṁ dīpeti vikkhittacittassa savanābhāvato. Tathā hi vikkhittacitto puggalo sabbasampattiyā vuccamānopi “na mayā sutaṁ,

1. Kattuvīsayaggahaṇasanniṭṭhānaṁ (Ka) 2. Pammuṭṭhaṁ (Sī), pamuṭhaṁ (Syā, Ka)

တထာ **ဧဝ**န္တိ နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗပ္ပကာသနံ။ **မေ**တိ ပုဂ္ဂလပ္ပကာသနံ။ **သုတ**န္တိ ပုဂ္ဂလကိစ္စပ္ပကာသနံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယံ သုတ္တံ နိဒ္ဒိသိဿာမိ၊ တံ မယာ ဧဝံ သုတန္တိ။

တထာ **ဧဝ**န္တိ ယဿ စိတ္တသန္တာနဿ နာနာကာရပ္ပဝတ္တိယာ နာနတ္ထဗျဉ္ဇနဂဟဏံ ဟောတိ၊ တဿ နာနာကာရနိဒ္ဒေသော။ **ဧဝ**န္တိ ဟိ အယံ အာကာရပညတ္တိ။ **မေ**တိ ကတ္တုနိဒ္ဒေသော။ **သုတ**န္တိ ဝိသယနိဒ္ဒေသော။ ဧတ္တာဝတာ နာနာကာရပ္ပဝတ္တေန စိတ္တသန္တာနေန တံသမင်္ဂိနော ကတ္တုဝိသယေ ဂဟဏသန္နိဋ္ဌာနံ[၁] ကတံ ဟောတိ။

အထ ဝါ **ဧဝ**န္တိ ပုဂ္ဂလကိစ္စနိဒ္ဒေသော။ **သုတ**န္တိ ဝိညာဏကိစ္စနိဒ္ဒေသော။ **မေ**တိ ဥဘယကိစ္စယုတ္တပုဂ္ဂလနိဒ္ဒေသော။ အယံ ပနေတ္ထ သင်္ခေပေါ—မယာ သဝနကိစ္စဝိညာဏသမင်္ဂိနာ ပုဂ္ဂလေန ဝိညာဏဝသေန လဒ္ဓသဝနကိစ္စဝေါဟာရေန သုတန္တိ။

တတ္ထ **ဧဝ**န္တိ စ **မေ**တိ စ သစ္စိကဋ္ဌပရမတ္ထဝသေန အဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ။ ကိဉှေတ္ထ တံ ပရမတ္ထတော အတ္ထိ၊ ယံ ဧဝန္တိ ဝါ မေတိ ဝါ နိဒ္ဒေသံ လဘေထ။ **သုတ**န္တိ ဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ။ ယဉှိ တံ ဧတ္ထ သောတေန ဥပလဒ္ဓံ၊ တံ ပရမတ္ထတော ဝိဇ္ဇမာနန္တိ။ တထာ **ဧဝ**န္တိ စ **မေ**တိ စ တံ တံ ဥပါဒါယ ဝတ္တဗ္ဗတော ဥပါဒါပညတ္တိ။ **သုတ**န္တိ ဒိဋ္ဌာဒီနိ ဥပနိဓာယ ဝတ္တဗ္ဗတော ဥပနိဓာပညတ္တိ။

ဧတ္ထ စ **ဧဝ**န္တိဝစနေန အသမ္မောဟံ ဒီပေတိ။ န ဟိ သမ္မူဠှော နာနပ္ပကာရပဋိဝေဓသမတ္ထော ဟောတိ။ **သုတ**န္တိ ဝစနေန သုတဿ အသမ္မောသံ ဒီပေတိ။ ယဿ ဟိ သုတံ သမ္မုဋ္ဌံ[၂] ဟောတိ၊ န သော ကာလန္တရေန မယာ သုတန္တိ ပဋိဇာနာတိ။ ဣစ္စဿ အသမ္မောဟေန ပညာသိဒ္ဓိ၊ အသမ္မောသေန ပန သတိသိဒ္ဓိ။ တတ္ထ ပညာပုဗ္ဗင်္ဂမာယ သတိယာ ဗျဉ္ဇနာဝဓာရဏသမတ္ထတာ၊ သတိပုဗ္ဗင်္ဂမာယ ပညာယ အတ္ထပဋိဝေဓသမတ္ထတာ။ တဒုဘယသမတ္ထတာယောဂေန အတ္ထဗျဉ္ဇနသမ္ပန္နဿ ဓမ္မကောသဿ အနုပါလနသမတ္ထတော ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိကတ္တသိဒ္ဓိ။

အပရော နယော—**ဧဝ**န္တိ ဝစနေန ယောနိသော မနသိကာရံ ဒီပေတိ အယောနိသော မနသိကရောတော ဟိ နာနပ္ပကာရပဋိဝေဓာဘာဝတော။ **သုတ**န္တိ ဝစနေန အဝိက္ခေပံ ဒီပေတိ ဝိက္ခိတ္တစိတ္တဿ သဝနာဘာဝတော။ တထာ ဟိ ဝိက္ခိတ္တစိတ္တော ပုဂ္ဂလော သဗ္ဗသမ္ပတ္တိယာ ဝုစ္စမာနောပိ “န မယာ သုတံ၊

၁-ကတ္တုဝိသယဂ္ဂဟဏသန္နိဋ္ဌာနံ (က) ၂-ပမ္မုဋ္ဌံ (သီ)၊ ပမုဋ္ဌံ (သျာ၊ က)

puna bhaṇathā”ti bhaṇati. Yoniso manasikārena cettha attasammāpaṇidhiṁ pubbe ca katapuññataṁ sādheti sammā appaṇihitattassa pubbe akatapuññassa vā tadabhāvato. Avikkhepena saddhammassavanaṁ sappurisūpanissayañca sādheti. Na hi vikkhittacitto sotuṁ sakkoti, na ca sappurise anupanissayamānassa savanaṁ atthīti.

Aparo nayo—yasmā “**evan**ti yassa cittasantānassa nānākārappavattiyā nānattabyañjanaggahaṇaṁ hoti, tassanānākāraniddeso”ti vuttaṁ, so ca evaṁ bhaddako ākāro na sammā appaṇihitattano pubbe akatapuññassa vā hoti, tasmā **evan**ti iminā bhaddakena ākārena pacchimacakkadvayasampattimattano dīpeti. **Sutan**ti savanayogena purimacakkadvayasampattiṁ. Na hi appatirūpadese vasato sappurisūpanissayavirahitassa vā savanaṁ atthi. Iccassa pacchimacakkadvayasiddhiyā āsayasuddhi siddhā hoti, purimacakkadvayasiddhiyā payogasuddhi, tāya ca āsayasuddhiyā adhigamābyattisiddhi, payogasuddhiyā āgamabyattisiddhi. Iti payogāsayasuddhassa āgamādhigasampannassa vacanaṁ aruṇuggaṁ viya sūriyassa udayato, yoniso manasikāro viya ca kusalakammassa, arahati Bhagavato vacanassa pubbaṅgamaṁ bhavituntiṭhāne[1] nidānaṁ ṭhapento **evaṁ me sutan**ti-ādimāha.

Aparo nayo—**evan**ti iminā nānappakārapaṭivedhadīpakena vacanena attano atthapaṭibhānapaṭisambhidāsampattisabbhāvaṁ dīpeti. **Sutan**ti iminā sotabbabhedapaṭivedhadīpakena dhammaniruttipaṭisambhidāsampattisabbhāvaṁ. **Evan**ti ca idaṁ yoniso manasikāradīpakavacanaṁ bhāsamāno “ete mayā dhammā manasānupekkhitā diṭṭhiyā suppaṭividdhā”ti dīpesi. **Sutan**ti idaṁ savanayogadīpakavacanaṁ bhāsamāno “bahū mayā dhammā sutā dhātā[2] vacasā paricitā”ti dīpeti. Tadubhayenapi atthabyañjanapāripuriṁ dīpento savane ādaraṁ janeti. Atthabyañjanaparipuṇṇañhi dhammaṁ ādarena assuṇanto mahatā hitā paribāhiro hotīti ādaraṁ janetvā sakkaccaṁ dhammo sotabboti.

1. Tero (Sī)　　2. Dhatā (Si, Syā)

ပုန ဘဏထာ”တိ ဘဏတိ။ ယောနိသော မနသိကာရေန စေတ္ထ အတ္တသမ္မာပဏိဓိံ ပုဗ္ဗေ စ ကတပုညတံ သာဓေတိ သမ္မာ အပ္ပဏိဟိတတ္တဿ ပုဗ္ဗေ အကတပုညဿ ဝါ တဒဘာဝတော။ အဝိက္ခေပေန သဒ္ဓမ္မဿဝနံ သပ္ပုရိသူပနိဿယဉ္စ သာဓေတိ။ န ဟိ ဝိက္ခိတ္တစိတ္တော သောတုံ သက္ကောတိ၊ န စ သပ္ပုရိသေ အနုပနိဿယမာနဿ သဝနံ အတ္ထီတိ။

အပရော နယော—ယသ္မာ “**ဧဝ**န္တိ ယဿ စိတ္တသန္တာနဿ နာနာကာရပ္ပဝတ္တိယာ နာနတ္တဗျဉ္ဇနဂ္ဂဟဏံ ဟောတိ၊ တဿ နာနာကာရနိဒ္ဒေသော”တိ ဝုတ္တံ၊ သော စ ဧဝံ ဘဒ္ဒကော အာကာရော န သမ္မာ အပ္ပဏိဟိတတ္တနော ပုဗ္ဗေ အကတပုညဿ ဝါ ဟောတိ၊ တသ္မာ **ဧဝ**န္တိ ဣမိနာ ဘဒ္ဒကေန အာကာရေန ပစ္ဆိမစက္ကဒွယသမ္ပတ္တိမတ္တနော ဒီပေတိ။ **သုတ**န္တိ သဝနယောဂေန ပုရိမစက္ကဒွယသမ္ပတ္တိံ။ န ဟိ အပ္ပတိရူပဒေသေ ဝသတော သပ္ပုရိသူပနိဿယဝိရဟိတဿ ဝါ သဝနံ အတ္ထိ။ ဣစ္စဿ ပစ္ဆိမစက္ကဒွယသိဒ္ဓိယာ အာသယသုဒ္ဓိ သိဒ္ဓါ ဟောတိ၊ ပုရိမစက္ကဒွယသိဒ္ဓိယာ ပယောဂသုဒ္ဓိ၊ တာယ စ အာသယသုဒ္ဓိယာ အဓိဂမဗျတ္တိသိဒ္ဓိ၊ ပယောဂသုဒ္ဓိယာ အာဂမဗျတ္တိသိဒ္ဓိ။ ဣတိ ပယောဂါသယသုဒ္ဓဿ အာဂမာဓိဂမသမ္ပန္နဿ ဝစနံ အရုဏုဂ္ဂံ ဝိယ သူရိယဿ ဥဒယတော, ယောနိသော မနသိကာရော ဝိယ စ ကုသလကမ္မဿ, အရဟတိ ဘဂဝတော ဝစနဿ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ ဘဝိတုန္တိ ဌာနေ[1] နိဒါနံ ဌပေန္တော **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိ-အာဒိမာဟ။

အပရော နယော—**ဧဝ**န္တိ ဣမိနာ နာနပ္ပကာရပဋိဝေဓဒီပကေန ဝစနေန အတ္တနော အတ္ထပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါသမ္ပတ္တိသဗ္ဘာဝံ ဒီပေတိ။ **သုတ**န္တိ ဣမိနာ သောတဗ္ဗဘေဒပဋိဝေဓဒီပကေန ဓမ္မနိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါသမ္ပတ္တိသဗ္ဘာဝံ။ **ဧဝ**န္တိ စ ဣဒံ ယောနိသော မနသိကာရဒီပကဝစနံ ဘာသမာနော “ဧတေ မယာ ဓမ္မာ မနသာနုပေက္ခိတာ ဒိဋ္ဌိယာ သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓါ”တိ ဒီပေတိ။ **သုတ**န္တိ ဣဒံ သဝနယောဂဒီပကဝစနံ ဘာသမာနော “ဗဟူ မယာ ဓမ္မာ သုတာ ဓာတာ[2] ဝစသာ ပရိစိတာ”တိ ဒီပေတိ။ တဒုဘယေနပိ အတ္ထဗျဉ္ဇနပါရိပူရိံ ဒီပေန္တော သဝနေ အာဒရံ ဇနေတိ။ အတ္ထဗျဉ္ဇနပရိပုဏ္ဏဉှိ ဓမ္မံ အာဒရေန အဿုဏန္တော မဟတာ ဟိတာ ပရိဗာဟိရော ဟောတီတိ အာဒရံ ဇနေတွာ သက္ကစ္စံ ဓမ္မော သောတဗ္ဗောတိ။

၁-ထေရော (သီ)　　၂-ဓတာ (သီ၊ သျာ)

Evaṁ me sutanti iminā pana sakalena vacanena āyasmā Ānando Tathāgatappaveditaṁ dhammaṁ attano adahanto asappurisabhūmiṁ atikkamati, sāvakattaṁ paṭijānanto sappurisabhūmiṁ okkamati. Tathā asaddhammā cittaṁ vuṭṭhāpeti, saddhamme cittaṁ patiṭṭhāpeti. "Kevalaṁ sutamevetaṁ mayā, tasseva pana Bhagavato vacanan"ti dīpento attānaṁ parimoceti, Satthāraṁ apadisati, Jinavacanaṁ appeti, dhammanettiṁ patiṭṭhāpeti.

Apica "evaṁ me sutan"ti attanā uppāditabhāvaṁ appaṭijānanto purimavacanaṁ[1] vivaranto "sammukhā paṭiggahitamidaṁ mayā tassa Bhagavato catuvesārajjavisāradassa dasabaladharassa āsabhaṭṭhānaṭṭhāyino sīhanādanādino sabbasattuttamassa dhammissarassa dhammarājassa dhammādhipatino dhammadīpassa dhammasaraṇassa saddhammavaracakkavattino Sammāsambuddhassa vacanaṁ, na ettha atthe vā dhamme vā pade vā byañjane vā kaṅkhā vā vimati vā kattabbā"ti sabbadevamanussānaṁ imasmiṁ dhamme assaddhiyaṁ vināseti, saddhāsampadaṁ uppādetīti. Tenetaṁ vuccati—

"Vināsayati assaddhaṁ, saddhaṁ vaḍḍheti sāsane.
Evaṁ me sutamiccevaṁ, vadaṁ Gotamasāvako"ti.

Ekanti gaṇanaparicchedaniddeso. **Samayan**ti paricchinnaniddeso. **Ekaṁ samayan**ti aniyamitaparidīpanaṁ. Tattha **samaya**saddo—

Samavāye khaṇe kāle, samūhe hetudiṭṭhisu.
Paṭilābhe pahāne ca, paṭivedhe ca dissati.

Tathā hissa "appeva nāma svepi upasaṅkameyyāma kālañca samayañca upādāyā"ti evamādīsu [2] samavāyo attho. "Ekova kho bhikkhave khaṇo ca samayo ca brahmacariyavāsāyā"ti-ādīsu [3] khaṇo. "Uṇhasamayo pariḷāhasamayo"ti-ādīsu [4] kālo. "Mahāsamayo pavanasmin"ti-ādīsu [5] samūho. "Samayopi kho te Bhaddāli appaṭividdho ahosi, Bhagavā kho Sāvatthiyaṁ viharati, Bhagavāpi maṁ jānissati 'Bhaddāli nāma bhikkhu Satthusāsane sikkhāya aparipūrakārī'ti. Ayampi kho

1. Purimasavanaṁ (Sī, Syā)   2. Di 1. 188 piṭṭhe.   3. Aṁ 3. 61 piṭṭhe.
4. Vi 2. 155 piṭṭhe.   5. Dī 2. 203 piṭṭhe.

ဧဝံ မေ သုတန္တိ ဣမိနာ ပန သကလေန ဝစနေန အာယသ္မာ အာနန္ဒော တထာဂတပ္ပဝေဒိတံ ဓမ္မံ အတ္တနော အဒဟန္တော အသပ္ပုရိသဘူမိံ အတိက္ကမတိ၊ သာဝကတ္တံ ပဋိဇာနန္တော သပ္ပုရိသဘူမိံ ဩက္ကမတိ။ တထာ အသဒ္ဓမ္မာ စိတ္တံ ဝုဋ္ဌာပေတိ၊ သဒ္ဓမ္မေ စိတ္တံ ပတိဋ္ဌာပေတိ။ "ကေဝလံ သုတမေဝေတံ မယာ၊ တဿေဝ ပန ဘဂဝတော ဝစန"န္တိ ဒီပေန္တော အတ္တာနံ ပရိမောစေတိ၊ သတ္ထာရံ အပဒိသတိ၊ ဇိနဝစနံ အပ္ပေတိ၊ ဓမ္မနေတ္တိံ ပတိဋ္ဌာပေတိ။

အပိစ "ဧဝံ မေ သုတ"န္တိ အတ္တနာ ဥပ္ပါဒိတဘာဝံ အပ္ပဋိဇာနန္တော ပုရိမဝစနံ[၁] ဝိဝရန္တော "သမ္မုခါ ပဋိဂ္ဂဟိတမိဒံ မယာ တဿ ဘဂဝတော စတုဝေသာရဇ္ဇဝိသာရဒဿ ဒသဗလဓရဿ အာသဘဋ္ဌာနဋ္ဌာယိနော သီဟနာဒနာဒိနော သဗ္ဗသတ္တုတ္တမဿ ဓမ္မိဿရဿ ဓမ္မရာဇဿ ဓမ္မာဓိပတိနော ဓမ္မဒီပဿ ဓမ္မသရဏဿ သဒ္ဓမ္မဝရစက္ကဝတ္တိနော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ဝစနံ၊ န ဧတ္ထ အတ္ထေ ဝါ ဓမ္မေ ဝါ ပဒေ ဝါ ဗျဉ္ဇနေ ဝါ ကင်္ခါ ဝါ ဝိမတိ ဝါ ကတ္တဗ္ဗာ"တိ သဗ္ဗဒေဝမနုဿာနံ ဣမသ္မိံ ဓမ္မေ အဿဒ္ဓိယံ ဝိနာသေတိ၊ သဒ္ဓါသမ္ပဒံ ဥပ္ပါဒေတီတိ။ တေနေတံ ဝုစ္စတိ—

"ဝိနာသယတိ အဿဒ္ဓံ၊ သဒ္ဓံ ဝဍ္ဎေတိ သာသနေ။
ဧဝံ မေ သုတမိစ္စေဝံ၊ ဝဒံ ဂေါတမသာဝကော"တိ။

ဧကန္တိ ဂဏနပရိစ္ဆေဒနိဒ္ဒေသော။ **သမယ**န္တိ ပရိစ္ဆိန္နနိဒ္ဒေသော။ **ဧကံ သမယ**န္တိ အနိယမိတပရိဒီပနံ။ တတ္ထ **သမယ**သဒ္ဒေါ—

သမဝါယေ ခဏေ ကာလေ၊ သမူဟေ ဟေတုဒိဋ္ဌိသု။
ပဋိလာဘေ ပဟာနေ စ၊ ပဋိဝေဓေ စ ဒိဿတိ။

တထာ ဟိဿ "အပ္ပေဝ နာမ သွေပိ ဥပသင်္ကမေယျာမ ကာလဉ္စ သမယဉ္စ ဥပါဒါယာ"တိ ဧဝမာဒီသု[၂] သမဝါယော အတ္ထော။ "ဧကောဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ ခဏော စ သမယော စ ဗြဟ္မစရိယဝါသာယာ"တိအာဒီသု[၃] ခဏော။ "ဥဏှသမယော ပရိဠာဟသမယော"တိအာဒီသု[၄] ကာလော။ "မဟာသမယော ပဝနသ္မိ"န္တိအာဒီသု[၅] သမူဟော။ "သမယောပိ ခေါ တေ ဘဒ္ဒါလိ အပ္ပဋိဝိဒ္ဓေါ အဟောသိ၊ ဘဂဝါ ခေါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ၊ ဘဂဝါပိ မံ ဇာနိဿတိ 'ဘဒ္ဒါလိ နာမ ဘိက္ခု သတ္ထုသာသနေ သိက္ခာယ အပရိပူရကာရီ'တိ။ အယမ္ပိ ခေါ

၁-ပုရိမသဝနံ (သီ၊ သျာ)   ၂-ဒီ ၁-၁၈၈-ပိဋ္ဌေ။   ၃-အံ ၃-၆၁-ပိဋ္ဌေ။
၄-ဝိ ၂-၁၅၅-ပိဋ္ဌေ။   ၅-ဒီ ၂-၂၀၃-ပိဋ္ဌေ။

te Bhaddāli samayo appaṭividdho ahosī”ti-ādīsu[1] hetu. “Tena kho pana samayena uggāhamāno paribbājako samaṇamuṇḍikāputto[2] samayappavādake tindukācīre ekasālake Mallikāya ārāme paṭivasatī”ti-ādīsu[3] diṭṭhi.

“Diṭṭhe dhamme ca yo attho, yo cattho samparayiko.
Atthābhisamayā dhīro, paṇḍitoti pavuccatī”ti—

Ādīsu[4] paṭilābho. “Sammā mānābhisamayā antamakāsi dukkhassā”ti-ādīsu[5] pahānaṁ. “Dukkhassa pīḷanaṭṭho saṅkhataṭṭho santāpaṭṭho vipariṇāmaṭṭho abhisamayaṭṭho”ti-ādīsu[6] paṭivedho. Idha panassa kālo attho. Tena saṁvacchara-utumāsaḍḍhamāsarattidivapubbaṇhamajjhanhikasāyanhapaṭhamamajjhimapacchimayāmamuhuttādīsu kālappabhedabhūtesu samayesu ekaṁ samayanti dīpeti.

Tattha kiñcāpi etesu saṁvaccharādīsu samayesu yaṁ yaṁ suttaṁ yasmiṁ yasmiṁ saṁvacchare utumhi māse pakkhe rattibhāge divasabhāge vā vuttaṁ, sabbaṁ taṁ therassa suviditaṁ suvavatthāpitaṁ paññāya. Yasmā pana “evaṁ me sutaṁ asukasaṁvacchare asuka-utumhi asukamāse asukapakkhe asukarattibhāge asukadivasabhāge vā”ti evaṁ vutte na sakkā sukhena dhāretuṁ vā uddisituṁ vā uddisāpetuṁ vā, bahu ca vattabbaṁ hoti, tasmā ekeneva padena tamatthaṁ samodhānetvā “ekaṁ samayan”ti āha.

Ye vā ime gabbhokkantisamayo[7] jātisamayo saṁvegasamayo abhinikkhamanasamayo dukkarakārikasamayo māravijayasamayo abhisambodhisamayo dṭṭhadhammasukhavihārasamayo desanāsamayo parinibbānasamayoti evamādayo Bhagavato devamanussesu ativiya suppakāsā anekakālappabhedā eva samayā, tesu samayesu desanāsamayasaṅkhātaṁ ekaṁ samayanti dīpeti. Yo cāyaṁ ñāṇakaruṇākiccasamayesu karuṇākiccasamayo, attahitaparahitapaṭipattisamayesu

1. Ma 2. 102 piṭṭhe.
2. Samaṇamaṇḍikāputto (Sī)
3. Ma 2. 214 piṭṭhe.
4. Saṁ 1. 90 piṭṭhe.
5. Ma 1. 15 piṭṭhe.
6. Khu 9. 293 Paṭisambhidāmagge.
7. Gabbhavokkantisamayo (Ka)

တေ ဘဒ္ဒါလိ သမယော အပ္ပဋိဝိဒ္ဓေါ အဟောသီ”တိအာဒီသု[၁] ဟေတု။ “တေန ခေါ ပန သမယေန ဥဂ္ဂါဟမာနော ပရိဗ္ဗာဇကော သမဏမုဏ္ဍိကာပုတ္တော[၂] သမယပ္ပဝါဒကေ တိန္ဒုကာစီရေ ဧကသာလကေ မလ္လိကာယ အာရာမေ ပဋိဝသတီ”တိအာဒီသု[၃] ဒိဋ္ဌိ။

“ဒိဋ္ဌေ ဓမ္မေ စ ယော အတ္ထော၊ ယော စတ္ထော သမ္ပရာယိကော။
အတ္ထာဘိသမယာ ဓီရော၊ ပဏ္ဍိတောတိ ပဝုစ္စတီ”တိ—

အာဒီသု[၄] ပဋိလာဘော။ “သမ္မာ မာနာဘိသမယာ အန္တမကာသိ ဒုက္ခဿာ”တိအာဒီသု[၅] ပဟာနံ။ “ဒုက္ခဿ ပီဠနဋ္ဌော သင်္ခတဋ္ဌော သန္တာပဋ္ဌော ဝိပရိဏာမဋ္ဌော အဘိသမယဋ္ဌော”တိအာဒီသု[၆] ပဋိဝေဓော။ ဣဓ ပနဿ ကာလော အတ္ထော။ တေန သံဝစ္ဆရဥတုမာသဍ္ဎမာသရတ္တိဒိဝပုဗ္ဗဏှမဇ္ဈန္ဟိကသာယန္ဟပဌမမဇ္ဈိမပစ္ဆိမယာမမုဟုတ္တာဒီသု ကာလပ္ပဘေဒဘူတေသု သမယေသု ဧကံ သမယန္တိ ဒီပေတိ။

တတ္ထ ကိဉ္စာပိ ဧတေသု သံဝစ္ဆရာဒီသု သမယေသု ယံ ယံ သုတ္တံ ယသ္မိံ ယသ္မိံ သံဝစ္ဆရေ ဥတုမှိ မာသေ ပက္ခေ ရတ္တိဘာဂေ ဒိဝသဘာဂေ ဝါ ဝုတ္တံ၊ သဗ္ဗံ တံ ထေရဿ သုဝိဒိတံ သုဝဝတ္ထာပိတံ ပညာယ။ ယသ္မာ ပန “ဧဝံ မေ သုတံ အသုကသံဝစ္ဆရေ အသုကဥတုမှိ အသုကမာသေ အသုကပက္ခေ အသုကရတ္တိဘာဂေ အသုကဒိဝသဘာဂေ ဝါ”တိ ဧဝံ ဝုတ္တေ န သက္ကာ သုခေန ဓာရေတုံ ဝါ ဥဒ္ဒိသိတုံ ဝါ ဥဒ္ဒိသာပေတုံ ဝါ၊ ဗဟု စ ဝတ္တဗ္ဗံ ဟောတိ၊ တသ္မာ ဧကေနေဝ ပဒေန တမတ္ထံ သမောဓာနေတွာ “ဧကံ သမယ”န္တိ အာဟ။

ယေ ဝါ ဣမေ ဂဗ္ဘောက္ကန္တိသမယော[၇] ဇာတိသမယော သံဝေဂသမယော အဘိနိက္ခမနသမယော ဒုက္ကရကာရိကသမယော မာရဝိဇယသမယော အဘိသမ္ဗောဓိသမယော ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရသမယော ဒေသနာသမယော ပရိနိဗ္ဗာနသမယောတိ ဧဝမာဒယော ဘဂဝတော ဒေဝမနုဿေသု အတိဝိယ သုပ္ပကာသာ အနေကကာလပ္ပဘေဒါ ဧဝ သမယာ၊ တေသု သမယေသု ဒေသနာသမယသင်္ခါတံ ဧကံ သမယန္တိ ဒီပေတိ။ ယော စာယံ ဉာဏကရုဏာကိစ္စသမယေသု ကရုဏာကိစ္စသမယော၊ အတ္တဟိတပရဟိတပဋိပတ္တိသမယေသု

၁-မ ၂-၁၀၂-ပိဋ္ဌေ။
၂-သမဏမဏ္ဍိကာပုတ္တော (သီ)
၃-မ ၂-၂၁၄-ပိဋ္ဌေ။
၄-သံ ၁-၉၀-ပိဋ္ဌေ။
၅-မ ၁-၁၅-ပိဋ္ဌေ။
၆-ခု ၉-၂၉၃-ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂေ။
၇-ဂဗ္ဘာဝေါက္ကန္တိသမယော (က)

parahitapaṭipattisamayo, sannipatitānaṁ karaṇīyadvayasamayesu dhammikathāsamayo, desanāpaṭipattisamayesu desanāsamayo, tesupisamayesu aññataraṁ sandhāya “ekaṁ samayan”ti āha.

Kasmā panettha yathā abhidhamme “yasmiṁ samaye kāmāvacaran”ti ca ito aññesu suttapadesu “yasmiṁ samaye bhikkhave bhikkhu vivicceva kāmehī”ti ca bhummavacanena niddeso kato, vinaye ca “tena samayena Buddho Bhagavā”ti karaṇavacanena, tathā akatvā “ekaṁ samayan”ti upayogavacanena niddeso katoti. Tattha tathā, idha ca aññathā atthasambhavato. Tattha hi abhidhamme ito aññesu suttapadesu ca adhikaraṇattho bhāvenabhāvalakkhaṇattho ca sambhavati. Adhikaraṇañhi kālattho samūhattho ca samayo, tattha vuttānaṁ phassādidhammānaṁ khaṇasamavāyahetusaṅkhātassa ca samayassa bhāvena tesaṁ bhāvo lakkhīyati. Tasmā tadatthajotanatthaṁ tattha bhummavacananiddeso kato.

Vinaye ca hetu-attho karaṇattho ca sambhavati. Yo hi so sikkhāpadapaññattisamayo Sāriputtādīhipi dubbiññeyyo, tena samayena hetubhūtena karaṇabhūtena ca sikkhāpadāni paññāpayanto sikkhāpadapaññattihetuñca apekkhamāno Bhagavā tattha tattha vihāsi. Tasmā tadatthajotanatthaṁ tattha karaṇavacanena niddeso kato.

Idha pana aññasmiṁ ca evaṁjātike accantasaṁyogattho sambhavati. Yañhi samayaṁ Bhagavā imaṁ aññaṁ vā suttantaṁ desesi, accantameva taṁ samayaṁ karuṇāvihārena vihāsi. Tasmā tadatthajotanatthaṁ idha upayoghavacananiddeso katoti.

Tenetaṁ vuccati—

“Taṁ taṁ atthamapekkhitvā, bhummena karaṇena ca.
Aññatra samayo vutto, upayogena so idhā”ti.

Porāṇā pana vaṇṇayanti—“tasmiṁ samaye”ti vā “tena samayenā”ti vā “ekaṁ samayan”ti[1] vā abhilāpamattabhedo esa, sabbattha

1. Taṁ samayanti (Sī, Syā)

ပရဟိတပဋိပတ္တိသမယော၊ သန္နိပတိတာနံ ကရဏီယဒွယသမယေသု ဓမ္မီကထာသမယော၊ ဒေသနာပဋိပတ္တိသမယေသု ဒေသနာသမယော၊ တေသုပိ သမယေသု အညတရံ သန္ဓာယ “ဧကံ သမယ”န္တိ အာဟ။

ကသ္မာ ပနေတ္ထ ယထာ အဘိဓမ္မေ “ယသ္မိံ သမယေ ကာမာဝစရ”န္တိ စ ဣတော အညေသု သုတ္တပဒေသု “ယသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟီ”တိ စ ဘုမ္မဝစနေန နိဒ္ဒေသော ကတော၊ ဝိနယေ စ “တေန သမယေန ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ”တိ ကရဏဝစနေန၊ တထာ အကတွာ “ဧကံ သမယ”န္တိ ဥပယောဂဝစနေန နိဒ္ဒေသော ကတောတိ။ တတ္ထ တထာ, ဣဓ စ အညထာ အတ္ထသမ္ဘဝတော။ တတ္ထ ဟိ အဘိဓမ္မေ ဣတော အညေသု သုတ္တပဒေသု စ အဓိကရဏတ္ထော ဘာဝေနဘာဝလက္ခဏတ္ထော စ သမ္ဘဝတိ။ အဓိကရဏဉှိ ကာလတ္ထော သမူဟတ္ထော စ သမယော၊ တတ္ထ ဝုတ္တာနံ ဖဿာဒိဓမ္မာနံ ခဏသမဝါယဟေတုသင်္ခါတဿ စ သမယဿ ဘာဝေန တေသံ ဘာဝေါ လက္ခီယတိ။ တသ္မာ တဒတ္ထဇောတနတ္ထံ တတ္ထ ဘုမ္မဝစန-နိဒ္ဒေသော ကတော။

ဝိနယေ စ ဟေတုအတ္ထော ကရဏတ္ထော စ သမ္ဘဝတိ။ ယော ဟိ သော သိက္ခာပဒပညတ္တိသမယော သာရိပုတ္တာဒီဟိပိ ဒုဗ္ဗိညေယျော၊ တေန သမယေန ဟေတုဘူတေန ကရဏဘူတေန စ သိက္ခာပဒါနိ ပညာပယန္တော သိက္ခာပဒ-ပညတ္တိဟေတုဉ္စ အပေက္ခမာနော ဘဂဝါ တတ္ထ တတ္ထ ဝိဟာသိ။ တသ္မာ တဒတ္ထဇောတနတ္ထံ တတ္ထ ကရဏဝစနေန နိဒ္ဒေသော ကတော။

ဣဓ ပန အညသ္မိံ စ ဧဝံဇာတိကေ အစ္စန္တသံယောဂတ္ထော သမ္ဘဝတိ။ ယဉှိ သမယံ ဘဂဝါ ဣမံ အညံ ဝါ သုတ္တန္တံ ဒေသေသိ၊ အစ္စန္တမေဝ တံ သမယံ ကရုဏာဝိဟာရေန ဝိဟာသိ။ တသ္မာ တဒတ္ထဇောတနတ္ထံ ဣဓ ဥပယောဂ-ဝစနနိဒ္ဒေသော ကတောတိ။

တေနေတံ ဝုစ္စတိ—

“တံ တံ အတ္ထမပေက္ခိတွာ၊ ဘုမ္မေန ကရဏေန စ။
အညတြ သမယော ဝုတ္တော၊ ဥပယောဂေန သော ဣဓာ”တိ။

ပေါရာဏာ ပန ဝဏ္ဏယန္တိ—“တသ္မိံ သမယေ”တိ ဝါ “တေန သမယေ-နာ”တိ ဝါ “ဧကံ သမယ”န္တိ[၁] ဝါ အဘိလာပမတ္တဘေဒေါ ဧသ၊ သဗ္ဗတ္ထ

၁-တံ သမယန္တိ (သီ၊ သျာ)

bhummameva atthoti. Tasmā “ekaṁ samayan”ti vuttepi “ekasmiṁ samaye”ti attho veditabbo.

Bhagavāti garu[1]. Garuṁ hi loke “Bhagavā”ti vadanti. Ayañca sabbaguṇavisiṭṭhatāya sabbasattānaṁ garu, tasmā “Bhagavā”ti veditabbo. Porāṇehipi vuttaṁ—

“Bhagavāti vacanaṁ seṭṭhaṁ, Bhagavāti vacanamuttamaṁ.
Garu gāravayutto so, Bhagavā tena vuccatī”ti.

Apica—

“Bhagyavā bhaggavā yutto, bhagehi ca vibhattavā.
“Bhattavā vantagamano, bhavesu Bhagavā tato”ti—

Imissā gāthāya vasenassa padassa vitthārato attho veditabbo. So ca **Visuddhimagge**[2] Buddhānussatiniddese vuttoyeva.

Ettāvatā cettha **evaṁ me sutan**ti vacanena yathāsutaṁ dhammaṁ dassento[3] Bhagavato dhammasarīraṁ[4] paccakkhaṁ karoti. Tena “nayidaṁ atikkantasatthukaṁ pāvacanaṁ, ayaṁ vo Satthā”ti Satthu adassanena ukkaṇṭhitaṁ janaṁ samassāseti. **Ekaṁ samayaṁ Bhagavā**ti vacanena tasmiṁ samaye Bhagavato avijjamānabhāvaṁ dassento rūpakāyaparinibbānaṁ sādheti[5]. Tena “evaṁvidhassa nāma ariyadhammassa desako[6] dasabaladharo vajirasaṅghātasamānakāyo sopi Bhagavā parinibbuto, kena aññena jīvite āsā janetabbā”ti jīvitamadamattaṁ janaṁ saṁvejeti, saddhamme cassa ussāhaṁ janeti. **Evan**ti ca bhaṇanto desanāsampattiṁ niddisati. **Me sutan**ti sāvakasampattiṁ. **Ekaṁ samayan**ti kālasampattiṁ. **Bhagavā**ti desakasampattiṁ.

Sāvatthiyanti evaṁnāmake nagare. Samīpatthe cetaṁ bhummavacanaṁ. **Viharatī**ti avisesena iriyāpathadibbabra-ariyavihāresu aññataravihārasamaṅgīparidīpanametaṁ. Idha pana ṭhānagamananisajjāsayanappabhedesu iriyāpathesu

1. Guru (Syā) 2. Vīsuddhi 1. 203 piṭṭhe. 3. Desento (Sī, Syā)
4. Dhammakāyaṁ (Ka) 5. Sāveti (Sī, Syā) 6. Desetā (Sī, Syā)

ဘုမ္မမေဝ အတ္ထောတိ။ တသ္မာ “ဧကံ သမယ”န္တိ ဝုတ္တေပိ “ဧကသ္မိံ သမယေ”တိ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဘဂဝါတိ ဂရု[၁]။ ဂရုံ ဟိ လောကေ “ဘဂဝါ”တိ ဝဒန္တိ။ အယဉ္စ သဗ္ဗဂုဏဝိသိဋ္ဌတာယ သဗ္ဗသတ္တာနံ ဂရု၊ တသ္မာ “ဘဂဝါ”တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ပေါရာဏေဟိပိ ဝုတ္တံ—

“ဘဂဝါတိ ဝစနံ သေဋ္ဌံ၊ ဘဂဝါတိ ဝစနမုတ္တမံ။
ဂရု ဂါရဝယုတ္တော သော၊ ဘဂဝါ တေန ဝုစ္စတီ”တိ။

အပိစ—

“ဘဂျဝါ ဘဂ္ဂဝါ ယုတ္တော၊ ဘဂေဟိ စ ဝိဘတ္တဝါ။
ဘတ္တဝါ ဝန္တဂမနော၊ ဘဝေသု ဘဂဝါ တတော”တိ—

ဣမိဿာ ဂါထာယ ဝသေနဿ ပဒဿ ဝိတ္ထာရတော အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သော စ **ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ**[၂] ဗုဒ္ဓါနုဿတိနိဒ္ဒေသေ ဝုတ္တောယေဝ။

ဧတ္တာဝတာ စေတ္ထ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိ ဝစနေန ယထာသုတံ ဓမ္မံ ဒဿေန္တော[၃] ဘဂဝတော ဓမ္မသရီရံ[၄] ပစ္စက္ခံ ကရောတိ။ တေန “နယိဒံ အတိက္ကန္တသတ္ထုကံ ပါဝစနံ၊ အယံ ဝေါ သတ္ထာ”တိ သတ္ထု အဒဿနေန ဥက္ကဏ္ဌိတံ ဇနံ သမဿာသေတိ။ **ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ**တိ ဝစနေန တသ္မိံ သမယေ ဘဂဝတော အဝိဇ္ဇမာနဘာဝံ ဒဿေန္တော ရူပကာယပရိနိဗ္ဗာနံ သာဓေတိ[၅]။ တေန “ဧဝံဝိဓဿ နာမ အရိယဓမ္မဿ ဒေသကော[၆] ဒသဗလဓရော ဝဇိရသင်္ဃာတသမာနကာယော သောပိ ဘဂဝါ ပရိနိဗ္ဗုတော၊ ကေန အညေန ဇီဝိတေ အာသာ ဇနေတဗ္ဗာ”တိ ဇီဝိတမဒမတ္တံ ဇနံ သံဝေဇေတိ၊ သဒ္ဓမ္မေ စဿ ဥဿာဟံ ဇနေတိ။ **ဧဝ**န္တိ စ ဘဏန္တော ဒေသနာသမ္ပတ္တိံ နိဒ္ဒိသတိ။ **မေ သုတ**န္တိ သာဝကသမ္ပတ္တိံ။ **ဧကံ သမယ**န္တိ ကာလသမ္ပတ္တိံ။ **ဘဂဝါ**တိ ဒေသကသမ္ပတ္တိံ။

သာဝတ္ထိယန္တိ ဧဝံနာမကေ နဂရေ။ သမီပတ္ထေ စေတံ ဘုမ္မဝစနံ။ **ဝိဟရတီ**တိ အဝိသေသေန ဣရိယာပထဒိဗ္ဗဗြဟ္မအရိယဝိဟာရေသု အညတရဝိဟာရသမင်္ဂီပရိဒီပနမေတံ။ ဣဓ ပန ဌာနဂမနနိသဇ္ဇာသယနပ္ပဘေဒေသု ဣရိယာပထေသု

၁-ဂုရု (သျာ) ၂-ဝိသုဒ္ဓိ ၁-၂၀၃-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ဒေသေန္တော (သီ၊ သျာ)
၄-ဓမ္မကာယံ (က) ၅-သာဝေတိ(သီ၊ သျာ) ၆-ဒေသေတာ (သီ၊ သျာ)

aññatara-iriyāpathasamāyogaparidīpanaṁ, tena ṭhitopi gacchantopi nisinnopi sayānopi Bhagavā viharaticceva veditabbo. So hi ekaṁ iriyāpathabādhanaṁ aññena iriyāpathena vicchinditvā aparipatantaṁ attabhāvaṁ harati pavatteti, tasmā "viharatī"ti vuccati.

Jetavaneti Jetassa rājakumārassa vane. Taṁ hi tena ropitaṁ saṁvaḍḍhitaṁ paripālitaṁ ahosi, tasmā "Jetavanan"ti saṅkhaṁ gataṁ. Tasmiṁ Jetavane. **Anāthapiṇḍikassa ārāme**ti Anāthapiṇḍikena gahapatinā catupaññāsahiraññakoṭipariccāgena Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa niyyātitattā "Anāthapiṇḍikassa ārāmo"ti saṅkhaṁ gate ārāme. Ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana papañcasūdaniyā Majjhimaṭṭhakathāya Sabbāsavasuttavaṇṇanāyaṁ[1] vutto.

Tattha siyā—yadi tāva Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati, "Jetavane"ti na vattabbaṁ. Atha tattha viharati, "Sāvatthiyan"ti na vattabbaṁ. Na hi sakkā ubhayattha ekaṁ samayaṁ viharituntі. Na kho panetaṁ evaṁ daṭṭhabbaṁ.

Nanu avocumha "samīpatthe bhummavacanan"ti. Tasmā yathā Gaṅgāyamunādīnaṁ samīpe goyūthāni carantāni "Gaṅgāyaṁ caranti, Yamunāyaṁ carantī"ti vuccati, evamidhāpi yadidaṁ Sāvatthiyā samīpe Jetavanaṁ, tattha viharanto vuccati "Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane"ti. Gocaragāmanidassanatthaṁ hissa Sāvatthivacanaṁ, pabbajitānurūpanivāsaṭṭhānanidassanatthaṁ sesavacanaṁ.

Aññatarā devatāti nāmagottavasena apākaṭā ekā devatāti attho. "Abhijānāti no bhante Bhagavā ahu ñātaññatarassa[2] mahesakkhassa yakkhassa saṁkhittena taṇhāsaṅkhayavimuttiṁ bhāsitā"ti[3] ettha pana abhiññāto Sakkopi devarājā "aññataro"ti vutto. "Devatā"ti ca idaṁ devānampi devadhītānampi sādhāraṇavacanaṁ. Imasmiṁ panatthe devo[4] adhippeto, so ca kho rūpāvacarānaṁ devānaṁ aññataro.

Abhikkantāya rattiyāti ettha abhikkanta-saddo khayasundarābhirūpa-abbhānumodanādīsu dissati. Tattha "abhikkantā bhante ratti, nikkhanto paṭhamo

1. Ma-Ṭṭha 1. 62 piṭṭhe.
2. Ahutaṁyeva aññatarassa (Sī), ahunaṁyeva aññatarassa (Syā)
3. Abhāsitthāti (Ka) Ma 1. 322 piṭṭhe pana passitabbaṁ.
4. Devaputto (Sī)

အညတရဣရိယာပထသမာယောဂပရိဒီပနံ၊ တေန ဌိတောပိ ဂစ္ဆန္တောပိ နိသိန္နောပိ သယာနောပိ ဘဂဝါ ဝိဟရတိစ္စေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သော ဟိ ဧကံ ဣရိယာပထဗာဓနံ အညေန ဣရိယာပထေန ဝိစ္ဆိန္ဒိတွာ အပရိပတန္တံ အတ္တဘာဝံ ဟရတိ ပဝတ္တေတိ၊ တသ္မာ "ဝိဟရတီ"တိ ဝုစ္စတိ။

ဇေတဝနေတိ ဇေတဿ ရာဇကုမာရဿ ဝနေ။ တံ ဟိ တေန ရောပိတံ သံဝဍ္ဎိတံ ပရိပါလိတံ အဟောသိ၊ တသ္မာ "ဇေတဝန"န္တိ သင်္ခံ ဂတံ။ တသ္မိံ ဇေတဝနေ။ **အနာထပိဏ္ဍိကဿ အာရာမေ**တိ အနာထပိဏ္ဍိကေန ဂဟပတိနာ စတုပညာသဟိရညကောဋိပရိစ္စာဂေန ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ နိယျာတိတတ္တာ "အနာထပိဏ္ဍိကဿ အာရာမော"တိ သင်္ခံ ဂတေ အာရာမေ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရော ပန ပပဉ္စသူဒနိယာ မဇ္ဈိမဋ္ဌကထာယ သဗ္ဗာသဝသုတ္တဝဏ္ဏနာယံ[၁] ဝုတ္တော။

တတ္ထ သိယာ—ယဒိ တာဝ ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ၊ "ဇေတဝနေ"တိ န ဝတ္တဗ္ဗံ။ အထ တတ္ထ ဝိဟရတိ၊ "သာဝတ္ထိယ"န္တိ န ဝတ္တဗ္ဗံ။ န ဟိ သက္ကာ ဥဘယတ္ထ ဧကံ သမယံ ဝိဟရိတုန္တိ။ န ခေါ ပနေတံ ဧဝံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။

နနု အဝေါစုမှ "သမီပတ္ထေ ဘုမ္မဝစန"န္တိ။ တသ္မာ ယထာ ဂင်္ဂါယမုနာဒီနံ သမီပေ ဂေါယူထာနိ စရန္တာနိ "ဂင်္ဂါယံ စရန္တိ၊ ယမုနာယံ စရန္တီ"တိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝမိဓာပိ ယဒိဒံ သာဝတ္ထိယာ သမီပေ ဇေတဝနံ၊ တတ္ထ ဝိဟရန္တော ဝုစ္စတိ "သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ"တိ။ ဂေါစရဂါမနိဒဿနတ္ထံ ဟိဿ သာဝတ္ထိဝစနံ၊ ပဗ္ဗဇိတာနုရူပနိဝါသဋ္ဌာနနိဒဿနတ္ထံ သေသဝစနံ။

အညတရာ ဒေဝတာတိ နာမဂေါတ္တဝသေန အပါကဋာ ဧကာ ဒေဝတာတိ အတ္ထော။ "အဘိဇာနာတိ နော ဘန္တေ ဘဂဝါ အဟု ဉာတညတရဿ[၂] မဟေသက္ခဿ ယက္ခဿ သံခိတ္တေန တဏှာသင်္ခယဝိမုတ္တိံ ဘာသိတာ"တိ[၃] ဧတ္ထ ပန အဘိညာတော သက္ကောပိ ဒေဝရာဇာ "အညတရော"တိ ဝုတ္တော။ "ဒေဝတာ"တိ စ ဣဒံ ဒေဝါနမ္ပိ ဒေဝဓီတာနမ္ပိ သာဓာရဏဝစနံ။ ဣမသ္မိံ ပနတ္ထေ ဒေဝေါ[၄] အဓိပ္ပေတော၊ သော စ ခေါ ရူပါဝစရာနံ ဒေဝါနံ အညတရော။

အဘိက္ကန္တာယ ရတ္တိယာတိ ဧတ္ထ အဘိက္ကန္တ-သဒ္ဒေါ ခယသုန္ဒရာဘိရူပအဗ္ဘာ-နုမောဒနာဒီသု ဒိဿတိ။ တတ္ထ "အဘိက္ကန္တာ ဘန္တေ ရတ္တိ၊ နိက္ခန္တော ပဌမော

၁-မ-ဋ္ဌ ၁-၆၂-ပိဋ္ဌေ။
၂-အာဟုတံယေဝ အညတရဿ (သီ)၊ အဟုနံယေဝ အညတရဿ (သျာ)
၃-အဘာသိတ္ထာတိ (က) မ ၁-၃၂၂-ပိဋ္ဌေ ပန ပဿိတဗ္ဗံ။
၄-ဒေဝပုတ္တော (သီ)

yāmo, ciranisinno bhikkhusaṁgho, uddisatu bhante Bhagavā bhikkhūnaṁ pātimokkhan”ti evamādīsu[1] khaye dissati. “Ayaṁ imesaṁ catunnaṁ puggalānaṁ abhikkantataro ca paṇītataro cā”ti evamādīsu[2] sundare.

“Ko me vandati pādāni, iddhiyā yasasā jalaṁ.
Abhikkantena vaṇṇena, sabbā obhāsayaṁ disā”ti—

Evamādīsu[3] abhirūpe. “Abhikkantaṁ bho Gotama, abhikkantaṁ bho Gotamā”ti evamādīsu[4] abbhānumodane. Idha pana khaye. Tena abhikkantāya rattiyā, parikkhīṇāya rattiyāti vuttaṁ hoti. Tatthāyaṁ devaputto majjhimayāmasamanantare āgatoti veditabbo. Niyāmo hi kiresa devatānaṁ yadidaṁ Buddhānaṁ vā Buddhasāvakānaṁ vā upaṭṭhānaṁ āgacchantā majjhimayāmasamanantareyeva āgacchanti.

Abhikkantavaṇṇāti idha **abhikkanta**-saddo abhirūpe, **vaṇṇa**-saddo pana chavithutikulavaggakāraṇasaṇṭhānappamāṇarupāyatanādīsu dissati. Tattha “suvaṇṇavaṇṇosi Bhagavā”ti evamādīsu[5] chaviyā. “Kadā saññūḷhā[6] pana te gahapati ime samaṇassavaṇṇā”ti evamādīsu[7] thutiyaṁ. “Catthārome bho Gotama vaṇṇā”ti evamādīsu[8] kulavagge. “Atha kena nu vaṇṇena, gandhathenoti vuccatī”ti evamādīsu[9] kāraṇe. “Mahantaṁ hatthirājavaṇṇaṁ abhinimminitvā”ti evamādīsu[10] saṇṭhāne. “Tayo pattassa vaṇṇā”ti evamādīsu[11] pamāṇe. “Vaṇṇo gandho raso ojā”ti evamādīsu[12] rūpāyatane. So idha chaviyā daṭṭhabbo. Tena abhikkantavaṇṇā abhirūpacchavi, iṭṭhavaṇṇā manāpavaṇṇāti vuttaṁ hoti. Devatā hi manussalokaṁ āgacchamānā pakativaṇṇaṁ pakati-iddhiṁ jahitvā oḷarikaṁ attabhāvaṁ katvā atirekavaṇṇaṁ atireka-iddhiṁ māpetvā naṭasamajjādīni gacchantā manussā viya abhisaṅkhatena kāyena āgacchanti. Tattha kāmāvacarā anabhisaṅkhatenapi āgantuṁ sakkonti, rūpāvacarā pana

1. Aṁ 3. 44; Vi 4. 418 piṭṭhesu.
2. Aṁ 1. 414 piṭṭhe.
3. Khu 2. 73 Vīmānavatthusmiṁ.
4. Vi 1. 7 piṭṭhe.
5. Khu 1. 367 piṭṭhe Suttanipāte.
6. Saṁbyuḷā (Sī), sabyūṇhā (Syā)
7. Ma 2. 49 piṭṭhe.
8. Di 3. 67 piṭṭhe.
9. Saṁ 1. 206 piṭṭhe.
10. Saṁ 1. 105 piṭṭhe.
11. Vi 1. 353 piṭṭhe.
12. Abhi 1. 163 piṭṭhe.

ယာမော၊ စိရနိသိန္နော ဘိက္ခုသံဃော၊ ဥဒ္ဒိသတု ဘန္တေ ဘဂဝါ ဘိက္ခူနံ ပါတိမောက္ခ”န္တိ ဧဝမာဒီသု[၁] ခယေ ဒိဿတိ။ “အယံ ဣမေသံ စတုန္နံ ပုဂ္ဂလာနံ အဘိက္ကန္တတရော စ ပဏီတတရော စာ”တိ ဧဝမာဒီသု[၂] သုန္ဒရေ။

“ကော မေ ဝန္ဒတိ ပါဒါနိ၊ ဣဒ္ဓိယာ ယသသာ ဇလံ။
အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေန၊ သဗ္ဗာ ဩဘာသယံ ဒိသာ”တိ—

ဧဝမာဒီသု[၃] အဘိရူပေ။ “အဘိက္ကန္တံ ဘော ဂေါတမ၊ အဘိက္ကန္တံ ဘော ဂေါတမာ”တိ ဧဝမာဒီသု[၄] အဗ္ဘာနုမောဒနေ။ ဣဓ ပန ခယေ။ တေန အဘိက္ကန္တာယ ရတ္တိယာ၊ ပရိက္ခီဏာယ ရတ္တိယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တတ္ထာယံ ဒေဝပုတ္တော မဇ္ဈိမယာမသမနန္တရေ အာဂတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ နိယာမော ဟိ ကိရေသ ဒေဝတာနံ ယဒိဒံ ဗုဒ္ဓါနံ ဝါ ဗုဒ္ဓသာဝကာနံ ဝါ ဥပဋ္ဌာနံ အာဂစ္ဆန္တာ မဇ္ဈိမယာမသမနန္တရေယေဝ အာဂစ္ဆန္တိ။

အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏာတိ ဣဓ **အဘိက္ကန္တ**-သဒ္ဒေါ အဘိရူပေ၊ **ဝဏ္ဏ**-သဒ္ဒေါ ပန ဆဝိထုတိကုလဝဂ္ဂကာရဏသဏ္ဌာနပ္ပမာဏရူပါယတနာဒီသု ဒိဿတိ။ တတ္ထ “သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏောသိ ဘဂဝါ”တိ ဧဝမာဒီသု[၅] ဆဝိယာ။ “ကဒါ သညူဠှာ[၆] ပန တေ ဂဟပတိ ဣမေ သမဏဿ ဝဏ္ဏာ”တိ ဧဝမာဒီသု[၇] ထုတိယံ။ “စတ္တာရောမေ ဘော ဂေါတမ ဝဏ္ဏာ”တိ ဧဝမာဒီသု[၈] ကုလဝဂ္ဂေ။ “အထ ကေန နု ဝဏ္ဏေန၊ ဂန္ဓထေနောတိ ဝုစ္စတီ”တိ ဧဝမာဒီသု[၉] ကာရဏေ။ “မဟန္တံ ဟတ္ထိရာဇဝဏ္ဏံ အဘိနိမ္မိနိတွာ”တိ ဧဝမာဒီသု[၁၀] သဏ္ဌာနေ။ “တယော ပတ္တဿ ဝဏ္ဏာ”တိ ဧဝမာဒီသု[၁၁] ပမာဏေ။ “ဝဏ္ဏော ဂန္ဓော ရသော ဩဇာ”တိ ဧဝမာဒီသု[၁၂] ရူပါယတနေ။ သော ဣဓ ဆဝိယာ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ တေန အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏာ အဘိရူပစ္ဆဝိ၊ ဣဋ္ဌဝဏ္ဏာ မနာပဝဏ္ဏာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒေဝတာ ဟိ မနုဿလောကံ အာဂစ္ဆမာနာ ပကတိဝဏ္ဏံ ပကတိဣဒ္ဓိံ ဇဟိတွာ ဩဠာရိကံ အတ္တဘာဝံ ကတွာ အတိရေကဝဏ္ဏံ အတိရေကဣဒ္ဓိံ မာပေတွာ နဋသမဇ္ဇာဒီနိ ဂစ္ဆန္တာ မနုဿာ ဝိယ အဘိသင်္ခတေန ကာယေန အာဂစ္ဆန္တိ။ တတ္ထ ကာမာဝစရာ အနဘိသင်္ခတေနပိ အာဂန္တုံ သက္ကောန္တိ၊ ရူပါဝစရာ ပန

၁-အံ ၃-၄၄၊ ဝိ ၄-၄၁၈-ပိဋ္ဌေသု။
၂-အံ ၁-၄၁၄-ပိဋ္ဌေ။
၃-ခု ၂-၇၃-ဝိမာနဝတ္ထုသ္မိံ။
၄-ဝိ ၁-၇-ပိဋ္ဌေ။
၅-ခု ၁-၃၆၇-ပိဋ္ဌေ သုတ္တနိပါတေ။
၆-သံဗျူဠှာ (သီ)၊ သဗျူဏှာ (သျာ)
၇-မ ၂-၄၉-ပိဋ္ဌေ။
၈-ဒီ ၃-၆၇-ပိဋ္ဌေ။
၉-သံ ၁-၂၀၆-ပိဋ္ဌေ။
၁၀-သံ ၁-၁၀၅-ပိဋ္ဌေ။
၁၁-ဝိ ၁-၃၅၃-ပိဋ္ဌေ။
၁၂-အဘိ ၁-၁၆၃-ပိဋ္ဌေ။

na sakkonti. Tesaṁ hi atisukhumo attabhāvo, na tena iriyāpathakappanaṁ hoti. Tasmā ayaṁ devaputto abhisaṅkhateneva āgato. Tena vuttaṁ “abhikkantavaṇṇā”ti.

Kevalakappanti ettha **kevala**-saddo anavasesayebhuyyābhyābyāmissānatirekadaḷhatthavisaṁyogādi-anekattho. Tathā hissa “kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyan”ti evamādīsu[1] anavasesattamattho. “Kevalakappā ca aṅgamaghdhā pahūtaṁ khādanīyabhojanīyaṁ ādāya upasaṅkamissantī”ti evamādīsu[2] yebhūyyatā. “Kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hotī”ti evamādīsu[3] abyāmissatā. “Kevalaṁ saddhāmattakaṁ nūna ayamāyasmā”ti evamādīsu[4] anatirekatā. “Āyasmato bhante Anuruddhassa Bāhiyo nāma saddhivihāriko kevalakappaṁ saṁghabhedāya ṭhito”ti evamādīsu[5] daḷhatthatā. “Kevalī vusitavā uttamapurisoti vuccatī”ti evamādīsu[6] visaṁyogo attho. Idha panassa anavasesattho adhippeto.

Kappa-saddo panāyaṁ abhisaddahanavohārakālapaññattichedanavikappalesasamantabhāvādi-anekattho. Tathā hissa “okappaniyametaṁ bhoto Gotamassa, yathā taṁ Arahato Sammāsambuddhassā”ti evamādīsu[7] abhisaddahanamattho. “Anujānāmi bhikkhave pañcahi samaṇakappehi balaṁ paribhuñjitun”ti evamādīsu[8] vohāro. “Yena sudaṁ niccakappaṁ viharāmī”ti evamādīsu[7] kālo. “Iccāyasmā kappo”ti evamādīsu[9] paññatti. “Alaṅkato kappitakesamassū”ti evamādīsu[10] chedanaṁ. “Kappati dvaṅgulakappo”ti evamādīsu[11] vikappo. “Atthi kappo nipajjitun”ti evamādīsu[12] leso. “Kevalakappaṁ veḷuvanaṁ obhāsetvā”ti evamādīsu[13] samantabhāvo. Idha panassa samantabhāvattho adhippeto. Tasmā **kevalakappaṁ Jetavanan**ti ettha “anavasesaṁ samantato Jetavanan”ti evamattho daṭṭhabbo.

1. Vi 1. 1 piṭṭhe.
2. Vi 3. 36 piṭṭhe.
3. Abhi 2. 142 piṭṭhādīsu.
4. Vi 3. 270 piṭṭhe.
5. Aṁ 1. 562 piṭṭhe.
6. Saṁ 2. 50 piṭṭhe.
7. Ma 1. 316 piṭṭhe.
8. Vi 4. 244 piṭṭhe.
9. Saṁ 2. 138 piṭṭhe.
10. Khu 2. 100 piṭṭhe.
11. Vi 4. 491 piṭṭhe.
12. Aṁ 3. 148 piṭṭhe.
13. Saṁ 1. 50 piṭṭhe.

န သက္ကောန္တိ။ တေသံ ဟိ အတိသုခုမော အတ္တဘာဝေါ၊ န တေန ဣရိယာပထကပ္ပနံ ဟောတိ။ တသ္မာ အယံ ဒေဝပုတ္တော အဘိသင်္ခတေနေဝ အာဂတော။ တေန ဝုတ္တံ “အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏာ”တိ။

ကေဝလကပ္ပန္တိ ဧတ္ထ **ကေဝလ**-သဒ္ဒေါ အနဝသေသယေဘုယျာဗျာမိဿာနတိရေကဒဠှတ္ထဝိသံယောဂါဒိအနေကတ္ထော။ တထာ ဟိဿ “ကေဝလပရိပုဏ္ဏံ ပရိသုဒ္ဓံ ဗြဟ္မစရိယ”န္တိ ဧဝမာဒီသု[1] အနဝသေသတ္တမတ္ထော။ “ကေဝလကပ္ပါ စ အင်္ဂမဂဓာ ပဟူတံ ခါဒနီယဘောဇနီယံ အာဒါယ ဥပသင်္ကမိဿန္တီ”တိ ဧဝမာဒီသု[2] ယေဘုယျတာ။ “ကေဝလဿ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ သမုဒယော ဟောတီ”တိ ဧဝမာဒီသု[3] အဗျာမိဿတာ။ “ကေဝလံ သဒ္ဓါမတ္တကံ နူန အယမာယသ္မာ”တိ ဧဝမာဒီသု[4] အနတိရေကတာ။ “အာယသ္မတော ဘန္တေ အနုရုဒ္ဓဿ ဗာဟိယော နာမ သဒ္ဓိဝိဟာရိကော ကေဝလကပ္ပံ သံဃဘေဒါယ ဌိတော”တိ ဧဝမာဒီသု[5] ဒဠှတ္ထတာ။ “ကေဝလီ ဝုသိတဝါ ဥတ္တမပုရိသောတိ ဝုစ္စတီ”တိ ဧဝမာဒီသု[6] ဝိသံယောဂေါ အတ္ထော။ ဣဓ ပနဿ အနဝသေသတ္ထော အဓိပ္ပေတော။

ကပ္ပ-သဒ္ဒေါ ပနာယံ အဘိသဒ္ဒဟနဝေါဟာရကာလပညတ္တိဆေဒနဝိကပ္ပလေသသမန္တဘာဝါဒိအနေကတ္ထော။ တထာ ဟိဿ “ဩကပ္ပနိယမေတံ ဘောတော ဂေါတမဿ၊ ယထာ တံ အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿာ”တိ ဧဝမာဒီသု[7] အဘိသဒ္ဒဟနမတ္ထော။ “အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ပဉ္စဟိ သမဏကပ္ပေဟိ ဖလံ ပရိဘုဉ္ဇိတု”န္တိ ဧဝမာဒီသု[8] ဝေါဟာရော။ “ယေန သုဒံ နိစ္စကပ္ပံ ဝိဟရာမီ”တိ ဧဝမာဒီသု[7] ကာလော။ “ဣစ္စာယသ္မာ ကပ္ပေါ”တိ ဧဝမာဒီသု[9] ပညတ္တိ။ “အလင်္ကတော ကပ္ပိတကေသမဿူ”တိ ဧဝမာဒီသု[10] ဆေဒနံ။ “ကပ္ပတိ ဒွင်္ဂုလကပ္ပေါ”တိ ဧဝမာဒီသု[11] ဝိကပ္ပေါ။ “အတ္ထိ ကပ္ပေါ နိပဇ္ဇိတု”န္တိ ဧဝမာဒီသု[12] လေသော။ “ကေဝလကပ္ပံ ဝေဠုဝနံ ဩဘာသေတွာ”တိ ဧဝမာဒီသု[13] သမန္တဘာဝေါ။ ဣဓ ပနဿ သမန္တဘာဝတ္ထော အဓိပ္ပေတော။ တသ္မာ **ကေဝလကပ္ပံ ဇေတဝန**န္တိ ဧတ္ထ “အနဝသေသံ သမန္တတော ဇေတဝန”န္တိ ဧဝမတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

၁-ဝိ ၁-၁-ပိဋ္ဌေ။
၂-ဝိ ၃-၃၆-ပိဋ္ဌေ။
၃-အဘိ ၂-၁၄၂-ပိဋ္ဌာဒီသု။
၄-ဝိ ၃-၂၇၀-ပိဋ္ဌေ။
၅-အံ ၁-၅၆၂-ပိဋ္ဌေ။
၆-သံ ၂-၅၀-ပိဋ္ဌေ။
၇-မ ၁-၃၁၆-ပိဋ္ဌေ။
၈-ဝိ ၄-၂၄၄-ပိဋ္ဌေ။
၉-သံ ၂-၁၃၈-ပိဋ္ဌေ။
၁၀-ခု ၂-၁၀၀-ပိဋ္ဌေ။
၁၁-ဝိ ၄-၄၉၁-ပိဋ္ဌေ။
၁၂-အံ ၃-၁၄၈-ပိဋ္ဌေ။
၁၃-သံ ၁-၅၀-ပိဋ္ဌေ။

Obhāsetvāti vatthālaṅkārasarīrasamuṭṭhitāya ābhāya pharitvā, candimā viya sūriyo viya ca ekobhāsaṁ ekapajjotaṁ karitvāti attho.

Yenāti bhummatthe karaṇavacanaṁ. **Yena Bhagavā tenupasaṅkamī**ti tasmā "yattha Bhagavā, tattha upasaṅkamī"ti evamettha attho daṭṭhabbo. Yena vā kāraṇena Bhagavā devamanussehi upasaṅkamitabbo, tena kāraṇena upasaṅkamīti evamettha attho daṭṭhabbo. Kena ca kāraṇena Bhagavā upasaṅkamitabbo? Nānappakāraguṇavisesādhigamādhippāyena, sāduphalūpabhogādhippāyena dijagaṇehi niccaphalitamahārukkho viya. **Upasaṅkamī**ti ca gatāti vuttaṁ hoti. **Upasaṅkamitvā**ti upasaṅkamanapariyosānadīpanaṁ. Atha vā evaṁ gatā tato āsannataraṁ ṭhānaṁ Bhagavato samīpasaṅkhātaṁ gantvātipi vuttaṁ hoti.

Idāni yenatthena loke aggapuggalassa upaṭṭhānaṁ āgatā, taṁ pucchitukāmā dasanakhasamodhānasamujjalaṁ añjaliṁ sirasi patiṭṭhapetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. **Ekamantan**ti bhāvanapuṁsakaniddeso "visamaṁ candimasūriyā parivattantī"ti-ādīsu[1] viya. Tasmā yathā ṭhitā ekamantaṁ ṭhitā hoti, tathā aṭṭhāsīti evamettha attho daṭṭhabbo. Bhummatthe vā etaṁ upayogavacanaṁ. **Aṭṭhāsī**ti ṭhānaṁ kappesi. Paṇḍitā hi devamanussā garuṭṭhāniyaṁ upasaṅkamitvā āsanakusalatāya ekamantaṁ tiṭṭhanti, ayañca devo tesaṁ aññataro, tasmā ekamantaṁ aṭṭhāsi.

Kathaṁ ṭhito pana ekamantaṁṭhito hotīti? Chaṭhānadose vajjetvā. seyyathidaṁ? Atidūraṁ accāsannaṁ uparivātaṁ unnatappadesaṁ atisammukhaṁ atipacchāti. Atidūre ṭhito hi sace kathetukāmo hoti, uccāsaddena kathetabbaṁ hoti. Accāsanne ṭhito saṁghaṭṭanaṁ karoti. Uparivāte ṭhito sarīragandhena bādhati. Unnatappadese ṭhito agāravaṁ pakāseti. Atisammukhā ṭhito sace daṭṭhukāmo hoti, cakkhunā cakkhuṁ āhacca daṭṭhabbaṁ hoti. Atipacchā ṭhito sace daṭṭhukāmo hoti, gīvaṁ pasāretvā daṭṭhabbaṁ hoti. Tasmā ayampi ete cha ṭhānadose vajjetvā aṭṭhāsi. Tena vuttaṁ "ekamantaṁ aṭṭhāsī"ti.

1. Aṁ 1. 386 piṭṭhe.

ဩဘာသေတွာတိ ဝတ္ထာလင်္ကာရသရီရသမုဋ္ဌိတာယ အာဘာယ ဖရိတွာ၊ စန္ဒိမာ ဝိယ သူရိယော ဝိယ စ ဧကောဘာသံ ဧကပဇ္ဇောတံ ကရိတွာတိ အတ္ထော။

ယေနာတိ ဘုမ္မတ္ထေ ကရဏဝစနံ။ **ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမီ**တိ တသ္မာ "ယတ္ထ ဘဂဝါ, တတ္ထ ဥပသင်္ကမီ"တိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ယေန ဝါ ကာရဏေန ဘဂဝါ ဒေဝမနုဿေဟိ ဥပသင်္ကမိတဗ္ဗော၊ တေန ကာရဏေန ဥပသင်္ကမီတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ကေန စ ကာရဏေန ဘဂဝါ ဥပသင်္ကမိတဗ္ဗော? နာနပ္ပကာရဂုဏဝိသေသာဓိဂမာဓိပ္ပါယေန, သာဒုဖလူပဘောဂါဓိပ္ပါယေန ဒိဇဂဏေဟိ နိစ္စဖလိတမဟာရုက္ခော ဝိယ။ **ဥပသင်္ကမီ**တိ စ ဂတာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဥပသင်္ကမိတွာ**တိ ဥပသင်္ကမနပရိယောသာနဒီပနံ။ အထ ဝါ ဧဝံ ဂတာ တတော အာသန္နတရံ ဌာနံ ဘဂဝတော သမီပသင်္ခါတံ ဂန္တွာတိပိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

ဣဒါနိ ယေနတ္ထေန လောကေ အဂ္ဂပုဂ္ဂလဿ ဥပဋ္ဌာနံ အာဂတာ၊ တံ ပုစ္ဆိတုကာမာ ဒသနခသမောဓာနသမုဇ္ဇလံ အဉ္ဇလိံ သိရသိ ပတိဋ္ဌပေတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။ **ဧကမန္တ**န္တိ ဘာဝနပုံသကနိဒ္ဒေသော "ဝိသမံ စန္ဒိမသူရိယာ ပရိဝတ္တန္တီ"တိအာဒီသု[1] ဝိယ။ တသ္မာ ယထာ ဌိတာ ဧကမန္တံ ဌိတာ ဟောတိ၊ တထာ အဋ္ဌာသီတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဘုမ္မတ္ထေ ဝါ ဧတံ ဥပယောဂဝစနံ။ **အဋ္ဌာသီ**တိ ဌာနံ ကပ္ပေသိ။ ပဏ္ဍိတာ ဟိ ဒေဝမနုဿာ ဂရုဋ္ဌာနိယံ ဥပသင်္ကမိတွာ အာသနကုသလတာယ ဧကမန္တံ တိဋ္ဌန္တိ၊ အယဉ္စ ဒေဝေါ တေသံ အညတရော၊ တသ္မာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။

ကထံ ဌိတော ပန ဧကမန္တံ ဌိတော ဟောတီတိ? ဆ ဌာနဒေါသေ ဝဇ္ဇေတွာ။ သေယျထိဒံ? အတိဒူရံ အစ္စာသန္နံ ဥပရိဝါတံ ဥန္နတပ္ပဒေသံ အတိသမ္မုခံ အတိပစ္ဆာတိ။ အတိဒူရေ ဌိတော ဟိ သစေ ကထေတုကာမော ဟောတိ၊ ဥစ္စာသဒ္ဒေန ကထေတဗ္ဗံ ဟောတိ။ အစ္စာသန္နေ ဌိတော သံဃဋ္ဋနံ ကရောတိ။ ဥပရိဝါတေ ဌိတော သရီရဂန္ဓေန ဗာဓတိ။ ဥန္နတပ္ပဒေသေ ဌိတော အဂါရဝံ ပကာသေတိ။ အတိသမ္မုခါ ဌိတော သစေ ဒဋ္ဌုကာမော ဟောတိ၊ စက္ခုနာ စက္ခုံ အာဟစ္စ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ ဟောတိ။ အတိပစ္ဆာ ဌိတော သစေ ဒဋ္ဌုကာမော ဟောတိ၊ ဂီဝံ ပသာရေတွာ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ ဟောတိ။ တသ္မာ အယမ္ပိ ဧတေ ဆ ဌာနဒေါသေ ဝဇ္ဇေတွာ အဋ္ဌာသိ။ တေန ဝုတ္တံ "ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသီ"တိ။

၁. အံ ၁-၃၈၆-ပိဋ္ဌေ။

Etadavocāti etaṁ avoca. **Kathaṁ nū**ti kāraṇapucchā, Bhagavato hi tiṇṇoghabhāvo dasasahassilokadhātuyā pākaṭo, Tenimissā devatāya tattha kaṅkhā natthi, iminā pana kareṇena “tiṇṇo”ti na jānāti, tena sā taṁ kāraṇaṁ pucchāmānā evamāha.

Mārisāti devatānaṁ piyasamudācāravacanametaṁ, niddukkhāti vuttaṁ hoti. Yadi evaṁ “yadā kho te mārisa saṅkunā saṅku hadaye samāgaccheyya, atha naṁ tvaṁ jāneyyāsi ‘vassasahassaṁ me niraye pccamānassā’ti”[1] idaṁ virujjhati. Na hi nerayikasatto niddukkho nāma hoti. Kiñcāpi na niddukkho, ruḷhīsaddena pana evaṁ vuccati. Pubbe kira paṭhamakappikānaṁ niddukkhānaṁ sukhasamappitānaṁ esa vohāro, aparabhāge dukkhaṁ hotu vā mā vā, ruḷhīsaddena ayaṁ vohāro vuccateva nippadumāpi nirudakāpi vā pokkharaṇī pokkharaṇī viya.

Oghamatarīti ettha catthāro oghā kāmogho bhavogho diṭṭhogho avijjoghoti. Tattha pañcasu kāmaguṇesu chandarāgo kāmogho nāma, rūpārūpabhavesu chandarāgo jhānanikanti ca bhavogho nāma, dvāsaṭṭhi diṭṭhiyā diṭṭhogho nāma, catūsu saccesu aññāṇaṁ avijjogho nāma. Tattha kāmogho aṭṭhasu lobhasahagatesu cittuppādesu uppajjati, bhavogho catūsu diṭṭhigatavippayuttalobhasahagatesu cittuppādesu uppajjati, diṭṭhogho catūsu diṭṭhigatasampayuttesu cittuppādesu uppajjati, avijjogho sabbākusalesu uppajjati.

Sabbopi cesa avahananaṭṭhena[2] rāsaṭṭhena ca oghoti veditabbo. **Avahananaṭṭhenā**ti adhogamanaṭṭhena. Ayaṁ hi attano vasaṁ gate satte adho gameti, nirayādibhedāya duggatiyaṁyeva nibbatteti, uparibhāvaṁ vā[3] nibbānaṁ gantuṁ adento adho tīsu bhavesu catūsu yonīsu pañcasu gatīsu sattasu viññāṇaṭṭhitīsu navasu sattavāsesu ca gametītipi attho. **Rāsaṭṭhenā**ti mahantaṭṭhena. Mahā heso kilesarāsi Avīcito paṭṭhāya yāva Bhavaggā patthaṭo, yadidaṁ pañcasu kāmaguṇesu chandarāgo nāma. Sesesupi eseva nayo. Evamayaṁ rāsaṭṭhenāpi

1. Ma 1. 413 piṭṭhe. 2. Avahanaṭhena (Syā, Ka) 3. Uparibhavañca (Sī, Ka)

ဧတဒဝေါစာတိ ဧတံ အဝေါစ။ **ကထံ နူ**တိ ကာရဏပုစ္ဆာ။ ဘဂဝတော ဟိ တိဏ္ဏောဃဘာဝေါ ဒသသဟဿိလောကဓာတုယာ ပါကဋော၊ တေနိမိဿာ ဒေဝတာယ တတ္ထ ကင်္ခါ နတ္ထိ၊ ဣမိနာ ပန ကာရဏေန “တိဏ္ဏော”တိ န ဇာနာတိ၊ တေန သာ တံ ကာရဏံ ပုစ္ဆမာနာ ဧဝမာဟ။

မာရိသာတိ ဒေဝတာနံ ပိယသမုဒါစာရဝစနမေတံ၊ နိဒ္ဒုက္ခာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ယဒိ ဧဝံ ‘‘ယဒါ ခေါ တေ မာရိသ သင်္ကုနာ သင်္ကု ဟဒယေ သမာဂစ္ဆေယျ၊ အထ နံ တွံ ဇာနေယျာသိ ‘ဝဿသဟဿံ မေ နိရယေ ပစ္စမာနဿာ’တိ’’[၁] ဣဒံ ဝိရုဇ္ဈတိ။ န ဟိ နေရယိကသတ္တော နိဒ္ဒုက္ခော နာမ ဟောတိ။ ကိဉ္စာပိ န နိဒ္ဒုက္ခော၊ ရုဠှီသဒ္ဒေန ပန ဧဝံ ဝုစ္စတိ။ ပုဗ္ဗေ ကိရ ပဌမကပ္ပိကာနံ နိဒ္ဒုက္ခာနံ သုခသမပ္ပိတာနံ ဧသ ဝေါဟာရော၊ အပရဘာဂေ ဒုက္ခံ ဟောတု ဝါ မာ ဝါ၊ ရုဠှီသဒ္ဒေန အယံ ဝေါဟာရော ဝုစ္စတေဝ နိပ္ပဒုမာပိ နိရုဒကာပိ ဝါ ပေါက္ခရဏီ ပေါက္ခရဏီ ဝိယ။

ဩဃမတရီတိ ဧတ္ထ စတ္တာရော ဩဃာ ကာမောဃော ဘဝေါဃော ဒိဋ္ဌောဃော အဝိဇ္ဇောဃောတိ။ တတ္ထ ပဉ္စသု ကာမဂုဏေသု ဆန္ဒရာဂေါ ကာမောဃော နာမ၊ ရူပါရူပဘဝေသု ဆန္ဒရာဂေါ ဈာနနိကန္တိ စ ဘဝေါဃော နာမ၊ ဒွါသဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိယော ဒိဋ္ဌောဃော နာမ၊ စတူသု သစ္စေသု အညာဏံ အဝိဇ္ဇောဃော နာမ။ တတ္ထ ကာမောဃော အဋ္ဌသု လောဘသဟဂတေသု စိတ္တုပ္ပါဒေသု ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဘဝေါဃော စတူသု ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ္တလောဘသဟဂတေသု စိတ္တုပ္ပါဒေသု ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဒိဋ္ဌောဃော စတူသု ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ္တေသု စိတ္တုပ္ပါဒေသု ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အဝိဇ္ဇောဃော သဗ္ဗာကုသလေသု ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

သဗ္ဗောပိ စေသ အဝဟနနဋ္ဌေန[၂] ရာသဋ္ဌေန စ ဩဃောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **အဝဟနနဋ္ဌေနာ**တိ အဓောဂမနဋ္ဌေန။ အယံ ဟိ အတ္တနော ဝသံ ဂတေ သတ္တေ အဓော ဂမေတိ၊ နိရယာဒိဘေဒါယ ဒုဂ္ဂတိယံယေဝ နိဗ္ဗတ္တေတိ၊ ဥပရိဘာဝံ ဝါ[၃] နိဗ္ဗာနံ ဂန္တုံ အဒေန္တော အဓော တီသု ဘဝေသု စတူသု ယောနီသု ပဉ္စသု ဂတီသု သတ္တသု ဝိညာဏဋ္ဌိတီသု နဝသု သတ္တာဝါသေသု စ ဂမေတီတိပိ အတ္ထော။ **ရာသဋ္ဌေနာ**တိ မဟန္တဋ္ဌေန။ မဟာ ဟေသော ကိလေသရာသိ အဝီစိတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ဘဝဂ္ဂါ ပတ္ထဋော၊ ယဒိဒံ ပဉ္စသု ကာမဂုဏေသု ဆန္ဒရာဂေါ နာမ။ သေသေသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဧဝမယံ ရာသဋ္ဌေနာပိ

၁-မ ၁-၄၁၃-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အဝဟနဋ္ဌေန (သျာ၊ က) ၃-ဥပရိဘာဝဉ္စ (သီ၊ က)

oghoti veditabbo. **Atarī**ti imaṁ catubbidhampi oghaṁ kena nu tvaṁ mārisa kāraṇena tiṇṇoti pucchati.

Athassā Bhagavā pañhaṁ vissajjento **appatiṭṭhaṁ khvāhan**ti-ādimāha. Tattha **appatiṭṭhan**ti appatiṭṭhahanto. **Anāyūhan**ti anāyūhanto, avāyamantoti attho. Iti Bhagavā guḷhaṁ[1] paṭicchannaṁ katvā pañhaṁ kathesi. Devatāpi naṁ sutvā "bāhirakaṁ tāva oghaṁ tarantā nāma ṭhātabbaṭṭhāne tiṭṭhantā taritabbaṭṭhāne āyūhantā taranti, ayaṁ pana[2] Avīcito yāva Bhavaggā patthaṭaṁ[3] kilesoghaṁ kilesarāsiṁ appatiṭṭhahanto anāyūhanto atarinti āha. Kinnu kho etaṁ, kathaṁ nu kho etan"ti vimatiṁ pakkhantā[4] pañhassa atthaṁ na aññāsi.

Kiṁ pana Bhagavatā yathā satthā na jānanti, evaṁ kathanatthāya pāramiyo puretvā sabbaññutā paṭividdhāti? Na etadatthāya paṭividdhā, dve pana Bhagavato desanā niggahamukhena ca anuggahamukhena ca. Tattha ye paṇḍitamānino honti aññātepi ñātasaññino pañcasatā brāhmaṇapabbajitā viya, tesaṁ mānaniggahatthaṁ yathā na jānanti, evaṁ mūlapariyāyādisadisaṁ dhammaṁ deseti. Ayaṁ niggahamukhena desanā. Vuttampi cetaṁ "niggayha niggayhāhaṁ Ānanda vakkhāmi, pavayha pavayha Ānanda vakkhāmi, yo sāro, so ṭhassatī"ti[5]. Ye pana ujukā sikkhākāmā, tesaṁ suviññeyyaṁ katvā ākaṅkheyyasuttādisadisaṁ dhammaṁ deseti, "abhirama Tissa abhirama Tissa ahamovādena ahamanuggahena ahamanusāsaniyā"ti[6] ca ne[7] samassāseti. Ayaṁ anuggahamukhena desanā.

Ayaṁ pana devaputto mānatthaddho paṇḍitamānī, evaṁ kirassa ahosi— ahaṁ oghaṁ jānāmi, Tathāgatassa oghatiṇṇabhāvaṁ jānāmi, "iminā pana kāraṇena tiṇṇo"ti etthakamttthaṁ na jānāmi. Iti mayhaṁ ñātameva bahu[8], appaṁ aññātaṁ, tamahaṁ kathitamattameva jānissāmi. Kiṁ hi nāma taṁ Bhagavā vadeyya, yassāhaṁ atthaṁ na jāneyyanti[9]. Atha Satthā "ayaṁ kiliṭṭhavatthaṁ

1. Guyhaṁ (Syā)
2. Ayaṁ pana evaṁ (Syā)
3. Vitthataṁ (Syā)
4. Vimatipakkhandā (Ka)
5. Ma 3. 159 piṭṭhe.
6. Saṁ 2. 89 piṭṭhe.
7. Jane (Sī), nesaṁ (Ka)
8. Bahuṁ (Sī, Syā)
9. Jānāmīti (Ka)

ဩဃောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **အတရီ**တိ ဣမံ စတုဗ္ဗိဓမ္ပိ ဩဃံ ကေန နု တွံ မာရိသ ကာရဏေန တိဏ္ဏောတိ ပုစ္ဆတိ။

အထဿာ ဘဂဝါ ပဉှံ ဝိဿဇ္ဇေန္တော **အပ္ပတိဋ္ဌံ ခွါဟ**န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အပ္ပတိဋ္ဌ**န္တိ အပ္ပတိဋ္ဌဟန္တော။ **အနာယူဟ**န္တိ အနာယူဟန္တော၊ အဝါယမန္တောတိ အတ္ထော။ ဣတိ ဘဂဝါ ဂုဠှံ[၁] ပဋိစ္ဆန္နံ ကတွာ ပဉှံ ကထေသိ။ ဒေဝတာပိ နံ သုတွာ "ဗာဟိရကံ တာဝ ဩဃံ တရန္တာ နာမ ဌာတဗ္ဗဋ္ဌာနေ တိဋ္ဌန္တာ တရိတဗ္ဗဋ္ဌာနေ အာယူဟန္တာ တရန္တိ၊ အယံ ပန[၂] အဝီစိတော ယာဝ ဘဝဂ္ဂါ ပတ္ထဋံ[၃] ကိလေသောဃံ ကိလေသရာသိံ အပ္ပတိဋ္ဌဟန္တော အနာယူဟန္တော အတရိန္တိ အာဟ။ ကိန္နု ခေါ ဧတံ၊ ကထံ နု ခေါ ဧတ"န္တိ ဝိမတိံ ပက္ခန္တာ[၄] ပဉှဿ အတ္ထံ န အညာသိ။

ကိံ ပန ဘဂဝတာ ယထာ သတ္တာ န ဇာနန္တိ၊ ဧဝံ ကထနတ္ထာယ ပါရမိယော ပူရေတွာ သဗ္ဗညုတာ ပဋိဝိဒ္ဓါတိ? န ဧတဒတ္ထာယ ပဋိဝိဒ္ဓါ၊ ဒွေ ပန ဘဂဝတော ဒေသနာ နိဂ္ဂဟမုခေန စ အနုဂ္ဂဟမုခေန စ။ တတ္ထ ယေ ပဏ္ဍိတမာနိနော ဟောန္တိ အညာတေပိ ဉာတသညိနော ပဉ္စသတာ ဗြာဟ္မဏပဗ္ဗဇိတာ ဝိယ၊ တေသံ မာနနိဂ္ဂဟတ္ထံ ယထာ န ဇာနန္တိ၊ ဧဝံ မူလပရိယာယာဒိသဒိသံ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ အယံ နိဂ္ဂဟမုခေန ဒေသနာ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ "နိဂ္ဂယှ နိဂ္ဂယှာဟံ အာနန္ဒ ဝက္ခာမိ၊ ပဝယှ ပဝယှ အာနန္ဒ ဝက္ခာမိ၊ ယော သာရော၊ သော ဌဿတီ"တိ[၅]။ ယေ ပန ဥဇုကာ သိက္ခာကာမာ၊ တေသံ သုဝိညေယျံ ကတွာ အာကင်္ခေယျသုတ္တာဒိသဒိသံ ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ "အဘိရမ တိဿ အဘိရမ တိဿ အဟမောဝါဒေန အဟမနုဂ္ဂဟေန အဟမနုသာသနိယာ"တိ[၆] စ နေ[၇] သမဿာသေတိ။ အယံ အနုဂ္ဂဟမုခေန ဒေသနာ။

အယံ ပန ဒေဝပုတ္တော မာနတ္ထဒ္ဓေါ ပဏ္ဍိတမာနီ၊ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ— အဟံ ဩဃံ ဇာနာမိ၊ တထာဂတဿ ဩဃတိဏ္ဏဘာဝံ ဇာနာမိ၊ "ဣမိနာ ပန ကာရဏေန တိဏ္ဏော"တိ ဧတ္တကမတ္တံ န ဇာနာမိ။ ဣတိ မယှံ ဉာတမေဝ ဗဟု[၈]၊ အပ္ပံ အညာတံ၊ တမဟံ ကထိတမတ္တမေဝ ဇာနိဿာမိ။ ကိံ ဟိ နာမ တံ ဘဂဝါ ဝဒေယျ၊ ယဿာဟံ အတ္ထံ န ဇာနေယျန္တိ[၉]။ အထ သတ္ထာ "အယံ ကိလိဋ္ဌဝတ္ထံ

၁-ဂုယှံ (သျာ)
၂-အယံ ပန ဧဝံ (သျာ)
၃-ဝိတ္ထတံ (သျာ)
၄-ဝိမတိပက္ခန္ဒာ (က)
၅-မ ၃-၁၅၉-ပိဋ္ဌေ။
၆-သံ ၂-၈၉-ပိဋ္ဌေ။
၇-ဇနေ (သီ)၊ နေသံ (က)
၈-ဗဟုံ (သီ၊ သျာ)
၉-ဇာနာမီတိ (က)

viya raṅgajātaṁ abhabbo imaṁ mānaṁ appahāya desanaṁ sampaṭicchituṁ, mānaniggahaṁ tāvassa katvā puna nīcacittena pucchantassa pakāsessāmī”ti paṭicchannaṁ katvā pañhaṁ kathesi. Sopi nihatamāno ahosi, sā cassa nihatamānatā uttaripañhapucchaneneva veditabbā. Tassā pana pañhapucchanassa ayamattho—kathaṁ pana tvaṁ mārisa appatiṭṭhaṁ anāyūhaṁ oghamatari, yathāhaṁ jānāmi, evaṁ me kathehīti.

Athassa Bhagavā kathento **yadāsvāhan**ti-ādimāha. Tattha **yadāsvāhan**ti yasmiṁ kāle ahaṁ. Sukāro nipātamattaṁ. Yathā ca ettha, evaṁ sabbapadesu. **Saṁsīdāmī**ti paṭicchannaṁ katvā ataranto tattheva osīdāmi. **Nibbuyhāmī**ti ṭhātuṁ asakkonto ativattāmi. Iti ṭhāne ca vāyāme ca dosaṁ disvā atiṭṭhanto avāyamanto oghamatarinti evaṁ Bhagavatā pañho kathito. Devatāyapi paṭividdho, na pana pākaṭo, tassa pākaṭīkaraṇatthaṁ[1] satta dukā dassitā. Kilesavasena hi santiṭṭhanto saṁsīdati nāma, abhisaṅkhāravasena āyūhanto nibbuyhati nāma. Taṇhādiṭṭhīhi vā santiṭṭhanto saṁsīdati nāma, avasesakilesānañceva abhisaṅkhārānañca vasena āyūhanto nibbuyhati nāma. Taṇhāvasena vā santiṭṭhanto saṁsīdati nāma, diṭṭhivasena āyūhanto nibbuyhati nāma. Sassatadiṭṭhiyā vā santiṭṭhanto saṁsīdati nāma, ucchedadiṭṭhiyā āyūhanto nibbuyhati nāma. Olīyanābhinivesā hi bhavadiṭṭhi, atidhāvanābhinivesā vibhavadiṭṭhi. Līnavasena vā santiṭṭhanto saṁsīdati nāma, uddhaccavasena āyūhanto nibbuyhati nāma. Tathā kāmasukhallikānuyogavasena santiṭṭhanto saṁsīdati nāma, attakilamathānuyogavasena āyūhanto nibbuyhati nāma. Sabbākusalābhisaṅkhāravasena santiṭṭhanto saṁsīdati nāma, sabbalokiyakusalābhisaṅkhāravasena āyūhanto nibbuyhati nāma. Vuttampi cetaṁ “seyyathāpi Cunda ye keci akusalā dhammā, sabbe te adhobhāgaṅgamanīyā, ye keci kusalā dhammā, sabbe te uparibhāgaṅgamanīyā”ti[2].

Imaṁ pañhavissajjanaṁ sutvāva devatā sotāpattiphale patiṭṭhāya tuṭṭhā pasannā attano tuṭṭhiñca pasādañca pakāsayantī **cirassaṁ vatā**ti gāthamāha. Tattha **cirassan**ti cirassa kālassa accayenāti attho.

1. Pkaṭakaraṇatthaṁ (Syā, Ka)   2. Ma 1. 54 piṭṭhe.

ဝိယ ရင်္ဂဇာတံ အဘဗ္ဗော ဣမံ မာနံ အပ္ပဟာယ ဒေသနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတုံ၊ မာနနိဂ္ဂဟံ တာဝဿ ကတွာ ပုန နီစစိတ္တေန ပုစ္ဆန္တဿ ပကာသေဿာမီ”တိ ပဋိစ္ဆန္နံ ကတွာ ပဉှံ ကထေသိ။ သောပိ နိဟတမာနော အဟောသိ၊ သာ စဿ နိဟတမာနတာ ဥတ္တရိပဉှပုစ္ဆနေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ တဿ ပန ပဉှပုစ္ဆနဿ အယမတ္ထော—ကထံ ပန တွံ မာရိသ အပ္ပတိဋ္ဌံ အနာယူဟံ ဩဃမတရိ၊ ယထာဟံ ဇာနာမိ၊ ဧဝံ မေ ကထေဟီတိ။

အထဿ ဘဂဝါ ကထေန္တော **ယဒါသွာဟန္တိ**အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ယဒါသွာဟန္တိ** ယသ္မိံ ကာလေ အဟံ။ သုကာရော နိပါတမတ္တံ။ ယထာ စ ဧတ္ထ၊ ဧဝံ သဗ္ဗပဒေသု။ **သံသီဒါမီ**တိ ပဋိစ္ဆန္နံ ကတွာ အတရန္တော တတ္ထေဝ ဩသီဒါမိ။ **နိဗ္ဗုယှာမီ**တိ ဌာတုံ အသက္ကောန္တော အတိဝတ္တာမိ။ ဣတိ ဌာနေ စ ဝါယာမေ စ ဒေါသံ ဒိသွာ အတိဋ္ဌန္တော အဝါယမန္တော ဩဃမတရိန္တိ ဧဝံ ဘဂဝတာ ပဉှော ကထိတော။ ဒေဝတာယပိ ပဋိဝိဒ္ဓေါ၊ န ပန ပါကဋော၊ တဿ ပါကဋီကရဏတ္ထံ[၁] သတ္တ ဒုကာ ဒဿိတာ။ ကိလေသဝသေန ဟိ သန္တိဋ္ဌန္တော သံသီဒတိ နာမ၊ အဘိသင်္ခါရဝသေန အာယူဟန္တော နိဗ္ဗုယှတိ နာမ။ တဏှာဒိဋ္ဌီဟိ ဝါ သန္တိဋ္ဌန္တော သံသီဒတိ နာမ၊ အဝသေသကိလေသာနဉ္စေဝ အဘိသင်္ခါရာနဉ္စ ဝသေန အာယူဟန္တော နိဗ္ဗုယှတိ နာမ။ တဏှာဝသေန ဝါ သန္တိဋ္ဌန္တော သံသီဒတိ နာမ၊ ဒိဋ္ဌိဝသေန အာယူဟန္တော နိဗ္ဗုယှတိ နာမ။ သဿတဒိဋ္ဌိယာ ဝါ သန္တိဋ္ဌန္တော သံသီဒတိ နာမ၊ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိယာ အာယူဟန္တော နိဗ္ဗုယှတိ နာမ။ ဩလီယနာဘိနိဝေသော ဟိ ဘဝဒိဋ္ဌိ၊ အတိဓာဝနာဘိနိဝေသော ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ။ လီနဝသေန ဝါ သန္တိဋ္ဌန္တော သံသီဒတိ နာမ၊ ဥဒ္ဓစ္စဝသေန အာယူဟန္တော နိဗ္ဗုယှတိ နာမ။ တထာ ကာမသုခလ္လိကာနုယောဂဝသေန သန္တိဋ္ဌန္တော သံသီဒတိ နာမ၊ အတ္တကိလမထာနုယောဂဝသေန အာယူဟန္တော နိဗ္ဗုယှတိ နာမ။ သဗ္ဗာကုသလာဘိသင်္ခါရဝသေန သန္တိဋ္ဌန္တော သံသီဒတိ နာမ၊ သဗ္ဗလောကိယကုသလာဘိသင်္ခါရဝသေန အာယူဟန္တော နိဗ္ဗုယှတိ နာမ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ “သေယျထာပိ စုန္ဒ ယေ ကေစိ အကုသလာ ဓမ္မာ၊ သဗ္ဗေ တေ အဓောဘာဂင်္ဂမနီယာ၊ ယေ ကေစိ ကုသလာ ဓမ္မာ၊ သဗ္ဗေ တေ ဥပရိဘာဂင်္ဂမနီယာ”တိ[၂]။

ဣမံ ပဉှဝိဿဇ္ဇနံ သုတွာဝ ဒေဝတာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာယ တုဋ္ဌာ ပသန္နာ အတ္တနော တုဋ္ဌိဉ္စ ပသာဒဉ္စ ပကာသယန္တီ **စိရဿံ ဝတာ**တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **စိရဿန္တိ** စိရဿ ကာလဿ အစ္စယေနာတိ အတ္ထော။

၁-ပါကဋကရဏတ္ထံ (သျာ၊ က)   ၂-မ ၁-၅၄-ပိဋ္ဌေ။

Ayaṁ kira devatā Kassapasammāsambuddhaṁ disvā tassa parinibbānato paṭṭhāya antarā aññaṁ Buddhaṁ na diṭṭhapubbā, tasmā ajja Bhagavantaṁ disvā evamāha. Kiṁ panimāya devatāya ito pubbe Satthā na diṭṭhapubboti. Diṭṭhapubbo vā hotu adiṭṭhapubbo vā[1], dassanaṁ upādāya evaṁ vattuṁ vaṭṭati. **Brāhmaṇan**ti bāhitapāpaṁ khīṇāsavabrāhmaṇaṁ. **Parinibbutan**ti kilesanibbānena nibbutaṁ. **Loke**ti sattaloke. **Visattikan**ti rūpādīsu ārammaṇesu āsattavisattatādīhi kāraṇehi visattikā vuccati taṇhā, taṁ visattikaṁ appatiṭṭhamānaṁ anāyūhamānaṁ tiṇṇaṁ nittiṇṇaṁ uttiṇṇaṁ cirassaṁ vata khīṇāsavabrāhmaṇaṁ passāmīti attho.

Samanuñño Satthā ahosīti tassā[2] devatāya vacanaṁ citteneva samanumodi, ekajjhāsayo ahosi. **Antaradhāyī**ti abhisaṅkhatakāyaṁ jahitvā attano pakati-upādiṇṇakakāyasmiṁyeva ṭhatvā laddhāsā[3] laddhapatiṭṭhā hutvā dasabalaṁ gandhehi ca mālehi ca pūjetvā attano bhavanaṁyeva agamāsīti.

Sāratthappakāsiniyā Saṁyuttanikāyaṭṭhakathāya

Oghataraṇasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

2. Nimokkhasuttavaṇṇanā

2. Idāni dutiyasuttato paṭṭhāya paṭhamamāgatañca uttānatthañca pahāya yaṁ yaṁ anuttānaṁ, taṁ tadeva vaṇṇayissāma[4]. **Jānāsino**ti jānāsi nu. **Nimokkhan**ti-ādīni maggādīnaṁ nāmāni. Mggena hi sattā kilesabandhanato nimuccanti, tasmā maggo sattānaṁ **nimokkho**ti vutto. Phalakkhaṇe pana te kilesabandhanato pamuttā, tasmā phalaṁ sattānaṁ **pamokkho**ti vuttaṁ. nibbānaṁ patvā sattānaṁ sabbadukkhaṁ viviccati, tasmā nibbānaṁ **viveko**ti vuttaṁ. Sabbāni vā etāni nibbānasseva nāmāni. Nibbānaṁ hi patvā sattā sabbadukkhato nimuccanti pamuccanti viviccanti, tasmā tadeva "nimokkho pamokkho viveko"ti vuttaṁ. **Jānāmi khvāhan**ti jānāmi kho ahaṁ. Avadhāraṇattho.

---

1. Hotu diṭhapubbo vā na vā (Syā)
2. Tāya (Sī)
3. Laddhassādā (Si)
4. Vaṇṇayissāmi (Syā, Ka)

အယံ ကိရ ဒေဝတာ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ ဒိသွာ တဿ ပရိနိဗ္ဗာနတော ပဋ္ဌာယ အန္တရာ အညံ ဗုဒ္ဓံ န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာ၊ တသ္မာ အဇ္ဇ ဘဂဝန္တံ ဒိသွာ ဧဝမာဟ။ ကိံ ပနိမာယ ဒေဝတာယ ဣတော ပုဗ္ဗေ သတ္ထာ န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗောတိ။ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော ဝါ ဟောတု အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော ဝါ[1]၊ ဒဿနံ ဥပါဒါယ ဧဝံ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ **ဗြာဟ္မဏ**န္တိ ဗာဟိတပါပံ ခီဏာသဝဗြာဟ္မဏံ။ **ပရိနိဗ္ဗုတ**န္တိ ကိလေသနိဗ္ဗာနေန နိဗ္ဗုတံ။ **လောကေ**တိ သတ္တလောကေ။ **ဝိသတ္တိက**န္တိ ရူပါဒီသု အာရမ္မဏေသု အာသတ္တဝိသတ္တတာဒီဟိ ကာရဏေဟိ ဝိသတ္တိကာ ဝုစ္စတိ တဏှာ၊ တံ ဝိသတ္တိကံ အပ္ပတိဋ္ဌမာနံ အနာယူဟမာနံ တိဏ္ဏံ နိတ္တိဏ္ဏံ ဥတ္တိဏ္ဏံ စိရဿံ ဝတ ခီဏာသဝဗြာဟ္မဏံ ပဿာမီတိ အတ္ထော။

သမနုညော သတ္ထာ အဟောသီတိ တဿာ[2] ဒေဝတာယ ဝစနံ စိတ္တေနေဝ သမနုမောဒိ၊ ဧကဇ္ဈာသယော အဟောသိ။ **အန္တရဓာယီ**တိ အဘိသင်္ခတကာယံ ဇဟိတွာ အတ္တနော ပကတိဥပါဒိဏ္ဏကကာယသ္မိံယေဝ ဌတွာ လဒ္ဓါသာ[3] လဒ္ဓပတိဋ္ဌာ ဟုတွာ ဒသဗလံ ဂန္ဓေဟိ စ မာလေဟိ စ ပူဇေတွာ အတ္တနော ဘဝနံယေဝ အဂမာသီတိ။

သာရတ္ထပ္ပကာသိနိယာ သံယုတ္တနိကာယဋ္ဌကထာယ

ဩဃတရဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၂-နိမောက္ခသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂။ ဣဒါနိ ဒုတိယသုတ္တတော ပဋ္ဌာယ ပဌမမာဂတဉ္စ ဥတ္တာနတ္ထဉ္စ ပဟာယ ယံ ယံ အနုတ္တာနံ၊ တံ တဒေဝ ဝဏ္ဏယိဿာမ[4]။ **ဇာနာသိ နော**တိ ဇာနာသိ နု။ **နိမောက္ခ**န္တိအာဒီနိ မဂ္ဂါဒီနံ နာမာနိ။ မဂ္ဂေန ဟိ သတ္တာ ကိလေသဗန္ဓနတော နိမုစ္စန္တိ၊ တသ္မာ မဂ္ဂေါ သတ္တာနံ **နိမောက္ခော**တိ ဝုတ္တော။ ဖလက္ခဏေ ပန တေ ကိလေသဗန္ဓနတော ပမုတ္တာ၊ တသ္မာ ဖလံ သတ္တာနံ **ပမောက္ခော**တိ ဝုတ္တံ။ နိဗ္ဗာနံ ပတွာ သတ္တာနံ သဗ္ဗဒုက္ခံ ဝိဝိစ္စတိ၊ တသ္မာ နိဗ္ဗာနံ **ဝိဝေကော**တိ ဝုတ္တံ။ သဗ္ဗာနိ ဝါ ဧတာနိ နိဗ္ဗာနဿေဝ နာမာနိ။ နိဗ္ဗာနံ ဟိ ပတွာ သတ္တာ သဗ္ဗဒုက္ခတော နိမုစ္စန္တိ ပမုစ္စန္တိ ဝိဝိစ္စန္တိ၊ တသ္မာ တဒေဝ "နိမောက္ခော ပမောက္ခော ဝိဝေကော"တိ ဝုတ္တံ။ **ဇာနာမိ ခွါဟ**န္တိ ဇာနာမိ ခေါ အဟံ။ အဝဓာရဏတ္ထော

၁-ဟောတု ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော ဝါ န ဝါ (သျာ)
၂-တာယ (သီ)
၃-လဒ္ဓဿာဒါ (သီ)
၄-ဝဏ္ဏယိဿာမိ (သျာ၊ က)

khokāro. Ahaṁ jānāmiyeva. Sattānaṁ nimokkhādijānanatthameva hi mayā samatiṁsa pāramiyo pūretvā sabbaññutaññāṇaṁ paṭividdhanti sīhanādaṁ nadati. Buddhasīhanādaṁ nāma kira etaṁ suttaṁ.

Nandībhavaparikkhayāti nandīmūlakassa kammabhavassa parikkhayena. Nandiyā ca bhavassa cātipi vaṭṭati[1]. Tattha hi purimanaye[2] nandibhavena tividhakammābhisaṅkhāravasena saṅkhārakkhandho gahito, saññāviññāṇehi taṁsampayuttā ca dve khandhā. Tehi pana tīhi khandhehi sampayuttā vedanā tesaṁ gahaṇena gahitāvāti anupādiṇṇakānaṁ catunnaṁ arūpakkhandhānaṁ appavattivasena sa-upādisesaṁ nibbānaṁ kathitaṁ hoti. **Vedanānaṁ nirodhā upasamā**ti upādiṇṇakavedanānaṁ nirodhena ca upasamena ca. Tattha vedanāgahaṇena taṁsampayuttā tayo khandhā gahitāva honti, tesaṁ vatthārammaṇavasena rūpakkhandhopi. Evaṁ imesaṁ upadiṇṇakānaṁ pañcannaṁ khandhānaṁ appavattivasena anupādisesaṁ nibbānaṁ kathitaṁ hoti. Dutiyanaye pana nandiggahaṇena saṅkhārakkhandho gahito, bhavaggahanena upapattibhavasaṅkhāto rūpakkhandho, saññādīhi sarūpeneva tayo khandhā. Evaṁ imesaṁ pañcannaṁ khandhānaṁ appavattivasena nibbānaṁ kathitaṁ hotīti veditabbaṁ. Imameva ca nayaṁ Catunikāyikabhaṇḍikatthero roceti. Iti nibbānavaseneva Bhagavā desanaṁ niṭṭhāpesīti.

Nimokkhasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

3. Upanīyasuttavaṇṇanā

3. Tatiye **upanīyatī**ti parikkhīyati nirujjhati, upagacchati vā, anupubbena maraṇaṁ upetīti attho. Yathā vā gopālena gogaṇo nīyati, evaṁ jarāya maraṇasantikaṁ upanīyatīti attho. **Jīvitan**ti jīvitindriyaṁ. **Appan**ti parittaṁ thokaṁ. Tassa dvīhākārehi parittatā veditabbā sarasaparittatāya ca khaṇaparittatāya ca. Sarasaparittatāyapi hi "yo bhikkhave ciraṁ jīvati, so vassasataṁ appaṁ vā bhiyyo"ti[3] vacanato parittaṁ. Khaṇaparittatāyapi. Paramatthato hi atiparitto sattānaṁ jīvitakkhaṇo

1. Vattuṁ vattati (Syā, Ka) 2. Purimanayena (Sī) 3. Dī 2. 3; Saṁ 1. 398 piṭṭhesu.

ခေါကာရော။ အဟံ ဇာနာမိယေဝ။ သတ္တာနံ နိမောက္ခာဒိဇာနနတ္ထမေဝ ဟိ မယာ သမတိံသ ပါရမိယော ပူရေတွာ သဗ္ဗညုတညာဏံ ပဋိဝိဒ္ဓန္တိ သီဟနာဒံ နဒတိ။ ဗုဒ္ဓသီဟနာဒံ နာမ ကိရ ဧတံ သုတ္တံ။

နန္ဒီဘဝပရိက္ခယာတိ နန္ဒီမူလကဿ ကမ္မဘဝဿ ပရိက္ခယေန။ နန္ဒိယာ စ ဘဝဿ စာတိပိ ဝဋ္ဋတိ[1]။ တတ္ထ ဟိ ပုရိမနယေ[2] နန္ဒိဘဝေန တိဝိဓကမ္မာဘိသင်္ခါရဝသေန သင်္ခါရက္ခန္ဓော ဂဟိတော၊ သညာဝိညာဏေဟိ တံသမ္ပယုတ္တာ စ ဒွေ ခန္ဓာ။ တေဟိ ပန တီဟိ ခန္ဓေဟိ သမ္ပယုတ္တာ ဝေဒနာ တေသံ ဂဟဏေန ဂဟိတာဝါတိ အနုပါဒိန္နကာနံ စတုန္နံ အရူပက္ခန္ဓာနံ အပ္ပဝတ္တိဝသေန သဉပါဒိသေသံ နိဗ္ဗာနံ ကထိတံ ဟောတိ။ **ဝေဒနာနံ နိရောဓာ ဥပသမာ**တိ ဥပါဒိန္နကဝေဒနာနံ နိရောဓေန စ ဥပသမေန စ။ တတ္ထ ဝေဒနာဂဟဏေန တံသမ္ပယုတ္တာ တယော ခန္ဓာ ဂဟိတာဝ ဟောန္တိ၊ တေသံ ဝတ္ထာရမ္မဏဝသေန ရူပက္ခန္ဓောပိ။ ဧဝံ ဣမေသံ ဥပါဒိန္နကာနံ ပဉ္စန္နံ ခန္ဓာနံ အပ္ပဝတ္တိဝသေန အနုပါဒိသေသံ နိဗ္ဗာနံ ကထိတံ ဟောတိ။ ဒုတိယနယေ ပန နန္ဒိဂ္ဂဟဏေန သင်္ခါရက္ခန္ဓော ဂဟိတော၊ ဘဝဂ္ဂဟဏေန ဥပပတ္တိဘဝသင်္ခါတော ရူပက္ခန္ဓော၊ သညာဒီဟိ သရူပေနေဝ တယော ခန္ဓာ။ ဧဝံ ဣမေသံ ပဉ္စန္နံ ခန္ဓာနံ အပ္ပဝတ္တိဝသေန နိဗ္ဗာနံ ကထိတံ ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဣမမေဝ စ နယံ စတုနိကာယိကဘဏ္ဍိကတ္ထေရော ရောစေတိ။ ဣတိ နိဗ္ဗာနဝသေနေဝ ဘဂဝါ ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသီတိ။

နိမောက္ခသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၃-ဥပနီယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃။ တတိယေ **ဥပနီယတီ**တိ ပရိက္ခီယတိ နိရုဇ္ဈတိ၊ ဥပဂစ္ဆတိ ဝါ၊ အနုပုဗ္ဗေန မရဏံ ဥပေတီတိ အတ္ထော။ ယထာ ဝါ ဂေါပါလေန ဂေါဂဏော နီယတိ၊ ဧဝံ ဇရာယ မရဏသန္တိကံ ဥပနီယတီတိ အတ္ထော။ **ဇီဝိတ**န္တိ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ။ **အပ္ပ**န္တိ ပရိတ္တံ ထောကံ။ တဿ ဒွီဟာကာရေဟိ ပရိတ္တတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ သရသပရိတ္တတာယ စ ခဏပရိတ္တတာယ စ။ သရသပရိတ္တတာယပိ ဟိ "ယော ဘိက္ခဝေ စိရံ ဇီဝတိ၊ သော ဝဿသတံ အပ္ပံ ဝါ ဘိယျော"တိ[3] ဝစနတော ပရိတ္တံ။ ခဏပရိတ္တတာယပိ။ ပရမတ္ထတော ဟိ အတိပရိတ္တော သတ္တာနံ ဇီဝိတက္ခဏော

၁-ဝဋ္ဋုံ ဝဋ္ဋတိ (သျာ၊ က) ၂-ပုရိမနယေန (သီ) ၃-ဒီ ၂-၃၊ သံ ၁-၃၉၈-ပိဋ္ဌေသု။

ekacittappavattimattoyeva. Yathā nāma rathacakkaṁ pavattamānampi ekeneva nemippadesena pavattati, tiṭṭhamānampi ekeneva tiṭṭhati, evamevaṁ ekacittakkhaṇikaṁ sattānaṁ jīvitaṁ, tasmiṁ citte niruddhamatte satto niruddhoti vuccati. Yathāha—atīte cittakkhaṇe jīvittha na jīvati na jīvissati, anāgate cittakkhaṇe jīvissati na jīvati na jīvittha, paccuppanne cittakkhaṇe jīvati na jīvittha na jīvissati.

Jīvitaṁ attabhāvo ca, sukhadukkhā ca kevalā.
Ekacittasamāyuttā, lahuso vattate khaṇo.

Ye niruddhā marantassa, tiṭṭhamānassa vā idha.
Sabbepi sadisā khandhā, gatā appaṭisandhikā.

Anibbattena na jāto, paccuppannena jīvati.
Cittabhaṅgā mato loko, paññatti paramatthiyāti[1].

Jarūpanītassāti jaraṁ upagatassa, jarāya vā maraṇasantikaṁ upanītassa. **Na santi tāṇā**ti tāṇaṁ leṇaṁ saraṇaṁ bhavituṁ samatthā nāma keci[2] natthi. **Etaṁ bhayan**ti etaṁ jīvitindriyassa maraṇūpagamanaṁ, āyuparittatā, jarūpanītassa tāṇābhāvoti tividhaṁ bhayaṁ bhayavatthu bhayakāraṇanti attho. **Puññāni kayirātha sukhāvahānī**ti viññū puriso sukhāvahāni sukhadāyakāni puññāni kareyya. Iti devatā rūpāvacarajjhānaṁ sandhāya pubbacetanaṁ aparacetanaṁ muñcacetanañca[3] gahetvā bahuvacanavasena “puññānī”ti āha, jhānassādaṁ jhānanikantiṁ jhānasukhañca gahetvā “sukhāvahānī”ti āha. Tassā kira devatāya sayaṁ dīghāyukaṭṭhāne brahmaloke nibbattattā heṭṭhā kāmāvacaradevesu parittāyukaṭṭhāne cavamāne upapajjamāne ca thullaphusitake[4] vuṭṭhipātasadise satte disvā etadahosi “ahovatime sattā jhānaṁ bhāvetvā aparihīnajjhānā kālaṁ katvā brahmaloke ekakappadvekappacatukappa-aṭṭhakappasoḷasakappadvattiṁsa-kappacatusaṭṭhikappappamāṇaṁ addhānaṁ tiṭṭheyyūn”ti. Tasmā evamāha.

Atha Bhagavā “ayaṁ devatā aniyyānikaṁ vaṭṭakathaṁ kathetī”ti vivaṭṭamassā dassento dutiyaṁ gāthamāha. Tattha **lokāmisan**ti dve

1. Khu 7. 32 Mahāniddese.
2. Samattho nama koci (Sī)
3. Muñcacetanañca aparacetanañca (Syā)
4. Bullabusitake (Syā)

ဧကစိတ္တပ္ပဝတ္တိမတ္တောယေဝ။ ယထာ နာမ ရထစက္ကံ ပဝတ္တမာနမ္ပိ ဧကေနေဝ နေမိပ္ပဒေသေန ပဝတ္တတိ၊ တိဋ္ဌမာနမ္ပိ ဧကေနေဝ တိဋ္ဌတိ၊ ဧဝမေဝံ ဧကစိတ္တက္ခဏိကံ သတ္တာနံ ဇီဝိတံ၊ တသ္မိံ စိတ္တေ နိရုဒ္ဓမတ္တေ သတ္တော နိရုဒ္ဓေါတိ ဝုစ္စတိ။ ယထာဟ—အတီတေ စိတ္တက္ခဏေ ဇီဝိတ္ထ န ဇီဝတိ န ဇီဝိဿတိ၊ အနာဂတေ စိတ္တက္ခဏေ ဇီဝိဿတိ န ဇီဝတိ န ဇီဝိတ္ထ၊ ပစ္စုပ္ပန္နေ စိတ္တက္ခဏေ ဇီဝတိ န ဇီဝိတ္ထ န ဇီဝိဿတိ။

ဇီဝိတံ အတ္တဘာဝေါ စ၊ သုခဒုက္ခာ စ ကေဝလာ။
ဧကစိတ္တသမာယုတ္တာ၊ လဟုသော ဝတ္တတေ ခဏော။

ယေ နိရုဒ္ဓါ မရန္တဿ၊ တိဋ္ဌမာနဿ ဝါ ဣဓ။
သဗ္ဗေပိ သဒိသာ ခန္ဓာ၊ ဂတာ အပ္ပဋိသန္ဓိကာ။

အနိဗ္ဗတ္တေန န ဇာတော၊ ပစ္စုပ္ပန္နေန ဇီဝတိ။
စိတ္တဘင်္ဂါ မတော လောကော၊ ပညတ္တိ ပရမတ္ထိယာတိ[1]။

ဇရူပနီတဿာတိ ဇရံ ဥပဂတဿ, ဇရာယ ဝါ မရဏသန္တိကံ ဥပနီတဿ။ **န သန္တိ တာဏာ**တိ တာဏံ လေဏံ သရဏံ ဘဝိတုံ သမတ္ထာ နာမ ကေစိ[2] နတ္ထိ။ **ဧတံ ဘယ**န္တိ ဧတံ ဇီဝိတိန္ဒြိယဿ မရဏူပဂမနံ, အာယုပရိတ္တတာ, ဇရူပနီတဿ တာဏာဘာဝေါတိ တိဝိဓံ ဘယံ ဘယဝတ္ထု ဘယကာရဏန္တိ အတ္ထော။ **ပုညာနိ ကယိရာထ သုခါဝဟာနီ**တိ ဝိညူ ပုရိသော သုခါဝဟာနိ သုခဒါယကာနိ ပုညာနိ ကရေယျ။ ဣတိ ဒေဝတာ ရူပါဝစရဇ္ဈာနံ သန္ဓာယ ပုဗ္ဗစေတနံ အပရစေတနံ မုဉ္စစေတနဉ္စ[3] ဂဟေတွာ ဗဟုဝစနဝသေန “ပုညာနီ”တိ အာဟ၊ ဈာနဿာဒံ ဈာနနိကန္တိံ ဈာနသုခဉ္စ ဂဟေတွာ “သုခါဝဟာနီ”တိ အာဟ။ တဿာ ကိရ ဒေဝတာယ သယံ ဒီဃာယုကဋ္ဌာနေ ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တတ္တာ ဟေဋ္ဌာ ကာမာဝစရဒေဝေသု ပရိတ္တာယုကဋ္ဌာနေ စဝမာနေ ဥပပဇ္ဇမာနေ စ ထုလ္လဖုသိတကေ[4] ဝုဋ္ဌိပါတသဒိသေ သတ္တေ ဒိသွာ ဧတဒဟောသိ “အဟောဝတိမေ သတ္တာ ဈာနံ ဘာဝေတွာ အပရိဟီနဇ္ဈာနာ ကာလံ ကတွာ ဗြဟ္မလောကေ ဧကကပ္ပဒွေကပ္ပစတုကပ္ပအဋ္ဌကပ္ပသောဠသကပ္ပဒွတ္တိံသကပ္ပစတုသဋ္ဌိကပ္ပပ္ပမာဏံ အဒ္ဓါနံ တိဋ္ဌေယျု”န္တိ။ တသ္မာ ဧဝမာဟ။

အထ ဘဂဝါ “အယံ ဒေဝတာ အနိယျာနိကံ ဝဋ္ဋကထံ ကထေတီ”တိ ဝိဝဋ္ဋမဿာ ဒဿေန္တော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **လောကာမိသ**န္တိ ဒွေ

၁-ခု ၇—၃၂—မဟာနိဒ္ဒေသေ။
၂-သမတ္ထော နာမ ကောစိ (သီ)
၃-မုဉ္စစေတနဉ္စ အပရစေတနဉ္စ (သျာ)
၄-ဖုလ္လဖုသိတကေ (သျာ)

lokāmisā pariyāyena ca nippariyāyena ca. Pariyāyena tebhūmakavaṭṭaṁ lokāmisaṁ, nippariyāyena cattāro paccayā. Idha pariyāyalokāmisaṁ adhipetaṁ. Nippariyāyalokāmisampi vaṭṭatiyeva. **Santipekkho**ti nibbānasaṅkhātaṁ accantasantiṁ pekkhanto icchanto patthayantoti.

Upanīyasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

4. Accentisuttavaṇṇanā

4. Catutthe **accentī**ti atikkamanti. **Kālā**ti purebhattādayo kālā. **Tarayanti rattiyo**ti rattiyo atikkamamānā puggalaṁ maraṇūpagamanāya tarayanti sīghaṁ sīghaṁ gamayanti. **Varoguṇā**ti pathamamajjhimapacchimavayānaṁ guṇā, rāsayoti attho. "Anujānāmi bhikkhave ahatānaṁ vatthānaṁ diguṇaṁ saṅghāṭin"ti[1] ettha hi paṭhalaṭṭho guṇaṭṭho. "Sataguṇā dakkhiṇā pāṭhikaṅkhitabbā"ti[2] ettha ānisaṁsaṭṭho. "Antaṁ antaguṇan"ti[3] ettha koṭṭhāsaṭṭho. "Kayirā mālāguṇe bahū"ti[4] ettha rāsaṭṭho. "Pañca kāmaguṇā"ti[5] ettha bandhanaṭṭho. Idha pana rāsaṭṭho guṇaṭṭho. Tasmā **vayoguṇā**ti vayorāsayo veditabbā. **Anupubbaṁ jahantī**ti anupaṭipāṭiyā puggalaṁ jahanti. Majjhimavaye ṭhitaṁ hi paṭhamavayo jahati, pacchimavaye ṭhitaṁ dve paṭhamamajjhimā jahanti, maraṇakkhaṇe pana tayopi vayā jahanteva. **Etaṁ bhayan**ti etaṁ kālānaṁ atikkamanaṁ, rattidivānaṁ taritabhāvo, vayoguṇānaṁ jahanabhāvoti tividhaṁ bhayaṁ. Sesaṁ purimasadisamevāti.

Accentisuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Vi 3. 403 piṭṭhe.
2. Ma 3. 298 piṭṭhe.
3. Di 2. 232 piṭṭhādīsu.
4. Khu 1. 21 piṭṭhe.
5. Antaṁ antaguṇaṁ. Kayirā mālāguṇe bahū. Pañca kāmahuṇāti (Syā, Ka) Dī-Ṭṭha 1. 334; Ma-Ṭṭha 1. 360 piṭhesu ca.

လောကာမိသာ ပရိယာယေန စ နိပ္ပရိယာယေန စ။ ပရိယာယေန တေဘူမကဝဋ္ဋံ လောကာမိသံ၊ နိပ္ပရိယာယေန စတ္တာရော ပစ္စယာ။ ဣဓ ပရိယာယလောကာမိသံ အဓိပ္ပေတံ။ နိပ္ပရိယာယလောကာမိသမ္ပိ ဝဋ္ဋတိယေဝ။ **သန္တိပေက္ခော**တိ နိဗ္ဗာနသင်္ခါတံ အစ္စန္တသန္တိံ ပေက္ခန္တော ဣစ္ဆန္တော ပတ္ထယန္တောတိ။

ဥပနီယသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၄-အစ္စေန္တိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄။ စတုတ္ထေ **အစ္စေန္တီ**တိ အတိက္ကမန္တိ။ **ကာလာ**တိ ပုရေဘတ္တာဒယော ကာလာ။ **တရယန္တိ ရတ္တိယော**တိ ရတ္တိယော အတိက္ကမမာနာ ပုဂ္ဂလံ မရဏူပဂမနာယ တရယန္တိ သီဃံ သီဃံ ဂမယန္တိ။ **ဝယောဂုဏာ**တိ ပဌမမဇ္ဈိမပစ္ဆိမဝယာနံ ဂုဏာ၊ ရာသယောတိ အတ္ထော။ "အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အဟတာနံ ဝတ္ထာနံ ဒိဂုဏံ သင်္ဃာဋိ"န္တိ[၁] ဧတ္ထ ဟိ ပဋလဋ္ဌော ဂုဏဋ္ဌော။ "သတဂုဏာ ဒက္ခိဏာ ပါဋိကင်္ခိတဗ္ဗာ"တိ[၂] ဧတ္ထ အာနိသံသဋ္ဌော။ "အန္တံ အန္တဂုဏ"န္တိ[၃] ဧတ္ထ ကောဋ္ဌာသဋ္ဌော။ "ကယိရာ မာလာဂုဏေ ဗဟူ"တိ[၄] ဧတ္ထ ရာသဋ္ဌော။ "ပဉ္စ ကာမဂုဏာ"တိ[၅] ဧတ္ထ ဗန္ဓနဋ္ဌော။ ဣဓ ပန ရာသဋ္ဌော ဂုဏဋ္ဌော၊ တသ္မာ **ဝယောဂုဏာ**တိ ဝယောရာသယော ဝေဒိတဗ္ဗာ။ **အနုပုဗ္ဗံ ဇဟန္တီ**တိ အနုပဋိပါဋိယာ ပုဂ္ဂလံ ဇဟန္တိ။ မဇ္ဈိမဝယေ ဌိတံ ဟိ ပဌမဝယော ဇဟတိ၊ ပစ္ဆိမဝယေ ဌိတံ ဒွေ ပဌမမဇ္ဈိမာ ဇဟန္တိ၊ မရဏက္ခဏေ ပန တယောပိ ဝယာ ဇဟန္တေဝ။ **ဧတံ ဘယ**န္တိ ဧတံ ကာလာနံ အတိက္ကမနံ, ရတ္တိဒိဝါနံ တရိတဘာဝေါ, ဝယောဂုဏာနံ ဇဟနဘာဝေါတိ တိဝိဓံ ဘယံ။ သေသံ ပုရိမသဒိသမေဝါတိ။

အစ္စေန္တိသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ဝိ ၃-၄၀၃-ပိဋ္ဌေ။
၂-မ ၃-၂၉၈-ပိဋ္ဌေ။
၃-ဒီ ၂-၂၃၂-ပိဋ္ဌာဒီသု။
၄-ခု ၁-၂၁-ပိဋ္ဌေ။
၅-အန္တံ အန္တဂုဏံ။ ကယိရာ မာလာဂုဏေ ဗဟူ။ ပဉ္စ ကာမဂုဏာတိ (သျာ၊ က) ဒီ-ဋ္ဌ ၁-၃၃၄၊ မ-ဋ္ဌ ၁-၃၆၀-ပိဋ္ဌေသု စ။

5. Katichindasuttavaṇṇanā

5. Pañcame **kati chinde**ti chindanto kati chindeyya. Sesapadesupi eseva nayo. Ettha ca "chinde jahe"ti atthato ekaṁ. Gāthābandhassa pana maṭṭhabhāvatthaṁ ayaṁ devatā saddapunaruttiṁ vajjayantī evamāha. **Kati saṅgātigo**ti kati saṅge atigato, atikkantoti[1] attho. Saṅgātikotipi pāṭho, ayameva attho. **Pañca chinde**ti chindanto pañca orambhāgiyasaṁyojanāni chindeyya. **Pañca jahe**ti jahanto pañcuddhambhāgiyasaṁyojanāni jaheyya. Idhāpi chindanañca jahanañca atthato ekameva, Bhagavā pana devatāya āropitavacanānrrūpeneva evamāha. Atha vā pādesu baddhapāsasakuṇo viya pañcorambhāgiyasaṁyojanāni heṭṭhā ākaḍḍhamānākārāni honti, tāni anāgāmimaggena chindeyyāti vadati. Hatthehi gahitarukkhasākhā viya pañcuddhambhāgiyasaṁyojanāni upari ākaḍḍhamānākārāni honti, tāni arahattamaggena jaheyyāti vadati. **Pañca cuttari bhāvaye**ti etesaṁ saṁyojanānaṁ chindanatthāya ceva pahānatthāya ca uttari atirekaṁ visesaṁ bhāvento saddhāpañcamāni indriyāni bhāveyyāti attho. **Pañca saṅgātigo**ti rāgasaṅgo dosasaṅgo mohasaṅgo mānasaṅgo diṭṭhisaṅgoti ime pañca saṅge atikkanto. **Ughatiṇṇoti vuccatī**ti caturoghatiṇṇoti kathīyati. Imāya pana gāthāya pañcindriyāni lokiyalokuttarāni kathitānīti.

Katichindasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

6. Jāgarasuttavaṇṇanā

6. Chaṭṭhe **jāgaratan**ti jāgarantānaṁ. **Pañca jāgaratan**ti vissajjanagāthāyaṁ pana saddhādīsu pañcasu indriyesu jāgarantesu[2] pañca nīvaraṇā suttā nāma. Kasmā? Yasmā taṁsamaṅgīpuggalo yattha kattha katthaci nisinno vā ṭhito vā aruṇaṁ uṭṭhapentopi pamādatāya akusalasamaṅgitāya sutto nāma hoti. Evaṁ suttesu pañcasu nīvaraṇesu pañcindriyāni jāgarāni nāma[3].

1. Atīto atikkamantoti (Syā) 2. Jggantesu (Syā)
3. Jāgaranti nāma(Ka), jagganti nāma(Syā)

၅-ကတိဆိန္ဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၅။ ပဉ္စမေ **ကတိ ဆိန္ဒေ**တိ ဆိန္ဒန္တော ကတိ ဆိန္ဒေယျ။ သေသပဒေသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဧတ္ထ စ "ဆိန္ဒေ ဇဟေ"တိ အတ္ထတော ဧကံ။ ဂါထာဗန္ဓဿ ပန မဋ္ဌဘာဝတ္ထံ အယံ ဒေဝတာ သဒ္ဒပုနရုတ္တိံ ဝဇ္ဇယန္တီ ဧဝမာဟ။ **ကတိ သင်္ဂါတိဂေါ**တိ ကတိ သင်္ဂေ အတိဂတော၊ အတိက္ကန္တောတိ[၁] အတ္ထော။ သင်္ဂါတိကောတိပိ ပါဌော၊ အယမေဝ အတ္ထော။ **ပဉ္စ ဆိန္ဒေ**တိ ဆိန္ဒန္တော ပဉ္စ ဩရမ္ဘာဂိယသံယောဇနာနိ ဆိန္ဒေယျ။ **ပဉ္စ ဇဟေ**တိ ဇဟန္တော ပဉ္စုဒ္ဓမ္ဘာဂိယသံယောဇနာနိ ဇဟေယျ။ ဣဓာပိ ဆိန္ဒနဉ္စ ဇဟနဉ္စ အတ္ထတော ဧကမေဝ၊ ဘဂဝါ ပန ဒေဝတာယ အာရောပိတဝစနာနုရူပေနေဝ ဧဝမာဟ။ အထ ဝါ ပါဒေသု ဗဒ္ဓပါသသကုဏော ဝိယ ပဉ္စောရမ္ဘာဂိယသံယောဇနာနိ ဟေဋ္ဌာ အာကဍ္ဎမာနာကာရာနိ ဟောန္တိ၊ တာနိ အနာဂါမိမဂ္ဂေန ဆိန္ဒေယျာတိ ဝဒတိ။ ဟတ္ထေဟိ ဂဟိတရုက္ခသာခါ ဝိယ ပဉ္စုဒ္ဓမ္ဘာဂိယသံယောဇနာနိ ဥပရိ အာကဍ္ဎမာနာကာရာနိ ဟောန္တိ၊ တာနိ အရဟတ္တမဂ္ဂေန ဇဟေယျာတိ ဝဒတိ။ **ပဉ္စ ဥတ္တရိ ဘာဝယေ**တိ ဧတေသံ သံယောဇနာနံ ဆိန္ဒနတ္ထာယ စေဝ ပဟာနတ္ထာယ စ ဥတ္တရိ အတိရေကံ ဝိသေသံ ဘာဝေန္တော သဒ္ဓါပဉ္စမာနိ ဣန္ဒြိယာနိ ဘာဝေယျာတိ အတ္ထော။ **ပဉ္စ သင်္ဂါတိဂေါ**တိ ရာဂသင်္ဂေါ ဒေါသသင်္ဂေါ မောဟသင်္ဂေါ မာနသင်္ဂေါ ဒိဋ္ဌိသင်္ဂေါတိ ဣမေ ပဉ္စ သင်္ဂေ အတိက္ကန္တော။ **ဩဃတိဏ္ဏောတိ ဝုစ္စတီ**တိ စတုရောဃတိဏ္ဏောတိ ကထီယတိ။ ဣမာယ ပန ဂါထာယ ပဉ္စိန္ဒြိယာနိ လောကိယလောကုတ္တရာနိ ကထိတာနီတိ။

ကတိဆိန္ဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၆-ဇာဂရသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၆။ ဆဋ္ဌေ **ဇာဂရတ**န္တိ ဇာဂရန္တာနံ။ **ပဉ္စ ဇာဂရတ**န္တိ ဝိဿဇ္ဇနဂါထာယံ ပန သဒ္ဓါဒီသု ပဉ္စသု ဣန္ဒြိယေသု ဇာဂရန္တေသု[၂] ပဉ္စ နီဝရဏာ သုတ္တာ နာမ။ ကသ္မာ? ယသ္မာ တံသမင်္ဂီပုဂ္ဂလော ယတ္ထ ကတ္ထစိ နိသိန္နော ဝါ ဌိတော ဝါ အရုဏံ ဥဋ္ဌပေန္တောပိ ပမာဒတာယ အကုသလသမင်္ဂိတာယ သုတ္တော နာမ ဟောတိ။ ဧဝံ သုတ္တေသု ပဉ္စသု နီဝရဏေသု ပဉ္စိန္ဒြိယာနိ ဇာဂရာနိ နာမ[၃]။

၁-အတီတော အတိက္ကမန္တောတိ (သျာ) ၂-ဇဂ္ဂန္တေသု (သျာ)
၃-ဇာဂရန္တိ နာမ (က)၊ ဇဂ္ဂန္တိ နာမ (သျာ)

Kasmā? Yasmā taṁsamaṅgīpuggalo yattha katthaci nipajjitvā niddāyantopi appamādatāya kusalasamaṅgitāya jāgaro nāma hoti. Pañcahi pana nīvaraṇeheva kilesarajaṁ ādiyati gaṇhāti parāmasati. Purimā hi kāmacchandādayo pacchimānaṁ paccayā hontīti pañcahi indriyehi parisujjhatīti ayamattho veditabbo. Idhāpi pañcindriyāni lokiyalokuttarāneva kathitānīti.

Jāgarasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

7. Appaṭividitasuttavaṇṇanā

7. Sattame **dhammā**ti catusaccadhammā. **Appaṭividitā**ti ñāṇena appaṭividdhā. **Paravādesū**ti dvāsaṭṭhidiṭṭhigatavādesu. Te hi ito paresaṁ titthiyānaṁ vādattā paravādā nāma. **Nīyare**ti attano dhammatāyapi gacchanti, parenapi nīyanti. Tattha sayameva sassatādīni gaṇhantā gacchanti nāma, parassa vacanena tāni gaṇhantā nīyanti nāma. **Kālo tesaṁ pabujjhitun**ti tesaṁ puggalānaṁ pabujjhituṁ ayaṁ kālo. Lokasmiñhi Buddho uppanno, dhammo desiyati, saṅgho suppaṭipanno, paṭipadā bhaddikā, ime ca pana mahājanā vaṭṭe suttā nappabujjhantīti devatā āha. **Sambhuddhā**ti sammā hetunā kāraṇena Buddhā. Cattāro hi Buddhā Sabbaññubuddho Paccekabuddho catusaccabuddho sutabuddhoti. Tattha samatiṁsa pāramiyo pūretvā sammāsambodhiṁ patto Sabbaññubuddho nāma. Kappasatasahassādhikāni dve asaṅkhyeyyāni pāramiyo pūretvā sayambhutaṁ patto Paccekabuddho nāma. Avasesā khīṇāsavā catusaccabuddhā nāma. Bahussuto sutabuddho nāma. Imasmiṁ atthe tayopi purimā vaṭṭanti. **Sammadaññāti**[1] sammā hetunā kāraṇena jānitvā. **Caranti visame saman**ti visame vā lokasannivāse visame vā sattanikāye visame vā kilesajāte samaṁ carantīti.

Appaṭividitasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Sammadaññāti (Sī, Syā)

ကသ္မာ? ယသ္မာ တံသမင်္ဂီပုဂ္ဂလော ယတ္ထ ကတ္ထစိ နိပဇ္ဇိတွာ နိဒ္ဒါယန္တောပိ အပ္ပမာဒတာယ ကုသလသမင်္ဂိတာယ ဇာဂရော နာမ ဟောတိ။ ပဉ္စဟိ ပန နီဝရဏေဟေဝ ကိလေသရဇံ အာဒိယတိ ဂဏှာတိ ပရာမသတိ။ ပုရိမာ ဟိ ကာမစ္ဆန္ဒာဒယော ပစ္ဆိမာနံ ပစ္စယာ ဟောန္တီတိ ပဉ္စဟိ ဣန္ဒြိယေဟိ ပရိသုဇ္ဈတီတိ အယမတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဣဓာပိ ပဉ္စိန္ဒြိယာနိ လောကိယလောကုတ္တရာနေဝ ကထိတာနီတိ။

ဇာဂရသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၇-အပ္ပဋိဝိဒိတသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၇။ သတ္တမေ **ဓမ္မာ**တိ စတုသစ္စဓမ္မာ။ **အပ္ပဋိဝိဒိတာ**တိ ဉာဏေန အပ္ပဋိဝိဒ္ဓါ။ **ပရဝါဒေသူ**တိ ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိဂတဝါဒေသု။ တေ ဟိ ဣတော ပရေသံ တိတ္ထိယာနံ ဝါဒတ္တာ ပရဝါဒါ နာမ။ **နီယရေ**တိ အတ္တနော ဓမ္မတာယပိ ဂစ္ဆန္တိ၊ ပရေနပိ နီယန္တိ။ တတ္ထ သယမေဝ သဿတာဒီနိ ဂဏှန္တာ ဂစ္ဆန္တိ နာမ၊ ပရဿ ဝစနေန တာနိ ဂဏှန္တာ နီယန္တိ နာမ။ **ကာလော တေသံ ပဗုဇ္ဈိတုန္တိ** တေသံ ပုဂ္ဂလာနံ ပဗုဇ္ဈိတုံ အယံ ကာလော။ လောကသ္မိဉှိ ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပန္နော၊ ဓမ္မော ဒေသိယတိ၊ သံဃော သုပ္ပဋိပန္နော၊ ပဋိပဒါ ဘဒ္ဒိကာ၊ ဣမေ စ ပန မဟာဇနာ ဝဋ္ဋေ သုတ္တာ နပ္ပဗုဇ္ဈန္တီတိ ဒေဝတာ အာဟ။ **သမ္ဗုဒ္ဓါ**တိ သမ္မာ ဟေတုနာ ကာရဏေန ဗုဒ္ဓါ။ စတ္တာရော ဟိ ဗုဒ္ဓါ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓေါ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ စတုသစ္စဗုဒ္ဓေါ သုတဗုဒ္ဓေါတိ။ တတ္ထ သမတိံသ ပါရမိယော ပူရေတွာ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ ပတ္တော သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓေါ နာမ။ ကပ္ပသတသဟဿာဓိကာနိ ဒွေ အသင်္ချေယျာနိ ပါရမိယော ပူရေတွာ သယမ္ဘုတံ ပတ္တော ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ နာမ။ အဝသေသာ ခီဏာသဝါ စတုသစ္စဗုဒ္ဓါ နာမ။ ဗဟုဿုတော သုတဗုဒ္ဓေါ နာမ။ ဣမသ္မိံ အတ္ထေ တယောပိ ပုရိမာ ဝဋ္ဋန္တိ။ **သမ္မဒညာ**တိ[၁] သမ္မာ ဟေတုနာ ကာရဏေန ဇာနိတွာ။ **စရန္တိ ဝိသမေ သမန္တိ** ဝိသမေ ဝါ လောကသန္နိဝါသေ ဝိသမေ ဝါ သတ္တနိကာယေ ဝိသမေ ဝါ ကိလေသဇာတေ သမံ စရန္တီတိ။

အပ္ပဋိဝိဒိတသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-သမ္မဒညာယာတိ (သီ၊ သျာ)

8. Susammuṭṭhasuttavaṇṇanā

8. Aṭṭhame **susammuṭṭhā**ti paññāya appaṭividdhabhāveneva sunaṭṭhā[1]. Yathā hi dve khettāni kasitvā ekaṁ vapitvā bahudhaññaṁ adhigatassa avāpitakhettato aladdhaṁ sandhāya "bahuṁ me dhaññaṁ naṭṭhan"ti vadanto aladdhameva "naṭṭhan"ti vadati, evamidhāpi appaṭividitāva[2] susammuṭṭhā nāma. **Asammuṭṭhā**ti paññāya paṭividdhabhāveneva anaṭṭhā[3]. Sesaṁ purimasadisamevāti.

Susammuṭṭhasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

9. Mānakāmasuttavaṇṇanā

9. Navame **mānakāmassā**ti mānaṁ kāmentassa icchantassa. **Damo**ti evarūpassa puggalassa samādhipakkhiko damo natthīti vadati. "Saccena danto damasā upeto, vedantagū vusitabrahmacariyo"ti[4] ettha hi indriyasaṁvaro damoti vutto. "Yadi saccā damā cāgā, khantyā bhiyyodha vijjatī"ti[5] ettha paññā. "Dānena damena saṁyamena saccavajjena atthi puññaṁ, atthi puññassa āgamo"ti[6] ettha uposathakammaṁ. "Sakkhissasi kho tvaṁ puṇṇa iminā damūpasamena samannāgato Sunāparantasmiṁ janapade viharitun"ti[7] ettha adhivāsanakhanti. Imasmiṁ pana sutte damoti samādhipakkhikadhammānaṁ etaṁ nāmaṁ. Tenevāha "na monamatthi asamāhitassā"ti. Tattha **monan**ti catumaggañāṇaṁ, taṁ hi munātīti monaṁ, catusaccadhamme jānātīti attho. **Maccudheyyassā**ti tebhūmakavaṭṭassa. Tañhi maccuno patiṭṭhānaṭṭhena maccudheyyanti vuccati. **Pāran**ti tasseva pāraṁ nibbānaṁ. **Tareyyā**ti paṭivijjheyya pāpuṇeyya vā. Idaṁ vuttaṁ hoti—eko araññe viharanto pamatto puggalo maccudheyyassa pāraṁ na tareyya na paṭivijjheyya na pāpuṇeyyāti.

Mānaṁ pahāyāti arahattamaggena navavidhamānaṁ pajahitvā. **Susamāhitatto**ti upacārappanāsamādhīhi suṭṭu samāhitatto. **Sucetaso**ti

---

1. Sammuṭṭhā (Syā) 2. Appaṭivīditāya (Syā) 3. Amuṭṭhā (Syā)
4. Saṁ 1. 170 piṭṭhe. 5. Saṁ 1. 217; Khu 1. 307 piṭṭhesu. 6. Saṁ 2. 531 piṭṭhe.
7. Ma 3. 313; Saṁ 2. 287 piṭṭhesu.

၈-သုသမ္မုဋ္ဌသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၈။ အဋ္ဌမေ **သုသမ္မုဋ္ဌာ**တိ ပညာယ အပ္ပဋိဝိဒ္ဓဘာဝေနေဝ သုနဋ္ဌာ[၁]။ ယထာ ဟိ ဒွေ ခေတ္တာနိ ကသိတွာ ဧကံ ဝပိတွာ ဗဟုဓညံ အဓိဂတဿ အဝါပိတခေတ္တတော အလဒ္ဓံ သန္ဓာယ "ဗဟုံ မေ ဓညံ နဋ္ဌ"န္တိ ဝဒန္တော အလဒ္ဓမေဝ "နဋ္ဌ"န္တိ ဝဒတိ၊ ဧဝမိဓာပိ အပ္ပဋိဝိဒိတာဝ[၂] သုသမ္မုဋ္ဌာ နာမ။ **အသမ္မုဋ္ဌာ**တိ ပညာယ ပဋိဝိဒ္ဓဘာဝေနေဝ အနဋ္ဌာ[၃]။ သေသံ ပုရိမသဒိသမေဝါတိ။

သုသမ္မုဋ္ဌသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၉-မာနကာမသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၉။ နဝမေ **မာနကာမဿာ**တိ မာနံ ကာမေန္တဿ ဣစ္ဆန္တဿ။ **ဒမော**တိ ဧဝရူပဿ ပုဂ္ဂလဿ သမာဓိပက္ခိကော ဒမော နတ္ထီတိ ဝဒတိ။ "သစ္စေန ဒန္တော ဒမသာ ဥပေတော၊ ဝေဒန္တဂူ ဝုသိတဗြဟ္မစရိယော"တိ[၄] ဧတ္ထ ဟိ ဣန္ဒြိယသံဝရော ဒမောတိ ဝုတ္တော။ "ယဒိ သစ္စာ ဒမာ စာဂါ၊ ခန္တျာ ဘိယျောဓ ဝိဇ္ဇတီ"တိ[၅] ဧတ္ထ ပညာ။ "ဒါနေန ဒမေန သံယမေန သစ္စဝဇ္ဇေန အတ္ထိ ပုညံ၊ အတ္ထိ ပုညဿ အာဂမော"တိ[၆] ဧတ္ထ ဥပေါသထကမ္မံ။ "သက္ခိဿသိ ခေါ တွံ ပုဏ္ဏ ဣမိနာ ဒမူပသမေန သမန္နာဂတော သုနာပရန္တသ္မိံ ဇနပဒေ ဝိဟရိတု"န္တိ[၇] ဧတ္ထ အဓိဝါသနခန္တိ။ ဣမသ္မိံ ပန သုတ္တေ ဒမောတိ သမာဓိပက္ခိကဓမ္မာနံ ဧတံ နာမံ။ တေနေဝါဟ "န မောနမတ္ထိ အသမာဟိတဿာ"တိ။ တတ္ထ **မောန**န္တိ စတုမဂ္ဂဉာဏံ၊ တံ ဟိ မုနာတီတိ မောနံ၊ စတုသစ္စဓမ္မေ ဇာနာတီတိ အတ္ထော။ **မစ္စုဓေယျဿာ**တိ တေဘူမကဝဋ္ဋဿ။ တဉှိ မစ္စုနော ပတိဋ္ဌာနဋ္ဌေန မစ္စုဓေယျန္တိ ဝုစ္စတိ။ **ပါရ**န္တိ တဿေဝ ပါရံ နိဗ္ဗာနံ။ **တရေယျာ**တိ ပဋိဝိဇ္ဈေယျ ပါပုဏေယျ ဝါ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ဧကော အရညေ ဝိဟရန္တော ပမတ္တော ပုဂ္ဂလော မစ္စုဓေယျဿ ပါရံ န တရေယျ န ပဋိဝိဇ္ဈေယျ န ပါပုဏေယျာတိ။

မာနံ ပဟာယာတိ အရဟတ္တမဂ္ဂေန နဝဝိဓမာနံ ပဇဟိတွာ။ **သုသမာဟိတတ္တော**တိ ဥပစာရပ္ပနာသမာဓီဟိ သုဋ္ဌု သမာဟိတတ္တော။ **သုစေတသော**တိ

၁-သမ္မုဋ္ဌာ (သျာ) ၂-အပ္ပဋိဝိဒိတာယ (သျာ) ၃-အမုဋ္ဌာ (သျာ)
၄-သံ ၁-၁၇၀-ပိဋ္ဌေ။ ၅-သံ ၁-၂၁၇၊ ခု ၁-၃၀၇-ပိဋ္ဌေသု။ ၆-သံ ၂-၅၃၁-ပိဋ္ဌေ။
၇-မ ၃-၃၁၃၊ သံ ၂-၂၈၇-ပိဋ္ဌေသု။

ñāṇasampayuttatāya sundaracitto. Ñāṇavippayuttacittena hi sucetasoti na vuccati, tasmā ñāṇasampayuttena sucetaso hutvāti attho. **Sbbadhi vippamutto**ti sabbesu khandhāyatanādīsu vippamutto hutvā. **Tareyyāti** ettha tebhūmakavaṭṭaṁ samatikkamanto nibbānaṁ paṭivījjhnto taratīti paṭivedhataraṇaṁ nāma vuttaṁ. Iti imāya gāthāya tisso sikkhā kathitā honti. Kthaṁ—māno nāmāyaṁ sīlabhedano[1], tasmā “mānaṁ pahāyā”ti iminā adhisīlasikkhā kathitā hoti. “Susamāhitatto”ti iminā adhicittasikkhā. “Sucetaso”ti ettha cittena paññā dassitā, tasmā iminā adhipaññāsikkhā kathitā. Adhisīlañca nāma sīle sati hoti, adhicittaṁ citte sati, adhipaññā paññāya sati. Tasmā sīlaṁ nāma pañcapi dasapi sīlāni, pātimokkhasaṁvaro adhisīlaṁ nāmāti veditabbaṁ. Aṭṭha samāpattiyo cittaṁ, vipassanāpādakajjhānaṁ adhicittaṁ. Kammassakatañāṇaṁ paññā, vipassanā adhipaññā. Anuppannepi hi Buddhuppāde pavattatīti pañcasīlaṁ dasasīlaṁ sīlameva, pātimokkhasaṁvarasīlaṁ Buddhuppādeyeva pavattatīti adhisīlaṁ. Cittapaññāsupi eseva nayo. Apica nibbānaṁ patthayantena samādinnaṁ pañcasīlampi dasasīlampi adhisīlameva. Samāpannā aṭṭha samāpattiyopi adhicittameva. Sabbampi vā lokiyasīlaṁ sīlameva, lokuttaraṁ adhisīlaṁ. Cittapaññāsupi eseva nayoti. Iti imāya gāthāya samodhānetvā tisso sikkhā sakalasāsanaṁ kathitaṁ hotīti.

Mānakāmasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

10. Araññasuttavaṇṇanā

10. Dasame **santānan**ti santakilesānaṁ, paṇḍitānaṁ vā. “Santo have sabbhi pavedayanti[2], dūre santo pakāsantī”ti-ādīsu[3] hi paṇḍitāpi santoti vuttā. **Brahmacārinan**ti seṭṭhacārīnaṁ maggabrahmacariyavāsaṁ vasantānaṁ. **Kena vaṇṇo pasīdatī**ti kena kāraṇena chavivaṇṇo pasīdatīti pucchati. Kasmā panesā evaṁ pucchati? Esā kira vanasaṇḍavāsikā bhummadevatā āraññake bhikkhū pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkante araññaṁ

---

1. Sīlabhedako (Ka)
2. Khu 6. 136 piṭṭhe jātake.
3. Khu 1. 156 piṭṭhe Dhammapade.

ဉာဏသမ္ပယုတ္တတာယ သုန္ဒရစိတ္တော။ ဉာဏဝိပ္ပယုတ္တစိတ္တေန ဟိ သုစေတသောတိ န ဝုစ္စတိ၊ တသ္မာ ဉာဏသမ္ပယုတ္တေန သုစေတသော ဟုတွာတိ အတ္ထော။ **သဗ္ဗဓိ ဝိပ္ပမုတ္တော**တိ သဗ္ဗေသု ခန္ဓာယတနာဒီသု ဝိပ္ပမုတ္တော ဟုတွာ။ **တရေယျာ**တိ ဧတ္ထ တေဘူမကဝဋ္ဋံ သမတိက္ကမန္တော နိဗ္ဗာနံ ပဋိဝိဇ္ဈန္တော တရတီတိ ပဋိဝေဓတရဏံ နာမ ဝုတ္တံ။ ဣတိ ဣမာယ ဂါထာယ တိဿော သိက္ခာ ကထိတာ ဟောန္တိ။ ကထံ—မာနော နာမာယံ သီလဘေဒနော[၁]၊ တသ္မာ “မာနံ ပဟာယာ”တိ ဣမိနာ အဓိသီလသိက္ခာ ကထိတာ ဟောတိ။ “သုသမာဟိတတ္တော”တိ ဣမိနာ အဓိစိတ္တသိက္ခာ။ “သုစေတသော”တိ ဧတ္ထ စိတ္တေန ပညာ ဒဿိတာ၊ တသ္မာ ဣမိနာ အဓိပညာသိက္ခာ ကထိတာ။ အဓိသီလဉ္စ နာမ သီလေ သတိ ဟောတိ၊ အဓိစိတ္တံ စိတ္တေ သတိ၊ အဓိပညာ ပညာယ သတိ။ တသ္မာ သီလံ နာမ ပဉ္စပိ ဒသပိ သီလာနိ၊ ပါတိမောက္ခသံဝရော အဓိသီလံ နာမာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော စိတ္တံ၊ ဝိပဿနာပါဒကဇ္ဈာနံ အဓိစိတ္တံ။ ကမ္မဿကတဉာဏံ ပညာ၊ ဝိပဿနာ အဓိပညာ။ အနုပ္ပန္နေပိ ဟိ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ပဝတ္တတီတိ ပဉ္စသီလံ ဒသသီလံ သီလမေဝ၊ ပါတိမောက္ခသံဝရသီလံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေယေဝ ပဝတ္တတီတိ အဓိသီလံ။ စိတ္တပညာသုပိ ဧသေဝ နယော။ အပိစ နိဗ္ဗာနံ ပတ္ထယန္တေန သမာဒိန္နံ ပဉ္စသီလမ္ပိ ဒသသီလမ္ပိ အဓိသီလမေဝ။ သမာပန္နာ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယောပိ အဓိစိတ္တမေဝ။ သဗ္ဗမ္ပိ ဝါ လောကိယသီလံ သီလမေဝ၊ လောကုတ္တရံ အဓိသီလံ။ စိတ္တပညာသုပိ ဧသေဝ နယောတိ။ ဣတိ ဣမာယ ဂါထာယ သမောဓာနေတွာ တိဿော သိက္ခာ သကလသာသနံ ကထိတံ ဟောတီတိ။

မာနကာမသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၀-အရညသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၀။ ဒသမေ **သန္တာန**န္တိ သန္တကိလေသာနံ, ပဏ္ဍိတာနံ ဝါ။ “သန္တော ဟဝေ သဗ္ဘိ ပဝေဒယန္တိ[၂]၊ ဒူရေ သန္တော ပကာသန္တီ”တိအာဒီသု[၃] ဟိ ပဏ္ဍိတာပိ သန္တောတိ ဝုတ္တာ။ **ဗြဟ္မစာရိန**န္တိ သေဋ္ဌစာရီနံ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဝါသံ ဝသန္တာနံ။ **ကေန ဝဏ္ဏော ပသီဒတီ**တိ ကေန ကာရဏေန ဆဝိဝဏ္ဏော ပသီဒတီတိ ပုစ္ဆတိ။ ကသ္မာ ပနေသာ ဧဝံ ပုစ္ဆတိ? ဧသာ ကိရ ဝနသဏ္ဍဝါသိကာ ဘုမ္မဒေဝတာ အာရညကေ ဘိက္ခူ ပစ္ဆာဘတ္တံ ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တေ အရညံ

၁-သီလဘေဒကော (က) ၂-ခု ၆-၁၃၆-ပိဋ္ဌေ ဇာတကေ။ ၃-ခု ၁-၁၅၆-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။

pavisitvā rattiṭṭhānadivāṭṭhānesu mūlakammaṭṭhānaṁ[1] gahetvā nisinne passati. Tesañca evaṁ nisinnānaṁ balavacittekaggatā uppajjati. Tato visabhāgasantati vūpasammati, sabhāgasantati okkamati, cittaṁ pasīdati. Citte pasanne lohitaṁ pasīdati, cittasamuṭṭhānāni upādārūpāni parisuddhāni honti, vaṇṭā pamuttatālaphalassa viya mukhassa vaṇṇo hoti. Taṁ disvā devatā cintesi "sarīravaṇṇo nāmāyaṁ paṇītāni rasasampannāni bhojanāni sukhasamphassāni nivāsanapāvuraṇasayanāni utusukhe tebhūmikādibhede ca pāsāde mālāgandhavilepanādīni ca labhantānaṁ pasīdati, ime pana bhikkhū piṇḍāya caritvā missakabhattaṁ bhuñjanti, viraḷamañcake[2] vā phalake vā silāya vā sayanāni kappenti, rukkhamūlādīsu vā abbhokāse vā vasanti, kena nu kho kāraṇena etesaṁ vaṇṇo pasīdatī"ti. Tasmā pucchi.

Athassā Bhagavā kāraṇaṁ kathento dutiyaṁ gāthaṁ āha. Tattha **atītan**ti atīte Asuko nāma rājā dhammiko ahosi, so amhākaṁ paṇīte paccaye adāsi. Ācariyupajjhāyā lābhino ahesuṁ. Atha mayaṁ evarūpāni bhojanāni bhuñjimhā, cīvarāni pārupimhāti evaṁ ekacce paccayabāhullikā viya ime bhikkhū atītaṁ nānusocanti. **Nappajappanti nāgatan**ti anāgate dhammiko rājā bhavissati, phītā janapadā bhavissanti, bahūni sappinavanītādīni uppajjissanti, "khādatha bhuñjathā"ti tattha tattha vattāro bhavissanti, tadā mayaṁ evarūpāni bhojanāni bhuñjissāma, cīvarāni pārupissāmāti evaṁ anāgataṁ na patthenti. **Paccuppannenā**ti yena kenaci taṅkhaṇe laddhena yāpenti. **Tenā**ti tena tividhenāpi kāraṇena.

Evaṁ vaṇṇasampattiṁ dassetvā idāni tasseva vaṇṇassa vināsaṁ dassento anantaraṁ gāthamāha. Tattha **anāhatappajappāyā**ti anāgatassa patthanāya. **Etenā**ti etena kāraṇadvayena. **Naḷova harito luto**ti yathā harito naḷo lāyitvā uṇhapāsāṇe pakkhitto sussati, evaṁ sussantīti.

Araññasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

Naḷavaggo paṭhamo.

---

1. Lakkhaṇakammaṭṭhānaṁ (Syā)
2. Bidalamañcake (Si), vidalamañcake (Syā), biraṭhamañcake (Ke)

ပဝိသိတွာ ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနေသု မူလကမ္မဋ္ဌာနံ[၁] ဂဟေတွာ နိသိန္နေ ပဿတိ။ တေသဉ္စ ဧဝံ နိသိန္နာနံ ဗလဝစိတ္တေကဂ္ဂတာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တတော ဝိသ-ဘာဂသန္တတိ ဝူပသမ္မတိ၊ သဘာဂသန္တတိ ဩက္ကမတိ၊ စိတ္တံ ပသီဒတိ။ စိတ္တေ ပသန္နေ လောဟိတံ ပသီဒတိ၊ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနိ ဥပါဒါရူပါနိ ပရိသုဒ္ဓါနိ ဟောန္တိ၊ ဝဏ္ဋာ ပမုတ္တတာလဖလဿ ဝိယ မုခဿ ဝဏ္ဏော ဟောတိ။ တံ ဒိသွာ ဒေဝတာ စိန္တေသိ "သရီရဝဏ္ဏော နာမာယံ ပဏီတာနိ ရသသမ္ပန္နာနိ ဘောဇနာနိ သုခသမ္ဖဿာနိ နိဝါသနပါဝုရဏသယနာနိ ဥတုသုခေ တေဘူမိကာဒိဘေဒေ စ ပါသာဒေ မာလာဂန္ဓဝိလေပနာဒီနိ စ လဘန္တာနံ ပသီဒတိ၊ ဣမေ ပန ဘိက္ခူ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ မိဿကဘတ္တံ ဘုဉ္ဇန္တိ၊ ဝိရဠ-မဉ္စကေ[၂] ဝါ ဖလကေ ဝါ သိလာယ ဝါ သယနာနိ ကပ္ပေန္တိ၊ ရုက္ခမူလာဒီသု ဝါ အဗ္ဘောကာသေ ဝါ ဝသန္တိ၊ ကေန နု ခေါ ကာရဏေန ဧတေသံ ဝဏ္ဏော ပသီဒတီ"တိ။ တသ္မာ ပုစ္ဆိ။

အထဿာ ဘဂဝါ ကာရဏံ ကထေန္တော ဒုတိယံ ဂါထံ အာဟ။ တတ္ထ **အတီတ**န္တိ အတီတေ အသုကော နာမ ရာဇာ ဓမ္မိကော အဟောသိ၊ သော အမှာကံ ပဏီတေ ပစ္စယေ အဒါသိ။ အာစရိယုပဇ္ဈာယာ လာဘိနော အဟေသုံ။ အထ မယံ ဧဝရူပါနိ ဘောဇနာနိ ဘုဉ္ဇိမှာ၊ စီဝရာနိ ပါရုပိမှာတိ ဧဝံ ဧကစ္စေ ပစ္စယဗာဟုလ္လိကာ ဝိယ ဣမေ ဘိက္ခူ အတီတံ နာနုသောစန္တိ။ **နပ္ပဇပ္ပန္တိ နာဂတ**န္တိ အနာဂတေ ဓမ္မိကော ရာဇာ ဘဝိဿတိ၊ ဖီတာ ဇနပဒါ ဘဝိဿန္တိ၊ ဗဟူနိ သပ္ပိနဝနီတာဒီနိ ဥပ္ပဇ္ဇိဿန္တိ၊ "ခါဒထ ဘုဉ္ဇထာ"တိ တတ္ထ တတ္ထ ဝတ္တာရော ဘဝိဿန္တိ၊ တဒါ မယံ ဧဝရူပါနိ ဘောဇနာနိ ဘုဉ္ဇိဿာမ၊ စီဝရာနိ ပါရုပိဿာမာတိ ဧဝံ အနာဂတံ န ပတ္ထေန္တိ။ **ပစ္စုပ္ပန္နေနာ**တိ ယေန ကေနစိ တင်္ခဏေ လဒ္ဓေန ယာပေန္တိ။ **တေနာ**တိ တေန တိဝိဓေနာပိ ကာရဏေန။

ဧဝံ ဝဏ္ဏသမ္ပတ္တိံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ တဿေဝ ဝဏ္ဏဿ ဝိနာသံ ဒဿေန္တော အနန္တရံ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **အနာဂတပ္ပဇပ္ပါယာ**တိ အနာဂတဿ ပတ္ထနာယ။ **ဧတေနာ**တိ ဧတေန ကာရဏဒွယေန။ **နဠောဝ ဟရိတော လုတော**တိ ယထာ ဟရိတော နဠော လာယိတွာ ဥဏှပါသာဏေ ပက္ခိတ္တော သုဿတိ၊ ဧဝံ သုဿန္တီတိ။

အရညသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

နဠဝဂ္ဂေါ ပဌမော။

၁-လက္ခဏကမ္မဋ္ဌာနံ (သျာ) ၂-ဗိဒလမဉ္စကေ (သီ)၊ ဝိဒလမဉ္စကေ (သျာ)၊ ဗိရဋ္ဌမဉ္စကေ (က)

2. Nandanavagga

1. Nandanasuttavaṇṇanā

11. Nandanavaggassa paṭhame **tatrā**ti tasmiṁ ārāme. **Kho**ti byañjanasiliṭṭhatāvasena nipātamattaṁ. **Bikkhū āmantesī**ti parisajeṭṭhake bhikkhū jānāpesi. **Bhikkhavo**ti tesaṁ āmantanākāradīpanaṁ. **Bhadante**ti pativacanadānaṁ. **Te bhikkhū**ti ye tattha sammukhībhūtā dhammapaṭiggāhakā bhikkhū. **Bhagavato paccassosun**ti Bhagavato vacanaṁ pati-assosuṁ, abhimukhā hutvā suṇiṁsu sampaṭicchiṁ sūti attho. **Etadavocā**ti etaṁidāni vattabbaṁ "bhūtapubban"ti-ādivacanaṁ avoca. Tattha **tāvatiṁsakāyikā**ti Tāvatiṁsakāye nibbattā. Tāvatiṁsakāyo nāma dutiyadevaloko vuccati. Maghena[1] māṇavena saddhiṁ Macalagāme kālaṁ katvā tattha uppanne tettiṁsa devaputte upādāya kira tassa devalokassa ayaṁ paṇṇatti jātāti vadanti. Yasmā pana sesacakkavāḷesupi cha kāmāvacaradevalokā atthi. Vuttampi cetaṁ "sahassaṁ Cātumahārājikānaṁ sahassaṁ Tāvatiṁsānan"ti[2], tasmā nāmapaṇṇattiyevesā tassa devalokassāti veditabbā. Evaṁ hi niddosaṁ padaṁ hoti.

Nandane vaneti ettha taṁ vanaṁ paviṭṭhe paviṭṭhe nandayati tosetīti Nandanaṁ. Pañcasu hi maraṇanimittesu uppannesu "sampattiṁ pahāya cavissāmā"ti[3] paridevamānā devatā Sakko Devānamindo "mā paridevittha, abhijjanadhammā nāma saṅkhārā natthī"ti ovaditvā tattha pavesāpeti. Tāsaṁ aññāhi devatāhi bāhāsu gahetvā pavesitānampi tassa sampattiṁ disvāva maraṇasoko vūpasammati, pītipāmojjameva uppajjati. Atha[4] tasmiṁ kīḷamānā eva uṇhasantatto himapiṇḍo viya vilīyanti, vātāpahatadīpasikhā viya vijjhāyantīti evaṁ yaṁkiñci anto paviṭṭhaṁ nandayati tosetiyevāti Nandanaṁ, tasmiṁ Nandane. **Accharāsaṅghaparivutā**ti **accharā**ti devadhītānaṁ nāmaṁ, tāsaṁ samūhena parivutā.

Dibbehīti devaloke nibbattehi. **Pañcahi kāmaguṇehī**ti manāpiyarūpasaddagandharasaphoṭṭhabbasaṅkhātehi pañcahi kāmabandhanehi kāmakoṭṭhāsehi

1. Māghena (Ka)
2. Aṁ 3. 303 piṭhe.
3. Cavissāma cavissāmāti (Sī)
4. Tadā (Ka)

၂-နန္ဒနဝဂ္ဂ

၁-နန္ဒနသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၁။ နန္ဒနဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **တတြာ**တိ တသ္မိံ အာရာမေ။ **ခေါ**တိ ဗျဉ္ဇနသိလိဋ္ဌတာဝသေန နိပါတမတ္တံ။ **ဘိက္ခူ အာမန္တေသီ**တိ ပရိသဇေဋ္ဌကေ ဘိက္ခူ ဇာနာပေသိ။ **ဘိက္ခဝေါ**တိ တေသံ အာမန္တနာကာရဒီပနံ။ **ဘဒန္တေ**တိ ပတိဝစနဒါနံ။ **တေ ဘိက္ခူ**တိ ယေ တတ္ထ သမ္မုခီဘူတာ ဓမ္မပဋိဂ္ဂါဟကာ ဘိက္ခူ။ **ဘဂဝတော ပစ္စဿောသု**န္တိ ဘဂဝတော ဝစနံ ပတိအဿောသုံ၊ အဘိမုခါ ဟုတွာ သုဏိံသု သမ္ပဋိစ္ဆိံသူတိ အတ္ထော။ **ဧတဒဝေါစာ**တိ ဧတံ ဣဒါနိ ဝတ္တဗ္ဗံ "ဘူတပုဗ္ဗ"န္တိအာဒိဝစနံ အဝေါစ။ တတ္ထ **တာဝတိံသကာယိကာ**တိ တာဝတိံသကာယေ နိဗ္ဗတ္တာ။ တာဝတိံသကာယော နာမ ဒုတိယဒေဝလောကော ဝုစ္စတိ။ မဃေန[၁] မာဏဝေန သဒ္ဓိံ မစလဂါမေ ကာလံ ကတွာ တတ္ထ ဥပ္ပန္နေ တေတ္တိံသ ဒေဝပုတ္တေ ဥပါဒါယ ကိရ တဿ ဒေဝလောကဿ အယံ ပဏ္ဏတ္တိ ဇာတာတိ ဝဒန္တိ။ ယသ္မာ ပန သေသစက္ကဝါဠေသုပိ ဆ ကာမာဝစရဒေဝလောကာ အတ္ထိ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ "သဟဿံ စာတုမဟာရာဇိကာနံ သဟဿံ တာဝတိံသာန"န္တိ[၂]၊ တသ္မာ နာမပဏ္ဏတ္တိယေဝေသာ တဿ ဒေဝလောကဿာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဧဝံ ဟိ နိဒ္ဒေါသံ ပဒံ ဟောတိ။

နန္ဒနေ ဝနေတိ ဧတ္ထ တံ ဝနံ ပဝိဋ္ဌေ ပဝိဋ္ဌေ နန္ဒယတိ တောသေတီတိ နန္ဒနံ။ ပဉ္စသု ဟိ မရဏနိမိတ္တေသု ဥပ္ပန္နေသု "သမ္ပတ္တိံ ပဟာယ စဝိဿာမာ"တိ[၃] ပရိဒေဝမာနာ ဒေဝတာ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော "မာ ပရိဒေဝိတ္ထ၊ အဘိဇ္ဇနဓမ္မာ နာမ သင်္ခါရာ နတ္ထီ"တိ ဩဝဒိတွာ တတ္ထ ပဝေသာပေတိ။ တာသံ အညာဟိ ဒေဝတာဟိ ဗာဟာသု ဂဟေတွာ ပဝေသိတာနမ္ပိ တဿ သမ္ပတ္တိံ ဒိသွာဝ မရဏသောကော ဝူပသမ္မတိ၊ ပီတိပါမောဇ္ဇမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အထ[၄] တသ္မိံ ကီဠမာနာ ဧဝ ဥဏှသန္တတ္တော ဟိမပိဏ္ဍော ဝိယ ဝိလီယန္တိ၊ ဝါတာပဟတဒီပသိခါ ဝိယ ဝိဇ္ဈာယန္တီတိ ဧဝံ ယံကိဉ္စိ အန္တော ပဝိဋ္ဌံ နန္ဒယတိ တောသေတိယေဝါတိ နန္ဒနံ၊ တသ္မိံ နန္ဒနေ။ **အစ္ဆရာသင်္ဃပရိဝုတာ**တိ **အစ္ဆရာ**တိ ဒေဝဓီတာနံ နာမံ၊ တာသံ သမူဟေန ပရိဝုတာ။

ဒိဗ္ဗေဟီတိ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တေဟိ။ **ပဉ္စဟိ ကာမဂုဏေဟီ**တိ မနာပိယရူပသဒ္ဒဂန္ဓရသဖောဋ္ဌဗ္ဗသင်္ခါတေဟိ ပဉ္စဟိ ကာမဗန္ဓနေဟိ ကာမကောဋ္ဌာသေဟိ

၁-မာဃေန (က)
၂-အံ ၃-၃၀၃-ပိဋ္ဌေ။
၃-စဝိဿာမ စဝိဿာမာတိ (သီ)
၄-တဒါ (က)

vā. **Samappitā**ti upetā. Itaraṁ tassova vevacanaṁ. **Paricārayamānā**ti ramamānā[1], tesu tesu vā rūpādīsu indriyāni sañcārayamānā. **Tāyaṁ velāyan**ti tasmiṁ paricāraṇakāle. So panassa devaputtassa adhunā abhinibbattakālo veditabbo. Tassa hi paṭisandhikkhaṇeyeva rattasuvaṇṇakkhandho viya virocayamāno tigāvutappamāṇo attabhāvo nibbatti. So dibbavatthanivattho dibbālaṅkārapaṭimaṇḍito dibbamālāvīlepanadharo dibbehi candanacuṇṇehi samaṁ vikiriyamāno[2] dibbehi pañcahi kāmaguṇehi ovuto nivuto[3] pariyonaddho lobgābhibhūto hutvā lobhanissaraṇṁ nibbānaṁ apassanto āsabhiṁ vācaṁ bhāsanto viya mahāsaddena "na te sukhaṁ pajānantī"ti imaṁ gāthaṁ gāyamāno Nandanavane vicari. Tena vuttaṁ "tāyaṁ velāyaṁ imaṁ gāthaṁ abhāsī"ti.

Ye na passanti nandananti ye tatra pañcakāmaguṇānubhavanavasena Nandanavanaṁ na passanti. **Naradevānan**ti devanarānaṁ, devapurisānanti attho. **Tidasānan**ti tikkhattuṁ dasannaṁ. **Yasassinan**ti parivārasaṅkhātena yasena sampannānaṁ.

Aññatarā devatāti ekā ariyasāvikā devatā. **Pccabhāsī**ti "ayaṁ bhāladevatā imaṁ sampattiṁ niccaṁ acalaṁ maññati, nāssā chedanabhedanaviddhaṁsanadhammataṁ jānātī"ti adhippāyaṁ vivaṭṭetvā dassentī "na tvaṁ bāle"ti imāya gāthāya pati-abhāsi. **Yathā arahataṁ vaco**ti yathā arahantānaṁ vacanaṁ, tathā tvaṁ na jānāsīti. Evaṁ tassā adhippāyaṁ paṭikkhipitvā idāni arahantānaṁ vacanaṁ dassentī **aniccā**ti-ādimāha. Tattha **aniccā vata saṅkhārā**ti sabbe tebhūmakasaṅkhārā hutvā abhāvatthena aniccā. **Uppādavayadhammino**ti uppādavayasabhāvā. **Uppajjitvā nirujjhantī**ti idaṁ purimasseva vevacanaṁ. Yasmā vā uppajjitvā nirujjhanti, tasmā uppādavayadhamminoti. Uppādavayaggahaṇena cettha tadantarā vemajjhaṭṭhānaṁ[4] gahitameva hoti. **Tesaṁ vūpasamo sukho**ti tesaṁ saṅkhārānaṁ vūpasamasaṅkhātaṁ nibbānameva sukhaṁ. Idaṁ arahataṁ vacoti.

Nandanasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Ramayamānā (Syā)
2. Sammāvikiriyamāno (Sī), samavikiriyamāno (Syā)
3. Ophuto niphuto (Syā, Ka)
4. Bhadanantaraṭhānaṁ (Sī), tadantaraṁ ṭhānaṁ (Syā)

ဝါ။ **သမပ္ပိတာ**တိ ဥပေတာ။ ဣတရံ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ **ပရိစာရယမာနာ**တိ ရမမာနာ[၁]၊ တေသု တေသု ဝါ ရူပါဒီသု ဣန္ဒြိယာနိ သဉ္စာရယမာနာ။ **တာယံ ဝေလာယ**န္တိ တသ္မိံ ပရိစာရဏကာလေ။ သော ပနဿ ဒေဝပုတ္တဿ အဓုနာ အဘိနိဗ္ဗတ္တကာလော ဝေဒိတဗ္ဗော။ တဿ ဟိ ပဋိသန္ဓိက္ခဏေယေဝ ရတ္တသုဝဏ္ဏက္ခန္ဓော ဝိယ ဝိရောစယမာနော တိဂါဝုတပ္ပမာဏော အတ္တဘာဝေါ နိဗ္ဗတ္တိ။ သော ဒိဗ္ဗဝတ္ထနိဝတ္ထော ဒိဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတော ဒိဗ္ဗမာလာဝိလေပနဓရော ဒိဗ္ဗေဟိ စန္ဒနစုဏ္ဏေဟိ သမံ ဝိကိရိယမာနော[၂] ဒိဗ္ဗေဟိ ပဉ္စဟိ ကာမဂုဏေဟိ ဩဝုတော နိဝုတော[၃] ပရိယောနဒ္ဓေါ လောဘာဘိဘူတော ဟုတွာ လောဘနိဿရဏံ နိဗ္ဗာနံ အပဿန္တော အာသဘိံ ဝါစံ ဘာသန္တော ဝိယ မဟာသဒ္ဒေန "န တေ သုခံ ပဇာနန္တီ"တိ ဣမံ ဂါထံ ဂါယမာနော နန္ဒနဝနေ ဝိစရိ။ တေန ဝုတ္တံ "တာယံ ဝေလာယံ ဣမံ ဂါထံ အဘာသီ"တိ။

ယေ န ပဿန္တိ နန္ဒနန္တိ ယေ တတ္ထ ပဉ္စကာမဂုဏာနုဘဝနဝသေန နန္ဒနဝနံ န ပဿန္တိ။ **နရဒေဝါန**န္တိ ဒေဝနရာနံ၊ ဒေဝပုရိသာနန္တိ အတ္ထော။ **တိဒသာန**န္တိ တိက္ခတ္တုံ ဒသန္နံ။ **ယသဿိန**န္တိ ပရိဝါရသင်္ခါတေန ယသေန သမ္ပန္နာနံ။

အညတရာ ဒေဝတာတိ ဧကာ အရိယသာဝိကာ ဒေဝတာ။ **ပစ္စဘာသီ**တိ "အယံ ဗာလဒေဝတာ ဣမံ သမ္ပတ္တိံ နိစ္စံ အစလံ မညတိ၊ နာဿာ ဆေဒနဘေဒနဝိဒ္ဓံသနဓမ္မတံ ဇာနာတီ"တိ အဓိပ္ပါယံ ဝိဝဋ္ဋေတွာ ဒဿေန္တီ "န တွံ ဗာလေ"တိ ဣမာယ ဂါထာယ ပတိအဘာသိ။ **ယထာ အရဟတံ ဝစော**တိ ယထာ အရဟန္တာနံ ဝစနံ၊ တထာ တွံ န ဇာနာသီတိ။ ဧဝံ တဿာ အဓိပ္ပါယံ ပဋိက္ခိပိတွာ ဣဒါနိ အရဟန္တာနံ ဝစနံ ဒဿေန္တီ **အနိစ္စာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အနိစ္စာ ဝတ သင်္ခါရာ**တိ သဗ္ဗေ တေဘူမကသင်္ခါရာ ဟုတွာ အဘာဝဋ္ဌေန အနိစ္စာ။ **ဥပ္ပါဒဝယဓမ္မိနော**တိ ဥပ္ပါဒဝယသဘာဝါ။ **ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ နိရုဇ္ဈန္တီ**တိ ဣဒံ ပုရိမဿေဝ ဝေဝစနံ။ ယသ္မာ ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ နိရုဇ္ဈန္တိ၊ တသ္မာ ဥပ္ပါဒဝယဓမ္မိနောတိ။ ဥပ္ပါဒဝယဂ္ဂဟဏေန စေတ္ထ တဒန္တရာ ဝေမဇ္ဈဋ္ဌာနံ[၄] ဂဟိတမေဝ ဟောတိ။ **တေသံ ဝူပသမော သုခေါ**တိ တေသံ သင်္ခါရာနံ ဝူပသမသင်္ခါတံ နိဗ္ဗာနမေဝ သုခံ။ ဣဒံ အရဟတံ ဝစောတိ။

နန္ဒနသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ရမယမာနာ (သျာ)
၂-သမ္မာဝိကိရိယမာနော (သီ)၊ သမဝိကိရိယမာနော (သျာ)
၃-ဩဖုတော နိဖုတော (သျာ၊ က)
၄-ဘဒန္တရဋ္ဌာနံ (သီ)၊ တဒန္တရံ ဌာနံ (သျာ)

2. Nandatisuttavaṇṇanā

12. Dutiye **nandatī**ti tussati attamano hoti. **Pattimā**ti bahuputto. Tassa hi ekacce puttā kasikammaṁ katvā dhaññassa koṭṭhe pūrenti, ekacce vaṇijjaṁ katvā hiraññasuvaṇṇaṁ āharanti, ekacce rājānaṁ upaṭṭhahitvā yānavāhanagāmanigamādīni labhanti. Atha tesaṁ ānubhāvasaṅkhātaṁ[1] siriṁ anubhavamānā mātā vā pitā vā nandati. Chaṇadivasādīsu vā maṇḍitapasādhite putte sampattiṁ anubhavamāne disvā nandatīti "nandati puttehi puttimā"ti āha. **Gohi tathevā**ti yathā puttimā puttehi, tathā gosāmikopi sampannaṁ gomaṇḍalaṁ disvā gāvo nissāya gorasasampattiṁ anubhavamāno gohi nandati. **Upadhī hi narassa nandanā**ti ettha **upadhī**ti cattāro upadhī kāmūpadhi khandhūpadhi kilesūpadhi abhisaṅkhārūpadhīti. Kāmāpi hi "yaṁ pañca kāmaguṇe paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ, ayaṁ kāmānaṁ assādo"ti[2] evaṁ vuttassa sukhassa adhiṭṭhānabhāvato "upadhiyati ettha sukhan"ti iminā vacanatthena upadhīti vuccati. Khandhāpi khandhamūlakassa dukkhassa adhiṭṭhānabhāvato, kilesāpi apāyadukkhassa adhiṭṭhānabhāvato, abhisaṅkhārāpi bhavadukkhassa adhiṭṭānathāvatoti. Idha pana kāmūpadhi adhippeto. Pañca hi kāmaguṇā tebhūmikādipāsāda-uḷārasayana[3] vatthālaṅkāranāṭakaparivārādivasena paccupaṭṭhitā pītisomanassaṁ upasaṁharamānā naraṁ nandayanti. Tasmā yathā puttā ca gāvo ca, evaṁ imepi upadhī hi[4] narassa nandanāti veditabbā. **Na hi so nandati yo nirūpadhī**ti yo kāmaguṇasampattirahito daliddo dullabhaghāsacchādano, na hi so nandati. Evarūpo manussapeto ca manussa- nerayiko ca kiṁ nandissati Bhagavāti āha.

Idaṁ sutvā Satthā cintesi—"ayaṁ devatā sokavatthumeva Nandavatthuṁ karoti, sokavatthubhāvamassā dīpessāmī"ti phalena phalaṁ pātento viya tāyeva upamāya tassā vādaṁ bhindanto tameva gāthaṁ parivattetvā **socatī**ti āha. Tattha **socati puttehī**ti videsagamanādivasena puttesu naṭṭesupi nassantesupi idāni nassissantīti

1. Anubhāvasambhūtaṁ (Syā)
2. Ma 1. 120 piṭṭhe.
3. ...sayanaseyya (Sī)
4. Imehi upadhīhi (Kha) Ṭīkā pana passitabbā.

၂-နန္ဒတိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၂။ ဒုတိယေ **နန္ဒတီ**တိ တုဿတိ အတ္တမနော ဟောတိ။ **ပုတ္တိမာ**တိ ဗဟုပုတ္တော။ တဿ ဟိ ဧကစ္စေ ပုတ္တာ ကသိကမ္မံ ကတွာ ဓညဿ ကောဋ္ဌေ ပူရေန္တိ၊ ဧကစ္စေ ဝဏိဇ္ဇံ ကတွာ ဟိရညသုဝဏ္ဏံ အာဟရန္တိ၊ ဧကစ္စေ ရာဇာနံ ဥပဋ္ဌဟိတွာ ယာနဝါဟနဂါမနိဂမာဒီနိ လဘန္တိ။ အထ တေသံ အာနုဘာဝသင်္ခါတံ[၁] သိရိံ အနုဘဝမာနာ မာတာ ဝါ ပိတာ ဝါ နန္ဒတိ။ ဆဏဒိဝသာဒီသု ဝါ မဏ္ဍိတပသာဓိတေ ပုတ္တေ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝမာနေ ဒိသွာ နန္ဒတီတိ "နန္ဒတိ ပုတ္တေဟိ ပုတ္တိမာ"တိ အာဟ။ **ဂေါဟိ တထေဝါ**တိ ယထာ ပုတ္တိမာ ပုတ္တေဟိ၊ တထာ ဂေါသာမိကောပိ သမ္ပန္နံ ဂေါမဏ္ဍလံ ဒိသွာ ဂါဝေါ နိဿာယ ဂေါရသသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝမာနော ဂေါဟိ နန္ဒတိ။ **ဥပဓီ ဟိ နရဿ နန္ဒနာ**တိ ဧတ္ထ **ဥပဓီ**တိ စတ္တာရော ဥပဓီ ကာမူပဓိ ခန္ဓူပဓိ ကိလေသူပဓိ အဘိသင်္ခါရူပဓီတိ။ ကာမာပိ ဟိ "ယံ ပဉ္စ ကာမဂုဏေ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ သုခံ သောမနဿံ၊ အယံ ကာမာနံ အဿာဒေါ"တိ[၂] ဧဝံ ဝုတ္တဿ သုခဿ အဓိဋ္ဌာနဘာဝတော "ဥပဓိယတိ ဧတ္ထ သုခ"န္တိ ဣမိနာ ဝစနတ္ထေန ဥပဓီတိ ဝုစ္စတိ။ ခန္ဓာပိ ခန္ဓမူလကဿ ဒုက္ခဿ အဓိဋ္ဌာနဘာဝတော၊ ကိလေသာပိ အပါယဒုက္ခဿ အဓိဋ္ဌာနဘာဝတော၊ အဘိသင်္ခါရာပိ ဘဝဒုက္ခဿ အဓိဋ္ဌာနဘာဝတောတိ။ ဣဓ ပန ကာမူပဓိ အဓိပ္ပေတော။ ပဉ္စ ဟိ ကာမဂုဏာ တေဘူမိကာဒိပါသာဒ-ဥဠာရသယန[၃]ဝတ္ထာလင်္ကာရနာဋကပရိဝါရာဒိဝသေန ပစ္စုပဋ္ဌိတာ ပီတိ-သောမနဿံ ဥပသံဟရမာနာ နရံ နန္ဒယန္တိ။ တသ္မာ ယထာ ပုတ္တာ စ ဂါဝေါ စ၊ ဧဝံ ဣမေပိ ဥပဓီ ဟိ[၄] နရဿ နန္ဒနာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ **န ဟိ သော နန္ဒတိ ယော နိရူပဓီ**တိ ယော ကာမဂုဏသမ္ပတ္တိရဟိတော ဒလိဒ္ဒေါ ဒုလ္လဘဃာသစ္ဆာဒနော၊ န ဟိ သော နန္ဒတိ။ ဧဝရူပေါ မနုဿပေတော စ မနုဿနေရယိကော စ ကိံ နန္ဒိဿတိ ဘဂဝါတိ အာဟ။

ဣဒံ သုတွာ သတ္ထာ စိန္တေသိ—"အယံ ဒေဝတာ သောကဝတ္ထုမေဝ နန္ဒဝတ္ထုံ ကရောတိ၊ သောကဝတ္ထုဘာဝမဿာ ဒီပေဿာမီ"တိ ဖလေန ဖလံ ပါတေန္တော ဝိယ တာယေဝ ဥပမာယ တဿာ ဝါဒံ ဘိန္ဒန္တော တမေဝ ဂါထံ ပရိဝတ္တေတွာ **သောစတီ**တိ အာဟ။ တတ္ထ **သောစတိ ပုတ္တေဟီ**တိ ဝိဒေသဂမနာဒိဝသေန ပုတ္တေသု နဋ္ဌေသုပိ နဿန္တေသုပိ ဣဒါနိ နဿိဿန္တီတိ

၁-အာနုဘာဝသမ္ဘူတံ (သျာ)
၂-မ ၁-၁၂၀-ပိဋ္ဌေ။
၃-....သယနသေယျ (သီ)
၄-ဣမေဟိ ဥပဓိဟိ (က) ဋီကာ ပန ပဿိတဗ္ဗာ။

nāsasaṅkīpi socati, tathā matesupi marantesupi corehi rājapurisehi gahitesu vā paccatthikānaṁ hatthaṁ upgatesu vā maraṇasaṅkīpi hutvā socati, rukkhapabbatādīhi patitvā hatthapādādīnaṁ bhedavasena bhinnesupi bhijjantesupi bhedasaṅkīpi hutvā socati. Yathā ca puttehi puttimā, gosāmikopi tatheva navahākārehi gohi socati. **Upadhī hi narassa** socanāti yathā ca puttagāvo[1], evaṁ pañca kāmaguṇopadhīpi[2]—

> "Tassa ce kāmayānassa, chandajātassa jantuno.
> Te kāmā parihāyanti, sallaviddhova ruppatī"ti[3]—

Vuttanayena naraṁ socenti. Tasmā narassa socanā sokavatthukamevāti veditabbā. **Na hi so socati, yo nirūpadhīti** yassa pana catubbidhāpete upadhiyo natthi, so nirupadhi Mahākhīṇāsavo kiṁ socissati, na socati devateti.

Nandatisuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

3. Natthiputtasamasuttavaṇṇanā

13. Tatiye **natthi puttasamaṁ pemanti** virūpepi hi attano puttake suvaṇṇabimbakaṁ viya maññanti, mālāguḷe viya sīsādīsu katvā pariharamānā tehi ohaditāpi[4] omuttikāpi gandhavilepanapatitā viya somanassaṁ āpajjanti. Tenāha "natthi puttasamaṁ peman"ti. Puttapemasamaṁ pemaṁ nāma natthīti vuttaṁ hoti. **Gosamitaṁ dhananti** gohi samaṁ godhanasamaṁ godhanasadisaṁ aññaṁ dhanaṁ nāma natthi Bhagavāti āha. **Sūriyasamā ābhāti** sūriyābhāya samā aññā ābhā nāma natthīti dasseti. **Samuddaparamāti** ye keci aññe sarā nāma, sabbe te samuddaparamā, samuddo tesaṁ uttamo, samuddasadisaṁ aññaṁ udakanidhānaṁ nāma natthi Bhagavāti.

Yasmā pana attapemena samaṁ pemaṁ nāma natthi. Mātāpitādayo[5] hi chaṭṭetvāpi puttadhītādayo[6] ca aposetvāpi sattā

---

1. Puttagohi (Ka)
2. Pañcakāmaguṇopadhīhi (Sī, Ka)
3. Khu 1. 399 piṭṭhe Suttanipāte.
4. Ohānitāpi (Sī, Syā)
5. Mātāpitaro (Ka)
6. Puttadhītaro (Ka)

နာသသင်္ကီပိ သောစတိ၊ တထာ မတေသုပိ မရန္တေသုပိ စောရေဟိ ရာဇပုရိသေဟိ ဂဟိတေသု ဝါ ပစ္စတ္ထိကာနံ ဟတ္ထံ ဥပဂတေသု ဝါ မရဏသင်္ကီပိ ဟုတွာ သောစတိ၊ ရုက္ခပဗ္ဗတာဒီဟိ ပတိတွာ ဟတ္ထပါဒါဒီနံ ဘေဒဝသေန ဘိန္နေသုပိ ဘိဇ္ဇန္တေသုပိ ဘေဒသင်္ကီပိ ဟုတွာ သောစတိ။ ယထာ စ ပုတ္တေဟိ ပုတ္တိမာ၊ ဂေါသာမိကောပိ တထေဝ နဝဟာကာရေဟိ ဂေါဟိ သောစတိ။ **ဥပဓီ ဟိ နရဿ သောစနာ**တိ ယထာ စ ပုတ္တဂါဝေါ[1]၊ ဧဝံ ပဉ္စ ကာမဂုဏောပဓီပိ[2]—

> “တဿ စေ ကာမယာနဿ၊ ဆန္ဒဇာတဿ ဇန္တုနော။
> တေ ကာမာ ပရိဟာယန္တိ၊ သလ္လဝိဒ္ဓေါဝ ရုပ္ပတီ”တိ[3]—

ဝုတ္တနယေန နရံ သောစေန္တိ။ တသ္မာ နရဿ သောစနာ သောကဝတ္ထုကမေဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ **န ဟိ သော သောစတိ၊ ယော နိရူပဓီ**တိ ယဿ ပန စတုဗ္ဗိဓာပေတေ ဥပဓယော နတ္ထိ၊ သော နိရုပဓိ မဟာခီဏာသဝေါ ကိံ သောစိဿတိ၊ န သောစတိ ဒေဝတေတိ။

နန္ဒတိသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၃-နတ္ထိပုတ္တသမသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၃။ တတိယေ **နတ္ထိ ပုတ္တသမံ ပေမ**န္တိ ဝိရူပေပိ ဟိ အတ္တနော ပုတ္တကေ သုဝဏ္ဏဗိမ္ဗကံ ဝိယ မညန္တိ၊ မာလာဂုဠေ ဝိယ သီသာဒီသု ကတွာ ပရိဟရမာနာ တေဟိ ဩဟဒိတာပိ[4] ဩမုတ္တိကာပိ ဂန္ဓဝိလေပနပတိတာ ဝိယ သောမနဿံ အာပဇ္ဇန္တိ။ တေနာဟ “နတ္ထိ ပုတ္တသမံ ပေမ”န္တိ။ ပုတ္တပေမသမံ ပေမံ နာမ နတ္ထီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဂေါသမိတံ ဓန**န္တိ ဂေါဟိ သမံ ဂေါဓနသမံ ဂေါဓနသဒိသံ အညံ ဓနံ နာမ နတ္ထိ ဘဂဝါတိ အာဟ။ **သူရိယသမာ အာဘာ**တိ သူရိယာဘာယ သမာ အညာ အာဘာ နာမ နတ္ထီတိ ဒဿေတိ။ **သမုဒ္ဒပရမာ**တိ ယေ ကေစိ အညေ သရာ နာမ၊ သဗ္ဗေ တေ သမုဒ္ဒပရမာ၊ သမုဒ္ဒေါ တေသံ ဥတ္တမော၊ သမုဒ္ဒသဒိသံ အညံ ဥဒကနိဓာနံ နာမ နတ္ထိ ဘဂဝါတိ။

ယသ္မာ ပန အတ္တပေမေန သမံ ပေမံ နာမ နတ္ထိ။ မာတာပိတာဒယော[5] ဟိ ဆဋ္ဋေတွာပိ ပုတ္တဓီတာဒယော[6] စ အပေါသေတွာပိ သတ္တာ

၁-ပုတ္တဂေါဟိ (က)
၂-ပဉ္စကာမဂုဏောပဓီဟိ (သီ၊ က)
၃-ခု ၁-၃၉၉-ပိဋ္ဌေ သုတ္တနိပါတေ။
၄-ဩဟာနိတာပိ (သီ၊ သျာ)
၅-မာတာပိတရော (က)
၆-ပုတ္တဓီတရော (က)

attānameva posenti. Dhaññena ca samaṁ dhanaṁ nāma natthi. (Yadā hi sattā dubbhikkhā honti)[1], tathārūpe hi kāle hiraññasuvaṇṇādīni gomahiṁsādīnipi dhaññaggahaṇatthaṁ dhaññasāmikānameva santikaṁ gahetvā gacchanti. Paññāya ca samā ābhā nāma natthi. Sūriyādayo hi ekadesaṁyeva obhāsanti, paccuppannameva ca tamaṁ vinodenti. Paññā pana dasasahassimpi lokadhātuṁ ekapajjotaṁ kātuṁ sakkoti, atītaṁsādipaṭicchādakaṁ ca tamaṁ vidhamati. Meghavuṭṭhiyā ca samo saro nāma natthi. Nadīvāpi hotu talākādīni vā, vuṭṭisamo saro nāma natthi. Meghavuṭṭhiyā hi pacchinnāya mahāsamuddo aṅgulipabbatemanamattampi udakaṁ na hoti, vuṭṭhiyā panapavattamānāya yāva ābhassarabhavanāpi ekodakaṁ hoti. Tasmā Bhagavā devatāya paṭigāthaṁ vadanto **natthi attasamaṁ** pemanti-ādimāhāti.

Natthiputtasamasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

4. Khattiyasuttavaṇṇanā

14. Catutthe **khattiyo dvipadan**ti dvipadānaṁ rājā seṭṭho. **Komārī**ti kumārikāle gahitā. Ayaṁ sesabhariyānaṁ seṭṭhāti vadati. **Pubbajo**ti paṭhamaṁ jāto kāṇo vāpi hotu kuṇi-ādīnaṁ vā aññataro, yo paṭhamaṁ jāto, ayameva putto imissā devatāya vāde seṭṭho nāma hoti. Yasmā pana dvipadādīnaṁ Buddhādayo seṭṭhā, tasmā Bhagavā paṭigāthaṁ āha. Tattha kiñcāpi Bhagavā sabbesaṁyeva apadādibhedānaṁ sattānaṁ seṭṭho, uppajjamāno panesa sabbasattaseṭṭho dvipadesuyeva uppajjati, tasmā **Sambuddho dvipadaṁ seṭṭho**ti āha. Dvipadesu uppannassa cassa sabbasattaseṭṭhabhāvo appaṭihatova hoti. **Ājānīyo**ti hatthī vā hotu assādīsu aññataro vā, yo kāraṇaṁ jānāti, ayaṁ ājānīyova catuppadānaṁ seṭṭhoti attho. Kūṭakaṇṇarañño guḷavaṇṇa-asso viya. Rājā kira pācīnadvārena nikkhamitvā Cetiyapabbataṁ gamissāmīti Kalambanadītīraṁ[2] sampatto, asso tīre ṭhatvā udakaṁ otarituṁ na icchati, rājā assācariyaṁ āmantetvā

1. ( ) Sī-Syā-potthakesu natthi.
2. Kadambanadītīraṁ (Sī)

အတ္တာနမေဝ ပေါသေန္တိ။ ဓညေန စ သမံ ဓနံ နာမ နတ္ထိ။ (ယဒါ ဟိ သတ္တာ ဒုဗ္ဘိက္ခာ ဟောန္တိ)[၁]၊ တထာရူပေ ဟိ ကာလေ ဟိရညသုဝဏ္ဏာဒီနိ ဂေါမဟိံသာဒီနိပိ ဓညဂ္ဂဟဏတ္ထံ ဓညသာမိကာနမေဝ သန္တိကံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ ပညာယ စ သမာ အာဘာ နာမ နတ္ထိ။ သူရိယာဒယော ဟိ ဧကဒေသံယေဝ ဩဘာသန္တိ၊ ပစ္စုပ္ပန္နမေဝ စ တမံ ဝိနောဒေန္တိ။ ပညာ ပန ဒသသဟဿိမ္ပိ လောကဓာတုံ ဧကပဇ္ဇောတံ ကာတုံ သက္ကောတိ၊ အတီတံသာဒိပဋိစ္ဆာဒကံ စ တမံ ဝိဓမတိ။ မေဃဝုဋ္ဌိယာ စ သမော သရော နာမ နတ္ထိ။ နဒီဝါပိ ဟောတု တလာကာဒီနိ ဝါ၊ ဝုဋ္ဌိသမော သရော နာမ နတ္ထိ။ မေဃဝုဋ္ဌိယာ ဟိ ပစ္ဆိန္နာယ မဟာသမုဒ္ဒေါ အင်္ဂုလိပဗ္ဗတေမနမတ္တမ္ပိ ဥဒကံ န ဟောတိ၊ ဝုဋ္ဌိယာ ပန ပဝတ္တမာနာယ ယာဝ အာဘဿရဘဝနာပိ ဧကောဒကံ ဟောတိ။ တသ္မာ ဘဂဝါ ဒေဝတာယ ပဋိဂါထံ ဝဒန္တော **နတ္ထိ အတ္တသမံ ပေမ**န္တိအာဒိမာဟာတိ။

နတ္ထိပုတ္တသမသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၄-ခတ္တိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၄။ စတုတ္ထေ **ခတ္တိယော ဒွိပဒ**န္တိ ဒွိပဒါနံ ရာဇာ သေဋ္ဌော။ **ကောမာရီ**တိ ကုမာရိကာလေ ဂဟိတာ။ အယံ သေသဘရိယာနံ သေဋ္ဌာတိ ဝဒတိ။ **ပုဗ္ဗဇော**တိ ပဌမံ ဇာတော ကာဏော ဝါပိ ဟောတု ကုဏိအာဒီနံ ဝါ အညတရော၊ ယော ပဌမံ ဇာတော၊ အယမေဝ ပုတ္တော ဣမိဿာ ဒေဝတာယ ဝါဒေ သေဋ္ဌော နာမ ဟောတိ။ ယသ္မာ ပန ဒွိပဒါဒီနံ ဗုဒ္ဓါဒယော သေဋ္ဌာ၊ တသ္မာ ဘဂဝါ ပဋိဂါထံ အာဟ။ တတ္ထ ကိဉ္စာပိ ဘဂဝါ သဗ္ဗေသံယေဝ အပဒါဒိဘေဒါနံ သတ္တာနံ သေဋ္ဌော၊ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော ပနေသ သဗ္ဗသတ္တသေဋ္ဌော ဒွိပဒေသုယေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တသ္မာ **သမ္ဗုဒ္ဓေါ ဒွိပဒံ သေဋ္ဌော**တိ အာဟ။ ဒွိပဒေသု ဥပ္ပန္နဿ စဿ သဗ္ဗသတ္တသေဋ္ဌဘာဝေါ အပ္ပဋိဟတောဝ ဟောတိ။ **အာဇာနီယော**တိ ဟတ္ထီ ဝါ ဟောတု အဿာဒီသု အညတရော ဝါ၊ ယော ကာရဏံ ဇာနာတိ၊ အယံ အာဇာနီယောဝ စတုပ္ပဒါနံ သေဋ္ဌောတိ အတ္ထော။ ကူဋကဏ္ဏရညော ဂုဠဝဏ္ဏအဿော ဝိယ။ ရာဇာ ကိရ ပါစီနဒွါရေန နိက္ခမိတွာ စေတိယပဗ္ဗတံ ဂမိဿာမီတိ ကလမ္ဗနဒီတီရံ[၂] သမ္ပတ္တော၊ အဿော တီရေ ဌတွာ ဥဒကံ ဩတရိတုံ န ဣစ္ဆတိ၊ ရာဇာ အဿာစရိယံ အာမန္တေတွာ

၁-( )သီ၊ သျာပေါတ္ထကေသု နတ္ထိ။
၂-ကဒမ္ဗနဒီတီရံ (သီ)

“aho vata tayā asso sikkhāpito udakaṁ otarituṁ na icchatī”ti āha. Ācariyo “susikkhāpito deva asso, etassa hi cittaṁ ‘sacāhaṁ udakaṁ otarissāmi, vālaṁ temissati, vāle tinte rañño aṅge udakaṁ pāteyyā’ti, evaṁ tumhākaṁ sarīre udakapātanabhayena na otarati, vālaṁ gaṇhāpethā”ti āha. Rājā tathā kāresi. Asso vegeva otaritvā pāraṁ gato. **Sussūsā**ti sussūsamānā. Kumārikāle vā gahitā hotu pacchā vā, surūpā vā virūpā vā, yā sāmikaṁ sussūsati paricarati toseti, sā bhariyānaṁ seṭṭhā. **Assavo**ti āsuṇamāno. Jeṭṭho vā hi hotu kaniṭṭho vā, yo mātāpitūnaṁ vacanaṁ suṇāti, sampaṭicchati, ovādapaṭikaro hoti, ayaṁ puttānaṁ seṭṭho, aññehi sandhicchedakādicorehi puttehi ko attho devateti.

Khattiyasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

5. Saṇamānasuttavaṇṇanā

15. Pañcame **ṭhite majjhanhike**ti ṭhitamajjhanhike. **Sannisīvesū**ti yathā phāsukaṭṭhānaṁ upagantvā sannisinnesu vissamamānesu. Ṭhitamajjhanhikakālo nāmesa sabbasattānaṁ iriyāpathadubbalyakālo. Idha pana pakkhīnaṁyeva vasena dassito. **Saṇatevā**ti saṇati viya mahāviravaṁ viya muccati[1]. Saṇamānameva cettha “saṇatevā”ti vuttaṁ. Tappaṭibhāgaṁ nāmetaṁ. Nidāghasamayasmiṁ hi ṭhitamajjhanhikakāle catuppadagaṇesu ceva pakkhīgaṇesu ca sannisinnesu vātapūritānaṁ susirarukkhānañceva chīddaveṇupabbānañca khandhena khandhaṁ sākhāya sākhaṁ saṁghaṭṭayantānaṁ pādapānañca araññamajjhe mahāsaddo uppajjati. Taṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ. **Taṁ bhayaṁ paṭibhāti man**ti taṁ evarūpe kāle mahāaraññassa saṇamānaṁ mayhaṁ bhayaṁ hutvā upaṭṭhāti. Dandhapaññā kiresā devatā tasmiṁ khaṇe attano nisajjaphāsukaṁ kathāphāsukaṁ dutiyakaṁ alabhantī evamāha. Yasmā pana tādise kāle piṇḍapātapaṭikkantassa vivitte araññāyatane kammaṭṭhānaṁ gahetvā nisinnassa bhikkhuno anappakaṁ sukhaṁ uppajjati, yaṁ sandhāya vuttaṁ—

---

1. Vuccati (Sī), Muñcati (Syā)

“အဟော ဝတ တယာ အဿော သိက္ခာပိတော ဥဒကံ ဩတရိတုံ န ဣစ္ဆတီ”တိ အာဟ။ အာစရိယော “သုသိက္ခာပိတော ဒေဝ အဿော၊ ဧတဿ ဟိ စိတ္တံ ‘သစာဟံ ဥဒကံ ဩတရိဿာမိ၊ ဝါလံ တေမိဿတိ၊ ဝါလေ တိန္တေ ရညော အင်္ဂေ ဥဒကံ ပါတေယျာ’တိ၊ ဧဝံ တုမှာကံ သရီရေ ဥဒကပါတနဘယေန န ဩတရတိ၊ ဝါလံ ဂဏှာပေထာ”တိ အာဟ။ ရာဇာ တထာ ကာရေသိ။ အဿော ဝေဂေန ဩတရိတွာ ပါရံ ဂတော။ **သုဿူသာ**တိ သုဿူသမာနာ။ ကုမာရိကာလေ ဝါ ဂဟိတာ ဟောတု ပစ္ဆာ ဝါ၊ သုရူပါ ဝါ ဝိရူပါ ဝါ၊ ယာ သာမိကံ သုဿူသတိ ပရိစရတိ တောသေတိ၊ သာ ဘရိယာနံ သေဋ္ဌာ။ **အဿဝေါ**တိ အာသုဏမာနော။ ဇေဋ္ဌော ဝါ ဟိ ဟောတု ကနိဋ္ဌော ဝါ၊ ယော မာတာပိတူနံ ဝစနံ သုဏာတိ၊ သမ္ပဋိစ္ဆတိ၊ ဩဝါဒပဋိကရော ဟောတိ၊ အယံ ပုတ္တာနံ သေဋ္ဌော၊ အညေဟိ သန္ဓိစ္ဆေဒကာဒိစောရေဟိ ပုတ္တေဟိ ကော အတ္ထော ဒေဝတေတိ။

ခတ္တိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၅-သဏမာနသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၅။ ပဉ္စမေ **ဌိတေ မဇ္ဈန္ဟိကေ**တိ ဌိတမဇ္ဈန္ဟိကေ။ **သန္နိသီဝေသူ**တိ ယထာဖာသုကဋ္ဌာနံ ဥပဂန္တွာ သန္နိသိန္နေသု ဝိဿမမာနေသု။ ဌိတမဇ္ဈန္ဟိကကာလော နာမေသ သဗ္ဗသတ္တာနံ ဣရိယာပထဒုဗ္ဗလျကာလော။ ဣဓ ပန ပက္ခီနံယေဝ ဝသေန ဒဿိတော။ **သဏတေဝါ**တိ သဏတိ ဝိယ မဟာဝိရဝံ ဝိယ မုစ္စတိ[1]။ သဏမာနမေဝ စေတ္ထ “သဏတေဝါ”တိ ဝုတ္တံ။ တပ္ပဋိဘာဂံ နာမေတံ။ နိဒါဃသမယသ္မိံ ဟိ ဌိတမဇ္ဈန္ဟိကကာလေ စတုပ္ပဒဂဏေသု စေဝ ပက္ခိဂဏေသု စ သန္နိသိန္နေသု ဝါတပူရိတာနံ သုသိရရုက္ခာနဉ္စေဝ ဆိဒ္ဒဝေဏုပဗ္ဗာနဉ္စ ခန္ဓေန ခန္ဓံ သာခါယ သာခံ သံဃဋ္ဋယန္တာနံ ပါဒပါနဉ္စ အရညမဇ္ဈေ မဟာသဒ္ဒေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ **တံ ဘယံ ပဋိဘာတိ** **မန္တိ** တံ ဧဝရူပေ ကာလေ မဟာအရညဿ သဏမာနံ မယှံ ဘယံ ဟုတွာ ဥပဋ္ဌာတိ။ ဒန္ဓပညာ ကိရေသာ ဒေဝတာ တသ္မိံ ခဏေ အတ္တနော နိသဇ္ဇဖာသုကံ ကထာဖာသုကံ ဒုတိယကံ အလဘန္တီ ဧဝမာဟ။ ယသ္မာ ပန တာဒိသေ ကာလေ ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တဿ ဝိဝိတ္တေ အရညာယတနေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ နိသိန္နဿ ဘိက္ခုနော အနပ္ပကံ သုခံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ—

၁-ဝုစ္စတိ (သီ)၊ မုဉ္စတိ (သျာ)

“Suññāgāraṁ paviṭṭhassa, santacittassa bhikkhuno.
Amānusī ratī hoti, sammā dhammaṁ vipassato”ti[1] ca,

“Purato pacchato vāpi, aparo ce na vijjati.
Atīva phāsu bhavati, ekassa vasato vane”ti[2] ca.

Tasmā Bhagavā dutiyaṁ gāthamāha. Tattha **sā rati paṭibhāti man**ti yā evarūpe kāle ekakassa[3] nisajjā nāma, sā rati mayhaṁ upaṭṭhātīti attho. Sesaṁ tādisamevāti.

Saṇamānasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

6. Niddātandīsuttavaṇṇanā

16. Chaṭṭhe **niddā**ti “abhijānāmahaṁ Aggivessana gimhānaṁ pacchime māse niddaṁ okkamitā”ti[4] evarūpāya abyākataniddāya pubbabhāgāparabhāgesu sekhaputhujjanānaṁ sasaṅkhārika-akusale citte uppannaṁ thinamiddhaṁ. **Tandī**ti aticchātātisītādikālesu[5] uppannaṁ āgantukaṁ ālasiyaṁ. Vuttampi cetaṁ—tattha katamā tandī, yā tandī tandiyanā tandimanatā ālasyaṁ ālasyāyanā ālasyāyitattaṁ, ayaṁ vuccati tandīti[6]. **Vijambhitā**ti kāyavijambhanā[7]. **Aratī**ti akusalapakkhā ukkaṇṭhitatā. **Bhattasammado**ti bhattamucchā bhattakilamatho. Vitthāro pana tesaṁ “tattha katamā vijambhitā, yā kāyassa jambhanā vijambhanā”ti-ādinā nayena abhidhamme āgatova. **Etenā**ti etena niddādinā upakkilesena upakkiliṭṭho nivāritapātubhāvo. **Nappakāsatī**ti na jotati, na pātubhavatīti attho. **Ariyamaggo**ti lokuttaramaggo. **Idhā**ti imasmiṁ loke. **Pāṇinan**ti sattānaṁ. **Vīriyenā**ti maggasahajātavīriyena. **Naṁ paṇāmetvā**ti etaṁ kilesajātaṁ nīharitvā. **Ariyamaggo**ti lokiyalokuttaramaggo. Iti maggeneva upakkilese nīharitvā maggassa visuddhi vuttāti.

Niddātandīsuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Khu 1. 67 piṭhe Dhammapade.
2. Khu 2. 301 Theragāthāyaṁ.
3. Ekekassa (Syā)
4. Ma 1. 316 piṭhe.
5. Aticchātātisītavātādikālesu (Sī)
6. Abhi 2. 365 piṭhe.
7. Vījamhitāti kāyavījamhanā (Syā)

“သုညာဂါရံ ပဝိဋ္ဌဿ၊ သန္တစိတ္တဿ ဘိက္ခုနော။
အမာနုသီ ရတီ ဟောတိ၊ သမ္မာ ဓမ္မံ ဝိပဿတော”တိ[၁] စ,

“ပုရတော ပစ္ဆတော ဝါပိ၊ အပရော စေ န ဝိဇ္ဇတိ။
အတီဝ ဖာသု ဘဝတိ၊ ဧကဿ ဝသတော ဝနေ”တိ[၂] စ။

တသ္မာ ဘဂဝါ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **သာ ရတိ ပဋိဘာတိ မ**န္တိ ယာ ဧဝရူပေ ကာလေ ဧကကဿ[၃] နိသဇ္ဇာ နာမ၊ သာ ရတိ မယှံ ဥပဋ္ဌာတီတိ အတ္ထော။ သေသံ တာဒိသမေဝါတိ။

သဏမာနသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၆-နိဒ္ဒါတန္ဒီသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၆။ ဆဋ္ဌေ **နိဒ္ဒါ**တိ “အဘိဇာနာမဟံ အဂ္ဂိဝေဿန ဂိမှာနံ ပစ္ဆိမေ မာသေ နိဒ္ဒံ ဩက္ကမိတာ”တိ[၄] ဧဝရူပါယ အဗျာကတနိဒ္ဒါယ ပုဗ္ဗဘာဂါပရဘာဂေသု သေခပုထုဇ္ဇနာနံ သသင်္ခါရိကအကုသလေ စိတ္တေ ဥပ္ပန္နံ ထိနမိဒ္ဓံ။ **တန္ဒီ**တိ အတိစ္ဆာတာတိသီတာဒိကာလေသု[၅] ဥပ္ပန္နံ အာဂန္တုကံ အာလသိယံ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—တတ္ထ ကတမာ တန္ဒီ၊ ယာ တန္ဒီ တန္ဒိယနာ တန္ဒိမနတာ အာလသျံ အာလသျာယနာ အာလသျာယိတတ္တံ၊ အယံ ဝုစ္စတိ တန္ဒီတိ[၆]။ **ဝိဇမ္ဘိတာ**တိ ကာယဝိဇမ္ဘနာ[၇]။ **အရတီ**တိ အကုသလပက္ခာ ဥက္ကဏ္ဌိတတာ။ **ဘတ္တသမ္မဒေါ**တိ ဘတ္တမုစ္ဆာ ဘတ္တကိလမထော။ ဝိတ္ထာရော ပန တေသံ “တတ္ထ ကတမာ ဝိဇမ္ဘိတာ၊ ယာ ကာယဿ ဇမ္ဘနာ ဝိဇမ္ဘနာ”တိအာဒိနာ နယေန အဘိဓမ္မေ အာဂတောဝ။ **ဧတေနာ**တိ ဧတေန နိဒ္ဒါဒိနာ ဥပက္ကိလေသေန ဥပက္ကိလိဋ္ဌော နိဝါရိတပါတုဘာဝေါ။ **နပ္ပကာသတီ**တိ န ဇောတတိ၊ န ပါတုဘဝတီတိ အတ္ထော။ **အရိယမဂ္ဂေါ**တိ လောကုတ္တရမဂ္ဂေါ။ **ဣဓာ**တိ ဣမသ္မိံ လောကေ။ **ပါဏိန**န္တိ သတ္တာနံ။ **ဝီရိယေနာ**တိ မဂ္ဂသဟဇာတဝီရိယေန။ **နံ ပဏာမေတွာ**တိ ဧတံ ကိလေသဇာတံ နီဟရိတွာ။ **အရိယမဂ္ဂေါ**တိ လောကိယလောကုတ္တရမဂ္ဂေါ။ ဣတိ မဂ္ဂေနေဝ ဥပက္ကိလေသေ နီဟရိတွာ မဂ္ဂဿ ဝိသုဒ္ဓိ ဝုတ္တာတိ။

နိဒ္ဒါတန္ဒီသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ခု ၁-၆၇-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။
၂-ခု ၂-၃၀၁-ထေရဂါထာယံ။
၃-ဧကကဿ (သျာ)
၄-မ ၁-၃၁၆-ပိဋ္ဌေ။
၅-အတိစ္ဆာတာတိသီတဝါတာဒိကာလေသု (သီ)
၆-အဘိ ၂-၃၆၅-ပိဋ္ဌေ။
၇-ဝိဇမ္ဘိတာတိ ကာယဝိဇမ္ဘနာ (သျာ)

7. Dukkarasuttavaṇṇanā

17. Sattame **duttitikkhan**ti dukkhamaṁ du-adhivāsiyaṁ. **Abyattenā**ti bālena. **Sāmaññan**ti samaṇadhammo. Iminā devatā idaṁ dasseti—yaṁ paṇḍitā kulaputtā dasapi vassāni vīsatipi saṭṭhipi vassāni dante abhidantamādhāya[1] jivhāya tāluṁ āhaccapi cetasā cittaṁ abhiniggaṇhitvāpi ekāsanaṁ ekabhatthaṁ paṭisevamānā āpāṇakoṭikaṁ brahmacariyaṁ carantā sāmaññaṁ karonti. Taṁ Bhagavā bālo abyatto kātuṁ na sakkotīti. **Bhahū hi tattha sambādhā**ti tasmiṁ sāmaññasaṅkhāte ariyamagge bahū sambādhā maggādhigamāya paṭipannassa pubbabhāge bahū parissayāti dasseti.

Cittaṁ ce na nivārayeti yadi ayoniso uppannaṁ cittaṁ na nivāreyya, kati ahāni sāmaññaṁ careyya, ekadivasampi na careyya. Cittavasiko hi samaṇadhammaṁ kātuṁ na sakkoti. **Pade pade**ti ārammaṇe ārammaṇe. Ārammaṇaṁ hi idha padanti adhippetaṁ. Yasmiṁ yasmiṁ hi ārammaṇe kileso uppajjati, tattha tattha bālo visīdati nāma. Iriyāpathapadampi vaṭṭati. Gamanādīsu hi yattha yattha kileso uppajjati, tattha tattheva visīdati nāma. **Saṅkappānan**ti kāmasaṅkappādīnaṁ.

Kummovāti kacchapo viya. **Aṅgānī**ti gīvapañcamāni aṅgāni. **Samodahan**ti samodahanto, samodahitvā vā. **Manovitakke**ti manamhi uppannavitakke. Ettāvatā idaṁ dasseti—yathā kummo soṇḍipañcamāni aṅgāni sake kapāle samodahanto siṅgālassa[2] otāraṁ na deti, samodahitvā cassa appasayhataṁ āpajjati, evamevaṁ bhikkhu manamhi uppannavitakke sake ārammaṇakapāle samodahaṁ mārassa otāraṁ na deti, samodahitvā cassa appasayhataṁ āpajjatīti. **Anissito**ti taṇhādiṭṭhinissayehi anissito hutvā. **Aheṭhayāno**ti avihiṁsamāno. **Parinibbuto**ti kilesanibbānena parinibbuto. **Nūpavadeyya kañcī**ti yaṁkiñci puggalaṁ ācāravipatti-ādīsu yāya kāyaci maṅkuṁ kātukāmo hutvā na vadeyya, "kālena vakkhāmi no akālenā"ti-ādayo pana pañca dhamme ajjhattaṁ upaṭṭhapetvā ullumpanasabhāvasaṇṭhitena cittena kāruññataṁ paṭicca vadeyyāti.

Dukkarasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Dantehi dantamādhāya (Si) 2. Sigālassa (Sī, Syā)

၇-ဒုက္ကရသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၇။ သတ္တမေ **ဒုတ္တိတိက္ခ**န္တိ ဒုက္ခမံ ဒုအဓိဝါသိယံ။ **အဗျတ္တေနာ**တိ ဗာလေန။ **သာမည**န္တိ သမဏဓမ္မော။ ဣမိနာ ဒေဝတာ ဣဒံ ဒဿေတိ—ယံ ပဏ္ဍိတာ ကုလပုတ္တာ ဒသပိ ဝဿာနိ ဝီသတိပိ သဋ္ဌိပိ ဝဿာနိ ဒန္တေ အဘိဒန္တမာဓာယ[၁] ဇိဝှါယ တာလုံ အာဟစ္စပိ စေတသာ စိတ္တံ အဘိနိဂ္ဂဏှိတွာပိ ဧကာသနံ ဧကဘတ္တံ ပဋိသေဝမာနာ အာပါဏကောဋိကံ ဗြဟ္မစရိယံ စရန္တာ သာမညံ ကရောန္တိ။ တံ ဘဂဝါ ဗာလော အဗျတ္တော ကာတုံ န သက္ကောတီတိ။ **ဗဟူ ဟိ တတ္ထ သမ္ဗာဓာ**တိ တသ္မိံ သာမညသင်္ခါတေ အရိယမဂ္ဂေ ဗဟူ သမ္ဗာဓာ မဂ္ဂါဓိဂမာယ ပဋိပန္နဿ ပုဗ္ဗဘာဂေ ဗဟူ ပရိဿယာတိ ဒဿေတိ။

စိတ္တံ စေ န နိဝါရယေတိ ယဒိ အယောနိသော ဥပ္ပန္နံ စိတ္တံ န နိဝါရေယျ၊ ကတိ အဟာနိ သာမညံ စရေယျ၊ ဧကဒိဝသမ္ပိ န စရေယျ။ စိတ္တဝသိကော ဟိ သမဏဓမ္မံ ကာတုံ န သက္ကောတိ။ **ပဒေ ပဒေ**တိ အာရမ္မဏေ အာရမ္မဏေ။ အာရမ္မဏံ ဟိ ဣဓ ပဒန္တိ အဓိပ္ပေတံ။ ယသ္မိံ ယသ္မိံ ဟိ အာရမ္မဏေ ကိလေသော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တတ္ထ တတ္ထ ဗာလော ဝိသီဒတိ နာမ။ ဣရိယာပထပဒမ္ပိ ဝဋ္ဋတိ။ ဂမနာဒီသု ဟိ ယတ္ထ ယတ္ထ ကိလေသော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တတ္ထ တတ္ထေဝ ဝိသီဒတိ နာမ။ **သင်္ကပ္ပါန**န္တိ ကာမသင်္ကပ္ပါဒီနံ။

ကုမ္မောဝါတိ ကစ္ဆပေါ ဝိယ။ **အင်္ဂါနီ**တိ ဂီဝပဉ္စမာနိ အင်္ဂါနိ။ **သမောဒဟ**န္တိ သမောဒဟန္တော, သမောဒဟိတွာ ဝါ။ **မနောဝိတက္ကေ**တိ မနမှိ ဥပ္ပန္နဝိတက္ကေ။ ဧတ္တာဝတာ ဣဒံ ဒဿေတိ—ယထာ ကုမ္မော သောဏ္ဍိပဉ္စမာနိ အင်္ဂါနိ သကေ ကပါလေ သမောဒဟန္တော သိင်္ဂါလဿ[၂] ဩတာရံ န ဒေတိ၊ သမောဒဟိတွာ စဿ အပ္ပသယှတံ အာပဇ္ဇတိ၊ ဧဝမေဝံ ဘိက္ခု မနမှိ ဥပ္ပန္နဝိတက္ကေ သကေ အာရမ္မဏကပါလေ သမောဒဟံ မာရဿ ဩတာရံ န ဒေတိ၊ သမောဒဟိတွာ စဿ အပ္ပသယှတံ အာပဇ္ဇတီတိ။ **အနိဿိတော**တိ တဏှာဒိဋ္ဌိနိဿယေဟိ အနိဿိတော ဟုတွာ။ **အဟေဌယာနော**တိ အဝိဟိံသမာနော။ **ပရိနိဗ္ဗုတော**တိ ကိလေသနိဗ္ဗာနေန ပရိနိဗ္ဗုတော။ **နူပဝဒေယျ ကဉ္စီ**တိ ယံကိဉ္စိ ပုဂ္ဂလံ အာစာရဝိပတ္တိအာဒီသု ယာယ ကာယစိ မင်္ကုံ ကာတုကာမော ဟုတွာ န ဝဒေယျ၊ "ကာလေန ဝက္ခာမိ နော အကာလေနာ"တိအာဒယော ပန ပဉ္စ ဓမ္မေ အဇ္ဈတ္တံ ဥပဋ္ဌပေတွာ ဥလ္လုမ္ပနသဘာဝသဏ္ဌိတေန စိတ္တေန ကာရုညတံ ပဋိစ္စ ဝဒေယျာတိ။

ဒုက္ကရသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ဒန္တေဟိ ဒန္တမာဓာယ (သီ) ၂-သိဂါလဿ (သီ၊ သျာ)

8. Hirīsuttavaṇṇanā

18. Aṭṭhame **hirīnisedho**ti hiriyā akusale dhamme nisedhetīti hirīnisedho. **Koci lokasmiṁ vijjatī**ti koci evarūpo vijjatīti pucchati. **Yo nindaṁ apabodhatī**ti[1] yo garahaṁ apaharanto bujjhati. **Asso bhadro kasāmivā**ti yathā bhadro assājānīyo kasaṁ apaharanto bujjhati, patodacchāyaṁ disvā saṁvijjhanto viya kasāya attani nipātaṁ na deti, evameva yo bhikkhu bhūtassa dasa-akkosavatthuno attani nipātaṁ adadanto nindaṁ apabodhati apaharanto bujjhati, evarūpo koci khīṇāsavo vijjatīti pucchati. Abhūtakkosena pana parimutto nāma natthi. **Tanuyā**ti tanukā, hiriyā akusale dhamme nisedhetvā carantā khīṇāsavā nāma appakāti attho. **Sadā satā**ti niccakālaṁ sativepullena samannāgatā. **Antaṁ dukkhassa pappuyyā**ti vaṭṭadukkhassa koṭiṁ antabhūtaṁ nibbānaṁ pāpuṇitvā. Sesaṁ vuttanayamevāti.

Hirīsuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

9. Kuṭikāsuttavaṇṇanā

19. Navame **kacci te kuṭikā**ti ayaṁ devatā dasa māse antovasanaṭṭhānaṭṭhena mātaraṁ kuṭikaṁ katvā, yathā sakuṇā divasaṁ gocarapasutā rattiṁ kulāvakaṁ allīyanti, evamevaṁ sattā tattha tattha gantvāpi mātugāmassa santikaṁ āgacchanti[2], ālayavasena bhariyaṁ kulāvakaṁ katvā. Kulapaveṇiṁ santānakaṭṭhena putte santānake katvā, taṇhaṁ bandhanaṁ katvā, gāthābandhanena ime pañhe samodhānetvā Bhagavantaṁ pucchi, Bhagavāpissā vissajjento **tagghā**ti-ādimāha. Tattha **tagghā**ti ekaṁsavacane nipāto. **Natthī**ti pahāya pabbajitattā vaṭṭasmiṁ vā puna mātukucchivāsassa dārabharaṇassa puttanibbattiyā[3] vā abhāvato natthi.

Devatā "mayā sannāhaṁ bandhitvā guḷhā pañhā pucchitā, ayañca samaṇo pucchi tamatteyeva vissajjesi, jānaṁ nu kho me ajjhāsayaṁ[4] kathesi,

---

1. Appabodhetīti (Syā)
2. Āgacchantīti (?)
3. Puttanipphattiyā (Sī)
4. Āsayaṁ (Ka)

၈-ဟိရီသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၈။ အဋ္ဌမေ **ဟိရီနိသေဓော**တိ ဟိရိယာ အကုသလေ ဓမ္မေ နိသေဓေတီတိ ဟိရီနိသေဓော။ **ကောစိ လောကသ္မိံ ဝိဇ္ဇတီ**တိ ကောစိ ဧဝရူပေါ ဝိဇ္ဇတီတိ ပုစ္ဆတိ။ **ယော နိန္ဒံ အပဗောဓတီ**တိ[၁] ယော ဂရဟံ အပဟရန္တော ဗုဇ္ဈတိ။ **အဿော ဘဒြော ကသာမိဝါ**တိ ယထာ ဘဒြော အဿာဇာနီယော ကသံ အပဟရန္တော ဗုဇ္ဈတိ၊ ပတောဒစ္ဆာယံ ဒိသွာ သံဝိဇ္ဈန္တော ဝိယ ကသာယ အတ္တနိ နိပါတံ န ဒေတိ၊ ဧဝမေဝ ယော ဘိက္ခု ဘူတဿ ဒသအက္ကောသ-ဝတ္ထုနော အတ္တနိ နိပါတံ အဒဒန္တော နိန္ဒံ အပဗောဓတိ အပဟရန္တော ဗုဇ္ဈတိ၊ ဧဝရူပေါ ကောစိ ခီဏာသဝေါ ဝိဇ္ဇတီတိ ပုစ္ဆတိ။ အဘူတက္ကောသေန ပန ပရိမုတ္တော နာမ နတ္ထိ။ **တနုယာ**တိ တနုကာ၊ ဟိရိယာ အကုသလေ ဓမ္မေ နိသေဓေတွာ စရန္တာ ခီဏာသဝါ နာမ အပ္ပကာတိ အတ္ထော။ **သဒါ သတာ**တိ နိစ္စကာလံ သတိဝေပုလ္လေန သမန္နာဂတာ။ **အန္တံ ဒုက္ခဿ ပပ္ပုယျာ**တိ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ ကောဋိံ အန္တဘူတံ နိဗ္ဗာနံ ပါပုဏိတွာ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝါတိ။

ဟိရီသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၉-ကုဋိကာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၉။ နဝမေ **ကစ္စိ တေ ကုဋိကာ**တိ အယံ ဒေဝတာ ဒသ မာသေ အန္တော-ဝသနဋ္ဌာနဋ္ဌေန မာတရံ ကုဋိကံ ကတွာ, ယထာ သကုဏာ ဒိဝသံ ဂေါစရ-ပသုတာ ရတ္တိံ ကုလာဝကံ အလ္လီယန္တိ၊ ဧဝမေဝံ သတ္တာ တတ္ထ တတ္ထ ဂန္တွာပိ မာတုဂါမဿ သန္တိကံ အာဂစ္ဆန္တိ[၂]၊ အာလယဝသေန ဘရိယံ ကုလာဝကံ ကတွာ။ ကုလပဝေဏိံ သန္တာနကဋ္ဌေန ပုတ္တေ သန္တာနကေ ကတွာ, တဏှံ ဗန္ဓနံ ကတွာ, ဂါထာဗန္ဓနေန ဣမေ ပဉှေ သမောဓာနေတွာ ဘဂဝန္တံ ပုစ္ဆိ၊ ဘဂဝါပိဿာ ဝိဿဇ္ဇေန္တော **တဂ္ဃာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **တဂ္ဃာ**တိ ဧကံသ-ဝစနေ နိပါတော။ **နတ္ထီ**တိ ပဟာယ ပဗ္ဗဇိတတ္တာ ဝဋ္ဋသ္မိံ ဝါ ပုန မာတုကုစ္ဆိ-ဝါသဿ ဒါရဘရဏဿ ပုတ္တနိဗ္ဗတ္တိယာ[၃] ဝါ အဘာဝတော နတ္ထိ။

ဒေဝတာ "မယာ သန္နာဟံ ဗန္ဓိတွာ ဂူဠှာ ပဉှာ ပုစ္ဆိတာ၊ အယဉ္စ သမဏော ပုစ္ဆိတမတ္တေယေဝ ဝိဿဇ္ဇေသိ၊ ဇာနံ နု ခေါ မေ အဇ္ဈာသယံ[၄] ကထေသိ၊

၁-အပ္ပဗောဓေတီတိ (သျာ)
၂-အာဂစ္ဆန္တီတိ (?)
၃-ပုတ္တနိပ္ဖတ္တိယာ (သီ)
၄-အာသယံ (က)

udāhu ajānaṁ yaṁ vā taṁ vā mukhāruḷhaṁ kathesī”ti cintetvā puna **kintāhan**ti-ādimāha. Tattha **kintāhan**ti kiṁ te ahaṁ. Athassā Bhagavā ācikkhanto **mātaran**ti-ādimāha. **Sāhu te**ti gāthāya anumoditvā[1] sampahaṁsitvā Bhagavantaṁ vanditvā gandhamālādīhi pūjetvā attano devaṭṭhānameva[2] gatāti.

Kuṭikāsuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

10. Samiddhisuttavaṇṇanā

20. Dasame **tapodārāme**ti tapodassa tattodakassa rahadassa vasena evaṁladdhanāme ārāme. Vebhārapabbatassa kira heṭṭhā bhummaṭṭhakanāgānaṁ pañcayojanasatikaṁ nāgabhavanaṁ devalokasadisaṁ maṇimayena[3] talena ārāmuyyānehi ca samannāgataṁ. Tattha nāgānaṁ kīḷanaṭṭāne mahā-udakarahado, tato Tapodā nāma nadī sandati kuthitā uṇhodakā. Ksmā panesā edisā? Rājagahaṁ kira parivāretvā Mahāpetaloko tiṭṭhati, tattha dvinnaṁ Mahālohakumbhinirayānaṁ antarena ayaṁ Tapodā āgacchati, tasmā kuthitā sandati. Vuttampi cetaṁ—

> “Yatāyaṁ[4] bhikkhave Tapodā sandati, so daho acchodako sītodako sātodako setodako suppatittho ramaṇīyo pahūtamacchakacchapo, cakkamattāni ca padumāni pupphanti. Apicāyaṁ bhikkhave Tapodā dvinnaṁ mahānirayānaṁ antarikāya āgacchati, tenāyaṁ Tapodā kuthitā sandatī”ti[5].

Imassa pana ārāmassa abhimukhaṭṭhāne tato mahā-udakarahado jāto, tassa vasenāyaṁ vihāro “Tapodārāmo”ti vuccati.

Samiddhīti tassa kira therassa attabhāvo samiddho abhirūpo pāsādiko, tasmā “samiddhī”tveva saṅkhaṁ gato. **Gattāni parisiñcitun**ti padhānikatthero esa, balavapaccūse uṭṭāyāsanā sarīraṁ utuṁ gāhāpetvā[6]

---

1. Anumodetvā (Ka)
2. Devabhavanameva (Ka)
3. Nimmalena (Ka)
4. Yatoyaṁ (Sī), ydāyaṁ 1. 149 piṭṭhe.
5. Vi 1. 149 piṭṭhe.
6. Uṭṭhāya senāsanaṁ utuṁ gāhāpetvā (Syā)

ဥဒါဟု အဇာနံ ယံ ဝါ တံ ဝါ မုခါရုဠှံ ကထေသီ”တိ စိန္တေတွာ ပုန **ကိန္တာဟ**န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ကိန္တာဟ**န္တိ ကိံ တေ အဟံ။ အထဿာ ဘဂဝါ အာစိက္ခန္တော **မာတရ**န္တိအာဒိမာဟ။ **သာဟု တေ**တိ ဂါထာယ အနုမောဒိတွာ[1] သမ္ပဟံသိတွာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ ဂန္ဓမာလာဒီဟိ ပူဇေတွာ အတ္တနော ဒေဝဋ္ဌာနမေဝ[2] ဂတာတိ။

ကုဋိကာသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၀-သမိဒ္ဓိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၀။ ဒသမေ **တပေါဒါရာမေ**တိ တပေါဒဿ တတ္တောဒကဿ ရဟဒဿ ဝသေန ဧဝံလဒ္ဓနာမေ အာရာမေ။ ဝေဘာရပဗ္ဗတဿ ကိရ ဟေဋ္ဌာ ဘုမ္မဋ္ဌကနာဂါနံ ပဉ္စယောဇနသတိကံ နာဂဘဝနံ ဒေဝလောကသဒိသံ မဏိမယေန[3] တလေန အာရာမုယျာနေဟိ စ သမန္နာဂတံ။ တတ္ထ နာဂါနံ ကီဠနဋ္ဌာနေ မဟာဥဒကရဟဒေါ၊ တတော တပေါဒါ နာမ နဒီ သန္ဒတိ ကုထိတာ ဥဏှောဒကာ။ ကသ္မာ ပနေသာ ဧဒိသာ? ရာဇဂဟံ ကိရ ပရိဝါရေတွာ မဟာပေတလောကော တိဋ္ဌတိ၊ တတ္ထ ဒွိန္နံ မဟာလောဟကုမ္ဘိနိရယာနံ အန္တရေန အယံ တပေါဒါ အာဂစ္ဆတိ၊ တသ္မာ ကုထိတာ သန္ဒတိ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

> “ယတာယံ[4] ဘိက္ခဝေ တပေါဒါ သန္ဒတိ၊ သော ဒဟော အစ္ဆောဒကော သီတောဒကော သာတောဒကော သေတောဒကော သုပ္ပတိတ္ထော ရမဏီယော ပဟူတမစ္ဆကစ္ဆပေါ၊ စက္ကမတ္တာနိ စ ပဒုမာနိ ပုပ္ဖန္တိ။ အပိစာယံ ဘိက္ခဝေ တပေါဒါ ဒွိန္နံ မဟာနိရယာနံ အန္တရိကာယ အာဂစ္ဆတိ၊ တေနာယံ တပေါဒါ ကုထိတာ သန္ဒတီ”တိ[5]။

ဣမဿ ပန အာရာမဿ အဘိမုခဋ္ဌာနေ တတော မဟာဥဒကရဟဒေါ ဇာတော၊ တဿ ဝသေနာယံ ဝိဟာရော “တပေါဒါရာမော”တိ ဝုစ္စတိ။

သမိဒ္ဓီတိ တဿ ကိရ ထေရဿ အတ္တဘာဝေါ သမိဒ္ဓေါ အဘိရူပေါ ပါသာဒိကော၊ တသ္မာ “သမိဒ္ဓီ”တွေဝ သင်္ခံ ဂတော။ **ဂတ္တာနိ ပရိသိဉ္စိတု**န္တိ ပဓာနိကတ္ထေရော ဧသ၊ ဗလဝပစ္စူသေ ဥဋ္ဌာယာသနာ သရီရံ ဥတုံ ဂါဟာပေတွာ[6]

၁-အနုမောဒေတွာ (က)
၂-ဒေဝဘဝနမေဝ (က)
၃-နိမ္မလေန (က)
၄-ယတောယံ (သီ)၊ ယဒါယံ (က)
၅-ဝိ ၁-၁၄၉-ပိဋ္ဌေ။
၆-ဥဋ္ဌာယ သေနာသနံ ဥတုံ ဂါဟာပေတွာ (သျာ)

bahi saṭṭhihatthamatte mahācaṅkame aparāparaṁ caṅkamitvā “sedagahitehi gattehi paribhuñjamānaṁ senāsanaṁ kilissatī”ti maññamāno gattāni parisiñcanatthaṁ sarīradhovanatthaṁ upasaṅkami. **Ekacīvaro aṭṭhāsī**ti nivāsanaṁ nivāsetvā kāyabandhanaṁ bandhitvā cīvaraṁ hatthena gahetvā aṭṭhāsi.

Gattāni pubbāpayamānoti gattāni pubbasadisāni vodakāni kurumāno. Allasarīre pārutaṁ hi cīvaraṁ kilissati duggandhaṁ hoti, na cetaṁ vattaṁ. Thero pana vattasampanno, tasmā vatte ṭhitova nhāyitvā pccuttaritvā aṭṭāsi. Tattha idaṁ nhānavattaṁ—dakatitthaṁ gantvā yattha katthaci[1] cīvarāni nikkhipitvā vegena ṭhitakeneva na otaritabbaṁ, sabbadisā pana oloketvā vivittabhāvaṁ ñatvā khāṇugumbalatādīni vavatthapetvā tikkhattuṁ ukkāsitvā avakujja ṭhitena uttarāsaṅgacīvaraṁ apanetvā pasāretabbaṁ, kāyabandhanaṁ mocetvā cīvarapiṭṭheyeva ṭhapetabbaṁ. Sace udakasāṭikā natthi, udakante ukkuṭikaṁ nisīditvā nivāsanaṁ mocetvā sace sinnaṭṭhānaṁ[2] atthi, pasāretabbaṁ. No ce atthi, saṁharitvā ṭhapetabbaṁ. Udakaṁ otarantena saṇikaṁ nābhippamāṇamattaṁ otaritvā vīciṁ anuṭṭāpentena saddaṁ akarontena nivattitvā āgatadisābhimukhena nimujjitabbaṁ, evaṁ cīvaraṁ rakkhitaṁ hoti. Ummujjantenapi saddaṁ akarontena saṇikaṁ ummujjitvā nhānapariyosāne udakante ukkuṭikena nisīditvā nivāsanaṁ parikkhipitvā uṭṭhāya suparimaṇḍalaṁ nivāsetvā kāyabandhanaṁ bandhitvā cīvaraṁ apārupitvāva ṭhātabbanti.

Theropi tathā nhāyitvā paccuttaritvā vigacchamāna-udakaṁ kāyaṁ olokayamāno aṭṭhāsi. Tassa pakatiyāpi pāsādikassa paccūsasamaye sammā pariṇatāhārassa uṇhodakena nhātassa ativiya mukhavaṇṇo viroci[3], bandhanā pavuttatālaphalaṁ[4] viya pabhāsampanno puṇṇacando viya taṅkhaṇvikasitapadumaṁ viya mukhaṁ sassirikaṁ ahosi, sarīravaṇṇopi vippasīdi. Tasmiṁ samaye vanasaṇḍe adhivatthā bhummadevatā pāsādikaṁ bhikkhuṁ olokayamānā samanaṁ niggahetuṁ asakkontī kāmapariḷāhābhibhūtā[5] hutvā “theraṁ palobhessāmī”ti attabhāvaṁ

1. Yattha vā tattha vā (Syā) 2. Nisinnaṭṭhānaṁ (Syā) 3. Virocati (Ka)
4. Pamuttatālaphalaṁ (Sī, Syā) 5. Kāmūpanītā lobhābhibhūtā (Syā)

ဗဟိ သဋ္ဌိဟတ္ထမတ္တေ မဟာစင်္ကမေ အပရာပရံ စင်္ကမိတွာ "သေဒဂဟိတေဟိ ဂတ္တေဟိ ပရိဘုဉ္ဇမာနံ သေနာသနံ ကိလိဿတီ"တိ မညမာနော ဂတ္တာနိ ပရိသိဉ္စနတ္ထံ သရီရဓောဝနတ္ထံ ဥပသင်္ကမိ။ **ဧကစီဝရော အဋ္ဌာသီ**တိ နိဝါသနံ နိဝါသေတွာ ကာယဗန္ဓနံ ဗန္ဓိတွာ စီဝရံ ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ အဋ္ဌာသိ။

ဂတ္တာနိ ပုဗ္ဗာပယမာနောတိ ဂတ္တာနိ ပုဗ္ဗသဒိသာနိ ဝေါဒကာနိ ကုရုမာနော။ အလ္လသရီရေ ပါရုတံ ဟိ စီဝရံ ကိလိဿတိ ဒုဂ္ဂန္ဓံ ဟောတိ၊ န စေတံ ဝတ္တံ။ ထေရော ပန ဝတ္တသမ္ပန္နော၊ တသ္မာ ဝတ္တေ ဌိတောဝ နှာယိတွာ ပစ္စုတ္တရိတွာ အဋ္ဌာသိ။ တတ္ထ ဣဒံ နှာနဝတ္တံ—ဥဒကတိတ္ထံ ဂန္တွာ ယတ္ထ ကတ္ထစိ[၁] စီဝရာနိ နိက္ခိပိတွာ ဝေဂေန ဌိတကေနေဝ န ဩတရိတဗ္ဗံ၊ သဗ္ဗဒိသာ ပန ဩလောကေတွာ ဝိဝိတ္တဘာဝံ ဉတွာ ခါဏုဂုမ္ဗလတာဒီနိ ဝဝတ္ထပေတွာ တိက္ခတ္တုံ ဥက္ကာသိတွာ အဝကုဇ္ဇ ဌိတေန ဥတ္တရာသင်္ဂစီဝရံ အပနေတွာ ပသာရေတဗ္ဗံ၊ ကာယဗန္ဓနံ မောစေတွာ စီဝရပိဋ္ဌေယေဝ ဌပေတဗ္ဗံ။ သစေ ဥဒကသာဋိကာ နတ္ထိ၊ ဥဒကန္တေ ဥက္ကုဋိကံ နိသီဒိတွာ နိဝါသနံ မောစေတွာ သစေ သိန္နဋ္ဌာနံ[၂] အတ္ထိ၊ ပသာရေတဗ္ဗံ။ နော စေ အတ္ထိ၊ သံဟရိတွာ ဌပေတဗ္ဗံ။ ဥဒကံ ဩတရန္တေန သဏိကံ နာဘိပ္ပမာဏမတ္တံ ဩတရိတွာ ဝီစိံ အနုဋ္ဌာပေန္တေန သဒ္ဒံ အကရောန္တေန နိဝတ္တိတွာ အာဂတဒိသာဘိမုခေန နိမုဇ္ဇိတဗ္ဗံ၊ ဧဝံ စီဝရံ ရက္ခိတံ ဟောတိ။ ဥမ္မုဇ္ဇန္တေနာပိ သဒ္ဒံ အကရောန္တေန သဏိကံ ဥမ္မုဇ္ဇိတွာ နှာနပရိယောသာနေ ဥဒကန္တေ ဥက္ကုဋိကေန နိသီဒိတွာ နိဝါသနံ ပရိက္ခိပိတွာ ဥဋ္ဌာယ သုပရိမဏ္ဍလံ နိဝါသေတွာ ကာယဗန္ဓနံ ဗန္ဓိတွာ စီဝရံ အပါရုပိတွာဝ ဌာတဗ္ဗန္တိ။

ထေရောပိ တထာ နှာယိတွာ ပစ္စုတ္တရိတွာ ဝိဂစ္ဆမာနဥဒကံ ကာယံ ဩလောကယမာနော အဋ္ဌာသိ။ တဿ ပကတိယာပိ ပါသာဒိကဿ ပစ္စူသသမယေ သမ္မာ ပရိဏတာဟာရဿ ဥဏှောဒကေန နှာတဿ အတိဝိယ မုခဝဏ္ဏော ဝိရောစိ[၃]၊ ဗန္ဓနာ ပဝုတ္တတာလဖလံ[၄] ဝိယ ပဘာသမ္ပန္နော ပုဏ္ဏစန္ဒော ဝိယ တင်္ခဏဝိကသိတပဒုမံ ဝိယ မုခံ သဿိရိကံ အဟောသိ၊ သရီရဝဏ္ဏောပိ ဝိပ္ပသီဒိ။ တသ္မိံ သမယေ ဝနသဏ္ဍေ အဓိဝတ္ထာ ဘုမ္မဒေဝတာ ပါသာဒိကံ ဘိက္ခုံ ဩလောကယမာနာ သမဏံ နိဂ္ဂဟေတုံ အသက္ကောန္တီ ကာမပရိဠာဟာဘိဘူတာ[၅] ဟုတွာ "ထေရံ ပလောဘေဿာမီ"တိ အတ္တဘာဝံ

၁-ယတ္ထ ဝါ တတ္ထ ဝါ (သျာ) ၂-နိသိန္နဋ္ဌာနံ (သျာ) ၃-ဝိရောစတိ (က)
၄-ပမုတ္တတာလဖလံ (သီ၊ သျာ) ၅-ကာမူပနီတာ လောဘာဘိဘူတာ (သျာ)

uḷārena alaṅkārena alaṅkaritvā sahassavaṭṭipadīpaṁ pajjalamānā viya candaṁ uṭṭhāpayamānā viya sakalārāmaṁ ekobhāsaṁ katvā theraṁ upasaṅkamitvā avanditvāva vehāse ṭhitā gāthaṁ abhāsi. Tena vuttaṁ "atha kho aññatarā devatā -pa- ajjhabhāsī"ti.

Abhutvāti pañca kāmaguṇe aparibhuñjitvā. **Bhikkhasī**ti piṇḍāya carasi. **Mā taṁ kālo upaccagā**ti ettha kālo nāma pañcakāmaguṇapaṭisevanakkhamo daharayobbanakālo. Jarājiṇṇena hi obhaggena[1] daṇḍaparāyaṇena pavedhamānena kāsasāsābhibhūtena na sakkā kāme paribhuñjituṁ, iti imaṁ kālaṁ sandhāya devatā "mā taṁ kālo upaccagā"ti āha. Tattha **mā upaccagā**ti mā atikkami.

Kālaṁ vohaṁ na jānāmīti ettha **vo**ti nipātamattaṁ. **Kālaṁ na jānāmī**ti maraṇakālaṁ sandhāya vadati. Sattānañhi—

Jīvitaṁ byādhi kālo ca, dehanikkhepanaṁ gati.
Pañcete jīvalokasmiṁ, animittā na nāyare[2].

Tattha **jīvitaṁ** tāva "ettakameva, na ito paran"ti vavatthānābhāvato[3] animittaṁ. Kalalakālepi hi sattā maranti, abbudapesighana-aḍḍhamāsa-ekamāsadvemāsatemāsacatu-māsapañcamāsa -pa- dasamāsakālepi, kucchito nikkhantasamayepi, tato paraṁ vassasatassa antopi bahipi marantiyeva. **Byādhi**pi "imināva byādhinā sattā maranti, na aññenā"ti vavatthānābhāvato animitto. Cakkhurogenapi hi sattā maranti sotarogādīnaṁ aññatarenapi. **Kālo**pi "imasmiṁ yeva kāle maritabbaṁ, na aññasmin"ti evaṁ vavatthānābhāvato animitto. Pubbaṇhepi hi sattā maranti majjhanhikādīnaṁ aññatarasmimpi. **Dehanikkhepanam**pi "idheva mīyamānānaṁ dehena[4] patitabbaṁ, na aññatthā"ti evaṁ vavatthānābhāvato animittaṁ. Antogāme jātānaṁ hi bahigāmepi attabhāvo patati, bahigāmepi jātānaṁ antogāmepi. Tathā thalajānaṁ jale, jalajānaṁ thaleti anekappakārato vitthāretabbaṁ. **Gati**pi "ito cutena idha nibbattitabban"ti evaṁ vavatthānābhāvato animittā. Devalokato hi cutā manussesupi

1. Obhaggavibhaggena (Ka)
2. Ñāyare (Sī)
3. Vavatthānābhāvatopi (Sī, Syā, Ka)
4. Dehaṁ (Ka)

ဥဠာရေန အလင်္ကာရေန အလင်္ကရိတွာ သဟဿဝဋ္ဋိပဒီပံ ပဇ္ဇလမာနာ ဝိယ စန္ဒံ ဥဋ္ဌာပယမာနာ ဝိယ သကလာရာမံ ဧကောဘာသံ ကတွာ ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ အဝန္ဒိတွာဝ ဝေဟာသေ ဌိတာ ဂါထံ အဘာသိ။ တေန ဝုတ္တံ "အထ ခေါ အညတရာ ဒေဝတာ။ပ။ အဇ္ဈဘာသီ"တိ။

အဘုတွာတိ ပဉ္စ ကာမဂုဏေ အပရိဘုဉ္ဇိတွာ။ **ဘိက္ခသီ**တိ ပိဏ္ဍာယ စရသိ။ **မာ တံ ကာလော ဥပစ္စဂါ**တိ ဧတ္ထ ကာလော နာမ ပဉ္စကာမဂုဏပဋိသေဝနက္ခမော ဒဟရယောဗ္ဗနကာလော။ ဇရာဇိဏ္ဏေန ဟိ ဩဘဂ္ဂေန[1] ဒဏ္ဍပရာယဏေန ပဝေဓမာနေန ကာသသာသာဘိဘူတေန န သက္ကာ ကာမေ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ၊ ဣတိ ဣမံ ကာလံ သန္ဓာယ ဒေဝတာ "မာ တံ ကာလော ဥပစ္စဂါ"တိ အာဟ။ တတ္ထ **မာ ဥပစ္စဂါ**တိ မာ အတိက္ကမိ။

ကာလံ ဝေါဟံ န ဇာနာမီတိ ဧတ္ထ **ဝေါ**တိ နိပါတမတ္တံ။ **ကာလံ န ဇာနာမီ**တိ မရဏကာလံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ သတ္တာနဉ္ဟိ—

ဇီဝိတံ ဗျာဓိ ကာလော စ၊ ဒေဟနိက္ခေပနံ ဂတိ။
ပဉ္စေတေ ဇီဝလောကသ္မိံ၊ အနိမိတ္တာ န နာယရေ[2]။

တတ္ထ **ဇီဝိတံ** တာဝ "ဧတ္တကမေဝ၊ န ဣတော ပရ"န္တိ ဝဝတ္ထာနာဘာဝတော[3] အနိမိတ္တံ။ ကလလကာလေပိ ဟိ သတ္တာ မရန္တိ၊ အဗ္ဗုဒပေသိဃနအဍ္ဎမာသဧကမာသဒွေမာသတေမာသစတုမာသပဉ္စမာသ။ပ။ဒသမာသကာလေပိ, ကုစ္ဆိတော နိက္ခန္တသမယေပိ, တတော ပရံ ဝဿသတဿ အန္တောပိ ဗဟိပိ မရန္တိယေဝ။ **ဗျာဓိ**ပိ "ဣမိနာဝ ဗျာဓိနာ သတ္တာ မရန္တိ၊ န အညေနာ"တိ ဝဝတ္ထာနာဘာဝတော အနိမိတ္တော။ စက္ခုရောဂေနပိ ဟိ သတ္တာ မရန္တိ သောတရောဂါဒီနံ အညတရေနပိ။ **ကာလော**ပိ "ဣမသ္မိံယေဝ ကာလေ မရိတဗ္ဗံ၊ န အညသ္မိ"န္တိ ဧဝံ ဝဝတ္ထာနာဘာဝတော အနိမိတ္တော။ ပုဗ္ဗဏှေပိ ဟိ သတ္တာ မရန္တိ မဇ္ဈန္ဟိကာဒီနံ အညတရသ္မိမ္ပိ။ **ဒေဟနိက္ခေပန**မ္ပိ "ဣဓေဝ မီယမာနာနံ ဒေဟေန[4] ပတိတဗ္ဗံ၊ န အညတ္ထာ"တိ ဧဝံ ဝဝတ္ထာနာဘာဝတော အနိမိတ္တံ။ အန္တောဂါမေ ဇာတာနံ ဟိ ဗဟိဂါမေပိ အတ္တဘာဝေါ ပတတိ၊ ဗဟိဂါမေပိ ဇာတာနံ အန္တောဂါမေပိ။ တထာ ထလဇာနံ ဇလေ၊ ဇလဇာနံ ထလေတိ အနေကပ္ပကာရတော ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။ **ဂတိ**ပိ "ဣတော စုတေန ဣဓ နိဗ္ဗတ္တိတဗ္ဗ"န္တိ ဧဝံ ဝဝတ္ထာနာဘာဝတော အနိမိတ္တာ။ ဒေဝလောကတော ဟိ စုတာ မနုဿေသုပိ

၁-ဩဘဂ္ဂဝိဘဂ္ဂေန (က)
၂-ဉာယရေ (သီ)
၃-ဝဝတ္ထာနာဘာဝတောပိ (သီ၊ သျာ၊ က)
၄-ဒေဟံ (က)

nibbattanti, manussalokato cutā devalokādīnaṁ yattha katthaci nibbattantīti evaṁ yante yuttagoṇo viya gatipañcake[1] loko samparivattati. Tassevaṁ samparivattato “imasmiṁ nāma kāle maraṇaṁ bhavissatī”ti imaṁ maraṇassa kālaṁ vohaṁ na jānāmi.

Channo kālo na dissatīti ayaṁ kālo mayhaṁ paṭicchanno avibhūto na paññāyati. **Tasmā**ti yasmā ayaṁ kālo paṭicchanno na paññāyati, tasmā pañca kāmaguṇe abhutvāva bhikkhāmi. **Mā maṁ kālo upaccagā**ti ettha samaṇadhammakaraṇakālaṁ sandhāya “kālo”ti āha. Ayañhi samaṇadhammo nāma pacchime kāle tisso vayosīmā[2] atikkantena obhaggena daṇḍaparāyaṇena pavedhamānena kāsasāsābhibhūtena na sakkā kātuṁ. Tadā hi na sakkā hoti icchiticchitaṁ Buddhavacanaṁ vā gaṇhituṁ[3], dhutaṅgaṁ vā paribhuñjituṁ, araññavāsaṁ vā vasituṁ, icchiticchitakkhaṇe samāpattiṁ vā samāpajjituṁ, padabhāṇa[4] sarabhaññadhammakathā-anumodanādīni vā kātuṁ, taruṇayobbanakāle panetaṁ sabbaṁ sakkā kātunti ayaṁ samaṇadhammakaraṇassa kālo mā maṁ upaccagā, yāva maṁ nātikkamati, tāva kāme abhutvāva samaṇadhammaṁ karomīti āha.

Pathaviyaṁ patiṭṭhahitvāti sā kira devatā “ayaṁ bhikkhu samaṇadhammakaraṇassa kālaṁ nāma katheti, akālaṁ nāma katheti, sahetukaṁ katheti sānisaṁsan”ti ettāvatāva there lajjaṁ paccupaṭṭhāpetvā mahābrahmaṁ viya aggikkhandhaṁ viya ca naṁ maññamānā gāravajātā ākāsā oruyha pathaviyaṁ aṭṭhāsi, taṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ. Kiñcāpi pathaviyaṁ ṭhitā, yena panatthena āgatā, punapi tameva gahetvā **daharo tvan**ti-ādimāha. Tattha **susū**ti taruṇo. **Kāḷakeso**ti suṭṭhu kāḷakeso. **Bhadrenā**ti bhaddakena. Ekacco hi daharopi samāno kāṇo vā hoti kuṇi-ādīnaṁ vā aññataro, so bhadrena yobbanena samannāgato nāma na hoti. Yo pana abhirūpl hoti dssanīyo pāsādiko sabbasampattisampanno, yaṁ yadeva alaṅkāraparihāraṁ icchati, tena tena alaṅkato devaputto viya carati, ayaṁ bhadrena yobbanena samannāgato nāma hoti. Thero ca uttamarūpasampanno, tena naṁ evamāha.

1. Gatipañcako (Sī, Syā) 2. Vayasīmā (Syā, Ka)
3. Uggaṇhituṁ (Sī, Syā) 4. Sarabhāṇa (Sī, Ka)

နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ မနုဿလောကတော စုတာ ဒေဝလောကာဒီနံ ယတ္ထ ကတ္ထစိ နိဗ္ဗတ္တန္တီတိ ဧဝံ ယန္တေ ယုတ္တဂေါဏော ဝိယ ဂတိပဉ္စကေ[၁] လောကော သမ္ပရိဝတ္တတိ။ တဿေဝံ သမ္ပရိဝတ္တတော “ဣမသ္မိံ နာမ ကာလေ မရဏံ ဘဝိဿတီ”တိ ဣမံ မရဏဿ ကာလံ ဝေါဟံ န ဇာနာမိ။

ဆန္နော ကာလော န ဒိဿတီတိ အယံ ကာလော မယှံ ပဋိစ္ဆန္နော အဝိဘူတော န ပညာယတိ။ **တသ္မာ**တိ ယသ္မာ အယံ ကာလော ပဋိစ္ဆန္နော န ပညာယတိ၊ တသ္မာ ပဉ္စ ကာမဂုဏေ အဘုတွာဝ ဘိက္ခာမိ။ **မာ မံ ကာလော ဥပစ္စဂါ**တိ ဧတ္ထ သမဏဓမ္မကရဏကာလံ သန္ဓာယ “ကာလော”တိ အာဟ။ အယဉှိ သမဏဓမ္မော နာမ ပစ္ဆိမေ ကာလေ တိဿော ဝယောသီမာ[၂] အတိက္ကန္တေန ဩဘဂ္ဂေန ဒဏ္ဍပရာယဏေန ပဝေဓမာနေန ကာသသာသာဘိဘူတေန န သက္ကာ ကာတုံ။ တဒါ ဟိ န သက္ကာ ဟောတိ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတံ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဝါ ဂဏှိတုံ[၃], ဓုတင်္ဂံ ဝါ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ, အရညဝါသံ ဝါ ဝသိတုံ, ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတက္ခဏေ သမာပတ္တိံ ဝါ သမာပဇ္ဇိတုံ, ပဒဘာဏ[၄]သရဘညဓမ္မကထာအနုမောဒနာဒီနိ ဝါ ကာတုံ၊ တရုဏယောဗ္ဗနကာလေ ပနေတံ သဗ္ဗံ သက္ကာ ကာတုန္တိ အယံ သမဏဓမ္မကရဏဿ ကာလော မာ မံ ဥပစ္စဂါ၊ ယာဝ မံ နာတိက္ကမတိ၊ တာဝ ကာမေ အဘုတွာဝ သမဏဓမ္မံ ကရောမီတိ အာဟ။

ပထဝိယံ ပတိဋ္ဌဟိတွာတိ သာ ကိရ ဒေဝတာ “အယံ ဘိက္ခု သမဏဓမ္မကရဏဿ ကာလံ နာမ ကထေတိ၊ အကာလံ နာမ ကထေတိ၊ သဟေတုကံ ကထေတိ သာနိသံသ”န္တိ ဧတ္တာဝတာဝ ထေရေ လဇ္ဇံ ပစ္စုပဋ္ဌာပေတွာ မဟာဗြဟ္မံ ဝိယ အဂ္ဂိက္ခန္ဓံ ဝိယ စ နံ မညမာနာ ဂါရဝဇာတာ အာကာသာ ဩရုယှ ပထဝိယံ အဋ္ဌာသိ၊ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ ကိဉ္စာပိ ပထဝိယံ ဌိတာ၊ ယေန ပနတ္ထေန အာဂတာ၊ ပုနပိ တမေဝ ဂဟေတွာ **ဒဟရော တွန္တိ**အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သုသူ**တိ တရုဏော။ **ကာဠကေသော**တိ သုဋ္ဌု ကာဠကေသော။ **ဘဒြေနာ**တိ ဘဒ္ဒကေန။ ဧကစ္စော ဟိ ဒဟရောပိ သမာနော ကာဏော ဝါ ဟောတိ ကုဏိအာဒီနံ ဝါ အညတရော၊ သော ဘဒြေန ယောဗ္ဗနေန သမန္နာဂတော နာမ န ဟောတိ။ ယော ပန အဘိရူပေါ ဟောတိ ဒဿနီယော ပါသာဒိကော သဗ္ဗသမ္ပတ္တိသမ္ပန္နော၊ ယံ ယဒေဝ အလင်္ကာရပရိဟာရံ ဣစ္ဆတိ၊ တေန တေန အလင်္ကတော ဒေဝပုတ္တော ဝိယ စရတိ၊ အယံ ဘဒြေန ယောဗ္ဗနေန သမန္နာဂတော နာမ ဟောတိ။ ထေရော စ ဥတ္တမရူပသမ္ပန္နော၊ တေန နံ ဧဝမာဟ။

၁-ဂတိပဉ္စကော (သီ၊ သျာ) ၂-ဝယသီမာ (သျာ၊ က) ၃-ဥဂ္ဂဏှိတုံ (သီ၊ သျာ) ၄-သရဘာဏာ (သီ၊ က)

Anikkīḷitāvī kāmesūti kāmesu akīḷitakīḷo[1] abhuttāvī, akatakāmakīḷoti attho. **Mā sandiṭṭhikaṁ hitvā**ti yebhuyyena hi tā adiṭṭhasaccā avītarāgā aparacittavidūniyo devatā bhikkhū dasapi vassāni vīsatimpi -pa- saṭṭhimpi vassāni parisuddhaṁ akhaṇḍaṁ brahmacariyaṁ caramāne disvā “ime bhikkhū mānusake pañca kāmaguṇe pahāya dibbe kāme patthayantā samaṇadhammaṁ karontī”ti saññaṁ uppādenti, ayampi tatheva uppādesi. Tasmā mānusake kāme sandiṭṭhike, dibbe ca kālike katvā evamāha.

Na kho ahaṁ āvusoti āvuso ahaṁ sandiṭṭhike kāme hitvā kālike kāme na anudhāvāmi na patthemi na pihemi. **Kālikañca kho ahaṁ āvuso**ti ahaṁ kho āvuso kālikaṁ kāmaṁ hitvā sandiṭṭhikaṁ lokuttaradhammaṁ anudhāvāmi. Iti thero cittānantaraṁ aladdhabbatāya dibbepi mānusakepi pañca kāmaguṇe[2] **kālikā**ti akāsi, cittānantaraṁ laddhabbatāya lokuttaradhammaṁ **sandiṭṭhika**nti. Pañcakāmaguṇesu samohitesupi sampannakāmassāpi kāmino cittānantaraṁ icchiticchitārammaṇānubhavanaṁ na sampajjati. Cakkhudvāre iṭṭhārammaṇaṁ anubhavitukāmena hi cittakārapotthakārarūpakārādayo pakkosāpetvā “idaṁ nāma sajjethā”ti vattabbaṁ hoti, etthantare anekakoṭisatasahassāni cittāni uppajjitvā nirujjhanti. Atha pacchā taṁ ārammaṇaṁ sampāpuṇāti. Sesadvāresupi eseva nayo. Sotāpattimaggānantaraṁ pana sotāpattiphalameva uppajjati, antarā[3] aññassa cittassa vāro natthi. Sesaphalesupi eseva nayoti.

So tamevatthaṁ gahetvā **kālikā hi āvuso**ti-ādimāha. Tattha **kālikā**ti vuttanayena samohitasampattināpi kālantare pattabbā. **Bahudukkhā**ti pañca kāmahuṇe[2] nissāya pattabbadukkhassa bahutāya bahudukkhā. Taṁvatthukasseva upāyāsassa bahutāya **bahupāyāsā. Ādīnavo ettha bhiyyo**ti pañca kāmaguṇe[3] nissāya laddhabbasukhato ādīnavo bhiyyo, dukkhameva bahutaranti attho. **Sandiṭṭhiko ayaṁ dhammo**ti ayaṁ lokuttaradhammo yena yena adhigato hoti, tena tena parasaddhāya[4] gantabbataṁ hitvā paccavekkhaṇañāṇena sayaṁ

1. Akatakīḷo (Sī) 2. Kāme (Ka)
3. Maggassa anantarā (Sī) 4. Paraṁ sandhāya (Syā)

အနိက္ကီဠိတာဝီ ကာမေသူတိ ကာမေသု အကီဠိတကီဠော[၁] အဘုတ္တာဝီ၊ အကတကာမကီဠောတိ အတ္ထော။ **မာ သန္ဒိဋ္ဌိကံ ဟိတွာ**တိ ယေဘုယျေန ဟိ တာ အဒိဋ္ဌသစ္စာ အဝီတရာဂါ အပရစိတ္တဝိဒူနိယော ဒေဝတာ ဘိက္ခူ ဒသပိ ဝဿာနိ ဝီသတိမ္ပိ။ပ။ သဋ္ဌိမ္ပိ ဝဿာနိ ပရိသုဒ္ဓံ အခဏ္ဍံ ဗြဟ္မစရိယံ စရမာနေ ဒိသွာ “ဣမေ ဘိက္ခူ မာနုသကေ ပဉ္စ ကာမဂုဏေ ပဟာယ ဒိဗ္ဗေ ကာမေ ပတ္ထယန္တာ သမဏဓမ္မံ ကရောန္တီ”တိ သညံ ဥပ္ပါဒေန္တိ၊ အယမ္ပိ တထေဝ ဥပ္ပါဒေသိ။ တသ္မာ မာနုသကေ ကာမေ သန္ဒိဋ္ဌိကေ, ဒိဗ္ဗေ စ ကာလိကေ ကတွာ ဧဝမာဟ။

န ခေါ အဟံ အာဝုသောတိ အာဝုသော အဟံ သန္ဒိဋ္ဌိကေ ကာမေ ဟိတွာ ကာလိကေ ကာမေ န အနုဓာဝါမိ န ပတ္ထေမိ န ပိဟေမိ။ **ကာလိကဉ္စ ခေါ အဟံ အာဝုသော**တိ အဟံ ခေါ အာဝုသော ကာလိကံ ကာမံ ဟိတွာ သန္ဒိဋ္ဌိကံ လောကုတ္တရဓမ္မံ အနုဓာဝါမိ။ ဣတိ ထေရော စိတ္တာနန္တရံ အလဒ္ဓဗ္ဗတာယ ဒိဗ္ဗေပိ မာနုသကေပိ ပဉ္စ ကာမဂုဏေ[၂] **ကာလိကာ**တိ အကာသိ၊ စိတ္တာနန္တရံ လဒ္ဓဗ္ဗတာယ လောကုတ္တရဓမ္မံ **သန္ဒိဋ္ဌိက**န္တိ။ ပဉ္စကာမဂုဏေသု သမောဟိတေသုပိ သမ္ပန္နကာမဿာပိ ကာမိနော စိတ္တာနန္တရံ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတာရမ္မဏာနုဘဝနံ န သမ္ပဇ္ဇတိ။ စက္ခုဒွါရေ ဣဋ္ဌာရမ္မဏံ အနုဘဝိတုကာမေန ဟိ စိတ္တကာရပေါတ္ထကာရရူပကာရာဒယော ပက္ကောသာပေတွာ “ဣဒံ နာမ သဇ္ဇေထာ”တိ ဝတ္တဗ္ဗံ ဟောတိ၊ ဧတ္ထန္တရေ အနေကကောဋိသတသဟဿာနိ စိတ္တာနိ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ နိရုဇ္ဈန္တိ။ အထ ပစ္ဆာ တံ အာရမ္မဏံ သမ္ပာပုဏာတိ။ သေသဒွါရေသုပိ ဧသေဝ နယော။ သောတာပတ္တိမဂ္ဂါနန္တရံ ပန သောတာပတ္တိဖလမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အန္တရာ[၃] အညဿ စိတ္တဿ ဝါရော နတ္ထိ။ သေသဖလေသုပိ ဧသေဝ နယောတိ။

သော တမေဝတ္ထံ ဂဟေတွာ **ကာလိကာ ဟိ အာဝုသော**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ကာလိကာ**တိ ဝုတ္တနယေန သမောဟိတသမ္ပတ္တိနာပိ ကာလန္တရေ ပတ္တဗ္ဗာ။ **ဗဟုဒုက္ခာ**တိ ပဉ္စ ကာမဂုဏေ[၂] နိဿာယ ပတ္တဗ္ဗဒုက္ခဿ ဗဟုတာယ ဗဟုဒုက္ခာ။ တံဝတ္ထုကဿေဝ ဥပါယာသဿ ဗဟုတာယ **ဗဟုပါယာသာ။ အာဒီနဝေါ ဧတ္ထ ဘိယျော**တိ ပဉ္စ ကာမဂုဏေ[၂] နိဿာယ လဒ္ဓဗ္ဗသုခတော အာဒီနဝေါ ဘိယျော၊ ဒုက္ခမေဝ ဗဟုတရန္တိ အတ္ထော။ **သန္ဒိဋ္ဌိကော အယံ ဓမ္မော**တိ အယံ လောကုတ္တရဓမ္မော ယေန ယေန အဓိဂတော ဟောတိ၊ တေန တေန ပရသဒ္ဓါယ[၄] ဂန္တဗ္ဗတံ ဟိတွာ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏေန သယံ

၁-အကတကီဠော (သီ) ၂-ကာမေ (က)
၃-မဂ္ဂဿ အနန္တရာ (သီ) ၄-ပရံ သန္ဓာယ (သျာ)

daṭṭhabboti **sandiṭṭhiko.** Attano phaladānaṁ sandhāya nāssa kāloti akālo, akāloyeva **akāliko**. Yo ettha ariyamaggadhammo, so attano pavattisamanantarameva phalaṁ detīti attho. “Ehi passa imaṁ dhamman”ti evaṁ pavattaṁ ehipassavidhiṁ arahatīti **ehipassiko**. Ādittaṁ celaṁ vā sīsaṁ vā ajjhupekkhitvāpi bhāvanāvasena attano citte upanayaṁ[1] arahatīti **opaneyyiko**. Sabbehi ugghaṭitaññū-ādīhi viññūhi “bhāvito me maggo, adhigataṁ phalaṁ, sacchikato nirodho”ti attani attani veditabboti **paccattaṁ veditabbo viññūhī**ti. Ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana Visuddhimagge[2] dhammānussativaṇṇanāyaṁ vutto.

Idāni sā devatā andho viya rūpavisesaṁ, therena kathitassa atthe ajānantī **kathañca bhikkhū**ti-ādimāha. Tattha **kathañcā**ti padassa “kathañca bhikkhu kālikā kāmā vuttā Bhagavatā, kathaṁ bahudukkhā, kathaṁ bahupāyāsā”ti evaṁ sabbapadehi sambandho veditabbo.

Navoti aparipuṇṇapañcavasso hi bhikkhu navo nāma hoti, pañcavassato paṭṭhāya majjhimo, dasavassato paṭṭhāya thero. Aparo naro—aparipuṇṇadasavasso navo, dasavassato paṭṭhāya majjhimo, vīsativassato paṭṭhāya thero. Tesaṁ ahaṁ navoti vadati.

Navopi ekacco sattaṭṭhavassakāle pabbajitvā dvādasaterasavassāni sāmaṇerabhāveneva[3] atikkanto cirapabbajito hoti, ahaṁ pana acirapabbajitoti vadati. **Imaṁ dhammavinayan**ti imaṁ dhammañca vinayañca. Ubhayampetaṁ sāsanasseva nāmaṁ. Dhammena hettha dve piṭakāni vuttāni, vinayena Vinayapiṭakaṁ, iti tīhi piṭakehi pakāsitaṁ paṭipattiṁ adhunā āgatomhīti vadati.

Mahesakkhāhīti mahāparivārāhi. Ekekassa hi devaraññño koṭisatampi koṭisahassampi parivāro hoti, te attānaṁ mahante ṭhāne ṭhapetvā Tathāgataṁ passanti. Tattha amhādisānaṁ appesakkhānaṁ mātugāmajātikānaṁ kuto okāsoti dasseti.

---

1. Upanayanaṁ (Sī), upaneyyaṁ (Syā)
2. Visuddhi 1. 206 piṭṭhe.
3. Sāmaṇerabhāve (Sī)

ဒဋ္ဌဗ္ဗောတိ **သန္ဒိဋ္ဌိကော**။ အတ္တနော ဖလဒါနံ သန္ဓာယ နာဿ ကာလောတိ အကာလော၊ အကာလောယေဝ **အကာလိကော**။ ယော ဧတ္ထ အရိယမဂ္ဂဓမ္မော၊ သော အတ္တနော ပဝတ္တိသမနန္တရမေဝ ဖလံ ဒေတီတိ အတ္ထော။ “ဧဟိ ပဿ ဣမံ ဓမ္မ”န္တိ ဧဝံ ပဝတ္တံ ဧဟိပဿဝိဓိံ အရဟတီတိ **ဧဟိပဿိကော**။ အာဒိတ္တံ စေလံ ဝါ သီသံ ဝါ အဇ္ဈုပေက္ခိတွာပိ ဘာဝနာဝသေန အတ္တနော စိတ္တေ ဥပနယံ[၁] အရဟတီတိ **ဩပနေယျိကော**။ သဗ္ဗေဟိ ဥဂ္ဃဋိတညူအာဒီဟိ ဝိညူဟိ “ဘာဝိတော မေ မဂ္ဂေါ၊ အဓိဂတံ ဖလံ၊ သစ္ဆိကတော နိရောဓော”တိ အတ္တနိ အတ္တနိ ဝေဒိတဗ္ဗောတိ **ပစ္စတ္တံ ဝေဒိတဗ္ဗော ဝိညူဟီ**တိ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရော ပန ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ[၂] ဓမ္မာနုဿတိဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တော။

ဣဒါနိ သာ ဒေဝတာ အန္ဓော ဝိယ ရူပဝိသေသံ, ထေရေန ကထိတဿ အတ္ထေ အဇာနန္တီ **ကထဉ္စ ဘိက္ခူ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ကထဉ္စာ**တိပဒဿ “ကထဉ္စ ဘိက္ခု ကာလိကာ ကာမာ ဝုတ္တာ ဘဂဝတာ၊ ကထံ ဗဟုဒုက္ခာ၊ ကထံ ဗဟုပါယာသာ”တိ ဧဝံ သဗ္ဗပဒေဟိ သမ္ဗန္ဓော ဝေဒိတဗ္ဗော။

နဝေါတိ အပရိပုဏ္ဏပဉ္စဝဿော ဟိ ဘိက္ခု နဝေါ နာမ ဟောတိ၊ ပဉ္စဝဿတော ပဋ္ဌာယ မဇ္ဈိမော၊ ဒသဝဿတော ပဋ္ဌာယ ထေရော။ အပရော နရော—အပရိပုဏ္ဏဒသဝဿော နဝေါ၊ ဒသဝဿတော ပဋ္ဌာယ မဇ္ဈိမော၊ ဝီသတိဝဿတော ပဋ္ဌာယ ထေရော။ တေသံ အဟံ နဝေါတိ ဝဒတိ။

နဝေါပိ ဧကစ္စော သတ္တဋ္ဌဝဿကာလေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဒွါဒသတေရသဝဿာနိ သာမဏေရဘာဝေနေဝ[၃] အတိက္ကန္တော စိရပဗ္ဗဇိတော ဟောတိ၊ အဟံ ပန အစိရပဗ္ဗဇိတောတိ ဝဒတိ။ **ဣမံ ဓမ္မဝိနယ**န္တိ ဣမံ ဓမ္မဉ္စ ဝိနယဉ္စ။ ဥဘယမ္ပေတံ သာသနဿေဝ နာမံ။ ဓမ္မေန ဟေတ္ထ ဒွေ ပိဋကာနိ ဝုတ္တာနိ၊ ဝိနယေန ဝိနယပိဋကံ၊ ဣတိ တီဟိ ပိဋကေဟိ ပကာသိတံ ပဋိပတ္တိံ အဓုနာ အာဂတောမှီတိ ဝဒတိ။

မဟေသက္ခာဟီတိ မဟာပရိဝါရာဟိ။ ဧကေကဿ ဟိ ဒေဝရညော ကောဋိသတမ္ပိ ကောဋိသဟဿမ္ပိ ပရိဝါရော ဟောတိ၊ တေ အတ္တာနံ မဟန္တေ ဌာနေ ဌပေတွာ တထာဂတံ ပဿန္တိ။ တတ္ထ အမှာဒိသာနံ အပ္ပေသက္ခာနံ မာတုဂါမဇာတိကာနံ ကုတော ဩကာသောတိ ဒဿေတိ။

၁-ဥပနယနံ (သီ)၊ ဥပနေယျံ (သျာ)
၂-ဝိသုဒ္ဓိ ၁-၂၀၆-ပိဋ္ဌေ။
၃-သာမဏေရဘာဝေ (သီ)

Mayampi āgaccheyyāmāti idaṁ sā devatā “sacepi cakkavāḷaṁ pūretvā parisā nisinnā hoti, mahatiyā Buddhavīthiyā Satthu santikaṁ gantuṁ labhatī”ti ñatvā āha. **Puccha bhikkhu puccha bhikkhū**ti thirakaraṇavasena āmeḍitaṁ[1] kataṁ.

Akkheyyasaññinoti ettha “devo manusso gahaṭṭho pabbajito satto puggalo tisso phusso”ti-ādinā nayena akkheyyato sabbesaṁ akkhānānaṁ sabbāsaṁ kathānaṁ vatthubhūtato pañcakkhandhā “akkheyyā”ti vuccanti. “Satto naro poso puggalo itthī puriso”ti evaṁ saññā etesaṁ atthīti saññino, akkheyyesveva saññinoti **akkheyyasaññino,** pañcasu khandhesu sattapuggalādisaññinoti attho. **Akkheyyasmiṁ patiṭṭhitā**ti pañcasu khandhesu aṭṭhahākārehi patiṭṭhitā. Ratto hi rāgavasena patiṭṭhito hoti, duṭṭho dosavasena, mūḷho mohavasena, parāmaṭṭho diṭṭhivasena, thāmagato anusayavasena, vinibaddho mānavasena, aniṭṭhaṅgato vicikicchāvasena, vikkhepagato uddhaccavasena, patiṭṭhito hoti. **Akkheyyaṁ apariññāyā**ti pañcakkhandhe tīhi pariññāhi aparijānitvā. **Yogamāyanti maccuno** yogaṁ payogaṁ pakkhepaṁ upakkhepaṁ upakkamaṁ abbhantaraṁ āgacchanti, maraṇavasaṁ[2] gacchantīti attho. Evamimāya gāthāya kālikā kāmā kathitā.

Pariññāyāti ñātapariññā tīraṇapariññā pahānapariññāti imāhi tīhi pariññāhi parijānitvā. Tattha katamā **ñātapariññā**? Pañcakkhandhe parijānāti “ayaṁ rūpakkhandho -pa- ayaṁ viññāṇakkhandho, imāni tesaṁ lakkhaṇarasapaccupaṭṭhānapadaṭṭhānānī”ti, ayaṁ ñātapariññā. Katamā **tīraṇapariññā**? Evaṁ ñātaṁ katvā pañcakkhandhe tīreti aniccato dukkhato rogatoti dvācattālīsāya ākārehi, ayaṁ tīraṇapariññā. Katamā **pahānapariññā**? Evaṁ tīrayitvā aggamaggena pañcasu khandhesu chandarāgaṁ pajahati, ayaṁ pahānapariññā.

Akkhātāraṁ na maññatīti evaṁ tīhi pariññāhi pañcakkhandhe parijānitvā khīṇāsavo bhikkhu akkhātāraṁ puggalaṁ na maññati. **Akkhātāra**nti kammavasena kārakaṁ veditabbaṁ, akkhātabbaṁ kathetabbaṁ puggalaṁ na maññati, na passatīti

1. Āmeṇḍitaṁ (Sī) 2. Māravasaṁ (Sī)

မယမ္ပိ အာဂစ္ဆေယျာမာတိ ဣဒံ သာ ဒေဝတာ “သစေပိ စက္ကဝါဠံ ပူရေတွာ ပရိသာ နိသိန္နာ ဟောတိ၊ မဟတိယာ ဗုဒ္ဓဝီထိယာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တုံ လဘတီ”တိ ဉတွာ အာဟ။ **ပုစ္ဆ ဘိက္ခု ပုစ္ဆ ဘိက္ခူ**တိ ထိရကရဏဝသေန အာမေဍိတံ[၁] ကတံ။

အက္ခေယျသညိနောတိ ဧတ္ထ “ဒေဝေါ မနုဿော ဂဟဋ္ဌော ပဗ္ဗဇိတော သတ္တော ပုဂ္ဂလော တိဿော ဖုဿော”တိအာဒိနာ နယေန အက္ခေယျတော သဗ္ဗေသံ အက္ခာနာနံ သဗ္ဗာသံ ကထာနံ ဝတ္ထုဘူတတော ပဉ္စက္ခန္ဓာ “အက္ခေယျာ”တိ ဝုစ္စန္တိ။ “သတ္တော နရော ပေါသော ပုဂ္ဂလော ဣတ္ထီ ပုရိသော”တိ ဧဝံ သညာ ဧတေသံ အတ္ထီတိ သညိနော၊ အက္ခေယျေသွေဝ သညိနောတိ **အက္ခေယျသညိနော၊** ပဉ္စသု ခန္ဓေသု သတ္တပုဂ္ဂလာဒိသညိနောတိ အတ္ထော။ **အက္ခေယျသ္မိံ ပတိဋ္ဌိတာ**တိ ပဉ္စသု ခန္ဓေသု အဋ္ဌဟာကာရေဟိ ပတိဋ္ဌိတာ။ ရတ္တော ဟိ ရာဂဝသေန ပတိဋ္ဌိတော ဟောတိ၊ ဒုဋ္ဌော ဒေါသဝသေန၊ မူဠှော မောဟဝသေန၊ ပရာမဋ္ဌော ဒိဋ္ဌိဝသေန၊ ထာမဂတော အနုသယဝသေန၊ ဝိနိဗဒ္ဓေါ မာနဝသေန၊ အနိဋ္ဌင်္ဂတော ဝိစိကိစ္ဆာဝသေန၊ ဝိက္ခေပဂတော ဥဒ္ဓစ္စဝသေန ပတိဋ္ဌိတော ဟောတိ။ **အက္ခေယျံ အပရိညာယာ**တိ ပဉ္စက္ခန္ဓေ တီဟိ ပရိညာဟိ အပရိဇာနိတွာ။ **ယောဂမာယန္တိ မစ္စုနော**တိ မစ္စုနော ယောဂံ ပယောဂံ ပက္ခေပံ ဥပက္ခေပံ ဥပက္ကမံ အဗ္ဘန္တရံ အာဂစ္ဆန္တိ၊ မရဏဝသံ[၂] ဂစ္ဆန္တီတိ အတ္ထော။ ဧဝမိမာယ ဂါထာယ ကာလိကာ ကာမာ ကထိတာ။

ပရိညာယာတိ ဉာတပရိညာ တီရဏပရိညာ ပဟာနပရိညာတိ ဣမာဟိ တီဟိ ပရိညာဟိ ပရိဇာနိတွာ။ တတ္ထ ကတမာ **ဉာတပရိညာ**? ပဉ္စက္ခန္ဓေ ပရိဇာနာတိ “အယံ ရူပက္ခန္ဓော။ပ။ အယံ ဝိညာဏက္ခန္ဓော၊ ဣမာနိ တေသံ လက္ခဏရသပစ္စုပဋ္ဌာနပဒဋ္ဌာနာနီ”တိ၊ အယံ ဉာတပရိညာ။ ကတမာ **တီရဏပရိညာ**? ဧဝံ ဉာတံ ကတွာ ပဉ္စက္ခန္ဓေ တီရေတိ အနိစ္စတော ဒုက္ခတော ရောဂတောတိ ဒွါစတ္တာလီသာယ အာကာရေဟိ၊ အယံ တီရဏပရိညာ။ ကတမာ **ပဟာနပရိညာ**? ဧဝံ တီရယိတွာ အဂ္ဂမဂ္ဂေန ပဉ္စသု ခန္ဓေသု ဆန္ဒရာဂံ ပဇဟတိ၊ အယံ ပဟာနပရိညာ။

အက္ခာတာရံ န မညတီတိ ဧဝံ တီဟိ ပရိညာဟိ ပဉ္စက္ခန္ဓေ ပရိဇာနိတွာ ခီဏာသဝေါ ဘိက္ခု အက္ခာတာရံ ပုဂ္ဂလံ န မညတိ။ **အက္ခာတာရ**န္တိ ကမ္မဝသေန ကာရကံ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ အက္ခာတဗ္ဗံ ကထေတဗ္ဗံ ပုဂ္ဂလံ န မညတိ၊ န ပဿတီတိ

၁-အာမေဏ္ဍိတံ (သီ) ၂-မာရဝသံ (သီ)

attho. Kinti akkhātabbanti? “Tisso”ti vā “phusso”ti vā evaṁ yena kenaci nāmena vā gottena vā pakāsetabbaṁ. **Tañhi tassa na hotī**ti taṁ tassa khīṇāsavassa na hoti. **Yena naṁ vajjā**ti yena naṁ “rāgena ratto”ti vā “dosena duṭṭho”ti vā “mohena mūḷho”ti vāti koci vadeyya, taṁ kāraṇaṁ tassa khīṇāsavassa natthi.

Sace vijānāsi vadehīti sace evarūpaṁ khīṇāsavaṁ jānāsi, “jānāmī”ti vadehi. No ce jānāsi, atha “Na jānāmī”ti vadehi. **Yakkhā**ti devataṁ ālapanto āha. Iti imāya gāthāya sandiṭṭhiko navavidho lokuttaradhammo kathito. **Sādhū**ti āyācanatthe nipāto.

Yo maññatīti yo attānaṁ “ahaṁ samo”ti vā “visesī”ti vā “nihīno”ti vā maññati. Etena “seyyohamasmī”ti-ādayo tayo mānā gahitāva. Tesu gahitesu nava mānā gahitāva honti. **So vivadetha tenā**ti so puggalo teneva mānena yena kenaci puggalena saddhiṁ “kena maṁ tvaṁ pāpuṇāsi, kiṁ jātiyā pāpuṇāsi, udāhu gottena, kulapadesena, vaṇṇapokkharatāya, bāhusaccena, dhutaguṇenā”ti evaṁ vivadeyya. Iti imāyapi upaḍḍhagāthāya kālikā kāmā kathitā.

Tīsu vidhāsūti tīsu mānesu. “Ekavidhena rūpasaṅgaho”ti-ādīsu[1] hi koṭṭhāso “vidho”ti vutto. “Kathaṁvidhaṁ sīlavantaṁ vadanti, kathaṁvidhaṁ paññavantaṁ vadantī”ti-ādīsu[2] ākāro[3]. “Tisso imā bhikkhave vidhā, katamā tisso. Seyyohamasmīti vidhā, sadisohamasmīti vidhā, hīnohamasmīti vidhā”ti-ādīsu[4] māno “vidhā”ti vutto, idhāpi mānova. Tena vuttaṁ “tīsu vidhāsūti tīsu mānesū”ti. **Avikampamāno**ti so puggalo etesu saṅkhepato tīsu, vitthārato navasu mānesu na kampati na calati. **Samo visesīti na tassa hotī**ti tassa pahīnamānassa khīṇāsavassa “ahaṁ sadiso”ti vā “seyyo”ti vā “hīno”ti vā na hotīti dasseti. Pacchimapadaṁ vuttanayameva. Iti imāyapi upaḍḍhagāthāya navavidho sandiṭṭhiko lokuttaradhammo kathito.

---

1. Abhi 1. 145 piṭṭhe.
2. Saṁ 1. 51 piṭṭhe.
3. Sabhāvo (Ka), saṇṭhānaṁ (Abhi-Ṭṭha 1. 343 piṭṭhe.)
4. Saṁ 3. 52 piṭṭhe.

အတ္ထော။ ကိန္တိ အက္ခာတဗ္ဗန္တိ? “တိဿော”တိ ဝါ “ဖုဿော”တိ ဝါ ဧဝံ ယေန ကေနစိ နာမေန ဝါ ဂေါတ္တေန ဝါ ပကာသေတဗ္ဗံ။ **တဉှိ တဿ န ဟောတီ**တိ တံ တဿ ခီဏာသဝဿ န ဟောတိ။ **ယေန နံ ဝဇ္ဇာ**တိ ယေန နံ “ရာဂေန ရတ္တော”တိ ဝါ “ဒေါသေန ဒုဋ္ဌော”တိ ဝါ “မောဟေန မူဠှော”တိ ဝါတိ ကောစိ ဝဒေယျ၊ တံ ကာရဏံ တဿ ခီဏာသဝဿ နတ္ထိ။

သစေ ဝိဇာနာသိ ဝဒေဟီတိ သစေ ဧဝရူပံ ခီဏာသဝံ ဇာနာသိ၊ “ဇာနာမီ”တိ ဝဒေဟိ။ နော စေ ဇာနာသိ၊ အထ “န ဇာနာမီ”တိ ဝဒေဟိ။ **ယက္ခာ**တိ ဒေဝတံ အာလပန္တော အာဟ။ ဣတိ ဣမာယ ဂါထာယ သန္ဒိဋ္ဌိကော နဝဝိဓော လောကုတ္တရဓမ္မော ကထိတော။ **သာဓူ**တိ အာယာစနတ္ထေ နိပါတော။

ယော မညတီတိ ယော အတ္တာနံ “အဟံ သမော”တိ ဝါ “ဝိသေသီ”တိ ဝါ “နိဟီနော”တိ ဝါ မညတိ။ ဧတေန “သေယျောဟမသ္မီ”တိအာဒယော တယော မာနာ ဂဟိတာဝ။ တေသု ဂဟိတေသု နဝ မာနာ ဂဟိတာဝ ဟောန္တိ။ **သော ဝိဝဒေထ တေနာ**တိ သော ပုဂ္ဂလော တေနေဝ မာနေန ယေန ကေနစိ ပုဂ္ဂလေန သဒ္ဓိံ “ကေန မံ တွံ ပါပုဏာသိ၊ ကိံ ဇာတိယာ ပါပုဏာသိ၊ ဥဒါဟု ဂေါတ္တေန, ကုလပဒေသေန, ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာယ, ဗာဟုသစ္စေန, ဓုတဂုဏေနာ”တိ ဧဝံ ဝိဝဒေယျ။ ဣတိ ဣမာယပိ ဥပဍ္ဎဂါထာယ ကာလိကာ ကာမာ ကထိတာ။

တီသု ဝိဓာသူတိ တီသု မာနေသု။ “ဧကဝိဓေန ရူပသင်္ဂဟော”တိအာဒီသု[1] ဟိ ကောဋ္ဌာသော “ဝိဓော”တိ ဝုတ္တော။ “ကထံဝိဓံ သီလဝန္တံ ဝဒန္တိ၊ ကထံဝိဓံ ပညဝန္တံ ဝဒန္တီ”တိအာဒီသု[2] အာကာရော[3]။ “တိဿော ဣမာ ဘိက္ခဝေ ဝိဓာ၊ ကတမာ တိဿော။ သေယျောဟမသ္မီတိ ဝိဓာ၊ သဒိသောဟမသ္မီတိ ဝိဓာ၊ ဟီနောဟမသ္မီတိ ဝိဓာ”တိအာဒီသု[4] မာနော “ဝိဓာ”တိ ဝုတ္တော၊ ဣဓာပိ မာနောဝ။ တေန ဝုတ္တံ “တီသု ဝိဓာသူတိ တီသု မာနေသူ”တိ။ **အဝိကမ္ပမာနော**တိ သော ပုဂ္ဂလော ဧတေသု သင်္ခေပတော တီသု, ဝိတ္ထာရတော နဝသု မာနေသု န ကမ္ပတိ န စလတိ။ **သမော ဝိသေသီတိ န တဿ ဟောတီ**တိ တဿ ပဟီနမာနဿ ခီဏာသဝဿ “အဟံ သဒိသော”တိ ဝါ “သေယျော”တိ ဝါ “ဟီနော”တိ ဝါ န ဟောတီတိ ဒဿေတိ။ ပစ္ဆိမပဒံ ဝုတ္တနယမေဝ။ ဣတိ ဣမာယပိ ဥပဍ္ဎဂါထာယ နဝဝိဓော သန္ဒိဋ္ဌိကော လောကုတ္တရဓမ္မော ကထိတော။

၁-အဘိ ၁-၁၄၅-ပိဋ္ဌေ။
၂-သံ ၁-၅၁-ပိဋ္ဌေ။
၃-သဘာဝေါ (က)၊ သဏ္ဌာနံ (အဘိ-ဋ္ဌ ၁-၃၄၃-ပိဋ္ဌေ။)
၄-သံ ၃-၅၂-ပိဋ္ဌေ။

Pahāsi saṅkhanti “paṭisaṅkhā yoniso āhāraṁ āhāretī”ti-ādīsu[1] paññā “saṅkhā”ti āgatā. “Atthi te koci gaṇako vā muddiko vā saṅkhāyako vā, yo pahoti Gaṅgāya vālukaṁ gaṇetun”ti[2] ettha gaṇanā. “Saññānidānā hi papañcasaṅkhā”ti-ādīsu[3] koṭṭhāso. “Yā tesaṁ tesaṁ dhammānaṁ saṅkhā samaññā”ti[4] ettha paṇṇatti “saṅkhā”ti āgatā. Idhāpi ayameva adhippetā. **Pahāsi saṅkhan**tipadassa hi ayamevattho—ratto duṭṭho mūḷho iti imaṁ paṇṇattiṁ khīṇāsavo pahāsi jahi pajahīti.

Na vimānamajjhagāti navabhedaṁ tividhamānaṁ na upagato. Nivāsaṭṭhena vā mātukucchi “vimānan”ti vuccati, taṁ āyatiṁ paṭisandhevasena na upagacchītipi attho. Anāgatatthe atītavacanaṁ. **Acchecchī**ti chindi. **Chinnaganthan**ti cattāro ganthe chinditvā ṭhitaṁ. **Anīghan**ti niddukkhaṁ. **Nirāsan**ti nittaṇhaṁ. **Pariyesamānā**ti olokayamānā. **Nājjhagamun**ti na adhigacchanti na vindanti na passanti. Vattamānatthe atītavacanaṁ. **Idha vā huraṁ vā**ti idhaloke vā paraloke vā. **Sabbanivesanesū**ti tayo bhavā, catasso yoniyo, pañca gatiyo, satta viññāṇaṭṭhitiyo, navasattāvāsā, iti imesupi sabbesu sattanivesanesu evarūpaṁ khīṇāsavaṁ kāyassa bhedā uppajjamānaṁ vā uppannaṁ vā[5] na passantīti attho. Imāya gāthāya sandiṭṭhikaṁ lokuttaradhammameva kathesi.

Imañca gāthaṁ sutvā sāpi devatā atthaṁ sallakkhesi, teneva kāraṇena **imassa khvāhaṁ bhante**ti-ādimāha. Tattha **pāpaṁ na kayirā**ti gāthāya dasakusalakammapathavasenapi kathetuṁ vaṭṭati aṭṭhaṅgikamaggavasenapi. Dasakusalakammapathavasena tāva **vacasā**ti catubbidhaṁ vacīsucaritaṁ gahitaṁ. **Manasā**ti tividhaṁ manosucaritaṁ gahitaṁ. **Kāyena vā kiñcana**[6] **sabbaloke**ti tividhaṁ kāyasucaritaṁ gahitaṁ. Ime tāva dasakusalakammapathadhammā honti. **Kāme pahāyā**ti iminā pana kāmalukhallikānuyogo paṭikkhitto. **Satimā sampajāno**ti iminā dasakusalakammapathakāraṇaṁ satisampajaññaṁ gahitaṁ. **Dukkhaṁ na sevetha anatthasaṁhitan**ti iminā attakilamathānuyogo paṭisiddho. Iti devatā “ubho ante

1. Saṁ 2. 323, 385 piṭṭhesu.
2. Saṁ 2. 545 piṭṭhe.
3. Khu 1. 414 piṭṭhe.
4. Abhi 1. 256 piṭṭhe.
5. Upapajjamānaṁ vā upapannaṁ vā(Syā)
6. Kiñcanaṁ (Sī, Syā)

ပဟာသိ သင်္ခန္တိ “ပဋိသင်္ခါ ယောနိသော အာဟာရံ အာဟာရေတီ”တိအာဒီသု[၁] ပညာ “သင်္ခါ”တိ အာဂတာ။ “အတ္ထိ တေ ကောစိ ဂဏကော ဝါ မုဒ္ဒိကော ဝါ သင်္ခါယကော ဝါ၊ ယော ပဟောတိ ဂင်္ဂါယ ဝါလုကံ ဂဏေတု”န္တိ[၂] ဧတ္ထ ဂဏနာ။ “သညာနိဒါနာ ဟိ ပပဉ္စသင်္ခါ”တိအာဒီသု[၃] ကောဋ္ဌာသော။ “ယာ တေသံ တေသံ ဓမ္မာနံ သင်္ခါ သမညာ”တိ[၄] ဧတ္ထ ပဏ္ဏတ္တိ “သင်္ခါ”တိ အာဂတာ။ ဣဓာပိ အယမေဝ အဓိပ္ပေတာ။ **ပဟာသိ သင်္ခန္တိ**ပဒဿ ဟိ အယမေဝတ္ထော—ရတ္တော ဒုဋ္ဌော မူဠှော ဣတိ ဣမံ ပဏ္ဏတ္တိံ ခီဏာသဝေါ ပဟာသိ ဇဟိ ပဇဟီတိ။

န ဝိမာနမဇ္ဈဂါတိ နဝဘေဒံ တိဝိဓမာနံ န ဥပဂတော။ နိဝါသဋ္ဌေန ဝါ မာတုကုစ္ဆိ “ဝိမာန”န္တိ ဝုစ္စတိ၊ တံ အာယတိံ ပဋိသန္ဓိဝသေန န ဥပဂစ္ဆီတိပိ အတ္ထော။ အနာဂတတ္ထေ အတီတဝစနံ။ **အစ္ဆေစ္ဆီ**တိ ဆိန္ဒိ။ **ဆိန္နဂန္ထ**န္တိ စတ္တာရော ဂန္ထေ ဆိန္ဒိတွာ ဌိတံ။ **အနီဃ**န္တိ နိဒ္ဒုက္ခံ။ **နိရာသ**န္တိ နိတ္တဏှံ။ **ပရိယေသမာနာ**တိ ဩလောကယမာနာ။ **နာဇ္ဈဂမု**န္တိ န အဓိဂစ္ဆန္တိ န ဝိန္ဒန္တိ န ပဿန္တိ။ ဝတ္တမာနတ္ထေ အတီတဝစနံ။ **ဣဓ ဝါ ဟုရံ ဝါ**တိ ဣဓလောကေ ဝါ ပရလောကေ ဝါ။ **သဗ္ဗနိဝေသနေသူ**တိ တယော ဘဝါ, စတဿော ယောနိယော, ပဉ္စ ဂတိယော, သတ္တ ဝိညာဏဋ္ဌိတိယော, နဝ သတ္တာဝါသာ၊ ဣတိ ဣမေသုပိ သဗ္ဗေသု သတ္တနိဝေသနေသု ဧဝရူပံ ခီဏာသဝံ ကာယဿ ဘေဒါ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ ဝါ ဥပ္ပန္နံ ဝါ[၅] န ပဿန္တီတိ အတ္ထော။ ဣမာယ ဂါထာယ သန္ဒိဋ္ဌိကံ လောကုတ္တရဓမ္မမေဝ ကထေသိ။

ဣမဉ္စ ဂါထံ သုတွာ သာပိ ဒေဝတာ အတ္ထံ သလ္လက္ခေသိ၊ တေနေဝ ကာရဏေန **ဣမဿ ခွါဟံ ဘန္တေ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ပါပံ န ကယိရာ**တိ ဂါထာယ ဒသကုသလကမ္မပထဝသေနပိ ကထေတုံ ဝဋ္ဋတိ အဋ္ဌင်္ဂိကမဂ္ဂဝသေနပိ။ ဒသကုသလကမ္မပထဝသေန တာဝ **ဝစသာ**တိ စတုဗ္ဗိဓံ ဝစီသုစရိတံ ဂဟိတံ။ **မနသာ**တိ တိဝိဓံ မနောသုစရိတံ ဂဟိတံ။ **ကာယေန ဝါ ကိဉ္စန**[၆] **သဗ္ဗလောကေ**တိ တိဝိဓံ ကာယသုစရိတံ ဂဟိတံ။ ဣမေ တာဝ ဒသကုသလကမ္မပထဓမ္မာ ဟောန္တိ။ **ကာမေ ပဟာယာ**တိ ဣမိနာ ပန ကာမသုခလ္လိကာနုယောဂေါ ပဋိက္ခိတ္တော။ **သတိမာ သမ္ပဇာနော**တိ ဣမိနာ ဒသကုသလကမ္မပထကာရဏံ သတိသမ္ပဇညံ ဂဟိတံ။ **ဒုက္ခံ န သေဝေထ အနတ္ထသံဟိတ**န္တိ ဣမိနာ အတ္တကိလမထာနုယောဂေါ ပဋိသိဒ္ဓေါ။ ဣတိ ဒေဝတာ “ဥဘော အန္တေ

၁-သံ ၂-၃၂၃-၃၈၅-ပိဋ္ဌေသု။
၂-သံ ၂-၅၄၅-ပိဋ္ဌေ။
၃-ခု ၁-၄၁၄-ပိဋ္ဌေ။
၄-အဘိ ၁-၂၅၆-ပိဋ္ဌေ။
၅-ဥပပဇ္ဇမာနံ ဝါ ဥပပန္နံ ဝါ (သျာ)
၆-ကိဉ္စနံ (သီ၊ သျာ)

vivajjetvā kāraṇehi satisampajaññehi saddhiṁ dasakusalakammapathadhamme tumhehi kathite ājānāmi Bhagavā”ti vadati.

Aṭṭhaṅgikamaggavasena pana ayaṁ nayo—tasmiṁ kira ṭhāne mahatī dhammadesanā ahosi. Desanāpariyosāne devatā yathāṭhāne ṭhitāva desanānusārena ñāṇaṁ pesetvā sotāpattiphale patiṭṭhāya attanā adhigataṁ aṭṭhaṅgikaṁ maggaṁ dassentī evamāha. Tattha **vacasā**ti sammāvācā gahitā, mano pana aṅgaṁ na hotīti **manasā**ti maggasampayuttakaṁ[1] cittaṁ gahitaṁ. **Kāyena vā kiñcana sabbaloke**ti sammākammanto gahito, ājīvo pana vācākammantapakkhikattā gahitova hoti. **Satimā**ti iminā vāyāmasatisamādhayo gahitā. **Sampajāno**tipadena sammādiṭṭhisammāsaṅkappā. **Kāme pahāya, dukkhaṁ na sevethā**tipadadvayena antadvayavajjanaṁ[2]. Iti ime dve ante anupagamma majjhimaṁ paṭipadaṁ tumhehi kathitaṁ ājānāmi Bhagavāti vatvā Tathāgataṁ gandhamālādīhi pūjetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmīti.

Samiddhisuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

Nandanavaggo dutiyo.

---

3. Sattivagga

1. Sattisuttavaṇṇanā

21. Sattivaggassa paṭhame **sattiyā**ti desanāsīsametaṁ, ekatodhārādinā satthenāti attho. **Omaṭṭho**ti pahato. Cattāro hi pahārā omaṭṭho ummaṭṭho maṭṭho vimaṭṭhoti. Tattha upari ṭhatvā adhomukhaṁ dinnapahāro omaṭṭho nāma, heṭṭhā ṭhatvā uddhaṁmukhaṁ[3] dinno ummaṭṭho nāma, aggaḷasūci viya vinivijjhitvā gato maṭṭho nāma, seso sabbopi vimaṭṭho nāma. Imasmiṁ pana ṭhāne omaṭṭho gahito. So hi sabbadāruṇo duruddharasallo duttikiccho antodoso antopubbalohitova hoti, pubbalohitaṁ anikkhamitvā vaṇamukhaṁ pariyonandhitvā tiṭṭhati.

1. Maggasampayuttaṁ (Sī) 2. Antadvayavajjaṁ (Sī,Syā) 3. Uparimukhaṁ (Ka)

ဝိဝဇ္ဇေတွာ ကာရဏေဟိ သတိသမ္ပဇညေဟိ သဒ္ဓိံ ဒသကုသလကမ္မပထဓမ္မေ တုမှေဟိ ကထိတေ အာဇာနာမိ ဘဂဝါ”တိ ဝဒတိ။

အဋ္ဌင်္ဂိကမဂ္ဂဝသေန ပန အယံ နယော—တသ္မိံ ကိရ ဌာနေ မဟတီ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ ဒေဝတာ ယထာဌာနေ ဌိတာဝ ဒေသနာနုသာရေန ဉာဏံ ပေသေတွာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာယ အတ္တနာ အဓိဂတံ အဋ္ဌင်္ဂိကံ မဂ္ဂံ ဒဿေန္တီ ဧဝမာဟ။ တတ္ထ **ဝစသာ**တိ သမ္မာဝါစာ ဂဟိတာ၊ မနော ပန အင်္ဂံ န ဟောတီတိ **မနသာ**တိ မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တကံ[၁] စိတ္တံ ဂဟိတံ။ **ကာယေန ဝါ ကိဉ္စန သဗ္ဗလောကေ**တိ သမ္မာကမ္မန္တော ဂဟိတော၊ အာဇီဝေါ ပန ဝါစာကမ္မန္တပက္ခိကတ္တာ ဂဟိတောဝ ဟောတိ။ **သတိမာ**တိ ဣမိနာ ဝါယာမသတိသမာဓယော ဂဟိတာ။ **သမ္ပဇာနော**တိပဒေန သမ္မာဒိဋ္ဌိသမ္မာသင်္ကပ္ပါ။ **ကာမေ ပဟာယ, ဒုက္ခံ န သေဝေထာ**တိပဒဒွယေန အန္တဒွယဝဇ္ဇနံ[၂]။ ဣတိ ဣမေ ဒွေ အန္တေ အနုပဂမ္မ မဇ္ဈိမံ ပဋိပဒံ တုမှေဟိ ကထိတံ အာဇာနာမိ ဘဂဝါတိ ဝတွာ တထာဂတံ ဂန္ဓမာလာဒီဟိ ပူဇေတွာ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ပက္ကာမီတိ။

သမိဒ္ဓိသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

နန္ဒနဝဂ္ဂေါ ဒုတိယော။

၃-သတ္တိဝဂ္ဂ

၁-သတ္တိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၁။ သတ္တိဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **သတ္တိယာ**တိ ဒေသနာသီသမေတံ၊ ဧကတောဓာရာဒိနာ သတ္ထေနာတိ အတ္ထော။ **ဩမဋ္ဌော**တိ ပဟတော။ စတ္တာရော ဟိ ပဟာရာ ဩမဋ္ဌော ဥမ္မဋ္ဌော မဋ္ဌော ဝိမဋ္ဌောတိ။ တတ္ထ ဥပရိ ဌတွာ အဓောမုခံ ဒိန္နပဟာရော ဩမဋ္ဌော နာမ၊ ဟေဋ္ဌာ ဌတွာ ဥဒ္ဓံမုခံ[၃] ဒိန္နော ဥမ္မဋ္ဌော နာမ၊ အဂ္ဂဠသူစိ ဝိယ ဝိနိဝိဇ္ဈိတွာ ဂတော မဋ္ဌော နာမ၊ သေသော သဗ္ဗောပိ ဝိမဋ္ဌော နာမ။ ဣမသ္မိံ ပန ဌာနေ ဩမဋ္ဌော ဂဟိတော။ သော ဟိ သဗ္ဗဒါရုဏော ဒုရုဒ္ဓရသလ္လော ဒုတ္တိကိစ္ဆော အန္တောဒေါသော အန္တောပုဗ္ဗလောဟိတောဝ ဟောတိ၊ ပုဗ္ဗလောဟိတံ အနိက္ခမိတွာ ဝဏမုခံ ပရိယောနန္ဓိတွာ တိဋ္ဌတိ။

၁-မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တံ (သီ) ၂-အန္တဒွယဝဇ္ဇံ (သီ၊ သျာ) ၃-ဥပရိမုခံ (က)

Pubbalohitaṁ nīharitukāmehi mañcena saddhiṁ bandhitvā adhosiro kātabbo hoti, maraṇaṁ vā maraṇamattaṁ vā dukkhaṁ pāpuṇāti. **Paribbaje**ti vihareyya.

Imāya gāthāya kiṁ katheti? Yathā sattiyā omaṭṭho puriso sallubbahanavaṇatikicchanānaṁ atthāya vīriyaṁ ārabhati, payogaṁ karoti parakkamati. Yathā ca ḍayhamāno[1] matthake ādittasīso tassa nibbāpanatthāya vīriyaṁ ārabhati, payogaṁ karoti parakkamati, evameva bhikkhu kāmarāgaṁ pahānāya sato appamatto hutvā vihareyya Bhagavāti kathesi.

Atha Bhagavā cintesi—imāya devatāya upamā tāva daḷhaṁ katvā ānītā, atthaṁ pana parittakaṁ gahetvā ṭhitā, punappunaṁ kathentīpi hesā kāmarāgassa vikkhambhanapahānameva katheyya. Yāva ca kāmarāgo maggena na samugghāṭiyati, tāva anubaddhova hoti. Iti tameva opammaṁ gahetvā paṭhamamaggavasena desanaṁ vinivaṭṭetvā desento dutiyaṁ gāthamāha. Tassattho purimānusāreneva veditabboti. . Paṭhamaṁ.

2. Phusatisuttavaṇṇanā

22. Dutiye **nāphusantaṁ phusatī**ti kammaṁ aphusantaṁ vipāko na phusati, kammameva vā aphusantaṁ kammaṁ na phusati. Kammaṁ hi nākaroto kariyati[2]. **Phusantañca tato phuse**ti kammaṁ phusantaṁ vipāko phusati, kammameva vā phusati. Kammaṁ hi karoto kariyati[3]. **Tasmā phusantaṁ phusati, appaduṭṭhapadosinan**ti yasmā na aphusantaṁ phusati, phusantañca phusati, ayaṁ kammavipākānaṁ dhammatā, tasmā yo "appaduṭṭhassa narassa dussati, suddhassa posassa anaṅgaṇassā"ti evaṁ vutto appaduṭṭhapadosī puggalo, taṁ puggalaṁ kammaṁ phusantameva kammaṁ phusati, vipāko vā phusati. So hi parassa upaghātaṁ kātuṁ sakkoti vā mā vā, attā panānena catūsu apāyesu ṭhapito nāma hoti. Tenāha Bhagavā "tameva bālaṁ pacceti pāpaṁ, sukhumo rajo paṭivātaṁva khitto"ti. . Dutiyaṁ.

---

1. Dayhamāno (Ka)
2. Nākārako kayirati(Sī), nākaronto kariyati (Ka)
3. Kārako kayirati (Sī)

ပုဗ္ဗလောဟိတံ နီဟရိတုကာမေဟိ မဉ္စေန သဒ္ဓိံ ဗန္ဓိတွာ အဓောသိရော ကာတဗ္ဗော ဟောတိ၊ မရဏံ ဝါ မရဏမတ္တံ ဝါ ဒုက္ခံ ပါပုဏာတိ။ **ပရိဗ္ဗဇေ**တိ ဝိဟရေယျ။

ဣမာယ ဂါထာယ ကိံ ကထေတိ? ယထာ သတ္တိယာ ဩမဋ္ဌော ပုရိသော သလ္လုဗ္ဗဟနဝဏတိကိစ္ဆနာနံ အတ္ထာယ ဝီရိယံ အာရဘတိ၊ ပယောဂံ ကရောတိ ပရက္ကမတိ။ ယထာ စ ဍယှမာနော[၁] မတ္ထကေ အာဒိတ္တသီသော တဿ နိဗ္ဗာပနတ္ထာယ ဝီရိယံ အာရဘတိ၊ ပယောဂံ ကရောတိ ပရက္ကမတိ၊ ဧဝမေဝ ဘိက္ခု ကာမရာဂံ ပဟာနာယ သတော အပ္ပမတ္တော ဟုတွာ ဝိဟရေယျ ဘဂဝါတိ ကထေသိ။

အထ ဘဂဝါ စိန္တေသိ—ဣမာယ ဒေဝတာယ ဥပမာ တာဝ ဒဠှံ ကတွာ အာနီတာ၊ အတ္ထံ ပန ပရိတ္တကံ ဂဟေတွာ ဌိတာ၊ ပုနပ္ပုနံ ကထေန္တီပိ ဟေသာ ကာမရာဂဿ ဝိက္ခမ္ဘနပဟာနမေဝ ကထေယျ။ ယာဝ စ ကာမရာဂေါ မဂ္ဂေန န သမုဂ္ဃာဋီယတိ၊ တာဝ အနုဗဒ္ဓေါဝ ဟောတိ။ ဣတိ တမေဝ ဩပမ္မံ ဂဟေတွာ ပဌမမဂ္ဂဝသေန ဒေသနံ ဝိနိဝဋ္ဋေတွာ ဒေသေန္တော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ။ တဿတ္ထော ပုရိမာနုသာရေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗောတိ။ ။ပဌမံ။

၂-ဖုသတိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၂။ ဒုတိယေ **နာဖုသန္တံ ဖုသတီ**တိ ကမ္မံ အဖုသန္တံ ဝိပါကော န ဖုသတိ၊ ကမ္မမေဝ ဝါ အဖုသန္တံ ကမ္မံ န ဖုသတိ။ ကမ္မံ ဟိ နာကရောတော ကရိယတိ[၂]။ **ဖုသန္တဉ္စ တတော ဖုသေ**တိ ကမ္မံ ဖုသန္တံ ဝိပါကော ဖုသတိ၊ ကမ္မမေဝ ဝါ ဖုသတိ။ ကမ္မံ ဟိ ကရောတော ကရိယတိ[၃]။ **တသ္မာ ဖုသန္တံ ဖုသတိ၊ အပ္ပဒုဋ္ဌပဒေါသိန**န္တိ ယသ္မာ န အဖုသန္တံ ဖုသတိ၊ ဖုသန္တဉ္စ ဖုသတိ၊ အယံ ကမ္မဝိပါကာနံ ဓမ္မတာ၊ တသ္မာ ယော "အပ္ပဒုဋ္ဌဿ နရဿ ဒုဿတိ၊ သုဒ္ဓဿ ပေါသဿ အနင်္ဂဏဿာ"တိ ဧဝံ ဝုတ္တော အပ္ပဒုဋ္ဌပဒေါသီ ပုဂ္ဂလော၊ တံ ပုဂ္ဂလံ ကမ္မံ ဖုသန္တမေဝ ကမ္မံ ဖုသတိ၊ ဝိပါကော ဝါ ဖုသတိ။ သော ဟိ ပရဿ ဥပဃာတံ ကာတုံ သက္ကောတိ ဝါ မာ ဝါ၊ အတ္တာ ပနာနေန စတူသု အပါယေသု ဌပိတော နာမ ဟောတိ။ တေနာဟ ဘဂဝါ "တမေဝ ဗာလံ ပစ္စေတိ ပါပံ၊ သုခုမော ရဇော ပဋိဝါတံဝ ခိတ္တော"တိ။ ။ဒုတိယံ။

၁-ဒယှမာနော (က)
၂-နာကာရကော ကယိရတိ (သီ)၊ နာကရောန္တော ကရိယတိ (က)
၃-ကာရကော ကယိရတိ (သီ)

3. Jaṭāsuttavaṇṇanā

23. Tatiye **antojaṭā**ti gāthāyaṁ **jaṭā**ti taṇhāya jāliniyā adhivacanaṁ. Sā hi rūpādīsu ārammaṇesu heṭṭhupariyavasena punappunaṁ uppajjanato saṁsibbanaṭṭhena veḷugumbādīnaṁ sākhājālasaṅkhātā jaṭā viyāti jaṭā. Sā panesā sakaparikkhāraparaparikkhāresu saka-attabhāvapara-attabhāvesu ajjhattikāyatanabāhirāyatanesu ca uppajjanato **antojaṭā bahijaṭā**ti vuccati. Tāya evaṁ uppajjamānāya **jaṭāya jaṭitā pajā.** Yathā nāma veḷujaṭādīhi veḷuādayo, evaṁ tāya taṇhājaṭāya sabbāpi ayaṁ sattanikāyasaṅkhātā pajā jaṭitā vinaddhā, saṁsibbitāti attho. Yasmā ca evaṁ jaṭitā, **taṁ taṁ Gotama pucchāmī**ti tasmā taṁ pucchāmi. **Gotamā**ti Bhagavantaṁ gottena ālapati. **Ko imaṁ vijaṭaye jaṭan**ti imaṁ evaṁ tedhātukaṁ jaṭetvā ṭhitaṁ jaṭaṁ ko vijaṭeyya, vijaṭetuṁ ko samatthoti pucchati.

Athassa Bhagavā tamatthaṁ vissajjento **sīle patiṭṭhāyā**ti-ādimāha. Tattha **sīle patiṭṭhāyā**ti catupārisuddhisīle ṭhatvā. Ettha ca Bhagavā jaṭāvijaṭanaṁ pucchito sīlaṁ ārabhanto na “aññaṁ puṭṭho aññaṁ kathetī”ti veditabbo. Jaṭāvijaṭakassa hi patiṭṭhādassanatthamettha[1] sīlaṁ kathitaṁ.

Naroti satto. **Sapañño**ti kammajatihetukapaṭisandhipaññāya paññavā. **Cittaṁ paññañca bhāvayan**ti samādhiñceva vipassanañca bhāvayamāno. Cittasīsena hettha aṭṭha samāpattiyo kathitā, paññānāmena vipassanā. **Ātāpī**ti vīriyavā. Vīriyañhi kilesānaṁ ātāpanaparitāpanaṭṭhena “ātāpo”ti vuccati, tadassa atthīti ātāpī. **Nipako**ti nepakkaṁ vuccati paññā, tāya samannāgatoti attho. Iminā padena parihāriyapaññaṁ dasseti. **Pārihāriyapaññā** nāma “ayaṁ kālo uddesassa, ayaṁ kālo paripucchāyā”ti-ādinā nayena sabbattha kārāpitā[2] pariharitabbapaññā. Imasmiṁ hi pañhābyākaraṇe tikkhattuṁ paññā āgatā. Tattha paṭhamā jātipaññā, dutiyā vipassanāpaññā, tatiyā sabbakiccapariṇāyikā pārihāriyapaññā.

1. Patiṭhaṭhenapettha (Sī) 2. Kārāpikā (Sī)

၃-ဇဋာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၃။ တတိယေ **အန္တောဇဋာ**တိ ဂါထာယံ **ဇဋာ**တိ တဏှာယ ဇာလိနိယာ အဓိဝစနံ။ သာ ဟိ ရူပါဒီသု အာရမ္မဏေသု ဟေဋ္ဌုပရိယဝသေန ပုနပ္ပုနံ ဥပ္ပဇ္ဇနတော သံသိဗ္ဗနဋ္ဌေန ဝေဠုဂုမ္ဗာဒီနံ သာခါဇာလသင်္ခါတာ ဇဋာ ဝိယာတိ ဇဋာ။ သာ ပနေသာ သကပရိက္ခာရပရပရိက္ခာရေသု သကအတ္တဘာဝပရအတ္တဘာဝေသု အဇ္ဈတ္တိကာယတနဗာဟိရာယတနေသု စ ဥပ္ပဇ္ဇနတော **အန္တောဇဋာ ဗဟိဇဋာ**တိ ဝုစ္စတိ။ တာယ ဧဝံ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာယ **ဇဋာယ ဇဋိတာ ပဇာ။** ယထာ နာမ ဝေဠုဇဋာဒီဟိ ဝေဠုအာဒယော၊ ဧဝံ တာယ တဏှာဇဋာယ သဗ္ဗာပိ အယံ သတ္တနိကာယသင်္ခါတာ ပဇာ ဇဋိတာ ဝိနဒ္ဓါ၊ သံသိဗ္ဗိတာတိ အတ္ထော။ ယသ္မာ စ ဧဝံ ဇဋိတာ၊ **တံ တံ ဂေါတမ ပုစ္ဆာမီ**တိ တသ္မာ တံ ပုစ္ဆာမိ။ **ဂေါတမာ**တိ ဘဂဝန္တံ ဂေါတ္တေန အာလပတိ။ **ကော ဣမံ ဝိဇဋယေ ဇဋန္တိ** ဣမံ ဧဝံ တေဓာတုကံ ဇဋေတွာ ဌိတံ ဇဋံ ကော ဝိဇဋေယျ၊ ဝိဇဋေတုံ ကော သမတ္ထောတိ ပုစ္ဆတိ။

အထဿ ဘဂဝါ တမတ္ထံ ဝိဿဇ္ဇေန္တော **သီလေ ပတိဋ္ဌာယာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သီလေ ပတိဋ္ဌာယာ**တိ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလေ ဌတွာ။ ဧတ္ထ စ ဘဂဝါ ဇဋာဝိဇဋနံ ပုစ္ဆိတော သီလံ အာရဘန္တော န “အညံ ပုဋ္ဌော အညံ ကထေတီ”တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဇဋာဝိဇဋကဿ ဟိ ပတိဋ္ဌာဒဿနတ္ထမေတ္ထ[1] သီလံ ကထိတံ။

နရောတိ သတ္တော။ **သပညော**တိ ကမ္မဇတိဟေတုကပဋိသန္ဓိပညာယ ပညဝါ။ **စိတ္တံ ပညဉ္စ ဘာဝယ**န္တိ သမာဓိဉ္စေဝ ဝိပဿနဉ္စ ဘာဝယမာနော။ စိတ္တသီသေန ဟေတ္ထ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော ကထိတာ၊ ပညာနာမေန ဝိပဿနာ။ **အာတာပီ**တိ ဝီရိယဝါ။ ဝီရိယဉ္ဟိ ကိလေသာနံ အာတာပနပရိတာပနဋ္ဌေန “အာတာပေါ”တိ ဝုစ္စတိ၊ တဒဿ အတ္ထီတိ အာတာပီ။ **နိပကော**တိ နေပက္ကံ ဝုစ္စတိ ပညာ၊ တာယ သမန္နာဂတောတိ အတ္ထော။ ဣမိနာ ပဒေန ပါရိဟာရိယပညံ ဒဿေတိ။ **ပါရိဟာရိယပညာ** နာမ “အယံ ကာလော ဥဒ္ဒေသဿ, အယံ ကာလော ပရိပုစ္ဆာယာ”တိအာဒိနာ နယေန သဗ္ဗတ္ထ ကာရာပိတာ[2] ပရိဟရိတဗ္ဗပညာ။ ဣမသ္မိံ ဟိ ပဉှာဗျာကရဏေ တိက္ခတ္တုံ ပညာ အာဂတာ။ တတ္ထ ပဌမာ ဇာတိပညာ၊ ဒုတိယာ ဝိပဿနာပညာ၊ တတိယာ သဗ္ဗကိစ္စပရိဏာယိကာ ပါရိဟာရိယပညာ။

၁-ပတိဋ္ဌဋ္ဌေနပေတ္ထ (သီ) ၂-ကာရာပိကာ (သီ)

So imaṁ vijaṭaye jaṭanti so imehi sīsādīhi samannāgato bhikkhu. Yathā nāma puriso pathaviyaṁ patiṭṭhāya sunisitaṁ satthaṁ ukkhipitvā mahantaṁ veḷugumbaṁ vijaṭeyya, evamevaṁ sīle patiṭṭhāya samādhisilāyaṁ sunesitaṁ vipassanāpaññāsatthaṁ vīriyabalapaggahitena pārihāriyapaññāhatthena ukkhipitvā sabbampi taṁ attano santāne patitaṁ[1] taṇhājaṭaṁ vijaṭeyya sañchi ndeyya sampadāleyyāti.

Ettāvatā sekhabhūmiṁ kathetvā idāni jaṭaṁ vijaṭetvā ṭhitaṁ mahākhīṇāsavaṁ dassento **yesan**ti-ādimāha. Evaṁ jaṭaṁ vijaṭetvā ṭhitaṁ khīṇāsavaṁ dassetvā puna jaṭāya vijaṭanokāsaṁ dassento **yattha nāmañcā**ti-ādimāha. Tattha **nāman**ti cattāro arūpino khandhā. **Paṭighaṁ rūpasaññā cā**ti ettha paṭighasaññāvasena kāmabhavo gahito, rūpasaññāvasena rūpabhavo. Tesu dvīsu gahitesu arūpabhavo gahitova hoti bhavasaṅkhepenāti. **Etthesā chijjate jaṭā**ti ettha tebhūmakavaṭṭassa pariyādiyanaṭṭhāne esā jaṭā chijjati, nibbānaṁ āgamma chijjati nirujjhatīti ayaṁ attho dassito hoti. . Tatiyaṁ.

4. Manonivāraṇasuttavaṇṇanā

24. Catutthe **yato yato**ti pāpato vā kalyāṇato vā. Ayaṁ kira devatā "yaṁkiñci kusalādibhedaṁ lokiyaṁ vā lokuttaraṁ vā mano, taṁ nivāretabbameva, na uppādetabban"ti evaṁladdhikā. **Sa sabbato**ti so sabbato. Atha Bhagavā "ayaṁ devatā aniyyānikakathaṁ katheti, mano nāma nivāretabbampi atthi bhāvetabbampi, vibhajitvā namassā dassessāmī"ti cintetvā dutiyagāthaṁ āha. Tattha **na mano saṁyatattamāgatan**ti yaṁ vuttaṁ "na sabbato mano nivāraye"ti, kataraṁ taṁ mano, yaṁ taṁ sabbato na nivāretabbanti ce. Mano saṁyatattaṁ āgataṁ, yaṁ mano yattha saṁyatabhāvaṁ āgataṁ, "dānaṁ dassāmi, sīlaṁ rakkhissāmī"ti-ādinā nayena uppannaṁ, etaṁ mano na nivāretabbaṁ, aññadatthu brūhetabbaṁ vaḍḍhetabbaṁ. **Yato yato ca pāpakan**ti yato yato akusalaṁ uppajjati, tato tato ca taṁ nivāretabbanti. . Catutthaṁ.

---

1. Ṭhitaṁ (Sī)

သော ဣမံ ဝိဇဋယေ ဇဋန္တိ သော ဣမေဟိ သီလာဒီဟိ သမန္နာဂတော ဘိက္ခု။ ယထာ နာမ ပုရိသော ပထဝိယံ ပတိဋ္ဌာယ သုနိသိတံ သတ္ထံ ဥက္ခိပိတွာ မဟန္တံ ဝေဠုဂုမ္ဗံ ဝိဇဋေယျ၊ ဧဝမေဝံ သီလေ ပတိဋ္ဌာယ သမာဓိသိလာယံ သုနိသိတံ ဝိပဿနာပညာသတ္ထံ ဝီရိယဗလပဂ္ဂဟိတေန ပါရိဟာရိယပညာဟတ္ထေန ဥက္ခိပိတွာ သဗ္ဗမ္ပိ တံ အတ္တနော သန္တာနေ ပတိတံ[1] တဏှာဇဋံ ဝိဇဋေယျ သဉ္ဆိန္ဒေယျ သမ္ပဒါလေယျာတိ။

ဧတ္တာဝတာ သေခဘူမိံ ကထေတွာ ဣဒါနိ ဇဋံ ဝိဇဋေတွာ ဌိတံ မဟာခီဏာသဝံ ဒဿေန္တော **ယေသ**န္တိအာဒိမာဟ။ ဧဝံ ဇဋံ ဝိဇဋေတွာ ဌိတံ ခီဏာသဝံ ဒဿေတွာ ပုန ဇဋာယ ဝိဇဋနောကာသံ ဒဿေန္တော **ယတ္ထ နာမဉ္စာ**တိ-အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **နာမ**န္တိ စတ္တာရော အရူပိနော ခန္ဓာ။ **ပဋိဃံ ရူပသညာ စာ**တိ ဧတ္ထ ပဋိဃသညာဝသေန ကာမဘဝေါ ဂဟိတော၊ ရူပသညာဝသေန ရူပဘဝေါ။ တေသု ဒွီသု ဂဟိတေသု အရူပဘဝေါ ဂဟိတောဝ ဟောတိ ဘဝသင်္ခေပေနာတိ။ **ဧတ္ထေသာ ဆိဇ္ဇတေ ဇဋာ**တိ ဧတ္ထ တေဘူမကဝဋ္ဋဿ ပရိယာဒိယနဋ္ဌာနေ ဧသာ ဇဋာ ဆိဇ္ဇတိ၊ နိဗ္ဗာနံ အာဂမ္မ ဆိဇ္ဇတိ နိရုဇ္ဈတီတိ အယံ အတ္ထော ဒဿိတော ဟောတိ။ ။တတိယံ။

၄-မနောနိဝါရဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၄။ စတုတ္ထေ **ယတော ယတော**တိ ပါပတော ဝါ ကလျာဏတော ဝါ။ အယံ ကိရ ဒေဝတာ "ယံကိဉ္စိ ကုသလာဒိဘေဒံ လောကိယံ ဝါ လောကုတ္တရံ ဝါ မနော၊ တံ နိဝါရေတဗ္ဗမေဝ, န ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗ"န္တိ ဧဝံလဒ္ဓိကာ။ **သ သဗ္ဗတော**တိ သော သဗ္ဗတော။ အထ ဘဂဝါ "အယံ ဒေဝတာ အနိယျာနိကကထံ ကထေတိ၊ မနော နာမ နိဝါရေတဗ္ဗမ္ပိ အတ္ထိ ဘာဝေတဗ္ဗမ္ပိ၊ ဝိဘဇိတွာ နမဿာ ဒဿေဿာမီ"တိ စိန္တေတွာ ဒုတိယဂါထံ အာဟ။ တတ္ထ **န မနော သံယတတ္တ-မာဂတ**န္တိ ယံ ဝုတ္တံ "န သဗ္ဗတော မနော နိဝါရယေ"တိ၊ ကတရံ တံ မနော၊ ယံ တံ သဗ္ဗတော န နိဝါရေတဗ္ဗန္တိ စေ။ မနော သံယတတ္တံ အာဂတံ၊ ယံ မနော ယတ္ထ သံယတဘာဝံ အာဂတံ၊ "ဒါနံ ဒဿာမိ၊ သီလံ ရက္ခိဿာမီ"တိအာဒိနာ နယေန ဥပ္ပန္နံ၊ ဧတံ မနော န နိဝါရေတဗ္ဗံ၊ အညဒတ္ထု ဗြူဟေတဗ္ဗံ ဝဍ္ဎေတဗ္ဗံ။ **ယတော ယတော စ ပါပက**န္တိ ယတော ယတော အကုသလံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တတော တတော စ တံ နိဝါရေတဗ္ဗန္တိ။ ။စတုတ္ထံ။

၁-ဌိတံ (သီ)

5. Arahantasuttavaṇṇanā

25. Pañcame **katāvī**ti catūhi maggehi katakicco. **Ahaṁ vadāmī**ti ayaṁ devatā vanasaṇḍavāsinī, sā āraññakānaṁ bhikkhūnaṁ “ahaṁ bhuñjāmi, ahaṁ nisīdāmi, mama patto, mama cīvaran”ti-ādikathāvohāraṁ sutvā cintesi “ahaṁ ime bhikkhū “khīṇāsavā’ti maññāmi, khīṇāsavānañca nāma evarūpā attupaladdhinissitakathā hoti, na hoti nu kho”ti jānanatthaṁ evaṁ pucchati.

Sāmaññanti lokaniruttiṁ lokavohāraṁ. **Kusalo**ti khandhādīsu kusalo. **Vohāramattenā**ti upaladdhinissitakathaṁ hitvā vohārabhedaṁ akaronto “ahaṁ, mamā”ti vadeyya. “Khandhā bhuñjanti, khandhā nisīdanti, khandhānaṁ patto, khandhānaṁ cīvaran”ti hi vutte vohārabhedo hoti, na koci jānāti. Tasmā evaṁ avatvā lokavohārena voharatīti.

Atha devatā “yadi diṭṭhiyā vasena na vadati, mānavasena nu kho vadatī”ti cintetvā puna **yo hotī**ti pucchi. Tattha **mānaṁ nu kho**ti so bhikkhu mānaṁ upagantvā mānavasena vadeyya nu khoti. Atha Bhagavā “ayaṁ devatā khīṇāsavaṁ samānaṁ viya karotī”ti cintetvā “khīṇāsavassa navavidhopi māno pahīno”ti dassento paṇigāthaṁ āha. Tattha **vidhūpitā**ti vidhamitā[1]. **Mānaganthassā**ti mānā ca ganthā ca assa. **Maññatan**ti[2] maññanaṁ. Tividhampi taṇhādiṭṭhimānamaññanaṁ so vītivatto, atikkantoti attho. Sesaṁ uttānatthamevāti. . Pañcamaṁ.

6. Pajjotasuttavaṇṇanā

26. Chaṭṭhe **puṭṭhun**ti pucchituṁ. **Kathaṁ jānemū**ti kathaṁ jāneyyāma. **Divārattin**ti divā ca rattiṁ ca. **Tattha tatthā**ti yattha yattheva[3] pajjalito hoti, tattha tattha. **Esā ābhā**ti esā Buddhābhā. Katamā pana sāti? Ñāṇāloko vā hotu pīti-āloko vā pasādāloko vā dhammakathā-āloko vā, sabbopi Buddhānaṁ pātubhāvā uppanno āloko **Buddhābhā nāma**. Ayaṁ anuttarā sabbaseṭṭhā asadisāti. . Chaṭṭhaṁ.

---

1. Vidhaṁsitā (Syā), viddhaṁsitā (Ka) 2. Mānanti (Sī) 3. Yattha yattha (Ka)

၅-အရဟန္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၅။ ပဉ္စမေ **ကတာဝီ**တိ စတူဟိ မဂ္ဂေဟိ ကတကိစ္စော။ **အဟံ ဝဒါမီ**တိ အယံ ဒေဝတာ ဝနသဏ္ဍဝါသိနီ၊ သာ အာရညကာနံ ဘိက္ခူနံ “အဟံ ဘုဉ္ဇာမိ၊ အဟံ နိသီဒါမိ၊ မမ ပတ္တော၊ မမ စီဝရ”န္တိအာဒိကထာဝေါဟာရံ သုတွာ စိန္တေသိ “အဟံ ဣမေ ဘိက္ခူ ‘ခီဏာသဝါ’တိ မညာမိ၊ ခီဏာသဝါနဉ္စ နာမ ဧဝရူပါ အတ္တုပလဒ္ဓိနိဿိတကထာ ဟောတိ, န ဟောတိ နု ခေါ”တိ ဇာနနတ္ထံ ဧဝံ ပုစ္ဆတိ။

သာမညန္တိ လောကနိရုတ္တိံ လောကဝေါဟာရံ။ **ကုသလော**တိ ခန္ဓာဒီသု ကုသလော။ **ဝေါဟာရမတ္တေနာ**တိ ဥပလဒ္ဓိနိဿိတကထံ ဟိတွာ ဝေါဟာရဘေဒံ အကရောန္တော “အဟံ, မမာ”တိ ဝဒေယျ။ “ခန္ဓာ ဘုဉ္ဇန္တိ၊ ခန္ဓာ နိသီဒန္တိ၊ ခန္ဓာနံ ပတ္တော၊ ခန္ဓာနံ စီဝရ”န္တိ ဟိ ဝုတ္တေ ဝေါဟာရဘေဒေါ ဟောတိ၊ န ကောစိ ဇာနာတိ။ တသ္မာ ဧဝံ အဝတွာ လောကဝေါဟာရေန ဝေါဟရတီတိ။

အထ ဒေဝတာ “ယဒိ ဒိဋ္ဌိယာ ဝသေန န ဝဒတိ၊ မာနဝသေန နု ခေါ ဝဒတီ”တိ စိန္တေတွာ ပုန **ယော ဟောတီ**တိ ပုစ္ဆိ။ တတ္ထ **မာနံ နု ခေါ**တိ သော ဘိက္ခု မာနံ ဥပဂန္တွာ မာနဝသေန ဝဒေယျ နု ခေါတိ။ အထ ဘဂဝါ “အယံ ဒေဝတာ ခီဏာသဝံ သမာနံ ဝိယ ကရောတီ”တိ စိန္တေတွာ “ခီဏာသဝဿ နဝဝိဓောပိ မာနော ပဟီနော”တိ ဒဿေန္တော ပဋိဂါထံ အာဟ။ တတ္ထ **ဝိဓူပိတာ**တိ ဝိဓမိတာ[၁]။ **မာနဂန္ထဿာ**တိ မာနာ စ ဂန္ထာ စ အဿ။ **မညတန္တိ**[၂] မညနံ။ တိဝိဓမ္ပိ တဏှာဒိဋ္ဌိမာနမညနံ သော ဝီတိဝတ္တော၊ အတိက္ကန္တောတိ အတ္ထော။ သေသံ ဥတ္တာနတ္ထမေဝါတိ။ ။ပဉ္စမံ။

၆-ပဇ္ဇောတသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၆။ ဆဋ္ဌေ **ပုဋ္ဌု**န္တိ ပုစ္ဆိတုံ။ **ကထံ ဇာနေမူ**တိ ကထံ ဇာနေယျာမ။ **ဒိဝါရတ္တိ**န္တိ ဒိဝါ စ ရတ္တိံ စ။ **တတ္ထ တတ္ထာ**တိ ယတ္ထ ယတ္ထေဝ[၃] ပဇ္ဇလိတော ဟောတိ၊ တတ္ထ တတ္ထ။ **ဧသာ အာဘာ**တိ ဧသာ ဗုဒ္ဓါဘာ။ ကတမာ ပန သာတိ? ဉာဏာလောကော ဝါ ဟောတု ပီတိအာလောကော ဝါ ပသာဒါလောကော ဝါ ဓမ္မကထာအာလောကော ဝါ၊ သဗ္ဗောပိ ဗုဒ္ဓါနံ ပါတုဘာဝါ ဥပ္ပန္နော အာလောကော **ဗုဒ္ဓါဘာ** နာမ။ အယံ အနုတ္တရာ သဗ္ဗသေဋ္ဌာ အသဒိသာတိ။ ။ဆဋ္ဌံ။

၁-ဝိဓံသိတာ (သျာ)၊ ဝိဒ္ဓံသိတာ (က) ၂-မာနန္တိ (သီ) ၃-ယတ္ထ ယတ္ထ (က)

7. Sarasuttavaṇṇanā

27. Sattame **kuto sarā nivattantī**ti ime saṁsārasarā kuto nivattanti, kiṁ āgamma nappavattantīti attho. **Na gādhatī**ti na patiṭṭhāti. **Ato**ti ato nibbānato. Sesaṁ uttānatthamevāti. . Sattamaṁ.

8. Mahaddhanasuttavaṇṇanā

28. Aṭṭhame nidhānagataṁ muttasārādi mahantaṁ dhanametesanti **mahaddhanā.** Suvaṇṇarajatabhājanādi mahābhogo etesanti **mahābhogā.** **Aññamaññābhigijjhantī**ti aññamaññaṁ abhigijjhanti patthenti pihenti. **Analaṅkatā**ti atittā apariyattajātā[1]. **Ussukkajātesū**ti nānākiccajātesu anuppannānaṁ rūpādīnaṁ uppādanatthāya uppannānaṁ anubhavanatthāya ussukkesu. **Bhavasotānusārīsū**ti vaṭṭasotaṁ anusarantesu. **Anussukā**ti avāvaṭā. **Agāran**ti mātugāmena saddhiṁ gehaṁ. **Virājiyā**ti virājetvā. Sesaṁ uttānamevāti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Catucakkasuttavaṇṇanā

29. Navame **catucakkan**ti catu-iriyāpathaṁ. Iriyāpatho hi idha cakkanti adhippeto. **Navadvāran**ti navahi vaṇamukhehi navadvāraṁ. **Puṇṇan**ti asucipūraṁ. **Lobhena saṁyutan**ti taṇhāya saṁyuttaṁ. **Kathaṁ yātrā bhavissatī**ti etassa evarūpassa sarīrassa kathaṁ niggamanaṁ[2] bhavissati, kathaṁ mutti parimutti samatikkamo bhavissatīti pucchati. **Naddhin**ti upanāhaṁ, pubbakāle kodho, aparakāle upanāhoti evaṁ pavattaṁ balavakodhanti attho. **Varattan**ti "chetvā naddhiṁ varattañca, sandānaṁ sahanukkaman"ti gāthāya[3] taṇhā **varattā,** diṭṭhi **sandānaṁ** nāma jātaṁ, idha pana pāḷiniddiṭṭhe kilese ṭhapetvā avasesā "varattā"ti veditabbā, iti kilesavarattañca chetvāti attho. **Icchā lobhan**ti ekoyeva dhammo icchanaṭṭhena icchā, lubbhanaṭṭhena lobhoti vutto. Paṭhamuppattikā vā dubbalā icchā, aparāparuppattiko balavā lobho. Aladdhapatthanā vā icchā, paṭiladdhavatthumhi lobho. **Samūlaṁ taṇhan**ti avijjāmūlena samūlakaṁ taṇhaṁ. **Abbuyhā**ti aggamaggena uppāṭetvā. Sesaṁ uttānamevāti. . Navamaṁ.

---

1. Apariyantajātā (Sī) 2. Nikkhamanaṁ (Ka) 3. Khu 1. 70, 376 piṭhesu.

၇-သရသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၇။ သတ္တမေ **ကုတော သရာ နိဝတ္တန္တီ**တိ ဣမေ သံသာရသရာ ကုတော နိဝတ္တန္တိ၊ ကိံ အာဂမ္မ နပ္ပဝတ္တန္တီတိ အတ္ထော။ **န ဂါဓတီ**တိ န ပတိဋ္ဌာတိ။ **အတော**တိ အတော နိဗ္ဗာနတော။ သေသံ ဥတ္တာနတ္ထမေဝါတိ။ ။သတ္တမံ။

၈-မဟဒ္ဓနသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၈။ အဋ္ဌမေ နိဓာနဂတံ မုတ္တသာရာဒိ မဟန္တံ ဓနမေတေသန္တိ **မဟဒ္ဓနာ**။ သုဝဏ္ဏရဇတဘာဇနာဒိ မဟာဘောဂေါ ဧတေသန္တိ **မဟာဘောဂါ**။ **အညမညာဘိဂိဇ္ဈန္တီ**တိ အညမညံ အဘိဂိဇ္ဈန္တိ ပတ္ထေန္တိ ပိဟေန္တိ။ **အနလင်္ကတာ**တိ အတိတ္တာ အပရိယတ္တဇာတာ[1]။ **ဥဿုက္ကဇာတေသူ**တိ နာနာကိစ္စဇာတေသု အနုပ္ပန္နာနံ ရူပါဒီနံ ဥပ္ပါဒနတ္ထာယ ဥပ္ပန္နာနံ အနုဘဝနတ္ထာယ ဥဿုက္ကေသု။ **ဘဝသောတာနုသာရီသူ**တိ ဝဋ္ဋသောတံ အနုသရန္တေသု။ **အနုဿုကာ**တိ အဝါဝဋာ။ **အဂါရ**န္တိ မာတုဂါမေန သဒ္ဓိံ ဂေဟံ။ **ဝိရာဇိယာ**တိ ဝိရာဇေတွာ။ သေသံ ဥတ္တာနမေဝါတိ။ ။အဋ္ဌမံ။

၉-စတုစက္ကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၉။ နဝမေ **စတုစက္က**န္တိ စတုဣရိယာပထံ။ ဣရိယာပထော ဟိ ဣဓ စက္ကန္တိ အဓိပ္ပေတော။ **နဝဒွါရ**န္တိ နဝဟိ ဝဏမုခေဟိ နဝဒွါရံ။ **ပုဏ္ဏ**န္တိ အသုစိပူရံ။ **လောဘေန သံယုတ**န္တိ တဏှာယ သံယုတ္တံ။ **ကထံ ယာတြာ ဘဝိဿတီ**တိ ဧတဿ ဧဝရူပဿ သရီရဿ ကထံ နိဂ္ဂမနံ[2] ဘဝိဿတိ၊ ကထံ မုတ္တိ ပရိမုတ္တိ သမတိက္ကမော ဘဝိဿတီတိ ပုစ္ဆတိ။ **နဒ္ဓိ**န္တိ ဥပနာဟံ၊ ပုဗ္ဗကာလေ ကောဓော, အပရကာလေ ဥပနာဟောတိ ဧဝံ ပဝတ္တံ ဗလဝကောဓန္တိ အတ္ထော။ **ဝရတ္တ**န္တိ "ဆေတွာ နန္ဒိံ ဝရတ္တဉ္စ၊ သန္ဒာနံ သဟနုက္ကမ"န္တိ ဂါထာယ[3] တဏှာ **ဝရတ္တာ,** ဒိဋ္ဌိ **သန္ဒာနံ** နာမ ဇာတံ၊ ဣဓ ပန ပါဠိနိဒ္ဒိဋ္ဌေ ကိလေသေ ဌပေတွာ အဝသေသာ "ဝရတ္တာ"တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ၊ ဣတိ ကိလေသဝရတ္တဉ္စ ဆေတွာတိ အတ္ထော။ **ဣစ္ဆာ လောဘ**န္တိ ဧကောယေဝ ဓမ္မော ဣစ္ဆနဋ္ဌေန ဣစ္ဆာ၊ လုဗ္ဘနဋ္ဌေန လောဘောတိ ဝုတ္တော။ ပဌမုပ္ပတ္တိကာ ဝါ ဒုဗ္ဗလာ ဣစ္ဆာ၊ အပရာပရုပ္ပတ္တိကော ဗလဝါ လောဘော။ အလဒ္ဓပတ္ထနာ ဝါ ဣစ္ဆာ၊ ပဋိလဒ္ဓဝတ္ထုမှိ လောဘော။ **သမူလံ တဏှ**န္တိ အဝိဇ္ဇာမူလေန သမူလကံ တဏှံ။ **အဗ္ဗုယှာ**တိ အဂ္ဂမဂ္ဂေန ဥပ္ပါဋေတွာ။ သေသံ ဥတ္တာနမေဝါတိ။ ။နဝမံ။

၁-အပရိယန္တဇာတာ (သီ) ၂-နိက္ခမနံ (က) ၃-ခု ၁-၇၀-၃၇၆-ပိဋ္ဌေသု။

10. Eṇijaṅghasuttavaṇṇanā

30. Dasame **eṇijaṅghan**ti eṇimigassa viya suvaṭṭitajaṅghaṁ. **Kisan**ti athūlaṁ samasarīraṁ. Atha vā ātapena milātaṁ mālāgandhavilepanehi anupabrūhitasarīrantipi[1] attho. **Vīran**ti vīriyavantaṁ. **Appāhāran**ti bhojane mattaññutāya mitāhāraṁ[2], vikālabhojanapaṭikkhepavasena vā parittāhāraṁ. **Alolupan**ti catūsu paccayesu loluppavirahitaṁ. Rasataṇhāpaṭikkhepo vā esa. **Sīhaṁvekacaraṁ nāgan**ti ekacaraṁ sīhaṁ viya, ekacaraṁ nāgaṁ viya. Gaṇavāsino hi pamattā honti, ekacarā appamattā, tasmā ekacarāva gahitāti. **Paveditā**ti pakāsitā kathitā. **Etthā**ti etasmiṁ nāmarūpe. Pañcakāmaguṇavasena hi rūpaṁ gahitaṁ, manena nāmaṁ, ubhayehi pana avinibhuttadhamme[3] gahetvā pañcakkhandhādivasenapettha bhummaṁ yojetabbanti. . Dasamaṁ.

Sattivaggo tatiyo.

---

4. Satullapakāyikavagga

1. Sabbhisuttavaṇṇanā

31. Satullapakāyikavaggassa paṭhame **satullapakāyikā**ti sataṁ dhammaṁ samādānavasena ullapetvā sagge nibbattāti satullapakāyikā. Tatridaṁ vatthu—sambahulā kira samuddavāṇijā nāvāya samuddaṁ pakkhandiṁsu. Tesaṁ khittasaravegena gacchantiyā nāvāya sattame divase samuddamajjhe mahantaṁ uppātitaṁ[4] pātubhūtaṁ, mahā-ūmiyo[5] uṭṭhahitvā nāvaṁ udakassa pūrenti. Nāvāya nimujjamānāya mahājano attano attano devatānaṁ nāmāni gahetvā āyācanādīni karonto paridevi. Tesaṁ majjhe eko puriso “atthi nu kho me evarūpe bhaye patiṭṭhā”ti āvajjento attano parisuddhāni saraṇāni ceva sīlāni ca disvā yogī viya pallaṅkaṁ ābhujitvā nisīdi. Tamenaṁ itare abhayakāraṇaṁ pucchiṁsu. So

1. Supabrūhitasarīrantipi (Sī) 2. Mattāhāraṁ (Sī) 3. Avinimmuttadhamme (Sī)
4. Ugghāṭikaṁ (Sī) 5. Mahā-ummiyo (Syā)

၁၀-ဧဏိဇင်္ဃသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၀။ ဒသမေ **ဧဏိဇင်္ဃန္တိ** ဧဏိမိဂဿ ဝိယ သုဝဋ္ဋိတဇင်္ဃံ။ **ကိသန္တိ** အထူလံ သမသရီရံ။ အထ ဝါ အာတပေန မိလာတံ မာလာဂန္ဓဝိလေပနေဟိ အနုပဗြူဟိတသရီရန္တိပိ[၁] အတ္ထော။ **ဝီရန္တိ** ဝီရိယဝန္တံ။ **အပ္ပါဟာရန္တိ** ဘောဇနေ မတ္တညုတာယ မိတာဟာရံ[၂]၊ ဝိကာလဘောဇနပဋိက္ခေပဝသေန ဝါ ပရိတ္တာဟာရံ။ **အလောလုပန္တိ** စတူသု ပစ္စယေသု လောလုပ္ပဝိရဟိတံ။ ရသတဏှာပဋိက္ခေပေါ ဝါ ဧသော။ **သီဟံဝေကစရံ နာဂန္တိ** ဧကစရံ သီဟံ ဝိယ, ဧကစရံ နာဂံ ဝိယ။ ဂဏဝါသိနော ဟိ ပမတ္တာ ဟောန္တိ၊ ဧကစရာ အပ္ပမတ္တာ၊ တသ္မာ ဧကစရာဝ ဂဟိတာတိ။ **ပဝေဒိတာတိ** ပကာသိတာ ကထိတာ။ **ဧတ္ထာတိ** ဧတသ္မိံ နာမရူပေ။ ပဉ္စကာမဂုဏဝသေန ဟိ ရူပံ ဂဟိတံ၊ မနေန နာမံ၊ ဥဘယေဟိ ပန အဝိနိဘုတ္တဓမ္မေ[၃] ဂဟေတွာ ပဉ္စက္ခန္ဓာဒိဝသေနပေတ္ထ ဘုမ္မံ ယောဇေတဗ္ဗန္တိ။ ။ဒသမံ။

သတ္တိဝဂ္ဂေါ တတိယော။

၄-သတုလ္လပကာယိကဝဂ္ဂ

၁-သဗ္ဘိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၁။ သတုလ္လပကာယိကဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **သတုလ္လပကာယိကာတိ** သတံ ဓမ္မံ သမာဒါနဝသေန ဥလ္လပေတွာ သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တာတိ သတုလ္လပကာယိကာ။ တတြိဒံ ဝတ္ထု—သမ္ဗဟုလာ ကိရ သမုဒ္ဒဝါဏိဇာ နာဝါယ သမုဒ္ဒံ ပက္ခန္ဒိံသု။ တေသံ ခိတ္တသရဝေဂေန ဂစ္ဆန္တိယာ နာဝါယ သတ္တမေ ဒိဝသေ သမုဒ္ဒမဇ္ဈေ မဟန္တံ ဥပ္ပါတိတံ[၄] ပါတုဘူတံ၊ မဟာဦမိယော[၅] ဥဋ္ဌဟိတွာ နာဝံ ဥဒကဿ ပူရေန္တိ။ နာဝါယ နိမုဇ္ဇမာနာယ မဟာဇနော အတ္တနော အတ္တနော ဒေဝတာနံ နာမာနိ ဂဟေတွာ အာယာစနာဒီနိ ကရောန္တော ပရိဒေဝိ။ တေသံ မဇ္ဈေ ဧကော ပုရိသော “အတ္ထိ နု ခေါ မေ ဧဝရူပေ ဘယေ ပတိဋ္ဌာ”တိ အာဝဇ္ဇေန္တော အတ္တနော ပရိသုဒ္ဓါနိ သရဏာနိ စေဝ သီလာနိ စ ဒိသွာ ယောဂီ ဝိယ ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ နိသီဒိ။ တမေနံ ဣတရေ အဘယကာရဏံ ပုစ္ဆိံသု။ သော

၁-သုပဗြူဟိတသရီရန္တိပိ (သီ) ၂-မတ္တာဟာရံ (သီ) ၃-အဝိနိမ္မုတ္တဓမ္မေ (သီ)
၄-ဥဂ္ဃါဋိကံ (သီ) ၅-မဟာဥမ္မိယော (သျာ)

tesaṁ kathesi “ambho ahaṁ nāvaṁ abhirūhanadivase bhikkhusaṁghassa dānaṁ datvā saraṇāni ceva sīlāni ca aggahesiṁ, tena me bhayaṁ natthī”ti. Kiṁ pana sāmi etāni aññesampi vattantīti. Āma vattantīti. Tena hi amhākampi dethāti. So te manusse sataṁ sataṁ katvā satta koṭṭhāse akāsi, tato pañcasīlāni adāsi. Tesu paṭhamaṁ jaṅghasataṁ gopphakamatte udake ṭhitaṁ aggahesi, dutiyaṁ jāṇumatte, tatiyaṁ kaṭimatte, catutthaṁ nābhimatte, pañcamaṁ thanamatte, chaṭṭhaṁ galappamāṇe, sattamaṁ mukhena loṇodake pavisante aggahesi. So tesaṁ sīlāni datvā “aññaṁ tumhākaṁ paṭisaraṇaṁ natthi, sīlameva āvajjethā”ti ugghosesi. Tāni sattapi jaṅghasatāni tattha kālaṁ katvā āsannakāle gahitasīlaṁ nissāya Tāvatiṁsabhavane nibbattiṁsu, tesaṁ ghaṭāvaseneva vimānāni nibbattiṁsu. Sabbesaṁ majjhe ācariyassa yojanasatikaṁ suvaṇṇavimānaṁ nibbatti, avasesāni tassa parivārāni hutvā sabbaheṭṭhimaṁ dvādasayojanikaṁ ahosi. Te nibbattakkhaṇeyeva kammaṁ āvajjentā ācariyaṁ nissāya sampattilābhaṁ ñatvā “gacchāma tāva, Dasabalassa santike amhākaṁ ācariyassa vaṇṇaṁ katheyyāmā”ti majjhimayāmasamanantare Bhagavantaṁ upasaṅkamiṁsu, tā devatā ācariyassa vaṇṇabhaṇanatthaṁ ekekaṁ gāthaṁ abhāsiṁsu.

Tattha **sabbhirevā**ti paṇḍitehi sappurisehi eva. Ra-kāro padasandhikaro. **Samāsethā**ti saha nisīdeyya. Desanāsīsameva cetaṁ, sabba-iriyāpathe sabbhireva saha kubbeyyāti[1] attho. **Kubbethā**ti kareyya. **Santhavan**ti mittasanthavaṁ. Taṇhāsanthavo pana na kenaci saddhiṁ kātabbo, mittasanthavo Buddhapaccekabuddhabuddhasāvakehi saha kātabbo. Idaṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ. **Satan**ti Buddhādīnaṁ sappurisānaṁ. **Saddhamman**ti pañcasīladasasīlacatusatipaṭṭhānādibhedaṁ saddhammaṁ, idha pana pañcasīlaṁ adhippetaṁ. **Seyyo hotī**ti vaḍḍhi hoti. **Na pāpiyo**ti lāmakaṁ kiñci na hoti. **Nāññato**ti vālikādīhi telādīni viya aññato andhabālato paññā nāma na labbhati, tilādīhi pana telādīni viya aññato andhabālato paññā nāma na labbhati, tilādīhi pana telādīni viya sataṁ dhammaṁ ñatvā paṇḍitameva sevanto bhajanto labhatīti. **Sokamajjhe**ti sokavatthūnaṁ sokānugatānaṁ vā sattānaṁ majjhagato na socati

1. Kappeyyāti (Sī, Syā)

တေသံ ကထေသိ “အမ္ဘော အဟံ နာဝံ အဘိရူဟနဒိဝသေ ဘိက္ခုသံဃဿ ဒါနံ ဒတွာ သရဏာနိ စေဝ သီလာနိ စ အဂ္ဂဟေသိံ၊ တေန မေ ဘယံ နတ္ထီ”တိ။ ကိံ ပန သာမိ ဧတာနိ အညေသမ္ပိ ဝတ္တန္တီတိ။ အာမ ဝတ္တန္တီတိ။ တေန ဟိ အမှာကမ္ပိ ဒေထာတိ။ သော တေ မနုဿေ သတံ သတံ ကတွာ သတ္တ ကောဋ္ဌာသေ အကာသိ၊ တတော ပဉ္စသီလာနိ အဒါသိ။ တေသု ပဌမံ ဇင်္ဃသတံ ဂေါပ္ဖကမတ္တေ ဥဒကေ ဌိတံ အဂ္ဂဟေသိ၊ ဒုတိယံ ဇာဏုမတ္တေ၊ တတိယံ ကဋိမတ္တေ၊ စတုတ္ထံ နာဘိမတ္တေ၊ ပဉ္စမံ ထနမတ္တေ၊ ဆဋ္ဌံ ဂလပ္ပမာဏေ၊ သတ္တမံ မုခေန လောဏောဒကေ ပဝိသန္တေ အဂ္ဂဟေသိ။ သော တေသံ သီလာနိ ဒတွာ “အညံ တုမှာကံ ပဋိသရဏံ နတ္ထိ၊ သီလမေဝ အာဝဇ္ဇေထာ”တိ ဥဂ္ဃောသေသိ။ တာနိ သတ္တပိ ဇင်္ဃသတာနိ တတ္ထ ကာလံ ကတွာ အာသန္နကာလေ ဂဟိတသီလံ နိဿာယ တာဝတိံသဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တိံသု၊ တေသံ ဃဋာဝသေနေဝ ဝိမာနာနိ နိဗ္ဗတ္တိံသု။ သဗ္ဗေသံ မဇ္ဈေ အာစရိယဿ ယောဇနသတိကံ သုဝဏ္ဏဝိမာနံ နိဗ္ဗတ္တိ၊ အဝသေသာနိ တဿ ပရိဝါရာနိ ဟုတွာ သဗ္ဗဟေဋ္ဌိမံ ဒွါဒသယောဇနိကံ အဟောသိ။ တေ နိဗ္ဗတ္တက္ခဏေယေဝ ကမ္မံ အာဝဇ္ဇေန္တာ အာစရိယံ နိဿာယ သမ္ပတ္တိလာဘံ ဉတွာ “ဂစ္ဆာမ တာဝ, ဒသဗလဿ သန္တိကေ အမှာကံ အာစရိယဿ ဝဏ္ဏံ ကထေယျာမာ”တိ မဇ္ဈိမယာမသမနန္တရေ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိံသု၊ တာ ဒေဝတာ အာစရိယဿ ဝဏ္ဏဘဏနတ္ထံ ဧကေကံ ဂါထံ အဘာသိံသု။

တတ္ထ **သဗ္ဘိရေဝါ**တိ ပဏ္ဍိတေဟိ သပ္ပုရိသေဟိ ဧဝ။ ရ-ကာရော ပဒသန္ဓိကရော။ **သမာသေထာ**တိ သဟ နိသီဒေယျ။ ဒေသနာသီသမေဝ စေတံ၊ သဗ္ဗဣရိယာပထေ သဗ္ဘိရေဝ သဟ ကုဗ္ဗေယျာတိ[၁] အတ္ထော။ **ကုဗ္ဗေထာ**တိ ကရေယျ။ **သန္ထဝ**န္တိ မိတ္တသန္ထဝံ။ တဏှာသန္ထဝေါ ပန န ကေနစိ သဒ္ဓိံ ကာတဗ္ဗော၊ မိတ္တသန္ထဝေါ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓဗုဒ္ဓသာဝကေဟိ သဟ ကာတဗ္ဗော။ ဣဒံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ **သတ**န္တိ ဗုဒ္ဓါဒီနံ သပ္ပုရိသာနံ။ **သဒ္ဓမ္မ**န္တိ ပဉ္စသီလဒသသီလစတုသတိပဋ္ဌာနာဒိဘေဒံ သဒ္ဓမ္မံ၊ ဣဓ ပန ပဉ္စသီလံ အဓိပ္ပေတံ။ **သေယျော ဟောတီ**တိ ဝဍ္ဎိ ဟောတိ။ **န ပါပိယော**တိ လာမကံ ကိဉ္စိ န ဟောတိ။ **နာညတော**တိ ဝါလိကာဒီဟိ တေလာဒီနိ ဝိယ အညတော အန္ဓဗာလတော ပညာ နာမ န လဗ္ဘတိ၊ တိလာဒီဟိ ပန တေလာဒီနိ ဝိယ သတံ ဓမ္မံ ဉတွာ ပဏ္ဍိတမေဝ သေဝန္တော ဘဇန္တော လဘတီတိ။ **သောကမဇ္ဈေ**တိ သောကဝတ္ထူနံ သောကာနုဂတာနံ ဝါ သတ္တာနံ မဇ္ဈဂတော န သောစတိ

၁-ကပ္ပေယျာတိ (သီ၊ သျာ)

Bandhulamallasenāpatissa upāsikā viya, pañcannaṁ corasatānaṁ majjhe Dhammasenāpatissa saddhivihāriko Saṁkiccasāmaṇero viya ca.

Ñātimajjhe virocatīti ñātigaṇamajjhe Saṁkiccatherassa saddhivihāriko Adhimuttakasāmaṇero viya sobhati. So kira therassa bhāgineyyo hoti, atha naṁ thero āha “sāmaṇera mahallakosi jāto, gaccha, vassāni pucchitvā ehi, upasampādessāmi tan”ti. So “sādhū”ti theraṁ vanditvā pattacīvaramādāya cora-aṭaviyā orabhāge bhaginigāmaṁ gantvā piṇḍāya cari, taṁ bhaginī disvā vanditvā gehe nisīdāpetvā bhojesi. So katabhattakicco vassāni pucchi. Sā “ahaṁ na jānāmi, mātā me jānātī”ti āha. Atha so “tiṭṭhatha tumhe, ahaṁ mātusantikaṁ gamissāmī”ti aṭaviṁ otiṇṇo. Tamenaṁ dūratova carapuriso[1] disvā corānaṁ ārocesi. Corā “sāmaṇero kireko aṭaviṁ otiṇṇo, gacchatha naṁ ānethā”ti āṇāpetvā ekacce “Mārema[2] nan”ti āhaṁsu, ekacce vissajjemāti[3]. Sāmaṇero cintesi “ahaṁ sekho sakaraṇīyo, imehi saddhiṁ mantetvā sotthimattānaṁ karissāmī”ti corajeṭṭhakaṁ āmantetvā “upamaṁ te āvuso karissāmī”ti imā gāthā abhāsi—

“Ahu atītamaddhānaṁ, araññasmiṁ brahāvane.
Ceto kūṭāni oḍḍetvā, sasakaṁ[4] avadhī tadā.

Sasakañca mataṁ[5] disvā, ubbiggā migapakkhino.
Ekarattiṁ apakkāmuṁ, ‘akiccaṁ vattate idha’.

Tatheva samaṇaṁ hantvā, Adhimuttaṁ akiñcanaṁ.
Addhikā nāgamissanti, dhanajāni bhavissatī”ti.

Saccaṁ kho samaṇo āha, Adhimutto akiñcano.
Addhikā nāgamissanti, dhanajāni bhavissati.

Sace paṭipathe disvā, nārocessasi kassaci.
Tava saccamanurakkhanto, gaccha bhante yathāsukhanti.

---

1. Corapuriso (Sī, Syā) 2. Māretha (Sī, Ka) 3. Vissajjethāti (Ka)
4. Campakaṁ (Syā), pampakaṁ(Ka) 5. Vadhaṁ (Ka)

ဗန္ဓုလမလ္လသေနာပတိဿ ဥပါသိကာ ဝိယ, ပဉ္စန္နံ စောရသတာနံ မဇ္ဈေ ဓမ္မသေနာပတိဿ သဒ္ဓိဝိဟာရိကော သံကိစ္စသာမဏေရော ဝိယ စ။

ဉာတိမဇ္ဈေ ဝိရောစတီတိ ဉာတိဂဏမဇ္ဈေ သံကိစ္စထေရဿ သဒ္ဓိဝိဟာရိကော အဓိမုတ္တကသာမဏေရော ဝိယ သောဘတိ။ သော ကိရ ထေရဿ ဘာဂိနေယျော ဟောတိ၊ အထ နံ ထေရော အာဟ “သာမဏေရ မဟလ္လကောသိ ဇာတော၊ ဂစ္ဆ, ဝဿာနိ ပုစ္ဆိတွာ ဧဟိ၊ ဥပသမ္ပာဒေဿာမိ တ”န္တိ။ သော ‘‘သာဓူ’’တိ ထေရံ ဝန္ဒိတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ စောရအဋဝိယာ ဩရဘာဂေ ဘဂိနိဂါမံ ဂန္တွာ ပိဏ္ဍာယ စရိ၊ တံ ဘဂိနီ ဒိသွာ ဝန္ဒိတွာ ဂေဟေ နိသီဒါပေတွာ ဘောဇေသိ။ သော ကတဘတ္တကိစ္စော ဝဿာနိ ပုစ္ဆိ။ သာ “အဟံ န ဇာနာမိ၊ မာတာ မေ ဇာနာတီ”တိ အာဟ။ အထ သော “တိဋ္ဌထ တုမှေ၊ အဟံ မာတုသန္တိကံ ဂမိဿာမီ”တိ အဋဝိံ ဩတိဏ္ဏော။ တမေနံ ဒူရတောဝ စရပုရိသော[၁] ဒိသွာ စောရာနံ အာရောစေသိ။ စောရာ ‘‘သာမဏေရော ကိရေကော အဋဝိံ ဩတိဏ္ဏော၊ ဂစ္ဆထ နံ အာနေထာ’’တိ အာဏာပေတွာ ဧကစ္စေ “မာရေမ[၂] န”န္တိ အာဟံသု၊ ဧကစ္စေ ဝိဿဇ္ဇေမာတိ[၃]။ သာမဏေရော စိန္တေသိ ‘‘အဟံ သေခေါ သကရဏီယော၊ ဣမေဟိ သဒ္ဓိံ မန္တေတွာ သောတ္ထိမတ္တာနံ ကရိဿာမီ”တိ စောရဇေဋ္ဌကံ အာမန္တေတွာ “ဥပမံ တေ အာဝုသော ကရိဿာမီ”တိ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

“အဟု အတီတမဒ္ဓါနံ၊ အရညသ္မိံ ဗြဟာဝနေ။
စေတော ကူဋာနိ ဩဍ္ဍေတွာ၊ သသကံ[၄] အဝဓီ တဒါ။

သသကဉ္စ မတံ[၅] ဒိသွာ၊ ဥဗ္ဗိဂ္ဂါ မိဂပက္ခိနော။
ဧကရတ္တိံ အပက္ကာမုံ၊ ‘အကိစ္စံ ဝတ္တတေ ဣဓ’။

တထေဝ သမဏံ ဟန္တွာ၊ အဓိမုတ္တံ အကိဉ္စနံ။
အဒ္ဓိကာ နာဂမိဿန္တိ၊ ဓနဇာနိ ဘဝိဿတီ’’တိ။

သစ္စံ ခေါ သမဏော အာဟ၊ အဓိမုတ္တော အကိဉ္စနော။
အဒ္ဓိကာ နာဂမိဿန္တိ၊ ဓနဇာနိ ဘဝိဿတိ။

သစေ ပဋိပထေ ဒိသွာ၊ နာရောစေဿသိ ကဿစိ။
တဝ သစ္စမနုရက္ခန္တော၊ ဂစ္ဆ ဘန္တေ ယထာသုခန္တိ။

၁-စောရပုရိသော (သီ၊ သျာ) ၂-မာရေထ (သီ၊ က) ၃-ဝိဿဇ္ဇေထာတိ (က)
၄-စမ္ပကံ (သျာ)၊ ပမ္ပကံ (က) ၅-ဝဓံ (က)

So tehi corehi vissajjito gacchanto ñātayopi disvā tesampi na ārocesi. Atha te anuppatte corā gahetvā viheṭhayiṁsu, uraṁ paharitvā paridevamānaṁ cassa mātaraṁ corā etadavocuṁ—

“Kiṁ te hoti Adhimutto, udare vasiko asi.
Puṭṭhā me amma akkhāhi, kathaṁ jānemu taṁ mayan”ti.

Adhimuttassa ahaṁ mātā, ayañca janako pitā.
Bhaginī bhātaro cāpi, sabbeva idha ñātayo.

Akiccakārī Adhimutto, yaṁ disvā na nivāraye.
Etaṁ kho vattaṁ samaṇānaṁ, ariyānaṁ dhammajīvinaṁ.

Saccavādī Adhimutto, yaṁ disvā na nivāraye.
Adhimuttassa suciṇṇena, saccavādissa bhikkhuno.
Sabbeva abhayaṁ pattā, sotthiṁ gacchantu ñātayoti.

Evaṁ te corehi vissajjitā gantvā Adhimuttaṁ āhaṁsu—

“Tava tāta suciṇṇena, saccavādissa bhikkhuno.
Sabbeva abhayaṁ pattā, sotthiṁ paccāgamamhase”ti.

Tepi pañcasatā corā pasādaṁ āpajjitvā Adhimuttassa sāmaṇerassa santike pabbajiṁsu. So te ādāya upajjhāyassa santikaṁ gantvā paṭhamaṁ attanā upasampanno pacchā te pañcasate attano antevāsike katvā upasampādesi. Te Adhimuttatherassa ovāde ṭhitā sabbe aggaphalaṁ arahattaṁ pāpuṇiṁsu. Imamatthaṁ gahetvā devatā “sataṁ saddhammamaññāya, ñātimajjhe virocatī”ti āha.

Sātatanti satataṁ sukhaṁ vā ciraṁ tiṭṭhantīti vadati. **Sabbāsaṁ vo**ti sabbāsaṁ tumhākaṁ. **Pariyāyenā**ti kāraṇena. **Sabbadukkhā pamuccatī**ti na kevalaṁ seyyova hoti, na ca kevalaṁ paññaṁ labhati, sokamajjhe na socati, ñātimajjhe virocati, sugatiyaṁ nibbattati, ciraṁ sukhaṁ tiṭṭhati, sakalasmā pana vaṭṭadukkhāpi muccatīti. . Paṭhamaṁ.

သော တေဟိ စောရေဟိ ဝိဿဇ္ဇိတော ဂစ္ဆန္တော ဉာတယောပိ ဒိသွာ တေသမ္ပိ န အာရောစေသိ။ အထ တေ အနုပ္ပတ္တေ စောရာ ဂဟေတွာ ဝိဟေဌယိံသု၊ ဥရံ ပဟရိတွာ ပရိဒေဝမာနံ စဿ မာတရံ စောရာ ဧတဒဝေါစုံ—

“ကိံ တေ ဟောတိ အဓိမုတ္တော၊ ဥဒရေ ဝသိကော အသိ။
ပုဋ္ဌာ မေ အမ္မ အက္ခာဟိ၊ ကထံ ဇာနေမု တံ မယ”န္တိ။

အဓိမုတ္တဿ အဟံ မာတာ၊ အယဉ္စ ဇနကော ပိတာ။
ဘဂိနီ ဘာတရော စာပိ၊ သဗ္ဗေဝ ဣဓ ဉာတယော။

အကိစ္စကာရီ အဓိမုတ္တော၊ ယံ ဒိသွာ န နိဝါရယေ။
ဧတံ ခေါ ဝတ္တံ သမဏာနံ၊ အရိယာနံ ဓမ္မဇီဝိနံ။

သစ္စဝါဒီ အဓိမုတ္တော၊ ယံ ဒိသွာ န နိဝါရယေ။
အဓိမုတ္တဿ သုစိဏ္ဏေန၊ သစ္စဝါဒိဿ ဘိက္ခုနော။
သဗ္ဗေဝ အဘယံ ပတ္တာ၊ သောတ္ထိံ ဂစ္ဆန္တု ဉာတယောတိ။

ဧဝံ တေ စောရေဟိ ဝိဿဇ္ဇိတာ ဂန္တွာ အဓိမုတ္တံ အာဟံသု—

“တဝ တာတ သုစိဏ္ဏေန၊ သစ္စဝါဒိဿ ဘိက္ခုနော။
သဗ္ဗေဝ အဘယံ ပတ္တာ၊ သောတ္ထိံ ပစ္စာဂမမှသေ”တိ။

တေပိ ပဉ္စသတာ စောရာ ပသာဒံ အာပဇ္ဇိတွာ အဓိမုတ္တဿ သာမဏေရဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိံသု။ သော တေ အာဒါယ ဥပဇ္ဈာယဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ပဌမံ အတ္တနာ ဥပသမ္ပန္နော ပစ္ဆာ တေ ပဉ္စသတေ အတ္တနော အန္တေဝါသိကေ ကတွာ ဥပသမ္ပာဒေသိ။ တေ အဓိမုတ္တထေရဿ ဩဝါဒေ ဌိတာ သဗ္ဗေ အဂ္ဂဖလံ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။ ဣမမတ္ထံ ဂဟေတွာ ဒေဝတာ “သတံ သဒ္ဓမ္မမညာယ၊ ဉာတိမဇ္ဈေ ဝိရောစတီ”တိ အာဟ။

သာတတန္တိ သတတံ သုခံ ဝါ စိရံ တိဋ္ဌန္တီတိ ဝဒတိ။ **သဗ္ဗာသံ ဝေါ**တိ သဗ္ဗာသံ တုမှာကံ။ **ပရိယာယေနာ**တိ ကာရဏေန။ **သဗ္ဗဒုက္ခာ ပမုစ္စတီ**တိ န ကေဝလံ သေယျောဝ ဟောတိ၊ န စ ကေဝလံ ပညံ လဘတိ၊ သောကမဇ္ဈေ န သောစတိ၊ ဉာတိမဇ္ဈေ ဝိရောစတိ၊ သုဂတိယံ နိဗ္ဗတ္တတိ၊ စိရံ သုခံ တိဋ္ဌတိ၊ သကလသ္မာ ပန ဝဋ္ဋဒုက္ခာပိ မုစ္စတီတိ။ ။ပဌမံ။

2. Maccharisuttavaṇṇanā

32. Dutiye **maccherā ca pamādā cā**ti attasampattinigūhanalakkhaṇena maccherena ceva sativippavāsalakkhaṇena pamādena ca. Ekacco hi “idaṁ me dentassa parikkhayaṁ gamissati, mayhaṁ vā gharamānusakānaṁ vā na bhavissatī”ti macchariyena[1] dānaṁ na deti. Ekacco khiḍḍādipasutattā “dānaṁ dātabban”ti cittampi na uppādeti. **Evaṁ dānaṁ na dīyatī**ti evametaṁ yasadāyakaṁ sirīdāyakaṁ sampattidāyakaṁ sukhadāyakaṁ dānaṁ nāma na dīyatīti-ādinā kāraṇaṁ kathesi. **Puññaṁ ākaṅkhamānenā**ti pubbacetanādibhedaṁ puññaṁ icchamānena. **Deyyaṁ hoti vijānatā**ti atthi dānassa phalanti jānantena dātabbamevāti vadati.

Tameva bālaṁ phusatīti taṁyeva bālaṁ idhalokaparalokesu jighacchā ca pipāsā ca phusati anubandhati na vijahati. **Tasmā**ti yasmā tameva phusati, tasmā. **Vineyya macchera**nti maccheramalaṁ vinetvā. **Dajjā dānaṁ malābhibhū**ti malābhibhū hutvā taṁ maccheramalaṁ abhibhavitvā dānaṁ dadeyya.

Te matesu na mīyantīti adānasīlatāya maraṇena matesu na mīyanti. Yathā hi mato samparivāretvā ṭhapite bahumhipi annapānādimhi “idaṁ imassa hotu, idaṁ imassā”ti uṭṭhahitvā saṁvibhāgaṁ na karoti, evaṁ adānasīlopīti matakassa ca adānasīlassa ca bhogā samasamā nāma honti. Tena dānasīlā evarūpesu matesu na mīyantīti attho. **Panthānaṁva saha vajaṁ, appasmiṁ ye pavecchantī**ti yathā addhānaṁ kantāramaggaṁ saha vajantā pathikā saha vajantānaṁ pathikānaṁ appasmiṁ pātheyye saṁvibhāgaṁ katvā pavecchanti dadantiyeva, evamevaṁ ye pana anamataggaṁ saṁsārakantāraṁ saha vajantā saha vajantānaṁ appasmimpi deyyadhamme saṁvibhāgaṁ katvā dadantiyeva, te matesu na mīyanti.

Esa dhammo sanantanoti esa porāṇako dhammo, sanantanānaṁ vā paṇḍitānaṁ esa dhammoti. **Appasmeke**ti appasmiṁ deyyadhamme eke.

---

1. Maccharena (Ka)

၂-မစ္ဆရိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၂။ ဒုတိယေ **မစ္ဆေရာ စ ပမာဒါ စာ**တိ အတ္တသမ္ပတ္တိနိဂူဟနလက္ခဏေန မစ္ဆေရေန စေဝ သတိဝိပ္ပဝါသလက္ခဏေန ပမာဒေန စ။ ဧကစ္စော ဟိ “ဣဒံ မေ ဒေန္တဿ ပရိက္ခယံ ဂမိဿတိ၊ မယှံ ဝါ ဃရမာနုသကာနံ ဝါ န ဘဝိဿတီ”တိ မစ္ဆရိယေန[၁] ဒါနံ န ဒေတိ။ ဧကစ္စော ခိဍ္ဍာဒိပသုတတ္တာ “ဒါနံ ဒါတဗ္ဗ”န္တိ စိတ္တမ္ပိ န ဥပ္ပါဒေတိ။ **ဧဝံ ဒါနံ န ဒီယတီ**တိ ဧဝမေတံ ယသဒါယကံ သိရီဒါယကံ သမ္ပတ္တိဒါယကံ သုခဒါယကံ ဒါနံ နာမ န ဒီယတီတိအာဒိနာ ကာရဏံ ကထေသိ။ **ပုညံ အာကင်္ခမာနေနာ**တိ ပုဗ္ဗစေတနာဒိဘေဒံ ပုညံ ဣစ္ဆမာနေန။ **ဒေယျံ ဟောတိ ဝိဇာနတာ**တိ အတ္ထိ ဒါနဿ ဖလန္တိ ဇာနန္တေန ဒါတဗ္ဗမေဝါတိ ဝဒတိ။

တမေဝ ဗာလံ ဖုသတီတိ တံယေဝ ဗာလံ ဣဓလောကပရလောကေသု ဇိဃစ္ဆာ စ ပိပါသာ စ ဖုသတိ အနုဗန္ဓတိ န ဝိဇဟတိ။ **တသ္မာ**တိ ယသ္မာ တမေဝ ဖုသတိ၊ တသ္မာ။ **ဝိနေယျ မစ္ဆေရ**န္တိ မစ္ဆေရမလံ ဝိနေတွာ။ **ဒဇ္ဇာ ဒါနံ မလာဘိဘူ**တိ မလာဘိဘူ ဟုတွာ တံ မစ္ဆေရမလံ အဘိဘဝိတွာ ဒါနံ ဒဒေယျ။

တေ မတေသု န မီယန္တီတိ အဒါနသီလတာယ မရဏေန မတေသု န မီယန္တိ။ ယထာ ဟိ မတော သမ္ပရိဝါရေတွာ ဌပိတေ ဗဟုမှိပိ အန္နပါနာဒိမှိ “ဣဒံ ဣမဿ ဟောတု၊ ဣဒံ ဣမဿာ”တိ ဥဋ္ဌဟိတွာ သံဝိဘာဂံ န ကရောတိ၊ ဧဝံ အဒါနသီလောပီတိ မတကဿ စ အဒါနသီလဿ စ ဘောဂါ သမသမာ နာမ ဟောန္တိ။ တေန ဒါနသီလာ ဧဝရူပေသု မတေသု န မီယန္တီတိ အတ္ထော။ **ပန္ထာနံဝ သဟ ဝဇံ၊ အပ္ပသ္မိံ ယေ ပဝေစ္ဆန္တီ**တိ ယထာ အဒ္ဓါနံ ကန္တာရမဂ္ဂံ သဟ ဝဇန္တာ ပထိကာ သဟ ဝဇန္တာနံ ပထိကာနံ အပ္ပသ္မိံ ပါထေယျေ သံဝိဘာဂံ ကတွာ ပဝေစ္ဆန္တိ ဒဒန္တိယေဝ၊ ဧဝမေဝံ ယေ ပန အနမတဂ္ဂံ သံသာရကန္တာရံ သဟ ဝဇန္တာ သဟ ဝဇန္တာနံ အပ္ပသ္မိမ္ပိ ဒေယျဓမ္မေ သံဝိဘာဂံ ကတွာ ဒဒန္တိယေဝ၊ တေ မတေသု န မီယန္တိ။

ဧသ ဓမ္မော သနန္တနောတိ ဧသ ပေါရာဏကော ဓမ္မော၊ သနန္တနာနံ ဝါ ပဏ္ဍိတာနံ ဧသ ဓမ္မောတိ။ **အပ္ပသ္မေကေ**တိ အပ္ပသ္မိံ ဒေယျဓမ္မေ ဧကေ။

၁-မစ္ဆရေန (က)

Pavecchantīti dadanti. **Bahuneke na dicchare**ti bahunāpi bhogena samannāgatā ekacce na dadanti. **Sahassena samaṁ mitā**ti sahassena saddhiṁ mitā, sahassa dānasadisā hoti.

Duranvayoti duranugamano, duppūroti attho. **Dhammaṁ care**ti dasakusalakammapathadhammaṁ carati. **Yopi samuñjakaṁ care**ti yo api khalamaṇḍalādisodhanapalālapoṭhanādivasena[1] samuñjakaṁ carati. **Dārañcaposan**ti dārañca posanto. **Dadaṁ appakasmin**ti appakasmiṁ paṇṇasākamattasmimpi saṁvibhāgaṁ katvā dadantova so dhammaṁ carati. **Sataṁ sahassānan**ti sahassaṁ sahassaṁ katvā gaṇitānaṁ purisānaṁ sataṁ, satasahassanti attho. **Sahassayāginan**ti bhikkhusahassassa vā yāgo kahāpaṇasahassena vā nibbattito yāgopi sahassayāgo, so etesaṁ atthīti sahassayāgino, tesaṁ sahassayāginaṁ. Etena dasannaṁ vā bhikkhukoṭīnaṁ dasannaṁ vā kahāpaṇakoṭīnaṁ piṇḍapāto dassito hoti. Ye ettakaṁ dadanti, te kalampi nagghanti tathāvidhassāti āha. Yvāyaṁ samuñjakaṁ carantopi dhammaṁ carati, dāraṁ posentopi, appakasmiṁ dadantopi, tathāvidhassa ete sahassayāgino kalampi nagghanti. Yaṁ tena daliddena ekapaṭivīsakamattampi salākabhattamattampi vā dinnaṁ, tassa dānassa sabbesampi tesaṁ dānaṁ kalaṁ nagghatīti. **Kalaṁ** nāma soḷasabhāgopi satabhāgopi sahassabhāgopi. Idha satabhāgo gahito. Yaṁ tena dānaṁ dinnaṁ, tasmiṁ satadhā vibhatte itaresaṁ dasakoṭisahassadānaṁ tato ekakoṭṭhāsampi nagghatīti āha.

Evaṁ Tathāgate dānassa agghaṁ karonte samīpe ṭhitā devatā cintesi “evaṁ Bhagavā mahantaṁ dānaṁ pādena pavaṭṭetvā ratanasatike viya narake pakkhipanto idaṁ evaṁ parittakaṁ dānaṁ candamaṇḍale paharanto[2] viya ukkhipati, kathaṁ nu kho etaṁ mahapphalataran”ti[3] jānanatthaṁ gāthāya ajjhabhāsi. Tattha **kenā**ti kena kāraṇena. **Mahaggato**ti mahattaṁ gato, vipulassetaṁ vevacanaṁ. **Samena dinnassā**ti samena dinnassa dānassa. Athassā Bhagavā dānaṁ vibhajitvā dassento **dadanti heke**ti-ādimāha. Tattha **visame niviṭṭhā**ti visame kāyavacīmanokamme patiṭṭhitā hutvā. **Chetvā**ti pothetvā. **Vadhitvā**ti māretvā. **Socayitvā**ti

1. ...sodhanādivasena (Ka) 2. Pasāranto (Ka) 3. Mahagghataranti (Sī)

ပဝေစ္ဆန္တီတိ ဒဒန္တိ။ **ဗဟုနေကေ န ဒိစ္ဆရေ**တိ ဗဟုနာပိ ဘောဂေန သမန္နာဂတာ ဧကစ္စေ န ဒဒန္တိ။ **သဟဿေန သမံ မိတာ**တိ သဟဿေန သဒ္ဓိံ မိတာ၊ သဟဿ ဒါနသဒိသာ ဟောတိ။

ဒုရန္ဝယောတိ ဒုရနုဂမနော၊ ဒုပ္ပူရောတိ အတ္ထော။ **ဓမ္မံ စရေ**တိ ဒသကုသလကမ္မပထဓမ္မံ စရတိ။ **ယောပိ သမုဉ္ဇကံ စရေ**တိ ယော အပိ ခလမဏ္ဍလာဒိသောဓနပလာလပေါဋ္ဌနာဒိဝသေန[1] သမုဉ္ဇကံ စရတိ။ **ဒါရဉ္စ ပေါသ**န္တိ ဒါရဉ္စ ပေါသန္တော။ **ဒဒံ အပ္ပကသ္မိ**န္တိ အပ္ပကသ္မိံ ပဏ္ဏသာကမတ္တသ္မိမ္ပိ သံဝိဘာဂံ ကတွာ ဒဒန္တောဝ သော ဓမ္မံ စရတိ။ **သတံ သဟဿာန**န္တိ သဟဿံ သဟဿံ ကတွာ ဂဏိတာနံ ပုရိသာနံ သတံ၊ သတသဟဿန္တိ အတ္ထော။ **သဟဿယာဂိန**န္တိ ဘိက္ခုသဟဿဿ ဝါ ယာဂေါ ကဟာပဏသဟဿေန ဝါ နိဗ္ဗတ္တိတော ယာဂေါပိ သဟဿယာဂေါ၊ သော ဧတေသံ အတ္ထီတိ သဟဿယာဂိနော၊ တေသံ သဟဿယာဂိနံ။ ဧတေန ဒသန္နံ ဝါ ဘိက္ခုကောဋီနံ ဒသန္နံ ဝါ ကဟာပဏကောဋီနံ ပိဏ္ဍပါတော ဒဿိတော ဟောတိ။ ယေ ဧတ္တကံ ဒဒန္တိ၊ တေ ကလမ္ပိ နဂ္ဃန္တိ တထာဝိဓဿာတိ အာဟ။ ယွာယံ သမုဉ္ဇကံ စရန္တောပိ ဓမ္မံ စရတိ၊ ဒါရံ ပေါသေန္တောပိ၊ အပ္ပကသ္မိံ ဒဒန္တောပိ၊ တထာဝိဓဿ ဧတေ သဟဿယာဂိနော ကလမ္ပိ နဂ္ဃန္တိ။ ယံ တေန ဒလိဒ္ဒေန ဧကပဋိဝီသကမတ္တမ္ပိ သလာကဘတ္တမတ္တမ္ပိ ဝါ ဒိန္နံ၊ တဿ ဒါနဿ သဗ္ဗေသမ္ပိ တေသံ ဒါနံ ကလံ နဂ္ဃတီတိ။ **ကလံ** နာမ သောဠသဘာဂေါပိ သတဘာဂေါပိ သဟဿဘာဂေါပိ။ ဣဓ သတဘာဂေါ ဂဟိတော။ ယံ တေန ဒါနံ ဒိန္နံ၊ တသ္မိံ သတဓာ ဝိဘတ္တေ ဣတရေသံ ဒသကောဋိသဟဿဒါနံ တတော ဧကကောဋ္ဌာသမ္ပိ နဂ္ဃတီတိ အာဟ။

ဧဝံ တထာဂတေ ဒါနဿ အဂ္ဃံ ကရောန္တေ သမီပေ ဌိတာ ဒေဝတာ စိန္တေသိ “ဧဝံ ဘဂဝါ မဟန္တံ ဒါနံ ပါဒေန ပဝဋ္ဋေတွာ ရတနသတိကေ ဝိယ နရကေ ပက္ခိပန္တော ဣဒံ ဧဝံ ပရိတ္တကံ ဒါနံ စန္ဒမဏ္ဍလေ ပဟရန္တော[2] ဝိယ ဥက္ခိပတိ၊ ကထံ နု ခေါ ဧတံ မဟပ္ဖလတရ”န္တိ[3] ဇာနနတ္ထံ ဂါထာယ အဇ္ဈဘာသိ။ တတ္ထ **ကေနာ**တိ ကေန ကာရဏေန။ **မဟဂ္ဂတော**တိ မဟတ္တံ ဂတော၊ ဝိပုလဿေတံ ဝေဝစနံ။ **သမေန ဒိန္နဿာ**တိ သမေန ဒိန္နဿ ဒါနဿ။ အထဿာ ဘဂဝါ ဒါနံ ဝိဘဇိတွာ ဒဿေန္တော **ဒဒန္တိ ဟေကေ**တိ-အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဝိသမေ နိဝိဋ္ဌာ**တိ ဝိသမေ ကာယဝစီမနောကမ္မေ ပတိဋ္ဌိတာ ဟုတွာ။ **ဆေတွာ**တိ ပေါထေတွာ။ **ဝဓိတွာ**တိ မာရေတွာ။ **သောစယိတွာ**တိ

၁-...သောဓနာဒိဝသေန (က) ၂-ပသာရန္တော (က) ၃-မဟဂ္ဃတရန္တိ (သီ)

paraṁ sokasamappitaṁ katvā. **Assumukhā**ti assumukhasammissā. Paraṁ rodāpetvā dinnadānaṁ hi assumukhadānanti vuccati. **Sadaṇḍā**ti daṇḍena tajjetvā paharitvā dinnadakkhiṇā sadaṇḍāti vuccati. **Evan**ti nāhaṁ Sammāsambuddhatāya mahādānaṁ gahetvā appaphalaṁ nāma kātuṁ sakkomi parittakadānaṁ vā mahapphalaṁ nāma. Idaṁ pana mahādānaṁ attano uppattiyā aparisuddhatāya evaṁ appaphalaṁ nāma hoti, itaraṁ parittadānaṁ attano uppattiyā parisuddhatāya evaṁ mahapphalaṁ nāmāti imamatthaṁ dassento **evan**ti-ādimāhāti. . Dutiyaṁ.

3. Sādhusuttavaṇṇanā

33. Tatiye **udānaṁ udānesī**ti udāhāraṁ udāhari. Yathā hi yaṁ telaṁ mānaṁ gahetuṁ na sakkoti vissanditvā gacchati, taṁ avasesakoti[1] vuccati. Yañca jalaṁ taḷākaṁ gahetuṁ na sakkoti, ajjhottharitvā gacchati, taṁ oghoti vuccati, evamevaṁ yaṁ pītivacanaṁ hadayaṁ gahetuṁ na sakkoti, adhikaṁ hutvā anto asaṇṭhahitvā bahi nikkhamati, taṁ **udānan**ti vuccati, evarūpaṁ pītimayaṁ vacanaṁ nicchāresīti attho. **Saddhāyapi sāhu dānan**ti kammañca kammaphalañca saddahitvāpi dinnadānaṁ sāhu laddhakaṁ bhaddakameva. **Āhū**ti kathenti. Kathaṁ panetaṁ ubhayaṁ samaṁ nāma hotīti? Jīvitabhīruko hi yujjhituṁ na sakkoti, khayabhīruko dātuṁ na sakkoti. "Jīvitañca rakkhissāmi yujjhissāmi cā"ti hi vadanto na yujjhati. Jīvite pana ālayaṁ vissajjetvā "chejjaṁ vā hotu maraṇaṁ vā, gaṇhissāmetaṁ issariyan"ti ussahantova yujjhati. "Bhoge ca rakkhissāmi, dānañca dassāmī"ti vadanto na dadāti. Bhogesu pana ālayaṁ vissajjetvā mahādānaṁ dassāmīti ussahantova deti. Evaṁ dānañca yuddhañca samaṁ hoti. Kiñca bhiyyo—**appāpi santā bahuke jinantī**ti yathā ca yuddhe appakāpi vīrapurisā bahuke bhīrupurise jinanti, evaṁ saddhādisampanno appakampi dānaṁ dadanto bahumaccheraṁ maddati, bahuñca dānavipākaṁ adhigacchati. Evampi dānañca yuddhañca samānaṁ. Tenevāha—

"Appampi ce saddahāno dadāti,
Teneva so hoti sukhī paratthā"ti.

---
1. Avasekoti (Sī)

ပရံ သောကသမပ္ပိတံ ကတွာ။ **အဿုမုခါ**တိ အဿုမုခသမ္မိဿာ။ ပရံ ရောဒါပေတွာ ဒိန္နဒါနံ ဟိ အဿုမုခဒါနန္တိ ဝုစ္စတိ။ **သဒဏ္ဍာ**တိ ဒဏ္ဍေန တဇ္ဇေတွာ ပဟရိတွာ ဒိန္နဒက္ခိဏာ သဒဏ္ဍာတိ ဝုစ္စတိ။ **ဧဝ**န္တိ နာဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓတာယ မဟာဒါနံ ဂဟေတွာ အပ္ပဖလံ နာမ ကာတုံ သက္ကောမိ ပရိတ္တကဒါနံ ဝါ မဟပ္ဖလံ နာမ။ ဣဒံ ပန မဟာဒါနံ အတ္တနော ဥပ္ပတ္တိယာ အပရိသုဒ္ဓတာယ ဧဝံ အပ္ပဖလံ နာမ ဟောတိ၊ ဣတရံ ပရိတ္တဒါနံ အတ္တနော ဥပ္ပတ္တိယာ ပရိသုဒ္ဓတာယ ဧဝံ မဟပ္ဖလံ နာမာတိ ဣမမတ္ထံ ဒဿေန္တော **ဧဝ**န္တိအာဒိမာဟာတိ။ ။ဒုတိယံ။

၃-သာဓုသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၃။ တတိယေ **ဥဒါနံ ဥဒါနေသီ**တိ ဥဒါဟာရံ ဥဒါဟရိ။ ယထာ ဟိ ယံ တေလံ မာနံ ဂဟေတုံ န သက္ကောတိ ဝိဿန္ဒိတွာ ဂစ္ဆတိ၊ တံ အဝသေသကောတိ[၁] ဝုစ္စတိ။ ယဉ္စ ဇလံ တဠာကံ ဂဟေတုံ န သက္ကောတိ၊ အဇ္ဈောတ္ထရိတွာ ဂစ္ဆတိ၊ တံ ဩဃောတိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝမေဝံ ယံ ပီတိဝစနံ ဟဒယံ ဂဟေတုံ န သက္ကောတိ၊ အဓိကံ ဟုတွာ အန္တော အသဏ္ဌဟိတွာ ဗဟိ နိက္ခမတိ၊ တံ **ဥဒါန**န္တိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝရူပံ ပီတိမယံ ဝစနံ နိစ္ဆာရေသီတိ အတ္ထော။ **သဒ္ဓါယပိ သာဟု ဒါန**န္တိ ကမ္မဉ္စ ကမ္မဖလဉ္စ သဒ္ဒဟိတွာပိ ဒိန္နဒါနံ သာဟု လဒ္ဓကံ ဘဒ္ဒကမေဝ။ **အာဟူ**တိ ကထေန္တိ။ ကထံ ပနေတံ ဥဘယံ သမံ နာမ ဟောတီတိ? ဇီဝိတဘီရုကော ဟိ ယုဇ္ဈိတုံ န သက္ကောတိ၊ ခယဘီရုကော ဒါတုံ န သက္ကောတိ။ "ဇီဝိတဉ္စ ရက္ခိဿာမိ ယုဇ္ဈိဿာမိ စာ"တိ ဟိ ဝဒန္တော န ယုဇ္ဈတိ။ ဇီဝိတေ ပန အာလယံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ "ဆေဇ္ဇံ ဝါ ဟောတု မရဏံ ဝါ၊ ဂဏှိဿာမေတံ ဣဿရိယ"န္တိ ဥဿဟန္တောဝ ယုဇ္ဈတိ။ "ဘောဂေ စ ရက္ခိဿာမိ၊ ဒါနဉ္စ ဒဿာမီ"တိ ဝဒန္တော န ဒဒါတိ။ ဘောဂေသု ပန အာလယံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ မဟာဒါနံ ဒဿာမီတိ ဥဿဟန္တောဝ ဒေတိ။ ဧဝံ ဒါနဉ္စ ယုဒ္ဓဉ္စ သမံ ဟောတိ။ ကိဉ္စ ဘိယျော—**အပ္ပါပိ သန္တာ ဗဟုကေ ဇိနန္တီ**တိ ယထာ စ ယုဒ္ဓေ အပ္ပကာပိ ဝီရပုရိသာ ဗဟုကေ ဘီရုပုရိသေ ဇိနန္တိ၊ ဧဝံ သဒ္ဓါဒိသမ္ပန္နော အပ္ပကမ္ပိ ဒါနံ ဒဒန္တော ဗဟုမစ္ဆေရံ မဒ္ဒတိ၊ ဗဟုဉ္စ ဒါနဝိပါကံ အဓိဂစ္ဆတိ။ ဧဝမ္ပိ ဒါနဉ္စ ယုဒ္ဓဉ္စ သမာနံ။ တေနေဝါဟ—

"အပ္ပမ္ပိ စေ သဒ္ဒဟာနော ဒဒါတိ၊
တေနေဝ သော ဟောတိ သုခီ ပရတ္ထာ"တိ။

၁-အဝသေကောတိ (သီ)

Imassa ca panatthassa pakāsanatthaṁ Ekasāṭakabrāhmaṇavatthu ca Aṅkuravatthu ca vitthāretabbaṁ.

Dhammaladdhassāti dhammena samena laddhassa bhogassa dhammaladdhassa ca puggalassa. Ettha puggalo laddhadhammo nāma adhigatadhammo ariyapuggalo. Iti yaṁ dhammaladdhassa bhogassa dānaṁ dhammaladdhassa ariyapuggalassa dīyati, tampi sādhūti attho. **Yo dhammaladdhassā**ti imasmimpi gāthāpade ayameva attho. **Uṭṭhānavīriyādhigatassā**ti uṭṭhānena ca vīriyena ca adhigatassa bhogassa. **Vetaraṇinti**[1] desanāsīsamattametaṁ. Yamassa pana vetaraṇimpi[2] Sañjīvakāḷasuttādayopi ekatiṁsamahānirayepi sabbasova atikkamitvāti attho.

Viceyya dānanti vicinitvā dinnadānaṁ. Tattha dve vicinanā dakkhiṇāvicinanaṁ dakkhiṇeyyavicinanañca. Tesu lāmakalāmake paccaye apanetvā paṇītapaṇīte vicinitvā tesaṁ dānaṁ dakkhiṇāvicinanaṁ nāma. Vipannasīle ito bahiddhā pañcanavutipāsaṇḍabhede[3] vā dakkhiṇeyye pahāya sīlādiguṇasampannānaṁ sāsane pabbajitānaṁ dānaṁ dakkhiṇeyyavicinanaṁ nāma. Evaṁ dvīhākārehi viceyya dānaṁ. **Sugatappasatthan**ti Sugatena vaṇṇitaṁ. Tattha dakkhiṇeyyavicinanaṁ dassento **ye dakkhiṇeyyā**ti-ādimāha. **Bījāni vuttāni yathā**ti iminā pana dakkhiṇāvicinanaṁ āha. Avipannabījasadisā hi vicinitvā gahitā paṇītapaṇītā deyyadhammāti.

Pāṇesupi sādhu saṁyamoti pāṇesu saṁyatabhāvopi bhaddako. Ayaṁ devatā itarāhi kathitaṁ dānānisaṁsaṁ atikkamitvā sīlānisaṁsaṁ kathetumāraddhā. **Aheṭhayaṁ caran**ti avihiṁsanto caramāno. **Parūpavādā**ti parassa upavādabhayena. **Bhayā**ti upavādabhayā. **Dānā ca kho dhammapadaṁva seyyo**ti dānato nibbānasaṅkhātaṁ dhammapadameva seyyo. **Pubbe ca hi pubbatare ca santo**ti pubbe ca Kassapabuddhādikāle pubbatare ca Koṇāgamanabuddhādikāle, sabbepi vā ete pubbe ca pubbatare ca santo nāmāti. . Tatiyaṁ.

1. Vettaraṇīti (Ka) 2. Vettaraṇimpi (Ka) 3. Chanavutipāsaṇḍabhede (Syā)

ဣမဿ စ ပနတ္ထဿ ပကာသနတ္ထံ ဧကသာဋကဗြာဟ္မဏဝတ္ထု စ အင်္ကုရ-ဝတ္ထု စ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။

ဓမ္မလဒ္ဓဿာတိ ဓမ္မေန သမေန လဒ္ဓဿ ဘောဂဿ ဓမ္မလဒ္ဓဿ စ ပုဂ္ဂလဿ။ ဧတ္ထ ပုဂ္ဂလော လဒ္ဓဓမ္မော နာမ အဓိဂတဓမ္မော အရိယပုဂ္ဂလော။ ဣတိ ယံ ဓမ္မလဒ္ဓဿ ဘောဂဿ ဒါနံ ဓမ္မလဒ္ဓဿ အရိယပုဂ္ဂလဿ ဒီယတိ၊ တမ္ပိ သာဓူတိ အတ္ထော။ **ယော ဓမ္မလဒ္ဓဿာ**တိ ဣမသ္မိမ္ပိ ဂါထာပဒေ အယမေဝ အတ္ထော။ **ဥဋ္ဌာနဝီရိယာဓိဂတဿာ**တိ ဥဋ္ဌာနေန စ ဝီရိယေန စ အဓိဂတဿ ဘောဂဿ။ **ဝေတရဏိန္တိ**[1] ဒေသနာသီသမတ္တမေတံ။ ယမဿ ပန ဝေတရဏိမ္ပိ[2] သဉ္ဇီဝကာဠသုတ္တာဒယောပိ ဧကတိံသမဟာနိရယေပိ သဗ္ဗသောဝ အတိက္ကမိတွာတိ အတ္ထော။

ဝိစေယျ ဒါနန္တိ ဝိစိနိတွာ ဒိန္နဒါနံ။ တတ္ထ ဒွေ ဝိစိနနာ ဒက္ခိဏာဝိစိနနံ ဒက္ခိဏေယျဝိစိနနဉ္စ။ တေသု လာမကလာမကေ ပစ္စယေ အပနေတွာ ပဏီတပဏီတေ ဝိစိနိတွာ တေသံ ဒါနံ ဒက္ခိဏာဝိစိနနံ နာမ။ ဝိပန္နသီလေ ဣတော ဗဟိဒ္ဓါ ပဉ္စနဝုတိပါသဏ္ဍဘေဒေ[3] ဝါ ဒက္ခိဏေယျေ ပဟာယ သီလာ-ဒိဂုဏသမ္ပန္နာနံ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတာနံ ဒါနံ ဒက္ခိဏေယျဝိစိနနံ နာမ။ ဧဝံ ဒွီဟာကာရေဟိ ဝိစေယျ ဒါနံ။ **သုဂတပ္ပသတ္ထ**န္တိ သုဂတေန ဝဏ္ဏိတံ။ တတ္ထ ဒက္ခိဏေယျဝိစိနနံ ဒဿေန္တော **ယေ ဒက္ခိဏေယျာ**တိအာဒိမာဟ။ **ဗီဇာနိ ဝုတ္တာနိ ယထာ**တိ ဣမိနာ ပန ဒက္ခိဏာဝိစိနနံ အာဟ။ အဝိပန္နဗီဇသဒိသာ ဟိ ဝိစိနိတွာ ဂဟိတာ ပဏီတပဏီတာ ဒေယျဓမ္မာတိ။

ပါဏေသုပိ သာဓု သံယမောတိ ပါဏေသု သံယတဘာဝေါပိ ဘဒ္ဒကော။ အယံ ဒေဝတာ ဣတရာဟိ ကထိတံ ဒါနာနိသံသံ အတိက္ကမိတွာ သီလာနိသံသံ ကထေတုမာရဒ္ဓါ။ **အဟေဌယံ စရ**န္တိ အဝိဟိံသန္တော စရမာနော။ **ပရူပဝါဒါ**တိ ပရဿ ဥပဝါဒဘယေန။ **ဘယာ**တိ ဥပဝါဒဘယာ။ **ဒါနာ စ ခေါ ဓမ္မပဒံဝ သေယျော**တိ ဒါနတော နိဗ္ဗာနသင်္ခါတံ ဓမ္မပဒမေဝ သေယျော။ **ပုဗ္ဗေ စ ဟိ ပုဗ္ဗတရေ စ သန္တော**တိ ပုဗ္ဗေ စ ကဿပဗုဒ္ဓါဒိကာလေ ပုဗ္ဗတရေ စ ကောဏာ-ဂမနဗုဒ္ဓါဒိကာလေ၊ သဗ္ဗေပိ ဝါ ဧတေ ပုဗ္ဗေ စ ပုဗ္ဗတရေ စ သန္တော နာမာတိ။ ။တတိယံ။

၁-ဝေတ္တရဏီတိ (က) ၂-ဝေတ္တရဏိမ္ပိ (က) ၃-ဆနဝုတိပါသဏ္ဍဘေဒေ (သျာ)

4. Nasantisuttavaṇṇanā

34. Catutthe **kamanīyānī**ti rūpādīni iṭṭhārammaṇāni. **Apunāgamanaṁ anāgantā puriso maccudheyyā**ti tebhūmakavaṭṭasaṅkhātā maccudheyyā apunāgamanasaṅkhātaṁ nibbānaṁ anāgantā. Nibbānaṁ hi sattā na punāgacchanti, tasmā taṁ apunāgamananti vuccati. Taṁ kāmesu baddho ca pamatto ca anāgantā nāma hoti, so taṁ pāpuṇituṁ na sakkoti, tasmā evamāha. **Chandajan**ti taṇhāchandato jātaṁ. **Aghan**ti pañcakkhandhadukkhaṁ. Dutiyapadaṁ tasseva vevacanaṁ. **Chandavinayā aghavinayo**ti taṇhāvinayena pañcakkhandhavinayo. **Aghavinayā dukkhavinayo**ti pañcakkhandhavinayena vaṭṭadukkhaṁ vinītameva hoti. **Citrānī**ti ārammaṇacittāni. **Saṅkapparāgo**ti saṅkappitarāgo. Evamettha vatthukāmaṁ paṭikkhipitvā kilesakāmo kāmoti vutto. Ayaṁ panattho **pasūrasuttena**[1] vibhāvetabbo. Pasūraparibbājako hi therena "saṅkapparāgo purisassa kāmo"ti vutte—

"Na te kāmā yāni citrāni loke,
Saṅkapparāgañca vadesi kāmaṁ.
Saṅkappayaṁ akusale vitakke,
Bhikkhūpi te hehinti kāmabhogī"ti—

Āha. Atha naṁ thero avoca—

"Te ce kāmā yāni citrāni loke,
Saṅkapparāgaṁ na vadesi kāmaṁ.
Passanto rūpāni manoramāni,
Satthāpi te hehiti kāmabhogī.

Suṇanto saddāni, ghāyanto gandhāni,
Sāyanto rasāni, phusanto phassāni manoramāni,
Satthāpi te hehiti kāmabhogī"ti.

Athettha dhīrāti atha etesu ārammaṇesu paṇḍitā chandarāgaṁ vinayanti. **Saṁyojanaṁ sabban**ti dasavidhampi saṁyojanaṁ. **Akiñcanan**ti rāgakiñcanādivirahitaṁ. **Nānupatanti dukkhā**ti vaṭṭadukkhā pana tassa upari na patanti.

1. Khu 1. 407 piṭṭhe Suttanipāte.

၄-နသန္တိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၄။ စတုတ္ထေ **ကမနီယာနီ**တိ ရူပါဒီနိ ဣဋ္ဌာရမ္မဏာနိ။ **အပုနာဂမနံ အနာဂန္တာ ပုရိသော မစ္စုဓေယျာ**တိ တေဘူမကဝဋ္ဋသင်္ခါတာ မစ္စုဓေယျာ အပုနာဂမနသင်္ခါတံ နိဗ္ဗာနံ အနာဂန္တာ။ နိဗ္ဗာနံ ဟိ သတ္တာ န ပုနာဂစ္ဆန္တိ၊ တသ္မာ တံ အပုနာဂမနန္တိ ဝုစ္စတိ။ တံ ကာမေသု ဗဒ္ဓေါ စ ပမတ္တော စ အနာဂန္တာ နာမ ဟောတိ၊ သော တံ ပါပုဏိတုံ န သက္ကောတိ၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ **ဆန္ဒဇ**န္တိ တဏှာဆန္ဒတော ဇာတံ။ **အဃ**န္တိ ပဉ္စက္ခန္ဓဒုက္ခံ။ ဒုတိယပဒံ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ **ဆန္ဒဝိနယာ အဃဝိနယော**တိ တဏှာဝိနယေန ပဉ္စက္ခန္ဓဝိနယော။ **အဃဝိနယာ ဒုက္ခဝိနယော**တိ ပဉ္စက္ခန္ဓဝိနယေန ဝဋ္ဋဒုက္ခံ ဝိနီတမေဝ ဟောတိ။ **စိတြာနီ**တိ အာရမ္မဏစိတ္တာနိ။ **သင်္ကပ္ပရာဂေါ**တိ သင်္ကပ္ပိတရာဂေါ။ ဧဝမေတ္ထ ဝတ္ထုကာမံ ပဋိက္ခိပိတွာ ကိလေသကာမော ကာမောတိ ဝုတ္တော။ အယံ ပနတ္ထော **ပသူရသုတ္တေန**[1] ဝိဘာဝေတဗ္ဗော။ ပသူရပရိဗ္ဗာဇကော ဟိ ထေရေန "သင်္ကပ္ပရာဂေါ ပုရိသဿ ကာမော"တိ ဝုတ္တေ—

"န တေ ကာမာ ယာနိ စိတြာနိ လောကေ၊
သင်္ကပ္ပရာဂဉ္စ ဝဒေသိ ကာမံ။
သင်္ကပ္ပယံ အကုသလေ ဝိတက္ကေ၊
ဘိက္ခူပိ တေ ဟေဟိန္တိ ကာမဘောဂီ"တိ—

အာဟ။ အထ နံ ထေရော အဝေါစ—

"တေ စေ ကာမာ ယာနိ စိတြာနိ လောကေ၊
သင်္ကပ္ပရာဂံ န ဝဒေသိ ကာမံ။
ပဿန္တော ရူပါနိ မနောရမာနိ၊
သတ္ထာပိ တေ ဟေဟိတိ ကာမဘောဂီ။

သုဏန္တော သဒ္ဒါနိ၊ ဃာယန္တော ဂန္ဓာနိ၊
သာယန္တော ရသာနိ၊ ဖုသန္တော ဖဿာနိ မနောရမာနိ၊
သတ္ထာပိ တေ ဟေဟိတိ ကာမဘောဂီ"တိ။

အထေတ္ထ ဓီရာတိ အထ ဧတေသု အာရမ္မဏေသု ပဏ္ဍိတာ ဆန္ဒရာဂံ ဝိနယန္တိ။ **သံယောဇနံ သဗ္ဗ**န္တိ ဒသဝိဓမ္ပိ သံယောဇနံ။ **အကိဉ္စန**န္တိ ရာဂ-ကိဉ္စနာဒိဝိရဟိတံ။ **နာနုပတန္တိ ဒုက္ခာ**တိ ဝဋ္ဋဒုက္ခာ ပန တဿ ဥပရိ န ပတန္တိ။

၁-ခု ၁-၄၀၇-ပိဋ္ဌေ သုတ္တနိပါတေ။

Iccāyasmā mogharājāti “pahāsi saṅkhan”ti gāthaṁ sutvā tassaṁ[1] parisati anusandhikusalo Mogharājā nāma thero “imissā gāthāya attho na yathānusandhiṁ gato”ti cintetvā yathānusandhiṁ ghaṭento evamāha. Tattha **idha vā huraṁ vā**ti idhaloke vā paraloke vā. **Naruttamaṁ atthacaraṁ narānan**ti kiñcāpi sabbe khīṇāsavā naruttamā ceva atthacarā ca narānaṁ, thero pana dasabalaṁ sandhāyevamāha. **Ye taṁ namassanti pasaṁsiyā te**ti yadi tathāvimuttaṁ devamanussā namassanti, atha ye taṁ Bhagavantaṁ kāyena vā vācāya vā anupaṭipattiyā vā namassanti, te kiṁ pasaṁsiyā, udāhu apasaṁsiyāti. **Bhikkhū**ti Mogharājattheraṁ ālapati. **Aññāya dhamman**ti catusaccadhammaṁ jānitvā. **Saṅgātigā tepi bhavantī**ti ye taṁ kāyena vā vācāya vā anupaṭipattiyā vā namassanti, te catusaccadhammaṁ aññāya vicikicchaṁ pahāya saṅgātigāpi honti, pasaṁsiyāpi hontīti. . Catutthaṁ.

5. Ujjhānasaññisuttavaṇṇanā

35. Pañcame **ujjhānasaññikā**ti ujjhānasaññī devaloko nāma pāṭiyekko natthi, imā pana devatā Tathāgatassa catupaccayaparibhogaṁ nissāya ujjhāyamānā āgatā. Tāsaṁ kira evaṁ ahosi—“samaṇo Gotamo bhikkhūnaṁ paṁsukūlacīvarapiṇḍiyāloparukkha-mūlasenāsanapūtimuttabhesajjehi santosasseva pariyantakāritaṁ vaṇṇeti, sayaṁ pana pattuṇṇadukūla[2] khomādīni paṇītacīvarāni dhāreti, rājārahaṁ uttamaṁ bhojanaṁ bhuñjati, devavimānakappāya gandhakuṭiyā varasayane sayati, sappinavanītādīni bhesajjāni paṭisevati, divasaṁ mahājanassa dhammaṁ deseti, vacanamassa aññato[3] gacchati, kiriyā aññato”ti ujjhāyamānā āgamiṁsu. Tena tāsaṁ dhammasaṅgāhakattherehi “ujjhānasaññikā”ti nāmaṁ gahitaṁ.

Aññathāsantanti aññenākārena bhūtaṁ. **Nikaccā**tinikatiyāvañcanāya, vañcetvā vāti[4] tattho. **Kitavassevā**ti kitavo vuccati sākuṇiko.

1. Tāyaṁ (Sī), tāsampi (Syā), tāsaṁ(Ka)
2. Cinapaṭadukūla (Syā)
3. Amuto (Ka)
4. Vañcetvāti (Sī, Syā)

ဣစ္စာယသ္မာ မောဃရာဇာတိ “ပဟာသိ သင်္ခ”န္တိ ဂါထံ သုတွာ တဿံ[1] ပရိသတိ အနုသန္ဓိကုသလော မောဃရာဇာ နာမ ထေရော “ဣမိဿာ ဂါထာယ အတ္ထော န ယထာနုသန္ဓိံ ဂတော”တိ စိန္တေတွာ ယထာနုသန္ဓိံ ဃဋေန္တော ဧဝမာဟ။ တတ္ထ **ဣဓ ဝါ ဟုရံ ဝါ**တိ ဣဓလောကေ ဝါ ပရလောကေ ဝါ။ **နရုတ္တမံ အတ္ထစရံ နရာန**န္တိ ကိဉ္စာပိ သဗ္ဗေ ခီဏာသဝါ နရုတ္တမာ စေဝ အတ္ထစရာ စ နရာနံ၊ ထေရော ပန ဒသဗလံ သန္ဓာယေဝမာဟ။ **ယေ တံ နမဿန္တိ ပသံသိယာ တေ**တိ ယဒိ တထာဝိမုတ္တံ ဒေဝမနုဿာ နမဿန္တိ၊ အထ ယေ တံ ဘဂဝန္တံ ကာယေန ဝါ ဝါစာယ ဝါ အနုပဋိပတ္တိယာ ဝါ နမဿန္တိ၊ တေ ကိံ ပသံသိယာ၊ ဥဒါဟု အပသံသိယာတိ။ **ဘိက္ခူ**တိ မောဃရာဇတ္ထေရံ အာလပတိ။ **အညာယ ဓမ္မ**န္တိ စတုသစ္စဓမ္မံ ဇာနိတွာ။ **သင်္ဂါတိဂါ တေပိ ဘဝန္တီ**တိ ယေ တံ ကာယေန ဝါ ဝါစာယ ဝါ အနုပဋိပတ္တိယာ ဝါ နမဿန္တိ၊ တေ စတုသစ္စဓမ္မံ အညာယ ဝိစိကိစ္ဆံ ပဟာယ သင်္ဂါတိဂါပိ ဟောန္တိ၊ ပသံသိယာပိ ဟောန္တီတိ။ ။စတုတ္ထံ။

၅-ဥဇ္ဈာနသညိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၅။ ပဉ္စမေ **ဥဇ္ဈာနသညိကာ**တိ ဥဇ္ဈာနသညီ ဒေဝလောကော နာမ ပါဋိယေက္ကော နတ္ထိ၊ ဣမာ ပန ဒေဝတာ တထာဂတဿ စတုပစ္စယပရိဘောဂံ နိဿာယ ဥဇ္ဈာယမာနာ အာဂတာ။ တာသံ ကိရ ဧဝံ အဟောသိ—“သမဏော ဂေါတမော ဘိက္ခူနံ ပံသုကူလစီဝရပိဏ္ဍိယာလောပရုက္ခမူလသေနာသနပူတိမုတ္တဘေသဇ္ဇေဟိ သန္တောသဿေဝ ပရိယန္တကာရိတံ ဝဏ္ဏေတိ၊ သယံ ပန ပတ္တုဏ္ဏဒုကူလ[2]ခေါမာဒီနိ ပဏီတစီဝရာနိ ဓာရေတိ၊ ရာဇာရဟံ ဥတ္တမံ ဘောဇနံ ဘုဉ္ဇတိ၊ ဒေဝဝိမာနကပ္ပါယ ဂန္ဓကုဋိယာ ဝရသယနေ သယတိ၊ သပ္ပိနဝနီတာဒီနိ ဘေသဇ္ဇာနိ ပဋိသေဝတိ၊ ဒိဝသံ မဟာဇနဿ ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ ဝစနမဿ အညတော[3] ဂစ္ဆတိ, ကိရိယာ အညတော”တိ ဥဇ္ဈာယမာနာ အာဂမိံသု။ တေန တာသံ ဓမ္မသင်္ဂါဟကတ္ထေရေဟိ “ဥဇ္ဈာနသညိကာ”တိ နာမံ ဂဟိတံ။

အညထာ သန္တန္တိ အညေနာကာရေန ဘူတံ။ **နိကစ္စာ**တိ နိကတိယာ ဝဉ္စနာယ၊ ဝဉ္စေတွာ ဝါတိ[4] အတ္ထော။ **ကိတဝဿေဝါ**တိ ကိတဝေါ ဝုစ္စတိ သာကုဏိကော။

၁-တာယံ (သီ)၊ တာသမ္ပိ (သျာ)၊ တာသံ (က)
၂-စိနပဋဒုကူလ (သျာ)
၃-အမုတော (က)
၄-ဝဉ္စေတွာတိ (သီ၊ သျာ)

So hi agumbova samāno sākhapaṇṇādipaṭicchādanena gumbavaṇṇaṁ dassetvā upagate moratittirādayo sakuṇe māretvā dārabharaṇaṁ karoti. Iti tassa kitavassa imāya vañcanāya evaṁ vañcetvā sakuṇamaṁsabhojanaṁ viya kuhakassāpi paṁsukūlena attānaṁ paṭicchādetvā kathāchekatāya mahājanaṁ vañcetvā khādamānassa vicarato. **Bhuttaṁ theyyena tassa tan**ti sabbopi tassa catupaccayaparibhogo theyyena paribhutto nāmt hotīti devatā Bhagavantaṁ sandhāya vadati. **Parijānanti paṇḍitā**ti ayaṁ kārako vā akārako vāti paṇḍitā jānanti. Iti tā devatā "Tathāgatāpi mayameva paṇḍitā"ti maññamānā evamāhaṁsu.

Atha Bhagavā **nayidan**ti-ādimāha. Tattha **yāyaṁ paṭipadā daḷhā**ti ayaṁ dhammānudhammapaṭipadā daḷhā thirā. Yāya paṭipadāya dhīrā paṇḍitā ārammaṇūpani-jjhānena lakkhaṇūpanijjhānena cāti dvīhi jhānehi jhāyino mārabandhanā pamuccanti, taṁ[1] paṭipadaṁ bhāsitamattena vā savanamattena vā okkamituṁ paṭipajjituṁ na sakkāti attho. **Na ve dhīrā pakubbantī**ti dhīrā paṇḍitā viditvā lokapariyāyaṁ saṅkhāralokassa udayabbayaṁ ñatvā catusaccadhammañca aññāya kilesanibbānena nibbutā loke visattikaṁ tiṇṇā evaṁ na kubbanti, mayaṁ evarūpāni na kathemāti[2] attho.

Pathaviyaṁ patiṭṭhahitvāti "ayuttaṁ amhehi kataṁ, akārakameva mayaṁ kārakavādena samudācarimhā"ti lajjamānā Mahābrahmani[3] viya Bhagavati gāravaṁ paccupaṭṭhapetvā aggikkhandhaṁ viya Bhagavantaṁ durāsadaṁ katvā passamānā ākāsato otaritvā bhūmiyaṁ ṭhatvāti attho. **Accayo**ti aparādho. **No bhante accāgamā**ti amhe atikkamma abhibhavitvā pavatto. **Āsādetabban**ti ghaṭṭayitabbaṁ. Tā kira devatā Bhagavantaṁ kāyena vācāyāti dvīhipi ghaṭṭayiṁsu. Tathāgataṁ avanditvā ākāse patiṭṭhamānā kāyena ghaṭṭayiṁsu, kitavopamaṁ āharitvā nānappakārakaṁ asabbhivādaṁ[4] vadamānā vācāya ghaṭṭayiṁsu. Tasmā āsādetabbaṁ amaññimhāti āhaṁsu. **Paṭiggaṇhātū**ti khamatu. **Āyatiṁ**

1. Tañca (Ka)
2. Na kathentīti (Syā), na karontīti (Ka)
3. Mahābrahmā (Sya), mahabrahme (Ka)
4. Asabbhavācaṁ (Sī)

သော ဟိ အဂုမ္ဗောဝ သမာနော သာခါပဏ္ဏာဒိပဋိစ္ဆာဒနေန ဂုမ္ဗဝဏ္ဏံ ဒဿေတွာ ဥပဂတေ မောရတိတ္တိရာဒယော သကုဏေ မာရေတွာ ဒါရဘရဏံ ကရောတိ။ ဣတိ တဿ ကိတဝဿ ဣမာယ ဝဉ္စနာယ ဧဝံ ဝဉ္စေတွာ သကုဏမံသဘောဇနံ ဝိယ ကုဟကဿာပိ ပံသုကူလေန အတ္တာနံ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ ကထာဆေကတာယ မဟာဇနံ ဝဉ္စေတွာ ခါဒမာနဿ ဝိစရတော။ **ဘုတ္တံ ထေယျေန တဿ တန္တိ** သဗ္ဗောပိ တဿ စတုပစ္စယပရိဘောဂေါ ထေယျေန ပရိဘုတ္တော နာမ ဟောတီတိ ဒေဝတာ ဘဂဝန္တံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ **ပရိဇာနန္တိ ပဏ္ဍိတာ**တိ အယံ ကာရကော ဝါ အကာရကော ဝါတိ ပဏ္ဍိတာ ဇာနန္တိ။ ဣတိ တာ ဒေဝတာ "တထာဂတာပိ မယမေဝ ပဏ္ဍိတာ"တိ မညမာနာ ဧဝမာဟံသု။

အထ ဘဂဝါ **နယိဒန္တိ**အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ယာယံ ပဋိပဒါ ဒဠှာ**တိ အယံ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပဒါ ဒဠှာ ထိရာ။ ယာယ ပဋိပဒါယ ဓီရာ ပဏ္ဍိတာ အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနေန လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနေန စာတိ ဒွီဟိ ဈာနေဟိ ဈာယိနော မာရဗန္ဓနာ ပမုစ္စန္တိ၊ တံ[1] ပဋိပဒံ ဘာသိတမတ္တေန ဝါ သဝနမတ္တေန ဝါ ဩက္ကမိတုံ ပဋိပဇ္ဇိတုံ န သက္ကာတိ အတ္ထော။ **န ဝေ ဓီရာ ပကုဗ္ဗန္တီ**တိ ဓီရာ ပဏ္ဍိတာ ဝိဒိတွာ လောကပရိယာယံ သင်္ခါရလောကဿ ဥဒယဗ္ဗယံ ဉတွာ စတုသစ္စဓမ္မဉ္စ အညာယ ကိလေသနိဗ္ဗာနေန နိဗ္ဗုတာ လောကေ ဝိသတ္တိကံ တိဏ္ဏာ ဧဝံ န ကုဗ္ဗန္တိ၊ မယံ ဧဝရူပါနိ န ကထေမာတိ[2] အတ္ထော။

ပထဝိယံ ပတိဋ္ဌဟိတွာတိ "အယုတ္တံ အမှေဟိ ကတံ၊ အကာရကမေဝ မယံ ကာရကဝါဒေန သမုဒါစရိမှာ"တိ လဇ္ဇမာနာ မဟာဗြဟ္မနိ[3] ဝိယ ဘဂဝတိ ဂါရဝံ ပစ္စုပဋ္ဌပေတွာ အဂ္ဂိက္ခန္ဓံ ဝိယ ဘဂဝန္တံ ဒုရာသဒံ ကတွာ ပဿမာနာ အာကာသတော ဩတရိတွာ ဘူမိယံ ဌတွာတိ အတ္ထော။ **အစ္စယော**တိ အပရာဓော။ **နော ဘန္တေ အစ္စာဂမာ**တိ အမှေ အတိက္ကမ္မ အဘိဘဝိတွာ ပဝတ္တော။ **အာသာဒေတဗ္ဗန္တိ** ဃဋ္ဋယိတဗ္ဗံ။ တာ ကိရ ဒေဝတာ ဘဂဝန္တံ ကာယေန ဝါစာယာတိ ဒွီဟိပိ ဃဋ္ဋယိံသု။ တထာဂတံ အဝန္ဒိတွာ အာကာသေ ပတိဋ္ဌမာနာ ကာယေန ဃဋ္ဋယိံသု၊ ကိတဝေါပမံ အာဟရိတွာ နာနပ္ပကာရကံ အသဗ္ဘိဝါဒံ[4] ဝဒမာနာ ဝါစာယ ဃဋ္ဋယိံသု။ တသ္မာ အာသာဒေတဗ္ဗံ အမညိမှာတိ အာဟံသု။ **ပဋိဂ္ဂဏှာတူ**တိ ခမတု။ **အာယတိံ**

၁-တဉ္စ (က)
၂-န ကထေန္တီတိ (သျာ)၊ န ကရောန္တီတိ (က)
၃-မဟာဗြဟ္မာ (သျာ)၊ မဟာဗြဟ္မေ (က)
၄-အသဗ္ဘဝါစံ (သီ)

saṁvarāyāti anāgate saṁvaraṇatthāya[1], puna evarūpassa aparādhassa dosassa akaraṇatthāya.

Sitaṁ pātvākāsīti aggadante dassento pahaṭṭhākāraṁ dassesi. Kasmā? Tā kira devatā na sabhāvena khamāpenti, lokiyamahājanañca sadevake loke aggapuggalaṁ Tathāgatañca ekasadisaṁ karonti. Atha Bhagavā “parato kathāya uppannāya Buddhabalaṁ dīpetvā pacchā khamissāmī”ti sitaṁ pātvākāsi. **Bhiyyoso mattāyā**ti atirekappamāṇena. **Imaṁ gāthaṁ abhāsī**ti kupito esa amhākanti maññamānā abhāsi.

Na paṭigaṇhatīti na khamati nādhivāseti. **Kopantaro**ti abbhantare uppannakopo. **Dosagarū**ti dosaṁ garuṁ katvā ādāya viharanto. **Sa veraṁ paṭimuñcatī**ti so evarūpo gaṇṭhikaṁ paṭimuñcanto viya taṁ veraṁ attani paṭimuñcati ṭhapeti, na paṭinissajjatīti attho. **Accayo ce na vijjethā**ti sace accāyikakammaṁ na bhaveyya. **No cidhāpagataṁ siyā**ti yadi aparādho nāma na bhaveyya. **Kenīdha kusalo siyā**ti yadi verāni na sammeyyuṁ, kena kāraṇena kusalo bhaveyya.

Kassaccayāti gāthāya kassa atikkamo natthi, kassa aparādho natthi, ko sammohaṁ nāpajjati, ko niccameva paṇḍito nāmāti attho. Imaṁ kira gāthaṁ bhaṇāpanatthaṁ Bhagavato sitapātukammaṁ. Tasmā idāni devatānaṁ Buddhabalaṁ dīpetvā khamissāmīti **Tathāgatassa Buddhassā**ti-ādimāha. Tattha **Tathāgatassā**ti tathā āgatoti evamādīhi kāraṇehi Tathāgatassa. **Buddhassā**ti catunnaṁ saccānaṁ Buddhattādīhi kāraṇehi vimokkhantikapaṇṇattivasena evaṁ laddhanāmassa. **Accayaṁ desayantīnan**ti yaṁ vuttaṁ tumhehi “accayaṁ desayantīnaṁ -pa- sa veraṁ paṭimuñcatī”ti, taṁ sādhu vuttaṁ, ahaṁ pana taṁ veraṁ nābhinandāmi na patthayāmīti attho. **Paṭiggaṇhāmi voccayan**ti tumhākaṁ aparādhaṁ khamāmīti. . Pañcamaṁ.

1. Saṁvaratthāya (Ka)

သံဝရာယာတိ အနာဂတေ သံဝရဏတ္ထာယ[1]၊ ပုန ဧဝရူပဿ အပရာဓဿ ဒေါသဿ အကရဏတ္ထာယ။

သိတံ ပါတွာကာသီတိ အဂ္ဂဒန္တေ ဒဿေန္တော ပဟဋ္ဌာကာရံ ဒဿေသိ။ ကသ္မာ? တာ ကိရ ဒေဝတာ န သဘာဝေန ခမာပေန္တိ၊ လောကိယမဟာဇနဉ္စ သဒေဝကေ လောကေ အဂ္ဂပုဂ္ဂလံ တထာဂတဉ္စ ဧကသဒိသံ ကရောန္တိ။ အထ ဘဂဝါ “ပရတော ကထာယ ဥပ္ပန္နာယ ဗုဒ္ဓဗလံ ဒီပေတွာ ပစ္ဆာ ခမိဿာမီ”တိ သိတံ ပါတွာကာသိ။ **ဘိယျောသော မတ္တာယာ**တိ အတိရေကပ္ပမာဏေန။ **ဣမံ ဂါထံ အဘာသီ**တိ ကုပိတော ဧသ အမှာကန္တိ မညမာနာ အဘာသိ။

န ပဋိဂဏှာတီတိ န ခမတိ နာဓိဝါသေတိ။ **ကောပန္တရော**တိ အဗ္ဘန္တရေ ဥပ္ပန္နကောပေါ။ **ဒေါသဂရူ**တိ ဒေါသံ ဂရုံ ကတွာ အာဒါယ ဝိဟရန္တော။ **သ ဝေရံ ပဋိမုဉ္စတီ**တိ သော ဧဝရူပေါ ဂဏ္ဌိကံ ပဋိမုဉ္စန္တော ဝိယ တံ ဝေရံ အတ္တနိ ပဋိမုဉ္စတိ ဌပေတိ၊ န ပဋိနိဿဇ္ဇတီတိ အတ္ထော။ **အစ္စယော စေ န ဝိဇ္ဇေထာ**တိ သစေ အစ္စာယိကကမ္မံ န ဘဝေယျ။ **နော စိဓာပဂတံ သိယာ**တိ ယဒိ အပရာဓော နာမ န ဘဝေယျ။ **ကေနီဓ ကုသလော သိယာ**တိ ယဒိ ဝေရာနိ န သမ္မေယျုံ၊ ကေန ကာရဏေန ကုသလော ဘဝေယျ။

ကဿစ္စယာတိ ဂါထာယ ကဿ အတိက္ကမော နတ္ထိ၊ ကဿ အပရာဓော နတ္ထိ၊ ကော သမ္မောဟံ နာပဇ္ဇတိ၊ ကော နိစ္စမေဝ ပဏ္ဍိတော နာမာတိ အတ္ထော။ ဣမံ ကိရ ဂါထံ ဘဏာပနတ္ထံ ဘဂဝတော သိတပါတုကမ္မံ။ တသ္မာ ဣဒါနိ ဒေဝတာနံ ဗုဒ္ဓဗလံ ဒီပေတွာ ခမိဿာမီတိ **တထာဂတဿ ဗုဒ္ဓဿာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **တထာဂတဿာ**တိ တထာ အာဂတောတိ ဧဝမာဒီဟိ ကာရဏေဟိ တထာဂတဿ။ **ဗုဒ္ဓဿာ**တိ စတုန္နံ သစ္စာနံ ဗုဒ္ဓတ္တာဒီဟိ ကာရဏေဟိ ဝိမောက္ခန္တိကပဏ္ဏတ္တိဝသေန ဧဝံ လဒ္ဓနာမဿ။ **အစ္စယံ ဒေသယန္တီန**န္တိ ယံ ဝုတ္တံ တုမှေဟိ “အစ္စယံ ဒေသယန္တီနံ။ ပ။ သ ဝေရံ ပဋိမုဉ္စတီ”တိ၊ တံ သာဓု ဝုတ္တံ၊ အဟံ ပန တံ ဝေရံ နာဘိနန္ဒာမိ န ပတ္ထယာမီတိ အတ္ထော။ **ပဋိဂ္ဂဏှာမိ ဝေါစ္စယ**န္တိ တုမှာကံ အပရာဓံ ခမာမီတိ။ ။ပဉ္စမံ။

၁-သံဝရတ္ထာယ (က)

6. Saddhāsuttavaṇṇānā

36. Chaṭṭhe **saddhā dutiyā purisassa hotī**ti purisassa devaloke manussaloke ceva nibbānaṁ ca gacchantassa saddhā dutiyā hoti, sahāyakiccaṁ sādheti. **No ce assaddhiyaṁ avatiṭṭhatī**ti yadi assaddhiyaṁ na tiṭṭhati. **Yaso**ti parivāro. **Kittī**ti vaṇṇabhaṇanaṁ. **Tatvassa hotī**ti tato assa hoti. **Nānupatanti saṅgā**ti rāgasaṅgādayo pañca saṅgā na anupatanti. **Pamādamanuyuñjantī**ti ye pamādaṁ karonti nibbattenti, te taṁ anuyuñjanti nāma. **Dhanaṁ seṭṭhaṁva rakkhatī**ti muttāmaṇisārādi-uttamadhanaṁ viya rakkhati. **Jhāyanto**ti lakkhaṇūpanijjhānenaca ārammaṇūpanijjhānena ca jhāyanto. Tattha **lakkhaṇūpanijjhānaṁ** nāma vipassanāmaggaphalāni. Vipassanā hi tīṇi lakkhaṇāni upanijjhāyatīti lakkhaṇūpanijjhānaṁ. Maggo vipassanāya āgatakiccaṁ sādhetīti lakkhaṇūpanijjhānaṁ. Phalaṁ tathalakkhaṇaṁ nirodhasaccaṁ upanijjhāyatīti lakkhaṇūpanijjhānaṁ. Aṭṭha samāpattiyo pana kasiṇārammaṇassa upanijjhāyanato **ārammaṇūpanijjhānan**ti veditabbā. **Paramaṁ** nāma arahattasukhaṁ adhippetanti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Samayasuttavaṇṇanā

37. Sattame **sakkesū**ti "sakyā vata bho kumārā"ti[1] udānaṁ paṭicca sakkāti laddhanāmānaṁ rājakumārānaṁ nivāso ekopi janapado ruḷhīsaddena sakkāti vuccati. Tasmiṁ Sakkesu janapade. **Mahāvane**ti sayaṁjāte aropime himavantena saddhiṁ ekābaddhe mahati vane. **Sabbehava arahantehī**ti imaṁ suttaṁ kathitadivaseyeva patta-arahantehi.

Tatrāyaṁ anupubbikathā—Sākiyakoliyā hi kira Kapilavatthunagarassa ca Koliyanagarassa ca antare Rohiṇiṁ nāma nadiṁ ekeneva āvaraṇena bandhāpetvā sassāni kārenti. Atha jeṭṭhamūlamāse sassesu milāyantesu ubhayanagaravāsīnampi kammakārā[2] sannipatiṁsu. Tattha Koliyanagaravāsino āhaṁsu "idaṁ udakaṁ ubhayato āhariyamānaṁ[3] na tumhākaṁ, na amhākaṁ pahossati[4], amhākaṁ pana sassaṁ ekena udakeneva nipphajjissati, idaṁ udakaṁ amhākaṁ dethā"ti. Kapilavatthuvāsino āhaṁsu "tumhesu koṭṭhe pūretvā ṭhitesu mayaṁ

1. Dī 1. 87 piṭṭhe.
2. Kammakarā (Syā)
3. Hariyamānaṁ (Syā, Ka)
4. Pahoti (Sī, Ka)

၆-သဒ္ဓါသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၆။ ဆဋ္ဌေ **သဒ္ဓါ ဒုတိယာ ပုရိသဿ ဟောတီ**တိ ပုရိသဿ ဒေဝလောကေ မနုဿလောကေ စေဝ နိဗ္ဗာနံ စ ဂစ္ဆန္တဿ သဒ္ဓါ ဒုတိယာ ဟောတိ၊ သဟာယကိစ္စံ သာဓေတိ။ **နော စေ အဿဒ္ဓိယံ အဝတိဋ္ဌတီ**တိ ယဒိ အဿဒ္ဓိယံ န တိဋ္ဌတိ။ **ယသော**တိ ပရိဝါရော။ **ကိတ္တီ**တိ ဝဏ္ဏဘဏနံ။ **တတွဿ ဟောတီ**တိ တတော အဿ ဟောတိ။ **နာနုပတန္တိ သင်္ဂါ**တိ ရာဂသင်္ဂါဒယော ပဉ္စ သင်္ဂါ န အနုပတန္တိ။ **ပမာဒမနုယုဉ္ဇန္တီ**တိ ယေ ပမာဒံ ကရောန္တိ နိဗ္ဗတ္တေန္တိ၊ တေ တံ အနုယုဉ္ဇန္တိ နာမ။ **ဓနံ သေဋ္ဌံဝ ရက္ခတီ**တိ မုတ္တာမဏိသာရာဒိဥတ္တမဓနံ ဝိယ ရက္ခတိ။ **ဈာယန္တော**တိ လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနေန စ အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနေန စ ဈာယန္တော။ တတ္ထ **လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနံ** နာမ ဝိပဿနာမဂ္ဂဖလာနိ။ ဝိပဿနာ ဟိ တီဏိ လက္ခဏာနိ ဥပနိဇ္ဈာယတီတိ လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနံ။ မဂ္ဂေါ ဝိပဿနာယ အာဂတကိစ္စံ သာဓေတီတိ လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနံ။ ဖလံ တထလက္ခဏံ နိရောဓသစ္စံ ဥပနိဇ္ဈာယတီတိ လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနံ။ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော ပန ကသိဏာရမ္မဏဿ ဥပနိဇ္ဈာယနတော **အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနန္တိ** ဝေဒိတဗ္ဗာ။ **ပရမံ** နာမ အရဟတ္တသုခံ အဓိပ္ပေတန္တိ။ ။ဆဋ္ဌံ။

၇-သမယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၇။ သတ္တမေ **သက္ကေသူ**တိ "သကျာ ဝတ ဘော ကုမာရာ"တိ[၁] ဥဒါနံ ပဋိစ္စ သက္ကာတိ လဒ္ဓနာမာနံ ရာဇကုမာရာနံ နိဝါသော ဧကောပိ ဇနပဒေါ ရုဠှီသဒ္ဒေန သက္ကာတိ ဝုစ္စတိ။ တသ္မိံ သက္ကေသု ဇနပဒေ။ **မဟာဝနေ**တိ သယံဇာတေ အရောပိမေ ဟိမဝန္တေန သဒ္ဓိံ ဧကာဗဒ္ဓေ မဟတိ ဝနေ။ **သဗ္ဗေဟေဝ အရဟန္တေဟီ**တိ ဣမံ သုတ္တံ ကထိတဒိဝသေယေဝ ပတ္တအရဟန္တေဟိ။

တတြာယံ အနုပုဗ္ဗိကထာ—သာကိယကောလိယာ ဟိ ကိရ ကပိလဝတ္ထုနဂရဿ စ ကောလိယနဂရဿ စ အန္တရေ ရောဟိဏိံ နာမ နဒိံ ဧကေနေဝ အာဝရဏေန ဗန္ဓာပေတွာ သဿာနိ ကာရေန္တိ။ အထ ဇေဋ္ဌမူလမာသေ သဿေသု မိလာယန္တေသု ဥဘယနဂရဝါသီနမ္ပိ ကမ္မကာရာ[၂] သန္နိပတိံသု။ တတ္ထ ကောလိယနဂရဝါသိနော အာဟံသု "ဣဒံ ဥဒကံ ဥဘယတော အာဟရိယမာနံ[၃] န တုမှာကံ, န အမှာကံ ပဟောဿတိ[၄]၊ အမှာကံ ပန သဿံ ဧကေန ဥဒကေနေဝ နိပ္ဖဇ္ဇိဿတိ၊ ဣဒံ ဥဒကံ အမှာကံ ဒေထာ"တိ။ ကပိလဝတ္ထုဝါသိနော အာဟံသု "တုမှေသု ကောဋ္ဌေ ပူရေတွာ ဌိတေသု မယံ

၁-ဒီ ၁-၈၇-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ကမ္မကရာ (သျာ) ၃-ဟရိယမာနံ (သျာ၊ က) ၄-ပဟောတိ (သီ၊ က)

rattasuvaṇṇanīlamaṇikāḷakahāpaṇe ca gahetvā pacchipasibbakādihatthā na sakkhissāma tumhākaṁ gharadvāre vicarituṁ, amhākampi sassaṁ ekeneva udakena nipphajjissati, idaṁ udakaṁ amhākaṁ dethā"ti. "Na mayaṁ dassāmā"ti. "Mayampi nadassāmā"ti. Evaṁ kathaṁ vaḍḍhetvā eko uṭṭhāya ekassa pahāraṁ adāsi, sopi aññassāti evaṁ aññamaññaṁ paharitvā rājakulānaṁ jātiṁ ghaṭṭetvā kalahaṁ vaḍḍhayiṁsu.

Koliyakammakārā vadanti "tumhe Kapilavatthuvāsike gahetvā gajjatha, ye soṇasiṅgālādayo viya attano bhaginīhi saddhiṁ saṁvasiṁsu, etesaṁ hatthino ca assā ca phalakāvudhāni ca amhākaṁ kiṁ karissantī"ti. Sākiyakammakārā vadanti "tumhe dāni kuṭṭhino dārake gahetvā gajjatha, ye anāthā niggatikā tiracchānā viya kolarukkhe vasiṁsu, etesaṁ hatthino ca assā ca phalakāvudhāni ca amhākaṁ kiṁ karissantī"ti. Te gantvā tasmiṁ kamme niyutta-amaccānaṁ kathesuṁ, amaccā rājakulānaṁ kathesuṁ, tato sākiyā "bhaginīhi saddhiṁ saṁvasitakānaṁ thāmañca balañca dassessāmā"ti yuddhasajjā nikkhamiṁsu. Koliyāpi "Kolarukkhavāsīnaṁ thāmañca balañca dassessāmā"ti yuddhasajjā nikkhamiṁsu.

Bhagavāpi rattiyā paccūsasamayeva mahākaruṇāsamāpattito uṭṭhāya lokaṁ volokento ime evaṁ yuddhasajje nikkhamante addasa. Disvā "mayi gate ayaṁ kalaho vūpasammissati nu kho udāhu no"ti upadhārento "ahamettha gantvā kalahavūpasamanatthaṁ tīṇi jātakāni kathessāmi, tato kalaho vūpasammissati. Atha sāmaggidīpanatthāya dve jātakāni kathetvā **Attadaṇḍasuttaṁ** desessāmi. Desanaṁ sutvā ubhayanagaravāsinopi aḍḍhatiyāni aḍḍhatiyāni kumārasatāni dassanti, ahaṁ te pabbājessāmi, tadā mahāsamāgamo bhavissatī"ti sanniṭṭhānaṁ akāsi. Tasmā imesu yuddhasajjesu nikkhamantesu kassaci anārocetvā sayameva pattacīvaramādāya gantvā dvinnaṁ senānaṁ antare ākāse pallaṅkaṁ ābhujitvā chabbaṇṇarasmiyo vissajjetvā nisīdi.

Kapilavatthuvāsino Bhagavantaṁ disvāva "amhākaṁ ñātiseṭṭho Satthā āgato, diṭṭho nu kho tena amhākaṁ kalahakaraṇabhāvo"ti cintetvā "na kho pana sakkā Bhagavati āgate amhehi parassa sarīre

ရတ္တသုဝဏ္ဏနီလမဏိကာဠကဟာပဏေ စ ဂဟေတွာ ပစ္ဆိပသိဗ္ဗကာဒိဟတ္ထာ န သက္ခိဿာမ တုမှာကံ ဃရဒွါရေ ဝိစရိတုံ၊ အမှာကမ္ပိ သဿံ ဧကေနေဝ ဥဒကေန နိပ္ဖဇ္ဇိဿတိ၊ ဣဒံ ဥဒကံ အမှာကံ ဒေထာ"တိ။ "န မယံ ဒဿာမာ"တိ။ "မယမ္ပိ နဒဿာမာ"တိ။ ဧဝံ ကထံ ဝဍ္ဎေတွာ ဧကော ဥဋ္ဌာယ ဧကဿ ပဟာရံ အဒါသိ၊ သောပိ အညဿာတိ ဧဝံ အညမညံ ပဟရိတွာ ရာဇကုလာနံ ဇာတိံ ဃဋ္ဋေတွာ ကလဟံ ဝဍ္ဎယိံသု။

ကောလိယကမ္မကာရာ ဝဒန္တိ "တုမှေ ကပိလဝတ္ထုဝါသိကေ ဂဟေတွာ ဂဇ္ဇထ၊ ယေ သောဏသိင်္ဂါလာဒယော ဝိယ အတ္တနော ဘဂိနီဟိ သဒ္ဓိံ သံဝသိံသု၊ ဧတေသံ ဟတ္ထိနော စ အဿာ စ ဖလကာဝုဓာနိ စ အမှာကံ ကိံ ကရိဿန္တီ"တိ။ သာကိယကမ္မကာရာ ဝဒန္တိ "တုမှေ ဒါနိ ကုဋ္ဌိနော ဒါရကေ ဂဟေတွာ ဂဇ္ဇထ၊ ယေ အနာထာ နိဂ္ဂတိကာ တိရစ္ဆာနာ ဝိယ ကောလရုက္ခေ ဝသိံသု၊ ဧတေသံ ဟတ္ထိနော စ အဿာ စ ဖလကာဝုဓာနိ စ အမှာကံ ကိံ ကရိဿန္တီ"တိ။ တေ ဂန္တွာ တသ္မိံ ကမ္မေ နိယုတ္တအမစ္စာနံ ကထေသုံ၊ အမစ္စာ ရာဇကုလာနံ ကထေသုံ၊ တတော သာကိယာ "ဘဂိနီဟိ သဒ္ဓိံ သံဝသိတကာနံ ထာမဉ္စ ဗလဉ္စ ဒဿေဿာမာ"တိ ယုဒ္ဓသဇ္ဇာ နိက္ခမိံသု။ ကောလိယာပိ "ကောလရုက္ခဝါသီနံ ထာမဉ္စ ဗလဉ္စ ဒဿေဿာမာ"တိ ယုဒ္ဓသဇ္ဇာ နိက္ခမိံသု။

ဘဂဝါပိ ရတ္တိယာ ပစ္စူသသမယေဝ မဟာကရုဏာသမာပတ္တိတော ဥဋ္ဌာယ လောကံ ဝေါလောကေန္တော ဣမေ ဧဝံ ယုဒ္ဓသဇ္ဇေ နိက္ခမန္တေ အဒ္ဒသ။ ဒိသွာ "မယိ ဂတေ အယံ ကလဟော ဝူပသမ္မိဿတိ နု ခေါ ဥဒါဟု နော"တိ ဥပဓာရေန္တော "အဟမေတ္ထ ဂန္တွာ ကလဟဝူပသမနတ္ထံ တီဏိ ဇာတကာနိ ကထေဿာမိ၊ တတော ကလဟော ဝူပသမ္မိဿတိ။ အထ သာမဂ္ဂိဒီပနတ္ထာယ ဒွေ ဇာတကာနိ ကထေတွာ **အတ္တဒဏ္ဍသုတ္တံ** ဒေသေဿာမိ။ ဒေသနံ သုတွာ ဥဘယနဂရဝါသိနောပိ အဍ္ဎတိယာနိ အဍ္ဎတိယာနိ ကုမာရသတာနိ ဒဿန္တိ၊ အဟံ တေ ပဗ္ဗာဇေဿာမိ၊ တဒါ မဟာသမာဂမော ဘဝိဿတီ"တိ သန္နိဋ္ဌာနံ အကာသိ။ တသ္မာ ဣမေသု ယုဒ္ဓသဇ္ဇေသု နိက္ခမန္တေသု ကဿစိ အနာရောစေတွာ သယမေဝ ပတ္တစီဝရမာဒါယ ဂန္တွာ ဒွိန္နံ သေနာနံ အန္တရေ အာကာသေ ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ ဆဗ္ဗဏ္ဏရသ္မိယော ဝိဿဇ္ဇေတွာ နိသီဒိ။

ကပိလဝတ္ထုဝါသိနော ဘဂဝန္တံ ဒိသွာဝ "အမှာကံ ဉာတိသေဋ္ဌော သတ္ထာ အာဂတော၊ ဒိဋ္ဌော နု ခေါ တေန အမှာကံ ကလဟကရဏဘာဝေါ"တိ စိန္တေတွာ "န ခေါ ပန သက္ကာ ဘဂဝတိ အာဂတေ အမှေဟိ ပရဿ သရီရေ

satthaṁ pātetuṁ, Koliyanagaravāsino amhe hanantu vā bajjhantu vā”ti āvudhāni chaḍḍetvā Bhagavantaṁ vanditvā nisīdiṁsu. Koliyanagaravāsinopi tatheva cintetvā āvudhāni chaḍḍetvā Bhagavantaṁ vanditvā nisīdiṁsu.

Bhagavā jānantova “kasmā āgatattha mahārājā”ti pucchi. “Na Bhagavā titthakīḷāya, na pabbatakīḷāya, na nadīkīḷāya, na giridassanatthaṁ, imasmiṁ pana ṭhāne saṅgāmaṁ paccupaṭṭhapetvā āgatamhā”ti. Kiṁ nissāya vo kalaho mahārājāti. Udakaṁ bhanteti. Udakaṁ kiṁ agghati mahārājāti. Appaṁ bhanteti. Pathavī nāma kiṁ agghati mahārājāti. Anagghā bhanteti. Khattiyā kiṁ agghantīti. Khattiyā nāma anagghā bhanteti. Appamūlaṁ udakaṁ nissāya kimatthaṁ anagghe khattiye nāsetha mahārāja, kalahe assādo nāma natthi, kalahavasena mahārāja aṭṭhāne veraṁ katvā ekāya rukkhadevatāya kāḷasīhena saddhiṁ baddhāghāto sakalampi imaṁ kappaṁ anuppattoyevāti vatvā **Phandanajātakaṁ**[1] kathesi. Tato “parapattiyena nāma mahārāja na bhavitabbaṁ. Parapattiyā hutvā hi ekassa sasakassa kathāya tiyojanasahassavitthate Himavante catuppadagaṇā mahāsamuddaṁ pakkhandino ahesuṁ. Tasmā parapattiyena na bhavitabban”ti vatvā **Pathavī-undriyajātakaṁ**[2] kathesi. Tato “kadāci mahārāja dubbalopi mahābalassa randhaṁ vivaraṁ passati, kadāci mahā balo dubbalassa. Laṭukikāpi hi sakuṇikā hatthināgaṁ ghātesī”ti **Laṭukikajātakaṁ**[3] kathesi. Evaṁ kalahavūpasamanatthāya tīṇi jātakāni kathetvā sāmaggiparidīpanatthāya dve jātakāni kathesi. Kathaṁ? Samaggānaṁ hi mahārāja koci otāraṁ nāma passituṁ na sakkotīti vatvā **Rukkhadhammajātakaṁ**[4] kathesi. Tato “samaggānaṁ mahārāja koci vivaraṁ dassituṁ na sakkhi. Yadā pana aññamaññaṁ vivādamakaṁsu, atha te nesādaputto jīvitā voropetvā ādāya gatoti vivāde assādo nāma natthī”ti vatvā **Vaṭṭakajātakaṁ**[5] kathesi. Evaṁ imāni pañca jātakāni kathetvā avasāne **Attadaṇḍasuttaṁ**[6] kathesi.

Rājāno pasannā “sace Satthā nāgamissa, mayaṁ sahatthā aññamaññaṁ vadhitvā Lohitanadiṁ pavattayissāma. Amhākaṁ puttabhātaro ca

1. Khu 5. 259 piṭṭhe. 2. Khu 5. 104 piṭṭhe. 3. Khu 5. 124 piṭṭhe.
4. Khu 5. 17 piṭṭhe. 5. Khu 5. 27 piṭṭhe. 6. Khu 1. 424 piṭṭhe.

သတ္ထံ ပါတေတုံ၊ ကောလိယနဂရဝါသိနော အမှေ ဟနန္တု ဝါ ဗဇ္ဈန္တု ဝါ”တိ အာဝုဓာနိ ဆဍ္ဍေတွာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ နိသီဒိံသု။ ကောလိယနဂရဝါသိနောပိ တထေဝ စိန္တေတွာ အာဝုဓာနိ ဆဍ္ဍေတွာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ နိသီဒိံသု။

ဘဂဝါ ဇာနန္တောဝ “ကသ္မာ အာဂတတ္ထ မဟာရာဇာ”တိ ပုစ္ဆိ။ “န ဘဂဝါ တိတ္ထကီဠာယ, န ပဗ္ဗတကီဠာယ, န နဒီကီဠာယ, န ဂိရိဒဿနတ္ထံ၊ ဣမသ္မိံ ပန ဌာနေ သင်္ဂါမံ ပစ္စုပဋ္ဌပေတွာ အာဂတမှာ”တိ။ ကိံ နိဿာယ ဝေါ ကလဟော မဟာရာဇာတိ။ ဥဒကံ ဘန္တေတိ။ ဥဒကံ ကိံ အဂ္ဃတိ မဟာရာဇာတိ။ အပ္ပံ ဘန္တေတိ။ ပထဝီ နာမ ကိံ အဂ္ဃတိ မဟာရာဇာတိ။ အနဂ္ဃာ ဘန္တေတိ။ ခတ္တိယာ ကိံ အဂ္ဃန္တီတိ။ ခတ္တိယာ နာမ အနဂ္ဃာ ဘန္တေတိ။ အပ္ပမူလံ ဥဒကံ နိဿာယ ကိမတ္ထံ အနဂ္ဃေ ခတ္တိယေ နာသေထ မဟာရာဇ၊ ကလဟေ အဿာဒေါ နာမ နတ္ထိ၊ ကလဟဝသေန မဟာရာဇ အဋ္ဌာနေ ဝေရံ ကတွာ ဧကာယ ရုက္ခဒေဝတာယ ကာဠသီဟေန သဒ္ဓိံ ဗဒ္ဓါဃာတော သကလမ္ပိ ဣမံ ကပ္ပံ အနုပ္ပတ္တောယေဝါတိ ဝတွာ **ဖန္ဒနဇာတကံ**[၁] ကထေသိ။ တတော “ပရပတ္တိယေန နာမ မဟာရာဇ န ဘဝိတဗ္ဗံ။ ပရပတ္တိယာ ဟုတွာ ဟိ ဧကဿ သသကဿ ကထာယ တိယောဇနသဟဿဝိတ္ထတေ ဟိမဝန္တေ စတုပ္ပဒဂဏာ မဟာသမုဒ္ဒံ ပက္ခန္ဒိနော အဟေသုံ။ တသ္မာ ပရပတ္တိယေန န ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ဝတွာ **ပထဝီဥန္ဒြိယဇာတကံ**[၂] ကထေသိ။ တတော “ကဒါစိ မဟာရာဇ ဒုဗ္ဗလောပိ မဟာဗလဿ ရန္ဓံ ဝိဝရံ ပဿတိ၊ ကဒါစိ မဟာဗလော ဒုဗ္ဗလဿ။ လဋုကိကာပိ ဟိ သကုဏိကာ ဟတ္ထိနာဂံ ဃာတေသီ”တိ **လဋုကိကဇာတကံ**[၃] ကထေသိ။ ဧဝံ ကလဟဝူပသမနတ္ထာယ တီဏိ ဇာတကာနိ ကထေတွာ သာမဂ္ဂိပရိဒီပနတ္ထာယ ဒွေ ဇာတကာနိ ကထေသိ။ ကထံ? သမဂ္ဂါနံ ဟိ မဟာရာဇ ကောစိ ဩတာရံ နာမ ပဿိတုံ န သက္ကောတီတိ ဝတွာ **ရုက္ခဓမ္မဇာတကံ**[၄] ကထေသိ။ တတော “သမဂ္ဂါနံ မဟာရာဇ ကောစိ ဝိဝရံ ဒဿိတုံ န သက္ခိ။ ယဒါ ပန အညမညံ ဝိဝါဒမကံသု၊ အထ တေ နေသာဒပုတ္တော ဇီဝိတာ ဝေါရောပေတွာ အာဒါယ ဂတောတိ ဝိဝါဒေ အဿာဒေါ နာမ နတ္ထီ”တိ ဝတွာ **ဝဋ္ဋကဇာတကံ**[၅] ကထေသိ။ ဧဝံ ဣမာနိ ပဉ္စ ဇာတကာနိ ကထေတွာ အဝသာနေ **အတ္တဒဏ္ဍသုတ္တံ**[၆] ကထေသိ။

ရာဇာနော ပသန္နာ “သစေ သတ္ထာ နာဂမိဿ၊ မယံ သဟတ္ထာ အညမညံ ဝဓိတွာ လောဟိတနဒိံ ပဝတ္တယိဿာမ။ အမှာကံ ပုတ္တဘာတရော စ

၁-ခု ၅-၂၅၉-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ခု ၅-၁၀၄-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ခု ၅-၁၂၄-ပိဋ္ဌေ။
၄-ခု ၅-၁၇-ပိဋ္ဌေ။ ၅-ခု ၅-၂၇-ပိဋ္ဌေ။ ၆-ခု ၁-၄၂၄-ပိဋ္ဌေ။

gehadvāre na passeyyāma, sāsanapaṭisāsanampi no āharaṇako nābhavissa. Satthāraṁ nissāya no jīvitaṁ laddhaṁ. Sace pana Satthā agāraṁ ajjhāvasissa[1], dīpasahassadvayaparivāraṁ catumahādīparajjamassa hatthagataṁ abhavissa, atirekasahassaṁ kho panassa puttā abhavissaṁsu, tato khattiyaparivāro avicarissa[2]. Taṁ kho panesa sampattiṁ pahāya nikkhamitvā sambodhiṁ patto. Idānipi khattiyaparivāroyeva vicaratū"ti ubhayanagaravāsino aḍḍhatiyāni aḍḍhatiyāni kumārasatāni adaṁsu. Bhagavāpi te pabbājetvā Mahāvanaṁ agamāsi. Tesaṁ garugāravena na attano ruciyā pabbajitānaṁ anabhirati uppajji. Purāṇadutiyikāyopi tesaṁ "ayyaputtā ukkaṇṭhantu, gharāvāso na saṇṭhātī"ti-ādīni vatvā sāsanaṁ pesenti. Te ca atirekataraṁ ukkaṇṭhiṁsu.

Bhagavā āvajjento tesaṁ anabhiratabhāvaṁ ñatvā "ime bhikkhū mādisena Buddhena saddhiṁ ekato vasantā ukkaṇṭhanti, handa nesaṁ kuṇāladahassa vaṇṇaṁ kathetvā tattha netvā anabhiratiṁ vinodemī"ti kuṇāladahassa vaṇṇaṁ kathesi. Te taṁ daṭṭhukāmā ahesuṁ. Daṭṭhukāmattha bhikkhave kuṇāladahanti. Āma Bhagavāti. Yadi evaṁ etha gacchāmāti. Iddhimantānaṁ Bhagavā gamanaṭṭhānaṁ mayaṁ kathaṁ gamissāmāti. Tumhe gantukāmā hotha, ahaṁ mamānubhāvena gahetvā gamissāmīti. Sādhu bhanteti. Bhagavā pañca bhikkhusatāni gahetvā ākāse uppatitvā kuṇāladahe patiṭṭhāya te bhikkhū āha "bhikkhave imasmiṁ kuṇāladahe yesaṁ macchānaṁ nāmaṁ na jānātha mamaṁ pucchathā"ti.

Te pucchiṁsu, Bhagavā pucchitaṁ pucchitaṁ kathesi. Na kevalañca, macchānaṁyeva, tasmiṁ vanasaṇḍe rukkhānampi pabbatapāde dvipadacatuppadasakuṇānampi nāmāni pucchāpetvā kathesi. Atha dvīhi sakuṇehi mukhatuṇḍakena ḍaṁsitvā gahitadaṇḍake nisinno kuṇālasakuṇarājā purato pacchato ubhosu ca passesu sakuṇasaṁghaparivuto āgacchati. Bhikkhū taṁ disvā "esa bhante imesaṁ sakuṇānaṁ rājā bhavissati, parivārā ete etassā"ti maññāmāti. Evametaṁ bhikkhave, ayampi mameva vaṁso mama paveṇīti. Idāni tāva mayaṁ bhante ete sakuṇe passāma. Yaṁ pana

1. Ajjhāvasissati (Ka)   2. Vicarissati (Syā)

ဂေဟဒွါရေ န ပဿေယျာမ၊ သာသနပဋိသာသနမ္ပိ နော အာဟရဏကော နာဘဝိဿ။ သတ္ထာရံ နိဿာယ နော ဇီဝိတံ လဒ္ဓံ။ သစေ ပန သတ္ထာ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသိဿ[1]၊ ဒီပသဟဿဒွယပရိဝါရံ စတုမဟာဒီပရဇ္ဇမဿ ဟတ္ထဂတံ အဘဝိဿ၊ အတိရေကသဟဿံ ခေါ ပနဿ ပုတ္တာ အဘဝိဿံသု၊ တတော ခတ္တိယပရိဝါရော အဝိစရိဿ[2]။ တံ ခေါ ပနေသ သမ္ပတ္တိံ ပဟာယ နိက္ခမိတွာ သမ္ဗောဓိံ ပတ္တော။ ဣဒါနိပိ ခတ္တိယပရိဝါရောယေဝ ဝိစရတူ”တိ ဥဘယနဂရဝါသိနော အဍ္ဍတိယာနိ အဍ္ဍတိယာနိ ကုမာရသတာနိ အဒံသု။ ဘဂဝါပိ တေ ပဗ္ဗာဇေတွာ မဟာဝနံ အဂမာသိ။ တေသံ ဂရုဂါရဝေန န အတ္တနော ရုစိယာ ပဗ္ဗဇိတာနံ အနဘိရတိ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ပုရာဏဒုတိယိကာယောပိ တေသံ “အယျပုတ္တာ ဥက္ကဏ္ဌန္တု၊ ဃရာဝါသော န သဏ္ဌာတီ”တိအာဒီနိ ဝတွာ သာသနံ ပေသေန္တိ။ တေ စ အတိရေကတရံ ဥက္ကဏ္ဌိံသု။

ဘဂဝါ အာဝဇ္ဇေန္တော တေသံ အနဘိရတဘာဝံ ဉတွာ “ဣမေ ဘိက္ခူ မာဒိသေန ဗုဒ္ဓေန သဒ္ဓိံ ဧကတော ဝသန္တာ ဥက္ကဏ္ဌန္တိ၊ ဟန္ဒ နေသံ ကုဏာလဒဟဿ ဝဏ္ဏံ ကထေတွာ တတ္ထ နေတွာ အနဘိရတိံ ဝိနောဒေမီ”တိ ကုဏာလဒဟဿ ဝဏ္ဏံ ကထေသိ။ တေ တံ ဒဋ္ဌုကာမာ အဟေသုံ။ ဒဋ္ဌုကာမတ္ထ ဘိက္ခဝေ ကုဏာလဒဟန္တိ။ အာမ ဘဂဝါတိ။ ယဒိ ဧဝံ ဧထ ဂစ္ဆာမာတိ။ ဣဒ္ဓိမန္တာနံ ဘဂဝါ ဂမနဋ္ဌာနံ မယံ ကထံ ဂမိဿာမာတိ။ တုမှေ ဂန္တုကာမာ ဟောထ၊ အဟံ မမာနုဘာဝေန ဂဟေတွာ ဂမိဿာမီတိ။ သာဓု ဘန္တေတိ။ ဘဂဝါ ပဉ္စ ဘိက္ခုသတာနိ ဂဟေတွာ အာကာသေ ဥပ္ပတိတွာ ကုဏာလဒဟေ ပတိဋ္ဌာယ တေ ဘိက္ခူ အာဟ “ဘိက္ခဝေ ဣမသ္မိံ ကုဏာလဒဟေ ယေသံ မစ္ဆာနံ နာမံ န ဇာနာထ မမံ ပုစ္ဆထာ”တိ။

တေ ပုစ္ဆိံသု၊ ဘဂဝါ ပုစ္ဆိတံ ပုစ္ဆိတံ ကထေသိ။ န ကေဝလဉ္စ၊ မစ္ဆာနံယေဝ၊ တသ္မိံ ဝနသဏ္ဍေ ရုက္ခာနမ္ပိ ပဗ္ဗတပါဒေ ဒွိပဒစတုပ္ပဒသကုဏာနမ္ပိ နာမာနိ ပုစ္ဆာပေတွာ ကထေသိ။ အထ ဒွီဟိ သကုဏေဟိ မုခတုဏ္ဍကေန ဍံသိတွာ ဂဟိတဒဏ္ဍကေ နိသိန္နော ကုဏာလသကုဏရာဇာ ပုရတော ပစ္ဆတော ဥဘောသု စ ပဿေသု သကုဏသံဃပရိဝုတော အာဂစ္ဆတိ။ ဘိက္ခူ တံ ဒိသွာ “ဧသ ဘန္တေ ဣမေသံ သကုဏာနံ ရာဇာ ဘဝိဿတိ၊ ပရိဝါရာ ဧတေ ဧတဿာ”တိ မညာမာတိ။ ဧဝမေတံ ဘိက္ခဝေ, အယမ္ပိ မမေဝ ဝံသော မမ ပဝေဏီတိ။ ဣဒါနိ တာဝ မယံ ဘန္တေ ဧတေ သကုဏေ ပဿာမ။ ယံ ပန

၁-အဇ္ဈာဝသိဿတိ (က)   ၂-ဝိစရိဿတိ (သျာ)

Bhagavā “ayampi mameva vaṁso mama paveṇī”ti āha, taṁ sotukāmamhāti. Sotukāmattha bhikkhaveti. Āma Bhagavāti. Tena hi suṇāthāti tīhi gāthāsatehi maṇḍetvā **Kuṇālajātakaṁ**[1] kathento anabhiratiṁ vinodesi. Desanāpariyosāne sabbepi sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsu, maggeneva ca nesaṁ iddhipi āgatā. Bhagavā “hotu tāva ettakaṁ tesaṁ bhikkhūnan”ti ākāse uppatitvā Mahāvanameva agamāsi. Tepi bhikkhū gamanakāle Dasabalassa ānubhāvena gantvā āgamanakāle attano ānubhāvena Bhagavantaṁ parivāretvā Mahāvane otariṁsu.

Bhagavā paññattāsane nisīditvā te bhikkhū āmantetvā “etha bhikkhave nisīdatha, uparimaggattayavajjhānaṁ vo kilesānaṁ kammaṭṭhānaṁ kathessāmī”ti kammaṭṭhānaṁ kathesi. Bhikkhū cintayiṁsu “Bhagavā amhākaṁ anabhiratabhāvaṁ ñatvā kuṇāladahaṁ netvā anabhiratiṁ vinodesi, tattha sotāpattiphalaṁ pattānaṁ no idāni idha tiṇṇaṁ maggānaṁ kammaṭṭhānaṁ adāsi, na kho pana amhehi ‘sotāpannā mayan’ti vītināmetuṁ vaṭṭati, purisapurisehi[2] no bhavituṁ vaṭṭatī”ti te Dasabalassa pāde vanditvā uṭṭhāya nisīdanaṁ papphoṭetvā visuṁ visuṁ pabbhārarukkhamūlesu nisīdiṁsu.

Bhagavā cintesi “ime bhikkhū pakatiyāpi avissaṭṭhakammaṭṭhānā, laddhupāyassa pana bhikkhuno kilamanakāraṇaṁ nāma natthi. Gacchantā gacchantā ca vipassanaṁ vaḍḍhetvā[3] arahattaṁ patvā[4] ‘attanā paṭividdhaguṇaṁ ārocessāmā’ti mama santikaṁ āgamissanti. Etesu āgatesu dasasahassacakkavāḷadevatā ekacakkavāḷe sannipatissanti, mahāsamayo bhavissati, vivitte okāse mayā nisīdituṁ vaṭṭatī”ti. Tato vivitte okāse Buddhāsanaṁ paññāpetvā nisīdi.

Sabbapaṭhamaṁ kammaṭṭhānaṁ gahetvā Gatatthero saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇi. **Tato aparo tato aparo**ti pañcasatāpi paduminiyaṁ padumāni viya vikasiṁsu. Sabbapaṭhamaṁ arahattaṁ pattabhikkhu “Bhagavato ārocessāmī”ti pallaṅkaṁ vinibbhujitvā nisīdanaṁ papphoṭetvā uṭṭhāya dasabalābhimukho ahosi. **Evaṁ aparopi aparopī**ti pañcasatā bhattasālaṁ

1. Khu 6. 113 piṭṭhe.
2. Uttamapurisasadisehi (Sī), purisasadisehi (Syā)
3. Paṭṭhapetvā (Sī, Syā)
4. Pattā (Syā)

ဘဂဝါ “အယမ္ပိ မမေဝ ဝံသော မမ ပဝေဏီ”တိ အာဟ၊ တံ သောတုကာမမှာတိ။ သောတုကာမတ္ထ ဘိက္ခဝေတိ။ အာမ ဘဂဝါတိ။ တေန ဟိ သုဏာထာတိ တီဟိ ဂါထာသတေဟိ မဏ္ဍေတွာ **ကုဏာလဇာတကံ**[၁] ကထေန္တော အနဘိရတိံ ဝိနောဒေသိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ သဗ္ဗေပိ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု၊ မဂ္ဂေနေဝ စ နေသံ ဣဒ္ဓိပိ အာဂတာ။ ဘဂဝါ “ဟောတု တာဝ ဧတ္တကံ တေသံ ဘိက္ခူန”န္တိ အာကာသေ ဥပ္ပတိတွာ မဟာဝနမေဝ အဂမာသိ။ တေပိ ဘိက္ခူ ဂမနကာလေ ဒသဗလဿ အာနုဘာဝေန ဂန္တွာ အာဂမနကာလေ အတ္တနော အာနုဘာဝေန ဘဂဝန္တံ ပရိဝါရေတွာ မဟာဝနေ ဩတရိံသု။

ဘဂဝါ ပညတ္တာသနေ နိသီဒိတွာ တေ ဘိက္ခူ အာမန္တေတွာ “ဧထ ဘိက္ခဝေ နိသီဒထ၊ ဥပရိမဂ္ဂတ္တယဝဇ္ဈာနံ ဝေါ ကိလေသာနံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေဿာမီ”တိ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေသိ။ ဘိက္ခူ စိန္တယိံသု “ဘဂဝါ အမှာကံ အနဘိရတဘာဝံ ဉတွာ ကုဏာလဒဟံ နေတွာ အနဘိရတိံ ဝိနောဒေသိ၊ တတ္ထ သောတာပတ္တိဖလံ ပတ္တာနံ နော ဣဒါနိ ဣဓ တိဏ္ဏံ မဂ္ဂါနံ ကမ္မဋ္ဌာနံ အဒါသိ၊ န ခေါ ပန အမှေဟိ ‘သောတာပန္နာ မယ’န္တိ ဝီတိနာမေတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ပုရိသပုရိသေဟိ[၂] နော ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ တေ ဒသဗလဿ ပါဒေ ဝန္ဒိတွာ ဥဋ္ဌာယ နိသီဒနံ ပပ္ဖောဋေတွာ ဝိသုံ ဝိသုံ ပဗ္ဘာရရုက္ခမူလေသု နိသီဒိံသု။

ဘဂဝါ စိန္တေသိ “ဣမေ ဘိက္ခူ ပကတိယာပိ အဝိဿဋ္ဌကမ္မဋ္ဌာနာ၊ လဒ္ဓုပါယဿ ပန ဘိက္ခုနော ကိလမနကာရဏံ နာမ နတ္ထိ။ ဂစ္ဆန္တာ ဂစ္ဆန္တာ စ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ[၃] အရဟတ္တံ ပတွာ[၄] ‘အတ္တနာ ပဋိဝိဒ္ဓဂုဏံ အာရောစေဿာမာ’တိ မမ သန္တိကံ အာဂမိဿန္တိ။ ဧတေသု အာဂတေသု ဒသသဟဿစက္ကဝါဠဒေဝတာ ဧကစက္ကဝါဠေ သန္နိပတိဿန္တိ၊ မဟာသမယော ဘဝိဿတိ၊ ဝိဝိတ္တေ ဩကာသေ မယာ နိသီဒိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ တတော ဝိဝိတ္တေ ဩကာသေ ဗုဒ္ဓါသနံ ပညာပေတွာ နိသီဒိ။

သဗ္ဗပဌမံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဂတတ္ထေရော သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ **တတော အပရော တတော အပရော**တိ ပဉ္စသတာပိ ပဒုမိနိယံ ပဒုမာနိ ဝိယ ဝိကသိံသု။ သဗ္ဗပဌမံ အရဟတ္တံ ပတ္တဘိက္ခု “ဘဂဝတော အာရောစေဿာမီ”တိ ပလ္လင်္ကံ ဝိနိဗ္ဘုဇိတွာ နိသီဒနံ ပပ္ဖောဋေတွာ ဥဋ္ဌာယ ဒသဗလာဘိမုခေါ အဟောသိ။ **ဧဝံ အပရောပိ အပရောပီ**တိ ပဉ္စသတာ ဘတ္တသာလံ

၁-ခု ၆-၁၁၃-ပိဋ္ဌေ။
၂-ဥတ္တမပုရိသသဒိသေဟိ (သီ)၊ ပုရိသသဒိသေဟိ (သျာ)
၃-ပဋ္ဌပေတွာ (သီ၊ သျာ)
၄-ပတ္တာ (သျာ)

pavisantā viya paṭipāṭiyāva āgamiṁsu. Paṭhamaṁ āgato vanditvā nisīdanaṁ paññāpetvā ekamantaṁ nisīditvā paṭividdhaguṇaṁ ārocetukāmo "atthi nu kho añño koci, natthī"ti nivattitvā āgatamaggaṁ olokento aparampi addasa aparampi addasayevāti sabbepi te āgantvā ekamantaṁ nisīditvā ayaṁ imassa harāyamāno na kathesi, ayaṁ imassa harāyamāno na kathesi. Khīṇāsavānaṁ kira dve ākārā honti—"aho vata mayā paṭividdhaguṇaṁ sadevako loko khippameva paṭivijjheyyā"ti cittaṁ uppajjati. Paṭividdhabhāvaṁ pana nidhiladdhapuriso viya na aññassa ārocetukāmā honti.

Evaṁ osaṭamatte[1] pana tasmiṁ ariyamaṇḍale pācīnayugandharaparikkhepato abbhā mahikā dhūmo rajo rāhūti imehi upakkilesehi vippamuttaṁ Buddhuppādapaṭimaṇḍitassa lokassa rāmaṇeyyakadassanatthaṁ pācīnadisāya ukkhittarajatamayamahāādāsamaṇḍalaṁ viya nemivaṭṭiyaṁ gahetvā parivattiyamānarajatacakkasassirikaṁ puṇṇacandamaṇḍalaṁ ullaṅghitvā anilapathaṁ paṭipajjittha. Iti evarūpe khaṇe laye muhutte Bhagavā Sakkesu viharati Kapilavatthusmiṁ Mahāvane mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ pañcamattehi bhikkhusatehi sabbeheva arahantehi.

Tattha Bhagavāpi Mahāsammatassa vaṁse uppanno, tepi pañcasatā bhikkhū Mahāsammatassa kule uppannā. Bhagavāpi khattiyagabbhe jāto, tepi khattiyagabbhe jātā. Bhagavāpi rājapabbajito, tepi rājapabbajitā. Bhagavāpi setacchattaṁ pahāya hatthagataṁ cakkavattirajjaṁ nissajjitvā pabbajito, tepi setacchattaṁ pahāya hatthagatāni rajjāni vissajjitvā pabbajitā. Iti Bhagavā parisuddhe okāse parisuddhe rattibhāge sayaṁ parisuddho parisuddhaparivāro vītarāgo vītarāgaparivāro vītadoso vītadosaparivāro vītamoho vītamohaparivāro nittaṇho nittaṇhaparivāro nikkileso nikkilesaparivāro santo santaparivāro danto dantaparivāro mutto muttaparivāro ativiya virocatīti. Vaṇṇabhūmi nāmesā, yattakaṁ sakkoti, tattakaṁ vattabbaṁ. Iti ime bhikkhū sandhāya vuttaṁ "pañcamattehi bhikkhusatehi sabbeheva arahantehī"ti.

---

1. Uṭṭhānamatte (Syā), osīdamatte (Dī-Ṭṭha 2. 270 piṭṭhe)

ပဝိသန္တာ ဝိယ ပဋိပါဋိယာဝ အာဂမိံသု။ ပဌမံ အာဂတော ဝန္ဒိတွာ နိသီဒနံ ပညာပေတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိတွာ ပဋိဝိဒ္ဓဂုဏံ အာရောစေတုကာမော "အတ္ထိ နု ခေါ အညော ကောစိ, နတ္ထီ"တိ နိဝတ္တိတွာ အာဂတမဂ္ဂံ ဩလောကေန္တော အပရမ္ပိ အဒ္ဒသ အပရမ္ပိ အဒ္ဒသယေဝါတိ သဗ္ဗေပိ တေ အာဂန္တွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိတွာ အယံ ဣမဿ ဟရာယမာနော န ကထေသိ, အယံ ဣမဿ ဟရာယမာနော န ကထေသိ။ ခီဏာသဝါနံ ကိရ ဒွေ အာကာရာ ဟောန္တိ— "အဟော ဝတ မယာ ပဋိဝိဒ္ဓဂုဏံ သဒေဝကော လောကော ခိပ္ပမေဝ ပဋိဝိဇ္ဈေယျာ"တိ စိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ပဋိဝိဒ္ဓဘာဝံ ပန နိဓိလဒ္ဓပုရိသော ဝိယ န အညဿ အာရောစေတုကာမာ ဟောန္တိ။

ဧဝံ ဩသဋမတ္တေ[၁] ပန တသ္မိံ အရိယမဏ္ဍလေ ပါစီနယုဂန္ဓရပရိက္ခေပတော အဗ္ဘာ မဟိကာ ဓူမော ရဇော ရာဟူတိ ဣမေဟိ ဥပက္ကိလေသေဟိ ဝိပ္ပမုတ္တံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒပဋိမဏ္ဍိတဿ လောကဿ ရာမဏေယျကဒဿနတ္ထံ ပါစီနဒိသာယ ဥက္ခိတ္တရဇတမယမဟာအာဒါသမဏ္ဍလံ ဝိယ နေမိဝဋ္ဋိယံ ဂဟေတွာ ပရိဝတ္တိယမာနရဇတစက္ကသဿိရိကံ ပုဏ္ဏစန္ဒမဏ္ဍလံ ဥလ္လင်္ဃိတွာ အနိလပထံ ပဋိပဇ္ဇိတ္ထ။ ဣတိ ဧဝရူပေ ခဏေ လယေ မုဟုတ္တေ ဘဂဝါ သက္ကေသု ဝိဟရတိ ကပိလဝတ္ထုသ္မိံ မဟာဝနေ မဟတာ ဘိက္ခုသံဃေန သဒ္ဓိံ ပဉ္စမတ္တေဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဗ္ဗေဟေဝ အရဟန္တေဟိ။

တတ္ထ ဘဂဝါပိ မဟာသမ္မတဿ ဝံသေ ဥပ္ပန္နော၊ တေပိ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခူ မဟာသမ္မတဿ ကုလေ ဥပ္ပန္နာ။ ဘဂဝါပိ ခတ္တိယဂဗ္ဘေ ဇာတော၊ တေပိ ခတ္တိယဂဗ္ဘေ ဇာတာ။ ဘဂဝါပိ ရာဇပဗ္ဗဇိတော၊ တေပိ ရာဇပဗ္ဗဇိတာ။ ဘဂဝါပိ သေတစ္ဆတ္တံ ပဟာယ ဟတ္ထဂတံ စက္ကဝတ္တိရဇ္ဇံ နိဿဇ္ဇိတွာ ပဗ္ဗဇိတော၊ တေပိ သေတစ္ဆတ္တံ ပဟာယ ဟတ္ထဂတာနိ ရဇ္ဇာနိ ဝိဿဇ္ဇိတွာ ပဗ္ဗဇိတာ။ ဣတိ ဘဂဝါ ပရိသုဒ္ဓေ ဩကာသေ ပရိသုဒ္ဓေ ရတ္တိဘာဂေ သယံ ပရိသုဒ္ဓေါ ပရိသုဒ္ဓပရိဝါရော ဝီတရာဂေါ ဝီတရာဂပရိဝါရော ဝီတဒေါသော ဝီတဒေါသပရိဝါရော ဝီတမောဟော ဝီတမောဟပရိဝါရော နိတ္တဏှော နိတ္တဏှပရိဝါရော နိက္ကိလေသော နိက္ကိလေသပရိဝါရော သန္တော သန္တပရိဝါရော ဒန္တော ဒန္တပရိဝါရော မုတ္တော မုတ္တပရိဝါရော အတိဝိယ ဝိရောစတီတိ။ ဝဏ္ဏဘူမိ နာမေသာ၊ ယတ္တကံ သက္ကောတိ၊ တတ္တကံ ဝတ္တဗ္ဗံ။ ဣတိ ဣမေ ဘိက္ခူ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ "ပဉ္စမတ္တေဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဗ္ဗေဟေဝ အရဟန္တေဟီ"တိ။

၁-ဥဋ္ဌာနမတ္တေ (သျာ)၊ ဩသီဒမတ္တေ (ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၂၇၀-ပိဋ္ဌေ)

Yebhuyyenāti bahutarā sannipatitā, mandā na sannipatitā asaññī arūpāvacaradevatā samāpannadevatāyo ca[1]. Tatrāyaṁ sannipātakkamo—Mahāvanassa kira sāmantā devatā caliṁsu, "āyāma bho Buddhadassanaṁ nāma bahūpakāraṁ, dhammassavanaṁ bahūpakāraṁ, bhikkhusaṁghadassanaṁ bahūpakāraṁ, āyāma āyāmā"ti mahāsaddaṁ kurumānā āgantvā Bhagavantañca taṁmuhuttaṁ arahattappattakhīṇāsave ca vanditvā ekamantaṁ aṭṭhaṁsu. Eteneva upāyena tāsaṁ tāsaṁ saddaṁ sutvā saddantara-aḍḍhagāvutagāvuta-aḍḍhayojanayojanādivasena tiyojanasahassavitthate Himavante, tikkhattuṁ tesaṭṭhiyā nagarasahassesu, navanavutiyā doṇamukhasatasahassesu, chanavutiyā paṭṭanakoṭisatasahassesu, chapaṇṇāsāya ratanākaresūti sakalajambudīpe, Pubbavidehe, Aparagoyāne, Uttarakurumhi, dvīsu parittadīpasahassesūti sakalacakkavāḷe, tato dutiyatatiyacakkavāḷeti evaṁ dasasahassacakkavāḷesu devatā sannipatitāti veditabbā. Dasasahassacakkavāḷaṁ hi idha dasalokadhātuyoti adhippetaṁ. Tena vuttaṁ "dasahi ca lokadhātūhi devatā yebhuyyena sannipatitā hontī"ti.

Evaṁ sannipatitāhi devatāhi sakalacakkavāḷagabbhaṁ yāva brahmalokā sūcighare nirantaraṁ pakkhittasūcīhi viya paripuṇṇaṁ hoti. Tattha brahmalokassa evaṁ uccattanaṁ[2] veditabbaṁ—lohapāsāde kira sattakūṭāgārasamo[3] pāsāṇo brahmaloke ṭhatvā adho khitto catūhi māsehi pathaviṁ pāpuṇāti. Evaṁ mahante okāse yathā heṭṭhā ṭhatvā khittāni pupphāni vā dhūmo vā upari gantuṁ, upari vā ṭhatvā khittasāsapā heṭṭhā otarituṁ antaraṁ na labhanti, evaṁ nirantarā devatā ahesuṁ. Yathā kho pana cakkavattirañño nisinnaṭṭhānaṁ asambādhaṁ hoti, āgatāgatāmahesakkhā khattiyā okāsaṁ labhantiyeva, parato parato pana atisambādhaṁ hoti. Evameva Bhagavato nisinnaṭṭhānaṁ asambādhaṁ, āgatāgatā mahesakkhā devā ca brahmāno ca okāsaṁ labhantiyeva. Api sudaṁ Bhagavato āsannāsannaṭṭhāne[4] vālagganittudanamatte padese dasapi vīsatipi devā sukhume attabhāve māpetvā aṭṭhaṁsu. Sabbaparato saṭṭhi saṭṭhi devatā aṭṭhaṁsu.

1. Asaññārūpāvacaradevatāyeva (Syā)
2. Uccataraṁ (Syā, Ka)
3. Pabbatakūṭāgārasamo (Syā), sattamakūṭāgārasamo (Sī, Ka)
4. Āsannaṭṭhāne (Syā)

ယေဘုယျေနာတိ ဗဟုတရာ သန္နိပတိတာ, မန္ဒာ န သန္နိပတိတာ အသညီ အရူပါဝစရဒေဝတာ သမာပန္နဒေဝတာယော စ[၁]။ တတြာယံ သန္နိပါတက္ကမော—မဟာဝနဿ ကိရ သာမန္တာ ဒေဝတာ စလိံသု၊ "အာယာမ ဘော ဗုဒ္ဓဒဿနံ နာမ ဗဟူပကာရံ, ဓမ္မဿဝနံ ဗဟူပကာရံ, ဘိက္ခုသံဃဒဿနံ ဗဟူပကာရံ၊ အာယာမ အာယာမာ"တိ မဟာသဒ္ဒံ ကုရုမာနာ အာဂန္တွာ ဘဂဝန္တဉ္စ တံမုဟုတ္တံ အရဟတ္တပ္ပတ္တခီဏာသဝေ စ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌံသု။ ဧတေနေဝ ဥပါယေန တာသံ တာသံ သဒ္ဒံ သုတွာ သဒ္ဒန္တရအဍ္ဎဂါဝုတဂါဝုတအဍ္ဎယောဇနယောဇနာဒိဝသေန တိယောဇနသဟဿဝိတ္ထတေ ဟိမဝန္တေ, တိက္ခတ္တုံ တေသဋ္ဌိယာ နဂရသဟဿေသု, နဝနဝုတိယာ ဒေါဏမုခသတသဟဿေသု, ဆနဝုတိယာ ပဋ္ဋနကောဋိသတသဟဿေသု, ဆပဏ္ဏာသာယ ရတနာကရေသူတိ သကလဇမ္ဗုဒီပေ, ပုဗ္ဗဝိဒေဟေ, အပရဂေါယာနေ, ဥတ္တရကုရုမှိ, ဒွီသု ပရိတ္တဒီပသဟဿေသူတိ သကလစက္ကဝါဠေ, တတော ဒုတိယတတိယစက္ကဝါဠေတိ ဧဝံ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠေသု ဒေဝတာ သန္နိပတိတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠံ ဟိ ဣဓ ဒသလောကဓာတုယောတိ အဓိပ္ပေတံ။ တေန ဝုတ္တံ "ဒသဟိ စ လောကဓာတူဟိ ဒေဝတာ ယေဘုယျေန သန္နိပတိတာ ဟောန္တီ"တိ။

ဧဝံ သန္နိပတိတာဟိ ဒေဝတာဟိ သကလစက္ကဝါဠဂဗ္ဘံ ယာဝ ဗြဟ္မလောကာ သူစိဃရေ နိရန္တရံ ပက္ခိတ္တသူစီဟိ ဝိယ ပရိပုဏ္ဏံ ဟောတိ။ တတ္ထ ဗြဟ္မလောကဿ ဧဝံ ဥစ္စတ္တနံ[၂] ဝေဒိတဗ္ဗံ—လောဟပါသာဒေ ကိရ သတ္တကူဋာဂါရသမော[၃] ပါသာဏော ဗြဟ္မလောကေ ဌတွာ အဓော ခိတ္တော စတူဟိ မာသေဟိ ပထဝိံ ပါပုဏာတိ။ ဧဝံ မဟန္တေ ဩကာသေ ယထာ ဟေဋ္ဌာ ဌတွာ ခိတ္တာနိ ပုပ္ဖာနိ ဝါ ဓူမော ဝါ ဥပရိ ဂန္တုံ, ဥပရိ ဝါ ဌတွာ ခိတ္တသာသပါ ဟေဋ္ဌာ ဩတရိတုံ အန္တရံ န လဘန္တိ၊ ဧဝံ နိရန္တရာ ဒေဝတာ အဟေသုံ။ ယထာ ခေါ ပန စက္ကဝတ္တိရညော နိသိန္နဋ္ဌာနံ အသမ္ဗာဓံ ဟောတိ၊ အာဂတာဂတာ မဟေသက္ခာ ခတ္တိယာ ဩကာသံ လဘန္တိယေဝ၊ ပရတော ပရတော ပန အတိသမ္ဗာဓံ ဟောတိ။ ဧဝမေဝ ဘဂဝတော နိသိန္နဋ္ဌာနံ အသမ္ဗာဓံ၊ အာဂတာဂတာ မဟေသက္ခာ ဒေဝါ စ ဗြဟ္မာနော စ ဩကာသံ လဘန္တိယေဝ။ အပိ သုဒံ ဘဂဝတော အာသန္နာသန္နဋ္ဌာနေ[၄] ဝါလဂ္ဂနိတ္တုဒနမတ္တေ ပဒေသေ ဒသပိ ဝီသတိပိ ဒေဝါ သုခုမေ အတ္တဘာဝေ မာပေတွာ အဋ္ဌံသု။ သဗ္ဗပရတော သဋ္ဌိ သဋ္ဌိ ဒေဝတာ အဋ္ဌံသု။

၁-အသညာရူပါဝစရဒေဝတာယေဝ (သျာ)
၂-ဥစ္စတရံ (သျာ၊ က)
၃-ပဗ္ဗတကူဋာဂါရသမော (သျာ)၊ သတ္တမကူဋာဂါရသမော (သီ၊ က)
၄-အာသန္နဋ္ဌာနေ (သျာ)

Suddhāvāsakāyikānanti suddhāvāsavāsīnaṁ. Suddhāvāsā nāma suddhānaṁ anāgāmikhīṇāsavānaṁ āvāsā pañca brahmalokā. Etadahosīti kasmā ahosi? Te kira brahmāno samāpattiṁ samāpajjitvā yathā paricchedena vuṭṭhitā brahmabhavanaṁ olokentā pacchābhatte bhattagehaṁ viya suññataṁ[1] addasaṁsu. Tato "kuhiṁ brahmāno gatā"ti āvajjantā mahāsamāgamaṁ ña tvā "ayaṁ samāgamo mahā, mayaṁ ohīnā, ohīnakānaṁ pana okāso dullabho hoti, tasmā gacchantā atucchahatthā hutvā ekekaṁ gāthaṁ abhisaṅkharitvā gacchāma. Tāya mahāsamāgame ca attano āgatabhāvaṁ jānāpessāma, Dasabalassa ca vaṇṇaṁ bhāsissāmā"ti. Iti tesaṁ samāpattito vuṭṭhāya āvajjitattā etadahosi.

Bhagavato purato pāturahesunti Pāḷiyaṁ Bhagavato santike abhimukhaṭṭhāneyeva otiṇṇā viya katvā vuttā, na kho panettha evaṁ attho veditabbo. Te pana brahmaloke ṭhitāyeva gāthā abhisaṅkharitvā eko puratthimacakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ otari, eko dakkhiṇacakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ, eko pacchimacakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ, eko uttaracakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ otari. Tato puratthimacakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ otiṇṇabrahmā nīlakasiṇaṁ samāpajjitvā nīlarasmiyovissajjetvā dasasahassacakkavāḷadevatānaṁ maṇivammaṁ[2] paṭimuñcanto viya attano āgatabhāvaṁ jānāpetvā Buddhavīthi nāma kenaci uttarituṁ na sakkā, tasmā mahatiyā Buddhavīthiyāva āgantvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhito kho attanā abhisaṅkhataṁ gāthaṁ abhāsi.

Dakkhiṇacakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ otiṇṇabrahmā pītakasiṇaṁ samāpajjitvā suvaṇṇapabhaṁ muñcitvā dasasahassacakkavāḷadevatānaṁ suvaṇṇapaṭaṁ pārupanto[3] viya attano āgatabhāvaṁ jānāpetvā tatheva akāsi. Pacchimacakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ otiṇṇabrahmā lohitakasiṇaṁ samāpajjitvā lohitakarasmiyo muñcitvā dasasahassacakkavāḷadevatānaṁ rattavarakambalena parikkhipanto viya attano āgatabhāvaṁ jānāpetvā tatheva akāsi. Uttaracakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ otiṇṇabrahmā odātakasiṇaṁ

1. Suññakaṁ (Sī)   2. Mṇicammaṁ (Syā)   3. Pārupento (Ka)

သုဒ္ဓါဝါသကာယိကာနန္တိ သုဒ္ဓါဝါသဝါသီနံ။ သုဒ္ဓါဝါသာ နာမ သုဒ္ဓါနံ အနာဂါမိခီဏာသဝါနံ အာဝါသာ ပဉ္စ ဗြဟ္မလောကာ။ **ဧတဒဟောသီ**တိ ကသ္မာ အဟောသိ? တေ ကိရ ဗြဟ္မာနော သမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇိတွာ ယထာပရိစ္ဆေဒေန ဝုဋ္ဌိတာ ဗြဟ္မဘဝနံ ဩလောကေန္တာ ပစ္ဆာဘတ္တေ ဘတ္တဂေဟံ ဝိယ သုညတံ[1] အဒ္ဒသံသု။ တတော “ကုဟိံ ဗြဟ္မာနော ဂတာ”တိ အာဝဇ္ဇန္တာ မဟာသမာဂမံ ဉတွာ “အယံ သမာဂမော မဟာ၊ မယံ ဩဟီနာ၊ ဩဟီနကာနံ ပန ဩကာသော ဒုလ္လဘော ဟောတိ၊ တသ္မာ ဂစ္ဆန္တာ အတုစ္ဆဟတ္ထာ ဟုတွာ ဧကေကံ ဂါထံ အဘိသင်္ခရိတွာ ဂစ္ဆာမ။ တာယ မဟာသမာဂမေ စ အတ္တနော အာဂတဘာဝံ ဇာနာပေဿာမ၊ ဒသဗလဿ စ ဝဏ္ဏံ ဘာသိဿာမာ”တိ။ ဣတိ တေသံ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ အာဝဇ္ဇိတတ္တာ ဧတဒဟောသိ။

ဘဂဝတော ပုရတော ပါတုရဟေသုန္တိ ပါဠိယံ ဘဂဝတော သန္တိကေ အဘိမုခဋ္ဌာနေယေဝ ဩတိဏ္ဏာ ဝိယ ကတွာ ဝုတ္တာ၊ န ခေါ ပနေတ္ထ ဧဝံ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ တေ ပန ဗြဟ္မလောကေ ဌိတာယေဝ ဂါထာ အဘိသင်္ခရိတွာ ဧကော ပုရတ္ထိမစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ ဩတရိ၊ ဧကော ဒက္ခိဏစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ, ဧကော ပစ္ဆိမစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ, ဧကော ဥတ္တရစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ ဩတရိ။ တတော ပုရတ္ထိမစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ ဩတိဏ္ဏဗြဟ္မာ နီလကသိဏံ သမာပဇ္ဇိတွာ နီလရသ္မိယော ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠဒေဝတာနံ မဏိဝမ္မံ[2] ပဋိမုဉ္စန္တော ဝိယ အတ္တနော အာဂတဘာဝံ ဇာနာပေတွာ ဗုဒ္ဓဝီထိ နာမ ကေနစိ ဥတ္တရိတုံ န သက္ကာ၊ တသ္မာ မဟတိယာ ဗုဒ္ဓဝီထိယာဝ အာဂန္တွာ ဘဂဝန္တံ အဘိဝါဒေတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။ ဧကမန္တံ ဌိတော ခေါ အတ္တနာ အဘိသင်္ခတံ ဂါထံ အဘာသိ။

ဒက္ခိဏစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ ဩတိဏ္ဏဗြဟ္မာ ပီတကသိဏံ သမာပဇ္ဇိတွာ သုဝဏ္ဏပဘံ မုဉ္စိတွာ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠဒေဝတာနံ သုဝဏ္ဏပဋံ ပါရုပန္တော[3] ဝိယ အတ္တနော အာဂတဘာဝံ ဇာနာပေတွာ တထေဝ အကာသိ။ ပစ္ဆိမစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ ဩတိဏ္ဏဗြဟ္မာ လောဟိတကသိဏံ သမာပဇ္ဇိတွာ လောဟိတကရသ္မိယော မုဉ္စိတွာ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠဒေဝတာနံ ရတ္တဝရကမ္ဗလေန ပရိက္ခိပန္တော ဝိယ အတ္တနော အာဂတဘာဝံ ဇာနာပေတွာ တထေဝ အကာသိ။ ဥတ္တရစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ ဩတိဏ္ဏဗြဟ္မာ ဩဒါတကသိဏံ

၁-သုညကံ (သီ)   ၂-မဏိစမ္မံ (သျာ)   ၃-ပါရုပေန္တော (က)

samāpajjitvā odātarasmiyo vissajjetvā dasasahassacakkavāḷadevatānaṁ sumanakusumapaṭaṁ pārupanto viya attano āgatabhāvaṁ jānāpetvā tatheva akāsi.

Pāḷiyaṁ pana **Bhagavato purato pāturahesuṁ. Atha kho tā devatā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhaṁsū**ti evaṁ ekakkhaṇe viya purato pātubhāvo ca abhivādetvā ekamantaṁ ṭhitabhāvo ca vutto, so iminā anukkamena ahosi, ekato katvā pana dassito. Gāthābhāsanaṁ pana Pāḷiyampi visuṁ visuṁyeva vuttaṁ.

Tattha **mahāsamayo**ti mahāsamūho. **Pavanaṁ** vuccati vanasaṇḍo. Ubhayenapi Bhagavā “imasmiṁ pana vanasaṇḍe ajja mahāsamūho sannipāto”ti āha. Tato yesaṁ so sannipāto, te dassetuṁ **devakāyā samāgatā**ti āha. Tattha **devakāyā**ti devaghaṭā. **Āgatamha imaṁ dhammasamayan**ti evaṁ samāgate devakāye disvā mayampi imaṁ dhammasamūhaṁ āgatā. Kiṁ kāraṇā? **Dakkhitāye aparājitasaṁghan**ti kenaci aparājitaṁ ajjeva tayo māre madditvā vijitasaṅgāmaṁ imaṁ aparājitasaṁghaṁ dassanatthāya āgatamhāti attho. So pana brahmā imaṁ gāthaṁ bhāsitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā puratthimacakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁyeva aṭṭhāsi.

Atha dutiyo vuttanayeneva āgantvā abhāsi. Tattha **tatra bhikkhavo**ti tasmiṁ sannipātaṭṭhāne bhikkhū. **Samādahaṁsū**ti samādhinā yojesuṁ. **Cittamattano ujukaṁ akaṁsū**ti attano citte sabbe vaṅkakuṭilajimhabhāve haritvā ujukaṁ akariṁsu. **Sārathīva nettāni gahetvā**ti yathā samappavattesu sindhavesu odhastapatodo sārathi sabbayottāni gahetvā acodento avārento tiṭṭhati, evaṁ chaḷaṅgupekkhāya samannāgatā guttadvārā sabbepete pañcasatā bhikkhū indriyāni rakkhanti paṇḍitā, ete daṭṭhuṁ idhāgatamhā Bhagavāti, sopi gantvā yathāṭhāneyeva aṭṭhāsi.

Atha tatiyo vuttanayeneva āgantvā abhāsi. Tattha **chetvā khīlan**ti rāgadosamohakhīlaṁ chinditvā. **Palighan**ti rāgadosamohapalighameva. **Indakhīlan**ti rāgadosamoha-indakhīlameva. **Ūhacca manejā**ti ete taṇhā-ejāya anejā bhikkhū indakhīlaṁ ūhacca samūhanitvā catūsu disāsu

သမာပဇ္ဇိတွာ ဩဒါတရသ္မိယော ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠဒေဝတာနံ သုမနကုသုမပဋံ ပါရုပန္တော ဝိယ အတ္တနော အာဂတဘာဝံ ဇာနာပေတွာ တထေဝ အကာသိ။

ပါဠိယံ ပန **ဘဂဝတော ပုရတော ပါတုရဟေသုံ။ အထ ခေါ တာ ဒေဝတာ ဘဂဝန္တံ အဘိဝါဒေတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌံသူ**တိ ဧဝံ ဧကက္ခဏေ ဝိယ ပုရတော ပါတုဘာဝေါ စ အဘိဝါဒေတွာ ဧကမန္တံ ဌိတဘာဝေါ စ ဝုတ္တော၊ သော ဣမိနာ အနုက္ကမေန အဟောသိ၊ ဧကတော ကတွာ ပန ဒဿိတော။ ဂါထာဘာသနံ ပန ပါဠိယမ္ပိ ဝိသုံ ဝိသုံယေဝ ဝုတ္တံ။

တတ္ထ **မဟာသမယော**တိ မဟာသမူဟော။ **ပဝနံ** ဝုစ္စတိ ဝနသဏ္ဍော။ ဥဘယေနပိ ဘဂဝါ “ဣမသ္မိံ ပန ဝနသဏ္ဍေ အဇ္ဇ မဟာသမူဟော သန္နိပါတော”တိ အာဟ။ တတော ယေသံ သော သန္နိပါတော၊ တေ ဒဿေတုံ **ဒေဝကာယာ သမာဂတာ**တိ အာဟ။ တတ္ထ **ဒေဝကာယာ**တိ ဒေဝဃဋာ။ **အာဂတမှ ဣမံ ဓမ္မသမယ**န္တိ ဧဝံ သမာဂတေ ဒေဝကာယေ ဒိသွာ မယမ္ပိ ဣမံ ဓမ္မသမူဟံ အာဂတာ။ ကိံ ကာရဏာ? **ဒက္ခိတာယေ အပရာဇိတသံဃ**န္တိ ကေနစိ အပရာဇိတံ အဇ္ဇေဝ တယော မာရေ မဒ္ဒိတွာ ဝိဇိတသင်္ဂါမံ ဣမံ အပရာဇိတသံဃံ ဒဿနတ္ထာယ အာဂတမှာတိ အတ္ထော။ သော ပန ဗြဟ္မာ ဣမံ ဂါထံ ဘာသိတွာ ဘဂဝန္တံ အဘိဝါဒေတွာ ပုရတ္ထိမစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံယေဝ အဋ္ဌာသိ။

အထ ဒုတိယော ဝုတ္တနယေနေဝ အာဂန္တွာ အဘာသိ။ တတ္ထ **တတြ ဘိက္ခဝေါ**တိ တသ္မိံ သန္နိပါတဋ္ဌာနေ ဘိက္ခူ။ **သမာဒဟံသူ**တိ သမာဓိနာ ယောဇေသုံ။ **စိတ္တမတ္တနော ဥဇုကံ အကံသူ**တိ အတ္တနော စိတ္တေ သဗ္ဗေ ဝင်္ကကုဋိလဇိမှဘာဝေ ဟရိတွာ ဥဇုကံ အကရိံသု။ **သာရထီဝ နေတ္တာနိ ဂဟေတွာ**တိ ယထာ သမပ္ပဝတ္တေသု သိန္ဓဝေသု ဩဓသ္တပတောဒေါ သာရထိ သဗ္ဗယောတ္တာနိ ဂဟေတွာ အစောဒေန္တော အဝါရေန္တော တိဋ္ဌတိ၊ ဧဝံ ဆဠင်္ဂုပေက္ခာယ သမန္နာဂတာ ဂုတ္တဒွါရာ သဗ္ဗေပေတေ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခူ ဣန္ဒြိယာနိ ရက္ခန္တိ ပဏ္ဍိတာ၊ ဧတေ ဒဋ္ဌုံ ဣဓာဂတမှာ ဘဂဝါတိ၊ သောပိ ဂန္တွာ ယထာဌာနေယေဝ အဋ္ဌာသိ။

အထ တတိယော ဝုတ္တနယေနေဝ အာဂန္တွာ အဘာသိ။ တတ္ထ **ဆေတွာ ခီလ**န္တိ ရာဂဒေါသမောဟခီလံ ဆိန္ဒိတွာ။ **ပလိဃ**န္တိ ရာဂဒေါသမောဟပလိဃမေဝ။ **ဣန္ဒခီလ**န္တိ ရာဂဒေါသမောဟဣန္ဒခီလမေဝ။ **ဦဟစ္စ မနေဇာ**တိ ဧတေ တဏှာဧဇာယ အနေဇာ ဘိက္ခူ ဣန္ဒခီလံ ဦဟစ္စ သမူဟနိတွာ စတူသု ဒိသာသု

appaṭihatacārikaṁ caranti. **Suddhā**ti nirupakkilesā. **Vimalā**ti nimmalā. Idaṁ tasseva vevacanaṁ. **Cakkhumatā**ti pañcahi cakkhūhi cakkhumantena. **Sudantā**ti cakkhutopi dantā sotatopi ghānatopi jivhātopi kāyatopi manatopi dantā. **Susunāgā**ti taruṇanāgā. Tatrāyaṁ vacanattho—chandādīhi na gacchantīti **nāgā**, tena tena maggena pahīne kilese na āgacchantīti nāgā, nānappakāraṁ āguṁ na karontīti nāgā. Ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana Mahāniddese[1] vuttanayeneva veditabbo.

Apica—

"Āguṁ na karoti kiñci loke,
Sabbasaṁyoga[2] visajja bandhanāni.
Sabbattha na sajjatī vimutto,
Nāgo tādi pavuccate tathattā"ti—

Evamettha attho veditabbo. **Susunāgā**ti susū nāgā, susunāgabhāvasampattiṁ[3] pattāti attho. Te evarūpe anuttarena yoggācariyena damite taruṇanāge dassanāya āgatamha Bhagavāti. Sopi gantvā yathāṭhāneyeva aṭṭhāsi.

Atha catuttho vuttanayeneva āgantvā abhāsi. Tattha **gatāse**ti nibbematikasaraṇagamanena gatā. Sopi gantvā yathāṭhāneyeva aṭṭhāsīti. . Sattamaṁ.

8. Sakalikasuttavaṇṇanā

38. Aṭṭhame **maddakucchismin**ti evaṁnāmake uyyāne. Tañhi Ajātasattumhi kucchigate tassa mātarā "ayaṁ mayhaṁ kucchigato gabbho rañño sattu bhavissati, kiṁ me iminā"ti gabbhapātanatthaṁ kucchi maddāpitā. Tasmā "Maddakucchī"ti saṅkhaṁ gataṁ. Migānaṁ pana abhayavāsatthāya dinnattā **migadāyo**ti vuccati.

Tena kho pana samayenāti ettha ayaṁ anupubbikathā—Devadatto hi Ajātasattuṁ nissāya dhanuggahe ca Dhanapālakañca payojetvāpi

1. Khu 7. 155 piṭṭhe. 2. Sabbasaṁyoge (Khu 1. 359 piṭṭhe) Ṭīkā pana passitabbā.
3. Nāgabhāvasampattiṁ (Syā)

အပ္ပဋိဟတစာရိကံ စရန္တိ။ **သုဒ္ဓါ**တိ နိရုပက္ကိလေသာ။ **ဝိမလာ**တိ နိမ္မလာ။ ဣဒံ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ **စက္ခုမတာ**တိ ပဉ္စဟိ စက္ခူဟိ စက္ခုမန္တေန။ **သုဒန္တာ**တိ စက္ခုတောပိ ဒန္တာ သောတတောပိ ဃာနတောပိ ဇိဝှါတောပိ ကာယတောပိ မနတောပိ ဒန္တာ။ **သုသုနာဂါ**တိ တရုဏနာဂါ။ တတြာယံ ဝစနတ္ထော—ဆန္ဒာဒီဟိ န ဂစ္ဆန္တီတိ **နာဂါ**၊ တေန တေန မဂ္ဂေန ပဟီနေ ကိလေသေ န အာဂစ္ဆန္တီတိ နာဂါ၊ နာနပ္ပကာရံ အာဂုံ န ကရောန္တီတိ နာဂါ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရော ပန မဟာနိဒ္ဒေသေ[1] ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။

အပိစ—

"အာဂုံ န ကရောတိ ကိဉ္စိ လောကေ၊
သဗ္ဗသံယောဂ[2] ဝိသဇ္ဇ ဗန္ဓနာနိ။
သဗ္ဗတ္ထ န သဇ္ဇတီ ဝိမုတ္တော၊
နာဂေါ တာဒိ ပဝုစ္စတေ တထတ္တာ"တိ—

ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ **သုသုနာဂါ**တိ သုသူ နာဂါ၊ သုသုနာဂဘာဝသမ္ပတ္တိံ[3] ပတ္တာတိ အတ္ထော။ တေ ဧဝရူပေ အနုတ္တရေန ယောဂ္ဂါစရိယေန ဒမိတေ တရုဏနာဂေ ဒဿနာယ အာဂတမှ ဘဂဝါတိ။ သောပိ ဂန္တွာ ယထာဋ္ဌာနေယေဝ အဋ္ဌာသိ။

အထ စတုတ္ထော ဝုတ္တနယေနေဝ အာဂန္တွာ အဘာသိ။ တတ္ထ **ဂတာသေ**တိ နိဗ္ဗေမတိကသရဏဂမနေန ဂတာ။ သောပိ ဂန္တွာ ယထာဋ္ဌာနေယေဝ အဋ္ဌာသီတိ။ ။သတ္တမံ။

၈-သကလိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၈။ အဋ္ဌမေ **မဒ္ဒကုစ္ဆိသ္မိ**န္တိ ဧဝံနာမကေ ဥယျာနေ။ တဉှိ အဇာတသတ္တုမှိ ကုစ္ဆိဂတေ တဿ မာတရာ "အယံ မယှံ ကုစ္ဆိဂတော ဂဗ္ဘော ရညော သတ္တု ဘဝိဿတိ၊ ကိံ မေ ဣမိနာ"တိ ဂဗ္ဘပါတနတ္ထံ ကုစ္ဆိ မဒ္ဒါပိတာ။ တသ္မာ "မဒ္ဒကုစ္ဆီ"တိ သင်္ခံ ဂတံ။ မိဂါနံ ပန အဘယဝါသတ္ထာယ ဒိန္နတ္တာ **မိဂဒါယော**တိ ဝုစ္စတိ။

တေန ခေါ ပန သမယေနာတိ ဧတ္ထ အယံ အနုပုဗ္ဗိကထာ—ဒေဝဒတ္တော ဟိ အဇာတသတ္တုံ နိဿာယ ဓနုဂ္ဂဟေ စ ဓနပါလကဉ္စ ပယောဇေတွာပိ

၁-ခု ၇-၁၅၅-ပိဋ္ဌေ။ ၂-သဗ္ဗသံယောဂေ (ခု ၁-၃၅၉-ပိဋ္ဌေ) ဋီကာ ပန ပဿိတဗ္ဗာ။
၃-နာဂဘာဝသမ္ပတ္တိံ (သျာ)

Tathāgatassa jīvitantarāyaṁ kātuṁ asakkonto “sahattheneva māressāmī”ti Gijjhakūṭapabbataṁ abhiruhitvā mahantaṁ kūṭāgārappamāṇaṁ silaṁ ukkhipitvā “samaṇo Gotamo cuṇṇavicuṇṇo hotū”ti pavijjhi. Mahāthāmavā kiresa pañcannaṁ hatthīnaṁ balaṁ dhāreti. Aṭṭhānaṁ kho panetaṁ, yaṁ Buddhānaṁ parūpakkamena jīvitantarāyo bhaveyyāti taṁ Tathāgatassa sarīrābhimukhaṁ āgacchantaṁ ākāse aññā silā uṭṭhahitvā sampaṭicchi. Dvinnaṁ silānaṁ sampahārena mahantā pāsāṇassa sakalikā[1] uṭṭhahitvā Bhagavato piṭṭhipādapariyantaṁ abhihani, pādo mahāpharasunā pahato viya samuggatalohitena lākhārasamakkhito viya ahosi. Bhagavā uddhaṁ ulloketvā Devadattaṁ etadavoca “bahu tayā moghapurisa apuññaṁ pasutaṁ, yo tvaṁ paduṭṭhacitto vadhakacitto Tathāgatassa lohitaṁ uppādesī”ti. Tatopaṭṭhāya Bhagavato aphāsu jātaṁ. Bhikkhū cintayiṁsu “ayaṁ vihāro ujjaṅgalo visamo, bahūnaṁ khattiyādīnañceva pabbajitānañca anokāso”ti. Te Tathāgataṁ mañcasivikāya ādāya maddakucchiṁ nayiṁsu. Tena vuttaṁ “tena kho pana samayena Bhagavato pādo sakalikāya khato hotī”ti.

Bhusāti balavatiyo. **Sudan**ti nipātamattaṁ. **Dukkhan**ti sukhapaṭikkhepo. **Tibbā**ti bahalā. **Kharā**ti pharusā. **Kaṭukā**ti tikhiṇā. **Asātā**ti amadhurā. Na tāsu mano appeti, na tā manaṁ appāyanti na vaḍḍhentīti **amanāpā. Sato sampajāno**ti vedanādhivāsanasatisa-mpajaññena samannāgato hutvā. **Avihaññamāno**ti apīḷiyamāno, samparivattasāyitāya vedanānaṁ vasaṁ agacchanto.

Sīhaseyyanti ettha kāmabhogiseyyā petaseyyā sīhaseyyā Tathāgataseyyāti catasso seyyā. Tattha “yebhuyyena bhikkhave kāmabhogī sattā vāmena passena sentī”ti[2] ayaṁ kāmabhogīseyyā. Tesu hi yebhuyyena dakkhiṇapassena sayāno nāma natthi. “Yebhuyyena bhikkhave petā uttānā sentī”ti[2] ayaṁ petaseyyā. Appamaṁsalohitattā hi aṭṭhisaṅghāṭajaṭitā ekena passena sayituṁ na sakkonti, uttānāva senti. “Yebhuyyena bhikkhave sīho migarājā naṅguṭṭhaṁ antarasatthimhi anupakkhipitvā dakkhiṇena passena setī”ti[2] ayaṁ sīhaseyyā.

1. Sakkhalikā (Ka)
2. Aṁ 1. 567 piṭṭhe.

တထာဂတဿ ဇီဝိတန္တရာယံ ကာတုံ အသက္ကောန္တော “သဟတ္ထေနေဝ မာရေဿာမီ”တိ ဂိဇ္ဈကူဋပဗ္ဗတံ အဘိရုဟိတွာ မဟန္တံ ကူဋာဂါရပ္ပမာဏံ သိလံ ဥက္ခိပိတွာ “သမဏော ဂေါတမော စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏော ဟောတူ”တိ ပဝိဇ္ဈိ။ မဟာထာမဝါ ကိရေသ ပဉ္စန္နံ ဟတ္ထီနံ ဗလံ ဓာရေတိ။ အဋ္ဌာနံ ခေါ ပနေတံ၊ ယံ ဗုဒ္ဓါနံ ပရူပက္ကမေန ဇီဝိတန္တရာယော ဘဝေယျာတိ တံ တထာဂတဿ သရီရာဘိမုခံ အာဂစ္ဆန္တံ အာကာသေ အညာ သိလာ ဥဋ္ဌဟိတွာ သမ္ပဋိစ္ဆိ။ ဒွိန္နံ သိလာနံ သမ္ပဟာရေန မဟန္တာ ပါသာဏဿ သကလိကာ[၁] ဥဋ္ဌဟိတွာ ဘဂဝတော ပိဋ္ဌိပါဒပရိယန္တံ အဘိဟနိ၊ ပါဒေါ မဟာဖရသုနာ ပဟတော ဝိယ သမုဂ္ဂတလောဟိတေန လာခါရသမက္ခိတော ဝိယ အဟောသိ။ ဘဂဝါ ဥဒ္ဓံ ဥလ္လောကေတွာ ဒေဝဒတ္တံ ဧတဒဝေါစ “ဗဟု တယာ မောဃပုရိသ အပုညံ ပသုတံ၊ ယော တွံ ပဒုဋ္ဌစိတ္တော ဝဓကစိတ္တော တထာဂတဿ လောဟိတံ ဥပ္ပါဒေသီ”တိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဘဂဝတော အဖာသု ဇာတံ။ ဘိက္ခူ စိန္တယိံသု “အယံ ဝိဟာရော ဥဇ္ဇင်္ဂလော ဝိသမော၊ ဗဟူနံ ခတ္တိယာဒီနဉ္စေဝ ပဗ္ဗဇိတာနဉ္စ အနောကာသော”တိ။ တေ တထာဂတံ မဉ္စသိဝိကာယ အာဒါယ မဒ္ဒကုစ္ဆိံ နယိံသု။ တေန ဝုတ္တံ “တေန ခေါ ပန သမယေန ဘဂဝတော ပါဒေါ သကလိကာယ ခတော ဟောတီ”တိ။

ဘုသာတိ ဗလဝတိယော။ **သုဒ**န္တိ နိပါတမတ္တံ။ **ဒုက္ခ**န္တိ သုခပဋိက္ခေပေါ။ **တိဗ္ဗာ**တိ ဗဟလာ။ **ခရာ**တိ ဖရုသာ။ **ကဋုကာ**တိ တိခိဏာ။ **အသာတာ**တိ အမဓုရာ။ န တာသု မနော အပ္ပေတိ၊ န တာ မနံ အပ္ပါယန္တိ န ဝဍ္ဎေန္တီတိ **အမနာပါ။ သတော သမ္ပဇာနော**တိ ဝေဒနာဓိဝါသနသတိသမ္ပဇညေန သမန္နာဂတော ဟုတွာ။ **အဝိဟညမာနော**တိ အပီဠိယမာနော၊ သမ္ပရိဝတ္တသာယိတာယ ဝေဒနာနံ ဝသံ အဂစ္ဆန္တော။

သီဟသေယျန္တိ ဧတ္ထ ကာမဘောဂိသေယျာ ပေတသေယျာ သီဟသေယျာ တထာဂတသေယျာတိ စတဿော သေယျာ။ တတ္ထ “ယေဘုယျေန ဘိက္ခဝေ ကာမဘောဂီ သတ္တာ ဝါမေန ပဿေန သေန္တီ”တိ[၂] အယံ ကာမဘောဂိသေယျာ။ တေသု ဟိ ယေဘုယျေန ဒက္ခိဏပဿေန သယာနော နာမ နတ္ထိ။ “ယေဘုယျေန ဘိက္ခဝေ ပေတာ ဥတ္တာနာ သေန္တီ”တိ[၂] အယံ ပေတသေယျာ။ အပ္ပမံသလောဟိတတ္တာ ဟိ အဋ္ဌိသင်္ဃာဋဇဋိတာ ဧကေန ပဿေန သယိတုံ န သက္ကောန္တိ၊ ဥတ္တာနာဝ သေန္တိ။ “ယေဘုယျေန ဘိက္ခဝေ သီဟော မိဂရာဇာ နင်္ဂုဋ္ဌံ အန္တရသတ္ထိမှိ အနုပက္ခိပိတွာ ဒက္ခိဏေန ပဿေန သေတီ”တိ[၂] အယံ သီဟသေယျာ။

၁-သက္ခလိကာ (က)
၂-အံ ၁-၅၆၇-ပိဋ္ဌေ။

Tejussadattā hi sīho migarājā dve purimapāde ekasmiṁ, 'pacchimapāde ekasmiṁ ṭhāne ṭhapetvā naṅguṭṭhaṁ antarasatthimhi pakkhipitvā purimapādapacchimapādanaṅguṭṭhānaṁ ṭhitokāsaṁ sallakkhetvā dvinnaṁ purimapādānaṁ matthake sīsaṁ ṭhapetvā sayati, divasampi sayitvā pabujjhamāno na utrasanto pabujjhati, sīsaṁ pana ukkhipitvā purimapādādīnaṁ ṭhitokāsaṁ sallakkheti. Sace kiñci ṭhānaṁ vijahitvā ṭhitaṁ hoti, "nayidaṁ tuyhaṁ jātiyā, na sūrabhāvassa anurūpan"ti anattamano hutvā tatheva sayati, na gocarāya pakkamati. Avijahitvā ṭhite pana "tuyaṁ jātiyā ca sūrabhāvassa ca anurūpamidan"ti haṭṭhatuṭṭho uṭṭhāya sīhavijambhitaṁ vijambhitvā kesarabhāraṁ vidhunitvā tikkhattuṁ sīhanādaṁ naditvā gocarāya pakkamati. Catutthajjhānaseyyā pana "Tathāgataseyyā"ti vuccati. Tāsu idha sīhaseyyā āgatā. Ayaṁ hi tejussada-iriyāpathattā uttamaseyyā nāma.

Pāde pādanti dakkhiṇapāde vāmapādaṁ. **Accādhāyā**ti ati-ādhāya, īsakaṁ atikkamma ṭhapetvā. Gopphakena hi gopphake jāṇunā vā jāṇumhi saṁghaṭṭiyamāne abhiṇhaṁ vedanā uppajjati, cittaṁ ekaggaṁ na hoti, seyyā aphāsukā hoti. Yathā na saṁghaṭṭeti. evaṁ atikkamma ṭhapite vedanā nuppajjati, cittaṁ ekaggaṁ hoti, seyyā phāsu hoti. Tasmā evaṁ nipajji. **Sato sampajāno**ti sayanapariggāhakasatisampajaññena samannāgato. "Uṭṭhānasaññan"ti panettha na vuttaṁ, gilānaseyyā hesā Tathāgatassa.

Sattasatāti imasmiṁ sutte sabbāpi tā devatā gilānaseyyaṭṭhānaṁ āgatā. **Udānaṁ udānesī**ti gilānaseyyaṁ āgatānaṁ domanassena bhavitabbaṁ siyā. Imāsaṁ pana Tathāgatassa vedanādhivāsanaṁ disvā "aho Buddhānaṁ mahānubhāvatā, evarūpāsu nāma vedanāsu vattamānāsu vikāramattampi natthi, sirīsayane alaṅkaritvā ṭhapitasuvaṇṇarūpakaṁ viya aniñjamānena kāyena nipanno, idānissa adhikataraṁ mukhavaṇṇo virocati, ābhāsampanno puṇṇacando viya sampati vikasitaṁ viya ca aravindaṁ assa mukhaṁ sobhati, kāyepi vaṇṇāyatanaṁ idāni susammaṭṭhakañcanaṁ[1] viya vippasīdatī"ti udānaṁ udapādi.

1. Susampahaṭṭhakañcanaṁ (Syā)

တေဇုဿဒတ္တာ ဟိ သီဟော မိဂရာဇာ ဒွေ ပုရိမပါဒေ ဧကသ္မိံ, ပစ္ဆိမပါဒေ ဧကသ္မိံ ဌာနေ ဌပေတွာ နင်္ဂုဋ္ဌံ အန္တရသတ္ထိမှိ ပက္ခိပိတွာ ပုရိမပါဒပစ္ဆိမပါဒနင်္ဂုဋ္ဌာနံ ဌိတောကာသံ သလ္လက္ခေတွာ ဒွိန္နံ ပုရိမပါဒါနံ မတ္ထကေ သီသံ ဌပေတွာ သယတိ၊ ဒိဝသမ္ပိ သယိတွာ ပဗုဇ္ဈမာနော န ဥတြသန္တော ပဗုဇ္ဈတိ၊ သီသံ ပန ဥက္ခိပိတွာ ပုရိမပါဒါဒီနံ ဌိတောကာသံ သလ္လက္ခေတိ။ သစေ ကိဉ္စိ ဌာနံ ဝိဇဟိတွာ ဌိတံ ဟောတိ၊ "နယိဒံ တုယှံ ဇာတိယာ, န သူရဘာဝဿ အနုရူပ"န္တိ အနတ္တမနော ဟုတွာ တထေဝ သယတိ၊ န ဂေါစရာယ ပက္ကမတိ။ အဝိဇဟိတွာ ဌိတေ ပန "တုယှံ ဇာတိယာ စ သူရဘာဝဿ စ အနုရူပမိဒ"န္တိ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌော ဥဋ္ဌာယ သီဟဝိဇမ္ဘိတံ ဝိဇမ္ဘိတွာ ကေသရဘာရံ ဝိဓုနိတွာ တိက္ခတ္တုံ သီဟနာဒံ နဒိတွာ ဂေါစရာယ ပက္ကမတိ။ စတုတ္ထဇ္ဈာနသေယျာ ပန "တထာဂတသေယျာ"တိ ဝုစ္စတိ။ တာသု ဣဓ သီဟသေယျာ အာဂတာ။ အယံ ဟိ တေဇုဿဒဣရိယာပထတ္တာ ဥတ္တမသေယျာ နာမ။

ပါဒေ ပါဒန္တိ ဒက္ခိဏပါဒေ ဝါမပါဒံ။ **အစ္စာဓာယာ**တိ အတိအာဓာယ၊ ဤသကံ အတိက္ကမ္မ ဌပေတွာ။ ဂေါပ္ဖကေန ဟိ ဂေါပ္ဖကေ ဇာဏုနာ ဝါ ဇာဏုမှိ သံဃဋ္ဋိယမာနေ အဘိဏှံ ဝေဒနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ န ဟောတိ၊ သေယျာ အဖာသုကာ ဟောတိ။ ယထာ န သံဃဋ္ဋေတိ၊ ဧဝံ အတိက္ကမ္မ ဌပိတေ ဝေဒနာ နုပ္ပဇ္ဇတိ၊ စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ ဟောတိ၊ သေယျာ ဖာသု ဟောတိ။ တသ္မာ ဧဝံ နိပဇ္ဇိ။ **သတော သမ္ပဇာနော**တိ သယနပရိဂ္ဂါဟကသတိသမ္ပဇညေန သမန္နာဂတော။ "ဥဋ္ဌာနသည"န္တိ ပနေတ္ထ န ဝုတ္တံ၊ ဂိလာနသေယျာ ဟေသာ တထာဂတဿ။

သတ္တသတာတိ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ သဗ္ဗာပိ တာ ဒေဝတာ ဂိလာနသေယျဋ္ဌာနံ အာဂတာ။ **ဥဒါနံ ဥဒါနေသီ**တိ ဂိလာနသေယျံ အာဂတာနံ ဒေါမနဿေန ဘဝိတဗ္ဗံ သိယာ။ ဣမာသံ ပန တထာဂတဿ ဝေဒနာဓိဝါသနံ ဒိသွာ "အဟော ဗုဒ္ဓါနံ မဟာနုဘာဝတာ၊ ဧဝရူပါသု နာမ ဝေဒနာသု ဝတ္တမာနာသု ဝိကာရမတ္တမ္ပိ နတ္ထိ၊ သိရီသယနေ အလင်္ကရိတွာ ဌပိတသုဝဏ္ဏရူပကံ ဝိယ အနိဉ္ဇမာနေန ကာယေန နိပန္နော၊ ဣဒါနိဿ အဓိကတရံ မုခဝဏ္ဏော ဝိရောစတိ၊ အာဘာသမ္ပန္နော ပုဏ္ဏစန္ဒော ဝိယ သမ္ပတိ ဝိကသိတံ ဝိယ စ အရဝိန္ဒံ အဿ မုခံ သောဘတိ၊ ကာယေပိ ဝဏ္ဏာယတနံ ဣဒါနိ သုသမ္မဋ္ဌကဉ္စနံ[၁] ဝိယ ဝိပ္ပသီဒတီ"တိ ဥဒါနံ ဥဒပါဒိ။

၁-သုသမ္ပဟဋ္ဌကဉ္စနံ (သျာ)

Nāgo vata bhoti ettha **bhoti** dhammālapanaṁ. Balavantaṭṭhena **nāgo**. **Nāgavatā**ti nāgabhāvena. **Sīho vatā**ti-ādīsu asantāsanaṭṭhena **sīho**. Byattaparicayaṭṭhena[1] kāraṇākāraṇajānanena vā **ājānīyo**. Appaṭisamaṭṭhena **nisabho**. Gavasatajeṭṭhako hi usabho, gavasahassajeṭṭhako vasabho, gavasatasahassajeṭṭhako nisabhoti vuccati. Bhagavā pana appaṭisamaṭṭhena āsabhaṁ ṭhānaṁ paṭijānāti. Tenevatthena idha "nisabho"ti vutto. Dhuravāhaṭṭhena **dhorayho**. Nibbisevanaṭṭhena **danto**.

Passāti aniyamitāṇatti. **Samādhin**ti arahattaphalasamādhiṁ. **Suvimuttan**ti phalavimuttiyā suvimuttaṁ. Rāgānugataṁ pana cittaṁ abhinataṁ nāma hoti, dosānugataṁ apanataṁ. Tadubhayapaṭikkhepena **na cābhinataṁ na cāpanatan**ti āha. **Na ca sasaṅkhāraniggayhavāritagatan**ti[2] na sasaṅkhārena sappayogena kilese niggahetvā vāritavataṁ[3], kilesānaṁ pana chinnattā vataṁ phalasamādhinā samāhitanti attho. **Atikkamitabban**ti viheṭhetabbaṁ ghaṭṭetabbaṁ[4]. **Adassanā**ti aññāṇā. Aññāṇī hi andhabālova evarūpe Satthari aparajjheyyāti Devadattaṁ ghaṭṭayamānā vadanti.

Pañcavedāti itihāsapañcamānaṁ vedānaṁ dhārakā. **Sataṁ saman**ti vassasataṁ. **Tapassī**ti tapanissitakā hutvā. **Caran**ti carantā. **Na sammāvimuttan**ti sacepi evarūpā brāhmaṇā vassasataṁ caranti, cittañca nesaṁ sammā vimuttaṁ na hoti. **Hīnattarūpā na pāraṁ gamā te**ti hīnattasabhāvā te nibbānaṅgamā na honti. "Hīnattharūpā"tipi pāṭho, hīnatthajātikā parihīnatthāti attho. **Taṇhādhipannā**ti taṇhāya ajjhotthaṭā. **Vatasīlabaddhā**ti ajavatakukkuravatādīhi ca vatehi tādiseheva ca sīlehi baddhā. **Lūkhaṁ tapan**ti pañcātapatāpanaṁ[5] kaṇṭakaseyyādikaṁ tapaṁ. Idāni sā devatā sāsanassa niyyānikabhāvaṁ kathentī **na mānakāmassā**ti-ādimāha, taṁ vuttatthamevāti. . Atthamaṁ.

9. Paṭhamapajjunnadhītusuttavaṇṇanā

39. Navame **Pajjunnassa dhītā**ti Pajjunnassa nāma vassavalāhakadevarañño Cātumahārājikassa dhītā. **Abhivande**ti Bhagavā tumhākaṁ

1. Bhattuparicariyatthena (Sī), byattuparicaraṇaṭṭhena (Ṭīkā)
2. Sasaṅkhāraniggayhavāritavatanti (Sī, Syā)
3. Vāritvā vataṁ (Syā), vāretvā adhigataṁ (?)
4. Ghaṭetabbaṁ (Syā, Ka)
5. Pañcatapatāpanaṁ (Sī), pañcātapatappanaṁ (Syā, Ka)

နာဂေါ ဝတ ဘောတိ ဧတ္ထ **ဘော**တိ ဓမ္မာလပနံ။ ဗလဝန္တဋ္ဌေန **နာဂေါ**။ **နာဂဝတာ**တိ နာဂဘာဝေန။ **သီဟော ဝတာ**တိအာဒီသု အသန္တာသနဋ္ဌေန **သီဟော**။ ဗျတ္တပရိစယဋ္ဌေန[၁] ကာရဏာကာရဏဇာနနေန ဝါ **အာဇာနီယော**။ အပ္ပဋိသမဋ္ဌေန **နိသဘော**။ ဂဝသတဇေဋ္ဌကော ဟိ ဥသဘော၊ ဂဝသဟဿဇေဋ္ဌကော ဝသဘော၊ ဂဝသတသဟဿဇေဋ္ဌကော နိသဘောတိ ဝုစ္စတိ။ ဘဂဝါ ပန အပ္ပဋိသမဋ္ဌေန အာသဘံ ဌာနံ ပဋိဇာနာတိ။ တေနေဝတ္ထေန ဣဓ "နိသဘော"တိ ဝုတ္တော။ ဓုရဝါဟဋ္ဌေန **ဓောရယှော**။ နိဗ္ဗိသေဝနဋ္ဌေန **ဒန္တော**။

ပဿာတိ အနိယမိတာဏတ္တိ။ **သမာဓိန္တိ** အရဟတ္တဖလသမာဓိံ။ **သုဝိမုတ္တန္တိ** ဖလဝိမုတ္တိယာ သုဝိမုတ္တံ။ ရာဂါနုဂတံ ပန စိတ္တံ အဘိနတံ နာမ ဟောတိ၊ ဒေါသာနုဂတံ အပနတံ။ တဒုဘယပဋိက္ခေပေန **န စာဘိနတံ န စာပနတန္တိ** အာဟ။ **န စ သသင်္ခါရနိဂ္ဂယှဝါရိတဂတန္တိ**[၂] န သသင်္ခါရေန သပ္ပယောဂေန ကိလေသေ နိဂ္ဂဟေတွာ ဝါရိတဝတံ[၃]၊ ကိလေသာနံ ပန ဆိန္နတ္တာ ဝတံ ဖလသမာဓိနာ သမာဟိတန္တိ အတ္ထော။ **အတိက္ကမိတဗ္ဗန္တိ** ဝိဟေဌေတဗ္ဗံ ဃဋ္ဋေတဗ္ဗံ[၄]။ **အဒဿနာ**တိ အညာဏာ။ အညာဏီ ဟိ အန္ဓဗာလော ဧဝရူပေ သတ္ထရိ အပရဇ္ဈေယျာတိ ဒေဝဒတ္တံ ဃဋ္ဋယမာနာ ဝဒန္တိ။

ပဉ္စဝေဒါတိ ဣတိဟာသပဉ္စမာနံ ဝေဒါနံ ဓာရကာ။ **သတံ သမန္တိ** ဝဿသတံ။ **တပဿီ**တိ တပနိဿိတကာ ဟုတွာ။ **စရန္တိ** စရန္တာ။ **န သမ္မာဝိမုတ္တန္တိ** သစေပိ ဧဝရူပါ ဗြာဟ္မဏာ ဝဿသတံ စရန္တိ၊ စိတ္တဉ္စ နေသံ သမ္မာ ဝိမုတ္တံ န ဟောတိ။ **ဟီနတ္တရူပါ န ပါရံ ဂမာ တေ**တိ ဟီနတ္တသဘာဝါ တေ နိဗ္ဗာနင်္ဂမာ န ဟောန္တိ။ "ဟီနတ္ထရူပါ"တိပိ ပါဌော၊ ဟီနတ္ထဇာတိကာ ပရိဟီနတ္ထာတိ အတ္ထော။ **တဏှာဓိပန္နာ**တိ တဏှာယ အဇ္ဈောတ္ထဋာ။ **ဝတသီလဗဒ္ဓါ**တိ အဇဝတကုက္ကုရဝတာဒီဟိ စ ဝတေဟိ တာဒိသေဟေဝ စ သီလေဟိ ဗဒ္ဓါ။ **လူခံ တပန္တိ** ပဉ္စာတပတာပနံ[၅] ကဏ္ဋကသေယျာဒိကံ တပံ။ ဣဒါနိ သာ ဒေဝတာ သာသနဿ နိယျာနိကဘာဝံ ကထေန္တီ **န မာနကာမဿာ**တိအာဒိမာဟ၊ တံ ဝုတ္တတ္ထမေဝါတိ။ ။အဋ္ဌမံ။

၉-ပဌမပဇ္ဇုန္နဓီတုသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၉။ နဝမေ **ပဇ္ဇုန္နဿ ဓီတာ**တိ ပဇ္ဇုန္နဿ နာမ ဝဿဝလာဟကဒေဝရညော စာတုမဟာရာဇိကဿ ဓီတာ။ **အဘိဝန္ဒေ**တိ ဘဂဝါ တုမှာကံ

၁-ဘတ္တုပရိစရိယတ္ထေန (သီ)၊ ဗျတ္တုပရိစရဏဋ္ဌေန (ဋီကာ)
၂-သသင်္ခါရနိဂ္ဂယှဝါရိတဝတန္တိ (သီ၊ သျာ)
၃-ဝါရိတွာ ဝတံ (သျာ)၊ ဝါရေတွာ အဓိဂတံ (?)
၄-ဃဋေတဗ္ဗံ (သျာ၊ က)
၅-ပဉ္စတပတာပနံ (သီ)၊ ပဉ္စာတပတပ္ပနံ (သျာ၊ က)

pāde vandāmi. **Cakkhumatā**ti pañcahi cakkhūhi cakkhumantena Tathāgatena. **Dhammo anubuddho**ti “idaṁ mayā pubbe paresaṁ santike kevalaṁ sutaṁyeva āsī”ti vadati. **Sāhaṁ dānī**ti sā ahaṁ idāni. **Sakkhi jānāmī**ti paṭivedhavasena paccakkhameva jānāmi. **Vigarahantā**ti “hīnakkharapadabyañjano”ti vā “aniyyāniko”ti vā evaṁ garahantā. **Roruvan**ti dve roruvā dhūmaroruvo ca jālaroruvo ca. Tattha dhūmaroruvo visuṁ hoti, jālsrorivoti pana Avīcimahānirayassevetaṁ nāmaṁ. Tattha hi sattā aggimhi jalante jalante punappunaṁ ravaṁ ravanti, tasmā so “Roruvo”ti vuccati. **Ghoran**ti dāruṇaṁ. **Khantiyā upasamena upetā**ti ruccitvā khamāpetvā gahaṇakhantiyā ca rāgādi-upasamena ca upetāti. . Navamaṁ.

10. Dutiyapajjunnadhītusuttavaṇṇanā

40. Dasame **dhammañcā**ti casaddena saṁghañca, iti tīṇi ratanāni namassamānā idhāgatāti vadati. **Atthavatī**ti atthavatiyo. **Bahunāpi kho tan**ti yaṁ dhammaṁ sā abhāsi, taṁ dhammaṁ bahunāpi pariyāyena ahaṁ vibhajeyyaṁ. **Tādiso dhammo**ti tādiso hi ayaṁ Bhagavā dhammo, taṁsaṇṭhito tappaṭibhāgo[1] bahūhi pariyāyehi vibhajitabbayuttakoti dasseti. **Lapayissāmī**ti kathayissāmi. **Yāvatā me manasā pariyattan**ti yattakaṁ mayā manasā pariyāpuṭaṁ[2], tassatthaṁ divasaṁ avatvā madhupaṭalaṁ pīḷentī viya muhutteneva saṁkhittena kathessāmi. Sesaṁ uttānamevāti. . Dasamaṁ.

Satullapakāyikavaggo catuttho.

---

5. Ādittavagga

1. Ādittasuttavaṇṇanā

41. Ādittavaggassa paṭhame **jarāya maraṇena cā**ti desanāsīsametaṁ, rāgādīhi pana ekādasahi aggīhi loko ādittova. **Dānenā**ti dānacetanāya. **Dinnaṁ hoti sunīhatan**ti dānapuññacetanāhi dāyakasseva hoti gharasāmikassa viya nīhatabhaṇḍakaṁ, tenetaṁ vuttaṁ. **Corā**

1. Sappaṭibhāgo (Syā)   2. Pariyāpuṇiṭaṁ(Syā)

ပါဒေ ဝန္ဒာမိ။ **စက္ခုမတာ**တိ ပဉ္စဟိ စက္ခူဟိ စက္ခုမန္တေန တထာဂတေန။ **ဓမ္မော အနုဗုဒ္ဓေါ**တိ “ဣဒံ မယာ ပုဗ္ဗေ ပရေသံ သန္တိကေ ကေဝလံ သုတံယေဝ အာသီ”တိ ဝဒတိ။ **သာဟံ ဒါနီ**တိ သာ အဟံ ဣဒါနိ။ **သက္ခိ ဇာနာမီ**တိ ပဋိဝေဓဝသေန ပစ္စက္ခမေဝ ဇာနာမိ။ **ဝိဂရဟန္တာ**တိ “ဟီနက္ခရပဒဗျဉ္ဇနော”တိ ဝါ “အနိယျာနိကော”တိ ဝါ ဧဝံ ဂရဟန္တာ။ **ရောရုဝ**န္တိ ဒွေ ရောရုဝါ ဓူမရောရုဝေါ စ ဇာလရောရုဝေါ စ။ တတ္ထ ဓူမရောရုဝေါ ဝိသုံ ဟောတိ၊ ဇာလရောရုဝေါတိ ပန အဝီစိမဟာနိရယဿေဝေတံ နာမံ။ တတ္ထ ဟိ သတ္တာ အဂ္ဂိမှိ ဇလန္တေ ဇလန္တေ ပုနပ္ပုနံ ရဝံ ရဝန္တိ၊ တသ္မာ သော “ရောရုဝေါ”တိ ဝုစ္စတိ။ **ဃောရ**န္တိ ဒါရုဏံ။ **ခန္တိယာ ဥပသမေန ဥပေတာ**တိ ရုစ္စိတွာ ခမာပေတွာ ဂဟဏခန္တိယာ စ ရာဂါဒိဥပသမေန စ ဥပေတာတိ။ ။နဝမံ။

၁၀-ဒုတိယပဇ္ဇုန္နဓီတုသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၀။ ဒသမေ **ဓမ္မဉ္စာ**တိ စသဒ္ဒေန သံဃဉ္စ၊ ဣတိ တီဏိ ရတနာနိ နမဿမာနာ ဣဓာဂတာတိ ဝဒတိ။ **အတ္ထဝတီ**တိ အတ္ထဝတိယော။ **ဗဟုနာပိ ခေါ တ**န္တိ ယံ ဓမ္မံ သာ အဘာသိ၊ တံ ဓမ္မံ ဗဟုနာပိ ပရိယာယေန အဟံ ဝိဘဇေယျံ။ **တာဒိသော ဓမ္မော**တိ တာဒိသော ဟိ အယံ ဘဂဝါ ဓမ္မော, တံသဏ္ဌိတော တပ္ပဋိဘာဂေါ[1] ဗဟူဟိ ပရိယာယေဟိ ဝိဘဇိတဗ္ဗယုတ္တကောတိ ဒဿေတိ။ **လပယိဿာမီ**တိ ကထယိဿာမိ။ **ယာဝတာ မေ မနသာ ပရိယတ္တ**န္တိ ယတ္တကံ မယာ မနသာ ပရိယာပုဋံ[2]၊ တဿတ္ထံ ဒိဝသံ အဝတွာ မဓုပဋလံ ပီဠေန္တီ ဝိယ မုဟုတ္တေနေဝ သံခိတ္တေန ကထေဿာမိ။ သေသံ ဥတ္တာနမေဝါတိ။ ။ဒသမံ။

သတုလ္လပကာယိကဝဂ္ဂေါ စတုတ္ထော။

၅-အာဒိတ္တဝဂ္ဂ

၁-အာဒိတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၁။ အာဒိတ္တဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **ဇရာယ မရဏေန စာ**တိ ဒေသနာသီသမေတံ၊ ရာဂါဒီဟိ ပန ဧကာဒသဟိ အဂ္ဂီဟိ လောကော အာဒိတ္တောဝ။ **ဒါနေနာ**တိ ဒါနစေတနာယ။ **ဒိန္နံ ဟောတိ သုနီဟတ**န္တိ ဒါနပုညစေတနာဟိ ဒါယကဿေဝ ဟောတိ ဃရသာမိကဿ ဝိယ နီဟတဘဏ္ဍကံ၊ တေနေတံ ဝုတ္တံ။ **စောရာ**

၁-သပ္ပဋိဘာဂေါ (သျာ)   ၂-ပရိယာပုဏိဋံ (သျာ)

harantīti adinne bhoge corāpi haranti rājānopi, aggipi ḍahati, ṭhapitaṭṭhānepi nassanti. **Antenā**ti maraṇena. **Sarīraṁ sapariggahan**ti sarīrañceva corādīnaṁ vasena avinaṭṭhabhoge ca. **Saggamupetī**ti Vessantaramahārājādayo viya sagge nibbattatīti. . Paṭhamaṁ.

2. Kiṁdadasuttavaṇṇanā

42. Dutiye **annado**ti yasmā atibalavāpi dve tīṇi bhattāni abhutvā uṭṭhātuṁ na sakkoti, bhutvā pana dubbalopi hutvā balasampanno hoti, tasmā "annado balado"ti āha. **Vatthado**ti yasmā surūpopi duccoḷo vā acoḷo vā virūpo hoti ohīḷito duddasiko, vatthacchanno devaputto viya sobhati, tasmā "vatthado hoti vaṇṇado"ti āha. **Yānado**ti hatthiyānādīnaṁ dāyako. Tesu pana

Na hatthiyānaṁ samaṇassa kappati,
Na assayānaṁ, na rathena yātuṁ.
Idañca yānaṁ samaṇassa kappati,
Upāhanā rakkhato sīlakhandhanti.

Tasmā chattupāhanakattarayaṭṭhimañcapīṭhānaṁ dāyako, yo ca maggaṁ sodheti, nisseṇiṁ karoti, setuṁ karoti, nāvaṁ paṭiyādeti, sabbopi yānadova hoti. **Sukhado hotī**ti yānassa sukhāvahanato sukhado nāma hoti. **Cakkhudo**ti andhakāre cakkhumantānampi rūpadassanābhāvato dīpado cakkhudo nāma hoti, Anuruddhatthero viya dibbacakkhusampadampi labhati.

Sabbadado hotīti sabbesaṁyeva balādīnaṁ dāyako hoti. Dve tayo gāme piṇḍāya caritvā kiñci aladdhā āgatassāpi sītalāya pokkharaṇiyā nhāyitvā patissayaṁ[1] pavisitvā muhuttaṁ mañce nipajjitvā uṭṭhāya nisinnassa hi kāye balaṁ āharitvā pakkhittaṁ viya hoti. Bahi vicarantassa ca kāye vaṇṇāyatanaṁ vātātapehi jhāyati, patissayaṁ pavisitvā dvāraṁ pidhāya muhuttaṁ nipannassa ca visabhāgasantati vūpasammati, sabhāgasantati okkamati, vaṇṇāyatanaṁ āharitvā

---

1. Upassāyaṁ (Ka)

ဟရန္တီတိ အဒိန္နေ ဘောဂေ စောရာပိ ဟရန္တိ ရာဇာနောပိ၊ အဂ္ဂိပိ ဍဟတိ၊ ဌပိတဋ္ဌာနေပိ နဿန္တိ။ **အန္တေနာ**တိ မရဏေန။ **သရီရံ သပရိဂ္ဂဟ**န္တိ သရီရဉ္စေဝ စောရာဒီနံ ဝသေန အဝိနဋ္ဌဘောဂေ စ။ **သဂ္ဂမုပေတီ**တိ ဝေဿန္တရမဟာရာဇာဒယော ဝိယ သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တတီတိ။ ။ပဌမံ။

၂-ကိံဒဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၂။ ဒုတိယေ **အန္နဒေါ**တိ ယသ္မာ အတိဗလဝါပိ ဒွေ တီဏိ ဘတ္တာနိ အဘုတွာ ဥဋ္ဌာတုံ န သက္ကောတိ၊ ဘုတွာ ပန ဒုဗ္ဗလောပိ ဟုတွာ ဗလသမ္ပန္နော ဟောတိ၊ တသ္မာ "အန္နဒေါ ဗလဒေါ"တိ အာဟ။ **ဝတ္ထဒေါ**တိ ယသ္မာ သုရူပေါပိ ဒုစ္စောဠော ဝါ အစောဠော ဝါ ဝိရူပေါ ဟောတိ ဩဟီဠိတော ဒုဒ္ဒသိကော၊ ဝတ္ထစ္ဆန္နော ဒေဝပုတ္တော ဝိယ သောဘတိ၊ တသ္မာ "ဝတ္ထဒေါ ဟောတိ ဝဏ္ဏဒေါ"တိ အာဟ။ **ယာနဒေါ**တိ ဟတ္ထိယာနာဒီနံ ဒါယကော။ တေသု ပန

န ဟတ္ထိယာနံ သမဏဿ ကပ္ပတိ၊
န အဿယာနံ, န ရထေန ယာတုံ။
ဣဒဉ္စ ယာနံ သမဏဿ ကပ္ပတိ၊
ဥပါဟနာ ရက္ခတော သီလခန္ဓန္တိ။

တသ္မာ ဆတ္တုပါဟနကတ္တရယဋ္ဌိမဉ္စပီဌာနံ ဒါယကော, ယော စ မဂ္ဂံ သောဓေတိ, နိဿေဏိံ ကရောတိ, သေတုံ ကရောတိ, နာဝံ ပဋိယာဒေတိ၊ သဗ္ဗောပိ ယာနဒေါဝ ဟောတိ။ **သုခဒေါ ဟောတီ**တိ ယာနဿ သုခါဝဟနတော သုခဒေါ နာမ ဟောတိ။ **စက္ခုဒေါ**တိ အန္ဓကာရေ စက္ခုမန္တာနမ္ပိ ရူပဒဿနာဘာဝတော ဒီပဒေါ စက္ခုဒေါ နာမ ဟောတိ၊ အနုရုဒ္ဓတ္ထေရော ဝိယ ဒိဗ္ဗစက္ခုသမ္ပဒမ္ပိ လဘတိ။

သဗ္ဗဒဒေါ ဟောတီတိ သဗ္ဗေသံယေဝ ဗလာဒီနံ ဒါယကော ဟောတိ။ ဒွေ တယော ဂါမေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ကိဉ္စိ အလဒ္ဓါ အာဂတဿာပိ သီတလာယ ပေါက္ခရဏိယာ နှာယိတွာ ပတိဿယံ[၁] ပဝိသိတွာ မုဟုတ္တံ မဉ္စေ နိပဇ္ဇိတွာ ဥဋ္ဌာယ နိသိန္နဿ ဟိ ကာယေ ဗလံ အာဟရိတွာ ပက္ခိတ္တံ ဝိယ ဟောတိ။ ဗဟိ ဝိစရန္တဿ စ ကာယေ ဝဏ္ဏာယတနံ ဝါတာတပေဟိ ဈာယတိ၊ ပတိဿယံ ပဝိသိတွာ ဒွါရံ ပိဓာယ မုဟုတ္တံ နိပန္နဿ စ ဝိသဘာဂသန္တတိ ဝူပသမ္မတိ၊ သဘာဂသန္တတိ ဩက္ကမတိ၊ ဝဏ္ဏာယတနံ အာဟရိတွာ

၁-ဥပဿယံ (က)

pakkhittaṁ viya hoti. Bahi vicarantassa pāde kaṇṭako vijjhati, khāṇu paharati, sarīsapādiparissayo ceva corabhayaṁ ca uppajjati, patissayaṁ pavisitvā dvāraṁ pidhāya nipannassa sabbete parissayā na honti, dhammaṁ sajjhāyantassa dhammapītisukhaṁ, kammaṭṭhānaṁ manasikarontassa upasamasukhaṁ uppajjati. Tathā bahi vicarantassa ca sedā muccanti, akkhīni phandanti, senāsanaṁ pavisanakkhaṇe kūpe otiṇṇo viya hoti, mañcapīṭhādīni na paññāyanti. Muhuttaṁ nisinnassa pana akkhipasādo āharitvā pakkhitto viya hoti, dvārakavāṭavātapānamañcapīṭhādīni paññāyanti. Tena vuttaṁ "so ca sabbadado hoti, yo dadāti upassayan"ti.

Amataṁdado ca so hotīti paṇītabhojanassa pattaṁ pūrento viya amaraṇadānaṁ nāma deti. **Yo dhammamanusāsatī**ti yo dhammaṁ anusāsati, aṭṭhakathaṁ katheti, Pāḷiṁ vāceti, pucchitapañhṁ vissajjeti, kammaṭṭhānaṁ ācikkhati, dhammassavanaṁ karoti, sabbopesa dhammaṁ anusāsati nāma. Sabbadānānañca idaṁ dhammadānameva agganti veditabbaṁ. Vuttampi cetaṁ—

"Sabbadānaṁ dhammadānaṁ jināti,
Sabbarasaṁ dhammaraso jināti.
Sabbaratiṁ dhammarati jināti,
Taṇhakkhayo sabbadukkhaṁ jinātī"ti[1]. Dutiyaṁ.

3. Annasuttavaṇṇanā

43. Tatiye **abhinandantī**ti patthenti. **Bhajatī**ti upagacchati, Cittagahapatisīvalittherādike viya pacchato pacchato anubandhati. **Tasmā**ti yasmā idhaloke paraloke ca annadāyakameva anugacchati, tasmā. Sesaṁ uttānamenāti. . Tatiyaṁ.

4. Ekamūlasuttavaṇṇanā

44. Chtutthe **ekamūlan**ti avijjā taṇhāya mūlaṁ, taṇhā avijjāya. Idha pana taṇhā adhippetā. Dvīhi sassatucchedadiṭṭhīhi āvaṭṭatīti **dvirāvaṭṭā**[2]. Sā ca rāgādīhi tīhi malehi **timalā.** Tatrāssā moho

1. Khu 1. 64 piṭṭhe Dhammapade. 2. Dvāvaṭṭā (Sī, Syā)

ပက္ခိတ္တံ ဝိယ ဟောတိ။ ဗဟိ ဝိစရန္တဿ ပါဒေ ကဏ္ဋကော ဝိဇ္ဈတိ၊ ခါဏု ပဟရတိ၊ သရီသပါဒိပရိဿယော စေဝ စောရဘယံ စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ပတိဿယံ ပဝိသိတွာ ဒွါရံ ပိဓာယ နိပန္နဿ သဗ္ဗေတေ ပရိဿယာ န ဟောန္တိ၊ ဓမ္မံ သဇ္ဈာယန္တဿ ဓမ္မပီတိသုခံ, ကမ္မဋ္ဌာနံ မနသိကရောန္တဿ ဥပသမသုခံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တထာ ဗဟိ ဝိစရန္တဿ စ သေဒါ မုစ္စန္တိ၊ အက္ခီနိ ဖန္ဒန္တိ၊ သေနာသနံ ပဝိသနက္ခဏေ ကူပေ ဩတိဏ္ဏော ဝိယ ဟောတိ၊ မဉ္စပီဌာဒီနိ န ပညာယန္တိ။ မုဟုတ္တံ နိသိန္နဿ ပန အက္ခိပသာဒေါ အာဟရိတွာ ပက္ခိတ္တော ဝိယ ဟောတိ၊ ဒွါရကဝါဋဝါတပါနမဉ္စပီဌာဒီနိ ပညာယန္တိ။ တေန ဝုတ္တံ "သော စ သဗ္ဗဒဒေါ ဟောတိ၊ ယော ဒဒါတိ ဥပဿယ"န္တိ။

အမတံဒဒေါ စ သော ဟောတီတိ ပဏီတဘောဇနဿ ပတ္တံ ပူရေန္တော ဝိယ အမရဏဒါနံ နာမ ဒေတိ။ **ယော ဓမ္မမနုသာသတီ**တိ ယော ဓမ္မံ အနုသာသတိ၊ အဋ္ဌကထံ ကထေတိ၊ ပါဠိံ ဝါစေတိ၊ ပုစ္ဆိတပဉှံ ဝိဿဇ္ဇေတိ၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ အာစိက္ခတိ၊ ဓမ္မဿဝနံ ကရောတိ၊ သဗ္ဗောပေသ ဓမ္မံ အနုသာသတိ နာမ။ သဗ္ဗဒါနာနဉ္စ ဣဒံ ဓမ္မဒါနမေဝ အဂ္ဂန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

"သဗ္ဗဒါနံ ဓမ္မဒါနံ ဇိနာတိ၊
သဗ္ဗရသံ ဓမ္မရသော ဇိနာတိ။
သဗ္ဗရတိံ ဓမ္မရတိ ဇိနာတိ၊
တဏှက္ခယော သဗ္ဗဒုက္ခံ ဇိနာတီ"တိ[1]။ ။ဒုတိယံ။

၃-အန္နသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၃။ တတိယေ **အဘိနန္ဒန္တီ**တိ ပတ္ထေန္တိ။ **ဘဇတီ**တိ ဥပဂစ္ဆတိ၊ စိတ္တဂဟပတိသီဝလိတ္ထေရာဒိကေ ဝိယ ပစ္ဆတော ပစ္ဆတော အနုဗန္ဓတိ။ **တသ္မာ**တိ ယသ္မာ ဣဓလောကေ ပရလောကေ စ အန္နဒါယကမေဝ အနုဂစ္ဆတိ၊ တသ္မာ။ သေသံ ဥတ္တာနမေဝါတိ။ ။တတိယံ။

၄-ဧကမူလသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၄။ စတုတ္ထေ **ဧကမူလ**န္တိ အဝိဇ္ဇာ တဏှာယ မူလံ၊ တဏှာ အဝိဇ္ဇာယ။ ဣဓ ပန တဏှာ အဓိပ္ပေတာ။ ဒွီဟိ သဿတုစ္ဆေဒဒိဋ္ဌီဟိ အာဝဋ္ဋတီတိ **ဒွိရာဝဋ္ဋာ**[2]။ သာ စ ရာဂါဒီဟိ တီဟိ မလေဟိ **တိမလာ**။ တတြဿာ မောဟော

၁-ခု ၁-၆၄-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။ ၂-ဒွါဝဋ္ဋာ (သီ၊ သျာ)

sahajātakoṭiyā malaṁ hoti, rāgadosā upanissayakoṭiyā. Pañca pana kāmaguṇā assā pattharaṇaṭṭhānā[1], tesu sā pattharatīti **pañcapattharā.** Sā ca apūraṇīyaṭṭhena **samuddo.** Ajjhattikabāhiresu panesā dvādasāyatanesu āvaṭṭati parivaṭṭatīti **dvādasāvaṭṭā.** Apatiṭṭhaṭṭhena pana **pātālo**ti vuccatīti. Ekamūlaṁ -pa- pātālaṁ atari isi, uttari samatikkamīti attho. . Catutthaṁ.

5. Anomasuttavaṇṇanā

45. Pañcame **anomanāman**ti sabbaguṇasamannāgatattā avekallanāmaṁ, paripūranāmanti attho. **Nipuṇatthadassin**ti Bhagavā saṇhasukhume khandhantarādayo atthe passatīti nipuṇatthadassī. **Paññādadan**ti anvayapaññādhigamāya[2] paṭipadaṁ kathanavasena paññāya dāyakaṁ. **Kāmālaye asattan**ti pañcakāmaguṇālaye alaggaṁ. **Kamamānan**ti Bhagavā Mahābodhimaṇḍeyeva ariyamaggena gato, na idāni gacchati, atītaṁ pana upādāya idaṁ vuttaṁ. **Mahesin**ti mahantānaṁ sīlakkhandhādīnaṁ esitāraṁ pariyesitāranti. . Pañcamaṁ.

6. Accharāsuttavaṇṇanā

46. Chaṭṭhe **accharāgaṇasaṅghuṭṭhan**ti ayaṁ kira devaputto Satthusāsane pabbajitvā vattapaṭipattiṁ pūrayamāno pañcavassakāle pavāretvā dvemātikaṁ paguṇaṁ katvā kammākammaṁ uggahetvā cittarucitaṁ[3] kammaṭṭhānaṁ uggaṇhitvā sallahukavuttiko araññaṁ pavisitvā yo Bhagavatā majjhimayāmo sayanassa koṭṭhāsoti anuññāto, tasmimpi sampatte "pamādassa bhāyāmī"ti mañcakaṁ ukkhipitvā rattiñca divā ca nirāhāro kammaṭṭhānameva manasākāsi.

Athassa abbhantare satthakavātā uppajjitvā jīvitaṁ pariyādiyiṁsu. So dhurasmiṁyeva kālamakāsi. Yo hi koci bhikkhu caṅkame caṅkamamāno vā ālambanatthambhaṁ[4] nissāya ṭhito vā caṅkamakoṭiyaṁ cīvaraṁ sīse ṭhapetvā nisinno vā nipanno vā parisamajjhe alaṅkatadhammāsane dhammaṁ desento vā kālaṁ karoti, sabbo so dhurasmiṁ

1. Patthanā (Sī), pattharā (Syā)
2. Paññādhigamāya (Sī, Syā)
3. Cittarucikaṁ (Sī)
4. Ālambaṇkkhandhaṁ (Ka)

သဟဇာတကောဋိယာ မလံ ဟောတိ၊ ရာဂဒေါသာ ဥပနိဿယကောဋိယာ။ ပဉ္စ ပန ကာမဂုဏာ အဿာ ပတ္ထရဏဋ္ဌာနာ[၁]၊ တေသု သာ ပတ္ထရတီတိ **ပဉ္စပတ္ထရာ**။ သာ စ အပူရဏီယဋ္ဌေန **သမုဒ္ဒေါ**။ အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရေသု ပနေသာ ဒွါဒသာယတနေသု အာဝဋ္ဋတိ ပရိဝဋ္ဋတီတိ **ဒွါဒသာဝဋ္ဋာ**။ အပတိဋ္ဌဋ္ဌေန ပန **ပါတာလော**တိ ဝုစ္စတီတိ။ ဧကမူလံ။ပ။ ပါတာလံ အတရိ ဣသိ၊ ဥတ္တရိ သမတိက္ကမီတိ အတ္ထော။ ။စတုတ္ထံ။

၅-အနောမသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၅။ ပဉ္စမေ **အနောမနာမ**န္တိ သဗ္ဗဂုဏသမန္နာဂတတ္တာ အဝေကလ္လနာမံ၊ ပရိပူရနာမန္တိ အတ္ထော။ **နိပုဏတ္ထဒဿိ**န္တိ ဘဂဝါ သဏှသုခုမေ ခန္ဓန္တရာဒယော အတ္ထေ ပဿတီတိ နိပုဏတ္ထဒဿီ။ **ပညာဒဒ**န္တိ အန္ဝယပညာဓိဂမာယ[၂] ပဋိပဒံ ကထနဝသေန ပညာယ ဒါယကံ။ **ကာမာလယေ အသတ္တ**န္တိ ပဉ္စကာမဂုဏာလယေ အလဂ္ဂံ။ **ကမမာန**န္တိ ဘဂဝါ မဟာဗောဓိမဏ္ဍေယေဝ အရိယမဂ္ဂေန ဂတော၊ န ဣဒါနိ ဂစ္ဆတိ၊ အတီတံ ပန ဥပါဒါယ ဣဒံ ဝုတ္တံ။ **မဟေသိ**န္တိ မဟန္တာနံ သီလက္ခန္ဓာဒီနံ ဧသိတာရံ ပရိယေသိတာရန္တိ။ ။ပဉ္စမံ။

၆-အစ္ဆရာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၆။ ဆဋ္ဌေ **အစ္ဆရာဂဏသံဃုဋ္ဌ**န္တိ အယံ ကိရ ဒေဝပုတ္တော သတ္ထုသာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝတ္တပဋိပတ္တိံ ပူရယမာနော ပဉ္စဝဿကာလေ ပဝါရေတွာ ဒွေမာတိကံ ပဂုဏံ ကတွာ ကမ္မာကမ္မံ ဥဂ္ဂဟေတွာ စိတ္တရုစိတံ[၃] ကမ္မဋ္ဌာနံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ သလ္လဟုကဝုတ္တိကော အရညံ ပဝိသိတွာ ယော ဘဂဝတာ မဇ္ဈိမယာမော သယနဿ ကောဋ္ဌာသောတိ အနုညာတော၊ တသ္မိမ္ပိ သမ္ပတ္တေ "ပမာဒဿ ဘာယာမီ"တိ မဉ္စကံ ဥက္ခိပိတွာ ရတ္တိဉ္စ ဒိဝါ စ နိရာဟာရော ကမ္မဋ္ဌာနမေဝ မနသာကာသိ။

အထဿ အဗ္ဘန္တရေ သတ္ထကဝါတာ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ဇီဝိတံ ပရိယာဒိယိံသု။ သော ဓုရသ္မိံယေဝ ကာလမကာသိ။ ယော ဟိ ကောစိ ဘိက္ခု စင်္ကမေ စင်္ကမမာနော ဝါ အာလမ္ဗနတ္ထမ္ဘံ[၄] နိဿာယ ဌိတော ဝါ စင်္ကမကောဋိယံ စီဝရံ သီသေ ဌပေတွာ နိသိန္နော ဝါ နိပန္နော ဝါ ပရိသမဇ္ဈေ အလင်္ကတဓမ္မာသနေ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဝါ ကာလံ ကရောတိ၊ သဗ္ဗော သော ဓုရသ္မိံ

၁-ပတ္ထနာ (သီ)၊ ပတ္ထရာ (သျာ)
၂-ပညာဓိဂမာယ (သီ၊ သျာ)
၃-စိတ္တရုစိကံ (သီ)
၄-အာလမ္ဗဏက္ခန္ဓံ (က)

kālaṁ karoti nāma. Iti ayaṁ caṅkamane kālaṁ katvā upanissayamandatāya āsavakkhayaṁ appatto Tāvatiṁsabhavane mahāvimānadvāre niddāyitvā pabujjhanto viya paṭisandhiṁ aggahesi. Tāvadevassa suvaṇṇatoraṇaṁ viya tigāvuto attabhāvo nibbatti.

Antovimāne sahassamattā accharā taṁ disvā "vimānasāmiko devaputto āgato, ramayissāma[1] nan"ti tūriyāni gahetvā parivārayiṁsu. Devaputto na tāva cutabhāvaṁ jānāti, pabbajitasaññīyeva accharā oloketvā vihāracārikaṁ āgataṁ mātugāmaṁ disvā lajjī paṁsukūliko viya upari ṭhitaṁ ghanadukūlaṁ ekaṁsaṁ karonto aṁsakūṭaṁ paṭicchādetvā indriyāni okkhipitvā adhomukho aṭṭhāsi. Tassa kāyavikāreneva tā devatā "Samaṇadevaputto ayan"ti ñatvā evamāhaṁsu "ayya devaputta devaloko nāmāyaṁ, na samaṇadhammassa karaṇokāso, sampattiṁ anubhavanokāso"ti. So tatheva aṭṭhāsi. Devatā "na tāvāyaṁ sallakkhetī"ti tūriyāni paggaṇhiṁsu. So tathāpi anolokentova aṭṭhāsi.

Athassa sabbakāyikaṁ ādāsaṁ purato ṭhapayiṁsu. So chāyaṁ disvā cutabhāvaṁ ñatvā "na mayā imaṁ ṭhānaṁ patthetvā samaṇadhammo kato, uttamatthaṁ arahattaṁ patthetvā kato"ti sampattiyā vippaṭisārī ahosi "suvaṇṇapaṭaṁ[2] paṭilabhissāmī"ti takkayitvā yuddhaṭṭhānaṁ otiṇṇamallo mūlakamuṭṭhiṁ labhitvā viya. So "ayaṁ saggasampatti nāma sulabhā, Buddhānaṁ pātubhāvo dullabho"ti cintetvā vimānaṁ apavisitvāva asambhinneneva sīlena accharāsaṁghaparivuto Dasabalassa santikaṁ āgamma abhivādetvā ekamantaṁ ṭhito imaṁ gāthaṁ abhāsi.

Tattha **accharāgaṇasaṅghuṭṭhan**ti accharāgaṇena gītavāditasaddehi saṁghositaṁ. **Pisācagaṇasevitan**ti tameva accharāgaṇaṁ pisācagaṇaṁ katvā vadati. **Vanan**ti Nandanavanaṁ sandhāya vadati. Ayañhi niyāmacittatāya attano garubhāvena[3] devagaṇaṁ "devagaṇo"ti vattuṁ na roceti, "pisācagaṇo"ti vadati. Nandanavanaṁ ca "Nandanan"ti avatvā "Mohanan"ti

1. Passissāma (Ka)
2. Suvaṇṇapaṭṭaṁ (Ṭīkā)
3. Garugāravena (Sī), garukabhāvena(Syā)

ကာလံ ကရောတိ နာမ။ ဣတိ အယံ စင်္ကမနေ ကာလံ ကတွာ ဥပနိဿယမန္ဒတာယ အာသဝက္ခယံ အပ္ပတ္တော တာဝတိံသဘဝနေ မဟာဝိမာနဒွါရေ နိဒ္ဒါယိတွာ ပဗုဇ္ဈန္တော ဝိယ ပဋိသန္ဓိံ အဂ္ဂဟေသိ။ တာဝဒေဝဿ သုဝဏ္ဏတောရဏံ ဝိယ တိဂါဝုတော အတ္တဘာဝေါ နိဗ္ဗတ္တိ။

အန္တောဝိမာနေ သဟဿမတ္တာ အစ္ဆရာ တံ ဒိသွာ “ဝိမာနသာမိကော ဒေဝပုတ္တော အာဂတော၊ ရမယိဿာမ[1] န”န္တိ တူရိယာနိ ဂဟေတွာ ပရိဝါရယိံသု။ ဒေဝပုတ္တော န တာဝ စုတဘာဝံ ဇာနာတိ၊ ပဗ္ဗဇိတသညီယေဝ အစ္ဆရာ ဩလောကေတွာ ဝိဟာရစာရိကံ အာဂတံ မာတုဂါမံ ဒိသွာ လဇ္ဇီ ပံသုကူလိကော ဝိယ ဥပရိ ဌိတံ ဃနဒုကူလံ ဧကံသံ ကရောန္တော အံသကူဋံ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ ဣန္ဒြိယာနိ ဩက္ခိပိတွာ အဓောမုခေါ အဋ္ဌာသိ။ တဿ ကာယဝိကာရေနေဝ တာ ဒေဝတာ “သမဏဒေဝပုတ္တော အယ”န္တိ ဉတွာ ဧဝမာဟံသု “အယျ ဒေဝပုတ္တ ဒေဝလောကော နာမာယံ, န သမဏဓမ္မဿ ကရဏောကာသော၊ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝနောကာသော”တိ။ သော တထေဝ အဋ္ဌာသိ။ ဒေဝတာ ‘‘န တာဝါယံ သလ္လက္ခေတီ”တိ တူရိယာနိ ပဂ္ဂဏှိံသု။ သော တထာပိ အနောလောကေန္တောဝ အဋ္ဌာသိ။

အထဿ သဗ္ဗကာယိကံ အာဒါသံ ပုရတော ဌပယိံသု။ သော ဆာယံ ဒိသွာ စုတဘာဝံ ဉတွာ ‘‘န မယာ ဣမံ ဌာနံ ပတ္ထေတွာ သမဏဓမ္မော ကတော၊ ဥတ္တမတ္ထံ အရဟတ္တံ ပတ္ထေတွာ ကတော”တိ သမ္ပတ္တိယာ ဝိပ္ပဋိသာရီ အဟောသိ ‘‘သုဝဏ္ဏပဋံ[2] ပဋိလဘိဿာမီ’’တိ တက္ကယိတွာ ယုဒ္ဓဋ္ဌာနံ ဩတိဏ္ဏမလ္လော မူလကမုဋ္ဌိံ လဘိတွာ ဝိယ။ သော “အယံ သဂ္ဂသမ္ပတ္တိ နာမ သုလဘာ၊ ဗုဒ္ဓါနံ ပါတုဘာဝေါ ဒုလ္လဘော”တိ စိန္တေတွာ ဝိမာနံ အပဝိသိတွာဝ အသမ္ဘိန္နေနေဝ သီလေန အစ္ဆရာသံဃပရိဝုတော ဒသဗလဿ သန္တိကံ အာဂမ္မ အဘိဝါဒေတွာ ဧကမန္တံ ဌိတော ဣမံ ဂါထံ အဘာသိ။

တတ္ထ **အစ္ဆရာဂဏသံဃုဋ္ဌန္တိ** အစ္ဆရာဂဏေန ဂီတဝါဒိတသဒ္ဒေဟိ သံဃောသိတံ။ **ပိသာစဂဏသေဝိတ**န္တိ တမေဝ အစ္ဆရာဂဏံ ပိသာစဂဏံ ကတွာ ဝဒတိ။ **ဝန**န္တိ နန္ဒနဝနံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ အယဉှိ နိယာမစိတ္တတာယ အတ္တနော ဂရုဘာဝေန[3] ဒေဝဂဏံ “ဒေဝဂဏော”တိ ဝတ္တုံ န ရောစေတိ၊ ‘‘ပိသာစဂဏော”တိ ဝဒတိ။ နန္ဒနဝနံ စ “နန္ဒန’’န္တိ အဝတွာ “မောဟန”န္တိ

၁-ပဿိဿာမ (က)
၂-သုဝဏ္ဏပဋ္ဋံ (ဋီကာ)
၃-ဂရုဂါရဝေန (သီ)၊ ဂရုကဘာဝေန (သျာ)

vadati. **Kathaṁ yātrā bhavissatī**ti kathaṁ niggamanaṁ[1] bhavissati, kathaṁ atikkamo bhavissati, arahattassa me padaṭṭhānabhūtaṁ vipassānaṁ ācikkhatha Bhagavāti vadati.

Atha Bhagavā "atisallikhateva[2] ayaṁ devaputto, kiṁ nu kho idan"ti āvajjento attano sāsane pabbajitabhāvaṁ ñatvā "ayaṁ accāraddhavīriyatāya kālaṁ katvā devaloke nibbatto, ajjāpissa caṅkamanasmiṁ yeva attabhāvo asambhinnena sīlena āgato"ti cintesi. Buddhā ca akatābhinivesassa ādikammikassa akataparikammassa antevāsino cittakāro bhittiparikammaṁ viya "sīlaṁ tāva sodhehi[3], samādhiṁ bhāvehi, kammassakatapaññaṁ ujuṁ karohī"ti paṭhamaṁ pubbabhāgappaṭipadaṁ ācikkhanti, kārakassa pana yuttapayuttassa arahattamaggapadaṭṭhānabhūtaṁ saṇhasukhumaṁ suññatāvipassanaṁyeva ācikkhanti, ayaṁ ca devaputtokārako abhinnasīlo, eko maggo assa[4] anāgatoti suññatāvipassanaṁ ācikkhanto **ujuko nāmā**ti-ādimāha.

Tattha **ujuko**ti kāyavaṅkādīnaṁ abhāvato aṭṭhaṅgiko maggo ujuko nāma. **Abhayā nāma sā disā**ti nibbānaṁ sandhāyāha. Tasmiṁ hi kiñci bhayaṁ natthi, taṁ vā pattassa bhayaṁ natthīti "abhayā nāma sā disā"ti vuttaṁ. **Ratho akūjano**ti aṭṭhaṅgiko maggova adhippeto. Yathā hi pākatikaratho akkhe vā anabbhañjite atirekesu vā manussesu abhiruḷhesu kūjati[5] viravati, na evaṁ ariyamaggo. So hi ekappahārena caturāsītiyāpi pāṇasahassesu abhiruhantesu na kūjati na viravati. Tasmā "akūjano"ti vutto. **Dhammacakkehi saṁyuto**ti kāyikacetasikavīriyasaṅkhātehi dhammacakkehi dhammacakkehi saṁyutto.

Hirīti ettha hiriggahaṇena ottappampi gahitameva hoti. **Tassa apālambo**ti yathā bāhirakarathassa rathe ṭhitānaṁ yodhānaṁ apatanatthāya dārumayaṁ apālambanaṁ hoti, evaṁ imassa maggarathassa ajjhattabahiddhāsamuṭṭhānaṁ hirottappaṁ apālambanaṁ. **Satyassa parivāraṇan**ti rathassa sīhacammādiparivāro viya imassāpi maggarathassa sampayuttā sati parivāraṇaṁ. **Dhamman**ti

1. Nikkhamanaṁ (Sī, Syā, Ka) 2. Atisallakkhateva (Syā), atisallekhateva(Ka)
3. Visodhehi (Syā) 4. Cassa (Syā) 5. Kujjati (Syā)

ဝဒတိ။ **ကထံ ယာတြာ ဘဝိဿတီ**တိ ကထံ နိဂ္ဂမနံ[၁] ဘဝိဿတိ၊ ကထံ အတိက္ကမော ဘဝိဿတိ၊ အရဟတ္တဿ မေ ပဒဋ္ဌာနဘူတံ ဝိပဿနံ အာစိက္ခထ ဘဂဝါတိ ဝဒတိ။

အထ ဘဂဝါ "အတိသလ္လိခတေဝ[၂] အယံ ဒေဝပုတ္တော၊ ကိံ နု ခေါ ဣဒ"န္တိ အာဝဇ္ဇေန္တော အတ္တနော သာသနေ ပဗ္ဗဇိတဘာဝံ ဉတွာ "အယံ အစ္စာရဒ္ဓဝီရိယတာယ ကာလံ ကတွာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တော၊ အဇ္ဇာပိဿ စင်္ကမနသ္မိံယေဝ အတ္တဘာဝေါ အသမ္ဘိန္နေန သီလေန အာဂတော"တိ စိန္တေသိ။ ဗုဒ္ဓါ စ အကတာဘိနိဝေသဿ အာဒိကမ္မိကဿ အကတပရိကမ္မဿ အန္တေဝါသိနော စိတ္တကာရော ဘိတ္တိပရိကမ္မံ ဝိယ "သီလံ တာဝ သောဓေဟိ[၃]၊ သမာဓိံ ဘာဝေဟိ၊ ကမ္မဿကတပညံ ဥဇုံ ကရောဟီ"တိ ပဌမံ ပုဗ္ဗဘာဂပ္ပဋိပဒံ အာစိက္ခန္တိ၊ ကာရကဿ ပန ယုတ္တပယုတ္တဿ အရဟတ္တမဂ္ဂပဒဋ္ဌာနဘူတံ သဏှသုခုမံ သုညတာဝိပဿနံယေဝ အာစိက္ခန္တိ၊ အယံ စ ဒေဝပုတ္တော ကာရကော အဘိန္နသီလော၊ ဧကော မဂ္ဂေါ အဿ[၄] အနာဂတောတိ သုညတာဝိပဿနံ အာစိက္ခန္တော **ဥဇုကော နာမာ**တိအာဒိမာဟ။

တတ္ထ **ဥဇုကော**တိ ကာယဝင်္ကာဒီနံ အဘာဝတော အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ ဥဇုကော နာမ။ **အဘယာ နာမ သာ ဒိသာ**တိ နိဗ္ဗာနံ သန္ဓာယာဟ။ တသ္မိံ ဟိ ကိဉ္စိ ဘယံ နတ္ထိ၊ တံ ဝါ ပတ္တဿ ဘယံ နတ္ထီတိ "အဘယာ နာမ သာ ဒိသာ"တိ ဝုတ္တံ။ **ရထော အကူဇနော**တိ အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါဝ အဓိပ္ပေတော။ ယထာ ဟိ ပါကတိကရထော အက္ခေ ဝါ အနဗ္ဘဉ္ဇိတေ အတိရေကေသု ဝါ မနုဿေသု အဘိရူဠှေသု ကူဇတိ[၅] ဝိရဝတိ၊ န ဧဝံ အရိယမဂ္ဂေါ။ သော ဟိ ဧကပ္ပဟာရေန စတုရာသီတိယာပိ ပါဏသဟဿေသု အဘိရုဟန္တေသု န ကူဇတိ န ဝိရဝတိ။ တသ္မာ "အကူဇနော"တိ ဝုတ္တော။ **ဓမ္မစက္ကေဟိ သံယုတော**တိ ကာယိကစေတသိကဝီရိယသင်္ခါတေဟိ ဓမ္မစက္ကေဟိ သံယုတ္တော။

ဟိရီတိ ဧတ္ထ ဟိရိဂ္ဂဟဏေန ဩတ္တပ္ပမ္ပိ ဂဟိတမေဝ ဟောတိ။ **တဿ အပါလမ္ဗော**တိ ယထာ ဗာဟိရကရထဿ ရထေ ဌိတာနံ ယောဓာနံ အပတနတ္ထာယ ဒါရုမယံ အပါလမ္ဗနံ ဟောတိ၊ ဧဝံ ဣမဿ မဂ္ဂရထဿ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါသမုဋ္ဌာနံ ဟိရောတ္တပ္ပံ အပါလမ္ဗနံ။ **သတျဿ ပရိဝါရဏ**န္တိ ရထဿ သီဟစမ္မာဒိပရိဝါရော ဝိယ ဣမဿာပိ မဂ္ဂရထဿ သမ္ပယုတ္တာ သတိ ပရိဝါရဏံ။ **ဓမ္မ**န္တိ

၁-နိက္ခမနံ (သီ၊ သျာ၊ က) ၂-အတိသလ္လက္ခတေဝ (သျာ)၊ အတိသလ္လေခတေဝ (က)
၃-ဝိသောဓေဟိ (သျာ) ၄-စဿ (သျာ) ၅-ကုဇ္ဇတိ (သျာ)

lokuttaramaggaṁ[1]. **Sammādiṭṭhipurejavan**ti vipassanāsammādiṭṭhipurejavā assa pubbayāyikāti[2] sammādiṭṭhipurejavo, taṁ sammādiṭṭhipurejavaṁ. Yathā hi paṭhamataraṁ rājapurisehi kāṇakuṇi-ādīnaṁ nīharaṇena magge sodhite pacchā rājā nikkhamati, evamevaṁ[3] vipassanāsammādiṭṭhiyā aniccādivasena khandhādīsu sodhitesu pacchā bhūmiladdhavaṭṭaṁ parijānamānā maggasammādiṭṭhi uppajjati. Tena vuttaṁ "dhammāhaṁ sārathiṁ brūmi, sammādiṭṭhipurejavan"ti.

Iti Bhagavā desanaṁ niṭṭhāpetvā avasāne cattāri saccāni dīpesi. Desanāpariyosāne devaputto sotāpattiphale patiṭṭhāsi. Yathā hi rañño bhojanakāle attano mukhappamāṇe[4] kabaḷe ukkhitte aṅke nisinno putto attano mukhappamāṇeneva tato kabaḷaṁ karoti, evamevaṁ Bhagavati arahattanikūṭena desanaṁ desentepi sattā attano upanissayānurūpena sotāpattiphalādīni pāpuṇanti. Ayampi devaputto sotāpattiphalaṁ patvā Bhagavantaṁ gandhādīhi pūjetvā pakkāmīti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Vanaropasuttavaṇṇanā

47. Sattame **dhammaṭṭhā sīlasampannā**ti ke dhammaṭṭhā, ke sīlasampannāti pucchati. Bhagavā imaṁ pañhaṁ thāvaravatthunā dīpento **ārāmaropā**ti-ādimāha. Tattha **ārāmaropā**ti pupphārāmaphalārāmaropakā. **Vanaropā**ti sayaṁjāte aropimavane[5] sīmaṁ parikkhipitvā cetiyabodhicaṅkamanamaṇḍapakuṭileṇarattiṭṭhānadivāṭṭhānānaṁ kārakā chāyūpage rukkhe ropetvā dadamānāpi vanaropāyeva nāma. **Setukārakā**ti visame setuṁ karonti, udake nāvaṁ paṭiyādenti. **Papan**ti pānīyadānasālaṁ. **Udapānan**ti yaṁkiñci pokkharaṇītaḷākādiṁ. **Upassayan**ti vāsāgāraṁ. "Upāsayan"tipi pāṭho.

Sadā puññaṁ pavaḍḍhatīti na akusalavitakkaṁ vā vitakkentassa niddāyantassa vā pavaḍḍhati. Yadā yadā pana anussarati, tadā tadā tassa vaḍḍhati. Imamatthaṁ sandhāya "sadā puññaṁ pavaḍḍhatī"ti vuttaṁ. **Dhammaṭṭhā sīlasampannā**ti tasmiṁ dhamme ṭhitattā tenapi sīlena sampannattā dhammaṭṭhā sīlasampannā. Atha

1. Lokuttaradhammaṁ (Ka) 2. Pubbayāyitāti (Ka) 3. Evameva (Syā)
4. Pamāṇena (Sī, Syā) 5. Aropitavane (Syā)

လောကုတ္တရမဂ္ဂံ[1]။ **သမ္မာဒိဋ္ဌိပုရေဇဝ**န္တိ ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိပုရေဇဝါ အဿ ပုဗ္ဗယာယိကာတိ[2] သမ္မာဒိဋ္ဌိပုရေဇဝေါ၊ တံ သမ္မာဒိဋ္ဌိပုရေဇဝံ။ ယထာ ဟိ ပဌမတရံ ရာဇပုရိသေဟိ ကာဏကုဏိအာဒီနံ နီဟရဏေန မဂ္ဂေ သောဓိတေ ပစ္ဆာ ရာဇာ နိက္ခမတိ၊ ဧဝမေဝံ[3] ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိယာ အနိစ္စာဒိဝသေန ခန္ဓာဒီသု သောဓိတေသု ပစ္ဆာ ဘူမိလဒ္ဓဝဋ္ဋံ ပရိဇာနမာနာ မဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တေန ဝုတ္တံ "ဓမ္မာဟံ သာရထိံ ဗြူမိ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိပုရေဇဝ"န္တိ။

ဣတိ ဘဂဝါ ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေတွာ အဝသာနေ စတ္တာရိ သစ္စာနိ ဒီပေသိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ ဒေဝပုတ္တော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။ ယထာ ဟိ ရညော ဘောဇနကာလေ အတ္တနော မုခပ္ပမာဏေ[4] ကဗဠေ ဥက္ခိတ္တေ အင်္ကေ နိသိန္နော ပုတ္တော အတ္တနော မုခပ္ပမာဏေနေဝ တတော ကဗဠံ ကရောတိ၊ ဧဝမေဝံ ဘဂဝတိ အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ ဒေသေန္တေပိ သတ္တာ အတ္တနော ဥပနိဿယာနုရူပေန သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏန္တိ။ အယမ္ပိ ဒေဝပုတ္တော သောတာပတ္တိဖလံ ပတွာ ဘဂဝန္တံ ဂန္ဓာဒီဟိ ပူဇေတွာ ပက္ကာမီတိ။ ။ဆဋ္ဌံ။

၇-ဝနရောပသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၇။ သတ္တမေ **ဓမ္မဋ္ဌာ သီလသမ္ပန္နာ**တိ ကေ ဓမ္မဋ္ဌာ၊ ကေ သီလသမ္ပန္နာတိ ပုစ္ဆတိ။ ဘဂဝါ ဣမံ ပဉှံ ထာဝရဝတ္ထုနာ ဒီပေန္တော **အာရာမရောပါ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အာရာမရောပါ**တိ ပုပ္ဖာရာမဖလာရာမရောပကာ။ **ဝနရောပါ**တိ သယံဇာတေ အရောပိမဝနေ[5] သီမံ ပရိက္ခိပိတွာ စေတိယဗောဓိစင်္ကမနမဏ္ဍပကုဋိလေဏရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနာနံ ကာရကာ ဆာယူပဂေ ရုက္ခေ ရောပေတွာ ဒဒမာနာပိ ဝနရောပါယေဝ နာမ။ **သေတုကာရကာ**တိ ဝိသမေ သေတုံ ကရောန္တိ၊ ဥဒကေ နာဝံ ပဋိယာဒေန္တိ။ **ပပ**န္တိ ပါနီယဒါနသာလံ။ **ဥဒပါန**န္တိ ယံကိဉ္စိ ပေါက္ခရဏီတဠာကာဒိံ။ **ဥပဿယ**န္တိ ဝါသာဂါရံ။ "ဥပါသယ"န္တိပိ ပါဌော။

သဒါ ပုညံ ပဝဍ္ဎတီတိ န အကုသလဝိတက္ကံ ဝါ ဝိတက္ကေန္တဿ နိဒ္ဒါယန္တဿ ဝါ ပဝဍ္ဎတိ။ ယဒါ ယဒါ ပန အနုဿရတိ၊ တဒါ တဒါ တဿ ဝဍ္ဎတိ။ ဣမမတ္ထံ သန္ဓာယ "သဒါ ပုညံ ပဝဍ္ဎတီ"တိ ဝုတ္တံ။ **ဓမ္မဋ္ဌာ သီလသမ္ပန္နာ**တိ တသ္မိံ ဓမ္မေ ဌိတတ္တာ တေနပိ သီလေန သမ္ပန္နတ္တာ ဓမ္မဋ္ဌာ သီလသမ္ပန္နာ။ အထ

၁-လောကုတ္တရဓမ္မံ (က) ၂-ပုဗ္ဗယာယိတာတိ (က) ၃-ဧဝမေဝ (သျာ)
၄-ပမာဏေန (သီ၊ သျာ) ၅-အရောပိတဝနေ (သျာ)

vā evarūpāni puññāni karontānaṁ dasa kusalā dhammā pūrenti, tesu ṭhitattā dhammaṭṭhā. Teneva ca sīlena sampannattā sīlasampannāti. . Sattamaṁ.

8. Jetavanasuttavaṇṇanā

48. Aṭṭhame **idaṁ hi taṁ Jetavanan**ti Anāthapiṇḍiko devaputto Jetavanassa ceva Buddhādīnañca vaṇṇabhaṇanatthaṁ āgato[1] evamāha. **Isisaṁghanisevitan**ti bhikkhusaṁghanisevitaṁ.

Evaṁ paṭhamagāthāya Jetavanassa vaṇṇaṁ kathetvā idāni ariyamaggassa kathento **kammaṁ vijjāti-ādimāha**. Tattha **kamman**ti maggacetanā. **Vijjā**ti maggapaññā. **Dhammo**ti samādhipakkhikā dhammā. **Sīlaṁ jīvitamuttaman**ti sīle patiṭṭhitassa jīvitaṁ uttamanti dasseti. Atha vā **vijjā**ti diṭṭhisaṅkappā. **Dhammo**ti vāyāmasatisamādhayo. **Sīlan**ti vācākammantājīvā. **Jīvitamuttaman**ti etasmiṁ sīle ṭhitassa jīvitaṁ nāma uttamaṁ. **Etena maccā sujjhantī**ti etena aṭṭhaṅgikamaggena sattā visujjhanti.

Tasmāti yasmā maggena sujjhanti, na gottadhanehi, tasmā. **Yoniso vicine dhamman**ti upāyena samādhipakkhiyadhammaṁ vicineyya. **Evaṁ tattha visujjhatī**ti evaṁ tasmiṁ ariyamagge visujjhati. Atha vā **yoniso vicine dhamman**ti upāyena pañcakkhandhadhammaṁ vicineyya. **Evaṁ tattha visujjhatī**ti evaṁ tesu catūsu saccesu visujjhati.

Idāni Sāriputtattherassa vaṇṇaṁ kathento **Sāriputtovā**ti-ādimāha. Tattha **Sāriputtovā**ti avadhāraṇavacanaṁ[2], etehi paññādīhi Sāriputtova seyyoti vadati. **Upasamenā**ti kilesa-upasamena. **Pāraṁ gato**ti nibbānaṁ gato. Yo koci nibbānaṁ patto bhikkhu, so **etāvaparamo siyā,** na therena uttaritaro nāma atthīti vadati. Sesaṁ uttānamevāti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Maccharisuttavaṇṇanā

49. Navame maccharinoti maccherena samannāgatā. Ekacco hi attano vasanaṭṭhāne bhikkhuṁ hattaṁ pasāretvāpi na vandati, aññattha gato

1. Bhagavato (Ka) 2. Avaṭṭhānavacanaṁ (Syā)

ဝါ ဧဝရူပါနိ ပုညာနိ ကရောန္တာနံ ဒသ ကုသလာ ဓမ္မာ ပူရေန္တိ၊ တေသု ဌိတတ္တာ ဓမ္မဋ္ဌာ။ တေနေဝ စ သီလေန သမ္ပန္နတ္တာ သီလသမ္ပန္နာတိ။ ။သတ္တမံ။

၈-ဇေတဝနသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၈။ အဋ္ဌမေ **ဣဒံ ဟိ တံ ဇေတဝန**န္တိ အနာထပိဏ္ဍိကော ဒေဝပုတ္တော ဇေတဝနဿ စေဝ ဗုဒ္ဓါဒီနဉ္စ ဝဏ္ဏဘဏနတ္ထံ အာဂတော[1] ဧဝမာဟ။ **ဣသိသံဃနိသေဝိတ**န္တိ ဘိက္ခုသံဃနိသေဝိတံ။

ဧဝံ ပဌမဂါထာယ ဇေတဝနဿ ဝဏ္ဏံ ကထေတွာ ဣဒါနိ အရိယမဂ္ဂဿ ကထေန္တော **ကမ္မံ ဝိဇ္ဇာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ကမ္မ**န္တိ မဂ္ဂစေတနာ။ **ဝိဇ္ဇာ**တိ မဂ္ဂပညာ။ **ဓမ္မော**တိ သမာဓိပက္ခိကာ ဓမ္မာ။ **သီလံ ဇီဝိတမုတ္တမ**န္တိ သီလေ ပတိဋ္ဌိတဿ ဇီဝိတံ ဥတ္တမန္တိ ဒဿေတိ။ အထ ဝါ **ဝိဇ္ဇာ**တိ ဒိဋ္ဌိသင်္ကပ္ပါ။ **ဓမ္မော**တိ ဝါယာမသတိသမာဓယော။ **သီလ**န္တိ ဝါစာကမ္မန္တာဇီဝါ။ **ဇီဝိတမုတ္တမ**န္တိ ဧတသ္မိံ သီလေ ဌိတဿ ဇီဝိတံ နာမ ဥတ္တမံ။ **ဧတေန မစ္စာ သုဇ္ဈန္တီ**တိ ဧတေန အဋ္ဌင်္ဂိကမဂ္ဂေန သတ္တာ ဝိသုဇ္ဈန္တိ။

တသ္မာတိ ယသ္မာ မဂ္ဂေန သုဇ္ဈန္တိ၊ န ဂေါတ္တဓနေဟိ၊ တသ္မာ။ **ယောနိသော ဝိစိနေ ဓမ္မ**န္တိ ဥပါယေန သမာဓိပက္ခိယဓမ္မံ ဝိစိနေယျ။ **ဧဝံ တတ္ထ ဝိသုဇ္ဈတီ**တိ ဧဝံ တသ္မိံ အရိယမဂ္ဂေ ဝိသုဇ္ဈတိ။ အထ ဝါ **ယောနိသော ဝိစိနေ ဓမ္မ**န္တိ ဥပါယေန ပဉ္စက္ခန္ဓဓမ္မံ ဝိစိနေယျ။ **ဧဝံ တတ္ထ ဝိသုဇ္ဈတီ**တိ ဧဝံ တေသု စတူသု သစ္စေသု ဝိသုဇ္ဈတိ။

ဣဒါနိ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ ဝဏ္ဏံ ကထေန္တော **သာရိပုတ္တောဝါ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သာရိပုတ္တောဝါ**တိ အဝဓာရဏဝစနံ[2]၊ ဧတေဟိ ပညာဒီဟိ သာရိပုတ္တောဝ သေယျောတိ ဝဒတိ။ **ဥပသမေနာ**တိ ကိလေသဥပသမေန။ **ပါရံ ဂတော**တိ နိဗ္ဗာနံ ဂတော။ ယော ကောစိ နိဗ္ဗာနံ ပတ္တော ဘိက္ခု၊ သော **ဧတာဝပရမော သိယာ၊** န ထေရေန ဥတ္တရိတရော နာမ အတ္ထီတိ ဝဒတိ။ သေသံ ဥတ္တာနမေဝါတိ။ ။အဋ္ဌမံ။

၉-မစ္ဆရိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၉။ နဝမေ **မစ္ဆရိနော**တိ မစ္ဆေရေန သမန္နာဂတာ။ ဧကစ္စော ဟိ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနေ ဘိက္ခုံ ဟတ္ထံ ပသာရေတွာပိ န ဝန္ဒတိ၊ အညတ္ထ ဂတော

၁-ဘဂဝတော (က) ၂-အဝဋ္ဌာနဝစနံ (သျာ)

vihāraṁ pavisitvā sakkaccaṁ vanditvā madhurapaṭisanthāraṁ karoti "bhante amhākaṁ vasanaṭṭhānaṁ nāgacchatha, sampanno padeso, paṭibalā mayaṁ ayyānaṁ yāgubhattādīhi upaṭṭhānaṁ kātun"ti. Bhikkhū "saddho ayaṁ upāsako"ti yāgubhattādīhi saṅgaṇhanti. Atheko thero tassa gāmaṁ gantvā piṇḍāya carati. So taṁ disvā aññena vā gacchati, gharaṁ vā pavisati. Sacepi sammukhībhāvaṁ āgacchati, hatthena vanditvā "ayyassa bhikkhaṁ detha, ahaṁ ekena kammena gacchāmī"ti pakkamati. Thero sakalagāmaṁ caritvā tucchapattova nikkhamati. Idaṁ tāva mudumacchariyaṁ nāma, yena samannāgato adāyakopi dāyako viya paññāyati. Idha pana thaddhamacchariyaṁ adhippetaṁ, yena samannāgato bhikkhūsu piṇḍāya paviṭṭhesu "therā ṭhitā"ti vutte "kiṁ mayhaṁ[1] pādā rujjantī"ti-ādīni vatvā silāthambho viya khāṇuko viya ca thaddho hutvā tiṭṭhati, sāmīcimpi na karoti. **Kadariyā**ti idaṁ maccharinoti padasseva vevacanaṁ. Mudukampi hi macchariyaṁ "macchariyan"teva vuccati, thaddhaṁ pana kadariyaṁ nāma. **Paribhāsakā**ti bhikkhū gharadvāre ṭhite disvā "kiṁ tumhe kasitvā āgatā, vapitvā, lāyitvā, mayaṁ attanopi na labhāma, kuto tumhākaṁ, sīghaṁ nikkhamathā"ti-ādīhi saṁtajjakā[2]. **Antarāyakarā**ti dāyakassa saggantarāyo, paṭiggāhakānaṁ lābhantarāyo, attano upaghātoti imesaṁ antarāyānaṁ kārakā.

Samparāyoti paraloko. **Ratī**ti pañcakāmaguṇarati. **Khiḍḍā**ti kāyikakhiḍḍādikā tividhā khiḍḍā. **Diṭṭhe dhammesa vipāko**ti tasmiṁ nibbattabhavane[3] diṭṭhe dhamme esa vipāko. **Samparāye ca duggatī**ti "yamalokaṁ upapajjare"ti vutte samparāye[4] ca duggati.

Vadaññūti bhikkhū gharadvāre ṭhitā kiñcāpi tuṇhīva honti, atthato pana "bhikkhaṁ dethā"ti vadanti nāma. Tatra ye "mayaṁ pacāma, ime pana na pacanti, pacamāne patvā alabhantā kuhiṁ labhissantī"ti deyyadhammaṁ saṁvibhajanti, te vadaññū nāma. **Pakāsantī**ti vimānappabhāya jotanti. **Parasambhatesū**ti parehi sampiṇḍitesu. **Samparāye ca suggatī**ti "ete

1. Tuyhaṁ (Ka)
2. Saṁtajjitā(Ka)
3. Nibbattaṭṭhāne (Sī,Syā)
4. Vutto samparāyo(Syā)

ဝိဟာရံ ပဝိသိတွာ သက္ကစ္စံ ဝန္ဒိတွာ မဓုရပဋိသန္ထာရံ ကရောတိ "ဘန္တေ အမှာကံ ဝသနဋ္ဌာနံ နာဂစ္ဆထ၊ သမ္ပန္နော ပဒေသော၊ ပဋိဗလာ မယံ အယျာနံ ယာဂုဘတ္တာဒီဟိ ဥပဋ္ဌာနံ ကာတု"န္တိ။ ဘိက္ခူ "သဒ္ဓေါ အယံ ဥပါသကော"တိ ယာဂုဘတ္တာဒီဟိ သင်္ဂဏှန္တိ။ အထေကော ထေရော တဿ ဂါမံ ဂန္တွာ ပိဏ္ဍာယ စရတိ။ သော တံ ဒိသွာ အညေန ဝါ ဂစ္ဆတိ၊ ဃရံ ဝါ ပဝိသတိ။ သစေပိ သမ္မုခီဘာဝံ အာဂစ္ဆတိ၊ ဟတ္ထေန ဝန္ဒိတွာ "အယျဿ ဘိက္ခံ ဒေထ၊ အဟံ ဧကေန ကမ္မေန ဂစ္ဆာမီ"တိ ပက္ကမတိ။ ထေရော သကလဂါမံ စရိတွာ တုစ္ဆပတ္တောဝ နိက္ခမတိ။ ဣဒံ တာဝ မုဒုမစ္ဆရိယံ နာမ၊ ယေန သမန္နာဂတော အဒါယကောပိ ဒါယကော ဝိယ ပညာယတိ။ ဣဓ ပန ထဒ္ဓမစ္ဆရိယံ အဓိပ္ပေတံ၊ ယေန သမန္နာဂတော ဘိက္ခူသု ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌေသု "ထေရာ ဌိတာ"တိ ဝုတ္တေ "ကိံ မယှံ[1] ပါဒါ ရုဇ္ဇန္တီ"တိအာဒီနိ ဝတွာ သိလာထမ္ဘော ဝိယ ခါဏုကော ဝိယ စ ထဒ္ဓေါ ဟုတွာ တိဋ္ဌတိ၊ သာမီစိမ္ပိ န ကရောတိ။ **ကဒရိယာ**တိ ဣဒံ မစ္ဆရိနောတိ ပဒဿေဝ ဝေဝစနံ။ မုဒုကမ္ပိ ဟိ မစ္ဆရိယံ "မစ္ဆရိယ"န္တေဝ ဝုစ္စတိ၊ ထဒ္ဓံ ပန ကဒရိယံ နာမ။ **ပရိဘာသကာ**တိ ဘိက္ခူ ဃရဒွါရေ ဌိတေ ဒိသွာ "ကိံ တုမှေ ကသိတွာ အာဂတာ၊ ဝပိတွာ၊ လာယိတွာ၊ မယံ အတ္တနောပိ န လဘာမ၊ ကုတော တုမှာကံ၊ သီဃံ နိက္ခမထာ"တိအာဒီဟိ သံတဇ္ဇကာ[2]။ **အန္တရာယကရာ**တိ ဒါယကဿ သဂ္ဂန္တရာယော, ပဋိဂ္ဂါဟကာနံ လာဘန္တရာယော, အတ္တနော ဥပဃာတောတိ ဣမေသံ အန္တရာယာနံ ကာရကာ။

သမ္ပရာယောတိ ပရလောကော။ **ရတီ**တိ ပဉ္စကာမဂုဏရတိ။ **ခိဍ္ဍာ**တိ ကာယိကခိဍ္ဍာဒိကာ တိဝိဓာ ခိဍ္ဍာ။ **ဒိဋ္ဌေ ဓမ္မေသ ဝိပါကော**တိ တသ္မိံ နိဗ္ဗတ္တဘဝနေ[3] ဒိဋ္ဌေ ဓမ္မေ ဧသ ဝိပါကော။ **သမ္ပရာယေ စ ဒုဂ္ဂတီ**တိ "ယမလောကံ ဥပပဇ္ဇရေ"တိ ဝုတ္တေ သမ္ပရာယေ[4] စ ဒုဂ္ဂတိ။

ဝဒညူတိ ဘိက္ခူ ဃရဒွါရေ ဌိတာ ကိဉ္စာပိ တုဏှီဝ ဟောန္တိ၊ အတ္ထတော ပန "ဘိက္ခံ ဒေထာ"တိ ဝဒန္တိ နာမ။ တတြ ယေ "မယံ ပစာမ၊ ဣမေ ပန န ပစန္တိ၊ ပစမာနေ ပတွာ အလဘန္တာ ကုဟိံ လဘိဿန္တီ"တိ ဒေယျဓမ္မံ သံဝိဘဇန္တိ၊ တေ ဝဒညူ နာမ။ **ပကာသန္တီ**တိ ဝိမာနပ္ပဘာယ ဇောတန္တိ။ **ပရသမ္ဘတေသူ**တိ ပရေဟိ သမ္ပိဏ္ဍိတေသု။ **သမ္ပရာယေ စ သုဂ္ဂတီ**တိ "ဧတေ

၁-တုယှံ (က)
၂-သံတဇ္ဇိတာ (က)
၃-နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ (သီ၊ သျာ)
၄-ဝုတ္တော သမ္ပရာယော (သျာ)

saggā”ti evaṁ vuttasamparāye[1] sugati. Ubhinnampi vā etesaṁ tato cavitvā puna samparāyepi duggatisugatiyeva hotīti[2]. . Navamaṁ.

10. Ghatīkārasuttavaṇṇanā

50. Dasame **upapannāse**ti nibbattivasena upagatā. **Vimuttā**ti avihābrahmalokasmiṁ upapattisamanantarameva arahattaphalavimuttiyā vimuttā. **Mānusaṁ dehan**ti idha pañcorambhāgiyasaṁyojanāni eva vuttāni. **Dibbayogan**ti pañca uddhambhāgiyasaṁyojanāni. **Upaccagun**ti atikkamiṁsu. **Upako**ti-ādīni tesaṁ therānaṁ nāmāni. **Kusalī bhāsasī tesan**ti “kusalan”ti idaṁ vacanaṁ imassa atthīti **kusalī**, tesaṁ therānaṁ tvaṁ kusalaṁ anavajjaṁ[3] bhāsasi, thomesi pasaṁsasi, paṇḍitosi devaputtāti vadati. **Taṁ te dhammaṁ idhaññāyā**ti te therā taṁ dhammaṁ idha tumhākaṁ sāsane jānitvā. **Gambhīran**ti gambhīratthaṁ. **Brahmacārī nirāmiso**ti nirāmisabrahmacārī nāma anāgāmī, anāgāmī ahosinti attho. **Ahuvā**ti ahosi. **Sagāmeyyo**ti ekagāmavāsī. Pariyosānagāthā saṅgītikārehi ṭhapitāti. . Dasamaṁ.

Ādittavaggo pañcamo.

---

6. Jarāvagga

1. Jarāsuttavaṇṇanā

51. Jarāvaggassa paṭhame **sādhū**ti laddhakaṁ bhaddakaṁ. **Sīlaṁ yāva jarā**ti iminā idaṁ dasseti—yathā muttāmaṇirattavatthādīni[4] ābharaṇāni taruṇakāleyeva sobhanti, jarājiṇṇakāle tāni dhārento “ayaṁ ajjāpi bhālabhāvaṁ pattheti, ummattako maññe”ti vattabbataṁ āpajjati, na evaṁ sīlaṁ. Sīlañhi niccakālaṁ sobhati. Bālakālepi hi sīlaṁ rakkhantaṁ “kiṁ imassa sīlenā”ti vattāro natthi, majjhimakālepi mahallakakālepīti.

1. Vuttasamparāyo (Sī, Syā)
2. Duggatisugatiyo ca hontīti (Syā)
3. Kusalī anavajjī (Syā, Ka)
4. Muttāmaṇiratanavatthādīni (Sī, Syā)

သဂ္ဂါ”တိ ဧဝံ ဝုတ္တသမ္ပရာယေ[၁] သုဂတိ။ ဥဘိန္နမ္ပိ ဝါ ဧတေသံ တတော စဝိတွာ ပုန သမ္ပရာယေပိ ဒုဂ္ဂတိသုဂတိယေဝ ဟောတီတိ[၂]။ ။နဝမံ။

၁၀-ဃဋီကာရသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၅၀။ ဒသမေ **ဥပပန္နာသေ**တိ နိဗ္ဗတ္တိဝသေန ဥပဂတာ။ **ဝိမုတ္တာ**တိ အဝိဟာဗြဟ္မလောကသ္မိံ ဥပပတ္တိသမနန္တရမေဝ အရဟတ္တဖလဝိမုတ္တိယာ ဝိမုတ္တာ။ **မာနုသံ ဒေဟ**န္တိ ဣဓ ပဉ္စောရမ္ဘာဂိယသံယောဇနာနိ ဧဝ ဝုတ္တာနိ။ **ဒိဗ္ဗယောဂ**န္တိ ပဉ္စ ဥဒ္ဓမ္ဘာဂိယသံယောဇနာနိ။ **ဥပစ္စဂု**န္တိ အတိက္ကမိံသု။ **ဥပကော**တိအာဒီနိ တေသံ ထေရာနံ နာမာနိ။ **ကုသလီ ဘာသသီ တေသ**န္တိ “ကုသလ”န္တိ ဣဒံ ဝစနံ ဣမဿ အတ္ထီတိ **ကုသလီ**၊ တေသံ ထေရာနံ တွံ ကုသလံ အနဝဇ္ဇံ[၃] ဘာသသိ၊ ထောမေသိ ပသံသသိ၊ ပဏ္ဍိတောသိ ဒေဝပုတ္တာတိ ဝဒတိ။ **တံ တေ ဓမ္မံ ဣဓညာယာ**တိ တေ ထေရာ တံ ဓမ္မံ ဣဓ တုမှာကံ သာသနေ ဇာနိတွာ။ **ဂမ္ဘီရ**န္တိ ဂမ္ဘီရတ္ထံ။ **ဗြဟ္မစာရီ နိရာမိသော**တိ နိရာမိသဗြဟ္မစာရီ နာမ အနာဂါမီ၊ အနာဂါမီ အဟောသိန္တိ အတ္ထော။ **အဟုဝါ**တိ အဟောသိ။ **သဂါမေယျော**တိ ဧကဂါမဝါသီ။ ပရိယောသာနဂါထာ သင်္ဂီတိကာရေဟိ ဌပိတာတိ။ ။ဒသမံ။

အာဒိတ္တဝဂ္ဂေါ ပဉ္စမော။

၆-ဇရာဝဂ္ဂ

၁-ဇရာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၅၁။ ဇရာဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **သာဓူ**တိ လဒ္ဓကံ ဘဒ္ဒကံ။ **သီလံ ယာဝ ဇရာ**တိ ဣမိနာ ဣဒံ ဒဿေတိ—ယထာ မုတ္တာမဏိရတ္တဝတ္ထာဒီနိ[၄] အာဘရဏာနိ တရုဏကာလေယေဝ သောဘန္တိ၊ ဇရာဇိဏ္ဏကာလေ တာနိ ဓာရေန္တော ‘‘အယံ အဇ္ဇာပိ ဗာလဘာဝံ ပတ္ထေတိ၊ ဥမ္မတ္တကော မညေ’’တိ ဝတ္တဗ္ဗတံ အာပဇ္ဇတိ၊ န ဧဝံ သီလံ။ သီလဉှိ နိစ္စကာလံ သောဘတိ။ ဗာလကာလေပိ ဟိ သီလံ ရက္ခန္တံ “ကိံ ဣမဿ သီလေနာ”တိ ဝတ္တာရော နတ္ထိ၊ မဇ္ဈိမကာလေပိ မဟလ္လကကာလေပီတိ။

၁-ဝုတ္တသမ္ပရာယော (သီ၊ သျာ)
၂-ဒုဂ္ဂတိသုဂတိယော စ ဟောန္တီတိ (သျာ)
၃-ကုသလီ အနဝဇ္ဇီ (သျာ၊ က)
၄-မုတ္တာမဏိရတနဝတ္ထာဒီနိ (သီ၊ သျာ)

Saddhā sādhu patiṭṭhitāti Hatthāḷavakacittagahapati-ādīnaṁ viya maggena āgatā patiṭṭhitasaddhā nāma sādhu. **Paññā narānaṁ ratanan**ti ettha cittīkataṭṭhādīhi ratanaṁ veditabbaṁ. Vuttaṁ hetaṁ—

> "Yadi cittīkatanti ratanaṁ, nanu Bhagavā cittīkato purisasīho, ye ca loke cittīkatā, tesaṁ cittīkato Bhagavā. Yadi ratikaranti[1] ratanaṁ, nanu Bhagavā ratikaro purisasīho, tassa vacanena carantā jhānaratisukhena abhiramanti. Yadi atulyanti ratanaṁ, nanu Bhagavā atulo[2] purisasīho. Na hi sakkā tuletuṁ guṇehi guṇapāramiṁ gato. Yadi dullabhanti ratanaṁ, nanu Bhagavā dullabho purisasīho. Yadi anomasattaparibhoganti ratanaṁ, nanu Bhagavā anomo sīlena samādhinā paññāya vimuttiyā vimuttiñāṇadassanenā"ti.

Idha pana dullabhapātubhāvaṭṭhena paññā "ratanan"ti vuttaṁ. **Puññan**ti puññacetanā, sā hi arūpattā pariharituṁ na sakkāti. . Paṭhamaṁ.

2. Ajarasāsuttavaṇṇanā

52. Dutiye **ajarasā**ti ajīraṇena, avipattiyāti attho. Sīlaṁ hi avipannameva sādhu hoti, vipannasīlaṁ ācariyupajjhāyādayopi na saṅgaṇhanti, gatagataṭṭhāne niddhamitabbova[3] hotīti. . Dutiyaṁ.

3. Mittasuttavaṇṇanā

53. Tatiye **sattho**ti saddhiṁcaro[4] jaṅghasattho vā sakaṭasattho vā. **Mittan**ti roge uppanne pāṭaṅkiyā vā aññena vā yānena haritvā khemantasampāpanena mittaṁ. **Sake ghare**ti attano gehe. Tathārūpe roge jāte puttabhariyādayo jigucchanti, mātā pana asucimpi candanaṁ viya maññati. Tasmā sā sake ghare mittaṁ. **Sahāyo atthajātassā**ti uppannakiccassa yo taṁ kiccaṁ vahati nittharati, so kiccesu saha ayanabhāvena sahāyo mittaṁ, surāpānādisahāyā pana na mittā. **Samparāyikan**ti samparāyahitaṁ. . Tatiyaṁ.

---

1. Ratikatanti (Sī)
2. Atulyo (Syā)
3. Gatagataṭṭhānena damitabbova (Syā)
4. Saddhicaro (Syā)

သဒ္ဓါ သာဓု ပတိဋ္ဌိတာတိ ဟတ္ထာဠဝကစိတ္တဂဟပတိအာဒီနံ ဝိယ မဂ္ဂေန အာဂတာ ပတိဋ္ဌိတသဒ္ဓါ နာမ သာဓု။ **ပညာ နရာနံ ရတန**န္တိ ဧတ္ထ စိတ္တီကတဋ္ဌာဒီဟိ ရတနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝုတ္တံ ဟေတံ—

> "ယဒိ စိတ္တီကတန္တိ ရတနံ၊ နနု ဘဂဝါ စိတ္တီကတော ပုရိသသီဟော၊ ယေ စ လောကေ စိတ္တီကတာ၊ တေသံ စိတ္တီကတော ဘဂဝါ။ ယဒိ ရတိကရန္တိ[1] ရတနံ၊ နနု ဘဂဝါ ရတိကရော ပုရိသသီဟော၊ တဿ ဝစနေန စရန္တာ ဈာနရတိသုခေန အဘိရမန္တိ။ ယဒိ အတုလျန္တိ ရတနံ၊ နနု ဘဂဝါ အတုလော[2] ပုရိသသီဟော။ န ဟိ သက္ကာ တုလေတုံ ဂုဏေဟိ ဂုဏပါရမိံ ဂတော။ ယဒိ ဒုလ္လဘန္တိ ရတနံ၊ နနု ဘဂဝါ ဒုလ္လဘော ပုရိသသီဟော။ ယဒိ အနောမသတ္တပရိဘောဂန္တိ ရတနံ၊ နနု ဘဂဝါ အနောမော သီလေန သမာဓိနာ ပညာယ ဝိမုတ္တိယာ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနေနာ"တိ။

ဣဓ ပန ဒုလ္လဘပါတုဘာဝဋ္ဌေန ပညာ "ရတန"န္တိ ဝုတ္တံ။ **ပုည**န္တိ ပုညစေတနာ၊ သာ ဟိ အရူပတ္တာ ပရိဟရိတုံ န သက္ကာတိ။ ။ပဌမံ။

၂-အဇရသာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၅၂။ ဒုတိယေ **အဇရသာ**တိ အဇီရဏေန၊ အဝိပတ္တိယာတိ အတ္ထော။ သီလံ ဟိ အဝိပန္နမေဝ သာဓု ဟောတိ၊ ဝိပန္နသီလံ အာစရိယုပဇ္ဈာယာဒယောပိ န သင်္ဂဏှန္တိ၊ ဂတဂတဋ္ဌာနေ နိဒ္ဓမိတဗ္ဗောဝ[3] ဟောတီတိ။ ။ဒုတိယံ။

၃-မိတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၅၃။ တတိယေ **သတ္ထော**တိ သဒ္ဓိံစရော[4] ဇင်္ဃသတ္ထော ဝါ သကဋသတ္ထော ဝါ။ **မိတ္တ**န္တိ ရောဂေ ဥပ္ပန္နေ ပါဋင်္ကိယာ ဝါ အညေန ဝါ ယာနေန ဟရိတွာ ခေမန္တသမ္ပာပနေန မိတ္တံ။ **သကေ ဃရေ**တိ အတ္တနော ဂေဟေ။ တထာရူပေ ရောဂေ ဇာတေ ပုတ္တဘရိယာဒယော ဇိဂုစ္ဆန္တိ၊ မာတာ ပန အသုစိမ္ပိ စန္ဒနံ ဝိယ မညတိ။ တသ္မာ သာ သကေ ဃရေ မိတ္တံ။ **သဟာယော အတ္ထဇာတဿာ**တိ ဥပ္ပန္နကိစ္စဿ ယော တံ ကိစ္စံ ဝဟတိ နိတ္ထရတိ၊ သော ကိစ္စေသု သဟ အယနဘာဝေန သဟာယော မိတ္တံ၊ သုရာပါနာဒိသဟာယာ ပန န မိတ္တာ။ **သမ္ပရာယိက**န္တိ သမ္ပရာယဟိတံ။ ။တတိယံ။

၁-ရတိကတန္တိ (သီ)
၂-အတုလျော (သျာ)
၃-ဂတဂတဋ္ဌာနေန ဒမိတဗ္ဗောဝ (သျာ)
၄-သဒ္ဓိစရော (သျာ)

4. Vatthusuttavaṇṇanā

54. Catutthe **puttā vatthū**ti mahallakakāle[1] paṭijagganaṭṭhena puttā patiṭṭhā. **Paramo**ti aññesaṁ akathetabbassapi guyhassa kathetabbayuttatāya bhariyā paramo sakhā nāma[2]. . Catutthaṁ.

5-7. Paṭhamajanasuttādivaṇṇanā

55-57. Pañcame **vidhāvatī**ti parasamuddādigamanavasena ito cito ca vidhāvati. Chaṭṭhe **dukkhā**ti vaṭṭadukkhato. Sattame **parāyaṇan**ti nipphatti avassayo. . Sattamaṁ.

8. Uppathasuttavaṇṇanā

58. Aṭṭhame **rāgo uppatho**ti sugatiñca nibbānañca gacchantassa amaggo. **Rattindivakkhayo**ti rattidivehi, rattidivesu vā khīyati[3]. **Itthī malan**ti sesaṁ bāhiramalaṁ bhasmakhārādīhi[4] dhovitvā sakkā sodhetuṁ, mātugāmamalena duṭṭho pana na sakkā suddho nāma kātunti itthī "malan"ti vuttā. **Etthā**ti ettha itthiyaṁ pajā sajjati. **Tapo**ti indriyasaṁvaradhutaṅgaguṇavīriyadukkarakārikānaṁ nāmaṁ, idha pana ṭhapetvā dukkarakārikaṁ sabbāpi kilesasantāpikā paṭipadā vaṭṭati. **Brahmacariyan**ti methunavirati. . Aṭṭhamaṁ.

9. Dutiyasuttavaṇṇanā

59. Navame **kissa cābhirato**ti kismiṁ abhirato. **Dutiyā**ti sugatiñceva nibbānañca gacchantassa dutiyikā[5]. **Paññā cenaṁ pasāsatī**ti paññā etaṁ purisaṁ "idaṁ karohi, idaṁ mākarī"ti anusāsati. . Navamaṁ.

10. Kavisuttavaṇṇanā

60. Dasame **chando nidānan**ti gāyatti-ādiko chando gāthānaṁ nidānaṁ. Pubbapaṭṭhāpanagāthā[6] ārabhanto hi "kataracchandena hotū"ti[7]

---

1. Mahallakabhāvakāle (Syā)
2. Paramā sakhā nāmāti (Syā), paramāsakhā nāma (Ka)
3. Rattīhi divehi ca khiyati (Syā)
4. Osaṅdhārādīhi (Syā), usakhārādīhi (Ka)
5. Dutiyakā (Syā)
6. Pubbavuṭṭhānaṁ pana gāthaṁ (Syā), pubbavuṭṭhāpanagāthā(Ka)
7. Hotīti (Sī)

၄-ဝတ္ထုသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၅၄။ စတုတ္ထေ **ပုတ္တာ ဝတ္ထူ**တိ မဟလ္လကကာလေ[၁] ပဋိဇဂ္ဂနဋ္ဌေန ပုတ္တာ ပတိဋ္ဌာ။ **ပရမော**တိ အညေသံ အကထေတဗ္ဗဿပိ ဂုယှဿ ကထေတဗ္ဗယုတ္တတာယ ဘရိယာ ပရမော သခါ နာမ[၂]။ ။စတုတ္ထံ။

၅-၇-ပဌမဇနသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၅၅-၅၇။ ပဉ္စမေ **ဝိဓာဝတီ**တိ ပရသမုဒ္ဒါဒိဂမနဝသေန ဣတော စိတော စ ဝိဓာဝတိ။ ဆဋ္ဌေ **ဒုက္ခာ**တိ ဝဋ္ဋဒုက္ခတော။ သတ္တမေ **ပရာယဏ**န္တိ နိပ္ဖတ္တိ အဝဿယော။ ။သတ္တမံ။

၈-ဥပ္ပထသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၅၈။ အဋ္ဌမေ **ရာဂေါ ဥပ္ပထော**တိ သုဂတိဉ္စ နိဗ္ဗာနဉ္စ ဂစ္ဆန္တဿ အမဂ္ဂေါ။ **ရတ္တိန္ဒိဝက္ခယော**တိ ရတ္တိဒိဝေဟိ, ရတ္တိဒိဝေသု ဝါ ခီယတိ[၃]။ **ဣတ္ထီ မလ**န္တိ သေသံ ဗာဟိရမလံ ဘသ္မခါရာဒီဟိ[၄] ဓောဝိတွာ သက္ကာ သောဓေတုံ၊ မာတုဂါမမလေန ဒုဋ္ဌော ပန န သက္ကာ သုဒ္ဓေါ နာမ ကာတုန္တိ ဣတ္ထီ "မလ"န္တိ ဝုတ္တာ။ **ဧတ္ထာ**တိ ဧတ္ထ ဣတ္ထိယံ ပဇာ သဇ္ဇတိ။ **တပေါ**တိ ဣန္ဒြိယသံဝရဓုတင်္ဂဂုဏဝီရိယဒုက္ကရကာရိကာနံ နာမံ၊ ဣဓ ပန ဌပေတွာ ဒုက္ကရကာရိကံ သဗ္ဗာပိ ကိလေသသန္တာပိကာ ပဋိပဒါ ဝဋ္ဋတိ။ **ဗြဟ္မစရိယ**န္တိ မေထုနဝိရတိ။ ။အဋ္ဌမံ။

၉-ဒုတိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၅၉။ နဝမေ **ကိဿ စာဘိရတော**တိ ကိသ္မိံ အဘိရတော။ **ဒုတိယာ**တိ သုဂတိဉ္စေဝ နိဗ္ဗာနဉ္စ ဂစ္ဆန္တဿ ဒုတိယိကာ[၅]။ **ပညာ စေနံ ပသာသတီ**တိ ပညာ ဧတံ ပုရိသံ "ဣဒံ ကရောဟိ, ဣဒံ မာကရီ"တိ အနုသာသတိ။ ။နဝမံ။

၁၀-ကဝိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၆၀။ ဒသမေ **ဆန္ဒော နိဒါန**န္တိ ဂါယတ္တိအာဒိကော ဆန္ဒော ဂါထာနံ နိဒါနံ။ ပုဗ္ဗပဋ္ဌာပနဂါထာ[၆] အာရဘန္တော ဟိ "ကတရစ္ဆန္ဒေန ဟောတူ"တိ[၇]

၁-မဟလ္လကဘာဝကာလေ (သျာ)
၂-ပရမာ သခါ နာမာတိ (သျာ)၊ ပရမသခါ နာမ (က)
၃-ရတ္တီဟိ ဒိဝေဟိ စ ခိယတိ (သျာ)
၄-ဩသန်ဓါရာဒီဟိ (သျာ)၊ ဥသခါရာဒီဟိ (က)
၅-ဒုတိယကာ (သျာ)
၆-ပုဗ္ဗဝုဋ္ဌာနံ ပန ဂါထံ (သျာ)၊ ပုဗ္ဗဝုဋ္ဌာပနဂါထာ (က)
၇-ဟောတီတိ (သီ)

ārabhati. **Viyañjanan**ti jananaṁ. Akkharaṁ hi padaṁ janeti, padaṁ gāthaṁ janeti, gāthā atthaṁ pakāsetīti. **Nāmasannissitā**ti samuddādipaṇṇattinissitā. Gāthā ārabhanto hi samuddaṁ vā pathaviṁ vā yaṁ kiñci nāmaṁ nissayitvāva[1] ārabhati. **Āsayo**ti patiṭṭhā. Kavito hi gāthā pavattanti, so tāsaṁ patiṭṭhā hotīti. . Dasamaṁ.

Jarāvaggo chaṭṭho.

---

7. Addhavagga

1. Nāmasuttavaṇṇanā

61. Addhavaggassa[2] paṭhame **nāmaṁ sabbaṁ addhabhavī**ti[3] nāmaṁ sabbaṁ abhibhavati anupatati. Opapātikena vā hi kittimena vā nāmena[4] mutto satto vā saṅkhāro vā natthi. Yassapi hi rukkhassa vā pāsāṇassa vā "idaṁ nāma nāman"ti na jānanti, anāmakotveva tassa nāmaṁ hoti. . Paṭhamaṁ.

2-3. Cittasuttādivaṇṇanā

62-63. Dutiye **sabbeva vasamanvagū**ti ye cittassa vasaṁ gacchanti, tesaṁyeva anavasesapariyādānametaṁ. Tatiyepi eseva nayo. . Tatiyaṁ.

4-5. Saṁyojanasuttādivaṇṇanā

64.65. Catutthe **kiṁsu saṁyojano**ti kiṁsaṁyojano kiṁbandhano. **Vicāraṇan**ti vicaraṇāpādāni. Bahuvacane ekavacanaṁ kataṁ. **Vitakkassa vicāraṇan**ti vitakko tassa pādā. Pañcamepi eseva nayo. . Pañcamaṁ.

6. Attahatasuttavaṇṇanā

66. Chaṭṭhe **kenassubbhāhato**ti kena abbhāhato. Su-kāro nipātamattaṁ. **Icchādhūpāyitoti**[5] icchāya āditto. . Chaṭṭhaṁ.

---

1. Sannissitvāva (Syā)
2. Anvavaggassa (Sī), andhavaggassa (Syā), anvabhūvaggassa (Ka)
3. Anvabhavīti (Sī), andhabhavīti (Syā)
4. Opāpatikena bāhirakittimena nāmena (Syā)
5. Icchādhūmāyitoti (Sī, Syā)

အာရဘတိ။ **ဝိယဉ္ဇနန္တိ** ဇနနံ။ အက္ခရံ ဟိ ပဒံ ဇနေတိ၊ ပဒံ ဂါထံ ဇနေတိ၊ ဂါထာ အတ္ထံ ပကာသေတီတိ။ **နာမသန္နိဿိတာ**တိ သမုဒ္ဒါဒိပဏ္ဏတ္တိနိဿိတာ။ ဂါထာ အာရဘန္တော ဟိ သမုဒ္ဒံ ဝါ ပထဝိံ ဝါ ယံ ကိဉ္စိ နာမံ နိဿယိတွာဝ[1] အာရဘတိ။ **အာသယော**တိ ပတိဋ္ဌာ။ ကဝိတော ဟိ ဂါထာ ပဝတ္တန္တိ၊ သော တာသံ ပတိဋ္ဌာ ဟောတီတိ။ ။ဒသမံ။

ဇရာဝဂ္ဂေါ ဆဋ္ဌော။

၇-အဒ္ဓဝဂ္ဂ

၁-နာမသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၆၁။ အဒ္ဓဝဂ္ဂဿ[2] ပဌမေ **နာမံ သဗ္ဗံ အဒ္ဓဘဝီ**တိ[3] နာမံ သဗ္ဗံ အဘိဘဝတိ အနုပတတိ။ ဩပပါတိကေန ဝါ ဟိ ကိတ္တိမေန ဝါ နာမေန[4] မုတ္တော သတ္တော ဝါ သင်္ခါရော ဝါ နတ္ထိ။ ယဿပိ ဟိ ရုက္ခဿ ဝါ ပါသာဏဿ ဝါ "ဣဒံ နာမ နာမ"န္တိ န ဇာနန္တိ၊ အနာမကောတွေဝ တဿ နာမံ ဟောတိ။ ။ပဌမံ။

၂-၃-စိတ္တသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၆၂-၆၃။ ဒုတိယေ **သဗ္ဗေဝ ဝသမန္ဝဂူ**တိ ယေ စိတ္တဿ ဝသံ ဂစ္ဆန္တိ၊ တေသံယေဝ အနဝသေသပရိယာဒါနမေတံ။ တတိယေပိ ဧသေဝ နယော။ ။တတိယံ။

၄-၅-သံယောဇနသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၆၄-၆၅။ စတုတ္ထေ **ကိံသု သံယောဇနော**တိ ကိံသံယောဇနော ကိံဗန္ဓနော။ **ဝိစာရဏ**န္တိ ဝိစရဏာ ပါဒါနိ။ ဗဟုဝစနေ ဧကဝစနံ ကတံ။ **ဝိတက္ကဿ ဝိစာရဏ**န္တိ ဝိတက္ကော တဿ ပါဒါ။ ပဉ္စမေပိ ဧသေဝ နယော။ ။ပဉ္စမံ။

၆-အတ္တဟတသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၆၆။ ဆဋ္ဌေ **ကေနဿုဗ္ဘာဟတော**တိ ကေန အဗ္ဘာဟတော။ သု-ကာရော နိပါတမတ္တံ။ **ဣစ္ဆာဓူပါယိတော**တိ[5] ဣစ္ဆာယ အာဒိတ္တော။ ။ဆဋ္ဌံ။

၁-သန္နိဿိတွာဝ (သျာ)
၂-အန္ဝဝဂ္ဂဿ (သီ)၊ အန္ဓဝဂ္ဂဿ (သျာ)၊ အန္ဝဘူဝဂ္ဂဿ (က)
၃-အန္ဝဘဝီတိ (သီ)၊ အန္ဓဘဝီတိ (သျာ)
၄-ဩပပါတိကေန ဗာဟိရကိတ္တိမေန နာမေန (သျာ)
၅-ဣစ္ဆာဓူမာယိတောတိ (သီ၊ သျာ)

7-9. Uḍḍitasuttādivaṇṇanā

67-69. Sattame **taṇhāya raḍḍīto**ti taṇāya ullaṅghito. Cakkhuñhi taṇhārajjunā āvunitvā rūpanāgadante uḍḍitaṁ, sotādīni saddādīsūti taṇhāya uḍḍito loko. **Maccunā pihito**ti anantare attabhāve kataṁ kammaṁ na dūraṁ ekacittantaraṁ, balavatiyā pana māraṇantikavedanāya pabbatena viya otthaṭattā sattā taṁ na bujjhantīti “maccunā pihito loko”ti vuttaṁ. Aṭṭhame sveva pañho devatāya heṭṭhupariyāyavasena pucchito. Navame sabbaṁ uttānameva. . Navamaṁ.

10. Lokasuttavaṇṇanā

70. Dasame **kismiṁ loko samuppanno**ti kismiṁ uppanne loko uppannoti pucchati[1]. **Chasū**ti chasu ajjhattikesu āyatanesu uppannesu uppannoti vuccati. **Chasu kubbatī**ti tesuyeva chasu santhavaṁ karoti. **Upādāyā**ti tāniyeva ca upādāya āgamma paṭicca pavattati. **Vihaññatī**ti tesuyeva chasu vihaññati pīḷiyati. Iti ajjhattikāyatanavasena ayaṁ pañho āgato, ajjhattikabāhirānaṁ pana vasena āharituṁ vaṭṭati. Chasu hi ajjhattikāyatanesu uppannesu ayaṁ uppanno nāma hoti, chasu bāhiresu santhavaṁ karoti, channaṁ ajjhattikānaṁ upādāya chasu bāhiresu vihaññatīti. . Dasamaṁ.

Addhavaggo sattamo.

---

8. Chetvāvagga

1. Chetvāsuttavaṇṇanā

71. Chetvāvaggassa[2] paṭhame **chetvā**ti[3] vadhitvā. **Sukhaṁ setī**ti kodhapariḷāhena aparidayhamānattā sukhaṁ sayati. **Na socatī**ti kodhavināsena[4] vinaṭṭhadomanassattā na socati. **Visamūlassā**ti

1. Vuccati (Sī, Syā)
2. Jhatvāvaggassa (Sī), ghatvāvaggassa(Syā)
3. Jhatvāti(Sī), ghatvāti (Syā)
4. Kopachedanena (Ka)

၇-၉-ဥဍ္ဍိတသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၆၇-၆၉။ သတ္တမေ **တဏှာယ ဥဍ္ဍိတော**တိ တဏှာယ ဥလ္လင်္ဃိတော။ စက္ခုဉှိ တဏှာရဇ္ဇုနာ အာဝုနိတွာ ရူပနာဂဒန္တေ ဥဍ္ဍိတံ၊ သောတာဒီနိ သဒ္ဒါဒီသူတိ တဏှာယ ဥဍ္ဍိတော လောကော။ **မစ္စုနာ ပိဟိတော**တိ အနန္တရေ အတ္တဘာဝေ ကတံ ကမ္မံ န ဒူရံ ဧကစိတ္တန္တရံ၊ ဗလဝတိယာ ပန မာရဏန္တိကဝေဒနာယ ပဗ္ဗတေန ဝိယ ဩတ္ထဋတ္တာ သတ္တာ တံ န ဗုဇ္ဈန္တီတိ "မစ္စုနာ ပိဟိတော လောကော"တိ ဝုတ္တံ။ အဋ္ဌမေ သွေဝ ပဉှော ဒေဝတာယ ဟေဋ္ဌုပရိယာယဝသေန ပုစ္ဆိတော။ နဝမေ သဗ္ဗံ ဥတ္တာနမေဝ။ ။နဝမံ။

၁၀-လောကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၇၀။ ဒသမေ **ကိသ္မိံ လောကော သမုပ္ပန္နော**တိ ကိသ္မိံ ဥပ္ပန္နေ လောကော ဥပ္ပန္နောတိ ပုစ္ဆတိ[၁]။ **ဆသူ**တိ ဆသု အဇ္ဈတ္တိကေသု အာယတနေသု ဥပ္ပန္နေသု ဥပ္ပန္နောတိ ဝုစ္စတိ။ **ဆသု ကုဗ္ဗတီ**တိ တေသုယေဝ ဆသု သန္ထဝံ ကရောတိ။ **ဥပါဒါယာ**တိ တာနိယေဝ စ ဥပါဒါယ အာဂမ္မ ပဋိစ္စ ပဝတ္တတိ။ **ဝိဟညတီ**တိ တေသုယေဝ ဆသု ဝိဟညတိ ပီဠိယတိ။ ဣတိ အဇ္ဈတ္တိကာယတနဝသေန အယံ ပဉှော အာဂတော၊ အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရာနံ ပန ဝသေန အာဟရိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဆသု ဟိ အဇ္ဈတ္တိကာယတနေသု ဥပ္ပန္နေသု အယံ ဥပ္ပန္နော နာမ ဟောတိ၊ ဆသု ဗာဟိရေသု သန္ထဝံ ကရောတိ၊ ဆန္နံ အဇ္ဈတ္တိကာနံ ဥပါဒါယ ဆသု ဗာဟိရေသု ဝိဟညတီတိ။ ။ဒသမံ။

အဒ္ဓဝဂ္ဂေါ သတ္တမော။

၈-ဆေတွာဝဂ္ဂ

၁-ဆေတွာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၇၁။ ဆေတွာဝဂ္ဂဿ[၂] ပဌမေ **ဆေတွာ**တိ[၃] ဝဓိတွာ။ **သုခံ သေတီ**တိ ကောဓပရိဠာဟေန အပရိဒယှမာနတ္တာ သုခံ သယတိ။ **န သောစတီ**တိ ကောဓဝိနာသေန[၄] ဝိနဋ္ဌဒေါမနဿတ္တာ န သောစတိ။ **ဝိသမူလဿာ**တိ

၁-ဝုစ္စတိ (သီ၊ သျာ)
၂-ဈတွာဝဂ္ဂဿ (သီ)၊ ဃတွာဝဂ္ဂဿ (သျာ)
၃-ဈတွာတိ (သီ)၊ ဃတွာတိ (သျာ)
၄-ကောပစ္ဆေဒနေန (က)

dukkhavipākassa. **Madhuraggassā**ti kuddhassa paṭikujjhitvā, akkuṭṭhassa[1] paccakkositvā, pahaṭassa ca paṭipaharitvā sukhaṁ uppajjati, taṁ sandhāya madhuraggoti vutto. Imasmiṁ hi ṭhāne pariyosānaṁ agganti vuttaṁ. **Ariyā**ti Buddhādayo. . Paṭhamaṁ.

2. Rathasuttavaṇṇanā

72. Dutiye paññāyati etenāti **paññāṇaṁ. Dhajo rathassā**ti mahantasmiṁ hi saṅgāmasīse dūratova dhajaṁ disvā "asukarañño nāma ayaṁ ratho"ti ratho pākaṭo hoti. Tena vuttaṁ "dhajo rathassa paññāṇan"ti. **Aggi**pi dūratova dhūmena paññāyati. Coḷaraṭṭhaṁ paṇḍuraṭṭhanti evaṁ **raṭṭham**pi raññā paññāyati. Cakkavattirañño dhītāpi pana **itthī** "asukassa nāma bhariyā"ti bhattāraṁ patvāva[2] paññāyati. Tasmā **dhūmo paññāṇamaggino**tiādi vuttaṁ. . Dutiyaṁ.

3. Vittasuttavaṇṇanā

73. Tatiye **saddhīdha vittan**ti yasmā saddho saddhāya muttamaṇi-ādīnipi vittāni labhati, tissopi kulasampadā, cha kāmasaggāni, nava brahmaloke patvā pariyosāne Amatamahānibbānadassanampi labhati, tasmā maṇimuttādīhi vittehi saddhāvittameva seṭṭhaṁ. **Dhammo**ti dasakusalakammapatho. **Sukhamāvahatī**ti sabbampi sāsavānāsavaṁ asaṁkiliṭṭhasukhaṁ āvahati. **Sādutaran**ti lokasmiṁ loṇambilādīnaṁ sabbarasānaṁ saccameva madhurataraṁ. Saccasmiṁ hi ṭhitā sīghavegaṁ nadimpi nivattenti, visampi nimmaddenti, aggimpi paṭibāhanti, devampi vassāpenti, tasmā taṁ sabbarasānaṁ madhurataranti vuttaṁ. **Paññājīviṁ jīvitamāhu seṭṭhan**ti yo paññājīvī gahaṭṭho samāno pañcasu sīlesu patiṭṭhāya salākabhattādīni paṭṭhapetvā paññāya jīvati, pabbajito vā pana dhammena uppanne paccaye "idamatthan"ti paccavekkhitvā paribhuñjanto kammaṭṭhānaṁ ādāya vipassanaṁ paṭṭhapetvā ariyaphalādhigamavasena paññāya jīvati, taṁ paññājīviṁ puggalaṁ seṭṭhaṁ jīvitaṁ jīvatīti āhu. . Tatiyaṁ.

1. Akkosassa (Ka)   2. Bhattārāva (Syā)

ဒုက္ခဝိပါကဿ။ **မဓုရဂ္ဂဿာ**တိ ကုဒ္ဓဿ ပဋိကုဇ္ဈိတွာ, အက္ကုဋ္ဌဿ[1] ပစ္စက္ကောသိတွာ, ပဟဋဿ စ ပဋိပဟရိတွာ သုခံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တံ သန္ဓာယ မဓုရဂ္ဂေါတိ ဝုတ္တော။ ဣမသ္မိံ ဟိ ဌာနေ ပရိယောသာနံ အဂ္ဂန္တိ ဝုတ္တံ။ **အရိယာ**တိ ဗုဒ္ဓါဒယော။ ။ပဌမံ။

၂-ရထသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၇၂။ ဒုတိယေ ပညာယတိ ဧတေနာတိ **ပညာဏံ**။ **ဓဇော ရထဿာ**တိ မဟန္တသ္မိံ ဟိ သင်္ဂါမသီသေ ဒူရတောဝ ဓဇံ ဒိသွာ "အသုကရညော နာမ အယံ ရထော"တိ ရထော ပါကဋော ဟောတိ။ တေန ဝုတ္တံ "ဓဇော ရထဿ ပညာဏ"န္တိ။ **အဂ္ဂိ**ပိ ဒူရတောဝ ဓူမေန ပညာယတိ။ စောဠရဋ္ဌံ ပဏ္ဍုရဋ္ဌန္တိ ဧဝံ **ရဋ္ဌမ္ပိ** ရညာ ပညာယတိ။ စက္ကဝတ္တိရညော ဓီတာပိ ပန **ဣတ္ထီ** "အသုကဿ နာမ ဘရိယာ"တိ ဘတ္တာရံ ပတွာဝ[2] ပညာယတိ။ တသ္မာ **ဓူမော ပညာဏမဂ္ဂိနော**တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ။ဒုတိယံ။

၃-ဝိတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၇၃။ တတိယေ **သဒ္ဓီဓ ဝိတ္တ**န္တိ ယသ္မာ သဒ္ဓေါ သဒ္ဓါယ မုတ္တမဏိအာဒီနိပိ ဝိတ္တာနိ လဘတိ၊ တိဿောပိ ကုလသမ္ပဒါ, ဆ ကာမသဂ္ဂါနိ, နဝ ဗြဟ္မလောကေ ပတွာ ပရိယောသာနေ အမတမဟာနိဗ္ဗာနဒဿနမ္ပိ လဘတိ၊ တသ္မာ မဏိမုတ္တာဒီဟိ ဝိတ္တေဟိ သဒ္ဓါဝိတ္တမေဝ သေဋ္ဌံ။ **ဓမ္မော**တိ ဒသကုသလကမ္မပထော။ **သုခမာဝဟတီ**တိ သဗ္ဗမ္ပိ သာသဝါနာသဝံ အသံကိလိဋ္ဌသုခံ အာဝဟတိ။ **သာဒုတရ**န္တိ လောကသ္မိံ လောဏမ္ဗိလာဒီနံ သဗ္ဗရသာနံ သစ္စမေဝ မဓုရတရံ။ သစ္စသ္မိံ ဟိ ဌိတာ သီဃဝေဂံ နဒိမ္ပိ နိဝတ္တေန္တိ၊ ဝိသမ္ပိ နိမ္မဒ္ဒေန္တိ၊ အဂ္ဂိမ္ပိ ပဋိဗာဟန္တိ၊ ဒေဝမ္ပိ ဝဿာပေန္တိ၊ တသ္မာ တံ သဗ္ဗရသာနံ မဓုရတရန္တိ ဝုတ္တံ။ **ပညာဇီဝိံ ဇီဝိတမာဟု သေဋ္ဌ**န္တိ ယော ပညာဇီဝီ ဂဟဋ္ဌော သမာနော ပဉ္စသု သီလေသု ပတိဋ္ဌာယ သလာကဘတ္တာဒီနိ ပဋ္ဌပေတွာ ပညာယ ဇီဝတိ၊ ပဗ္ဗဇိတော ဝါ ပန ဓမ္မေန ဥပ္ပန္နေ ပစ္စယေ "ဣဒမတ္ထ"န္တိ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ပရိဘုဉ္ဇန္တော ကမ္မဋ္ဌာနံ အာဒါယ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ အရိယဖလာဓိဂမဝသေန ပညာယ ဇီဝတိ၊ တံ ပညာဇီဝိံ ပုဂ္ဂလံ သေဋ္ဌံ ဇီဝိတံ ဇီဝတီတိ အာဟု။ ။တတိယံ။

၁-အက္ကောသဿ (က)   ၂-ဘတ္တာရာဝ (သျာ)

4. Vuṭṭhisuttavaṇṇanā

74. Catutthe **bījan**ti uppatantānaṁ sattavidhaṁ dhaññabījaṁ seṭṭhaṁ. Tasmiṁ hi uggate janapado khemo hoti subhikkho. **Nipatatan**ti nipatantānaṁ meghavuṭṭhi seṭṭhā. Meghavuṭṭhiyaṁ hi sati vividhāni sassāni uppajjanti, janapadā phītā honti khemā subhikkhā. **Pavajamānānan**ti jaṅgamānaṁ[1] padasā caramānānaṁ gāvo seṭṭhā. Tā nissāya hi sattā pañca gorase paribhuñjamānā sukhaṁ viharanti. **Pavadatan**ti rājakulamajjhādīsu vadantānaṁ putto varo. So hi mātāpitūnaṁ anatthāvahaṁ na vadati.

Vijjā uppatataṁ seṭṭhāti purimapañhe kira sutvā samīpe ṭhitā ekā devatā "devate kasmā tvaṁ etaṁ pañhaṁ dasabalaṁ pucchasi, ahaṁ te kathessāmī"ti atthano khantiyā laddhiyā pañhaṁ kathesi. Atha naṁ itarā devatā āha "yāva padhaṁsī vadesi devate[2] yāva pagabbhā mukharā, ahaṁ Buddhaṁ Bhagavantaṁ pucchāmi, tvaṁ mayhaṁ kasmā kathesī"ti nivattetvā tadeva pañhaṁ Dasabalaṁ pucchi. Athassā Satthā vissajjento **vijjā uppatatan**ti-ādimāha. Tattha **vijjā**ti catumaggavijjā. Sā hi uppatamānā[3] sabbākusaladhamme samugghāteti. Tasmā "uppatataṁ seṭṭhā"ti vuttā. **Avijjā**ti vaṭṭamūlakamahā-avijjā. Sā hi nipatantānaṁ osīdantānaṁ varā. **Pavajamānānan**ti padasā caramānānaṁ jaṅgamānaṁ anomapuññakkhettabhūto saṁgho varo. Tañhi tattha tattha disvā pasannacittā sattā sotthiṁ pāpuṇanti. **Buddho**ti yādiso putto vā hotu añño vā, yesaṁ kesañci vadamānānaṁ Buddho varo. Tassa hi dhammadesanaṁ āgamma anekasatasahassānaṁ pāṇānaṁ bandhanamokkho hotīti. . Catutthaṁ.

5. Bhītāsuttavaṇṇanā

75. Pañcame **kiṁsūdha bhītā**ti kiṁ bhītā. **Maggo canekāyatanappavutto**ti aṭṭhatiṁ sārammaṇavasena anekehi kāraṇehi kathito. Evaṁ sante kissa bhītā hutvā ayaṁ janatā dvāsaṭṭhi diṭṭhiyo aggahesīti vadati. **Bhūripaññā**ti bahupañña ussannapañña. **Paralokaṁ na bhāye**ti imasmā lokā paraṁ lokaṁ gacchanto na bhāyeyya. **Paṇidhāyā**ti ṭhapetvā.

1. Jaṅgamamānānaṁ (Syā) 2. Yāva dhaṁsī devate (Syā) 3. Uppajjamānā (Syā)

၄-ဝုဋ္ဌိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၇၄။ စတုတ္ထေ **ဗီဇ**န္တိ ဥပ္ပတန္တာနံ သတ္တဝိဓံ ဓညဗီဇံ သေဋ္ဌံ။ တသ္မိံ ဟိ ဥဂ္ဂတေ ဇနပဒေါ ခေမော ဟောတိ သုဘိက္ခော။ **နိပတတ**န္တိ နိပတန္တာနံ မေဃဝုဋ္ဌိ သေဋ္ဌာ။ မေဃဝုဋ္ဌိယံ ဟိ သတိ ဝိဝိဓာနိ သဿာနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဇနပဒါ ဖီတာ ဟောန္တိ ခေမာ သုဘိက္ခာ။ **ပဝဇမာနာန**န္တိ ဇင်္ဂမာနံ[1] ပဒသာ စရမာနာနံ ဂါဝေါ သေဋ္ဌာ။ တာ နိဿာယ ဟိ သတ္တာ ပဉ္စ ဂေါရသေ ပရိဘုဉ္ဇမာနာ သုခံ ဝိဟရန္တိ။ **ပဝဒတ**န္တိ ရာဇကုလမဇ္ဈာဒီသု ဝဒန္တာနံ ပုတ္တော ဝရော။ သော ဟိ မာတာပိတူနံ အနတ္ထာဝဟံ န ဝဒတိ။

ဝိဇ္ဇာ ဥပ္ပတတံ သေဋ္ဌာတိ ပုရိမပဉှေ ကိရ သုတွာ သမီပေ ဌိတာ ဧကာ ဒေဝတာ "ဒေဝတေ ကသ္မာ တွံ ဧတံ ပဉှံ ဒသဗလံ ပုစ္ဆသိ၊ အဟံ တေ ကထေဿာမီ"တိ အတ္တနော ခန္တိယာ လဒ္ဓိယာ ပဉှံ ကထေသိ။ အထ နံ ဣတရာ ဒေဝတာ အာဟ "ယာဝ ပဓံသီ ဝဒေသိ ဒေဝတေ[2] ယာဝ ပဂဗ္ဘာ မုခရာ၊ အဟံ ဗုဒ္ဓံ ဘဂဝန္တံ ပုစ္ဆာမိ၊ တွံ မယှံ ကသ္မာ ကထေသီ"တိ နိဝတ္တေတွာ တဒေဝ ပဉှံ ဒသဗလံ ပုစ္ဆိ။ အထဿာ သတ္ထာ ဝိဿဇ္ဇေန္တော **ဝိဇ္ဇာ ဥပ္ပတတ**န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဝိဇ္ဇာ**တိ စတုမဂ္ဂဝိဇ္ဇာ။ သာ ဟိ ဥပ္ပတမာနာ[3] သဗ္ဗာကုသလဓမ္မေ သမုဂ္ဃာတေတိ။ တသ္မာ "ဥပ္ပတတံ သေဋ္ဌာ"တိ ဝုတ္တာ။ **အဝိဇ္ဇာ**တိ ဝဋ္ဋမူလကမဟာအဝိဇ္ဇာ။ သာ ဟိ နိပတန္တာနံ ဩသီဒန္တာနံ ဝရာ။ **ပဝဇမာနာန**န္တိ ပဒသာ စရမာနာနံ ဇင်္ဂမာနံ အနောမပုညက္ခေတ္တဘူတော သံဃော ဝရော။ တဉှိ တတ္ထ တတ္ထ ဒိသွာ ပသန္နစိတ္တာ သတ္တာ သောတ္ထိံ ပါပုဏန္တိ။ **ဗုဒ္ဓေါ**တိ ယာဒိသော ပုတ္တော ဝါ ဟောတု အညော ဝါ၊ ယေသံ ကေသဉ္စိ ဝဒမာနာနံ ဗုဒ္ဓေါ ဝရော။ တဿ ဟိ ဓမ္မဒေသနံ အာဂမ္မ အနေက-သတသဟဿာနံ ပါဏာနံ ဗန္ဓနမောက္ခော ဟောတီတိ။ ။စတုတ္ထံ။

၅-ဘီတာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၇၅။ ပဉ္စမေ **ကိံသူဓ ဘီတာ**တိ ကိံ ဘီတာ။ **မဂ္ဂေါ စနေကာယတန-ပ္ပဝုတ္တော**တိ အဋ္ဌတိံသာရမ္မဏဝသေန အနေကေဟိ ကာရဏေဟိ ကထိတော။ ဧဝံ သန္တေ ကိဿ ဘီတာ ဟုတွာ အယံ ဇနတာ ဒွါသဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိယော အဂ္ဂဟေသီတိ ဝဒတိ။ **ဘူရိပညာ**တိ ဗဟုပည ဥဿန္နပည။ **ပရလောကံ န ဘာယေ**တိ ဣမသ္မာ လောကာ ပရံ လောကံ ဂစ္ဆန္တော န ဘာယေယျ။ **ပဏိဓာယာ**တိ ဌပေတွာ။

၁-ဇင်္ဂမမာနာနံ (သျာ) ၂-ယာဝ ဓံသီ ဒေဝတေ (သျာ) ၃-ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ (သျာ)

Bahvannapānaṁ gharamāvasantoti Anāthapiṇḍikādayo viya bahvannapāne ghare vasanto. **Saṁvibhāgī**ti accharāya gahitampi nakhena phāletvā parassa datvāva bhuñjanasīlo. **Vadaññū**ti vuttatthameva.

Idāni gāthāya aṅgāni uddharitvā dassetabbāni. “Vācan”ti hi iminā cattāri vacīsucaritāni gahitāni, “manenā”tipadena tīṇi manosucaritāni, “kāyenā”tipadena tīṇi kāyasucaritāni. Iti ime dasa kusalakammapathā pubbasuddhi-aṅgaṁ nāma[1]. **Bahvannapānaṁ gharamāvasanto**ti iminā yañña-upakkharo gahito. **Saddho**ti ekamaṅgaṁ, **mudū**ti ekaṁ, **saṁvibhāgī**ti ekaṁ, **vadaññū**ti ekaṁ. Iti imāni cattāri aṅgāni sandhāya “etesu dhammesu ṭhito catūsū”ti āha.

Aparopi pariyāyo—vācanti-ādīni tīṇi aṅgāni, bahvannapānanti iminā yañña-upakkharova gahito, saddho mudū saṁvibhāgī vadaññūti ekaṁ aṅgaṁ. Aparo dukanayo nāma hoti. “Vācaṁ manañcāti idamekaṁ aṅgaṁ, “kāyena pāpāni akubbamāno bahvannapānaṁ gharamāvasanto”ti ekaṁ, “saddho mudū”ti ekaṁ, “saṁvibhāgī vadaññū”ti ekaṁ. Etesu catūsu dhammesu ṭhito dhamme ṭhito nāma hoti. So ito paralokaṁ gacchanto na bhāyati. . Pañcamaṁ.

6. Najīratisuttavaṇṇanā

76. Chaṭṭhe **nāmagottaṁ na jīratī**ti atītabuddhānaṁ yāvajjadivasā nāmagohtaṁ kathiyati, tasmā na jīratīti vuccati. Porāṇā pana[2] “addhāne gacchante na paññāyissati, jīraṇasabhāvo[3] pana na hotiyevā”ti vadanti. **Ālasyan**ti ālasiyaṁ, yena ṭhitaṭṭhāne ṭhitova, nisinnaṭṭhāne nisinnova hoti, telepi uttarante ṭhitiṁ[4] na karoti. **Pamādo**ti niddāya vā kilesavasena vā pamādo. **Anuṭṭhānan**ti kammasamaye kammakaraṇavīriyābhāvo. **Asaṁyamo**ti sīlasaññamābhāvo vissaṭṭhācāratā. **Niddā**ti soppabahulatā. Tāya gacchantopi ṭhitopi nisinnopi niddāyati, pageva nipanno. **Tandī**ti aticchātādivasena āgantukālasiyaṁ. **Te chidde**ti tāni cha chiddāni vivarāni.

1. Pubbasuddhi-aṅgā nāma (Syā) 2. Porāṇanāmassa(Ka) 3. Jīraṇasabhāvaṁ (Syā)
4. Telepi uttarante uṭṭhitiṁ (Sī), kesepi uttarante tinte (Syā)

ဗဟွန္နပါနံ ဃရမာဝသန္တောတိ အနာထပိဏ္ဍိကာဒယော ဝိယ ဗဟွန္နပါနေ ဃရေ ဝသန္တော။ **သံဝိဘာဂီ**တိ အစ္ဆရာယ ဂဟိတမ္ပိ နခေန ဖာလေတွာ ပရဿ ဒတွာဝ ဘုဉ္ဇနသီလော။ **ဝဒညူ**တိ ဝုတ္တတ္ထမေဝ။

ဣဒါနိ ဂါထာယ အင်္ဂါနိ ဥဒ္ဓရိတွာ ဒဿေတဗ္ဗာနိ။ ''ဝါစ''န္တိ ဟိ ဣမိနာ စတ္တာရိ ဝစီသုစရိတာနိ ဂဟိတာနိ၊ “မနေနာ”တိပဒေန တီဏိ မနောသုစရိတာနိ၊ “ကာယေနာ”တိပဒေန တီဏိ ကာယသုစရိတာနိ။ ဣတိ ဣမေ ဒသ ကုသလကမ္မပထာ ပုဗ္ဗသုဒ္ဓိအင်္ဂံ နာမ[၁]။ **ဗဟွန္နပါနံ ဃရမာဝသန္တော**တိ ဣမိနာ ယညဥပက္ခရော ဂဟိတော။ **သဒ္ဓေါ**တိ ဧကမင်္ဂံ၊ **မုဒူ**တိ ဧကံ၊ **သံဝိဘာဂီ**တိ ဧကံ၊ **ဝဒညူ**တိ ဧကံ။ ဣတိ ဣမာနိ စတ္တာရိ အင်္ဂါနိ သန္ဓာယ “ဧတေသု ဓမ္မေသု ဌိတော စတူသူ”တိ အာဟ။

အပရောပိ ပရိယာယော—ဝါစန္တိအာဒီနိ တီဏိ အင်္ဂါနိ၊ ဗဟွန္နပါနန္တိ ဣမိနာ ယညဥပက္ခရောဝ ဂဟိတော၊ သဒ္ဓေါ မုဒူ သံဝိဘာဂီ ဝဒညူတိ ဧကံ အင်္ဂံ။ အပရော ဒုကနယော နာမ ဟောတိ။ ''ဝါစံ မနဉ္စာ''တိ ဣဒမေကံ အင်္ဂံ၊ ''ကာယေန ပါပါနိ အကုဗ္ဗမာနော ဗဟွန္နပါနံ ဃရမာဝသန္တော”တိ ဧကံ၊ “သဒ္ဓေါ မုဒူ”တိ ဧကံ၊ ''သံဝိဘာဂီ ဝဒညူ''တိ ဧကံ။ ဧတေသု စတူသု ဓမ္မေသု ဌိတော ဓမ္မေ ဌိတော နာမ ဟောတိ။ သော ဣတော ပရလောကံ ဂစ္ဆန္တော န ဘာယတိ။ ။ပဉ္စမံ။

၆-နဇီရတိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၇၆။ ဆဋ္ဌေ **နာမဂေါတ္တံ န ဇီရတီ**တိ အတီတဗုဒ္ဓါနံ ယာဝဇ္ဇဒိဝသာ နာမဂေါတ္တံ ကထိယတိ၊ တသ္မာ န ဇီရတီတိ ဝုစ္စတိ။ ပေါရာဏာ ပန[၂] “အဒ္ဓါနေ ဂစ္ဆန္တေ န ပညာယိဿတိ၊ ဇီရဏသဘာဝေါ[၃] ပန န ဟောတိယေဝါ”တိ ဝဒန္တိ။ **အာလဿ**န္တိ အာလသိယံ၊ ယေန ဌိတဋ္ဌာနေ ဌိတောဝ, နိသိန္နဋ္ဌာနေ နိသိန္နောဝ ဟောတိ၊ တေလေပိ ဥတ္တရန္တေ ဌိတိံ[၄] န ကရောတိ။ **ပမာဒေါ**တိ နိဒ္ဒါယ ဝါ ကိလေသဝသေန ဝါ ပမာဒေါ။ **အနုဋ္ဌာန**န္တိ ကမ္မသမယေ ကမ္မကရဏဝီရိယာဘာဝေါ။ **အသံယမော**တိ သီလသညမာဘာဝေါ ဝိဿဋ္ဌာစာရတာ။ **နိဒ္ဒါ**တိ သောပ္ပဗဟုလတာ။ တာယ ဂစ္ဆန္တောပိ ဌိတောပိ နိသိန္နောပိ နိဒ္ဒါယတိ၊ ပဂေဝ နိပန္နော။ **တန္ဒီ**တိ အတိစ္ဆာတာဒိဝသေန အာဂန္တုကာလသိယံ။ **တေ ဆိဒ္ဒေ**တိ တာနိ ဆ ဆိဒ္ဒါနိ ဝိဝရာနိ။

၁-ပုဗ္ဗသုဒ္ဓိအင်္ဂါ နာမ (သျာ) ၂-ပေါရာဏနာမဿ (က) ၃-ဇီရဏသဘာဝံ (သျာ)
၄-တေလေပိ ဥတ္တရန္တေ ဥဋ္ဌိတိံ (သီ)၊ ကေသေပိ ဥတ္တရန္တေ တိန္တေ (သျာ)

Sabbasoti sabbākārena. **Tan**ti nipātamattaṁ. **Vivajjaye**ti vajjeyya jaheyya. . Chaṭṭhaṁ.

7. Issariyasuttavaṇṇanā

77. Sattame **satthamalan**ti malaggahitasatthaṁ. **Kiṁsu harantaṁ vārentī**ti kaṁ harantaṁ nisedhenti. **Vaso**ti āṇāpavattanaṁ. **Itthī**ti avossajjanīyabhaṇḍattā "itthī bhaṇḍānamuttamaṁ, varabhaṇḍan"ti āha. Atha vā sabbepi bodhisattā ca cakkavattino ca mātukucchiyaṁyeva nibbattantīti "itthī bhaṇḍānamuttaman"ti āha. **Kodho satthamalan**ti kodho malaggahitasatthasadiso, paññāsatthassa vā malanti satthamalaṁ. **Abbudan**ti vināsakāraṇaṁ, corā lokasmiṁ vināsakāti attho. **Haranto**ti salākabhattādīni gahetvā gacchanto. Salākabhattādīni hi paṭṭhapitakāleyeva manussehi pariccattāni. Tesaṁ tāni haranto samaṇo piyo hoti, anāharante puññahāniṁ nissāya vippaṭisārino honti. . Sattamaṁ.

8. Kāmasuttavaṇṇanā

78. Aṭṭhame **attānaṁ na dade**ti parassadāsaṁ katvā attānaṁ na dadeyya ṭhapetvā sabbabodhisatteti vuttaṁ. **Na pariccaje**ti sīhabyagghādīnaṁ na pariccajeyya sabbabodhisatte ṭhapetvāyevāti vuttaṁ. **Kalyāṇan**ti saṇhaṁ mudukaṁ. **Pāpikan**ti pharisaṁ vācaṁ. . Aṭṭhamaṁ.

9. Pātheyyasuttavaṇṇanā

79. Navame **saddhā bandhati pātheyyan**ti saddhaṁ uppādetvā dānaṁ deti, sīlaṁ rakkhati, uposathakammaṁ karoti, tenetaṁ vuttaṁ. **Sirī**ti issariyaṁ. **Āsayo**ti vasanaṭṭhānaṁ. Issariye hi abhimukhībhūte thalatopi jalatopi bhogā āgacchantiyeva. Tenetaṁ vuttaṁ. **Parikassatī**ti parikaḍḍhati. . Navamaṁ.

10. Pajjotasuttavaṇṇanā

80. Dasame **pajjoto**ti padīpo viya hoti. **Jāgaro**ti Jāgarabrāhmaṇo[1] viya hoti. **Gāvo kamme sajīvānan**ti kammena saha

1. Jāgarikabrāhmaṇo (Syā)

သဗ္ဗသောတိ သဗ္ဗာကာရေန။ **တန္တိ** နိပါတမတ္တံ။ **ဝိဝဇ္ဇယေ**တိ ဝဇ္ဇေယျ ဇဟေယျ။ ။ဆဋ္ဌံ။

၇-ဣဿရိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၇၇။ သတ္တမေ **သတ္ထမလန္တိ** မလဂ္ဂဟိတသတ္ထံ။ **ကိံသု ဟရန္တံ ဝါရေန္တီ**တိ ကံ ဟရန္တံ နိသေဓေန္တိ။ **ဝသော**တိ အာဏာပဝတ္တနံ။ **ဣတ္ထီ**တိ အဝိဿဇ္ဇနီယဘဏ္ဍတ္တာ "ဣတ္ထီ ဘဏ္ဍာနမုတ္တမံ, ဝရဘဏ္ဍ"န္တိ အာဟ။ အထ ဝါ သဗ္ဗေပိ ဗောဓိသတ္တာ စ စက္ကဝတ္တိနော စ မာတုကုစ္ဆိယံယေဝ နိဗ္ဗတ္တန္တီတိ "ဣတ္ထီ ဘဏ္ဍာနမုတ္တမ"န္တိ အာဟ။ **ကောဓော သတ္ထမလန္တိ** ကောဓော မလဂ္ဂဟိတသတ္ထသဒိသော၊ ပညာသတ္ထဿ ဝါ မလန္တိ သတ္ထမလံ။ **အဗ္ဗုဒန္တိ** ဝိနာသကာရဏံ၊ စောရာ လောကသ္မိံ ဝိနာသကာတိ အတ္ထော။ **ဟရန္တော**တိ သလာကဘတ္တာဒီနိ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တော။ သလာကဘတ္တာဒီနိ ဟိ ပဋ္ဌပိတကာလေယေဝ မနုဿေဟိ ပရိစ္စတ္တာနိ။ တေသံ တာနိ ဟရန္တော သမဏော ပိယော ဟောတိ၊ အနာဟရန္တေ ပုညဟာနိံ နိဿာယ ဝိပ္ပဋိသာရိနော ဟောန္တိ။ ။သတ္တမံ။

၈-ကာမသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၇၈။ အဋ္ဌမေ **အတ္တာနံ န ဒဒေ**တိ ပရဿဒါသံ ကတွာ အတ္တာနံ န ဒဒေယျ ဌပေတွာ သဗ္ဗဗောဓိသတ္တေတိ ဝုတ္တံ။ **န ပရိစ္စဇေ**တိ သီဟဗျဂ္ဃာဒီနံ န ပရိစ္စဇေယျ သဗ္ဗဗောဓိသတ္တေ ဌပေတွာယေဝါတိ ဝုတ္တံ။ **ကလျာဏန္တိ** သဏှံ မုဒုကံ။ **ပါပိကန္တိ** ဖရုသံ ဝါစံ။ ။အဋ္ဌမံ။

၉-ပါထေယျသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၇၉။ နဝမေ **သဒ္ဓါ ဗန္ဓတိ ပါထေယျန္တိ** သဒ္ဓံ ဥပ္ပါဒေတွာ ဒါနံ ဒေတိ၊ သီလံ ရက္ခတိ၊ ဥပေါသထကမ္မံ ကရောတိ၊ တေနေတံ ဝုတ္တံ။ **သိရီ**တိ ဣဿရိယံ။ **အာသယော**တိ ဝသနဋ္ဌာနံ။ ဣဿရိယေ ဟိ အဘိမုခီဘူတေ ထလတောပိ ဇလတောပိ ဘောဂါ အာဂစ္ဆန္တိယေဝ။ တေနေတံ ဝုတ္တံ။ **ပရိကဿတီ**တိ ပရိကဍ္ဎတိ။ ။နဝမံ။

၁၀-ပဇ္ဇောတသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၈၀။ ဒသမေ **ပဇ္ဇောတော**တိ ပဒီပေါ ဝိယ ဟောတိ။ **ဇာဂရော**တိ ဇာဂရဗြာဟ္မဏော[၁] ဝိယ ဟောတိ။ **ဂါဝေါ ကမ္မေ သဇီဝါနန္တိ** ကမ္မေန သဟ

၁-ဇာဂရိကဗြာဟ္မဏော (သျာ)

jīvantānaṁ gāvova kamme kammasahāyā kammadutiyakā nāma honti, gomaṇḍalehi saddhiṁ kasikammādīni nipphajjanti. **Sītassa iriyāpatho**ti sītaṁ assa sattakāyassa iriyāpatho jīvitavutti. **Sītan**ti naṅgalaṁ. Yassa hi naṅgalehi[1] khettaṁ appamattakampi kaṭṭhaṁ na hoti, so kathaṁ jīvissatīti[2] vadati. . Dasamaṁ.

11. Araṇasuttavaṇṇanā

81. Ekādasame **araṇā**ti nikkilesā. **Vusitan**ti vusitavāso. **Bhojissiyan**ti adāsabhāvo. **Samaṇā**ti khīṇāsavasamaṇā. Te hi ekantena araṇā nāma. **Vusitaṁ na nassatī**ti tesaṁ ariyamaggavāso na nassati. **Parijānantī**ti puthujjanakalyāṇakato paṭṭhāya sekhā[3] lokiyalokuttarāya pariññāya parijānanti. **Bhojissiyan**ti khīṇāsavasamaṇānaṁyeva niccaṁ bhujissabhāvo nāma. **Vandantī**ti pabbajitadivasato paṭṭhāya vandanti. **Patiṭṭhitan**ti sīle patiṭṭhitaṁ. **Samaṇīdhā**ti samaṇaṁ idha. **Jātihīnan**ti api caṇḍālakulā pabbajitaṁ. **Khattiyā**ti na kevalaṁ khattiyāva, devāpi sīlasampannaṁ samaṇaṁ vandantiyevāti. . Ekādasamaṁ.

Chetvāvaggo aṭṭhamo.

Iti Sāratthappakāsiniyā Saṁyuttanikāyaṭṭhakathāya

Devatāsaṁyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Naṅgalena (Sī, Syā) 2. Jīvissāmīti (Syā, Ka) 3. Sekhāya (Sī)

ဇီဝန္တာနံ ဂါဝေါဝ ကမ္မေ ကမ္မသဟာယာ ကမ္မဒုတိယကာ နာမ ဟောန္တိ၊ ဂေါမဏ္ဍလေဟိ သဒ္ဓိံ ကသိကမ္မာဒီနိ နိပ္ဖဇ္ဇန္တိ။ **သီတဿ ဣရိယာပထော**တိ သီတံ အဿ သတ္တကာယဿ ဣရိယာပထော ဇီဝိတဝုတ္တိ။ **သီတ**န္တိ နင်္ဂလံ။ ယဿ ဟိ နင်္ဂလေဟိ[1] ခေတ္တံ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ ကဋ္ဌံ န ဟောတိ၊ သော ကထံ ဇီဝိဿတီတိ[2] ဝဒတိ။ ။ဒသမံ။

၁၁-အရဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၈၁။ ဧကာဒသမေ **အရဏာ**တိ နိက္ကိလေသာ။ **ဝုသိတ**န္တိ ဝုသိတဝါသော။ **ဘောဇိဿိယ**န္တိ အဒါသဘာဝေါ။ **သမဏာ**တိ ခီဏာသဝသမဏာ။ တေ ဟိ ဧကန္တေန အရဏာ နာမ။ **ဝုသိတံ န နဿတီ**တိ တေသံ အရိယမဂ္ဂဝါသော န နဿတိ။ **ပရိဇာနန္တီ**တိ ပုထုဇ္ဇနကလျာဏကတော ပဋ္ဌာယ သေခါ[3] လောကိယလောကုတ္တရာယ ပရိညာယ ပရိဇာနန္တိ။ **ဘောဇိဿိယ**န္တိ ခီဏာသဝသမဏာနံယေဝ နိစ္စံ ဘုဇိဿဘာဝေါ နာမ။ **ဝန္ဒန္တီ**တိ ပဗ္ဗဇိတဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ဝန္ဒန္တိ။ **ပတိဋ္ဌိတ**န္တိ သီလေ ပတိဋ္ဌိတံ။ **သမဏီဓာ**တိ သမဏံ ဣဓ။ **ဇာတိဟီန**န္တိ အပိ စဏ္ဍာလကုလာ ပဗ္ဗဇိတံ။ **ခတ္တိယာ**တိ န ကေဝလံ ခတ္တိယာဝ၊ ဒေဝါပိ သီလသမ္ပန္နံ သမဏံ ဝန္ဒန္တိယေဝါတိ။ ။ဧကာဒသမံ။

ဆေတွာဝဂ္ဂေါ အဋ္ဌမော။

ဣတိ သာရတ္ထပ္ပကာသိနိယာ သံယုတ္တနိကာယဋ္ဌကထာယ

ဒေဝတာသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-နင်္ဂလေန (သီ၊ သျာ) ၂-ဇီဝိဿာမီတိ (သျာ၊ က) ၃-သေခါယ (သီ)

2. Devaputtasaṁyutta

1. Paṭhamavagga

1. Paṭhamakassapasuttavaṇṇanā

82. Devaputtasaṁyuttassapaṭhame **deva putto**tidevānaṁ hi aṅke nibbattā purisā devaputtā nāma, itthiyo devadhītaro nāma honti. Nāmavasena apākaṭāva “aññatarā devatā”ti vuccati, pākaṭo “itthannāmo dovaputto”ti. Tasmā heṭṭhā “aññatarā devatā”ti vatvā idha “devaputto”ti vuttaṁ. **Anusāsan**ti anusiṭṭhiṁ. Ayaṁ kira devaputto Bhagavatā sambodhito sattame vasse yamakapāṭihāriyaṁ katvā tidasapure vassaṁ upagamma abhidhammaṁ desentena jhānavibhaṅge “bhikkhūti samaññāya bhikkhu, paṭiññāya bhikkhū”ti[1] evaṁ bhikkhuniddesaṁ kathiyamānaṁ assosi. “Evaṁ vitakketha, mā evaṁ vitakkayittha, evaṁ manasikarotha, mā evaṁ manasākattha, idaṁ pajahatha, idaṁ upasampajja viharathā”ti[2] evarūpaṁ pana bhikkhu-ovādaṁ bhikkhu-anusāsanaṁ na assosi. So taṁ sandhāya “bhikkhuṁ Bhagavā pakāsesi, no ca bhikkhuno anusāsan”ti āha.

Tena hīti yasmā mayā bhikkhuno anusiṭṭhi na pakāsitāti vadasi, tasmā. **Taññevettha paṭibhātū**ti tuyhevesā anusiṭṭhipakāsanā upaṭṭhātūti. Yo hi pañhaṁ kathetukāmo hoti, na ca sakkoti sabbaññutaññāṇena saddhiṁ saṁsanditvā kathetuṁ. Yo vā na kathetukāmo hoti, sakkoti pana kathetuṁ. Yo vā neva kathetukāmo hoti, kathetuṁ na ca sakkoti. Sabbesampi tesaṁ Bhagavā pañhaṁ bhāraṁ na karoti. Ayaṁ pana devaputto kathetukāmo ceva, sakkoti ca kathetuṁ. Tasmā tasseva bhāraṁ karonto Bhagavā evamāha. Sopi pañhaṁ kathesi.

Tattha **subhāsitassa sikkhethā**ti subhāsitaṁ sikkheyya, catusaccanissitaṁ dasakathāvatthunissitaṁ sattatiṁsabodhipakkhiyanissitaṁ catubbidhaṁ vacīsucaritameva sikkheyya. **Samaṇūpāsanassa cā**ti samaṇehi upāsitabbaṁ[3]

1. Abhi 2. 254 piṭṭhe. 2. Vi 1. 9 piṭṭhe. 3. Upāsevitabbaṁ (Syā)

၂-ဒေဝပုတ္တသံယုတ္တ

၁-ပဌမဝဂ္ဂ

၁-ပဌမကဿပသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၈၂။ ဒေဝပုတ္တသံယုတ္တဿ ပဌမေ **ဒေဝ ပုတ္တော**တိ ဒေဝါနံ ဟိ အင်္ကေ နိဗ္ဗတ္တာ ပုရိသာ ဒေဝပုတ္တာ နာမ, ဣတ္ထိယော ဒေဝဓီတရော နာမ ဟောန္တိ။ နာမဝသေန အပါကဋာဝ “အညတရာ ဒေဝတာ”တိ ဝုစ္စတိ၊ ပါကဋော “ဣတ္ထန္နာမော ဒေဝပုတ္တော”တိ။ တသ္မာ ဟေဋ္ဌာ “အညတရာ ဒေဝတာ”တိ ဝတွာ ဣဓ “ဒေဝပုတ္တော”တိ ဝုတ္တံ။ **အနုသာသ**န္တိ အနုသိဋ္ဌိံ။ အယံ ကိရ ဒေဝပုတ္တော ဘဂဝတာ သမ္ဗောဓိတော သတ္တမေ ဝဿေ ယမကပါဋိဟာရိယံ ကတွာ တိဒသပုရေ ဝဿံ ဥပဂမ္မ အဘိဓမ္မံ ဒေသေန္တေန ဈာနဝိဘင်္ဂေ “ဘိက္ခူတိ သမညာယ ဘိက္ခု၊ ပဋိညာယ ဘိက္ခူ”တိ[1] ဧဝံ ဘိက္ခုနိဒ္ဒေသံ ကထိယမာနံ အဿောသိ။ “ဧဝံ ဝိတက္ကေထ၊ မာ ဧဝံ ဝိတက္ကယိတ္ထ၊ ဧဝံ မနသိကရောထ၊ မာ ဧဝံ မနသာကတ္ထ၊ ဣဒံ ပဇဟထ၊ ဣဒံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရထာ”တိ[2] ဧဝရူပံ ပန ဘိက္ခုဩဝါဒံ ဘိက္ခုအနုသာသနံ န အဿောသိ။ သော တံ သန္ဓာယ “ဘိက္ခုံ ဘဂဝါ ပကာသေသိ၊ နော စ ဘိက္ခုနော အနုသာသ”န္တိ အာဟ။

တေန ဟီတိ ယသ္မာ မယာ ဘိက္ခုနော အနုသိဋ္ဌိ န ပကာသိတာတိ ဝဒသိ၊ တသ္မာ။ **တညေဝေတ္ထ ပဋိဘာတူ**တိ တုယှေဝေသာ အနုသိဋ္ဌိပကာသနာ ဥပဋ္ဌာတူတိ။ ယော ဟိ ပဉှံ ကထေတုကာမော ဟောတိ၊ န စ သက္ကောတိ သဗ္ဗညုတညာဏေန သဒ္ဓိံ သံသန္ဒိတွာ ကထေတုံ။ ယော ဝါ န ကထေတုကာမော ဟောတိ၊ သက္ကောတိ ပန ကထေတုံ။ ယော ဝါ နေဝ ကထေတုကာမော ဟောတိ၊ ကထေတုံ န စ သက္ကောတိ။ သဗ္ဗေသမ္ပိ တေသံ ဘဂဝါ ပဉှံ ဘာရံ န ကရောတိ။ အယံ ပန ဒေဝပုတ္တော ကထေတုကာမော စေဝ, သက္ကောတိ စ ကထေတုံ။ တသ္မာ တဿေဝ ဘာရံ ကရောန္တော ဘဂဝါ ဧဝမာဟ။ သောပိ ပဉှံ ကထေသိ။

တတ္ထ **သုဘာသိတဿ သိက္ခေထာ**တိ သုဘာသိတံ သိက္ခေယျ၊ စတုသစ္စနိဿိတံ ဒသကထာဝတ္ထုနိဿိတံ သတ္တတိံသဗောဓိပက္ခိယနိဿိတံ စတုဗ္ဗိဓံ ဝစီသုစရိတမေဝ သိက္ခေယျ။ **သမဏူပါသနဿ စာ**တိ သမဏေဟိ ဥပါသိတဗ္ဗံ[3]

၁-အဘိ ၂-၂၅၄-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဝိ ၁-၉-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ဥပါသေဝိတဗ္ဗံ (သျာ)

samaṇūpāsanaṁ nāma aṭṭhatiṁsabhedaṁ kammaṭṭhānaṁ, tampi sikkheyya bhāveyyāti attho. Bahussutānaṁ vā bhikkhūnaṁ upāsanampi[1] samaṇūpāsanaṁ, tampi "kiṁ bhante kusalan"ti-ādinā pañhapucchanena paññāvuddhatthaṁ sikkheyya. **Cittavūpasamassa cā**ti aṭṭhasamāpattivasena cittavūpasamaṁ sikkheyya. Iti devaputtena tisso sikkhā kathitā honti. Purimapadena hi adhisīlasikkhā kathitā, dutiyapadena adhipaññāsikkhā, cittavūpasamena adhicittasikkhāti evaṁ imāya gāthāya sakalampi sāsanaṁ pakāsitameva hoti. . Paṭhamaṁ.

2. Dutiyakassapasuttavaṇṇanā

83. Dutiye **jhāyī**ti dvīhi jhānehi jhāyī. **Vimuttacitto**ti kammaṭṭhānavimuttiyā vimuttacitto. **Hadayassānupattin**ti arahattaṁ. **Lokassā**tisaṅkhāralokassa. **Anissito**ti taṇhādiṭṭhīhi anissito, taṇhādiṭṭhiyo vā anissito. **Tadānisaṁso**ti arahattānisaṁso. Idaṁ vuttaṁ hoti—arahattānisaṁso bhikkhu arahattaṁ patthento jhāyī bhaveyya, suvimuttacitto bhaveyya, lokassa udayabbayaṁ ñatvā anissito bhaveyya. Tantidhammo pana imasmiṁ sāsane pubbabhāgoti[2]. . Dutiyaṁ.

3-4. Māghasuttādivaṇṇanā

84-85. Tatiye **Māgho**ti Sakkassetaṁ nāmaṁ. Sveva vattena[3] aññe abhibhavitvā devissariyaṁ pattoti **vatrabhū**, vatranāmakaṁ vā Asuraṁ abhibhavatīti vatrabhū. Catutthaṁ vuttatthameva. . Catutthaṁ.

5. Dāmalisuttavaṇṇanā

86. Pañcame **na tenāsīsate bhavaṁ**ti tena kāraṇena yaṁ kiñci bhavaṁ na pattheti. Āyatapaggaho[4] nāmesa devaputto, khīṇāsavassa kiccavosānaṁ natthi. Khīṇāsavena hi ādito arahattappattiyā vīriyaṁ

1. Upasaṅkamanaṁ (Syā, Ka) 2. Sabbapubbabhāgoti (Sī, Syā)
3. Vatena (Ṭīkā) 4. Āyatipaggaho (Sī), āyattapaggāho (Syā)

သမဏူပါသနံ နာမ အဋ္ဌတိံသဘေဒံ ကမ္မဋ္ဌာနံ၊ တမ္ပိ သိက္ခေယျ ဘာဝေယျာတိ အတ္ထော။ ဗဟုဿုတာနံ ဝါ ဘိက္ခူနံ ဥပါသနမ္ပိ[1] သမဏူပါသနံ၊ တမ္ပိ "ကိံ ဘန္တေ ကုသလ"န္တိအာဒိနာ ပဉှပုစ္ဆနေန ပညာဝုဒ္ဓတ္ထံ သိက္ခေယျ။ **စိတ္တဝူပသမဿ စာ**တိ အဋ္ဌသမာပတ္တိဝသေန စိတ္တဝူပသမံ သိက္ခေယျ။ ဣတိ ဒေဝပုတ္တေန တိဿော သိက္ခာ ကထိတာ ဟောန္တိ။ ပုရိမပဒေန ဟိ အဓိသီလသိက္ခာ ကထိတာ၊ ဒုတိယပဒေန အဓိပညာသိက္ခာ၊ စိတ္တဝူပသမေန အဓိစိတ္တသိက္ခာတိ ဧဝံ ဣမာယ ဂါထာယ သကလမ္ပိ သာသနံ ပကာသိတမေဝ ဟောတိ။ ။ ပဌမံ။

၂-ဒုတိယကဿပသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၈၃။ ဒုတိယေ **ဈာယီ**တိ ဒွီဟိ ဈာနေဟိ ဈာယီ။ **ဝိမုတ္တစိတ္တော**တိ ကမ္မဋ္ဌာနဝိမုတ္တိယာ ဝိမုတ္တစိတ္တော။ **ဟဒယဿာနုပတ္တိ**န္တိ အရဟတ္တံ။ **လောကဿာ**တိ သင်္ခါရလောကဿ။ **အနိဿိတော**တိ တဏှာဒိဋ္ဌီဟိ အနိဿိတော, တဏှာဒိဋ္ဌိယော ဝါ အနိဿိတော။ **တဒါနိသံသော**တိ အရဟတ္တာနိသံသော။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—အရဟတ္တာနိသံသော ဘိက္ခု အရဟတ္တံ ပတ္ထေန္တော ဈာယီ ဘဝေယျ၊ သုဝိမုတ္တစိတ္တော ဘဝေယျ၊ လောကဿ ဥဒယဗ္ဗယံ ဉတွာ အနိဿိတော ဘဝေယျ။ တန္တိဓမ္မော ပန ဣမသ္မိံ သာသနေ ပုဗ္ဗဘာဂေါတိ[2]။ ။ ဒုတိယံ။

၃-၄-မာဃသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၈၄-၈၅။ တတိယေ **မာဃော**တိ သက္ကဿေတံ နာမံ။ သွေဝ ဝတ္တေန[3] အညေ အဘိဘဝိတွာ ဒေဝိဿရိယံ ပတ္တောတိ **ဝတြဘူ၊** ဝတြနာမကံ ဝါ အသုရံ အဘိဘဝတီတိ ဝတြဘူ။ စတုတ္ထံ ဝုတ္တတ္ထမေဝ။ ။စတုတ္ထံ။

၅-ဒါမလိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၈၆။ ပဉ္စမေ **န တေနာသီသတေ ဘဝံ**တိ တေန ကာရဏေန ယံ ကိဉ္စိ ဘဝံ န ပတ္ထေတိ။ အာယတပဂ္ဂဟော[4] နာမေသ ဒေဝပုတ္တော၊ ခီဏာသဝဿ ကိစ္စဝေါသာနံ နတ္ထိ။ ခီဏာသဝေန ဟိ အာဒိတော အရဟတ္တပ္ပတ္တိယာ ဝီရိယံ

၁-ဥပသင်္ကမနံ (သျာ၊ က) ၂-သဗ္ဗပုဗ္ဗဘာဂေါတိ (သီ၊ သျာ)
၃-ဝတေန (ဋီကာ) ၄-အာယတိပဂ္ဂဟော (သီ)၊ အာယတ္တပဂ္ဂါဟော (သျာ)

kataṁ, aparabhāge mayā arahattaṁ pattanti mā tuṇhī bhavatu[1], tatheva vīriyaṁ daḷhaṁ karotu parakkamatūti cintetvā evamāha.

Atha Bhagavā "ayaṁ devaputto khīṇāsavassa kiccavosānaṁ akathento mama **sāsanaṁ** aniyyānikaṁ katheti, kiccavosānamassa kathessāmī"ti[2] cintetvā **natthi kiccan**ti-ādimāha. Tīsu kira piṭakesu ayaṁ gāthā asaṁkiṇṇā. Bhagavatā hi aññattha vīriyassa doso nāma dassito natthi. Idha pana imaṁ devaputtaṁ paṭibāhitvā "khīṇāsavena pubbabhāge āsavakkhayatthāya araññe vasantena kammaṭṭhānaṁ ādāya vīriyaṁ kataṁ, aparabhāge sace icchati, karotu, no ce icchati, yathāsukhaṁ viharatū"ti khīṇāsavassa kiccavosānadassanatthaṁ evamāha. Tattha **gādhan**ti patiṭṭhaṁ. . Pañcamaṁ.

6. Kāmadasuttavaṇṇanā

87. Chaṭṭhe **dukkaran**ti ayaṁ kira devaputto pubbayogāvacaro bahalakilesatāya sappayogena kilese vikkhambhento samaṇadhammaṁ katvā pubbūpanissayamandatāya ariyabhūmiṁ appatvāva kālaṁ katvā devaloke nibbatto, so "Tathāgatassa santikaṁ gantvā dukkarabhāvaṁ ārocessāmī"ti āgantvā evamāha. Tattha **dukkaran**ti dasapi vassāni -pa- saṭṭhipi yadetaṁ ekantaparisuddhassa samaṇadhammassa karaṇaṁ nāma, taṁ dukkaraṁ. **Sekhā**ti satta sekhā. **Sīlasamāhitā**ti sīlena samāhitā samupetā. **Ṭhitattā**ti patiṭṭhitasabhāvā[3]. Evaṁ pucchitapañhaṁ vissajjetvā idāni uparipañhasamuṭṭhāpanatthaṁ **anagāriyupetassā**ti-ādimāha. Tattha **anagāriyupetassā**ti anagāriyaṁ niggehabhāvaṁ upetassa. Sattabhūmikepi hi pāsāde vasanto bhikkhu vuḍḍhatarena āgantvā "mayhaṁ idaṁ pāpuṇātī"ti vutte pattacīvaraṁ ādāya nikkhamateva. Tasmā "anagāriyupeto"ti vuccati. **Tuṭṭhī**ti catupaccayasantoso. **Bhāvanāyā**ti cittavūpasamabhāvanāya.

Te chetvā maccuno jālanti ye rattindivaṁ indriyūpasame ratā, te dussamādahaṁ cittaṁ samādahanti. Ye ca samāhitacittā, te catupaccayasantosaṁ pūrentā na kilamanti. Ye santuṭṭhā, te sīlaṁ pūrentā na

1. Bhava, taṁ (Syā) 2. Dassissāmīti (Syā) 3. Ṭhitasabhāvā (Syā)

ကတံ၊ အပရဘာဂေ မယာ အရဟတ္တံ ပတ္တန္တိ မာ တုဏှီ ဘဝတု[၁]၊ တထေဝ ဝီရိယံ ဒဠှံ ကရောတု ပရက္ကမတူတိ စိန္တေတွာ ဧဝမာဟ။

အထ ဘဂဝါ "အယံ ဒေဝပုတ္တော ခီဏာသဝဿ ကိစ္စဝေါသာနံ အကထေန္တော မမ သာသနံ အနိယျာနိကံ ကထေတိ၊ ကိစ္စဝေါသာနမဿ ကထေဿာမီ"တိ[၂] စိန္တေတွာ **နတ္ထိ ကိစ္စ**န္တိအာဒိမာဟ။ တီသု ကိရ ပိဋကေသု အယံ ဂါထာ အသံကိဏ္ဏာ။ ဘဂဝတာ ဟိ အညတ္ထ ဝီရိယဿ ဒေါသော နာမ ဒဿိတော နတ္ထိ။ ဣဓ ပန ဣမံ ဒေဝပုတ္တံ ပဋိဗာဟိတွာ "ခီဏာသဝေန ပုဗ္ဗဘာဂေ အာသဝက္ခယတ္ထာယ အရညေ ဝသန္တေန ကမ္မဋ္ဌာနံ အာဒါယ ဝီရိယံ ကတံ၊ အပရဘာဂေ သစေ ဣစ္ဆတိ, ကရောတု၊ နော စေ ဣစ္ဆတိ, ယထာသုခံ ဝိဟရတူ"တိ ခီဏာသဝဿ ကိစ္စဝေါသာနဒဿနတ္ထံ ဧဝမာဟ။ တတ္ထ **ဂါဓ**န္တိ ပတိဋ္ဌံ။ ။ပဉ္စမံ။

၆-ကာမဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၈၇။ ဆဋ္ဌေ **ဒုက္ကရ**န္တိ အယံ ကိရ ဒေဝပုတ္တော ပုဗ္ဗယောဂါဝစရော ဗဟလကိလေသတာယ သပ္ပယောဂေန ကိလေသေ ဝိက္ခမ္ဘေန္တော သမဏဓမ္မံ ကတွာ ပုဗ္ဗူပနိဿယမန္ဒတာယ အရိယဘူမိံ အပ္ပတွာဝ ကာလံ ကတွာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တော၊ သော "တထာဂတဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဒုက္ကရဘာဝံ အာရောစေဿာမီ"တိ အာဂန္တွာ ဧဝမာဟ။ တတ္ထ **ဒုက္ကရ**န္တိ ဒသပိ ဝဿာနိ။ ပ။ သဋ္ဌိပိ ယဒေတံ ဧကန္တပရိသုဒ္ဓဿ သမဏဓမ္မဿ ကရဏံ နာမ၊ တံ ဒုက္ကရံ။ **သေခါ**တိ သတ္တ သေခါ။ **သီလသမာဟိတာ**တိ သီလေန သမာဟိတာ သမုပေတာ။ **ဌိတတ္တာ**တိ ပတိဋ္ဌိတသဘာဝါ[၃]။ ဧဝံ ပုစ္ဆိတပဉှံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဣဒါနိ ဥပရိပဉှသမုဋ္ဌာပနတ္ထံ **အနဂါရိယုပေတဿာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အနဂါရိယုပေတဿာ**တိ အနဂါရိယံ နိဂ္ဂေဟဘာဝံ ဥပေတဿ။ သတ္တဘူမိကေပိ ဟိ ပါသာဒေ ဝသန္တော ဘိက္ခု ဝုဍ္ဎတရေန အာဂန္တွာ "မယှံ ဣဒံ ပါပုဏာတီ"တိ ဝုတ္တေ ပတ္တစီဝရံ အာဒါယ နိက္ခမတေဝ။ တသ္မာ "အနဂါရိယုပေတော"တိ ဝုစ္စတိ။ **တုဋ္ဌီ**တိ စတုပစ္စယသန္တောသော။ **ဘာဝနာယာ**တိ စိတ္တဝူပသမဘာဝနာယ။

တေ ဆေတွာ မစ္စုနော ဇာလန္တိ ယေ ရတ္တိန္ဒိဝံ ဣန္ဒြိယူပသမေ ရတာ၊ တေ ဒုဿမာဒဟံ စိတ္တံ သမာဒဟန္တိ။ ယေ စ သမာဟိတစိတ္တာ၊ တေ စတုပစ္စယသန္တောသံ ပူရေန္တာ န ကိလမန္တိ။ ယေ သန္တုဋ္ဌာ၊ တေ သီလံ ပူရေန္တာ န

၁-ဘဝ၊ တံ (သျာ) ၂-ဒဿိဿာမီတိ (သျာ) ၃-ဌိတသဘာဝါ (သျာ)

kilamanti. Ye sīle patiṭṭhitā satta sekhā, te ariyā maccuno jālasaṅkhātaṁ kilesajālaṁ chinditvā gacchanti. **Duggamo**ti saccametaṁ bhante, ye indriyūpasame ratā, te dussamādahaṁ samādahanti -pa-. Ye sīle patiṭṭhitā, te maccuno jālaṁ chinditvā gacchanti, kiṁ na gacchissanti, ayaṁ pana duggamo Bhagavā visamo maggoti āha. Tattha kiñcāpi ariyamaggo neva duggamo na visamo, pubbabhāgapaṭipadāya panassa bahū parissayā honti. Tasmā evaṁ vutto. **Avaṁsirā**ti ñāṇasirena adhosirā hutvā papatanti. Ariyamaggaṁ ārohituṁ asamatthatāyeva ca te[1] anariyamagge papatantīti ca vuccanti. **Ariyānaṁ samo maggo**ti sveva maggo ariyānaṁ samo hoti. **Visame samā**ti visamepi sattakāye samāyeva. . Chaṭṭhaṁ.

7. Pañcālacaṇḍasuttavaṇṇanā

88. Sattame **sambādhe**ti nīvaraṇasambādhaṁ kāmaguṇasambādhanti dve sambādhā. Tesu idha nīvaraṇasambādhaṁ adhippetaṁ. **Okāsan**ti jhānassetaṁ nāmaṁ. **Paṭilīnanisabho**ti paṭilīnaseṭṭho. Pṭilīno nāma pahīnamāno vuccati. Yathāha—“kathañca bhikkhave bhikkhu paṭilīno hoti. Idha bhikkhave bhikkhuno asmimāno pahīno hoti ucchinnamūlo tālāvatthukato anabhāvaṁkato āyahiṁ anuppādadhammo”ti[2]. **Paccalatthaṁsū**ti paṭilabhiṁsu. **Sammā te**ti[3] ye nibbānapattiyā satiṁ paṭilabhiṁsu, te lokuttarasamādhināpi susamāhitāti missakajjhānaṁ kathitaṁ. . Sattamaṁ.

8. Tāyanasuttavaṇṇanā

89. Aṭṭhame **purāṇatitthakaro**ti pubbe titthakaro. Ettha ca titthaṁ nāma dvāsaṭṭhi diṭṭhiyo, titthakaro nāma tāsaṁ uppādako satthā. Seyyathidaṁ? Nando vaccho[4] kiso saṁkicco. Puraṇādayo pana titthiyā nāma. Ayaṁ pana diṭṭhiṁ uppādetvā kathaṁ sagge nibbattoti? Kammavāditāya. Esa kira uposathabhattādīni adāsi, anāthānaṁ vattaṁ paṭṭhapesi, patissaye akāsi, pokkharaṇiyo khaṇāpesi, aññampi bahuṁ kalyāṇaṁ akāsi. So tassa nissandena sagge nibbatto,

1. Asamatthabhāvato (Sī), asamatthatāya cete (Ka)
2. Aṁ 1. 350; Khu 7. 172 piṭṭhesu. 3. Susamāhitāti (Sī) 4. Maccho (Syā, Ka)

ကိလမန္တိ။ ယေ သီလေ ပတိဋ္ဌိတာ သတ္တ သေခါ၊ တေ အရိယာ မစ္စုနော ဇာလသင်္ခါတံ ကိလေသဇာလံ ဆိန္ဒိတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ **ဒုဂ္ဂမော**တိ သစ္စမေတံ ဘန္တေ, ယေ ဣန္ဒြိယူပသမေ ရတာ၊ တေ ဒုဿမာဒဟံ သမာဒဟန္တိ။ပ။ ယေ သီလေ ပတိဋ္ဌိတာ၊ တေ မစ္စုနော ဇာလံ ဆိန္ဒိတွာ ဂစ္ဆန္တိ၊ ကိံ န ဂစ္ဆိဿန္တိ၊ အယံ ပန ဒုဂ္ဂမော ဘဂဝါ ဝိသမော မဂ္ဂေါတိ အာဟ။ တတ္ထ ကိဉ္စာပိ အရိယမဂ္ဂေါ နေဝ ဒုဂ္ဂမော န ဝိသမော၊ ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါယ ပနဿ ဗဟူ ပရိဿယာ ဟောန္တိ။ တသ္မာ ဧဝံ ဝုတ္တော။ **အဝံသိရာ**တိ ဉာဏသိရေန အဓောသိရာ ဟုတွာ ပပတန္တိ။ အရိယမဂ္ဂံ အာရောဟိတုံ အသမတ္ထတာယေဝ စ တေ[1] အနရိယမဂ္ဂေ ပပတန္တီတိ စ ဝုစ္စန္တိ။ **အရိယာနံ သမော မဂ္ဂေါ**တိ သွေဝ မဂ္ဂေါ အရိယာနံ သမော ဟောတိ။ **ဝိသမေ သမာ**တိ ဝိသမေပိ သတ္တကာယေ သမာယေဝ။ ။ ဆဋ္ဌံ။

၇-ပဉ္စာလစဏ္ဍသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၈၈။ သတ္တမေ **သမ္ဗာဓေ**တိ နီဝရဏသမ္ဗာဓံ ကာမဂုဏသမ္ဗာဓန္တိ ဒွေ သမ္ဗာဓာ။ တေသု ဣဓ နီဝရဏသမ္ဗာဓံ အဓိပ္ပေတံ။ **ဩကာသ**န္တိ ဈာနဿေတံ နာမံ။ **ပဋိလီနနိသဘော**တိ ပဋိလီနသေဋ္ဌော။ ပဋိလီနော နာမ ပဟီနမာနော ဝုစ္စတိ။ ယထာဟ—“ကထဉ္စ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ပဋိလီနော ဟောတိ။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနော အသ္မိမာနော ပဟီနော ဟောတိ ဥစ္ဆိန္နမူလော တာလာဝတ္ထုကတော အနဘာဝံကတော အာယတိံ အနုပ္ပါဒဓမ္မော”တိ[2]။ **ပစ္စလတ္ထံသူ**တိ ပဋိလဘိံသု။ **သမ္မာ တေ**တိ[3] ယေ နိဗ္ဗာနပတ္တိယာ သတိံ ပဋိလဘိံသု၊ တေ လောကုတ္တရသမာဓိနာပိ သုသမာဟိတာတိ မိဿကဇ္ဈာနံ ကထိတံ။ ။သတ္တမံ။

၈-တာယနသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၈၉။ အဋ္ဌမေ **ပုရာဏတိတ္ထကရော**တိ ပုဗ္ဗေ တိတ္ထကရော။ ဧတ္ထ စ တိတ္ထံ နာမ ဒွါသဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိယော၊ တိတ္ထကရော နာမ တာသံ ဥပ္ပါဒကော သတ္ထာ။ သေယျထိဒံ? နန္ဒော ဝစ္ဆော[4] ကိသော သံကိစ္စော။ ပုရာဏာဒယော ပန တိတ္ထိယာ နာမ။ အယံ ပန ဒိဋ္ဌိံ ဥပ္ပါဒေတွာ ကထံ သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တောတိ? ကမ္မဝါဒိတာယ။ ဧသ ကိရ ဥပေါသထဘတ္တာဒီနိ အဒါသိ၊ အနာထာနံ ဝတ္တံ ပဋ္ဌပေသိ၊ ပတိဿယေ အကာသိ၊ ပေါက္ခရဏိယော ခဏာပေသိ၊ အညမ္ပိ ဗဟုံ ကလျာဏံ အကာသိ။ သော တဿ နိဿန္ဒေန သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တော၊

၁-အသမတ္ထဘာဝတော (သီ)၊ အသမတ္ထတာယ စေတေ (က)
၂-အံ ၁-၃၅၀၊ ခု ၇-၁၇၂-ပိဋ္ဌေသု။ ၃-သုသမာဟိတာတိ (သီ) ၄-မစ္ဆော (သျာ၊ က)

sāsanassa pana niyyānikabhāvaṁ jānāti[1]. So Tathāgatassa santikaṁ gantvā sāsanānucchavikā vīriyappaṭisaṁyuttā gāthā vakkhāmīti āgantvā **chinda sotan**ti-ādimāha.

Tattha **chindā**ti aniyamita-āṇatti. **Sotan**ti taṇhāsotaṁ. **Parakkammā**ti parakkamitvā vīriyaṁ katvā. **Kāme**ti kilesakāmepi vatthukāmepi. **Panudā**ti nīhara. **Ekattan**ti jhānaṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti—kāme ajahitvā muni jhānaṁ na upapajjati, na paṭilabhatīti attho. **Kayirā ce kayirāthenan**ti yadi vīriyaṁ kareyya, kareyyātha, taṁ vīriyaṁ na osakkeyya. **Daḷhamenaṁ parakkame**ti daḷhaṁ enaṁ kareyya. **Sithilo hi paribbājo**ti sithilagahitā pabbajjā. **Bhiyyo ākirate rajan**ti atirekaṁ upari kilesarajaṁ ākirati. **Akataṁ dukkaṭaṁ seyyo**ti dukkaṭaṁ akatameva seyyo. **Yaṁ kiñcī**ti na kevalaṁ dukkaṭaṁ katvā katasāmaññameva, aññampi yaṁ kiñci sithilaṁ kataṁ evarūpameva hoti. **Saṁkiliṭṭhan**ti dukkarakārikavataṁ[2]. Imasmiṁ hi sāsane paccayahetu samādinnadhutaṅgavataṁ saṁkiliṭṭhameva. **Saṅkassaran**ti saṅkāya saritaṁ, “idampi iminā kataṁ bhavissati, idampi iminā”ti evaṁ āsaṅkitaparisaṅkitaṁ. **Ādibrahmacariyikā**ti maggabrahmacariyassa ādibhūtā pubbapadhānabhūtā. . Aṭṭhamaṁ.

9. Candimasuttavaṇṇanā

90. Navame **candimā**ti Candavimānavāsī devaputto. **Sabbadhī**ti sabbesu khandha-āyatanādīsu. **Lokānukampakā**ti tuyhampi etassapi tādisā eva. **Santaramānovā**ti turito viya. **Pamuñcasī**ti atītatthe vattamānavacanaṁ. . Navamaṁ.

10. Sūriyasuttavaṇṇanā

91. Dasame **sūriyo**ti Sūriyavimānavāsī devaputto. **Andhakāre**ti cakkhuviññāṇuppatkinivāraṇena andhabhāvakaraṇe. Virocatīti **verocano**[3]. **Maṇḍalī**ti maṇḍalasaṇṭhāno. **Mā rāhu gilī caramantalikkhe**ti antalikkhe caraṁ sūriyaṁ rāhu mā gilīti vadati. Kiṁ panesa taṁ

1. Najanāti (Syā) 2. Dukkarakārikādivataṁ (Sī), dukkarakārikavattaṁ (Syā)
3. Verocanoti virocano (Syā)

သာသနဿ ပန နိယျာနိကဘာဝံ ဇာနာတိ[၁]။ သော တထာဂတဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ သာသနာနုစ္ဆဝိကာ ဝီရိယပ္ပဋိသံယုတ္တာ ဂါထာ ဝက္ခာမီတိ အာဂန္တွာ **ဆိန္ဒ သောတ**န္တိအာဒိမာဟ။

တတ္ထ **ဆိန္ဒာ**တိ အနိယမိတအာဏတ္တိ။ **သောတ**န္တိ တဏှာသောတံ။ **ပရက္ကမ္မာ**တိ ပရက္ကမိတွာ ဝီရိယံ ကတွာ။ **ကာမေ**တိ ကိလေသကာမေပိ ဝတ္ထုကာမေပိ။ **ပနုဒါ**တိ နီဟရ။ **ဧကတ္တ**န္တိ ဈာနံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ— ကာမေ အဇဟိတွာ မုနိ ဈာနံ န ဥပပဇ္ဇတိ၊ န ပဋိလဘတီတိ အတ္ထော။ **ကယိရာ စေ ကယိရာထေန**န္တိ ယဒိ ဝီရိယံ ကရေယျ, ကရေယျာထ၊ တံ ဝီရိယံ န ဩသက္ကေယျ။ **ဒဠှမေနံ ပရက္ကမေ**တိ ဒဠှံ ဧနံ ကရေယျ။ **သိထိလော ဟိ ပရိဗ္ဗာဇော**တိ သိထိလဂဟိတာ ပဗ္ဗဇ္ဇာ။ **ဘိယျော အာကိရတေ ရဇ**န္တိ အတိရေကံ ဥပရိ ကိလေသရဇံ အာကိရတိ။ **အကတံ ဒုက္ကဋံ သေယျော**တိ ဒုက္ကဋံ အကတမေဝ သေယျော။ **ယံ ကိဉ္စီ**တိ န ကေဝလံ ဒုက္ကဋံ ကတွာ ကတသာမညမေဝ၊ အညမ္ပိ ယံ ကိဉ္စိ သိထိလံ ကတံ ဧဝရူပမေဝ ဟောတိ။ **သံကိလိဋ္ဌ**န္တိ ဒုက္ကရကာရိကဝတံ[၂]။ ဣမသ္မိံ ဟိ သာသနေ ပစ္စယဟေတု သမာဒိန္နဓုတင်္ဂဝတံ သံကိလိဋ္ဌမေဝ။ **သင်္ကဿရ**န္တိ သင်္ကာယ သရိတံ၊ “ဣဒမ္ပိ ဣမိနာ ကတံ ဘဝိဿတိ, ဣဒမ္ပိ ဣမိနာ”တိ ဧဝံ အာသင်္ကိတပရိသင်္ကိတံ။ **အာဒိဗြဟ္မစရိယိကာ**တိ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဿ အာဒိဘူတာ ပုဗ္ဗပဓာနဘူတာ။ ။ အဋ္ဌမံ။

၉-စန္ဒိမသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၉၀။ နဝမေ **စန္ဒိမာ**တိ စန္ဒဝိမာနဝါသီ ဒေဝပုတ္တော။ **သဗ္ဗဓီ**တိ သဗ္ဗေသု ခန္ဓအာယတနာဒီသု။ **လောကာနုကမ္ပကာ**တိ တုယှမ္ပိ ဧတဿပိ တာဒိသာ ဧဝ။ **သန္တရမာနောဝါ**တိ တုရိတော ဝိယ။ **ပမုဉ္စသီ**တိ အတီတတ္ထေ ဝတ္တမာနဝစနံ။ ။နဝမံ။

၁၀-သူရိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၉၁။ ဒသမေ **သူရိယော**တိ သူရိယဝိမာနဝါသီ ဒေဝပုတ္တော။ **အန္ဓကာရေ**တိ စက္ခုဝိညာဏုပ္ပတ္တိနိဝါရဏေန အန္ဓဘာဝကရဏေ။ ဝိရောစတီတိ **ဝေရောစနော**[၃]။ **မဏ္ဍလီ**တိ မဏ္ဍလသဏ္ဌာနော။ **မာ ရာဟု ဂိလီ စရမန္တလိက္ခေ**တိ အန္တလိက္ခေ စရံ သူရိယံ ရာဟု မာ ဂိလီတိ ဝဒတိ။ ကိံ ပနေသ တံ

၁-န ဇာနာတိ (သျာ) ၂-ဒုက္ကရကာရိကာဒိဝတံ (သီ)၊ ဒုက္ကရကာရိကဝတ္တံ (သျာ)
၃-ဝေရောစနောတိ ဝိရောစနော (သျာ)

gilatīti. Āma gilati. Rāhussa hi attabhāvo mahā, uccattanena aṭṭhayojanasatādhikāni cattāri yojanasahassāni, bāhantaramassa dvādasayojanasatāni, bahalattena[1] cha yojanasatāni, sīsaṁ nava yojanasataṁ, nalāṭaṁ tiyojanasataṁ, bhamukantaraṁ paṇṇāsayojanaṁ, mukhaṁ dviyojanasataṁ, ghānaṁ tiyojanasataṁ, mukhādhānaṁ[2] tiyojanasatagambhīraṁ, hatthatalapādatalāni puthulato dviyojanasatāni[3]. Aṅgulipabbāni paṇṇāsa yojanāni. So candimasūriye[4] virocamāne disvā issāpakato tesaṁ gamanavīthiṁ otaritvā mukhaṁ vivaritvā tiṭṭhati. Candavimānaṁ sūriyavimānaṁ vā tiyojanasatike mahānarake pakkhittaṁ viya hoti. Vimāne adhivatthā devatā maraṇabhayatajjitā ekappahāreneva viravanti. So pana vimānaṁ kadāci hatthena chādeti, kadāci hanukassa heṭṭhā pakkhipati, kadāci jivhāya parimajjati, kadāci avagaṇḍakārakaṁ bhuñjanto viya kapolantare ṭhapeti. Vegaṁ pana vāretuṁ[5] na sakkoti. Sace vāressāmīti[6] gaṇḍakaṁ katvā tiṭṭheyya, matthakaṁ tassa bhinditvā nikkhameyya, akaḍḍhitvā vā naṁ onameyya. Tasmā vimānena saheva gacchati. **Pajaṁ maman**ti candimasūriyā kira dvepi devaputtā Mahāsamayasuttakathanadivase sotāpattiphalaṁ pattā. Tena Bhagavā "pajaṁ maman"ti āha, putto mama esoti attho. . Dasamaṁ.

Paṭhamo vaggo.

---

2. Anāthapiṇḍikavagga

1. Candimasasuttavaṇṇanā

92. Dutiyavaggassa paṭhame **kacchevā**ti kacche viya[7]. **Kacche**ti pabbatakacchepi nadīkacchepi[8]. **Ekodinipakā**ti ekaggacittā[9] ceva paññānepakkena ca samannāgatā. **Satā**ti satimanto. Idaṁ vuttaṁ hoti—ye jhānāni

---

1. Bahalantena (Ka) 2. Mukhadvāraṁ (Sī) 3. Puthutalā dviyojanasatā (Syā)
4. Candasūriye (Sī) 5. Dhāretuṁ (Syā) 6. Dhāressāmīti (Syā)
7. Kuñjevāti kuñje viya (Ka)
8. Kaccho hi pabbatakacchopi nadīkacchopi (Sī), kacchopi pabbatakacchopinadīkacchopi (Syā)
9. Ekaggacittena (Syā)

ဂိလတီတိ။ အာမ ဂိလတိ။ ရာဟုဿ ဟိ အတ္တဘာဝေါ မဟာ၊ ဥစ္စတ္တနေန အဋ္ဌယောဇနသတာဓိကာနိ စတ္တာရိ ယောဇနသဟဿာနိ၊ ဗာဟန္တရမဿ ဒွါဒသယောဇနသတာနိ၊ ဗဟလတ္တေန[၁] ဆ ယောဇနသတာနိ၊ သီသံ နဝ ယောဇနသတံ၊ နလာဋံ တိယောဇနသတံ၊ ဘမုကန္တရံ ပဏ္ဏာသယောဇနံ၊ မုခံ ဒွိယောဇနသတံ၊ ဃာနံ တိယောဇနသတံ၊ မုခါဓာနံ[၂] တိယောဇနသတဂမ္ဘီရံ၊ ဟတ္ထတလပါဒတလာနိ ပုထုလတော ဒွိယောဇနသတာနိ[၃]။ အင်္ဂုလိပဗ္ဗာနိ ပဏ္ဏာသ ယောဇနာနိ။ သော စန္ဒိမသူရိယေ[၄] ဝိရောစမာနေ ဒိသွာ ဣဿာပကတော တေသံ ဂမနဝီထိံ ဩတရိတွာ မုခံ ဝိဝရိတွာ တိဋ္ဌတိ။ စန္ဒဝိမာနံ သူရိယဝိမာနံ ဝါ တိယောဇနသတိကေ မဟာနရကေ ပက္ခိတ္တံ ဝိယ ဟောတိ။ ဝိမာနေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ မရဏဘယတဇ္ဇိတာ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ ဝိရဝန္တိ။ သော ပန ဝိမာနံ ကဒါစိ ဟတ္ထေန ဆာဒေတိ၊ ကဒါစိ ဟနုကဿ ဟေဋ္ဌာ ပက္ခိပတိ၊ ကဒါစိ ဇိဝှါယ ပရိမဇ္ဇတိ၊ ကဒါစိ အဝဂဏ္ဍကာရကံ ဘုဉ္ဇန္တော ဝိယ ကပေါလန္တရေ ဌပေတိ။ ဝေဂံ ပန ဝါရေတုံ[၅] န သက္ကောတိ။ သစေ ဝါရေဿာမီတိ[၆] ဂဏ္ဍကံ ကတွာ တိဋ္ဌေယျ၊ မတ္ထကံ တဿ ဘိန္ဒိတွာ နိက္ခမေယျ၊ အကဍ္ဎိတွာ ဝါ နံ ဩနမေယျ။ တသ္မာ ဝိမာနေန သဟေဝ ဂစ္ဆတိ။ **ပဇံ မမ**န္တိ စန္ဒိမသူရိယာ ကိရ ဒွေပိ ဒေဝပုတ္တာ မဟာသမယသုတ္တကထနဒိဝသေ သောတာပတ္တိဖလံ ပတ္တာ။ တေန ဘဂဝါ “ပဇံ မမ”န္တိ အာဟ၊ ပုတ္တော မမ ဧသောတိ အတ္ထော။ ။ဒသမံ။

ပဌမော ဝဂ္ဂေါ။

၂-အနာထပိဏ္ဍိကဝဂ္ဂ

၁-စန္ဒိမသသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၉၂။ ဒုတိယဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **ကစ္ဆေဝါ**တိ ကစ္ဆေ ဝိယ[၇]။ **ကစ္ဆေ**တိ ပဗ္ဗတကစ္ဆေပိ နဒီကစ္ဆေပိ[၈]။ **ဧကောဒိနိပကာ**တိ ဧကဂ္ဂစိတ္တာ[၉] စေဝ ပညာနေပက္ကေန စ သမန္နာဂတာ။ **သတာ**တိ သတိမန္တော။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယေ ဈာနာနိ

၁-ဗဟလန္တေန (က) ၂-မုခဒွါရံ (သီ) ၃-ပုထုတလာ ဒွိယောဇနသတာ (သျာ)
၄-စန္ဒသူရိယေ (သီ) ၅-ဓာရေတုံ (သျာ) ၆-ဓာရေဿာမီတိ (သျာ)
၇-ကုဉ္ဇေဝါတိ ကုဉ္ဇေ ဝိယ (က)
၈-ကစ္ဆော ဟိ ပဗ္ဗတကစ္ဆောပိ နဒီကစ္ဆောပိ (သီ)၊ ကစ္ဆောပိ ပဗ္ဗတကစ္ဆောပိ နဒီကစ္ဆောပိ (သျာ)
၉-ဧကဂ္ဂစိတ္တေန (သျာ)

labhitvā ekodī nipakā satā viharanti, te amakase pabbatakacche vā nadīkacche vā magā viya sotthiṁ gamissantīti. **Pāra**nti nibbānaṁ. **Ambujo**ti maccho. **Raṇañjahā**ti kilesañjahā. Yepi jhānāni labhitvā appamattā kilese jahanti, te suttajālaṁ[1] bhinditvā macchā viya nibbānaṁ gamissantīti vuttaṁ hoti. . Paṭhamaṁ.

2. Veṇḍusuttavaṇṇanā

93. Dutiye **Veṇḍūti**[2] tassa devaputtassa nāmaṁ. **Payirupāsiyā**ti payirupāsitvā. **Anusikkhare**ti sikkhanti. **Siṭṭhipade**ti anusiṭṭhipade[3]. **Kāle te appamajjantā**ti kāle te appamādaṁ karontā. . Dutiyaṁ.

3. Dīghalaṭṭhisuttavaṇṇanā

94. Tatiye **Dīghalaṭṭhī**ti devaloke sabbe samappamāṇā tigāvutikāva honti, manussaloke panassa dīghattabhāvatāya evaṁnāmaṁ ahosi. So puññāni katvā devaloke nibbattopi tatheva paññāyi. . Tatiyaṁ.

4. Nandanasuttavaṇṇanā

95. Catutthe **Gotamā**ti Bhagavantaṁ gottena ālapati. **Anāvaṭanti**[4] Tathāgatassa hi sabbaññutaññāṇaṁ pesentassa rukkho vā pabbato vā āvarituṁ samattho nāma natthi. Tenāha "anāvaṭan"ti. Iti Tathāgataṁ thometvā devaloke abhisaṅkhatapañhaṁ pucchanto **kathaṁvidhan**ti-ādimāha. Tattha **dukkhamaticca iriyatī**ti dukkhaṁ atikkamitvā viharati. **Sīlavā**ti lokiyalokuttarena sīlena samannāgato khīṇāsavo. **Paññā**dayopi missakāyeva veditabbā. **Pujayantī**ti gandhapupphādīhi pūjenti. . Catutthaṁ.

5-6. Candanasuttādivaṇṇanā

96-97. Pañcame **appatiṭṭhe anālambe**ti heṭṭhā apatiṭṭhe upari anālambane[5]. **Susamāhito**ti appanāyapi upacārenapi suṭṭhu

1. Suttamayajālaṁ (Syā) 2. Veṇḍoti (Syā)
3. Sattipadeti anusatthipade (Sī), satthapadeti anusiṭṭhipade (Syā)
4. Anāvaṭṭanti (Syā) 5. Anālambe (Syā)

လဘိတွာ ဧကောဒီ နိပကာ သတာ ဝိဟရန္တိ၊ တေ အမကသေ ပဗ္ဗတကစ္ဆေ ဝါ နဒီကစ္ဆေ ဝါ မဂါ ဝိယ သောတ္ထိံ ဂမိဿန္တီတိ။ **ပါရန္တိ** နိဗ္ဗာနံ။ **အမ္ဗုဇော**တိ မစ္ဆော။ **ရဏဉ္ဇဟာ**တိ ကိလေသဉ္ဇဟာ။ ယေပိ ဈာနာနိ လဘိတွာ အပ္ပမတ္တာ ကိလေသေ ဇဟန္တိ၊ တေ သုတ္တဇာလံ[၁] ဘိန္ဒိတွာ မစ္ဆာ ဝိယ နိဗ္ဗာနံ ဂမိဿန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ။ပဌမံ။

၂-ဝေဏ္ဍုသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၉၃။ ဒုတိယေ **ဝေဏ္ဍူ**တိ[၂] တဿ ဒေဝပုတ္တဿ နာမံ။ **ပယိရုပါသိယာ**တိ ပယိရုပါသိတွာ။ **အနုသိက္ခရေ**တိ သိက္ခန္တိ။ **သိဋ္ဌိပဒေ**တိ အနုသိဋ္ဌိပဒေ[၃]။ **ကာလေ တေ အပ္ပမဇ္ဇန္တာ**တိ ကာလေ တေ အပ္ပမာဒံ ကရောန္တာ။ ။ဒုတိယံ။

၃-ဒီဃလဋ္ဌိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၉၄။ တတိယေ **ဒီဃလဋ္ဌီ**တိ ဒေဝလောကေ သဗ္ဗေ သမပ္ပမာဏာ တိဂါဝုတိကာဝ ဟောန္တိ၊ မနုဿလောကေ ပနဿ ဒီဃတ္တဘာဝတာယ ဧဝံနာမံ အဟောသိ။ သော ပုညာနိ ကတွာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တောပိ တထေဝ ပညာယိ။ ။တတိယံ။

၄-နန္ဒနသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၉၅။ စတုတ္ထေ **ဂေါတမာ**တိ ဘဂဝန္တံ ဂေါတ္တေန အာလပတိ။ **အနာဝဋန္တိ**[၄] တထာဂတဿ ဟိ သဗ္ဗညုတညာဏံ ပေသေန္တဿ ရုက္ခော ဝါ ပဗ္ဗတော ဝါ အာဝရိတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ။ တေနာဟ "အနာဝဋ"န္တိ။ ဣတိ တထာဂတံ ထောမေတွာ ဒေဝလောကေ အဘိသင်္ခတပဉှံ ပုစ္ဆန္တော **ကထံဝိဓ**န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဒုက္ခမတိစ္စ ဣရိယတီ**တိ ဒုက္ခံ အတိက္ကမိတွာ ဝိဟရတိ။ **သီလဝါ**တိ လောကိယလောကုတ္တရေန သီလေန သမန္နာဂတော ခီဏာသဝေါ။ **ပညာ**ဒယောပိ မိဿကာယေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ **ပူဇယန္တီ**တိ ဂန္ဓပုပ္ဖာဒီဟိ ပူဇေန္တိ။ ။စတုတ္ထံ။

၅-၆-စန္ဒနသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၉၆-၉၇။ ပဉ္စမေ **အပ္ပတိဋ္ဌေ အနာလမ္ဗေ**တိ ဟေဋ္ဌာ အပတိဋ္ဌေ ဥပရိ အနာလမ္ဗနေ[၅]။ **သုသမာဟိတော**တိ အပ္ပနာယပိ ဥပစာရေနပိ သုဋ္ဌု

၁-သုတ္တမယဇာလံ (သျာ) ၂-ဝေဏ္ဍောတိ (သျာ)
၃-သတ္တိပဒေတိ အနုသတ္တိပဒေ (သီ)၊ သတ္ထပဒေတိ အနုသိဋ္ဌိပဒေ (သျာ)
၄-အနာဝဋ္ဋန္တိ (သျာ) ၅-အနာလမ္ဗေ (သျာ)

samāhito. **Pahitatto**ti pesitatto. **Nandīrāgaparikkhīṇo**ti parikkhīṇanandīrāgo. Nandīrāgo nāma tayo kammābhisaṅkhārā. Iti imāya gāthāya kāmasaññāgahaṇena pañcorambhāgiyasaṁyojanāni, rūpasaṁyojanagahaṇena pañca uddhambhāgiyasaṁyojanāni, nandīrāgena tayo kammābhisaṅkhārā gahitā. Evaṁ yassa dasa saṁyojanāni tayo ca kammābhisaṅkhārā pahīnā, so gambhīre mahoghe na sīdatīti. Kāmasaññāya vā kāmabhavo, rūpasaṁyojanena rūpabhavo gahito, tesaṁ gahaṇena arūpabhavo gahitova, nandīrāgena tayo kammābhisaṅkhārā gahitāti evaṁ yassa tīsu bhavesu tayo saṅkhārā natthi, so gambhīre na sīdatītipi dasseti. Chaṭṭhaṁ vuttatthameva. . Chaṭṭhaṁ.

7. Subrahmasuttavaṇṇanā

98. Sattame **Subrahmā**ti so kira devaputto accharāsaṅghaparivuto Nandanakīḷikaṁ[1] gantvā Pāricchattakamūle paññattāsane nisīdi. Taṁ pañcasatā devadhītaro parivāretvā nisinnā, pañcasatā rukkhaṁ abhiruḷhā. Nanu ca devatānaṁ cittavasena yojanasatikopi rukkho onamitvā hatthaṁ āgacchati, kasmā tā abhiruḷhāti. Khiḍḍāpasutatāya. Abhiruyha pana madhurassarena gāyitvā gāyitvā pupphāni pātenti, tāni gahetvā itaro ekatovaṇṭikamālādivasena ganthenti. Atha rukkhaṁ abhiruḷhā upacchedakakammavasena ekappahāreneva kālaṁ katvā Avīcimhi nibbattā mahādukkhaṁ anubhavanti.

Atha kāle gacchante devaputto "imāsaṁ neva saddo suyyati, na pupphāni pātenti, kahaṁ nu kho gatā"ti āvajjento niraye nibbattabhāvaṁ disvā piyavatthukasokena ruppamāno cintesi "etā tāva yathākammena gatā, mayhaṁ āyusaṅkhāro kittako"ti. So "sattame divase mayāpi avasesāhi pañcasatāhi saddhiṁ kālaṁ katvā tattheva nibbattitabban"ti disvā balavatarena sokena ruppi. So "imaṁ mayhaṁ sokaṁ sadevake loke aññatra Tathāgatā niddhamituṁ[2] samattho nāma natthī"ti cintetvā Satthu santikaṁ gantvā **niccaṁ utrastan**ti gāthamāha.

1. Nandanavanakīḷitaṁ (Ka) 2. Nibbāpetuṁ (Sī, Syā)

သမာဟိတော။ **ပဟိတတ္တော**တိ ပေသိတတ္တော။ **နန္ဒီရာဂပရိက္ခီဏော**တိ ပရိက္ခီဏနန္ဒီရာဂေါ။ နန္ဒီရာဂေါ နာမ တယော ကမ္မာဘိသင်္ခါရာ။ ဣတိ ဣမာယ ဂါထာယ ကာမသညာဂဟဏေန ပဉ္စောရမ္ဘာဂိယသံယောဇနာနိ, ရူပသံယောဇနဂဟဏေန ပဉ္စ ဥဒ္ဓမ္ဘာဂိယသံယောဇနာနိ, နန္ဒီရာဂေန တယော ကမ္မာဘိသင်္ခါရာ ဂဟိတာ။ ဧဝံ ယဿ ဒသ သံယောဇနာနိ တယော စ ကမ္မာဘိသင်္ခါရာ ပဟီနာ၊ သော ဂမ္ဘီရေ မဟောဃေ န သီဒတီတိ။ ကာမသညာယ ဝါ ကာမဘဝေါ, ရူပသံယောဇနေန ရူပဘဝေါ ဂဟိတော၊ တေသံ ဂဟဏေန အရူပဘဝေါ ဂဟိတောဝ၊ နန္ဒီရာဂေန တယော ကမ္မာဘိသင်္ခါရာ ဂဟိတာတိ ဧဝံ ယဿ တီသု ဘဝေသု တယော သင်္ခါရာ နတ္ထိ၊ သော ဂမ္ဘီရေ န သီဒတီတိပိ ဒဿေတိ။ ဆဋ္ဌံ ဝုတ္တတ္ထမေဝ။ ။ဆဋ္ဌံ။

၇-သုဗြဟ္မသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၉၈။ သတ္တမေ **သုဗြဟ္မာ**တိ သော ကိရ ဒေဝပုတ္တော အစ္ဆရာသင်္ဃပရိဝုတော နန္ဒနကီဠိကံ[၁] ဂန္တွာ ပါရိစ္ဆတ္တကမူလေ ပညတ္တာသနေ နိသီဒိ။ တံ ပဉ္စသတာ ဒေဝဓီတရော ပရိဝါရေတွာ နိသိန္နာ၊ ပဉ္စသတာ ရုက္ခံ အဘိရူဠှာ။ နနု စ ဒေဝတာနံ စိတ္တဝသေန ယောဇနသတိကောပိ ရုက္ခော ဩနမိတွာ ဟတ္ထံ အာဂစ္ဆတိ၊ ကသ္မာ တာ အဘိရူဠှာတိ။ ခိဍ္ဍာပသုတတာယ။ အဘိရုယှ ပန မဓုရဿရေန ဂါယိတွာ ဂါယိတွာ ပုပ္ဖါနိ ပါတေန္တိ၊ တာနိ ဂဟေတွာ ဣတရာ ဧကတောဝဏ္ဋိကမာလာဒိဝသေန ဂန္ထေန္တိ။ အထ ရုက္ခံ အဘိရူဠှာ ဥပစ္ဆေဒကကမ္မဝသေန ဧကပ္ပဟာရေနေဝ ကာလံ ကတွာ အဝီစိမှိ နိဗ္ဗတ္တာ မဟာဒုက္ခံ အနုဘဝန္တိ။

အထ ကာလေ ဂစ္ဆန္တေ ဒေဝပုတ္တော "ဣမာသံ နေဝ သဒ္ဒေါ သုယျတိ၊ န ပုပ္ဖါနိ ပါတေန္တိ၊ ကဟံ နု ခေါ ဂတာ"တိ အာဝဇ္ဇေန္တော နိရယေ နိဗ္ဗတ္တဘာဝံ ဒိသွာ ပိယဝတ္ထုကသောကေန ရုပ္ပမာနော စိန္တေသိ "ဧတာ တာဝ ယထာကမ္မေန ဂတာ၊ မယှံ အာယုသင်္ခါရော ကိတ္တကော"တိ။ သော "သတ္တမေ ဒိဝသေ မယာပိ အဝသေသာဟိ ပဉ္စသတာဟိ သဒ္ဓိံ ကာလံ ကတွာ တတ္ထေဝ နိဗ္ဗတ္တိတဗ္ဗ"န္တိ ဒိသွာ ဗလဝတရေန သောကေန ရုပ္ပိ။ သော "ဣမံ မယှံ သောကံ သဒေဝကေ လောကေ အညတြ တထာဂတာ နိဒ္ဓမိတုံ[၂] သမတ္ထော နာမ နတ္ထီ"တိ စိန္တေတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ **နိစ္စံ ဥတြတ္ထ**န္တိ ဂါထမာဟ။

၁-နန္ဒနဝနကီဠိတံ (က) ၂-နိဗ္ဗာပေတုံ (သီ၊ သျာ)

Tattha **idan**ti attano cittaṁ dasseti. Dutiyapadaṁ purimasseva vevacanaṁ. **Niccan**ti ca padassa devaloke nibbattakālato paṭṭhāyāti attho na gahetabbo, sokuppattikālato pana paṭṭhāya niccanti veditabbaṁ. **Anuppannesu kicchesū**ti ito sattāhaccayena yāni dukkhāni uppajjissanti, tesu. **Atho uppatitesu cā**ti yāni pañcasatānaṁ accharānaṁ niraye nibbattānaṁ diṭṭhāni, tesu cāti evaṁ imesu uppannānuppannesu dukkhesu niccaṁ mama utrastaṁ cittaṁ, abbhantare ḍayhamāno viya homi Bhagavāti dasseti.

Nāññatra bojjhā tapasāti[1] bojjhaṅgabhāvanañca tapoguṇañca aññatra muñcitvā[2] sotthiṁ na passāmīti attho. **Sabbanissaggā**ti nibbānato. Ettha kiñcāpi bojjhaṅgabhāvanā paṭhamaṁ gahitā, indriyasaṁvaro pacchā, atthato pana indriyasaṁvarova paṭhamaṁ veditabbo. Indriyasaṁvare hi gahite catupārisuddhisīlaṁ gahitaṁ hoti. Tasmiṁ patiṭṭhito bhikkhu nissayamuttako dhutaṅgasaṅkhātaṁ tapoguṇaṁ samādāya araññaṁ pavisitvā kammaṭṭhānaṁ bhāvento saha vipassanāya bojjhaṅge bhāveti. Tassa ariyamaggo yaṁ nibbānaṁ ārammaṇaṁ katvā uppajjati, so "sabbanissaggo"ti Bhagavā catusaccavasena desanaṁ vinivattesi. Devaputto desanāpariyosāne sotāpattiphale patiṭṭhahīti. . Sattamaṁ.

8-10. Kakudhasuttādivaṇṇanā

99-101. Aṭṭhame **Kakudho devaputto**ti ayaṁ kira Kolanagare Mahāmoggallānattherassa upaṭṭhākaputto daharakāleyeva therassa santike vasanto jhānaṁ nibbattetvā kālaṅkato brahmaloke uppajji. Tatrāpi naṁ Kakudho brahmātveva sañjānanti. **Nandasī**ti tussasi. **Kiṁ laddhā**ti tuṭṭhi nāma kiñci manāpaṁ labhitvā hoti, tasmā evamāha. **Kiṁ jīyitthā**ti yassa[3] hi kiñci manāpaṁ cīvarādivatthu jiṇṇaṁ[4] hoti, so socati, tasmā evamāha. **Aratī nābhikīratī**ti ukkaṇṭhitā nābhibhavati. **Aghajātassā**ti dukkhajātassa, vaḍḍadukkhe ṭhitassāti attho. **Nandījātassā**ti jātataṇhassa. **Aghan**ti evarūpassa hi vaṭṭadukkhaṁ āgatameva

1. Bojjhaṅgatapasā (Sī, Syā), bojjhṅgatapā (Ka) 2. Muñcitvā aññatra (Syā) 3. Yo (Sī)
4. Cīvarādivatthu jiṇṇo (Sī), cīrādivatthuṁ jivo (Syā)

တတ္ထ **ဣဒန္တိ** အတ္တနော စိတ္တံ ဒဿေတိ။ ဒုတိယပဒံ ပုရိမဿေဝ ဝေဝစနံ။ **နိစ္စန္တိ** စ ပဒဿ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တကာလတော ပဋ္ဌာယာတိ အတ္ထော န ဂဟေတဗ္ဗော၊ သောကုပ္ပတ္တိကာလတော ပန ပဋ္ဌာယ နိစ္စန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **အနုပ္ပန္နေသု ကိစ္ဆေသူ**တိ ဣတော သတ္တာဟစ္စယေန ယာနိ ဒုက္ခာနိ ဥပ္ပဇ္ဇိဿန္တိ၊ တေသု။ **အထော ဥပ္ပတိတေသု စာ**တိ ယာနိ ပဉ္စသတာနံ အစ္ဆရာနံ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တာနံ ဒိဋ္ဌာနိ၊ တေသု စာတိ ဧဝံ ဣမေသု ဥပ္ပန္နာနုပ္ပန္နေသု ဒုက္ခေသု နိစ္စံ မမ ဥတြဿံ စိတ္တံ၊ အဗ္ဘန္တရေ ဍယှမာနော ဝိယ ဟောမိ ဘဂဝါတိ ဒဿေတိ။

နာညတြ ဗောဇ္ဈာ တပသာတိ[၁] ဗောဇ္ဈင်္ဂဘာဝနဉ္စ တပေါဂုဏဉ္စ အညတြ မုဉ္စိတွာ[၂] သောတ္ထိံ န ပဿာမီတိ အတ္ထော။ **သဗ္ဗနိဿဂ္ဂါ**တိ နိဗ္ဗာနတော။ ဧတ္ထ ကိဉ္စာပိ ဗောဇ္ဈင်္ဂဘာဝနာ ပဌမံ ဂဟိတာ၊ ဣန္ဒြိယသံဝရော ပစ္ဆာ၊ အတ္ထတော ပန ဣန္ဒြိယသံဝရောဝ ပဌမံ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဣန္ဒြိယသံဝရေ ဟိ ဂဟိတေ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလံ ဂဟိတံ ဟောတိ။ တသ္မိံ ပတိဋ္ဌိတော ဘိက္ခု နိဿယမုတ္တကော ဓုတင်္ဂသင်္ခါတံ တပေါဂုဏံ သမာဒါယ အရညံ ပဝိသိတွာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဘာဝေန္တော သဟ ဝိပဿနာယ ဗောဇ္ဈင်္ဂေ ဘာဝေတိ။ တဿ အရိယမဂ္ဂေါ ယံ နိဗ္ဗာနံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ သော “သဗ္ဗနိဿဂ္ဂေါ”တိ ဘဂဝါ စတုသစ္စဝသေန ဒေသနံ ဝိနိဝတ္တေသိ။ ဒေဝပုတ္တော ဒေသနာပရိယောသာနေ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟီတိ။ ။သတ္တမံ။

၈-၁၀-ကကုဓသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၉၉-၁၀၁။ အဋ္ဌမေ **ကကုဓော ဒေဝပုတ္တော**တိ အယံ ကိရ ကောလနဂရေ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရဿ ဥပဋ္ဌာကပုတ္တော ဒဟရကာလေယေဝ ထေရဿ သန္တိကေ ဝသန္တော ဈာနံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ကာလင်္ကတော ဗြဟ္မလောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ တတြာပိ နံ ကကုဓော ဗြဟ္မာတွေဝ သဉ္ဇာနန္တိ။ **နန္ဒသီ**တိ တုဿသိ။ **ကိံ လဒ္ဓါ**တိ တုဋ္ဌိ နာမ ကိဉ္စိ မနာပံ လဘိတွာ ဟောတိ၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ **ကိံ ဇီယိတ္ထာ**တိ ယဿ[၃] ဟိ ကိဉ္စိ မနာပံ စီဝရာဒိဝတ္ထု ဇိဏ္ဏံ[၄] ဟောတိ၊ သော သောစတိ၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ **အရတီ နာဘိကီရတီ**တိ ဥက္ကဏ္ဌိတာ နာဘိဘဝတိ။ **အဃဇာတဿာ**တိ ဒုက္ခဇာတဿ၊ ဝဋ္ဋဒုက္ခေ ဌိတဿာတိ အတ္ထော။ **နန္ဒီဇာတဿာ**တိ ဇာတတဏှဿ။ **အဃန္တိ** ဧဝရူပဿ ဟိ ဝဋ္ဋဒုက္ခံ အာဂတမေဝ

၁-ဗောဇ္ဈင်္ဂတပသာ (သီ၊ သျာ)၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂတပါ (က) ၂-မုဉ္စိတွာ အညတြ (သျာ)
၃-ယော (သီ) ၄-စီဝရာဒိဝတ္ထု ဇိဏ္ဏော (သီ)၊ စီဝရာဒိဝတ္ထုံ ဇိဝေါ (သျာ)

hoti. "Dukkhī sukhaṁ patthayatī"ti hi vuttaṁ. Iti aghajātassa nandī hoti, sukhavipariṇāmena[1] dukkhaṁ āgatamevāti nandījātassa aghaṁ hoti. Navamaṁ vuttatthameva. Dasame Ānandattherassa anumānabuddhiyā ānubhāvappakāsanatthaṁ **aññataro**ti āha. . Dasamaṁ.

Dutiyo vaggo.

---

3. Nānātitthiyavagga

1-2. Sivasuttādivaṇṇanā

102-103. Tatiyavaggassa paṭhamaṁ vuttatthameva. Dutiye **paṭikaccevā**ti paṭhamaṁyeva. **Akkhacchinnovajhāyatī**ti akkhacchinno avajhāyati, balavacintanaṁ[2] cinteti. Dutiyagāthāya **akkhacchinnovā**ti akkhacchinno viya. . Dutiyaṁ.

3-4. Serīsuttādivaṇṇanā

104-105. Tatiye **dāyako**ti dānasīlo. **Dānapatī**ti yaṁ dānaṁ demi, tassa pati hutvā demi, na dāso na sahāyo. Yo hi attanā madhuraṁ bhuñjati, paresaṁ amadhuraṁ deti, so dānasaṅkhātassa deyyadhammassa dāso hutvā deti. Yo yaṁ attanā bhuñjati, tadeva deti, so sahāyo hutvā deti. Yo pana attanā yena tena yāpeti, paresaṁ madhuraṁ deti, so pati jeṭṭhako sāmi hutvā deti. Ahaṁ "tādiso ahosin"ti vadati.

Catūsu dvāresūti tassa kira rañño Sindhavaraṭṭhaṁ Sodhivākaraṭṭhanti[3] dve raṭṭhāni ahesuṁ, nagaraṁ Roruvaṁ nāma. Tassa ekekasmiṁ dvāre devasikaṁ satasahassaṁ uppajjati, antonagare vinicchayaṭṭhāne satasahassaṁ. So bahuhiraññasuvaṇṇaṁ rāsibhūtaṁ disvā kammassakatañāṇaṁ uppādetvā catūsu

---

1. Sukhapariṇāme pana (Syā) 2. Balavacittaṁ (Syā)
3. Sovīrakaraṭṭhanti (Syā), Sodhikaraṭṭhanti (Ka)

ဟောတိ။ "ဒုက္ခီ သုခံ ပတ္ထယတီ"တိ ဟိ ဝုတ္တံ။ ဣတိ အဃဇာတဿ နန္ဒီ ဟောတိ၊ သုခဝိပရိဏာမေန[1] ဒုက္ခံ အာဂတမေဝါတိ နန္ဒီဇာတဿ အဃံ ဟောတိ။ နဝမံ ဝုတ္တတ္ထမေဝ။ ဒသမေ အာနန္ဒတ္ထေရဿ အနုမာနဗုဒ္ဓိယာ အာနုဘာဝပ္ပကာသနတ္ထံ **အညတရော**တိ အာဟ။ ။ဒသမံ။

ဒုတိယော ဝဂ္ဂေါ။

၃-နာနာတိတ္ထိယဝဂ္ဂ

၁-၂-သိဝသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၀၂-၁၀၃။ တတိယဝဂ္ဂဿ ပဌမံ ဝုတ္တတ္ထမေဝ။ ဒုတိယေ **ပဋိကစ္စေဝါ**တိ ပဌမံယေဝ။ **အက္ခစ္ဆိန္နောဝဇ္ဈာယတီ**တိ အက္ခစ္ဆိန္နော အဝဇ္ဈာယတိ၊ ဗလဝစိန္တနံ[2] စိန္တေတိ။ ဒုတိယဂါထာယ **အက္ခစ္ဆိန္နောဝါ**တိ အက္ခစ္ဆိန္နော ဝိယ။ ။ဒုတိယံ။

၃-၄-သေရီသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၀၄-၁၀၅။ တတိယေ **ဒါယကော**တိ ဒါနသီလော။ **ဒါနပတီ**တိ ယံ ဒါနံ ဒေမိ၊ တဿ ပတိ ဟုတွာ ဒေမိ, န ဒါသော န သဟာယော။ ယော ဟိ အတ္တနာ မဓုရံ ဘုဉ္ဇတိ၊ ပရေသံ အမဓုရံ ဒေတိ၊ သော ဒါနသင်္ခါတဿ ဒေယျဓမ္မဿ ဒါသော ဟုတွာ ဒေတိ။ ယော ယံ အတ္တနာ ဘုဉ္ဇတိ၊ တဒေဝ ဒေတိ၊ သော သဟာယော ဟုတွာ ဒေတိ။ ယော ပန အတ္တနာ ယေန တေန ယာပေတိ၊ ပရေသံ မဓုရံ ဒေတိ၊ သော ပတိ ဇေဋ္ဌကော သာမိ ဟုတွာ ဒေတိ။ အဟံ "တာဒိသော အဟောသိ"န္တိ ဝဒတိ။

စတူသု ဒွါရေသူတိ တဿ ကိရ ရညော သိန္ဓဝရဋ္ဌံ သောဓိဝါကရဋ္ဌန္တိ[3] ဒွေ ရဋ္ဌာနိ အဟေသုံ၊ နဂရံ ရောရုဝံ နာမ။ တဿ ဧကေကသ္မိံ ဒွါရေ ဒေဝသိကံ သတသဟဿံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အန္တောနဂရေ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနေ သတသဟဿံ။ သော ဗဟုဟိရညသုဝဏ္ဏံ ရာသိဘူတံ ဒိသွာ ကမ္မဿကတဉာဏံ ဥပ္ပါဒေတွာ စတူသု

၁-သုခပရိဏာမေ ပန (သျာ) ၂-ဗလဝစိတ္တံ (သျာ)
၃-သောဝီရကရဋ္ဌန္တိ (သျာ)၊ သောဓိကရဋ္ဌန္တိ (က)

dvāresu dānasālāyo kāretvā tasmiṁ tasmiṁ dvāre uṭṭhita-āyena[1] dānaṁ dethāti amacce ṭhapesi. Tenāha “catūsu dvāresu dānaṁ dīyitthā”ti.

Samaṇabrāhmaṇakapaṇaddhikavanibbakayācakānanti ettha **samaṇā**ti pabbajjūpagatā. **Brāhmaṇā**ti bhovādino. Samitapāpabāhitapāpe[2] pana samaṇabrāhmaṇe esa nālattha. **Kapaṇā**ti duggatā daliddamanussā kāṇakuṇi-ādayo. **Addhikā**ti pathāvino. **Vanibbakā**ti ye “iṭṭhaṁ dinnaṁ, kantaṁ, manāpaṁ, kālena, anavajjaṁ dinnaṁ, dadaṁ cittaṁ pasādeyya, gacchatu bhavaṁ brahmalokan”ti-ādinā nayena dānassa vaṇṇaṁ thomayamānā vicaranti. **Yācakā**ti ye “pasatamattaṁ detha, sarāvamattaṁ dethā”ti-ādīni ca vatvā yācamānā vicaranti. **Itthāgārassa dānaṁ dīyitthā**ti paṭhamadvārassa laddhattā tattha uppajjanakasatasahasse aññampi dhanaṁ pakkhipitvā rañño amacce hāretvā attano amacce ṭhapetvā raññā dinnadānato rājitthiyo mahantataraṁ dānaṁ adaṁsu. Taṁ sandhāyevamāha. **Mama dānaṁ paṭikkamī**ti yaṁ mama dānaṁ tattha dīyittha, taṁ paṭinivatti. Sesadvāresupi eseva nayo. **Kocī**ti katthaci. **Dīgharattan**ti asītivassasahassāni. Ettakaṁ kira kālaṁ tassa rañño dānaṁ dīyittha. Catutthaṁ vuttatthameva. . Catutthaṁ.

5. Jantusuttavaṇṇanā

106. Pañcame **Kosalesu viharantī**ti Bhagavato santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā tattha gantvā viharanti. **Uddhatā**ti akappiye kappiyasaññitāya ca kappiye akappiyasaññitāya ca anavajje sāvajjasaññitāya ca sāvajje anavajjasaññitāya ca uddhaccapakatikā hutvā. **Unnaḷā**ti uggatanaḷā, uṭṭhitatucchamānāti vuttaṁ hoti. **Capalā**ti pattacīvaramaṇḍanādinā cāpallena yuttā. **Mukharā**ti mukhakharā, kharavacanāti vuttaṁ hoti. **Vikiṇṇavācā**ti asaṁyatavacanā, divasampi niratthakavacanapalāpino. **Muṭṭhassatino**ti naṭṭhassatino[3] sativirahitā, idha kataṁ ettha pamussanti. **Asampajānā**ti nippaññā. **Asamāhitā**ti appanā-upacārasamādhirahitā,

1. Uṭṭhitadāyena (Syā) 2. ...vāhitapāpe (Syā) 3. Naṭṭhasatī (Syā)

ဒွါရေသု ဒါနသာလာယော ကာရေတွာ တသ္မိံ တသ္မိံ ဒွါရေ ဥဋ္ဌိတအာယေန[၁] ဒါနံ ဒေထာတိ အမစ္စေ ဌပေသိ။ တေနာဟ “စတူသု ဒွါရေသု ဒါနံ ဒီယိတ္ထာ”တိ။

သမဏဗြာဟ္မဏကပဏဒ္ဓိကဝနိဗ္ဗကယာစကာနန္တိ ဧတ္ထ **သမဏာ**တိ ပဗ္ဗဇ္ဇူပဂတာ။ **ဗြာဟ္မဏာ**တိ ဘောဝါဒိနော။ သမိတပါပဗာဟိတပါပေ[၂] ပန သမဏဗြာဟ္မဏေ ဧသ နာလတ္ထ။ **ကပဏာ**တိ ဒုဂ္ဂတာ ဒလိဒ္ဒမနုဿာ ကာဏကုဏိအာဒယော။ **အဒ္ဓိကာ**တိ ပထာဝိနော။ **ဝနိဗ္ဗကာ**တိ ယေ “ဣဋ္ဌံ ဒိန္နံ, ကန္တံ, မနာပံ, ကာလေန, အနဝဇ္ဇံ ဒိန္နံ၊ ဒဒံ စိတ္တံ ပသာဒေယျ၊ ဂစ္ဆတု ဘဝံ ဗြဟ္မလောက”န္တိအာဒိနာ နယေန ဒါနဿ ဝဏ္ဏံ ထောမယမာနာ ဝိစရန္တိ။ **ယာစကာ**တိ ယေ “ပသတမတ္တံ ဒေထ၊ သရာဝမတ္တံ ဒေထာ”တိအာဒီနိ စ ဝတွာ ယာစမာနာ ဝိစရန္တိ။ **ဣတ္ထာဂါရဿ ဒါနံ ဒီယိတ္ထာ**တိ ပဌမဒွါရဿ လဒ္ဓတ္တာ တတ္ထ ဥပ္ပဇ္ဇနကသတသဟဿေ အညမ္ပိ ဓနံ ပက္ခိပိတွာ ရညော အမစ္စေ ဟာရေတွာ အတ္တနော အမစ္စေ ဌပေတွာ ရညာ ဒိန္နဒါနတော ရာဇိတ္ထိယော မဟန္တတရံ ဒါနံ အဒံသု။ တံ သန္ဓာယေဝမာဟ။ **မမ ဒါနံ ပဋိက္ကမီ**တိ ယံ မမ ဒါနံ တတ္ထ ဒီယိတ္ထ၊ တံ ပဋိနိဝတ္တိ။ သေသဒွါရေသုပိ ဧသေဝ နယော။ **ကောစီ**တိ ကတ္ထစိ။ **ဒီဃရတ္တ**န္တိ အသီတိဝဿသဟဿာနိ။ ဧတ္တကံ ကိရ ကာလံ တဿ ရညော ဒါနံ ဒီယိတ္ထ။ စတုတ္ထံ ဝုတ္တတ္ထမေဝ။ ။စတုတ္ထံ။

၅-ဇန္တုသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၀၆။ ပဉ္စမေ **ကောသလေသု ဝိဟရန္တီ**တိ ဘဂဝတော သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ တတ္ထ ဂန္တွာ ဝိဟရန္တိ။ **ဥဒ္ဓတာ**တိ အကပ္ပိယေ ကပ္ပိယသညိတာယ စ ကပ္ပိယေ အကပ္ပိယသညိတာယ စ အနဝဇ္ဇေ သာဝဇ္ဇသညိတာယ စ သာဝဇ္ဇေ အနဝဇ္ဇသညိတာယ စ ဥဒ္ဓစ္စပကတိကာ ဟုတွာ။ **ဥန္နဠာ**တိ ဥဂ္ဂတနဠာ၊ ဥဋ္ဌိတတုစ္ဆမာနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **စပလာ**တိ ပတ္တစီဝရမဏ္ဍနာဒိနာ စာပလ္လေန ယုတ္တာ။ **မုခရာ**တိ မုခခရာ၊ ခရဝစနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဝိကိဏ္ဏဝါစာ**တိ အသံယတဝစနာ၊ ဒိဝသမ္ပိ နိရတ္ထကဝစနပလာပိနော။ **မုဋ္ဌဿတိနော**တိ နဋ္ဌဿတိနော[၃] သတိဝိရဟိတာ၊ ဣဓ ကတံ ဧတ္ထ ပမုဿန္တိ။ **အသမ္ပဇာနာ**တိ နိပ္ပညာ။ **အသမာဟိတာ**တိ အပ္ပနာဥပစာရသမာဓိရဟိတာ၊

၁-ဥဋ္ဌိတဒါယေန (သျာ) ၂-....ဝါဟိတပါပေ (သျာ) ၃-နဋ္ဌသတီ (သျာ)

caṇḍasote baddhanāvāsadisā. **Vibbhantacittā**ti anavaṭṭhitacittā, panthāruḷhabālamigasadisā[1]. **Pākatindriyā**ti saṁvarābhāvena gihikāle viya vivaṭa-indriyā.

Jantūti evaṁnāmako devaputto. **Tadahuposathe**ti tasmiṁ ahu uposathe, uposathadivaseti attho. **Pannarase**ti cātuddasikādipaṭikkhepo. **Upasaṅkamī**ti codanatthāya upagato. So kira cintesi "ime bhikkhū Satthu santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā nikkhantā, idāni pamattā viharanti, na kho panete pāṭiyekkaṁ nisinnaṭṭhāne codiyamānā kathaṁ gaṇhissanti, samāgamanakāle codissāmī"ti uposathadivase tesaṁ sannipatitabhāvaṁ ñatvā upasaṅkami. **Gāthāhi ajjhabhāsī**ti sabbesaṁ majjhe ṭhatvā gāthā[2] abhāsi.

Tattha yasmā guṇakathāya saddhiṁ nigguṇassa aguṇo pākaṭo hoti, tasmā guṇaṁ tāva kathento **sukhajīvino pure āsun**ti-ādimāha. Tattha **sukhajīvino pure āsun**ti pubbe bhikkhū supposā subharā ahesuṁ, uccanīcakulesu sapadānaṁ caritvā laddhena missakapiṇḍena yāpesunti adhippāyena evamāha. **Anicchā**ti nittaṇhā hutvā.

Evaṁ porāṇakabhikkhūnaṁ vaṇṇaṁ kathetvā idāni tesaṁ avaṇṇaṁ kathento **dupposan**ti-ādimāha. Tattha **gāme gāmaṇikā viyā**ti yathā gāme gāmakuṭā nānappakārakena janaṁ pīḷetvā khīradadhitaṇḍulādīni āharāpetvā bhuñjanti, evaṁ tumhepi anesanāya ṭhitā tumhākaṁ jīvitaṁ kappethāti adhippāyena vadati. **Nipajjantī**ti uddesaparipucchāmanasikārehi anatthikā hutvā sayanamhi hatthapāde vissajjetvā nipajjanti. **Parāgāresū**ti paragehesu, kulasuṇhādīsūti attho. **Mucchitā**ti kilesamucchāya mucchitā.

Ekacceti vattabbayuttakeyeva. **Apaviddhā**ti chaḍḍitakā. **Anāthā**ti apatiṭṭhā. **Petā**ti susāne chaḍḍitā kālaṅkatamanussā. Yathā hi susāne chaḍḍitā nānāsakuṇādīhi khajjanti, ñātakāpi nesaṁ nāthakiccaṁ

1. Panthāruḷhavāḷamigasadisā (Sī), pathāruḷhābālamigasadisā (Syā) 2. Gāthāhi (Syā)

စဏ္ဍသောတေ ဗဒ္ဓနာဝါသဒိသာ။ **ဝိဗ္ဘန္တစိတ္တာ**တိ အနဝဋ္ဌိတစိတ္တာ၊ ပန္ထာရုဠှဗာလမိဂသဒိသာ[၁]။ **ပါကတိန္ဒြိယာ**တိ သံဝရာဘာဝေန ဂိဟိကာလေ ဝိယ ဝိဝဋဣန္ဒြိယာ။

ဇန္တူတိ ဧဝံနာမကော ဒေဝပုတ္တော။ **တဒဟုပေါသထေ**တိ တသ္မိံ အဟု ဥပေါသထေ၊ ဥပေါသထဒိဝသေတိ အတ္ထော။ **ပန္နရသေ**တိ စာတုဒ္ဒသိကာဒိပဋိက္ခေပေါ။ **ဥပသင်္ကမီ**တိ စောဒနတ္ထာယ ဥပဂတော။ သော ကိရ စိန္တေသိ "ဣမေ ဘိက္ခူ သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ နိက္ခန္တာ၊ ဣဒါနိ ပမတ္တာ ဝိဟရန္တိ၊ န ခေါ ပနေတေ ပါဋိယေက္ကံ နိသိန္နဋ္ဌာနေ စောဒိယမာနာ ကထံ ဂဏှိဿန္တိ၊ သမာဂမနကာလေ စောဒိဿာမီ"တိ ဥပေါသထဒိဝသေ တေသံ သန္နိပတိတဘာဝံ ဉတွာ ဥပသင်္ကမိ။ **ဂါထာဟိ အဇ္ဈဘာသီ**တိ သဗ္ဗေသံ မဇ္ဈေ ဌတွာ ဂါထာ[၂] အဘာသိ။

တတ္ထ ယသ္မာ ဂုဏကထာယ သဒ္ဓိံ နိဂ္ဂုဏဿ အဂုဏော ပါကဋော ဟောတိ၊ တသ္မာ ဂုဏံ တာဝ ကထေန္တော **သုခဇီဝိနော ပုရေ အာသု**န္တိ-အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သုခဇီဝိနော ပုရေ အာသု**န္တိ ပုဗ္ဗေ ဘိက္ခူ သုပေါသာ သုဘရာ အဟေသုံ၊ ဥစ္စနီစကုလေသု သပဒါနံ စရိတွာ လဒ္ဓေန မိဿကပိဏ္ဍေန ယာပေသုန္တိ အဓိပ္ပါယေန ဧဝမာဟ။ **အနိစ္ဆာ**တိ နိတ္တဏှာ ဟုတွာ။

ဧဝံ ပေါရာဏကဘိက္ခူနံ ဝဏ္ဏံ ကထေတွာ ဣဒါနိ တေသံ အဝဏ္ဏံ ကထေန္တော **ဒုပ္ပေါသ**န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဂါမေ ဂါမဏိကာ ဝိယာ**တိ ယထာ ဂါမေ ဂါမကူဋာ နာနပ္ပကာရကေန ဇနံ ပီဠေတွာ ခီရဒဓိတဏ္ဍုလာဒီနိ အာဟရာပေတွာ ဘုဉ္ဇန္တိ၊ ဧဝံ တုမှေပိ အနေသနာယ ဌိတာ တုမှာကံ ဇီဝိတံ ကပ္ပေထာတိ အဓိပ္ပါယေန ဝဒတိ။ **နိပဇ္ဇန္တီ**တိ ဥဒ္ဒေသပရိပုစ္ဆာမနသိကာရေဟိ အနတ္ထိကာ ဟုတွာ သယနမှိ ဟတ္ထပါဒေ ဝိဿဇ္ဇေတွာ နိပဇ္ဇန္တိ။ **ပရာဂါရေသူ**တိ ပရဂေဟေသု၊ ကုလသုဏှာဒီသူတိ အတ္ထော။ **မုစ္ဆိတာ**တိ ကိလေသမုစ္ဆာယ မုစ္ဆိတာ။

ဧကစ္စေတိ ဝတ္တဗ္ဗယုတ္တကေယေဝ။ **အပဝိဒ္ဓါ**တိ ဆဍ္ဍိတကာ။ **အနာထာ**တိ အပတိဋ္ဌာ။ **ပေတာ**တိ သုသာနေ ဆဍ္ဍိတာ ကာလင်္ကတမနုဿာ။ ယထာ ဟိ သုသာနေ ဆဍ္ဍိတာ နာနာသကုဏာဒီဟိ ခဇ္ဇန္တိ၊ ဉာတကာပိ နေသံ နာထကိစ္စံ

၁-ပန္ထာရုဠှဝါဠမိဂသဒိသာ (သီ)၊ ပထာရုဠှဗာလမိဂသဒိသာ (သျာ) ၂-ဂါထာဟိ (သျာ)

na karonti, na rakkhanti na gopayanti, evamevaṁ evarūpāpi ācariyupajjhāyādīnaṁ santikā ovādānusāsaniṁ na labhantīti apaviddhā anāthā, yathā petā, tatheva honti. . Pañcamaṁ.

6. Rohitassasuttavaṇṇanā

107. Chaṭṭhe **yatthā**ti cakkavāḷalokassa ekokāse bhummaṁ. **Na cavati na upapajjatī**ti idaṁ aparāparaṁ cutipaṭisandhivasena gahitaṁ. **Gamanenā**ti padagamanena. **Nāhaṁ taṁ lokassa antan**ti Satthā saṅkhāralokassa antaṁ sandhāya vadati. **Ñāteyyan**ti-ādīsu ñātabbaṁ, daṭṭhabbaṁ, pattabbanti attho.

Iti devaputtena cakkavāḷalokassa anto pucchito, Satthārā saṅkhāralokassa kathito. So pana attano pañhena saddhiṁ Satthu byākaraṇaṁ sametīti saññāya pasaṁsanto[1] **acchariyan**ti-ādimāha.

Daḷhadhammāti[2] daḷhadhanu, uttamappamāṇena dhanunā samannāgato. **Dhanuggaho**ti dhanu-ācariyo. **Susikkhito**ti dasa dvādasa vassāni dhanusippaṁ sikkhito. **Katahattho**ti usabhappamāṇepi vālaggaṁ vijjhituṁ samatthabhāvena katahattho. **Katūpāsano**ti katasarakkhepo dassitasippo. **Asanenā**ti kaṇḍena. **Atipāteyyā**ti atikkameyya. Yāvatā so tālacchāyaṁ atikkameyya, tāvatā kālena ekacakkavāḷaṁ atikkamāmīti attano javasampattiṁ dasseti.

Puratthimā samuddā pacchimoti yathā puratthimasamuddā pacchimasamuddo dūre, evaṁ me dūre padavītihāro ahosīti vadati. So kira pācīnacakkavāḷamukhavaḷamukhavaṭṭiyaṁ ṭhito pādaṁ pasāretvā pacchimacakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ[3] akkamati, puna dutiyaṁ pādaṁ pasāretvā paracakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ akkamati. **Icchāgatan**ti icchā eva. **Aññatrevā**ti nippapañcataṁ dasseti. Bhikkhācārakāle kiresa nāgalatādantakaṭṭhaṁ khāditvā Anotatte mukhaṁ dhovitvā kāle sampatte Uttarakurumhi piṇḍāya caritvā cakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ nisinno bhattakiccaṁ karoti, tattha muhuttaṁ vissamitvā puna javati. **Vassasatāyuko**ti tadā dīghāyukakālo hoti, ayaṁ pana

1. Sampahaṁsanto (Syā) 2. Daḷadhammoti (Sī, Syā) 3. ...mukhavaṭṭiṁ (Syā)

န ကရောန္တိ၊ န ရက္ခန္တိ န ဂေါပယန္တိ၊ ဧဝမေဝံ ဧဝရူပါပိ အာစရိယုပဇ္ဈာယာဒီနံ သန္တိကာ ဩဝါဒါနုသာသနိံ န လဘန္တီတိ အပဝိဒ္ဓါ အနာထာ၊ ယထာ ပေတာ၊ တထေဝ ဟောန္တိ။ ။ပဉ္စမံ။

၆-ရောဟိတဿသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၀၇။ ဆဋ္ဌေ **ယတ္ထာ**တိ စက္ကဝါဠလောကဿ ဧကောကာသေ ဘုမ္မံ။ **န စဝတိ န ဥပပဇ္ဇတီ**တိ ဣဒံ အပရာပရံ စုတိပဋိသန္ဓိဝသေန ဂဟိတံ။ **ဂမနေနာ**တိ ပဒဂမနေန။ **နာဟံ တံ လောကဿ အန္တ**န္တိ သတ္ထာ သင်္ခါရလောကဿ အန္တံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ **ဉာတေယျ**န္တိအာဒီသု ဉာတဗ္ဗံ, ဒဋ္ဌဗ္ဗံ, ပတ္တဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။

ဣတိ ဒေဝပုတ္တေန စက္ကဝါဠလောကဿ အန္တော ပုစ္ဆိတော၊ သတ္ထာရာ သင်္ခါရလောကဿ ကထိတော။ သော ပန အတ္တနော ပဉှေန သဒ္ဓိံ သတ္ထု ဗျာကရဏံ သမေတီတိ သညာယ ပသံသန္တော[၁] **အစ္ဆရိယ**န္တိအာဒိမာဟ။

ဒဠှဓမ္မာတိ[၂] ဒဠှဓနု၊ ဥတ္တမပ္ပမာဏေန ဓနုနာ သမန္နာဂတော။ **ဓနုဂ္ဂဟော**တိ ဓနုအာစရိယော။ **သုသိက္ခိတော**တိ ဒသ ဒွါဒသ ဝဿာနိ ဓနုသိပ္ပံ သိက္ခိတော။ **ကတဟတ္ထော**တိ ဥသဘပ္ပမာဏေပိ ဝါလဂ္ဂံ ဝိဇ္ဈိတုံ သမတ္ထဘာဝေန ကတဟတ္ထော။ **ကတူပါသနော**တိ ကတသရက္ခေပေါ ဒဿိတသိပ္ပေါ။ **အသနေနာ**တိ ကဏ္ဍေန။ **အတိပါတေယျာ**တိ အတိက္ကမေယျ။ ယာဝတာ သော တာလစ္ဆာယံ အတိက္ကမေယျ၊ တာဝတာ ကာလေန ဧကစက္ကဝါဠံ အတိက္ကမာမီတိ အတ္တနော ဇဝသမ္ပတ္တိံ ဒဿေတိ။

ပုရတ္ထိမာ သမုဒ္ဒါ ပစ္ဆိမောတိ ယထာ ပုရတ္ထိမသမုဒ္ဒါ ပစ္ဆိမသမုဒ္ဒေါ ဒူရေ၊ ဧဝံ မေ ဒူရေ ပဒဝီတိဟာရော အဟောသီတိ ဝဒတိ။ သော ကိရ ပါစီနစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ ဌိတော ပါဒံ ပသာရေတွာ ပစ္ဆိမစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ[၃] အက္ကမတိ၊ ပုန ဒုတိယံ ပါဒံ ပသာရေတွာ ပရစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ အက္ကမတိ။ **ဣစ္ဆာဂတ**န္တိ ဣစ္ဆာ ဧဝ။ **အညတြေဝါ**တိ နိပ္ပပဉ္စတံ ဒဿေတိ။ ဘိက္ခာစာရကာလေ ကိရေသ နာဂလတာဒန္တကဋ္ဌံ ခါဒိတွာ အနောတတ္တေ မုခံ ဓောဝိတွာ ကာလေ သမ္ပတ္တေ ဥတ္တရကုရုမှိ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ စက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ နိသိန္နော ဘတ္တကိစ္စံ ကရောတိ၊ တတ္ထ မုဟုတ္တံ ဝိဿမိတွာ ပုန ဇဝတိ။ **ဝဿသတာယုကော**တိ တဒါ ဒီဃာယုကကာလော ဟောတိ၊ အယံ ပန

၁-သမ္ပဟံသန္တော (သျာ) ၂-ဒဠှဓမ္မောတိ (သီ၊ သျာ) ၃-....မုခဝဋ္ဋိံ (သျာ)

vassasatāvasiṭṭhe āyumhi gamanaṁ ārabhi. **Vassasatajīvī**ti taṁ vassasataṁ anantarāyena jīvanto. **Antarāva kālaṅkato**ti cakkavāḷalokassa antaṁ appatvā antarāva mato. So pana tattha kālaṁ katvāpi āgantvā imasmiṁ yeva cakkavāḷe nibbatti. **Appatvā**ti saṅkhāralokassa antaṁ appatvā. **Dukkhassā**ti vaṭṭadukkhassa. **Antakiriyan**ti pariyantakaraṇaṁ. **Kaḷevare**ti attabhāve. **Sasaññimhi samanake**ti sasaññe sacitte. **Lokan**ti dukkhasaccaṁ. **Lokasamudayan**ti samudayasaccaṁ. **Lokanirodhan**ti nirodhasaccaṁ. **Paṭipadan**ti maggasaccaṁ. Iti "nāhaṁ āvuso imāni cattāri saccāni tiṇakaṭṭhādīsu paññapemi, imasmiṁ pana cātumahābhūtike kāyasmiṁyeva paññapemī"ti dasseti. **Samitāvī**ti samitapāpo. **Nāsīsatī**ti na pattheti. . Chaṭṭhaṁ. Sattamaṭṭhamāni vuttatthāneva.

9. Susimasuttavaṇṇanā

110. Navame **tuyhampi no Ānanda Sāriputto ruccatī**ti Satthā therassa vaṇṇaṁ kathetukāmo, vaṇṇo ca nāmesa visabhāgapuggalassa santike kathetuṁ na vaṭṭati. Tassa santike kathito hi matthakaṁ na pāpuṇāti. So hi "asuko nāma bhikkhu sīlavā"ti vutte "kiṁ tassa sīlaṁ, gorūpasīlo so, kiṁ tayā añño sīlavā na diṭṭhapubbo"ti vā, "paññāvā"ti vutte "kiṁ pañño so, kiṁ tayā añño paññavā na diṭṭhapubbo"ti vā ādīni vatvā vaṇṇakathāya antarāyaṁ karoti. Ānandatthero pana Sāriputtattherassa sabhāgo, paṇītāni[1] labhitvā therassa deti, attano upaṭṭhākadārake pabbājetvā therassa santike upajjhaṁ gaṇhāpeti, upasampādeti. Sāriputtattheropi Ānandattherassa tatheva karoti. Kiṁ kāraṇā? Aññamaññassa guṇesu pasīditvā[2]. Ānandatthero hi "amhākaṁ jeṭṭhabhātiko ekaṁ asaṅkhyeyyaṁ satasahassañca kappe[3] pāramiyo pūretvā soḷasavidhaṁ paññaṁ paṭivijjhitvā Dhammasenāpatiṭṭhāne ṭhito"ti therassa guṇesu pasīditvāva theraṁ mamāyati. Sāriputtattheropi "Sammāsambuddhassa mayā kattabbaṁ mukhodakadānādikiccaṁ sabbaṁ Ānando karoti, Ānandaṁ nissāya ahaṁ icchiticchitaṁ samāpattiṁ samāpajjituṁ labhāmī"ti āyasmato[4] Ānandassa

1. Paṇītānicīvarādīni (Syā)
2. Pasīditvāva mamāyanti (Sī, Ka)
3. Kappaṁ (Syā)
4. Tassāyasmato (Sī)

ဝဿသတာဝသိဋ္ဌေ အာယုမှိ ဂမနံ အာရဘိ။ **ဝဿသတဇီဝီ**တိ တံ ဝဿသတံ အနန္တရာယေန ဇီဝန္တော။ **အန္တရာဝ ကာလင်္ကတော**တိ စက္ကဝါဠလောကဿ အန္တံ အပ္ပတွာ အန္တရာဝ မတော။ သော ပန တတ္ထ ကာလံ ကတွာပိ အာဂန္တွာ ဣမသ္မိံယေဝ စက္ကဝါဠေ နိဗ္ဗတ္တိ။ **အပ္ပတွာ**တိ သင်္ခါရလောကဿ အန္တံ အပ္ပတွာ။ **ဒုက္ခဿာ**တိ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ။ **အန္တကိရိယ**န္တိ ပရိယန္တကရဏံ။ **ကဠေဝရေ**တိ အတ္တဘာဝေ။ **သသညိမှိ သမနကေ**တိ သသညေ သစိတ္တေ။ **လောက**န္တိ ဒုက္ခသစ္စံ။ **လောကသမုဒယ**န္တိ သမုဒယသစ္စံ။ **လောကနိရောဓ**န္တိ နိရောဓသစ္စံ။ **ပဋိပဒ**န္တိ မဂ္ဂသစ္စံ။ ဣတိ "နာဟံ အာဝုသော ဣမာနိ စတ္တာရိ သစ္စာနိ တိဏကဋ္ဌာဒီသု ပညပေမိ၊ ဣမသ္မိံ ပန စာတုမဟာဘူတိကေ ကာယသ္မိံယေဝ ပညပေမီ"တိ ဒဿေတိ။ **သမိတာဝီ**တိ သမိတပါပေါ။ **နာသီသတီ**တိ န ပတ္ထေတိ။ ။ဆဋ္ဌံ။ သတ္တမဋ္ဌမာနိ ဝုတ္တတ္ထာနေဝ။

၉-သုသိမသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၁၀။ နဝမေ **တုယှမ္ပိ နော အာနန္ဒ သာရိပုတ္တော ရုစ္စတီ**တိ သတ္ထာ ထေရဿ ဝဏ္ဏံ ကထေတုကာမော၊ ဝဏ္ဏော စ နာမေသ ဝိသဘာဂပုဂ္ဂလဿ သန္တိကေ ကထေတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ တဿ သန္တိကေ ကထိတော ဟိ မတ္ထကံ န ပါပုဏာတိ။ သော ဟိ "အသုကော နာမ ဘိက္ခု သီလဝါ"တိ ဝုတ္တေ "ကိံ တဿ သီလံ၊ ဂေါရူပသီလော သော၊ ကိံ တယာ အညော သီလဝါ န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော"တိ ဝါ, "ပညဝါ"တိ ဝုတ္တေ "ကိံပညော သော၊ ကိံ တယာ အညော ပညဝါ န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော"တိ ဝါ အာဒီနိ ဝတွာ ဝဏ္ဏကထာယ အန္တရာယံ ကရောတိ။ အာနန္ဒတ္ထေရော ပန သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ သဘာဂေါ၊ ပဏီတာနိ[၁] လဘိတွာ ထေရဿ ဒေတိ၊ အတ္တနော ဥပဋ္ဌာကဒါရကေ ပဗ္ဗာဇေတွာ ထေရဿ သန္တိကေ ဥပဇ္ဈံ ဂဏှာပေတိ၊ ဥပသမ္ပာဒေတိ။ သာရိပုတ္တတ္ထေရောပိ အာနန္ဒတ္ထေရဿ တထေဝ ကရောတိ။ ကိံ ကာရဏာ? အညမညဿ ဂုဏေသု ပသီဒိတွာ[၂]။ အာနန္ဒတ္ထေရော ဟိ "အမှာကံ ဇေဋ္ဌဘာတိကော ဧကံ အသင်္ချေယျံ သတသဟဿဉ္စ ကပ္ပေ[၃] ပါရမိယော ပူရေတွာ သောဠသဝိဓံ ပညံ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ ဓမ္မသေနာပတိဋ္ဌာနေ ဌိတော"တိ ထေရဿ ဂုဏေသု ပသီဒိတွာဝ ထေရံ မမာယတိ။ သာရိပုတ္တတ္ထေရောပိ "သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ မယာ ကတ္တဗ္ဗံ မုခေါဒကဒါနာဒိကိစ္စံ သဗ္ဗံ အာနန္ဒော ကရောတိ၊ အာနန္ဒံ နိဿာယ အဟံ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတံ သမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇိတုံ လဘာမီ"တိ အာယသ္မတော[၄] အာနန္ဒဿ

၁-ပဏီတာနိ စီဝရာဒီနိ (သျာ)
၂-ပသီဒိတွာဝ မမာယန္တိ (သီ၊ က)
၃-ကပ္ပံ (သျာ)
၄-တဿာယသ္မတော (သီ)

guṇesu pasīditvāva taṁ mamāyati. Tasmā Bhagavā Sāriputtattherassa vaṇṇaṁ kathetukāmo Ānandattherassa santike kathetuṁ āraddho.

Tattha **tuyhampī**ti sampiṇḍanattho[1] pi-kāro. Idaṁ vuttaṁ hoti—Ānanda Sāriputtassa ācāro gocaro vihāro abhikkamo paṭikkamo ālokitavilokitaṁ samiñjitapasāraṇaṁ mayhaṁ ruccati, Asītimahātherānaṁ ruccati, sadevakassa lokassa ruccati, tuyhampi ruccatīti.

Tato thero sāṭakantare laddhokāso balavamallo viya tuṭṭhamānaso hutvā "Satthā mayhaṁ piyasahāyassa vaṇṇaṁ kathāpitukāmo, labhissāmi no ajja dīpadhajabhūtaṁ mahājambuṁ vidhunanto viya valāhakantarato candaṁ nīharitvā dassento viya Sāriputtattherassa vaṇṇaṁ kathetun"ti cintetvā paṭhamataraṁ tāva catūhi padehi puggalapalāpe[2] haranto **kassa hi nāma bhante abālassā**ti-ādimāha. Bālo hi bālatāya, duṭṭho dosatāya, mūḷho mohena, vipallatthacitto ummattako cittavipallāsena vaṇṇaṁ "vaṇṇo"ti vā avaṇṇaṁ "avaṇṇo"ti vā "ayaṁ Buddho, ayaṁ sāvako"ti vā na jānāti, abālādayo pana[3] jānanti, tasmā **abālassā**ti-ādimāha. **Na rucceyyā**ti bālādīnaṁyeva hi so na rucceyya, na aññassa kassaci[4] na rucceyya.

Evaṁ puggalapalāpe haritvā idāni soḷasahi padehi yathābhūtaṁ vaṇṇaṁ kathento **paṇḍito bhante**ti-ādimāha. Tattha **paṇḍito**ti paṇḍiccena samannāgato, catūsu kosallesu ṭhitassetaṁ nāmaṁ. Vuttaṁ hetaṁ—"yato kho Ānanda bhikkhu dhātukusalo ca hoti āyatanakusalo ca paṭiccasamuppādakusalo ca ṭhānāṭṭhānakusalo ca, ettāvatā kho Ānanda 'paṇḍito bhikkhū'ti alaṁ vacanāyā"ti[5]. **Mahāpañño**ti-ādīsu mahāpaññādīhi samannāgatoti attho. Tatridaṁ mahāpaññādīnaṁ nānatthaṁ[6]—katamā **mahāpaññā?** Mahante sīlakkhandhe pariggaṇhātīti mahāpaññā, mahante samādhikkhandhe, paññākkhandhe, vimuttikkhandhe, vimuttiñāṇadassanakkhandhe pariggaṇhātīti mahāpaññā. Mahantāni ṭhānāṭṭhānāni, mahāvihārasamāpattiyo, mahantāni ariyasaccāni, mahante satipaṭṭhāne, sammappadhāne, iddhipāde, mahantāni indriyāni, balāni, bojjhaṅgāni,

1. Sampiṇḍanatthe (Syā) 2. Puggalapalāse (Ka) 3. Nāma (Syā) 4. Kassa (Syā)
5. Ma 3. 107 piṭṭhe. 6. Khu 9. 371 piṭṭhe Paṭisambhidāmagge.

ဂုဏေသု ပသီဒိတွာဝ တံ မမာယတိ။ တသ္မာ ဘဂဝါ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ ဝဏ္ဏံ ကထေတုကာမော အာနန္ဒတ္ထေရဿ သန္တိကေ ကထေတုံ အာရဒ္ဓေါ။

တတ္ထ **တုယှမ္ပီ**တိ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထော[1] ပိ-ကာရော။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—အာနန္ဒ သာရိပုတ္တဿ အာစာရော ဂေါစရော ဝိဟာရော အဘိက္ကမော ပဋိက္ကမော အာလောကိတဝိလောကိတံ သမိဉ္ဇိတပသာရဏံ မယှံ ရုစ္စတိ၊ အသီတိမဟာထေရာနံ ရုစ္စတိ၊ သဒေဝကဿ လောကဿ ရုစ္စတိ၊ တုယှမ္ပိ ရုစ္စတီတိ။

တတော ထေရော သာဋကန္တရေ လဒ္ဓေါကာသော ဗလဝမလ္လော ဝိယ တုဋ္ဌမာနသော ဟုတွာ "သတ္ထာ မယှံ ပိယသဟာယဿ ဝဏ္ဏံ ကထာပေတုကာမော၊ လဘိဿာမိ နော အဇ္ဇ ဒီပဓဇဘူတံ မဟာဇမ္ဗုံ ဝိဓုနန္တော ဝိယ ဝလာဟကန္တရတော စန္ဒံ နီဟရိတွာ ဒဿေန္တော ဝိယ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ ဝဏ္ဏံ ကထေတု"န္တိ စိန္တေတွာ ပဌမတရံ တာဝ စတူဟိ ပဒေဟိ ပုဂ္ဂလပလာပေ[2] ဟရန္တော **ကဿ ဟိ နာမ ဘန္တေ အဗာလဿာ**တိအာဒိမာဟ။ ဗာလော ဟိ ဗာလတာယ, ဒုဋ္ဌော ဒေါသတာယ, မူဠှော မောဟေန, ဝိပလ္လတ္ထစိတ္တော ဥမ္မတ္တကော စိတ္တဝိပလ္လာသေန ဝဏ္ဏံ "ဝဏ္ဏော"တိ ဝါ အဝဏ္ဏံ "အဝဏ္ဏော"တိ ဝါ "အယံ ဗုဒ္ဓေါ, အယံ သာဝကော"တိ ဝါ န ဇာနာတိ၊ အဗာလာဒယော ပန[3] ဇာနန္တိ၊ တသ္မာ **အဗာလဿာ**တိအာဒိမာဟ။ **န ရုစ္စေယျာ**တိ ဗာလာဒီနံယေဝ ဟိ သော န ရုစ္စေယျ၊ န အညဿ ကဿစိ[4] န ရုစ္စေယျ။

ဧဝံ ပုဂ္ဂလပလာပေ ဟရိတွာ ဣဒါနိ သောဠသဟိ ပဒေဟိ ယထာဘူတံ ဝဏ္ဏံ ကထေန္တော **ပဏ္ဍိတော ဘန္တေ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ပဏ္ဍိတော**တိ ပဏ္ဍိစ္စေန သမန္နာဂတော၊ စတူသု ကောသလ္လေသု ဌိတဿေတံ နာမံ။ ဝုတ္တံ ဟေတံ—"ယတော ခေါ အာနန္ဒ ဘိက္ခု ဓာတုကုသလော စ ဟောတိ အာယတနကုသလော စ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒကုသလော စ ဌာနာဋ္ဌာနကုသလော စ၊ ဧတ္တာဝတာ ခေါ အာနန္ဒ 'ပဏ္ဍိတော ဘိက္ခူ'တိ အလံ ဝစနာယာ"တိ[5]။ **မဟာပညော**တိအာဒီသု မဟာပညာဒီဟိ သမန္နာဂတောတိ အတ္ထော။ တတြိဒံ မဟာပညာဒီနံ နာနတ္တံ[6]—ကတမာ **မဟာပညာ?** မဟန္တေ သီလက္ခန္ဓေ ပရိဂ္ဂဏှာတီတိ မဟာပညာ၊ မဟန္တေ သမာဓိက္ခန္ဓေ၊ ပညာက္ခန္ဓေ၊ ဝိမုတ္တိက္ခန္ဓေ၊ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနက္ခန္ဓေ ပရိဂ္ဂဏှာတီတိ မဟာပညာ။ မဟန္တာနိ ဌာနာဋ္ဌာနာနိ၊ မဟာဝိဟာရသမာပတ္တိယော၊ မဟန္တာနိ အရိယသစ္စာနိ၊ မဟန္တေ သတိပဋ္ဌာနေ၊ သမ္မပ္ပဓာနေ၊ ဣဒ္ဓိပါဒေ၊ မဟန္တာနိ ဣန္ဒြိယာနိ၊ ဗလာနိ၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂါနိ၊

၁-သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထေ (သျာ) ၂-ပုဂ္ဂလပလာသေ (က) ၃-နာမ (သျာ) ၄-ကဿ (သျာ)
၅-မ ၃-၁၀၇-ပိဋ္ဌေ။ ၆-ခု ၉-၃၇၁-ပိဋ္ဌေ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂေ။

mahante ariyamagge, mahantāni sāmaññaphalāni, mahā-abhiññāyo, mahantaṁ paramatthaṁ nibbānaṁ pariggaṇhātīti mahāpaññā.

Sā pana therassa devorohanaṁ katvā Saṅkassanagaradvāre ṭhitena Satthārā puthujjanapañcake[1] pañhe pucchite taṁ vissajjentassa pākaṭā jātā.

Katamā **puthupaññā**? Puthu nānākhandhesu ñāṇaṁ pavattatīti puthupaññā, puthu nānādhātūsu, puthu nānā-āyatanesu, puthu nānāpaṭiccasamuppādesu, puthunānāsuññatamanupalabbhesu, puthu nānā-atthesu, dhammesu, niruttīsu, paṭibhānesu, puthu nānāsīlakkhandhesu, puthu nānāsamādhi, paññā, vimutti, vimuttiñāṇadassanakkhandhesu, puthu nānāṭhānāṭṭhānesu, puthu nānāvihārasamāpattīsu, puthu nānā-ariyasaccesu, puthu nānāsatipaṭṭhānesu, sammappadhānesu, iddhipādesu, indriyesu, balesu, bojjhaṅgesu, puthu nānā-ariyamaggesu, sāmaññaphalesu, abhiññāsu, puthu nānājanasādhāraṇe dhamme[2] samatikkamma paramatthe nibbāne ñāṇaṁ pavattatīti puthupaññā.

Katamā **hāsapaññā**? Idhekacco hāsabahulo vedabahulo tuṭṭhibahulo pāmojjabahulo sīlaṁ paripūreti, indriyasaṁvaraṁ paripūreti, bhojane mattaññutaṁ, jāgariyānuyogaṁ, sīlakkhandhaṁ, samādhikkhandhaṁ, paññākkhandhaṁ,vimuttikkhandhaṁ,vimuttiñāṇadassanakkhandhaṁ paripūretīti hāsapaññā. Hāsabahulo pāmojjabahulo ṭhānāṭṭhānaṁ[3] paṭivijjhatīti hāsapaññā. Hāsabahulo vihārasamāpattiyo paripūretīti hāsapaññā. Hāsabahulo ariyasaccāni paṭivijjhati[4]. Satipaṭṭhāne, sammappadhāne, iddhipāde, indriyāni, balāni, bojjhaṅgāni, ariyamaggaṁ bhāvetīti hāsapaññā. Hāsabahulo sāmaññaphalāni sacchikaroti, abhiññāyo paṭivijjhatīti hāsapaññā, hāsabahulo vedatuṭṭhipāmojjabahulo paramatthaṁ nibbānaṁ sacchikarotīti hāsamaññā.

Thero ca Sarado nāma tāpaso hutvā Anomadassissa Bhagavato pādamūle aggasāvakapatthanaṁ paṭṭhapesi[5], taṁkālato paṭṭhāya hāsabahulo sīlaparipūraṇādīni akāsīti hāsapañño[6].

1. Puthujjanādike pañcake (Sī)
2. Sādhāraṇe sīladhamme (Sī)
3. Ṭhānāṭhānāni (Syā)
4. Paṭivijjhatīti hāsapaññā (Syā)
5. Ptthesi (Sī, Syā)
6. Hāsapaññā (Syā)

မဟန္တေ အရိယမဂ္ဂေ၊ မဟန္တာနိ သာမညဖလာနိ၊ မဟာအဘိညာယော၊ မဟန္တံ ပရမတ္ထံ နိဗ္ဗာနံ ပရိဂ္ဂဏှာတီတိ မဟာပညာ။

သာ ပန ထေရဿ ဒေဝေါရောဟနံ ကတွာ သင်္ကဿနဂရဒွါရေ ဌိတေန သတ္ထာရာ ပုထုဇ္ဇနပဉ္စကေ[၁] ပဉှေ ပုစ္ဆိတေ တံ ဝိဿဇ္ဇေန္တဿ ပါကဋာ ဇာတာ။

ကတမာ **ပုထုပညာ**? ပုထု နာနာခန္ဓေသု ဉာဏံ ပဝတ္တတီတိ ပုထုပညာ၊ ပုထု နာနာဓာတူသု၊ ပုထု နာနာအာယတနေသု၊ ပုထု နာနာပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေသု၊ ပုထု နာနာသုညတမနုပလဗ္ဘေသု၊ ပုထု နာနာအတ္ထေသု၊ ဓမ္မေသု၊ နိရုတ္တီသု၊ ပဋိဘာနေသု၊ ပုထု နာနာသီလက္ခန္ဓေသု၊ ပုထု နာနာသမာဓိ၊ ပညာ၊ ဝိမုတ္တိ၊ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနက္ခန္ဓေသု၊ ပုထု နာနာဌာနာဋ္ဌာနေသု၊ ပုထု နာနာဝိဟာရသမာပတ္တီသု၊ ပုထု နာနာအရိယသစ္စေသု၊ ပုထု နာနာသတိပဋ္ဌာနေသု၊ သမ္မပ္ပဓာနေသု၊ ဣဒ္ဓိပါဒေသု၊ ဣန္ဒြိယေသု၊ ဗလေသု၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂေသု၊ ပုထု နာနာအရိယမဂ္ဂေသု၊ သာမညဖလေသု၊ အဘိညာသု၊ ပုထု နာနာဇနသာဓာရဏေ ဓမ္မေ[၂] သမတိက္ကမ္မ ပရမတ္ထေ နိဗ္ဗာနေ ဉာဏံ ပဝတ္တတီတိ ပုထုပညာ။

ကတမာ **ဟာသပညာ**? ဣဓေကစ္စော ဟာသဗဟုလော ဝေဒဗဟုလော တုဋ္ဌိဗဟုလော ပါမောဇ္ဇဗဟုလော သီလံ ပရိပူရေတိ၊ ဣန္ဒြိယသံဝရံ ပရိပူရေတိ၊ ဘောဇနေ မတ္တညုတံ၊ ဇာဂရိယာနုယောဂံ၊ သီလက္ခန္ဓံ၊ သမာဓိက္ခန္ဓံ၊ ပညာက္ခန္ဓံ၊ ဝိမုတ္တိက္ခန္ဓံ၊ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနက္ခန္ဓံ ပရိပူရေတီတိ ဟာသပညာ။ ဟာသဗဟုလော ပါမောဇ္ဇဗဟုလော ဌာနာဋ္ဌာနံ[၃] ပဋိဝိဇ္ဈတီတိ ဟာသပညာ။ ဟာသဗဟုလော ဝိဟာရသမာပတ္တိယော ပရိပူရေတီတိ ဟာသပညာ။ ဟာသဗဟုလော အရိယသစ္စာနိ ပဋိဝိဇ္ဈတိ[၄]။ သတိပဋ္ဌာနေ၊ သမ္မပ္ပဓာနေ၊ ဣဒ္ဓိပါဒေ၊ ဣန္ဒြိယာနိ၊ ဗလာနိ၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂါနိ၊ အရိယမဂ္ဂံ ဘာဝေတီတိ ဟာသပညာ။ ဟာသဗဟုလော သာမညဖလာနိ သစ္ဆိကရောတိ၊ အဘိညာယော ပဋိဝိဇ္ဈတီတိ ဟာသပညာ၊ ဟာသဗဟုလော ဝေဒတုဋ္ဌိပါမောဇ္ဇဗဟုလော ပရမတ္ထံ နိဗ္ဗာနံ သစ္ဆိကရောတီတိ ဟာသပညာ။

ထေရော စ သရဒေါ နာမ တာပသော ဟုတွာ အနောမဒဿိဿ ဘဂဝတော ပါဒမူလေ အဂ္ဂသာဝကပတ္ထနံ ပဋ္ဌပေသိ[၅]၊ တံကာလတော ပဋ္ဌာယ ဟာသဗဟုလော သီလပရိပူရဏာဒီနိ အကာသီတိ ဟာသပညော[၆]။

၁-ပုထုဇ္ဇနာဒိကေ ပဉ္စကေ (သီ)
၂-သာဓာရဏေ သီလဓမ္မေ (သီ)
၃-ဌာနာဋ္ဌာနာနိ (သျာ)
၄-ပဋိဝိဇ္ဈတီတိ ဟာသပညာ (သျာ)
၅-ပဌေသိ (သီ၊ သျာ)
၆-ဟာသပညာ (သျာ)

Katamā **javanapaññā**? Yaṁkiñci rūpaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ -pa- yaṁ dūre santike vā, sabbaṁ rūpaṁ aniccato khippaṁ javatīti javanapaññā. Dukkhato khippaṁ, anattato khippaṁ javatīti javanapaññā. Yā kāci vedanā -pa-. Yā kāci saññā, ye keci saṅdhārā, yaṁkiñci viññāṇaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ -pa-. Sabbaṁ viññāṇaṁ aniccato, dukkhato, anattato khippaṁ javatīti javanapaññā. Cakkhu -pa- jarāmaraṇaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ aniccato, dukkhato, anattato khippaṁ javatīti javanapaññā. Rūpaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ aniccaṁ khayaṭṭhena, dukkhaṁ bhayaṭṭhena, anattā asārakaṭṭhenāti tulayitvā tīrayitvā vibhāvayitvā vibhūtaṁ katvā rūpanirodhe nibbāne khippaṁ javatīti javanapaññā. Vedanā, saññā, saṅkhārā, viññāṇaṁ, cakkhu -pa- jarāmaraṇaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ aniccaṁ khayaṭṭhena -pa- vibhūtaṁ katvā jarāmaraṇanirodhe nibbāne khippaṁ javatīti javanapaññā. Rūpaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ -pa- viññāṇaṁ. Cakkhu -pa- jarāmaraṇaṁ aniccaṁ saṅkhataṁ paṭiccasamuppannaṁ khayadhammaṁ vayadhammaṁ virāgadhammaṁ nirodhadhammanti tulayitvā tīrayitvā vibhāvayitvā vibhūtaṁ katvā jarāmaraṇanirodhe nibbāne khippaṁ javatīti javanapaññā.

Katamā **tikkhapaññā**? Khippaṁ kilese chindatīti tikkhapaññā. Uppannaṁ kāmavitakkaṁ nādhivāseti, uppannaṁ byāpādavitakkaṁ, uppannaṁ vihiṁ sāvitakkaṁ, uppannuppanne pāpake akusale dhamme, uppannaṁ rāgaṁ, dosaṁ, mohaṁ, kodhaṁ, upanāhaṁ, makkhaṁ, paḷāsaṁ, issaṁ, macchariyaṁ, māyaṁ, sāṭheyyaṁ, thambhaṁ, sārambhaṁ, mānaṁ, atimānaṁ, madaṁ, pamādaṁ, sabbe kilese, sabbe duccarite, sabbe abhisaṅkhāre sabbe bhavagāmikamme nādhivāseti pajahati vinodeti, byantīkaroti, anabhāvaṁ gametīti tikkhapaññā. Ekasmiṁ āsane cattāro ca ariyamaggā, cattāri ca sāmaññaphalāni, catasso ca paṭisambhidāyo, cha ca abhiññāyo adhigatā honti sacchikatā phassitā paññāyāti tikkhapaññā.

Thero ca bhāgineyyassa Dīghanakhaparibbājakassa Vedanāpariggahasutte desiyamāne ṭhitakova sabbakilese chinditvā sāvakapāramiñāṇaṁ paṭividdhakālato paṭṭhāya tikkhapañño nāma jāto. Tenāha "tikkhapañño bhante āyasmā Sāriputto"ti.

1. Phusitā (Sī, Syā)

ကတမာ **ဇဝနပညာ**? ယံကိဉ္စိ ရူပံ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ။ပ။ ယံ ဒူရေ သန္တိကေ ဝါ၊ သဗ္ဗံ ရူပံ အနိစ္စတော ခိပ္ပံ ဇဝတီတိ ဇဝနပညာ။ ဒုက္ခတော ခိပ္ပံ၊ အနတ္တတော ခိပ္ပံ ဇဝတီတိ ဇဝနပညာ။ ယာ ကာစိ ဝေဒနာ။ပ။ ယာ ကာစိ သညာ၊ ယေ ကေစိ သင်္ခါရာ၊ ယံကိဉ္စိ ဝိညာဏံ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ။ပ။ သဗ္ဗံ ဝိညာဏံ အနိစ္စတော၊ ဒုက္ခတော၊ အနတ္တတော ခိပ္ပံ ဇဝတီတိ ဇဝနပညာ။ စက္ခု။ပ။ ဇရာမရဏံ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ အနိစ္စတော၊ ဒုက္ခတော၊ အနတ္တတော ခိပ္ပံ ဇဝတီတိ ဇဝနပညာ။ ရူပံ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ အနိစ္စံ ခယဋ္ဌေန, ဒုက္ခံ ဘယဋ္ဌေန, အနတ္တာ အသာရကဋ္ဌေနာတိ တုလယိတွာ တီရယိတွာ ဝိဘာဝယိတွာ ဝိဘူတံ ကတွာ ရူပနိရောဓေ နိဗ္ဗာနေ ခိပ္ပံ ဇဝတီတိ ဇဝနပညာ။ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရာ၊ ဝိညာဏံ၊ စက္ခု။ပ။ ဇရာမရဏံ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ အနိစ္စံ ခယဋ္ဌေန။ပ။ ဝိဘူတံ ကတွာ ဇရာမရဏနိရောဓေ နိဗ္ဗာနေ ခိပ္ပံ ဇဝတီတိ ဇဝနပညာ။ ရူပံ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ။ပ။ ဝိညာဏံ။ စက္ခု။ပ။ ဇရာမရဏံ အနိစ္စံ သင်္ခတံ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နံ ခယဓမ္မံ ဝယဓမ္မံ ဝိရာဂဓမ္မံ နိရောဓဓမ္မန္တိ တုလယိတွာ တီရယိတွာ ဝိဘာဝယိတွာ ဝိဘူတံ ကတွာ ဇရာမရဏနိရောဓေ နိဗ္ဗာနေ ခိပ္ပံ ဇဝတီတိ ဇဝနပညာ။

ကတမာ **တိက္ခပညာ**? ခိပ္ပံ ကိလေသေ ဆိန္ဒတီတိ တိက္ခပညာ။ ဥပ္ပန္နံ ကာမဝိတက္ကံ နာဓိဝါသေတိ၊ ဥပ္ပန္နံ ဗျာပါဒဝိတက္ကံ၊ ဥပ္ပန္နံ ဝိဟိံသာဝိတက္ကံ၊ ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နေ ပါပကေ အကုသလေ ဓမ္မေ၊ ဥပ္ပန္နံ ရာဂံ၊ ဒေါသံ၊ မောဟံ၊ ကောဓံ၊ ဥပနာဟံ၊ မက္ခံ၊ ပဠာသံ၊ ဣဿံ၊ မစ္ဆရိယံ၊ မာယံ၊ သာဌေယျံ၊ ထမ္ဘံ၊ သာရမ္ဘံ၊ မာနံ၊ အတိမာနံ၊ မဒံ၊ ပမာဒံ၊ သဗ္ဗေ ကိလေသေ၊ သဗ္ဗေ ဒုစ္စရိတေ၊ သဗ္ဗေ အဘိသင်္ခါရေ သဗ္ဗေ ဘဝဂါမိကမ္မေ နာဓိဝါသေတိ ပဇဟတိ ဝိနောဒေတိ၊ ဗျန္တီကရောတိ၊ အနဘာဝံ ဂမေတီတိ တိက္ခပညာ။ ဧကသ္မိံ အာသနေ စတ္တာရော စ အရိယမဂ္ဂါ, စတ္တာရိ စ သာမညဖလာနိ, စတဿော စ ပဋိသမ္ဘိဒါယော, ဆ စ အဘိညာယော အဓိဂတာ ဟောန္တိ သစ္ဆိကတာ ဖဿိတာ[1] ပညာယာတိ တိက္ခပညာ။

ထေရော စ ဘာဂိနေယျဿ ဒီဃနခပရိဗ္ဗာဇကဿ ဝေဒနာပရိဂ္ဂဟသုတ္တေ ဒေသိယမာနေ ဌိတကောဝ သဗ္ဗကိလေသေ ဆိန္ဒိတွာ သာဝကပါရမိဉာဏံ ပဋိဝိဒ္ဓကာလတော ပဋ္ဌာယ တိက္ခပညော နာမ ဇာတော။ တေနာဟ ''တိက္ခပညော ဘန္တေ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော''တိ။

၁-ဖုသိတာ (သီ၊ သျာ)

Katamā **nibbedhikapaññā?** Idhekacco sabbasaṅkhāresu ubbegabahulo hoti uttāsabahulo ukkaṇṭhanabahulo aratibahulo anabhiratibahulo bahimukho na ramati sabbasaṅkhāresu, anibbiddhapubbaṁ appadālitapubbaṁ lobhakkhandhaṁ nibbijjhati padāletīti nibbedhikapaññā. Anibbiddhapubbaṁ appadālitapubbaṁ dosakkhandhaṁ, mohakkhandhaṁ, kodhaṁ, upanāhaṁ -pa- sabbe bhavagāmikamme nibbijjhati padāletīti nibbedhikapaññā.

Appicchoti santaguṇaniguhanatā, paccayapaṭiggahaṇe ca mattaññutā, etaṁ appicchalakkhaṇanti[1] iminā lakkhaṇena samannāgato. **Santuṭṭho**ti catūsu paccayesu yathālābhasantoso yathābalasantoso yathāsāruppasantosoti imehi tīhi santosehi samannāgato. **Pavivitto**ti kāyaviveko ca vivekaṭṭhakāyānaṁ nekkhammābhiratānaṁ, cittaviveko ca parisuddhacittānaṁ paramavodānappattānaṁ, upadhiviveko ca nirupadhīnaṁ puggalānaṁ visaṅkhāragatānanti imesaṁ tiṇṇaṁ vivekānaṁ lābhī. **Asaṁsaṭṭho**ti dassanasaṁsaggo savanasaṁsaggo samullapanasaṁsaggo paribhogasaṁsaggo kāyasaṁsaggoti imehi pañcahi saṁsaggehi virahito. Ayañca pañcavidho saṁsaggo rājūhi rājamahāmattehi titthiyehi titthiyasāvakehi upāsakehi upāsikāhi bhikkhūhi bhikkhunīhīti aṭṭhahi puggalehi saddhiṁ jāyati, so sabbopi therassa natthīti asaṁsaṭṭho.

Āraddhavīriyoti paggahitavīriyo paripuṇṇavīriyo. Tattha āraddhavīriyo bhikkhu gamane uppannakilesassa ṭhānaṁ pāpuṇituṁ na deti, ṭhāne uppannassa nisajjaṁ, nisajjāya uppannassa seyyaṁ[2] pāpuṇituṁ na deti, tasmiṁ tasmiṁ iriyāpathe uppannaṁ tattha tattheva niggaṇhāti. Thero pana catucattālīsa vassāni mañce piṭṭhiṁ na pasāreti. Taṁ sandhāya "āraddhavīriyo"ti āha. **Vattā**ti odhunanavattā. Bhikkhūnaṁ ajjhācāraṁ disvā "ajja kathessāmi, sve kathessāmī"ti kathāvavatthānaṁ[3] na karoti, tasmiṁ tasmiṁ yeva ṭhāne ovadati anusāsatīti attho.

Vacanakkhamoti vacanaṁ khamati. Eko hi parassa ovādaṁ deti, sayaṁ pana aññena ovadiyamāno kujjhati. Thero pana parassapi ovādaṁ deti,

1. Appicchatālakkhaṇanti (Ka) 2. Sayanaṁ (Sī, Syā) 3. Tiṇavatthāraṁ (Syā)

ကတမာ **နိဗ္ဗေဓိကပညာ?** ဣဓေကစ္စော သဗ္ဗသင်္ခါရေသု ဥဗ္ဗေဂဗဟုလော ဟောတိ ဥတ္တာသဗဟုလော ဥက္ကဏ္ဌနဗဟုလော အရတိဗဟုလော အနဘိရတိဗဟုလော ဗဟိမုခေါ န ရမတိ သဗ္ဗသင်္ခါရေသု၊ အနိဗ္ဗိဒ္ဓပုဗ္ဗံ အပ္ပဒါလိတပုဗ္ဗံ လောဘက္ခန္ဓံ နိဗ္ဗိဇ္ဈတိ ပဒါလေတီတိ နိဗ္ဗေဓိကပညာ။ အနိဗ္ဗိဒ္ဓပုဗ္ဗံ အပ္ပဒါလိတပုဗ္ဗံ ဒေါသက္ခန္ဓံ၊ မောဟက္ခန္ဓံ၊ ကောဓံ၊ ဥပနာဟံ။ ပ။ သဗ္ဗေ ဘဝဂါမိကမ္မေ နိဗ္ဗိဇ္ဈတိ ပဒါလေတီတိ နိဗ္ဗေဓိကပညာ။

အပ္ပိစ္ဆောတိ သန္တဂုဏနိဂုဟနတာ၊ ပစ္စယပဋိဂ္ဂဟဏေ စ မတ္တညုတာ၊ ဧတံ အပ္ပိစ္ဆလက္ခဏန္တိ[၁] ဣမိနာ လက္ခဏေန သမန္နာဂတော။ **သန္တုဋ္ဌော**တိ စတူသု ပစ္စယေသု ယထာလာဘသန္တောသော ယထာဗလသန္တောသော ယထာသာရုပ္ပသန္တောသောတိ ဣမေဟိ တီဟိ သန္တောသေဟိ သမန္နာဂတော။ **ပဝိဝိတ္တော**တိ ကာယဝိဝေကော စ ဝိဝေကဋ္ဌကာယာနံ နေက္ခမ္မာဘိရတာနံ၊ စိတ္တဝိဝေကော စ ပရိသုဒ္ဓစိတ္တာနံ ပရမဝေါဒါနပ္ပတ္တာနံ၊ ဥပဓိဝိဝေကော စ နိရုပဓီနံ ပုဂ္ဂလာနံ ဝိသင်္ခါရဂတာနန္တိ ဣမေသံ တိဏ္ဏံ ဝိဝေကာနံ လာဘီ။ **အသံသဋ္ဌော**တိ ဒဿနသံသဂ္ဂေါ သဝနသံသဂ္ဂေါ သမုလ္လပနသံသဂ္ဂေါ ပရိဘောဂသံသဂ္ဂေါ ကာယသံသဂ္ဂေါတိ ဣမေဟိ ပဉ္စဟိ သံသဂ္ဂေဟိ ဝိရဟိတော။ အယဉ္စ ပဉ္စဝိဓော သံသဂ္ဂေါ ရာဇူဟိ ရာဇမဟာမတ္တေဟိ တိတ္ထိယေဟိ တိတ္ထိယသာဝကေဟိ ဥပါသကေဟိ ဥပါသိကာဟိ ဘိက္ခူဟိ ဘိက္ခုနီဟီတိ အဋ္ဌဟိ ပုဂ္ဂလေဟိ သဒ္ဓိံ ဇာယတိ၊ သော သဗ္ဗောပိ ထေရဿ နတ္ထီတိ အသံသဋ္ဌော။

အာရဒ္ဓဝီရိယောတိ ပဂ္ဂဟိတဝီရိယော ပရိပုဏ္ဏဝီရိယော။ တတ္ထ အာရဒ္ဓဝီရိယော ဘိက္ခု ဂမနေ ဥပ္ပန္နကိလေသဿ ဌာနံ ပါပုဏိတုံ န ဒေတိ၊ ဌာနေ ဥပ္ပန္နဿ နိသဇ္ဇံ၊ နိသဇ္ဇာယ ဥပ္ပန္နဿ သေယျံ[၂] ပါပုဏိတုံ န ဒေတိ၊ တသ္မိံ တသ္မိံ ဣရိယာပထေ ဥပ္ပန္နံ တတ္ထ တတ္ထေဝ နိဂ္ဂဏှာတိ။ ထေရော ပန စတုစတ္တာလီသ ဝဿာနိ မဉ္စေ ပိဋ္ဌိံ န ပသာရေတိ။ တံ သန္ဓာယ "အာရဒ္ဓဝီရိယော"တိ အာဟ။ **ဝတ္တာ**တိ ဩဓုနနဝတ္တာ။ ဘိက္ခူနံ အဇ္ဈာစာရံ ဒိသွာ "အဇ္ဇ ကထေဿာမိ၊ သွေ ကထေဿာမီ"တိ ကထာဝဝတ္ထာနံ[၃] န ကရောတိ၊ တသ္မိံ တသ္မိံယေဝ ဌာနေ ဩဝဒတိ အနုသာသတီတိ အတ္ထော။

ဝစနက္ခမောတိ ဝစနံ ခမတိ။ ဧကော ဟိ ပရဿ ဩဝါဒံ ဒေတိ၊ သယံ ပန အညေန ဩဝဒိယမာနော ကုဇ္ဈတိ။ ထေရော ပန ပရဿပိ ဩဝါဒံ ဒေတိ၊

၁-အပ္ပိစ္ဆတာလက္ခဏန္တိ (က) ၂-သယနံ (သီ၊ သျာ) ၃-တိဏဝတ္ထာရံ (သျာ)

sayaṁ ovadiyamānopi sirasā sampaṭicchati. Ekadivasaṁ kira Sāriputtattheraṁ sattavassiko sāmaṇero “bhante Sāriputta tumhākaṁ nivāsanakaṇṇo olambatī”ti āha. Thero kiñci avatvāva ekamantaṁ gantvā parimaṇḍalaṁ nivāsetvā āgamma “ettakaṁ vaṭṭati ācariyā”ti añjaliṁ paggayha aṭṭhāsi.

“Tadahu pabbajito santo, jātiyā sattavassiko.
Sopi maṁ anusāseyya, sampaṭicchāmi matthake”ti[1]—

āha.

Codakoti vatthusmiṁ otiṇṇe vā anotiṇṇe vā vītikkamaṁ disvā “āvuso bhikkhunā nāma evaṁ nivāsetabbaṁ, evaṁ pārupitabbaṁ, evaṁ gantabbaṁ, evaṁ ṭhātabbaṁ, evaṁ nisīditabbaṁ, evaṁ khāditabbaṁ, evaṁ bhuñjitabban”ti tantivasena anusiṭṭhiṁ deti.

Pāpagarahīti “pāpapuggale na passe, na tesaṁ vacanaṁ suṇe, tehi saddhiṁ ekacakkavāḷepi na vaseyyaṁ.

Mā me kadāci pāpiccho, kusīto hīnavīriyo.
Appassuto anādaro, sameto ahu katthacī”ti[2]—

Evaṁ pāpapuggalepi garahati, “samaṇena nāma rāgavasikena dosamohavasikena na hotabbaṁ, uppanno rāgo doso moho pahātabbo”ti evaṁ pāpadhammepi garahatīti dvīhi kāraṇehi “pāpagarahī bhante āyasmā Sāriputto”ti vadati.

Evaṁ āyasmatā Ānandena soḷasahi padehi therassa yathābhūtavaṇṇappakāsane kate “kiṁ Ānando attano piyasahāyassa vaṇṇaṁ kathetuṁ na labhati, kathetu kiṁ pana tena kathitaṁ tatheva hoti, kiṁ so sabbaññū”ti koci pāpapuggalo vattuṁ mā labhatūti[3] Satthā taṁ vaṇṇabhaṇanaṁ akuppaṁ sabbaññubhāsitaṁ karonto jinamuddikāya lañchanto **evametan**ti-ādimāha.

---

1. Khu 11. 382 piṭṭhe Milindapañhe.
2. Samantā katthaci ahūti (Sī, Syā) Khu 3. 33 piṭṭhe pana passitabbaṁ.
3. Mā labhīti (Sī, Syā)

သယံ ဩဝဒိယမာနောပိ သိရသာ သမ္ပဋိစ္ဆတိ။ ဧကဒိဝသံ ကိရ သာရိပုတ္တတ္ထေရံ သတ္တဝဿိကော သာမဏေရော “ဘန္တေ သာရိပုတ္တ တုမှာကံ နိဝါသနကဏ္ဏော ဩလမ္ဗတီ”တိ အာဟ။ ထေရော ကိဉ္စိ အဝတွာဝ ဧကမန္တံ ဂန္တွာ ပရိမဏ္ဍလံ နိဝါသေတွာ အာဂမ္မ “ဧတ္တကံ ဝဋ္ဋတိ အာစရိယာ”တိ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ အဋ္ဌာသိ။

“တဒဟု ပဗ္ဗဇိတော သန္တော၊ ဇာတိယာ သတ္တဝဿိကော။
သောပိ မံ အနုသာသေယျ၊ သမ္ပဋိစ္ဆာမိ မတ္ထကေ”တိ[၁]—

အာဟ။

စောဒကောတိ ဝတ္ထုသ္မိံ ဩတိဏ္ဏေ ဝါ အနောတိဏ္ဏေ ဝါ ဝီတိက္ကမံ ဒိသွာ “အာဝုသော ဘိက္ခုနာ နာမ ဧဝံ နိဝါသေတဗ္ဗံ၊ ဧဝံ ပါရုပိတဗ္ဗံ၊ ဧဝံ ဂန္တဗ္ဗံ၊ ဧဝံ ဌာတဗ္ဗံ၊ ဧဝံ နိသီဒိတဗ္ဗံ၊ ဧဝံ ခါဒိတဗ္ဗံ၊ ဧဝံ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗ”န္တိ တန္တိဝသေန အနုသိဋ္ဌိံ ဒေတိ။

ပါပဂရဟီတိ “ပါပပုဂ္ဂလေ န ပဿေ၊ န တေသံ ဝစနံ သုဏေ၊ တေဟိ သဒ္ဓိံ ဧကစက္ကဝါဠေပိ န ဝသေယျံ။

မာ မေ ကဒါစိ ပါပိစ္ဆော၊ ကုသီတော ဟီနဝီရိယော။
အပ္ပဿုတော အနာဒရော၊ သမေတော အဟု ကတ္ထစီ”တိ[၂]—

ဧဝံ ပါပပုဂ္ဂလေပိ ဂရဟတိ၊ “သမဏေန နာမ ရာဂဝသိကေန ဒေါသမောဟဝသိကေန န ဟောတဗ္ဗံ၊ ဥပ္ပန္နော ရာဂေါ ဒေါသော မောဟော ပဟာတဗ္ဗော”တိ ဧဝံ ပါပဓမ္မေပိ ဂရဟတီတိ ဒွီဟိ ကာရဏေဟိ “ပါပဂရဟီ ဘန္တေ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော”တိ ဝဒတိ။

ဧဝံ အာယသ္မတာ အာနန္ဒေန သောဠသဟိ ပဒေဟိ ထေရဿ ယထာဘူတဝဏ္ဏပ္ပကာသနေ ကတေ “ကိံ အာနန္ဒော အတ္တနော ပိယသဟာယဿ ဝဏ္ဏံ ကထေတုံ န လဘတိ၊ ကထေတု ကိံ ပန တေန ကထိတံ တထေဝ ဟောတိ၊ ကိံ သော သဗ္ဗညူ”တိ ကောစိ ပါပပုဂ္ဂလော ဝတ္တုံ မာ လဘတူတိ[၃] သတ္ထာ တံ ဝဏ္ဏဘဏနံ အကုပ္ပံ သဗ္ဗညုဘာသိတံ ကရောန္တော ဇိနမုဒ္ဒိကာယ လဉ္ဆန္တော **ဧဝမေတ**န္တိအာဒိမာဟ။

၁-ခု ၁၁-၃၈၂-ပိဋ္ဌေ မိလိန္ဒပဉှေ။
၂-သမန္တာ ကတ္ထစိ အဟူတိ (သီ၊ သျာ) ခု ၃-၃၃-ပိဋ္ဌေ ပန ပဿိတဗ္ဗံ။
၃-မာ လဘီတိ (သီ၊ သျာ)

Evaṁ Tathāgatena ca Ānandattherena ca mahātherassa[1] vaṇṇe kathiyamāne bhūmaṭṭhakā devatā[2] uṭṭhahitvā eteheva soḷasahi padehi vaṇṇaṁ kathayiṁsu, tato ākāsaṭṭhakadevatā sītavalāhakā uṇhavalāhakā Cātumahārājikāti yāva Akaniṭṭhabrahmalokā devatā uṭṭhahitvā eteheva soḷasahi padehi vaṇṇaṁ kathayiṁsu. Etenupāyena ekacakkavāḷaṁ ādiṁ katvā dasasu cakkavāḷasahassesu devatā uṭṭhahitvā kathayiṁsu. Athāyasmato Sāriputtassa saddhivihāriko Susīmo devaputto cintesi "imā devatā[3] attano attano nakkhattakīḷaṁ pahāya tattha tattha gantvā[4] mayhaṁ upajjhāyasseva vaṇṇaṁ kathenti, gacchāmi Tathāgatassa santikaṁ, gantvā etadeva vaṇṇabhaṇanaṁ devatābhāsitaṁ karomī"ti, so tathā akāsi. Taṁ dassetuṁ **atha kho Susīmo**ti-ādi vuttaṁ.

Uccāvacāti aññesu ṭhānesu paṇītaṁ uccaṁ vuccati, hīnaṁ avacaṁ. Idha pana uccāvacāti nānāvidhā vaṇṇanibhā[5]. Tassā kira devaparisāya nīlaṭṭhānaṁ atinīlaṁ, pītakaṭṭhānaṁ atipītakaṁ, lohitaṭṭhānaṁ atilohitaṁ, odātaṭṭhānaṁ accodātanti catubbidhā vaṇṇanibhā pātubhavi. Teneva **seyyathāpi nāmā**ti catasso upamā āgatā. Tattha **subho**ti sundaro. **Jātimā**ti jātisampanno. **Suparikammakato**ti dhovanādiparikammena suṭṭhu parikammakato. **Paṇḍukambale nikkhitto**ti rattakambale ṭhapito. **Evameva**nti rattakambale nikkhittamaṇi viya sabbā ekappahāreneva virocituṁ āraddhā. **Nikkha**nti atirekapañcasuvaṇṇena katapiḷandhanaṁ. Tañhi ghaṭṭanamajjanakkhamaṁ hoti. **Jambonada**nti mahājambusākhāya pavattanadiyaṁ nibbattaṁ, mahājambuphalarase vā pathaviyaṁ paviṭṭhe suvaṇṇaṅkurā uṭṭhahanti, tena suvaṇṇena katapiḷandhanantipi attho. **Dakkhakammāraputta-ukkāmukhasukusalasampahaṭṭha**nti sukusalena kammāraputtena ukkāmukhe pacitvā sampahaṭṭhaṁ. Dhātuvibhaṅge[6] akatabhaṇḍaṁ gahitaṁ, idha pana katabhaṇḍaṁ.

Viddheti dūrībhūte. **Deve**ti ākāse. **Nabhaṁ abbhussakkamāno**ti ākāsaṁ abhilaṅghanto. Iminā taruṇasūriyabhāvo dassito.

1. Mahāsāvakassa (Sī, Syā) 2. Nāgā (Syā) 3. Ime devaputtā (Syā) 4. Ṭhatvā (Syā)
5. Vaṇṇā ca vaṇṇanibhā (Syā) 6. Ma 3. 286 piṭṭhe.

ဧဝံ တထာဂတေန စ အာနန္ဒတ္ထေရေန စ မဟာထေရဿ[၁] ဝဏ္ဏေ ကထိယမာနေ ဘူမဋ္ဌကာ ဒေဝတာ[၂] ဥဋ္ဌဟိတွာ ဧတေဟေဝ သောဠသဟိ ပဒေဟိ ဝဏ္ဏံ ကထယိံသု၊ တတော အာကာသဋ္ဌကဒေဝတာ သီတဝလာဟကာ ဥဏှဝလာဟကာ စာတုမဟာရာဇိကာတိ ယာဝ အကနိဋ္ဌဗြဟ္မလောကာ ဒေဝတာ ဥဋ္ဌဟိတွာ ဧတေဟေဝ သောဠသဟိ ပဒေဟိ ဝဏ္ဏံ ကထယိံသု။ ဧတေနုပါယေန ဧကစက္ကဝါဠံ အာဒိံ ကတွာ ဒသသု စက္ကဝါဠသဟဿေသု ဒေဝတာ ဥဋ္ဌဟိတွာ ကထယိံသု။ အထာယသ္မတော သာရိပုတ္တဿ သဒ္ဓိဝိဟာရိကော သုသီမော ဒေဝပုတ္တော စိန္တေသိ “ဣမာ ဒေဝတာ[၃] အတ္တနော အတ္တနော နက္ခတ္တကီဠံ ပဟာယ တတ္ထ တတ္ထ ဂန္တွာ[၄] မယှံ ဥပဇ္ဈာယဿေဝ ဝဏ္ဏံ ကထေန္တိ၊ ဂစ္ဆာမိ တထာဂတဿ သန္တိကံ, ဂန္တွာ ဧတဒေဝ ဝဏ္ဏဘဏနံ ဒေဝတာဘာသိတံ ကရောမီ”တိ၊ သော တထာ အကာသိ။ တံ ဒဿေတုံ **အထ ခေါ သုသီမော**တိအာဒိ ဝုတ္တံ။

ဥစ္စာဝစာတိ အညေသု ဌာနေသု ပဏီတံ ဥစ္စံ ဝုစ္စတိ၊ ဟီနံ အဝစံ။ ဣဓ ပန ဥစ္စာဝစာတိ နာနာဝိဓာ ဝဏ္ဏနိဘာ[၅]။ တဿာ ကိရ ဒေဝပရိသာယ နီလဋ္ဌာနံ အတိနီလံ၊ ပီတကဋ္ဌာနံ အတိပီတကံ၊ လောဟိတဋ္ဌာနံ အတိလောဟိတံ၊ ဩဒါတဋ္ဌာနံ အစ္စောဒါတန္တိ စတုဗ္ဗိဓာ ဝဏ္ဏနိဘာ ပါတုဘဝိ။ တေနေဝ **သေယျထာပိ နာမာ**တိ စတဿော ဥပမာ အာဂတာ။ တတ္ထ **သုဘော**တိ သုန္ဒရော။ **ဇာတိမာ**တိ ဇာတိသမ္ပန္နော။ **သုပရိကမ္မကတော**တိ ဓောဝနာဒိပရိကမ္မေန သုဋ္ဌု ပရိကမ္မကတော။ **ပဏ္ဍုကမ္ဗလေ နိက္ခိတ္တော**တိ ရတ္တကမ္ဗလေ ဌပိတော။ **ဧဝမေဝ**န္တိ ရတ္တကမ္ဗလေ နိက္ခိတ္တမဏိ ဝိယ သဗ္ဗာ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ ဝိရောစိတုံ အာရဒ္ဓါ။ **နိက္ခ**န္တိ အတိရေကပဉ္စသုဝဏ္ဏေန ကတပိဠန္ဓနံ။ တဉှိ ဃဋ္ဋနမဇ္ဇနက္ခမံ ဟောတိ။ **ဇမ္ဗောနဒ**န္တိ မဟာဇမ္ဗုသာခါယ ပဝတ္တနဒိယံ နိဗ္ဗတ္တံ၊ မဟာဇမ္ဗုဖလရသေ ဝါ ပထဝိယံ ပဝိဋ္ဌေ သုဝဏ္ဏင်္ကုရာ ဥဋ္ဌဟန္တိ၊ တေန သုဝဏ္ဏေန ကတပိဠန္ဓနန္တိပိ အတ္ထော။ **ဒက္ခကမ္မာရပုတ္တဥက္ကာမုခသုကုသလသမ္ပဟဋ္ဋ**န္တိ သုကုသလေန ကမ္မာရပုတ္တေန ဥက္ကာမုခေ ပစိတွာ သမ္ပဟဋ္ဋံ။ ဓာတုဝိဘင်္ဂေ[၆] အကတဘဏ္ဍံ ဂဟိတံ၊ ဣဓ ပန ကတဘဏ္ဍံ။

ဝိဒ္ဓေတိ ဒူရီဘူတေ။ **ဒေဝေ**တိ အာကာသေ။ **နဘံ အဗ္ဘုဿက္ကမာနော**တိ အာကာသံ အဘိလင်္ဃန္တော။ ဣမိနာ တရုဏသူရိယဘာဝေါ ဒဿိတော။

၁-မဟာသာဝကဿ (သီ၊ သျာ) ၂-နာဂါ (သျာ) ၃-ဣမေ ဒေဝပုတ္တာ (သျာ)
၄-ဌတွာ (သျာ) ၅-ဝဏ္ဏာ စ ဝဏ္ဏနိဘာ (သျာ) ၆-မ ၃-၂၈၆-ပိဋ္ဌေ။

Soratoti soraccena samannāgato. **Dantoti** nibbisevano. **Satthuvaṇṇābhatoti** Satthārā ābhatavaṇṇo. Satthā hi aṭṭhaparisamajjhe nisīditvā “sevatha bhikkhave Sāriputtamoggallāne”ti-ādinā[1] nayena therassa vaṇṇaṁ āharīti thero ābhatavaṇṇo nāma hoti. **Kālaṁ kaṅkhatīti** parinibbānakālaṁ pattheti. Khīṇāsavo hi neva maraṇaṁ abhinandati, na jīvitaṁ pattheti, dīvasasaṅkhepaṁ[2] vetanaṁ gahetvā[3] ṭhitapuriso viya kālaṁ pana pattheti, olokento tiṭṭhatīti attho. Tenevāha—

“Nābhinandāmi maraṇaṁ, nābhinandāmi jīvitaṁ.
Kālañca paṭikaṅkhāmi, nibbisaṁ bhatako yathā”ti[4]. . Navamaṁ.

10. Nānātitthiyasāvakasuttavaṇṇanā

111. Dasame **nānātitthiyasāvakāti** te kira kammavādino ahesuṁ, tasmā dānādīni puññāni katvā sagge nibbattā, te “attano attano Satthari pasādena nibbattamhā”ti saññino hutvā “gacchāma Dasabalassa santike ṭhatvā amhākaṁ Satthārānaṁ vaṇṇaṁ kathessāmā”ti āgantvā paccekagāthāhi kathayiṁsu. Tattha **chinditamāriteti** chindite ca mārite ca. **Hatajānīsūti** pothane ca dhanajānīsu ca. **Puññaṁ vā panāti** attano puññampi na samanupassati, saṅkhepato puññāpuññānaṁ vipāko natthīti vadati. **Sa ve vissāsamācikkhīti** so “evaṁ katapāpānampi katapuññānampi vipāko natthī”ti vadanto sattānaṁ vissāsaṁ avassayaṁ patiṭṭhaṁ ācikkhati, tasmā mānanaṁ vandanaṁ pūjanaṁ arahatīti vadati.

Tapojigucchāyāti kāyakilamathatapena pāpajigucchanena. **Susaṁvutattoti** samannāgato pihito vā. **Jegucchīti** tapena pāpajigucchako. **Nipakoti** paṇḍito. **Cātuyāmasusaṁvutoti** cātuyāmena susaṁvuto. Cātuyāmo nāma sabbavārivārito ca hoti sabbavāriyutto ca sabbavāridhuto ca sabbavāriphuṭo cāti ime cattāro koṭṭhāsā. Tattha **sabbavārivāritoti** vāritasabba-udako, paṭikkhittasabbasītodakoti attho. So kira sītodake sattasaññī

1. Ma 3. 291 piṭṭhe.
2. Divase divase (Sī)
3. Gantvā (Syā)
4. Khu 2. 345 piṭṭhe.

သောရတောတိ သောရစ္စေန သမန္နာဂတော။ **ဒန္တော**တိ နိဗ္ဗိသေဝနော။ **သတ္ထုဝဏ္ဏာဘတော**တိ သတ္ထာရာ အာဘတဝဏ္ဏော။ သတ္ထာ ဟိ အဋ္ဌပရိသမဇ္ဈေ နိသီဒိတွာ “သေဝထ ဘိက္ခဝေ သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနေ”တိအာဒိနာ[၁] နယေန ထေရဿ ဝဏ္ဏံ အာဟရီတိ ထေရော အာဘတဝဏ္ဏော နာမ ဟောတိ။ **ကာလံ ကင်္ခတီ**တိ ပရိနိဗ္ဗာနကာလံ ပတ္ထေတိ။ ခီဏာသဝေါ ဟိ နေဝ မရဏံ အဘိနန္ဒတိ၊ န ဇီဝိတံ ပတ္ထေတိ၊ ဒိဝသသင်္ခေပံ[၂] ဝေတနံ ဂဟေတွာ[၃] ဌိတပုရိသော ဝိယ ကာလံ ပန ပတ္ထေတိ၊ ဩလောကေန္တော တိဋ္ဌတီတိ အတ္ထော။ တေနေဝါဟ—

“နာဘိနန္ဒာမိ မရဏံ၊ နာဘိနန္ဒာမိ ဇီဝိတံ။
ကာလဉ္စ ပဋိကင်္ခါမိ၊ နိဗ္ဗိသံ ဘတကော ယထာ”တိ[၄]။ ။နဝမံ။

၁၀-နာနာတိတ္ထိယသာဝကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၁၁။ ဒသမေ **နာနာတိတ္ထိယသာဝကာ**တိ တေ ကိရ ကမ္မဝါဒိနော အဟေသုံ၊ တသ္မာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တာ၊ တေ “အတ္တနော အတ္တနော သတ္ထရိ ပသာဒေန နိဗ္ဗတ္တမှာ”တိ သညိနော ဟုတွာ “ဂစ္ဆာမ ဒသဗလဿ သန္တိကေ ဌတွာ အမှာကံ သတ္ထာရာနံ ဝဏ္ဏံ ကထေဿာမာ”တိ အာဂန္တွာ ပစ္စေကဂါထာဟိ ကထယိံသု။ တတ္ထ **ဆိန္ဒိတမာရိတေ**တိ ဆိန္ဒိတေ စ မာရိတေ စ။ **ဟတဇာနီသူ**တိ ပေါထနေ စ ဓနဇာနီသု စ။ **ပုညံ ဝါ ပနာ**တိ အတ္တနော ပုညမ္ပိ န သမနုပဿတိ၊ သင်္ခေပတော ပုညာပုညာနံ ဝိပါကော နတ္ထီတိ ဝဒတိ။ **သ ဝေ ဝိဿာသမာစိက္ခီ**တိ သော “ဧဝံ ကတပါပါနမ္ပိ ကတပုညာနမ္ပိ ဝိပါကော နတ္ထီ”တိ ဝဒန္တော သတ္တာနံ ဝိဿာသံ အဝဿယံ ပတိဋ္ဌံ အာစိက္ခတိ၊ တသ္မာ မာနနံ ဝန္ဒနံ ပူဇနံ အရဟတီတိ ဝဒတိ။

တပေါဇိဂုစ္ဆာယာတိ ကာယကိလမထတပေန ပါပဇိဂုစ္ဆနေန။ **သုသံဝုတတ္တော**တိ သမန္နာဂတော ပိဟိတော ဝါ။ **ဇေဂုစ္ဆီ**တိ တပေန ပါပဇိဂုစ္ဆကော။ **နိပကော**တိ ပဏ္ဍိတော။ **စာတုယာမသုသံဝုတော**တိ စာတုယာမေန သုသံဝုတော။ စာတုယာမော နာမ သဗ္ဗဝါရိဝါရိတော စ ဟောတိ သဗ္ဗဝါရိယုတ္တော စ သဗ္ဗဝါရိဓုတော စ သဗ္ဗဝါရိဖုဋ္ဌော စာတိ ဣမေ စတ္တာရော ကောဋ္ဌာသာ။ တတ္ထ **သဗ္ဗဝါရိဝါရိတော**တိ ဝါရိတသဗ္ဗဥဒကော၊ ပဋိက္ခိတ္တသဗ္ဗသီတောဒကောတိ အတ္ထော။ သော ကိရ သီတောဒကေ သတ္တသညီ

၁-မ ၃-၂၉၁-ပိဋ္ဌေ။
၂-ဒိဝသေ ဒိဝသေ (သီ)
၃-ဂန္တွာ (သျာ)
၄-ခု ၂-၃၄၅-ပိဋ္ဌေ။

hoti, tasmā taṁ na valañjeti. **Sabbavāriyutto**ti sabbena pāpavāraṇena yutto. **Sabbavāridhuto**ti sabbena pāpavāraṇena dhutapāpo. **Sabbavāriphuṭo**ti sabbena pāpavāraṇena phuṭṭho. **Diṭṭhaṁ sutañca ācikkhan**ti diṭṭhaṁ "diṭṭhaṁ me"ti sutaṁ "sutaṁ me"ti ācikkhanto, na niguhanto. **Na hi nūna kibbisī**ti evarūpo Satthā kibbisakārako nāma na hoti.

Nānātitthiyeti so kira nānātitthiyānaṁyeva upaṭṭhāko, tasmā te ārabbha vadati. **Pakudhako kātiyāno**ti Pakudho[1] Kaccāyano. **Nigaṇṭho**ti Nāṭaputto. **Makkhalipūraṇāse**ti Makkhali ca Pūraṇo ca. **Sāmaññappattā**ti samaṇadhamme koṭippattā. **Na hi nūna te**ti sappurisehi na dūre, teyeva loke sappurisāti vadati. **Paccabhāsī**ti "ayaṁ ākoṭako imesaṁ nagganissirikānaṁ Dasabalassa santike ṭhatvā vaṇṇaṁ kathetīti tesaṁ avaṇṇaṁ kathessāmī"ti pati-abhāsīti.

Tattha **sahācaritenā**ti saha caritamattena. **Chavo sigālo**ti lāmako kālasigālo. **Kotthuko**ti tasseva vevacanaṁ. **Saṅkassarācāro**ti āsaṅkitasamācāro. **Na sataṁ sarikkho**ti paṇḍitānaṁ sappurisānaṁ sadiso na hoti, kiṁ tvaṁ kālasigālasadise titthiye sīhe karosīti.

Anvāvisitvāti "ayaṁ evarūpānaṁ Satthārānaṁ avaṇṇaṁ katheti, teneva naṁ mukhena vaṇṇaṁ kathāpessāmī"ti cintetvā tassa sarīre anu-āvisi adhimucci, evaṁ anvāvisitvā. **Āyuttā**ti tapojigucchane yuttapayuttā. **Pālayaṁ pavivekiyan**ti pavivekaṁ pālayantā. Te kira "nhāpitapavivekaṁ pālessāmā"ti sayaṁ kese luñcanti, "cīvarapavivekaṁ pātessamā"ti naggā vicaranti, piṇḍapātapavivekaṁ pālessāmā"ti sunakhā viya bhūmiyaṁ vā bhuñjanti hatthesu vā, "senāsanapavivekaṁ pālessāmā"ti kaṇṭakaseyyādīni kappenti. **Rūpe niviṭṭhā**ti taṇhādiṭṭhīhi rūpe patiṭṭhitā. **Devalokābhinandino**ti devalokapatthanakāmā[2]. **Mātiyā**ti maccā, te ve maccā[3] paralokatthāya sammā anusāsantīti vadati.

1. Pakuddho (Syā) 2. Devalokapatthanakā (Sī, Syā) 3. Teva macce (Syā), te (Sī)

ဟောတိ၊ တသ္မာ တံ န ဝလဉ္ဇေတိ။ **သဗ္ဗဝါရိယုတ္တော**တိ သဗ္ဗေန ပါပဝါရဏေန ယုတ္တော။ **သဗ္ဗဝါရိဓုတော**တိ သဗ္ဗေန ပါပဝါရဏေန ဓုတပါပေါ။ **သဗ္ဗဝါရိဖုဋ္ဌော**တိ သဗ္ဗေန ပါပဝါရဏေန ဖုဋ္ဌော။ **ဒိဋ္ဌံ သုတဉ္စ အာစိက္ခ**န္တိ ဒိဋ္ဌံ "ဒိဋ္ဌံ မေ"တိ သုတံ "သုတံ မေ"တိ အာစိက္ခန္တော၊ န နိဂုဟန္တော။ **န ဟိ နူန ကိဗ္ဗိသီ**တိ ဧဝရူပေါ သတ္ထာ ကိဗ္ဗိသကာရကော နာမ န ဟောတိ။

နာနာတိတ္ထိယေတိ သော ကိရ နာနာတိတ္ထိယာနံယေဝ ဥပဋ္ဌာကော၊ တသ္မာ တေ အာရဗ္ဘ ဝဒတိ။ **ပကုဓကော ကာတိယာနော**တိ ပကုဓော[1] ကစ္စာယနော။ **နိဂဏ္ဌော**တိ နာဋပုတ္တော။ **မက္ခလိပူရဏာသေ**တိ မက္ခလိ စ ပူရဏော စ။ **သာမညပ္ပတ္တာ**တိ သမဏဓမ္မေ ကောဋိပ္ပတ္တာ။ **န ဟိ နူန တေ**တိ သပ္ပုရိသေဟိ န ဒူရေ၊ တေယေဝ လောကေ သပ္ပုရိသာတိ ဝဒတိ။ **ပစ္စဘာသီ**တိ "အယံ အာကောဋကော ဣမေသံ နဂ္ဂနိဿိရိကာနံ ဒသဗလဿ သန္တိကေ ဌတွာ ဝဏ္ဏံ ကထေတီတိ တေသံ အဝဏ္ဏံ ကထေဿာမီ"တိ ပတိအဘာသီတိ။

တတ္ထ **သဟာစရိတေနာ**တိ သဟ စရိတမတ္တေန။ **ဆဝေါ သိဂါလော**တိ လာမကော ကာလသိဂါလော။ **ကောတ္ထုကော**တိ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ **သင်္ကဿရာစာရော**တိ အာသင်္ကိတသမာစာရော။ **န သတံ သရိက္ခော**တိ ပဏ္ဍိတာနံ သပ္ပုရိသာနံ သဒိသော န ဟောတိ၊ ကိံ တွံ ကာလသိဂါလသဒိသေ တိတ္ထိယေ သီဟေ ကရောသီတိ။

အန္ဝါဝိသိတွာတိ "အယံ ဧဝရူပါနံ သတ္ထာရာနံ အဝဏ္ဏံ ကထေတိ၊ တေနေဝ နံ မုခေန ဝဏ္ဏံ ကထာပေဿာမီ"တိ စိန္တေတွာ တဿ သရီရေ အနုအာဝိသိ အဓိမုစ္စိ၊ ဧဝံ အန္ဝါဝိသိတွာ။ **အာယုတ္တာ**တိ တပေါဇိဂုစ္ဆနေ ယုတ္တပယုတ္တာ။ **ပါလယံ ပဝိဝေကိယ**န္တိ ပဝိဝေကံ ပါလယန္တာ။ တေ ကိရ "နှာပိတပဝိဝေကံ ပါလေဿာမာ"တိ သယံ ကေသေ လုဉ္စန္တိ၊ "စီဝရပဝိဝေကံ ပါတေဿာမာ"တိ နဂ္ဂါ ဝိစရန္တိ၊ ပိဏ္ဍပါတပဝိဝေကံ ပါလေဿာမာ"တိ သုနခါ ဝိယ ဘူမိယံ ဝါ ဘုဉ္ဇန္တိ ဟတ္ထေသု ဝါ၊ "သေနာသနပဝိဝေကံ ပါလေဿာမာ"တိ ကဏ္ဋကသေယျာဒီနိ ကပ္ပေန္တိ။ **ရူပေ နိဝိဋ္ဌာ**တိ တဏှာဒိဋ္ဌီဟိ ရူပေ ပတိဋ္ဌိတာ။ **ဒေဝလောကာဘိနန္ဒိနော**တိ ဒေဝလောကပတ္ထနကာမာ[2]။ **မာတိယာ**တိ မစ္စာ၊ တေ ဝေ မစ္စာ[3] ပရလောကတ္ထာယ သမ္မာ အနုသာသန္တီတိ ဝဒတိ။

၁-ပကုဒ္ဓေါ (သျာ) ၂-ဒေဝလောကပတ္ထနကာ (သီ၊ သျာ) ၃-တေဝ မစ္စေ (သျာ)၊ တေ (သီ)

Iti viditvāti “ayaṁ paṭhamaṁ etesaṁ avaṇṇaṁ kathetvā idāni vaṇṇaṁ katheti, ko nu kho eso”ti āvajjento jānitvāva. **Ye canta likkhasmiṁ pabhāsavaṇṇā**ti ye antalikkhe candobhāsasūriyobhāsasañjhārāga-indadhanutārakarūpānaṁ pabhāsavaṇṇā. **Sabbeva te te**ti sabbeva te tayā. **Namucī**ti māraṁ ālapati. **Āmisaṁva macchānaṁ vadhāya khittā**ti yathā macchānaṁ vadhatthāya baḷisalaggaṁ āmisaṁ khipati, evaṁ tayā pasaṁsamānena ete rūpā sattānaṁ vadhāya khittāti vadati.

Māṇavagāmiyoti ayaṁ kira devaputto Buddhupaṭṭhāko. **Rājagahīyānan**ti Rājagahapabbatānaṁ. **Seto**ti Kelāso. **Aghagāminan**ti ākāsagāmīnaṁ. **Udadhinan**ti udakanidhānānaṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti—yathā rājagahīyānaṁ pabbatānaṁ Vipulo seṭṭho, Himavantapabbatānaṁ Kelāso, ākāsagāmīnaṁ ādicco, udakanidhānānaṁ samuddo, nakkhattānaṁ cando, evaṁ sadevakassa lokassa Buddho seṭṭhoti. . Dasamaṁ.

Tatiyo vaggo.

Devaputtasaṁyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

ဣတိ ဝိဒိတွာတိ “အယံ ပဌမံ ဧတေသံ အဝဏ္ဏံ ကထေတွာ ဣဒါနိ ဝဏ္ဏံ ကထေတိ၊ ကော နု ခေါ ဧသော”တိ အာဝဇ္ဇေန္တော ဇာနိတွာဝ။ **ယေ စန္တလိက္ခသ္မိံ ပဘာသဝဏ္ဏာ**တိ ယေ အန္တလိက္ခေ စန္ဒောဘာသသူရိယောဘာသသဉ္ဈာရာဂ-ဣန္ဒဓနုတာရကရူပါနံ ပဘာသဝဏ္ဏာ။ **သဗ္ဗေဝ တေ တေ**တိ သဗ္ဗေဝ တေ တယာ။ **နမုစီ**တိ မာရံ အာလပတိ။ **အာမိသံဝ မစ္ဆာနံ ဝဓာယ ခိတ္တာ**တိ ယထာ မစ္ဆာနံ ဝဓတ္ထာယ ဗဠိသလဂ္ဂံ အာမိသံ ခိပတိ၊ ဧဝံ တယာ ပသံသ-မာနေန ဧတေ ရူပါ သတ္တာနံ ဝဓာယ ခိတ္တာတိ ဝဒတိ။

မာဏဝဂါမိယောတိ အယံ ကိရ ဒေဝပုတ္တော ဗုဒ္ဓုပဋ္ဌာကော။ **ရာဇ-ဂဟီယာန**န္တိ ရာဇဂဟပဗ္ဗတာနံ။ **သေတော**တိ ကေလာသော။ **အဃဂါမိန**န္တိ အာကာသဂါမီနံ။ **ဥဒဓိန**န္တိ ဥဒကနိဓာနာနံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယထာ ရာဇဂဟီယာနံ ပဗ္ဗတာနံ ဝိပုလော သေဋ္ဌော၊ ဟိမဝန္တပဗ္ဗတာနံ ကေလာသော၊ အာကာသဂါမီနံ အာဒိစ္စော၊ ဥဒကနိဓာနာနံ သမုဒ္ဒေါ၊ နက္ခတ္တာနံ စန္ဒော၊ ဧဝံ သဒေဝကဿ လောကဿ ဗုဒ္ဓေါ သေဋ္ဌောတိ။ ။ဒသမံ။

တတိယော ဝဂ္ဂေါ။

ဒေဝပုတ္တသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

3. Kosalasaṁyutta

1. Paṭhamavagga

1. Daharasuttavaṇṇanā

112. Kosalasaṁyuttassa paṭhame **Bhagavatā saddhiṁ sammodī**ti yathā khamanīyādīni pucchanto Bhagavā tena, evaṁ sopi Bhagavatā saddhiṁ samappavattamodo ahosi. Sītodakaṁ viya uṇhodakena sammoditaṁ ekībhāvaṁ agamāsi. Yāya ca "kacci bho Gotama khamanīyaṁ, kacci yāpanīyaṁ, kacci bhoto Gotamassa sāvakānañca[1] appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāro"ti-ādikāya kathāya sammodi, taṁ pītipāmojjasaṅkhātasammodajananato sammodituṁ yuttabhāvato ca **sammodanīyaṁ,** atthabyañjanamadhuratāya cirampi kālaṁ sāretuṁ nirantaraṁ pavattetuṁ araharūpato saritabbabhāvato ca **sāraṇīyaṁ**. Suyyamānasukhato ca sammodanīyaṁ, anussariyamānasukhato sāraṇīyaṁ. Tathā byañjanaparisuddhatāya sammodanīyaṁ, atthaparisuddhatāya sāraṇīyanti evaṁ anekehi pariyāyehi sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā pariyosāpetvā niṭṭhapetvā ito pubbe Tathāgatassa adiṭṭhattā guṇāguṇavasena gambhīrabhāvaṁ vā uttānabhāvaṁ vā ajānanto ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho yaṁ ovaṭṭikasāraṁ katvā āgato lokanissaraṇabhavokkantipañhaṁ Satthu Sammāsambuddhataṁ pucchituṁ **bhavampi no**ti-ādimāha.

Tattha **bhavampī**ti pi-kāro sampiṇḍanatthe nipāto, tena ca cha Satthāre sampiṇḍeti. Yathā pūraṇādayo "Sammāsambuddhamhā"ti paṭijānanti, evaṁ bhavampi nu paṭijānātīti attho. Idaṁ pana rājā na attano laddhiyā, loke mahājanena gahitapaṭiññāvasena pucchati. Atha Bhagavā Buddhasīhanādaṁ nadanto **yaṁ hi taṁ mahārājā**ti-ādimāha. Tattha **ahaṁ hi mahārājā**ti anuttaraṁ sabbaseṭṭhaṁ sabbaññutaññāṇasaṅkhātaṁ sammāsambodhiṁ ahaṁ abhisambuddhoti attho. **Samaṇabrāhmaṇā**ti

---

1. Gotamasāvakānañca (Sī, Syā)

၃-ကောသလသံယုတ္တ

၁-ပဌမဝဂ္ဂ

၁-ဒဟရသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၁၂။ ကောသလသံယုတ္တဿ ပဌမေ **ဘဂဝတာ သဒ္ဓိံ သမ္မောဒီ**တိ ယထာ ခမနီယာဒီနိ ပုစ္ဆန္တော ဘဂဝါ တေန၊ ဧဝံ သောပိ ဘဂဝတာ သဒ္ဓိံ သမပ္ပဝတ္တမောဒော အဟောသိ။ သီတောဒကံ ဝိယ ဥဏှောဒကေန သမ္မောဒိတံ ဧကီဘာဝံ အဂမာသိ။ ယာယ စ "ကစ္စိ ဘော ဂေါတမ ခမနီယံ၊ ကစ္စိ ယာပနီယံ၊ ကစ္စိ ဘောတော ဂေါတမဿ သာဝကာနဉ္စ[1] အပ္ပါဗာဓံ အပ္ပါတင်္ကံ လဟုဋ္ဌာနံ ဗလံ ဖာသုဝိဟာရော"တိအာဒိကာယ ကထာယ သမ္မောဒိ၊ တံ ပီတိပါမောဇ္ဇသင်္ခါတသမ္မောဒဇနနတော သမ္မောဒိတုံ ယုတ္တဘာဝတော စ **သမ္မောဒနီယံ၊** အတ္ထဗျဉ္ဇနမဓုရတာယ စိရမ္ပိ ကာလံ သာရေတုံ နိရန္တရံ ပဝတ္တေတုံ အရဟရူပတော သရိတဗ္ဗဘာဝတော စ **သာရဏီယံ။** သုယျမာနသုခတော စ သမ္မောဒနီယံ၊ အနုဿရိယမာနသုခတော သာရဏီယံ။ တထာ ဗျဉ္ဇနပရိသုဒ္ဓတာယ သမ္မောဒနီယံ၊ အတ္ထပရိသုဒ္ဓတာယ သာရဏီယန္တိ ဧဝံ အနေကေဟိ ပရိယာယေဟိ သမ္မောဒနီယံ ကထံ သာရဏီယံ ဝီတိသာရေတွာ ပရိယောသာပေတွာ နိဋ္ဌာပေတွာ ဣတော ပုဗ္ဗေ တထာဂတဿ အဒိဋ္ဌတ္တာ ဂုဏာဂုဏဝသေန ဂမ္ဘီရဘာဝံ ဝါ ဥတ္တာနဘာဝံ ဝါ အဇာနန္တော ဧကမန္တံ နိသီဒိ၊ ဧကမန္တံ နိသိန္နော ခေါ ယံ ဩဝဋ္ဋိကသာရံ ကတွာ အာဂတော လောကနိဿရဏဘဝေါက္ကန္တိပဉှံ သတ္ထု သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓတံ ပုစ္ဆိတုံ **ဘဝမ္ပိ နော**တိအာဒိမာဟ။

တတ္ထ **ဘဝမ္ပီ**တိ ပိ-ကာရော သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထေ နိပါတော၊ တေန စ ဆ သတ္ထာရေ သမ္ပိဏ္ဍေတိ။ ယထာ ပူရဏာဒယော "သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓမှာ"တိ ပဋိဇာနန္တိ၊ ဧဝံ ဘဝမ္ပိ နု ပဋိဇာနာတီတိ အတ္ထော။ ဣဒံ ပန ရာဇာ န အတ္တနော လဒ္ဓိယာ၊ လောကေ မဟာဇနေန ဂဟိတပဋိညာဝသေန ပုစ္ဆတိ။ အထ ဘဂဝါ ဗုဒ္ဓသီဟနာဒံ နဒန္တော **ယံ ဟိ တံ မဟာရာဇာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အဟံ ဟိ မဟာရာဇာ**တိ အနုတ္တရံ သဗ္ဗသေဋ္ဌံ သဗ္ဗညုတညာဏသင်္ခါတံ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ အဟံ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ အတ္ထော။ **သမဏဗြာဟ္မဏာ**တိ

၁-ဂေါတမသာဝကာနဉ္စ (သီ၊ သျာ)

pabbajjūpagamanena samaṇā, jātivasena brahmaṇā. **Saṅghino**ti-ādīsu pabbajitasamūhasaṅkhāto Saṁgho etesaṁ atthīti **saṅghino.** Sveva gaṇo etesaṁ atthīti **gaṇino**. Ācārasikkhāpanavasena tassa gaṇassa ācariyāti **gaṇācariyā. Ñātā**ti paññātā pākaṭā. "Appicchā santuṭṭhā appicchatāya vatthampina nivāsentī"ti evaṁ samuggato yaso etesaṁ atthīti **yasassino. Titthakarā**ti laddhikarā. **Sādhusammatā**ti "santo sappurisā"ti evaṁ sammatā. **Bahujanassā**ti assutavato andhabālaputhujjanassa. **Pūraṇo**ti-ādīni tesaṁ nāmagottāni. **Pūraṇo**ti hi nāmameva. Tathā **makkhalī**ti. So pana gosālāya jātattā **gosāloti** vutto. **Nāṭaputto**ti Nāṭassa putto. **Belaṭṭhaputto**ti Belaṭṭhassa putto. **Kaccāyano**ti Pakudhassa gottaṁ. Kesakambalassa dhāraṇato **Ajito Kesakambalo**ti vutto.

Tepi mayāti kappakolāhalaṁ Buddhakolāhalaṁ cakkavattikolāhalanti tīṇi kolāhalāni. Tattha "vassasatasahassamatthakekappuṭṭhānaṁ bhavissatī"ti kappakolāhalaṁ nāma hoti, "ito vassasatasahassamatthake loko vinassissati, mettaṁ mārisā bhāvetha, karuṇaṁ muditaṁ upekkhan"ti manussappathe devatā ghosentiyo vicaranti. "Vassasahassamatthake pana Buddho uppajjissatī"ti Buddhakolāhalaṁ nāma hoti, "ito vassasahassamatthake Buddho uppajjitvā dhammānudhammapaṭipadaṁ paṭipannena saṁgharatanena parivārito dhammaṁ desento vicarissatī"ti devatā ugghosenti. "Vassasatamatthake pana cakkavattī uppajjissatī"ti cakkavattikolāhalaṁ nāmahoti, "ito vassasatamatthake sattaratanasampanno catuddīpissaro sahassa[1] puttaparivāro vehāsaṅgamo cakkavattirājā uppajjissatī"ti devatā ugghosenti.

Imesu tīsu kolāhalesu ime cha Satthāro Buddhakolāhalaṁ sutvā ācariye payirupāsitvā cintāmaṇivijjādīni uggaṇhitvā "mayaṁ Buddhamhā"ti paṭiññaṁ katvā mahājanaparivutā janapadaṁ vicarantā anupubbena Sāvatthiyaṁ pattā. Tesaṁ upaṭṭhākā rājānaṁ upasaṅkamitvā "mahārāja Pūraṇo Kassapo -pa- Ajito Kesakambalo Buddho kira sabbaññū kirā"ti ārocesuṁ. Rājā "tumheva ne nimantetvā ānethā"ti

1. Parosahassa (Syā)

ပဗ္ဗဇ္ဇူပဂမနေန သမဏာ၊ ဇာတိဝသေန ဗြာဟ္မဏာ။ **သင်္ဃိနော**တိအာဒီသု ပဗ္ဗဇိတသမူဟသင်္ခါတော သံဃော ဧတေသံ အတ္ထီတိ **သင်္ဃိနော**။ သွေဝ ဂဏော ဧတေသံ အတ္ထီတိ **ဂဏိနော**။ အာစာရသိက္ခာပနဝသေန တဿ ဂဏဿ အာစရိယာတိ **ဂဏာစရိယာ**။ **ဉာတာ**တိ ပညာတာ ပါကဋာ။ "အပ္ပိစ္ဆာ သန္တုဋ္ဌာ အပ္ပိစ္ဆတာယ ဝတ္ထမ္ပိ န နိဝါသေန္တီ"တိ ဧဝံ သမုဂ္ဂတော ယသော ဧတေသံ အတ္ထီတိ **ယသဿိနော**။ **တိတ္ထကရာ**တိ လဒ္ဓိကရာ။ **သာဓုသမ္မတာ**တိ "သန္တော သပ္ပုရိသာ"တိ ဧဝံ သမ္မတာ။ **ဗဟုဇနဿာ**တိ အဿုတဝတော အန္ဓဗာလပုထုဇ္ဇနဿ။ **ပူရဏော**တိအာဒီနိ ဧတေသံ နာမဂေါတ္တာနိ။ **ပူရဏော**တိ ဟိ နာမမေဝ။ တထာ **မက္ခလီ**တိ။ သော ပန ဂေါသာလာယ ဇာတတ္တာ **ဂေါသာလော**တိ ဝုတ္တော။ **နာဋပုတ္တော**တိ နာဋဿ ပုတ္တော။ **ဗေလဋ္ဌပုတ္တော**တိ ဗေလဋ္ဌဿ ပုတ္တော။ **ကစ္စာယနော**တိ ပကုဓဿ ဂေါတ္တံ။ ကေသကမ္ဗလဿ ဓာရဏတော **အဇိတော ကေသကမ္ဗလော**တိ ဝုတ္တော။

တေပိ မယာတိ ကပ္ပကောလာဟလံ ဗုဒ္ဓကောလာဟလံ စက္ကဝတ္တိကောလာဟလန္တိ တီဏိ ကောလာဟလာနိ။ တတ္ထ "ဝဿသတသဟဿမတ္ထကေ ကပ္ပုဋ္ဌာနံ ဘဝိဿတီ"တိ ကပ္ပကောလာဟလံ နာမ ဟောတိ၊ "ဣတော ဝဿသတသဟဿမတ္ထကေ လောကော ဝိနဿိဿတိ၊ မေတ္တံ မာရိသာ ဘာဝေထ၊ ကရုဏံ မုဒိတံ ဥပေက္ခ"န္တိ မနုဿပ္ပထေ ဒေဝတာ ဃောသေန္တိယော ဝိစရန္တိ။ "ဝဿသဟဿမတ္ထကေ ပန ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတီ"တိ ဗုဒ္ဓကောလာဟလံ နာမ ဟောတိ၊ "ဣတော ဝဿသဟဿမတ္ထကေ ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပဒံ ပဋိပန္နေန သံဃရတနေန ပရိဝါရိတော ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဝိစရိဿတီ"တိ ဒေဝတာ ဥဂ္ဃောသေန္တိ။ "ဝဿသတမတ္ထကေ ပန စက္ကဝတ္တီ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတီ"တိ စက္ကဝတ္တိကောလာဟလံ နာမ ဟောတိ၊ "ဣတော ဝဿသတမတ္ထကေ သတ္တရတနသမ္ပန္နော စတုဒ္ဒီပိဿရော သဟဿ[၁]ပုတ္တပရိဝါရော ဝေဟာသင်္ဂမော စက္ကဝတ္တိရာဇာ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတီ"တိ ဒေဝတာ ဥဂ္ဃောသေန္တိ။

ဣမေသု တီသု ကောလာဟလေသု ဣမေ ဆ သတ္ထာရော ဗုဒ္ဓကောလာဟလံ သုတွာ အာစရိယေ ပယိရုပါသိတွာ စိန္တာမဏိဝိဇ္ဇာဒီနိ ဥဂ္ဂဏှိတွာ "မယံ ဗုဒ္ဓမှာ"တိ ပဋိညံ ကတွာ မဟာဇနပရိဝုတာ ဇနပဒံ ဝိစရန္တာ အနုပုဗ္ဗေန သာဝတ္ထိယံ ပတ္တာ။ တေသံ ဥပဋ္ဌာကာ ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိတွာ "မဟာရာဇ ပူရဏော ကဿပေါ။ပ။ အဇိတော ကေသကမ္ဗလော ဗုဒ္ဓေါ ကိရ သဗ္ဗညူ ကိရာ"တိ အာရောစေသုံ။ ရာဇာ "တုမှေဝ နေ နိမန္တေတွာ အာနေထာ"တိ

၁-ပရောသဟဿ (သျာ)

āha. Te gantvā tehi “rājā vo nimanteti, rañño gehe bhikkhaṁ gaṇhathā”ti vuttā gantuṁ na ussahanti[1], punappunaṁ vuccamānā upaṭṭhākānaṁ cittānurakkhaṇatthāya adhivāsetvā sabbe ekatova agamaṁsu. Rājā āsanāni paññāpetvā “nisīdantū”ti āha. Nigguṇānaṁ[2] attabhāve rājusmā nāma pharati, te mahārahesu āsanesu nisīditum asakkontā phalakesu ceva bhūmiyaṁ ca nisīdiṁsu.

Rājā “ettakeneva natthi tesaṁ anto sukkadhammo”ti vatvā āhāraṁ adatvāva tālato patitaṁ muggarena pothento viya “tumhe Buddhā, na Buddhā”ti pañhaṁ pucchi. Te cintayiṁsu “sace ‘Buddhamhā’ti vakkhāma, rājā Buddhavisaye pañhaṁ pucchitvā kathetuṁ asakkonte ‘tumhe mayaṁ Buddhāti mahājanaṁ vañcetvā āhiṇḍathā’ti jivhampi chindāpeyya, aññampi anatthaṁ kareyyā”ti sakapaṭiññāya eva “na mayaṁ Buddhā”ti vadiṁsu. Atha ne rājā gehato nikaḍḍhāpesi. Te rājagharato nikkhante upaṭṭhākā pucchiṁsu “kiṁ ācariyā rājā tumhe pañhaṁ pucchitvā sakkārasammānaṁ akāsī”ti. Rājā “Buddhā tumhe”ti pucchi, tato mayaṁ “sace ayaṁ rājā Buddhavisaye pañhaṁ kathiyamānaṁ ajānanto amhesu manaṁ padosessati, bahuṁ apuññaṁ pasavissatī”ti rañño anukampāya “na mayaṁ Buddhā”ti vadimhā, mayaṁ pana Buddhā eva, amhākaṁ Buddhabhāvo udakena dhovitvāpi harituṁ na sakkāti. Iti bahiddhā “Buddhamhā”ti āhaṁsu, rañño santike “na mayaṁ Buddhā”ti vadiṁ sūti, idaṁ gahetvā rājā evamāha. Tattha **kiṁ pana bhavaṁ Gotamo daharo ceva jātiyā, navo ca pabbajjāyā**ti idaṁ attano paṭiññaṁ gahetvā vadati. Tattha **kin**ti paṭikkhepavacanaṁ. Ete jātimahallakā ca cirapabbajitā ca “Buddhamhā”ti na paṭijānanti, bhavaṁ Gotamo jātiyā ca daharo pabbajjāya ca navo kiṁ paṭijānāti, mā paṭijānāhīti attho.

Na uññātabbāti na avajānitabbā. **Na paribhotabbā**ti na paribhavitabbā. **Katame cattāro**ti kathetukamyatāpucchā. **Khattiyo**ti rājakumāro. **Urago**ti āsīviso. **Aggī**ti aggiyeva. **Bhikkhū**ti imasmiṁ pana pade desanākusalatāya attānaṁ abbhantaraṁ katvā sīlavantaṁ pabbajitaṁ dasseti.

1. Na ussahantā (Ka) 2. Nigaṇṭhānaṁ (Syā)

အာဟ။ တေ ဂန္တွာ တေဟိ “ရာဇာ ဝေါ နိမန္တေတိ၊ ရညော ဂေဟေ ဘိက္ခံ ဂဏှထာ”တိ ဝုတ္တာ ဂန္တုံ န ဥဿဟန္တိ[၁]၊ ပုနပ္ပုနံ ဝုစ္စမာနာ ဥပဋ္ဌာကာနံ စိတ္တာနုရက္ခဏတ္ထာယ အဓိဝါသေတွာ သဗ္ဗေ ဧကတောဝ အဂမံသု။ ရာဇာ အာသနာနိ ပညာပေတွာ “နိသီဒန္တူ”တိ အာဟ။ နိဂ္ဂုဏာနံ[၂] အတ္တဘာဝေ ရာဇုသ္မာ နာမ ဖရတိ၊ တေ မဟာရဟေသု အာသနေသု နိသီဒိတုံ အသက္ကောန္တာ ဖလကေသု စေဝ ဘူမိယံ စ နိသီဒိံသု။

ရာဇာ “ဧတ္တကေနေဝ နတ္ထိ တေသံ အန္တော သုက္ကဓမ္မော”တိ ဝတွာ အာဟာရံ အဒတွာဝ တာလတော ပတိတံ မုဂ္ဂရေန ပေါထေန္တော ဝိယ “တုမှေ ဗုဒ္ဓါ၊ န ဗုဒ္ဓါ”တိ ပဉှံ ပုစ္ဆိ။ တေ စိန္တယိံသု “သစေ ‘ဗုဒ္ဓမှာ’တိ ဝက္ခာမ၊ ရာဇာ ဗုဒ္ဓဝိသယေ ပဉှံ ပုစ္ဆိတွာ ကထေတုံ အသက္ကောန္တေ ‘တုမှေ မယံ ဗုဒ္ဓါတိ မဟာဇနံ ဝဉ္စေတွာ အာဟိဏ္ဍထာ’တိ ဇိဝှမ္ပိ ဆိန္ဒာပေယျ၊ အညမ္ပိ အနတ္ထံ ကရေယျာ”တိ သကပဋိညာယ ဧဝ “န မယံ ဗုဒ္ဓါ”တိ ဝဒိံသု။ အထ နေ ရာဇာ ဂေဟတော နိကၰာပေသိ။ တေ ရာဇဃရတော နိက္ခန္တေ ဥပဋ္ဌာကာ ပုစ္ဆိံသု “ကိံ အာစရိယာ ရာဇာ တုမှေ ပဉှံ ပုစ္ဆိတွာ သက္ကာရသမ္မာနံ အကာသီ”တိ။ ရာဇာ “ဗုဒ္ဓါ တုမှေ”တိ ပုစ္ဆိ၊ တတော မယံ “သစေ အယံ ရာဇာ ဗုဒ္ဓဝိသယေ ပဉှံ ကထိယမာနံ အဇာနန္တော အမှေသု မနံ ပဒေါသေဿတိ၊ ဗဟုံ အပုညံ ပသဝိဿတီ”တိ ရညော အနုကမ္ပာယ “န မယံ ဗုဒ္ဓါ”တိ ဝဒိမှာ၊ မယံ ပန ဗုဒ္ဓါ ဧဝ၊ အမှာကံ ဗုဒ္ဓဘာဝေါ ဥဒကေန ဓောဝိတွာပိ ဟရိတုံ န သက္ကာတိ။ ဣတိ ဗဟိဒ္ဓါ “ဗုဒ္ဓမှာ”တိ အာဟံသု၊ ရညော သန္တိကေ “န မယံ ဗုဒ္ဓါ”တိ ဝဒိံသူတိ၊ ဣဒံ ဂဟေတွာ ရာဇာ ဧဝမာဟ။ တတ္ထ **ကိံ ပန ဘဝံ ဂေါတမော ဒဟရော စေဝ ဇာတိယာ၊ နဝေါ စ ပဗ္ဗဇ္ဇာယာ**တိ ဣဒံ အတ္တနော ပဋိညံ ဂဟေတွာ ဝဒတိ။ တတ္ထ **ကိန္တိ** ပဋိက္ခေပဝစနံ။ ဧတေ ဇာတိမဟလ္လကာ စ စိရပဗ္ဗဇိတာ စ “ဗုဒ္ဓမှာ”တိ န ပဋိဇာနန္တိ၊ ဘဝံ ဂေါတမော ဇာတိယာ စ ဒဟရော ပဗ္ဗဇ္ဇာယ စ နဝေါ ကိံ ပဋိဇာနာတိ၊ မာ ပဋိဇာနာဟီတိ အတ္ထော။

န ဥညာတဗ္ဗာတိ န အဝဇာနိတဗ္ဗာ။ **န ပရိဘောတဗ္ဗာ**တိ န ပရိဘဝိတဗ္ဗာ။ **ကတမေ စတ္တာရော**တိ ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာ။ **ခတ္တိယော**တိ ရာဇကုမာရော။ **ဥရဂေါ**တိ အာသီဝိသော။ **အဂ္ဂီ**တိ အဂ္ဂိယေဝ။ **ဘိက္ခူ**တိ ဣမသ္မိံ ပန ပဒေ ဒေသနာကုသလတာယ အတ္တာနံ အဗ္ဘန္တရံ ကတွာ သီလဝန္တံ ပဗ္ဗဇိတံ ဒဿေတိ။

၁-န ဥဿဟန္တာ (က) ၂-နိဂဏ္ဌာနံ (သျာ)

Ettha ca daharaṁ rājakumāraṁ disvā ukkamitvā maggaṁ adento pārupanaṁ anapanento nisinnāsanato anuṭṭhahanto hatthipiṭṭhādīhi anotaranto heṭṭhā katvā maññanavasena aññampi evarūpaṁ anācāraṁ karonto khattiyaṁ avajānāti nāma. “Bhaddako vatāyaṁ rājakumāro mahākaṇḍo[1] mahodaro kiṁ nāma yaṁkiñci corūpaddavaṁ vūpasametuṁ yattha katthaci ṭhāne rajjaṁ anusāsituṁ sakkhissatī”ti-ādīni vadanto paribhoti nāma. Añjanisalākamattampi āsīvisapotakaṁ kaṇṇādīsu piḷandhanto aṅhulimpi jivhampi ḍaṁsāpento uragaṁ avajānāti nāma. “Bhaddako vatāyaṁ āsīviso udakadeḍḍubho viya kiṁ nāma kiñcadeva ḍaṁsituṁ kassacideva kāye visaṁ pharituṁ sakkhissatī”ti-ādīni vadanto paribhoti nāma. Khajjopanakamattampi aggiṁ gahetvā hatthena kīḷanto bhaṇḍukkhalikāya khipanto cūḷāya vā sayanapiṭṭhasāṭakapasibbakādīsu vā ṭhapento[2] aggiṁ avajānāti nāma. “Bhaddako vatāyaṁ aggi kataraṁ nu kho yāgubhattaṁ pacissati, kataraṁ macchamaṁsaṁ, kassa sītaṁ vinodessatī”ti-ādīni vadanto paribhoti nāma. Daharasāmaṇerampi pana disvā ukkamitvā maggaṁ adentoti rājakumāre vuttaṁ anācāraṁ karonto bhikkhuṁ avajānāti nāma. “Bhaddako vatāyaṁ sāmaṇero mahākaṇṭho mahodaro yaṁkiñci Buddhavacanaṁ uggahetuṁ yaṁkiñci araññaṁ ajjhegāhetvā vasituṁ sakkhissati, saṁghattherakāle manāpo bhavissatī”ti-ādīni vadanto paribhoti nāma. Taṁ sabbampi na kātabbanti dassento **na uññātabbo na paribhotabbo**ti āha.

Etadavocāti etaṁ gāthābandhaṁ avoca. Gāthā ca nāmetā tadatthadīpanāpi honti visesatthadīpanāpi, tatrimā tadatthampi visesatthampi dīpentiyeva. Tattha **khattiyan**ti khettānaṁ adhipatiṁ. Vuttaṁ hetaṁ “khettānaṁ adhipatīti kho Vāseṭṭha ‘khattiyo khattiyo’tveva dutiyaṁ akkharaṁ upanibbattan”ti[3]. **Jātisampannan**ti tāyeva khattiyajātiyā jātisampannaṁ. **Abhijātan**ti tīṇi kulāni atikkamitvā jātaṁ.

Ṭhānaṁ hīti kāraṇaṁ vijjati. **Manujindo**ti manussajeṭṭako. **Rājadaṇḍenā**ti rañño uddhaṭadaṇḍena, so appako nāma na hoti, dasasahassavīsatisahassappamāṇo hotiyeva. **Tasmiṁ pakkamate**

1. Mahākaṇṇo (Sī), mahāgaṇḍo (Syā) 2. Khipanto (Syā) 3. Dī 3. 77 piṭṭhe.

ဧတ္ထ စ ဒဟရံ ရာဇကုမာရံ ဒိသွာ ဥက္ကမိတွာ မဂ္ဂံ အဒေန္တော ပါရုပနံ အနပနေန္တော နိသိန္နာသနတော အနုဋ္ဌဟန္တော ဟတ္ထိပိဋ္ဌာဒီဟိ အနောတရန္တော ဟေဋ္ဌာ ကတွာ မညနဝသေန အညမ္ပိ ဧဝရူပံ အနာစာရံ ကရောန္တော ခတ္တိယံ အဝဇာနာတိ နာမ။ “ဘဒ္ဒကော ဝတာယံ ရာဇကုမာရော မဟာကဏ္ဍော[၁] မဟောဒရော ကိံ နာမ ယံကိဉ္စိ စောရူပဒ္ဒဝံ ဝူပသမေတုံ ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဌာနေ ရဇ္ဇံ အနုသာသိတုံ သက္ခိဿတီ”တိအာဒီနိ ဝဒန္တော ပရိဘောတိ နာမ။ အဉ္ဇနိသလာကမတ္တမ္ပိ အာသီဝိသပေါတကံ ကဏ္ဏာဒီသု ပိဠန္ဓန္တော အင်္ဂုလိမ္ပိ ဇိဝှမ္ပိ ဍံသာပေန္တော ဥရဂံ အဝဇာနာတိ နာမ။ “ဘဒ္ဒကော ဝတာယံ အာသီဝိသော ဥဒကဒေဍ္ဍုဘော ဝိယ ကိံ နာမ ကိဉ္စိဒေဝ ဍံသိတုံ ကဿစိဒေဝ ကာယေ ဝိသံ ဖရိတုံ သက္ခိဿတီ”တိအာဒီနိ ဝဒန္တော ပရိဘောတိ နာမ။ ခဇ္ဇောပနကမတ္တမ္ပိ အဂ္ဂိံ ဂဟေတွာ ဟတ္ထေန ကီဠန္တော ဘဏ္ဍုက္ခလိကာယ ခိပန္တော စူဠာယ ဝါ သယနပိဋ္ဌသာဋကပသိဗ္ဗကာဒီသု ဝါ ဌပေန္တော[၂] အဂ္ဂိံ အဝဇာနာတိ နာမ။ “ဘဒ္ဒကော ဝတာယံ အဂ္ဂိ ကတရံ နု ခေါ ယာဂုဘတ္တံ ပစိဿတိ၊ ကတရံ မစ္ဆမံသံ၊ ကဿ သီတံ ဝိနောဒေဿတီ”တိအာဒီနိ ဝဒန္တော ပရိဘောတိ နာမ။ ဒဟရသာမဏေရမ္ပိ ပန ဒိသွာ ဥက္ကမိတွာ မဂ္ဂံ အဒေန္တောတိ ရာဇကုမာရေ ဝုတ္တံ အနာစာရံ ကရောန္တော ဘိက္ခုံ အဝဇာနာတိ နာမ။ “ဘဒ္ဒကော ဝတာယံ သာမဏေရော မဟာကဏ္ဌော မဟောဒရော ယံကိဉ္စိ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဟေတုံ ယံကိဉ္စိ အရညံ အဇ္ဈောဂါဟေတွာ ဝသိတုံ သက္ခိဿတိ၊ သံဃတ္ထေရကာလေ မနာပေါ ဘဝိဿတီ”တိအာဒီနိ ဝဒန္တော ပရိဘောတိ နာမ။ တံ သဗ္ဗမ္ပိ န ကာတဗ္ဗန္တိ ဒဿေန္တော **န ဥညာတဗ္ဗော န ပရိဘောတဗ္ဗော**တိ အာဟ။

ဧတဒဝေါစာတိ ဧတံ ဂါထာဗန္ဓံ အဝေါစ။ ဂါထာ စ နာမေတာ တဒတ္ထဒီပနာပိ ဟောန္တိ ဝိသေသတ္ထဒီပနာပိ၊ တတြိမာ တဒတ္ထမ္ပိ ဝိသေသတ္ထမ္ပိ ဒီပေန္တိယေဝ။ တတ္ထ **ခတ္တိယ**န္တိ ခေတ္တာနံ အဓိပတိံ။ ဝုတ္တံ ဟေတံ “ခေတ္တာနံ အဓိပတီတိ ခေါ ဝါသေဋ္ဌ ‘ခတ္တိယော ခတ္တိယော’တွေဝ ဒုတိယံ အက္ခရံ ဥပနိဗ္ဗတ္တ”န္တိ[၃]။ **ဇာတိသမ္ပန္န**န္တိ တာယေဝ ခတ္တိယဇာတိယာ ဇာတိသမ္ပန္နံ။ **အဘိဇာတ**န္တိ တီဏိ ကုလာနိ အတိက္ကမိတွာ ဇာတံ။

ဌာနံ ဟီတိ ကာရဏံ ဝိဇ္ဇတိ။ **မနုဇိန္ဒော**တိ မနုဿဇေဋ္ဌကော။ **ရာဇဒဏ္ဍေနာ**တိ ရညော ဥဒ္ဓဋဒဏ္ဍေန၊ သော အပ္ပကော နာမ န ဟောတိ၊ ဒသသဟဿဝီသတိသဟဿပ္ပမာဏော ဟောတိယေဝ။ **တသ္မိံ ပက္ကမတေ**

၁-မဟာကဏ္ဏော (သီ)၊ မဟာဂဏ္ဍော (သျာ) ၂-ခိပန္တော (သျာ) ၃-ဒီ ၃-၇၇-ပိဋ္ဌေ။

bhusanti tasmiṁ puggale balava-upakkamaṁ upakkamati. **Rakkhaṁ jīvitamattano**ti attano jīvitaṁ rakkhamāno taṁ khattiyaṁ parivajjeyya na ghaṭṭeyya.

Uccāvacehīhi nānāvidhehi. **Vaṇṇehī**ti saṇṭhānehi. Yena yena[1] hi vaṇṇena caranto gocaraṁ labhati, yadi sappavaṇṇena, yadi deḍḍubhavaṇṇena, yadi dhamanivaṇṇena, antamaso kalandakavaṇṇenapi caratiyeva. **Āsajjā**ti patvā. **Bālan**ti yena bālena ghaṭṭito, taṁ bālaṁ naraṁ vā nāriṁ vā ḍaṁseyya.

Pahūtabhakkhanti bahubhakkhaṁ. Aggissa hi abhakkhaṁ nāma natthi. **Jālinan**ti jālavantaṁ. **Pāvakan**ti aggiṁ. Pāvagantipi pāṭho. **Kaṇhavattanin**ti vattanīti maggo, [2]agginā gatamaggo[2] kaṇho hoti kāḷako, tasmā "kaṇhavattanī"ti vuccati.

Mahā hutvānāti mahanto hutvā. Aggi hi ekadā yāvabrahmalokappamāṇopi hoti. **Jāyanti tattha pārohā**ti tattha agginā daḍḍhavane pārohā jāyanti. Pārohāti tiṇarukkhādayo vuccanti. Te hi agginā daḍḍhaṭṭhāne mūlamattepi avasiṭṭhe pādato rohanti jāyanti vaḍḍhanti, tasmā "pārohā"ti vuccanti. Puna rohanatthena vā **pārohā**. **Ahorattānamaccaye**ti rattindivānaṁ atikkame. Nidāghepi deve vuṭṭhamatte jāyanti.

Bhikkhu ḍahati tejasāti ettha akkosantaṁ paccakkosanto bhaṇḍantaṁ paṭibhaṇḍanto paharantaṁ paṭipaharanto bhikkhu nāma kiñci bhikkhutejasā ḍahituṁ na sakkoti. Yo pana akkosantaṁ na paccakkosati, bhaṇḍantaṁ na paṭibhaṇḍati, paharantaṁ na paṭipaharati, tasmiṁ vippaṭipanno tassa sīlatejena ḍayhati. Tenevetaṁ vuttaṁ. **Na tassa puttā pasavo**ti tassa puttadhītaropi gomahiṁsakukkuṭasūkarādayo pasavopi[3] na bhavanti, vinassantīti attho. **Dāyādā vindare dhanan**ti tassa dāyādāpi dhanaṁ na vindanti. **Tālāvatthū bhavanti te**ti te bhikkhutejasā daḍḍhā vatthumattāvasiṭṭho matthakacchinnatālo viya bhavanti, puttadhītādivasena na vaḍḍhantīti attho.

1. Yena kenaci (Syā) 2-2. So (Ka) 3. Sabbepi (Syā)

ဘုသန္တိ တသ္မိံ ပုဂ္ဂလေ ဗလဝဥပက္ကမံ ဥပက္ကမတိ။ **ရက္ခံ ဇီဝိတမတ္တနော**တိ အတ္တနော ဇီဝိတံ ရက္ခမာနော တံ ခတ္တိယံ ပရိဝဇ္ဇေယျ န ဃဋ္ဋေယျ။

ဥစ္စာဝစေဟီဟိ နာနာဝိဓေဟိ။ **ဝဏ္ဏေဟီ**တိ သဏ္ဌာနေဟိ။ ယေန ယေန[၁] ဟိ ဝဏ္ဏေန စရန္တော ဂေါစရံ လဘတိ၊ ယဒိ သပ္ပဝဏ္ဏေန၊ ယဒိ ဒေဍ္ဍုဘဝဏ္ဏေန၊ ယဒိ ဓမနိဝဏ္ဏေန၊ အန္တမသော ကလန္ဒကဝဏ္ဏေနပိ စရတိယေဝ။ **အာသဇ္ဇာ**တိ ပတွာ။ **ဗာလန္တိ** ယေန ဗာလေန ဃဋ္ဋိတော၊ တံ ဗာလံ နရံ ဝါ နာရိံ ဝါ ဍံသေယျ။

ပဟူတဘက္ခန္တိ ဗဟုဘက္ခံ။ အဂ္ဂိဿ ဟိ အဘက္ခံ နာမ နတ္ထိ။ **ဇာလိနန္တိ** ဇာလဝန္တံ။ **ပါဝကန္တိ** အဂ္ဂိံ။ ပါဝဂန္တိပိ ပါဌော။ **ကဏှဝတ္တနိန္တိ** ဝတ္တနီတိ မဂ္ဂေါ၊ [၂]အဂ္ဂိနာ ဂတမဂ္ဂေါ[၂] ကဏှော ဟောတိ ကာဠကော၊ တသ္မာ "ကဏှဝတ္တနီ"တိ ဝုစ္စတိ။

မဟာ ဟုတွာနတိ မဟန္တော ဟုတွာ။ အဂ္ဂိ ဟိ ဧကဒါ ယာဝဗြဟ္မလောကပ္ပမာဏောပိ ဟောတိ။ **ဇာယန္တိ တတ္ထ ပါရောဟာ**တိ တတ္ထ အဂ္ဂိနာ ဒဍ္ဎဝနေ ပါရောဟာ ဇာယန္တိ။ **ပါရောဟာ**တိ တိဏရုက္ခာဒယော ဝုစ္စန္တိ။ တေ ဟိ အဂ္ဂိနာ ဒဍ္ဎဋ္ဌာနေ မူလမတ္တေပိ အဝသိဋ္ဌေ ပါဒတော ရောဟန္တိ ဇာယန္တိ ဝဍ္ဎန္တိ၊ တသ္မာ "ပါရောဟာ"တိ ဝုစ္စန္တိ။ ပုန ရောဟနတ္ထေန ဝါ **ပါရောဟာ။ အဟောရတ္တာနမစ္စယေ**တိ ရတ္တိန္ဒိဝါနံ အတိက္ကမေ။ နိဒါဃေပိ ဒေဝေ ဝုဋ္ဌမတ္တေ ဇာယန္တိ။

ဘိက္ခု ဍဟတိ တေဇသာတိ ဧတ္ထ အက္ကောသန္တံ ပစ္စက္ကောသန္တော ဘဏ္ဍန္တံ ပဋိဘဏ္ဍန္တော ပဟရန္တံ ပဋိပဟရန္တော ဘိက္ခု နာမ ကိဉ္စိ ဘိက္ခုတေဇသာ ဍဟိတုံ န သက္ကောတိ။ ယော ပန အက္ကောသန္တံ န ပစ္စက္ကောသတိ၊ ဘဏ္ဍန္တံ န ပဋိဘဏ္ဍတိ၊ ပဟရန္တံ န ပဋိပဟရတိ၊ တသ္မိံ ဝိပ္ပဋိပန္နော တဿ သီလတေဇေန ဍယှတိ။ တေနေဝေတံ ဝုတ္တံ။ **န တဿ ပုတ္တာ ပသဝေါ**တိ တဿ ပုတ္တဓီတရောပိ ဂေါမဟိံသကုက္ကုဋသူကရာဒယော ပသဝေါပိ[၃] န ဘဝန္တိ၊ ဝိနဿန္တီတိ အတ္ထော။ **ဒါယာဒါ ဝိန္ဒရေ ဓနန္တိ** တဿ ဒါယာဒါပိ ဓနံ န ဝိန္ဒန္တိ။ **တာလာဝတ္ထူ ဘဝန္တိ တေ**တိ တေ ဘိက္ခုတေဇသာ ဒဍ္ဎာ ဝတ္ထုမတ္တာဝသိဋ္ဌော မတ္ထကစ္ဆိန္နတာလော ဝိယ ဘဝန္တိ၊ ပုတ္တဓီတာဒိဝသေန န ဝဍ္ဎန္တီတိ အတ္ထော။

၁-ယေန ကေနစိ (သျာ) ၂-၂-သော (က) ၃-သဗ္ဗေပိ (သျာ)

Tasmāti yasmā samaṇatejena daḍḍhā matthakacchinnatālo viya aviruḷhidhammā bhavanti, tasmā. **Sammadeva samācare**ti sammā samācareyya. Sammā samācarantena pana kiṁ kātabbanti? Khattiyaṁ tāva nissāya laddhabbaṁ gāmanigamayānavāhanādi-ānisaṁsaṁ, uragaṁ nissāya tassa kīḷāpanena laddhabbaṁ vatthahiraññasuvaṇṇādi-ānisaṁsaṁ, aggiṁ nissāya tassānubhāvena patabbaṁ yāgubhattapacanasītavinodanādi-ānisaṁsaṁ, bhikkhuṁ nissāya tassa vasena pattabbaṁ asutasavanasutapariyodapanasaggamaggādhigamādi-ānisaṁsaṁ sampassamānena "ete nissāya pubbe vuttappakāro ādīnavo atthi, kiṁ imehī"ti na sabbaso[1] pahātabbā[2]. Issariyatthikena pana vuttappakāraṁ avajānanañca paribhavanañca akatvā pubbuṭṭhāyipacchānipātitādīhi upāyehi khattiyakumāro tosetabbo, evaṁ tato issariyaṁ adhigamissati. Ahituṇḍikena urage vissāsaṁ akatvā nāgavijjaṁ parivattetvā ajapadena daṇḍena gīvāya gahetvā visaharena mūlena dāṭhā dhovitvā peḷāyaṁ pakkhipitvā kīḷāpentena caritabbaṁ. Evaṁ taṁ nissāya ghāsacchādanādīni labhissati. Yāgupacanādīni kattukāmena aggiṁ vissāsena bhaṇḍukkhalikādīsu apakkhipitvā hatthehi anāmasantena gomayacuṇṇādīhi jāletvā yāgupacanādīni kattabbāni, evaṁ taṁ nissāya ānisaṁsaṁ labhissati. Asutasavanādīni patthayantenapi bhikkhuṁ ativissāsena vejjakammanavakammādīsu[3] ayojetvā catūhi paccayehi sakkaccaṁ upaṭṭhātabbo, evaṁ taṁ nissāya asutapubbaṁ Buddhavacanaṁ asutapubbaṁ pañhāvinicchayaṁ diṭṭhadhammikasamparāyikaṁ atthaṁ tisso kulasampattiyo[4] cha kāmasaggāni nava ca brahmaloke patvā amatamahānibbānadassanampi labhissatīti imamatthaṁ sandhāya **sammadeva samācare**ti āha.

Etadavocāti dhammadesanaṁ sutvā pasanno pasādaṁ āvikaronto etaṁ "abhikkantan"ti-ādivacanaṁ avoca. Tattha **abhikkantan**ti abhikantaṁ[5] ati-iṭṭhaṁ atimanāpaṁ, atisundaranti attho. Ettha ekena abhikkantasaddena desanaṁ thometi "abhikkantaṁ bhante yadidaṁ Bhagavato dhammadesanā"ti. Ekena

1. Na sabbasova (Sī, Syā) 2. Pahātabbo (Syā)
3. Vejjakammadūtakammādīsu (Sī), vejjakammadūtakammanavakammādīsu (Syā)
4. Kusalasampattiyo (Sī, Syā) 5. Atikantaṁ (Syā)

တသ္မာတိ ယသ္မာ သမဏတေဇေန ဒဍ္ဎာ မတ္ထကစ္ဆိန္နတာလော ဝိယ အဝိရူဠှိဓမ္မာ ဘဝန္တိ၊ တသ္မာ။ **သမ္မဒေဝ သမာစရေ**တိ သမ္မာ သမာစရေယျ။ သမ္မာ သမာစရန္တေန ပန ကိံ ကာတဗ္ဗန္တိ? ခတ္တိယံ တာဝ နိဿာယ လဒ္ဓဗ္ဗံ ဂါမနိဂမယာနဝါဟနာဒိအာနိသံသံ, ဥရဂံ နိဿာယ တဿ ကီဠာပနေန လဒ္ဓဗ္ဗံ ဝတ္ထဟိရညသုဝဏ္ဏာဒိအာနိသံသံ, အဂ္ဂိံ နိဿာယ တဿာနုဘာဝေန ပတ္တဗ္ဗံ ယာဂုဘတ္တပစနသီတဝိနောဒနာဒိအာနိသံသံ, ဘိက္ခုံ နိဿာယ တဿ ဝသေန ပတ္တဗ္ဗံ အသုတသဝနသုတပရိယောဒပနသဂ္ဂမဂ္ဂါဓိဂမာဒိအာနိသံသံ သမ္ပဿမာနေန "ဧတေ နိဿာယ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တပ္ပကာရော အာဒီနဝေါ အတ္ထိ၊ ကိံ ဣမေဟီ"တိ န သဗ္ဗသော[၁] ပဟာတဗ္ဗာ[၂]။ ဣဿရိယတ္ထိကေန ပန ဝုတ္တပ္ပကာရံ အဝဇာနနဉ္စ ပရိဘဝနဉ္စ အကတွာ ပုဗ္ဗုဋ္ဌာယိပစ္ဆာနိပါတိတာဒီဟိ ဥပါယေဟိ ခတ္တိယကုမာရော တောသေတဗ္ဗော၊ ဧဝံ တတော ဣဿရိယံ အဓိဂမိဿတိ။ အဟိတုဏ္ဍိကေန ဥရဂေ ဝိဿာသံ အကတွာ နာဂဝိဇ္ဇံ ပရိဝတ္တေတွာ အဇပဒေန ဒဏ္ဍေန ဂီဝါယ ဂဟေတွာ ဝိသဟရေန မူလေန ဒါဌာ ဓောဝိတွာ ပေဠာယံ ပက္ခိပိတွာ ကီဠာပေန္တေန စရိတဗ္ဗံ။ ဧဝံ တံ နိဿာယ ဃာသစ္ဆာဒနာဒီနိ လဘိဿတိ။ ယာဂုပစနာဒီနိ ကတ္တုကာမေန အဂ္ဂိံ ဝိဿာသေန ဘဏ္ဍုက္ခလိကာဒီသု အပက္ခိပိတွာ ဟတ္ထေဟိ အနာမသန္တေန ဂေါမယစုဏ္ဏာဒီဟိ ဇာလေတွာ ယာဂုပစနာဒီနိ ကတ္တဗ္ဗာနိ၊ ဧဝံ တံ နိဿာယ အာနိသံသံ လဘိဿတိ။ အသုတသဝနာဒီနိ ပတ္ထယန္တေနပိ ဘိက္ခုံ အတိဝိဿာသေန ဝေဇ္ဇကမ္မနဝကမ္မာဒီသု[၃] အယောဇေတွာ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ သက္ကစ္စံ ဥပဋ္ဌာတဗ္ဗော၊ ဧဝံ တံ နိဿာယ အသုတပုဗ္ဗံ ဗုဒ္ဓဝစနံ အသုတပုဗ္ဗံ ပဉှာဝိနိစ္ဆယံ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကံ အတ္ထံ တိဿော ကုလသမ္ပတ္တိယော[၄] ဆ ကာမသဂ္ဂါနိ နဝ စ ဗြဟ္မလောကေ ပတွာ အမတမဟာနိဗ္ဗာနဒဿနမ္ပိ လဘိဿတီတိ ဣမမတ္ထံ သန္ဓာယ **သမ္မဒေဝ သမာစရေ**တိ အာဟ။

ဧတဒဝေါစာတိ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ပသန္နော ပသာဒံ အာဝိကရောန္တော ဧတံ "အဘိက္ကန္တ"န္တိအာဒိဝစနံ အဝေါစ။ တတ္ထ **အဘိက္ကန္တ**န္တိ အဘိကန္တံ[၅] အတိဣဋ္ဌံ အတိမနာပံ၊ အတိသုန္ဒရန္တိ အတ္ထော။ ဧတ္ထ ဧကေန အဘိက္ကန္တသဒ္ဒေန ဒေသနံ ထောမေတိ "အဘိက္ကန္တံ ဘန္တေ ယဒိဒံ ဘဂဝတော ဓမ္မဒေသနာ"တိ။ ဧကေန

၁-န သဗ္ဗသောဝ (သီ၊ သျာ) ၂-ပဟာတဗ္ဗော (သျာ)
၃-ဝေဇ္ဇကမ္မဒူတကမ္မာဒီသု (သီ)၊ ဝေဇ္ဇကမ္မဒူတကမ္မနဝကမ္မာဒီသု (သျာ)
၄-ကုသလသမ္ပတ္တိယော (သီ၊ သျာ) ၅-အတိကန္တံ (သျာ)

attano pasādaṁ “abhikkantaṁ bhante yadidaṁ Bhagavato dhammadesanaṁ āgamma mama pasādo”ti.

Tato paraṁ catūhi upamāhi desanaṁyeva thometi. Tattha **nikkujjitan**ti adhomukhaṭhapitaṁ, heṭṭhāmukhajātaṁ vā. **Ukkujjeyyā**ti uparimukhaṁ kareyya. **Paṭicchannan**ti tiṇapaṇṇādichāditaṁ[1]. **Vivareyyā**ti ugghāṭeyya. **Mūḷhassā**ti disāmūḷhassa. **Maggaṁ ācikkheyyā**ti hatthe gahetvā “esa maggo”ti vadeyya. **Andhakāre**ti kāḷapakkhacātuddasī-aḍḍharattaghanavanasaṇḍameghapaṭalehi caturaṅge tame[2]. Idaṁ vuttaṁ hoti—yathā koci nikkujjitaṁ ukkujjeyya, evaṁ saddhammavimukhaṁ asaddhamme patitaṁ maṁ asaddhammā vuṭṭhāpentena, yathā paṭicchannaṁ vivareyya, evaṁ Kassapassa Bhagavato sāsanantaradhānā pabhuti micchādiṭṭhigahanapaṭicchannaṁ sāsanaṁ vivarantena, yathā mūḷhassa maggaṁ ācikkheyya, evaṁ kummaggamicchāmaggapaṭipannassa me saggamokkhamaggaṁ āvikarontena, yathā andhakāre telapajjotaṁ dhāreyya, evaṁ mohandhakāre nimuggassa[3] me Buddhādiratanarūpāni apassato tappaṭicchādakamohandhakāraviddhaṁsakadesanāpajjotaṁ dhārentena[4] mayhaṁ Bhagavatā etehi pariyāyehi pakāsitattā anekapariyāyena dhammo pakāsitoti.

Evaṁ desanaṁ thometvā imāya desanāya ratanattaye pasannacitto pasannākāraṁ karonto **esāhan**ti-ādimāha. Tattha **esāhan**ti eso ahaṁ. **Bhagavantaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañca bhikkhusaṁghañcā**ti Bhagavantañca dhammañca bhikkhusaṁghañcāti imaṁ ratanattayaṁ saraṇaṁ gacchāmi. **Upāsakaṁ maṁ bhante Bhagavā dhāretū**ti maṁ Bhagavā “upāsako ayan”ti evaṁ dhāretu, jānātūti attho. **Ajjatagge**ti ajjataṁ ādiṁ katvā. Ajjadaggeti vā pāṭho, da-kāro padasandhikaro, ajja aggaṁ katvāti attho. **Pāṇupetan**ti pāṇehi upetaṁ. Yāva me jīvitaṁ pavattati, tāva upetaṁ anaññasatthukaṁ tīhi saraṇagamanehi saraṇaṁ gataṁ upāsakaṁ kappiyakārakaṁ maṁ Bhagavā dhāretūti ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana Sumaṅgalavilāsiniyā Dīghanikāyaṭṭhakathāya Sāmaññaphalasutte sabbākārena vuttoti. . Paṭhamaṁ.

1. Tiṇādichāditaṁ (Syā), tiṇapaṇṇādīhi chāditaṁ (Ka) 2. Caturaṅgatamasi (Ka)
3. Mohandhakāranimuggassa (Sī, Ka) 4. ...pajjotadhāraṇena (Ka)

အတ္တနော ပသာဒံ “အဘိက္ကန္တံ ဘန္တေ ယဒိဒံ ဘဂဝတော ဓမ္မဒေသနံ အာဂမ္မ မမ ပသာဒေါ”တိ။

တတော ပရံ စတူဟိ ဥပမာဟိ ဒေသနံယေဝ ထောမေတိ။ တတ္ထ **နိက္ကုဇ္ဇိတန္တိ** အဓောမုခဌပိတံ၊ ဟေဋ္ဌာမုခဇာတံ ဝါ။ **ဥက္ကုဇ္ဇေယျာတိ** ဥပရိမုခံ ကရေယျ။ **ပဋိစ္ဆန္နန္တိ** တိဏပဏ္ဏာဒိဆာဒိတံ[၁]။ **ဝိဝရေယျာတိ** ဥဂ္ဃာဋေယျ။ **မူဠှဿာတိ** ဒိသာမူဠှဿ။ **မဂ္ဂံ အာစိက္ခေယျာတိ** ဟတ္ထေ ဂဟေတွာ “ဧသ မဂ္ဂေါ”တိ ဝဒေယျ။ **အန္ဓကာရေတိ** ကာဠပက္ခစာတုဒ္ဒသီ အဍ္ဎရတ္တ ဃနဝန- သဏ္ဍ မေဃပဋလေဟိ စတုရင်္ဂေ တမေ[၂]။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယထာ ကောစိ နိက္ကုဇ္ဇိတံ ဥက္ကုဇ္ဇေယျ၊ ဧဝံ သဒ္ဓမ္မဝိမုခံ အသဒ္ဓမ္မေ ပတိတံ မံ အသဒ္ဓမ္မာ ဝုဋ္ဌာပေန္တေန, ယထာ ပဋိစ္ဆန္နံ ဝိဝရေယျ၊ ဧဝံ ကဿပဿ ဘဂဝတော သာသနန္တရဓာနာ ပဘုတိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဂဟနပဋိစ္ဆန္နံ သာသနံ ဝိဝရန္တေန, ယထာ မူဠှဿ မဂ္ဂံ အာစိက္ခေယျ၊ ဧဝံ ကုမ္မဂ္ဂမိစ္ဆာမဂ္ဂပဋိပန္နဿ မေ သဂ္ဂမောက္ခမဂ္ဂံ အာဝိကရောန္တေန, ယထာ အန္ဓကာရေ တေလပဇ္ဇောတံ ဓာရေယျ၊ ဧဝံ မောဟန္ဓကာရေ နိမုဂ္ဂဿ[၃] မေ ဗုဒ္ဓါဒိရတနရူပါနိ အပဿတော တပ္ပဋိစ္ဆာဒကမောဟန္ဓကာရဝိဒ္ဓံသကဒေသနာပဇ္ဇောတံ ဓာရေန္တေန[၄] မယှံ ဘဂဝတာ ဧတေဟိ ပရိယာယေဟိ ပကာသိတတ္တာ အနေကပရိယာယေန ဓမ္မော ပကာသိတောတိ။

ဧဝံ ဒေသနံ ထောမေတွာ ဣမာယ ဒေသနာယ ရတနတ္တယေ ပသန္နစိတ္တော ပသန္နာကာရံ ကရောန္တော **သောဟန္တိ**အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သောဟန္တိ** သော အဟံ။ **ဘဂဝန္တံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ ဓမ္မဉ္စ ဘိက္ခုသံဃဉ္စာတိ** ဘဂဝန္တဉ္စ ဓမ္မဉ္စ ဘိက္ခုသံဃဉ္စာတိ ဣမံ ရတနတ္တယံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ။ **ဥပါသကံ မံ ဘန္တေ ဘဂဝါ ဓာရေတူတိ** မံ ဘဂဝါ “ဥပါသကော အယ”န္တိ ဧဝံ ဓာရေတု၊ ဇာနာတူတိ အတ္ထော။ **အဇ္ဇတဂ္ဂေတိ** အဇ္ဇတံ အာဒိံ ကတွာ။ အဇ္ဇဒဂ္ဂေတိ ဝါ ပါဌော၊ ဒ-ကာရော ပဒသန္ဓိကရော၊ အဇ္ဇ အဂ္ဂံ ကတွာတိ အတ္ထော။ **ပါဏုပေတန္တိ** ပါဏေဟိ ဥပေတံ။ ယာဝ မေ ဇီဝိတံ ပဝတ္တတိ၊ တာဝ ဥပေတံ အနညသတ္ထုကံ တီဟိ သရဏဂမနေဟိ သရဏံ ဂတံ ဥပါသကံ ကပ္ပိယကာရကံ မံ ဘဂဝါ ဓာရေတူတိ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရော ပန သုမင်္ဂလဝိလာသိနိယာ ဒီဃနိကာယဋ္ဌကထာယ သာမညဖလသုတ္တေ သဗ္ဗာကာရေန ဝုတ္တောတိ။ ။ ပဌမံ။

၁-တိဏာဒိဆာဒိတံ (သျာ)၊ တိဏပဏ္ဏာဒီဟိ ဆာဒိတံ (က) ၂-စတုရင်္ဂတမသိ (က)
၃-မောဟန္ဓကာရနိမုဂ္ဂဿ (သီ၊ က) ၄-....ပဇ္ဇောတဓာရဏေန (က)

2. Purisasuttavaṇṇanā

113. Dutiye **abhivādetvā**ti purimasutte saraṇagatattā idha abhivādesi. **Ajjhattan**ti niyakajjhattaṁ, attano santāne uppajjantīti attho. **Lobhā**dīsu lubbhanalakkhaṇo lobho, dussanalakkhaṇo doso, muyhanalakkhaṇo mohoti. **Hiṁsantī**ti viheṭhenti nāsenti vināsenti. **Attasambhūtā**ti attani sambhūtā. **Tacasāraṁva samphalanti**[1] yathā tacasāraṁ veḷuṁ vā naḷaṁ vā attano phalaṁ hiṁsati vināseti, evaṁ hiṁsanti vināsentīti. . Dutiyaṁ.

3. Jarāmaraṇasuttavaṇṇanā

114. Tatiye **aññatra jarāmaraṇā**ti jarāmaraṇato mutto nāma atthīti pucchati. **Khattiyamahāsālā**ti khattiyamahāsālā nāma mahāsārappattā khattiyā. Yesaṁ hi khattiyānaṁ heṭṭhimantena koṭisataṁ nidhānagataṁ hoti, tayo kahāpaṇakumbhā valañjanatthāya gehamajjhe rāsiṁ katvā ṭhapitā honti, te **khattiyamahāsālā** nāma. Yesaṁ brāhmaṇānaṁ asītikoṭidhanaṁ nihitaṁ hoti, diyaḍḍho kahāpaṇakumbho valañjanatthāya gehamajjhe rāsiṁ katvā ṭhapito hoti, te **brāhmaṇamahāsālā** nāma. Yesaṁ gahapatīnaṁ cattālīsakoṭidhanaṁ nihitaṁ hoti, kahāpaṇakumbho valañjanatthāya gehamajjhe rāsiṁ katvā ṭhapito hoti, te **gahapatimahāsālā** nāma.

Aḍḍhāti issarā. Nidhānagatadhanassa[2] mahantatāya **mahaddhanā.** Suvaṇṇarajatabhājanādīnaṁ upabhogabhaṇḍānaṁ mahantatāya **mahābhogā.** Anidhānagatassa jātarūparajatassa pahūtatāya **pahūtajātarūparajatā.** Vittūpakaraṇassa tuṭṭhikaraṇassa[3] pahūtatāya **pahūtavittūpakaraṇā.** Godhanādīnañca sattavidhadhaññānañca pahūtatāya **pahūtadhanadhaññā. Tesampi jātānaṁ natthi aññatra jarāmaraṇā**ti tesampi evaṁ issarānaṁ jātānaṁ nibbattānaṁ natthi aññatra jarāmaraṇā, jātattāyeva jarāmaraṇato mokkho nāma natthi, antojaramaraṇeyeva teti[4].

---

1. Vaṁsaphalanti (Syā)
2. Nidhānagatassa (Syā)
3. Tuṭṭhikāraṇassa (Syā)
4. Hoti (Sī)

၂-ပုရိသသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၁၃။ ဒုတိယေ **အဘိဝါဒေတွာ**တိ ပုရိမသုတ္တေ သရဏဂတတ္တာ ဣဓ အဘိဝါဒေသိ။ **အဇ္ဈတ္တန္တိ** နိယကဇ္ဈတ္တံ၊ အတ္တနော သန္တာနေ ဥပ္ပဇ္ဇန္တီတိ အတ္ထော။ **လောဘာ**ဒီသု လုဗ္ဘနလက္ခဏော လောဘော၊ ဒုဿနလက္ခဏော ဒေါသော၊ မုယှနလက္ခဏော မောဟောတိ။ **ဟိံသန္တီ**တိ ဝိဟေဌေန္တိ နာသေန္တိ ဝိနာသေန္တိ။ **အတ္တသမ္ဘူတာ**တိ အတ္တနိ သမ္ဘူတာ။ **တစသာရံဝ သမ္ဖလန္တိ**[၁] ယထာ တစသာရံ ဝေဠုံ ဝါ နဠံ ဝါ အတ္တနော ဖလံ ဟိံသတိ ဝိနာသေတိ၊ ဧဝံ ဟိံသန္တိ ဝိနာသေန္တီတိ။ ။ဒုတိယံ။

၃-ဇရာမရဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၁၄။ တတိယေ **အညတြ ဇရာမရဏာ**တိ ဇရာမရဏတော မုတ္တော နာမ အတ္ထီတိ ပုစ္ဆတိ။ **ခတ္တိယမဟာသာလာ**တိ ခတ္တိယမဟာသာလာ နာမ မဟာသာရပ္ပတ္တာ ခတ္တိယာ။ ယေသံ ဟိ ခတ္တိယာနံ ဟေဋ္ဌိမန္တေန ကောဋိသတံ နိဓာနဂတံ ဟောတိ၊ တယော ကဟာပဏကုမ္ဘာ ဝလဉ္ဇနတ္ထာယ ဂေဟမဇ္ဈေ ရာသိံ ကတွာ ဌပိတာ ဟောန္တိ၊ တေ **ခတ္တိယမဟာသာလာ** နာမ။ ယေသံ ဗြာဟ္မဏာနံ အသီတိကောဋိဓနံ နိဟိတံ ဟောတိ၊ ဒိယဍ္ဎော ကဟာပဏကုမ္ဘော ဝလဉ္ဇနတ္ထာယ ဂေဟမဇ္ဈေ ရာသိံ ကတွာ ဌပိတော ဟောတိ၊ တေ **ဗြာဟ္မဏမဟာသာလာ** နာမ။ ယေသံ ဂဟပတီနံ စတ္တာလီသကောဋိဓနံ နိဟိတံ ဟောတိ၊ ကဟာပဏကုမ္ဘော ဝလဉ္ဇနတ္ထာယ ဂေဟမဇ္ဈေ ရာသိံ ကတွာ ဌပိတော ဟောတိ၊ တေ **ဂဟပတိမဟာသာလာ** နာမ။

အဍ္ဎာတိ ဣဿရာ။ နိဓာနဂတဓနဿ[၂] မဟန္တတာယ **မဟဒ္ဓနာ**။ သုဝဏ္ဏရဇတဘာဇနာဒီနံ ဥပဘောဂဘဏ္ဍာနံ မဟန္တတာယ **မဟာဘောဂါ**။ အနိဓာနဂတဿ ဇာတရူပရဇတဿ ပဟူတတာယ **ပဟူတဇာတရူပရဇတာ**။ ဝိတ္တူပကရဏဿ တုဋ္ဌိကရဏဿ[၃] ပဟူတတာယ **ပဟူတဝိတ္တူပကရဏာ**။ ဂေါဓနာဒီနဉ္စ သတ္တဝိဓဓညာနဉ္စ ပဟူတတာယ **ပဟူတဓနဓညာ**။ **တေသမ္ပိ ဇာတာနံ နတ္ထိ အညတြ ဇရာမရဏာ**တိ တေသမ္ပိ ဧဝံ ဣဿရာနံ ဇာတာနံ နိဗ္ဗတ္တာနံ နတ္ထိ အညတြ ဇရာမရဏာ၊ ဇာတတ္တာယေဝ ဇရာမရဏတော မောက္ခော နာမ နတ္ထိ၊ အန္တောဇရာမရဏေယေဝ တေတိ[၄]။

၁-ဝံသဖလန္တိ (သျာ)
၂-နိဓာနဂတဿ (သျာ)
၃-တုဋ္ဌိကာရဏဿ (သျာ)
၄-ဟောတိ (သီ)

Arahantoti-ādīsu ārakā kilesehīti arahanto. Khīṇā etesaṁ cattāro āsavāti **khīṇāsavā**. Brahmacariyavāsaṁ vuṭṭhā pariniṭṭhitavāsāti **vusitavanto.** Catūhi maggehi karaṇīyaṁ etesaṁ katanti **katakaraṇīyā**. Khandhabhāro kilesabhāro abhisaṅkhārabhāro kāmaguṇabhāroti ime ohitā bhārā etesanti **ohitabhārā**. Anuppatto arahattasaṅkhāto sako attho etesanti **anuppattasadatthā.** Dasavidhampi parikkhīṇaṁ bhavasaṁyojanaṁ etesanti **parikkhīṇabhavasaṁyojanā.** Sammā kāraṇehi jānitvā vimuttāti **sammadaññāvimuttā.** Maggapaññāya catusaccadhammaṁ ñatvā phalavimuttiyā vimuttāti attho. **Bhedanadhammo**ti bhijjanasabhāvo. **Nikkhepanadhammoti**[1] nikkhipitabbasabhāvo. Khīṇāsavassa hi ajīraṇadhammopi atthi, ārammaṇato paṭividdhaṁ nibbānaṁ, taṁ hi[2] na jīrati. Idha panassa jīraṇadhammaṁ dassento evamāha. Atthuppattiko kirassa suttassa nikkhepo. Sivikasālāya nisīditvā kathitanti vadanti. Tattha Bhagavā citrāni rathayānādīni disvā diṭṭhameva upamaṁ katvā "jīranti ve rājarathā"ti gāthamāha.

Tattha **jīrantī**ti jaraṁ pāpuṇanti. **Rājarathā**ti rañño abhirūhanarathā. **Sucittā**ti suvaṇṇarajatādīhi suṭṭhu cittitā[3]. **Atho sarīrampi jaraṁ upetī**ti evarūpesu anupādiṇṇakesu sāradārumayesu rathesu jīrantesu imasmiṁ ajjhattike upādiṇṇake maṁsalohitādimaye sarīre kiṁ vattabbaṁ, sarīrampi jaraṁ upetiyevāti attho. **Santo have sabbhi pavedayantī**ti santo sabbhīhi[4] saddhiṁ sataṁ dhammo na jaraṁ upetīti evaṁ pavedayanti. Sataṁ dhammo nāma nibbānaṁ, taṁ na jīrati, ajaraṁ amatanti[5] evaṁ kathentīti attho. Yasmā vā nibbānaṁ āgamma sīdanasabhāvā kilesā bhijjanti, tasmā taṁ sabbhīti vuccati. Iti purimapadassa kāraṇaṁ dassento "santo have sabbhi pavedayantī"ti āha. Idaṁ hi vuttaṁ hoti—sataṁ dhammo na jaraṁ upeti, tasmā[6] santo sabbhi pavedayanti, ajaraṁ nibbānaṁ sataṁ dhammoti ācikkhantīti attho. Sundarādhivacanaṁ vā etaṁ sabbhīti. Yaṁ sabbhidhammabhūtaṁ nibbānaṁ santo pavedayanti kathayanti, so sataṁ Dhammo na jaraṁ upetītipi attho. . Tatiyaṁ.

1. Nikkhepanasabhāvoti (Syā) 2. Tampi (Ka) 3. Cittā (Syā)
4. Sabbhi (Syā) 5. Amaranti (Syā) 6. Kasmā (Syā)

အရဟန္တောတိအာဒီသု အာရကာ ကိလေသေဟီတိ အရဟန္တော။ ခီဏာ ဧတေသံ စတ္တာရော အာသဝါတိ **ခီဏာသဝါ**။ ဗြဟ္မစရိယဝါသံ ဝုဋ္ဌာ ပရိနိဋ္ဌိတဝါသာတိ **ဝုသိတဝန္တော**။ စတူဟိ မဂ္ဂေဟိ ကရဏီယံ ဧတေသံ ကတန္တိ **ကတကရဏီယာ**။ ခန္ဓဘာရော ကိလေသဘာရော အဘိသင်္ခါရဘာရော ကာမဂုဏဘာရောတိ ဣမေ ဩဟိတာ ဘာရာ ဧတေသန္တိ **ဩဟိတဘာရာ**။ အနုပ္ပတ္တော အရဟတ္တသင်္ခါတော သကော အတ္ထော ဧတေသန္တိ **အနုပ္ပတ္တသဒတ္ထာ**။ ဒသဝိဓမ္ပိ ပရိက္ခီဏံ ဘဝသံယောဇနံ ဧတေသန္တိ **ပရိက္ခီဏဘဝသံယောဇနာ**။ သမ္မာ ကာရဏေဟိ ဇာနိတွာ ဝိမုတ္တာတိ **သမ္မဒညာဝိမုတ္တာ**။ မဂ္ဂပညာယ စတုသစ္စဓမ္မံ ဉတွာ ဖလဝိမုတ္တိယာ ဝိမုတ္တာတိ အတ္ထော။ **ဘေဒနဓမ္မော**တိ ဘိဇ္ဇနသဘာဝေါ။ **နိက္ခေပနဓမ္မော**တိ[1] နိက္ခိပိတဗ္ဗသဘာဝေါ။ ခီဏာသဝဿ ဟိ အဇီရဏဓမ္မောပိ အတ္ထိ, အာရမ္မဏတော ပဋိဝိဒ္ဓံ နိဗ္ဗာနံ၊ တံ ဟိ[2] န ဇီရတိ။ ဣဓ ပနဿ ဇီရဏဓမ္မံ ဒဿေန္တော ဧဝမာဟ။ အတ္ထုပ္ပတ္တိကော ကိရဿ သုတ္တဿ နိက္ခေပေါ။ သိဝိကသာလာယ နိသီဒိတွာ ကထိတန္တိ ဝဒန္တိ။ တတ္ထ ဘဂဝါ စိတြာနိ ရထယာနာဒီနိ ဒိသွာ ဒိဋ္ဌမေဝ ဥပမံ ကတွာ "ဇီရန္တိ ဝေ ရာဇရထာ"တိ ဂါထမာဟ။

တတ္ထ **ဇီရန္တီ**တိ ဇရံ ပါပုဏန္တိ။ **ရာဇရထာ**တိ ရညော အဘိရူဟနရထာ။ **သုစိတ္တာ**တိ သုဝဏ္ဏရဇတာဒီဟိ သုဋ္ဌု စိတ္တိတာ[3]။ **အထော သရီရမ္ပိ ဇရံ ဥပေတီ**တိ ဧဝရူပေသု အနုပါဒိန္နကေသု သာရဒါရုမယေသု ရထေသု ဇီရန္တေသု ဣမသ္မိံ အဇ္ဈတ္တိကေ ဥပါဒိန္နကေ မံသလောဟိတာဒိမယေ သရီရေ ကိံ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ သရီရမ္ပိ ဇရံ ဥပေတိယေဝါတိ အတ္ထော။ **သန္တော ဟဝေ သဗ္ဘိ ပဝေဒယန္တီ**တိ သန္တော သဗ္ဘီဟိ[4] သဒ္ဓိံ သတံ ဓမ္မော န ဇရံ ဥပေတီတိ ဧဝံ ပဝေဒယန္တိ။ သတံ ဓမ္မော နာမ နိဗ္ဗာနံ၊ တံ န ဇီရတိ၊ အဇရံ အမတန္တိ[5] ဧဝံ ကထေန္တီတိ အတ္ထော။ ယသ္မာ ဝါ နိဗ္ဗာနံ အာဂမ္မ သီဒနသဘာဝါ ကိလေသာ ဘိဇ္ဇန္တိ၊ တသ္မာ တံ သဗ္ဘီတိ ဝုစ္စတိ။ ဣတိ ပုရိမပဒဿ ကာရဏံ ဒဿေန္တော "သန္တော ဟဝေ သဗ္ဘိ ပဝေဒယန္တီ"တိ အာဟ။ ဣဒံ ဟိ ဝုတ္တံ ဟောတိ—သတံ ဓမ္မော န ဇရံ ဥပေတိ၊ တသ္မာ[6] သန္တော သဗ္ဘိ ပဝေဒယန္တိ၊ အဇရံ နိဗ္ဗာနံ သတံ ဓမ္မောတိ အာစိက္ခန္တီတိ အတ္ထော။ သုန္ဒရာဓိဝစနံ ဝါ ဧတံ သဗ္ဘီတိ။ ယံ သဗ္ဘိဓမ္မဘူတံ နိဗ္ဗာနံ သန္တော ပဝေဒယန္တိ ကထယန္တိ၊ သော သတံ ဓမ္မော န ဇရံ ဥပေတီတိပိ အတ္ထော။ ။တတိယံ။

၁-နိက္ခေပနသဘာဝေါတိ (သျာ) ၂-တမ္ပိ (က) ၃-စိတ္တာ (သျာ)
၄-သဗ္ဘိ (သျာ) ၅-အမရန္တိ (သျာ) ၆-ကသ္မာ (သျာ)

4. Piyasuttavaṇṇanā

115. Catutthe **rahogatassāti** rahasi gatassa. **Paṭisallīnassāti** nilīnassa ekībhūtassa. **Evametaṁ mahārājāti** idha[1] Bhagavā imaṁ suttaṁ sabbaññubhāsitaṁ karonto āha. **Antakenādhipannassāti** maraṇena ajjhotthaṭassa. . Catutthaṁ.

5. Attarakkhitasuttavaṇṇanā

116. Pañcame **hatthikāyoti** hatthighaṭā[2]. Sesesupi eseva nayo. **Saṁvaroti** pidahanaṁ. **Sādhu sabbattha saṁvaroti** iminā kammapathabhedaṁ apattassa kammassa saṁvaraṁ dasseti. **Lajjīti** hirimā. Lajjīgahaṇena cettha ottappampi gahitameva hoti. . Pañcamaṁ.

6. Appakasuttavaṇṇanā

117. Chaṭṭhe **uḷāre uḷāre**tipaṇīte ca bahuke ca. **Majjintīti** mānamajjanena majjanti. **Atisāranti** atikkamaṁ. **Kūṭanti** pāsaṁ. **Pacchāsanti** pacchā tesaṁ. . Chaṭṭhaṁ.

7. Aḍḍakaraṇasuttavaṇṇanā

118. Sattame **kāmahetūti** kāmamūlakaṁ. **Kāmanidānanti** kāmapaccayā. **Kāmādhikaraṇanti** kāmakāraṇā. Sabbāni hetāni aññamaññavevacanāneva. **Bhadramukhoti** sundaramukho. Ekadivasaṁ kira rājā aḍḍakaraṇe[3] nisīdi. Tattha paṭhamataraṁ laṇjaṁ gahetvā nisinnā amaccā assāmikepi sāmike kariṁsu. Rājā taṁ ñatvā "mayhaṁ tāva pathavissarassa sammukhāpete evaṁ karonti, parammukhā kiṁ nāma na karissanti, paññāyissati dāni Viṭaṭūbho[4] senāpati sakena rajjena, kiṁ mayhaṁ evarūpehi lañjakhādakehi musāvādīhi saddhiṁ ekaṭṭhāni nisajjāyā"ti cintesi. Tasmā evamāha. **Khippaṁva oḍḍitanti** kuminaṁ viya oḍḍitaṁ. Yathā macchā oḍḍitaṁ kuminaṁ pavisantā na jānanti, enaṁ sattā kilesakāmena vatthukāmaṁ vītikkamantā na jānantīti attho. . Sattamaṁ.

1. Iti (Sī)
2. Hatthighaṭo (Ka)
3. Atthakaraṇe (Sī, Syā)
4. Vijaṭa bho (Sī), Viḍūḍabho (Syā)

၄-ပိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၁၅။ စတုတ္ထေ **ရဟောဂတဿာ**တိ ရဟသိ ဂတဿ။ **ပဋိသလ္လီနဿာ**တိ နိလီနဿ ဧကီဘူတဿ။ **ဧဝမေတံ မဟာရာဇာ**တိ ဣဓ[၁] ဘဂဝါ ဣမံ သုတ္တံ သဗ္ဗညုဘာသိတံ ကရောန္တော အာဟ။ **အန္တကေနာဓိပန္နဿာ**တိ မရဏေန အဇ္ဈောတ္ထဋဿ။ ။စတုတ္ထံ။

၅-အတ္တရက္ခိတသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၁၆။ ပဉ္စမေ **ဟတ္ထိကာယော**တိ ဟတ္ထိဃဋာ[၂]။ သေသေသုပိ ဧသေဝ နယော။ **သံဝရော**တိ ပိဒဟနံ။ **သာဓု သဗ္ဗတ္ထ သံဝရော**တိ ဣမိနာ ကမ္မပထဘေဒံ အပတ္တဿ ကမ္မဿ သံဝရံ ဒဿေတိ။ **လဇ္ဇီ**တိ ဟိရိမာ။ လဇ္ဇီဂဟဏေန စေတ္ထ ဩတ္တပ္ပမ္ပိ ဂဟိတမေဝ ဟောတိ။ ။ပဉ္စမံ။

၆-အပ္ပကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၁၇။ ဆဋ္ဌေ **ဥဠာရေ ဥဠာရေ**တိပဏီတေ စ ဗဟုကေ စ။ **မဇ္ဇန္တီ**တိ မာနမဇ္ဇနေန မဇ္ဇန္တိ။ **အတိသာရန္တိ** အတိက္ကမံ။ **ကူဋန္တိ** ပါသံ။ **ပစ္ဆာသန္တိ** ပစ္ဆာ တေသံ။ ။ဆဋ္ဌံ။

၇-အဍ္ဍကရဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၁၈။ သတ္တမေ **ကာမဟေတူ**တိ ကာမမူလကံ။ **ကာမနိဒါနန္တိ** ကာမပစ္စယာ။ **ကာမာဓိကရဏန္တိ** ကာမကာရဏာ။ သဗ္ဗာနိ ဟေတာနိ အညမညဝေဝစနာနေဝ။ **ဘဒြမုခေါ**တိ သုန္ဒရမုခေါ။ ဧကဒိဝသံ ကိရ ရာဇာ အဍ္ဍကရဏေ[၃] နိသီဒိ။ တတ္ထ ပဌမတရံ လဉ္ဇံ ဂဟေတွာ နိသိန္နာ အမစ္စာ အဿာမိကေပိ သာမိကေ ကရိံသု။ ရာဇာ တံ ဉတွာ "မယှံ တာဝ ပထဝိဿရဿ သမ္မုခါပေတေ ဧဝံ ကရောန္တိ၊ ပရမ္မုခါ ကိံ နာမ န ကရိဿန္တိ၊ ပညာယိဿတိ ဒါနိ ဝိဋဋူဘော[၄] သေနာပတိ သကေန ရဇ္ဇေန၊ ကိံ မယှံ ဧဝရူပေဟိ လဉ္ဇခါဒကေဟိ မုသာဝါဒီဟိ သဒ္ဓိံ ဧကဋ္ဌာနေ နိသဇ္ဇာယာ"တိ စိန္တေသိ။ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ **ခိပ္ပံဝ ဩဍ္ဍိတန္တိ** ကုမိနံ ဝိယ ဩဍ္ဍိတံ။ ယထာ မစ္ဆာ ဩဍ္ဍိတံ ကုမိနံ ပဝိသန္တာ န ဇာနန္တိ၊ ဧဝံ သတ္တာ ကိလေသကာမေန ဝတ္ထုကာမံ ဝီတိက္ကမန္တာ န ဇာနန္တီတိ အတ္ထော။ ။သတ္တမံ။

၁-ဣတိ (သီ)
၂-ဟတ္ထိဃဋော (က)
၃-အတ္ထကရဏေ (သီ၊ သျာ)
၄-ဝိဇဋ ဘော (သီ)၊ ဝိဍူဍဘော (သျာ)

8. Mallikāsuttavaṇṇanā

119. Aṭṭhame **atthi nu kho te Mallike**ti kasmā pucchati? Ayaṁ kira Mallikā duggatamālākārassa dhītā, ekadivasaṁ āpaṇato pūvaṁ gahetvā "mālārāmaṁ gantvāva khādissāmī"ti gacchantī paṭipathe bhikkhusaṁghaparivāraṁ Bhagavantaṁ bhikkhācāraṁ pavisantaṁ disvā pasannacittā taṁ Bhagavato adāsi, Satthā nisīdanākāraṁ dassesi. Ānandatthero cīvaraṁ paññāpetvā adāsi. Bhagavā tattha nisīditvā taṁ pūvaṁ paribhuñjitvā mukhaṁ vikkhāletvā sitaṁ pātvākāsi. Thero "imissā bhante ko vipāko bhavissatī"ti pucchi. Ānanda ajjesā[1] Tathāgatassa paṭhamabhojanaṁ adāsi, ajjeva Kosalarañño aggamahesī bhavissatīti. Taṁdivasameva ca rājā Kāsigāme bhāgineyyena yuddhena[2] parājito palāyitvā nagaraṁ āgacchanto mālārāmaṁ pavisitvā balakāyassa āgamanaṁ āgamesi. Tassa sā vattaṁ akāsi. So tāya vatte[3] pasīditvā taṁ antepuraṁ atihārāpetvā taṁ aggamahesiṭṭhāne ṭhapesi.

Athekadivasaṁ cintesi "mayā imissā duggatakulassa dhītuyā mahantaṁ issariyaṁ dinnaṁ, yaṁnūnāhaṁ imaṁ puccheyyaṁ 'ko te piyo'ti. Sā 'tvaṁ me mahārāja piyo'ti vatvā puna maṁ pucchissati, athassāhaṁ 'mayhampi tvaṁyeva piyā'ti vakkhāmī"ti. Iti so aññamaññaṁ vissāsajananatthaṁ sammodanīyaṁ kathaṁ kathento pucchati. Sā pana devī paṇḍitā Buddhupaṭṭhāyikā dhammupaṭṭhāyikā saṁghupaṭṭhāyikā mahāpaññā[4], tasmā evaṁ cintesi "nāyaṁ pañho rañño mukhaṁ oloketvā kathetabbo"ti. Sā saraseneva kathetvā rājānaṁ pucchi. Rājā tāya sarasena kathitattā nivattituṁ alabhanto sayampi daraseneva kathetvā "sakāraṇaṁ idaṁ, Tathāgatassa naṁ ārocessāmī"ti gantvā Bhagavato ārocesi. **Nevajjhagā**ti nādhigacchati. **Evaṁ piyo puthu attā paresan**ti yathā ekassa attā piyo, evaṁ paresaṁ puthusattānampi[5] attā piyoti attho. . Aṭṭhamaṁ.

1. Ajjeva (Syā) 2. Yuddhe (Syā) 3. Katavatte (Syā)
4. Mahāpuññā (Syā, Ka) 5. Puthuttānaṁ (Syā)

၈-မလ္လိကာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၁၉။ အဋ္ဌမေ **အတ္ထိ နု ခေါ တေ မလ္လိကေ**တိ ကသ္မာ ပုစ္ဆတိ? အယံ ကိရ မလ္လိကာ ဒုဂ္ဂတမာလာကာရဿ ဓီတာ၊ ဧကဒိဝသံ အာပဏတော ပူဝံ ဂဟေတွာ "မာလာရာမံ ဂန္တွာဝ ခါဒိဿာမီ"တိ ဂစ္ဆန္တီ ပဋိပထေ ဘိက္ခုသံဃပရိဝါရံ ဘဂဝန္တံ ဘိက္ခာစာရံ ပဝိသန္တံ ဒိသွာ ပသန္နစိတ္တာ တံ ဘဂဝတော အဒါသိ၊ သတ္ထာ နိသီဒနာကာရံ ဒဿေသိ။ အာနန္ဒတ္ထေရော စီဝရံ ပညာပေတွာ အဒါသိ။ ဘဂဝါ တတ္ထ နိသီဒိတွာ တံ ပူဝံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ မုခံ ဝိက္ခာလေတွာ သိတံ ပါတွာကာသိ။ ထေရော "ဣမိဿာ ဘန္တေ ကော ဝိပါကော ဘဝိဿတီ"တိ ပုစ္ဆိ။ အာနန္ဒ အဇ္ဇေသာ[၁] တထာဂတဿ ပဌမဘောဇနံ အဒါသိ၊ အဇ္ဇေဝ ကောသလရညော အဂ္ဂမဟေသီ ဘဝိဿတီတိ။ တံဒိဝသမေဝ စ ရာဇာ ကာသိဂါမေ ဘာဂိနေယျေန ယုဒ္ဓေန[၂] ပရာဇိတော ပလာယိတွာ နဂရံ အာဂစ္ဆန္တော မာလာရာမံ ပဝိသိတွာ ဗလကာယဿ အာဂမနံ အာဂမေသိ။ တဿ သာ ဝတ္တံ အကာသိ။ သော တာယ ဝတ္တေ[၃] ပသီဒိတွာ တံ အန္တေပုရံ အတိဟာရာပေတွာ တံ အဂ္ဂမဟေသိဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။

အထေကဒိဝသံ စိန္တေသိ "မယာ ဣမိဿာ ဒုဂ္ဂတကုလဿ ဓီတုယာ မဟန္တံ ဣဿရိယံ ဒိန္နံ၊ ယံနူနာဟံ ဣမံ ပုစ္ဆေယျံ 'ကော တေ ပိယော'တိ။ သာ 'တွံ မေ မဟာရာဇ ပိယော'တိ ဝတွာ ပုန မံ ပုစ္ဆိဿတိ၊ အထဿာဟံ 'မယှမ္ပိ တွံယေဝ ပိယာ'တိ ဝက္ခာမီ"တိ။ ဣတိ သော အညမညံ ဝိဿာသဇနနတ္ထံ သမ္မောဒနီယံ ကထံ ကထေန္တော ပုစ္ဆတိ။ သာ ပန ဒေဝီ ပဏ္ဍိတာ ဗုဒ္ဓုပဋ္ဌာယိကာ ဓမ္မုပဋ္ဌာယိကာ သံဃုပဋ္ဌာယိကာ မဟာပညာ[၄]၊ တသ္မာ ဧဝံ စိန္တေသိ "နာယံ ပဉှော ရညော မုခံ ဩလောကေတွာ ကထေတဗ္ဗော"တိ။ သာ သရသေနေဝ ကထေတွာ ရာဇာနံ ပုစ္ဆိ။ ရာဇာ တာယ သရသေန ကထိတတ္တာ နိဝတ္တိတုံ အလဘန္တော သယမ္ပိ သရသေနေဝ ကထေတွာ "သကာရဏံ ဣဒံ၊ တထာဂတဿ နံ အာရောစေဿာမီ"တိ ဂန္တွာ ဘဂဝတော အာရောစေသိ။ **နေဝဇ္ဈဂါ**တိ နာဓိဂစ္ဆတိ။ **ဧဝံ ပိယော ပုထု အတ္တာ ပရေသ**န္တိ ယထာ ဧကဿ အတ္တာ ပိယော၊ ဧဝံ ပရေသံ ပုထုသတ္တာနမ္ပိ[၅] အတ္တာ ပိယောတိ အတ္ထော။ ။အဋ္ဌမံ။

၁-အဇ္ဇေဝ (သျာ) ၂-ယုဒ္ဓေ (သျာ) ၃-ကတဝတ္တေ (သျာ)
၄-မဟာပုညာ (သျာ၊ က) ၅-ပုထုတ္တာနံ (သျာ)

9. Yaññasuttavaṇṇanā

120. Navame **thūṇūpanītānī**ti thūṇaṁ upaṅtāni, thūṇāya baddhāni honti. **Parikammāni karontī**ti ettāvatā tehi bhikkhūhi rañño[1] āraddhayañño Tathāgatassa ārocito. Kasmā pana raññā ayaṁ yañño āraddho? Dussupinapaṭighātāya. Ekadivasaṁ kira rājā sabbālaṅkārappaṭimaṇḍito hatthikkhandhavaragato nagaraṁ anusañcaranto vātapānaṁ vivaritvā olokayamānaṁ ekaṁ itthiṁ disvā tassā paṭibaddhacitto tatova paṭinivattitvā antepuraṁ pavisitvā ekassa purisassa tamatthaṁ ārocetvā "gaccha tassā sassāmikabhāvaṁ vā assāmikabhāvaṁ vā jānāhī"ti pesesi. So gantvā[2] pucchi. Sā "eso me sāmiko āpaṇe nisinno"ti dassesi. Rājapuriso rañño tamatthaṁ ācikkhi, rājā taṁ purisaṁ pakkosāpetvā "maṁ upaṭṭhahā"ti āha. Nāhaṁ deva upaṭṭhahituṁ[3] jānāmīti ca vutte "upaṭṭhānaṁ nāma na ācariyassa santike uggahetabban"ti balakkārena āvudhaphalakaṁ gāhāpetvā upaṭṭhākaṁ akāsi. Upaṭṭhahitvā gehaṁ gatamattameva ca naṁ puna pakkosāpetvā "upaṭṭhākena nāma rañño vacanaṁ kattabbaṁ, gaccha ito yojanamatte[4] amhākaṁ sīsadhovanapokkharaṇī atthi, tato aruṇamattikañca lohituppalamālañca gaṇhitvā ehi. Sace ajjeva nāgacchasi, rājadaṇḍaṁ karissāmī"ti vatvā pesesi. So rājabhayena nikkhamitvā gato.

Rājāpi tasmiṁ gate dovārikaṁ pakkosāpitvā "ajja sāyanheyeva dvāraṁ pidahitvā 'ahaṁ rājadūto'ti vā 'uparajadūto'ti vā bbaṇantānampi mā vivarī"ti āha. So puriso mattikañca uppalāni ca gahetvā dvāre pihitamatte[5] āgantvā bahuṁ vadantopi dvāraṁ alabhitvā parissayabhayena Jetavanaṁ gato. Rājāpi rāgapariḷāhena[6] abhibhūto kāle nisīdati, kāle tiṭṭhati, kāli nipajjati, sanniṭṭhānaṁ[7] alabhanto yattha katthaci nisinnakova makkaṭaniddāya niddāyati.

1. Raññā (Syā) 2. Taṁ gantvā (Syā) 3. Upaṭṭhātuṁ (Sī, Syā)
4. Yojanamagge (Syā), yojanamattake (Ka) 5. Pidahitamatte (Sī)
6. Balavapariṭṭhāhena (Sī, Syā) 7. Nisinnaṭṭhānaṁ (Sī)

၉-ယညသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၂၀။ နဝမေ **ထူဏူပနီတာနီ**တိ ထူဏံ ဥပနီတာနိ၊ ထူဏာယ ဗဒ္ဓါနိ ဟောန္တိ။ **ပရိကမ္မာနိ ကရောန္တီ**တိ ဧတ္တာဝတာ တေဟိ ဘိက္ခူဟိ ရညော[1] အာရဒ္ဓယညော တထာဂတဿ အာရောစိတော။ ကသ္မာ ပန ရညာ အယံ ယညော အာရဒ္ဓေါ? ဒုဿုပိနပဋိဃာတာယ။ ဧကဒိဝသံ ကိရ ရာဇာ သဗ္ဗာလင်္ကာရပ္ပဋိမဏ္ဍိတော ဟတ္ထိက္ခန္ဓဝရဂတော နဂရံ အနုသဉ္စရန္တော ဝါတပါနံ ဝိဝရိတွာ ဩလောကယမာနံ ဧကံ ဣတ္ထိံ ဒိသွာ တဿာ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တော တတောဝ ပဋိနိဝတ္တိတွာ အန္တေပုရံ ပဝိသိတွာ ဧကဿ ပုရိသဿ တမတ္ထံ အာရောစေတွာ "ဂစ္ဆ တဿာ သဿာမိကဘာဝံ ဝါ အဿာမိကဘာဝံ ဝါ ဇာနာဟီ"တိ ပေသေသိ။ သော ဂန္တွာ[2] ပုစ္ဆိ။ သာ "ဧသော မေ သာမိကော အာပဏေ နိသိန္နော"တိ ဒဿေသိ။ ရာဇပုရိသော ရညော တမတ္ထံ အာစိက္ခိ၊ ရာဇာ တံ ပုရိသံ ပက္ကောသာပေတွာ "မံ ဥပဋ္ဌဟာ"တိ အာဟ။ နာဟံ ဒေဝ ဥပဋ္ဌဟိတုံ[3] ဇာနာမီတိ စ ဝုတ္တေ "ဥပဋ္ဌာနံ နာမ န အာစရိယဿ သန္တိကေ ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗ"န္တိ ဗလက္ကာရေန အာဝုဓဖလကံ ဂါဟာပေတွာ ဥပဋ္ဌာကံ အကာသိ။ ဥပဋ္ဌဟိတွာ ဂေဟံ ဂတမတ္တမေဝ စ နံ ပုန ပက္ကောသာပေတွာ "ဥပဋ္ဌာကေန နာမ ရညော ဝစနံ ကတ္တဗ္ဗံ၊ ဂစ္ဆ ဣတော ယောဇနမတ္တေ[4] အမှာကံ သီသဓောဝနပေါက္ခရဏီ အတ္ထိ၊ တတော အရုဏမတ္တိကဉ္စ လောဟိတုပ္ပလမာလဉ္စ ဂဏှိတွာ ဧဟိ။ သစေ အဇ္ဇေဝ နာဂစ္ဆသိ၊ ရာဇဒဏ္ဍံ ကရိဿာမီ"တိ ဝတွာ ပေသေသိ။ သော ရာဇဘယေန နိက္ခမိတွာ ဂတော။

ရာဇာပိ တသ္မိံ ဂတေ ဒေါဝါရိကံ ပက္ကောသာပေတွာ "အဇ္ဇ သာယနှေယေဝ ဒွါရံ ပိဒဟိတွာ 'အဟံ ရာဇဒူတော'တိ ဝါ 'ဥပရာဇဒူတော'တိ ဝါ ဘဏန္တာနမ္ပိ မာ ဝိဝရီ"တိ အာဟ။ သော ပုရိသော မတ္တိကဉ္စ ဥပ္ပလာနိ စ ဂဟေတွာ ဒွါရေ ပိဟိတမတ္တေ[5] အာဂန္တွာ ဗဟုံ ဝဒန္တောပိ ဒွါရံ အလဘိတွာ ပရိဿယဘယေန ဇေတဝနံ ဂတော။ ရာဇာပိ ရာဂပရိဠာဟေန[6] အဘိဘူတော ကာလေ နိသီဒတိ၊ ကာလေ တိဋ္ဌတိ၊ ကာလေ နိပဇ္ဇတိ၊ သန္နိဋ္ဌာနံ[7] အလဘန္တော ယတ္ထ ကတ္ထစိ နိသိန္နကောဝ မက္ကဋနိဒ္ဒါယ နိဒ္ဒါယတိ။

၁-ရညာ (သျာ) ၂-တံ ဂန္တွာ (သျာ) ၃-ဥပဋ္ဌာတုံ (သီ၊ သျာ)
၄-ယောဇနမဂ္ဂေ (သျာ)၊ ယောဇနမတ္တကေ (က) ၅-ပိဒဟိတမတ္တေ (သီ)
၆-ဗလဝပရိဠာဟေန (သီ၊ သျာ) ၇-နိသိန္နဋ္ဌာနံ (သီ)

Pubbe ca[1] tasmiṁyeva nagare cattāro seṭṭhiputtā paradārikakammaṁ[2] katvā Nandopanandāya nāma Lohakumbhiyā nibbattiṁsu. Te pheṇuddehakaṁ paccamānā tiṁsavassasahassāni heṭṭhā gacchantā kumbhiyā talaṁ pāpuṇanti, tiṁsavassasahassāni upari gacchantā matthakaṁ pāpuṇanti. Te taṁ divasaṁ ālokaṁ oloketvā attano dukkaṭabhayena ekekaṁ gāthaṁ vattukāmā vattuṁ asakkontā ekekaṁ akkharameva āhaṁsu. Eko sa-kāraṁ, eko so-kāraṁ, eko na-kāraṁ, eko du-kāraṁ āha. Rājā tesaṁ nerayikasattānaṁ saddaṁ sutakālato paṭṭhāya sukhaṁ avindamānova taṁrattāvasesaṁ vītināmesi.

Aruṇe uṭṭhite purohito āgantvā taṁ sukhaseyyaṁ pucchi. So "kuto me ācariya sukhan"ti vatvā "supine evarūpe sadde assosin"ti ācikkhi. Brahmaṇo "imassa rañño iminā supinena vuḍḍhi vā hāni vā natthi, apica kho pana yaṁ imassa gehe atthimtaṁ samaṇassa Gotamassa hoti, Gotamasāvakānaṁ hoti, brāhmaṇā kiñci na labhanti, brāhmaṇānaṁ bhikkhaṁ[3] uppādessāmī"ti "bhāriyo ayaṁ mahārāja supino tīsu jānīsu ekā paññāyati, rajjantarāyo vā bhavissati jīvitantarāyo vā, devo vā na vassissatī"ti āha. Kathaṁ sotthi bhaveyya ācariyāti. Mantetvā ñātuṁ sakkā mahārājāti. Gacchatha ācariyehi saddhiṁ mantetvā amhākaṁ sotthiṁ karothāti.

So Sivikasālāyaṁ brāhmaṇe sannipātetvā tamatthaṁ ārocetvā "visuṁ visuṁ gantvā evaṁ vadathā"ti tayo vagge akāsi. Brāhmaṇā pavisitvā rājānaṁ sukhaseyyaṁ pucchiṁsu. Rājā purohitassa kathitaniyāmeneva kathetvā "kathaṁ sotthi bhaveyyā"ti pucchi. Mahābrāhmaṇā "sabbapañcasataṁ[4] yaññaṁ yajitvā etassa kammassa sotthi bhaveyya, evaṁ mahārāja ācariyā kathentī"ti āhaṁsu. Rājā tesaṁ sutvā anabhinanditvā appaṭikkositvā tuṇhī ahosi. Atha dutiyavaggabrāhmaṇāpi āgantvā tatheva kathesuṁ. Tathā tatiyavaggabrāhmaṇāpi. Atha rājā "yaññaṁ karontū"ti āṇāpesi. Tato paṭṭhāya brāhmaṇā usabhādayo pāṇe āgarāpesuṁ, nagare mahāsaddo

1. Pubbepi (Syā)
2. Paradārakammaṁ (Sī), paradārakakammaṁ (Syā)
3. Bhakkhaṁ (Syā)
4. Sabbapañcapañcasataṁ (Syā)

ပုဗ္ဗေ စ[1] တသ္မိံယေဝ နဂရေ စတ္တာရော သေဋ္ဌိပုတ္တာ ပရဒါရိကကမ္မံ[2] ကတွာ နန္ဒောပနန္ဒာယ နာမ လောဟကုမ္ဘိယာ နိဗ္ဗတ္တိံသု။ တေ ဖေဏုဒ္ဒေဟကံ ပစ္စမာနာ တိံသဝဿသဟဿာနိ ဟေဋ္ဌာ ဂစ္ဆန္တာ ကုမ္ဘိယာ တလံ ပါပုဏန္တိ၊ တိံသဝဿသဟဿာနိ ဥပရိ ဂစ္ဆန္တာ မတ္ထကံ ပါပုဏန္တိ။ တေ တံ ဒိဝသံ အာလောကံ ဩလောကေတွာ အတ္တနော ဒုက္ကဋဘယေန ဧကေကံ ဂါထံ ဝတ္တုကာမာ ဝတ္တုံ အသက္ကောန္တာ ဧကေကံ အက္ခရမေဝ အာဟံသု။ ဧကော သ-ကာရံ၊ ဧကော သော-ကာရံ၊ ဧကော န-ကာရံ၊ ဧကော ဒု-ကာရံ အာဟ။ ရာဇာ တေသံ နေရယိကသတ္တာနံ သဒ္ဒံ သုတကာလတော ပဋ္ဌာယ သုခံ အဝိန္ဒမာနောဝ တံရတ္တာဝသေသံ ဝီတိနာမေသိ။

အရုဏေ ဥဋ္ဌိတေ ပုရောဟိတော အာဂန္တွာ တံ သုခသေယျံ ပုစ္ဆိ။ သော "ကုတော မေ အာစရိယ သုခ"န္တိ ဝတွာ "သုပိနေ ဧဝရူပေ သဒ္ဒေ အဿောသိ"န္တိ အာစိက္ခိ။ ဗြာဟ္မဏော "ဣမဿ ရညော ဣမိနာ သုပိနေန ဝုဍ္ဎိ ဝါ ဟာနိ ဝါ နတ္ထိ၊ အပိစ ခေါ ပန ယံ ဣမဿ ဂေဟေ အတ္ထိ၊ တံ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဟောတိ၊ ဂေါတမသာဝကာနံ ဟောတိ၊ ဗြာဟ္မဏာ ကိဉ္စိ န လဘန္တိ၊ ဗြာဟ္မဏာနံ ဘိက္ခံ[3] ဥပ္ပါဒေဿာမီ"တိ "ဘာရိယော အယံ မဟာရာဇ သုပိနော တီသု ဇာနီသု ဧကာ ပညာယတိ၊ ရဇ္ဇန္တရာယော ဝါ ဘဝိဿတိ ဇီဝိတန္တရာယော ဝါ၊ ဒေဝေါ ဝါ န ဝဿိဿတီ"တိ အာဟ။ ကထံ သောတ္ထိ ဘဝေယျ အာစရိယာတိ။ မန္တေတွာ ဉာတုံ သက္ကာ မဟာရာဇာတိ။ ဂစ္ဆထ အာစရိယေဟိ သဒ္ဓိံ မန္တေတွာ အမှာကံ သောတ္ထိံ ကရောထာတိ။

သော သိဝိကာသာလာယံ ဗြာဟ္မဏေ သန္နိပါတေတွာ တမတ္ထံ အာရောစေတွာ "ဝိသုံ ဝိသုံ ဂန္တွာ ဧဝံ ဝဒထာ"တိ တယော ဝဂ္ဂေ အကာသိ။ ဗြာဟ္မဏာ ပဝိသိတွာ ရာဇာနံ သုခသေယျံ ပုစ္ဆိံသု။ ရာဇာ ပုရောဟိတဿ ကထိတနိယာမေနေဝ ကထေတွာ "ကထံ သောတ္ထိ ဘဝေယျာ"တိ ပုစ္ဆိ။ မဟာဗြာဟ္မဏာ "သဗ္ဗပဉ္စသတံ[4] ယညံ ယဇိတွာ ဧတဿ ကမ္မဿ သောတ္ထိ ဘဝေယျ၊ ဧဝံ မဟာရာဇ အာစရိယာ ကထေန္တီ"တိ အာဟံသု။ ရာဇာ တေသံ သုတွာ အနဘိနန္ဒိတွာ အပ္ပဋိက္ကောသိတွာ တုဏှီ အဟောသိ။ အထ ဒုတိယဝဂ္ဂဗြာဟ္မဏာပိ အာဂန္တွာ တထေဝ ကထေသုံ။ တထာ တတိယဝဂ္ဂဗြာဟ္မဏာပိ။ အထ ရာဇာ "ယညံ ကရောန္တူ"တိ အာဏာပေသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဗြာဟ္မဏာ ဥသဘာဒယော ပါဏေ အာဂရာပေသုံ၊ နဂရေ မဟာသဒ္ဒေါ

၁-ပုဗ္ဗေပိ (သျာ) ၂-ပရဒါရကမ္မံ (သီ)၊ ပရဒါရကကမ္မံ (သျာ) ၃-ဘက္ခံ (သျာ)
၄-သဗ္ဗပဉ္စပဉ္စသတံ (သျာ)

udapādi. Taṁ pavattiṁ ñatvā Mallikā rājānaṁ Tathāgatassa santikaṁ pesesi. So gantvā Bhagavantaṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Atha naṁ Bhagavā “handa kuto nu tvaṁ mahārāja āgacchasi divādivassā”ti āha. Rājā “ajja me bhante supinake[1] cattāro saddā sutā, sohaṁ brāhmaṇe pucchiṁ, brāhmaṇā ‘bhāriyo mahārāja supino, sabbapañcasataṁ yaññaṁ yajitvā paṭikammaṁ karomāti āraddhā’ti” āha[2]. Kinti te mahārāja saddā sutāti. So yathāsutaṁ ārocesi. Atha naṁ Bhagavā āha—pubbe mahārāja imasmiṁ yeva nagare cattāro seṭṭhiputtā paradārikā hutvā Nandopanandāya Lohakumbhiyā nibbattā saṭṭhivassasahassamatthake uggacchiṁsu[3].

Tattha eko—

“Saṭṭhivassasahassāni, paripuṇṇāni sabbaso.
Niraye paccamānānaṁ, kadā anto bhavissatī”ti [4]—

Imaṁ gāthaṁ vattukāmo ahosi. Dutiyo—

“Sohaṁ nūna ito gantvā, yoniṁ laddhāna mānusiṁ.
Vadaññū sīlasampanno, kāhāmi kusalaṁ bahun”ti[4]—

Imaṁ. Tatiyo—

“Natthi anto kuto anto, na anto paṭidissati.
Tadā[5] hi pakataṁ pāpaṁ, mama tuyhañca mārisā”ti[4]—

Imaṁ. Catuttho—

“Dujjīvitamajīvimhā, ye sante na dadamhase.
Vijjamānesu bhogesu, dīpaṁ nākamha attano”ti[4]—

Imaṁ. Te imā gāthā vattuṁ asakkontā ekekaṁ akkharaṁ vatvā tattheva nimuggā. Iti mahārāja te nerayikasattā yathākammena niraviṁsu. Tassa saddassa sutapaccayā tuyhaṁ hāni vā vuḍḍhi vā natthi. Ettakānaṁ pana pasūnaṁ ghātanakammaṁ nāma bhāriyanti nirayabhayena tajjetvā

1. Supinakā (Ka) 2. Āhaṁsu (Syā) 3. Ummujjiṁsu (Syā), uppajjiṁsu (Ka)
4. Khu 2. 216; Khu 5. 100 piṭṭhe Jātake. 5. Tathā (Syā)

ဥဒပါဒိ။ တံ ပဝတ္တိံ ဉတွာ မလ္လိကာ ရာဇာနံ တထာဂတဿ သန္တိကံ ပေသေသိ။ သော ဂန္တွာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ အထ နံ ဘဂဝါ “ဟန္ဒ ကုတော နု တွံ မဟာရာဇ အာဂစ္ဆသိ ဒိဝါဒိဝဿာ”တိ အာဟ။ ရာဇာ “အဇ္ဇ မေ ဘန္တေ သုပိနကေ[၁] စတ္တာရော သဒ္ဒါ သုတာ၊ သောဟံ ဗြာဟ္မဏေ ပုစ္ဆိံ၊ ဗြာဟ္မဏာ ‘ဘာရိယော မဟာရာဇ သုပိနော၊ သဗ္ဗပဉ္စသတံ ယညံ ယဇိတွာ ပဋိကမ္မံ ကရောမာတိ အာရဒ္ဓါ’တိ” အာဟ[၂]။ ကိန္တိ တေ မဟာရာဇ သဒ္ဒါ သုတာတိ။ သော ယထာသုတံ အာရောစေသိ။ အထ နံ ဘဂဝါ အာဟ—ပုဗ္ဗေ မဟာရာဇ ဣမသ္မိံယေဝ နဂရေ စတ္တာရော သေဋ္ဌိပုတ္တာ ပရဒါရိကာ ဟုတွာ နန္ဒောပနန္ဒာယ လောဟကုမ္ဘိယာ နိဗ္ဗတ္တာ သဋ္ဌိဝဿ-သဟဿမတ္ထကေ ဥဂ္ဂစ္ဆိံသု[၃]။

တတ္ထ ဧကော—

“သဋ္ဌိဝဿသဟဿာနိ၊ ပရိပုဏ္ဏာနိ သဗ္ဗသော။
နိရယေ ပစ္စမာနာနံ၊ ကဒါ အန္တော ဘဝိဿတီ”တိ[၄]—

ဣမံ ဂါထံ ဝတ္တုကာမော အဟောသိ။ ဒုတိယော—

“သောဟံ နူန ဣတော ဂန္တွာ၊ ယောနိံ လဒ္ဓါန မာနုသိံ။
ဝဒညူ သီလသမ္ပန္နော၊ ကာဟာမိ ကုသလံ ဗဟု”န္တိ[၄]—

ဣမံ။ တတိယော—

“နတ္ထိ အန္တော ကုတော အန္တော၊ န အန္တော ပဋိဒိဿတိ။
တဒါ[၅] ဟိ ပကတံ ပါပံ၊ မမ တုယှဉ္စ မာရိသာ”တိ[၄]—

ဣမံ။ စတုတ္ထော—

“ဒုဇ္ဇီဝိတမဇီဝိမှာ၊ ယေ သန္တေ န ဒဒမှသေ။
ဝိဇ္ဇမာနေသု ဘောဂေသု၊ ဒီပံ နာကမှ အတ္တနော”တိ[၄]—

ဣမံ။ တေ ဣမာ ဂါထာ ဝတ္တုံ အသက္ကောန္တာ ဧကေကံ အက္ခရံ ဝတွာ တတ္ထေဝ နိမုဂ္ဂါ။ ဣတိ မဟာရာဇ တေ နေရယိကသတ္တာ ယထာကမ္မေန ဝိရဝိံသု။ တဿ သဒ္ဒဿ သုတပစ္စယာ တုယှံ ဟာနိ ဝါ ဝုဍ္ဎိ ဝါ နတ္ထိ။ ဧတ္တကာနံ ပန ပသူနံ ဃာတနကမ္မံ နာမ ဘာရိယန္တိ နိရယဘယေန တဇ္ဇေတွာ

၁-သုပိနကာ (က) ၂-အာဟံသု (သျာ) ၃-ဥမ္မုဇ္ဇိံသု (သျာ)၊ ဥပ္ပဇ္ဇိံသု (က)
၄-ခု ၂-၂၁၆၊ ခု ၅-၁၀၀-ပိဋ္ဌေ ဇာတကေ။ ၅-တထာ (သျာ)

dhammakathaṁ kathesi. Rājā Dasabale pasīditvā “muñcāmi, nesaṁ jīvitaṁ dadāmi, haritāni ceva tiṇāni khādantu[1], sītalāni ca pānīyāni pivantu, sīto ca nesaṁ vāto upavāyatū”ti vatvā “gacchatha hāretvā”ti manusse āṇāpesi. Te gantvā brāhmaṇe palāpetvā taṁ pāṇasaṅghaṁ bandhanato mocetvā nagare dhammabheriṁ carāpesuṁ.

Atha rājā Dasabalassa santike nisinno āha “bhante ekaratti nāma tiyāmā hoti, mayhaṁ pana ajja dve rattiyo ekato ghaṭitā viya ahesun”ti. Sopi puriso tattheva nisinno āha “bhante yojanaṁ nāma catugāvutaṁ hoti, mayhaṁ pana ajja dve yojanāni ekato katāni viya ahesun”ti. Atha Bhagavā “jāgarassa tāva rattiyā dīghabhāvo pākaṭo, santassa yojanassa dīghabhāvo pākaṭo, vaṭṭapatitassa pana bālaputhujjanassa anamataggasaṁsāravaṭṭaṁ ekantadīghamevā”ti rājānañca tañca purisaṁ nerayikasatte ca ārabbha Dhammapade imaṁ gāthaṁ abhāsi—

> “Dīghā jāgarato ratti, dīghaṁ santassa yojanaṁ.
> Dīgho bālāna saṁsāro, saddhammaṁ avijānatan”ti[2].

Gāthāpariyosāne so itthisāmiko puriso sotāpattiphale patiṭṭhahi. **Etamatthaṁ viditvā**ti etaṁ kāraṇaṁ jānitvā.

Assamedhanti-ādīsu porāṇarājakāle kira sassamedhaṁ purisamedhaṁ sammāpāsaṁ vācāpeyyanti cattāri saṅgahavatthūni ahesuṁ, yehi rājāno lokaṁ saṅgaṇhiṁsu. Tattha nipphannasassato dasamabhāgaggahaṇaṁ **sassamedhaṁ** nāma, sassasampādane medhāvitāti attho. Mahāyodhānaṁ chamāsikaṁ bhatta[3] vetanānuppadānaṁ **purisamedhaṁ** nāma, purisasaṅgaṇhane medhāvitāti attho. Daliddamanussānaṁ hatthato[4] lekhaṁ gahetvā tīṇi vassāni vināva vaḍḍhiyā sahassadvisahassamattadhanānuppadānaṁ **sammāpāsaṁ** nāma. Tañhi sammā manusse pāseti, hadaye bandhitvā viya ṭhapeti, tasmā sammāpāsanti vuccati. “Tāta mātulā”ti-ādinā nayena saṇhavācābhaṇanaṁ vācāpeyyaṁ nāma, piyavācāti attho. Evaṁ catūhi saṅgahavatthūhi saṅgahitaṁ raṭṭhaṁ

1. Dadantu (Syā)
2. Khu 1. 22 piṭṭhe.
3. Chamāsikabhati (Syā)
4. Potthake (Ka)

ဓမ္မကထံ ကထေသိ။ ရာဇာ ဒသဗလေ ပသီဒိတွာ “မုဉ္စာမိ၊ နေသံ ဇီဝိတံ ဒဒါမိ၊ ဟရိတာနိ စေဝ တိဏာနိ ခါဒန္တု[၁]၊ သီတလာနိ စ ပါနီယာနိ ပိဝန္တု၊ သီတော စ နေသံ ဝါတော ဥပဝါယတူ”တိ ဝတွာ “ဂစ္ဆထ ဟာရေထာ”တိ မနုဿေ အာဏာပေသိ။ တေ ဂန္တွာ ဗြာဟ္မဏေ ပလာပေတွာ တံ ပါဏသင်္ဃံ ဗန္ဓနတော မောစေတွာ နဂရေ ဓမ္မဘေရိံ စရာပေသုံ။

အထ ရာဇာ ဒသဗလဿ သန္တိကေ နိသိန္နော အာဟ “ဘန္တေ ဧကရတ္တိ နာမ တိယာမာ ဟောတိ၊ မယှံ ပန အဇ္ဇ ဒွေ ရတ္တိယော ဧကတော ဃဋိတာ ဝိယ အဟေသု”န္တိ။ သောပိ ပုရိသော တတ္ထေဝ နိသိန္နော အာဟ “ဘန္တေ ယောဇနံ နာမ စတုဂါဝုတံ ဟောတိ၊ မယှံ ပန အဇ္ဇ ဒွေ ယောဇနာနိ ဧကတော ကတာနိ ဝိယ အဟေသု”န္တိ။ အထ ဘဂဝါ “ဇာဂရဿ တာဝ ရတ္တိယာ ဒီဃဘာဝေါ ပါကဋော၊ သန္တဿ ယောဇနဿ ဒီဃဘာဝေါ ပါကဋော၊ ဝဋ္ဋပတိတဿ ပန ဗာလပုထုဇ္ဇနဿ အနမတဂ္ဂသံသာရဝဋ္ဋံ ဧကန္တဒီဃမေဝါ”တိ ရာဇာနဉ္စ တဉ္စ ပုရိသံ နေရယိကသတ္တေ စ အာရဗ္ဘ ဓမ္မပဒေ ဣမံ ဂါထံ အဘာသိ—

> “ဒီဃာ ဇာဂရတော ရတ္တိ၊ ဒီဃံ သန္တဿ ယောဇနံ။
> ဒီဃော ဗာလာန သံသာရော၊ သဒ္ဓမ္မံ အဝိဇာနတ”န္တိ[၂]။

ဂါထာပရိယောသာနေ သော ဣတ္ထိသာမိကော ပုရိသော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ **ဧတမတ္ထံ ဝိဒိတွာ**တိ ဧတံ ကာရဏံ ဇာနိတွာ။

အဿမေဓန္တိအာဒီသု ပေါရာဏရာဇကာလေ ကိရ သဿမေဓံ ပုရိသမေဓံ သမ္မာပါသံ ဝါစာပေယျန္တိ စတ္တာရိ သင်္ဂဟဝတ္ထူနိ အဟေသုံ၊ ယေဟိ ရာဇာနော လောကံ သင်္ဂဏှိံသု။ တတ္ထ နိပ္ဖန္နသဿတော ဒသမဘာဂဂ္ဂဟဏံ **သဿမေဓံ** နာမ၊ သဿသမ္ပာဒနေ မေဓာဝိတာတိ အတ္ထော။ မဟာယောဓာနံ ဆမာသိကံ ဘတ္တ[၃]ဝေတနာနုပ္ပဒါနံ **ပုရိသမေဓံ** နာမ၊ ပုရိသသင်္ဂဏှနေ မေဓာဝိတာတိ အတ္ထော။ ဒလိဒ္ဒမနုဿာနံ ဟတ္ထတော[၄] လေခံ ဂဟေတွာ တီဏိ ဝဿာနိ ဝိနာဝ ဝဍ္ဎိယာ သဟဿဒွိသဟဿမတ္တဓနာနုပ္ပဒါနံ **သမ္မာပါသံ** နာမ။ တဉ္ဟိ သမ္မာ မနုဿေ ပါသေတိ၊ ဟဒယေ ဗန္ဓိတွာ ဝိယ ဌပေတိ၊ တသ္မာ သမ္မာပါသန္တိ ဝုစ္စတိ။ “တာတ မာတုလာ”တိအာဒိနာ နယေန သဏှဝါစာဘဏနံ ဝါစာပေယျံ နာမ၊ ပိယဝါစာတိ အတ္ထော။ ဧဝံ စတူဟိ သင်္ဂဟဝတ္ထူဟိ သင်္ဂဟိတံ ရဋ္ဌံ

၁-ဒဒန္တု (သျာ)
၂-ခု ၁-၂၂-ပိဋ္ဌေ။
၃-ဆမာသိကဘတိ (သျာ)
၄-ပေါတ္ထကေ (က)

iddhañceva hoti phītañca pahūta-annapānaṁ khemaṁ nirabbudaṁ, manussā mudā modamānā ure putte naccentā apārutagharadvārā[1] viharanti. Idaṁ gharadvāresu aggaḷānaṁ abhāvato **niraggaḷan**ti vuccati. Ayaṁ porāṇikā paveṇī.

Aparabhāge pana Okkākarājakāle brāhmaṇā imāni cattāri saṅgahavatthūni imañca raṭṭhasampattiṁ parivattetvā uddhaṁmūlakaṁ katvā assamedhaṁ purisamedhanti-ādike pañca yaññe nāma akaṁsu. Tesu assamettha medhanti vadhantīti **assamedho.** Dvīhi pariyaññehi yajitabbassa ekavīsatiyūpassa ekasmiṁ majjhimadivaseyeva sattanavutipañcapasusataghātabhiṁsanassa ṭhapetvā bhūmiñca purise ca avasesasabbavibhavadakkhiṇassa yaññassetaṁ adhivacanaṁ. Purisamettha medhantīti **purisamedho**. Catūhi pariyaññehi yajitabbassa saddhiṁ bhūmiyā assamedhe vuttavibhavadakkhiṇassa yaññassetaṁ adhivacanaṁ. Sammamettha pāsentīti **sammāpāso**. Divase divase sammaṁ[2] khipitvā tassa patitokāse vediṁ katvā saṁhārimehi yūpādīhi sarassatinadiyā nimuggokāsato pabhuti paṭilomaṁ gacchantena yajitabbassa satrayāgassetaṁ adhivacanaṁ. Vājamettha pivantīti **vājapeyyo**. Ekena pariyaññena sattarasahi pasūhi yajitabbassa beluvayūpassa sattarasakadakkhiṇassa yaññassetaṁ adhivacanaṁ. Natthi ettha aggaḷāti **niraggaḷo**. Navahi pariyaññehi yajitabbassa saddhiṁ bhūmiyā ca purisehi ca assamedhe vuttavibhavadakkhiṇassa sabbamedhapariyāyanāmassa assamedhavikappassevetaṁ adhivacanaṁ. **Mahārambhā**ti mahākiccā mahākaraṇīyā. **Sammaggatā**ti sammāpaṭipannā Buddhādayo. **Nirārambhā**ti appatthā appakiccā. **Yajanti anukulan**ti anukulesu yajanti, yaṁ niccabhattādi pubbapurisehi paṭṭhapitaṁ, taṁ aparāparaṁ anupacchinnattā manussā dadantīti attho. . Navamaṁ.

10. Bandhanasuttavaṇṇanā

121. Dasame **idha bhante raññā**ti idaṁ te bhikkhū tesu manussesu Ānandattherassa sukatakāraṇaṁ[3] ārocentā ārocesuṁ. Rañño kira Sakkena Kusarājassa dinno aṭṭhavaṅko maṇi paveṇiyā āgato. Rājā alaṅkaraṇakāle taṁ maṇiṁ āharathāti āha. Manussā

1. Apārutagharā (Syā, Ka)
2. Yugacchiggale pavesanadaṇḍasaṅkhātaṁ sammaṁ (Syā)
3. Sukāraṇaṁ (Sī)

ဣဒ္ဓဉ္စေဝ ဟောတိ ဖီတဉ္စ ပဟူတအန္နပါနံ ခေမံ နိရဗ္ဗုဒံ၊ မနုဿာ မုဒါ မောဒမာနာ ဥရေ ပုတ္တေ နစ္စေန္တာ အပါရုတဃရဒွါရာ[၁] ဝိဟရန္တိ။ ဣဒံ ဃရဒွါရေသု အဂ္ဂဠာနံ အဘာဝတော **နိရဂ္ဂဠန္တိ** ဝုစ္စတိ။ အယံ ပေါရာဏိကာ ပဝေဏီ။

အပရဘာဂေ ပန ဩက္ကာကရာဇကာလေ ဗြာဟ္မဏာ ဣမာနိ စတ္တာရိ သင်္ဂဟဝတ္ထူနိ ဣမဉ္စ ရဋ္ဌသမ္ပတ္တိံ ပရိဝတ္တေတွာ ဥဒ္ဓံမူလကံ ကတွာ အဿမေဓံ ပုရိသမေဓန္တိ အာဒိကေ ပဉ္စ ယညေ နာမ အကံသု။ တေသု အဿမေတ္ထ မေဓန္တိ ဝဓန္တီတိ **အဿမေဓော။** ဒွီဟိ ပရိယညေဟိ ယဇိတဗ္ဗဿ ဧကဝီသတိယူပဿ ဧကသ္မိံ မဇ္ဈိမဒိဝသေယေဝ သတ္တနဝုတိပဉ္စပသုသတဃာတဘိံသနဿ ဌပေတွာ ဘူမိဉ္စ ပုရိသေ စ အဝသေသသဗ္ဗဝိဘဝဒက္ခိဏဿ ယညဿေတံ အဓိဝစနံ။ ပုရိသမေတ္ထ မေဓန္တီတိ **ပုရိသမေဓော။** စတူဟိ ပရိယညေဟိ ယဇိတဗ္ဗဿ သဒ္ဓိံ ဘူမိယာ အဿမေဓေ ဝုတ္တဝိဘဝဒက္ခိဏဿ ယညဿေတံ အဓိဝစနံ။ သမ္မမေတ္ထ ပါသေန္တီတိ **သမ္မာပါသော။** ဒိဝသေ ဒိဝသေ သမ္မံ[၂] ခိပိတွာ တဿ ပတိတောကာသေ ဝေဒိံ ကတွာ သံဟာရိမေဟိ ယူပါဒီဟိ သရဿတိနဒိယာ နိမုဂ္ဂေါကာသတော ပဘုတိ ပဋိလောမံ ဂစ္ဆန္တေန ယဇိတဗ္ဗဿ သတြယာဂဿေတံ အဓိဝစနံ။ ဝါဇမေတ္ထ ပိဝန္တီတိ **ဝါဇပေယျော။** ဧကေန ပရိယညေန သတ္တရသဟိ ပသူဟိ ယဇိတဗ္ဗဿ ဗေလုဝယူပဿ သတ္တရသကဒက္ခိဏဿ ယညဿေတံ အဓိဝစနံ။ နတ္ထိ ဧတ္ထ အဂ္ဂဠာတိ **နိရဂ္ဂဠော။** နဝဟိ ပရိယညေဟိ ယဇိတဗ္ဗဿ သဒ္ဓိံ ဘူမိယာ စ ပုရိသေဟိ စ အဿမေဓေ ဝုတ္တဝိဘဝဒက္ခိဏဿ သဗ္ဗမေဓပရိယာယနာမဿ အဿမေဓဝိကပ္ပဿေဝေတံ အဓိဝစနံ။ **မဟာရမ္ဘာ**တိ မဟာကိစ္စာ မဟာကရဏီယာ။ **သမ္မဂ္ဂတာ**တိ သမ္မာ ပဋိပန္နာ ဗုဒ္ဓါဒယော။ **နိရာရမ္ဘာ**တိ အပ္ပတ္ထာ အပ္ပကိစ္စာ။ **ယဇန္တိ အနုကုလန္တိ** အနုကုလေသု ယဇန္တိ၊ ယံ နိစ္စဘတ္တာဒိ ပုဗ္ဗပုရိသေဟိ ပဋ္ဌပိတံ၊ တံ အပရာပရံ အနုပစ္ဆိန္နတ္တာ မနုဿာ ဒဒန္တီတိ အတ္ထော။ ။နဝမံ။

၁၀-ဗန္ဓနသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၂၁။ ဒသမေ **ဣဓ ဘန္တေ ရညာ**တိ ဣဒံ တေ ဘိက္ခူ တေသု မနုဿေသု အာနန္ဒတ္ထေရဿ သုကတကာရဏံ[၃] အာရောစေန္တာ အာရောစေသုံ။ ရညော ကိရ သက္ကေန ကုသရာဇဿ ဒိန္နော အဋ္ဌဝင်္ကော မဏိ ပဝေဏိယာ အာဂတော။ ရာဇာ အလင်္ကရဏကာလေ တံ မဏိံ အာဟရထာတိ အာဟ။ မနုဿာ

၁-အပါရုတဃရာ (သျာ၊ က)
၂-ယုဂစ္ဆိဂ္ဂလေ ပဝေသနဒဏ္ဍသင်္ခါတံ သမ္မံ (သျာ)
၃-သုကာရဏံ (သီ)

“ṭhapitaṭṭhāne na passāmā”ti ārocesuṁ. Rājā antogharacārino “maṇiṁ pariyesitvā dethā”ti bandhāpesi. Ānandatthero te disvā maṇipaṭisāmakānaṁ[1] ekaṁ upāyaṁ ācikkhi. Te rañño ārocesuṁ. Rājā “paṇḍito thero, therassa vacanaṁ karothā”ti. Paṭisāmakamanussā rājaṅgaṇe udakacāṭiṁ ṭhapetvā sāṇiyā parikkhipāpetvā te manusse āhaṁsu “sāṭakaṁ pārupitvā ettha gantvā hatthaṁ otārethā”ti. Maṇicoro cintesi “rājabhaṇḍaṁ vissajjetuṁ vā valañjetuṁ vā na sakkā”ti. So gehaṁ gantvā maṇiṁ upakacchake ṭhapetvā sāṭakaṁ pārupitvā āgamma udakacāṭiyaṁ pakkhipitvā pakkāmi. Mahājane paṭikkante rājamanussā cāṭiyaṁ hatthaṁ otāretvā maṇiṁ disvā āharitvā rañño adaṁsu. “Ānandattherena kira dassitanayena maṇi diṭṭho”ti mahājano kolāhalaṁ akāsi. Te bhikkhū taṁ kāraṇaṁ Tathāgatassa ārocentā imaṁ pavattiṁ ārocesuṁ. Satthā “anacchariyaṁ bhikkhave, yaṁ Ānando manussānaṁ hatthāruḷhamaṇiṁ āharāpeyya, yattha pubbe paṇḍitā attano ñāṇe ṭhatvā ahetukapaṭisandhiyaṁ nibbattānaṁ tiracchānagatānampi hatthāruḷhaṁ bhaṇḍaṁ āharāpetvā rañño adaṁsū”ti vatvā—

“Ukkaṭṭhe sūramicchanti, mantīsu akutūhalaṁ.
Piyañca annapānamhi, atthe jāte ca paṇḍitan”ti[2]—

Mahāsārajātakaṁ kathesi.

Na taṁ daḷhanti taṁ bandhanaṁ thiranti na kathenti. **Yadāyasan**ti yaṁ ayasā kataṁ. **Sārattarattā**ti suṭṭhu rattarattā, sārattena vā rattā sārattarattā, sāraṁ idanti maññanāya[3] rattāti attho. **Apekkhā**ti ālayo nikanti. **Āhū**ti kathenti. **Ohārinan**ti catūsu apāyesu ākaḍḍhanakaṁ. **Sithilan**ti na āyasādibandhanaṁ viya iriyāpathaṁ nivāretvā ṭhitaṁ. Tena hi bandhanena buddhā paradesampi gacchantiyeva. **Duppamuñcan**ti aññatra lokuttarañāṇena muñcituṁ asakkuṇeyyanti. . Dasamaṁ.

Paṭhamo vaggo.

1. Sāṇiyā parikkhipāpetvā paṭisāmakānaṁ (Syā)
2. Khu 5. 22 piṭṭhe Jātake.
3. Maññamānā (Sī)

“ဌပိတဋ္ဌာနေ န ပဿာမာ”တိ အာရောစေသုံ။ ရာဇာ အန္တောဃရစာရိနော “မဏိံ ပရိယေသိတွာ ဒေထာ”တိ ဗန္ဓာပေသိ။ အာနန္ဒတ္ထေရော တေ ဒိသွာ မဏိပဋိသာမကာနံ[၁] ဧကံ ဥပါယံ အာစိက္ခိ။ တေ ရညော အာရောစေသုံ။ ရာဇာ “ပဏ္ဍိတော ထေရော၊ ထေရဿ ဝစနံ ကရောထာ”တိ။ ပဋိသာမက-မနုဿာ ရာဇင်္ဂဏေ ဥဒကစာဋိံ ဌပေတွာ သာဏိယာ ပရိက္ခိပါပေတွာ တေ မနုဿေ အာဟံသု “သာဋကံ ပါရုပိတွာ ဧတ္ထ ဂန္တွာ ဟတ္ထံ ဩတာရေထာ”တိ။ မဏိစောရော စိန္တေသိ “ရာဇဘဏ္ဍံ ဝိဿဇ္ဇေတုံ ဝါ ဝလဉ္ဇေတုံ ဝါ န သက္ကာ”တိ။ သော ဂေဟံ ဂန္တွာ မဏိံ ဥပကစ္ဆကေ ဌပေတွာ သာဋကံ ပါရုပိတွာ အာဂမ္မ ဥဒကစာဋိယံ ပက္ခိပိတွာ ပက္ကာမိ။ မဟာဇနေ ပဋိက္ကန္တေ ရာဇမနုဿာ စာဋိယံ ဟတ္ထံ ဩတာရေတွာ မဏိံ ဒိသွာ အာဟရိတွာ ရညော အဒံသု။ “အာနန္ဒတ္ထေရေန ကိရ ဒဿိတနယေန မဏိ ဒိဋ္ဌော”တိ မဟာဇနော ကောလာ-ဟလံ အကာသိ။ တေ ဘိက္ခူ တံ ကာရဏံ တထာဂတဿ အာရောစေန္တာ ဣမံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ “အနစ္ဆရိယံ ဘိက္ခဝေ, ယံ အာနန္ဒော မနုဿာနံ ဟတ္ထာရုဠှမဏိံ အာဟရာပေယျ၊ ယတ္ထ ပုဗ္ဗေ ပဏ္ဍိတာ အတ္တနော ဉာဏေ ဌတွာ အဟေတုကပဋိသန္ဓိယံ နိဗ္ဗတ္တာနံ တိရစ္ဆာနဂတာနမ္ပိ ဟတ္ထာရုဠှံ ဘဏ္ဍံ အာဟရာပေတွာ ရညော အဒံသူ”တိ ဝတွာ—

“ဥက္ကဋ္ဌေ သူရမိစ္ဆန္တိ၊ မန္တီသု အကုတူဟလံ။
ပိယဉ္စ အန္နပါနမှိ၊ အတ္ထေ ဇာတေ စ ပဏ္ဍိတ”န္တိ[၂]—

မဟာသာရဇာတကံ ကထေသိ။

န တံ ဒဠှန္တိ တံ ဗန္ဓနံ ထိရန္တိ န ကထေန္တိ။ **ယဒါယသ**န္တိ ယံ အယသာ ကတံ။ **သာရတ္တရတ္တာ**တိ သုဋ္ဌု ရတ္တရတ္တာ၊ သာရတ္တေန ဝါ ရတ္တာ သာရတ္တရတ္တာ၊ သာရံ ဣဒန္တိ မညနာယ[၃] ရတ္တာတိ အတ္ထော။ **အပေက္ခာ**တိ အာလယော နိကန္တိ။ **အာဟူ**တိ ကထေန္တိ။ **ဩဟာရိန**န္တိ စတူသု အပါယေသု အာကဍ္ဎနကံ။ **သိထိလ**န္တိ န အာယသာဒိဗန္ဓနံ ဝိယ ဣရိယာပထံ နိဝါရေတွာ ဌိတံ။ တေန ဟိ ဗန္ဓနေန ဗုဒ္ဓါ ပရဒေသမ္ပိ ဂစ္ဆန္တိယေဝ။ **ဒုပ္ပမုဉ္စ**န္တိ အညတြ လောကုတ္တရဉာဏေန မုဉ္စိတုံ အသက္ကုဏေယျန္တိ။ ။ဒသမံ။

ပဌမော ဝဂ္ဂေါ။

၁-သာဏိယာ ပရိက္ခိပါပေတွာ ပဋိသာမကာနံ (သျာ)
၂-ခု ၅-၂၂-ပိဋ္ဌေ ဇာတကေ။
၃-မညမာနာ (သီ)

2. Dutiyavagga

1. Sattajaṭilasuttavaṇṇanā

122. Dutiyavaggassa paṭhame **Pubbārāme Migāramātupāsāde**ti Pubbārāmasaṅkhātte vihāre Migāramātuyā[1] pāsāde. Tatrāyaṁ anupubbikathā—atīte satasahassakappamatthake ekā upāsikā Padumuttaraṁ Bhagavantaṁ nimantetvā Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa satasahassadānaṁ datvā Bhagavato pādamūle nipajjitvā “anāgate tumhādisassa Buddhassa aggupaṭṭhāyikā homī”ti patthanaṁ akāsi. Sā kappasatasahassaṁ devesu ca manussesu ca saṁsaritvā amhākaṁ Bhagavato kāle Bhaddiyanagare Meṇḍakaputtassa Dhanañcayaseṭṭhino[2] gehe Sumanadeviyā kucchismiṁ paṭisandhiṁ gaṇhi. Jātakāle cassā Visākhāti nāmaṁ akaṁsu. Sā yadā Bhagavā Bhaddiyanagaraṁ agamāsi, tadā pañcahi dārikāsatehi saddhiṁ Bhagavato paccuggamanaṁ gatā paṭhamadassanamhiyeva sotāpannā ahosi. Aparabhāge Sāvatthiyaṁ Migāraseṭṭhiputtassa Puṇṇavaḍḍhanakumārassa gehaṁ gatā. Tattha naṁ Migāraseṭṭhi mātiṭṭhāne[3] ṭhapesi, tasmā Migāramātāti vuccati. Tāya kārite pāsāde.

Bahi dvārakoṭṭhaketi pāsādadvārakoṭṭhakassa bahi, na vihāradvārakoṭṭhakassa. So kira pāsādo lohapāsādo viya samantā catudvārakoṭṭhakayuttena pākārena parikkhitto. Tesu pācīnadvārakoṭṭhakassa bahi pāsādacchāyāyaṁ pācīnalokadhātuṁ olokento paññatte varabuddhāsane nisinno hoti.

Parūḷhakacchanakhalomāti parūḷhakacchā parūḷhanakhā parūḷhalomā, kacchādīsu dīghalomā dīghanakhā cāti attho. **Khārivividhan**ti vividhakhāriṁ nānappakārakaṁ pabbajitaparikkhārabhaṇḍakaṁ. **Avidūre atikkamantī**ti avidūramaggena nagaraṁ pavisanti. **Rājāhaṁ bhante**ti ahaṁ bhante rājā Pasenadi Kosalo, mayhaṁ nāmaṁ tumhe jānāthāti. Kasmā pana rājā loke aggapuggalassa santike nisinno evarūpānaṁ naggabhogganissirikānaṁ añjaliṁ paggaṇhātīti. Saṅgaṇhanatthāya. Evaṁ hissa ahosi “sacāhaṁ ettakampi etesaṁ na

---

1. Migāramātā (Syā) 2. Dhanañjayaseṭṭhino (Sī, Syā) 3. Mātuṭṭhāne (Sī)

၂-ဒုတိယဝဂ္ဂ

၁-သတ္တဇဋိလသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၂၂။ ဒုတိယဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **ပုဗ္ဗာရာမေ မိဂါရမာတုပါသာဒေ**တိ ပုဗ္ဗာရာမသင်္ခါတေ ဝိဟာရေ မိဂါရမာတုယာ[၁] ပါသာဒေ။ တတြာယံ အနုပုဗ္ဗိကထာ— အတီတေ သတသဟဿကပ္ပမတ္ထကေ ဧကာ ဥပါသိကာ ပဒုမုတ္တရံ ဘဂဝန္တံ နိမန္တေတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ သတသဟဿဒါနံ ဒတွာ ဘဂဝတော ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇိတွာ “အနာဂတေ တုမှာဒိသဿ ဗုဒ္ဓဿ အဂ္ဂုပဋ္ဌာယိကာ ဟောမီ”တိ ပတ္ထနံ အကာသိ။ သာ ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝေသု စ မနုဿေသု စ သံသရိတွာ အမှာကံ ဘဂဝတော ကာလေ ဘဒ္ဒိယနဂရေ မေဏ္ဍကပုတ္တဿ ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိနော[၂] ဂေဟေ သုမနဒေဝိယာ ကုစ္ဆိသ္မိံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ ဇာတကာလေ စဿာ ဝိသာခါတိ နာမံ အကံသု။ သာ ယဒါ ဘဂဝါ ဘဒ္ဒိယနဂရံ အဂမာသိ၊ တဒါ ပဉ္စဟိ ဒါရိကာသတေဟိ သဒ္ဓိံ ဘဂဝတော ပစ္စုဂ္ဂမနံ ဂတာ ပဌမဒဿနမှိယေဝ သောတာပန္နာ အဟောသိ။ အပရဘာဂေ သာဝတ္ထိယံ မိဂါရသေဋ္ဌိပုတ္တဿ ပုဏ္ဏဝဍ္ဎနကုမာရဿ ဂေဟံ ဂတာ။ တတ္ထ နံ မိဂါရသေဋ္ဌိ မာတိဋ္ဌာနေ[၃] ဌပေသိ၊ တသ္မာ မိဂါရမာတာတိ ဝုစ္စတိ။ တာယ ကာရိတေ ပါသာဒေ။

ဗဟိ ဒွါရကောဋ္ဌကေတိ ပါသာဒဒွါရကောဋ္ဌကဿ ဗဟိ၊ န ဝိဟာရဒွါရကောဋ္ဌကဿ။ သော ကိရ ပါသာဒေါ လောဟပါသာဒေါ ဝိယ သမန္တာ စတုဒွါရကောဋ္ဌကယုတ္တေန ပါကာရေန ပရိက္ခိတ္တော။ တေသု ပါစီနဒွါရကောဋ္ဌကဿ ဗဟိ ပါသာဒစ္ဆာယာယံ ပါစီနလောကဓာတုံ ဩလောကေန္တော ပညတ္တေ ဝရဗုဒ္ဓါသနေ နိသိန္နော ဟောတိ။

ပရူဠှကစ္ဆနခလောမာတိ ပရူဠှကစ္ဆာ ပရူဠှနခါ ပရူဠှလောမာ၊ ကစ္ဆာဒီသု ဒီဃလောမာ ဒီဃနခါ စာတိ အတ္ထော။ **ခါရိဝိဝိဓ**န္တိ ဝိဝိဓခါရိံ နာနပ္ပကာရကံ ပဗ္ဗဇိတပရိက္ခာရဘဏ္ဍကံ။ **အဝိဒူရေ အတိက္ကမန္တီ**တိ အဝိဒူရမဂ္ဂေန နဂရံ ပဝိသန္တိ။ **ရာဇာဟံ ဘန္တေ**တိ အဟံ ဘန္တေ ရာဇာ ပသေနဒိ ကောသလော၊ မယှံ နာမံ တုမှေ ဇာနာထာတိ။ ကသ္မာ ပန ရာဇာ လောကေ အဂ္ဂပုဂ္ဂလဿ သန္တိကေ နိသိန္နော ဧဝရူပါနံ နဂ္ဂဘောဂ္ဂနိဿိရိကာနံ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂဏှာတီတိ။ သင်္ဂဏှနတ္ထာယ။ ဧဝံ ဟိဿ အဟောသိ “သစာဟံ ဧတ္တကမ္ပိ ဧတေသံ န

၁-မိဂါရမာတာယ (သျာ) ၂-ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိနော (သီ၊ သျာ) ၃-မာတုဋ္ဌာနေ (သီ)

karissāmi, ‘mayaṁ puttadāraṁ pahāya etassatthāya dubbhojanadukkhaseyyādīni anubhoma, ayaṁ amhākaṁ añjalimattampi na karotī’ti attanā diṭṭhaṁ sutaṁ paṭicchādetvā na katheyyuṁ, evaṁ kate pana anigūhitvā kathessantī”ti. Tasmā evamakāsi. Apica Satthu ajjhāsayajānanatthaṁ evamakāsi.

Kāsikacandananti saṇhacandanaṁ. **Mālāgandhavilepanan**ti vaṇṇagandhatthāya[1] mālaṁ, sugandhabhāvatthāya gandhaṁ, vaṇṇagandhatthāya vilepanañca dhārentena.

Saṁvāsenāti sahavāsena. **Sīlaṁ veditabban**ti ayaṁ susīlo vā dussīlo vāti saṁvasantena upasaṅkamantena jānitabbo. **Tañca kho dīghena addhunā na ittaran**ti tañca sīlaṁ dīghena kālena veditabbaṁ, na ittarena. Dvīhatīhañhi saṁyatākāro ca saṁvutindriyākāro ca na sakkā dassetuṁ. **Manasikarotā**ti sīlamassa pariggahessāmīti manasikarontena paccavekkhanteneva sakkā jānituṁ, na itarena. **Paññavatā**ti tampi sappaññeneva paṇḍitena. Bālo hi manasikarontopi jānituṁ na sakkoti.

Saṁvohārenāti kathanena.

“Yo hi koci manussesu, vohāraṁ upajīvati.
Evaṁ Vāseṭṭha jānāhi, vāṇijo so na brāhmaṇo”ti[2]—

Ettha hi byavahāro vohāro nāma. “Cattāro ariyavohārā cattāro anariyavohārā”ti[3] ettha cetanā. “Saṅkhā samaññā paññatti vohāro”ti[4] ettha paññatti. “Vohāramattena so vohareyyā”ti[5] ettha kathā vohāro. Idhāpi esova adhippeto. Ekaccassa hi sammukhā kathā parammukhāya kathāya na sameti parammukhā kathā ca sammukhāya kathāya, tathā purimakathā ca pacchimakathāya, pacchimakathā ca purimakathāya. So kathenteneva sakkā jānituṁ “asuci eso puggalo”ti. Sucisīlassa pana purimaṁ pacchimena, pacchimañca purimena sameti, sammukhākathitaṁ parammukhākathitena, parammukhākathitañca sammukhākathitena, tasmā kathentena sakkā sucibhāvo jānituntī pakāsento evamāha.

1. Vaṇṇagahaṇatthāya (Sī) 2. Ma 2. 409 piṭṭhe. 3. Dī 3. 193 piṭṭhe.
4. Abhi 1. 256 piṭṭhe. 5. Saṁ 1. 14 piṭṭhe.

ကရိဿာမိ၊ ‘မယံ ပုတ္တဒါရံ ပဟာယ ဧတဿတ္ထာယ ဒုဗ္ဘောဇနဒုက္ခသေယျာဒီနိ အနုဘောမ၊ အယံ အမှာကံ အဉ္ဇလိမတ္တမ္ပိ န ကရောတီ’တိ အတ္တနာ ဒိဋ္ဌံ သုတံ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ န ကထေယျုံ၊ ဧဝံ ကတေ ပန အနိဂူဟိတွာ ကထေဿန္တီ”တိ။ တသ္မာ ဧဝမကာသိ။ အပိစ သတ္ထု အဇ္ဈာသယဇာနနတ္ထံ ဧဝမကာသိ။

ကာသိကစန္ဒနန္တိ သဏှစန္ဒနံ။ **မာလာဂန္ဓဝိလေပနန္တိ** ဝဏ္ဏဂန္ဓတ္ထာယ[1] မာလံ, သုဂန္ဓဘာဝတ္ထာယ ဂန္ဓံ, ဝဏ္ဏဂန္ဓတ္ထာယ ဝိလေပနဉ္စ ဓာရေန္တေန။

သံဝါသေနာတိ သဟဝါသေန။ **သီလံ ဝေဒိတဗ္ဗန္တိ** အယံ သုသီလော ဝါ ဒုဿီလော ဝါတိ သံဝသန္တေန ဥပသင်္ကမန္တေန ဇာနိတဗ္ဗော။ **တဉ္စ ခေါ ဒီဃေန အဒ္ဓုနာ န ဣတ္တရန္တိ** တဉ္စ သီလံ ဒီဃေန ကာလေန ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ န ဣတ္တရေန။ ဒွီဟတီဟဉှိ သံယတာကာရော စ သံဝုတိန္ဒြိယာကာရော စ န သက္ကာ ဒဿေတုံ။ **မနသိကရောတာ**တိ သီလမဿ ပရိဂ္ဂဟေဿာမီတိ မနသိကရောန္တေန ပစ္စဝေက္ခန္တေနေဝ သက္ကာ ဇာနိတုံ၊ န ဣတရေန။ **ပညဝတာ**တိ တမ္ပိ သပ္ပညေနေဝ ပဏ္ဍိတေန။ ဗာလော ဟိ မနသိကရောန္တောပိ ဇာနိတုံ န သက္ကောတိ။

သံဝေါဟာရေနာတိ ကထနေန။

“ယော ဟိ ကောစိ မနုဿေသု၊ ဝေါဟာရံ ဥပဇီဝတိ။
ဧဝံ ဝါသေဋ္ဌ ဇာနာဟိ၊ ဝါဏိဇော သော န ဗြာဟ္မဏော”တိ[၂]—

ဧတ္ထ ဟိ ဗျဝဟာရော ဝေါဟာရော နာမ။ “စတ္တာရော အရိယဝေါဟာရာ စတ္တာရော အနရိယဝေါဟာရာ”တိ[၃] ဧတ္ထ စေတနာ။ “သင်္ခါ သမညာ ပညတ္တိ ဝေါဟာရော”တိ[၄] ဧတ္ထ ပညတ္တိ။ “ဝေါဟာရမတ္တေန သော ဝေါဟရေယျာ”တိ[၅] ဧတ္ထ ကထာ ဝေါဟာရော။ ဣဓာပိ ဧသောဝ အဓိပ္ပေတော။ ဧကစ္စဿ ဟိ သမ္မုခါ ကထာ ပရမ္မုခါယ ကထာယ န သမေတိ ပရမ္မုခါ ကထာ စ သမ္မုခါယ ကထာယ၊ တထာ ပုရိမကထာ စ ပစ္ဆိမကထာယ, ပစ္ဆိမကထာ စ ပုရိမကထာယ။ သော ကထေန္တေနေဝ သက္ကာ ဇာနိတုံ “အသုစိ ဧသော ပုဂ္ဂလော”တိ။ သုစိသီလဿ ပန ပုရိမံ ပစ္ဆိမေန, ပစ္ဆိမဉ္စ ပုရိမေန သမေတိ၊ သမ္မုခါကထိတံ ပရမ္မုခါကထိတေန, ပရမ္မုခါကထိတဉ္စ သမ္မုခါကထိတေန၊ တသ္မာ ကထေန္တေန သက္ကာ သုစိဘာဝေါ ဇာနိတုန္တိ ပကာသေန္တော ဧဝမာဟ။

၁-ဝဏ္ဏဂဟဏတ္ထာယ (သီ) ၂-မ ၂-၄၀၉-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ဒီ ၃-၁၉၃-ပိဋ္ဌေ။
၄-အဘိ ၁-၂၅၆-ပိဋ္ဌေ။ ၅-သံ ၁-၁၄-ပိဋ္ဌေ။

Thāmoti ñāṇathāmo. Yassa hi ñāṇathāmo natthi, so uppannesu upaddavesu gahetabbaggahaṇaṁ kattabbakiccaṁ apassanto advāragharaṁ paviṭṭho viya carati. Tenāha **āpadāsu kho mahārāja thāmo veditabbo**ti. **Sākacchāyā**ti saṁkathāya. Duppaññassa hi kathā udake geṇḍu[1] viya uppalavati, paññavato kathentassa paṭibhānaṁ anantaraṁ[2] hoti. Udakavipphanditeneva hi maccho khuddako vā mahanto vāti ñāyati. **Ocarakā**ti heṭṭhācarakā. **Carā**[3] hi pabbatamatthakena carantāpi heṭṭhācarakāva honti. **Ocaritvā**ti avacaritvā vīmaṁsitvā, taṁ taṁ pavattiṁ ñatvāti attho. **Rajojallan**ti rajañca jallañca. **Vaṇṇarūpenā**ti vaṇṇasaṇṭhānena. **Ittaradassanenā**ti lahukadassanena. **Viyañjanenā**ti parikkhārabhaṇḍakena. **Patirūpako mattikākuṇḍalovā**ti suvaṇṇakuṇḍalapatirūpako mattikākuṇḍalova. **Lohaḍḍhamāso**ti lohaḍḍhamāsako[4]. . Paṭhamaṁ.

2. Pañcarājasuttavaṇṇanā

123. Dutiye **rūpā**tinīlapītādibhedaṁ rūpārammaṇaṁ. **Kāmānaṁ aggan**ti etaṁ kāmānaṁ uttamaṁ seṭṭhanti rūpagaruko āha. Sesesupi eseva nayo. **Yato**ti yadā. **Manāpapariyantan**ti manāpanipphattikaṁ manāpakoṭikaṁ. Tattha dve manāpāni puggalamanāpaṁ sammutimanāpañca. Puggalamanāpaṁ nāma yaṁ ekassa puggalassa iṭṭhaṁ kantaṁ hoti, tadeva aññassa aniṭṭhaṁ akantaṁ. Paccantavāsīnañhi gaṇḍuppādāpi iṭṭhā honti kantā manāpā, Majjhimadesavāsīnaṁ atijegucchā. Tesañca moramaṁsādīni iṭṭhāni honti, itaresaṁ tāni atijegucchāni. Idaṁ puggalamanāpaṁ. Itaraṁ sammutimanāpaṁ.

Iṭṭhāniṭṭhārammaṇaṁ nāma loke paṭivibhattaṁ natthi, vibhajitvā pana dassetabbaṁ. Vibhajantena ca na ati-issarānaṁ Mahāsammatamahāsudassanadhammāsokādīnaṁ vasena vibhajitabbaṁ. Tesañhi dibbakappampi ārammaṇaṁ amanāpaṁ upaṭṭhāti. Atiduggatānaṁ dullabhannapānānaṁ vasenapi na vibhajitabbaṁ. Tesaṁ hi kaṇājakabhattasitthānipi pūtimaṁsassa rasopi atimadhuro amatasadiso hoti. Majjhimānaṁ pana gaṇaka[5]Mahāmattaseṭṭhi kuṭumbikavāṇijādīnaṁ

1. Geṇḍuko (Syā) 2. Anantaṁ (Ka) 3. Corā (Sī), cārā (Syā)
4. Lohamāsako (Sī, Syā) 5. Gaṇika (Syā)

ထာမောတိ ဉာဏထာမော။ ယဿ ဟိ ဉာဏထာမော နတ္ထိ၊ သော ဥပ္ပန္နေသု ဥပဒ္ဒဝေသု ဂဟေတဗ္ဗဂ္ဂဟဏံ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ အပဿန္တော အဒွါရဃရံ ပဝိဋ္ဌော ဝိယ စရတိ။ တေနာဟ **အာပဒါသု ခေါ မဟာရာဇ ထာမော ဝေဒိတဗ္ဗော**တိ။ **သာကစ္ဆာယာ**တိ သံကထာယ။ ဒုပ္ပညဿ ဟိ ကထာ ဥဒကေ ဂေဏ္ဍု[1] ဝိယ ဥပ္ပလဝတိ၊ ပညဝတော ကထေန္တဿ ပဋိဘာနံ အနန္တရံ[2] ဟောတိ။ ဥဒကဝိပ္ဖန္ဒိတေနေဝ ဟိ မစ္ဆော ခုဒ္ဒကော ဝါ မဟန္တော ဝါတိ ဉာယတိ။ **ဩစရကာ**တိ ဟေဋ္ဌာစရကာ။ **စရာ**[3] ဟိ ပဗ္ဗတမတ္ထကေန စရန္တာပိ ဟေဋ္ဌာစရကာဝ ဟောန္တိ။ **ဩစရိတွာ**တိ အဝစရိတွာ ဝီမံသိတွာ၊ တံ တံ ပဝတ္တိံ ဉတွာတိ အတ္ထော။ **ရဇောဇလ္လန္တိ** ရဇဉ္စ ဇလ္လဉ္စ။ **ဝဏ္ဏရူပေနာ**တိ ဝဏ္ဏသဏ္ဌာနေန။ **ဣတ္တရဒဿနေနာ**တိ လဟုကဒဿနေန။ **ဝိယဉ္ဇနေနာ**တိ ပရိက္ခာရဘဏ္ဍကေန။ **ပတိရူပကော မတ္တိကာကုဏ္ဍလော ဝါ**တိ သုဝဏ္ဏကုဏ္ဍလပတိရူပကော မတ္တိကာကုဏ္ဍလောဝ။ **လောဟဍ္ဎမာသော**တိ လောဟဍ္ဎမာသကော[4]။ ။ပဌမံ။

၂-ပဉ္စရာဇသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၂၃။ ဒုတိယေ **ရူပါ**တိ နီလပီတာဒိဘေဒံ ရူပါရမ္မဏံ။ **ကာမာနံ အဂ္ဂန္တိ** ဧတံ ကာမာနံ ဥတ္တမံ သေဋ္ဌန္တိ ရူပဂရုကော အာဟ။ သေသေသုပိ ဧသေဝ နယော။ **ယတော**တိ ယဒါ။ **မနာပပရိယန္တန္တိ** မနာပနိပ္ဖတ္တိကံ မနာပကောဋိကံ။ တတ္ထ ဒွေ မနာပါနိ ပုဂ္ဂလမနာပံ သမ္မုတိမနာပဉ္စ။ ပုဂ္ဂလမနာပံ နာမ ယံ ဧကဿ ပုဂ္ဂလဿ ဣဋ္ဌံ ကန္တံ ဟောတိ၊ တဒေဝ အညဿ အနိဋ္ဌံ အကန္တံ။ ပစ္စန္တဝါသီနဉှိ ဂဏ္ဍုပ္ပါဒါပိ ဣဋ္ဌာ ဟောန္တိ ကန္တာ မနာပါ၊ မဇ္ဈိမဒေသဝါသီနံ အတိဇေဂုစ္ဆာ။ တေသဉ္စ မောရမံသာဒီနိ ဣဋ္ဌာနိ ဟောန္တိ၊ ဣတရေသံ တာနိ အတိဇေဂုစ္ဆာနိ။ ဣဒံ ပုဂ္ဂလမနာပံ။ ဣတရံ သမ္မုတိမနာပံ။

ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌာရမ္မဏံ နာမ လောကေ ပဋိဝိဘတ္တံ နတ္ထိ၊ ဝိဘဇိတွာ ပန ဒဿေတဗ္ဗံ။ ဝိဘဇန္တေန စ န အတိဣဿရာနံ မဟာသမ္မတမဟာသုဒဿနဓမ္မာသောကာဒီနံ ဝသေန ဝိဘဇိတဗ္ဗံ။ တေသဉှိ ဒိဗ္ဗကပ္ပမ္ပိ အာရမ္မဏံ အမနာပံ ဥပဋ္ဌာတိ။ အတိဒုဂ္ဂတာနံ ဒုလ္လဘန္နပါနာနံ ဝသေနပိ န ဝိဘဇိတဗ္ဗံ။ တေသံ ဟိ ကဏာဇကဘတ္တသိတ္ထာနိပိ ပူတိမံသဿ ရသောပိ အတိမဓုရော အမတသဒိသော ဟောတိ။ မဇ္ဈိမာနံ ပန ဂဏက[5]မဟာမတ္တသေဋ္ဌိကုဋုမ္ဗိကဝါဏိဇာဒီနံ

၁-ဂေဏ္ဍုကော (သျာ) ၂-အနန္တံ (က) ၃-စောရာ (သီ)၊ စာရာ (သျာ)
၄-လောဟမာသကော (သီ၊ သျာ) ၅-ဂဏိက (သျာ)

kālena iṭṭhaṁ kālena aniṭṭhaṁ labhamānānaṁ vasena vibhajitabbaṁ. Tañca panetaṁ ārammaṇaṁ javanaṁ paricchindituṁ na sakkoti. Javanaṁ hi iṭṭhepi rajjati aniṭṭhepi, iṭṭhepi dussati aniṭṭhepi. Ekantato pana vipākacittaṁ iṭṭhāniṭṭhaṁ paricchindati. Kiñcāpi hi micchādiṭṭhikā Buddhaṁ vā[1] saṁghaṁ vā mahācetiyādīni vā uḷārāni ārammaṇāni disvā akkhīni pidahanti domanassaṁ āpajjanti, dhammasaddaṁ sutvā kaṇṇe thakenti, cakkhuviññāṇasotaviññāṇāni[2] pana tesaṁ kusalavipākāneva honti. Kiñcāpi gūthasūkarādayo gūthagandhaṁ ghāyitvā khādituṁ labhissāmāti somanassajātā honti, gūthadassane pana nesaṁ cakkhuviññāṇaṁ, tassa gandhaghāyane ghānaviññāṇaṁ, rasasāyane jivhāviññāṇañca akusalavipākameva hoti. Bhagavā pana puggalamanāpataṁ sandhāya **te ca mahārāja rūpā**ti-ādimāha.

Candanaṅgalikoti[3] idaṁ tassa upāsakassa nāmaṁ. **Paṭibhāti maṁ Bhagavā**ti Bhagavā mayhaṁ ekaṁ kāraṇaṁ upaṭṭhāti paññāyati. Tassa te pañca[4] rājāno āmuttamaṇikuṇḍale sajjitāya āpānabhūmiyā nisinnavaseneva[5] mahatā rājānubhāvena paramena issariyavibhavena āgantvāpi Dasabalassa santike ṭhitakālato paṭṭhāya divā padīpe viya udakābhisitte aṅgāre viya sūriyuṭṭhāne khajjopanake viya ca hatappabhe hatasobhe taṁ Tathāgatañca tehi sataguṇena sahasaguṇena virocamānaṁ disvā "mahantā vata bho Buddhā nāmā"ti paṭibhānaṁ udapādi. Tasmā evamāha.

Kokanadanti padumassevetaṁ vevacanaṁ. **Pāto**ti kālasseva. **Siyā**ti bhaveyya. **Avītagandhan**ti avigatagandhaṁ. **Aṅgīrasan**ti Sammāsambuddhaṁ. Bhagavato hi aṅgato rasmiyo[6] nikkhamanti, tasmā aṅgīrasoti vuccati. Yathā kokanadasaṅkhātaṁ padumaṁ pātova phullaṁ avītagandhaṁ[7] siyā, evameva Bhagavantaṁ aṅgīrasaṁ tapantaṁ ādiccamiva antalikkhe virocamānaṁ passāti ayamettha saṅkhepattho. **Bhagavantaṁ acchādesī**ti Bhagavato adāsīti attho. Lokavohārato panettha īdisaṁ vacanaṁ hoti. So kira upāsako "ete Tathāgatassa guṇesu pasīditvā mayhaṁ pañca

---

1. Sambuddhaṁvā (Sī), Buddhaṁ vā dhammaṁ vā (Syā)
2. Cakkhuviññāṇādīni (Ka)
3. Candanaṅgaliyo (Syā)
4. Tassa te ca (Sī), Tassa pañca (Syā)
5. Sanniveseneva (Syā)
6. Raṁsiyo (Syā)
7. Avītagandhaṁ sugandhaṁ (Syā)

ကာလေန ဣဋ္ဌံ ကာလေန အနိဋ္ဌံ လဘမာနာနံ ဝသေန ဝိဘဇိတဗ္ဗံ။ တဉ္စ ပနေတံ အာရမ္မဏံ ဇဝနံ ပရိစ္ဆိန္ဒိတုံ န သက္ကောတိ။ ဇဝနံ ဟိ ဣဋ္ဌေပိ ရဇ္ဇတိ အနိဋ္ဌေပိ၊ ဣဋ္ဌေပိ ဒုဿတိ အနိဋ္ဌေပိ။ ဧကန္တတော ပန ဝိပါကစိတ္တံ ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌံ ပရိစ္ဆိန္ဒတိ။ ကိဉ္စာပိ ဟိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကာ ဗုဒ္ဓံ ဝါ[1] သံဃံ ဝါ မဟာစေတိယာဒီနိ ဝါ ဥဠာရာနိ အာရမ္မဏာနိ ဒိသွာ အက္ခီနိ ပိဒဟန္တိ ဒေါမနဿံ အာပဇ္ဇန္တိ၊ ဓမ္မသဒ္ဒံ သုတွာ ကဏ္ဏေ ထကေန္တိ၊ စက္ခုဝိညာဏသောတဝိညာဏာနိ[2] ပန တေသံ ကုသလဝိပါကာနေဝ ဟောန္တိ။ ကိဉ္စာပိ ဂူထသူကရာဒယော ဂူထဂန္ဓံ ဃာယိတွာ ခါဒိတုံ လဘိဿာမာတိ သောမနဿဇာတာ ဟောန္တိ၊ ဂူထဒဿနေ ပန နေသံ စက္ခုဝိညာဏံ, တဿ ဂန္ဓဃာယနေ ဃာနဝိညာဏံ, ရသသာယနေ ဇိဝှါဝိညာဏဉ္စ အကုသလဝိပါကမေဝ ဟောတိ။ ဘဂဝါ ပန ပုဂ္ဂလမနာပတံ သန္ဓာယ **တေ စ မဟာရာဇ ရူပါ**တိအာဒိမာဟ။

စန္ဒနင်္ဂလိကောတိ[3] ဣဒံ တဿ ဥပါသကဿ နာမံ။ **ပဋိဘာတိ မံ ဘဂဝါ**တိ ဘဂဝါ မယှံ ဧကံ ကာရဏံ ဥပဋ္ဌာတိ ပညာယတိ။ တဿ တေ ပဉ္စ[4] ရာဇာနော အာမုတ္တမဏိကုဏ္ဍလေ သဇ္ဇိတာယ အာပါနဘူမိယာ နိသိန္နဝသေနေဝ[5] မဟတာ ရာဇာနုဘာဝေန ပရမေန ဣဿရိယဝိဘဝေန အာဂန္တွာပိ ဒသဗလဿ သန္တိကေ ဌိတကာလတော ပဋ္ဌာယ ဒိဝါ ပဒီပေ ဝိယ ဥဒကာဘိသိတ္တေ အင်္ဂါရေ ဝိယ သူရိယုဋ္ဌာနေ ခဇ္ဇောပနကေ ဝိယ စ ဟတပ္ပဘေ ဟတသောဘေ တံ တထာဂတဉ္စ တေဟိ သတဂုဏေန သဟဿဂုဏေန ဝိရောစမာနံ ဒိသွာ "မဟန္တာ ဝတ ဘော ဗုဒ္ဓါ နာမာ"တိ ပဋိဘာနံ ဥဒပါဒိ။ တသ္မာ ဧဝမာဟ။

ကောကနဒန္တိ ပဒုမဿေဝေတံ ဝေဝစနံ။ **ပါတော**တိ ကာလဿေဝ။ **သိယာ**တိ ဘဝေယျ။ **အဝီတဂန္ဓ**န္တိ အဝိဂတဂန္ဓံ။ **အင်္ဂီရသ**န္တိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ။ ဘဂဝတော ဟိ အင်္ဂတော ရသ္မိယော[6] နိက္ခမန္တိ၊ တသ္မာ အင်္ဂီရသောတိ ဝုစ္စတိ။ ယထာ ကောကနဒသင်္ခါတံ ပဒုမံ ပါတောဝ ဖုလ္လံ အဝီတဂန္ဓံ[7] သိယာ၊ ဧဝမေဝ ဘဂဝန္တံ အင်္ဂီရသံ တပန္တံ အာဒိစ္စမိဝ အန္တလိက္ခေ ဝိရောစမာနံ ပဿာတိ အယမေတ္ထ သင်္ခေပတ္ထော။ **ဘဂဝန္တံ အစ္ဆာဒေသီ**တိ ဘဂဝတော အဒါသီတိ အတ္ထော။ လောကဝေါဟာရတော ပနေတ္ထ ဤဒိသံ ဝစနံ ဟောတိ။ သော ကိရ ဥပါသကော "ဧတေ တထာဂတဿ ဂုဏေသု ပသီဒိတွာ မယှံ ပဉ္စ

၁-သမ္ဗုဒ္ဓံဝါ (သီ)၊ ဗုဒ္ဓံ ဝါ ဓမ္မံ ဝါ (သျာ)
၂-စက္ခုဝိညာဏာဒီနိ (က)
၃-စန္ဒနင်္ဂလိယော (သျာ)
၄-တဿ တေ စ (သီ)၊ တဿ ပဉ္စ (သျာ)
၅-သန္နိဝေသေနေဝ (သျာ)
၆-ရံသိယော (သျာ)
၇-အဝီတဂန္ဓံ သုဂန္ဓံ (သျာ)

uttarāsaṅge denti, ahampi te[1] Bhagavatova dassāmī”ti cintetvā adāsi. . Dutiyaṁ.

3. Doṇapākasuttavaṇṇanā

124. Tatiye **doṇapākakuran**ti doṇapākaṁ kuraṁ, doṇassa taṇḍulānaṁ pakkabhattaṁ tadupiyañca sūpabyañjanaṁ bhuñjatīti attho. **Bhuttāvī**ti pubbe bhattasammadaṁ vinodetvā muhuttaṁ vissamitvā Buddhupaṭṭhānaṁ gacchati, taṁdivasaṁ pana bhuñjanto’va Dasabalaṁ saritvā hatthe dhovitvā agamāsi. **Mahassāsī**ti tassa gacchato balavā bhattapariḷāho udapādi, tasmā mahantehi assāsehi assasati, gattatopi’ssa sedabindūni muccanti, tamenaṁ ubhosu passesu ṭhatvā yamakatālavaṇḍehi bījanti, Buddhagāravena pana nipajjituṁ na ussahatīti idaṁ sandhāya “mahassāsī”ti vuttaṁ. **Imaṁ gāthaṁ abhāsī**ti “rājā bhojane amattaññutāya kilamati, phāsu vihāraṁ dānissa karissāmī”ti cintetvā abhāsi. **Manujassā**ti sattassa. **Kahāpaṇasatan**ti pātarāse paṇṇāsaṁ sāyamāse paṇṇāsanti evaṁ kahāpaṇasataṁ. **Pariyāpuṇitvā**ti Raññā saddhiṁ thokaṁ gantvā “imaṁ maṅgala-asiṁ kassa dhammi mahārājā”ti. “Asukassa nāma dehī”ti[2] so taṁ asiṁ datvā[3] Dasabalassa santikaṁ āgamma vanditvā ṭhitako’va “gāthaṁ vadatha bho Gotamā”ti vatvā Bhagavato vuttaṁ pariyāpuṇitvāti attho.

Bhattābhihāre sudaṁ bhāsatīti kathaṁ bhāsati? Bhagavatā anusiṭṭhiniyāmena. Bhagavā hi naṁ evaṁ anusāsi “māṇava imaṁ gāthaṁ naṭo viya pattapattaṭṭhāne mā avaca, Rañño bhuñjanaṭṭhāne ṭhatvā paṭhamapiṇḍādīsupi avatvā vosānapiṇḍe gahite vadeyyāti, Rājā sutvā’va bhattapiṇḍaṁ chaḍḍessati, atha rañño hatthesu dhotesu pātiṁ[4] apanetvā sitthāni gaṇetvā tadupiyaṁ byañjanaṁ ñatvā punadivase tāvatake taṇḍule hāreyyāsi, pātarāse ca vatvā sāyamāse mā vadeyyāsī”ti. So “sādhū”ti paṭissuṇitvā taṁdivasaṁ rañño pātarāsaṁ bhutvā gatattā sāyamāse Bhagavato[5] anusiṭṭhiniyāmena gāthaṁ

1. Ahaṁ ete (Syā)
2. Asukassa nāmāti vutte (Syā)
3. Aññassa datvā (Sī), datvā nivattitvā (Syā)
4. Cāṭiṁ (Syā)
5. Bhagavatā(Sī)

ဥတ္တရာသင်္ဂေ ဒေန္တိ၊ အဟမ္ပိ တေ[1] ဘဂဝတောဝ ဒဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ အဒါသိ။ ။ဒုတိယံ။

၃-ဒောဏပါကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၂၄။ တတိယေ **ဒောဏပါကကုရန္တိ** ဒောဏပါကံ ကုရံ၊ ဒောဏဿ တဏ္ဍုလာနံ ပက္ကဘတ္တံ တဒုပိယဉ္စ သူပဗျဉ္ဇနံ ဘုဉ္ဇတီတိ အတ္ထော။ **ဘုတ္တာဝီ**တိ ပုဗ္ဗေ ဘတ္တသမ္မဒံ ဝိနောဒေတွာ မုဟုတ္တံ ဝိဿမိတွာ ဗုဒ္ဓုပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆတိ၊ တံဒိဝသံ ပန ဘုဉ္ဇန္တောဝ ဒသဗလံ သရိတွာ ဟတ္ထေ ဓောဝိတွာ အဂမာသိ။ **မဟဿာသီ**တိ တဿ ဂစ္ဆတော ဗလဝါ ဘတ္တပရိဠာဟော ဥဒပါဒိ၊ တသ္မာ မဟန္တေဟိ အဿာသေဟိ အဿသတိ၊ ဂတ္တတောပိဿ သေဒဗိန္ဒူနိ မုစ္စန္တိ၊ တမေနံ ဥဘောသု ပဿေသု ဌတွာ ယမကတာလဝဏ္ဋေဟိ ဗီဇန္တိ၊ ဗုဒ္ဓဂါရဝေန ပန နိပဇ္ဇိတုံ န ဥဿဟတီတိ ဣဒံ သန္ဓာယ “မဟဿာသီ”တိ ဝုတ္တံ။ **ဣမံ ဂါထံ အဘာသီ**တိ ရာဇာ ဘောဇနေ အမတ္တညုတာယ ကိလမတိ၊ ဖာသု ဝိဟာရံ ဒါနိဿ ကရိဿာမီတိ စိန္တေတွာ အဘာသိ။ **မနုဇဿာ**တိ သတ္တဿ။ **ကဟာပဏသတန္တိ** ပါတရာသေ ပဏ္ဏာသံ သာယမာသေ ပဏ္ဏာသန္တိ ဧဝံ ကဟာပဏသတံ။ **ပရိယာပုဏိတွာ**တိ ရညာ သဒ္ဓိံ ထောကံ ဂန္တွာ “ဣမံ မင်္ဂလအသိံ ကဿ ဒမ္မိ မဟာရာဇာ”တိ။ အသုကဿ နာမ ဒေဟီတိ[2] သော တံ အသိံ ဒတွာ[3] ဒသဗလဿ သန္တိကံ အာဂမ္မ ဝန္ဒိတွာ ဌိတကောဝ “ဂါထံ ဝဒထ ဘော ဂေါတမာ”တိ ဝတွာ ဘဂဝတာ ဝုတ္တံ ပရိယာပုဏိတွာတိ အတ္ထော။

ဘတ္တာဘိဟာရေ သုဒံ ဘာသတီတိ ကထံ ဘာသတိ? ဘဂဝတာ အနုသိဋ္ဌိနိယာမေန။ ဘဂဝါ ဟိ နံ ဧဝံ အနုသာသိ “မာဏဝ ဣမံ ဂါထံ နဋော ဝိယ ပတ္တပတ္တဋ္ဌာနေ မာ အဝစ၊ ရညော ဘုဉ္ဇနဋ္ဌာနေ ဌတွာ ပဌမပိဏ္ဍာဒီသုပိ အဝတွာ ဝေါသာနပိဏ္ဍေ ဂဟိတေ ဝဒေယျာသိ၊ ရာဇာ သုတွာဝ ဘတ္တပိဏ္ဍံ ဆဍ္ဍေဿတိ၊ အထ ရညော ဟတ္ထေသု ဓောတေသု ပါတိံ[4] အပနေတွာ သိတ္ထာနိ ဂဏေတွာ တဒုပိယံ ဗျဉ္ဇနံ ဉတွာ ပုနဒိဝသေ တာဝတကေ တဏ္ဍုလေ ဟာရေယျာသိ၊ ပါတရာသေ စ ဝတွာ သာယမာသေ မာ ဝဒေယျာသီ”တိ။ သော သာဓူတိ ပဋိဿုဏိတွာ တံဒိဝသံ ရညော ပါတရာသံ ဘုတွာ ဂတတ္တာ သာယမာသေ ဘဂဝတော[5] အနုသိဋ္ဌိနိယာမေန ဂါထံ

၁-အဟံ ဧတေ (သျာ)
၂-အသုကဿ နာမာတိ ဝုတ္တေ (သျာ)
၃-အညဿ ဒတွာ (သီ)၊ ဒတွာ နိဝတ္တိတွာ (သျာ)
၄-စာဋိံ (သျာ)
၅-ဘဂဝတာ (သီ)

abhāsi. Rājā Dasabalassa vacanaṁ saritvā bhattapiṇḍaṁ pātiyaṁyeva chaḍḍesi. Rañño hatthesu dhotesu pātiṁ apanetvā sitthāni gaṇetvā tadupiyaṁ byañjanaṁ ñatvā punadivase tattake taṇḍule hariṁsu.

Nāḷikodanaparamatāya saṇṭhāsīti so kira māṇavo divase divase Tathāgatassa santikaṁ gacchati, Dasabalassa vissāsiko ahosi. Atha naṁ ekadivasaṁ pucchi "rājā kittakaṁ bhuñjatī"ti. So "nāḷikodanan"ti āha. "Vaṭṭissati ettāvatā, purisabhāgo esa, ito paṭṭhāya gāthaṁ mā vadī"ti. Iti Rājā tatth'eva saṇṭhāsi. **Diṭṭhadhammikena ceva atthena samparāyikena cā**ti ettha sallikhitasarīratā diṭṭhadhammikattho nāma, sīlaṁ samparāyikattho. Bhojane mattaññutā hi sīlaṅgaṁ nāma hotīti. . Tatiyaṁ.

4. Paṭhamasaṅgāmasuttavaṇṇanā

125. Catutthe **Vedehiputto**ti **vedehī**ti paṇḍitādhivacanametaṁ, Paṇḍititthiyā puttoti attho. **Caturaṅginin**ti hatthi-assarathapattisaṅkhātehi catūhi aṅgehi samannāgataṁ. **Sannayhitvā**ti cammapaṭimuñcanādīhi sannāhaṁ kāretvā. **Saṅgāmesun**ti yujjhiṁsu. Kena kāraṇena? Mahākosalaraññā kira Bimbisārassa dhītaraṁ dentena dvinnaṁ rajjānaṁ antare satasahassuṭṭhāno Kāsigāmo nāma dhītu dinno. Ajātasattunā ca pitari mārite mātāpissa rañño viyogasokena nacirasseva matā. Tato rājā Pasenadi Kosalo "Ajātasattunā mātāpitaro māritā, mayhaṁ pitu santako gāmo"ti tassatthāya aḍḍaṁ karoti. Ajātasattupi "mayhaṁ mātu santako"ti tassa gāmassatthāya dvepi mātulabhāgineyyā yujjhiṁsu.

Pāpā Devadattādayo mittā assāti **pāpamitto.** Teyevassa sahāyāti **pāpasahāyo.** Tesvevassa cittaṁ ninnaṁ sampavaṅkanti **pāpasampavaṅko**. Pasenadissa Sāriputtattherādīnaṁ vasena kalyāṇamittāditā vedotabbā. **Dukkhaṁ setī**ti jitāni hatthi-ādīni anusocanto dukkhaṁ sayissati[1]. Idaṁ Bhagavā puna tassa jayakāraṇaṁ disvā āha. **Jayaṁ veraṁ pasavatī**ti jinanto veraṁ pasavati, veripuggalaṁ[2] labhati. . Catutthaṁ.

1. Sayati (Ka) 2. Veripuggale (Sī, Syā)

အဘာသိ။ ရာဇာ ဒသဗလဿ ဝစနံ သရိတွာ ဘတ္တပိဏ္ဍံ ပါတိယံယေဝ ဆဍ္ဍေသိ။ ရညော ဟတ္ထေသု ဓောတေသု ပါတိံ အပနေတွာ သိတ္ထာနိ ဂဏေတွာ တဒုပိယံ ဗျဉ္ဇနံ ဉတွာ ပုနဒိဝသေ တတ္တကေ တဏ္ဍုလေ ဟရိံသု။

နာဠိကောဒနပရမတာယ သဏ္ဌာသီတိ သော ကိရ မာဏဝေါ ဒိဝသေ ဒိဝသေ တထာဂတဿ သန္တိကံ ဂစ္ဆတိ၊ ဒသဗလဿ ဝိဿာသိကော အဟောသိ။ အထ နံ ဧကဒိဝသံ ပုစ္ဆိ "ရာဇာ ကိတ္တကံ ဘုဉ္ဇတီ"တိ။ သော 'နာဠိကောဒန"န္တိ အာဟ။ ဝဋ္ဋိဿတိ ဧတ္တာဝတာ ပုရိသဘာဂေါ ဧသ၊ ဣတော ပဋ္ဌာယ ဂါထံ မာ ဝဒီတိ။ ဣတိ ရာဇာ တတ္ထေဝ သဏ္ဌာသိ။ **ဒိဋ္ဌဓမ္မိကေန စေဝ အတ္ထေန သမ္ပရာယိကေန စာ**တိ ဧတ္ထ သလ္လိခိတသရီရတာ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကတ္ထော နာမ၊ သီလံ သမ္ပရာယိကတ္ထော။ ဘောဇနေ မတ္တညုတာ ဟိ သီလင်္ဂံ နာမ ဟောတီတိ။ ။တတိယံ။

၄-ပဌမသင်္ဂါမသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၂၅။ စတုတ္ထေ **ဝေဒေဟိပုတ္တော**တိ **ဝေဒေဟီ**တိ ပဏ္ဍိတာဓိဝစနမေတံ၊ ပဏ္ဍိတိတ္ထိယာ ပုတ္တောတိ အတ္ထော။ **စတုရင်္ဂိနိ**န္တိ ဟတ္ထိအဿရထပတ္တိသင်္ခါတေဟိ စတူဟိ အင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတံ။ **သန္နယှိတွာ**တိ စမ္မပဋိမုဉ္စနာဒီဟိ သန္နာဟံ ကာရေတွာ။ **သင်္ဂါမေသု**န္တိ ယုဇ္ဈိံသု။ ကေန ကာရဏေန? မဟာကောသလရညော ကိရ ဗိမ္ဗိသာရဿ ဓီတရံ ဒေန္တေန ဒွိန္နံ ရဇ္ဇာနံ အန္တရေ သတသဟဿုဋ္ဌာနော ကာသိဂါမော နာမ ဓီတု ဒိန္နော။ အဇာတသတ္တုနာ စ ပိတရိ မာရိတေ မာတာပိဿ ရညော ဝိယောဂသောကေန နစိရဿေဝ မတာ။ တတော ရာဇာ ပသေနဒိ ကောသလော "အဇာတသတ္တုနာ မာတာပိတရော မာရိတာ၊ မယှံ ပိတု သန္တကော ဂါမော"တိ တဿတ္ထာယ အဍ္ဍံ ကရောတိ။ အဇာတသတ္တုပိ "မယှံ မာတု သန္တကော"တိ တဿ ဂါမဿတ္ထာယ ဒွေပိ မာတုလဘာဂိနေယျာ ယုဇ္ဈိံသု။

ပါပါ ဒေဝဒတ္တာဒယော မိတ္တာ အဿာတိ **ပါပမိတ္တော**။ တေယေဝဿ သဟာယာတိ **ပါပသဟာယော**။ တေသွေဝဿ စိတ္တံ နိန္နံ သမ္ပဝင်္ကန္တိ **ပါပသမ္ပဝင်္ကော**။ ပသေနဒိဿ သာရိပုတ္တတ္ထေရာဒီနံ ဝသေန ကလျာဏမိတ္တာဒိတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ **ဒုက္ခံ သေတီ**တိ ဇိတာနိ ဟတ္ထိအာဒီနိ အနုသောစန္တော ဒုက္ခံ သယိဿတိ[၁]။ ဣဒံ ဘဂဝါ ပုန တဿ ဇယကာရဏံ ဒိသွာ အာဟ။ **ဇယံ ဝေရံ ပသဝတီ**တိ ဇိနန္တော ဝေရံ ပသဝတိ၊ ဝေရိပုဂ္ဂလံ[၂] လဘတိ။ ။စတုတ္ထံ။

၁-သယတိ (က) ၂-ဝေရိပုဂ္ဂလေ (သီ၊ သျာ)

5. Dutiyasaṅgāmasuttavaṇṇanā

126. Pañcame **abbhuyyāsīti** parājaye garahappatto “ārāmaṁ gantvā bhikkhūnaṁ kathāsallāpaṁ suṇāthā”ti rattibhāge Buddharakkhitena nāma vuḍḍhapabbajitena dhammarakkhitassa vuḍḍhapabbajitassa “sace rājā imañca upāyaṁ katvā gaccheyya, puna jineyyā”ti vuttajayakāraṇaṁ sutvā abhi-uyyāsi.

Yāvassa upakappatīti yāva tassa upakappati sayhaṁ hoti. **Yadā caññe**ti yadā aññe. **Vilumpantīti** taṁ vilumpitvā ṭhitapuggalaṁ vilumpanti. **Viluppatīti** vilumpiyati. **Ṭhānaṁ hi maññatīti** “kāraṇan”ti hi maññati. **Yadāti** yasmiṁ kāle. **Jetāraṁ labhate jayan**ti jayanto puggalo pacchā jetārampi labhati. **Rosetāran**ti ghaṭṭetāraṁ. **Rosako**ti ghaṭṭako. **Kammavivaṭṭenāti** kammapariṇāmena, tassa vilumpanakammassa vipākadānena. **So vilutto viluppatīti** so vilumpako vilumpiyati. . Pañcamaṁ.

6. Mallikāsuttavaṇṇanā

127. Chaṭṭhe **upasaṅkamīti** Mallikāya deviyā gabbhavuṭṭhānakāle sūtigharaṁ[1] paṭijaggāpetvā ārakkhaṁ datvā upasaṅkami. **Anattamano ahosīti** “duggatakulassa me dhītu mahantaṁ issariyaṁ dinnaṁ, sace puttaṁ alabhissa, mahantaṁ sakkāraṁ adhigamissa[2], tato dāni parihīnā”ti anattamano ahosi. **Seyyāti** dandhapaññasmā elamūgaputtato ekaccā itthīyeva seyyā. **Posāti** posehi. **Janādhipāti** janādhibhuṁ rājānaṁ[3] ālapati. **Sassudevāti** sassusasuradevatā. **Disampatīti** disājeṭṭhaka. **Tādisā subhagiyāti**[4] tādisāya subhariyāya. . Chaṭṭhaṁ.

7. Appamādasuttavaṇṇanā

128. Sattame **samadhiggayhāti** samadhigganhitvā, ādiyitvāti attho. **Appamādo**ti kārāpaka-appamādo. **Samodhānan**ti samavadhānaṁ upakkhepaṁ. **Evameva kho**ti hatthipadaṁ viya hi kārāpaka-appamādo, sesapadajātāni viya avasesā catubhūmakā[5] kusaladhammā. Te hatthipade sesapadāni

1. Pasūtigharaṁ(Syā)
2. Addhā gamissa (Syā)
3. Janābhibhuṁ rājānaṁ (Sī), Janādhiparājānaṁ (Syā)
4. Subhariyāti (Syā)
5. Catūbhūmikā (Syā)

၅-ဒုတိယသင်္ဂါမသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၂၆။ ပဉ္စမေ **အဗ္ဘုယျာသီ**တိ ပရာဇယေ ဂရဟပ္ပတ္တော “အာရာမံ ဂန္တွာ ဘိက္ခူနံ ကထာသလ္လာပံ သုဏာထာ”တိ ရတ္တိဘာဂေ ဗုဒ္ဓရက္ခိတေန နာမ ဝုဍ္ဎပဗ္ဗဇိတေန ဓမ္မရက္ခိတဿ ဝုဍ္ဎပဗ္ဗဇိတဿ “သစေ ရာဇာ ဣမဉ္စ ဥပါယံ ကတွာ ဂစ္ဆေယျ၊ ပုန ဇိနေယျာ”တိ ဝုတ္တဇယကာရဏံ သုတွာ အဘိဥယျာသိ။

ယာဝဿ ဥပကပ္ပတီတိ ယာဝ တဿ ဥပကပ္ပတိ သယှံ ဟောတိ။ **ယဒါ စညေ**တိ ယဒါ အညေ။ **ဝိလုမ္ပန္တီ**တိ တံ ဝိလုမ္ပိတွာ ဌိတပုဂ္ဂလံ ဝိလုမ္ပန္တိ။ **ဝိလုပ္ပတီ**တိ ဝိလုမ္ပိယတိ။ **ဌာနံ ဟိ မညတီ**တိ “ကာရဏ”န္တိ ဟိ မညတိ။ **ယဒါ**တိ ယသ္မိံ ကာလေ။ **ဇေတာရံ လဘတေ ဇယ**န္တိ ဇယန္တော ပုဂ္ဂလော ပစ္ဆာ ဇေတာရမ္ပိ လဘတိ။ **ရောသေတာရ**န္တိ ဃဋ္ဋေတာရံ။ **ရောသကော**တိ ဃဋ္ဋကော။ **ကမ္မဝိဝဋ္ဋေနာ**တိ ကမ္မပရိဏာမေန၊ တဿ ဝိလုမ္ပနကမ္မဿ ဝိပါကဒါနေန။ **သော ဝိလုတ္တော ဝိလုပ္ပတီ**တိ သော ဝိလုမ္ပကော ဝိလုမ္ပိယတိ။ ။ပဉ္စမံ။

၆-မလ္လိကာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၂၇။ ဆဋ္ဌေ **ဥပသင်္ကမီ**တိ မလ္လိကာယ ဒေဝိယာ ဂဗ္ဘဝုဋ္ဌာနကာလေ သူတိဃရံ[1] ပဋိဇဂ္ဂါပေတွာ အာရက္ခံ ဒတွာ ဥပသင်္ကမိ။ **အနတ္တမနော အဟောသီ**တိ “ဒုဂ္ဂတကုလဿ မေ ဓီတု မဟန္တံ ဣဿရိယံ ဒိန္နံ၊ သစေ ပုတ္တံ အလဘိဿ၊ မဟန္တံ သက္ကာရံ အဓိဂမိဿ[2]၊ တတော ဒါနိ ပရိဟီနာ”တိ အနတ္တမနော အဟောသိ။ **သေယျာ**တိ ဒန္ဓပညသ္မာ ဧလမူဂပုတ္တတော ဧကစ္စာ ဣတ္ထီယေဝ သေယျာ။ **ပေါသာ**တိ ပေါသေဟိ။ **ဇနာဓိပါ**တိ ဇနာဓိဘုံ ရာဇာနံ[3] အာလပတိ။ **သဿုဒေဝါ**တိ သဿုသသုရဒေဝတာ။ **ဒိသမ္ပတီ**တိ ဒိသာဇေဋ္ဌက။ **တာဒိသာ သုဘဂိယာ**တိ[4] တာဒိသာယ သုဘရိယာယ။ ။ဆဋ္ဌံ။

၇-အပ္ပမာဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၂၈။ သတ္တမေ **သမဓိဂ္ဂယှာ**တိ သမဓိဂ္ဂဏှိတွာ၊ အာဒိယိတွာတိ အတ္ထော။ **အပ္ပမာဒေါ**တိ ကာရာပကအပ္ပမာဒေါ။ **သမောဓာန**န္တိ သမဝဓာနံ ဥပက္ခေပံ။ **ဧဝမေဝ ခေါ**တိ ဟတ္ထိပဒံ ဝိယ ဟိ ကာရာပကအပ္ပမာဒေါ၊ သေသပဒဇာတာနိ ဝိယ အဝသေသာ စတုဘူမကာ[5] ကုသလဓမ္မာ။ တေ ဟတ္ထိပဒေ သေသပဒါနိ

၁-ပသူတိဃရံ (သျာ)
၂-အဒ္ဓါ ဂမိဿ (သျာ)
၃-ဇနာဘိဘုံ ရာဇာနံ (သီ)၊ ဇနာဓိပရာဇာနံ (သျာ)
၄-သုဘရိယာတိ (သျာ)
၅-စတုဘူမိကာ (သျာ)

viya appamāde samodhānaṁ gacchanti, appamādassa anto parivattanti. Yathā ca hatthipadaṁ sesapadānaṁ aggaṁ seṭṭhaṁ[1], evaṁ appamādo sesadhammānanti dasseti. Mahaggatalokuttaradhammānampi hesa paṭilābhakaṭṭhena lokiyopi samāno aggova hoti.

Appamādaṁ pasaṁsantīti “etāni āyu-ādīni patthayantena appamādova kātabbo”ti appamādameva pasaṁsanti. Yasmā vā puññakiriyāsu paṇḍitā appamādaṁ pasaṁsanti, tasmā āyu-ādīni patthayantena appamādova kātabboti attho. **Atthābhisamayā**ti atthapaṭilābhā. . Sattamaṁ.

8. Kalyāṇamittasuttavaṇṇanā

129. Aṭṭhame **so ca kho kalyaṇamittassā**ti so cāyaṁ dhammo kalyāṇamittasseva svākkhāto nāma hoti, na pāpamittassāti. Kiñcāpi hi dhammo sabbesampi svākkhātova, kalyāṇamittassa pana sussūsantassa saddahantassa atthaṁ pūreti bhesajjaṁ viya vaḷañjantassa na itarassāti. Tenetaṁ vuttaṁ. **Dhammo**ti cettha desanādhammo veditabbo.

Upaḍḍhamidanti thero kira rahogato cintesi “ayaṁ samaṇadhammo nāma ovādake anusāsake kalyāṇamitte sati paccattapurisakāre ṭhitassa sampajjati, upaḍḍhaṁ kalyāṇamittato hoti, upaḍḍhaṁ paccattapurisakārato”ti. Athassa etadahosi “ahaṁ padesañāṇe ṭhito nippadesaṁ cintetuṁ na sakkomi, Satthāraṁ pucchitvā nikkaṅkho bhavissāmī”ti. Tasmā Satthāraṁ upasaṅkamitvā evamāha. **Brahmacariyassā**ti ariyamaggassa. **Yadidaṁ kalyāṇamittatā**ti yā esā kalyāṇamittatā nāma, sā upaḍḍhaṁ, tato upaḍḍhaṁ āgacchatīti attho. Iti therena “upaḍḍhupaḍḍhā sammādiṭṭhi-ādayo kalyāṇamittato āgacchanti, upaḍḍhupaḍḍhā paccattapurisakārato”ti vuttaṁ. Kiñcāpi therassa ayaṁ manoratho, yathā pana bahūhi silāthambhe ussāpite “ettakaṁ ṭhānaṁ asukena ussāpitaṁ, ettakaṁ asukenā”ti vinibbhogo natthi, yathā ca mātāpitaro nissāya uppannesu puttesu[2] “ettakaṁ mātito nibbattaṁ, ettakaṁ pitito”ti vinibbhogo natthi, evaṁ idhāpi. Avinibbhogadhammo hesa, “ettakaṁ

1. Seṭṭhaṁ mahantaṁ (Syā) 2. Uppanne putte (Syā)

ဝိယ အပ္ပမာဒေ သမောဓာနံ ဂစ္ဆန္တိ၊ အပ္ပမာဒဿ အန္တော ပရိဝတ္တန္တိ။ ယထာ စ ဟတ္ထိပဒံ သေသပဒါနံ အဂ္ဂံ သေဋ္ဌံ[၁]၊ ဧဝံ အပ္ပမာဒေါ သေသဓမ္မာနန္တိ ဒဿေတိ။ မဟဂ္ဂတလောကုတ္တရဓမ္မာနမ္ပိ ဟေသ ပဋိလာဘကဋ္ဌေန လောကိယောပိ သမာနော အဂ္ဂေါဝ ဟောတိ။

အပ္ပမာဒံ ပသံသန္တီတိ “ဧတာနိ အာယုအာဒီနိ ပတ္ထယန္တေန အပ္ပမာဒေါဝ ကာတဗ္ဗော”တိ အပ္ပမာဒမေဝ ပသံသန္တိ။ ယသ္မာ ဝါ ပုညကိရိယာသု ပဏ္ဍိတာ အပ္ပမာဒံ ပသံသန္တိ၊ တသ္မာ အာယုအာဒီနိ ပတ္ထယန္တေန အပ္ပမာဒေါဝ ကာတဗ္ဗောတိ အတ္ထော။ **အတ္ထာဘိသမယာ**တိ အတ္ထပဋိလာဘာ။ ။သတ္တမံ။

၈-ကလျာဏမိတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၂၉။ အဋ္ဌမေ **သော စ ခေါ ကလျာဏမိတ္တဿာ**တိ သော စာယံ ဓမ္မော ကလျာဏမိတ္တဿေဝ သွာက္ခာတော နာမ ဟောတိ၊ န ပါပမိတ္တဿာတိ။ ကိဉ္စာပိ ဟိ ဓမ္မော သဗ္ဗေသမ္ပိ သွာက္ခာတောဝ၊ ကလျာဏမိတ္တဿ ပန သုဿူသန္တဿ သဒ္ဒဟန္တဿ အတ္ထံ ပူရေတိ ဘေသဇ္ဇံ ဝိယ ဝဠဉ္ဇန္တဿ န ဣတရဿာတိ။ တေနေတံ ဝုတ္တံ။ **ဓမ္မော**တိ စေတ္ထ ဒေသနာဓမ္မော ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဥပဍ္ဎမိဒန္တိ ထေရော ကိရ ရဟောဂတော စိန္တေသိ “အယံ သမဏဓမ္မော နာမ ဩဝါဒကေ အနုသာသကေ ကလျာဏမိတ္တေ သတိ ပစ္စတ္တပုရိသကာရေ ဌိတဿ သမ္ပဇ္ဇတိ၊ ဥပဍ္ဎံ ကလျာဏမိတ္တတော ဟောတိ၊ ဥပဍ္ဎံ ပစ္စတ္တပုရိသကာရတော”တိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ “အဟံ ပဒေသဉာဏေ ဌိတော နိပ္ပဒေသံ စိန္တေတုံ န သက္ကောမိ၊ သတ္ထာရံ ပုစ္ဆိတွာ နိက္ကင်္ခေါ ဘဝိဿာမီ”တိ။ တသ္မာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဧဝမာဟ။ **ဗြဟ္မစရိယဿာ**တိ အရိယမဂ္ဂဿ။ **ယဒိဒံ ကလျာဏမိတ္တတာ**တိ ယာ ဧသာ ကလျာဏမိတ္တတာ နာမ၊ သာ ဥပဍ္ဎံ၊ တတော ဥပဍ္ဎံ အာဂစ္ဆတီတိ အတ္ထော။ ဣတိ ထေရေန “ဥပဍ္ဎုပဍ္ဎာ သမ္မာဒိဋ္ဌိအာဒယော ကလျာဏမိတ္တတော အာဂစ္ဆန္တိ၊ ဥပဍ္ဎုပဍ္ဎာ ပစ္စတ္တပုရိသကာရတော”တိ ဝုတ္တံ။ ကိဉ္စာပိ ထေရဿ အယံ မနောရထော၊ ယထာ ပန ဗဟူဟိ သိလာထမ္ဘေ ဥဿာပိတေ “ဧတ္တကံ ဌာနံ အသုကေန ဥဿာပိတံ၊ ဧတ္တကံ အသုကေနာ”တိ ဝိနိဗ္ဘောဂေါ နတ္ထိ၊ ယထာ စ မာတာပိတရော နိဿာယ ဥပ္ပန္နေသု ပုတ္တေသု[၂] “ဧတ္တကံ မာတိတော နိဗ္ဗတ္တံ၊ ဧတ္တကံ ပိတိတော”တိ ဝိနိဗ္ဘောဂေါ နတ္ထိ၊ ဧဝံ ဣဓာပိ။ အဝိနိဗ္ဘောဂဓမ္မော ဟေသ၊ “ဧတ္တကံ

၁-သေဋ္ဌံ မဟန္တံ (သျာ) ၂-ဥပ္ပန္နေ ပုတ္တေ (သျာ)

sammādiṭṭhi-ādīnaṁ kalyāṇamittato nibbattaṁ, ettakaṁ paccattapurisakārato"ti na sakkā laddhuṁ, kalyāṇamittatāya pana upaḍḍhaguṇo labbhatītі[1] therassa ajjhāsayena **upaḍḍhaṁ** nāma jātaṁ, sakalaguṇo paṭilabbhatīti Bhagavato ajjhāsayena **sakalaṁ** nāma jātaṁ. **Kalyāṇamittatā**ti cetaṁ pubbabhāgapaṭilābhaṅgaṁ[2] nāmāti gahitaṁ. Atthato kalyāṇamittaṁ nissāya laddhā sīlasamādhivipassanāvasena cattāro khandhā. Saṅkhārakkhandhotipi vadantiyeva.

Mā hevaṁ Ānandāti Ānanda mā evaṁ abhaṇi, bahussuto tvaṁ sekhapaṭisambhidappatto aṭṭha vare gahetvā maṁ upaṭṭhahasi, catūhi acchariyabbhutadhammehi samannāgato, tādisassa evaṁ kathetuṁ na vaṭṭati. **Sakalameva hidaṁ Ānanda brahmacariyaṁ, yadidaṁ kalyāṇamittatā**ti idaṁ Bhagavā "cattāro maggā cattāri phalāni tisso vijjā cha abhiññā sabbaṁ kalyāṇamittamūlakameva hotī"ti[3] sandhāyāha. Idāni vacībhedeneva kāraṇaṁ dassento **kalyāṇamittassetan**ti-ādimāha. Tattha **pāṭikaṅkhan**ti pāṭikaṅkhitabbaṁ, avassaṁbhāvīti attho.

Idhāti imasmiṁ sāsane. **Sammādiṭṭhaṁ bhāvetī**ti-ādīsu aṭṭhannaṁ ādipadānaṁyeva tāva ayaṁ saṅkhepavaṇṇanā—sammā dassanalakkhaṇā sammādiṭṭhi. Sammā abhiniropanalakkhaṇo sammāsaṅkappo. Sammā pariggahaṇalakkhaṇā sammāvācā. Sammā samuṭṭhāpanalakkhaṇo sammākammanto. Sammā vodāpanalakkhaṇo sammā-ājīvo. Sammā paggahalakkhaṇo sammāvāyāmo. Sammā upaṭṭhānalakkhaṇā sammāsati. Sammā samādhānalakkhaṇo sammāsamādhi. Tesu ekekassa tīṇi kiccāni honti. Seyyathidaṁ? Sammādiṭṭhi tāva aññehipi attano paccanīkakilesehi saddhiṁ micchādiṭṭhiṁ pajahati, nirodhaṁ ārammaṇaṁ karoti, sampayuttadhamme ca passati tappaṭicchādakamohavidhamanavasena[4] asammohato. Sammāsaṅkappādayopi tatheva micchāsaṅkappādīni ca pajahanti, nirodhañca ārammaṇaṁ karonti. Visesato panettha sammādiṭṭhi sahajātadhamme sammā dasseti, sammāsaṅkappo sahajātadhamme abhiniropeti, sammāvācā sammā pariggaṇhāti, sammākammanto

1. Upaḍḍhaguṇe labhatīti (Ka)
2. Pubbabhāgapaṭilābhaṁ (Syā)
3. Hoti taṁ (Ka)
4. ...viddhaṁsanavasena (Sī)

သမ္မာဒိဋ္ဌိအာဒီနံ ကလျာဏမိတ္တတော နိဗ္ဗတ္တံ၊ ဧတ္တကံ ပစ္စတ္တပုရိသကာရတော''တိ န သက္ကာ လဒ္ဓုံ၊ ကလျာဏမိတ္တတာယ ပန ဥပဍ္ဎဂုဏော လဗ္ဘတီတိ[၁] ထေရဿ အဇ္ဈာသယေန **ဥပဍ္ဎံ** နာမ ဇာတံ၊ သကလဂုဏော ပဋိလဗ္ဘတီတိ ဘဂဝတော အဇ္ဈာသယေန **သကလံ** နာမ ဇာတံ။ **ကလျာဏမိတ္တတာ**တိ စေတံ ပုဗ္ဗဘာဂပဋိလာဘင်္ဂံ[၂] နာမာတိ ဂဟိတံ။ အတ္ထတော ကလျာဏမိတ္တံ နိဿာယ လဒ္ဓါ သီလသမာဓိဝိပဿနာဝသေန စတ္တာရော ခန္ဓာ။ သင်္ခါရက္ခန္ဓောတိပိ ဝဒန္တိယေဝ။

မာ ဟေဝံ အာနန္ဒာတိ အာနန္ဒ မာ ဧဝံ အဘဏိ၊ ဗဟုဿုတော တွံ သေခပဋိသမ္ဘိဒပ္ပတ္တော အဋ္ဌ ဝရေ ဂဟေတွာ မံ ဥပဋ္ဌဟသိ၊ စတူဟိ အစ္ဆရိယဗ္ဘုတဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတော၊ တာဒိသဿ ဧဝံ ကထေတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ **သကလမေဝ ဟိဒံ အာနန္ဒ ဗြဟ္မစရိယံ၊ ယဒိဒံ ကလျာဏမိတ္တတာ**တိ ဣဒံ ဘဂဝါ ''စတ္တာရော မဂ္ဂါ စတ္တာရိ ဖလာနိ တိဿော ဝိဇ္ဇာ ဆ အဘိညာ သဗ္ဗံ ကလျာဏမိတ္တမူလကမေဝ ဟောတီ''တိ[၃] သန္ဓာယာဟ။ ဣဒါနိ ဝစီဘေဒေနေဝ ကာရဏံ ဒဿေန္တော **ကလျာဏမိတ္တဿေတ**န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ပါဋိကင်္ခ**န္တိ ပါဋိကင်္ခိတဗ္ဗံ ဣစ္ဆိတဗ္ဗံ၊ အဝဿံဘာဝီတိ အတ္ထော။

ဣဓာတိ ဣမသ္မိံ သာသနေ။ **သမ္မာဒိဋ္ဌိံ ဘာဝေတီ**တိအာဒီသု အဋ္ဌန္နံ အာဒိပဒါနံယေဝ တာဝ အယံ သင်္ခေပဝဏ္ဏနာ—သမ္မာ ဒဿနလက္ခဏာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ သမ္မာ အဘိနိရောပနလက္ခဏော သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ။ သမ္မာ ပရိဂ္ဂဟဏလက္ခဏာ သမ္မာဝါစာ။ သမ္မာ သမုဋ္ဌာပနလက္ခဏော သမ္မာကမ္မန္တော။ သမ္မာ ဝေါဒါပနလက္ခဏော သမ္မာအာဇီဝေါ။ သမ္မာ ပဂ္ဂဟလက္ခဏော သမ္မာဝါယာမော။ သမ္မာ ဥပဋ္ဌာနလက္ခဏာ သမ္မာသတိ။ သမ္မာ သမာဓာနလက္ခဏော သမ္မာသမာဓိ။ တေသု ဧကေကဿ တီဏိ ကိစ္စာနိ ဟောန္တိ။ သေယျထိဒံ? သမ္မာဒိဋ္ဌိ တာဝ အညေဟိပိ အတ္တနော ပစ္စနီကကိလေသေဟိ သဒ္ဓိံ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိံ ပဇဟတိ၊ နိရောဓံ အာရမ္မဏံ ကရောတိ၊ သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ စ ပဿတိ တပ္ပဋိစ္ဆာဒကမောဟဝိဓမနဝသေန[၄] အသမ္မောဟတော။ သမ္မာသင်္ကပ္ပါဒယောပိ တထေဝ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပါဒီနိ စ ပဇဟန္တိ၊ နိရောဓဉ္စ အာရမ္မဏံ ကရောန္တိ။ ဝိသေသတော ပနေတ္ထ သမ္မာဒိဋ္ဌိ သဟဇာတဓမ္မေ သမ္မာ ဒဿေတိ၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ သဟဇာတဓမ္မေ အဘိနိရောပေတိ၊ သမ္မာဝါစာ သမ္မာ ပရိဂ္ဂဏှာတိ၊ သမ္မာကမ္မန္တော

၁-ဥပဍ္ဎဂုဏေ လဘတီတိ (က)
၂-ပုဗ္ဗဘာဂပဋိလာဘံ (သျာ)
၃-ဟောတိ တံ (က)
၄-....ဝိဒ္ဓံသနဝသေန (သီ)

sammā samuṭṭhāpeti, sammā-ājīvo sammā vodāpeti, sammāvāyāmo sammā paggaṇhāti, sammāsati sammā upaṭṭhāpeti, sammāsamādhi sammā dahati.

Apicesā sammādiṭṭhi nāma pubbabhāge nānākhaṇā nānārammaṇā hoti, maggakāle[1] ekakkhaṇā ekārammaṇā. Kiccato pana sammādiṭṭhi dukkhe ñāṇanti-ādīni cattāri nāmāni labhati. Sammāsaṅkappādayopi pubbabhāge nānākhaṇā nānārammaṇā honti, maggakāle ekakkhaṇā ekārammaṇā. Tesu sammāsaṅkappo kiccato nekkhammasaṅkappoti-ādīni tīṇi nāmāni labhati. Sammāvācādayo tayo viratiyopi honti cetanāyopi, maggakkhaṇe pana viratiyova. Sammāvāyāmo sammāsatīti idampi dvayaṁ kiccato sammappadhanasatipaṭṭhānavasena cattāri nāmāni labhati, sammāsamādhi pana pubbabhāgepi maggakkhaṇepi sammāsamādhiyeva.

Evaṁ tāva “sammādiṭṭhin”ti-ādinā nayena vuttānaṁ aṭṭhannaṁ ādipadānaṁyeva atthavaṇṇanaṁ ñatvā idāni **bhāveti vivekanissitan**ti-ādīsu evaṁ ñātabbā. **Bhānetī**ti vaḍḍheti, attano cittasantāne punappunaṁ janeti, abhinibbattetīti attho. **Vivekanissitan**ti vivekaṁ nissitaṁ, viveke vā nissitanti vivekanissitaṁ. **Viveko**ti vivittatā. Vivittatā cāyaṁ tadaṅgaviveko vikkhambhana, samuccheda, paṭippassaddhi, nissaraṇavivekoti pañcavidho. evametasmiṁ pañcavidhe viveke. **Vivekanissitan**ti tadaṅgavivekanissitaṁ samucchedavivekanissitaṁ nissaraṇavivekanissitañca sammādiṭṭhiṁ bhāvetīti ayamattho veditabbo. Yathā hi ayaṁ[2] ariyamaggabhāvanānuyutto yogī vipassanākkhaṇe kiccato tadaṅgavivekanissitaṁ, ajjhāsayato nissaraṇavivekanissitaṁ, maggakāle pana kiccato samucchedavivekanissitaṁ, ārammaṇato nissaraṇavivekanissitaṁ sammādiṭṭhiṁ bhāveti. Esa nayo **virāganissitā**dīsu. Vivekatthā eva hi virāgādayo.

Kevalañcettha vossaggo duvidho pariccāgavossaggo ca pakkhandanavossaggo cāti. Tattha **pariccāgavossaggo**ti vipassanākkhaṇe ca tadaṅgavasena, maggakkhaṇe ca samucchedavasena kilesappahānaṁ. **Pakkhandanavossaggo**ti vipassanākkhaṇe tanninnabhāvena, maggakkhaṇe pana ārammaṇakaraṇena nibbānapakkhandanaṁ. Tadubhayampi imasmiṁ lokiya-

---

1. Maggakkhaṇe (Ka)   2. Yathā cāyaṁ (Sī), tathāyaṁ (Syā)

သမ္မာ သမုဋ္ဌာပေတိ၊ သမ္မာအာဇီဝေါ သမ္မာ ဝေါဒါပေတိ၊ သမ္မာဝါယာမော သမ္မာ ပဂ္ဂဏှာတိ၊ သမ္မာသတိ သမ္မာ ဥပဋ္ဌာပေတိ၊ သမ္မာသမာဓိ သမ္မာ ဒဟတိ။

အပိစေသာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ နာမ ပုဗ္ဗဘာဂေ နာနာခဏာ နာနာရမ္မဏာ ဟောတိ၊ မဂ္ဂကာလေ[၁] ဧကက္ခဏာ ဧကာရမ္မဏာ။ ကိစ္စတော ပန သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဒုက္ခေ ဉာဏန္တိအာဒီနိ စတ္တာရိ နာမာနိ လဘတိ။ သမ္မာသင်္ကပ္ပါဒယောပိ ပုဗ္ဗဘာဂေ နာနာခဏာ နာနာရမ္မဏာ ဟောန္တိ၊ မဂ္ဂကာလေ ဧကက္ခဏာ ဧကာရမ္မဏာ။ တေသု သမ္မာသင်္ကပ္ပော ကိစ္စတော နေက္ခမ္မသင်္ကပ္ပေါတိအာဒီနိ တီဏိ နာမာနိ လဘတိ။ သမ္မာဝါစာဒယော တယော ဝိရတိယောပိ ဟောန္တိ စေတနာယောပိ၊ မဂ္ဂက္ခဏေ ပန ဝိရတိယောဝ။ သမ္မာဝါယာမော သမ္မာသတီတိ ဣဒမ္ပိ ဒွယံ ကိစ္စတော သမ္မပ္ပဓာနသတိပဋ္ဌာနဝသေန စတ္တာရိ နာမာနိ လဘတိ၊ သမ္မာသမာဓိ ပန ပုဗ္ဗဘာဂေပိ မဂ္ဂက္ခဏေပိ သမ္မာသမာဓိယေဝ။

ဧဝံ တာဝ "သမ္မာဒိဋ္ဌိ"န္တိအာဒိနာ နယေန ဝုတ္တာနံ အဋ္ဌန္နံ အာဒိပဒါနံယေဝ အတ္ထဝဏ္ဏနံ ဉတွာ ဣဒါနိ **ဘာဝေတိ ဝိဝေကနိဿိတ**န္တိအာဒီသု ဧဝံ ဉာတဗ္ဗာ။ **ဘာဝေတီ**တိ ဝဍ္ဎေတိ၊ အတ္တနော စိတ္တသန္တာနေ ပုနပ္ပုနံ ဇနေတိ၊ အဘိနိဗ္ဗတ္တေတီတိ အတ္ထော။ **ဝိဝေကနိဿိတ**န္တိ ဝိဝေကံ နိဿိတံ၊ ဝိဝေကေ ဝါ နိဿိတန္တိ ဝိဝေကနိဿိတံ။ **ဝိဝေကော**တိ ဝိဝိတ္တတာ။ ဝိဝိတ္တတာ စာယံ တဒင်္ဂဝိဝေကော ဝိက္ခမ္ဘန၊ သမုစ္ဆေဒ၊ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ၊ နိဿရဏဝိဝေကောတိ ပဉ္စဝိဓော။ ဧဝမေတသ္မိံ ပဉ္စဝိဓေ ဝိဝေကေ။ **ဝိဝေကနိဿိတ**န္တိ တဒင်္ဂဝိဝေကနိဿိတံ သမုစ္ဆေဒဝိဝေကနိဿိတံ နိဿရဏဝိဝေကနိဿိတဉ္စ သမ္မာဒိဋ္ဌိံ ဘာဝေတီတိ အယမတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ယထာ ဟိ အယံ[၂] အရိယမဂ္ဂဘာဝနာနုယုတ္တော ယောဂီ ဝိပဿနာက္ခဏေ ကိစ္စတော တဒင်္ဂဝိဝေကနိဿိတံ, အဇ္ဈာသယတော နိဿရဏဝိဝေကနိဿိတံ, မဂ္ဂကာလေ ပန ကိစ္စတော သမုစ္ဆေဒဝိဝေကနိဿိတံ, အာရမ္မဏတော နိဿရဏဝိဝေကနိဿိတံ သမ္မာဒိဋ္ဌိံ ဘာဝေတိ။ ဧသ နယော **ဝိရာဂနိဿိတာ**ဒီသု။ ဝိဝေကတ္ထာ ဧဝ ဟိ ဝိရာဂါဒယော။

ကေဝလဉ္စေတ္ထ ဝေါဿဂ္ဂေါ ဒုဝိဓော ပရိစ္စာဂဝေါဿဂ္ဂေါ စ ပက္ခန္ဒနဝေါဿဂ္ဂေါ စာတိ။ တတ္ထ **ပရိစ္စာဂဝေါဿဂ္ဂေါ**တိ ဝိပဿနာက္ခဏေ စ တဒင်္ဂဝသေန, မဂ္ဂက္ခဏေ စ သမုစ္ဆေဒဝသေန ကိလေသပ္ပဟာနံ။ **ပက္ခန္ဒနဝေါဿဂ္ဂေါ**တိ ဝိပဿနာက္ခဏေ တန္နိန္နဘာဝေန, မဂ္ဂက္ခဏေ ပန အာရမ္မဏကရဏေန နိဗ္ဗာနပက္ခန္ဒနံ။ တဒုဘယမ္ပိ ဣမသ္မိံ လောကိယ-

---

၁-မဂ္ဂက္ခဏေ (က)   ၂-ယထာ စာယံ (သီ)၊ တထာယံ (သျာ)

lokuttaramissake atthavaṇṇanānaye vaṭṭati. Tathā hi ayaṁ sammādiṭṭhi yathāvuttena pakārena kilese ca pariccajati, nibbānañca pakkhandati.

Vossaggapariṇāminti iminā pana sakalena vacanena vossaggatthaṁ pariṇamantaṁ pariṇatañca, paripaccantaṁ[1] paripakkañcāti idaṁ vuttaṁ hoti. Ayaṁ hi ariyamaggabhāvanānuyutto bhikkhu yathā sammādiṭṭhi kilesapariccāgavossaggatthaṁ nibbānapakkhandanavossaggatthañca paripaccati, yathā ca paripakkā hoti, tathā naṁ bhāvetīti. Esa nayo sesamaggaṅgesu.

Āgammāti ārabbha sandhāya paṭicca. **Jātidhammā**ti jātisabhāvā jātipakatikā. **Tasmā**ti yasmā sakalo ariyamaggopi kalyāṇamittaṁ nissāya labbhati, tasmā. **Handā**ti vavassaggatthe[2] nipāto. **Appamādaṁ pasaṁsantī**ti appamādaṁ vaṇṇayanti, tasmā appamādo kātabbo. **Atthābhisamayā**ti atthapaṭilābhā. . Aṭṭhamaṁ.

9. Paṭhama-aputtakasuttavaṇṇanā

130. Navame **divā divassā**ti divasassa divā, majjhanhikasamayeti attho. **Sāpateyyan**ti dhanaṁ. **Ko pana vādo rūpiyassā**ti suvaṇṇarajatatambalohakāḷalohaphālakacchapakādibhedassa ghanakatassa[3] ceva paribhogabhājanādibhedassa ca rūpiyabhaṇḍassa pana ko[4] vādo, "ettakaṁ nāmā"ti kā paricchedakathāti attho. **Kaṇājakan**ti sakuṇḍakabhattaṁ. **Bilaṅgadutiyan**ti kañjikadutiyaṁ. **Sāṇan**ti sāṇavākamayaṁ. **Tipakkhavasanan**ti tīṇi khaṇḍāni dvīsu ṭhānesu sibbitvā katanivāsanaṁ.

Asappurisоti lāmakapuriso. **Uddhaggikan**ti-ādīsu uparūparibhūmīsu phaladānavasena uddhaṁ aggamassāti **uddhaggikā**. Saggassa hitā tatrupapattijananatoti **sovaggikā**. Nibbattaṭṭhānesu[5] sukho vipāko assāti **sukhavipākā**. Suṭṭhu aggānaṁ dibbavaṇṇādīnaṁ visesānaṁ nibbattanato **saggasaṁvattanikā**. Evarūpaṁ dakkhiṇadānaṁ na patiṭṭhapetīti.

Sātodakāti madhurodakā. **Setodakā**ti vīcīnaṁ bhinnaṭṭhāne udakassa setatāya setodakā. **Supatitthā**ti sundaratitthā. **Taṁ**

1. Paccantaṁ (Syā, Ka) 2. Vacasāyatthe (Ka) 3. Ghanakassa (Sī)
4. Kopana (Syā) 5. Nibbattanibbattaṭṭhānesu (Syā)

လောကုတ္တရမိဿကေ အတ္ထဝဏ္ဏနာနယေ ဝဋ္ဋတိ။ တထာ ဟိ အယံ သမ္မာဒိဋ္ဌိ ယထာဝုတ္တေန ပကာရေန ကိလေသေ စ ပရိစ္စဇတိ၊ နိဗ္ဗာနဉ္စ ပက္ခန္ဒတိ။

ဝေါဿဂ္ဂပရိဏာမိန္တိ ဣမိနာ ပန သကလေန ဝစနေန ဝေါဿဂ္ဂတ္ထံ ပရိဏမန္တံ ပရိဏတဉ္စ၊ ပရိပစ္စန္တံ[1] ပရိပက္ကဉ္စာတိ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အယံ ဟိ အရိယမဂ္ဂဘာဝနာနုယုတ္တော ဘိက္ခု ယထာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ ကိလေသပရိစ္စာဂဝေါဿဂ္ဂတ္ထံ နိဗ္ဗာနပက္ခန္ဒနဝေါဿဂ္ဂတ္ထဉ္စ ပရိပစ္စတိ၊ ယထာ စ ပရိပက္ကာ ဟောတိ၊ တထာ နံ ဘာဝေတီတိ။ ဧသ နယော သေသမဂ္ဂင်္ဂေသု။

အာဂမ္မာတိ အာရဗ္ဘ သန္ဓာယ ပဋိစ္စ။ **ဇာတိဓမ္မာ**တိ ဇာတိသဘာဝါ ဇာတိပကတိကာ။ **တသ္မာ**တိ ယသ္မာ သကလော အရိယမဂ္ဂေါပိ ကလျာဏမိတ္တံ နိဿာယ လဗ္ဘတိ၊ တသ္မာ။ **ဟန္ဒာ**တိ ဝဝဿဂ္ဂတ္ထေ[2] နိပါတော။ **အပ္ပမာဒံ ပသံသန္တီ**တိ အပ္ပမာဒံ ဝဏ္ဏယန္တိ၊ တသ္မာ အပ္ပမာဒေါ ကာတဗ္ဗော။ **အတ္ထာဘိသမယာ**တိ အတ္ထပဋိလာဘာ။ ။အဋ္ဌမံ။

၉-ပဌမအပုတ္တကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၃၀။ နဝမေ **ဒိဝါ ဒိဝဿာ**တိ ဒိဝသဿ ဒိဝါ၊ မဇ္ဈန္ဟိကသမယေတိ အတ္ထော။ **သာပတေယျ**န္တိ ဓနံ။ **ကော ပန ဝါဒေါ ရူပိယဿာ**တိ သုဝဏ္ဏရဇတတမ္ဗလောဟကာဠလောဟဖာလကစ္ဆပကာဒိဘေဒဿ ဃနကတဿ[3] စေဝ ပရိဘောဂဘာဇနာဒိဘေဒဿ စ ရူပိယဘဏ္ဍဿ ပန ကော[4] ဝါဒေါ၊ "ဧတ္တကံ နာမာ"တိ ကာ ပရိစ္ဆေဒကထာတိ အတ္ထော။ **ကဏာဇက**န္တိ သကုဏ္ဍကဘတ္တံ။ **ဗိလင်္ဂဒုတိယ**န္တိ ကဉ္ဇိကဒုတိယံ။ **သာဏ**န္တိ သာဏဝါကမယံ။ **တိပက္ခဝသန**န္တိ တီဏိ ခဏ္ဍာနိ ဒွီသု ဌာနေသု သိဗ္ဗိတွာ ကတနိဝါသနံ။

အသပ္ပုရိသောတိ လာမကပုရိသော။ **ဥဒ္ဓဂ္ဂိက**န္တိအာဒီသု ဥပရူပရိဘူမီသု ဖလဒါနဝသေန ဥဒ္ဓံ အဂ္ဂမဿာတိ **ဥဒ္ဓဂ္ဂိကာ**။ သဂ္ဂဿ ဟိတာ တတြုပပတ္တိဇနနတောတိ **သောဝဂ္ဂိကာ**။ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေသု[5] သုခေါ ဝိပါကော အဿာတိ **သုခဝိပါကာ**။ သုဋ္ဌု အဂ္ဂါနံ ဒိဗ္ဗဝဏ္ဏာဒီနံ ဝိသေသာနံ နိဗ္ဗတ္တနတော **သဂ္ဂသံဝတ္တနိကာ**။ ဧဝရူပံ ဒက္ခိဏဒါနံ န ပတိဋ္ဌပေတီတိ။

သာတောဒကာတိ မဓုရောဒကာ။ **သေတောဒကာ**တိ ဝီစီနံ ဘိန္နဋ္ဌာနေ ဥဒကဿ သေတတာယ သေတောဒကာ။ **သုပတိတ္ထာ**တိ သုန္ဒရတိတ္ထာ။ **တံ**

၁-ပစ္စန္တံ (သျာ၊ က) ၂-ဝစသာယတ္ထေ (က) ၃-ဃနကဿ (သီ)
၄-ကော ပန (သျာ) ၅-နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေသု (သျာ)

janoti yena udakena sātodakā, taṁ udakaṁ jano bhājanāni pūretvā neva hareyya. **Na yathāpaccayaṁ vā kareyyā**ti yaṁ yaṁ udakena udakakiccaṁ kātabbaṁ, taṁ taṁ na kareyya. **Tadapeyyamānan**ti taṁ apeyyamānaṁ. **Kiccakaro ca hotī**ti attanā kattabbakiccakaro ceva kusalakiccakaro ca, bhuñjati ca, kammante ca payojeti, dānañca detīti attho. . Navamaṁ.

10. Dutiya-aputtakasuttavaṇṇanā

131. Dasame **piṇḍapātena paṭipādesī**ti piṇḍapātena saddhiṁ saṁyojesi, piṇḍapātaṁ adāsīti attho. **Pakkāmī**ti kenacideva rājupaṭṭhānādinā kiccena gato. **Pacchā vippaṭisārī ahosī**ti so kira aññesupi divasesu taṁ paccekasambuddaṁ passati, dātuṁ panassa cittaṁ na uppajjati. Tasmiṁ pana divase ayaṁ Padumavatideviyā tatiyaputto Taggarasikhī Paccekabuddho Gandhamādanapabbate phalasamāpattisukhena vītināmetvā pubbaṇhasamaye vuṭṭhāya Anotattadahe mukhaṁ dhovitvā manosilātale nivāsetvā kāyabandhanaṁ bandhitvā pattacīvaramādāya abhiññāpādakaṁ catutthajjhānaṁ samāpajjitvā iddhiyā vehāsaṁ abbhuggantvā nagaradvāre oruyha cīvaraṁ pārupitvā pattamādāya nagaravāsīnaṁ gharadvāresu sahassabhaṇḍikaṁ ṭhapento viya pāsādikehi abhikkantādīhi anupubbena seṭṭhino gharadvāraṁ sampatto. Taṁdivasañca seṭṭhi pātova uṭṭhāya paṇītabhojanaṁ bhuñjitvā gharadvārakoṭṭhake āsanaṁ paññāpetvā dantantarāni sodhento nisinno hoti. So Paccekabuddhaṁ disvā taṁdivasaṁ pāto bhutvā nisinnattā dānacittaṁ uppādetvā bhariyaṁ pakkosāpetvā "imassa samaṇassa piṇḍapātaṁ dehī"ti vatvā pakkāmi.

Seṭṭhibhariyā cintesi "mayā ettakena kālena imassa 'dethā'ti vacanaṁ na sutapubbaṁ, dāpentopi ca ajja na yassa vā tassa vā dāpeti, vītarāgadosamohassa vantakilesassa ohitabhārassa Paccekabuddhassa dāpeti, yaṁ vā taṁ vā adatvā paṇītaṁ piṇḍapātaṁ dassāmī"ti gharā nikkhamma Paccekabuddhaṁ pañcapatiṭṭhitena vanditvā pattaṁ ādāya antonivesane paññattāsane nisīdāpetvā suparisuddhehi sālitaṇḍulehi bhattaṁ sampādetvā tadanurūpaṁ khādanīyaṁ byañjanaṁ supeyyañca sallakkhetvā pattaṁ pūretvā bahi gandhehi samalaṅkaritvā[1] Paccekabuddhassa

1. Alaṁkaritvā (Sī, Syā)

ဇနောတိ ယေန ဥဒကေန သာတောဒကာ၊ တံ ဥဒကံ ဇနော ဘာဇနာနိ ပူရေတွာ နေဝ ဟရေယျ။ **န ယထာပစ္စယံ ဝါ ကရေယျာ**တိ ယံ ယံ ဥဒကေန ဥဒကကိစ္စံ ကာတဗ္ဗံ၊ တံ တံ န ကရေယျ။ **တဒပေယျမာန**န္တိ တံ အပေယျမာနံ။ **ကိစ္စကရော စ ဟောတီ**တိ အတ္တနာ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စကရော စေဝ ကုသလကိစ္စကရော စ၊ ဘုဉ္ဇတိ စ၊ ကမ္မန္တေ စ ပယောဇေတိ၊ ဒါနဉ္စ ဒေတီတိ အတ္ထော။ ။နဝမံ။

၁၀-ဒုတိယအပုတ္တကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၃၁။ ဒသမေ **ပိဏ္ဍပါတေန ပဋိပါဒေသီ**တိ ပိဏ္ဍပါတေန သဒ္ဓိံ သံယောဇေသိ၊ ပိဏ္ဍပါတံ အဒါသီတိ အတ္ထော။ **ပက္ကာမီ**တိ ကေနစိဒေဝ ရာဇုပဋ္ဌာနာဒိနာ ကိစ္စေန ဂတော။ **ပစ္ဆာ ဝိပ္ပဋိသာရီ အဟောသီ**တိ သော ကိရ အညေသုပိ ဒိဝသေသု တံ ပစ္စေကသမ္ဗုဒ္ဓံ ပဿတိ၊ ဒါတုံ ပနဿ စိတ္တံ န ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တသ္မိံ ပန ဒိဝသေ အယံ ပဒုမဝတိဒေဝိယာ တတိယပုတ္တော တဂ္ဂရသိခီ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ဂန္ဓမာဒနပဗ္ဗတေ ဖလသမာပတ္တိသုခေန ဝီတိနာမေတွာ ပုဗ္ဗဏှသမယေ ဝုဋ္ဌာယ အနောတတ္တဒဟေ မုခံ ဓောဝိတွာ မနောသိလာတလေ နိဝါသေတွာ ကာယဗန္ဓနံ ဗန္ဓိတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ အဘိညာပါဒကံ စတုတ္ထဇ္ဈာနံ သမာပဇ္ဇိတွာ ဣဒ္ဓိယာ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ နဂရဒွါရေ ဩရုယှ စီဝရံ ပါရုပိတွာ ပတ္တမာဒါယ နဂရဝါသီနံ ဃရဒွါရေသု သဟဿဘဏ္ဍိကံ ဌပေန္တော ဝိယ ပါသာဒိကေဟိ အဘိက္ကန္တာဒီဟိ အနုပုဗ္ဗေန သေဋ္ဌိနော ဃရဒွါရံ သမ္ပတ္တော။ တံဒိဝသဉ္စ သေဋ္ဌိ ပါတောဝ ဥဋ္ဌာယ ပဏီတဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတွာ ဃရဒွါရကောဋ္ဌကေ အာသနံ ပညာပေတွာ ဒန္တန္တရာနိ သောဓေန္တော နိသိန္နော ဟောတိ။ သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ဒိသွာ တံဒိဝသံ ပါတော ဘုတွာ နိသိန္နတ္တာ ဒါနစိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတွာ ဘရိယံ ပက္ကောသာပေတွာ "ဣမဿ သမဏဿ ပိဏ္ဍပါတံ ဒေဟီ"တိ ဝတွာ ပက္ကာမိ။

သေဋ္ဌိဘရိယာ စိန္တေသိ "မယာ ဧတ္တကေန ကာလေန ဣမဿ 'ဒေထာ'တိ ဝစနံ န သုတပုဗ္ဗံ၊ ဒါပေန္တောပိ စ အဇ္ဇ န ယဿ ဝါ တဿ ဝါ ဒါပေတိ၊ ဝီတရာဂဒေါသမောဟဿ ဝန္တကိလေသဿ ဩဟိတဘာရဿ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ဒါပေတိ၊ ယံ ဝါ တံ ဝါ အဒတွာ ပဏီတံ ပိဏ္ဍပါတံ ဒဿာမီ"တိ ဃရာ နိက္ခမ္မ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ ပတ္တံ အာဒါယ အန္တောနိဝေသနေ ပညတ္တာသနေ နိသီဒါပေတွာ သုပရိသုဒ္ဓေဟိ သာလိတဏ္ဍုလေဟိ ဘတ္တံ သမ္ပာဒေတွာ တဒနုရူပံ ခါဒနီယံ ဗျဉ္ဇနံ သုပေယျဉ္စ သလ္လက္ခေတွာ ပတ္တံ ပူရေတွာ ဗဟိ ဂန္ဓေဟိ သမလင်္ကရိတွာ[1] ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ

၁-အလံကရိတွာ (သီ၊ သျာ)

hatthesu patiṭṭhapetvā vandi. Paccekabuddho “aññesampi Paccekabuddhānaṁ saṅgahaṁ karissāmī”ti aparibhuñjitvāva anumodanaṁ katvā pakkāmi. Sopi kho seṭṭhi bāhirato āgacchanto Paccekabuddhaṁ disvā mayaṁ “tumhākaṁ piṇḍapātaṁ dethā”ti vatvā pakkantā, api vo laddhoti. Āma seṭṭhi laddhoti. “Passāmī”ti gīvaṁ ukkhipitvā olokesi. Athassa piṇḍapātagandho uṭṭhahitvā nāsāpuṭaṁ pahari. So cittaṁ saṁyametuṁ asakkonto pacchā vippaṭisārī ahosīti.

Varametanti-ādi vippaṭisārassa uppannākāradassanaṁ. **Bhātu ca pana ekaputtakaṁ sāpateyyassa kāraṇā jīvitā voropesī**ti tadā kirassa avibhatteyeva kuṭumbe mātāpitaro ca jeṭṭhabhātā ca kālamakaṁsu. So bhātujāyāya saddhiṁyeva saṁvāsaṁ kappesi. Bhātu panassa eko putto hoti, taṁ vīthiyā kīḷantaṁ manussā vadanti “ayaṁ dāso ayaṁ dāsī idaṁ yānaṁ idaṁ dhanaṁ tava santakan”ti. So tesaṁ kathaṁ gahetvā “ayaṁ dāso[1] mayhaṁ santakan”ti-ādīni katheti.

Athassa cūḷapitā cintesi “ayaṁ dārako idāneva evaṁ kathesi, mahallakakāle kuṭumbaṁ majjhe bhindāpeyya[2], idānevassa kattabbaṁ karissāmī”ti ekadivasaṁ vāsiṁ ādāya “ehi putta araññaṁ gacchāmā”ti taṁ araññaṁ netvā viravantaṁ viravantaṁ māretvā āvāṭe pakkhipitvā paṁsunā paṭicchādesi. Idaṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ. **Sattakkhattun**ti sattavāre. Pubbapacchimacetanāvasena cettha attho veditabbo. Ekapiṇḍapātadānasmiñhi ekāva cetanā dve paṭisandhiyo na deti, pubbapacchi macetanāhi panesa sattakkhattuṁ sagge, sattakkhattuṁ seṭṭhikule nibbatto. **Purāṇan**ti paccekasambuddhassa dinnapiṇḍapātacetanākammaṁ.

Pariggahanti pariggahitavatthu. **Anujīvino**ti ekaṁ mahākulaṁ nissāya paṇṇāsampi saṭṭhipi kulāni jīvanti, te manusse sandhāyetaṁ vuttaṁ. **Sabbaṁ nādāya gantabban**ti sabbametaṁ na ādiyitvā gantabbaṁ. **Sabbaṁ nikkhippagāminan**ti[3] sabbametaṁ nikkhippasabhāvaṁ[4], pariccajitabbasabhāvamevāti attho. . Dasamaṁ.

Dutiyo vaggo.

1. Ayaṁ dāsī (Sī, Syā)
2. Chindāpeyya (Syā)
3. Nikkhippagāmiyanti (Sī), nikkhepagāminanti (Syā)
4. Nikkhepasabhāvaṁ (Syā)

ဟတ္ထေသု ပတိဋ္ဌပေတွာ ဝန္ဒိ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ "အညေသမ္ပိ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ သင်္ဂဟံ ကရိဿာမီ"တိ အပရိဘုဉ္ဇိတွာဝ အနုမောဒနံ ကတွာ ပက္ကာမိ။ သောပိ ခေါ သေဋ္ဌိ ဗာဟိရတော အာဂစ္ဆန္တော ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ဒိသွာ မယံ "တုမှာကံ ပိဏ္ဍပါတံ ဒေထာ"တိ ဝတွာ ပက္ကန္တာ၊ အပိ ဝေါ လဒ္ဓေါတိ။ အာမ သေဋ္ဌိ လဒ္ဓေါတိ။ "ပဿာမီ"တိ ဂီဝံ ဥက္ခိပိတွာ ဩလောကေသိ။ အထဿ ပိဏ္ဍပါတဂန္ဓော ဥဋ္ဌဟိတွာ နာသာပုဋံ ပဟရိ။ သော စိတ္တံ သံယမေတုံ အသက္ကောန္တော ပစ္ဆာ ဝိပ္ပဋိသာရီ အဟောသီတိ။

ဝရမေတန္တိအာဒိ ဝိပ္ပဋိသာရဿ ဥပ္ပန္နာကာရဒဿနံ။ **ဘာတု စ ပန ဧကပုတ္တကံ သာပတေယျဿ ကာရဏာ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေသီ**တိ တဒါ ကိရဿ အဝိဘတ္တေယေဝ ကုဋုမ္ဗေ မာတာပိတရော စ ဇေဋ္ဌဘာတာ စ ကာလမကံသု။ သော ဘာတုဇာယာယ သဒ္ဓိံယေဝ သံဝါသံ ကပ္ပေသိ။ ဘာတု ပနဿ ဧကော ပုတ္တော ဟောတိ၊ တံ ဝီထိယာ ကီဠန္တံ မနုဿာ ဝဒန္တိ "အယံ ဒါသော အယံ ဒါသီ ဣဒံ ယာနံ ဣဒံ ဓနံ တဝ သန္တက"န္တိ။ သော တေသံ ကထံ ဂဟေတွာ "အယံ ဒါသော[၁] မယှံ သန္တက"န္တိအာဒီနိ ကထေတိ။

အထဿ စူဠပိတာ စိန္တေသိ "အယံ ဒါရကော ဣဒါနေဝ ဧဝံ ကထေသိ၊ မဟလ္လကကာလေ ကုဋုမ္ဗံ မဇ္ဈေ ဘိန္ဒာပေယျ[၂]၊ ဣဒါနေဝဿ ကတ္တဗ္ဗံ ကရိဿာမီ"တိ ဧကဒိဝသံ ဝါသိံ အာဒါယ "ဧဟိ ပုတ္တ အရညံ ဂစ္ဆာမာ"တိ တံ အရညံ နေတွာ ဝိရဝန္တံ ဝိရဝန္တံ မာရေတွာ အာဝါဋေ ပက္ခိပိတွာ ပံသုနာ ပဋိစ္ဆာဒေသိ။ ဣဒံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ **သတ္တက္ခတ္တု**န္တိ သတ္တဝါရေ။ ပုဗ္ဗပစ္ဆိမစေတနာဝသေန စေတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဧကပိဏ္ဍပါတဒါနသ္မိဉှိ ဧကာဝ စေတနာ ဒွေ ပဋိသန္ဓိယော န ဒေတိ၊ ပုဗ္ဗပစ္ဆိမစေတနာဟိ ပနေသ သတ္တက္ခတ္တုံ သဂ္ဂေ, သတ္တက္ခတ္တုံ သေဋ္ဌိကုလေ နိဗ္ဗတ္တော။ **ပုရာဏ**န္တိ ပစ္စေကသမ္ဗုဒ္ဓဿ ဒိန္နပိဏ္ဍပါတစေတနာကမ္မံ။

ပရိဂ္ဂဟန္တိ ပရိဂ္ဂဟိတဝတ္ထု။ **အနုဇီဝိနော**တိ ဧကံ မဟာကုလံ နိဿာယ ပဏ္ဏာသမ္ပိ သဋ္ဌိပိ ကုလာနိ ဇီဝန္တိ၊ တေ မနုဿေ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ **သဗ္ဗံ နာဒါယ ဂန္တဗ္ဗ**န္တိ သဗ္ဗမေတံ န အာဒိယိတွာ ဂန္တဗ္ဗံ။ **သဗ္ဗံ နိက္ခိပ္ပဂါမိန**န္တိ[၃] သဗ္ဗမေတံ နိက္ခိပ္ပသဘာဝံ[၄]၊ ပရိစ္စဇိတဗ္ဗသဘာဝမေဝါတိ အတ္ထော။ ။ဒသမံ။

ဒုတိယော ဝဂ္ဂေါ။

၁-အယံ ဒါသီ (သီ၊ သျာ)
၂-ဆိန္ဒာပေယျ (သျာ)
၃-နိက္ခိပ္ပဂါမိယန္တိ (သီ)၊ နိက္ခေပဂါမိနန္တိ (သျာ)
၄-နိက္ခေပသဘာဝံ (သျာ)

3. Tatiyavagga

1. Puggalasuttavaṇṇanā

132. Tatiyavaggassa paṭhame "nīce kule paccājāto"ti-ādikena tamena yuttoti **tamo.** Kāyaduccaritādīhi puna nirayatamūpagamanato **tamaparāyaṇo.** Iti ubhayenapi khandhatamova kathito hoti. "Ucce kule paccājāto"ti-ādikena jotinā yuttato **joti**, ālokībhūtoti[1] vuttaṁ hoti. Kāyasucaritādīhi puna saggūpapattijotibhāvūpagamanato **jotiparāyaṇo**. Iminā nayena itarepi dve veditabbā.

Venakuleti vilīvakārakule. **Nesādakule**ti migaluddakādīnaṁ kule. **Rathakārakule**ti cammakārakule. **Pukkusakule**ti pupphachaḍḍakakule. **Kasiravuttike**ti dukkhavuttike. **Dubbaṇṇo**ti paṁsupisācako viya jhāmakhāṇuvaṇṇo. **Duddasiko**ti vijātamātuyāpi amanāpadassano. **Okoṭimako**ti lakuṇḍako[2]. **Kāṇo**ti ekakkhikāṇo vā ubhayakkhikāṇo vā. **Kuṇī**ti ekahatthakuṇī vā ubhayahatthakuṇī vā. **Khañjo**ti ekapādakhañjo vā ubhayapādakhañjo vā. **Pakkhahato**ti hatapakkho pīṭhasappī. **Padīpeyyassā**ti telakapallakādino padīpa-upakaraṇassa. **Evaṁ kho mahārājā**ti ettha eko puggalo bahiddhā ālokaṁ adisvā mātukucchismiṁ yeva kālaṁ katvā apāyesu nibbattanto sakalaṁ kappampi saṁsarati, sopi tamotamaparāyaṇova. So pana kuhakapuggalo bhaveyya. Kuhakassa hi evarūpā nibbatti hotīti vuttaṁ.

Ettha ca "nīce kule paccājāto hoti caṇḍālakule vā"ti-ādīhi āgamanavipatti ceva pubbuppannapaccayavipatti ca dassitā. **Dalidde**ti-ādīhi pavattapaccayavipatti. **Kasiravuttike**ti-ādīhi ājīvupāyavipatti.

1. Ālokabhūtoti (Syā)　　2. Lakuṇṭako (Sī)

၃-တတိယဝဂ္ဂ

၁-ပုဂ္ဂလသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၃၂။ တတိယဝဂ္ဂဿ ပဌမေ "နီစေ ကုလေ ပစ္စာဇာတော"တိအာဒိကေန တမေန ယုတ္တောတိ **တမော**။ ကာယဒုစ္စရိတာဒီဟိ ပုန နိရယတမူပဂမနတော **တမပရာယဏော**။ ဣတိ ဥဘယေနပိ ခန္ဓတမောဝ ကထိတော ဟောတိ။ "ဥစ္စေ ကုလေ ပစ္စာဇာတော"တိအာဒိကေန ဇောတိနာ ယုတ္တတော **ဇောတိ**၊ အာလောကီဘူတောတိ[၁] ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ကာယသုစရိတာဒီဟိ ပုန သဂ္ဂူပပတ္တိဇောတိဘာဝူပဂမနတော **ဇောတိပရာယဏော**။ ဣမိနာ နယေန ဣတရေပိ ဒွေ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ဝေနကုလေတိ ဝိလီဝကာရကုလေ။ **နေသာဒကုလေ**တိ မိဂလုဒ္ဒကာဒီနံ ကုလေ။ **ရထကာရကုလေ**တိ စမ္မကာရကုလေ။ **ပုက္ကုသကုလေ**တိ ပုပ္ဖဆဍ္ဍကကုလေ။ **ကသိရဝုတ္တိကေ**တိ ဒုက္ခဝုတ္တိကေ။ **ဒုဗ္ဗဏ္ဏော**တိ ပံသုပိသာစကော ဝိယ ဈာမခါဏုဝဏ္ဏော။ **ဒုဒ္ဒသိကော**တိ ဝိဇာတမာတုယာပိ အမနာပဒဿနော။ **ဩကောဋိမကော**တိ လကုဏ္ဍကော[၂]။ **ကာဏော**တိ ဧကက္ခိကာဏော ဝါ ဥဘယက္ခိကာဏော ဝါ။ **ကုဏီ**တိ ဧကဟတ္ထကုဏီ ဝါ ဥဘယဟတ္ထကုဏီ ဝါ။ **ခဉ္ဇော**တိ ဧကပါဒခဉ္ဇော ဝါ ဥဘယပါဒခဉ္ဇော ဝါ။ **ပက္ခဟတော**တိ ဟတပက္ခော ပီဌသပ္ပီ။ **ပဒီပေယျဿာ**တိ တေလကပလ္လကာဒိနော ပဒီပဥပကရဏဿ။ **ဧဝံ ခေါ မဟာရာဇာ**တိ ဧတ္ထ ဧကော ပုဂ္ဂလော ဗဟိဒ္ဓါ အာလောကံ အဒိသွာ မာတုကုစ္ဆိသ္မိံယေဝ ကာလံ ကတွာ အပါယေသု နိဗ္ဗတ္တန္တော သကလံ ကပ္ပမ္ပိ သံသရတိ၊ သောပိ တမောတမပရာယဏောဝ။ သော ပန ကုဟကပုဂ္ဂလော ဘဝေယျ။ ကုဟကဿ ဟိ ဧဝရူပါ နိဗ္ဗတ္တိ ဟောတီတိ ဝုတ္တံ။

ဧတ္ထ စ "နီစေ ကုလေ ပစ္စာဇာတော ဟောတိ စဏ္ဍာလကုလေ ဝါ"တိအာဒီဟိ အာဂမနဝိပတ္တိ စေဝ ပုဗ္ဗုပ္ပန္နပစ္စယဝိပတ္တိ စ ဒဿိတာ။ **ဒလိဒ္ဒေ**တိအာဒီဟိ ပဝတ္တပစ္စယဝိပတ္တိ။ **ကသိရဝုတ္တိကေ**တိအာဒီဟိ အာဇီဝုပါယဝိပတ္တိ။

၁-အာလောကဘူတောတိ (သျာ)　　၂-လကုဏ္ဍကော (သီ)

Dubbaṇṇoti-ādīhi attabhāvavipatti. **Bavhābādho**ti-ādīhi dukkhakāraṇasamāyogo. **Na lābhī**ti-ādīhi sukhakāraṇavipatti ceva upabhogavipatti ca. **Kāyena duccaritan**ti-ādīhi tamaparāyaṇabhāvassa kāraṇasamāyogo. **Kāyassa bhedā**ti-ādīhi samparāyikatamūpagamo. Sukkapakkho vuttapaṭipakkhanayena veditabbo.

Akkosatīti dasahi akkosavatthūhi akkosati. **Paribhāsatī**ti "kasmā tiṭṭhatha, kiṁ tumhehi amhākaṁ kasikammādīni katānī"ti-ādīhi paribhavavacanehi paribhāsati. **Rosako**ti ghaṭṭako[1]. **Abyaggamanaso**ti ekaggacitto. . Paṭhamaṁ.

2. Ayyikāsuttavaṇṇanā

133. Dutiye **jiṇṇā**ti jarājiṇṇā. **Vuḍḍhā**ti vayovuḍḍhā. **Mahallikā**ti jātimahallikā. **Addhagatā**ti addhaṁ cirakālaṁ[2] atikkantā. **Vayo-anuppattā**ti pacchimavayaṁ sampattā. **Piyā manāpā**ti rañño kira mātari matāya ayyikā mātuṭṭhāne ṭhatvā paṭijaggi, tenassa ayyikāya balavapemaṁ uppajji. Tasmā evamāha. **Hatthiratanenā**ti satasahassagghanako[3] hatthī satasahassagghanakena alaṅkārena alaṅkato hatthiratanaṁ nāma. **Assaratanepi** eseva nayo. **Gāmavaro**pi satasahassuṭṭhānakagāmova. **Sabbāni tāni bhedanadhammānī**ti tesu hi kiñci kariyamānameva[4] bhijjati, kiñci katapariyositaṁ cakkato anapanītameva, kiñci apanetvā bhūmiyaṁ ṭhapitamattaṁ, kiñci tato paraṁ, evameva sattesupi koci paṭisandhiṁ gahetvā marati, koci mūḷhagabbhāya mātari mātukucchito anikkhantova, koci nikkhantamatto, koci tato paranti. Tasmā evamāha. Tatiye sabbaṁ uttānameva. . Tatiyaṁ.

4. Issattasuttavaṇṇanā

135. Catutthassa aṭṭhuppattiko nikkhepo. Bhagavato kira paṭhamabodhiyaṁ mahālābhasakkāro udapādi bhikkhusaṁghassa ca. Titthiyā hatalābhasakkārā hutvā kulesu evaṁ kathentā vicaranti—"samaṇo

1. Rosetīti ghaḍḍeti (Sī, Syā)
2. Dīghakālaṁ (Syā)
3. Satasahassagghaniko (Syā)
4. Kayiramānameva (Syā)

ဒုဗ္ဗဏ္ဏောတိအာဒီဟိ အတ္တဘာဝဝိပတ္တိ။ **ဗဝှာဗာဓော**တိအာဒီဟိ ဒုက္ခကာရဏသမာယောဂေါ။ **န လာဘီ**တိအာဒီဟိ သုခကာရဏဝိပတ္တိ စေဝ ဥပဘောဂဝိပတ္တိ စ။ **ကာယေန ဒုစ္စရိတ**န္တိအာဒီဟိ တမပရာယဏဘာဝဿ ကာရဏသမာယောဂေါ။ **ကာယဿ ဘေဒါ**တိအာဒီဟိ သမ္ပရာယိကတမူပဂမော။ သုက္ကပက္ခော ဝုတ္တပဋိပက္ခနယေန ဝေဒိတဗ္ဗော။

အက္ကောသတီတိ ဒသဟိ အက္ကောသဝတ္ထူဟိ အက္ကောသတိ။ **ပရိဘာသတီ**တိ "ကသ္မာ တိဋ္ဌထ၊ ကိံ တုမှေဟိ အမှာကံ ကသိကမ္မာဒီနိ ကတာနီ"တိအာဒီဟိ ပရိဘဝဝစနေဟိ ပရိဘာသတိ။ **ရောသကော**တိ ဃဋ္ဋကော[၁]။ **အဗျဂ္ဂမနသော**တိ ဧကဂ္ဂစိတ္တော။ ။ပဌမံ။

၂-အယျိကာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၃၃။ ဒုတိယေ **ဇိဏ္ဏာ**တိ ဇရာဇိဏ္ဏာ။ **ဝုဍ္ဎာ**တိ ဝယောဝုဍ္ဎာ။ **မဟလ္လိကာ**တိ ဇာတိမဟလ္လိကာ။ **အဒ္ဓဂတာ**တိ အဒ္ဓံ စိရကာလံ[၂] အတိက္ကန္တာ။ **ဝယော-အနုပ္ပတ္တာ**တိ ပစ္ဆိမဝယံ သမ္ပတ္တာ။ **ပိယာ မနာပါ**တိ ရညော ကိရ မာတရိ မတာယ အယျိကာ မာတုဋ္ဌာနေ ဌတွာ ပဋိဇဂ္ဂိ၊ တေနဿ အယျိကာယ ဗလဝပေမံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ **ဟတ္ထိရတနေနာ**တိ သတသဟဿဂ္ဃနကော[၃] ဟတ္ထီ သတသဟဿဂ္ဃနကေန အလင်္ကာရေန အလင်္ကတော ဟတ္ထိရတနံ နာမ။ **အဿရတနေပိ** ဧသေဝ နယော။ **ဂါမဝရော**ပိ သတသဟဿုဋ္ဌာနကဂါမောဝ။ **သဗ္ဗာနိ တာနိ ဘေဒနဓမ္မာနီ**တိ တေသု ဟိ ကိဉ္စိ ကရိယမာနမေဝ[၄] ဘိဇ္ဇတိ၊ ကိဉ္စိ ကတပရိယောသိတံ စက္ကတော အနပနီတမေဝ၊ ကိဉ္စိ အပနေတွာ ဘူမိယံ ဌပိတမတ္တံ၊ ကိဉ္စိ တတော ပရံ၊ ဧဝမေဝ သတ္တေသုပိ ကောစိ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ မရတိ၊ ကောစိ မူဠ္ဟဂဗ္ဘာယ မာတရိ မာတုကုစ္ဆိတော အနိက္ခန္တောဝ၊ ကောစိ နိက္ခန္တမတ္တော၊ ကောစိ တတော ပရန္တိ။ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ တတိယေ သဗ္ဗံ ဥတ္တာနမေဝ။ ။တတိယံ။

၄-ဣဿတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၃၅။ စတုတ္ထဿ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိကော နိက္ခေပေါ။ ဘဂဝတော ကိရ ပဌမဗောဓိယံ မဟာလာဘသက္ကာရော ဥဒပါဒိ ဘိက္ခုသံဃဿ စ။ တိတ္ထိယာ ဟတလာဘသက္ကာရာ ဟုတွာ ကုလေသု ဧဝံ ကထေန္တာ ဝိစရန္တိ—"သမဏော

၁-ရောသေတီတိ ဃဋ္ဋေတိ (သီ၊ သျာ)
၂-ဒီဃကာလံ (သျာ)
၃-သတသဟဿဂ္ဃနိကော (သျာ)
၄-ကယိရမာနမေဝ (သျာ)

Gotamo evamāha 'mayhameva dānaṁ dātabbaṁ, na aññesaṁ dānaṁ dātabbaṁ. Mayhameva sāvakānaṁ dānaṁ dātabbaṁ, na aññesaṁ sāvakānaṁ dānaṁ dātabbaṁ. Mayhameva dinnaṁ mahapphalaṁ, na aññesaṁ dinnaṁ mahapphalaṁ. Mayhameva sāvakānaṁ dinnaṁ mahapphalaṁ, na aññesaṁ sāvakānaṁ dinnaṁ mahapphalan'ti, yuttaṁ nu kho sayampi bhikkhācāranissitena paresaṁ bhikkhācāranissitānaṁ catunnaṁ paccayānaṁ antarāyaṁ kātuṁ, ayuttaṁ karoti ananucchavikan"ti. Sā kathā pattharamānā rājakulaṁ sampattā. Rājā sutvā cintesi "aṭṭhānametaṁ yaṁ Tathāgato paresaṁ lābhantarāyaṁ kareyya, ete Tathāgatassa alābhāya ayasāya parisakkanti. Sacāhaṁ idheva ṭhatvā 'mā evaṁ avocuttha, na Satthā evaṁ kathetī'ti vadeyyaṁ, evaṁ sā kathā nijjhattiṁ[1] na gaccheyya, imassa mahājanassa sannipatitakāleyeva naṁ nijjhāpessāmī"ti[2] ekaṁ chaṇadivasaṁ āgamento tuṇhī ahosi.

Aparena samayena mahāchaṇe sampatte "ayaṁ imassa kālo"ti nagare bheriṁ carāpesi—"saddhā vā assaddhā vā sammādiṭṭhikā vā micchādiṭṭhikā vā geharakkhake dārake vā mātugāme vā ṭhapetvā avasesā ye vihāraṁ nāgacchanti, paññāsaṁdaṇḍo"ti. Sayampi pātova nhatvā katapātarāso sabbābharaṇapaṭimaṇḍito mahatā balakāyena saddhiṁ vihāraṁ agamāsi. Gacchanto ca cintesi—"Bhagavā tumhe kira evaṁ vadatha 'mayhameva dānaṁ dātabbaṁ -pa- na aññesaṁ sāvakānaṁ dinnaṁ mahapphalan'ti evaṁ pucchituṁ ayuttaṁ, pañhameva pucchissāmi, pañhaṁ kathento ca me[3] Bhagavā avasāne titthiyānaṁ vādaṁ bhañjissatī"ti[4]. So pañhaṁ pucchanto **kattha nu kho bhante dānaṁ dātabban**ti āha. **Yatthā**ti yasmiṁ puggale cittaṁ pasīdati, tamiṁ dātabbaṁ, tassa vā dātabbanti attho.

Evaṁ vutte rājā yehi manussehi titthiyānaṁ vacanaṁ ārocitaṁ, te olokesi. Te raññā olokitamattāva maṅkubhūtā adhomukhā pādaṅguṭṭhakena bhūmiṁ lekhamānā aṭṭhaṁsu. Rājā "ekapadeneva bhante hatā titthiyā"ti mahājanaṁ sāvento mahāsaddena abhāsi. Evañca pana[5] bhāsitvā "Bhagavā cittaṁ nāma Nigaṇṭhācelakaparibbājakādīsu yattha katthaci

1. Niruddhaṁ (Sī), nijjhaggiṁ (Syā)
2. Nirujjhāpessāmīti (Sī), nijjhattiṁ labhissāmīti (Ka)
3. Kathentova (Sī)
4. Bhajjissatīti (Syā)
5. Evaṁ vacanaṁ (Syā)

ဂေါတမော ဧဝမာဟ 'မယှမေဝ ဒါနံ ဒါတဗ္ဗံ၊ န အညေသံ ဒါနံ ဒါတဗ္ဗံ။ မယှမေဝ သာဝကာနံ ဒါနံ ဒါတဗ္ဗံ၊ န အညေသံ သာဝကာနံ ဒါနံ ဒါတဗ္ဗံ။ မယှမေဝ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလံ၊ န အညေသံ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလံ။ မယှမေဝ သာဝကာနံ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလံ၊ န အညေသံ သာဝကာနံ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလ'န္တိ၊ ယုတ္တံ နု ခေါ သယမ္ပိ ဘိက္ခာစာရနိဿိတေန ပရေသံ ဘိက္ခာစာရနိဿိတာနံ စတုန္နံ ပစ္စယာနံ အန္တရာယံ ကာတုံ၊ အယုတ္တံ ကရောတိ အနနုစ္ဆဝိက"န္တိ။ သာ ကထာ ပတ္ထရမာနာ ရာဇကုလံ သမ္ပတ္တာ။ ရာဇာ သုတွာ စိန္တေသိ "အဋ္ဌာနမေတံ ယံ တထာဂတော ပရေသံ လာဘန္တရာယံ ကရေယျ၊ ဧတေ တထာဂတဿ အလာဘာယ အယသာယ ပရိသက္ကန္တိ။ သစာဟံ ဣဓေဝ ဌတွာ 'မာ ဧဝံ အဝေါစုတ္ထ၊ န သတ္ထာ ဧဝံ ကထေတီ'တိ ဝဒေယျံ၊ ဧဝံ သာ ကထာ နိဇ္ဈတ္တိံ[၁] န ဂစ္ဆေယျ၊ ဣမဿ မဟာဇနဿ သန္နိပတိတကာလေယေဝ နံ နိဇ္ဈာပေဿာမီ"တိ[၂] ဧကံ ဆဏဒိဝသံ အာဂမေန္တော တုဏှီ အဟောသိ။

အပရေန သမယေန မဟာဆဏေ သမ္ပတ္တေ "အယံ ဣမဿ ကာလော"တိ နဂရေ ဘေရိံ စရာပေသိ—"သဒ္ဓါ ဝါ အဿဒ္ဓါ ဝါ သမ္မာဒိဋ္ဌိကာ ဝါ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကာ ဝါ ဂေဟရက္ခကေ ဒါရကေ ဝါ မာတုဂါမေ ဝါ ဌပေတွာ အဝသေသာ ယေ ဝိဟာရံ နာဂစ္ဆန္တိ၊ ပညာသံဒဏ္ဍော"တိ။ သယမ္ပိ ပါတောဝ နှတွာ ကတပါတရာသော သဗ္ဗာဘရဏပဋိမဏ္ဍိတော မဟတာ ဗလကာယေန သဒ္ဓိံ ဝိဟာရံ အဂမာသိ။ ဂစ္ဆန္တော စ စိန္တေသိ—"ဘဂဝါ တုမှေ ကိရ ဧဝံ ဝဒထ 'မယှမေဝ ဒါနံ ဒါတဗ္ဗံ။ပ။ န အညေသံ သာဝကာနံ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလ'န္တိ ဧဝံ ပုစ္ဆိတုံ အယုတ္တံ၊ ပဉှမေဝ ပုစ္ဆိဿာမိ၊ ပဉှံ ကထေန္တော စ မေ[၃] ဘဂဝါ အဝသာနေ တိတ္ထိယာနံ ဝါဒံ ဘဉ္ဇိဿတီ"တိ[၄]။ သော ပဉှံ ပုစ္ဆန္တော **ကတ္ထ နု ခေါ ဘန္တေ ဒါနံ ဒါတဗ္ဗ**န္တိ အာဟ။ **ယတ္ထာ**တိ ယသ္မိံ ပုဂ္ဂလေ စိတ္တံ ပသီဒတိ၊ တသ္မိံ ဒါတဗ္ဗံ၊ တဿ ဝါ ဒါတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။

ဧဝံ ဝုတ္တေ ရာဇာ ယေဟိ မနုဿေဟိ တိတ္ထိယာနံ ဝစနံ အာရောစိတံ၊ တေ ဩလောကေသိ။ တေ ရညာ ဩလောကိတမတ္တာဝ မင်္ကုဘူတာ အဓောမုခါ ပါဒင်္ဂုဋ္ဌကေန ဘူမိံ လေခမာနာ အဋ္ဌံသု။ ရာဇာ "ဧကပဒေနေဝ ဘန္တေ ဟတာ တိတ္ထိယာ"တိ မဟာဇနံ သာဝေန္တော မဟာသဒ္ဒေန အဘာသိ။ ဧဝဉ္စ ပန[၅] ဘာသိတွာ "ဘဂဝါ စိတ္တံ နာမ နိဂဏ္ဌာစေလကပရိဗ္ဗာဇကာဒီသု ယတ္ထ ကတ္ထစိ

၁-နိရုဒ္ဓံ (သီ)၊ နိဇ္ဈဂ္ဂိံ (သျာ)
၂-နိရုဇ္ဈာပေဿာမီတိ (သီ)၊ နိဇ္ဈတ္တိံ လဘိဿာမီတိ (က)
၃-ကထေန္တောဝ (သီ)
၄-ဘဇ္ဇိဿတီတိ (သျာ)
၅-ဧဝံ ဝစနံ (သျာ)

pasīdati, kattha pana bhante dinnaṁ mahapphalan"ti pucchi. **Aññaṁ kho etanti** "mahārāja aññaṁ tayā paṭhamaṁ pucchitaṁ, aññaṁ pacchā, sallakkhehi etaṁ, pañhākathanaṁ pana mayhaṁ bhāro"ti vatvā **sīlavato kho**ti-ādimāha. Tattha **idha tyassā**ti idha te assa. **Samupabyūḷho**ti rāsibhūto. **Asikkhito**ti dhanusippe asikkhito. **Akatahattho**ti muṭṭhibandhādivasena asampāditahattho. **Akatayoggo**ti tiṇapuñjamattikāpuñjādīsu akataparicayo. **Akatūpāsano**ti rājarājamahāmattānaṁ adassitasarakkhepo. **Chambhī**ti pavedhitakāyo.

Kāmacchando pahīnoti-ādīsu arahattamaggena kāmacchando pahīno hoti, anāgāmimaggena byāpādo, arahattamaggeneva thinamiddhaṁ, tathā uddhaccaṁ[1], tatiyeneva kukkuccaṁ, paṭhamamaggena vicikicchā pahīnā hoti. **Asekkhena sīlakkhandhenā**ti asekkhassa sīlakkhandho asekkho sīlakkhandho nāma. Esa nayo sabbattha. Ettha ca purimehi catūhi padehi lokiyalokuttarasīlasamādhipaññāvimuttiyo kathitā. Vimuttiñāṇadassanaṁ paccavekkhaṇañāṇaṁ hoti, taṁ lokiyameva.

Issatthanti[2] ususippaṁ. **Balavīriyanti** ettha balaṁ nāma vāyodhātu, **vīriyaṁ** kāyikacetasikavīriyameva. **Bhare**ti bhareyya. **Nāsūraṁ jātipaccayā**ti "ayaṁ jātisampanno"ti evaṁ jātikāraṇā asūraṁ na bhareyya.

Khantisoraccanti ettha **khantī**ti adhivāsanakhanti, **soraccanti** arahattaṁ. **Dhammā**ti ete dve dhammā. **Assame**ti āvasathe. **Vivane**ti araññaṭṭhāne, nirudake araññe caturassapokkharaṇi-ādīni kārayeti attho. **Dugge**ti visamaṭṭhāne. **Saṅkamanānī**ti paṇṇāsahatthasaṭṭhihatthāni samokiṇṇaparisuddhavālikāni saṅkamanāni kareyya.

Idāni etesu araññasenāsanesu vasantānaṁ bhikkhūnaṁ bhikkhācāravattaṁ ācikkhanto **annaṁ pānan**ti-ādimāha. Tattha **senāsanānī**ti mañcapīṭhādīni. **Vippasannenā**ti khīṇāsavassa dentopi sakaṅkhena kilesamalinena citthena adatvā vippasanneneva cittena dadeyya. **Thanayanti** gajjanto. **Satakkakū**ti satasikharo, anekakūṭoti attho. **Abhisaṅkhaccā**ti abhisaṅkharitvā samodhānetvā rāsiṁ katvā.

1. Uddhaccaṁ dutiyena (Sī)
2. Issatthanti (Sī), issaṭṭhanti (Syā)

ပသီဒတိ၊ ကတ္ထ ပန ဘန္တေ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ **အညံ ခေါ ဧတန္တိ** “မဟာရာဇ အညံ တယာ ပဌမံ ပုစ္ဆိတံ၊ အညံ ပစ္ဆာ၊ သလ္လက္ခေဟိ ဧတံ၊ ပဉှာကထနံ ပန မယှံ ဘာရော”တိ ဝတွာ **သီလဝတော ခေါ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဣဓ တျဿာ**တိ ဣဓ တေ အဿ။ **သမုပဗျူဠှော**တိ ရာသိဘူတော။ **အသိက္ခိတော**တိ ဓနုသိပ္ပေ အသိက္ခိတော။ **အကတဟတ္ထော**တိ မုဋ္ဌိဗန္ဓာဒိဝသေန အသမ္ပာဒိတဟတ္ထော။ **အကတယောဂ္ဂေါ**တိ တိဏပုဉ္ဇမတ္တိကာပုဉ္ဇာဒီသု အကတပရိစယော။ **အကတူပါသနော**တိ ရာဇရာဇမဟာမတ္တာနံ အဒဿိတသရက္ခေပေါ။ **ဆမ္ဘီ**တိ ပဝေဓိတကာယော။

ကာမစ္ဆန္ဒော ပဟီနောတိအာဒီသု အရဟတ္တမဂ္ဂေန ကာမစ္ဆန္ဒော ပဟီနော ဟောတိ၊ အနာဂါမိမဂ္ဂေန ဗျာပါဒေါ၊ အရဟတ္တမဂ္ဂေနေဝ ထိနမိဒ္ဓံ၊ တထာ ဥဒ္ဓစ္စံ[၁]၊ တတိယေနေဝ ကုက္ကုစ္စံ၊ ပဌမမဂ္ဂေန ဝိစိကိစ္ဆာ ပဟီနာ ဟောတိ။ **အသေက္ခေန သီလက္ခန္ဓေနာ**တိ အသေက္ခဿ သီလက္ခန္ဓော အသေက္ခော သီလက္ခန္ဓော နာမ။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ ဧတ္ထ စ ပုရိမေဟိ စတူဟိ ပဒေဟိ လောကိယလောကုတ္တရသီလသမာဓိပညာဝိမုတ္တိယော ကထိတာ။ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနံ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏံ ဟောတိ၊ တံ လောကိယမေဝ။

ဣဿတ္တန္တိ[၂] ဥသုသိပ္ပံ။ **ဗလဝီရိယန္တိ** ဧတ္ထ ဗလံ နာမ ဝါယောဓာတု၊ **ဝီရိယံ** ကာယိကစေတသိကဝီရိယမေဝ။ **ဘရေ**တိ ဘရေယျ။ **နာသူရံ ဇာတိပစ္စယာ**တိ “အယံ ဇာတိသမ္ပန္နော”တိ ဧဝံ ဇာတိကာရဏာ အသူရံ န ဘရေယျ။

ခန္တိသောရစ္စန္တိ ဧတ္ထ **ခန္တီ**တိ အဓိဝါသနခန္တိ၊ **သောရစ္စန္တိ** အရဟတ္တံ။ **ဓမ္မာ**တိ ဧတေ ဒွေ ဓမ္မာ။ **အဿမေ**တိ အာဝသထေ။ **ဝိဝနေ**တိ အရညဋ္ဌာနေ၊ နိရုဒကေ အရညေ စတုရဿပေါက္ခရဏိအာဒီနိ ကာရယေတိ အတ္ထော။ **ဒုဂ္ဂေ**တိ ဝိသမဋ္ဌာနေ။ **သင်္ကမနာနီ**တိ ပဏ္ဏာသဟတ္ထသဋ္ဌိဟတ္ထာနိ သမောကိဏ္ဏပရိသုဒ္ဓဝါလိကာနိ သင်္ကမနာနိ ကရေယျ။

ဣဒါနိ ဧတေသု အရညသေနာသနေသု ဝသန္တာနံ ဘိက္ခူနံ ဘိက္ခာစာရဝတ္တံ အာစိက္ခန္တော **အန္နံ ပါန**န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သေနာသနာနီ**တိ မဉ္စပီဌာဒီနိ။ **ဝိပ္ပသန္နေနာ**တိ ခီဏာသဝဿ ဒန္တောပိ သကင်္ခေန ကိလေသမလိနေန စိတ္တေန အဒတွာ ဝိပ္ပသန္နေနေဝ စိတ္တေန ဒဒေယျ။ **ထနယန္တိ** ဂဇ္ဇန္တော။ **သတက္ကကူ**တိ သတသိခရော၊ အနေကကူဋောတိ အတ္ထော။ **အဘိသင်္ခစ္စာ**တိ အဘိသင်္ခရိတွာ သမောဓာနေတွာ ရာသိံ ကတွာ။

၁-ဥဒ္ဓစ္စံ ဒုတိယေန (သီ)
၂-ဣဿတ္ထန္တိ (သီ)၊ ဣဿဋ္ဌန္တိ (သျာ)

Āmodamānoti tuṭṭhamānaso hutvā. **Pakiretī**ti dānagge vicirati, pakiranto viya vā dānaṁ deti. **Puññadhārā**ti anekadānacetanāmayā puññadhārā. **Dātāraṁ abhivassatī**ti yathā ākāse samuṭṭhitameghato nikkhantā udakadhārā pathaviṁ sinehayantī tementī kiledayantī abhivassati, evameva ayampi dāyakassa abbhantare uppannā puññadhārā tameva dātāraṁ anto sineheti pūreti abhisandeti. Tena vuttaṁ "dātāraṁ abhivassatī"ti. . Catutthaṁ.

5. Pabbatūpamasuttavaṇṇanā

136. Pañcame **buddhāvasittānan**ti khattiyābhisekena muddhani avasittānaṁ katābhisekānaṁ. **Kāmagedhapariyuṭṭhitānan**ti kāmesu gedhena pariyuṭṭhitānaṁ abhibhūtānaṁ. **Janapadatthāvariyappattānan**ti janapade thirabhāvappattānaṁ. **Rājakaraṇīyānī**ti rājakammāni rājūhi kattabbakiccāni. **Tesu khvāhan**ti tesu ahaṁ. **Ussukkamāpanno**ti byāpāraṁ āpanno. Esa kira rājā divasassa tikkhattuṁ Bhagavato upaṭṭhānaṁ gacchati, antarāgamanāni bahūnipi honti. Tassa nibaddhaṁ gacchato balakāyo mahāpi hoti appopi. Athekadivasaṁ pañcasatā corā cintayiṁsu[1] "ayaṁ rājā avelāya appena balena samaṇassa Gotamassa upaṭṭhānaṁ gacchati, antarāmagge naṁ gahetvā rajjaṁ gaṇhissāmā"ti. Te andhavane nilīyiṁsu. Rājāno ca nāma mahāpuññā honti. Atha tesaṁyeva abbhantarato eko puriso nikkhamitvā rañño ārocesi. Rājā mahantaṁ balakāyaṁ ādāya andhavanaṁ parivāretvā te sabbe gahetvā andhavanato yāva nagaradvārā maggassa ubhosu passesu yathā aññamaññaṁ cakkhunā cakkhuṁ upanibandhitvā olokenti, evaṁ āsannāni sūlāni ropāpetvā sūlesu uttāsesi. Idaṁ sandhāya evamāha.

Atha Satthā cintesi "sacāhaṁ vakkhāmi 'mahārāja mādise nāma Sammāsambuddhe dhuravihāre vasante tayā evarūpaṁ dāruṇaṁ kammaṁ kataṁ, ayuttaṁ te katan'ti, athāyaṁ rājā maṅku hutvā santhambhituṁ[2] na sakkuṇeyya, pariyāyena dhammaṁ kathentasseva me sallakkhessatī"ti dhammadesanaṁ

---

1. Mantayiṁsu (Sī) 2. Saṅkhambhituṁ (Syā), saṇṭhambhituṁ (Ka)

အာမောဒမာနောတိ တုဋ္ဌမာနသော ဟုတွာ။ **ပကိရေတီ**တိ ဒါနဂ္ဂေ ဝိစိရတိ၊ ပကိရန္တော ဝိယ ဝါ ဒါနံ ဒေတိ။ **ပုညဓာရာ**တိ အနေကဒါနစေတနာမယာ ပုညဓာရာ။ **ဒါတာရံ အဘိဝဿတီ**တိ ယထာ အာကာသေ သမုဋ္ဌိတမေဃတော နိက္ခန္တာ ဥဒကဓာရာ ပထဝိံ သိနေဟယန္တီ တေမေန္တီ ကိလေဒယန္တီ အဘိဝဿတိ၊ ဧဝမေဝ အယမ္ပိ ဒါယကဿ အဗ္ဘန္တရေ ဥပ္ပန္နာ ပုညဓာရာ တမေဝ ဒါတာရံ အန္တော သိနေဟေတိ ပူရေတိ အဘိသန္ဒေတိ။ တေန ဝုတ္တံ "ဒါတာရံ အဘိဝဿတီ"တိ။ ။စတုတ္ထံ။

၅-ပဗ္ဗတူပမသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၃၆။ ပဉ္စမေ **မုဒ္ဓါဝသိတ္တာန**န္တိ ခတ္တိယာဘိသေကေန မုဒ္ဓနိ အဝသိတ္တာနံ ကတာဘိသေကာနံ။ **ကာမဂေဓပရိယုဋ္ဌိတာန**န္တိ ကာမေသု ဂေဓေန ပရိယုဋ္ဌိတာနံ အဘိဘူတာနံ။ **ဇနပဒတ္ထာဝရိယပ္ပတ္တာန**န္တိ ဇနပဒေ ထိရဘာဝပ္ပတ္တာနံ။ **ရာဇကရဏီယာနီ**တိ ရာဇကမ္မာနိ ရာဇူဟိ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စာနိ။ **တေသု ခွါဟ**န္တိ တေသု အဟံ။ **ဥဿုက္ကမာပန္နော**တိ ဗျာပါရံ အာပန္နော။ ဧသ ကိရ ရာဇာ ဒိဝသဿ တိက္ခတ္တုံ ဘဂဝတော ဥပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆတိ၊ အန္တရာဂမနာနိ ဗဟူနိပိ ဟောန္တိ။ တဿ နိဗဒ္ဓံ ဂစ္ဆတော ဗလကာယော မဟာပိ ဟောတိ အပ္ပောပိ။ အထေကဒိဝသံ ပဉ္စသတာ စောရာ စိန္တယိံသု[၁] "အယံ ရာဇာ အဝေလာယ အပ္ပေန ဗလေန သမဏဿ ဂေါတမဿ ဥပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆတိ၊ အန္တရာမဂ္ဂေ နံ ဂဟေတွာ ရဇ္ဇံ ဂဏှိဿာမာ"တိ။ တေ အန္ဓဝနေ နိလီယိံသု။ ရာဇာနော စ နာမ မဟာပုညာ ဟောန္တိ။ အထ တေသံယေဝ အဗ္ဘန္တရတော ဧကော ပုရိသော နိက္ခမိတွာ ရညော အာရောစေသိ။ ရာဇာ မဟန္တံ ဗလကာယံ အာဒါယ အန္ဓဝနံ ပရိဝါရေတွာ တေ သဗ္ဗေ ဂဟေတွာ အန္ဓဝနတော ယာဝ နဂရဒွါရာ မဂ္ဂဿ ဥဘောသု ပဿေသု ယထာ အညမညံ စက္ခုနာ စက္ခုံ ဥပနိဗန္ဓိတွာ ဩလောကေန္တိ၊ ဧဝံ အာသန္နာနိ သူလာနိ ရောပါပေတွာ သူလေသု ဥတ္တာသေသိ။ ဣဒံ သန္ဓာယ ဧဝမာဟ။

အထ သတ္ထာ စိန္တေသိ "သစာဟံ ဝက္ခာမိ 'မဟာရာဇ မာဒိသေ နာမ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေ ဓုရဝိဟာရေ ဝသန္တေ တယာ ဧဝရူပံ ဒါရုဏံ ကမ္မံ ကတံ၊ အယုတ္တံ တေ ကတ'န္တိ၊ အထာယံ ရာဇာ မင်္ကု ဟုတွာ သန္ထမ္ဘိတုံ[၂] န သက္ကုဏေယျ၊ ပရိယာယေန ဓမ္မံ ကထေန္တဿေဝ မေ သလ္လက္ခေဿတီ"တိ ဓမ္မဒေသနံ

၁-မန္တယိံသု (သီ) ၂-သင်္ခမ္ဘိတုံ (သျာ)၊ သဏ္ဌမ္ဘိတုံ (က)

ārabhanto **taṁ kiṁ maññasī**ti-ādimāha. Tattha **saddhātiko**ti saddhātabbo, yassa tvaṁ vacanaṁ saddahasīti attho. **Paccayiko**ti tasseva vevacanaṁ, yassa vacanaṁ pattiyāyasīti[1] attho. **Abbhasaman**ti ākāsasamaṁ. **Nippothento āgacchatī**ti pathavitalato yāva Akaniṭṭhabrahmalokā sabbe satte saṇhakaraṇīyaṁ tiṇacuṇṇaṁ viya karonto pisanto[2] āgacchati.

Aññatra dhammacariyāyāti ṭhapetvā dhammacariyaṁ aññaṁ kātabbaṁ natthi, dasakusalakammapathasaṅkhātā dhammacariyāva kattabbā bhanteti. **Samacariyā**dīni tasseva vevacanāni. **Ārocemī**ti ācikkhāmi. **Paṭivedayāmī**ti jānāpemi. **Adhivattatī**ti ajjhottharati. **Hatthiyuddhānī**ti Nāḷāgirisadise hemakappane nāge abhiruyha yujjhitabbayuddhāni[3]. **Gatī**ti nipphatti. **Visayo**ti okāso, samatthabhāvo vā. Na hi sakkā tehi jarāmaraṇaṁ paṭibāhituṁ. **Mantino mahāmattā**ti mantasampannā Mahosadhanidhurapaṇḍitādisadisā mahā-amaccā. **Bhūmigatan**ti Mahālohakumbhiyo pūretvā bhūmiyaṁ ṭhapitaṁ. **Vehāsaṭṭhan**ti cammapasibbake pūretvā tulāsaṅghāṭādīsu laggetvā ceva niyyuhādīsu ca pūretvā ṭhapitaṁ. **Upalāpetun**ti aññamaññaṁ bhindituṁ. Yathā dve janā ekena maggena na gacchanti, evaṁ kātuṁ.

Nabhaṁ āgaccāti ākāsaṁ pūretvā. **Evaṁ jarā ca maccu cā**ti idha[4] dveyeva pabbatā gahitā, rājovāde pana "jarā āgacchati sabbayobbanaṁ vilumpamānā"ti evaṁ jarā maraṇaṁ byādhi vipattīti cattāropete āgatāva. **Tasmā**ti yasmā hatthiyuddhādīhi jarāmaraṇaṁ jinituṁ na sakkā, tasmā. **Saddhaṁ nivesaye**ti saddhaṁ niveseyya patiṭṭhāpeyyāti. . Pañcamaṁ.

Tatiyo vaggo.

Kosalasaṁyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Paṭiyāyasīti (Syā) 2. Piṁsanto (Syā)
3. Yujjhitabbayuttāni (Syā, Ka) 4. Ime (Sī), idha pana (Ka)

အာရဘန္တော **တံ ကိံ မညသီ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သဒ္ဓါယိကော**တိ သဒ္ဓါတဗ္ဗော၊ ယဿ တွံ ဝစနံ သဒ္ဒဟာသီတိ အတ္ထော။ **ပစ္စယိကော**တိ တဿေဝ ဝေဝစနံ၊ ယဿ ဝစနံ ပတ္တိယာယသီတိ[၁] အတ္ထော။ **အဗ္ဘသမ**န္တိ အာကာသသမံ။ **နိပ္ပေါထေန္တော အာဂစ္ဆတီ**တိ ပထဝိတလတော ယာဝ အကနိဋ္ဌဗြဟ္မလောကာ သဗ္ဗေ သတ္တေ သဏှကရဏီယံ တိဏစုဏ္ဏံ ဝိယ ကရောန္တော ပိသန္တော[၂] အာဂစ္ဆတိ။

အညတြ ဓမ္မစရိယာယာတိ ဌပေတွာ ဓမ္မစရိယံ အညံ ကာတဗ္ဗံ နတ္ထိ၊ ဒသကုသလကမ္မပထသင်္ခါတာ ဓမ္မစရိယာဝ ကတ္တဗ္ဗာ ဘန္တေတိ။ **သမစရိယာ**ဒီနိ တဿေဝ ဝေဝစနာနိ။ **အာရောစေမီ**တိ အာစိက္ခာမိ။ **ပဋိဝေဒယာမီ**တိ ဇာနာပေမိ။ **အဓိဝတ္တတီ**တိ အဇ္ဈောတ္ထရတိ။ **ဟတ္ထိယုဒ္ဓါနီ**တိ နာဠာဂိရိသဒိသေ ဟေမကပ္ပနေ နာဂေ အဘိရုယှ ယုဇ္ဈိတဗ္ဗယုဒ္ဓါနိ[၃]။ **ဂတီ**တိ နိပ္ဖတ္တိ။ **ဝိသယော**တိ ဩကာသော၊ သမတ္ထဘာဝေါ ဝါ။ န ဟိ သက္ကာ တေဟိ ဇရာမရဏံ ပဋိဗာဟိတုံ။ **မန္တိနော မဟာမတ္တာ**တိ မန္တသမ္ပန္နာ မဟောသဓဝိဓုရပဏ္ဍိတာဒိသဒိသာ မဟာအမစ္စာ။ **ဘူမိဂတ**န္တိ မဟာလောဟကုမ္ဘိယော ပူရေတွာ ဘူမိယံ ဌပိတံ။ **ဝေဟာသဋ္ဌ**န္တိ စမ္မပသိဗ္ဗကေ ပူရေတွာ တုလာသင်္ဃာဋာဒီသု လဂ္ဂေတွာ စေဝ နိယျူဟာဒီသု စ ပူရေတွာ ဌပိတံ။ **ဥပလာပေတု**န္တိ အညမညံ ဘိန္ဒိတုံ။ ယထာ ဒွေ ဇနာ ဧကေန မဂ္ဂေန န ဂစ္ဆန္တိ၊ ဧဝံ ကာတုံ။

နဘံ အာဂစ္ဆာတိ အာကာသံ ပူရေတွာ။ **ဧဝံ ဇရာ စ မစ္စု စာ**တိ ဣဓ[၄] ဒွေယေဝ ပဗ္ဗတာ ဂဟိတာ၊ ရာဇောဝါဒေ ပန "ဇရာ အာဂစ္ဆတိ သဗ္ဗယောဗ္ဗနံ ဝိလုမ္ပမာနာ"တိ ဧဝံ ဇရာ မရဏံ ဗျာဓိ ဝိပတ္တီတိ စတ္တာရောပေတေ အာဂတာဝ။ **တသ္မာ**တိ ယသ္မာ ဟတ္ထိယုဒ္ဓါဒီဟိ ဇရာမရဏံ ဇိနိတုံ န သက္ကာ၊ တသ္မာ။ **သဒ္ဓံ နိဝေသယေ**တိ သဒ္ဓံ နိဝေသေယျ ပတိဋ္ဌာပေယျာတိ။ ။ပဉ္စမံ။

တတိယော ဝဂ္ဂေါ။

ကောသလသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ပဋိယာယသီတိ (သျာ) ၂-ပိံသန္တော (သျာ)
၃-ယုဇ္ဈိတဗ္ဗယုတ္တာနိ (သျာ၊ က) ၄-ဣမေ (သီ)၊ ဣဓ ပန (က)

4. Mārasaṁyutta

1. Paṭhamavagga

1. Tapokammasuttavaṇṇanā

137. Mārasaṁyuttassa paṭhame **Uruvelāyaṁ viharatī**ti Paṭividdhasabbaññutaññāṇo Uruvelagāmaṁ upanissāya viharati. **Paṭhamābhisambuddho**ti abhisambuddho hutvā paṭhamaṁ antosattāhasmiṁyeva[1]. **Dukkarakārikāyā**ti chabbassāni katāya dukkarakārikāya. **Māro pāpimā**ti attano visayaṁ atikkamituṁ paṭipanne satte māretīti **māro**. Pāpe niyojeti, sayaṁ vā pāpe niyuttoti **pāpimā**. Aññānipissa kaṇho, adhipati[2], vasavattī, antako, namuci, pamattabandhūti-ādīni bahūni nāmāni, idha pana nāmadvayameva gahitaṁ. **Upasaṅkamī**ti "ayaṁ samaṇo Gotamo 'muttosmī'ti maññati[3], amuttabhāvamassa kathessāmī"ti cintetvā upasaṅkami.

Tapokammā apakkammāti tapokammato apakkamitvā. **Aparaddho**ti "dūre tvaṁ suddhimaggā"ti vadati. **Amaraṁ tapan**ti amaratapaṁ[4] amarabhāvatthāya kataṁ lūkhatapaṁ, attakilamathānuyogo. **Sabbānatthāvahaṁ hotī**ti "sabbaṁ tapaṁ mayhaṁ atthāvahaṁ na bhavatī"ti[5] ñatvā. **Phiyārittaṁva dhammanī**ti araññe thale phiyārittaṁ viya. Idaṁ vuttaṁ hoti—yathā araññe thale nāvaṁ ṭhapetvā bhaṇḍassa pūretvā mahājanā abhirūhitvā[6] phiyārittaṁ gahetvā saṁkaḍḍheyyuṁ ceva uppīleyyuṁ ca[7], so mahājanassa vāyāmo ekaṅguladvaṅgulamattampi nāvāya gamanaṁ asādhento niratthako bhaveyya anatthāvaho, evameva ahaṁ "sabbaṁ amaraṁ tapaṁ anatthāvahaṁ hotī"ti ñatvā vissajjesinti.

---

1. Antosattasattāhasmiṁyeva (Sī, Syā) 2. Pajāpati (?) 3. Paññapeti (Syā)
4. Amaraṇatapaṁ (Sī) 5. Na bhavissatīti (Syā)
6. Mahājano abhiruḷho (Sī), mahājane abhiruḷhe (Syā)
7. Ākaḍḍheyya ceva uppīḷeyya ca (Sī)

၄-မာရသံယုတ္တ

၁-ပဌမဝဂ္ဂ

၁-တပေါကမ္မသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၃၇။ မာရသံယုတ္တဿ ပဌမေ **ဥရုဝေလာယံ ဝိဟရတီ**တိ ပဋိဝိဒ္ဓသဗ္ဗညုတဉာဏော ဥရုဝေလဂါမံ ဥပနိဿာယ ဝိဟရတိ။ **ပဌမာဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ**တိ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ပဌမံ အန္တောသတ္တာဟသ္မိံယေဝ[၁]။ **ဒုက္ကရကာရိကာယာ**တိ ဆဗ္ဗဿာနိ ကတာယ ဒုက္ကရကာရိကာယ။ **မာရော ပါပိမာ**တိ အတ္တနော ဝိသယံ အတိက္ကမိတုံ ပဋိပန္နေ သတ္တေ မာရေတီတိ **မာရော**။ ပါပေ နိယောဇေတိ, သယံ ဝါ ပါပေ နိယုတ္တောတိ **ပါပိမာ**။ အညာနိပိဿ ကဏှော, အဓိပတိ[၂], ဝသဝတ္တီ, အန္တကော, နမုစိ, ပမတ္တဗန္ဓူတိအာဒီနိ ဗဟူနိ နာမာနိ၊ ဣဓ ပန နာမဒွယမေဝ ဂဟိတံ။ **ဥပသင်္ကမီ**တိ "အယံ သမဏော ဂေါတမော 'မုတ္တောသ္မီ'တိ မညတိ[၃]၊ အမုတ္တဘာဝမဿ ကထေဿာမီ"တိ စိန္တေတွာ ဥပသင်္ကမိ။

တပေါကမ္မာ အပက္ကမ္မာတိ တပေါကမ္မတော အပက္ကမိတွာ။ **အပရဒ္ဓေါ**တိ "ဒူရေ တွံ သုဒ္ဓိမဂ္ဂါ"တိ ဝဒတိ။ **အမရံ တပန္တိ** အမရတပံ[၄] အမရဘာဝတ္ထာယ ကတံ လူခတပံ၊ အတ္တကိလမထာနုယောဂေါ။ **သဗ္ဗာနတ္ထာဝဟံ ဟောတီ**တိ "သဗ္ဗံ တပံ မယှံ အတ္ထာဝဟံ န ဘဝတီ"တိ[၅] ဉတွာ။ **ဖိယာရိတ္တံဝ ဓမ္မနီ**တိ အရညေ ထလေ ဖိယာရိတ္တံ ဝိယ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယထာ အရညေ ထလေ နာဝံ ဌပေတွာ ဘဏ္ဍဿ ပူရေတွာ မဟာဇနာ အဘိရူဟိတွာ[၆] ဖိယာရိတ္တံ ဂဟေတွာ သံကဍ္ဎေယျုံ စေဝ ဥပ္ပီလေယျုံ စ[၇]၊ သော မဟာဇနဿ ဝါယာမော ဧကင်္ဂုလဒွင်္ဂုလမတ္တမ္ပိ နာဝါယ ဂမနံ အသာဓေန္တော နိရတ္ထကော ဘဝေယျ အနတ္ထာဝဟော၊ ဧဝမေဝ အဟံ "သဗ္ဗံ အမရံ တပံ အနတ္ထာဝဟံ ဟောတီ"တိ ဉတွာ ဝိဿဇ္ဇေသိန္တိ။

၁-အန္တောသတ္တသတ္တာဟသ္မိံယေဝ (သီ၊ သျာ) ၂-ပဇာပတိ (?) ၃-ပညပေတိ (သျာ)
၄-အမရဏတပံ (သီ) ၅-န ဘဝိဿတီတိ (သျာ)
၆-မဟာဇနော အဘိရုဠှော (သီ)၊ မဟာဇနေ အဘိရုဠှေ (သျာ)
၇-အာကဍ္ဎေယျ စေဝ ဥပ္ပီဠေယျ စ (သီ)

Idāni taṁ amaraṁ tapaṁ pahāya yena maggena Buddho jāto, taṁ dassento **sīlan**ti-ādimāha. Tattha **sīlan**ti vacanena sammāvācākammantājīvā gahitā, **samādhinā** sammāvāyāmasatisamādhayo, **paññāya** sammādiṭṭhisaṅkappā. **Maggaṁ bodhāya bhāvayan**ti imaṁ aṭṭhaṅgikameva ariyamaggaṁ bodhatthāya bhāvayanto. Ettha ca **bodhāyā**ti maggatthāya. Yathā hi yāgutthāya yāgumeva pacanti, pūvatthāya pūvameva pacanti, na aññaṁ kiñci karonti, evaṁ maggameva maggatthāya bhāveti. Tenāha "maggaṁ bodhāya bhāvayan"ti. **Paramaṁ suddhin**ti arahattaṁ. **Nihato**ti tvaṁ mayā nihato parājito. . Paṭhamaṁ.

2. Hatthirājavaṇṇasuttavaṇṇanā

138. Dutiye **rattandhakāratimisāyan**ti rattiṁ[1] andhabhāvakārake mahātame caturaṅge tamasi. **Abbhokāse nisinno hotī**ti Gandhakuṭito nikkhamitvā caṅkamanakoṭiyaṁ pāsāṇaphalake mahācīvaraṁ sīse ṭhapetvā padhānaṁ pariggaṇhamāno nisinno hoti.

Nanu ca Tathāgatassa abhāvito vā maggo, appahīnā vā kilesā, appaṭividdhaṁ vā akuppaṁ, asacchikato vā nirodho natthi, kasmā evamakāsīti? Anāgate kulaputtānaṁ aṅkusatthaṁ. "Anāgate hi kulaputtā mayā gatamaggaṁ āvajjitvā abbhokāsavāsaṁ vasitabbaṁ maññamānā padhānakammaṁ karissantī"ti sampassamāno Satthā evamakāsi. **Mahā**ti mahanto. **Ariṭṭhako**ti kāḷako. **Maṇī**ti pāsāṇo. **Evamassa sīsaṁ hotī**ti evarūpaṁ tassa kāḷavaṇṇaṁ kūṭāgārappamāṇaṁ mahāpāsāṇasadisaṁ sīsaṁ hoti.

Subhāsubhanti dīghamaddhānaṁ saṁsaranto sundarāsundaraṁ vaṇṇaṁ katvā āgatosīti vadati. Atha vā **saṁsaran**ti saṁsaranto āgacchanto. **Dīghamaddhānan**ti Vasavattiṭṭhānato yāva Uruvelāya[2] dīghamaggaṁ, pure bodhāya vā chabbassāni dukkarakārikasamayasaṅkhātaṁ dīghakālaṁ. **Vaṇṇaṁ katvā subhāsubhan**ti sundarañca asundarañca nānappakāraṁ vaṇṇaṁ katvā anekavāraṁ mama santikaṁ āgatosīti attho. So kira vaṇṇo nāma natthi,

1. Ratti (Sī) 2. Uruvelā (Ka)

ဣဒါနိ တံ အမရံ တပံ ပဟာယ ယေန မဂ္ဂေန ဗုဒ္ဓေါ ဇာတော၊ တံ ဒဿေန္တော **သီလ**န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သီလ**န္တိ ဝစနေန သမ္မာဝါစာကမ္မန္တာဇီဝါ ဂဟိတာ၊ **သမာဓိနာ** သမ္မာဝါယာမသတိသမာဓယော၊ **ပညာယ** သမ္မာဒိဋ္ဌိသင်္ကပ္ပါ။ **မဂ္ဂံ ဗောဓာယ ဘာဝယ**န္တိ ဣမံ အဋ္ဌင်္ဂိကမေဝ အရိယမဂ္ဂံ ဗောဓတ္ထာယ ဘာဝယန္တော။ ဧတ္ထ စ **ဗောဓာယာ**တိ မဂ္ဂတ္ထာယ။ ယထာ ဟိ ယာဂုတ္ထာယ ယာဂုမေဝ ပစန္တိ၊ ပူဝတ္ထာယ ပူဝမေဝ ပစန္တိ၊ န အညံ ကိဉ္စိ ကရောန္တိ၊ ဧဝံ မဂ္ဂမေဝ မဂ္ဂတ္ထာယ ဘာဝေတိ။ တေနာဟ "မဂ္ဂံ ဗောဓာယ ဘာဝယ"န္တိ။ **ပရမံ သုဒ္ဓိ**န္တိ အရဟတ္တံ။ **နိဟတော**တိ တွံ မယာ နိဟတော ပရာဇိတော။ ။ပဌမံ။

၂-ဟတ္ထိရာဇဝဏ္ဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၃၈။ ဒုတိယေ **ရတ္တန္ဓကာရတိမိသာယ**န္တိ ရတ္တိံ[၁] အန္ဓဘာဝကာရကေ မဟာတမေ စတုရင်္ဂေ တမသိ။ **အဗ္ဘောကာသေ နိသိန္နော ဟောတီ**တိ ဂန္ဓကုဋိတော နိက္ခမိတွာ စင်္ကမနကောဋိယံ ပါသာဏဖလကေ မဟာစီဝရံ သီသေ ဌပေတွာ ပဓာနံ ပရိဂ္ဂဏှမာနော နိသိန္နော ဟောတိ။

နနု စ တထာဂတဿ အဘာဝိတော ဝါ မဂ္ဂေါ, အပ္ပဟီနာ ဝါ ကိလေသာ, အပ္ပဋိဝိဒ္ဓံ ဝါ အကုပ္ပံ, အသစ္ဆိကတော ဝါ နိရောဓော နတ္ထိ၊ ကသ္မာ ဧဝမကာသီတိ? အနာဂတေ ကုလပုတ္တာနံ အင်္ကုသတ္ထံ။ "အနာဂတေ ဟိ ကုလပုတ္တာ မယာ ဂတမဂ္ဂံ အာဝဇ္ဇိတွာ အဗ္ဘောကာသဝါသံ ဝသိတဗ္ဗံ မညမာနာ ပဓာနကမ္မံ ကရိဿန္တီ"တိ သမ္ပဿမာနော သတ္ထာ ဧဝမကာသိ။ **မဟာ**တိ မဟန္တော။ **အရိဋ္ဌကော**တိ ကာဠကော။ **မဏီ**တိ ပါသာဏော။ **ဧဝမဿ သီသံ ဟောတီ**တိ ဧဝရူပံ တဿ ကာဠဝဏ္ဏံ ကူဋာဂါရပ္ပမာဏံ မဟာပါသာဏသဒိသံ သီသံ ဟောတိ။

သုဘာသုဘန္တိ ဒီဃမဒ္ဓါနံ သံသရန္တော သုန္ဒရာသုန္ဒရံ ဝဏ္ဏံ ကတွာ အာဂတောသီတိ ဝဒတိ။ အထ ဝါ **သံသရ**န္တိ သံသရန္တော အာဂစ္ဆန္တော။ **ဒီဃမဒ္ဓါန**န္တိ ဝသဝတ္တိဋ္ဌာနတော ယာဝ ဥရုဝေလာယ[၂] ဒီဃမဂ္ဂံ၊ ပုရေ ဗောဓာယ ဝါ ဆဗ္ဗဿာနိ ဒုက္ကရကာရိကသမယသင်္ခါတံ ဒီဃကာလံ။ **ဝဏ္ဏံ ကတွာ သုဘာသုဘ**န္တိ သုန္ဒရဉ္စ အသုန္ဒရဉ္စ နာနပ္ပကာရံ ဝဏ္ဏံ ကတွာ အနေကဝါရံ မမ သန္တိကံ အာဂတောသီတိ အတ္ထော။ သော ကိရ ဝဏ္ဏော နာမ နတ္ထိ၊

၁-ရတ္တိ (သီ) ၂-ဥရုဝေလာ (က)

yena vaṇṇena māro vibhiṁsakatthāya Bhagavato santikaṁ na āgatapubbo. Tena taṁ Bhagavā evamāha. **Alaṁ te tenā**ti alaṁ tuyhaṁ etena māravibhiṁ sākāradassanabyāpārena. . Dutiyaṁ.

3. Subhasuttavaṇṇanā

139. Tatiye s**usaṁvutā**ti supihitā. **Na te māravasānugā**ti māta te tuyhaṁ vasānugā na honti. **Na te mārassa baddhagū**ti te tuyhaṁ mārassa baddhacarā sissā antevāsikā na honti. . Tatiyaṁ.

4. Paṭhamamārapāsasuttavaṇṇanā

140. Catutthe **yoniso manasikārā**ti upāyamanasikārena. **Yoniso sammappadhānā**ti upāyavīriyena kāraṇavīriyena. **Vimuttī**ti arahattaphalavimutti. **Ajjhabhāsī**ti “ayaṁ attanā vīriyaṁ katvā arahattaṁ patvāpi na tussati, idāni aññesampi ‘pāpuṇāthā’ti ussāhaṁ karoti, paṭibāhessāmi nan”ti cintetvā abhāsi.

Mārapāsenāti kilesapāsena. **Ye dibbā ye ca mānusā**ti ye dibbā kāmaguṇasaṅkhātā mānusā kāmaguṇasaṅkhātā ca mārapāsā nāma atthi, sabbehi tehi tvaṁ baddhoti vadati. **Mārabandhanabaddho**ti mārabandhanena baddho, mārabandhane vā baddho. **Na me samaṇa mokkhasī**ti samaṇa tvaṁ mama visayato na muccissasi. . Catutthaṁ.

5. Dutiyamārapāsasuttavaṇṇanā

141. Pañcame **muttāhan**ti mutto ahaṁ. Purimaṁ suttaṁ antovasse vuttaṁ, idaṁ pana pavāretvā vuṭṭhavassakāle. **Cārikan**ti anupubbagamanacārikaṁ. (Pavāretvā)[1] divase divase[2] yojanaparamaṁ gacchantā carathāti vadati. **Mā ekena dve**ti ekamaggena dve janā mā agamittha. Evañhi gatesu ekasmiṁ dhammaṁ desente ekena tuṇhībhūtena ṭhātabbaṁ hoti. Tasmā evamāha.

Ādikalyāṇanti-ādimhi kalyāṇaṁ sundaraṁ bhaddakaṁ. Tatthā majjha[3]pariyosānesu. Ādimajjhapariyosānañca nāmetaṁ sāsanassa ca desanāya

1. ( ) natthi Sī-Syā-potthakesu. 2. Divasaṁ (Sī, Syā) 3. Majjhima (Syā)

ယေန ဝဏ္ဏေန မာရော ဝိဘိံသကတ္ထာယ ဘဂဝတော သန္တိကံ န အာဂတပုဗ္ဗော။ တေန တံ ဘဂဝါ ဧဝမာဟ။ **အလံ တေ တေနာ**တိ အလံ တုယှံ ဧတေန မာရဝိဘိံသာကာရဒဿနဗျာပါရေန။ ။ဒုတိယံ။

၃-သုဘသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၃၉။ တတိယေ **သုသံဝုတာ**တိ သုပိဟိတာ။ **န တေ မာရဝသာနုဂါ**တိ မာရ တေ တုယှံ ဝသာနုဂါ န ဟောန္တိ။ **န တေ မာရဿ ဗဒ္ဓဂူ**တိ တေ တုယှံ မာရဿ ဗဒ္ဓစရာ သိဿာ အန္တေဝါသိကာ န ဟောန္တိ။ ။တတိယံ။

၄-ပဌမမာရပါသသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၄၀။ စတုတ္ထေ **ယောနိသော မနသိကာရာ**တိ ဥပါယမနသိကာရေန။ **ယောနိသော သမ္မပ္ပဓာနာ**တိ ဥပါယဝီရိယေန ကာရဏဝီရိယေန။ **ဝိမုတ္တီ**တိ အရဟတ္တဖလဝိမုတ္တိ။ **အဇ္ဈဘာသီ**တိ “အယံ အတ္တနာ ဝီရိယံ ကတွာ အရဟတ္တံ ပတွာပိ န တုဿတိ၊ ဣဒါနိ အညေသမ္ပိ ‘ပါပုဏာထာ’တိ ဥဿာဟံ ကရောတိ၊ ပဋိဗာဟေဿာမိ န”န္တိ စိန္တေတွာ အဘာသိ။

မာရပါသေနာတိ ကိလေသပါသေန။ **ယေ ဒိဗ္ဗာ ယေ စ မာနုသာ**တိ ယေ ဒိဗ္ဗာ ကာမဂုဏသင်္ခါတာ မာနုသာ ကာမဂုဏသင်္ခါတာ စ မာရပါသာ နာမ အတ္ထိ၊ သဗ္ဗေဟိ တေဟိ တွံ ဗဒ္ဓေါတိ ဝဒတိ။ **မာရဗန္ဓနဗဒ္ဓေါ**တိ မာရဗန္ဓနေန ဗဒ္ဓေါ၊ မာရဗန္ဓနေ ဝါ ဗဒ္ဓေါ။ **န မေ သမဏ မောက္ခသီ**တိ သမဏ တွံ မမ ဝိသယတော န မုစ္စိဿသိ။ ။စတုတ္ထံ။

၅-ဒုတိယမာရပါသသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၄၁။ ပဉ္စမေ **မုတ္တာဟ**န္တိ မုတ္တော အဟံ။ ပုရိမံ သုတ္တံ အန္တောဝဿေ ဝုတ္တံ၊ ဣဒံ ပန ပဝါရေတွာ ဝုဋ္ဌဝဿကာလေ။ **စာရိက**န္တိ အနုပုဗ္ဗဂမနစာရိကံ။ (ပဝါရေတွာ)[၁] ဒိဝသေ ဒိဝသေ[၂] ယောဇနပရမံ ဂစ္ဆန္တာ စရထာတိ ဝဒတိ။ **မာ ဧကေန ဒွေ**တိ ဧကမဂ္ဂေန ဒွေ ဇနာ မာ အဂမိတ္ထ။ ဧဝဉှိ ဂတေသု ဧကသ္မိံ ဓမ္မံ ဒေသေန္တေ ဧကေန တုဏှီဘူတေန ဌာတဗ္ဗံ ဟောတိ။ တသ္မာ ဧဝမာဟ။

အာဒိကလျာဏန္တိ အာဒိမှိ ကလျာဏံ သုန္ဒရံ ဘဒ္ဒကံ။ တထာ မဇ္ဈ[၃]ပရိယောသာနေသု။ အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာနဉ္စ နာမေတံ သာသနဿ စ ဒေသနာယ

၁-( ) နတ္ထိ သီ၊ သျာပေါတ္ထကေသု။ ၂-ဒိဝသံ (သီ၊ သျာ) ၃-မဇ္ဈိမ (သျာ)

ca vasena duvidhaṁ. Tattha sāsanassa sīlaṁ ādi, samathavipassanāmaggā majjhaṁ, phalanibbānāni pariyosānaṁ. Sīlasamādhayo vā ādi, vipassanāmaggā majjhaṁ, phalanibbānāni pariyosānaṁ. Sīlasamādhivipassanā vā ādi, maggo majjhaṁ, phalanibbānāni pariyosānaṁ. Desanāya pana catuppadikāya gāthāya tāva paṭhamapādo ādi, dutiyatatiyā majjhaṁ, catuttho pariyosānaṁ. Pañcapadachappadānaṁ paṭhamapādo ādi, avasānapādo pariyosānaṁ, avasesā majjhaṁ. Ekānusandhikasuttassa nidānaṁ ādi, "idamavocā"ti pariyosānaṁ, sesaṁ majjhaṁ. Anekānusandhikassa majjhe bahūpi anusandhi majjhameva, nidānaṁ ādi, "idamavocā"ti pariyosānaṁ.

Sātthanti sātthakaṁ katvā desetha. **Sabyañjanan**ti byañjanehi ceva padehi ca paripūraṁ katvā desetha. **Kevalaparipuṇṇan**ti sakalaparipuṇṇaṁ. **Parisuddhan**ti nirupakkilesaṁ. **Brahmacariyan**ti sikkhattayasaṅgahaṁ sāsanabrahmacariyaṁ. **Pakāsethā**ti āvikarotha.

Apparajakkhajātikāti paññācakkhumhi appakilesarajasabhavā, dukūlasāṇiyā paṭicchannā viya catuppadikagāthāpariyosāne arahattaṁ pattuṁ samatthā[1] santīti attho. **Assavanatā**ti assavanatāya. **Parihāyantī**ti alābhaparihāniyā dhammato parihāyanti. **Senānigamo**ti paṭhamakappikānaṁ senāya niviṭṭhokāse patiṭṭhitagāmo, Sujātāya vā pitu Senānī nāma nigamo. **Tenupasaṅkamissāmī**ti nāhaṁ tumhe uyyojetvā pariveṇādīni kāretvā upaṭṭhākādīhi paricariyamāno viharissāmi, tiṇṇaṁ pana jaṭilānaṁ aḍḍhuḍḍhāni pāṭihāriyasahassāni dassetvā dhammameva desetuṁ upasaṅkamissāmīti. **Tenupasaṅkamī**ti "ayaṁ samaṇo Gotamo mahāyuddhaṁ vicārento viya 'mā ekena dve agamittha, dhammaṁ desethā'ti saṭṭhi jane uyyojeti, imasmiṁ pana ekasmimpi dhammaṁ desente mayhaṁ cittassādaṁ natthi, evaṁ bahūsu desentesu kuto bhavissati, paṭibāhāmi nan"ti cintetvā upasaṅkami. . Pañcamaṁ.

6. Sappasuttavaṇṇanā

142. Chaṭṭhe **soṇḍikākilañjan**ti surākārakānaṁ piṭṭhapattharaṇakakilañjaṁ. **Kosalikā**[2] **kaṁsapātī**ti[3] Kosalarañño rathacakkappamāṇā

1. Arahattapattasamatthā sattā (Sī, Syā) 2. Kosalakā (Ka) 3. Kaṁsacāṭīti (Syā)

စ ဝသေန ဒုဝိဓံ။ တတ္ထ သာသနဿ သီလံ အာဒိ၊ သမထဝိပဿနာမဂ္ဂါ မဇ္ဈံ၊ ဖလနိဗ္ဗာနာနိ ပရိယောသာနံ။ သီလသမာဓယော ဝါ အာဒိ၊ ဝိပဿနာမဂ္ဂါ မဇ္ဈံ၊ ဖလနိဗ္ဗာနာနိ ပရိယောသာနံ။ သီလသမာဓိဝိပဿနာ ဝါ အာဒိ၊ မဂ္ဂေါ မဇ္ဈံ၊ ဖလနိဗ္ဗာနာနိ ပရိယောသာနံ။ ဒေသနာယ ပန စတုပ္ပဒိကာယ ဂါထာယ တာဝ ပဌမပါဒေါ အာဒိ၊ ဒုတိယတတိယာ မဇ္ဈံ၊ စတုတ္ထော ပရိယောသာနံ။ ပဉ္စပဒဆပ္ပဒါနံ ပဌမပါဒေါ အာဒိ၊ အဝသာနပါဒေါ ပရိယောသာနံ၊ အဝသေသာ မဇ္ဈံ။ ဧကာနုသန္ဓိကသုတ္တဿ နိဒါနံ အာဒိ၊ "ဣဒမဝေါစာ"တိ ပရိယောသာနံ၊ သေသံ မဇ္ဈံ။ အနေကာနုသန္ဓိကဿ မဇ္ဈေ ဗဟူပိ အနုသန္ဓိ မဇ္ဈမေဝ၊ နိဒါနံ အာဒိ၊ "ဣဒမဝေါစာ"တိ ပရိယောသာနံ။

သာတ္ထန္တိ သာတ္ထကံ ကတွာ ဒေသေထ။ **သဗျဉ္ဇန**န္တိ ဗျဉ္ဇနေဟိ စေဝ ပဒေဟိ စ ပရိပူရံ ကတွာ ဒေသေထ။ **ကေဝလပရိပုဏ္ဏ**န္တိ သကလပရိပုဏ္ဏံ။ **ပရိသုဒ္ဓ**န္တိ နိရုပက္ကိလေသံ။ **ဗြဟ္မစရိယ**န္တိ သိက္ခတ္တယသင်္ဂဟံ သာသနဗြဟ္မစရိယံ။ **ပကာသေထာ**တိ အာဝိကရောထ။

အပ္ပရဇက္ခဇာတိကာတိ ပညာစက္ခုမှိ အပ္ပကိလေသရဇသဘာဝါ၊ ဒုကူလသာဏိယာ ပဋိစ္ဆန္နာ ဝိယ စတုပ္ပဒိကဂါထာပရိယောသာနေ အရဟတ္တံ ပတ္တုံ သမတ္ထာ[1] သန္တီတိ အတ္ထော။ **အဿဝနတာ**တိ အဿဝနတာယ။ **ပရိဟာယန္တီ**တိ အလာဘပရိဟာနိယာ ဓမ္မတော ပရိဟာယန္တိ။ **သေနာနိဂမော**တိ ပဌမကပ္ပိကာနံ သေနာယ နိဝိဋ္ဌောကာသေ ပတိဋ္ဌိတဂါမော၊ သုဇာတာယ ဝါ ပိတု သေနာနီ နာမ နိဂမော။ **တေနုပသင်္ကမိဿာမီ**တိ နာဟံ တုမှေ ဥယျောဇေတွာ ပရိဝေဏာဒီနိ ကာရေတွာ ဥပဋ္ဌာကာဒီဟိ ပရိစရိယမာနော ဝိဟရိဿာမိ၊ တိဏ္ဏံ ပန ဇဋိလာနံ အဍ္ဎုဍ္ဎာနိ ပါဋိဟာရိယသဟဿာနိ ဒဿေတွာ ဓမ္မမေဝ ဒေသေတုံ ဥပသင်္ကမိဿာမီတိ။ **တေနုပသင်္ကမီ**တိ "အယံ သမဏော ဂေါတမော မဟာယုဒ္ဓံ ဝိစာရေန္တော ဝိယ 'မာ ဧကေန ဒွေ အဂမိတ္ထ၊ ဓမ္မံ ဒေသေထာ'တိ သဋ္ဌိ ဇနေ ဥယျောဇေတိ၊ ဣမသ္မိံ ပန ဧကသ္မိမ္ပိ ဓမ္မံ ဒေသေန္တေ မယှံ စိတ္တဿာဒံ နတ္ထိ၊ ဧဝံ ဗဟူသု ဒေသေန္တေသု ကုတော ဘဝိဿတိ၊ ပဋိဗာဟာမိ န"န္တိ စိန္တေတွာ ဥပသင်္ကမိ။ ။ပဉ္စမံ။

၆-သပ္ပသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၄၂။ ဆဋ္ဌေ **သောဏ္ဍိကာကိလဉ္ဇ**န္တိ သုရာကာရကာနံ ပိဋ္ဌပတ္ထရဏကကိလဉ္ဇံ။ **ကောသလိကာ**[2] **ကံသပါတီ**တိ[3] ကောသလရညော ရထစက္ကပ္ပမာဏာ

၁-အရဟတ္တပတ္တသမတ္ထာ သတ္တာ (သီ၊ သျာ) ၂-ကောသလကာ (က) ၃-ကံသစာဋီတိ (သျာ)

paribhogapāti. **Gaḷagaḷāyante**ti gajjante. **Kammāragaggariyā**ti kammāruddhanapanāḷiyā. **Dhamamānāyā**ti bhastavātena[1] pūriyamānāya. **Iti viditvā**ti "samaṇo Gotamo padhānamanuyutto sukhena nisinno, ghaṭṭayissāmi nan"ti vuttappakāraṁ attabhāvaṁ māpetvā niyāmabhūmiyaṁ[2] ito cito ca sañcarantaṁ[3] vijjulatālokena disvā "ko nu kho eso satto"ti āvajjento "Māro ayan"ti evaṁ viditvā.

Suññagehānīti suññāgārāni. **Seyyā**ti seyyatthāya, ṭhassāmi caṅkamissāmi nisīdissāmi nipajjissāmīti etadatthāya yo suññāgārāni sevatīti attho. **So muni attasaññato**ti so Buddhamuni hatthapādakukkuccābhāvena saṁyatattabhāvo. **Vossajja careyya tattha so**ti so tasmiṁ attabhāve ālayaṁ nikantiṁ vossajjitvā pahāya careyya. **Patirūpaṁ hi tathāvidhassa tan**ti tādisassa taṁsaṇṭhitassa Buddhamunino taṁ attabhāve nikantiṁ vossajjitvā caraṇaṁ nāma patirūpaṁ yuttaṁ anucchavikaṁ.

Carakāti sīhabyagghādikā dañcaraṇasattā. **Bheravā**ti saviññāṇaka-aviññāṇakabheravā. Tattha saviññāṇakā sīhabyagghādayo, aviññāṇakā rattibhāge khāṇuvammikādayo. Tepi hi tasmiṁ kāle yakkhā viya upaṭṭhahanti, rajjuvalliyādīni sabbāni sappā viya upaṭṭhahanti. **Tatthā**ti tesu bheravesu suññāgāragato Buddhamuni lomacalanamattakampi[4] na karoti.

Idāni aṭṭhānaparikappaṁ dassento **nabhaṁ phaleyyā**ti-ādimāha. Tattha **phaleyyā**ti kākapadaṁ viya hīrahīraso phaleyya. **Caleyyā**ti pokkharapatte vātāhato udakabindu viya caleyya. **Sallampi ce urasi pakappayeyyun**ti tikhiṇasattisallaṁ cepi urasmiṁ cārayeyyuṁ[5]. **Upadhīsū**ti khandhūpadhīsu. **Tāṇaṁ na karontī**ti tikhiṇe salle[6] urasmiṁ cāriyamāne[7] bhayena gumbantarakandarādīni[8] pavisantā tāṇaṁ karonti nāma. Buddhā pana samucchinnasabbabhayā evarūpaṁ tāṇaṁ nāma na karonti. . Chaṭṭhaṁ.

1. Tassā vātena (Sī)
2. Padhānabhūmiyaṁ (Sī)
3. Saṁsarantaṁ (Saṁ)
4. Lomahaṁsanamattakampi (Syā)
5. Dhāreyyuṁ (Syā)
6. Saṁsarantaṁ (Sī)
7. Dhārayamāne (Syā)
8. Guyhantarakuṭantarādīni (Syā)

ပရိဘောဂပါတိ။ **ဂဠဂဠာယန္တေ**တိ ဂဇ္ဇန္တေ။ **ကမ္မာရဂဂ္ဂရိယာ**တိ ကမ္မာရုဒ္ဓနပဏာဠိယာ။ **ဓမမာနာယာ**တိ ဘသ္တဝါတေန[၁] ပူရိယမာနာယ။ **ဣတိ ဝိဒိတွာ**တိ "သမဏော ဂေါတမော ပဓာနမနုယုတ္တော သုခေန နိသိန္နော၊ ဃဋ္ဋယိဿာမိ နန္"တိ ဝုတ္တပ္ပကာရံ အတ္တဘာဝံ မာပေတွာ နိယာမဘူမိယံ[၂] ဣတော စိတော စ သဉ္စရန္တံ[၃] ဝိဇ္ဇုလတာလောကေန ဒိသွာ "ကော နု ခေါ ဧသော သတ္တော"တိ အာဝဇ္ဇေန္တော "မာရော အယ"န္တိ ဧဝံ ဝိဒိတွာ။

သုညဂေဟာနီတိ သုညာဂါရာနိ။ **သေယျာ**တိ သေယျတ္ထာယ၊ ဌဿာမိ စင်္ကမိဿာမိ နိသီဒိဿာမိ နိပဇ္ဇိဿာမီတိ ဧတဒတ္ထာယ ယော သုညာဂါရာနိ သေဝတီတိ အတ္ထော။ **သော မုနိ အတ္တသညတော**တိ သော ဗုဒ္ဓမုနိ ဟတ္ထပါဒကုက္ကုစ္စာဘာဝေန သံယတတ္တဘာဝေါ။ **ဝေါဿဇ္ဇ စရေယျ တတ္ထ သော**တိ သော တသ္မိံ အတ္တဘာဝေ အာလယံ နိကန္တိံ ဝေါဿဇ္ဇိတွာ ပဟာယ စရေယျ။ **ပတိရူပံ ဟိ တထာဝိဓဿ တ**န္တိ တာဒိသဿ တံသဏ္ဌိတဿ ဗုဒ္ဓမုနိနော တံ အတ္တဘာဝေ နိကန္တိံ ဝေါဿဇ္ဇိတွာ စရဏံ နာမ ပတိရူပံ ယုတ္တံ အနုစ္ဆဝိကံ။

စရကာတိ သီဟဗျဂ္ဃါဒိကာ ဒဉ္စရဏသတ္တာ။ **ဘေရဝါ**တိ သဝိညာဏက-အဝိညာဏကဘေရဝါ။ တတ္ထ သဝိညာဏကာ သီဟဗျဂ္ဃါဒယော၊ အဝိညာဏကာ ရတ္တိဘာဂေ ခါဏုဝမ္မိကာဒယော။ တေပိ ဟိ တသ္မိံ ကာလေ ယက္ခာ ဝိယ ဥပဋ္ဌဟန္တိ၊ ရဇ္ဇုဝလ္လိယာဒီနိ သဗ္ဗာနိ သပ္ပါ ဝိယ ဥပဋ္ဌဟန္တိ။ **တတ္ထာ**တိ တေသု ဘေရဝေသု သုညာဂါရဂတော ဗုဒ္ဓမုနိ လောမစလနမတ္တကမ္ပိ[၄] န ကရောတိ။

ဣဒါနိ အဋ္ဌာနပရိကပ္ပံ ဒဿေန္တော **နဘံ ဖလေယျာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဖလေယျာ**တိ ကာကပဒံ ဝိယ ဟီရဟီရသော ဖလေယျ။ **စလေယျာ**တိ ပေါက္ခရပတ္တေ ဝါတာဟတော ဥဒကဗိန္ဒု ဝိယ စလေယျ။ **သလ္လမ္ပိ စေ ဥရသိ ပကပ္ပယေယျု**န္တိ တိခိဏသတ္တိသလ္လံ စေပိ ဥရသ္မိံ စာရယေယျုံ[၅]။ **ဥပဓီသူ**တိ ခန္ဓူပဓီသု။ **တာဏံ န ကရောန္တီ**တိ တိခိဏေ သလ္လေ[၆] ဥရသ္မိံ စာရိယမာနေ[၇] ဘယေန ဂုမ္ဗန္တရကန္ဒရာဒီနိ[၈] ပဝိသန္တာ တာဏံ ကရောန္တိ နာမ။ ဗုဒ္ဓါ ပန သမုစ္ဆိန္နသဗ္ဗဘယာ ဧဝရူပံ တာဏံ နာမ န ကရောန္တိ။ ။ဆဋ္ဌံ။

၁-တဿာ ဝါတေန (သီ)
၂-ပဓာနဘူမိယံ (သီ)
၃-သံသရန္တံ (သီ)
၄-လောမဟံသနမတ္တကမ္ပိ (သျာ)
၅-ဓာရေယျုံ (သျာ)
၆-တိဏှသလ္လံ (သျာ)
၇-ဓာရယမာနေ (သျာ)
၈-ဂုယှန္တရကုဋန္တရာဒီနိ (သျာ)

7. Supatisuttavaṇṇanā

143. Sattame **pāde pakkhāletvā**ti utugāhāpanatthaṁ dhovitvā. Buddhānaṁ pana sarīre rajojallaṁ na upalimpati, udakampi pokkharapatte pakkhittaṁ viya vivaṭṭitvā gacchati. Apica kho dhotapādake gehe pāde dhovitvā pavisanaṁ pabbajitānaṁ vattaṁ. Tattha Buddhānaṁ vattabhedo nāma natthi, vattasīse pana ṭhatvā dhovanti. Sace hi Tathāgato neva nhāyeyya, na pāde dhoveyya, "nāyaṁ manusso"ti vadeyyuṁ. Tasmā manussakiriyaṁ amuñcanto dhovati. **Sato sampajāno**ti soppapariggāhakena satisampajaññena samannāgato. **Upasaṅkamī**ti samaṇo Gotamo sabbarattiṁ abbhokāse caṅkamitvā Gandhakuṭiṁ pavisitvā niddāyati, ativiya sukhasayito bhavissati, ghaṭṭayissāmi nanti cintetvā upasaṅkami.

Kiṁ soppasīti kiṁ supasi, kiṁ soppaṁ nāmidaṁ tavāti vadati. **Kiṁ nu soppasī**ti kasmā nu supasi. **Dubbhago**[1] **viyā**ti mato viya visaññī viya ca. **Suññamagāran**ti suññaṁ me gharaṁ laddhanti soppasīti vadati. **Sūriye uggate**ti sūriyamhi uṭṭhite. Idāni hi aññe bhikkhū sammajjanti, pānīyaṁ upaṭṭhapenti, bhikkhācāragamanasajjā bhavanti, tvaṁ kasmā soppasiyeva.

Jālinīti tayo bhave ajjhottharitvā ṭhitena "ajjhattikassupādāya aṭṭhārasataṇhāvicaritānī"ti-ādinā[2] tena tena attano koṭṭhāsabhūtena jālena jālinī. **Visattikā**ti rūpādīsu tattha tattha visattatāya[3] visamūlatāya visaparibhogatāya ca visattikā. **Kuhiñcinetave**ti katthaci nehuṁ. **Sabbūpadhi**[4] **parikkhayā**ti sabbesaṁ khandhakilesābhisaṅkhārakāmaguṇabhedānaṁ upadhīnaṁ parikkhayā. **Kiṁ tavettha mārā**ti māra tuyhaṁ kiṁ ettha, kasmā tvaṁ uṇhayāguyaṁ nilīyituṁ asakkontī khuddakamakkhikā viya antanteneva ujjhāyanto āhiṇḍasīti. . Sattamaṁ.

8. Nandatisuttavaṇṇanā

144. Aṭṭhamaṁ Devatāsaṁyutte vuttatthameva. . Aṭṭhamaṁ.

---

1. Dubbhato (Syā)
2. Abhi 2. 362 piṭṭhe.
3. Vissajjatāya (Syā)
4. Sabbūpadhīnaṁ (Sī, Syā)

၇-သုပတိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၄၃။ သတ္တမေ **ပါဒေ ပက္ခါလေတွာ**တိ ဥတုဂ္ဂါဟာပနတ္ထံ ဓောဝိတွာ။ ဗုဒ္ဓါနံ ပန သရီရေ ရဇောဇလ္လံ န ဥပလိမ္ပတိ၊ ဥဒကမ္ပိ ပေါက္ခရပတ္တေ ပက္ခိတ္တံ ဝိယ ဝိဝဋ္ဋိတွာ ဂစ္ဆတိ။ အပိစ ခေါ ဓောတပါဒကေ ဂေဟေ ပါဒေ ဓောဝိတွာ ပဝိသနံ ပဗ္ဗဇိတာနံ ဝတ္တံ။ တတ္ထ ဗုဒ္ဓါနံ ဝတ္တဘေဒေါ နာမ နတ္ထိ၊ ဝတ္တသီသေ ပန ဌတွာ ဓောဝန္တိ။ သစေ ဟိ တထာဂတော နေဝ နှာယေယျ, န ပါဒေ ဓောဝေယျ၊ "နာယံ မနုဿော"တိ ဝဒေယျုံ။ တသ္မာ မနုဿကိရိယံ အမုဉ္စန္တော ဓောဝတိ။ **သတော သမ္ပဇာနော**တိ သောပ္ပပရိဂ္ဂါဟကေန သတိသမ္ပဇညေန သမန္နာဂတော။ **ဥပသင်္ကမီ**တိ သမဏော ဂေါတမော သဗ္ဗရတ္တိံ အဗ္ဘောကာသေ စင်္ကမိတွာ ဂန္ဓကုဋိံ ပဝိသိတွာ နိဒ္ဒါယတိ၊ အတိဝိယ သုခသယိတော ဘဝိဿတိ၊ ဃဋ္ဋယိဿာမိ နန္တိ စိန္တေတွာ ဥပသင်္ကမိ။

ကိံ သောပ္ပသီတိ ကိံ သုပသိ၊ ကိံ သောပ္ပံ နာမိဒံ တဝါတိ ဝဒတိ။ **ကိံ နု သောပ္ပသီ**တိ ကသ္မာ နု သုပသိ။ **ဒုဗ္ဘဂေါ**[၁] **ဝိယာ**တိ မတော ဝိယ ဝိသညီ ဝိယ စ။ **သုညမဂါရ**န္တိ သုညံ မေ ဃရံ လဒ္ဓန္တိ သောပ္ပသီတိ ဝဒတိ။ **သူရိယေ ဥဂ္ဂတေ**တိ သူရိယမှိ ဥဋ္ဌိတေ။ ဣဒါနိ ဟိ အညေ ဘိက္ခူ သမ္မဇ္ဇန္တိ၊ ပါနီယံ ဥပဋ္ဌပေန္တိ၊ ဘိက္ခာစာရဂမနသဇ္ဇာ ဘဝန္တိ၊ တွံ ကသ္မာ သောပ္ပသိယေဝ။

ဇာလိနီတိ တယော ဘဝေ အဇ္ဈောတ္ထရိတွာ ဌိတေန "အဇ္ဈတ္တိကဿုပါဒါယ အဋ္ဌာရသတဏှာဝိစရိတာနီ"တိအာဒိနာ[၂] တေန တေန အတ္တနော ကောဋ္ဌာသဘူတေန ဇာလေန ဇာလိနီ။ **ဝိသတ္တိကာ**တိ ရူပါဒီသု တတ္ထ တတ္ထ ဝိသတ္တတာယ[၃] ဝိသမူလတာယ ဝိသပရိဘောဂတာယ စ ဝိသတ္တိကာ။ **ကုဟိဉ္စိ နေတဝေ**တိ ကတ္ထစိ နေတုံ။ **သဗ္ဗူပဓိ**[၄]**ပရိက္ခယာ**တိ သဗ္ဗေသံ ခန္ဓကိလေသာဘိသင်္ခါရကာမဂုဏဘေဒါနံ ဥပဓီနံ ပရိက္ခယာ။ **ကိံ တဝေတ္ထ မာရာ**တိ မာရ တုယှံ ကိံ ဧတ္ထ၊ ကသ္မာ တွံ ဥဏှယာဂုယံ နိလီယိတုံ အသက္ကောန္တီ ခုဒ္ဒကမက္ခိကာ ဝိယ အန္တန္တေနေဝ ဥဇ္ဈာယန္တော အာဟိဏ္ဍသီတိ။ ။သတ္တမံ။

၈-နန္ဒတိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၄၄။ အဋ္ဌမံ ဒေဝတာသံယုတ္တေ ဝုတ္တတ္ထမေဝ။ ။အဋ္ဌမံ။

၁-ဒုဗ္ဘတော (သျာ)
၂-အဘိ ၂-၃၆၂-ပိဋ္ဌေ။
၃-ဝိဿဇ္ဇတာယ (သျာ)
၄-သဗ္ဗူပဓီနံ (သီ၊ သျာ)

9. Paṭhama-āyusuttavaṇṇanā

145. Navame **appaṁ vā bhiyyo**ti bhiyyo jīvanto aparaṁ vassasataṁ jīvituṁ na sakkoti, paṇṇāsaṁ vā saṭṭhi vā vassāni jīvati. **Ajjhabhāsī**ti samaṇo Gotamo "manussānaṁ appamāyū"ti katheti, dīghabhāvamassa kathessāmīti paccanīkasātatāya abhibhavitvā[1] abhāsi.

Na naṁ hīḷeti taṁ āyuṁ "appakamidan"ti na hīḷeyya. **Khīramattovā**ti yathā daharo kumāro uttānaseyyako khīraṁ pivitvā dukūlacumbaṭake nipanno asaññī viya niddāyati, kassaci āyuṁ appaṁ vā dīghaṁ vāti na cinteti, evaṁ sappuriso. **Careyyādittasīsovā**ti āyuṁ parittanti ñatvā pajjalitasīso viya careyya. . Navamaṁ.

10. Dutiya-āyusuttavaṇṇanā

146. Dasame **nemīva rathakubbaran**ti yathā divasaṁ gacchantassa rathassa cakkanemi kubbaraṁ anupariyāyati na vijahati, evaṁ āyu anupariyāyatīti. . Dasamaṁ.

Paṭhamo vaggo.

---

2. Dutiyavagga

1. Pāsāṇasuttavaṇṇanā

147. Dutiyavaggassa paṭhame **nisinno**ti pubbe vuttanayeneva padhānaṁ pariggaṇhanto nisinno. Māropissa sukhanisinnabhāvaṁ ñatvā ghaṭṭayissāmīti upasaṅkamanto. **Padālesī**ti[2] pabbatapiṭṭhe ṭhatvā pavijjhi. Pāsāṇā nirantarā aññamaññaṁ abhihanantā patanti. **Kevalan**ti sakalaṁ. **Sabban**ti tasseva vevacanaṁ. . Paṭhamaṁ.

2. Kinnusīhasuttavaṇṇanā

148. Dutiye **vicakkhukammāyā**ti parisāya paññācakkhuṁ[3] vināsetukamyatāya. Buddhānaṁ panesa paññācakkhuṁ vināsetuṁ na sakkoti, parisāya

---

1. Adhibhavitvā (Ka) 2. Paggaḷesīti (Syā) 3. Paññāya paññācakkhuṁ (Syā)

၉-ပဌမအာယုသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၄၅။ နဝမေ **အပ္ပံ ဝါ ဘိယျော**တိ ဘိယျော ဇီဝန္တော အပရံ ဝဿသတံ ဇီဝိတုံ န သက္ကောတိ၊ ပဏ္ဏာသံ ဝါ သဋ္ဌိ ဝါ ဝဿာနိ ဇီဝတိ။ **အဇ္ဈဘာသီ**တိ သမဏော ဂေါတမော "မနုဿာနံ အပ္ပမာယူ"တိ ကထေတိ၊ ဒီဃဘာဝမဿ ကထေဿာမီတိ ပစ္စနီကသာတတာယ အဘိဘဝိတွာ[၁] အဘာသိ။

န နံ ဟီဠေတိ တံ အာယုံ "အပ္ပကမိဒ"န္တိ န ဟီဠေယျ။ **ခီရမတ္တောဝါ**တိ ယထာ ဒဟရော ကုမာရော ဥတ္တာနသေယျကော ခီရံ ပိဝိတွာ ဒုကူလစုမ္ဗဋကေ နိပန္နော အသညီ ဝိယ နိဒ္ဒါယတိ၊ ကဿစိ အာယုံ အပ္ပံ ဝါ ဒီဃံ ဝါတိ န စိန္တေတိ၊ ဧဝံ သပ္ပုရိသော။ **စရေယျာဒိတ္တသီသောဝါ**တိ အာယုံ ပရိတ္တန္တိ ဉတွာ ပဇ္ဇလိတသီသော ဝိယ စရေယျ။ ။နဝမံ။

၁၀-ဒုတိယအာယုသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၄၆။ ဒသမေ **နေမီဝ ရထကုဗ္ဗရ**န္တိ ယထာ ဒိဝသံ ဂစ္ဆန္တဿ ရထဿ စက္ကနေမိ ကုဗ္ဗရံ အနုပရိယာယတိ န ဝိဇဟတိ၊ ဧဝံ အာယု အနုပရိယာယတီတိ။ ။ဒသမံ။

ပဌမော ဝဂ္ဂေါ။

၂-ဒုတိယဝဂ္ဂ

၁-ပါသာဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၄၇။ ဒုတိယဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **နိသိန္နော**တိ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယေနေဝ ပဓာနံ ပရိဂ္ဂဏှန္တော နိသိန္နော။ မာရောပိဿ သုခနိသိန္နဘာဝံ ဉတွာ ဃဋ္ဋယိဿာမီတိ ဥပသင်္ကမန္တော။ **ပဒါလေသီ**တိ[၂] ပဗ္ဗတပိဋ္ဌေ ဌတွာ ပဝိဇ္ဈိ။ ပါသာဏာ နိရန္တရာ အညမညံ အဘိဟနန္တာ ပတန္တိ။ **ကေဝလ**န္တိ သကလံ။ **သဗ္ဗ**န္တိ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ ။ပဌမံ။

၂-ကိန္နုသီဟသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၄၈။ ဒုတိယေ **ဝိစက္ခုကမ္မာယာ**တိ ပရိသာယ ပညာစက္ခုံ[၃] ဝိနာသေတုကမျတာယ။ ဗုဒ္ဓါနံ ပနေသ ပညာစက္ခုံ ဝိနာသေတုံ န သက္ကောတိ၊ ပရိသာယ

၁-အဘိဘဝိတွာ (က) ၂-ပဂ္ဂဠေသီတိ (သျာ) ၃-ပညာယ ပညာစက္ခုံ (သျာ)

bheravārammaṇaṁ sāvento vā dassento vā sakkoti. **Vijitāvī nu maññasī**ti kiṁ nu tvaṁ "vijitavijayo ahan"ti maññasi, mā evaṁ maññi, natthi te jayo. **Parisāsū**ti aṭṭhasu parisāsu. **Balappattā**ti dasabalappattā. . Dutiyaṁ.

3. Sakalikasuttavaṇṇanā

149. Tatiye **mandiyā nū**ti[1] mandabhāvena momūhabhāvena. **Udāhu kaveyyamatto**ti udāhu yathā kavi kabbaṁ[2] cintento tena kabbakaraṇena matto sayati, evaṁ sayasi. **Sampacurā**ti bahavo. **Kimidaṁ soppase vā**ti kasmā idaṁ soppaṁ soppasiyeva. **Atthaṁ sameccā**ti atthaṁ samāgantvā pāpuṇitvā. Mayhaṁ hi asaṅgaho nāma saṅgahavipanno[3] vā attho natthi. **Sallan**ti tikhiṇaṁ sattisallaṁ. **Jaggaṁ na saṅke**ti[4] yathā ekacco sīhapathādīsu jagganto saṅkati, tathā ahaṁ jaggantopi na saṅkāmi. **Napi bhemi sottun**ti yathā ekacco sīhapathādīsuyeva supituṁ bhāyati, evaṁ ahaṁ supitumpi na bhāyāmi. **Nānutapanti māman**ti yathā ācariyassa vā antevāsikassa vā aphāsuke jāte uddesaparipucchāya ṭhitattā antevāsiṁ[5] rattindivā[6] atikkamantā anutapanti[7], evaṁ maṁ nānutapanti. Na hi mayyaṁ kiñci apariniṭṭhitakammaṁ nāma atthi. Tenevāha "hāniṁ na passāmi kuhiñci loke"ti. . Tatiyaṁ.

4. Patirūpasuttavaṇṇanā

150. Catutthe **anurodhavirodhesū**ti rāgapaṭighesu. **Mā sajjittho**[8] **tadācaran**ti evaṁ[9] dhammakathaṁ ācaranto mā laggi. Dhammakathaṁ kathentassa hi ekacce sādhukāraṁ dadanti, tesu rāgo uppajjati. Ekacce asakkaccaṁ suṇanti, tesu paṭigho uppajjati. Iti dhammakathiko anurodhavirodhesu sajjati nāma. Tvaṁ evaṁ mā sajjitthoti vadati. **Yadaññamanusāsatī**ti yaṁ aññaṁ anusāsati, taṁ. Sambuddho hitānukampī hitena anupakampati. Yasmā ca

---

1. Mandiyā nusesīti (Syā)
2. Kathitabbaṁ (Syā)
3. Asaṅgato nāma saṅgatavipanno (Syā)
4. Na saṅkemīti (Syā)
5. Antevāsiko (Syā)
6. Ratti vā divā vā (Ka)
7. Anutapati (Syā)
8. Mā sajjittha (Syā)
9. Etaṁ (Syā)

ဘေရဝါရမ္မဏံ သာဝေန္တော ဝါ ဒဿေန္တော ဝါ သက္ကောတိ။ **ဝိဇိတာဝီ နု မညသီ**တိ ကိံ နု တွံ "ဝိဇိတဝိဇယော အဟ"န္တိ မညသိ၊ မာ ဧဝံ မညိ၊ နတ္ထိ တေ ဇယော။ **ပရိသာသူ**တိ အဋ္ဌသု ပရိသာသု။ **ဗလပ္ပတ္တာ**တိ ဒသဗလပ္ပတ္တာ။ ။ ဒုတိယံ။

၃-သကလိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၄၉။ တတိယေ **မန္ဒိယာ နူ**တိ[၁] မန္ဒဘာဝေန မောမူဟဘာဝေန။ **ဥဒါဟု ကာဝေယျမတ္တော**တိ ဥဒါဟု ယထာ ကဝိ ကဗ္ဗံ[၂] စိန္တေန္တော တေန ကဗ္ဗကရဏေန မတ္တော သယတိ၊ ဧဝံ သယသိ။ **သမ္ပစုရာ**တိ ဗဟဝေါ။ **ကိမိဒံ သောပ္ပသေ ဝါ**တိ ကသ္မာ ဣဒံ သောပ္ပံ သောပ္ပသိယေဝ။ **အတ္ထံ သမေစ္စာ**တိ အတ္ထံ သမာဂန္တွာ ပါပုဏိတွာ။ မယှံ ဟိ အသင်္ဂဟော နာမ သင်္ဂဟဝိပန္နော[၃] ဝါ အတ္ထော နတ္ထိ။ **သလ္လ**န္တိ တိခိဏံ သတ္တိသလ္လံ။ **ဇဂ္ဂံ န သင်္ကေ**တိ[၄] ယထာ ဧကစ္စော သီဟပထာဒီသု ဇဂ္ဂန္တော သင်္ကတိ၊ တထာ အဟံ ဇဂ္ဂန္တောပိ န သင်္ကာမိ။ **နပိ ဘေမိ သောတ္တု**န္တိ ယထာ ဧကစ္စော သီဟပထာဒီသုယေဝ သုပိတုံ ဘာယတိ၊ ဧဝံ အဟံ သုပိတုမ္ပိ န ဘာယာမိ။ **နာနုတပန္တိ မာမ**န္တိ ယထာ အာစရိယဿ ဝါ အန္တေဝါသိကဿ ဝါ အဖာသုကေ ဇာတေ ဥဒ္ဒေသပရိပုစ္ဆာယ ဌိတတ္တာ အန္တေဝါသိံ[၅] ရတ္တိန္ဒိဝါ[၆] အတိက္ကမန္တာ အနုတပန္တိ[၇]၊ ဧဝံ မံ နာနုတပန္တိ။ န ဟိ မယှံ ကိဉ္စိ အပရိနိဋ္ဌိတကမ္မံ နာမ အတ္ထိ။ တေနေဝါဟ "ဟာနိံ န ပဿာမိ ကုဟိဉ္စိ လောကေ"တိ။ ။ တတိယံ။

၄-ပတိရူပသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၅၀။ စတုတ္ထေ **အနုရောဓဝိရောဓေသူ**တိ ရာဂပဋိဃေသု။ **မာ သဇ္ဇိတ္ထော**[၈] **တဒါစရ**န္တိ ဧဝံ[၉] ဓမ္မကထံ အာစရန္တော မာ လဂ္ဂိ။ ဓမ္မကထံ ကထေန္တဿ ဟိ ဧကစ္စေ သာဓုကာရံ ဒဒန္တိ၊ တေသု ရာဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဧကစ္စေ အသက္ကစ္စံ သုဏန္တိ၊ တေသု ပဋိဃော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဣတိ ဓမ္မကထိကော အနုရောဓဝိရောဓေသု သဇ္ဇတိ နာမ။ တွံ ဧဝံ မာ သဇ္ဇိတ္ထောတိ ဝဒတိ။ **ယဒညမနုသာသတီ**တိ ယံ အညံ အနုသာသတိ၊ တံ။ သမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟိတာနုကမ္ပီ ဟိတေန အနုပကမ္ပတိ။ ယသ္မာ စ

၁-မန္ဒိယာ နုသေသီတိ (သျာ)
၂-ကထိတဗ္ဗံ (သျာ)
၃-အသင်္ဂတော နာမ သင်္ဂတဝိပန္နော (သျာ)
၄-န သင်္ကေမီတိ (သျာ)
၅-အန္တေဝါသိကော (သျာ)
၆-ရတ္တိ ဝါ ဒိဝါ ဝါ (က)
၇-အနုတပတိ (သျာ)
၈-မာ သဇ္ဇိတ္ထ (သျာ)
၉-ဧတံ (သျာ)

hitānukampī, tasmā anurodhavirodhehi vippamutto Tathāgatoti. . Catutthaṁ.

5. Mānasasuttavaṇṇanā

151. Pañcame ākāse carantepi bandhatīti **antalikkhacaro**. **Pāso**ti rāgapāso. **Mānaso**ti manasampayutto. . Pañcamaṁ.

6. Pattasuttavaṇṇanā

152. Chaṭṭhe **pañcannaṁ upādānakkhandhānaṁ upādāya**ti pañca upādānakkhandhe ādiyitvā, sabhāvasāmaññalakkhaṇavasena nānappakārato vibhajitvā dassento. **Sandassetī**ti khandhānaṁ sabhāvalakkhaṇādīni dasseti. **Samādapetī**ti gaṇhāpeti. **Samuttejetī**ti samādānamhi ussāhaṁ janeti. **Sampahaṁsetī**ti paṭividdhaguṇena vodāpeti jotāpeti. **Aṭṭhiṁ katvā**ti atthikaṁ katvā, "ayaṁ no adhigantabbo attho"ti evaṁ sallakkhetvā tāya desanāya atthikā hutvā. **Manasi katvā**ti citte ṭhapetvā. **Sabbacetasā**[1] **samannāharitvā**ti sabbena tena kammakārakacittena samannāharitvā. **Ohitasotā**ti ṭhapitasotā. **Abbhokāse nikkhittā**ti otāpanatthāya ṭhapitā.

Rūpaṁ vedayitaṁ saññāti ete rūpādayo tayo khandhā[2]. **Yañca saṅkhata**nti iminā saṅkhārakkhandho gahito. **Evaṁ tattha virajjatī**ti "eso ahaṁ na homi, etaṁ mayhaṁ na hotī"ti passanto evaṁ tesu[3] khandhesu virajjati. **Khematta**nti khemībhūtaṁ[4] attabhāvaṁ. Iminā phalakkhaṇaṁ[5] dasseti. **Anvesa**nti bhavayonigatiṭhitisattāvāsasaṅkhātesu sabbaṭṭhānesu pariyesamānā. **Nājjhagā**ti na passīti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Chaphassāyatanasuttavaṇṇanā

153. Sattame **phassāyatanāna**nti sañjātisamosaraṇaṭṭhena chadvārikassa phassassa āyatanānaṁ. **Bhayabheravaṁ sadda**nti meghadundubhi-asanipātasaddasadisaṁ bhayajanakaṁ saddaṁ. **Pathavī maññe undrīyatī**ti ayaṁ mahāpathavī

1. Sabbacetaso (Sī, Syā) 2. Khandhe (Sī, Syā, Ṭīkā) 3. Tesu (Ka)
4. Khemabhūtaṁ (Ka) 5. Phalalakkhaṇaṁ (Sī)

ဟိတာနုကမ္ပီ၊ တသ္မာ အနုရောဓဝိရောဓေဟိ ဝိပ္ပမုတ္တော တထာဂတောတိ။ ။ စတုတ္ထံ။

၅-မာနသသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၅၁။ ပဉ္စမေ အာကာသေ စရန္တေပိ ဗန္ဓတီတိ **အန္တလိက္ခစရော**။ **ပါသော**တိ ရာဂပါသော။ **မာနသော**တိ မနသမ္ပယုတ္တော။ ။ပဉ္စမံ။

၆-ပတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၅၂။ ဆဋ္ဌေ **ပဉ္စန္နံ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာနံ ဥပါဒါယာ**တိ ပဉ္စ ဥပါဒါနက္ခန္ဓေ အာဒိယိတွာ၊ သဘာဝသာမညလက္ခဏဝသေန နာနပ္ပကာရတော ဝိဘဇိတွာ ဒဿေန္တော။ **သန္ဒဿေတီ**တိ ခန္ဓာနံ သဘာဝလက္ခဏာဒီနိ ဒဿေတိ။ **သမာဒပေတီ**တိ ဂဏှာပေတိ။ **သမုတ္တေဇေတီ**တိ သမာဒါနမှိ ဥဿာဟံ ဇနေတိ။ **သမ္ပဟံသေတီ**တိ ပဋိဝိဒ္ဓဂုဏေန ဝေါဒါပေတိ ဇောတာပေတိ။ **အဋ္ဌိံ ကတွာ**တိ အတ္ထိကံ ကတွာ၊ "အယံ နော အဓိဂန္တဗ္ဗော အတ္ထော"တိ ဧဝံ သလ္လက္ခေတွာ တာယ ဒေသနာယ အတ္ထိကာ ဟုတွာ။ **မနသိ ကတွာ**တိ စိတ္တေ ဌပေတွာ။ **သဗ္ဗစေတသာ**[၁] **သမန္နာဟရိတွာ**တိ သဗ္ဗေန တေန ကမ္မကာရကစိတ္တေန သမန္နာဟရိတွာ။ **ဩဟိတသောတာ**တိ ဌပိတသောတာ။ **အဗ္ဘောကာသေ နိက္ခိတ္တာ**တိ ဩတာပနတ္ထာယ ဌပိတာ။

ရူပံ ဝေဒယိတံ သညာတိ ဧတေ ရူပါဒယော တယော ခန္ဓာ[၂]။ **ယဉ္စ သင်္ခတ**န္တိ ဣမိနာ သင်္ခါရက္ခန္ဓော ဂဟိတော။ **ဧဝံ တတ္ထ ဝိရဇ္ဇတီ**တိ "ဧသော အဟံ န ဟောမိ၊ ဧတံ မယှံ န ဟောတီ"တိ ပဿန္တော ဧဝံ တေသု[၃] ခန္ဓေသု ဝိရဇ္ဇတိ။ **ခေမတ္တ**န္တိ ခေမီဘူတံ[၄] အတ္တဘာဝံ။ ဣမိနာ ဖလက္ခဏံ[၅] ဒဿေတိ။ **အန္ဝေသ**န္တိ ဘဝယောနိဂတိဋ္ဌိတိသတ္တာဝါသသင်္ခါတေသု သဗ္ဗဋ္ဌာနေသု ပရိယေသမာနာ။ **နာဇ္ဈဂါ**တိ န ပဿီတိ။ ။ဆဋ္ဌံ။

၇-ဆဖဿာယတနသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၅၃။ သတ္တမေ **ဖဿာယတနာန**န္တိ သဉ္ဇာတိသမောသရဏဋ္ဌေန ဆဒွါရိကဿ ဖဿဿ အာယတနာနံ။ **ဘယဘေရဝံ သဒ္ဒ**န္တိ မေဃဒုန္ဒုဘိအသနိပါတသဒ္ဒသဒိသံ ဘယဇနကံ သဒ္ဒံ။ **ပထဝီ မညေ ဥန္ဒြိယတီ**တိ အယံ မဟာပထဝီ

၁-သဗ္ဗစေတသော (သီ၊ သျာ) ၂-ခန္ဓေ (သီ၊ သျာ၊ ဋီကာ) ၃-တေသု (က)
၄-ခေမဘူတံ (က) ၅-ဖလလက္ခဏံ (သီ)

paṭapaṭasaddaṁ kurumānā viya ahosi. **Ettha loko vimucchitoti**[1] etesu chasu ārammaṇesu loko adhimucchito. **Māradheyyan**ti mārassa ṭhānabhūtaṁ tebhūmakavaṭṭaṁ. . Sattamaṁ.

8. Piṇḍasuttavaṇṇanā

154. Aṭṭhame **pāhunakāni bhavantī**ti tathārūpe nakkhatte tattha tattha pesetabbāni pāhunakāni bhavanti, āgantukapaṇṇākāradānāni vā. Sayaṁcaraṇadivase[2] samavayajātigottā kumārakā tato tato sannipatanti. Kumārikāyopi attano attano vibhavānurūpena alaṅkatā tahaṁ tahaṁ vicaranti. Tatra kumārikāyopi yathārucitānaṁ kumārakānaṁ paṇṇākāraṁ pesenti, kumārakāpi kumārikānaṁ aññasmiṁ asati antamaso mālāguḷenapi parikkhipanti. **Anvāviṭṭhā**ti anu āviṭṭhā. Taṁdivasaṁ kira pañcasatā kumārikāyo uyyānakīḷaṁ gacchantiyo paṭipathe Satthāraṁ disvā chaṇapūvaṁ[3] dadeyyuṁ, Satthā tāsaṁ dānānumodanatthaṁ pakiṇṇakadhammadesanaṁ deseyya, desanāpariyosāne sabbāpi sotāpattiphale patiṭṭhaheyyuṁ, māro tāsaṁ sampattiyā antarāyaṁ karissāmīti anvāvisi. Pāḷiyaṁ pana **mā samaṇo Gotamo piṇḍamalatthā**ti ettakaṁyeva vuttanti.

Kiṁ pana Satthā mārāvaṭṭanaṁ ajānitvā paviṭṭhoti. Āma ajānitvā. Kasmā? Anāvajjanatāya. Buddhānaṁ hi "asukaṭṭhāne bhattaṁ labhissāma, na labhissāmā"ti āvajjanaṁ ananucchavikaṁ. Paviṭṭho pana manussānaṁ upacārabhedaṁ disvā "kiṁ idan"ti āvajjento ñatvā "āmisatthaṁ mārāvaṭṭanaṁ bhindituṁ ananucchavikan"ti abhinditvāva nikkhanto.

Upasaṅkamīti amittavijayena viya tuṭṭho sakalagāme kaṭacchumattampi bhattaṁ alabhitvā gāmato nikkhamantaṁ Bhagavantaṁ gāmiyamanussavesena upasaṅkami. **Tathāhaṁ karissāmī**ti idaṁ so musā bhāsati. Evaṁ kirassa ahosi "mayā evaṁ vutte pana pavisissati, atha naṁ gāmadārakā 'sakalagāme caritvā kaṭacchubhikkhampi alabhitvā gāmato nikkhamma puna

---

1. Dhimucchitoti (Sī)
2. Sayaṁ jānitvā chaṇadivaso kireso (Sī) sayaṁcaraṇadivaso kira so(Syā)
3. Mandapuvaṁ (Syā)

ပဋပဋသဒ္ဒံ ကုရုမာနာ ဝိယ အဟောသိ။ **ဧတ္ထ လောကော ဝိမုစ္ဆိတောတိ**[၁] ဧတေသု ဆသု အာရမ္မဏေသု လောကော အဓိမုစ္ဆိတော။ **မာရဓေယျန္တိ** မာရဿ ဌာနဘူတံ တေဘူမကဝဋ္ဋံ။ ။သတ္တမံ။

၈-ပိဏ္ဍသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၅၄။ အဋ္ဌမေ **ပါဟုနကာနိ ဘဝန္တီ**တိ တထာရူပေ နက္ခတ္တေ တတ္ထ တတ္ထ ပေသေတဗ္ဗာနိ ပါဟုနကာနိ ဘဝန္တိ၊ အာဂန္တုကပဏ္ဏာကာရဒါနာနိ ဝါ။ သယံစရဏဒိဝသေ[၂] သမဝယဇာတိဂေါတ္တာ ကုမာရကာ တတော တတော သန္နိပတန္တိ။ ကုမာရိကာယောပိ အတ္တနော အတ္တနော ဝိဘဝါနုရူပေန အလင်္ကတာ တဟံ တဟံ ဝိစရန္တိ။ တတြ ကုမာရိကာယောပိ ယထာရုစိတာနံ ကုမာရကာနံ ပဏ္ဏာကာရံ ပေသေန္တိ၊ ကုမာရကာပိ ကုမာရိကာနံ အညသ္မိံ အသတိ အန္တမသော မာလာဂုဠေနပိ ပရိက္ခိပန္တိ။ **အနွာဝိဋ္ဌာ**တိ အနု အာဝိဋ္ဌာ။ တံဒိဝသံ ကိရ ပဉ္စသတာ ကုမာရိကာယော ဥယျာနကီဠံ ဂစ္ဆန္တိယော ပဋိပထေ သတ္ထာရံ ဒိသွာ ဆဏပူဝံ[၃] ဒဒေယျုံ၊ သတ္ထာ တာသံ ဒါနာနုမောဒနတ္ထံ ပကိဏ္ဏကဓမ္မဒေသနံ ဒေသေယျ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ သဗ္ဗာပိ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟေယျုံ၊ မာရော တာသံ သမ္ပတ္တိယာ အန္တရာယံ ကရိဿာမီတိ အနွာဝိသိ။ ပါဠိယံ ပန **မာ သမဏော ဂေါတမော ပိဏ္ဍမလတ္ထာ**တိ ဧတ္တကံယေဝ ဝုတ္တန္တိ။

ကိံ ပန သတ္ထာ မာရာဝဋ္ဋနံ အဇာနိတွာ ပဝိဋ္ဌောတိ။ အာမ အဇာနိတွာ။ ကသ္မာ? အနာဝဇ္ဇနတာယ။ ဗုဒ္ဓါနံ ဟိ "အသုကဋ္ဌာနေ ဘတ္တံ လဘိဿာမ, န လဘိဿာမာ"တိ အာဝဇ္ဇနံ အနနုစ္ဆဝိကံ။ ပဝိဋ္ဌော ပန မနုဿာနံ ဥပစာရဘေဒံ ဒိသွာ "ကိံ ဣဒ"န္တိ အာဝဇ္ဇေန္တော ဉတွာ "အာမိသတ္ထံ မာရာဝဋ္ဋနံ ဘိန္ဒိတုံ အနနုစ္ဆဝိက"န္တိ အဘိန္ဒိတွာဝ နိက္ခန္တော။

ဥပသင်္ကမီတိ အမိတ္တဝိဇယေန ဝိယ တုဋ္ဌော သကလဂါမေ ကဋစ္ဆုမတ္တမ္ပိ ဘတ္တံ အလဘိတွာ ဂါမတော နိက္ခမန္တံ ဘဂဝန္တံ ဂါမိယမနုဿဝေသေန ဥပသင်္ကမိ။ **တထာဟံ ကရိဿာမီ**တိ ဣဒံ သော မုသာ ဘာသတိ။ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ "မယာ ဧဝံ ဝုတ္တေ ပုန ပဝိသိဿတိ၊ အထ နံ ဂါမဒါရကာ 'သကလဂါမေ စရိတွာ ကဋစ္ဆုဘိက္ခမ္ပိ အလဘိတွာ ဂါမတော နိက္ခမ္မ ပုန

၁-ဓိမုစ္ဆိတောတိ (သီ)
၂-သယံ ဇာနိတွာ ဆဏဒိဝသော ကိရေသော (သီ) သယံစရဏဒိဝသော ကိရ သော (သျာ)
၃-မန္ဒပုဝံ (သျာ)

paviṭṭhosī'ti-ādīni vatvā uppaṇḍessantī"ti. Bhagavā pana "sacāyaṁ maṁ evaṁ viheṭhessati, muddhamasseva sattadhā phalissatī"ti tasmiṁ anukampāya apavisitvā gāthādvayamāha.

Tattha **pasavī**ti janesi nipphādesi. **Āsajjā**ti āsādetvā ghaṭṭetvā. **Na me pāpaṁ vipaccatī**ti mama pāpaṁ na paccati. **Nipphalaṁ etan**ti kiṁ nu tvaṁ evaṁ maññasi, mā evaṁ maññi[1], atthi tayā katassa pāpassa phalanti dīpeti. **Kiñcanan**ti madditum samatthaṁ rāgakiñcanādi kilesajātaṁ. **Ābhassarā yathā**ti yathā ābhassarā devā sappītikajjhānena yāpentā pītibhakkhā nāma honti, evaṁ bhavissāmāti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Kassakasuttavaṇṇanā

155. Navame **nibbānapaṭisaṁyuttāyā**ti nibbānaṁ apadisitvā pavattāya. **Haṭahaṭakeso**ti purimakese pacchato, pacchimakese purato, vāmapassakese dakkhiṇato, dakkhiṇapassakese vāmato pharitvā pharitvā[2] vippakiṇṇakeso. **Mama cakkhusamphassaviññāṇāyatanan**ti cakkhuviññāṇena sampayutto cakkhusamphassopi viññāṇāyatanampi mamevāti. Ettha ca cakkhusamphassena viññāṇasampayuttakā dhammā gahitā, viññāṇāyatanena sabbānipi cakkhudvāre uppannāni āvajjanādiviññāṇāni. Sotadvārādīsupi eseva nayo. Manodvāre pana **mano**ti sāvajjanakaṁ bhavaṅgacittaṁ. **Dhammā**ti ārammaṇadhammā. **Manosamphasso**ti sāvajjanena bhavaṅgena sampayuttaphasso. **Viññāṇāyatanan**ti javanacittaṁ tadārammaṇampi vaṭṭati.

Taveva pāpima cakkhūti yaṁ loke timirakācādīhi upaddutaṁ anekarogāyatanaṁ upakkavipakkaṁ[3] antamaso kāṇacakkhupi, sabbaṁ taṁ taveva bhavatu. Rūpādīsupi eseva nayo.

Yaṁ vadantīti yaṁ bhaṇḍakaṁ "mama idan"ti vadanti. **Ye vadanti mamanti cā**ti ye ca puggalā "maman"ti vadanti. **Ettha ce te mano atthī**ti etesu ca ṭhānesu yadi cittaṁ atthi. **Na me samaṇa mokkhasī**tisamaṇamayhaṁ visayato na muccissasi. **Yaṁ vadantī**ti yaṁ bhaṇḍakaṁ vadanti, na taṁ mayhaṁ. **Ye vadantī**ti yepi puggalā evaṁ vadanti, na te ahaṁ. **Na me maggampi dakkhasī**ti bhavayonigati-ādīsu mayhaṁ gatamaggampi na passasi. . Navamaṁ.

1. Maññasi (Syā)
2. Pasāritvā pasāritvā (Syā), haritvā (Syā)
3. Opakkavipakkaṁ (Sī)

ပဝိဋ္ဌောသီ'တိအာဒီနိ ဝတွာ ဥပ္ပဏ္ဍေဿန္တီ"တိ။ ဘဂဝါ ပန "သစာယံ မံ ဧဝံ ဝိဟေဌေဿတိ၊ မုဒ္ဓမဿေဝ သတ္တဓာ ဖလိဿတီ"တိ တသ္မိံ အနုကမ္ပာယ အပဝိသိတွာ ဂါထာဒွယမာဟ။

တတ္ထ **ပသဝီ**တိ ဇနေသိ နိပ္ဖာဒေသိ။ **အာသဇ္ဇာ**တိ အာသာဒေတွာ ဃဋ္ဋေတွာ။ **န မေ ပါပံ ဝိပစ္စတီ**တိ မမ ပါပံ န ပစ္စတိ။ **နိပ္ဖလံ ဧတန္တိ** ကိံ နု တွံ ဧဝံ မညသိ၊ မာ ဧဝံ မညိ[၁]၊ အတ္ထိ တယာ ကတဿ ပါပဿ ဖလန္တိ ဒီပေတိ။ **ကိဉ္စနန္တိ** မဒ္ဒိတုံ သမတ္ထံ ရာဂကိဉ္စနာဒိ ကိလေသဇာတံ။ **အာဘဿရာ ယထာ**တိ ယထာ အာဘဿရာ ဒေဝါ သပ္ပီတိကဇ္ဈာနေန ယာပေန္တာ ပီတိဘက္ခာ နာမ ဟောန္တိ၊ ဧဝံ ဘဝိဿာမာတိ။ ။အဋ္ဌမံ။

၉-ကဿကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၅၅။ နဝမေ **နိဗ္ဗာနပဋိသံယုတ္တာယာ**တိ နိဗ္ဗာနံ အပဒိသိတွာ ပဝတ္တာယ။ **ဟဋဟဋကေသော**တိ ပုရိမကေသေ ပစ္ဆတော, ပစ္ဆိမကေသေ ပုရတော, ဝါမပဿကေသေ ဒက္ခိဏတော, ဒက္ခိဏပဿကေသေ ဝါမတော ဖရိတွာ ဖရိတွာ[၂] ဝိပ္ပကိဏ္ဏကေသော။ **မမ စက္ခုသမ္ဖဿဝိညာဏာယတနန္တိ** စက္ခုဝိညာဏေန သမ္ပယုတ္တော စက္ခုသမ္ဖဿောပိ ဝိညာဏာယတနမ္ပိ မမေဝါတိ။ ဧတ္ထ စ စက္ခုသမ္ဖဿေန ဝိညာဏသမ္ပယုတ္တကာ ဓမ္မာ ဂဟိတာ၊ ဝိညာဏာယတနေန သဗ္ဗာနိပိ စက္ခုဒွါရေ ဥပ္ပန္နာနိ အာဝဇ္ဇနာဒိဝိညာဏာနိ။ သောတဒွါရာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ မနောဒွါရေ ပန **မနော**တိ သာဝဇ္ဇနကံ ဘဝင်္ဂစိတ္တံ။ **ဓမ္မာ**တိ အာရမ္မဏဓမ္မာ။ **မနောသမ္ဖဿော**တိ သာဝဇ္ဇနေန ဘဝင်္ဂေန သမ္ပယုတ္တဖဿော။ **ဝိညာဏာယတနန္တိ** ဇဝနစိတ္တံ တဒါရမ္မဏမ္ပိ ဝဋ္ဋတိ။

တဝေဝ ပါပိမ စက္ခူတိ ယံ လောကေ တိမိရကာစာဒီဟိ ဥပဒ္ဒုတံ အနေကရောဂါယတနံ ဥပက္ကဝိပက္ကံ[၃] အန္တမသော ကာဏစက္ခုပိ၊ သဗ္ဗံ တံ တဝေဝ ဘဝတု။ ရူပါဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။

ယံ ဝဒန္တီတိ ယံ ဘဏ္ဍကံ "မမ ဣဒ"န္တိ ဝဒန္တိ။ **ယေ ဝဒန္တိ မမန္တိ စာ**တိ ယေ စ ပုဂ္ဂလာ "မမ"န္တိ ဝဒန္တိ။ **ဧတ္ထ စေ တေ မနော အတ္ထီ**တိ ဧတေသု စ ဌာနေသု ယဒိ စိတ္တံ အတ္ထိ။ **န မေ သမဏ မောက္ခသီ**တိ သမဏ မယှံ ဝိသယတော န မုစ္စိဿသိ။ **ယံ ဝဒန္တီ**တိ ယံ ဘဏ္ဍကံ ဝဒန္တိ၊ န တံ မယှံ။ **ယေ ဝဒန္တီ**တိ ယေပိ ပုဂ္ဂလာ ဧဝံ ဝဒန္တိ၊ န တေ အဟံ။ **န မေ မဂ္ဂမ္ပိ ဒက္ခသီ**တိ ဘဝယောနိဂတိအာဒီသု မယှံ ဂတမဂ္ဂမ္ပိ န ပဿသိ။ ။နဝမံ။

၁-မညသိ (သျာ) ၂-ပသာရိတွာ ပသာရိတွာ (သီ)၊ ဟရိတွာ (သျာ) ၃-ဩပက္ကဝိပက္ကံ (သီ)

10. Rajjasuttavaṇṇanā

156. Dasame **ahanaṁ aghātayan**ti ahanantena aghātayantena. **Ajinaṁ ajāpayan**ti parassa dhanajāniṁ akarontena akārāpentena. **Asocaṁ asocāpayan**ti asocantena asocāpayantena. Iti Bhagavā adhammikarājūnaṁ rajje vijite daṇḍakarapīḷite manusse disvā kāruṇavasena evaṁ cintesi. **Upasaṅkamī**ti "samaṇo Gotamo 'sakkā nu kho rajjaṁ kāretun'ti cintesi, rajjaṁ kāretukāmo bhavissati, rajjañca nāmetaṁ pamādaṭṭhānaṁ, rajjaṁ kārente sakkā otāraṁ labhituṁ, gacchāmi ussāhamassa janessāmī"ti cintetvā upasaṅkami. **Iddhipādā**ti ijjhanakakoṭṭhāsā. **Bhāvitā**ti vaḍḍhitā. **Bahulīkatā**ti punappunaṁ katā. **Yānīkatā**ti yuttayānaṁ viya katā. **Vatthukatā**ti patiṭṭhaṭṭhena vatthukatā. **Anuṭṭhitā**ti avijahitā niccānubaddhā. **Paricitā**ti sātaccakiriyāya suparicitā katā issāsassa avirādhitavedhihattho viya. **Susamāraddhā**ti suṭṭhu samāraddhā paripuṇṇabhāvanā. **Adhimucceyyā**ti cinteyya.

Pabbatassāti pabbato bhaveyya. **Dvittāvā**ti tiṭṭhatu eko pabbato, dvikkhattumpi tāva mahanto suvaṇṇapabbato ekassa nālaṁ, na pariyattoti attho. **Iti vidvā samañcare**ti evaṁ jānanto samaṁ careyya. **Yatonidānan**ti dukkhaṁ nāma pañcakāmaguṇanidānaṁ, taṁ yatonidānaṁ hoti[1], evaṁ yo adakkhi. **Kathaṁ nameyyā**ti so jantu tesu dukkhassa nidānabhūnesu kāmesu kena kāraṇena nameyya. **Upadhiṁ viditvā**ti kāmaguṇa-upadhiṁ "saṅgo eso, lagganametan"ti evaṁ viditvā. **Tasseva jantu vinayāya sikkhe**ti tasseva upadhissa vinayāya sikkheyya. . Dasamaṁ.

Dutiyo vaggo.

---

3. Tatiyavagga

1. Sambahulasuttavaṇṇanā

157. Tatiyavaggassa paṭhame **jaṭaṇḍuvenā**ti jaṭācumbaṭakena[2]. **Ajinakkhipanivatthoti** sakhuraṁ ajinacammaṁ ekaṁ nivattho ekaṁ pāruto.

---

1. Hotīti (Syā) 2. Jaṭācumbiṭena (Syā)

၁၀-ရဇ္ဇသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၅၆။ ဒသမေ **အဟနံ အဃာတယ**န္တိ အဟနန္တေန အဃာတယန္တေန။ **အဇိနံ အဇာပယ**န္တိ ပရဿ ဓနဇာနိံ အကရောန္တေန အကာရာပေန္တေန။ **အသောစံ အသောစာပယ**န္တိ အသောစန္တေန အသောစာပယန္တေန။ ဣတိ ဘဂဝါ အဓမ္မိကရာဇူနံ ရဇ္ဇေ ဝိဇိတေ ဒဏ္ဍကရပီဠိတေ မနုဿေ ဒိသွာ ကာရုညဝသေန ဧဝံ စိန္တေသိ။ **ဥပသင်္ကမီ**တိ "သမဏော ဂေါတမော 'သက္ကာ နု ခေါ ရဇ္ဇံ ကာရေတု'န္တိ စိန္တေသိ၊ ရဇ္ဇံ ကာရေတုကာမော ဘဝိဿတိ၊ ရဇ္ဇဉ္စ နာမေတံ ပမာဒဋ္ဌာနံ၊ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ သက္ကာ ဩတာရံ လဘိတုံ၊ ဂစ္ဆာမိ ဥဿာဟမဿ ဇနေဿာမီ"တိ စိန္တေတွာ ဥပသင်္ကမိ။ **ဣဒ္ဓိပါဒါ**တိ ဣဇ္ဈနကကောဋ္ဌာသာ။ **ဘာဝိတာ**တိ ဝဍ္ဎိတာ။ **ဗဟုလီကတာ**တိ ပုနပ္ပုနံ ကတာ။ **ယာနီကတာ**တိ ယုတ္တယာနံ ဝိယ ကတာ။ **ဝတ္ထုကတာ**တိ ပတိဋ္ဌဋ္ဌေန ဝတ္ထုကတာ။ **အနုဋ္ဌိတာ**တိ အဝိဇဟိတာ နိစ္စာနုဗဒ္ဓါ။ **ပရိစိတာ**တိ သာတစ္စကိရိယာယ သုပရိစိတာ ကတာ ဣဿာသဿ အဝိရာဓိတဝေဓိဟတ္ထော ဝိယ။ **သုသမာရဒ္ဓါ**တိ သုဋ္ဌု သမာရဒ္ဓါ ပရိပုဏ္ဏဘာဝနာ။ **အဓိမုစ္စေယျာ**တိ စိန္တေယျ။

ပဗ္ဗတဿာတိ ပဗ္ဗတော ဘဝေယျ။ **ဒွိတ္တာဝါ**တိ တိဋ္ဌတု ဧကော ပဗ္ဗတော၊ ဒွိက္ခတ္တုမ္ပိ တာဝ မဟန္တော သုဝဏ္ဏပဗ္ဗတော ဧကဿ နာလံ၊ န ပရိယတ္တောတိ အတ္ထော။ **ဣတိ ဝိဒွါ သမဉ္စရေ**တိ ဧဝံ ဇာနန္တော သမံ စရေယျ။ **ယတောနိဒါန**န္တိ ဒုက္ခံ နာမ ပဉ္စကာမဂုဏနိဒါနံ၊ တံ ယတောနိဒါနံ ဟောတိ[၁]၊ ဧဝံ ယော အဒက္ခိ။ **ကထံ နမေယျာ**တိ သော ဇန္တု တေသု ဒုက္ခဿ နိဒါနဘူတေသု ကာမေသု ကေန ကာရဏေန နမေယျ။ **ဥပဓိံ ဝိဒိတွာ**တိ ကာမဂုဏဥပဓိံ "သင်္ဂေါ ဧသော, လဂ္ဂနမေတ"န္တိ ဧဝံ ဝိဒိတွာ။ **တဿေဝ ဇန္တု ဝိနယာယ သိက္ခေ**တိ တဿေဝ ဥပဓိဿ ဝိနယာယ သိက္ခေယျ။ ။ဒသမံ။

ဒုတိယော ဝဂ္ဂေါ။

၃-တတိယဝဂ္ဂ

၁-သမ္ဗဟုလသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၅၇။ တတိယဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **ဇဋဏ္ဍုဝေနာ**တိ ဇဋာစုမ္ဗဋကေန[၂]။ **အဇိနက္ခိပနိဝတ္ထော**တိ သခုရံ အဇိနစမ္မံ ဧကံ နိဝတ္ထော ဧကံ ပါရုတော။

၁-ဟောတီတိ (သျာ) ၂-ဇဋာစုမ္ဗိဋေန (သျာ)

Udumbaradaṇḍanti appicchabhāvappakāsanatthaṁ īsakaṁ vaṅkaṁ udumbaradaṇḍaṁ gahetvā. **Etadavocā**ti lokebrāhmaṇassavacanaṁ nāma sussūsanti, brāhmaṇesupi pabbajitassa, pabbajitesupi mahallakassāti mahallakabrāhmaṇassa pabbajitavesaṁ gahetvā padhānabhūmiyaṁ kammaṁ karonte te bhikkhū[1] upasaṅkamitvā hatthaṁ ukkhipitvā etaṁ "daharā bhavanto"ti-ādivacanaṁ avoca. **Okampetvā**ti hanukena uraṁ[2] paharanto adhonataṁ katvā. **Jivhaṁ nillāletvā**ti kabaramahājivhaṁ nīharitvā uddhamadho ubhayapassesu ca lāletvā[3]. **Tivisākhan**ti tisākhaṁ. **Nalāṭikan**ti bhakuṭiṁ, nalāṭe uṭṭhitaṁ valittayanti attho. **Pakkāmī**ti tumhe jānantānaṁ vacanaṁ akatvā attanova tele paccissathāti[4] vatvā ekaṁ maggaṁ gahetvā gato. . Paṭhamaṁ.

2. Samiddhisuttavaṇṇanā

158. Dutiye **lābhā vata me, suladdhaṁ vata me**ti evarūpassa Satthu ceva dhammassa ca sabrahmacārīnañca laddhattā mayhaṁ lābhā mayhaṁ suladdhant. So kirāyasmā pacchā mūlakammaṭṭhānaṁ sammasitvā "arahattaṁ gahessāmī"ti pāsādikaṁ tāva kammaṭṭhānaṁ gahetvā Buddhadhammasaṁghaguṇe āvajjetvā cittakallataṁ uppādetvā cittaṁ hāsetvā tosetvā nisinno. Tenassa evamahosi. **Upasaṅkamī**ti "ayaṁ samiddhi bhikkhu pāsādikaṁ kammaṭṭhānaṁ gahetvā nisinnasadiso, yāva mūlakammaṭṭhānaṁ gahetvā arahattaṁ na gaṇhāti, tāvassa antarāyaṁ karissāmī"ti upasaṅkami. **Gacchatvan**ti Satthā sakalajambudīpaṁ olokento "tasmiṁyeva ṭhāne tassa kammaṭṭhānaṁ sappāyaṁ bhavissatī"ti addasa, tasmā evamāha. **Satipaññā ca me Buddhā**ti mayā[5] sati ca paññā ca ñātā. **Karassu**[6] **rūpānī**ti bahūnipi vibhiṁsakārahāni rūpāni[7] karassu. **Neva maṁ byādhayissasī**ti maṁ neva vedhayissasi na kampassesi. . Dutiyaṁ.

1. Bhikkhū (Ka)
2. Udaraṁ (Syā)
3. Palāpetvā (Syā), cāletvā (Ka)
4. Leṇe pavisathāti (Ka)
5. Yā mayhaṁ (Ka)
6. Kāmaṁ karassu (Syā)
7. Vibhiṁsakakarāni rūpāni (Sī), vibhiṁsakarūpāni (Ka)

ဥဒုမ္ဗရဒဏ္ဍန္တိ အပ္ပိစ္ဆဘာဝပ္ပကာသနတ္ထံ ဤသကံ ဝင်္ကံ ဥဒုမ္ဗရဒဏ္ဍံ ဂဟေတွာ။ **ဧတဒဝေါစာ**တိ လောကေ ဗြာဟ္မဏဿ ဝစနံ နာမ သုဿူသန္တိ၊ ဗြာဟ္မဏေသုပိ ပဗ္ဗဇိတဿ၊ ပဗ္ဗဇိတေသုပိ မဟလ္လကဿာတိ မဟလ္လကဗြာဟ္မဏဿ ပဗ္ဗဇိတဝေသံ ဂဟေတွာ ပဓာနဘူမိယံ ကမ္မံ ကရောန္တေ တေ ဘိက္ခူ[၁] ဥပသင်္ကမိတွာ ဟတ္ထံ ဥက္ခိပိတွာ ဧတံ "ဒဟရာ ဘဝန္တော"တိအာဒိဝစနံ အဝေါစ။ **ဩကမ္ပေတွာ**တိ ဟနုကေန ဥရံ[၂] ပဟရန္တော အဓောနတံ ကတွာ။ **ဇိဝှံ နိလ္လာလေတွာ**တိ ကဗရမဟာဇိဝှံ နီဟရိတွာ ဥဒ္ဓမဓော ဥဘယပဿေသု စ လာလေတွာ[၃]။ **တိဝိသာခန္တိ** တိသာခံ။ **နလာဋိကန္တိ** ဘကုဋိံ၊ နလာဋေ ဥဋ္ဌိတံ ဝလိတ္တယန္တိ အတ္ထော။ **ပက္ကာမီ**တိ တုမှေ ဇာနန္တာနံ ဝစနံ အကတွာ အတ္တနောဝ တေလေ ပစ္စိဿထာတိ[၄] ဝတွာ ဧကံ မဂ္ဂံ ဂဟေတွာ ဂတော။ ။ ပဌမံ။

၂-သမိဒ္ဓိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၅၈။ ဒုတိယေ **လာဘာ ဝတ မေ၊ သုလဒ္ဓံ ဝတ မေ**တိ ဧဝရူပဿ သတ္ထု စေဝ ဓမ္မဿ စ သဗြဟ္မစာရီနဉ္စ လဒ္ဓတ္တာ မယှံ လာဘာ မယှံ သုလဒ္ဓန္တိ။ သော ကိရာယသ္မာ ပစ္ဆာ မူလကမ္မဋ္ဌာနံ သမ္မသိတွာ "အရဟတ္တံ ဂဟေဿာမီ"တိ ပါသာဒိကံ တာဝ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဗုဒ္ဓဓမ္မသံဃဂုဏေ အာဝဇ္ဇေတွာ စိတ္တကလ္လတံ ဥပ္ပါဒေတွာ စိတ္တံ ဟာသေတွာ တောသေတွာ နိသိန္နော။ တေနဿ ဧဝမဟောသိ။ **ဥပသင်္ကမီ**တိ "အယံ သမိဒ္ဓိ ဘိက္ခု ပါသာဒိကံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ နိသိန္နသဒိသော၊ ယာဝ မူလကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ အရဟတ္တံ န ဂဏှာတိ၊ တာဝဿ အန္တရာယံ ကရိဿာမီ"တိ ဥပသင်္ကမိ။ **ဂစ္ဆတွန္တိ** သတ္ထာ သကလဇမ္ဗုဒီပံ ဩလောကေန္တော "တသ္မိံယေဝ ဌာနေ တဿ ကမ္မဋ္ဌာနံ သပ္ပာယံ ဘဝိဿတီ"တိ အဒ္ဒသ၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ **သတိပညာ စ မေ ဗုဒ္ဓါ**တိ မယာ[၅] သတိ စ ပညာ စ ဉာတာ။ **ကရဿု**[၆] **ရူပါနီ**တိ ဗဟူနိပိ ဝိဘိံသကာရဟာနိ ရူပါနိ[၇] ကရဿု။ **နေဝ မံ ဗျာဓယိဿသီ**တိ မံ နေဝ ဝေဓယိဿသိ န ကမ္ပေဿသိ။ ။ဒုတိယံ။

၁-ဘိက္ခူ (က)
၂-ဥဒရံ (သျာ)
၃-ပလာပေတွာ (သျာ)၊ စာလေတွာ (က)
၄-လေဏေ ပဝိသထာတိ (က)
၅-ယာ မယှံ (က)
၆-ကာမံ ကရဿု (သျာ)
၇-ဝိဘိံသကကရာနိ ရူပါနိ (သီ)၊ ဝိဘိံသကရူပါနိ (က)

3. Godhikasuttavaṇṇanā

159. Tatiye **Isigilipasse**ti Isigilissa nāma pabbatassa passe. **Kāḷasilāyan**ti kāḷavaṇṇāya silāyaṁ. **Sāmayikaṁ**[1] **cetivimuttin**ti appitappitakkhaṇe[2] paccanīkadhammehi vimuccati, ārammaṇe ca adhimuccatīti lokiyasamāpatti sāmayikā cetovimutti nāma. **Phusī**ti paṭilabhi. **Parihāyī**ti kasmā yāva chaṭṭhaṁ parihāyi? Sābādhattā. Therassa kira vātapittasemhavasena anusāyiko ābādho atthi, tena samādhissa sappāye upakārakadhamme pūretuṁ na sakkoti, appitappitāya samāpattiyā parihāyati.

Yaṁnūnāhaṁ satthaṁ āhareyyanti so kira cintesi, yasmā parihīnajjhānassa hīnajjhānassa kālaṅkaroto anibaddhā gati hoti, aparihīnajjhānassa nibaddhā gati hoti, brahmaloke nibbattati, tasmā satthaṁ āharitukāmo ahosi. **Upasaṅkamī**ti "ayaṁ samaṇo satthaṁ āharitukāmo, satthāharaṇañca nāmetaṁ kāye ca jīvite ca anapekkhassa hoti, yo evaṁ kāye ca jīvite ca anapekkho hoti, so mūlakammaṭṭhānaṁ sammasitvā arahattampi gahetuṁ samattho hoti, mayā pana paṭibāhitopi esa na oramissati, Satthārā paṭibāhito oramissatī"ti therassa atthakāmo viya hutvā yena Bhagavā tenupasaṅkami.

Jalāti jalamāna[3]. **Pāde vandāmi cakkhumā**ti pañcahi cakkhūhi cakkhuma tava pāde vandāmi. **Jutindharā**ti ānubhāvadhara. **Appattamānaso**ti appatta-arahatto. **Sekho**ti sīlādīni sikkhamāno sakaraṇīyo. **Jane sutā**ti jane vissuta. **Satthaṁ āharitaṁ hotī**ti thero kira "kiṁ mayhaṁ iminā jīvitenā"ti uttāno nipajjitvā satthena galanāḷiṁ chindi, dukkhā vedanā uppajjiṁsu. Thero vedanaṁ vikkhambhetvā taṁyeva vedanaṁ pariggahetvā satiṁ upaṭṭhapetvā mūlakammaṭṭhānaṁ sammasanto arahattaṁ patvā samasīsī hutvā parinibbāyi. **Samasīsī** nāma tividho hoti iriyāpathasamasīsī rogasamasīsī jīvitasamasīsīti.

---

1. Sāmāyikaṁ (Syā) 2. Appitakkhaṇe (Syā) 3. Jalanti jalamānaṁ (Sī, Syā)

၃-ဂေါဓိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၅၉။ တတိယေ **ဣသိဂိလိပဿေ**တိ ဣသိဂိလိဿ နာမ ပဗ္ဗတဿ ပဿေ။ **ကာဠသိလာယ**န္တိ ကာဠဝဏ္ဏာယ သိလာယံ။ **သာမယိကံ**[၁] **စေတောဝိမုတ္တိ**န္တိ အပ္ပိတပ္ပိတက္ခဏေ[၂] ပစ္စနီကဓမ္မေဟိ ဝိမုစ္စတိ၊ အာရမ္မဏေ စ အဓိမုစ္စတီတိ လောကိယသမာပတ္တိ သာမယိကာ စေတောဝိမုတ္တိ နာမ။ **ဖုသီ**တိ ပဋိလဘိ။ **ပရိဟာယီ**တိ ကသ္မာ ယာဝ ဆဋ္ဌံ ပရိဟာယိ? သာဗာဓတ္တာ။ ထေရဿ ကိရ ဝါတပိတ္တသေမှဝသေန အနုသာယိကော အာဗာဓော အတ္ထိ၊ တေန သမာဓိဿ သပ္ပါယေ ဥပကာရကဓမ္မေ ပူရေတုံ န သက္ကောတိ၊ အပ္ပိတပ္ပိတာယ သမာပတ္တိယာ ပရိဟာယတိ။

ယံနူနာဟံ သတ္ထံ အာဟရေယျန္တိ သော ကိရ စိန္တေသိ၊ ယသ္မာ ပရိဟီနဇ္ဈာနဿ ဟီနဇ္ဈာနဿ ကာလင်္ကရောတော အနိဗဒ္ဓါ ဂတိ ဟောတိ၊ အပရိဟီနဇ္ဈာနဿ နိဗဒ္ဓါ ဂတိ ဟောတိ၊ ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တတိ၊ တသ္မာ သတ္ထံ အာဟရိတုကာမော အဟောသိ။ **ဥပသင်္ကမီ**တိ "အယံ သမဏော သတ္ထံ အာဟရိတုကာမော၊ သတ္ထာဟရဏဉ္စ နာမေတံ ကာယေ စ ဇီဝိတေ စ အနပေက္ခဿ ဟောတိ၊ ယော ဧဝံ ကာယေ စ ဇီဝိတေ စ အနပေက္ခော ဟောတိ၊ သော မူလကမ္မဋ္ဌာနံ သမ္မသိတွာ အရဟတ္တမ္ပိ ဂဟေတုံ သမတ္ထော ဟောတိ၊ မယာ ပန ပဋိဗာဟိတောပိ ဧသ န ဩရမိဿတိ၊ သတ္ထာရာ ပဋိဗာဟိတော ဩရမိဿတီ"တိ ထေရဿ အတ္ထကာမော ဝိယ ဟုတွာ ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ။

ဇလာတိ ဇလမာန[၃]။ **ပါဒေ ဝန္ဒာမိ စက္ခုမာ**တိ ပဉ္စဟိ စက္ခူဟိ စက္ခုမ တဝ ပါဒေ ဝန္ဒာမိ။ **ဇုတိန္ဓရာ**တိ အာနုဘာဝဓရ။ **အပ္ပတ္တမာနသော**တိ အပ္ပတ္တအရဟတ္တော။ **သေခေါ**တိ သီလာဒီနိ သိက္ခမာနော သကရဏီယော။ **ဇနေ သုတာ**တိ ဇနေ ဝိဿုတ။ **သတ္ထံ အာဟရိတံ ဟောတီ**တိ ထေရော ကိရ "ကိံ မယှံ ဣမိနာ ဇီဝိတေနာ"တိ ဥတ္တာနော နိပဇ္ဇိတွာ သတ္ထေန ဂလနာဠိံ ဆိန္ဒိ၊ ဒုက္ခာ ဝေဒနာ ဥပ္ပဇ္ဇိံသု။ ထေရော ဝေဒနံ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ တံယေဝ ဝေဒနံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ သတိံ ဥပဋ္ဌပေတွာ မူလကမ္မဋ္ဌာနံ သမ္မသန္တော အရဟတ္တံ ပတွာ သမသီသီ ဟုတွာ ပရိနိဗ္ဗာယိ။ **သမသီသီ** နာမ တိဝိဓော ဟောတိ ဣရိယာပထသမသီသီ ရောဂသမသီသီ ဇီဝိတသမသီသီတိ။

၁-သာမာယိကံ (သျာ) ၂-အပ္ပိတက္ခဏေ (သျာ) ၃-ဇလန္တိ ဇလမာနံ (သီ၊ သျာ)

Tattha yo ṭhānādīsu iriyāpathesu aññataraṁ adhiṭṭhāya “imaṁ akopetvāva arahattaṁ pāpuṇissāmī”ti vipassanaṁ paṭṭhapeti, athassa arahattappatti ca iriyāpathakopanañca ekappahāreneva hoti. Ayaṁ **iriyāpathasamasīsī** nāma. Yo pana cakkhurogādīsu aññatarasmiṁ sati “ito anuṭṭhitova arahattaṁ pāpuṇissāmī”ti vipassanaṁ paṭṭhapeti, athassa arahattappatti ca rogato vuṭṭhānañca ekappahāreneva hoti. Ayaṁ **rogasamasīsī** nāma. Keci pana tasmiṁ yeva iriyāpathe tasmiñca roge parinibbānavasenettha samasīsitaṁ paññāpenti. Yassa pana āsavakkhayo ca jīvitakkhayo ca ekappahāreneva hoti. Ayaṁ **jīvitasamasīsī** nāma. Vuttampi cetaṁ “yassa puggalassa apubbaṁ acarimaṁ āsavapariyādānañca hoti jīvitapariyādānañca, ayaṁ vuccati puggalo samasīsī”ti[1].

Ettha ca pavattisīsaṁ kilesasīsanti dve sīsāni. Tattha **pavattisīsaṁ** nāma jīvitindriyaṁ, **kilesasīsaṁ** nāma avijjā. Tesu jīvitindriyaṁ cuticittaṁ khepeti, avijjā maggacittaṁ. Dvinnaṁ cittānaṁ ekato uppādo natthi. Maggānantaraṁ pana phalaṁ, phalānantaraṁ bhavaṅgaṁ, bhavaṅgato vuṭṭhāya paccavekkhaṇaṁ, taṁ paripuṇṇaṁ vā hoti aparipuṇṇaṁ vā. Tikhiṇena asinā sīse chijjantepi hi eko vā dve vā paccavekkhaṇavārā[2] avassaṁ uppajjantiyeva, cittānaṁ pana lahuparivattitāya āsavakkhayo ca jīvitapariyādānañca ekakkhaṇe viya paññāyati.

Samūlaṁ taṇhamabbuyhāti avijjāmūlena samūlakaṁ taṇhaṁ arahattamaggena uppāṭetvā. **Parinibbuto**ti anupādisesanibbānena parinibbuto.

Vivattakkhandhanti parivattakkhandhaṁ[3]. **Semānanti**[4] uttānaṁ hutvā sayitaṁ hoti[5]. Thero pana kiñcāpi uttānako sayito, tathāpissa dakkhiṇenapassena paricitasayanattā sīsaṁ dakkhiṇatova parivattitvā ṭhitaṁ. **Dhūmāyitattan**ti dhūmāyitabhāvaṁ. Tasmiṁ hi khaṇe dhūmavalāhakā viya timiravalāhakā viya ca uṭṭhahiṁsu. **Viññāṇaṁ samanvesatī**ti paṭisandhicittaṁ pariyesati. **Appatiṭṭhitenā**ti paṭisandhiviññāṇena appatiṭṭhitena, appatiṭṭhitakāraṇāti attho. **Beluvapaṇḍuvīṇan**ti beluvapakkaṁ viya paṇḍuvaṇṇaṁ suvaṇṇamahāvīṇaṁ. **Ādāyā**ti kacche ṭhapetvā. **Upasaṅkamī**ti “Godhikattherassa nibbattaṭṭhānaṁ

1. Abhi 3. 116 piṭṭhe. 2. Paccavekkhaṇā (Ka) 3. Parivaṭṭakkhandhaṁ (Sī)
4. Soppamānanti (Sī), Seyyamānanti (Syā) 5. Sayati (Syā)

တတ္ထ ယော ဌာနာဒီသု ဣရိယာပထေသု အညတရံ အဓိဋ္ဌာယ “ဣမံ အကောပေတွာဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိဿာမီ”တိ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတိ၊ အထဿ အရဟတ္တပ္ပတ္တိ စ ဣရိယာပထကောပနဉ္စ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ ဟောတိ။ အယံ **ဣရိယာပထသမသီသီ** နာမ။ ယော ပန စက္ခုရောဂါဒီသု အညတရသ္မိံ သတိ “ဣတော အနုဋ္ဌိတောဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိဿာမီ”တိ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတိ၊ အထဿ အရဟတ္တပ္ပတ္တိ စ ရောဂတော ဝုဋ္ဌာနဉ္စ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ ဟောတိ။ အယံ **ရောဂသမသီသီ** နာမ။ ကေစိ ပန တသ္မိံယေဝ ဣရိယာပထေ တသ္မိဉ္စ ရောဂေ ပရိနိဗ္ဗာနဝသေနေတ္ထ သမသီသိတံ ပညာပေန္တိ။ ယဿ ပန အာသဝက္ခယော စ ဇီဝိတက္ခယော စ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ ဟောတိ။ အယံ **ဇီဝိတသမသီသီ** နာမ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ “ယဿ ပုဂ္ဂလဿ အပုဗ္ဗံ အစရိမံ အာသဝပရိယာဒါနဉ္စ ဟောတိ ဇီဝိတပရိယာဒါနဉ္စ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော သမသီသီ”တိ[၁]။

ဧတ္ထ စ ပဝတ္တိသီသံ ကိလေသသီသန္တိ ဒွေ သီသာနိ။ တတ္ထ **ပဝတ္တိသီသံ** နာမ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ၊ **ကိလေသသီသံ** နာမ အဝိဇ္ဇာ။ တေသု ဇီဝိတိန္ဒြိယံ စုတိစိတ္တံ ခေပေတိ၊ အဝိဇ္ဇာ မဂ္ဂစိတ္တံ။ ဒွိန္နံ စိတ္တာနံ ဧကတော ဥပ္ပါဒေါ နတ္ထိ။ မဂ္ဂါနန္တရံ ပန ဖလံ၊ ဖလာနန္တရံ ဘဝင်္ဂံ၊ ဘဝင်္ဂတော ဝုဋ္ဌာယ ပစ္စဝေက္ခဏံ၊ တံ ပရိပုဏ္ဏံ ဝါ ဟောတိ အပရိပုဏ္ဏံ ဝါ။ တိခိဏေန အသိနာ သီသေ ဆိဇ္ဇန္တေပိ ဟိ ဧကော ဝါ ဒွေ ဝါ ပစ္စဝေက္ခဏဝါရာ[၂] အဝဿံ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိယေဝ၊ စိတ္တာနံ ပန လဟုပရိဝတ္တိတာယ အာသဝက္ခယော စ ဇီဝိတပရိယာဒါနဉ္စ ဧကက္ခဏေ ဝိယ ပညာယတိ။

သမူလံ တဏှမဗ္ဗုယှာတိ အဝိဇ္ဇာမူလေန သမူလကံ တဏှံ အရဟတ္တမဂ္ဂေန ဥပ္ပာဋေတွာ။ **ပရိနိဗ္ဗုတော**တိ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာနေန ပရိနိဗ္ဗုတော။

ဝိဝတ္တက္ခန္ဓန္တိ ပရိဝတ္တက္ခန္ဓံ[၃]။ **သေမာန**န္တိ[၄] ဥတ္တာနံ ဟုတွာ သယိတံ ဟောတိ[၅]။ ထေရော ပန ကိဉ္စာပိ ဥတ္တာနကော သယိတော၊ တထာပိဿ ဒက္ခိဏေန ပဿေန ပရိစိတသယနတ္တာ သီသံ ဒက္ခိဏတော ပရိဝတ္တိတွာ ဌိတံ။ **ဓူမာယိတတ္တ**န္တိ ဓူမာယိတဘာဝံ။ တသ္မိံ ဟိ ခဏေ ဓူမဝလာဟကာ ဝိယ တိမိရဝလာဟကာ ဝိယ စ ဥဋ္ဌဟိံသု။ **ဝိညာဏံ သမန္ဝေသတီ**တိ ပဋိသန္ဓိစိတ္တံ ပရိယေသတိ။ **အပ္ပတိဋ္ဌိတေနာ**တိ ပဋိသန္ဓိဝိညာဏေန အပ္ပတိဋ္ဌိတေန၊ အပ္ပတိဋ္ဌိတကာရဏာတိ အတ္ထော။ **ဗေလုဝပဏ္ဍုဝီဏ**န္တိ ဗေလုဝပက္ကံ ဝိယ ပဏ္ဍုဝဏ္ဏံ သုဝဏ္ဏမဟာဝီဏံ။ **အာဒါယာ**တိ ကစ္ဆေ ဌပေတွာ။ **ဥပသင်္ကမီ**တိ “ဂေါဓိကတ္ထေရဿ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနံ

၁-အဘိ ၃-၁၁၆-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ပစ္စဝေက္ခဏာ (က) ၃-ပရိဝဋ္ဋက္ခန္ဓံ (သီ)
၄-သောပ္ပမာနန္တိ (သီ)၊ သေယျမာနန္တိ (သျာ) ၅-သယတိ (သျာ)

na jānāmi, samaṇaṁ Gotamaṁ pucchitvā nikkaṅkho bhavissāmī”ti khuddakadārakavaṇṇī[1] hutvā upasaṅkami. **Nādhigacchāmī**ti na passāmi. **Sokaparetassā**ti sokena phuṭṭhassa. **Abhassathā**ti pādapiṭṭhiyaṁ patitā. . Tatiyaṁ.

4. Sattavassānubandhasuttavaṇṇanā

160. Catutthe **satta vassānī**ti pure bodhiyā chabbassāni, bodhito pacchā ekaṁ vassaṁ. **Otārāpekkho**ti “sace samaṇassa Gotamassa kāyadvārādīsu kiñcideva ananucchavikaṁ passāmi, codessāmi nan”ti evaṁ vivaraṁ[2] apekkhamāno. **Alabhamāno**ti rathareṇumattampi[3] avakkhalitaṁ apassanto. Tenāha—

“Satta vassāni Bhagavataṁ, anubandhiṁ padāpadaṁ.
Ohāraṁ nādhigacchissaṁ, Sambuddhassa satīmato”ti[4].

Upasaṅkamīti “ajja samaṇaṁ Gotamaṁ atigahetvā gamisāmī”ti[5] upasaṅkami.

Jhāyasīti jhāyanto avajjhāyanto[6] nisinnosīti vadati. **Vittaṁ nu jīno**ti sataṁ vā sahassaṁ vā jitosi nu. **Āguṁ nu gāmasmin**ti kiṁ nu antogāme pamāṇātikkantaṁ pāpakammaṁ akāsi, yena aññesaṁ mukhaṁ oloketuṁ avisahanto araññe vicarasi. **Sakkhin**ti mittabhāvaṁ.

Palikhāyāti khaṇitvā. **Bhavalobhajappan**ti bhavalobhasaṅkhātaṁ taṇhaṁ. **Anāsavo jhāyāmī**ti nittaṇho hutvā dvīhi jhānehi jhāyāmi. Pamattabandhūti māraṁ ālapati. So hi yekeci loke pamattā, tesaṁ bandhu.

Sace maggaṁ anubuddhanti yadi tayā maggo anubuddho. **Apehī**ti apayāhi. **Amaccudheyyan**ti maccuno anokāsabhūtaṁ nibbānaṁ. **Pāragāmino**ti yepi pāraṁ gatā, tepi pāragāmino. Yepi pāraṁ gacchissanti, yepi pāraṁ gantukāmā, tepi pāragāmino.

---

1. Khuddakadārakavaṇṇo (Syā)
2. Ciraṁ (Syā)
3. Rajareṇumattampi (Syā)
4. Khu 1. 343 piṭṭhe Suttanipāte.
5. Atigahetvā āgamissāmīti (Sī), abhivādetvā āgamissāmīti (Syā)
6. Apajjhāyanto (Sī)

န ဇာနာမိ၊ သမဏံ ဂေါတမံ ပုစ္ဆိတွာ နိက္ကင်္ခေါ ဘဝိဿာမီ”တိ ခုဒ္ဒကဒါရကဝဏ္ဏီ[၁] ဟုတွာ ဥပသင်္ကမိ။ **နာဓိဂစ္ဆာမီ**တိ န ပဿာမိ။ **သောကပရေတဿာ**တိ သောကေန ဖုဋ္ဌဿ။ **အဘဿထာ**တိ ပါဒပိဋ္ဌိယံ ပတိတာ။ ။ တတိယံ။

၄-သတ္တဝဿာနုဗန္ဓသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၆၀။ စတုတ္ထေ **သတ္တ ဝဿာနီ**တိ ပုရေ ဗောဓိယာ ဆဗ္ဗဿာနိ, ဗောဓိတော ပစ္ဆာ ဧကံ ဝဿံ။ **ဩတာရာပေက္ခော**တိ “သစေ သမဏဿ ဂေါတမဿ ကာယဒွါရာဒီသု ကိဉ္စိဒေဝ အနနုစ္ဆဝိကံ ပဿာမိ၊ စောဒေဿာမိ န”န္တိ ဧဝံ ဝိဝရံ[၂] အပေက္ခမာနော။ **အလဘမာနော**တိ ရထရေဏုမတ္တမ္ပိ[၃] အဝက္ခလိတံ အပဿန္တော။ တေနာဟ—

“သတ္တ ဝဿာနိ ဘဂဝန္တံ၊ အနုဗန္ဓိံ ပဒါပဒံ။
ဩတာရံ နာဓိဂစ္ဆိဿံ၊ သမ္ဗုဒ္ဓဿ သတီမတော”တိ[၄]။

ဥပသင်္ကမီတိ “အဇ္ဇ သမဏံ ဂေါတမံ အတိဂဟေတွာ ဂမိဿာမီ”တိ[၅] ဥပသင်္ကမိ။

ဈာယသီတိ ဈာယန္တော အဝဇ္ဈာယန္တော[၆] နိသိန္နောသီတိ ဝဒတိ။ **ဝိတ္တံ နု ဇိနော**တိ သတံ ဝါ သဟဿံ ဝါ ဇိတောသိ နု။ **အာဂုံ နု ဂါမသ္မိ**န္တိ ကိံ နု အန္တောဂါမေ ပမာဏာတိက္ကန္တံ ပါပကမ္မံ အကာသိ၊ ယေန အညေသံ မုခံ ဩလောကေတုံ အဝိသဟန္တော အရညေ ဝိစရသိ။ **သက္ခိ**န္တိ မိတ္တဘာဝံ။

ပလိခါယာတိ ခဏိတွာ။ **ဘဝလောဘဇပ္ပ**န္တိ ဘဝလောဘသင်္ခါတံ တဏှံ။ **အနာသဝေါ ဈာယာမီ**တိ နိတ္တဏှော ဟုတွာ ဒွီဟိ ဈာနေဟိ ဈာယာမိ။ **ပမတ္တဗန္ဓူ**တိ မာရံ အာလပတိ။ သော ဟိ ယေကေစိ လောကေ ပမတ္တာ၊ တေသံ ဗန္ဓု။

သစေ မဂ္ဂံ အနုဗုဒ္ဓန္တိ ယဒိ တယာ မဂ္ဂေါ အနုဗုဒ္ဓေါ။ **အပေဟီ**တိ အပယာဟိ။ **အမစ္စုဓေယျ**န္တိ မစ္စုနော အနောကာသဘူတံ နိဗ္ဗာနံ။ **ပါရဂါမိနော**တိ ယေပိ ပါရံ ဂတာ၊ တေပိ ပါရဂါမိနော။ ယေပိ ပါရံ ဂစ္ဆိဿန္တိ၊ ယေပိ ပါရံ ဂန္တုကာမာ၊ တေပိ ပါရဂါမိနော။

၁-ခုဒ္ဒကဒါရကဝဏ္ဏော (သျာ)
၂-စိရံ (သျာ)
၃-ရဇရေဏုမတ္တမ္ပိ (သျာ)
၄-ခု ၁-၃၄၃-ပိဋ္ဌေ သုတ္တနိပါတေ။
၅-အတိဂဟေတွာ အာဂမိဿာမီတိ (သီ)၊ အဘိဝါဒေတွာ အာဂမိဿာမီတိ (သျာ)
၆-အပဇ္ဈာယန္တော (သီ)

Visūkāyikānīti māravisūkāni. **Visevitānī**ti viruddhasevitāni, “appamāyu manussānaṁ, accayanti ahorattā”ti vutte “dīghamāyu manussānaṁ, nāccayanti ahorattā”ti-ādīni paṭilomakāraṇāni. **Vipphanditānī**ti[1] tamhi tamhi kāle hatthirājavaṇṇasappavaṇṇādidassanāni. **Nibbejanīyā**ti ukkaṇṭhanīyā.

Anupariyagāti-ādīsu kiñcāpi atītavacanaṁ kataṁ, attho pana vikappavasena veditabbo. Idaṁ vuttaṁ hoti—yathā medavaṇṇaṁ pāsāṇaṁ vāyaso disvā “api nāmettha[2] muduṁ vindeyyāma, api assādo siyā”ti anuparigaccheyya, atha so tattha assādaṁ alabhitvāva vāyaso etto apakkameyya, tato pāsāṇā apagaccheyya, evaṁ mayampi so kāko viya selaṁ Gotamaṁ āsajja assādaṁ vā santhavaṁ vā alabhantā Gotamā[3] nibbinditvā apagacchāma. . Catutthaṁ.

5. Māradhītusuttavaṇṇanā

161. Pañcame **abhāsitvā**ti ettha a-kāro nipātamattaṁ, bhāsitvāti attho. Abhāsayitvātipi[4] pāṭho. **Upasaṅkamiṁsū**ti “gopālakadārakaṁ viya daṇḍakena bhūmiṁ lekhaṁ datvā ativiya dummano hutvā nisinno, ‘kinnu kho kāraṇan’ti pucchitvā jānissāmā”ti upasaṅkamiṁsu.

Socasīticintesi. **Āraññamiva kuñjaran**ti yathā araññato pesitagaṇikārahatthiniyo[5] āraññakaṁ kuñjaraṁ itthikuttadassanena palobhetvā bandhitvā ānayanti, evaṁ ānayissāma. **Māradheyyan**ti tebhūmakavaṭṭaṁ.

Upasaṅkamiṁsūti “tumhe thokaṁ adhivāsetha, mayaṁ taṁ ānessāmā”ti pitaraṁ samassāsetvā upasaṅkamiṁsu. **Uccāvacā**ti nānāvidhā. **Ekasataṁ ekasatan**ti ekekaṁ sataṁ sataṁ katvā. **Kumārivaṇṇasatan**ti iminā nayena kumāri-attabhāvānaṁ sataṁ.

1. Vipphanditāni kānici kānicīti (Sī, Ka)
2. Apettha (Syā)
3. Gotamaṁ (Syā, Ka)
4. Bhāsitvātipi pāṭho (Syā)
5. Araññaṁ tosetvā pesitā gaṇikāhatthiniyo (Sī)

ဝိသူကာယိကာနီတိ မာရဝိသူကာနိ။ **ဝိသေဝိတာနီ**တိ ဝိရုဒ္ဓသေဝိတာနိ၊ “အပ္ပမာယု မနုဿာနံ၊ အစ္စယန္တိ အဟောရတ္တာ”တိ ဝုတ္တေ “ဒီဃမာယု မနုဿာနံ၊ နာစ္စယန္တိ အဟောရတ္တာ”တိအာဒီနိ ပဋိလောမကာရဏာနိ။ **ဝိပ္ဖန္ဒိတာနီ**တိ[1] တမှိ တမှိ ကာလေ ဟတ္ထိရာဇဝဏ္ဏသပ္ပဝဏ္ဏာဒိဒဿနာနိ။ **နိဗ္ဗေဇနီယာ**တိ ဥက္ကဏ္ဌနီယာ။

အနုပရိယဂါတိအာဒီသု ကိဉ္စာပိ အတီတဝစနံ ကတံ၊ အတ္ထော ပန ဝိကပ္ပဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယထာ မေဒဝဏ္ဏံ ပါသာဏံ ဝါယသော ဒိသွာ “အပိ နာမေတ္ထ[2] မုဒုံ ဝိန္ဒေယျာမ၊ အပိ အဿာဒေါ သိယာ”တိ အနုပရိဂစ္ဆေယျ၊ အထ သော တတ္ထ အဿာဒံ အလဘိတွာဝ ဝါယသော ဧတ္တော အပက္ကမေယျ၊ တတော ပါသာဏာ အပဂစ္ဆေယျ၊ ဧဝံ မယမ္ပိ သော ကာကော ဝိယ သေလံ ဂေါတမံ အာသဇ္ဇ အဿာဒံ ဝါ သန္ထဝံ ဝါ အလဘန္တာ ဂေါတမာ[3] နိဗ္ဗိန္ဒိတွာ အပဂစ္ဆာမ။ ။စတုတ္ထံ။

၅-မာရဓီတုသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၆၁။ ပဉ္စမေ **အဘာသိတွာ**တိ ဧတ္ထ အ-ကာရော နိပါတမတ္တံ၊ ဘာသိတွာတိ အတ္ထော။ အဘာသယိတွာတိပိ[4] ပါဌော။ **ဥပသင်္ကမိံသူ**တိ “ဂေါပါလကဒါရကံ ဝိယ ဒဏ္ဍကေန ဘူမိံ လေခံ ဒတွာ အတိဝိယ ဒုမ္မနော ဟုတွာ နိသိန္နော၊ ‘ကိန္နု ခေါ ကာရဏ’န္တိ ပုစ္ဆိတွာ ဇာနိဿာမာ”တိ ဥပသင်္ကမိံသု။

သောစသီတိ စိန္တေသိ။ **အာရညမိဝ ကုဉ္ဇရ**န္တိ ယထာ အရညတော ပေသိတဂဏိကာရဟတ္ထိနိယော[5] အာရညကံ ကုဉ္ဇရံ ဣတ္ထိကုတ္တဒဿနေန ပလောဘေတွာ ဗန္ဓိတွာ အာနယန္တိ၊ ဧဝံ အာနယိဿာမ။ **မာရဓေယျ**န္တိ တေဘူမကဝဋ္ဋံ။

ဥပသင်္ကမိံသူတိ “တုမှေ ထောကံ အဓိဝါသေထ၊ မယံ တံ အာနေဿာမာ”တိ ပိတရံ သမဿာသေတွာ ဥပသင်္ကမိံသု။ **ဥစ္စာဝစာ**တိ နာနာဝိဓာ။ **ဧကသတံ ဧကသတ**န္တိ ဧကေကံ သတံ သတံ ကတွာ။ **ကုမာရိဝဏ္ဏသတ**န္တိ ဣမိနာ နယေန ကုမာရိအတ္တဘာဝါနံ သတံ။

၁-ဝိပ္ဖန္ဒိတာနိ ကာနိစိ ကာနိစီတိ (သီ၊ က)
၂-အပေတ္ထ (သျာ)
၃-ဂေါတမံ (သျာ၊ က)
၄-ဘာသိတွာတိပိ ပါဌော (သျာ)
၅-အရညံ တောသေတွာ ပေသိတာ ဂဏိကာဟတ္ထိနိယော (သီ)

Atthassa pattiṁ hadayassa santintidvīhipi padehi arahattameva kathesi. **Senan**ti kilesasenaṁ. Sā hi piyarūpasātarūpā nāma. **Ekohaṁ jhāyan**ti eko ahaṁ jhāyanto. **Sukhamanubodhin**ti arahattasukhaṁ anubujjhiṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti—piyarūpaṁ sātarūpaṁ senaṁ jinitvā ahaṁ eko jhāyanto "atthassa pattiṁ hadayassa santin"ti saṅkhaṁ gataṁ arahattasukhaṁ anubujjhiṁ, tasmā janena mittasanthavaṁ na karomi, teneva ca me kāraṇena kenaci saddhiṁ sakkhī na sampajjatīti.

Kathaṁvihārībahuloti katamena vihārena bahulaṁ viharanto. **Aladdhā**ti alabhitvā. **Yo**ti nipātamattaṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti—katamena jhānena bahulaṁ jhāyantaṁ taṁ puggalaṁ kāmasaññā alabhitvāva paribāhirā[1] hontīti.

Passaddhakāyoti catutthajjhānena assāsapassāsakāyassa passaddhattā passaddhakāyo. **Suvimuttacitto**ti arahattaphalavimuttiyā suṭṭhu vimuttacitto. **Asaṅkharāno**ti tayo kammābhisaṅkhāre anabhisaṅkharonto. **Anoko**ti anālayo. **Aññāya dhamman**ti catusaccadhammaṁ jānitvā. **Avitakkajhāyī**ti avitakkena catutthajjhānena jhāyanto. **Na kuppatī**ti-ādīsu dosena na kuppati, rāgena na sarati, mohena na thīno. Imesu tīsu mūlakilesesu gahitesu diyaḍḍhakilesasahassaṁ gahitameva hoti. Paṭhamapadena vā byāpādanīvaraṇaṁ gahitaṁ, dutiyena kāmacchandanīvaraṇaṁ, tatiyena thinaṁ ādiṁ katvā sesanīvaraṇāni. Iti iminā nīvaraṇappahānena khīṇāsavaṁ dasseti.

Pañcoghatiṇṇoti pañcadvārikaṁ kilesoghaṁ tiṇṇo. **Chaṭṭhan**ti manodvārikampi chaṭṭhaṁ kilesoghaṁ atari. Pañcoghaggahaṇena vā pañcorambhāgiyāni saṁyojanāni, chaṭṭhaggahaṇena pañcuddhambhāgiyāni veditabbāni. **Gaṇasaṁghacārī**ti gaṇeca saṁghe ca caratīti Satthā gaṇasaṁghacārī nāma. **Addhā carissantī**ti aññepi saddhā[2] bahujanā ekaṁsena carissanti. **Ayan**ti ayaṁ Satthā. **Anoko**ti anālayo.

1. Paribāhirā aparikkhārā (Syā)
2. Addhā aññepi (Sī)

အတ္ထဿ ပတ္တိံ ဟဒယဿ သန္တိန္တိ ဒွီဟိပိ ပဒေဟိ အရဟတ္တမေဝ ကထေသိ။ **သေန**န္တိ ကိလေသသေနံ။ သာ ဟိ ပိယရူပသာတရူပါ နာမ။ **ဧကောဟံ ဈာယ**န္တိ ဧကော အဟံ ဈာယန္တော။ **သုခမနုဗောဓိ**န္တိ အရဟတ္တသုခံ အနုဗုဇ္ဈိံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ပိယရူပံ သာတရူပံ သေနံ ဇိနိတွာ အဟံ ဧကော ဈာယန္တော "အတ္ထဿ ပတ္တိံ ဟဒယဿ သန္တိ"န္တိ သင်္ခံ ဂတံ အရဟတ္တသုခံ အနုဗုဇ္ဈိံ၊ တသ္မာ ဇနေန မိတ္တသန္ထဝံ န ကရောမိ၊ တေနေဝ စ မေ ကာရဏေန ကေနစိ သဒ္ဓိံ သက္ခီ န သမ္ပဇ္ဇတီတိ။

ကထံဝိဟာရီဗဟုလောတိ ကတမေန ဝိဟာရေန ဗဟုလံ ဝိဟရန္တော။ **အလဒ္ဓါ**တိ အလဘိတွာ။ **ယော**တိ နိပါတမတ္တံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ကတမေန ဈာနေန ဗဟုလံ ဈာယန္တံ တံ ပုဂ္ဂလံ ကာမသညာ အလဘိတွာဝ ပရိဗာဟိရာ[1] ဟောန္တီတိ။

ပဿဒ္ဓကာယောတိ စတုတ္ထဇ္ဈာနေန အဿာသပဿာသကာယဿ ပဿဒ္ဓတ္တာ ပဿဒ္ဓကာယော။ **သုဝိမုတ္တစိတ္တော**တိ အရဟတ္တဖလဝိမုတ္တိယာ သုဋ္ဌု ဝိမုတ္တစိတ္တော။ **အသင်္ခရာနော**တိ တယော ကမ္မာဘိသင်္ခါရေ အနဘိသင်္ခရောန္တော။ **အနောကော**တိ အနာလယော။ **အညာယ ဓမ္မ**န္တိ စတုသစ္စဓမ္မံ ဇာနိတွာ။ **အဝိတက္ကဈာယီ**တိ အဝိတက္ကေန စတုတ္ထဇ္ဈာနေန ဈာယန္တော။ **န ကုပ္ပတီ**တိ-အာဒီသု ဒေါသေန န ကုပ္ပတိ၊ ရာဂေန န သရတိ၊ မောဟေန န ထီနော။ ဣမေသု တီသု မူလကိလေသေသု ဂဟိတေသု ဒိယဍ္ဎကိလေသသဟဿံ ဂဟိတမေဝ ဟောတိ။ ပဌမပဒေန ဝါ ဗျာပါဒနီဝရဏံ ဂဟိတံ၊ ဒုတိယေန ကာမစ္ဆန္ဒနီဝရဏံ၊ တတိယေန ထိနံ အာဒိံ ကတွာ သေသနီဝရဏာနိ။ ဣတိ ဣမိနာ နီဝရဏပ္ပဟာနေန ခီဏာသဝံ ဒဿေတိ။

ပဉ္စောဃတိဏ္ဏောတိ ပဉ္စဒွါရိကံ ကိလေသောဃံ တိဏ္ဏော။ **ဆဋ္ဌ**န္တိ မနောဒွါရိကမ္ပိ ဆဋ္ဌံ ကိလေသောဃံ အတရိ။ ပဉ္စောဃဂ္ဂဟဏေန ဝါ ပဉ္စောရမ္ဘာဂိယာနိ သံယောဇနာနိ, ဆဋ္ဌဂ္ဂဟဏေန ပဉ္စုဒ္ဓမ္ဘာဂိယာနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ **ဂဏသံဃစာရီ**တိ ဂဏေ စ သံဃေ စ စရတီတိ သတ္ထာ ဂဏသံဃစာရီ နာမ။ **အဒ္ဓါ စရိဿန္တီ**တိ အညေပိ သဒ္ဓါ[2] ဗဟုဇနာ ဧကံသေန စရိဿန္တိ။ **အယ**န္တိ အယံ သတ္ထာ။ **အနောကော**တိ အနာလယော။

၁-ပရိဗာဟိရာ အပရိက္ခာရာ (သျာ)
၂-အဒ္ဓါ အညေပိ (သီ)

Acchejja nessatīti acchinditvā nayissati, maccurājassa hatthato acchinditvā nibbānapāraṁ nayissatīti vuttaṁ hoti. **Nayamānānan**ti nayamānesu.

Selaṁva sirasūhacca, pātāle gādhamesathāti mahantaṁ kūṭāgārappamāṇaṁ silaṁ sīse ṭhapetvā pātāle patiṭṭhagavesanaṁ viya. **Khāṇuṁva urasāsajjā**ti urasi khāṇuṁ paharitvā viya. **Apethā**ti apagacchatha. Imasmiṁ ṭhāne saṅgītikārā “idamavocā”ti desanaṁ niṭṭhapetvā **daddallamānā**ti gāthaṁ āhaṁsu. Tattha **daddallamānā**ti ativiya jalamānā sobhamānā. **Āgañchun**ti āgatā. **Panudī**ti nīhari. **Tūlaṁ bhaṭṭhaṁva māluto**ti yathā phalato bhaṭṭhaṁ simbalitūlaṁ vā poṭakitūlaṁ vā vāto panudati nīharati, evaṁ panudīti. . Pañcamaṁ.

Tatiyo vaggo.

Mārasaṁyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

အစ္ဆေဇ္ဇ နေဿတီတိ အစ္ဆိန္ဒိတွာ နယိဿတိ၊ မစ္စုရာဇဿ ဟတ္ထတော အစ္ဆိန္ဒိတွာ နိဗ္ဗာနပါရံ နယိဿတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **နယမာနာန**န္တိ နယမာနေသု။

သေလံဝ သိရသူဟစ္စ၊ ပါတာလေ ဂါဓမေသထာတိ မဟန္တံ ကူဋာဂါရပ္ပမာဏံ သိလံ သီသေ ဌပေတွာ ပါတာလေ ပတိဋ္ဌဂဝေသနံ ဝိယ။ **ခါဏုံဝ ဥရသာသဇ္ဇာ**တိ ဥရသိ ခါဏုံ ပဟရိတွာ ဝိယ။ **အပေထာ**တိ အပဂစ္ဆထ။ ဣမသ္မိံ ဌာနေ သင်္ဂီတိကာရာ “ဣဒမဝေါစာ”တိ ဒေသနံ နိဋ္ဌပေတွာ **ဒဒ္ဒလ္လမာနာ**တိ ဂါထံ အာဟံသု။ တတ္ထ **ဒဒ္ဒလ္လမာနာ**တိ အတိဝိယ ဇလမာနာ သောဘမာနာ။ **အာဂဉ္ဆု**န္တိ အာဂတာ။ **ပနုဒီ**တိ နီဟရိ။ **တူလံ ဘဋ္ဌံဝ မာလုတော**တိ ယထာ ဖလတော ဘဋ္ဌံ သိမ္ဗလိတူလံ ဝါ ပေါဋကိတူလံ ဝါ ဝါတော ပနုဒတိ နီဟရတိ၊ ဧဝံ ပနုဒီတိ။ ။ပဉ္စမံ။

တတိယော ဝဂ္ဂေါ။

မာရသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

5. Bhikkhunīsaṁyutta

1. Āḷavikāsuttavaṇṇanā

162. Bhikkhunīsaṁyuttassa paṭhame **āḷavikā**ti Āḷaviyaṁ jātā Āḷavinagaratoyeva ca nikkhamma pabbajitā. **Andhavanan**ti Kassapasammāsambuddhassa cetiye navakammatthāta dhanaṁ samādapetvā āgacchantassa Yasodharassa nāma dhammabhāṇakassa ariyapuggalassa akkhīni uppāṭetvā tattheva akkhibhedappattehi pañcahi corasatehi nivutthattā tato paṭṭhāya “Andhavanan”ti saṅkhaṁ gataṁ vanaṁ. Taṁ kira sāvatthito dakkhiṇapasse gāvutamatte hoti rājārakkhāya guttaṁ. Tattha pavivekakāmā bhikkhū ca bhikkhuniyo ca gacchanti. Tasmā ayampi kāyavivekatthinī[1] yena taṁ vanaṁ, tenupasaṅkami. **Nissaraṇan**ti nibbānaṁ. **Paññāyā**ti paccavekkhaṇañāṇena. **Na tvaṁ jānāsi taṁ padan**ti tvaṁ etaṁ nibbānapadaṁ vā nibbānagāmimaggapadaṁ vā na jānāsi. **Sattisūlūpamā**ti vinivijjhanatthena sattisūlasadisā. **Khandhāsaṁ adhikuṭṭanā**ti khandhā tesaṁ adhikuṭṭanabhaṇḍikā. . Paṭhamaṁ.

2. Somāsuttavaṇṇanā

163. Dutiye **ṭhānan**ti arahattaṁ. **Durabhisambhavan**ti duppasahaṁ. **Dvaṅgulapaññāyā**ti parittapaññāya. Yasmā vā dvīhi aṅgulehi kappāsavaṭṭiṁ gahetvā suttaṁ kantanti, tasmā itthī “dvaṅgulapaññā”ti vuccati. **Ñāṇamhi vattamānamhī**ti phalasamāpattiñāṇe pavattamāne. **Dhammaṁ vipassato**ti catusaccadhammaṁ vipassantassa, pubbabhāge vā vipassanāya ārammaṇabhūtaṁ khandhapañcakameva. **Kiñci vā pana aññasmī**ti aññaṁ vā kiñci “ahaṁ asmī”ti taṇhāmānadiṭṭhivasena yassa siyā. . Dutiyaṁ.

3. Kisāgotamīsuttavaṇṇanā

164. Tatiye **Kisāgotamī**ti appamaṁsalohitatāya kisā, Gotamīti panassā nāmaṁ. Pubbe kira Sāvatthiyaṁ ekasmiṁ kule[2] asītikoṭidhanaṁ sabbaṁ aṅgārāva jātaṁ[3]. Kuṭumbiko “aṅgārajātāni[4]

1. Āḷavikā vivekatthikinī (Syā), kayavivekatthikinī(Ka)
2. Kulaghare (Sī, Syā)
3. Aṅgāraṁva jātaṁ (Syā)
4. Aṅgārā jātāti (Ka)

၅-ဘိက္ခုနီသံယုတ္တ

၁-အာဠဝိကာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၆၂။ ဘိက္ခုနီသံယုတ္တဿ ပဌမေ **အာဠဝိကာ**တိ အာဠဝိယံ ဇာတာ အာဠဝိနဂရတောယေဝ စ နိက္ခမ္မ ပဗ္ဗဇိတာ။ **အန္ဓဝန**န္တိ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ စေတိယေ နဝကမ္မတ္ထာယ ဓနံ သမာဒပေတွာ အာဂစ္ဆန္တဿ ယသောဓရဿ နာမ ဓမ္မဘာဏကဿ အရိယပုဂ္ဂလဿ အက္ခီနိ ဥပ္ပါဋေတွာ တတ္ထေဝ အက္ခိဘေဒပ္ပတ္တေဟိ ပဉ္စဟိ စောရသတေဟိ နိဝုတ္ထတ္တာ တတော ပဋ္ဌာယ “အန္ဓဝန”န္တိ သင်္ခံ ဂတံ ဝနံ။ တံ ကိရ သာဝတ္ထိတော ဒက္ခိဏပဿေ ဂါဝုတမတ္တေ ဟောတိ ရာဇာရက္ခာယ ဂုတ္တံ။ တတ္ထ ပဝိဝေကကာမာ ဘိက္ခူ စ ဘိက္ခုနိယော စ ဂစ္ဆန္တိ။ တသ္မာ အယမ္ပိ ကာယဝိဝေကတ္ထိနီ[1] ယေန တံ ဝနံ၊ တေနုပသင်္ကမိ။ **နိဿရဏ**န္တိ နိဗ္ဗာနံ။ **ပညာယာ**တိ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏေန။ **န တွံ ဇာနာသိ တံ ပဒ**န္တိ တွံ ဧတံ နိဗ္ဗာနပဒံ ဝါ နိဗ္ဗာနဂါမိမဂ္ဂပဒံ ဝါ န ဇာနာသိ။ **သတ္တိသူလူပမာ**တိ ဝိနိဝိဇ္ဈနတ္ထေန သတ္တိသူလသဒိသာ။ **ခန္ဓာသံ အဓိကုဋ္ဋနာ**တိ ခန္ဓာ တေသံ အဓိကုဋ္ဋနဘဏ္ဍိကာ။ ။ပဌမံ။

၂-သောမာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၆၃။ ဒုတိယေ **ဌာန**န္တိ အရဟတ္တံ။ **ဒုရဘိသမ္ဘဝ**န္တိ ဒုပ္ပသဟံ။ **ဒွင်္ဂုလပညာယာ**တိ ပရိတ္တပညာယ။ ယသ္မာ ဝါ ဒွီဟိ အင်္ဂုလေဟိ ကပ္ပါသဝဋ္ဋိံ ဂဟေတွာ သုတ္တံ ကန္တန္တိ၊ တသ္မာ ဣတ္ထီ “ဒွင်္ဂုလပညာ”တိ ဝုစ္စတိ။ **ဉာဏမှိ ဝတ္တမာနမှီ**တိ ဖလသမာပတ္တိဉာဏေ ပဝတ္တမာနေ။ **ဓမ္မံ ဝိပဿတော**တိ စတုသစ္စဓမ္မံ ဝိပဿန္တဿ၊ ပုဗ္ဗဘာဂေ ဝါ ဝိပဿနာယ အာရမ္မဏဘူတံ ခန္ဓပဉ္စကမေဝ။ **ကိဉ္စိ ဝါ ပန အညသ္မီ**တိ အညံ ဝါ ကိဉ္စိ ‘‘အဟံ အသ္မီ’’တိ တဏှာမာနဒိဋ္ဌိဝသေန ယဿ သိယာ။ ။ဒုတိယံ။

၃-ကိသာဂေါတမီသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၆၄။ တတိယေ **ကိသာဂေါတမီ**တိ အပ္ပမံသလောဟိတတာယ ကိသာ၊ ဂေါတမီတိ ပနဿာ နာမံ။ ပုဗ္ဗေ ကိရ သာဝတ္ထိယံ ဧကသ္မိံ ကုလေ[2] အသီတိကောဋိဓနံ သဗ္ဗံ အင်္ဂါရာဝ ဇာတံ[3]။ ကုဋုမ္ဗိကော “အင်္ဂါရဇာတာနိ[4]

၁-အာဠဝိကာ ဝိဝေကတ္ထိကိနီ (သျာ)၊ ကာယဝိဝေကတ္ထိကိနီ (က)
၂-ကုလဃရေ (သီ၊ သျာ)
၃-အင်္ဂါရံဝ ဇာတံ (သျာ)
၄-အင်္ဂါရာ ဇာတာတိ (က)

anīharitvā[1] “avassaṁ koci puññavā bhavissati, tassa puññena puna pākatikaṁ bhavissatī”ti suvaṇṇahiraññassa cāṭiyo pūretvā āpaṇe ṭhapetvā samīpe nisīdi. Athekā duggatakulassa dhītā “aḍḍhamāsakaṁ gahetvā dārusākaṁ āharissāmī”ti vīthiṁ gatā taṁ disvā kuṭumbikaṁ āha “āpaṇe tāva dhanaṁ ettakaṁ, gehe kittakaṁ bhavissatī”ti. Kiṁ disvā amma evaṁ kathesīti. Imaṁ hiraññasuvaṇṇanti. So “puññavatī esā bhavissatī”ti tassā vasanaṭṭhānaṁ pucchitvā āpaṇe bhaṇḍaṁ paṭisāmetvā tassā mātāpitaro upasaṅkamitvā evamāha “amhākaṁ gehe vayappatto dārako atthi, tassetaṁ dārikaṁ dethā”ti. Kiṁ sāmi duggatehi saddhiṁ keḷiṁ karosīti. Mittasanthavo nāma duggatehipi saddhiṁ hoti, detha naṁ, kuṭumbasāminī bhavissatīti naṁ gahetvā gharaṁ ānesi[2]. Sā saṁvāsamanvāya puttaṁ vijātā. Putto padasā āhiṇḍanakāle kālamakāsi. Sā duggatakule uppajjitvā mahākulaṁ gantvāpi “puttavināsaṁ pattāmhī”ti uppannabalavasokā puttassa sarīrakiccaṁ vāretvā taṁ matakaḷevaraṁ ādāya nagare vippalapantī carati.

Ekadivasaṁ mahatiyā Buddhavīthiyā Dasabalassa santikaṁ gantvā “puttassa me arogabhāvatthāha bhesajjaṁ detha Bhagavā”ti āha. Gaccha Sāvatthiṁ āhiṇḍitvā yasmiṁ gehe matapubbo natthi, tato siddhatthakaṁ āhara, puttassa te bhesajjaṁ bhavissatīti. Sā nagaraṁ pavisitvā dhuragehato paṭṭhāya Bhagavatā vuttanayena gantvā siddhatthakaṁ yācantī ghare ghare “kuto tvaṁ evarūpaṁ gharaṁ passissasī”ti vuttā katipayāni gehāni āhiṇḍitvā “sabbesampi kirāyaṁ dhammatā, na mayhaṁ puttassevā”ti sālāyaṁ chavaṁ chaḍḍetvā pabbajjaṁ yāci. Satthā “imaṁ pabbājetū”ti bhikkhuni-upassayaṁ pesesi. Sā khuraggeyeva arahattaṁ pāpuṇi. Imaṁ theriṁ sandhāya “atha kho Kisāgotamī”ti vuttaṁ.

Ekamāsīti ekā āsi. **Rudammukhī**ti rudamānamukhī viya. **Accantaṁ mataputtāmhī**ti ettha antaṁ atītaṁ accantaṁ, bhāvanapuṁsakametaṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti—yathā puttamaraṇaṁ antaṁ atītaṁ hoti, evaṁ mataputtā ahaṁ, idāni mama puna puttamaraṇaṁ nāma natthi. **Purisā etadantikā**ti purisāpi me

1. Āharitvā (Sī) 2. Abhinesi (Sī), atiharati (Ka)

အနီဟရိတွာ[၁] "အဝဿံ ကောစိ ပုညဝါ ဘဝိဿတိ၊ တဿ ပုညေန ပုန ပါကတိကံ ဘဝိဿတီ"တိ သုဝဏ္ဏဟိရညဿ စာဋိယော ပူရေတွာ အာပဏေ ဌပေတွာ သမီပေ နိသီဒိ။ အထေကာ ဒုဂ္ဂတကုလဿ ဓီတာ "အဍ္ဎမာသကံ ဂဟေတွာ ဒါရုသာကံ အာဟရိဿာမီ"တိ ဝီထိံ ဂတာ တံ ဒိသွာ ကုဋုမ္ဗိကံ အာဟ "အာပဏေ တာဝ ဓနံ ဧတ္တကံ၊ ဂေဟေ ကိတ္တကံ ဘဝိဿတီ"တိ။ ကိံ ဒိသွာ အမ္မ ဧဝံ ကထေသီတိ။ ဣမံ ဟိရညသုဝဏ္ဏန္တိ။ သော "ပုညဝတီ ဧသာ ဘဝိဿတီ"တိ တဿာ ဝသနဋ္ဌာနံ ပုစ္ဆိတွာ အာပဏေ ဘဏ္ဍံ ပဋိသာမေတွာ တဿာ မာတာပိတရော ဥပသင်္ကမိတွာ ဧဝမာဟ "အမှာကံ ဂေဟေ ဝယပ္ပတ္တော ဒါရကော အတ္ထိ၊ တဿေတံ ဒါရိကံ ဒေထာ"တိ။ ကိံ သာမိ ဒုဂ္ဂတေဟိ သဒ္ဓိံ ကေဠိံ ကရောသီတိ။ မိတ္တသန္ထဝေါ နာမ ဒုဂ္ဂတေဟိပိ သဒ္ဓိံ ဟောတိ၊ ဒေထ နံ၊ ကုဋုမ္ဗသာမိနီ ဘဝိဿတီတိ နံ ဂဟေတွာ ဃရံ အာနေသိ[၂]။ သာ သံဝါသမန္ဝာယ ပုတ္တံ ဝိဇာတာ။ ပုတ္တော ပဒသာ အာဟိဏ္ဍနကာလေ ကာလမကာသိ။ သာ ဒုဂ္ဂတကုလေ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ မဟာကုလံ ဂန္တွာပိ "ပုတ္တဝိနာသံ ပတ္တာမှီ"တိ ဥပ္ပန္နဗလဝသောကာ ပုတ္တဿ သရီရကိစ္စံ ဝါရေတွာ တံ မတကဠေဝရံ အာဒါယ နဂရေ ဝိပ္ပလပန္တီ စရတိ။

ဧကဒိဝသံ မဟတိယာ ဗုဒ္ဓဝီထိယာ ဒသဗလဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ "ပုတ္တဿ မေ အရောဂဘာဝတ္ထာယ ဘေသဇ္ဇံ ဒေထ ဘဂဝါ"တိ အာဟ။ ဂစ္ဆ သာဝတ္ထိံ အာဟိဏ္ဍိတွာ ယသ္မိံ ဂေဟေ မတပုဗ္ဗော နတ္ထိ၊ တတော သိဒ္ဓတ္ထကံ အာဟရ၊ ပုတ္တဿ တေ ဘေသဇ္ဇံ ဘဝိဿတီတိ။ သာ နဂရံ ပဝိသိတွာ ဓုရဂေဟတော ပဋ္ဌာယ ဘဂဝတာ ဝုတ္တနယေန ဂန္တွာ သိဒ္ဓတ္ထကံ ယာစန္တီ ဃရေ ဃရေ "ကုတော တွံ ဧဝရူပံ ဃရံ ပဿိဿသီ"တိ ဝုတ္တာ ကတိပယာနိ ဂေဟာနိ အာဟိဏ္ဍိတွာ "သဗ္ဗေသမ္ပိ ကိရာယံ ဓမ္မတာ, န မယှံ ပုတ္တဿေဝါ"တိ သာလာယံ ဆဝံ ဆဍ္ဍေတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိ။ သတ္ထာ "ဣမံ ပဗ္ဗာဇေတူ"တိ ဘိက္ခုနိ-ဥပဿယံ ပေသေသိ။ သာ ခုရဂ္ဂေယေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ ဣမံ ထေရိံ သန္ဓာယ "အထ ခေါ ကိသာဂေါတမီ"တိ ဝုတ္တံ။

ဧကမာသီတိ ဧကာ အာသိ။ **ရုဒမ္မုခီ**တိ ရုဒမာနမုခီ ဝိယ။ **အစ္စန္တံ မတပုတ္တာမှီ**တိ ဧတ္ထ အန္တံ အတီတံ အစ္စန္တံ၊ ဘာဝနပုံသကမေတံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယထာ ပုတ္တမရဏံ အန္တံ အတီတံ ဟောတိ၊ ဧဝံ မတပုတ္တာ အဟံ၊ ဣဒါနိ မမ ပုန ပုတ္တမရဏံ နာမ နတ္ထိ။ **ပုရိသာ ဧတဒန္တိကာ**တိ ပုရိသာပိ မေ

၁-အာဟရိတွာ (သီ) ၂-အဘိနေသိ (သီ)၊ အတိဟရတိ (က)

etadantikāva. Yo me puttamaraṇassa anto, purisānampi me esevanto, abhabbā ahaṁ idāni purisaṁ gavesituntī. **Sabbattha vihatā nandī**ti sabbesu khandhāyatanadhātubha-vayonigatiṭhitinivāsesu mama taṇhānandī vihatā. **Tamokkhandho**ti avijjākhandho. **Padālito**ti ñāṇena bhinno. . Tatiyaṁ.

4. Vijayāsuttavaṇṇanā

165. Catutthe **pañcaṅgikenā**ti ātataṁ vitataṁ ātatavitataṁ ghanaṁ susiranti evaṁ pañcaṅgasamannāgatena. **Niyyātayāmi tuyhevā**ti sabbe tuyhaṁyeva demi. **Nāhaṁ tenatthikā**ti nāhaṁ tena atthikā. **Pūtikāyenā**ti suvaṇṇavaṇṇopi kāyo niccaṁ uggharitapaggharitaṭṭhena pūtikāyova, tasmā evamāha. **Bhindanenā**ti bhijjanasabhāvena. **Pabhaṅgunā**ti cuṇṇavicuṇṇaṁ āpajjanadhammena. **Aṭṭīyāmī**ti aṭṭā pīḷitā homi. **Harāyāmī**ti lajjāmi. **Santā samāpattī**ti aṭṭhavidhā lokiyasamāpatti ārammaṇasantatāya aṅgasantatāya ca santāti vuttā. **Sabbatthā**ti sabbesu rūpārūpabhavesu, tesaṁ dvinnaṁ bhavānaṁ gahitattā gahite kāmabhave aṭṭhasu ca samāpattīsūti etesu sabbesu ṭhānesu mayhaṁ avijjātamo vihatoti vadati. . Catutthaṁ.

5. Uppalavaṇṇāsuttavaṇṇanā

166. Pañcame **supupphitaggan**ti aggato paṭṭhāya suṭṭhu pupphitaṁ sālarukkhaṁ. **Na catthi te dutiyā vaṇṇadhātū**ti tava vaṇṇadhātusadisā dutiyā vaṇṇadhātu natthi, tayā sadisā aññā bhikkhunī natthīti vadati. **Idhāgatā tādisikā bhaveyyu**nti yathā tvaṁ idhāgatā kiñci santhavaṁ vā sinehaṁ vā na labhasi, evamevaṁ tepi tayāva sadisā bhaveyyuṁ. **Pakhumantarikāya**nti dvinnaṁ akkhīnaṁ majjhe nāsavaṁsepi tiṭṭhantiṁ maṁ na passasi. **Vasībhūtamhī**ti vasībhūtā asmi. . Pañcamaṁ.

6. Cālāsuttavaṇṇanā

167. Chaṭṭhe **ko nu taṁ idamādapayī**ti ko nu mandabuddhi bālo taṁ evaṁ gāhāpesi. **Pariklesa**nti aññampi nānappakāraṁ upaddavaṁ. Idāni yaṁ māro

တေဒန္တိကာဝ။ ယော မေ ပုတ္တမရဏဿ အန္တော၊ ပုရိသာနမ္ပိ မေ ဧသေဝန္တော၊ အဘဗ္ဗာ အဟံ ဣဒါနိ ပုရိသံ ဂဝေသိတုန္တိ။ **သဗ္ဗတ္ထ ဝိဟတာ နန္ဒီ**တိ သဗ္ဗေသု ခန္ဓာယတနဓာတုဘဝယောနိဂတိဋ္ဌိတိနိဝါသေသု မမ တဏှာနန္ဒီ ဝိဟတာ။ **တမောက္ခန္ဓော**တိ အဝိဇ္ဇာခန္ဓော။ **ပဒါလိတော**တိ ဉာဏေန ဘိန္နော။ ။တတိယံ။

၄-ဝိဇယာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၆၅။ စတုတ္ထေ **ပဉ္စင်္ဂိကေနာ**တိ အာတတံ ဝိတတံ အာတတဝိတတံ ဃနံ သုသိရန္တိ ဧဝံ ပဉ္စင်္ဂသမန္နာဂတေန။ **နိယျာတယာမိ တုယှေဝါ**တိ သဗ္ဗေ တုယှံယေဝ ဒေမိ။ **နာဟံ တေနတ္ထိကာ**တိ နာဟံ တေန အတ္ထိကာ။ **ပူတိကာယေနာ**တိ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏောပိ ကာယော နိစ္စံ ဥဂ္ဃရိတပဂ္ဃရိတဋ္ဌေန ပူတိကာယောဝ၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ **ဘိန္ဒနေနာ**တိ ဘိဇ္ဇနသဘာဝေန။ **ပဘင်္ဂုနာ**တိ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏံ အာပဇ္ဇနဓမ္မေန။ **အဋ္ဋီယာမီ**တိ အဋ္ဋာ ပီဠိတာ ဟောမိ။ **ဟရာယာမီ**တိ လဇ္ဇာမိ။ **သန္တာ သမာပတ္တီ**တိ အဋ္ဌဝိဓာ လောကိယသမာပတ္တိ အာရမ္မဏသန္တတာယ အင်္ဂသန္တတာယ စ သန္တာတိ ဝုတ္တာ။ **သဗ္ဗတ္ထာ**တိ သဗ္ဗေသု ရူပါရူပဘဝေသု၊ တေသံ ဒွိန္နံ ဘဝါနံ ဂဟိတတ္တာ ဂဟိတေ ကာမဘဝေ အဋ္ဌသု စ သမာပတ္တီသူတိ ဧတေသု သဗ္ဗေသု ဌာနေသု မယှံ အဝိဇ္ဇာတမော ဝိဟတောတိ ဝဒတိ။ ။စတုတ္ထံ။

၅-ဥပ္ပလဝဏ္ဏာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၆၆။ ပဉ္စမေ **သုပုပ္ဖိတဂ္ဂ**န္တိ အဂ္ဂတော ပဋ္ဌာယ သုဋ္ဌု ပုပ္ဖိတံ သာလရုက္ခံ။ **န စတ္ထိ တေ ဒုတိယာ ဝဏ္ဏဓာတူ**တိ တဝ ဝဏ္ဏဓာတုသဒိသာ ဒုတိယာ ဝဏ္ဏဓာတု နတ္ထိ၊ တယာ သဒိသာ အညာ ဘိက္ခုနီ နတ္ထီတိ ဝဒတိ။ **ဣဓာဂတာ တာဒိသိကာ ဘဝေယျု**န္တိ ယထာ တွံ ဣဓာဂတာ ကိဉ္စိ သန္ထဝံ ဝါ သိနေဟံ ဝါ န လဘသိ၊ ဧဝမေဝံ တေပိ တယာဝ သဒိသာ ဘဝေယျုံ။ **ပခုမန္တရိကာယ**န္တိ ဒွိန္နံ အက္ခီနံ မဇ္ဈေ နာသဝံသေပိ တိဋ္ဌန္တိံ မံ န ပဿသိ။ **ဝသီဘူတမှိ**တိ ဝသီဘူတာ အသ္မိ။ ။ပဉ္စမံ။

၆-စာလာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၆၇။ ဆဋ္ဌေ **ကော နု တံ ဣဒမာဒပယီ**တိ ကော နု မန္ဒဗုဒ္ဓိ ဗာလော တံ ဧဝံ ဂါဟာပေသိ။ **ပရိက္လေသ**န္တိ အညမ္ပိ နာနပ္ပကာရံ ဥပဒ္ဒဝံ။ ဣဒါနိ ယံ မာရော

āha “ko nu taṁ idamādapayī”ti, taṁ maddantī “na maṁ andhabālo ādapesi, loke pana aggapuggalo Satthā dhammaṁ desesī”ti dassetuṁ **Buddho**ti-ādimāha. Tattha **sacce nivesayī**ti paramatthasacce nibbāne nivesesi. **Nirodhaṁ appajānantā**ti nirodhasaccaṁ ajānantā. . Chaṭṭhaṁ.

7. Upacālāsuttavaṇṇanā

168. Sattame **enti māravasaṁ punā**ti punappunaṁ maraṇamārakilesamāra-devaputtamārānaṁ vasaṁ āgacchanti. **Padhūpito**ti santāpito. **Agati yattha mārassā**ti yattha tuyhaṁ mārassa agati. **Tatthā**ti tasmiṁ nibbāne. . Sattamaṁ.

8. Sīsupacālāsuttavaṇṇanā

169. Aṭṭhame **samaṇī viya dissasī**ti samaṇisadisā dissasi. **Kimiva carasi momūhā**ti kiṁkāraṇā momūhā viya carasi. **Ito bahiddhā**ti imamhā sāsanā bahi. Pāsaṁ ḍentīti[1] **pāsaṇḍā,** sattānaṁ cittesu diṭṭhipāsaṁ khipantīti attho. Sāsanaṁ pana pāse moceti, tasmā pāsaṇḍoti na vuccati, ito bahiddhāyeva pāsaṇḍā honti. **Pasīdantī**ti saṁsīdanti lagganti.

Idāni “kaṁ nu uddissa muṇḍāsī”ti pañhaṁ kathentī **atthi Sakyakule jāto**ti-ādimāha. Tattha **sabbābhibhū**ti sabbāni khandhāyatanadhātubhavayonigati-ādīni abhibhavitvā ṭhito. Maraṇamārādayo nudi nīharīti **māranudo. Sabbatthamaparājito**ti sabbesu rāgādīsu vā mārayuddhe vā ajito. **Sabbattha mutto**ti sabbesu khandhādīsu mutto. **Asito**ti taṇhādiṭṭhinissayena anissito. **Sabbakammakkhayaṁ patto**ti sabbakammakkhayasaṅkhātaṁ arahattaṁ patto. **Upadhisaṅkhaye**ti upadhisaṅkhayasaṅkhāte nibbāne ārammaṇato vimutto. . Aṭṭhamaṁ.

9. Selāsuttavaṇṇanā

170. Navame **kenidaṁ pakatan**ti kena idaṁ kataṁ. **Bimban**ti attabhāvaṁ sandhāya vadati. **Aghan**ti dukkhapatiṭṭhānattā attabhāvameva vadati. **Hetubhaṅgā**ti hetunirodhena paccayavekallena. . Navamaṁ,

1. Oḍḍentīti (Sī)

အာဟ "ကော နု တံ ဣဒမာဒပယီ"တိ၊ တံ မဒ္ဒန္တီ "န မံ အန္ဓဗာလော အာဒပေသိ၊ လောကေ ပန အဂ္ဂပုဂ္ဂလော သတ္ထာ ဓမ္မံ ဒေသေသီ"တိ ဒဿေတုံ **ဗုဒ္ဓေါ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သစ္စေ နိဝေသယီ**တိ ပရမတ္ထသစ္စေ နိဗ္ဗာနေ နိဝေသေသိ။ **နိရောဓံ အပ္ပဇာနန္တာ**တိ နိရောဓသစ္စံ အဇာနန္တာ။ ။ဆဋ္ဌံ။

၇-ဥပစာလာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၆၈။ သတ္တမေ **ဧန္တိ မာရဝသံ ပုနာ**တိ ပုနပ္ပုနံ မရဏမာရကိလေသမာရ-ဒေဝပုတ္တမာရာနံ ဝသံ အာဂစ္ဆန္တိ။ **ပဓူပိတော**တိ သန္တာပိတော။ **အဂတိ ယတ္ထ မာရဿာ**တိ ယတ္ထ တုယှံ မာရဿ အဂတိ။ **တတ္ထာ**တိ တသ္မိံ နိဗ္ဗာနေ။ ။သတ္တမံ။

၈-သီသုပစာလာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၆၉။ အဋ္ဌမေ **သမဏီ ဝိယ ဒိဿသီ**တိ သမဏိသဒိသာ ဒိဿသိ။ **ကိမိဝ စရသိ မောမူဟာ**တိ ကိံကာရဏာ မောမူဟာ ဝိယ စရသိ။ **ဣတော ဗဟိဒ္ဓါ**တိ ဣမမှာ သာသနာ ဗဟိ။ ပါသံ ဍေန္တီတိ[1] **ပါသဏ္ဍာ၊** သတ္တာနံ စိတ္တေသု ဒိဋ္ဌိပါသံ ခိပန္တီတိ အတ္ထော။ သာသနံ ပန ပါသေ မောစေတိ၊ တသ္မာ ပါသဏ္ဍောတိ န ဝုစ္စတိ၊ ဣတော ဗဟိဒ္ဓါယေဝ ပါသဏ္ဍာ ဟောန္တိ။ **ပသီဒန္တီ**တိ သံသီဒန္တိ လဂ္ဂန္တိ။

ဣဒါနိ "ကံ နု ဥဒ္ဒိဿ မုဏ္ဍာသီ"တိ ပဉှံ ကထေန္တီ **အတ္ထိ သကျကုလေ ဇာတော**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သဗ္ဗာဘိဘူ**တိ သဗ္ဗာနိ ခန္ဓာယတနဓာတု-ဘဝယောနိဂတိအာဒီနိ အဘိဘဝိတွာ ဌိတော။ မရဏမာရာဒယော နုဒိ နီဟရီတိ **မာရနုဒေါ။ သဗ္ဗတ္ထမပရာဇိတော**တိ သဗ္ဗေသု ရာဂါဒီသု ဝါ မာရယုဒ္ဓေ ဝါ အဇိတော။ **သဗ္ဗတ္ထ မုတ္တော**တိ သဗ္ဗေသု ခန္ဓာဒီသု မုတ္တော။ **အသိတော**တိ တဏှာဒိဋ္ဌိနိဿယေန အနိဿိတော။ **သဗ္ဗကမ္မက္ခယံ ပတ္တော**တိ သဗ္ဗကမ္မက္ခယ-သင်္ခါတံ အရဟတ္တံ ပတ္တော။ **ဥပဓိသင်္ခယေ**တိ ဥပဓိသင်္ခယသင်္ခါတေ နိဗ္ဗာနေ အာရမ္မဏတော ဝိမုတ္တော။ ။အဋ္ဌမံ။

၉-သေလာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၇၀။ နဝမေ **ကေနိဒံ ပကတ**န္တိ ကေန ဣဒံ ကတံ။ **ဗိမ္ဗ**န္တိ အတ္တဘာဝံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ **အဃ**န္တိ ဒုက္ခပတိဋ္ဌာနတ္တာ အတ္တဘာဝမေဝ ဝဒတိ။ **ဟေတု-ဘင်္ဂါ**တိ ဟေတုနိရောဓေန ပစ္စယဝေကလ္လေန။ ။နဝမံ။

၁-ဩဍ္ဍေန္တီတိ (သီ)

10. Vajirāsuttavaṇṇanā

171. Dasame **nayidha sattupalabbhatīti** imasmiṁ suddhasaṅkhārapuñje paramatthato satto nāma na upalabbhati. **Khandhesu santesūti** pañcasu khandhesu vijjamānesu tena tenākārena vavatthitesu. **Sammutīti** sattoti samaññāmattameva hoti. **Dukkhanti** pañcakkhandhadukkhaṁ. **Nāññatra dukkhāti** ṭhapetvā dukkhaṁ añño[1] neva sambhoti na nirujjhatīti. . Dasamaṁ.

Bhikkhunīsaṁyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Aññaṁ (Sī)

၁၀-ဝဇိရာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၇၁။ ဒသမေ **နယိဓ သတ္တုပလဗ္ဘတီတိ** ဣမသ္မိံ သုဒ္ဓသင်္ခါရပုဉ္ဇေ ပရမတ္ထတော သတ္တော နာမ န ဥပလဗ္ဘတိ။ **ခန္ဓေသု သန္တေသူတိ** ပဉ္စသု ခန္ဓေသု ဝိဇ္ဇမာနေသု တေန တေနာကာရေန ဝဝတ္ထိတေသု။ **သမ္မုတီတိ** သတ္တောတိ သမညာမတ္တမေဝ ဟောတိ။ **ဒုက္ခန္တိ** ပဉ္စက္ခန္ဓဒုက္ခံ။ **နာညတြ ဒုက္ခာတိ** ဌပေတွာ ဒုက္ခံ အညော[၁] နေဝ သမ္ဘောတိ န နိရုဇ္ဈတီတိ။ ။ဒသမံ။

ဘိက္ခုနီသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-အညံ (သီ)

6. Brahmasaṁyutta

1. Paṭhamavagga

1. Brahmāyācanasuttavaṇṇanā

172. Brahmasaṁyuttassa paṭhame **parivitakko udapādī**ti sabbabuddhānaṁ āciṇṇasamāciṇṇo ayaṁ cetaso vitakko udapādi. Kadā udapādīti? Buddhabhūtassa aṭṭhame sattāhe Rājāyatanamūle Sakkena Devānamindena ābhataṁ dantakaṭṭhañca osadhaharītakañca khāditvā mukhaṁ dhovitvā catūhi lokapālehi upanīte paccagghe selamayapatte Tapussabhallikānaṁ piṇḍapātaṁ paribhuñjitvā puna paccāgantvā Ajapālanigrodhe nisinnamattassa.

Adhigatoti paṭividdho. Dhammoti catusaccadhammo. **Gambhīro**ti uttānapaṭikkhepavacanametaṁ. **Duddaso**ti gambhīrattāva duddaso dukkhena daṭṭhabbo, na sakkā sukhena daṭṭhuṁ. Duddasattāva **duranubodho** dukkhena avabujjhitabbo, na sakkā sukhena avabujjhituṁ. **Santo**ti nibbuto. **Paṇīto**ti atappako. Idaṁ dvayaṁ lokuttarameva sandhāya vuttaṁ. **Atakkāvacaro**ti takkena avacaritabbo ogāhitabbo na hoti, ñāṇeneva avacaritabbo. **Nipuṇo**ti saṇho. **Paṇḍitavedanīyo**ti sammāpaṭipadaṁ paṭipannehi paṇḍitehi veditabbo. **Ālayarāmā**ti sattā pañcasu kāmaguṇesu allīyanti, tasmā te **ālayā**ti vuccanti. Aṭṭhasatataṇhāvicaritāni vā allīyanti, tasmāpi ālayāti vuccanti. Tehi ālayehi ramantīti **ālayarāmā**. Ālayesu ratāti **ālayaratā**. Ālayesu suṭṭhu muditāti **ālayasammuditā**. Yatheva hi susajjitaṁ pupphaphalabharitarukkhādisampannaṁ uyyānaṁ paviṭṭho rājā tāya tāya sampattiyā ramati, sammudito āmoditapamodito[1] hoti, na ukkaṇṭhati, sāyampi nikkhamituṁ na icchati, evamimehipi kāmālayataṇhālayehi sattā ramanti, saṁsāravaṭṭe sammuditā anukkaṇṭhitā vasanti. Tena tesaṁ Bhagavā duvidhaṁ ālayaṁ uyyānabhūmiṁ viya dassento "ālayarāmā"ti-ādimāha.

Tattha **yadidan**ti nipāto, tassa ṭhānaṁ sandhāya "yaṁ idan"ti, paṭiccasamuppādaṁ sandhāya "yo ayan"ti evamattho daṭṭhabbo. **Idappaccayatāpaṭiccasamuppādo**ti

1. Āmoditasammodito (Ka)

၆-ဗြဟ္မသံယုတ္တ

၁-ပဌမဝဂ္ဂ

၁-ဗြဟ္မာယာစနသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၇၂။ ဗြဟ္မသံယုတ္တဿ ပဌမေ **ပရိဝိတက္ကော ဥဒပါဒီ**တိ သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ အာစိဏ္ဏသမာစိဏ္ဏော အယံ စေတသော ဝိတက္ကော ဥဒပါဒိ။ ကဒါ ဥဒပါဒီတိ? ဗုဒ္ဓဘူတဿ အဋ္ဌမေ သတ္တာဟေ ရာဇာယတနမူလေ သက္ကေန ဒေဝါနမိန္ဒေန အာဘတံ ဒန္တကဋ္ဌဉ္စ ဩသဓဟရီတကဉ္စ ခါဒိတွာ မုခံ ဓောဝိတွာ စတူဟိ လောကပါလေဟိ ဥပနီတေ ပစ္စဂ္ဃေ သေလမယပတ္တေ တပုဿဘလ္လိကာနံ ပိဏ္ဍပါတံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ ပုန ပစ္စာဂန္တွာ အဇပါလနိဂြောဓေ နိသိန္နမတ္တဿ။

အဓိဂတောတိ ပဋိဝိဒ္ဓေါ။ **ဓမ္မော**တိ စတုသစ္စဓမ္မော။ **ဂမ္ဘီရော**တိ ဥတ္တာနပဋိက္ခေပဝစနမေတံ။ **ဒုဒ္ဒသော**တိ ဂမ္ဘီရတ္တာဝ ဒုဒ္ဒသော ဒုက္ခေန ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ န သက္ကာ သုခေန ဒဋ္ဌုံ။ ဒုဒ္ဒသတ္တာဝ **ဒုရနုဗောဓော** ဒုက္ခေန အဝဗုဇ္ဈိတဗ္ဗော၊ န သက္ကာ သုခေန အဝဗုဇ္ဈိတုံ။ **သန္တော**တိ နိဗ္ဗုတော။ **ပဏီတော**တိ အတပ္ပကော။ ဣဒံ ဒွယံ လောကုတ္တရမေဝ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ **အတက္ကာဝစရော**တိ တက္ကေန အဝစရိတဗ္ဗော ဩဂါဟိတဗ္ဗော န ဟောတိ၊ ဉာဏေနေဝ အဝစရိတဗ္ဗော။ **နိပုဏော**တိ သဏှော။ **ပဏ္ဍိတဝေဒနီယော**တိ သမ္မာပဋိပဒံ ပဋိပန္နေဟိ ပဏ္ဍိတေဟိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **အာလယရာမာ**တိ သတ္တာ ပဉ္စသု ကာမဂုဏေသု အလ္လီယန္တိ၊ တသ္မာ တေ **အာလယာ**တိ ဝုစ္စန္တိ။ အဋ္ဌသတတဏှာဝိစရိတာနိ ဝါ အလ္လီယန္တိ၊ တသ္မာပိ အာလယာတိ ဝုစ္စန္တိ။ တေဟိ အာလယေဟိ ရမန္တီတိ **အာလယရာမာ**။ အာလယေသု ရတာတိ **အာလယရတာ**။ အာလယေသု သုဋ္ဌု မုဒိတာတိ **အာလယသမ္မုဒိတာ**။ ယထေဝ ဟိ သုသဇ္ဇိတံ ပုပ္ဖဖလဘရိတရုက္ခာဒိသမ္ပန္နံ ဥယျာနံ ပဝိဋ္ဌော ရာဇာ တာယ တာယ သမ္ပတ္တိယာ ရမတိ၊ သမ္မုဒိတော အာမောဒိတပမောဒိတော[1] ဟောတိ၊ န ဥက္ကဏ္ဌတိ၊ သာယမ္ပိ နိက္ခမိတုံ န ဣစ္ဆတိ၊ ဧဝမိမေဟိပိ ကာမာလယတဏှာလယေဟိ သတ္တာ ရမန္တိ၊ သံသာရဝဋ္ဋေ သမ္မုဒိတာ အနုက္ကဏ္ဌိတာ ဝသန္တိ။ တေန တေသံ ဘဂဝါ ဒုဝိဓံ အာလယံ ဥယျာနဘူမိံ ဝိယ ဒဿေန္တော "အာလယရာမာ"တိအာဒိမာဟ။

တတ္ထ **ယဒိဒ**န္တိ နိပါတော၊ တဿ ဌာနံ သန္ဓာယ "ယံ ဣဒ"န္တိ, ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒံ သန္ဓာယ "ယော အယ"န္တိ ဧဝမတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ **ဣဒပ္ပစ္စယတာပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ**တိ

၁-အာမောဒိတသမ္မောဒိတော (က)

imesaṁ paccayā idappaccayā, idappaccayā eva idappaccayatā, idappaccayatā casā paṭiccasamuppādocāti **idappaccayatāpaṭiccasamuppādo.** Saṅkhārādipaccayānaṁ etaṁ adhivacanaṁ. **Sabbasaṅkhārasamatho**ti-ādi sabbaṁ nibbānameva. Yasmā hi taṁ āgamma sabbasaṅkhāravipphanditāni samanti vūpasammanti, tasmā **sabbasaṅkhārasamatho**ti vuccati. Yasmā ca taṁ āgamma sabbe upadhayo paṭinissaṭṭhā honti, sabbā taṇhā khīyanti, sabbe kilesarāgāvirajjanti, sabbaṁ dukkhaṁ nirujjhati, tasmā **sabbūpadhipaṭinissaggo taṇhākkhayo virāgo nirodho**ti vuccati. Yā panesā taṇhā bhavena bhavaṁ, phalena vā saddhiṁ kammaṁ vinati saṁsibbatīti katvā **vānan**ti vuccati, tato nikkhantaṁ vānatoti **nibbānaṁ**. **So mamassa kilamatho**ti yā ajānantānaṁ desanā nāma, so mama kilamatho assa, sā mama vihesā assāti attho. Kāyakilamatho ceva kāyavihesā ca assāti vuttaṁ hoti. Citte pana ubhayampetaṁ Buddhānaṁ natthi. **Apissū**ti anubrūhanatthe nipāto, so "na kevalaṁ ayaṁ parivitakko udapādi, imāpi gāthā paṭibhaṁsū"ti dīpeti. **Anacchariyā**ti anu-acchariyā. **Paṭibhaṁsū**ti paṭibhānasaṅkhātassa ñāṇassa gocarā ahesuṁ, parivitakkayitabbataṁ pāpuṇiṁsu.

Kicchenāti dukkhena, na dukkhāya paṭipadāya[1]. Buddhānaṁ hi cattāropi maggā sukhapaṭipadāva honti. Pāramīpūraṇakāle pana sarāgasadosasamohasseva sato āgatāgatānaṁ yācakānaṁ alaṅkatapaṭiyattaṁ sīsaṁ kantitvā galalohitaṁ nīharitvā su-añjitāni akkhīni uppāṭetvā kulavaṁsappadīpaṁ puttaṁ manāpacāriniṁ bhariyanti evamādīni dentassa aññāni ca khantivādisadisesu attabhāvesu chejjabhejjādīni pāpuṇantassa āgamanīyapaṭipadaṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ. **Halan**ti ettha **ha**-kāro nipātamatto, alanti attho. **Pakāsitun**ti desituṁ, evaṁ kicchena adhigatassa alaṁ desituṁ, pariyattaṁ desituṁ, ko attho desitenāti vuttaṁ hoti. **Rāgadosaparetehī**ti rāgadosaphuṭṭhehi rāgadosānugatehi vā.

Paṭisotagāminti niccādīnaṁ paṭisotaṁ "aniccaṁ dukkhamanattā asubhan"ti evaṁ gataṁ catusaccadhammaṁ. **Rāgarattā**ti kāmarāgena bhavarāgena diṭṭhirāgena ca rattā. **Na dakkhantī**ti aniccaṁ dukkhamanattā asubhanti iminā sabhāvena na

1. Kicchenāti dukkhāya paṭipadāya (Sī, Syā)

ဣမေသံ ပစ္စယာ ဣဒပ္ပစ္စယာ၊ ဣဒပ္ပစ္စယာ ဧဝ ဣဒပ္ပစ္စယတာ၊ ဣဒပ္ပစ္စယတာ စ သာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ စာတိ **ဣဒပ္ပစ္စယတာပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ**။ သင်္ခါရာဒိပစ္စယာနံ ဧတံ အဓိဝစနံ။ **သဗ္ဗသင်္ခါရသမထော**တိအာဒိ သဗ္ဗံ နိဗ္ဗာနမေဝ။ ယသ္မာ ဟိ တံ အာဂမ္မ သဗ္ဗသင်္ခါရဝိပ္ဖန္ဒိတာနိ သမန္တိ ဝူပသမ္မန္တိ၊ တသ္မာ **သဗ္ဗသင်္ခါရသမထော**တိ ဝုစ္စတိ။ ယသ္မာ စ တံ အာဂမ္မ သဗ္ဗေ ဥပဓယော ပဋိနိဿဋ္ဌာ ဟောန္တိ၊ သဗ္ဗာ တဏှာ ခီယန္တိ၊ သဗ္ဗေ ကိလေသရာဂါ ဝိရဇ္ဇန္တိ၊ သဗ္ဗံ ဒုက္ခံ နိရုဇ္ဈတိ၊ တသ္မာ **သဗ္ဗူပဓိပဋိနိဿဂ္ဂေါ တဏှာက္ခယော ဝိရာဂေါ နိရောဓော**တိ ဝုစ္စတိ။ ယာ ပနေသာ တဏှာ ဘဝေန ဘဝံ, ဖလေန ဝါ သဒ္ဓိံ ကမ္မံ ဝိနတိ သံသိဗ္ဗတီတိ ကတွာ **ဝါန**န္တိ ဝုစ္စတိ၊ တတော နိက္ခန္တံ ဝါနတောတိ **နိဗ္ဗာနံ**။ **သော မမဿ ကိလမထော**တိ ယာ အဇာနန္တာနံ ဒေသနာ နာမ၊ သော မမ ကိလမထော အဿ၊ သာ မမ ဝိဟေသာ အဿာတိ အတ္ထော။ ကာယကိလမထော စေဝ ကာယဝိဟေသာ စ အဿာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ စိတ္တေ ပန ဥဘယမ္ပေတံ ဗုဒ္ဓါနံ နတ္ထိ။ **အပိဿူ**တိ အနုဗြူဟနတ္ထေ နိပါတော၊ သော "န ကေဝလံ အယံ ပရိဝိတက္ကော ဥဒပါဒိ၊ ဣမာပိ ဂါထာ ပဋိဘံသူ"တိ ဒီပေတိ။ **အနစ္ဆရိယာ**တိ အနုအစ္ဆရိယာ။ **ပဋိဘံသူ**တိ ပဋိဘာနသင်္ခါတဿ ဉာဏဿ ဂေါစရာ အဟေသုံ၊ ပရိဝိတက္ကယိတဗ္ဗတံ ပါပုဏိံသု။

ကိစ္ဆေနာတိ ဒုက္ခေန၊ န ဒုက္ခာယ ပဋိပဒါယ[၁]။ ဗုဒ္ဓါနံ ဟိ စတ္တာရောပိ မဂ္ဂါ သုခပဋိပဒါဝ ဟောန္တိ။ ပါရမီပူရဏကာလေ ပန သရာဂသဒေါသသမောဟဿေဝ သတော အာဂတာဂတာနံ ယာစကာနံ အလင်္ကတပဋိယတ္တံ သီသံ ကန္တိတွာ ဂလလောဟိတံ နီဟရိတွာ သုအဉ္ဇိတာနိ အက္ခီနိ ဥပ္ပါဋေတွာ ကုလဝံသပ္ပဒီပံ ပုတ္တံ မနာပစာရိနိံ ဘရိယန္တိ ဧဝမာဒီနိ ဒေန္တဿ အညာနိ စ ခန္တိဝါဒိသဒိသေသု အတ္တဘာဝေသု ဆေဇ္ဇဘေဇ္ဇာဒီနိ ပါပုဏန္တဿ အာဂမနီယပဋိပဒံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ **ဟလ**န္တိ ဧတ္ထ **ဟ**-ကာရော နိပါတမတ္တော၊ အလန္တိ အတ္ထော။ **ပကာသိတု**န္တိ ဒေသိတုံ၊ ဧဝံ ကိစ္ဆေန အဓိဂတဿ အလံ ဒေသိတုံ၊ ပရိယတ္တံ ဒေသိတုံ၊ ကော အတ္ထော ဒေသိတေနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ရာဂဒေါသပရေတေဟီ**တိ ရာဂဒေါသဖုဋ္ဌေဟိ ရာဂဒေါသာနုဂတေဟိ ဝါ။

ပဋိသောတဂါမိန္တိ နိစ္စာဒီနံ ပဋိသောတံ "အနိစ္စံ ဒုက္ခမနတ္တာ အသုဘ"န္တိ ဧဝံ ဂတံ စတုသစ္စဓမ္မံ။ **ရာဂရတ္တာ**တိ ကာမရာဂေန ဘဝရာဂေန ဒိဋ္ဌိရာဂေန စ ရတ္တာ။ **န ဒက္ခန္တီ**တိ အနိစ္စံ ဒုက္ခမနတ္တာ အသုဘန္တိ ဣမိနာ သဘာဝေန န

၁-ကိစ္ဆေနာတိ ဒုက္ခာယ ပဋိပဒါယ (သီ၊ သျာ)

passissanti, te apassante ko sakkhissati evaṁ gāhāpetuṁ. **Tamokhandhena āvuṭā**ti avijjārāsinā ajjhotthaṭā.

Appossukkatāyāti nirussukkabhāvena, adesetukāmatāyāti attho. Kasmā panassa evaṁ cittaṁ nami, nanu esa “mutto mocessāmi, tiṇṇo tāressāmi,

Kiṁ me aññātavesena, dhammaṁ sacchikatenidha.
Sabbaññutaṁ pāpuṇitvā, tārayissaṁ sadevakan”ti[1]—

Patthanaṁ katvā pāramiyo pūretvā sabbaññutaṁ pattoti? Saccametaṁ, tadevaṁ paccavekkhaṇānubhāvena panassa evaṁ cittaṁ nami. Tassa hi sabbaññutaṁ patvā sattānaṁ kilesagahanataṁ, dhammassa ca gambhīrataṁ paccavekkhantassa sattānaṁ kilesagahanatā ca dhammagambhīratā ca sabbākārena pākaṭā jātā, athassa “ime sattā kañjiyapuṇṇā lābu viya, takkabharitā cāṭi viya, vasātelapītapilotikā viya, añjanamakkhitahattho viya ca kilesabharitā atisaṁkiliṭṭhā rāgarattā dosaduṭṭhā mohamūḷhā, te kiṁ nāma paṭivijjhissantī”ti cintayato kilesagahanapaccavekkhaṇānubhāvenāpi evaṁ cittaṁ nami.

“Ayañca dhammo pathavīsandhāraka-udakakkhandho viya gambhīro, pabbatena paṭicchādetvā ṭhapito sāsapo viya duddaso, satadhā bhinnassa vālassa koṭiyā koṭipaṭipādanaṁ viya duranubodho, nanu mayā hi imaṁ dhammaṁ paṭivijjhituṁ vāyamantena adinnaṁ dānaṁ nāma natthi, arakkhitaṁ sīlaṁ nāma natthi, aparipūritā kāci pāramī nāma natthi, tassa me nirussāhaṁ viya mārabalaṁ vidhamantassāpi pathavī na kampittha, paṭhamayāme pubbenivāsaṁ anussārantassāpi na kampittha, majjhimayāme dibbacakkhuṁ visodhentassāpi na kampittha, pacchimayāme pana paṭiccasamuppādaṁ paṭivijjhantasseva me dasasahassilokadhātu kampittha. Iti mādisenāpi tikkhañāṇena kicchenevāyaṁ dshammo paṭividdho, taṁ lokiyamahājanā kathaṁ paṭivijjhissantī”ti dhammagambhīrapaccavekkhaṇānubhāvenāpi evaṁ cittaṁ namīti veditabbaṁ.

Apica brahmunā yācite desetukāmatāyapissa evaṁ cittaṁ nami. Jānāti hi Bhagavā “mama appossukkatāya citte namamāne maṁ mahābrahmā

1. Khu 4. 310 piṭṭhe thokaṁ visadisaṁ.

ပဿိဿန္တိ၊ တေ အပဿန္တေ ကော သက္ခိဿတိ ဧဝံ ဂါဟာပေတုံ။ **တမောခန္ဓေန အာဝုဋာ**တိ အဝိဇ္ဇာရာသိနာ အဇ္ဈောတ္ထဋာ။

အပ္ပေါဿုက္ကတာယာတိ နိရုဿုက္ကဘာဝေန၊ အဒေသေတုကာမတာယာတိ အတ္ထော။ ကသ္မာ ပနဿ ဧဝံ စိတ္တံ နမိ၊ နနု ဧသ “မုတ္တော မောစေဿာမိ၊ တိဏ္ဏော တာရေဿာမိ၊

ကိံ မေ အညာတဝေသေန၊ ဓမ္မံ သစ္ဆိကတေနိဓ။
သဗ္ဗညုတံ ပါပုဏိတွာ၊ တာရယိဿံ သဒေဝက”န္တိ[၁]—

ပတ္ထနံ ကတွာ ပါရမိယော ပူရေတွာ သဗ္ဗညုတံ ပတ္တောတိ? သစ္စမေတံ၊ တဒေဝံ ပစ္စဝေက္ခဏာနုဘာဝေန ပနဿ ဧဝံ စိတ္တံ နမိ။ တဿ ဟိ သဗ္ဗညုတံ ပတွာ သတ္တာနံ ကိလေသဂဟနတံ, ဓမ္မဿ စ ဂမ္ဘီရတံ ပစ္စဝေက္ခန္တဿ သတ္တာနံ ကိလေသဂဟနတာ စ ဓမ္မဂမ္ဘီရတာ စ သဗ္ဗာကာရေန ပါကဋာ ဇာတာ၊ အထဿ “ဣမေ သတ္တာ ကဉ္ဇိယပုဏ္ဏာ လာဗု ဝိယ, တက္ကဘရိတာ စာဋိ ဝိယ, ဝသာတေလပီတပိလောတိကာ ဝိယ, အဉ္ဇနမက္ခိတဟတ္ထော ဝိယ စ ကိလေသဘရိတာ အတိသံကိလိဋ္ဌာ ရာဂရတ္တာ ဒေါသဒုဋ္ဌာ မောဟမူဠှာ၊ တေ ကိံ နာမ ပဋိဝိဇ္ဈိဿန္တီ”တိ စိန္တယတော ကိလေသဂဟနပစ္စဝေက္ခဏာနုဘာဝေနာပိ ဧဝံ စိတ္တံ နမိ။

“အယဉ္စ ဓမ္မော ပထဝီသန္ဓာရကဥဒကက္ခန္ဓော ဝိယ ဂမ္ဘီရော၊ ပဗ္ဗတေန ပဋိစ္ဆာဒေတွာ ဌပိတော သာသပေါ ဝိယ ဒုဒ္ဒသော၊ သတဓာ ဘိန္နဿ ဝါလဿ ကောဋိယာ ကောဋိပဋိပါဒနံ ဝိယ ဒုရနုဗောဓော၊ နနု မယာ ဟိ ဣမံ ဓမ္မံ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ ဝါယမန္တေန အဒိန္နံ ဒါနံ နာမ နတ္ထိ၊ အရက္ခိတံ သီလံ နာမ နတ္ထိ၊ အပရိပူရိတာ ကာစိ ပါရမီ နာမ နတ္ထိ၊ တဿ မေ နိရုဿာဟံ ဝိယ မာရဗလံ ဝိဓမန္တဿာပိ ပထဝီ န ကမ္ပိတ္ထ၊ ပဌမယာမေ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ အနုဿရန္တဿာပိ န ကမ္ပိတ္ထ၊ မဇ္ဈိမယာမေ ဒိဗ္ဗစက္ခုံ ဝိသောဓေန္တဿာပိ န ကမ္ပိတ္ထ၊ ပစ္ဆိမယာမေ ပန ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒံ ပဋိဝိဇ္ဈန္တဿေဝ မေ ဒသသဟဿိလောကဓာတု ကမ္ပိတ္ထ။ ဣတိ မာဒိသေနာပိ တိက္ခဉာဏေန ကိစ္ဆေနေဝါယံ ဓမ္မော ပဋိဝိဒ္ဓေါ၊ တံ လောကိယမဟာဇနာ ကထံ ပဋိဝိဇ္ဈိဿန္တီ”တိ ဓမ္မဂမ္ဘီရပစ္စဝေက္ခဏာနုဘာဝေနာပိ ဧဝံ စိတ္တံ နမီတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

အပိစ ဗြဟ္မုနာ ယာစိတေ ဒေသေတုကာမတာယပိဿ ဧဝံ စိတ္တံ နမိ။ ဇာနာတိ ဟိ ဘဂဝါ “မမ အပ္ပေါဿုက္ကတာယ စိတ္တေ နမမာနေ မံ မဟာဗြဟ္မာ

၁-ခု ၄-၃၁၀-ပိဋ္ဌေ ထောကံ ဝိသဒိသံ။

dhammadesanaṁ yācissati, ime ca sattā brahmagarukā, te ‘Satthā kira dhammaṁ na desetukāmo ahosi, atha naṁ mahābrahmā yācitvā desāpesi, santo vata bho dhammo, paṇīto vata bho dhammo’ti maññamānā sussūsissantī”ti. Idampissa kāraṇaṁ paṭicca appossukkatāya cittaṁ nami, no dhammadesanāyāti veditabbaṁ.

Sahampatissāti so kira Kassapassa Bhagavato sāsane Sahako nāma thero paṭhamajjhānaṁ nibbattetvā paṭhamajjhānabhūmiyaṁ kappāyukabrahmā hutvā nibbatto, tatra naṁ “Sahampatibrahmā”ti paṭisañjānanti, taṁ sandhāyāha “brahmuno Sahampatissā”ti. **Nassati vata bho**ti so kira imaṁ saddaṁ tathā nicchāresi, yathā dasasahassilokadhātubrahmāno sutvā sabbe sannipatiṁsu. **Yatra hi nāmā**ti yasmiṁ nāma loke. **Purato pāturahosī**ti tehi dasahi brahmasahassehi saddhiṁ pāturahosi. **Apparajakkhajātikā**ti paññāmaye akkhimhi appaṁ parittaṁ rāgadosamoharajaṁ etesaṁ evaṁsabhāvāti **apparajakkhajātikā. Assavanatā**ti assavanatāya. **Bhavissantī**ti purimabuddhesu dasapuññakiriyavasena katādhikārā paripākagatā padumāni viya sūriyarasmisamphassaṁ, dhammadesanaṁyeva ākaṅkhamānā catuppadikagāthāvasāne ariyabhūmiṁ okkamanārahā na eko, na dve, anekasatasahassā dhammassa aññātāro bhavissantīti dasseti.

Pāturahosīti pātubhavi. **Samalehi cintito**ti samalehi chahi Satthārehi cintito. Te hi puretaraṁ uppajjitvā sakalajambudīpe kaṇṭake pattharamānā viya, visaṁ siñcamānā viya ca samalaṁ micchādiṭṭhidhammaṁ desayiṁsu. **Apāpuretan**ti vivara etaṁ. **Amatassa dvāran**ti amatassa nibbānassa dvārabhūtaṁ ariyamaggaṁ. **Suṇantu dhammaṁ vimalenānubuddhan**ti ime sattā rāgādimalānaṁ abhāvato vimalena Sammāsambuddhena anubuddhaṁ catusaccadhammaṁ suṇantu tāva Bhagavāti yācati.

Sele yathā pabbatamuddhaniṭṭhitoti selamaye ekagghane pabbatamuddhani yathāṭhitova[1]. Na hi tassa ṭhitassa dassanatthaṁ gīvukkhipanapasāraṇādikiccaṁ atthi. **Tathūpaman**ti tappaṭibhāgaṁ selapabbatūpamaṁ. Ayaṁ panettha saṅkhepattho—yathā selapabbatamuddhani ṭhitova cakkhumā puriso samantato janataṁ

1. Ṭhito ca (Syā)

ဓမ္မဒေသနံ ယာစိဿတိ၊ ဣမေ စ သတ္တာ ဗြဟ္မဂရုကာ၊ တေ ‘သတ္ထာ ကိရ ဓမ္မံ န ဒေသေတုကာမော အဟောသိ၊ အထ နံ မဟာဗြဟ္မာ ယာစိတွာ ဒေသာပေသိ၊ သန္တော ဝတ ဘော ဓမ္မော၊ ပဏီတော ဝတ ဘော ဓမ္မော’တိ မညမာနာ သုဿူသိဿန္တီ”တိ။ ဣဒမ္ပိဿ ကာရဏံ ပဋိစ္စ အပ္ပေါဿုက္ကတာယ စိတ္တံ နမိ၊ နော ဓမ္မဒေသနာယာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

သဟမ္ပတိဿာတိ သော ကိရ ကဿပဿ ဘဂဝတော သာသနေ သဟကော နာမ ထေရော ပဌမဇ္ဈာနံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ပဌမဇ္ဈာနဘူမိယံ ကပ္ပါယုကဗြဟ္မာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တော၊ တတြ နံ “သဟမ္ပတိဗြဟ္မာ”တိ ပဋိသဉ္ဇာနန္တိ၊ တံ သန္ဓာယာဟ “ဗြဟ္မုနော သဟမ္ပတိဿာ”တိ။ **နဿတိ ဝတ ဘော**တိ သော ကိရ ဣမံ သဒ္ဒံ တထာ နိစ္ဆာရေသိ၊ ယထာ ဒသသဟဿိလောကဓာတုဗြဟ္မာနော သုတွာ သဗ္ဗေ သန္နိပတိံသု။ **ယတြ ဟိ နာမာ**တိ ယသ္မိံ နာမ လောကေ။ **ပုရတော ပါတုရဟောသီ**တိ တေဟိ ဒသဟိ ဗြဟ္မသဟဿေဟိ သဒ္ဓိံ ပါတုရဟောသိ။ **အပ္ပရဇက္ခဇာတိကာ**တိ ပညာမယေ အက္ခိမှိ အပ္ပံ ပရိတ္တံ ရာဂဒေါသမောဟရဇံ ဧတေသံ ဧဝံသဘာဝါတိ **အပ္ပရဇက္ခဇာတိကာ။ အဿဝနတာ**တိ အဿဝနတာယ။ **ဘဝိဿန္တီ**တိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ဒသပုညကိရိယဝသေန ကတာဓိကာရာ ပရိပါကဂတာ ပဒုမာနိ ဝိယ သူရိယရသ္မိသမ္ဖဿံ, ဓမ္မဒေသနံယေဝ အာကင်္ခမာနာ စတုပ္ပဒိကဂါထာဝသာနေ အရိယဘူမိံ ဩက္ကမနာရဟာ န ဧကော, န ဒွေ, အနေကသတသဟဿာ ဓမ္မဿ အညာတာရော ဘဝိဿန္တီတိ ဒဿေတိ။

ပါတုရဟောသီတိ ပါတုဘဝိ။ **သမလေဟိ စိန္တိတော**တိ သမလေဟိ ဆဟိ သတ္ထာရေဟိ စိန္တိတော။ တေ ဟိ ပုရေတရံ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ကဏ္ဋကေ ပတ္ထရမာနာ ဝိယ, ဝိသံ သိဉ္စမာနာ ဝိယ စ သမလံ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဓမ္မံ ဒေသယိံသု။ **အပါပုရေတ**န္တိ ဝိဝရ ဧတံ။ **အမတဿ ဒွါရ**န္တိ အမတဿ နိဗ္ဗာနဿ ဒွါရဘူတံ အရိယမဂ္ဂံ။ **သုဏန္တု ဓမ္မံ ဝိမလေနာနုဗုဒ္ဓ**န္တိ ဣမေ သတ္တာ ရာဂါဒိမလာနံ အဘာဝတော ဝိမလေန သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန အနုဗုဒ္ဓံ စတုသစ္စဓမ္မံ သုဏန္တု တာဝ ဘဂဝါတိ ယာစတိ။

သေလေ ယထာ ပဗ္ဗတမုဒ္ဓနိဋ္ဌိတောတိ သေလမယေ ဧကဃနေ ပဗ္ဗတမုဒ္ဓနိ ယထာဌိတောဝ[၁]။ န ဟိ တဿ ဌိတဿ ဒဿနတ္ထံ ဂီဝုက္ခိပနပသာရဏာဒိကိစ္စံ အတ္ထိ။ **တထူပမ**န္တိ တပ္ပဋိဘာဂံ သေလပဗ္ဗတူပမံ။ အယံ ပနေတ္ထ သင်္ခေပတ္ထော—ယထာ သေလပဗ္ဗတမုဒ္ဓနိ ဌိတောဝ စက္ခုမာ ပုရိသော သမန္တတော ဇနတံ

၁-ဌိတော စ (သျာ)

passeyya, tathā tvampi Sumedha sundarapañña sabbaññutaññāṇena samantacakkhu Bhagavā dhammamayaṁ pāsādamāruyha sayaṁ apetasoko sokāvatiṇṇaṁ jātijarābhibhūtaṁ[1] janataṁ avekkhassu[2] upadhāraya upaparikkha. Ayaṁ panettha adhippāyo—yathā hi pabbatapāde samantā mahantaṁ khettaṁ katvā tattha kedārapāḷīsu kuṭikāyo katvā rattiṁ aggiṁ jāleyyuṁ, caturaṅgasamannāgatañca andhakāraṁ assa, atha tassa pabbatassa matthake ṭhatvā cakkhumato purisassa bhūmiṁ olokayato neva khettaṁ na kedārapāḷiyo na kuṭiyo na tattha sayitamanussā paññāyeyyuṁ. Kuṭikāsu pana aggijālāmattakameva paññāyeyya, evaṁ dhammapāsādaṁ āruya sattanikāyaṁ olokayato Tathāgatassa ye te akatakalyāṇā sattā, te ekavihāre dakkhiṇajāṇupasse nisinnāpi Buddhacakkhussa āpāthaṁ nāgacchanti, rattiṁ khittā sarā viya honti. Ye pana katakalyaṇā veneyyapuggalā, te evassa dūrepi ṭhitā āpāthaṁ āgacchanti so aggi viya Himavantapabbato viya ca. Vuttampi cetaṁ—

"Dūre santo pakāsenti, Himavantova pabbato.
Asantettha na dissanti, rattiṁ khittā yathā sarā"ti[3].

Ajjhesananti yācanaṁ. **Buddhacakkhunā**ti indriyaparopariyattañāṇena ca āsayānusayañāṇena ca. Imesaṁ hi dvinnaṁ ñāṇānaṁ "Buddhacakkhū"ti nāmaṁ, sabbaññutaññāṇassa "samantacakkhū"ti, tiṇṇaṁ maggañāṇānaṁ "dhammacakkhū"ti. **Apparajakkhe**ti-ādīsu yesaṁ vuttanayeneva paññācakkhumhi rāgādirajaṁ appaṁ, te **apparajakkhā**. Yesaṁ taṁ mahantaṁ, te **mahārajakkhā**. Yesaṁ saddhādīni indriyāni tikkhāni, te **tikkhindriyā**. Yesaṁ tāni mudūni, te **mudindriyā**. Yesaṁ teyeva saddhādayo ākārā dundarā, te **svākārā**. Ye kathitakāraṇaṁ sallakkhenti, sukhena sakkā honti viññāpetuṁ, te **suviññāpayā.** Ye paralokañceva vajjañca bhayato passanti, te **paralokavajjabhayadassāvino** nāma.

Ayaṁ panettha Pāḷi—"saddo puggalo apparajakkho, assaddho puggalo mahārajakkho. Āraddhavīriyo, kusīto. Upaṭṭhitassati, muṭṭhassati.

1. Jātijarābhibhūtaṁ ca (Syā) 2. Apekkhassu (Syā) 3. Khu 1. 56 piṭṭhe.

ပဿေယျ၊ တထာ တွမ္ပိ သုမေဓ သုန္ဒရပည သဗ္ဗညုတညာဏေန သမန္တစက္ခု ဘဂဝါ ဓမ္မမယံ ပါသာဒမာရုယှ သယံ အပေတသောကော သောကာဝတိဏ္ဏံ ဇာတိဇရာဘိဘူတံ[၁] ဇနတံ အဝေက္ခဿု[၂] ဥပဓာရယ ဥပပရိက္ခ။ အယံ ပနေတ္ထ အဓိပ္ပါယော—ယထာ ဟိ ပဗ္ဗတပါဒေ သမန္တာ မဟန္တံ ခေတ္တံ ကတွာ တတ္ထ ကေဒါရပါဠီသု ကုဋိကာယော ကတွာ ရတ္တိံ အဂ္ဂိံ ဇာလေယျုံ၊ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတဉ္စ အန္ဓကာရံ အဿ၊ အထ တဿ ပဗ္ဗတဿ မတ္ထကေ ဌတွာ စက္ခုမတော ပုရိသဿ ဘူမိံ ဩလောကယတော နေဝ ခေတ္တံ န ကေဒါရပါဠိယော န ကုဋိယော န တတ္ထ သယိတမနုဿာ ပညာယေယျုံ။ ကုဋိကာသု ပန အဂ္ဂိဇာလာမတ္တကမေဝ ပညာယေယျ၊ ဧဝံ ဓမ္မပါသာဒံ အာရုယှ သတ္တနိကာယံ ဩလောကယတော တထာဂတဿ ယေ တေ အကတကလျာဏာ သတ္တာ၊ တေ ဧကဝိဟာရေ ဒက္ခိဏဇာဏုပဿေ နိသိန္နာပိ ဗုဒ္ဓစက္ခုဿ အာပါထံ နာဂစ္ဆန္တိ၊ ရတ္တိံ ခိတ္တာ သရာ ဝိယ ဟောန္တိ။ ယေ ပန ကတကလျာဏာ ဝေနေယျပုဂ္ဂလာ၊ တေ ဧဝဿ ဒူရေပိ ဌိတာ အာပါထံ အာဂစ္ဆန္တိ သော အဂ္ဂိ ဝိယ ဟိမဝန္တပဗ္ဗတော ဝိယ စ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

"ဒူရေ သန္တော ပကာသေန္တိ၊ ဟိမဝန္တောဝ ပဗ္ဗတော။
အသန္တေတ္ထ န ဒိဿန္တိ၊ ရတ္တိံ ခိတ္တာ ယထာ သရာ"တိ[၃]။

အဇ္ဈေသနန္တိ ယာစနံ။ **ဗုဒ္ဓစက္ခုနာ**တိ ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တဉာဏေန စ အာသယာနုသယဉာဏေန စ။ ဣမေသံ ဟိ ဒွိန္နံ ဉာဏာနံ "ဗုဒ္ဓစက္ခူ"တိ နာမံ၊ သဗ္ဗညုတညာဏဿ "သမန္တစက္ခူ"တိ၊ တိဏ္ဏံ မဂ္ဂဉာဏာနံ "ဓမ္မစက္ခူ"တိ။ **အပ္ပရဇက္ခေ**တိအာဒီသု ယေသံ ဝုတ္တနယေနေဝ ပညာစက္ခုမှိ ရာဂါဒိရဇံ အပ္ပံ၊ တေ **အပ္ပရဇက္ခာ**။ ယေသံ တံ မဟန္တံ၊ တေ **မဟာရဇက္ခာ**။ ယေသံ သဒ္ဓါဒီနိ ဣန္ဒြိယာနိ တိက္ခာနိ၊ တေ **တိက္ခိန္ဒြိယာ**။ ယေသံ တာနိ မုဒူနိ၊ တေ **မုဒိန္ဒြိယာ**။ ယေသံ တေယေဝ သဒ္ဓါဒယော အာကာရာ သုန္ဒရာ၊ တေ **သွာကာရာ**။ ယေ ကထိတကာရဏံ သလ္လက္ခေန္တိ၊ သုခေန သက္ကာ ဟောန္တိ ဝိညာပေတုံ၊ တေ **သုဝိညာပယာ**။ ယေ ပရလောကဉ္စေဝ ဝဇ္ဇဉ္စ ဘယတော ပဿန္တိ၊ တေ **ပရလောကဝဇ္ဇဘယဒဿာဝိနော** နာမ။

အယံ ပနေတ္ထ ပါဠိ—"သဒ္ဓေါ ပုဂ္ဂလော အပ္ပရဇက္ခော၊ အဿဒ္ဓေါ ပုဂ္ဂလော မဟာရဇက္ခော။ အာရဒ္ဓဝီရိယော၊ ကုသီတော။ ဥပဋ္ဌိတဿတိ၊ မုဋ္ဌဿတိ။

၁-ဇာတိဇရာဘိဘူတံ စ (သျာ) ၂-အပေက္ခဿု (သျာ) ၃-ခု ၁-၅၆-ပိဋ္ဌေ။

Samāhito, asamāhito. Paññavā, duppañño puggalo mahārajakkho. Tathā saddho puggalo tikkhindriyo -pa-. Paññavā puggalo paralokavajjabhayadassāvī, duppañño puggalo na paralokavajjabhayadassāvī. Lokoti khandhaloko, āyatanaloko, dhātuloko, sampattibhavaloko, sampattisambhavaloko, vipattibhavaloko, vipattisambhavaloko, eko loko sabbe sattā āhāraṭṭhitikā. Dve lokā nāmañca rūpañca. Tayo lokā tisso vedanā. Cattāro lokā cattāro āhārā. Pañca lokā pañcupādānakkhandhā. Cha lokā cha ajjhattikāni āyatanāni. Satta lokā satta viññāṇaṭṭhitiyo. Aṭṭha lokā aṭṭha lokadhammā. Nava lokā nava sattāvāsā. Dasa lokā dasāyatanāni. Dvādasa lokā dvādasāyatanāni. Aṭṭhārasa lokā aṭṭhārasa dhātuyo. Vajjanti sabbe kilesā vajjā, sabbe duccaritā vajjā, sabbe abhisaṅkhārā vajjā, sabbe bhavagāmikammā vajjā, iti imasmiñca loke imasmiñca vajje tibbā bhayasaññā paccupaṭṭhitā hoti, seyyathāpi ukkhittāsike vadhake. Imehi paññāsāya ākārehi imāni pañcindriyāni jānāti passati aññāsi paṭivijjhi. Idaṁ Tathāgatassa indriyaparopariyatte ñāṇan"ti[1].

Uppaliniyanti uppalavane. Itaresupi eseva nayo. **Antonimuggaposīnī**ti yāni anto nimuggāneva posiyanti. **Udakaṁ accuggamma ṭhitānī**ti udakaṁ atikkamitvā ṭhitāni. Tattha yāni accuggamma ṭhitāni, tāni sūriyarasmisamphassaṁ āgamayamānāni ṭhitāni ajjapupphanakāni. Yāni pana samodakaṁ ṭhitāni, tāni sve pupphanakāni. Yāni udakānuggatāni antonimuggaposīni, tāni tatiyadivase pupphanakāni. Udakā pana anuggatāni aññānipi saroga-uppalādīni[2] nāma atthi, yāni neva pupphissanti, macchakacchapabhakkhāneva bhavissanti, tāni pāḷiṁ nāruḷhāni. Āharitvā pana dīpetabbānīti dīpitāni. Yatheva hi tāni catubbidhāni pupphāni, evamevaṁ ugghaṭitaññū vipañcitaññū neyyo padaparamoti cattāro puggalā.

Tattha "yassa puggalassa saha udāhaṭavelāya dhammābhisamayo hoti, ayaṁ vuccati puggalo **ugghaṭitaññū**. Yassa puggalassa saṁkhittena

1. Khu 9. 116 piṭṭhe.
2. Saroja-uppalādīni (Syā)

သမာဟိတော၊ အသမာဟိတော။ ပညဝါ၊ ဒုပ္ပညော ပုဂ္ဂလော မဟာရဇက္ခော။ တထာ သဒ္ဓေါ ပုဂ္ဂလော တိက္ခိန္ဒြိယော။ပ။ ပညဝါ ပုဂ္ဂလော ပရလောကဝဇ္ဇဘယဒဿာဝီ၊ ဒုပ္ပညော ပုဂ္ဂလော န ပရလောကဝဇ္ဇဘယဒဿာဝီ။ လောကောတိ ခန္ဓလောကော၊ အာယတနလောကော၊ ဓာတုလောကော၊ သမ္ပတ္တိဘဝလောကော၊ သမ္ပတ္တိသမ္ဘဝလောကော၊ ဝိပတ္တိဘဝလောကော၊ ဝိပတ္တိသမ္ဘဝလောကော၊ ဧကော လောကော သဗ္ဗေ သတ္တာ အာဟာရဋ္ဌိတိကာ။ ဒွေ လောကာ နာမဉ္စ ရူပဉ္စ။ တယော လောကာ တိဿော ဝေဒနာ။ စတ္တာရော လောကာ စတ္တာရော အာဟာရာ။ ပဉ္စ လောကာ ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓာ။ ဆ လောကာ ဆ အဇ္ဈတ္တိကာနိ အာယတနာနိ။ သတ္တ လောကာ သတ္တ ဝိညာဏဋ္ဌိတိယော။ အဋ္ဌ လောကာ အဋ္ဌ လောကဓမ္မာ။ နဝ လောကာ နဝ သတ္တာဝါသာ။ ဒသ လောကာ ဒသာယတနာနိ။ ဒွါဒသ လောကာ ဒွါဒသာယတနာနိ။ အဋ္ဌာရသ လောကာ အဋ္ဌာရသ ဓာတုယော။ ဝဇ္ဇန္တိ သဗ္ဗေ ကိလေသာ ဝဇ္ဇာ၊ သဗ္ဗေ ဒုစ္စရိတာ ဝဇ္ဇာ၊ သဗ္ဗေ အဘိသင်္ခါရာ ဝဇ္ဇာ၊ သဗ္ဗေ ဘဝဂါမိကမ္မာ ဝဇ္ဇာ၊ ဣတိ ဣမသ္မိဉ္စ လောကေ ဣမသ္မိဉ္စ ဝဇ္ဇေ တိဗ္ဗာ ဘယသညာ ပစ္စုပဋ္ဌိတာ ဟောတိ၊ သေယျထာပိ ဥက္ခိတ္တာသိကေ ဝဓကေ။ ဣမေဟိ ပညာသာယ အာကာရေဟိ ဣမာနိ ပဉ္စိန္ဒြိယာနိ ဇာနာတိ ပဿတိ အညာသိ ပဋိဝိဇ္ဈိ။ ဣဒံ တထာဂတဿ ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တေ ဉာဏ”န္တိ[၁]။

ဥပ္ပလိနိယန္တိ ဥပ္ပလဝနေ။ ဣတရေသုပိ ဧသေဝ နယော။ **အန္တောနိမုဂ္ဂပေါသီနီ**တိ ယာနိ အန္တော နိမုဂ္ဂါနေဝ ပေါသိယန္တိ။ **ဥဒကံ အစ္စုဂ္ဂမ္မ ဌိတာနီ**တိ ဥဒကံ အတိက္ကမိတွာ ဌိတာနိ။ တတ္ထ ယာနိ အစ္စုဂ္ဂမ္မ ဌိတာနိ၊ တာနိ သူရိယရသ္မိသမ္ဖဿံ အာဂမယမာနာနိ ဌိတာနိ အဇ္ဇ ပုပ္ဖနကာနိ။ ယာနိ ပန သမောဒကံ ဌိတာနိ၊ တာနိ သွေ ပုပ္ဖနကာနိ။ ယာနိ ဥဒကာနုဂ္ဂတာနိ အန္တောနိမုဂ္ဂပေါသီနိ၊ တာနိ တတိယဒိဝသေ ပုပ္ဖနကာနိ။ ဥဒကာ ပန အနုဂ္ဂတာနိ အညာနိပိ သရောဂဥပ္ပလာဒီနိ[၂] နာမ အတ္ထိ၊ ယာနိ နေဝ ပုပ္ဖိဿန္တိ၊ မစ္ဆကစ္ဆပဘက္ခာနေဝ ဘဝိဿန္တိ၊ တာနိ ပါဠိံ နာရူဠှာနိ။ အာဟရိတွာ ပန ဒီပေတဗ္ဗာနီတိ ဒီပိတာနိ။ ယထေဝ ဟိ တာနိ စတုဗ္ဗိဓာနိ ပုပ္ဖါနိ၊ ဧဝမေဝံ ဥဂ္ဃဋိတညူ ဝိပဉ္စိတညူ နေယျော ပဒပရမောတိ စတ္တာရော ပုဂ္ဂလာ။

တတ္ထ “ယဿ ပုဂ္ဂလဿ သဟ ဥဒါဟဋဝေလာယ ဓမ္မာဘိသမယော ဟောတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော **ဥဂ္ဃဋိတညူ**။ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ သံခိတ္တေန

၁-ခု ၉-၁၁၆-ပိဋ္ဌေ။
၂-သရောဇဥပ္ပလာဒီနိ (သျာ)

bhāsitassa vitthārena atthe vibhajiyamāne dhammābhisamayo hoti, ayaṁ vuccati puggalo **vipañcitaññū.** Yassa puggalassa uddesato paripucchato yoniso manasikaroto kalyāṇamitte sevato bhajato payirupāsato anupubbena dhammābhisamayo hoti, ayaṁ vuccati puggalo **neyyo**. Yassa puggalassa bahumpi suṇato bahumpi bhaṇato bahumpi dhārayato bahumpi vācayato na tāya jātiyā dhammābhisamayo hoti, ayaṁ vuccati puggalo **padaparamo**”[1]. Tattha Bhagavā uppalavanādisadisaṁ dasasahassilokadhātuṁ olokento “ajja pupphanakāni viya ugghaṭitaññū, sve pupphanakāni viya vipañcitaññū, tatiyadivase pupphanakāni viya neyyo, macchakacchapabhakkhāni pupphāni viya padaparamo”ti addasa. Passanto ca “ettakā apparajakkhā, ettakā mahārajakkhā, tatrāpi ettakā ugghaṭitaññū”ti evaṁ sabbākāratova addasa.

Tattha tiṇṇaṁ puggalānaṁ imasmiṁ yeva attabhāve Bhagavato dhammadesanā atthaṁ sādheti. Padaparamānaṁ anāgatatthāya vāsanā[2] hoti. Atha Bhagavā imesaṁ catunnaṁ puggalānaṁ atthāvahaṁ dhammadesanaṁ viditvā desetukamyataṁ uppādetvā pana sabbepi tīsu bhavesu satte bhabbābhabbavasenadve koṭṭhāse akāsi. Ye sandhāya vuttaṁ “katame sattā abhabbā, ye te sattākammāvaraṇena samannāgatā kilesāvaraṇena samannāgatā vipākāvaraṇena samannāgatā assaddhā acchandikā duppaññā abhabbā niyāmaṁ okkamituṁ kusalesu dhammesu sammattaṁ, ime te sattā abhabbā. Katame sattā bhabbā, ye te sattā na kammāvaraṇena -pa- ime te sattā bhabbā”ti[3]. Tattha sabbepi abhabbapuggale pahāya bhabbapuggaleyeva ñāṇena pariggahetvā “ettakā rāgacaritā ettakā dosamohacaritā vitakkasaddhābuddhicaritā”ti chakoṭṭhāse akāsi. Evaṁ katvā dhammaṁ desessāmīti cintesi.

Paccabhāsīti pati-abhāsi. **Apārutā**ti vivaṭā. **Amatassa dvārā**ti arīyamaggo. So hi amatasaṅkhātassa nibbānassa dvāraṁ, so mayā vivaritvā ṭhapitoti dasseti. **Pamuñcantu saddhan**ti sabbe attano saddhaṁ

1. Abhi 3. 147 piṭṭhe.
2. Anāgate vāsanatthāya (Dī-Ṭṭha 2. 60; Ma-Ṭṭha 2. 86 piṭṭhesu) Ṭīkā pana passitabbā.
3. Abhi 2. 355; Khu 9. 119 piṭṭhesu.

ဘာသိတဿ ဝိတ္ထာရေန အတ္ထေ ဝိဘဇိယမာနေ ဓမ္မာဘိသမယော ဟောတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော **ဝိပဉ္စိတညူ**။ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ ဥဒ္ဒေသတော ပရိပုစ္ဆတော ယောနိသော မနသိကရောတော ကလျာဏမိတ္တေ သေဝတော ဘဇတော ပယိရုပါသတော အနုပုဗ္ဗေန ဓမ္မာဘိသမယော ဟောတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော **နေယျော**။ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ ဗဟုမ္ပိ သုဏတော ဗဟုမ္ပိ ဘဏတော ဗဟုမ္ပိ ဓာရယတော ဗဟုမ္ပိ ဝါစယတော န တာယ ဇာတိယာ ဓမ္မာဘိသမယော ဟောတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော **ပဒပရမော**”[၁]။ တတ္ထ ဘဂဝါ ဥပ္ပလဝနာဒိသဒိသံ ဒသသဟဿိလောကဓာတုံ ဩလောကေန္တော “အဇ္ဇ ပုပ္ဖနကာနိ ဝိယ ဥဂ္ဃဋိတညူ၊ သွေ ပုပ္ဖနကာနိ ဝိယ ဝိပဉ္စိတညူ၊ တတိယဒိဝသေ ပုပ္ဖနကာနိ ဝိယ နေယျော၊ မစ္ဆကစ္ဆပဘက္ခာနိ ပုပ္ဖါနိ ဝိယ ပဒပရမော”တိ အဒ္ဒသ။ ပဿန္တော စ “ဧတ္တကာ အပ္ပရဇက္ခာ၊ ဧတ္တကာ မဟာရဇက္ခာ၊ တတြာပိ ဧတ္တကာ ဥဂ္ဃဋိတညူ”တိ ဧဝံ သဗ္ဗာကာရတောဝ အဒ္ဒသ။

တတ္ထ တိဏ္ဏံ ပုဂ္ဂလာနံ ဣမသ္မိံယေဝ အတ္တဘာဝေ ဘဂဝတော ဓမ္မဒေသနာ အတ္ထံ သာဓေတိ။ ပဒပရမာနံ အနာဂတတ္ထာယ ဝါသနာ[၂] ဟောတိ။ အထ ဘဂဝါ ဣမေသံ စတုန္နံ ပုဂ္ဂလာနံ အတ္ထာဝဟံ ဓမ္မဒေသနံ ဝိဒိတွာ ဒေသေတုကမျတံ ဥပ္ပါဒေတွာ ပုန သဗ္ဗေပိ တီသု ဘဝေသု သတ္တေ ဘဗ္ဗာဘဗ္ဗဝသေန ဒွေ ကောဋ္ဌာသေ အကာသိ။ ယေ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “ကတမေ သတ္တာ အဘဗ္ဗာ၊ ယေ တေ သတ္တာ ကမ္မာဝရဏေန သမန္နာဂတာ ကိလေသာဝရဏေန သမန္နာဂတာ ဝိပါကာဝရဏေန သမန္နာဂတာ အဿဒ္ဓါ အစ္ဆန္ဒိကာ ဒုပ္ပညာ အဘဗ္ဗာ နိယာမံ ဩက္ကမိတုံ ကုသလေသု ဓမ္မေသု သမ္မတ္တံ၊ ဣမေ တေ သတ္တာ အဘဗ္ဗာ။ ကတမေ သတ္တာ ဘဗ္ဗာ၊ ယေ တေ သတ္တာ န ကမ္မာဝရဏေန။ပ။ ဣမေ တေ သတ္တာ ဘဗ္ဗာ”တိ[၃]။ တတ္ထ သဗ္ဗေပိ အဘဗ္ဗပုဂ္ဂလေ ပဟာယ ဘဗ္ဗပုဂ္ဂလေယေဝ ဉာဏေန ပရိဂ္ဂဟေတွာ “ဧတ္တကာ ရာဂစရိတာ ဧတ္တကာ ဒေါသမောဟစရိတာ ဝိတက္ကသဒ္ဓါဗုဒ္ဓိစရိတာ”တိ ဆ ကောဋ္ဌာသေ အကာသိ။ ဧဝံ ကတွာ ဓမ္မံ ဒေသေဿာမီတိ စိန္တေသိ။

ပစ္စဘာသီတိ ပတိအဘာသိ။ **အပါရုတာ**တိ ဝိဝဋာ။ **အမတဿ ဒွါရာ**တိ အရိယမဂ္ဂေါ။ သော ဟိ အမတသင်္ခါတဿ နိဗ္ဗာနဿ ဒွါရံ၊ သော မယာ ဝိဝရိတွာ ဌပိတောတိ ဒဿေတိ။ **ပမုဉ္စန္တု သဒ္ဓ**န္တိ သဗ္ဗေ အတ္တနော သဒ္ဓံ

၁-အဘိ ၃-၁၄၇-ပိဋ္ဌေ။
၂-အနာဂတေ ဝါသနတ္ထာယ (ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၆၀၊ မ-ဋ္ဌ ၂-၈၆-ပိဋ္ဌေသု) ဋီကာ ပန ပဿိတဗ္ဗာ။
၃-အဘိ ၂-၃၅၅၊ ခု ၉-၁၁၉-ပိဋ္ဌေသု။

pamuñcantu vissajjentu. Pacchimapadadvaye ayamattho—ahañhi attano paguṇaṁ suppavattitampi imaṁ paṇītaṁ uttamaṁ dhammaṁ kāyavācākilamathasaññī hutvā na bhāsiṁ. Idāni pana sabbo jano saddhābhājanaṁ upanetu, pūressāmi tesaṁ saṅkappanti.

Antaradhāyīti Satthāraṁ gandhamālādīhi pūjetvā antarahito, sakaṭṭhānameva gatoti attho. Gate ca pana tasmiṁ Bhagavā "kassa nu kho ahaṁ paṭhamaṁ dhammaṁ deseyyan"ti Āḷārudakānaṁ kālaṅkatabhāvaṁ, pañcavaggiyānañca bahūpakārabhāvaṁ ñatvā tesaṁ dhammaṁ desetukāmo Bārāṇasiyaṁ Isipatanaṁ gantvā dhammacakkaṁ pavattesīti. . Paṭhamaṁ.

2. Gāravasuttavaṇṇanā

173. Dutiye **udapādī**ti ayaṁ vitakko pañcame sattāhe udapādi. **Agāravo**ti aññasmiṁ gāravarahito, kañci garuṭṭhāne aṭṭhapetvāti attho. **Appatisso**ti patissayarahito, kañci jeṭṭhakaṭṭhāne aṭṭhepetvāti attho.

Sadevaketi-ādīsu saddhiṁ devehi **sadevake.** Devaggahaṇena cettha mārabrahmesu gahitesupi māro nāma Vasavattī sabbesaṁ upari vasaṁ vatteti, brahmā nāma mahānubhāvo ekaṅguliyā ekasmiṁ cakkavāḷasahasse ālokaṁ pharati. Dvīhi dvīsu -pa- dasahi aṅgulīhi dasasupi cakkavāḷasahassesu ālokaṁ pharati, so iminā sīlasampannataroti vattuṁ mā labhatūti[1] **samārake sabrahmake**ti visuṁ vuttaṁ. Tathā samaṇā nāma ekanikāyādivasena bahussutā sīlavanto paṇḍitā, brāhmaṇāpi vatthuvijjādivasena bahussutā paṇḍitā, te iminā sīlasampannatarāti vattuṁ mā labhantūti **sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāyā**ti vuttaṁ. **Sadevamanussāyā**ti idaṁ pana nippadesato dassanatthaṁ gahitameva gahetvā vuttaṁ. Apicettha purimāni tīṇi padāni lokavasena vuttāni, pacchimāni dve pajāvasena. Sīlasampannataranti sīlena sampannataraṁ, adhikataranti attho. Sesesupi eseva nayo. Ettha ca sīlādayo cattāro dhammā lokiyalokuttarā kathitā, vimuttiñāṇadassanaṁ lokiyameva. Paccavekkhaṇañāṇaṁ hetaṁ.

1. Labhantūti (Sī)

ပမုဉ္စန္တု ဝိဿဇ္ဇေန္တု။ ပစ္ဆိမပဒဒွယေ အယမတ္ထော—အဟဉှိ အတ္တနော ပဂုဏံ သုပ္ပဝတ္တိတမ္ပိ ဣမံ ပဏီတံ ဥတ္တမံ ဓမ္မံ ကာယဝါစာကိလမထသညီ ဟုတွာ န ဘာသိံ။ ဣဒါနိ ပန သဗ္ဗော ဇနော သဒ္ဓါဘာဇနံ ဥပနေတု၊ ပူရေဿာမိ တေသံ သင်္ကပ္ပန္တိ။

အန္တရဓာယီတိ သတ္ထာရံ ဂန္ဓမာလာဒီဟိ ပူဇေတွာ အန္တရဟိတော၊ သကဋ္ဌာနမေဝ ဂတောတိ အတ္ထော။ ဂတေ စ ပန တသ္မိံ ဘဂဝါ “ကဿ နု ခေါ အဟံ ပဌမံ ဓမ္မံ ဒေသေယျ”န္တိ အာဠာရုဒကာနံ ကာလင်္ကတဘာဝံ, ပဉ္စဝဂ္ဂိယာနဉ္စ ဗဟူပကာရဘာဝံ ဉတွာ တေသံ ဓမ္မံ ဒေသေတုကာမော ဗာရာဏသိယံ ဣသိပတနံ ဂန္တွာ ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တေသီတိ။ ။ပဌမံ။

၂-ဂါရဝသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၇၃။ ဒုတိယေ **ဥဒပါဒီ**တိ အယံ ဝိတက္ကော ပဉ္စမေ သတ္တာဟေ ဥဒပါဒိ။ **အဂါရဝေါ**တိ အညသ္မိံ ဂါရဝရဟိတော၊ ကဉ္စိ ဂရုဋ္ဌာနေ အဋ္ဌပေတွာတိ အတ္ထော။ **အပ္ပတိဿော**တိ ပတိဿယရဟိတော၊ ကဉ္စိ ဇေဋ္ဌကဋ္ဌာနေ အဋ္ဌပေတွာတိ အတ္ထော။

သဒေဝကေတိအာဒီသု သဒ္ဓိံ ဒေဝေဟိ **သဒေဝကေ။** ဒေဝဂ္ဂဟဏေန စေတ္ထ မာရဗြဟ္မေသု ဂဟိတေသုပိ မာရော နာမ ဝသဝတ္တီ သဗ္ဗေသံ ဥပရိ ဝသံ ဝတ္တေတိ၊ ဗြဟ္မာ နာမ မဟာနုဘာဝေါ ဧကင်္ဂုလိယာ ဧကသ္မိံ စက္ကဝါဠသဟဿေ အာလောကံ ဖရတိ။ ဒွီဟိ ဒွီသု။ပ။ ဒသဟိ အင်္ဂုလီဟိ ဒသသုပိ စက္ကဝါဠသဟဿေသု အာလောကံ ဖရတိ၊ သော ဣမိနာ သီလသမ္ပန္နတရောတိ ဝတ္တုံ မာ လဘတူတိ[1] **သမာရကေ သဗြဟ္မကေ**တိ ဝိသုံ ဝုတ္တံ။ တထာ သမဏာ နာမ ဧကနိကာယာဒိဝသေန ဗဟုဿုတာ သီလဝန္တော ပဏ္ဍိတာ၊ ဗြာဟ္မဏာပိ ဝတ္ထုဝိဇ္ဇာဒိဝသေန ဗဟုဿုတာ ပဏ္ဍိတာ၊ တေ ဣမိနာ သီလသမ္ပန္နတရာတိ ဝတ္တုံ မာ လဘန္တူတိ **သဿမဏဗြာဟ္မဏိယာ ပဇာယာ**တိ ဝုတ္တံ။ **သဒေဝမနုဿာယာ**တိ ဣဒံ ပန နိပ္ပဒေသတော ဒဿနတ္ထံ ဂဟိတမေဝ ဂဟေတွာ ဝုတ္တံ။ အပိစေတ္ထ ပုရိမာနိ တီဏိ ပဒါနိ လောကဝသေန ဝုတ္တာနိ၊ ပစ္ဆိမာနိ ဒွေ ပဇာဝသေန။ **သီလသမ္ပန္နတရန္တိ** သီလေန သမ္ပန္နတရံ၊ အဓိကတရန္တိ အတ္ထော။ သေသေသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဧတ္ထ စ သီလာဒယော စတ္တာရော ဓမ္မာ လောကိယလောကုတ္တရာ ကထိတာ၊ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနံ လောကိယမေဝ။ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏံ ဟေတံ။

၁-လဘန္တူတိ (သီ)

Pāturahosīti “ayaṁ Satthā Avīcito yāva Bhavaggā sīlādīhi attanā[1] adhikataraṁ apassanto ‘mayā paṭividdhaṁ navalokuttaradhammameva sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharissāmī’ti cinteti, kāraṇaṁ Bhagavā cinteti, atthaṁ vuḍḍhivisesaṁ[2] cinteti, gacchāmissa ussāhaṁ janessāmī”ti cintetvā purato pākaṭo ahosi, abhimukhe aṭṭhāsīti attho.

Viharanti cāti ettha yo vadeyya “viharantīti vacanato paccuppannepi bahū Buddhā”ti, so “Bhagavāpi bhante etarahi Arahaṁ Sammāsambuddho”ti iminā vacanena paṭibāhitabbo.

Na me ācariyo atthi, sadiso me na vijjati.
Sadevakasmiṁ lokasmiṁ, natthi me paṭipuggalo”ti[3]—

ādīhi cassa suttehi aññesaṁ Buddhānaṁ abhāvo dīpetabbo. **Tasmā**ti yasmā sabbepi Buddhā saddhammagaruno, tasmā. **Mahattamabhikaṅkhatā**ti mahantabhāvaṁ patthayamānena. **Saraṁ Buddhāna sāsanan**ti Buddhānaṁ sāsanaṁ sarantena. . Dutiyaṁ.

3. Brahmadevasuttavaṇṇanā

174. Tatiye **eko**ti ṭhānādīsu iriyāpathesu ekako, ekavihārīti attho. **Vūpakaṭṭho**ti kāyena vūpakaṭṭho nissaṭo. **Appamatto**ti satiyā avippavāse ṭhito. **Ātāpī**ti vīriyātāpena samannāgato. **Pahitatto**ti pesitatto. **Kulaputtā**ti ācārakulaputtā. **Sammadevā**ti na iṇaṭṭā na bhayaṭṭā na jīvitapakatā hutvā, yathā vā tathā vā pabbajitāpi ye anulomapaṭipadaṁ pūrenti, te sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti nāma. **Brahmacariyapariyosānan**ti maggabrahmacariyassa pariyosānabhūtaṁ ariyaphalaṁ. **Diṭṭheva dhamme**ti imasmiṁyeva attabhāve. **Sayaṁ abhiññā sacchikatvā**ti sāmaṁ jānitvā paccakkhaṁ katvā. **Upasampajjā**ti paṭilabhitvā sampādetvā vihāsi. Evaṁ viharanto ca **khīṇā jāti -pa- abbhaññāsī**ti. Etenassa paccavekkhaṇabhūmi dassitā.

1. Attano (Syā)
2. Atthavuḍḍhivisesaṁ (Sī), atthavisesaṁ (Syā), atthaṁ vuḍḍhiṁ visesaṁ (Ṭīkā)
3. Vi 3. 12; Ma 1. 227 piṭṭhesu.

ပါတုရဟောသီတိ “အယံ သတ္ထာ အဝီစိတော ယာဝ ဘဝဂ္ဂါ သီလာဒီဟိ အတ္တနာ[1] အဓိကတရံ အပဿန္တော ‘မယာ ပဋိဝိဒ္ဓံ နဝလောကုတ္တရဓမ္မမေဝ သက္ကတွာ ဂရုံ ကတွာ ဥပနိဿာယ ဝိဟရိဿာမီ’တိ စိန္တေတိ၊ ကာရဏံ ဘဂဝါ စိန္တေတိ၊ အတ္ထံ ဝုဍ္ဎိဝိသေသံ[2] စိန္တေတိ၊ ဂစ္ဆာမိဿ ဥဿာဟံ ဇနေဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ ပုရတော ပါကဋော အဟောသိ၊ အဘိမုခေ အဋ္ဌာသီတိ အတ္ထော။

ဝိဟရန္တိ စာတိ ဧတ္ထ ယော ဝဒေယျ “ဝိဟရန္တီတိ ဝစနတော ပစ္စုပ္ပန္နေပိ ဗဟူ ဗုဒ္ဓါ”တိ၊ သော “ဘဂဝါပိ ဘန္တေ ဧတရဟိ အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ”တိ ဣမိနာ ဝစနေန ပဋိဗာဟိတဗ္ဗော။

“န မေ အာစရိယော အတ္ထိ၊ သဒိသော မေ န ဝိဇ္ဇတိ။
သဒေဝကသ္မိံ လောကသ္မိံ၊ နတ္ထိ မေ ပဋိပုဂ္ဂလော”တိ[3]—

အာဒီဟိ စဿ သုတ္တေဟိ အညေသံ ဗုဒ္ဓါနံ အဘာဝေါ ဒီပေတဗ္ဗော။ **တသ္မာ**တိ ယသ္မာ သဗ္ဗေပိ ဗုဒ္ဓါ သဒ္ဓမ္မဂရုနော၊ တသ္မာ။ **မဟတ္တမဘိကင်္ခတာ**တိ မဟန္တဘာဝံ ပတ္ထယမာနေန။ **သရံ ဗုဒ္ဓါန သာသန**န္တိ ဗုဒ္ဓါနံ သာသနံ သရန္တေန။ ။ဒုတိယံ။

၃-ဗြဟ္မဒေဝသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၇၄။ တတိယေ **ဧကော**တိ ဌာနာဒီသု ဣရိယာပထေသု ဧကကော၊ ဧကဝိဟာရီတိ အတ္ထော။ **ဝူပကဋ္ဌော**တိ ကာယေန ဝူပကဋ္ဌော နိဿဋော။ **အပ္ပမတ္တော**တိ သတိယာ အဝိပ္ပဝါသေ ဌိတော။ **အာတာပီ**တိ ဝီရိယာတာပေန သမန္နာဂတော။ **ပဟိတတ္တော**တိ ပေသိတတ္တော။ **ကုလပုတ္တာ**တိ အာစာရကုလပုတ္တာ။ **သမ္မဒေဝါ**တိ န ဣဏဋ္ဋာ န ဘယဋ္ဋာ န ဇီဝိတပကတာ ဟုတွာ၊ ယထာ ဝါ တထာ ဝါ ပဗ္ဗဇိတာပိ ယေ အနုလောမပဋိပဒံ ပူရေန္တိ၊ တေ သမ္မဒေဝ အဂါရသ္မာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇန္တိ နာမ။ **ဗြဟ္မစရိယပရိယောသာန**န္တိ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဿ ပရိယောသာနဘူတံ အရိယဖလံ။ **ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ**တိ ဣမသ္မိံယေဝ အတ္တဘာဝေ။ **သယံ အဘိညာ သစ္ဆိကတွာ**တိ သာမံ ဇာနိတွာ ပစ္စက္ခံ ကတွာ။ **ဥပသမ္ပဇ္ဇာ**တိ ပဋိလဘိတွာ သမ္ပာဒေတွာ ဝိဟာသိ။ ဧဝံ ဝိဟရန္တော စ **ခီဏာ ဇာတိ။ပ။ အဗ္ဘညာသီ**တိ။ ဧတေနဿ ပစ္စဝေက္ခဏာဘူမိ ဒဿိတာ။

၁-အတ္တနော (သျာ)
၂-အတ္ထဝုဍ္ဎိဝိသေသံ (သီ)၊ အတ္ထဝိသေသံ (သျာ)၊ အတ္ထံ ဝုဍ္ဎိံ ဝိသေသံ (ဋီကာ)
၃-ဝိ ၃-၁၂၊ မ ၁-၂၂၇-ပိဋ္ဌေသု။

Katamā panassa jāti khīṇā, kathañca naṁ abbhaññāsīti? Vuccate, na tāvassa atītā jāti khīṇā pubbeva khīṇattā, na anāgatā tattha vāyāmābhāvato, na paccuppannāvijjamānattā. Maggassa pana abhāvitattā yā uppajjeyya ekacatupañcavokā-rabhavesu ekacatupañcakkhandhappabhedā jāti, sā maggassa bhāvitattā anuppādadhammataṁ āpajjanena khīṇā, taṁ so maggabhāvanāya pahīnakilese paccavekkhitvā "kilesābhāve vijjamānampi kammaṁ āyatiṁ appaṭisandhikaṁ hotī"ti jānanto jānāti.

Vusitanti vutthaṁ parivutthaṁ, kataṁ caritaṁ niṭṭhāpitanti attho. **Brahmacariyan**ti maggabrahmacariyaṁ. **Kataṁ karaṇīyan**ti catūsu saccesu catūhi maggehi pariññāpahānasacchi kiriyabhāvanāvasena soḷasavidhampi kiccaṁ niṭṭhāpitanti attho. **Nāparaṁ itthattāyā**ti idāni puna itthabhāvāya evaṁ soḷasakiccabhāvāya, kilesakkhayāya vā katamaggabhāvanā natthīti. Atha vā **itthattāyā**ti itthattabhāvato, imasmā evaṁpakārā idāni vattamānakkhandhasantānā aparaṁ khandhasantānaṁ natthi, ime pana pañcakkhandhā pariññātā tiṭṭhanti chinnamūlako rukkho viyāti abbhaññāsi. **Aññataro**ti eko. **Arahatan**ti arahantānaṁ, Bhagavato sāvakānaṁ arahataṁ abbhantaro ahosi.

Sapadānanti sapadānacāraṁ, sampattagharaṁ anukkamma paṭipāṭiyā caranto. **Upasaṅkamī**ti upasaṅkamanto. Mātā panassa puttaṁ disvāva gharā nikkhamma pattaṁ gahetvā antonivesanaṁ pavesetvā paññattāsane nisīdāpesi.

Āhutiṁ niccaṁ paggaṇhātīti niccakāle āhutipiṇḍaṁ paggaṇhāti. Taṁdivasaṁ pana tasmiṁ ghare bhūtabalikammaṁ hoti. Sabbagehaṁ haritupalittaṁ vippakiṇṇalājaṁ vanamālaparikkhittaṁ ussitaddhajapaṭākaṁ tattha tattha puṇṇaghare ṭhapetvā daṇḍadīpikā[1] jāletvā gandhacuṇṇamālādīhi alaṅkataṁ, samantato sañchādiyamānā dhūmakaṭacchu[2] ahosi. Sāpi brāhmaṇī kālasseva vuṭṭhāya soḷasahi gandhodakaghaṭehi nhāyitvā sabbālaṅkārena attabhāvaṁ alaṅkari. Sā tasmiṁ samaye mahākhīṇāsavaṁ nisīdāpetvā yāgu uḷuṅkamattampi adatvā "mahābrahmaṁ bhojessāmī"ti suvaṇṇapātiyaṁ

1. Daṇḍadīpakāni (Syā)
2. Sañchādiyamānadhūmakaṭacchu (Sī), sandhāriyamānā dhūmakapacchi (Syā)

ကတမာ ပနဿ ဇာတိ ခီဏာ၊ ကထဉ္စ နံ အဗ္ဘညာသီတိ? ဝုစ္စတေ၊ န တာဝဿ အတီတာ ဇာတိ ခီဏာ ပုဗ္ဗေဝ ခီဏတ္တာ၊ န အနာဂတာ တတ္ထ ဝါယာမာဘာဝတော၊ န ပစ္စုပ္ပန္နာ ဝိဇ္ဇမာနတ္တာ။ မဂ္ဂဿ ပန အဘာဝိတတ္တာ ယာ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ ဧကစတုပဉ္စဝေါကာရဘဝေသု ဧကစတုပဉ္စက္ခန္ဓပ္ပဘေဒါ ဇာတိ၊ သာ မဂ္ဂဿ ဘာဝိတတ္တာ အနုပ္ပါဒဓမ္မတံ အာပဇ္ဇနေန ခီဏာ၊ တံ သော မဂ္ဂဘာဝနာယ ပဟီနကိလေသေ ပစ္စဝေက္ခိတွာ "ကိလေသာဘာဝေ ဝိဇ္ဇမာနမ္ပိ ကမ္မံ အာယတိံ အပ္ပဋိသန္ဓိကံ ဟောတီ"တိ ဇာနန္တော ဇာနာတိ။

ဝုသိတန္တိ ဝုတ္ထံ ပရိဝုတ္ထံ၊ ကတံ စရိတံ နိဋ္ဌာပိတန္တိ အတ္ထော။ **ဗြဟ္မစရိယ**န္တိ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယံ။ **ကတံ ကရဏီယ**န္တိ စတူသု သစ္စေသု စတူဟိ မဂ္ဂေဟိ ပရိညာပဟာနသစ္ဆိကိရိယဘာဝနာဝသေန သောဠသဝိဓမ္ပိ ကိစ္စံ နိဋ္ဌာပိတန္တိ အတ္ထော။ **နာပရံ ဣတ္ထတ္တာယာ**တိ ဣဒါနိ ပုန ဣတ္ထဘာဝါယ ဧဝံ သောဠသကိစ္စဘာဝါယ, ကိလေသက္ခယာယ ဝါ ကတမဂ္ဂဘာဝနာ နတ္ထီတိ။ အထ ဝါ **ဣတ္ထတ္တာယာ**တိ ဣတ္ထတ္တဘာဝတော၊ ဣမသ္မာ ဧဝံပကာရာ ဣဒါနိ ဝတ္တမာနက္ခန္ဓသန္တာနာ အပရံ ခန္ဓသန္တာနံ နတ္ထိ၊ ဣမေ ပန ပဉ္စက္ခန္ဓာ ပရိညာတာ တိဋ္ဌန္တိ ဆိန္နမူလကော ရုက္ခော ဝိယာတိ အဗ္ဘညာသိ။ **အညတရော**တိ ဧကော။ **အရဟတ**န္တိ အရဟန္တာနံ၊ ဘဂဝတော သာဝကာနံ အရဟတံ အဗ္ဘန္တရော အဟောသိ။

သပဒါနန္တိ သပဒါနစာရံ၊ သမ္ပတ္တဃရံ အနုက္ကမ္မ ပဋိပါဋိယာ စရန္တော။ **ဥပသင်္ကမီ**တိ ဥပသင်္ကမန္တော။ မာတာ ပနဿ ပုတ္တံ ဒိသွာဝ ဃရာ နိက္ခမ္မ ပတ္တံ ဂဟေတွာ အန္တောနိဝေသနံ ပဝေသေတွာ ပညတ္တာသနေ နိသီဒါပေသိ။

အာဟုတိံ နိစ္စံ ပဂ္ဂဏှာတီတိ နိစ္စကာလေ အာဟုတိပိဏ္ဍံ ပဂ္ဂဏှာတိ။ တံဒိဝသံ ပန တသ္မိံ ဃရေ ဘူတဗလိကမ္မံ ဟောတိ။ သဗ္ဗဂေဟံ ဟရိတုပလိတ္တံ ဝိပ္ပကိဏ္ဏလာဇံ ဝနမာလပရိက္ခိတ္တံ ဥဿိတဒ္ဓဇပဋာကံ တတ္ထ တတ္ထ ပုဏ္ဏဃရေ ဌပေတွာ ဒဏ္ဍဒီပိကာ[၁] ဇာလေတွာ ဂန္ဓစုဏ္ဏမာလာဒီဟိ အလင်္ကတံ၊ သမန္တတော သဉ္ဆာဒိယမာနာ ဓူမကဋစ္ဆု[၂] အဟောသိ။ သာပိ ဗြာဟ္မဏီ ကာလဿေဝ ဝုဋ္ဌာယ သောဠသဟိ ဂန္ဓောဒကဃဋေဟိ နှာယိတွာ သဗ္ဗာလင်္ကာရေန အတ္တဘာဝံ အလင်္ကရိ။ သာ တသ္မိံ သမယေ မဟာခီဏာသဝံ နိသီဒါပေတွာ ယာဂုဥဠုင်္ကမတ္တမ္ပိ အဒတွာ "မဟာဗြဟ္မံ ဘောဇေဿာမီ"တိ သုဝဏ္ဏပါတိယံ

၁-ဒဏ္ဍဒီပကာနိ (သျာ)
၂-သဉ္ဆာဒိယမာနဓူမကဋစ္ဆု (သီ)၊ သန္ဓာရိယမာနာ ဓူမကပစ္ဆိ (သျာ)

pāyāsaṁ[1] pūretvā sappimadhusakkharādīhi yojetvā nivesanassa pacchābhāge haritupalittabhāvādīhi alaṅkatā bhūtapīṭhikā atthi, sā taṁ pātiṁ ādāya tattha gantvā catūsu koṇesu majjhe ca ekekaṁ pāyāsapiṇḍaṁ ṭhapetvā ekaṁ piṇḍaṁ hatthena gahetvā yāva kapparā sappinā paggharantena pathaviyaṁ jāṇumaṇḍalaṁ patiṭṭhāpetvā "bhuñjatu bhavaṁ mahābrahmā, sāyatu bhavaṁ mahābrahmā, tappetu bhavaṁ mahābrahmā"ti vadamānā brahmānaṁ bhojeti.

Etadahosīti mahākhīṇāsavassa sīlagandhaṁ chadevaloke ajjhottharitvā brahmalokaṁ upagataṁ ghāyamānassa etaṁ ahosi. **Saṁvejeyyan**ti codeyyaṁ, sammāpaṭipattiyaṁ yojeyyaṁ. Ayaṁ hi evarūpaṁ aggadakkhiṇeyyaṁ mahākhīṇāsavaṁ nisīdāpetvā yāgu-uḷuṅkamattampi adatvā "mahābrahmaṁ bhojessāmī"ti tulaṁ pahāya hatthena tulayantī viya, bheriṁ pahāya kucchiṁ vādentī viya, aggiṁ pahāya khajjopanakaṁ dhamamānā viya bhūtabaliṁ kurumānā āhiṇḍati, gacchāmissā micchādassanaṁ bhinditvā apāyamaggato uddharitvā yathā asītikoṭidhanaṁ Buddhasāsane vippakiritvā saggamaggaṁ ārohati, tathā karomīti vuttaṁ hoti.

Dūre itoti imamhā ṭhānā dūre brahmaloko. Tato[2] hi kūṭāgāramattā silā pātitā ekena ahorattena aṭṭhacattālīsayojanasahassāni khepayamānā catūhi māsehi pathaviyaṁ patiṭṭhaheyya, sabbaheṭṭhimopi brahmaloko evaṁ dūre. **Yassāhutin**ti yassa brahmuno āhutiṁ paggaṇhāsi, tassa brahmaloko dūreti attho. **Brahmapathan**ti ettha brahmapatho nāma cattāri kusalajjhānāni, vipākajjhānāni pana nesaṁ jīvitapatho nāma, taṁ brahmapathaṁ ajānantī tvaṁ kiṁ jappasi vippalapasi. Brahmāno hi sappītikajjhānena yāpenti, na etaṁ tiṇabījāni pakkhipitvā randhaṁ goyūsaṁ khādanti, mā akāraṇā kilamasīti.

Evaṁ vatvā puna[3] so mahābrahmā añjaliṁ paggayha avakujjo hutvā theraṁ upadisanto **eso hi to brāhmaṇi brahmadevo**ti-ādimāha. Tattha **nirūpadhiko**ti kilesābhisaṅkhārakāmaguṇopadhīhi virahito. **Atidevapatto**ti devānaṁ atidevabhāvaṁ brahmānaṁ atibrahmabhāvaṁ patto.

1. Suvaṇṇacāṭiṁ pāyāsassa (Syā) 2. Brahmalokato (Sī, Syā) 3. Pana (Ka)

ပါယာသံ[၁] ပူရေတွာ သပ္ပိမဓုသက္ခရာဒီဟိ ယောဇေတွာ နိဝေသနဿ ပစ္ဆာဘာဂေ ဟရိတုပလိတ္တဘာဝါဒီဟိ အလင်္ကတာ ဘူတပီဌိကာ အတ္ထိ၊ သာ တံ ပါတိံ အာဒါယ တတ္ထ ဂန္တွာ စတူသု ကောဏေသု မဇ္ဈေ စ ဧကေကံ ပါယာသပိဏ္ဍံ ဌပေတွာ ဧကံ ပိဏ္ဍံ ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ ယာဝ ကပ္ပရာ သပ္ပိနာ ပဂ္ဃရန္တေန ပထဝိယံ ဇာဏုမဏ္ဍလံ ပတိဋ္ဌာပေတွာ "ဘုဉ္ဇတု ဘဝံ မဟာဗြဟ္မာ၊ သာယတု ဘဝံ မဟာဗြဟ္မာ၊ တပ္ပေတု ဘဝံ မဟာဗြဟ္မာ"တိ ဝဒမာနာ ဗြဟ္မာနံ ဘောဇေတိ။

ဧတဒဟောသီတိ မဟာခီဏာသဝဿ သီလဂန္ဓံ ဆဒေဝလောကေ အဇ္ဈောတ္ထရိတွာ ဗြဟ္မလောကံ ဥပဂတံ ဃာယမာနဿ ဧတံ အဟောသိ။ **သံဝေဇေယျ**န္တိ စောဒေယျံ၊ သမ္မာပဋိပတ္တိယံ ယောဇေယျံ။ အယံ ဟိ ဧဝရူပံ အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျံ မဟာခီဏာသဝံ နိသီဒါပေတွာ ယာဂုဥဠုင်္ကမတ္တမ္ပိ အဒတွာ "မဟာဗြဟ္မံ ဘောဇေဿာမီ"တိ တုလံ ပဟာယ ဟတ္ထေန တုလယန္တီ ဝိယ, ဘေရိံ ပဟာယ ကုစ္ဆိံ ဝါဒေန္တီ ဝိယ, အဂ္ဂိံ ပဟာယ ခဇ္ဇောပနကံ ဓမမာနာ ဝိယ ဘူတဗလိံ ကုရုမာနာ အာဟိဏ္ဍတိ၊ ဂစ္ဆာမိဿာ မိစ္ဆာဒဿနံ ဘိန္ဒိတွာ အပါယမဂ္ဂတော ဥဒ္ဓရိတွာ ယထာ အသီတိကောဋိဓနံ ဗုဒ္ဓသာသနေ ဝိပ္ပကိရိတွာ သဂ္ဂမဂ္ဂံ အာရောဟတိ၊ တထာ ကရောမီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

ဒူရေ ဣတောတိ ဣမမှာ ဌာနာ ဒူရေ ဗြဟ္မလောကော။ တတော[၂] ဟိ ကူဋာဂါရမတ္တာ သိလာ ပါတိတာ ဧကေန အဟောရတ္တေန အဋ္ဌစတ္တာလီသယောဇနသဟဿာနိ ခေပယမာနာ စတူဟိ မာသေဟိ ပထဝိယံ ပတိဋ္ဌဟေယျ၊ သဗ္ဗဟေဋ္ဌိမောပိ ဗြဟ္မလောကော ဧဝံ ဒူရေ။ **ယဿာဟုတိ**န္တိ ယဿ ဗြဟ္မုနော အာဟုတိံ ပဂ္ဂဏှာသိ၊ တဿ ဗြဟ္မလောကော ဒူရေတိ အတ္ထော။ **ဗြဟ္မပထ**န္တိ ဧတ္ထ ဗြဟ္မပထော နာမ စတ္တာရိ ကုသလဇ္ဈာနာနိ၊ ဝိပါကဇ္ဈာနာနိ ပန နေသံ ဇီဝိတပထော နာမ၊ တံ ဗြဟ္မပထံ အဇာနန္တီ တွံ ကိံ ဇပ္ပသိ ဝိပ္ပလပသိ။ ဗြဟ္မာနော ဟိ သပ္ပီတိကဇ္ဈာနေန ယာပေန္တိ၊ န ဧတံ တိဏဗီဇာနိ ပက္ခိပိတွာ ရန္ဓံ ဂေါယူသံ ခါဒန္တိ၊ မာ အကာရဏာ ကိလမသီတိ။

ဧဝံ ဝတွာ ပုန[၃] သော မဟာဗြဟ္မာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ အဝကုဇ္ဇော ဟုတွာ ထေရံ ဥပဒိသန္တော **ဧသော ဟိ တေ ဗြာဟ္မဏိ ဗြဟ္မဒေဝေါ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **နိရူပဓိကော**တိ ကိလေသာဘိသင်္ခါရကာမဂုဏောပဓီဟိ ဝိရဟိတော။ **အတိဒေဝပတ္တော**တိ ဒေဝါနံ အတိဒေဝဘာဝံ ဗြဟ္မာနံ အတိဗြဟ္မဘာဝံ ပတ္တော။

၁-သုဝဏ္ဏစာဋိံ ပါယာသဿ (သျာ) ၂-ဗြဟ္မလောကတော (သီ၊ သျာ) ၃-ပန (က)

Anaññaposīti ṭhapetvā imaṁ attabhāvaṁ aññassa attabhāvassa vā puttadārassa vā aposanatāya anaññaposī.

Āhuneyyoti āhunapiṇḍaṁ[1] paṭiggahetuṁ yutto. **Vedagū**ti catumaggasaṅkhātehi vedehi dukkhassantaṁ gato. **Bhāvitatto**ti attānaṁ bhāvetvā vaḍḍhetvā ṭhito. **Anūpalitto**ti taṇhādīhi lepehi[2] alitto. **Ghāsesanaṁ iriyatī**ti āhārapariyesanaṁ carati.

Na tassa pacchā na puratthamatthīti pacchā vuccati atītaṁ, puratthaṁ vuccati anāgataṁ, atītānāgatesu khandhesu chandarāgavirahitassa pacchā vā puratthaṁ vā natthīti vadati. **Santo**ti-ādīsu rāgādisantatāya santo. Kodhadhūmavigamā **vidhūmo,** dukkhābhāvā **anīgho**, kattaradaṇḍādīni gahetvā vicarantopi vadhakacetanāya abhāvā **nikkhittadaṇḍo**. **Tasathāvaresū**ti ettha pana puthujjanā tasā nāma, khīṇāsavā thāvarā nāma. Satta pana sekhā tasāti vattuṁ na sakkā, thāvarā na honti, bhajamānā pana thāvarapakkhameva bhajanti. **So tyāhutin**ti so te āhutiṁ.

Visenibhūtoti kilesasenāya viseno jāto. **Anejo**ti nittaṇho. **Susīlo**ti khīṇāsavasīlena susīlo. **Suvimuttacitto**ti phalavimuttiyā suṭṭhu vimuttacitto. **Oghatiṇṇan**ti cattāro oghe tiṇṇaṁ. Ettakena kathāmaggena brahmā therassa vaṇṇaṁ kathento āyatane brāhmaṇiṁ niyojesi. Avasānagāthā pana saṅgītikārehi ṭhapitā. **Patiṭṭhapesi dakkhiṇan**ti catupaccayadakkhiṇaṁ patiṭṭhapesi. **Sukhamāyatikan**ti sukhāyatikaṁ āyatiṁ sukhavipākaṁ, sukhāvahanti attho. . Tatiyaṁ.

4. Bakabrahmasuttavaṇṇanā

175. Catutthe **pāpakaṁ diṭṭhigatan**ti lāmikā sassatadiṭṭhi. **Idaṁ niccan**ti idaṁ saha kāyena[3] brahmaṭṭhānaṁ aniccaṁ "niccan"ti vadati. Dhuvādīni tasseva vevacanāni. Tattha **dhuvan**ti thiraṁ. **Sassatan**ti sadā vijjamānaṁ. **Kevalan**ti akhaṇḍaṁ sakalaṁ. **Acavanadhamman**ti acavanasabhāvaṁ. **Idaṁ hi na jāyatī**ti-ādīsu imasmiṁ ṭhāne koci jāyanako vā jīyanako vā mīyanako vā

1. Āhunapiṇḍaṁ pāhunapiṇḍaṁ (Syā) 2. Kilesehi (Sī) 3. Sahokāsena (Syā)

အနညပေါသီတိ ဌပေတွာ ဣမံ အတ္တဘာဝံ အညဿ အတ္တဘာဝဿ ဝါ ပုတ္တဒါရဿ ဝါ အပေါသနတာယ အနညပေါသီ။

အာဟုနေယျောတိ အာဟုနပိဏ္ဍံ[1] ပဋိဂ္ဂဟေတုံ ယုတ္တော။ **ဝေဒဂူ**တိ စတုမဂ္ဂသင်္ခါတေဟိ ဝေဒေဟိ ဒုက္ခဿန္တံ ဂတော။ **ဘာဝိတတ္တော**တိ အတ္တာနံ ဘာဝေတွာ ဝဍ္ဎေတွာ ဌိတော။ **အနူပလိတ္တော**တိ တဏှာဒီဟိ လေပေဟိ[2] အလိတ္တော။ **ဃာသေသနံ ဣရိယတီ**တိ အာဟာရပရိယေသနံ စရတိ။

န တဿ ပစ္ဆာ န ပုရတ္ထမတ္ထီတိ ပစ္ဆာ ဝုစ္စတိ အတီတံ၊ ပုရတ္ထံ ဝုစ္စတိ အနာဂတံ၊ အတီတာနာဂတေသု ခန္ဓေသု ဆန္ဒရာဂဝိရဟိတဿ ပစ္ဆာ ဝါ ပုရတ္ထံ ဝါ နတ္ထီတိ ဝဒတိ။ **သန္တော**တိအာဒီသု ရာဂါဒိသန္တတာယ သန္တော။ ကောဓဓူမဝိဂမာ **ဝိဓူမော၊** ဒုက္ခာဘာဝါ **အနီဃော၊** ကတ္တရဒဏ္ဍာဒီနိ ဂဟေတွာ ဝိစရန္တောပိ ဝဓကစေတနာယ အဘာဝါ **နိက္ခိတ္တဒဏ္ဍော။** **တသထာဝရေသူ**တိ ဧတ္ထ ပန ပုထုဇ္ဇနာ တသာ နာမ၊ ခီဏာသဝါ ထာဝရာ နာမ။ သတ္တ ပန သေခါ တသာတိ ဝတ္တုံ န သက္ကာ၊ ထာဝရာ န ဟောန္တိ၊ ဘဇမာနာ ပန ထာဝရပက္ခမေဝ ဘဇန္တိ။ **သော တျာဟုတိ**န္တိ သော တေ အာဟုတိံ။

ဝိသေနိဘူတောတိ ကိလေသသေနာယ ဝိသေနော ဇာတော။ **အနေဇော**တိ နိတ္တဏှော။ **သုသီလော**တိ ခီဏာသဝသီလေန သုသီလော။ **သုဝိမုတ္တစိတ္တော**တိ ဖလဝိမုတ္တိယာ သုဋ္ဌု ဝိမုတ္တစိတ္တော။ **ဩဃတိဏ္ဏ**န္တိ စတ္တာရော ဩဃေ တိဏ္ဏံ။ ဧတ္တကေန ကထာမဂ္ဂေန ဗြဟ္မာ ထေရဿ ဝဏ္ဏံ ကထေန္တော အာယတနေ ဗြာဟ္မဏိံ နိယောဇေသိ။ အဝသာနဂါထာ ပန သင်္ဂီတိကာရေဟိ ဌပိတာ။ **ပတိဋ္ဌပေသိ ဒက္ခိဏ**န္တိ စတုပစ္စယဒက္ခိဏံ ပတိဋ္ဌပေသိ။ **သုခမာယတိက**န္တိ သုခါယတိကံ အာယတိံ သုခဝိပါကံ၊ သုခါဝဟန္တိ အတ္ထော။ ။တတိယံ။

၄-ဗကဗြဟ္မသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၇၅။ စတုတ္ထေ **ပါပကံ ဒိဋ္ဌိဂတ**န္တိ လာမိကာ သဿတဒိဋ္ဌိ။ **ဣဒံ နိစ္စ**န္တိ ဣဒံ သဟ ကာယေန[3] ဗြဟ္မဋ္ဌာနံ အနိစ္စံ “နိစ္စ”န္တိ ဝဒတိ။ ဓုဝါဒီနိ တဿေဝ ဝေဝစနာနိ။ တတ္ထ **ဓုဝ**န္တိ ထိရံ။ **သဿတ**န္တိ သဒါ ဝိဇ္ဇမာနံ။ **ကေဝလ**န္တိ အခဏ္ဍံ သကလံ။ **အစဝနဓမ္မ**န္တိ အစဝနသဘာဝံ။ **ဣဒံ ဟိ န ဇာယတီ**တိအာဒီသု ဣမသ္မိံ ဌာနေ ကောစိ ဇာယနကော ဝါ ဇီယနကော ဝါ မီယနကော ဝါ

၁-အာဟုနပိဏ္ဍံ ပါဟုနပိဏ္ဍံ (သျာ) ၂-ကိလေသေဟိ (သီ) ၃-သဟောကာသေန (သျာ)

cavanako vā upapajjanako vā natthi, taṁ sandhāya vadati. **Ito ca panaññan**ti ito sahakāyā[1] brahmaṭṭhānā uttari aññaṁ nissaraṇaṁ nāma natthīti evamassa thāmagatā sassatadiṭṭhi uppannā hoti. Evaṁvādī ca pana so upari tisso jhānabhūmiyo cattāro magge cattāri phalāni nibbānanti sabbaṁ paṭibāhati. Kadā panassa sā diṭṭhi uppannāti? Paṭhamajjhānabhūmiyaṁ nibbattakāle. Dutiyajjhānabhūmiyanti eke.

Tatrāyaṁ anupubbikathā—heṭṭhupapattiko kiresa brahmā anuppanno Buddhuppāde[2] isipabbajjaṁ pabbajitvā kasiṇaparikammaṁ katvā samāpattiyo nibbattetvā aparihīnajjhāno kālaṁ katvā catutthajjhānabhūmiyaṁ Vehapphalabrahmaloke pañcakappasatikaṁ āyuṁ gahetvā nibbatti. Tattha yāvatāyukaṁ ṭhatvā heṭṭhupapattikaṁ katvā tatiyajjhānaṁ paṇītaṁ bhāvetvā Subhakiṇhabrahmaloke catusaṭṭhikappaṁ āyuṁ gahetvā nibbatti. Tattha dutiyajjhānaṁ bhāvetvā Ābhassare aṭṭha kappe āyuṁ gahetvā nibbatti. Tattha paṭhamajjhānaṁ bhāvetvā paṭhamajjhānabhūmiyaṁ kappāyuko hutvā nibbatti. So paṭhamakāle attanā katakammañca nibbattaṭṭhānañca aññāsi, kāle pana gacchante gacchante ubhayaṁ pamussitvā sassatadiṭṭhiṁ uppādesi.

Avijjāgatoti avijjāya gato samannāgato aññāṇī andhībhūto. **Yatra hi nāmā**ti yo nāma. **Vakkhatī**ti bhaṇati. "Yatrā"ti nipātayogena pana anāgatavacanaṁ kataṁ.

Evaṁ vutte so brahmā yathā nāma maggacoro[3] dve tayo pahāre adhivāsento sahāye anācikkhitvāpi uttari pahāraṁ pahariyamāno "asuko ca asuko ca mayhaṁ sahāyo"ti ācikkhati, evameva Bhagavatā santajjiyamāno satiṁ labhitvā "Bhagavā mayhaṁ padānupadaṁ pekkhanto maṁ nippīḷitukāmo"ti bhīto attano sahāye ācikkhanto **dvāsattatī**ti-ādimāha. Tassattho—bho Gotama mayaṁ dvāsattati janā **puññakammā** tena puññakammena idha nibbattā, **vasavattino** sayaṁ aññesaṁ vase avattitvā pare attano vase vattema, jātiñca jarañca atītā, ayaṁ no vedehi gatattā "vedagū"ti saṅkhaṁ gatā Bhagavā antimā brahmupapatti. **Asmābhijappanti janā anekā**ti anekajanā

1. Sahokāsā (Syā) 2. Buddhe (Sī) 3. Magge coro (Sī, Syā, Ka)

စဝနကော ဝါ ဥပပဇ္ဇနကော ဝါ နတ္ထိ၊ တံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ **ဣတော စ ပနည**န္တိ ဣတော သဟကာယာ[1] ဗြဟ္မဋ္ဌာနာ ဥတ္တရိ အညံ နိဿရဏံ နာမ နတ္ထီတိ ဧဝမဿ ထာမဂတာ သဿတဒိဋ္ဌိ ဥပ္ပန္နာ ဟောတိ။ ဧဝံဝါဒီ စ ပန သော ဥပရိ တိဿော ဈာနဘူမိယော စတ္တာရော မဂ္ဂေ စတ္တာရိ ဖလာနိ နိဗ္ဗာနန္တိ သဗ္ဗံ ပဋိဗာဟတိ။ ကဒါ ပနဿ သာ ဒိဋ္ဌိ ဥပ္ပန္နာတိ? ပဌမဇ္ဈာနဘူမိယံ နိဗ္ဗတ္တကာလေ။ ဒုတိယဇ္ဈာနဘူမိယန္တိ ဧကေ။

တတြာယံ အနုပုဗ္ဗိကထာ——ဟေဋ္ဌုပပတ္တိကော ကိရေသ ဗြဟ္မာ အနုပ္ပန္နေ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ[2] ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ကသိဏပရိကမ္မံ ကတွာ သမာပတ္တိယော နိဗ္ဗတ္တေတွာ အပရိဟီနဇ္ဈာနော ကာလံ ကတွာ စတုတ္ထဇ္ဈာနဘူမိယံ ဝေဟပ္ဖလဗြဟ္မလောကေ ပဉ္စကပ္ပသတိကံ အာယုံ ဂဟေတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ တတ္ထ ယာဝတာယုကံ ဌတွာ ဟေဋ္ဌုပပတ္တိကံ ကတွာ တတိယဇ္ဈာနံ ပဏီတံ ဘာဝေတွာ သုဘကိဏ္ဟဗြဟ္မလောကေ စတုသဋ္ဌိကပ္ပံ အာယုံ ဂဟေတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ တတ္ထ ဒုတိယဇ္ဈာနံ ဘာဝေတွာ အာဘဿရေ အဋ္ဌ ကပ္ပေ အာယုံ ဂဟေတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ တတ္ထ ပဌမဇ္ဈာနံ ဘာဝေတွာ ပဌမဇ္ဈာနဘူမိယံ ကပ္ပါယုကော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ သော ပဌမကာလေ အတ္တနာ ကတကမ္မဉ္စ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနဉ္စ အညာသိ၊ ကာလေ ပန ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ ဥဘယံ ပမုဿိတွာ သဿတဒိဋ္ဌိံ ဥပ္ပါဒေသိ။

အဝိဇ္ဇာဂတောတိ အဝိဇ္ဇာယ ဂတော သမန္နာဂတော အညာဏီ အန္ဓီဘူတော။ **ယတြ ဟိ နာမာ**တိ ယော နာမ။ **ဝက္ခတီ**တိ ဘဏတိ။ "ယတြာ"တိ နိပါတယောဂေန ပန အနာဂတဝစနံ ကတံ။

ဧဝံ ဝုတ္တေ သော ဗြဟ္မာ ယထာ နာမ မဂ္ဂစောရော[3] ဒွေ တယော ပဟာရေ အဓိဝါသေန္တော သဟာယေ အနာစိက္ခိတွာပိ ဥတ္တရိ ပဟာရံ ပဟရိယမာနော "အသုကော စ အသုကော စ မယှံ သဟာယော"တိ အာစိက္ခတိ၊ ဧဝမေဝ ဘဂဝတာ သန္တဇ္ဇိယမာနော သတိံ လဘိတွာ "ဘဂဝါ မယှံ ပဒါနုပဒံ ပေက္ခန္တော မံ နိပ္ပီဠိတုကာမော"တိ ဘီတော အတ္တနော သဟာယေ အာစိက္ခန္တော **ဒွါသတ္တတီ**တိအာဒိမာဟ။ တဿတ္ထော——ဘော ဂေါတမ မယံ ဒွါသတ္တတိ ဇနာ **ပုညကမ္မာ** တေန ပုညကမ္မေန ဣဓ နိဗ္ဗတ္တာ၊ **ဝသဝတ္တိနော** သယံ အညေသံ ဝသေ အဝတ္တိတွာ ပရေ အတ္တနော ဝသေ ဝတ္တေမ၊ ဇာတိဉ္စ ဇရဉ္စ အတီတာ၊ အယံ နော ဝေဒေဟိ ဂတတ္တာ "ဝေဒဂူ"တိ သင်္ခံ ဂတာ ဘဂဝါ အန္တိမာ ဗြဟ္မုပပတ္တိ။ **အသ္မာဘိဇပ္ပန္တိ ဇနာ အနေကာ**တိ အနေကဇနာ

၁-သဟောကာသာ (သျာ) ၂-ဗုဒ္ဓေ (သီ) ၃-မဂ္ဂေ စောရော (သီ၊ သျာ၊ က)

amhe abhijappanti. “Ayaṁ kho bhavaṁ brahmā mahābrahmā abhibhū anabhibhūto aññadatthudaso Vasavattī issaro kattā nimmātā seṭṭho sajitā vasī pitā bhūtabhabyānan”ti evaṁ patthenti pihentīti.

Atha naṁ Bhagavā **appaṁ hi etan**ti-ādimāha. Tattha **etan**ti yaṁ tvaṁ idha tava āyuṁ “dīghan”ti maññasi, etaṁ appaṁ parittakaṁ. **Sataṁ sahassānaṁ nirabbudānan**ti nirabbudagaṇanāya satasahassanirabbudānaṁ. **Āyuṁ pajānāmī**ti “idāni tava avasiṭṭhaṁ ettakaṁ āyū”ti ahaṁ jānāmi. **Anantadassī Bhagavāhamasmī**ti Bhagavā tumhe “ahaṁ anantadassī jāti-ādīni upātivatto”ti vadatha. **Kiṁ me purāṇan**ti yadi tvaṁ anantadassī, evaṁ sante idaṁ me ācikkha, kiṁ mayhaṁ purāṇaṁ. **Vatasīlavattan**ti sīlameva vuccati. **Yamahaṁ vijaññā**ti yaṁ ahaṁ tayā kathitaṁ jāneyyaṁ. Taṁ me ācikkhāti vadati.

Idānissa ācikkhanto Bhagavā **yaṁ tvaṁ apāyesī**ti-ādimāha. Tatrāyaṁ adhippāyo—pubbe kiresa kulaghare nibbattitvā kāmesu ādīnavaṁ disvā “jātijarāmaraṇassa antaṁ karissāmī”ti nikkhamma isipabbajjaṁ pabbajitvā samāpattiyo nibbattetvā abhiññāpādakajjhānassa lābhī hutvā Gaṅgātīre paṇṇasālaṁ kāretvā jhānaratiyā vītināmeti. Tadā ca kālenakālaṁ sattāvāhā pañcahi sakaṭasatehi marukantāraṁ paṭipajjanti. Marukantāre pana divā na sakkā gantuṁ, rattiṁ gamanaṁ hoti. Atha purimasakaṭassa aggayuge yuttabalibaddā gacchantā gacchantā nivattitvā āgatamaggābhimukhā ahesuṁ, sabbasakaṭāni tatheva nivattitvā aruṇe uggate nivattitabhāvaṁ jāniṁsu. Tesañca tadā kantāraṁ atikkamanadivaso ahosi, sabbaṁ dārudakaṁ parikkhīṇaṁ. Tasmā “natthi dāni amhākaṁ jīvitan”ti cintetvā goṇe cakkesu bandhitvā manussā sakaṭacchāyaṁ pavisitvā nipajjiṁsu.

Tāpasopi kālasseva paṇṇasālato nikkhamitvā paṇṇasāladvāre nisinno Gaṅgaṁ olokayamāno addasa Gaṅgaṁ mahatā udakoghena pūriyamānaṁ pavattitamaṇikkhandhaṁ viya āgacchantaṁ, disvā cintesi “atthi nu kho imasmiṁ loke evarūpassa madhurodakassa alābhena kilissamānā[1] sattā”ti. So evaṁ āvajjento marukantāre taṁ satthaṁ disvā “ime sattā[2] mā nassantū”ti “ito cito ca mahā-udakakkhandho chijjitvā

1. Pīḷiyamānā (Sī) 2. Satthā (Sī)

အမှေ အဘိဇပ္ပန္တိ။ “အယံ ခေါ ဘဝံ ဗြဟ္မာ မဟာဗြဟ္မာ အဘိဘူ အနဘိဘူတော အညဒတ္ထုဒသော ဝသဝတ္တီ ဣဿရော ကတ္တာ နိမ္မာတာ သေဋ္ဌော သဇိတာ ဝသီ ပိတာ ဘူတဘဗျာန”န္တိ ဧဝံ ပတ္ထေန္တိ ပိဟေန္တီတိ။

အထ နံ ဘဂဝါ **အပ္ပံ ဟိ ဧတ**န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဧတ**န္တိ ယံ တွံ ဣဓ တဝ အာယုံ “ဒီဃ”န္တိ မညသိ၊ ဧတံ အပ္ပံ ပရိတ္တကံ။ **သတံ သဟဿာနံ နိရဗ္ဗုဒါန**န္တိ နိရဗ္ဗုဒဂဏနာယ သတသဟဿနိရဗ္ဗုဒါနံ။ **အာယုံ ပဇာနာမီ**တိ “ဣဒါနိ တဝ အဝသိဋ္ဌံ ဧတ္တကံ အာယူ”တိ အဟံ ဇာနာမိ။ **အနန္တဒဿီ ဘဂဝါဟမသ္မီ**တိ ဘဂဝါ တုမှေ “အဟံ အနန္တဒဿီ ဇာတိအာဒီနိ ဥပါတိဝတ္တော”တိ ဝဒထ။ **ကိံ မေ ပုရာဏ**န္တိ ယဒိ တွံ အနန္တဒဿီ၊ ဧဝံ သန္တေ ဣဒံ မေ အာစိက္ခ၊ ကိံ မယှံ ပုရာဏံ။ **ဝတသီလဝတ္တ**န္တိ သီလမေဝ ဝုစ္စတိ။ **ယမဟံ ဝိဇညာ**တိ ယံ အဟံ တယာ ကထိတံ ဇာနေယျံ။ တံ မေ အာစိက္ခာတိ ဝဒတိ။

ဣဒါနိဿ အာစိက္ခန္တော ဘဂဝါ **ယံ တွံ အပါယေသီ**တိအာဒိမာဟ။ တတြာယံ အဓိပ္ပါယော—ပုဗ္ဗေ ကိရေသ ကုလဃရေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ကာမေသု အာဒီနဝံ ဒိသွာ “ဇာတိဇရာမရဏဿ အန္တံ ကရိဿာမီ”တိ နိက္ခမ္မ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ သမာပတ္တိယော နိဗ္ဗတ္တေတွာ အဘိညာပါဒကဇ္ဈာနဿ လာဘီ ဟုတွာ ဂင်္ဂါတီရေ ပဏ္ဏသာလံ ကာရေတွာ ဈာနရတိယာ ဝီတိနာမေတိ။ တဒါ စ ကာလေနကာလံ သတ္တဝါဟာ ပဉ္စဟိ သကဋသတေဟိ မရုကန္တာရံ ပဋိပဇ္ဇန္တိ။ မရုကန္တာရေ ပန ဒိဝါ န သက္ကာ ဂန္တုံ၊ ရတ္တိံ ဂမနံ ဟောတိ။ အထ ပုရိမသကဋဿ အဂ္ဂယုဂေ ယုတ္တဗလိဗဒ္ဒါ ဂစ္ဆန္တာ ဂစ္ဆန္တာ နိဝတ္တိတွာ အာဂတမဂ္ဂါဘိမုခါ အဟေသုံ၊ သဗ္ဗသကဋာနိ တထေဝ နိဝတ္တိတွာ အရုဏေ ဥဂ္ဂတေ နိဝတ္တိတဘာဝံ ဇာနိံသု။ တေသဉ္စ တဒါ ကန္တာရံ အတိက္ကမနဒိဝသော အဟောသိ၊ သဗ္ဗံ ဒါရုဒကံ ပရိက္ခီဏံ။ တသ္မာ “နတ္ထိ ဒါနိ အမှာကံ ဇီဝိတ”န္တိ စိန္တေတွာ ဂေါဏေ စက္ကေသု ဗန္ဓိတွာ မနုဿာ သကဋစ္ဆာယံ ပဝိသိတွာ နိပဇ္ဇိံသု။

တာပသောပိ ကာလဿေဝ ပဏ္ဏသာလတော နိက္ခမိတွာ ပဏ္ဏသာလဒွါရေ နိသိန္နော ဂင်္ဂံ ဩလောကယမာနော အဒ္ဒသ ဂင်္ဂံ မဟတာ ဥဒကောဃေန ပူရိယမာနံ ပဝတ္တိတမဏိက္ခန္ဓံ ဝိယ အာဂစ္ဆန္တံ၊ ဒိသွာ စိန္တေသိ “အတ္ထိ နု ခေါ ဣမသ္မိံ လောကေ ဧဝရူပဿ မဓုရောဒကဿ အလာဘေန ကိလိဿမာနာ[၁] သတ္တာ”တိ။ သော ဧဝံ အာဝဇ္ဇေန္တော မရုကန္တာရေ တံ သတ္ထံ ဒိသွာ “ဣမေ သတ္တာ[၂] မာ နဿန္တူ”တိ “ဣတော စိတော စ မဟာဥဒကက္ခန္ဓော ဆိန္ဒိတွာ

၁-ပီဠိယမာနာ (သီ) ၂-သတ္ထာ (သီ)

marukantāre Satthābhimukho gacchatū”ti abhiññācittena adhiṭṭhāsi. Saha cittuppādena mātikāruḷhaṁ viya udakaṁ tattha agamāsi. Manussā udakasaddena vuṭṭhāya udakaṁ disvā haṭṭhatuṭṭhā nhāyitvā pivitvā goṇepi pāyetvā sotthinā icchitaṭṭhānaṁ agamaṁsu. Satthā taṁ brahmuno pubbakammaṁ dassento paṭhamaṁ gāthamāha. Tattha **apāyesī**ti pāyesi. A-kāro nipātamattaṁ. **Gammanī**ti gimhe. **Sampareteti** gimhātapena phuṭṭhe anugate.

Aparasmimpi samaye tāpaso Gaṅgātīre paṇṇasālaṁ māpetvā araññagāmakaṁ nissāya vasati. Tena ca samayena corā taṁ gāmaṁ paharitvā hatthasāraṁ gahetvā gāviyo ca karamare ca gahetvā gacchanti. Gāvopi sunakhāpi manussāpi mahāviravaṁ viravanti. Tāpaso taṁ saddaṁ sutvā “kinnu kho etan”ti āvajjento “manussānaṁ bhayaṁ uppannan”ti ñatvā “mayi passante ime sattā mā nassantū”ti abhiññāpādakajjhānaṁ samāpajjitvā vuṭṭhāya abhiññācittena corānaṁ paṭipathe caturaṅginiṁ senaṁ māpesi. Kammasajjā āgacchantā corā disvā “rājā maññe āgato”ti vilopaṁ chaḍḍetvā pakkamiṁsu. Tāpaso “yaṁ yassa santakaṁ, taṁ tasseva hotū”ti adhiṭṭhāsi, taṁ tatheva ahosi. Mahājano sotthibhāvaṁ pāpuṇi. Satthā idampi tassa pubbakammaṁ dassento dutiyaṁ gāthamāha. Tattha **eṇikūlasmin**ti Gaṅgātīre. **Gayhakaṁ nīyamānan**ti gahetvā nīyamānaṁ, karamaraṁ nīyamānantipi attho.

Puna ekasmiṁ samaye uparigaṅgāvāsikaṁ ekaṁ kulaṁ heṭṭhāgaṅgāvāsikena kulena saddhiṁ mittasanthavaṁ katvā nāvāsaṅghāṭaṁ bandhitvā bahuṁ khādanīyañceva bhojanīyañca gandhamālādīni ca āropetvā Gaṅgāsotena āgacchati. Manussā khādamānā bhuñjamānā naccantā gāyantā devavimānena gacchantā viya balavasomanassā[1] ahesuṁ. Gaṅgeyyako nāgo disvā kupito “ime mayi saññampi na karonti, idāni ne samuddameva pāpessāmī”ti mahantaṁ attabhāvaṁ māpetvā udakaṁ dvidhā bhinditvā uṭṭhāya phaṇaṁ katvā susukāraṁ[2] karonto aṭṭhāsi. Mahājano disvā bhīto vissaramakāsi[3]. Tāpaso paṇṇasālāyaṁ nisinno sutvā “ime gāyantā naccantā somanassajātā āgacchanti, idāni pana bhayaravaṁ raviṁsu, kinnu kho”ti

1. Balavasomanassajātā (Syā)
2. Sūsūkāraṁ (Sī), sussukāraṁ (Syā)
3. Viravamakāsi (Sī)

မရုကန္တာရေ သတ္ထာဘိမုခေါ ဂစ္ဆတူ”တိ အဘိညာစိတ္တေန အဓိဋ္ဌာသိ။ သဟ စိတ္တုပ္ပါဒေန မာတိကာရုဠှံ ဝိယ ဥဒကံ တတ္ထ အဂမာသိ။ မနုဿာ ဥဒကသဒ္ဒေန ဝုဋ္ဌာယ ဥဒကံ ဒိသွာ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌာ နှာယိတွာ ပိဝိတွာ ဂေါဏေပိ ပါယေတွာ သောတ္ထိနာ ဣစ္ဆိတဋ္ဌာနံ အဂမံသု။ သတ္ထာ တံ ဗြဟ္မုနော ပုဗ္ဗကမ္မံ ဒဿေန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **အပါယေသီ**တိ ပါယေသိ။ အ-ကာရော နိပါတမတ္တံ။ **ဂမ္မနီ**တိ ဂိမှေ။ **သမ္ပရေတေ**တိ ဂိမှာတပေန ဖုဋ္ဌေ အနုဂတေ။

အပရသ္မိမ္ပိ သမယေ တာပသော ဂင်္ဂါတီရေ ပဏ္ဏသာလံ မာပေတွာ အရညဂါမကံ နိဿာယ ဝသတိ။ တေန စ သမယေန စောရာ တံ ဂါမံ ပဟရိတွာ ဟတ္ထသာရံ ဂဟေတွာ ဂါဝိယော စ ကရမရေ စ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ ဂါဝေါပိ သုနခါပိ မနုဿာပိ မဟာဝိရဝံ ဝိရဝန္တိ။ တာပသော တံ သဒ္ဒံ သုတွာ “ကိန္နု ခေါ ဧတ”န္တိ အာဝဇ္ဇေန္တော “မနုဿာနံ ဘယံ ဥပ္ပန္န”န္တိ ဉတွာ “မယိ ပဿန္တေ ဣမေ သတ္တာ မာ နဿန္တူ”တိ အဘိညာပါဒကဇ္ဈာနံ သမာပဇ္ဇိတွာ ဝုဋ္ဌာယ အဘိညာစိတ္တေန စောရာနံ ပဋိပထေ စတုရင်္ဂိနိံ သေနံ မာပေသိ။ ကမ္မသဇ္ဇာ အာဂစ္ဆန္တာ စောရာ ဒိသွာ “ရာဇာ မညေ အာဂတော”တိ ဝိလောပံ ဆဍ္ဍေတွာ ပက္ကမိံသု။ တာပသော “ယံ ယဿ သန္တကံ၊ တံ တဿေဝ ဟောတူ”တိ အဓိဋ္ဌာသိ၊ တံ တထေဝ အဟောသိ။ မဟာဇနော သောတ္ထိဘာဝံ ပါပုဏိ။ သတ္ထာ ဣဒမ္ပိ တဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ ဒဿေန္တော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **ဧဏိကူလသ္မိ**န္တိ ဂင်္ဂါတီရေ။ **ဂယှကံ နီယမာန**န္တိ ဂဟေတွာ နီယမာနံ၊ ကရမရံ နီယမာနန္တိပိ အတ္ထော။

ပုန ဧကသ္မိံ သမယေ ဥပရိဂင်္ဂါဝါသိကံ ဧကံ ကုလံ ဟေဋ္ဌာဂင်္ဂါဝါသိကေန ကုလေန သဒ္ဓိံ မိတ္တသန္ထဝံ ကတွာ နာဝါသင်္ဃာဋံ ဗန္ဓိတွာ ဗဟုံ ခါဒနီယဉ္စေဝ ဘောဇနီယဉ္စ ဂန္ဓမာလာဒီနိ စ အာရောပေတွာ ဂင်္ဂါသောတေန အာဂစ္ဆတိ။ မနုဿာ ခါဒမာနာ ဘုဉ္ဇမာနာ နစ္စန္တာ ဂါယန္တာ ဒေဝဝိမာနေန ဂစ္ဆန္တာ ဝိယ ဗလဝသောမနဿာ[1] အဟေသုံ။ ဂင်္ဂေယျကော နာဂေါ ဒိသွာ ကုပိတော “ဣမေ မယိ သညမ္ပိ န ကရောန္တိ၊ ဣဒါနိ နေ သမုဒ္ဒမေဝ ပါပေဿာမီ”တိ မဟန္တံ အတ္တဘာဝံ မာပေတွာ ဥဒကံ ဒွိဓာ ဘိန္ဒိတွာ ဥဋ္ဌာယ ဖဏံ ကတွာ သုသုကာရံ[2] ကရောန္တော အဋ္ဌာသိ။ မဟာဇနော ဒိသွာ ဘီတော ဝိဿရမကာသိ[3]။ တာပသော ပဏ္ဏသာလာယံ နိသိန္နော သုတွာ “ဣမေ ဂါယန္တာ နစ္စန္တာ သောမနဿဇာတာ အာဂစ္ဆန္တိ၊ ဣဒါနိ ပန ဘယရဝံ ရဝိံသု၊ ကိန္နု ခေါ”တိ

၁-ဗလဝသောမနဿဇာတာ (သျာ)
၂-သူသူကာရံ (သီ)၊ သုဿုကာရံ (သျာ)
၃-ဝိရဝမကာသိ (သီ)

āvajjento nāgarājaṁ disvā “mayi passante sattā mā nassantū”ti abhiññāpādakajjhānaṁ samāpajjitvā attabhāvaṁ pajahitvā supaṇṇavaṇṇaṁ māpetvā nāgarājassa dassesi. Nāgarājā bhīto phaṇaṁ saṁharitvā udakaṁ paviṭṭho, mahājano sotthibhavaṁ pāpuṇi. Satthā idampi tassa pubbakammaṁ dassento tatiyaṁ gāthamāha. Tattha **luddenā**ti dāruṇena. **Manussakamyā**ti manussakāmatāya, manusse viheṭhetukāmatāyāti attho.

Aparasmimpi samaye esa isipabbajjaṁ pabbajitvā Kesavo nāma tāpaso ahosi. Tema samayena amhākaṁ Bodhisatto Kappo nāma māṇavo kesavassa baddhacaro antevāsiko hutvā ācariyassa kiṁkārapaṇissāvī manāpacārī buddhisampanno atthacaro ahosi. Kesavo tena vinā vasituṁ na sakkoti, taṁ nissāyeva jīvikaṁ kappesi. Satthā idampi tassa pubbakammaṁ dassento catutthaṁ gāthamāha.

Tattha **baddhacaro**ti antevāsiko, so pana jeṭṭhantevāsiko ahosi. **Sambuddhimantaṁ vatinaṁ amaññī**ti “sammā buddhimā vatasampanno ayan”ti evaṁ maññamāno kappo tava antevāsiko ahosiṁ ahaṁ so tena samayenāti dasseti. **Aññepi**[1] **jānāsī**ti na kevalaṁ mayhaṁ āyumeva, aññepi[1] tvaṁ jānāsiyeva. **Tathā hi Buddho**ti tathā hi tvaṁ Buddho, yasmā Buddho, tasmā jānāsīti attho. **Tathā hi tyāyaṁ jalitānubhāvo**ti yasmā ca tvaṁ Buddho, tasmā te ayaṁ jalito ānubhāvo. **Obhāsayaṁ tiṭṭhatī**ti sabbaṁ brahmalokaṁ obhāsayanto tiṭṭhati. . Catutthaṁ.

5. Aññatarabrahmasuttavaṇṇanā

176. Pañcame **tejodhātuṁ samāpajjitvā**ti tejokasiṇaparikammaṁ katvā padakajjhānato vuṭṭhāya “sarīrato jālā nikkhamantū”ti adhiṭṭhahanto adhiṭṭhānacittānubhāvena sakalasarīrato jālā nikkhamanti, evaṁ tejodhātuṁ samāpanno nāma hoti, tathā samāpajjitvā. **Tasmiṁ brahmaloke**ti kasmā thero tattha agamāsi? Therassa kira tejodhātuṁ samāpajjitvā tassa brahmuno upari nisinnaṁ Tathāhataṁ disvā

1. Aññampi (Sī)

အာဝဇ္ဇေန္တော နာဂရာဇံ ဒိသွာ ''မယိ ပဿန္တေ သတ္တာ မာ နဿန္တူ''တိ အဘိညာပါဒကဇ္ဈာနံ သမာပဇ္ဇိတွာ အတ္တဘာဝံ ပဇဟိတွာ သုပဏ္ဏဝဏ္ဏံ မာပေတွာ နာဂရာဇဿ ဒဿေသိ။ နာဂရာဇာ ဘီတော ဖဏံ သံဟရိတွာ ဥဒကံ ပဝိဋ္ဌော၊ မဟာဇနော သောတ္ထိဘာဝံ ပါပုဏိ။ သတ္ထာ ဣဒမ္ပိ တဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ ဒဿေန္တော တတိယံ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **လုဒ္ဒေနာ**တိ ဒါရုဏေန။ **မနုဿကမျာ**တိ မနုဿကာမတာယ၊ မနုဿေ ဝိဟေဌေတုကာမတာယာတိ အတ္ထော။

အပရသ္မိမ္ပိ သမယေ ဧသ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ကေသဝေါ နာမ တာပသော အဟောသိ။ တေန သမယေန အမှာကံ ဗောဓိသတ္တော ကပ္ပေါ နာမ မာဏဝေါ ကေသဝဿ ဗဒ္ဓစရော အန္တေဝါသိကော ဟုတွာ အာစရိယဿ ကိံကာရပဋိဿာဝီ မနာပစာရီ ဗုဒ္ဓိသမ္ပန္နော အတ္ထစရော အဟောသိ။ ကေသဝေါ တေန ဝိနာ ဝသိတုံ န သက္ကောတိ၊ တံ နိဿာယေဝ ဇီဝိကံ ကပ္ပေသိ။ သတ္ထာ ဣဒမ္ပိ တဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ ဒဿေန္တော စတုတ္ထံ ဂါထမာဟ။

တတ္ထ **ဗဒ္ဓစရော**တိ အန္တေဝါသိကော၊ သော ပန ဇေဋ္ဌန္တေဝါသိကော အဟောသိ။ **သမ္ဗုဒ္ဓိမန္တံ ဝတိနံ အမညီ**တိ “သမ္မာ ဗုဒ္ဓိမာ ဝတသမ္ပန္နော အယ”န္တိ ဧဝံ မညမာနော ကပ္ပေါ တဝ အန္တေဝါသိကော အဟောသိံ အဟံ သော တေန သမယေနာတိ ဒဿေတိ။ **အညေပိ**[1] **ဇာနာသီ**တိ န ကေဝလံ မယှံ အာယုမေဝ၊ အညေပိ[1] တွံ ဇာနာသိယေဝ။ **တထာ ဟိ ဗုဒ္ဓေါ**တိ တထာ ဟိ တွံ ဗုဒ္ဓေါ၊ ယသ္မာ ဗုဒ္ဓေါ၊ တသ္မာ ဇာနာသီတိ အတ္ထော။ **တထာ ဟိ တျာယံ ဇလိတာနုဘာဝေါ**တိ ယသ္မာ စ တွံ ဗုဒ္ဓေါ၊ တသ္မာ တေ အယံ ဇလိတော အာနုဘာဝေါ။ **ဩဘာသယံ တိဋ္ဌတီ**တိ သဗ္ဗံ ဗြဟ္မလောကံ ဩဘာသယန္တော တိဋ္ဌတိ။ ။ စတုတ္ထံ။

၅-အညတရဗြဟ္မသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၇၆။ ပဉ္စမေ **တေဇောဓာတုံ သမာပဇ္ဇိတွာ**တိ တေဇောကသိဏပရိကမ္မံ ကတွာ ပါဒကဇ္ဈာနတော ဝုဋ္ဌာယ “သရီရတော ဇာလာ နိက္ခမန္တူ”တိ အဓိဋ္ဌဟန္တော အဓိဋ္ဌာနစိတ္တာနုဘာဝေန သကလသရီရတော ဇာလာ နိက္ခမန္တိ၊ ဧဝံ တေဇောဓာတုံ သမာပန္နော နာမ ဟောတိ၊ တထာ သမာပဇ္ဇိတွာ။ **တသ္မိံ ဗြဟ္မလောကေ**တိ ကသ္မာ ထေရော တတ္ထ အဂမာသိ? ထေရဿ ကိရ တေဇော-ဓာတုံ သမာပဇ္ဇိတွာ တဿ ဗြဟ္မုနော ဥပရိ နိသိန္နံ တထာဂတံ ဒိသွာ

၁-အညမ္ပိ (သီ)

“aṭṭhivedhī ayaṁ puggalo, mayāpettha gantabban”ti ahosi, tasmā agamāsi. Sesānaṁ gamanepi eseva nayo. So hi[1] brahmā Tathāgatassa ceva Tathāgatasāvakānañca ānubhāvaṁ adisvā abhabbo vinayaṁ upagantuṁ, tena so sannipāto ahosi. Tattha Tathāgatassa sarīrato uggatajālā sakalabrahmalokaṁ atikkamitvā ajaṭākāse pakkhandā, tā ca pana chabbaṇṇā ahesuṁ, Tathāgatassa sāvakānaṁ ābhā pakativaṇṇāva.

Passasi vītivattantanti imasmiṁ brahmaloke aññabrahmasarīravimānālaṅkārādīnaṁ pabhā atikkamamānaṁ Buddhassa Bhagavato pabhassaraṁ pabhaṁ passasīti pucchati. **Na me mārisa sā diṭṭhī**ti yā mesā “idhāgantuṁ samattho añño samaṇo vā brāhmaṇo vā natthī”ti pure diṭṭhi, natthi me sā. **Kathaṁ vajjan**ti kena kāraṇena vadeyyaṁ. **Niccomhi sassato**ti imassa kira brahmuno laddhidiṭṭhi sassatadiṭṭhi cāti dve diṭṭhiyo, tatrāssa[2] Tathāgatañceva Tathāgatasāvake ca passato laddhidiṭṭhi pahīnā. Bhagavā panettha mahantaṁ dhammadesanaṁ desesi, brahmā desanāpariyosāne sotāpattiphale patiṭṭhahi. Itissa maggena sassatadiṭṭhi pahīnā, tasmā evamāha.

Brahmapārisajjanti brahmapāricārikaṁ. Therānañhi bhaṇḍagāhakadaharā viya brahmānampi pārisajjā brahmāno nāma honti. **Tenupasaṅkamā**ti kasmā therasseva santikaṁ pesesi? There kirassa tattakeneva kathāsallāpena vissāso udapādi, tasmā tasseva santikaṁ pesesi. **Aññepī**ti yathā tumhe cattāro janā, kinnu kho evarūpā aññepi atthi, udāhu tumhe cattāro eva[3] mahiddhikāti. **Tevijjā**ti pubbenivāsadibbacakkhu-āsavakkhayasaṅkhātāhi tīhi vijjāhi samannāgatā. **Iddhipattā**ti iddhividhañāṇaṁ pattā. **Cetopariyāyakovidā**ti paresaṁ cittācāre[4] kusalā. Evamettha pañca abhiññāpi sarūpena vuttā. Dibbasotaṁ pana tāsaṁ vasena āgatameva hoti. **Bahū**ti evarūpā chaḷabhiññā Buddhasāvakā bahū gaṇanapathaṁ atikkantā, sakalaṁ Jambudīpaṁ kāsāvapajjotaṁ katvā vicarantīti. . Pañcamaṁ.

1. Sopi (Syā)
2. Tatrāyaṁ (Syā)
3. Evaṁ (Syā)
4. Cittavāre (Syā)

“အဋ္ဌိဝေဓီ အယံ ပုဂ္ဂလော၊ မယာပေတ္ထ ဂန္တဗ္ဗ”န္တိ အဟောသိ၊ တသ္မာ အဂမာသိ။ သေသာနံ ဂမနေပိ ဧသေဝ နယော။ သော ဟိ[1] ဗြဟ္မာ တထာဂတဿ စေဝ တထာဂတသာဝကာနဉ္စ အာနုဘာဝံ အဒိသွာ အဘဗ္ဗော ဝိနယံ ဥပဂန္တုံ၊ တေန သော သန္နိပါတော အဟောသိ။ တတ္ထ တထာဂတဿ သရီရတော ဥဂ္ဂတဇာလာ သကလဗြဟ္မလောကံ အတိက္ကမိတွာ အဇဋာကာသေ ပက္ခန္ဒာ၊ တာ စ ပန ဆဗ္ဗဏ္ဏာ အဟေသုံ၊ တထာဂတဿ သာဝကာနံ အာဘာ ပကတိဝဏ္ဏာဝ။

ပဿသိ ဝီတိဝတ္တန္တန္တိ ဣမသ္မိံ ဗြဟ္မလောကေ အညဗြဟ္မသရီရဝိမာနာလင်္ကာရာဒီနံ ပဘာ အတိက္ကမမာနံ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော ပဘဿရံ ပဘံ ပဿသီတိ ပုစ္ဆတိ။ **န မေ မာရိသ သာ ဒိဋ္ဌီ**တိ ယာ မေသာ “ဣဓာဂန္တုံ သမတ္ထော အညော သမဏော ဝါ ဗြာဟ္မဏော ဝါ နတ္ထီ”တိ ပုရေ ဒိဋ္ဌိ၊ နတ္ထိ မေ သာ။ **ကထံ ဝဇ္ဇန္**တိ ကေန ကာရဏေန ဝဒေယျံ။ **နိစ္စောမှိ သဿတော**တိ ဣမဿ ကိရ ဗြဟ္မုနော လဒ္ဓိဒိဋ္ဌိ သဿတဒိဋ္ဌိ စာတိ ဒွေ ဒိဋ္ဌိယော၊ တတြာဿ[2] တထာဂတဉ္စေဝ တထာဂတသာဝကေ စ ပဿတော လဒ္ဓိဒိဋ္ဌိ ပဟီနာ။ ဘဂဝါ ပနေတ္ထ မဟန္တံ ဓမ္မဒေသနံ ဒေသေသိ၊ ဗြဟ္မာ ဒေသနာပရိယောသာနေ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ ဣတိဿ မဂ္ဂေန သဿတဒိဋ္ဌိ ပဟီနာ၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။

ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇန္တိ ဗြဟ္မပါရိစာရိကံ။ ထေရာနဉ္ဟိ ဘဏ္ဍဂါဟကဒဟရာ ဝိယ ဗြဟ္မာနမ္ပိ ပါရိသဇ္ဇာ ဗြဟ္မာနော နာမ ဟောန္တိ။ **တေနုပသင်္ကမာ**တိ ကသ္မာ ထေရဿေဝ သန္တိကံ ပေသေသိ? ထေရေ ကိရဿ တတ္တကေနေဝ ကထာသလ္လာပေန ဝိဿာသော ဥဒပါဒိ၊ တသ္မာ တဿေဝ သန္တိကံ ပေသေသိ။ **အညေပီ**တိ ယထာ တုမှေ စတ္တာရော ဇနာ၊ ကိန္နု ခေါ ဧဝရူပါ အညေပိ အတ္ထိ၊ ဥဒါဟု တုမှေ စတ္တာရော ဧဝ[3] မဟိဒ္ဓိကာတိ။ **တေဝိဇ္ဇာ**တိ ပုဗ္ဗေနိဝါသဒိဗ္ဗစက္ခုအာသဝက္ခယသင်္ခါတာဟိ တီဟိ ဝိဇ္ဇာဟိ သမန္နာဂတာ။ **ဣဒ္ဓိပတ္တာ**တိ ဣဒ္ဓိဝိဓဉာဏံ ပတ္တာ။ **စေတောပရိယာယကောဝိဒါ**တိ ပရေသံ စိတ္တာစာရေ[4] ကုသလာ။ ဧဝမေတ္ထ ပဉ္စ အဘိညာပိ သရူပေန ဝုတ္တာ။ ဒိဗ္ဗသောတံ ပန တာသံ ဝသေန အာဂတမေဝ ဟောတိ။ **ဗဟူ**တိ ဧဝရူပါ ဆဠဘိညာ ဗုဒ္ဓသာဝကာ ဗဟူ ဂဏနပထံ အတိက္ကန္တာ၊ သကလံ ဇမ္ဗုဒီပံ ကာသာဝပဇ္ဇောတံ ကတွာ ဝိစရန္တီတိ။ ။ပဉ္စမံ။

၁-သောပိ (သျာ)
၂-တတြာယံ (သျာ)
၃-ဧဝံ (သျာ)
၄-စိတ္တဝါရေ (သျာ)

6. Brahmalokasuttavaṇṇanā

177. Chaṭṭhe **paccekaṁ dvārabāhan**ti ekeko ekekaṁ dvārabāhaṁ nissāya dvārapālā viya aṭṭhaṁsu. **Iddho**ti jhānasukhena samiddho. **Phīto**ti abhiññāpupphehi supupphito. **Anadhivāsento**ti asahanto. **Etadavocā**ti etesaṁ nimmitabrāhmānaṁ majjhe nisinno etaṁ “passasi me”ti-ādivacanaṁ avoca.

Tayo supaṇṇāti gāthāya **pañcasatā**ti satapadaṁ rūpavasena vā pantivasena vā yojetabbaṁ. Rūpavasena tāva **tayo supaṇṇā**ti tīṇi supaṇṇarūpasatāni. **Caturo ca haṁsā**ti cattāri haṁsarūpasatāni. **Byagghīnisā pañcasatā**ti byagghasadisā ekacce migā byagghīnisā nāma, tesaṁ byagghīnisārūpakānaṁ pañcasatāni, pantivasena **tayo supaṇṇā**ti tīṇi supaṇṇapantisatāni, **caturo haṁsā**ti cattāri haṁsapantisatāni. **Byagghīnisā pañcasatā**ti pañca byagghīnisā pantisatāni. **Jhāyino**ti jhāyissa mayhaṁ vimāne ayaṁ vibhūtīti dasseti. **Obhāsayan**ti obhāsayamānaṁ. **Uttarassaṁ disāyan**ti taṁ kira kanakavimānaṁ[1] tesaṁ mahābrahmānaṁ ṭhitaṭṭhānato uttaradisāyaṁ hoti, tasmā evamāha. Ayaṁ panassa adhippāyo—evarūpe kanakavimāne vasanto ahaṁ kassa aññassa upaṭṭhānaṁ gamissāmīti. **Rūpe raṇaṁ disvā**ti rūpamhi jātijarābhaṅgasaṅkhātaṁ dosaṁ disvā. **Sadā pavedhitan**ti sītādīhi ca niccaṁ pavedhitaṁ calitaṁ ghaṭṭitaṁ rūpaṁ disvā. **Tasmā na rūpe ramatī sumedho**ti yasmā rūpe raṇaṁ passati, sadā pavedhitañca rūpaṁ passati, tasmā Sumedho sundarapañño so Sattā rūpe na ramatīti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Kokālikasuttavaṇṇanā

178. Sattame **appameyyaṁ paminanto**ti appameyyaṁ khīṇāsavapuggalaṁ “ettakaṁ sīlaṁ, ettako samādhi, ettakā paññā”ti evaṁ minanto. **Kodha vidvā vikappaye**ti ko idha vidvā medhāvī vikappeyya, khīṇāsavova khīṇāsavaṁ minanto kappeyyāti dīpeti. **Nivutaṁ taṁ maññe**ti yo pana puthujjano taṁ pametuṁ ārabhati, taṁ nivutaṁ avakujjapaññaṁ maññāmīti. .Sattamaṁ.

1. Kanakamahavimānaṁ (Syā)

၆-ဗြဟ္မလောကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၇၇။ ဆဋ္ဌေ **ပစ္စေကံ ဒွါရဗာဟန္တိ** ဧကေကော ဧကေကံ ဒွါရဗာဟံ နိဿာယ ဒွါရပါလာ ဝိယ အဋ္ဌံသု။ **ဣဒ္ဓေါတိ** ဈာနသုခေန သမိဒ္ဓေါ။ **ဖီတောတိ** အဘိညာပုပ္ဖေဟိ သုပုပ္ဖိတော။ **အနဓိဝါသေန္တောတိ** အသဟန္တော။ **ဧတဒဝေါစာတိ** ဧတေသံ နိမ္မိတဗြဟ္မာနံ မဇ္ဈေ နိသိန္နော ဧတံ “ပဿသိ မေ”တိအာဒိဝစနံ အဝေါစ။

တယော သုပဏ္ဏာတိ ဂါထာယ **ပဉ္စသတာတိ** သတပဒံ ရူပဝသေန ဝါ ပန္တိဝသေန ဝါ ယောဇေတဗ္ဗံ။ ရူပဝသေန တာဝ **တယော သုပဏ္ဏာတိ** တီဏိ သုပဏ္ဏရူပသတာနိ။ **စတုရော စ ဟံသာတိ** စတ္တာရိ ဟံသရူပသတာနိ။ **ဗျဂ္ဃီနိသာ ပဉ္စသတာတိ** ဗျဂ္ဃသဒိသာ ဧကစ္စေ မိဂါ ဗျဂ္ဃီနိသာ နာမ၊ တေသံ ဗျဂ္ဃီနိသာရူပကာနံ ပဉ္စသတာနိ၊ ပန္တိဝသေန **တယော သုပဏ္ဏာတိ** တီဏိ သုပဏ္ဏပန္တိသတာနိ၊ **စတုရော ဟံသာတိ** စတ္တာရိ ဟံသပန္တိသတာနိ။ **ဗျဂ္ဃီနိသာ ပဉ္စသတာတိ** ပဉ္စ ဗျဂ္ဃီနိသာ ပန္တိသတာနိ။ **ဈာယိနောတိ** ဈာယိဿ မယှံ ဝိမာနေ အယံ ဝိဘူတီတိ ဒဿေတိ။ **ဩဘာသယန္တိ** ဩဘာသယမာနံ။ **ဥတ္တရဿံ ဒိသာယန္တိ** တံ ကိရ ကနကဝိမာနံ[၁] တေသံ မဟာဗြဟ္မာနံ ဌိတဋ္ဌာနတော ဥတ္တရဒိသာယံ ဟောတိ၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ အယံ ပနဿ အဓိပ္ပါယော—ဧဝရူပေ ကနကဝိမာနေ ဝသန္တော အဟံ ကဿ အညဿ ဥပဋ္ဌာနံ ဂမိဿာမီတိ။ **ရူပေ ရဏံ ဒိသွာတိ** ရူပမှိ ဇာတိဇရာဘင်္ဂသင်္ခါတံ ဒေါသံ ဒိသွာ။ **သဒါ ပဝေဓိတန္တိ** သီတာဒီဟိ စ နိစ္စံ ပဝေဓိတံ စလိတံ ဃဋ္ဋိတံ ရူပံ ဒိသွာ။ **တသ္မာ န ရူပေ ရမတီ သုမေဓောတိ** ယသ္မာ ရူပေ ရဏံ ပဿတိ၊ သဒါ ပဝေဓိတဉ္စ ရူပံ ပဿတိ၊ တသ္မာ သုမေဓော သုန္ဒရပညော သော သတ္ထာ ရူပေ န ရမတီတိ။ ။ဆဋ္ဌံ။

၇-ကောကာလိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၇၈။ သတ္တမေ **အပ္ပမေယျံ ပမိနန္တောတိ** အပ္ပမေယျံ ခီဏာသဝပုဂ္ဂလံ “ဧတ္တကံ သီလံ, ဧတ္တကော သမာဓိ, ဧတ္တကာ ပညာ”တိ ဧဝံ မိနန္တော။ **ကောဓ ဝိဒွါ ဝိကပ္ပယေတိ** ကော ဣဓ ဝိဒွါ မေဓာဝီ ဝိကပ္ပေယျ၊ ခီဏာသဝေါဝ ခီဏာသဝံ မိနန္တော ကပ္ပေယျာတိ ဒီပေတိ။ **နိဝုတံ တံ မညေတိ** ယော ပန ပုထုဇ္ဇနော တံ ပမေတုံ အာရဘတိ၊ တံ နိဝုတံ အဝကုဇ္ဇပညံ မညာမီတိ။ ။သတ္တမံ။

၁-ကနကမဟာဝိမာနံ (သျာ)

8. Katamodakatissasuttavaṇṇanā

179. Aṭṭhame **akissavan**ti kissavā vuccati paññā, nippaññoti attho. . Aṭṭhamaṁ.

9. Turūbrahmasuttavaṇṇanā

180. Navame **ābādhiko**ti "sāsapamattīhi pīḷakāhī"ti-ādinā nayena anantarasutte āgatena ābādhena ābādhiko. **Bāḷhagilāno**ti adhimattagilāno. **Turū**ti Kokālikassa upajjhāyo Turutthero nāma anāgāmiphalaṁ patvā brahmaloke nibbatto. So bhūmaṭṭhakadevatā ādiṁ katvā "ayuttaṁ Kokālikena kataṁ aggasāvake antimavatthunā abbhācikkhantenā"ti paramparāya brahmalokasampattaṁ Kokāsikassa pāpakammaṁ sutvā "mā mayhaṁ passantasseva varāko nassi, ovadissāmi naṁ theresu cittapasādatthāyā"ti āgantvā tassa purato aṭṭhāsi. Taṁ sandhāya vuttaṁ "Turū paccekabrahmā"ti. **Pesalā**ti piyasīlā. **Kosi tvaṁ āvuso**ti nipannakova kabarakkhīni ummīletvā evamāha. **Passa yāvañca te**ti passa yattakaṁ tayā aparaddhaṁ, attano nalāṭe mahāgaṇḍaṁ apassanto sāsapamattāya pīḷakāya maṁ codetabbaṁ maññasīti āha.

Atha naṁ "adiṭṭhippatto ayaṁ varāko, gilaviso viya kassaci vacanaṁ na karisatī"ti ñatvā **purisassa hī**ti-ādimāha. Tattha **kuṭhārī**ti kuṭhārisadisā pharusā vācā. **Chindatī**ti kusalamūlasaṅkhāte mūleyeva nikantati. **Nindiyan**ti ninditabbaṁ dussīlapuggalaṁ. **Pasaṁsatī**ti uttamatthe sambhāvetvā khīṇāsavoti vadati. **Taṁ vā nindati yo pasaṁsiyo**ti yo vā pasaṁsitabbo khīṇāsavo, taṁ antimavatthunā codento "dussīlo ayan"ti vadati. **Vicināti mukhena so kalin**ti so taṁ aparādhaṁ mukhena vicināti nāma. **Kalinā tenā**ti tena aparādhena sukhaṁ na vindati. Nindiyapasaṁsāya hi pasaṁsiyanindāya ca samakova vipāko.

Sabbassāpi sahāpi attanāti sabbena sakenapi attanāpi saddhiṁ yo akkhesu dhanaparājayo nāma, ayaṁ appamattako aparādho.

၈-ကတမောဒကတိဿသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၇၉။ အဋ္ဌမေ **အကိဿဝ**န္တိ ကိဿဝါ ဝုစ္စတိ ပညာ၊ နိပ္ပညောတိ အတ္ထော။ ။အဋ္ဌမံ။

၉-တုရူဗြဟ္မသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၈၀။ နဝမေ **အာဗာဓိကော**တိ "သာသပမတ္တီဟိ ပီဠကာဟီ"တိအာဒိနာ နယေန အနန္တရသုတ္တေ အာဂတေန အာဗာဓေန အာဗာဓိကော။ **ဗာဠှဂိလာနော**တိ အဓိမတ္တဂိလာနော။ **တုရူ**တိ ကောကာလိကဿ ဥပဇ္ဈာယော တုရုတ္ထေရော နာမ အနာဂါမိဖလံ ပတွာ ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တော။ သော ဘူမဋ္ဌကဒေဝတာ အာဒိံ ကတွာ "အယုတ္တံ ကောကာလိကေန ကတံ အဂ္ဂသာဝကေ အန္တိမဝတ္ထုနာ အဗ္ဘာစိက္ခန္တေနာ"တိ ပရမ္ပရာယ ဗြဟ္မလောကသမ္ပတ္တံ ကောကာလိကဿ ပါပကမ္မံ သုတွာ "မာ မယှံ ပဿန္တဿေဝ ဝရာကော နဿိ၊ ဩဝဒိဿာမိ နံ ထေရေသု စိတ္တပသာဒတ္ထာယာ"တိ အာဂန္တွာ တဿ ပုရတော အဋ္ဌာသိ။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ "တုရူ ပစ္စေကဗြဟ္မာ"တိ။ **ပေသလာ**တိ ပိယသီလာ။ **ကောသိ တွံ အာဝုသော**တိ နိပန္နကောဝ ကဗရက္ခီနိ ဥမ္မီလေတွာ ဧဝမာဟ။ **ပဿ ယာဝဉ္စ တေ**တိ ပဿ ယတ္တကံ တယာ အပရဒ္ဓံ၊ အတ္တနော နလာဋေ မဟာဂဏ္ဍံ အပဿန္တော သာသပမတ္တာယ ပီဠကာယ မံ စောဒေတဗ္ဗံ မညသီတိ အာဟ။

အထ နံ "အဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တော အယံ ဝရာကော၊ ဂိလဝိသော ဝိယ ကဿစိ ဝစနံ န ကရိဿတီ"တိ ဉတွာ **ပုရိသဿ ဟီ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ကုဌာရီ**တိ ကုဌာရိသဒိသာ ဖရုသာ ဝါစာ။ **ဆိန္ဒတီ**တိ ကုသလမူလသင်္ခါတေ မူလေယေဝ နိကန္တတိ။ **နိန္ဒိယ**န္တိ နိန္ဒိတဗ္ဗံ ဒုဿီလပုဂ္ဂလံ။ **ပသံသတီ**တိ ဥတ္တမတ္ထေ သမ္ဘာဝေတွာ ခီဏာသဝေါတိ ဝဒတိ။ **တံ ဝါ နိန္ဒတိ ယော ပသံသိယော**တိ ယော ဝါ ပသံသိတဗ္ဗော ခီဏာသဝေါ၊ တံ အန္တိမဝတ္ထုနာ စောဒေန္တော "ဒုဿီလော အယ"န္တိ ဝဒတိ။ **ဝိစိနာတိ မုခေန သော ကလိ**န္တိ သော တံ အပရာဓံ မုခေန ဝိစိနာတိ နာမ။ **ကလိနာ တေနာ**တိ တေန အပရာဓေန သုခံ န ဝိန္ဒတိ။ နိန္ဒိယပသံသာယ ဟိ ပသံသိယနိန္ဒာယ စ သမကောဝ ဝိပါကော။

သဗ္ဗဿာပိ သဟာပိ အတ္တနာတိ သဗ္ဗေန သကေနပိ အတ္တနာပိ သဒ္ဓိံ ယော အက္ခေသု ဓနပရာဇယော နာမ၊ အယံ အပ္ပမတ္တကော အပရာဓော။

Yo sugatesūti yo pana sammaggatesu puggalesu cittaṁ padusseyya, ayaṁ cittapadosova tato kalito mahantataro[1] kali.

Idāni tassa mahantatarabhāvaṁ dassento **sataṁ sahassānan**ti-ādimāha. Tattha **sataṁ sahassānan**ti nirabbudagaṇanāya satasahassaṁ. **Chattiṁsatī**ti aparāni chattiṁsati nirabbudāni. **Pañca cā**ti abbudagaṇanāya pañca abbudāni. **Yamariyagarahī**ti yaṁ ariye garahanto nirayaṁ upapajjati, tattha ettakaṁ āyuppamāṇanti. . Navamaṁ.

10. Kokālikasuttavaṇṇanā

181. Dasame **Kokāliko bhikkhu yena Bhagavā tenupasaṅkamī**ti ko ayaṁ Kokāliko, kasmā ca upasaṅkami? Ayaṁ kira Kokālikaraṭṭhe Kokālikanagare Kokālikaseṭṭhissa putto pabbajitvā pitarā kārāpite vihāre paṭivasati Cūḷakokālikoti nāmena, na Devadattassa sisso. So hi brāhmaṇaputto Mahākokāliko nāma. Bhagavati pana Sāvatthiyaṁ viharante dve aggasāvakā pañcamattehi bhikkhusatehi saddhiṁ janapadacārikaṁ caramānā upakaṭṭhāya vassūpanāyikāya vivekāvāsaṁ vasitukāmā te bhikkhū uyyojetvā attano pattacīvaramādāya tasmiṁ janapade taṁ nagaraṁ patvā taṁ vihāraṁ agamaṁsu. Tattha nesaṁ Kokāliko vattaṁ dassesi. Te tena saddhiṁ sammoditvā "āvuso mayaṁ idha temāsaṁ vasissāma, mā kassaci ārocehī"ti paṭiññaṁ gahetvā vasiṁsu. Vasitvā pavāraṇādivase pavāretvā "gacchāma mayaṁ āvuso"ti Kokālikaṁ āpucchiṁsu. Kokāliko "ajjekadivasaṁ āvuso vasitvā sve gamissathā"ti vatvā dutiyadivase nagaraṁ pavisitvā manusse āmantesi "āvuso tumhe aggasāvake idhāgantvā vasamānepi na jānātha, na ne koci paccayenāpi nimantetī"ti. Nagaravāsino "kahaṁ bhante therā, kasmā no na ārocayitthā"ti. Kiṁ āvuso ārocitena, kiṁ na passatha dve bhikkhū therāsane nisīdante, ete aggasāvakāti. Te khippaṁ sannipatitvā sappiphāṇitādīni ceva cīvaradussāni ca saṁhariṁsu.

1. Mahattataro (Ka)

ယော သုဂတေသူတိ ယော ပန သမ္မဂ္ဂတေသု ပုဂ္ဂလေသု စိတ္တံ ပဒုဿေယျ၊ အယံ စိတ္တပဒေါသောဝ တတော ကလိတော မဟန္တတရော[၁] ကလိ။

ဣဒါနိ တဿ မဟန္တတရဘာဝံ ဒဿေန္တော **သတံ သဟဿာန**န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သတံ သဟဿာန**န္တိ နိရဗ္ဗုဒဂဏနာယ သတသဟဿံ။ **ဆတ္တိံသတီ**တိ အပရာနိ ဆတ္တိံသတိ နိရဗ္ဗုဒါနိ။ **ပဉ္စ စာ**တိ အဗ္ဗုဒဂဏနာယ ပဉ္စ အဗ္ဗုဒါနိ။ **ယမရိယဂရဟီ**တိ ယံ အရိယေ ဂရဟန္တော နိရယံ ဥပပဇ္ဇတိ၊ တတ္ထ ဧတ္တကံ အာယုပ္ပမာဏန္တိ။ ။နဝမံ။

၁၀-ကောကာလိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၈၁။ ဒသမေ **ကောကာလိကော ဘိက္ခု ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမီ**တိ ကော အယံ ကောကာလိကော၊ ကသ္မာ စ ဥပသင်္ကမိ? အယံ ကိရ ကောကာလိကရဋ္ဌေ ကောကာလိကနဂရေ ကောကာလိကသေဋ္ဌိဿ ပုတ္တော ပဗ္ဗဇိတွာ ပိတရာ ကာရာပိတေ ဝိဟာရေ ပဋိဝသတိ စူဠကောကာလိကောတိ နာမေန၊ န ဒေဝဒတ္တဿ သိဿော။ သော ဟိ ဗြာဟ္မဏပုတ္တော မဟာကောကာလိကော နာမ။ ဘဂဝတိ ပန သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တေ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ ပဉ္စမတ္တေဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ ဇနပဒစာရိကံ စရမာနာ ဥပကဋ္ဌာယ ဝဿူပနာယိကာယ ဝိဝေကာဝါသံ ဝသိတုကာမာ တေ ဘိက္ခူ ဥယျောဇေတွာ အတ္တနော ပတ္တစီဝရမာဒါယ တသ္မိံ ဇနပဒေ တံ နဂရံ ပတွာ တံ ဝိဟာရံ အဂမံသု။ တတ္ထ နေသံ ကောကာလိကော ဝတ္တံ ဒဿေသိ။ တေ တေန သဒ္ဓိံ သမ္မောဒိတွာ “အာဝုသော မယံ ဣဓ တေမာသံ ဝသိဿာမ၊ မာ ကဿစိ အာရောစေဟီ”တိ ပဋိညံ ဂဟေတွာ ဝသိံသု။ ဝသိတွာ ပဝါရဏာဒိဝသေ ပဝါရေတွာ “ဂစ္ဆာမ မယံ အာဝုသော”တိ ကောကာလိကံ အာပုစ္ဆိံသု။ ကောကာလိကော “အဇ္ဇေကဒိဝသံ အာဝုသော ဝသိတွာ သွေ ဂမိဿထာ”တိ ဝတွာ ဒုတိယဒိဝသေ နဂရံ ပဝိသိတွာ မနုဿေ အာမန္တေသိ “အာဝုသော တုမှေ အဂ္ဂသာဝကေ ဣဓာဂန္တွာ ဝသမာနေပိ န ဇာနာထ၊ န နေ ကောစိ ပစ္စယေနာပိ နိမန္တေတီ”တိ။ နဂရဝါသိနော “ကဟံ ဘန္တေ ထေရာ၊ ကသ္မာ နော န အာရောစယိတ္ထာ”တိ။ ကိံ အာဝုသော အာရောစိတေန၊ ကိံ န ပဿထ ဒွေ ဘိက္ခူ ထေရာသနေ နိသီဒန္တေ၊ ဧတေ အဂ္ဂသာဝကာတိ။ တေ ခိပ္ပံ သန္နိပတိတွာ သပ္ပိဖာဏိတာဒီနိ စေဝ စီဝရဒုဿာနိ စ သံဟရိံသု။

၁-မဟတ္တတရော (က)

Kokāliko cintesi “paramappicchā aggasāvakā payuttavācāya uppannaṁ lābhaṁ na sādiyissanti, asādiyantā ‘āvāsikassa dethā’ti vakkhantī”ti taṁ taṁ lābhaṁ gāhāpetvā therānaṁ santikaṁ agamāsi. Therā disvāva “ime paccayā neva amhākaṁ, na Kokālikassa kappantī”ti paṭikkhipitvā pakkamiṁsu. Kokāliko “kathaṁ hi nāma attanā agaṇhantā mayhampi adāpetvā pakkamissantī”ti āghātaṁ uppādesi. Tepi Bhagavato santikaṁ gantvā Bhagavantaṁ vanditvā puna attano parisaṁ ādāya janapadacārikaṁ carantā anupubbena tasmiṁ raṭṭhe tameva nagaraṁ paccāgamiṁsu. Nāgarā there sañjānitvā saha parikkhārehi dānaṁ sajjitvā nagaramajjhe maṇḍapaṁ katvā dānaṁ adaṁsu, therānañca parikkhāre upanāmesuṁ. Therā Bhikkhusaṁghassa niyyādayiṁsu. Taṁ disvā Kokāliko cintesi “ime pubbe appicchā ahesuṁ, idāni pāpicchā jātā, pubbepi appicchasantuṭṭhapavivittasadisā maññe”ti there upasaṅkamitvā “āvuso tumhe pubbe appicchā viya, idāni pana pāpabhikkhū jātā”ti vatvā “mūlaṭṭhāneyeva nesaṁ patiṭṭhaṁ bhindissāmī”ti taramānarūpo nikkhamitvā Sāvatthiṁ gantvā yena Bhagavā tenupasaṅkami. Ayameva Kokāliko iminā ca kāraṇena upasaṅkamīti veditabbo.

Bhagavā taṁ turitaturitaṁ āgacchantaṁ disvāva āvajjento aññāsi “ayaṁ aggasāvake akkositukāmo āgato”ti. “Sakkā nu kho paṭisedhetun”ti ca āvajjento “na sakkā paṭisedhetuṁ, theresu aparajjhitvā kālaṅkato[1] ekaṁsena Padumaniraye nibbattissatī”ti disvā “Sāriputtamoggallānepi nāma[2] garahantaṁ sutvā na nisedhetī”ti vādamocanatthaṁ ariyūpavādassa ca mahāsāvajjabhāvadassanatthaṁ **mā hevan**ti tikkhattuṁ paṭisedhesi. Tattha **mā hevan**ti mā evaṁ abhaṇi. **Saddhāyiko**ti saddhāya ākaro[3] pasādāvaho, saddhātabbavacano vā. **Paccayiko**ti pattiyāyitabbavacano.

Pakkāmīti kammānubhāvena codiyamāno pakkāmi. Okāsakataṁ hi kammaṁ na sakkā paṭibāhituṁ, taṁ tassa tattha ṭhātuṁ na adāsi. **Acirapakkantassā**ti pakkantassa sato na cireneva. **Sabbo kāyo**

1. Āgato (Sī, Syā) 2. Nāma paraṁ (Sī), aparaṁ (Ka)
3. Āgamakaro (Sī, Syā) Aṁ-Ṭṭha 3 Dasakanipātavaṇṇanāyaṁ ca.

ကောကာလိကော စိန္တေသိ “ပရမပ္ပိစ္ဆာ အဂ္ဂသာဝကာ ပယုတ္တဝါစာယ ဥပ္ပန္နံ လာဘံ န သာဒိယိဿန္တိ၊ အသာဒိယန္တာ ‘အာဝါသိကဿ ဒေထာ’တိ ဝက္ခန္တီ”တိ တံ တံ လာဘံ ဂါဟာပေတွာ ထေရာနံ သန္တိကံ အဂမာသိ။ ထေရာ ဒိသွာဝ “ဣမေ ပစ္စယာ နေဝ အမှာကံ, န ကောကာလိကဿ ကပ္ပန္တီ”တိ ပဋိက္ခိပိတွာ ပက္ကမိံသု။ ကောကာလိကော “ကထံ ဟိ နာမ အတ္တနာ အဂဏှန္တာ မယှမ္ပိ အဒါပေတွာ ပက္ကမိဿန္တီ”တိ အာဃာတံ ဥပ္ပါဒေသိ။ တေပိ ဘဂဝတော သန္တိကံ ဂန္တွာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ ပုန အတ္တနော ပရိသံ အာဒါယ ဇနပဒစာရိကံ စရန္တာ အနုပုဗ္ဗေန တသ္မိံ ရဋ္ဌေ တမေဝ နဂရံ ပစ္စာဂမိံသု။ နာဂရာ ထေရေ သဉ္ဇာနိတွာ သဟ ပရိက္ခာရေဟိ ဒါနံ သဇ္ဇိတွာ နဂရမဇ္ဈေ မဏ္ဍပံ ကတွာ ဒါနံ အဒံသု၊ ထေရာနဉ္စ ပရိက္ခာရေ ဥပနာမေသုံ။ ထေရာ ဘိက္ခုသံဃဿ နိယျာဒယိံသု။ တံ ဒိသွာ ကောကာလိကော စိန္တေသိ “ဣမေ ပုဗ္ဗေ အပ္ပိစ္ဆာ အဟေသုံ၊ ဣဒါနိ ပါပိစ္ဆာ ဇာတာ၊ ပုဗ္ဗေပိ အပ္ပိစ္ဆသန္တုဋ္ဌပဝိဝိတ္တသဒိသာ မညေ”တိ ထေရေ ဥပသင်္ကမိတွာ “အာဝုသော တုမှေ ပုဗ္ဗေ အပ္ပိစ္ဆာ ဝိယ၊ ဣဒါနိ ပန ပါပဘိက္ခူ ဇာတာ”တိ ဝတွာ “မူလဋ္ဌာနေယေဝ နေသံ ပတိဋ္ဌံ ဘိန္ဒိဿာမီ”တိ တရမာနရူပေါ နိက္ခမိတွာ သာဝတ္ထိံ ဂန္တွာ ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ။ အယမေဝ ကောကာလိကော ဣမိနာ စ ကာရဏေန ဥပသင်္ကမီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဘဂဝါ တံ တုရိတတုရိတံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာဝ အာဝဇ္ဇေန္တော အညာသိ “အယံ အဂ္ဂသာဝကေ အက္ကောသိတုကာမော အာဂတော”တိ။ “သက္ကာ နု ခေါ ပဋိသေဓေတု”န္တိ စ အာဝဇ္ဇေန္တော “န သက္ကာ ပဋိသေဓေတုံ၊ ထေရေသု အပရဇ္ဈိတွာ ကာလင်္ကတော[1] ဧကံသေန ပဒုမနိရယေ နိဗ္ဗတ္တိဿတီ”တိ ဒိသွာ “သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနေပိ နာမ[2] ဂရဟန္တံ သုတွာ န နိသေဓေတီ”တိ ဝါဒမောစနတ္ထံ အရိယူပဝါဒဿ စ မဟာသာဝဇ္ဇဘာဝဒဿနတ္ထံ **မာ ဟေဝ**န္တိ တိက္ခတ္တုံ ပဋိသေဓေသိ။ တတ္ထ **မာ ဟေဝ**န္တိ မာ ဧဝံ အဘဏိ။ **သဒ္ဓါယိကော**တိ သဒ္ဓါယ အာကရော[3] ပသာဒါဝဟော၊ သဒ္ဓါတဗ္ဗဝစနော ဝါ။ **ပစ္စယိကော**တိ ပတ္တိယာယိတဗ္ဗဝစနော။

ပက္ကာမီတိ ကမ္မာနုဘာဝေန စောဒိယမာနော ပက္ကာမိ။ ဩကာသကတံ ဟိ ကမ္မံ န သက္ကာ ပဋိဗာဟိတုံ၊ တံ တဿ တတ္ထ ဌာတုံ န အဒါသိ။ **အစိရပက္ကန္တဿာ**တိ ပက္ကန္တဿ သတော န စိရေနေဝ။ **သဗ္ဗော ကာယော**

၁-အာဂတော (သီ၊ သျာ) ၂-နာမ ပရံ (သီ)၊ အပရံ (က)
၃-အာဂမကရော (သီ၊ သျာ) အံ-ဋ္ဌ ၃-ဒသကနိပါတဝဏ္ဏနာယံ စ။

phuṭo ahosīti kesaggamattampi okāsaṁ avajjetvā sakalasarīraṁ aṭṭhīni bhinditvā uggatāhi pīḷakāhi ajjhotthaṭaṁ ahosi. Yasmā pana Buddhānubhāvena tathārūpaṁ kammaṁ Buddhānaṁ sammukhībhāve vipākaṁ na deti, dassanūpacāre vijahitamatte deti, tasmā tassa acirapakkantassa pīḷakā uṭṭhāhiṁsu. **Kalāyamattiyo**ti caṇakamattiyo[1]. **Beluvasalāṭukamattiyo**ti taruṇabeluvamattiyo. (**Billamattiyo**ti mahābeluvamattiyo.)[2] **Pabhijjiṁsū**ti bhijjiṁsu. Tāsu bhinnāsu sakalasarīraṁ panasapakkaṁ viya ahosi. So pakkena gattena Jetavanadvārakoṭṭhake visagilito maccho viya kadalipattesu sayi. Atha dhammassavanatthaṁ āgatāgatā manussā "dhi Kokālika, dhi Kokālika ayuttamakāsi, attanoyeva mukhaṁ nissāya anayabyasanaṁ patto"ti āhaṁsu. Tesaṁ sutvā ārakkhadevatā dhi-kāraṁ akaṁsu. Ārakkhadevatānaṁ ākāsadevatāti iminā upāyena yāva Akaniṭṭhabhavanā ekadhikāro udapādi. Athassa upajjhāyo āgantvā ovādaṁ agaṇhantaṁ ñatvā garahitvā pakkāmi.

Kālamakāsīti upajjhāye pakkante kālamakāsi. **Padumaṁ nirayan**ti pāṭiyekko Padumanirayo nāma natthi, Avīcimahānirayamhiyeva pana padumagaṇanāya paccitabbe ekasmiṁ ṭhāne nibbatti.

Vīsatikhārikoti Māgadhakena patthena cattāro patthā Kosalaraṭṭhe ekapattho hoti, tena patthena cattāro pattā āḷhakaṁ, cattāri āḷhakāni doṇaṁ, catudoṇā mānikā, catumānikā khārī, tāya khāriyā vīsatikhāriko. **Tilavāho**ti Māgadhakānaṁ sukhumatilānaṁ tilasakaṭaṁ. **Abbudo nirayo**ti Abbudo nāma pāṭiyekko nirayo natthi, Avīcimhiyeva pana abbudagaṇanāya paccitabbaṭṭhānassetaṁ nāmaṁ. **Nirabbudā**dīsupi eseva nayo.

Vassagaṇanāpi panettha evaṁ veditabbā—yatheva hi sataṁ satasahassāni koṭi hoti, evaṁ sataṁ satasahassakoṭiyo pakoṭi nāma hoti, sataṁ satasahassapakoṭiyo koṭipakoṭi nāma, sataṁ

1. Valākamattiyo (Syā), calākamattiyo (Ka)
2. (Billmattiyoti taruṇaveḷuggamattiyo) (Ka). Sī-Syā potthakesu pana idaṁ vacanaṁ na dissati.

ဖုဋ္ဌော အဟောသီတိ ကေသဂ္ဂမတ္တမ္ပိ ဩကာသံ အဝဇ္ဇေတွာ သကလသရီရံ အဋ္ဌီနိ ဘိန္ဒိတွာ ဥဂ္ဂတာဟိ ပီဠကာဟိ အဇ္ဈောတ္ထဋံ အဟောသိ။ ယသ္မာ ပန ဗုဒ္ဓါနုဘာဝေန တထာရူပံ ကမ္မံ ဗုဒ္ဓါနံ သမ္မုခီဘာဝေ ဝိပါကံ န ဒေတိ၊ ဒဿနူပစာရေ ဝိဇဟိတမတ္တေ ဒေတိ၊ တသ္မာ တဿ အစိရပက္ကန္တဿ ပီဠကာ ဥဋ္ဌဟိံသု။ **ကလာယမတ္တိယော**တိ စဏကမတ္တိယော[၁]။ **ဗေလုဝသလာဋုကမတ္တိယော**တိ တရုဏဗေလုဝမတ္တိယော။ (**ဗိလ္လမတ္တိယော**တိ မဟာဗေလုဝမတ္တိယော။)[၂] **ပဘိဇ္ဇိံသူ**တိ ဘိဇ္ဇိံသု။ တာသု ဘိန္နာသု သကလသရီရံ ပနသပက္ကံ ဝိယ အဟောသိ။ သော ပက္ကေန ဂတ္တေန ဇေတဝနဒွါရကောဋ္ဌကေ ဝိသဂိလိတော မစ္ဆော ဝိယ ကဒလိပတ္တေသု သယိ။ အထ ဓမ္မဿဝနတ္ထံ အာဂတာဂတာ မနုဿာ "ဓိ ကောကာလိက, ဓိ ကောကာလိက အယုတ္တမကာသိ၊ အတ္တနောယေဝ မုခံ နိဿာယ အနယဗျသနံ ပတ္တော"တိ အာဟံသု။ တေသံ သုတွာ အာရက္ခဒေဝတာ ဓိ-ကာရံ အကံသု။ အာရက္ခဒေဝတာနံ အာကာသဒေဝတာတိ ဣမိနာ ဥပါယေန ယာဝ အကနိဋ္ဌဘဝနာ ဧကဓိကာရော ဥဒပါဒိ။ အထဿ ဥပဇ္ဈာယော အာဂန္တွာ ဩဝါဒံ အဂဏှန္တံ ဉတွာ ဂရဟိတွာ ပက္ကာမိ။

ကာလမကာသီတိ ဥပဇ္ဈာယေ ပက္ကန္တေ ကာလမကာသိ။ **ပဒုမံ နိရယ**န္တိ ပါဋိယေက္ကော ပဒုမနိရယော နာမ နတ္ထိ၊ အဝီစိမဟာနိရယမှိယေဝ ပန ပဒုမဂဏနာယ ပစ္စိတဗ္ဗေ ဧကသ္မိံ ဌာနေ နိဗ္ဗတ္တိ။

ဝီသတိခါရိကောတိ မာဂဓကေန ပတ္ထေန စတ္တာရော ပတ္ထာ ကောသလရဋ္ဌေ ဧကပတ္ထော ဟောတိ၊ တေန ပတ္ထေန စတ္တာရော ပတ္တာ အာဠှကံ၊ စတ္တာရိ အာဠှကာနိ ဒေါဏံ၊ စတုဒေါဏာ မာနိကာ၊ စတုမာနိကာ ခါရီ၊ တာယ ခါရိယာ ဝီသတိခါရိကော။ **တိလဝါဟော**တိ မာဂဓကာနံ သုခုမတိလာနံ တိလသကဋံ။ **အဗ္ဗုဒေါ နိရယော**တိ အဗ္ဗုဒေါ နာမ ပါဋိယေက္ကော နိရယော နတ္ထိ၊ အဝီစိမှိယေဝ ပန အဗ္ဗုဒဂဏနာယ ပစ္စိတဗ္ဗဋ္ဌာနဿေတံ နာမံ။ **နိရဗ္ဗုဒါ**ဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။

ဝဿဂဏနာပိ ပနေတ္ထ ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗာ—ယထေဝ ဟိ သတံ သတသဟဿာနိ ကောဋိ ဟောတိ၊ ဧဝံ သတံ သတသဟဿကောဋိယော ပကောဋိ နာမ ဟောတိ၊ သတံ သတသဟဿပကောဋိယော ကောဋိပကောဋိ နာမ၊ သတံ

၁-ဝလာကမတ္တိယော (သျာ)၊ စလာကမတ္တိယော (က)
၂-(ဗိလ္လမတ္တိယောတိ တရုဏဝေဠုဂ္ဂမတ္တိယော) (က)။ သီ-သျာ-ပေါတ္ထကေသု ပန ဣဒံ ဝစနံ န ဒိဿတိ။

satasahassakoṭipakoṭiyo nahutaṁ, sataṁ satasahassanahutāni ninnahutaṁ, sataṁ satasahassaninnahutāni ekaṁ abbudaṁ, tato vīsatiguṇaṁ nirabbudaṁ. Eseva nayo sabbatthāti. . Dasamaṁ.

Paṭhamo vaggo.

---

2. Dutiyavagga

1. Sanaṅkumārasuttavaṇṇanā

182. Dutiyavaggassa paṭhame **sappinītīre**ti Sappinīnāmikāya nadiyā tīre. **Sanaṅkumāro**ti so kira Pañcasikhakumārakakāle jhānaṁ bhāvetvā brahmaloke nibbatto kumārakavaṇṇeneva vicarati, tena naṁ "kumāro"ti sañcānanti, porāṇakattā pana "Sanaṅkumāro"ti vuccati. **Janetasmin**ti janitasmiṁ, pajāyāti attho. **Ye gottapaṭisārino**ti ye janetasmiṁ gottaṁ paṭisaranti, tesu loke gottapaṭisārīsu khattiyo seṭṭho. **Vijjācaraṇasampanno**ti Bhayabheravasuttapariyāyena[1] pubbenivāsādīhi vā tīhi, Ambaṭṭhasuttapariyāyena[2] vipassanāñāṇaṁ manomayiddhi cha abhiññāyoti imāhi vā aṭṭhahi vijjāhi, sīlesu paripūrakāritā indriyesu guttadvāratā bhojane mattaññutā jāgariyānuyogo satta saddhammā cattāri rūpāvacarajjhānānīti evaṁ pannarasadhammabhedena caraṇena ca samannāgato. **So seṭṭho devamānuse**ti so khīṇāsavabrāhmaṇo devesu ca manussesu ca seṭṭho uttamoti. . Paṭhamaṁ.

2. Devadattasuttavaṇṇanā

183. Dutiye **acirapakkante**ti saṁghaṁ bhinditvā nacirasseva Veḷuvanato Gayāsīsaṁ gate. **Assatarin**ti gadrabhassa vaḷavāya jātaṁ. . Dutiyaṁ.

---

1. Ma 1. 26 piṭṭhe.
2. Dī 1. 93 piṭṭhe.

သတသဟဿကောဋိပကောဋိယော နဟုတံ၊ သတံ သတသဟဿနဟုတာနိ နိန္နဟုတံ၊ သတံ သတသဟဿနိန္နဟုတာနိ ဧကံ အဗ္ဗုဒံ၊ တတော ဝီသတိဂုဏံ နိရဗ္ဗုဒံ။ ဧသေဝ နယော သဗ္ဗတ္ထာတိ။ ။ဒသမံ။

ပဌမော ဝဂ္ဂေါ။

၂-ဒုတိယဝဂ္ဂ

၁-သနင်္ကုမာရသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၈၂။ ဒုတိယဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **သပ္ပိနီတီရေ**တိ သပ္ပိနီနာမိကာယ နဒိယာ တီရေ။ **သနင်္ကုမာရော**တိ သော ကိရ ပဉ္စသိခကုမာရကကာလေ ဈာနံ ဘာဝေတွာ ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တော ကုမာရကဝဏ္ဏေနေဝ ဝိစရတိ၊ တေန နံ "ကုမာရော"တိ သဉ္ဇာနန္တိ၊ ပေါရာဏကတ္တာ ပန "သနင်္ကုမာရော"တိ ဝုစ္စတိ။ **ဇနေတသ္မိ**န္တိ ဇနိတသ္မိံ၊ ပဇာယာတိ အတ္ထော။ **ယေ ဂေါတ္တပဋိသာရိနော**တိ ယေ ဇနေတသ္မိံ ဂေါတ္တံ ပဋိသရန္တိ၊ တေသု လောကေ ဂေါတ္တပဋိသာရီသု ခတ္တိယော သေဋ္ဌော။ **ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နော**တိ ဘယဘေရဝသုတ္တပရိယာယေန[1] ပုဗ္ဗေနိဝါသာဒီဟိ ဝါ တီဟိ, အမ္ဗဋ္ဌသုတ္တပရိယာယေန[2] ဝိပဿနာဉာဏံ မနောမယိဒ္ဓိ ဆ အဘိညာယောတိ ဣမာဟိ ဝါ အဋ္ဌဟိ ဝိဇ္ဇာဟိ, သီလေသု ပရိပူရကာရိတာ ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒွါရတာ ဘောဇနေ မတ္တညုတာ ဇာဂရိယာနုယောဂေါ သတ္တ သဒ္ဓမ္မာ စတ္တာရိ ရူပါဝစရဇ္ဈာနာနီတိ ဧဝံ ပန္နရသဓမ္မဘေဒေန စရဏေန စ သမန္နာဂတော။ **သော သေဋ္ဌော ဒေဝမာနုသေ**တိ သော ခီဏာသဝဗြာဟ္မဏော ဒေဝေသု စ မနုဿေသု စ သေဋ္ဌော ဥတ္တမောတိ။ ။ပဌမံ။

၂-ဒေဝဒတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၈၃။ ဒုတိယေ **အစိရပက္ကန္တေ**တိ သံဃံ ဘိန္ဒိတွာ နစိရဿေဝ ဝေဠုဝနတော ဂယာသီသံ ဂတေ။ **အဿတရိ**န္တိ ဂဒြဘဿ ဝဠဝါယ ဇာတံ။ ။ဒုတိယံ။

၁-မ ၁-၂၆-ပိဋ္ဌေ။
၂-ဒီ ၁-၉၃-ပိဋ္ဌေ။

3. Andhakavindasuttavaṇṇanā

184. Tatiye **Andhakavindan**ti evaṁnāmakaṁ gāmaṁ. **Upasaṅkamī**ti "Satthā idānipi vīriyaṁ karoti padhānamanuyuñjati, gacchāmissa santike ṭhatvā sāsanānucchavikaṁ vīriyapaṭisaṁyuttaṁ gāthaṁ vakkhāmī"ti upasaṅkami.

Pantānīti janataṁ atikkamitvā manussānaṁ anupacāre ṭhitāni. **Saṁyojanavippamokkhā**ti tāni ca senāsanāni sevamāno na cīvarādīnaṁ atthāya seveyya, atha kho dasasaṁyojanavippamokkhatthāya careyya. **Saṁghe vase**ti tesu senāsanesu ratiṁ alabhanto upaṭṭhākādīnaṁ cittānurakkhaṇatthaṁ gadrabhapiṭṭhe rajaṁ viya uppatanto araññe acaritvā[1] saṁghamajjhe vaseyya. **Rakkhitatto satīmā**ti tattha ca vasanto sagavacaṇḍo goṇo viya sabrahmacārino avijjhanto aghaṭṭento rakkhitatto satipaṭṭhānaparāyaṇo hutvā vaseyya.

Idāni saṁghe vasamānassa bhikkhuno bhikkhācāravattaṁ ācikkhano **kulākulan**ti-ādimāha. Tattha **piṇḍikāya caranto**ti piṇḍatthāya caramāno. **Sevetha pantāni senāsanānī**ti saṁghamajjhaṁ otaritvā vasamānopi dhurapariveṇe tālanāḷikera-ādīni ropetvā upaṭṭhākādisaṁsaṭṭho na vaseyya, cittakallataṁ pana janetvā cittaṁ hāsetvā tosetvā puna pantasenāsane vaseyyāti araññasseva vaṇṇaṁ katheti. **Bhayā**ti vaṭṭabhayato. **Abhaye**ti nibbāne. Vimuttoti adhimutto hutvā vaseyya.

Yattha bheravāti yasmiṁ ṭhāne bhayajanakā saviññāṇakā sīhabyagghādayo, aviññāṇakā rattibhāge khāṇuvalli-ādayo bahū atthi. **Sarīsapā**ti dīghajātikādisarīsapā. **Nisīdi tattha bhikkhū**ti tādise ṭhāne bhikkhu nisinno. Iminā idaṁ dīpeti—Bhagavā yathā tumhe etarahi tatraṭṭhakabheravārammaṇāni ceva sarīsape ca vijjunicchāraṇādīni ca amanasikatvā nisinnā, evamevaṁ padhānamanuyuttā bhikkhū nisīdantīti.

Jātu me diṭṭhanti ekaṁsena mayā diṭṭhaṁ. **Na yidaṁ itihītihan**ti idaṁ itiha itihāti na takkahetu vā nayahetu vā piṭakasampadānena

---

1. Avasitvā (Syā)

၃-အန္ဓကဝိန္ဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၈၄။ တတိယေ **အန္ဓကဝိန္ဒ**န္တိ ဧဝံနာမကံ ဂါမံ။ **ဥပသင်္ကမီ**တိ "သတ္ထာ ဣဒါနိပိ ဝီရိယံ ကရောတိ ပဓာနမနုယုဉ္ဇတိ၊ ဂစ္ဆာမိဿ သန္တိကေ ဌတွာ သာသနာနုစ္ဆဝိကံ ဝီရိယပဋိသံယုတ္တံ ဂါထံ ဝက္ခာမီ"တိ ဥပသင်္ကမိ။

ပန္တာနီတိ ဇနတံ အတိက္ကမိတွာ မနုဿာနံ အနုပစာရေ ဌိတာနိ။ **သံယောဇနဝိပ္ပမောက္ခာ**တိ တာနိ စ သေနာသနာနိ သေဝမာနော န စီဝရာဒီနံ အတ္ထာယ သေဝေယျ၊ အထ ခေါ ဒသသံယောဇနဝိပ္ပမောက္ခတ္ထာယ စရေယျ။ **သံဃေ ဝသေ**တိ တေသု သေနာသနေသု ရတိံ အလဘန္တော ဥပဋ္ဌာကာဒီနံ စိတ္တာနုရက္ခဏတ္ထံ ဂဒြဘပိဋ္ဌေ ရဇံ ဝိယ ဥပ္ပတန္တော အရညေ အစရိတွာ[1] သံဃမဇ္ဈေ ဝသေယျ။ **ရက္ခိတတ္တော သတိမာ**တိ တတ္ထ စ ဝသန္တော သဂဝစဏ္ဍော ဂေါဏော ဝိယ သဗြဟ္မစာရိနော အဝိဇ္ဈန္တော အဃဋ္ဋေန္တော ရက္ခိတတ္တော သတိပဋ္ဌာနပရာယဏော ဟုတွာ ဝသေယျ။

ဣဒါနိ သံဃေ ဝသမာနဿ ဘိက္ခုနော ဘိက္ခာစာရဝတ္တံ အာစိက္ခန္တော **ကုလာကုလ**န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ပိဏ္ဍိကာယ စရန္တော**တိ ပိဏ္ဍတ္ထာယ စရမာနော။ **သေဝေထ ပန္တာနိ သေနာသနာနီ**တိ သံဃမဇ္ဈံ ဩတရိတွာ ဝသမာနောပိ ဓုရပရိဝေဏေ တာလနာဠိကေရအာဒီနိ ရောပေတွာ ဥပဋ္ဌာကာဒိသံသဋ္ဌော န ဝသေယျ၊ စိတ္တကလ္လတံ ပန ဇနေတွာ စိတ္တံ ဟာသေတွာ တောသေတွာ ပုန ပန္တသေနာသနေ ဝသေယျာတိ အရညဿေဝ ဝဏ္ဏံ ကထေတိ။ **ဘယာ**တိ ဝဋ္ဋဘယတော။ **အဘယေ**တိ နိဗ္ဗာနေ။ **ဝိမုတ္တော**တိ အဓိမုတ္တော ဟုတွာ ဝသေယျ။

ယတ္ထ ဘေရဝါတိ ယသ္မိံ ဌာနေ ဘယဇနကာ သဝိညာဏကာ သီဟဗျဂ္ဃာဒယော, အဝိညာဏကာ ရတ္တိဘာဂေ ခါဏုဝလ္လိအာဒယော ဗဟူ အတ္ထိ။ **သရီသပါ**တိ ဒီဃဇာတိကာဒိသရီသပါ။ **နိသီဒိ တတ္ထ ဘိက္ခူ**တိ တာဒိသေ ဌာနေ ဘိက္ခု နိသိန္နော။ ဣမိနာ ဣဒံ ဒီပေတိ—ဘဂဝါ ယထာ တုမှေ ဧတရဟိ တတြဋ္ဌကဘေရဝါရမ္မဏာနိ စေဝ သရီသပေ စ ဝိဇ္ဇုနိစ္ဆာရဏာဒီနိ စ အမနသိကတွာ နိသိန္နာ၊ ဧဝမေဝံ ပဓာနမနုယုတ္တာ ဘိက္ခူ နိသီဒန္တီတိ။

ဇာတု မေ ဒိဋ္ဌန္တိ ဧကံသေန မယာ ဒိဋ္ဌံ။ **န ယိဒံ ဣတိဟီတိဟ**န္တိ ဣဒံ ဣတိဟ ဣတိဟာတိ န တက္ကဟေတု ဝါ နယဟေတု ဝါ ပိဋကသမ္ပဒါနေန

၁-အဝသိတွာ (သျာ)

vā ahaṁ vadāmi. **Ekasmiṁ brahmacariyasmin**ti ekāya dhammadesanāya. Dhammadesanā hi idha brahmacariyanti adhippetā. **Maccuhāyinan**ti maraṇapariccāginaṁ khīṇāsavānaṁ.

Dasā ca dasadhā dasāti ettha **dasā**ti daseva, **dasadhā dasā**ti sataṁ, aññe ca dasuttaraṁ sekhasataṁ passāmīti vadati. **Sotasamāpannā**ti maggasotaṁ samāpannā. **Atiracchānagāmino**ti desanāmattametaṁ[1], avinipātadhammāti attho. **Saṅkhātuṁ nopi sakkomī**ti musāvādabhayena ettakā nāma puññabhāgino sattāti gaṇetuṁ na sakkomīti bahuṁ brahmadhammadesanaṁ sandhāya evamāha. . Tatiyaṁ.

4. Aruṇavatīsuttavaṇṇanā

185. Catutthe **Abhibhūsambhavan**ti Abhibhū ca Sambhavo ca. Tesu Abhibhūthero Sāriputtatthero viya paññāya aggo, Sambhavatthero Mahāmoggallāno viya samādhinā aggo. **Ujjhāyantī**ti avajjhāyanti, lāmakato vā cintenti. **Khiyyantī**ti kinnāmetaṁ kinnāmetanti aññamaññaṁ kathenti. **Vipācentī**ti vitthārayantā[2] punappunaṁ kathenti. **Heṭṭhimena upaḍḍhakāyenā**ti nābhito paṭṭhāya heṭṭhimakāyena. Pāḷiyaṁ ettakameva āgataṁ. Thero pana “pakativaṇṇaṁ vijahitvā nāgavaṇṇaṁ gahetvā dasseti, supaṇṇavaṇṇaṁ gahetvā vā dassetī”ti-ādinā[3] nayena āgataṁ anekappakāraṁ iddhivikubbanaṁ dassesi. **Imā gāthāyo abhāsī**ti thero kira cintesi “kathaṁ desitā nu kho dhammadesanā sabbesaṁ piyā assa manāpā”ti. Tato āvajjento “sabbepi pāsaṇḍā sabbe devamanussā attano attano samaye purisakāraṁ vaṇṇayanti, vīriyassa avaṇṇavādī nāma natthi, vīriyapaṭisaṁyuttaṁ katvā desessāmi, evaṁ ayaṁ dhammadesanā sabbesaṁ piyā bhavissati manāpā”ti ñatvā tīsu piṭakesu vicinitvā imā gāthā abhāsi.

Tattha **ārambhathā**ti ārambhavīriyaṁ karotha. **Nikkamathā**ti nikkamavīriyaṁ karotha. **Yuñjathā**ti payogaṁ karotha parakkamatha. **Maccuno senan**ti maccuno senā nāma kilesasenā, taṁ dhunātha. **Jātisaṁsāran**ti

1. Desanāsīsametaṁ (Syā)
2. Vitthārayanti (Syā)
3. Khu 9. 388 piṭṭhe Paṭisambhidāmagge.

ဝါ အဟံ ဝဒါမိ။ **ဧကသ္မိံ ဗြဟ္မစရိယသ္မိ**န္တိ ဧကာယ ဓမ္မဒေသနာယ။ ဓမ္မဒေသနာ ဟိ ဣဓ ဗြဟ္မစရိယန္တိ အဓိပ္ပေတာ။ **မစ္စုဟာယိန**န္တိ မရဏပရိစ္စာဂိနံ ခီဏာသဝါနံ။

ဒသာ စ ဒသဓာ ဒသာတိ ဧတ္ထ **ဒသာ**တိ ဒသေဝ၊ **ဒသဓာ ဒသာ**တိ သတံ၊ အညေ စ ဒသုတ္တရံ သေခသတံ ပဿာမီတိ ဝဒတိ။ **သောတသမာပန္နာ**တိ မဂ္ဂသောတံ သမာပန္နာ။ **အတိရစ္ဆာနဂါမိနော**တိ ဒေသနာမတ္တမေတံ[1]၊ အဝိနိပါတဓမ္မာတိ အတ္ထော။ **သင်္ခါတုံ နောပိ သက္ကောမီ**တိ မုသာဝါဒဘယေန ဧတ္တကာ နာမ ပုညဘာဂိနော သတ္တာတိ ဂဏေတုံ န သက္ကောမီတိ ဗဟုံ ဗြဟ္မဓမ္မဒေသနံ သန္ဓာယ ဧဝမာဟ။ ။တတိယံ။

၄-အရုဏဝတီသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၈၅။ စတုတ္ထေ **အဘိဘူသမ္ဘဝ**န္တိ အဘိဘူ စ သမ္ဘဝေါ စ။ တေသု အဘိဘူထေရော သာရိပုတ္တတ္ထေရော ဝိယ ပညာယ အဂ္ဂေါ၊ သမ္ဘဝတ္ထေရော မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဝိယ သမာဓိနာ အဂ္ဂေါ။ **ဥဇ္ဈာယန္တီ**တိ အဝဇ္ဈာယန္တိ၊ လာမကတော ဝါ စိန္တေန္တိ။ **ခိယျန္တီ**တိ ကိန္နာမေတံ ကိန္နာမေတန္တိ အညမညံ ကထေန္တိ။ **ဝိပါစေန္တီ**တိ ဝိတ္ထာရယန္တာ[2] ပုနပ္ပုနံ ကထေန္တိ။ **ဟေဋ္ဌိမေန ဥပဍ္ဎကာယေနာ**တိ နာဘိတော ပဋ္ဌာယ ဟေဋ္ဌိမကာယေန။ ပါဠိယံ ဧတ္တကမေဝ အာဂတံ။ ထေရော ပန “ပကတိဝဏ္ဏံ ဝိဇဟိတွာ နာဂဝဏ္ဏံ ဂဟေတွာ ဒဿေတိ၊ သုပဏ္ဏဝဏ္ဏံ ဂဟေတွာ ဝါ ဒဿေတီ”တိအာဒိနာ[3] နယေန အာဂတံ အနေကပ္ပကာရံ ဣဒ္ဓိဝိကုဗ္ဗနံ ဒဿေသိ။ **ဣမာ ဂါထာယော အဘာသီ**တိ ထေရော ကိရ စိန္တေသိ “ကထံ ဒေသိတာ နု ခေါ ဓမ္မဒေသနာ သဗ္ဗေသံ ပိယာ အဿ မနာပါ”တိ။ တတော အာဝဇ္ဇေန္တော “သဗ္ဗေပိ ပါသဏ္ဍာ သဗ္ဗေ ဒေဝမနုဿာ အတ္တနော အတ္တနော သမယေ ပုရိသကာရံ ဝဏ္ဏယန္တိ၊ ဝီရိယဿ အဝဏ္ဏဝါဒီ နာမ နတ္ထိ၊ ဝီရိယပဋိသံယုတ္တံ ကတွာ ဒေသေဿာမိ၊ ဧဝံ အယံ ဓမ္မဒေသနာ သဗ္ဗေသံ ပိယာ ဘဝိဿတိ မနာပါ”တိ ဉတွာ တီသု ပိဋကေသု ဝိစိနိတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ **အာရမ္ဘထာ**တိ အာရမ္ဘဝီရိယံ ကရောထ။ **နိက္ကမထာ**တိ နိက္ကမဝီရိယံ ကရောထ။ **ယုဉ္ဇထာ**တိ ပယောဂံ ကရောထ ပရက္ကမထ။ **မစ္စုနော သေန**န္တိ မစ္စုနော သေနာ နာမ ကိလေသသေနာ၊ တံ ဓုနာထ။ **ဇာတိသံသာရ**န္တိ

၁-ဒေသနာသီသမေတံ (သျာ)
၂-ဝိတ္ထာရယန္တိ (သျာ)
၃-ခု ၉-၃၈၈-ပိဋ္ဌေ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂေ။

jātiñca saṁsārañca, jātisaṅkhātaṁ vā saṁsāraṁ. **Dukkhassantaṁ karissatī**ti vaṭṭadukkhassa paricchedaṁ karissati. Kiṁ pana katvā thero sahassilokadhātuṁ viññāpesīti? Nīlakasiṇaṁ tāva samāpajjitvā sabbattha ālokaṭṭhāne andhakāraṁ phari, odātakasiṇaṁ samāpajjitvā andhakāraṭṭhāne obhāsaṁ. Tato "kimidaṁ andhakāran"ti sattānaṁ ābhoge uppanne ālokaṁ dassesi. Ālokaṭṭhāne ālokakiccaṁ natti, "kiṁāloko ayan"ti vicinantānaṁ attānaṁ dassesi. Atha tesaṁ theroti vadantānaṁ imā gāthāyo abhāsi, sabbe osaṭāya parisāya majjhe nisīditvā dhammaṁ desentassa viya saddaṁ suṇiṁsu. Atthopi nesaṁ pākaṭo ahosi. . Catutthaṁ.

5. Parinibbānasuttavaṇṇanā

186. Pañcame **upavattane Mallānaṁ sālavane**ti yatheva hi Kadambanadītīrato rājamātuvihāradvārena Thūpārāmaṁ gantabbaṁ hoti, evaṁ Hiraññavatikāya nāma nadiyā pārimatīrato sālavanaṁ uyyānaṁ. Yathā Anurādhapurassa Thūpārāmo, evaṁ taṁ Kusinārāya hoti. Yathā Thūpārāmato dakkhiṇadvārena nagaraṁ pavisanamaggo pācīnamukho gantvā uttarena nivattati, evaṁ uyyānato sālapanti pācīnamukhā gantvā uttarena nivattā. Tasmā taṁ "upavattanan"ti vuccati. Tasmiṁ upavattane Mallānaṁ sālavane. **Antarena yamakasālānan**ti mūlakhandhaviṭapapattehi aññamaññaṁ saṁsibbitvā ṭhitasālānaṁ antarikāya. **Appamādena sampādethā**ti sati-avippavāsena kattabbakiccāni sampādayatha. Iti Bhagavā yathā nāma maraṇamañce nipanno mahaddhano kuṭumbiko puttānaṁ dhanasāraṁ ācikkheyya, evamevaṁ parinibbānamañce nipanno pañcacattālīsa vassāni dinnaṁ ovādaṁ sabbaṁ ekasmiṁ appamādapadeyeva pakkhipitvā abhāsi. **Ayaṁ Tathāgatassa pacchimā vācā**ti idaṁ pana saṅgītikārānaṁ vacanaṁ.

Ito paraṁ yaṁ parinibbānaparikammaṁ katvā Bhagavā parinibbuto, taṁ dassetuṁ **atha kho Bhagavā paṭhamaṁ jhānan**ti-ādi vuttaṁ. Tattha saññāvedayitanirodhaṁ samāpanne Bhagavati assāsapassāsānaṁ appavattiṁ disvā "parinibbuto Satthā"ti saññāya devamanussā ekappahārena viraviṁsu, Ānandattheropi "parinibbuto nu kho bhante Anuruddha Bhagavā"ti

ဇာတိဉ္စ သံသာရဉ္စ၊ ဇာတိသင်္ခါတံ ဝါ သံသာရံ။ **ဒုက္ခဿန္တံ ကရိဿတီ**တိ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ ပရိစ္ဆေဒံ ကရိဿတိ။ ကိံ ပန ကတွာ ထေရော သဟဿိလောကဓာတုံ ဝိညာပေသီတိ? နီလကသိဏံ တာဝ သမာပဇ္ဇိတွာ သဗ္ဗတ္ထ အာလောကဋ္ဌာနေ အန္ဓကာရံ ဖရိ၊ ဩဒါတကသိဏံ သမာပဇ္ဇိတွာ အန္ဓကာရဋ္ဌာနေ ဩဘာသံ။ တတော "ကိမိဒံ အန္ဓကာရ"န္တိ သတ္တာနံ အာဘောဂေ ဥပ္ပန္နေ အာလောကံ ဒဿေသိ။ အာလောကဋ္ဌာနေ အာလောကကိစ္စံ နတ္ထိ၊ "ကိံအာလောကော အယ"န္တိ ဝိစိနန္တာနံ အတ္တာနံ ဒဿေသိ။ အထ တေသံ ထေရောတိ ဝဒန္တာနံ ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိ၊ သဗ္ဗေ ဩသဋာယ ပရိသာယ မဇ္ဈေ နိသီဒိတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တဿ ဝိယ သဒ္ဒံ သုဏိံသု။ အတ္ထောပိ နေသံ ပါကဋော အဟောသိ။ ။စတုတ္ထံ။

၅-ပရိနိဗ္ဗာနသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၈၆။ ပဉ္စမေ **ဥပဝတ္တနေ မလ္လာနံ သာလဝနေ**တိ ယထေဝ ဟိ ကဒမ္ဗနဒီတီရတော ရာဇမာတုဝိဟာရဒွါရေန ထူပါရာမံ ဂန္တဗ္ဗံ ဟောတိ၊ ဧဝံ ဟိရညဝတိကာယ နာမ နဒိယာ ပါရိမတီရတော သာလဝနံ ဥယျာနံ။ ယထာ အနုရာဓပုရဿ ထူပါရာမော၊ ဧဝံ တံ ကုသိနာရာယ ဟောတိ။ ယထာ ထူပါရာမတော ဒက္ခိဏဒွါရေန နဂရံ ပဝိသနမဂ္ဂေါ ပါစီနမုခေါ ဂန္တွာ ဥတ္တရေန နိဝတ္တတိ၊ ဧဝံ ဥယျာနတော သာလပန္တိ ပါစီနမုခါ ဂန္တွာ ဥတ္တရေန နိဝတ္တာ။ တသ္မာ တံ "ဥပဝတ္တန"န္တိ ဝုစ္စတိ။ တသ္မိံ ဥပဝတ္တနေ မလ္လာနံ သာလဝနေ။ **အန္တရေန ယမကသာလာန**န္တိ မူလခန္ဓဝိဋပပတ္တေဟိ အညမညံ သံသိဗ္ဗိတွာ ဌိတသာလာနံ အန္တရိကာယ။ **အပ္ပမာဒေန သမ္ပာဒေထာ**တိ သတိအဝိပ္ပဝါသေန ကတ္တဗ္ဗကိစ္စာနိ သမ္ပာဒယထ။ ဣတိ ဘဂဝါ ယထာ နာမ မရဏမဉ္စေ နိပန္နော မဟဒ္ဓနော ကုဋုမ္ဗိကော ပုတ္တာနံ ဓနသာရံ အာစိက္ခေယျ၊ ဧဝမေဝံ ပရိနိဗ္ဗာနမဉ္စေ နိပန္နော ပဉ္စစတ္တာလီသ ဝဿာနိ ဒိန္နံ ဩဝါဒံ သဗ္ဗံ ဧကသ္မိံ အပ္ပမာဒပဒေယေဝ ပက္ခိပိတွာ အဘာသိ။ **အယံ တထာဂတဿ ပစ္ဆိမာ ဝါစာ**တိ ဣဒံ ပန သင်္ဂီတိကာရာနံ ဝစနံ။

ဣတော ပရံ ယံ ပရိနိဗ္ဗာနပရိကမ္မံ ကတွာ ဘဂဝါ ပရိနိဗ္ဗုတော၊ တံ ဒဿေတုံ **အထ ခေါ ဘဂဝါ ပဌမံ ဈာန**န္တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ သညာဝေဒယိတနိရောဓံ သမာပန္နေ ဘဂဝတိ အဿာသပဿာသာနံ အပ္ပဝတ္တိံ ဒိသွာ "ပရိနိဗ္ဗုတော သတ္ထာ"တိ သညာယ ဒေဝမနုဿာ ဧကပ္ပဟာရေန ဝိရဝိံသု၊ အာနန္ဒတ္ထေရောပိ "ပရိနိဗ္ဗုတော နု ခေါ ဘန္တေ အနုရုဒ္ဓ ဘဂဝါ"တိ

theraṁ pucchi. Thero “na kho āvuso Ānanda Tathāgato parinibbuto, apica saññāvedayitanirodhaṁ samāpanno”ti āha. Kathaṁ pana so aññāsi? Thero kira Satthārā saddhiṁyeva taṁ taṁ samāpattiṁ samāpajjanto yāva nevasaññānāsaññāyatanavuṭṭhānaṁ, tāva gantvā “idāni Bhagavā nirodhaṁ samāpanno, antonirodhe ca kālaṁkiriyā nāma natthī”ti aññāsi.

Atha kho Bhagavā saññāvedayitanirodhasamāpattito vuṭṭhahitvā nevasaññānāsaññāyatanaṁ samāpajji -pa- tatiyajjhānā vuṭṭhahitvā catutthaṁjhānaṁ samāpajjīti ettha pana Bhagavā catuvīsatiyā ṭhānesu paṭhamaṁ jhānaṁ samāpajji, terasasu ṭhānesu dutiyaṁ jhānaṁ, tathā tatiyaṁ, pannarasasu ṭhānesu catutthaṁ jhānaṁ samāpajji. Kathaṁ? Dasasu asubhesu dvattiṁ sākāre aṭṭhasu kasiṇesu mettākaruṇāmuditesu ānāpāne paricchedākāseti imesu tāva catuvīsatiyā ṭhānesu paṭhamaṁ jhānaṁ samāpajji. Ṭhapetvā pana dvattiṁ sākārañca dasa ca asubhāni sesesu terasasu dutiyaṁ jhānaṁ. Tesuyeva tatiyaṁ jhānaṁ samāpajji. Aṭṭhasu pana kasiṇesu upekkhābrahmavihāre ānāpāne paricchedākāse catūsu arūpesūti imesu pannarasasu ṭhānesu catutthaṁ jhānaṁ samāpajji. Ayampi ca saṅkhepakathāva. Nibbānapuraṁ pavisanto pana Bhagavā Dhammassāmi sabbāpi catuvīsatikoṭisatasahassasaṅkhā[1] samāpattiyo pavisitvā videsaṁ gacchanto ñātijanaṁ āliṅgetvā viya sabbasamāpattisukhaṁ anubhavitvā paviṭṭho.

Catutthajjhānā vuṭṭhahitvā samanantarā Bhagavā parinibbāyīti ettha ca jhānasamanantaraṁ paccavekkhaṇasamanantaranti dve samanantarāni. Catutthajjhānā vuṭṭhāya bhavaṅgaṁ otiṇṇassa tattheva parinibbānaṁ **jhānasamanantaraṁ** nāma, catutthajjhānā vuṭṭhahitvā puna jhānaṅgāni paccavekkhitvā bhavaṅgaṁ otiṇṇassa tattheva parinibbānaṁ **paccavekkhaṇasamanantaraṁ** nāma. Imāni dvepi samanantarāneva. Bhagavā pana jhānaṁ samāpajjitvā jhānā vuṭṭhāya jhānaṅgāni paccavekkhitvā bhavaṅgacittena abyākatena dukkhasaccena parinibbāyi. Ye hi keci Buddhā vā Paccekabuddhā vā ariyasāvakā vā antamaso kunthakipillikaṁ upādāya sabbe bhavaṅgacitteneva abyākatena dukkhasaccena kālaṁ karonti.

1. ...sahassasaṅkhātā (Sī, Syā)

ထေရံ ပုစ္ဆိ။ ထေရော “န ခေါ အာဝုသော အာနန္ဒ တထာဂတော ပရိနိဗ္ဗုတော၊ အပိစ သညာဝေဒယိတနိရောဓံ သမာပန္နော”တိ အာဟ။ ကထံ ပန သော အညာသိ? ထေရော ကိရ သတ္ထာရာ သဒ္ဓိံယေဝ တံ တံ သမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇန္တော ယာဝ နေဝသညာနာသညာယတနဝုဋ္ဌာနံ၊ တာဝ ဂန္တွာ “ဣဒါနိ ဘဂဝါ နိရောဓံ သမာပန္နော၊ အန္တောနိရောဓေ စ ကာလံကိရိယာ နာမ နတ္ထီ”တိ အညာသိ။

အထ ခေါ ဘဂဝါ သညာဝေဒယိတနိရောဓသမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌဟိတွာ နေဝသညာနာသညာယတနံ သမာပဇ္ဇိ။ပ။ တတိယဇ္ဈာနာ ဝုဋ္ဌဟိတွာ စတုတ္ထံ ဈာနံ သမာပဇ္ဇီတိ ဧတ္ထ ပန ဘဂဝါ စတုဝီသတိယာ ဌာနေသု ပဌမံ ဈာနံ သမာပဇ္ဇိ၊ တေရသသု ဌာနေသု ဒုတိယံ ဈာနံ၊ တထာ တတိယံ၊ ပန္နရသသု ဌာနေသု စတုတ္ထံ ဈာနံ သမာပဇ္ဇိ။ ကထံ? ဒသသု အသုဘေသု ဒွတ္တိံသာကာရေ အဋ္ဌသု ကသိဏေသု မေတ္တာကရုဏာမုဒိတေသု အာနာပါနေ ပရိစ္ဆေဒါကာသေတိ ဣမေသု တာဝ စတုဝီသတိယာ ဌာနေသု ပဌမံ ဈာနံ သမာပဇ္ဇိ။ ဌပေတွာ ပန ဒွတ္တိံသာကာရဉ္စ ဒသ စ အသုဘာနိ သေသေသု တေရသသု ဒုတိယံ ဈာနံ။ တေသုယေဝ တတိယံ ဈာနံ သမာပဇ္ဇိ။ အဋ္ဌသု ပန ကသိဏေသု ဥပေက္ခာဗြဟ္မဝိဟာရေ အာနာပါနေ ပရိစ္ဆေဒါကာသေ စတူသု အရူပေသူတိ ဣမေသု ပန္နရသသု ဌာနေသု စတုတ္ထံ ဈာနံ သမာပဇ္ဇိ။ အယမ္ပိ စ သင်္ခေပကထာဝ။ နိဗ္ဗာနပုရံ ပဝိသန္တော ပန ဘဂဝါ ဓမ္မဿာမိ သဗ္ဗာပိ စတုဝီသတိကောဋိသတသဟဿသင်္ခါ[၁] သမာပတ္တိယော ပဝိသိတွာ ဝိဒေသံ ဂစ္ဆန္တော ဉာတိဇနံ အာလိင်္ဂေတွာ ဝိယ သဗ္ဗသမာပတ္တိသုခံ အနုဘဝိတွာ ပဝိဋ္ဌော။

စတုတ္ထဇ္ဈာနာ ဝုဋ္ဌဟိတွာ သမနန္တရာ ဘဂဝါ ပရိနိဗ္ဗာယီတိ ဧတ္ထ စ ဈာနသမနန္တရံ ပစ္စဝေက္ခဏာသမနန္တရန္တိ ဒွေ သမနန္တရာနိ။ စတုတ္ထဇ္ဈာနာ ဝုဋ္ဌာယ ဘဝင်္ဂံ ဩတိဏ္ဏဿ တတ္ထေဝ ပရိနိဗ္ဗာနံ **ဈာနသမနန္တရံ** နာမ၊ စတုတ္ထဇ္ဈာနာ ဝုဋ္ဌဟိတွာ ပုန ဈာနင်္ဂါနိ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဘဝင်္ဂံ ဩတိဏ္ဏဿ တတ္ထေဝ ပရိနိဗ္ဗာနံ **ပစ္စဝေက္ခဏာသမနန္တရံ** နာမ။ ဣမာနိ ဒွေပိ သမနန္တရာနေဝ။ ဘဂဝါ ပန ဈာနံ သမာပဇ္ဇိတွာ ဈာနာ ဝုဋ္ဌာယ ဈာနင်္ဂါနိ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဘဝင်္ဂစိတ္တေန အဗျာကတေန ဒုက္ခသစ္စေန ပရိနိဗ္ဗာယိ။ ယေ ဟိ ကေစိ ဗုဒ္ဓါ ဝါ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဝါ အရိယသာဝကာ ဝါ အန္တမသော ကုန္ထကိပိလ္လိကံ ဥပါဒါယ သဗ္ဗေ ဘဝင်္ဂစိတ္တေနေဝ အဗျာကတေန ဒုက္ခသစ္စေန ကာလံ ကရောန္တိ။

၁....သဟဿသင်္ခါတာ (သီ၊ သျာ)

Bhūtāti sattā. **Appaṭipuggalo**ti paṭibhāgapuggalavirahito. **Balappatto**ti dasavidhaṁ ñāṇabalaṁ patto. **Uppādavayadhammino**ti uppādavayasabhāvā. **Tesaṁ vūpasamo**ti tesaṁ saṅkhārānaṁ vūpasamo. **Sukho**ti asaṅkhataṁ nibbānameva sukhanti attho. **Tadāsī**ti "saha parinibbānā mahābhūmicālo ahosī"ti evaṁ mahāparinibbāne[1] vuttaṁ bhūmicālaṁ sandhāyāha. So hi lomahaṁsanako ca bhiṁsanako ca āsi. **Sabbākāravarūpete**ti sabbākāravaraguṇūpete[2]. **Nāhu assāsapassāso**ti na jāto assāsapassāso. **Anejo**ti taṇhāsaṅkhātāya ejāya abhāvena anejo. **Santimārabbhā**ti anupādisesaṁ nibbānaṁ ārabbha paṭicca sandhāya. **Cakkhumā**ti pañcahi cakkhūhi cakkhumā. **Parinibbuto**ti khandhaparinibbānena parinibbuto. **Asallīnenā**ti anallīnena asaṅkuṭitena[3] suvikasiteneva cittena. **Vedanaṁ ajjhavāsayī**ti vedanaṁ adhivāsesi, na vedanānuvattī hutvā ito cito samparivatti. **Vimokkho**ti kenaci dhammena anāvaraṇavimokkho sabbaso apaññattibhāvūpagamo pajjotanibbānasadiso jātoti. . Pañcamaṁ.

Dutiyo vaggo.

Brahmasaṁyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Dī 2. 128 piṭṭhe.
2. Sabbavarakāraṇūpete (Sī, Syā) Dī-Ṭṭha 2. 187 piṭṭhe ca, Ṭīkā pana passitabbā.
3. Asaṁkucitena (Sī)

ဘူတာတိ သတ္တာ။ **အပ္ပဋိပုဂ္ဂလော**တိ ပဋိဘာဂပုဂ္ဂလဝိရဟိတော။ **ဗလပ္ပတ္တော**တိ ဒသဝိဓံ ဉာဏဗလံ ပတ္တော။ **ဥပ္ပါဒဝယဓမ္မိနော**တိ ဥပ္ပါဒဝယသဘာဝါ။ **တေသံ ဝူပသမော**တိ တေသံ သင်္ခါရာနံ ဝူပသမော။ **သုခေါ**တိ အသင်္ခတံ နိဗ္ဗာနမေဝ သုခန္တိ အတ္ထော။ **တဒါသီ**တိ "သဟ ပရိနိဗ္ဗာနာ မဟာဘူမိစာလော အဟောသီ"တိ ဧဝံ မဟာပရိနိဗ္ဗာနေ[1] ဝုတ္တံ ဘူမိစာလံ သန္ဓာယာဟ။ သော ဟိ လောမဟံသနကော စ ဘိံသနကော စ အာသိ။ **သဗ္ဗာကာရဝရူပေတေ**တိ သဗ္ဗာကာရဝရဂုဏူပေတေ[2]။ **နာဟု အဿာသပဿာသော**တိ န ဇာတော အဿာသပဿာသော။ **အနေဇော**တိ တဏှာသင်္ခါတာယ ဧဇာယ အဘာဝေန အနေဇော။ **သန္တိမာရဗ္ဘာ**တိ အနုပါဒိသေသံ နိဗ္ဗာနံ အာရဗ္ဘ ပဋိစ္စ သန္ဓာယ။ **စက္ခုမာ**တိ ပဉ္စဟိ စက္ခူဟိ စက္ခုမာ။ **ပရိနိဗ္ဗုတော**တိ ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာနေန ပရိနိဗ္ဗုတော။ **အသလ္လီနေနာ**တိ အနလ္လီနေန အသင်္ကုဋိတေန[3] သုဝိကသိတေနေဝ စိတ္တေန။ **ဝေဒနံ အဇ္ဈဝါသယီ**တိ ဝေဒနံ အဓိဝါသေသိ၊ န ဝေဒနာနုဝတ္တီ ဟုတွာ ဣတော စိတော သမ္ပရိဝတ္တိ။ **ဝိမောက္ခော**တိ ကေနစိ ဓမ္မေန အနာဝရဏဝိမောက္ခော သဗ္ဗသော အပညတ္တိဘာဝူပဂမော ပဇ္ဇောတနိဗ္ဗာနသဒိသော ဇာတောတိ။ ။ပဉ္စမံ။

ဒုတိယော ဝဂ္ဂေါ။

ဗြဟ္မသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ဒီ ၂-၁၂၈-ပိဋ္ဌေ။
၂-သဗ္ဗဝရကာရဏူပေတေ (သီ၊ သျာ) ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၁၈၇-ပိဋ္ဌေ စ၊ ဋီကာ ပန ပဿိတဗ္ဗာ။
၃-အသံကုစိတေန (သီ)

7. Brahmaṇasaṁyutta

1. Arahantavagga

1. Dhanañjānīsuttavaṇṇanā

187. Brāhmaṇasaṁyuttassa[1] paṭhame **dhanañjānī**ti dhanañjānigottā. Ukkaṭṭhagottā kiresā. Sesabrāhmaṇā kira[2] brahmuno mukhato jātā, dhanañjānigottā matthakaṁ bhinditvā nikkhantāti tesaṁ laddhi. **Udānaṁ udānesī**ti kasmā udānesi? So kira brāhmaṇo micchādiṭṭhiko "Buddho dhammo saṁgho"ti vutte kaṇṇe pidahati, thaddho khadirakhāṇusadiso. Brāhmaṇī pana sotāpannā ariyasāvikā. Brāhmaṇo dānaṁ dento pañcasatānaṁ brāhmaṇānaṁ appodakaṁ pāyāsaṁ deti, brāhmaṇī Buddhappamukhassa saṁghassa nānārasabhojanaṁ. Brāhmaṇassa dānadivase brāhmaṇī tassa vasavattitāya pahīnamaccheratāya[3] ca sahatthā parivisati. Brāhmaṇiyā pana dānadivase brahmaṇo pātova gharā nikkhamitvā palāyati. Athekadivasaṁ brāhmaṇo brāhmaṇiyā saddhiṁ asammantetvā[4] pañcasate brāhmaṇe nimantetvā brāhmaṇiṁ āha "sve bhoti amhākaṁ ghare pañcasatā brāhmaṇā bhuñjissantī"ti. Mayā kiṁ kātabbaṁ brāhmaṇāti. Tayā aññaṁ kiñci kātabbaṁ natthi, sabbaṁ pacanaparivesanaṁ aññe karissanti, yaṁ pana tvaṁ ṭhitāpi nisinnāpi khipitvāpi ukkāsitvāpi[5] "namo Buddhassā"ti tassa muṇḍakassa samaṇakassa namakkāraṁ karosi, taṁ sve ekadivasamattaṁ mā akāsi. Taṁ hi sutvā brāhmaṇā anattamanā honti, mā maṁ brāhmaṇehi bhindasīti. Tvaṁ brāhmaṇehi vā bhijja devehi vā, ahaṁ pana Satthāraṁ anussaritvā na sakkomi anamassamānā saṇṭhātunti. Bhoti kulasatike[6] gāme gāmadvārampi tāva pidahituṁ vāyamanti, tvaṁ dvīhaṅgulehi pidahitabbaṁ mukhaṁ brāhmaṇānaṁ bhojanakālamattaṁ pidahituṁ na sakkosīti. Evaṁ punappunaṁ kathetvāpi so nivāretuṁ[7] asakkonto ussīsake ṭhapitaṁ maṇḍalaggakhaggaṁ gahetvā "bhoti sace sve brāhmaṇesu nisinnesu

1. Arahantavaggassa (Syā)
2. Hi (Ka)
3. Bāhiramaccheratāya (Ka)
4. Mantetvā (Sī), āmantetvā (Syā)
5. Kāsitvāpi (Sī, Ka)
6. Kulasantake (Sī, Ka)
7. Sinehena vāretuṁ (Syā)

၇-ဗြာဟ္မဏသံယုတ္တ

၁-အရဟန္တဝဂ္ဂ

၁-ဓနဉ္ဇာနီသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၈၇။ ဗြာဟ္မဏသံယုတ္တဿ[၁] ပဌမေ **ဓနဉ္ဇာနီ**တိ ဓနဉ္ဇာနိဂေါတ္တာ။ ဥက္ကဋ္ဌဂေါတ္တာ ကိရေသာ။ သေသဗြာဟ္မဏာ ကိရ[၂] ဗြဟ္မုနော မုခတော ဇာတာ၊ ဓနဉ္ဇာနိဂေါတ္တာ မတ္ထကံ ဘိန္ဒိတွာ နိက္ခန္တာတိ တေသံ လဒ္ဓိ။ **ဥဒါနံ ဥဒါနေသီ**တိ ကသ္မာ ဥဒါနေသိ? သော ကိရ ဗြာဟ္မဏော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော "ဗုဒ္ဓေါ ဓမ္မော သံဃော"တိ ဝုတ္တေ ကဏ္ဏေ ပိဒဟတိ၊ ထဒ္ဓေါ ခဒိရခါဏုသဒိသော။ ဗြာဟ္မဏီ ပန သောတာပန္နာ အရိယသာဝိကာ။ ဗြာဟ္မဏော ဒါနံ ဒေန္တော ပဉ္စသတာနံ ဗြာဟ္မဏာနံ အပ္ပောဒကံ ပါယာသံ ဒေတိ၊ ဗြာဟ္မဏီ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ သံဃဿ နာနာရသဘောဇနံ။ ဗြာဟ္မဏဿ ဒါနဒိဝသေ ဗြာဟ္မဏီ တဿ ဝသဝတ္တိတာယ ပဟီနမစ္ဆေရတာယ[၃] စ သဟတ္ထာ ပရိဝိသတိ။ ဗြာဟ္မဏိယာ ပန ဒါနဒိဝသေ ဗြာဟ္မဏော ပါတောဝ ဃရာ နိက္ခမိတွာ ပလာယတိ။ အထေကဒိဝသံ ဗြာဟ္မဏော ဗြာဟ္မဏိယာ သဒ္ဓိံ အသမ္မန္တေတွာ[၄] ပဉ္စသတေ ဗြာဟ္မဏေ နိမန္တေတွာ ဗြာဟ္မဏိံ အာဟ "သွေ ဘောတိ အမှာကံ ဃရေ ပဉ္စသတာ ဗြာဟ္မဏာ ဘုဉ္ဇိဿန္တီ"တိ။ မယာ ကိံ ကာတဗ္ဗံ ဗြာဟ္မဏာတိ။ တယာ အညံ ကိဉ္စိ ကာတဗ္ဗံ နတ္ထိ၊ သဗ္ဗံ ပစနပရိဝေသနံ အညေ ကရိဿန္တိ၊ ယံ ပန တွံ ဌိတာပိ နိသိန္နာပိ ခိပိတွာပိ ဥက္ကာသိတွာပိ[၅] "နမော ဗုဒ္ဓဿာ"တိ တဿ မုဏ္ဍကဿ သမဏကဿ နမက္ကာရံ ကရောသိ၊ တံ သွေ ဧကဒိဝသမတ္တံ မာ အကာသိ။ တံ ဟိ သုတွာ ဗြာဟ္မဏာ အနတ္တမနာ ဟောန္တိ၊ မာ မံ ဗြာဟ္မဏေဟိ ဘိန္ဒသီတိ။ တွံ ဗြာဟ္မဏေဟိ ဝါ ဘိဇ္ဇ ဒေဝေဟိ ဝါ၊ အဟံ ပန သတ္ထာရံ အနုဿရိတွာ န သက္ကောမိ အနမဿမာနာ သဏ္ဌာတုန္တိ။ ဘောတိ ကုလသတိကေ[၆] ဂါမေ ဂါမဒွါရမ္ပိ တာဝ ပိဒဟိတုံ ဝါယမန္တိ၊ တွံ ဒွီဟင်္ဂုလေဟိ ပိဒဟိတဗ္ဗံ မုခံ ဗြာဟ္မဏာနံ ဘောဇနကာလမတ္တံ ပိဒဟိတုံ န သက္ကောသီတိ။ ဧဝံ ပုနပ္ပုနံ ကထေတွာပိ သော နိဝါရေတုံ[၇] အသက္ကောန္တော ဥဿီသကေ ဌပိတံ မဏ္ဍလဂ္ဂခဂ္ဂံ ဂဟေတွာ "ဘောတိ သစေ သွေ ဗြာဟ္မဏေသု နိသိန္နေသု

၁-အရဟန္တဝဂ္ဂဿ (သျာ)
၂-ဟိ (က)
၃-ဗာဟိရမစ္ဆေရတာယ (က)
၄-မန္တေတွာ (သီ)၊ အာမန္တေတွာ (သျာ)
၅-ကာသိတွာပိ (သီ၊ က)
၆-ကုလသန္တကေ (သီ၊ က)
၇-သိနေဟေန ဝါရေတုံ (သျာ)

taṁ muṇḍasamaṇakaṁ namassasi, iminā taṁ khaggena pādatalato paṭṭhāya yāva kesamatthakā kaḷīraṁ viya koṭṭetvā rāsiṁ karissāmī”ti imaṁ gāthaṁ abhāsi—

“Iminā maṇḍalaggena[1], pādato yāva matthakā.
Kaḷīramiva chejjāmi, yadi micchaṁ na kāhasi.

Sace Buddhoti bhaṇasi, sace dhammoti bhāsasi.
Sace saṁghoti kittesi, jīvantī me nivesane”ti.

Ariyasāvikā pana pathavī viya duppakampā, Sineru viya dupparivattiyā. Sā tena naṁ evamāha—

“Sace me aṅgamaṅgāni, kāmaṁ chejjasi brāhmaṇa.
Nevāhaṁ viramissāmi, Buddhaseṭṭhassa sāsanā.

Nāhaṁ okkā varadharā, sakkā rodhayituṁ jinā.
Dhītāhaṁ Buddhaseṭṭhassa, chinda vā maṁ vadhassu vā”ti.

Evaṁ dhanañjānigajjitaṁ nāma[2] gajjantī[3] pañca gāthāsatāni abhāsi. Brāhmaṇo brāhmaṇiṁ parāmasituṁ vā paharituṁ vā asakkonto “bhoti yaṁ te ruccati, taṁ karohī”ti vatvā khaggaṁ sayane khipi. Punadivase gehaṁ haritupalittaṁ kārāpetvā lājāpuṇṇaghaṭamālāgandhādīhi tattha tattha alaṅkārāpetā pañcannaṁ brāhmaṇasatānaṁ navasappisakkharamadhuyuttaṁ[4] appodakapāyāsaṁ paṭiyādāpetvā kālaṁ ārocāpesi.

Brāhmaṇīpi pātova gandhodakena sayaṁ nhāyitvā sahassagghanakaṁ ahatavatthaṁ nivāsetvā pañcasatagghanakaṁ ekaṁsaṁ katvā sabbālaṅkārapaṭimaṇḍitā suvaṇṇakaṭacchuṁ gahetvā bhattagge brāhmaṇe parivisamānā tehi saddhiṁ ekapantiyaṁ nisinnassa tassa brāhmaṇassa bhattaṁ upasaṁharantī dunnikkhitte dārubhaṇḍe pakkhali. Pakkhalanaghaṭṭanāya dukkhā vedanā uppajji. Tasmiṁ samaye Dasabalaṁ sari. Satisampannatāya pana pāyāsapātiṁ [5] achaḍḍetvā saṇikaṁ otāretvā bhūmiyaṁ saṇṭhapetvā pañcannaṁ brāhmaṇasatānaṁ majjhe sirasi añjaliṁ ṭhapetvā yena Veḷuvanaṁ, tenañjaliṁ paṇāmetvā imaṁ udānaṁ udānesi.

---

1. Iminā pana khaggana (Syā) 2. Dhanañjānitajjitaṁ nāma (Syā) 3. Tajjantī (Syā)
4. Navasappisakkharamadhuphāṇitayuttaṁ (Sī), navanītasappisakkharamadhurayuttaṁ (Syā)
5. Pāyāsacāṭiṁ (Syā)

တံ မုဏ္ဍသမဏကံ နမဿသိ၊ ဣမိနာ တံ ခဂ္ဂေန ပါဒတလတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ကေသမတ္ထကာ ကဠီရံ ဝိယ ကောဋ္ဋေတွာ ရာသိံ ကရိဿာမီ”တိ ဣမံ ဂါထံ အဘာသိ—

“ဣမိနာ မဏ္ဍလဂ္ဂေန[၁]၊ ပါဒတော ယာဝ မတ္ထကာ။
ကဠီရမိဝ ဆေဇ္ဇာမိ၊ ယဒိ မိစ္ဆံ န ကာဟသိ။

သစေ ဗုဒ္ဓေါတိ ဘဏသိ၊ သစေ ဓမ္မောတိ ဘာသသိ။
သစေ သံဃောတိ ကိတ္တေသိ၊ ဇီဝန္တီ မေ နိဝေသနေ”တိ။

အရိယသာဝိကာ ပန ပထဝီ ဝိယ ဒုပ္ပကမ္ပာ, သိနေရု ဝိယ ဒုပ္ပရိဝတ္တိယာ။ သာ တေန နံ ဧဝမာဟ—

“သစေ မေ အင်္ဂမင်္ဂါနိ၊ ကာမံ ဆေဇ္ဇသိ ဗြာဟ္မဏ။
နေဝါဟံ ဝိရမိဿာမိ၊ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌဿ သာသနာ။

နာဟံ ဩက္ကာ ဝရဓရာ၊ သက္ကာ ရောဓယိတုံ ဇိနာ။
ဓီတာဟံ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌဿ၊ ဆိန္ဒ ဝါ မံ ဝဓဿု ဝါ”တိ။

ဧဝံ ဓနဉ္ဇာနိဂဇ္ဇိတံ နာမ[၂] ဂဇ္ဇန္တီ[၃] ပဉ္စ ဂါထာသတာနိ အဘာသိ။ ဗြာဟ္မဏော ဗြာဟ္မဏိံ ပရာမသိတုံ ဝါ ပဟရိတုံ ဝါ အသက္ကောန္တော “ဘောတိ ယံ တေ ရုစ္စတိ၊ တံ ကရောဟီ”တိ ဝတွာ ခဂ္ဂံ သယနေ ခိပိ။ ပုနဒိဝသေ ဂေဟံ ဟရိတုပလိတ္တံ ကာရာပေတွာ လာဇာပုဏ္ဏဃဋမာလာဂန္ဓာဒီဟိ တတ္ထ တတ္ထ အလင်္ကာရာပေတွာ ပဉ္စန္နံ ဗြာဟ္မဏသတာနံ နဝသပ္ပိသက္ခရမဓုယုတ္တံ[၄] အပ္ပေါဒကပါယာသံ ပဋိယာဒါပေတွာ ကာလံ အာရောစာပေသိ။

ဗြာဟ္မဏီပိ ပါတောဝ ဂန္ဓောဒကေန သယံ နှာယိတွာ သဟဿဃနကံ အဟတဝတ္ထံ နိဝါသေတွာ ပဉ္စသတဃနကံ ဧကံသံ ကတွာ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတာ သုဝဏ္ဏကဋစ္ဆုံ ဂဟေတွာ ဘတ္တဂ္ဂေ ဗြာဟ္မဏေ ပရိဝိသမာနာ တေဟိ သဒ္ဓိံ ဧကပန္တိယံ နိသိန္နဿ တဿ ဗြာဟ္မဏဿ ဘတ္တံ ဥပသံဟရန္တီ ဒုန္နိက္ခိတ္တေ ဒါရုဘဏ္ဍေ ပက္ခလိ။ ပက္ခလနဃဋ္ဋနာယ ဒုက္ခာ ဝေဒနာ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ တသ္မိံ သမယေ ဒသဗလံ သရိ။ သတိသမ္ပန္နတာယ ပန ပါယာသပါတိံ[၅] အဆဍ္ဍေတွာ သဏိကံ ဩတာရေတွာ ဘူမိယံ သဏ္ဌပေတွာ ပဉ္စန္နံ ဗြာဟ္မဏသတာနံ မဇ္ဈေ သိရသိ အဉ္ဇလိံ ဌပေတွာ ယေန ဝေဠုဝနံ၊ တေနဉ္ဇလိံ ပဏာမေတွာ ဣမံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။

၁-ဣမိနာ ပန ခဂ္ဂေန (သျာ) ၂-ဓနဉ္ဇာနိတဇ္ဇိတံ နာမ (သျာ) ၃-တဇ္ဇန္တီ (သျာ)
၄-နဝသပ္ပိသက္ခရမဓုဖာဏိတယုတ္တံ (သီ)၊ နဝနီတသပ္ပိသက္ခရမဓုရယုတ္တံ (သျာ) ၅-ပါယာသစာဋိံ (သျာ)

Tasmiṁ ca samaye tesu brāhmaṇesu keci bhuttā[1] honti, keci bhuñjamānā, keci hatthe otāritamattā, kesañci bhojanaṁ purato ṭhapitamattaṁ hoti. Te taṁ saddaṁ sutvāva Sinerumattena muggarena sīse pahaṭā viya kaṇṇesu sūlena viddhā viya dukkhadomanassaṁ paṭisaṁvediyamānā “iminā aññaladdhikena mayaṁ gharaṁ pavesitā”ti kujjhitvā hatthe[2] piṇḍaṁ chaḍḍetvā mukhena gahitaṁ niṭṭhubhitvā[3] dhanuṁ disvā kākā viya brāhmaṇaṁ akkosamānā disāvidisā pakkamiṁsu. Brāhmaṇo evaṁ bhijjitvā gacchante brāhmaṇe disvā brāhmaṇiṁ sīsato paṭṭhāya oloketvā “idameva bhayaṁ sampassamānā mayaṁ hiyyo paṭṭhāya bhotiṁ yācantā na labhimhā”ti nānappakārehi brāhmaṇiṁ akkositvā etaṁ “evamevaṁ panā”ti-ādivacanaṁ avoca.

Upasaṅkamīti “samaṇo Gotamo gāmanigamaraṭṭhapūjito, na sakkā gantvā yaṁ vā taṁ vā vatvā santajjetuṁ, ekameva naṁ pañhaṁ pucchissāmī”ti gacchantova “kiṁ su chetvā”ti gāthaṁ abhisaṅkharitvā “sace ‘asukassa nāma vadhaṁ rocemī’ti vakkhati, atha naṁ ‘ye tuyhaṁ na ruccanti, te māretukāmosi, lokavadhāya uppanno, kiṁ tuyhaṁ samaṇabhāvenā’ti niggahessāmi. Sace ‘na kassaci vadhaṁ rocemī’ti vakkhati, atha naṁ 'tvaṁ rāgādīnampi vadhaṁ na icchasi, kasmā samaṇo hutvā āhiṇḍasī’ti niggahessāmi. Iti imaṁ ubhatokoṭikaṁ pañhaṁ samaṇo Gotamo neva gilituṁ na uggilituṁ sakkhissatī”ti cintetvā upasaṅkami. **Sammodī**ti attano paṇḍitatāya kuddhabhāvaṁ adassetvā madhurakathaṁ kathento sammodi. Pañho Devatāsaṁyutte kathito. Sesampi heṭṭhā vitthāritamevāti. . Paṭhamaṁ.

2. Akkosasuttavaṇṇanā

188. Dutiye **Akkosakabhāradvājo**ti Bhāradvājova so, pañcamattehi pana gāthāsatehi Tathāgataṁ akkosanto āgatoti “Akkosakabhāradvājo”ti tassa saṅgītikārehi nāmaṁ gahitaṁ. **Kupito anattamano**ti “samaṇena Gotamena mayhaṁ jeṭṭhakabhātaraṁ

---

1. Bhuttāvino (Sī) 2. Hattena (Syā) 3. Nuṭṭhubhitvā (Sī), nuṭṭhuhitvā (Ka)

တသ္မိံ စ သမယေ တေသု ဗြာဟ္မဏေသု ကေစိ ဘုတ္တာ[1] ဟောန္တိ၊ ကေစိ ဘုဉ္ဇမာနာ၊ ကေစိ ဟတ္ထေ ဩတာရိတမတ္တာ၊ ကေသဉ္စိ ဘောဇနံ ပုရတော ဌပိတမတ္တံ ဟောတိ။ တေ တံ သဒ္ဒံ သုတွာဝ သိနေရုမတ္တေန မုဂ္ဂရေန သီသေ ပဟဋာ ဝိယ ကဏ္ဏေသု သူလေန ဝိဒ္ဓါ ဝိယ ဒုက္ခဒေါမနဿံ ပဋိသံဝေဒိယမာနာ “ဣမိနာ အညလဒ္ဓိကေန မယံ ဃရံ ပဝေသိတာ”တိ ကုဇ္ဈိတွာ ဟတ္ထေ[2] ပိဏ္ဍံ ဆဍ္ဍေတွာ မုခေန ဂဟိတံ နိဋ္ဌုဘိတွာ[3] ဓနုံ ဒိသွာ ကာကာ ဝိယ ဗြာဟ္မဏံ အက္ကောသမာနာ ဒိသာဝိဒိသာ ပက္ကမိံသု။ ဗြာဟ္မဏော ဧဝံ ဘိဇ္ဇိတွာ ဂစ္ဆန္တေ ဗြာဟ္မဏေ ဒိသွာ ဗြာဟ္မဏိံ သီသတော ပဋ္ဌာယ ဩလောကေတွာ “ဣဒမေဝ ဘယံ သမ္ပဿမာနာ မယံ ဟိယျော ပဋ္ဌာယ ဘောတိံ ယာစန္တာ န လဘိမှာ”တိ နာနပ္ပကာရေဟိ ဗြာဟ္မဏိံ အက္ကောသိတွာ ဧတံ “ဧဝမေဝံ ပနာ”တိအာဒိဝစနံ အဝေါစ။

ဥပသင်္ကမီတိ “သမဏော ဂေါတမော ဂါမနိဂမရဋ္ဌပူဇိတော၊ န သက္ကာ ဂန္တွာ ယံ ဝါ တံ ဝါ ဝတွာ သန္တဇ္ဇေတုံ၊ ဧကမေဝ နံ ပဉှံ ပုစ္ဆိဿာမီ”တိ ဂစ္ဆန္တောဝ “ကိံသု ဆေတွာ”တိ ဂါထံ အဘိသင်္ခရိတွာ “သစေ ‘အသုကဿ နာမ ဝဓံ ရောစေမီ’တိ ဝက္ခတိ၊ အထ နံ ‘ယေ တုယှံ န ရုစ္စန္တိ၊ တေ မာရေတုကာမောသိ၊ လောကဝဓာယ ဥပ္ပန္နော၊ ကိံ တုယှံ သမဏဘာဝေနာ’တိ နိဂ္ဂဟေဿာမိ။ သစေ ‘န ကဿစိ ဝဓံ ရောစေမီ’တိ ဝက္ခတိ၊ အထ နံ ‘တွံ ရာဂါဒီနမ္ပိ ဝဓံ န ဣစ္ဆသိ၊ ကသ္မာ သမဏော ဟုတွာ အာဟိဏ္ဍသီ’တိ နိဂ္ဂဟေဿာမိ။ ဣတိ ဣမံ ဥဘတောကောဋိကံ ပဉှံ သမဏော ဂေါတမော နေဝ ဂိလိတုံ န ဥဂ္ဂိလိတုံ သက္ခိဿတီ”တိ စိန္တေတွာ ဥပသင်္ကမိ။ **သမ္မောဒီ**တိ အတ္တနော ပဏ္ဍိတတာယ ကုဒ္ဓဘာဝံ အဒဿေတွာ မဓုရကထံ ကထေန္တော သမ္မောဒိ။ ပဉှော ဒေဝတာသံယုတ္တေ ကထိတော။ သေသမ္ပိ ဟေဋ္ဌာ ဝိတ္ထာရိတမေဝါတိ။ ။ပဌမံ။

၂-အက္ကောသသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၈၈။ ဒုတိယေ **အက္ကောသကဘာရဒွါဇော**တိ ဘာရဒွါဇောဝ သော၊ ပဉ္စမတ္တေဟိ ပန ဂါထာသတေဟိ တထာဂတံ အက္ကောသန္တော အာဂတောတိ “အက္ကောသကဘာရဒွါဇော”တိ တဿ သင်္ဂီတိကာရေဟိ နာမံ ဂဟိတံ။ **ကုပိတော အနတ္တမနော**တိ “သမဏေန ဂေါတမေန မယှံ ဇေဋ္ဌကဘာတရံ

၁-ဘုတ္တာဝိနော (သီ) ၂-ဟတ္ထေန (သျာ) ၃-နုဋ္ဌုဘိတွာ (သီ)၊ နုဋ္ဌုဟိတွာ (က)

pabbājentena jāni katā, pakkho bhinno”ti kodhena kupito domanassena ca anattamano hutvāti attho. **Akkosatī**ti “corosi, bālosi, mūḷhosi, thenosi, oṭṭhosi, meṇḍosi, goṇosi, gadrabhosi, tiracchānagatosi, nerayikosī”ti[1] dasahi akkosavatthūhi akkosati. **Paribhāsatī**ti “hotu muṇḍakasamaṇaka, ‘adaṇḍo ahan’ti karosi, idāni te rājakulaṁ gantvā daṇḍaṁ āropessāmī”ti-ādīni vadanto paribhāsati nāma.

Sambhuñjatīti ekato bhuñjati. **Vītiharatī**ti katassa paṭikāraṁ karoti. **Bhagavantaṁ kho Gotaman**ti kasmā evamāha? “Tavevetaṁ brāhmaṇa, tavevetaṁ brāhmaṇā”ti kirassa sutvā “isayo nāma kupitā samanaṁ[2] denti kisavacchādayo viyā”ti anussavavasena “sapati maṁ naññe samaṇo Gotamo”ti bhayaṁ[3] uppajji. Tasmā evamāha.

Dantassāti nibbisevanasa. **Tādino**ti tādilakkhaṇaṁ pattassa. **Tasseva tena pāpiyo**ti tasseva puggalassa tena kodhena pāpaṁ hoti. **Sato upasammatī**ti satiyā samannāgato hutvā adhivāseti . **Ubhinnaṁ tikicchantānan**ti ubhinnaṁ tikicchantaṁ[4]. Ayameva vā pāṭho. Yo puggalo sato upasammati, ubhinnamatthaṁ carati tikicchati sādheti, taṁ puggalaṁ janā bāloti maññanti. Kīdisā janā? **Ye dhammassa akovidā**[5]. **Dhammassā**ti pañcakkhandhadhammassa vā catusaccadhammassa vā. **Akovidā**ti tasmiṁ dhamme akusalā andhabālaputhujjanā. . Dutiyaṁ.

3. Asurindakasuttavaṇṇanā

189. Tatiye **Asurindakabhāradvājo**ti Akkosakabhāradvājassa kaniṭṭho. **Kupito**ti teneva kāraṇena kuddho. **Jayañcevassa taṁ hotī**ti asseva taṁ jayaṁ hoti, so jayo hotīti attho. Katamassāti? Yā titikkhā vijānato adhivāsanāya guṇaṁ vijānantassa titikkhā adhivāsanā, ayaṁ tassa vijānatova jayo.

---

1. Nerayikosi, tiracchānagatosi, natthi tuyhaṁ sugati, duggatiyeva tuyhaṁ pāṭikaṅkhāti (Syā)
2. Sāpaṁ (Sī, Syā)
3. Mahabbhayaṁ (Sī), sāpabhayaṁ (Syā)
4. Tikicchataṁ (Syā)
5. Akovidāti (Syā)

ပဗ္ဗာဇေန္တေန ဇာနိ ကတာ၊ ပက္ခော ဘိန္နော”တိ ကောဓေန ကုပိတော ဒေါမနဿေန စ အနတ္တမနော ဟုတွာတိ အတ္ထော။ **အက္ကောသတီ**တိ “စောရောသိ, ဗာလောသိ, မူဠှောသိ, ထေနောသိ, ဩဋ္ဌောသိ, မေဏ္ဍောသိ, ဂေါဏောသိ, ဂဒြဘောသိ, တိရစ္ဆာနဂတောသိ, နေရယိကောသီ”တိ[၁] ဒသဟိ အက္ကောသဝတ္ထူဟိ အက္ကောသတိ။ **ပရိဘာသတီ**တိ “ဟောတု မုဏ္ဍကသမဏက, ‘အဒဏ္ဍော အဟ’န္တိ ကရောသိ၊ ဣဒါနိ တေ ရာဇကုလံ ဂန္တွာ ဒဏ္ဍံ အာရောပေဿာမီ”တိအာဒီနိ ဝဒန္တော ပရိဘာသတိ နာမ။

သမ္ဘုဉ္ဇတီတိ ဧကတော ဘုဉ္ဇတိ။ **ဝီတိဟရတီ**တိ ကတဿ ပဋိကာရံ ကရောတိ။ **ဘဂဝန္တံ ခေါ ဂေါတမ**န္တိ ကသ္မာ ဧဝမာဟ? “တဝေဝေတံ ဗြာဟ္မဏ, တဝေဝေတံ ဗြာဟ္မဏာ”တိ ကိရဿ သုတွာ “ဣသယော နာမ ကုပိတာ သပနံ[၂] ဒေန္တိ ကိသဝစ္ဆာဒယော ဝိယာ”တိ အနုဿဝဝသေန “သပတိ မံ မညေ သမဏော ဂေါတမော”တိ ဘယံ[၃] ဥပ္ပဇ္ဇိ။ တသ္မာ ဧဝမာဟ။

ဒန္တဿာတိ နိဗ္ဗိသေဝနဿ။ **တာဒိနော**တိ တာဒိလက္ခဏံ ပတ္တဿ။ **တဿေဝ တေန ပါပိယော**တိ တဿေဝ ပုဂ္ဂလဿ တေန ကောဓေန ပါပံ ဟောတိ။ **သတော ဥပသမ္မတီ**တိ သတိယာ သမန္နာဂတော ဟုတွာ အဓိဝါသေတိ။ **ဥဘိန္နံ တိကိစ္ဆန္တာန**န္တိ ဥဘိန္နံ တိကိစ္ဆန္တံ[၄]။ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ ယော ပုဂ္ဂလော သတော ဥပသမ္မတိ၊ ဥဘိန္နမတ္ထံ စရတိ တိကိစ္ဆတိ သာဓေတိ၊ တံ ပုဂ္ဂလံ ဇနာ ဗာလောတိ မညန္တိ။ ကီဒိသာ ဇနာ? **ယေ ဓမ္မဿ အကောဝိဒါ**[၅]။ **ဓမ္မဿာ**တိ ပဉ္စက္ခန္ဓဓမ္မဿ ဝါ စတုသစ္စဓမ္မဿ ဝါ။ **အကောဝိဒါ**တိ တသ္မိံ ဓမ္မေ အကုသလာ အန္ဓဗာလပုထုဇ္ဇနာ။ ။ ဒုတိယံ။

၃-အသုရိန္ဒကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၈၉။ တတိယေ **အသုရိန္ဒကဘာရဒွါဇော**တိ အက္ကောသကဘာရဒွါဇဿ ကနိဋ္ဌော။ **ကုပိတော**တိ တေနေဝ ကာရဏေန ကုဒ္ဓေါ။ **ဇယဉ္စေဝဿ တံ ဟောတီ**တိ အဿေဝ တံ ဇယံ ဟောတိ၊ သော ဇယော ဟောတီတိ အတ္ထော။ ကတမဿာတိ? ယာ တိတိက္ခာ ဝိဇာနတော အဓိဝါသနာယ ဂုဏံ ဝိဇာနန္တဿ တိတိက္ခာ အဓိဝါသနာ၊ အယံ တဿ ဝိဇာနတောဝ ဇယော။

၁-နေရယိကောသိ၊ တိရစ္ဆာနဂတောသိ၊ နတ္ထိ တုယှံ သုဂတိ၊ ဒုဂ္ဂတိယေဝ တုယှံ ပါဋိကင်္ခါတိ (သျာ)
၂-သာပံ (သီ၊ သျာ)
၃-မဟဗ္ဘယံ (သီ)၊ သာပဘယံ (သျာ)
၄-တိကိစ္ဆတံ (သျာ)
၅-အကောဝိဒါတိ (သျာ)

Bālo pana pharusaṁ bhaṇanto “mayhaṁ jayo”ti kevalaṁ jayaṁ maññati. . Tatiyaṁ.

4. Bilaṅgīkasuttavaṇṇanā

190. Catutthe **Bilaṅgikabhāradvājo**ti Bhāradvājova so, nānappakāraṁ pana suddhañca sambhārayuttañca kañjikaṁ kāretvā vikkiṇāpento bahudhanaṁ saṅkharīti[1] “Bilaṅgikabhāradvājo”ti tassa Saṅgītikārehi nāmaṁ gahitaṁ. **Tuṇhībhūto**ti “tayo me jeṭṭhakabhātaro iminā pabbājitā”ti ativiya kuddho kiñci vattuṁ asakkonto tuṇhībhūto aṭṭhāsi. Gāthā pana Devatāsaṁyutte kathitāva. . Catutthaṁ.

5. Ahiṁsakasuttavaṇṇanā

191. Pañcame **Ahiṁsakabhāradvājo**ti Bhāradvājovesa, Ahiṁsakapañhaṁ pana pucchi, tenassetaṁ saṅgītikārehi nāmaṁ gahitaṁ. Nāmena vā esa Ahiṁsako, gottena Bhāradvājo. **Ahiṁsakāhan**ti[2] Ahiṁsako ahaṁ, iti me bhavaṁ Gotamo jānātūti āha. **Tathā cassā**ti tathā ce assa, bhaveyyāsīti attho. **Na hiṁsatī**ti na viheṭheti na dukkhāpeti. . Pañcamaṁ.

6. Jaṭāsuttavaṇṇanā

192. Chaṭṭhe **Jaṭābhāradvājo**ti Bhāradvājovesa, jaṭāpañhassa pana pucchitattā saṅgītikārehi evaṁ vutto. Sesaṁ Devatāsaṁyutte kathitameva. . Chaṭṭhaṁ.

7. Suddhikasuttavaṇṇanā

193. Sattame **Suddhikabhāradvājo**ti ayampi bhāradvājova, suddhikapañhassa pana pucchitattā saṅgītikārehi evaṁ vutto. **Sīlavāpi tapokaran**ti sīlasampannopi tapokammaṁ karonto. **Vijjācaraṇasampanno**ti ettha **vijjā**ti tayo vedā. **Caraṇa**nti gottacaraṇaṁ. **So sujjhati na aññā itarā pajā**ti so tevijjo brāhmaṇo sujjhati, ayaṁ pana aññā

---

1. Saṅgharīti (Syā) 2. Ahiṁsakvāhanti (Sī) Ṭīkāyaṁ ca.

ဗာလော ပန ဖရုသံ ဘဏန္တော “မယှံ ဇယော”တိ ကေဝလံ ဇယံ မညတိ။ ။ တတိယံ။

၄-ဗိလင်္ဂိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၉၀။ စတုတ္ထေ **ဗိလင်္ဂိကဘာရဒ္ဝါဇော**တိ ဘာရဒ္ဝါဇောဝ သော၊ နာနပ္ပကာရံ ပန သုဒ္ဓဉ္စ သမ္ဘာရယုတ္တဉ္စ ကဉ္ဇိကံ ကာရေတွာ ဝိက္ကိဏာပေန္တော ဗဟုဓနံ သင်္ခရီတိ[1] “ဗိလင်္ဂိကဘာရဒ္ဝါဇော”တိ တဿ သင်္ဂီတိကာရေဟိ နာမံ ဂဟိတံ။ **တုဏှီဘူတော**တိ “တယော မေ ဇေဋ္ဌကဘာတရော ဣမိနာ ပဗ္ဗာဇိတာ”တိ အတိဝိယ ကုဒ္ဓေါ ကိဉ္စိ ဝတ္တုံ အသက္ကောန္တော တုဏှီဘူတော အဋ္ဌာသိ။ ဂါထာ ပန ဒေဝတာသံယုတ္တေ ကထိတာဝ။ ။စတုတ္ထံ။

၅-အဟိံသကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၉၁။ ပဉ္စမေ **အဟိံသကဘာရဒ္ဝါဇော**တိ ဘာရဒ္ဝါဇောဝေသ၊ အဟိံသကပဉှံ ပန ပုစ္ဆိ၊ တေနဿေတံ သင်္ဂီတိကာရေဟိ နာမံ ဂဟိတံ။ နာမေန ဝါ ဧသ အဟိံသကော၊ ဂေါတ္တေန ဘာရဒ္ဝါဇော။ **အဟိံသကာဟ**န္တိ[2] အဟိံသကော အဟံ၊ ဣတိ မေ ဘဝံ ဂေါတမော ဇာနာတူတိ အာဟ။ **တထာ စဿာ**တိ တထာ စေ အဿ၊ ဘဝေယျာသီတိ အတ္ထော။ န **ဟိံသတီ**တိ န ဝိဟေဌေတိ န ဒုက္ခာပေတိ။ ။ပဉ္စမံ။

၆-ဇဋာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၉၂။ ဆဋ္ဌေ **ဇဋာဘာရဒ္ဝါဇော**တိ ဘာရဒ္ဝါဇောဝေသ၊ ဇဋာပဉှဿ ပန ပုစ္ဆိတတ္တာ သင်္ဂီတိကာရေဟိ ဧဝံ ဝုတ္တော။ သေသံ ဒေဝတာသံယုတ္တေ ကထိတမေဝ။ ။ဆဋ္ဌံ။

၇-သုဒ္ဓိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၉၃။ သတ္တမေ **သုဒ္ဓိကဘာရဒ္ဝါဇော**တိ အယမ္ပိ ဘာရဒ္ဝါဇောဝ၊ သုဒ္ဓိကပဉှဿ ပန ပုစ္ဆိတတ္တာ သင်္ဂီတိကာရေဟိ ဧဝံ ဝုတ္တော။ **သီလဝါပိ တပေါကရ**န္တိ သီလသမ္ပန္နောပိ တပေါကမ္မံ ကရောန္တော။ **ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နော**တိ ဧတ္ထ **ဝိဇ္ဇာ**တိ တယော ဝေဒါ။ **စရဏ**န္တိ ဂေါတ္တစရဏံ။ **သော သုဇ္ဈတိ န အညာ ဣတရာ ပဇာ**တိ သော တေဝိဇ္ဇော ဗြာဟ္မဏော သုဇ္ဈတိ၊ အယံ ပန အညာ

၁-သင်္ခရီတိ(သျာ) ၂-အဟိံသကွာဟန္တိ (သီ) ဋီကာယံ စ။

nāmikā[1] pajā na sujjhatīti vadati. **Bahumpi palapaṁ jappan**ti bahumpi palapaṁ jappanto, “brāhmaṇova sujjhatī”ti evaṁ vacanasahassampi bhaṇantoti attho. **Antokasambū**ti anto kilesapūtisabhāvena pūtiko. **Saṁkiliṭṭho**ti kiliṭṭhehi kāyakammādīhi samannāgato. . Sattamaṁ.

8. Aggikasuttavaṇṇanā

194. Aṭṭhame **Aggikabharadvājo**ti ayampi Bhāradvājova, aggiparicaraṇavasena panassa saṅgītikārehi etaṁ nāmaṁ gahitaṁ. **Sannihito hotī**ti saṁyojito hoti. **Aṭṭhāsī**ti kasmā tattha aṭṭhāsi? Bhagavā kira paccūsasamaye lokaṁ olokento imaṁ brahmaṇaṁ disvā cintesi “ayaṁ brāhmaṇo evarūpaṁ aggapāyāsaṁ gahetvā ‘mahābrahmānaṁ bhojemī’ti[2] aggimhi jhāpento aphalaṁ karoti apāyamaggaṁ okkamati, imaṁ laddhiṁ avissajjanto apāyapūrakova bhavissati, gacchāmissa Dhammadesanāya, micchādiṭṭhiṁ bhinditvā pabbājetvā cattāro magge ceva cattāri ca phalāni demī”ti, tasmā pubbaṇhasamaye Rājagahaṁ pavisitvā tattha aṭṭhāsi.

Tīhi vijjāhīti tīhi vedehi. **Jātimā**ti yāva sattamā pitāmahayugā parisuddhāya jātiyā samannāgato. **Sutavā bahū**ti bahū nānappakāre ganthe sutavā. **Somaṁ bhuñjeyyā**ti so tevijjo brāhmaṇo imaṁ pāyāsaṁ bhuñjituṁ yutto, tumhākaṁ panesa pāyāso ayuttoti vadati.

Vedīti pubbenivāsañāṇena jāni[3] paṭivijjhi. **Saggāpāyan**ti dibbena cakkhunā saggampi apāyampi passati. **Jātikkhayan**ti arahattaṁ. **Abhiññāvosito**ti jānitvā vositavosāno. **Brāhmaṇo bhavan**ti Avīcito yāva Bhavaggā bhotā Gotamena sadiso jātisampanno khīṇāsavabrāmaṇo natthi, bhavaṁyeva brāhmaṇoti.

Evañca pana vatvā suvaṇṇapātiṁ pūretvā Dasabalassa pāyāsaṁ upanamesi. Satthā uppattiṁ dīpetvā bhojanaṁ paṭikkhipanto **gāthābhigītaṁ me**ti-ādimāha. Tattha **gāthā bhigītan**ti gāthāhi abhigītaṁ. **Abhojaneyyan**ti

1. Aññāṇamigā (Ka) 2. Bhojessāmīti (Sī) 3. Jātiṁ (Sī)

နာမိကာ[၁] ပဇာ န သုဇ္ဈတီတိ ဝဒတိ။ **ဗဟုမ္ပိ ပလပံ ဇပ္ပန္တိ** ဗဟုမ္ပိ ပလပံ ဇပ္ပန္တော၊ “ဗြာဟ္မဏောဝ သုဇ္ဈတီ”တိ ဧဝံ ဝစနသဟဿမ္ပိ ဘဏန္တောတိ အတ္ထော။ **အန္တောကသမ္ဗူ**တိ အန္တော ကိလေသပူတိသဘာဝေန ပူတိကော။ **သံကိလိဋ္ဌော**တိ ကိလိဋ္ဌေဟိ ကာယကမ္မာဒီဟိ သမန္နာဂတော။ ။သတ္တမံ။

၈-အဂ္ဂိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၉၄။ အဋ္ဌမေ **အဂ္ဂိကဘာရဒွါဇော**တိ အယမ္ပိ ဘာရဒွါဇောဝ၊ အဂ္ဂိပရိစရဏဝသေန ပနဿ သင်္ဂီတိကာရေဟိ ဧတံ နာမံ ဂဟိတံ။ **သန္နိဟိတော ဟောတီ**တိ သံယောဇိတော ဟောတိ။ **အဋ္ဌာသီ**တိ ကသ္မာ တတ္ထ အဋ္ဌာသိ? ဘဂဝါ ကိရ ပစ္စူသသမယေ လောကံ ဩလောကေန္တော ဣမံ ဗြာဟ္မဏံ ဒိသွာ စိန္တေသိ “အယံ ဗြာဟ္မဏော ဧဝရူပံ အဂ္ဂပါယာသံ ဂဟေတွာ ‘မဟာဗြဟ္မာနံ ဘောဇေမီ’တိ[၂] အဂ္ဂိမှိ ဈာပေန္တော အဖလံ ကရောတိ အပါယမဂ္ဂံ ဩက္ကမတိ၊ ဣမံ လဒ္ဓိံ အဝိဿဇ္ဇန္တော အပါယပူရကောဝ ဘဝိဿတိ၊ ဂစ္ဆာမိဿ ဓမ္မဒေသနာယ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိံ ဘိန္ဒိတွာ ပဗ္ဗာဇေတွာ စတ္တာရော မဂ္ဂေ စေဝ စတ္တာရိ စ ဖလာနိ ဒေမီ”တိ၊ တသ္မာ ပုဗ္ဗဏှသမယေ ရာဇဂဟံ ပဝိသိတွာ တတ္ထ အဋ္ဌာသိ။

တီဟိ ဝိဇ္ဇာဟီတိ တီဟိ ဝေဒေဟိ။ **ဇာတိမာ**တိ ယာဝ သတ္တမာ ပိတာမဟယုဂါ ပရိသုဒ္ဓါယ ဇာတိယာ သမန္နာဂတော။ **သုတဝါ ဗဟူ**တိ ဗဟူ နာနပ္ပကာရေ ဂန္ထေ သုတဝါ။ **သောမံ ဘုဉ္ဇေယျာ**တိ သော တေဝိဇ္ဇော ဗြာဟ္မဏော ဣမံ ပါယာသံ ဘုဉ္ဇိတုံ ယုတ္တော၊ တုမှာကံ ပနေသ ပါယာသော အယုတ္တောတိ ဝဒတိ။

ဝေဒီတိ ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏေန ဇာနိ[၃] ပဋိဝိဇ္ဈိ။ **သဂ္ဂါပါယ**န္တိ ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ သဂ္ဂမ္ပိ အပါယမ္ပိ ပဿတိ။ **ဇာတိက္ခယ**န္တိ အရဟတ္တံ။ **အဘိညာဝေါသိတော**တိ ဇာနိတွာ ဝေါသိတဝေါသာနော။ **ဗြာဟ္မဏော ဘဝ**န္တိ အဝီစိတော ယာဝ ဘဝဂ္ဂါ ဘောတာ ဂေါတမေန သဒိသော ဇာတိသမ္ပန္နော ခီဏာသဝဗြာဟ္မဏော နတ္ထိ၊ ဘဝံယေဝ ဗြာဟ္မဏောတိ။

ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ သုဝဏ္ဏပါတိံ ပူရေတွာ ဒသဗလဿ ပါယာသံ ဥပနာမေသိ။ သတ္ထာ ဥပ္ပတ္တိံ ဒီပေတွာ ဘောဇနံ ပဋိက္ခိပန္တော **ဂါထာဘိဂီတံ မေ**တိ-အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဂါထာဘိဂီတ**န္တိ ဂါထာဟိ အဘိဂီတံ။ **အဘောဇနေယျ**န္တိ

၁-အညာဏမိဂါ (က) ၂-ဘောဇေဿာမီတိ (သီ) ၃-ဇာတိံ (သီ)

abhuñjitabbaṁ[1]. Idaṁ vuttaṁ hoti—tvaṁ brāhmaṇa mayhaṁ ettakaṁ kālaṁ bhikkhācāravattena ṭhitassa kaṭacchumattampi dātuṁ nāsakkhi, idāni pana mayā tuyhaṁ kilanjamhi tile vitthārentena viya sabbe Buddhaguṇā pakāsitā, iti gāyanena gāyitvā laddhaṁ viya idaṁ bhojanaṁ hoti, tasmā idaṁ gāthābhigītaṁ me abhojaneyyanti. **Sampassataṁ brāhmaṇa nesa dhammo**ti brāhmaṇa atthañca dhammañca sampassantānaṁ "evarūpaṁ bhojanaṁ bhuñjitabban"ti esa dhammo na hoti. Sudhābhojanampi **gāthābhigītaṁ panudanti Buddhā,** gāthāhi gāyitvā laddhaṁ Buddhā nīharantiyeva. **Dhamme sati brāhmaṇa vuttiresā**ti brāhmaṇa dhamme sati dhammaṁ apekkhitvā dhamme patiṭṭhāya jīvitaṁ kappentānaṁ esā vutti ayaṁ ājīvo—evarūpaṁ nīharitvā dhammaladdhameva bhuñjitabbanti.

Atha brāmaṇo cintesi—ahaṁ pubbe samaṇassa Gotamassa guṇe vā aguṇe vā na jānāmi, idāni panassāhaṁ guṇe ñatvā mama gehe asītikoṭimattaṁ dhanaṁ sāsane vippakiritukāmo jāto, ayañca "mayā dinnapaccayā akappiyā"ti vadati, appiṭiggayho ahaṁ samaṇena Gotamenāti. Atha Bhagavā sabbaññutaññāṇaṁ pesetvā tassa cittācāraṁ vīmaṁsanto "ayaṁ sabbepi attanā dinnapaccaye 'akappiyā'ti[2] sallakkheti. Yaṁ hi bhojanaṁ ārabbha kathā uppannā, etadeva na vaṭṭati, sesā niddosā"ti brāhmaṇassa catunnaṁ paccayānaṁ dānadvāraṁ dassento **aññena cā**tiādimāha. Tattha **kukkuccavūpasantan**ti hatthakukkuccādīnaṁ[3] vasena vūpasantakukkuccaṁ. **Annena pānenā**ti desanāmattametaṁ. Ayaṁ panattho—aññehi tayā "pariccajissāmī"ti sallakkhitehi cīvarādīhi paccayehi upaṭṭhahassu. **Khettaṁ hi taṁ puññapekkhassa hotī**ti etaṁ[4] Tathāgatasāsanaṁ nāma puññapekkhassa puññatthikassa tuyhaṁ[5] appepi bīje bahusassaphaladāyakaṁ sukhettaṁ viya paṭiyattaṁ hoti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Sundarikasuttavaṇṇanā

195. Navame **Sundarikabhāradvāj**oti Sundarikāya nadiyā tīre aggijuhaṇena evaṁladdhanāmo. **Sundarikāyā**ti evaṁnāmikāya nadiyā.

1. Na bhuñjitabbaṁ (Syā, Ka)
2. Akappiyeti (Syā, Ka)
3. Akukkuccādīnaṁ (Sī)
4. Evaṁ (Sī, Syā)
5. Na tuyhaṁyeva (Sī), tuyhaṁyeva (Ka)

အဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ[၁]။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—တွံ ဗြာဟ္မဏ မယှံ ဧတ္တကံ ကာလံ ဘိက္ခာစာရဝတ္တေန ဌိတဿ ကဋစ္ဆုမတ္တမ္ပိ ဒါတုံ နာသက္ခိ၊ ဣဒါနိ ပန မယာ တုယှံ ကိလဉ္ဇမှိ တိလေ ဝိတ္ထာရေန္တေန ဝိယ သဗ္ဗေ ဗုဒ္ဓဂုဏာ ပကာသိတာ၊ ဣတိ ဂါယနေန ဂါယိတွာ လဒ္ဓံ ဝိယ ဣဒံ ဘောဇနံ ဟောတိ၊ တသ္မာ ဣဒံ ဂါထာဘိဂီတံ မေ အဘောဇနေယျန္တိ။ **သမ္ပဿတံ ဗြာဟ္မဏ နေသ ဓမ္မော**တိ ဗြာဟ္မဏ အတ္ထဉ္စ ဓမ္မဉ္စ သမ္ပဿန္တာနံ "ဧဝရူပံ ဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗ"န္တိ ဧသ ဓမ္မော န ဟောတိ။ သုဓာဘောဇနမ္ပိ **ဂါထာဘိဂီတံ ပနုဒန္တိ ဗုဒ္ဓါ,** ဂါထာဟိ ဂါယိတွာ လဒ္ဓံ ဗုဒ္ဓါ နီဟရန္တိယေဝ။ **ဓမ္မေ သတိ ဗြာဟ္မဏ ဝုတ္တိရေသာ**တိ ဗြာဟ္မဏ ဓမ္မေ သတိ ဓမ္မံ အပေက္ခိတွာ ဓမ္မေ ပတိဋ္ဌာယ ဇီဝိတံ ကပ္ပေန္တာနံ ဧသာ ဝုတ္တိ အယံ အာဇီဝေါ—ဧဝရူပံ နီဟရိတွာ ဓမ္မလဒ္ဓမေဝ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗန္တိ။

အထ ဗြာဟ္မဏော စိန္တေသိ—အဟံ ပုဗ္ဗေ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဂုဏေ ဝါ အဂုဏေ ဝါ န ဇာနာမိ၊ ဣဒါနိ ပနဿာဟံ ဂုဏေ ဉတွာ မမ ဂေဟေ အသီတိကောဋိမတ္တံ ဓနံ သာသနေ ဝိပ္ပကိရိတုကာမော ဇာတော၊ အယဉ္စ "မယာ ဒိန္နပစ္စယာ အကပ္ပိယာ"တိ ဝဒတိ၊ အပ္ပဋိဂ္ဂယှော အဟံ သမဏေန ဂေါတမေနာတိ။ အထ ဘဂဝါ သဗ္ဗညုတညာဏံ ပေသေတွာ တဿ စိတ္တာစာရံ ဝီမံသန္တော "အယံ သဗ္ဗေပိ အတ္တနာ ဒိန္နပစ္စယေ 'အကပ္ပိယာ'တိ[၂] သလ္လက္ခေတိ။ ယံ ဟိ ဘောဇနံ အာရဗ္ဘ ကထာ ဥပ္ပန္နာ၊ ဧတဒေဝ န ဝဋ္ဋတိ၊ သေသာ နိဒ္ဒေါသာ"တိ ဗြာဟ္မဏဿ စတုန္နံ ပစ္စယာနံ ဒါနဒွါရံ ဒဿေန္တော **အညေန စာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ကုက္ကုစ္စဝူပသန္တ**န္တိ ဟတ္ထကုက္ကုစ္စာဒီနံ[၃] ဝသေန ဝူပသန္တကုက္ကုစ္စံ။ **အန္နေန ပါနေနာ**တိ ဒေသနာမတ္တမေတံ။ အယံ ပနတ္ထော—အညေဟိ တယာ "ပရိစ္စဇိဿာမီ"တိ သလ္လက္ခိတေဟိ စီဝရာဒီဟိ ပစ္စယေဟိ ဥပဋ္ဌဟဿု။ **ခေတ္တံ ဟိ တံ ပုညပေက္ခဿ ဟောတီ**တိ ဧတံ[၄] တထာဂတသာသနံ နာမ ပုညပေက္ခဿ ပုညတ္ထိကဿ တုယှံ[၅] အပ္ပေပိ ဗီဇေ ဗဟုသဿဖလဒါယကံ သုခေတ္တံ ဝိယ ပဋိယတ္တံ ဟောတိ။ ။အဋ္ဌမံ။

၉-သုန္ဒရိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၉၅။ နဝမေ **သုန္ဒရိကဘာရဒွါဇော**တိ သုန္ဒရိကာယ နဒိယာ တီရေ အဂ္ဂိဇုဟဏေန ဧဝံလဒ္ဓနာမော။ **သုန္ဒရိကာယာ**တိ ဧဝံနာမိကာယ နဒိယာ။

၁-န ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ (သျာ၊ က)
၂-အကပ္ပိယေတိ (သျာ၊ က)
၃-အကုက္ကုစ္စာဒီနံ (သီ)
၄-ဧဝံ (သီ၊ သျာ)
၅-န တုယှံယေဝ (သီ)၊ တုယှံယေဝ (က)

Aggiṁ juhatīti āhutiṁ pakkhipanena jāleti. **Aggihuttaṁ paricaratī**ti agyāyatanaṁ sammajjanupalepanabalikammādinā payirupāsati. **Ko nu kho imaṁ habyasesaṁ bhuñjeyyā**ti so kira brāhmaṇo aggimhi hutāvasesaṁ pāyāsaṁ disvā cintesi “aggimhi tāva pakkhittapāyāso mahābrahmunā bhutto, ayaṁ pana avaseso atthi, taṁ yadi brahmuno mukhato jātassa brāhmaṇassa dadeyyaṁ, evaṁ me pitarā saha puttopi santappito bhaveyya, suvisodhito cassa brahmalokagāmimaggo”ti[1]. So brāhmaṇassa dassanatthaṁ uṭṭhāyāsanā catuddisā anuvilokesi “ko nu kho imaṁ habyasesaṁ bhuñjeyyā”ti.

Rukkhamūleti tasmiṁ vanasaṇḍe jeṭṭhakarukkhassa mūle. **Sasīsaṁ pārūtaṁ nisinnan**ti saha sīsena pārutakāyaṁ nisinnaṁ. Kasmā pana Bhagavā tattha nisīdi? Bhagavā kira paccūsasamaye lokaṁ olokento imaṁ brāhmaṇaṁ disvā cintesi—ayaṁ brāhmaṇo evarūpaṁ aggapāyāsaṁ gahetvā “mahābrahmānaṁ bhojemī”ti aggimhi jhāpento aphalaṁ karoti -pa- cattāro magge ceva cattāri ca phalāni demīti. Tasmā kālasseva vuṭṭhāya sarīrapaṭijagganaṁ katvā pattacīvaraṁ ādāya gantvā vuttanayena tasmiṁ rukkhamūle nisīdi. Atha kasmā sasīsaṁ pārupīti? Himapātassa ca sītavātassa ca paṭibāhaṇatthaṁ, paṭibalova etaṁ Tathāgato adhivāsesuṁ. Sace pana apārupitvā nisīdeyya, brāhmaṇo dūrayova sañjānitvā nivatteyya, evaṁ sati kathā nappavatteyya. Iti Bhagavā “brāhmaṇe āgate sīsaṁ vivarissāmi, atha maṁ so disvā kathaṁ pavattessati, tassāhaṁ kathānusārena dhammaṁ desessāmī”ti kathāpavattanatthaṁ evamakāsi.

Upasaṅkamīti brāhmaṇo “ayaṁ sasīsaṁ pārupitvā sabbarattiṁ padhānamanuyutto, imassa dakkhiṇodakaṁ datvā imaṁ habyasesaṁ dassāmī”ti brāhmaṇasaññī hutvā upasaṅkami. **Muṇḍo ayaṁ bhavaṁ, muṇḍako ayaṁ bhavan**ti sīse vivaritamatte nīcakesantaṁ disvā “muṇḍo”ti[2] āha. Tato suṭṭhutaraṁ olokento pavattamattampi sikhaṁ adisvā hīḷento “muṇḍko”ti āha. **Tatovā**ti yatthaṭhito addasa, tamhāva padesā. **Muṇḍāpi hī**ti kenaci kāraṇena muṇḍitasīsāpi honti.

1. Brahmalokamaggoti (Syā) 2. Taṁ so muṇḍoti (Syā)

အဂ္ဂိံ ဇုဟတီတိ အာဟုတိံ ပက္ခိပနေန ဇာလေတိ။ **အဂ္ဂိဟုတ္တံ ပရိစရတီ**တိ အဂျာယတနံ သမ္မဇ္ဇနုပလေပနဗလိကမ္မာဒိနာ ပယိရုပါသတိ။ **ကော နု ခေါ ဣမံ ဟဗျသေသံ ဘုဉ္ဇေယျာ**တိ သော ကိရ ဗြာဟ္မဏော အဂ္ဂိမှိ ဟုတာဝသေသံ ပါယာသံ ဒိသွာ စိန္တေသိ “အဂ္ဂိမှိ တာဝ ပက္ခိတ္တပါယာသော မဟာဗြဟ္မုနာ ဘုတ္တော၊ အယံ ပန အဝသေသော အတ္ထိ၊ တံ ယဒိ ဗြဟ္မုနော မုခတော ဇာတဿ ဗြာဟ္မဏဿ ဒဒေယျံ၊ ဧဝံ မေ ပိတရာ သဟ ပုတ္တောပိ သန္တပ္ပိတော ဘဝေယျ၊ သုဝိသောဓိတော စဿ ဗြဟ္မလောကဂါမိမဂ္ဂေါ”တိ[၁]။ သော ဗြာဟ္မဏဿ ဒဿနတ္ထံ ဥဋ္ဌာယာသနာ စတုဒ္ဒိသာ အနုဝိလောကေသိ “ကော နု ခေါ ဣမံ ဟဗျသေသံ ဘုဉ္ဇေယျာ”တိ။

ရုက္ခမူလေတိ တသ္မိံ ဝနသဏ္ဍေ ဇေဋ္ဌကရုက္ခဿ မူလေ။ **သသီသံ ပါရုတံ နိသိန္န**န္တိ သဟ သီသေန ပါရုတကာယံ နိသိန္နံ။ ကသ္မာ ပန ဘဂဝါ တတ္ထ နိသီဒိ? ဘဂဝါ ကိရ ပစ္စူသသမယေ လောကံ ဩလောကေန္တော ဣမံ ဗြာဟ္မဏံ ဒိသွာ စိန္တေသိ—အယံ ဗြာဟ္မဏော ဧဝရူပံ အဂ္ဂပါယာသံ ဂဟေတွာ “မဟာဗြဟ္မာနံ ဘောဇေမီ”တိ အဂ္ဂိမှိ ဈာပေန္တော အဖလံ ကရောတိ။ပ။ စတ္တာရော မဂ္ဂေ စေဝ စတ္တာရိ စ ဖလာနိ ဒေမီတိ။ တသ္မာ ကာလဿေဝ ဝုဋ္ဌာယ သရီရပဋိဇဂ္ဂနံ ကတွာ ပတ္တစီဝရံ အာဒါယ ဂန္တွာ ဝုတ္တနယေန တသ္မိံ ရုက္ခမူလေ နိသီဒိ။ အထ ကသ္မာ သသီသံ ပါရုပီတိ? ဟိမပါတဿ စ သီတဝါတဿ စ ပဋိဗာဟနတ္ထံ၊ ပဋိဗလောဝ ဧတံ တထာဂတော အဓိဝါသေတုံ။ သစေ ပန အပါရုပိတွာ နိသီဒေယျ၊ ဗြာဟ္မဏော ဒူရတောဝ သဉ္ဇာနိတွာ နိဝတ္တေယျ၊ ဧဝံ သတိ ကထာ နပ္ပဝတ္တေယျ။ ဣတိ ဘဂဝါ “ဗြာဟ္မဏေ အာဂတေ သီသံ ဝိဝရိဿာမိ၊ အထ မံ သော ဒိသွာ ကထံ ပဝတ္တေဿတိ၊ တဿာဟံ ကထာနုသာရေန ဓမ္မံ ဒေသေဿာမီ”တိ ကထာပဝတ္တနတ္ထံ ဧဝမကာသိ။

ဥပသင်္ကမီတိ ဗြာဟ္မဏော “အယံ သသီသံ ပါရုပိတွာ သဗ္ဗရတ္တိံ ပဓာနမနုယုတ္တော၊ ဣမဿ ဒက္ခိဏောဒကံ ဒတွာ ဣမံ ဟဗျသေသံ ဒဿာမီ”တိ ဗြာဟ္မဏသညီ ဟုတွာ ဥပသင်္ကမိ။ **မုဏ္ဍော အယံ ဘဝံ၊ မုဏ္ဍကော အယံ ဘဝ**န္တိ သီသေ ဝိဝရိတမတ္တေ နီစကေသန္တံ ဒိသွာ “မုဏ္ဍော”တိ[၂] အာဟ။ တတော သုဋ္ဌုတရံ ဩလောကေန္တော ပဝတ္တမတ္တမ္ပိ သိခံ အဒိသွာ ဟီဠေန္တော “မုဏ္ဍကော”တိ အာဟ။ **တတောဝါ**တိ ယတ္ထဋ္ဌိတော အဒ္ဒသ၊ တမှာဝ ပဒေသာ။ **မုဏ္ဍာပိ ဟီ**တိ ကေနစိ ကာရဏေန မုဏ္ဍိတသီသာပိ ဟောန္တိ။

၁-ဗြဟ္မလောကမဂ္ဂေါတိ (သျာ) ၂-တံ သော မုဏ္ဍောတိ (သျာ)

Mā jātiṁ pucchāti yadi dānassa mahapphalataṁ paccāsīsasi, jātiṁ mā puccha. Akāraṇaṁ hi dakkhiṇeyyabhāvassa jāti. **Caraṇañca pucchā**ti apica kho sīlādiguṇabhedaṁ caraṇaṁ puccha. Etaṁ hi dakkhiṇeyyabhāvassa kāraṇaṁ. Idānissa tamatthaṁ vibhāvento **kaṭṭhā have jāyati jātavedo**ti-ādimāha. Tatrāyaṁ adhippāyo—idha kaṭṭhā aggi jāyati, na ca so sālādikaṭṭhā jātova aggikiccaṁ karoti, sāpāna[1] doṇi-ādikaṭṭhā jāto na karoti, attano pana acciyādiguṇasampattiyā yato vā tato vā jāto karotiyeva. Evaṁ na brāhmaṇakulādīsu jātova dakkhiṇeyyo hoti, caṇḍālakulādīsu jāto na hoti, apica kho nīcakulinopi uccakulinopi khīṇāsavamuni dhitimā hirīnisedho ājānīyo hoti, imāya dhitihiripamokkhāya guṇasampattiyā jātimā uttamadakkhiyyo hoti. So hi dhitiyā guṇe dhāreti, hiriyā dose nisedhetīti. Apicettha **munī**ti monadhammena samannāgato. **Dhitimā**ti vīriyavā. **Ājānīyo**ti kāraṇā kāraṇajānanako[2]. **Hirīnisedho**ti hiriyā pāpāni nisedhetvā ṭhito.

Saccena dantoti paramatthasaccena danto. **Damasā upeto**ti indriyadamena upeto. **Vedantagū**ti catunnaṁ maggavedānaṁ antaṁ, catūhi vā maggavedehi kilesānaṁ antaṁ gato. **Vusitabrahmacariyo**ti maggabrahmacariyavāsaṁ vuttho. **Yaññopanīto**ti upanītayañño paṭiyāditayañño ca. **Tamupavhayethā**ti yena yañño paṭiyādito, so taṁ paramatthabrāhmaṇaṁ avhayeyya. “Indamavhayāma, somamavhayāma, varuṇamavayāma, īsānamavhayāma, yāmamavhayāmā”ti idaṁ pana avhānaṁ niratthakaṁ. **Kālenā**ti avhayanto ca “kālo bhante niṭṭhitaṁ bhattan”ti antomajjhanhikakāleyeva taṁ upavhayeyya. **So juhati dakkhiṇeyye**ti yo evaṁ kāle khīṇāsavaṁ āmantetvā tattha catupaccayadakkhiṇaṁpatiṭṭhapesi, so dakkhiṇeyyejuhati nāma, na acetane aggimhi pakkhipanto.

Iti brāhmaṇo Bhagavato kathaṁ suṇanto pasīditvā idāni attano pasādaṁ āvikaronto **addhā suyiṭṭhan**ti-ādimāha. Tassattho—addhā mama yidaṁ idāni suyiṭṭhañca suhutañca bhavissati, pubbepana aggimhi jhāpitaṁ niratthakaṁ ahosīti. **Añño jano**ti “ahaṁ brāhmaṇo, ahaṁ brāhmaṇo”ti

1. Pāsāṇa (Sī, Syā) 2. Kāraṇaṁ jānanto (Syā)

မာ ဇာတိံ ပုစ္ဆာတိ ယဒိ ဒါနဿ မဟပ္ဖလတံ ပစ္စာသီသသိ၊ ဇာတိံ မာ ပုစ္ဆ။ အကာရဏံ ဟိ ဒက္ခိဏေယျဘာဝဿ ဇာတိ။ **စရဏဉ္စ ပုစ္ဆာ**တိ အပိစ ခေါ သီလာဒိဂုဏဘေဒံ စရဏံ ပုစ္ဆ။ ဧတံ ဟိ ဒက္ခိဏေယျဘာဝဿ ကာရဏံ။ ဣဒါနိဿ တမတ္ထံ ဝိဘာဝေန္တော **ကဋ္ဌာ ဟဝေ ဇာယတိ ဇာတဝေဒေါ**တိ-အာဒိမာဟ။ တတြာယံ အဓိပ္ပါယော—ဣဓ ကဋ္ဌာ အဂ္ဂိ ဇာယတိ၊ န စ သော သာလာဒိကဋ္ဌာ ဇာတောဝ အဂ္ဂိကိစ္စံ ကရောတိ၊ သာပါန[1]ဒေါဏိအာဒိကဋ္ဌာ ဇာတော န ကရောတိ၊ အတ္တနော ပန အစ္စိယာဒိဂုဏသမ္ပတ္တိယာ ယတော ဝါ တတော ဝါ ဇာတော ကရောတိယေဝ။ ဧဝံ န ဗြာဟ္မဏကုလာဒီသု ဇာတောဝ ဒက္ခိဏေယျော ဟောတိ၊ စဏ္ဍာလကုလာဒီသု ဇာတော န ဟောတိ၊ အပိစ ခေါ နီစကုလိနောပိ ဥစ္စကုလိနောပိ ခီဏာသဝမုနိ ဓိတိမာ ဟိရီနိသေဓော အာဇာနီယော ဟောတိ၊ ဣမာယ ဓိတိဟိရိပမောက္ခာယ ဂုဏသမ္ပတ္တိယာ ဇာတိမာ ဥတ္တမဒက္ခိဏေယျော ဟောတိ။ သော ဟိ ဓိတိယာ ဂုဏေ ဓာရေတိ၊ ဟိရိယာ ဒေါသေ နိသေဓေတီတိ။ အပိစေတ္ထ **မုနီ**တိ မောနဓမ္မေန သမန္နာဂတော။ **ဓိတိမာ**တိ ဝီရိယဝါ။ **အာဇာနီယော**တိ ကာရဏာကာရဏဇာနနကော[2]။ **ဟိရီနိသေဓော**တိ ဟိရိယာ ပါပါနိ နိသေဓေတွာ ဌိတော။

သစ္စေန ဒန္တောတိ ပရမတ္ထသစ္စေန ဒန္တော။ **ဒမသာ ဥပေတော**တိ ဣန္ဒြိယဒမေန ဥပေတော။ **ဝေဒန္တဂူ**တိ စတုန္နံ မဂ္ဂဝေဒါနံ အန္တံ, စတူဟိ ဝါ မဂ္ဂဝေဒေဟိ ကိလေသာနံ အန္တံ ဂတော။ **ဝုသိတဗြဟ္မစရိယော**တိ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဝါသံ ဝုတ္ထော။ **ယညောပနီတော**တိ ဥပနီတယညော ပဋိယာဒိတယညော စ။ **တမုပဝှယေထာ**တိ ယေန ယညော ပဋိယာဒိတော၊ သော တံ ပရမတ္ထဗြာဟ္မဏံ အဝှယေယျ။ “ဣန္ဒမဝှယာမ၊ သောမမဝှယာမ၊ ဝရုဏမဝှယာမ၊ ဤသာနမဝှယာမ၊ ယာမမဝှယာမာ”တိ ဣဒံ ပန အဝှါနံ နိရတ္ထကံ။ **ကာလေနာ**တိ အဝှယန္တော စ “ကာလော ဘန္တေ နိဋ္ဌိတံ ဘတ္တ”န္တိ အန္တောမဇ္ဈန္ဟိကကာလေယေဝ တံ ဥပဝှယေယျ။ **သော ဇုဟတိ ဒက္ခိဏေယျေ**တိ ယော ဧဝံ ကာလေ ခီဏာသဝံ အာမန္တေတွာ တတ္ထ စတုပစ္စယဒက္ခိဏံ ပတိဋ္ဌပေတိ၊ သော ဒက္ခိဏေယျေ ဇုဟတိ နာမ၊ န အစေတနေ အဂ္ဂိမှိ ပက္ခိပန္တော။

ဣတိ ဗြာဟ္မဏော ဘဂဝတော ကထံ သုဏန္တော ပသီဒိတွာ ဣဒါနိ အတ္တနော ပသာဒံ အာဝိကရောန္တော **အဒ္ဓါ သုယိဋ္ဌ**န္တိအာဒိမာဟ။ တဿတ္ထော—အဒ္ဓါ မမ ယိဒံ ဣဒါနိ သုယိဋ္ဌဉ္စ သုဟုတဉ္စ ဘဝိဿတိ၊ ပုဗ္ဗေ ပန အဂ္ဂိမှိ ဈာပိတံ နိရတ္ထကံ အဟောသီတိ။ **အညော ဇနော**တိ “အဟံ ဗြာဟ္မဏော၊ အဟံ ဗြာဟ္မဏော”တိ

၁-ပါသာဏ (သီ၊ သျာ) ၂-ကာရဏံ ဇာနန္တော (သျာ)

vadanto andhabālaputhujjano. **Habyasesan**ti hutasesaṁ. **Bhuñjatu bhavan**ti-ādi purimasutte vuttanayeneva veditabbaṁ.

Na khvāhanti na kho ahaṁ. Kasmā panevamāhāti? Tasmiṁ kira bhojane upahaṭamatteva "Satthā bhuñjissatī"ti saññāya catūsu mahādīpesu dvīsu parittadīpasahassesu devatā pupphaphalādīni ceva sappinavanītatelamadhuphāṇitādīni ca ādāya madhupaṭalaṁ pīḷetvā madhuṁ gaṇhantiyo viya dibbānubhāvena nibbattitojameva gahetvā pakkhipiṁsu. Tena taṁ sukhumattaṁ gataṁ, manussānañca oḷārikaṁ vatthūti tesaṁ tāva oḷārikavatthutāya sammā pariṇāmaṁ na ghacchati. Goyūse pana tilabījāni[1] pakkhipitvā pakkattā oḷārikamissakaṁ jātaṁ, devānañca sukhumaṁ vatthūti tesaṁ sukhumavatthutāya sammā pariṇāmaṁ na gacchati. Sukkhavipassakakhīṇāsavassāpi kucchiyaṁ na pariṇamati. Aṭṭhasamāpattilābhīkhīṇāsavassa pana samāpattibalena pariṇāmeyya. Bhagavato pana pākatikeneva kammajatejena pariṇāmeyya.

Appahariteti aharite. Sace hi garitesu tiṇesu pakkhipeyya, siniddhapāyāsena tiṇāni pūtīni bhaveyyuṁ. Buddhā ca Bhūtagāmasikkhāpadaṁ na vītikkamanti, tasmā evamāha. Yattha pana galappamāṇāni mahātiṇāni, tādise ṭhāne pakkhipituṁ vaṭṭati. **Appāṇake**ti sappāṇakasmiṁ hi parittake udake pakkhitte pāṇakā maranti, tasmā evamāha. Yaṁ pana gambhīraṁ mahā-udakaṁ hoti, pātisatepi pātisahassepi pakkhitte na āluḷati, tathārūpe udake vaṭṭati. **Opilāpesī**ti suvaṇṇapātiyā saddhiṁyeva nimujjāpesi. **Ciccitāyati citicitāyatī**ti evarūpaṁ saddaṁ karoti. Kiṁ panesa pāyāsassa ānubhāvo, udāhu Tathāgatassāti? Tathāgatassa. Ayaṁ hi brāhmaṇo taṁ pāyāsaṁ opilāpetvā ummaggaṁ āruyha Satthu santikaṁ anāgantvāva gaccheyya, atha Bhagavā "ettakaṁ acchariyaṁ disvā mama santikaṁ āgamissati, athassāhaṁ dhammadesanāya micchādiṭṭhigahaṇaṁ bhinditvā sāsane otāretvā amatapānaṁ pāyessāmī"ti adhiṭṭhānabalena[2] evamakāsi.

1. Tīṇi bījāni (Syā) 2. Adhiṭṭhānavasena (Sī)

ဝဒန္တော အန္ဓဗာလပုထုဇ္ဇနော။ **ဟဗျသေသ**န္တိ ဟုတသေသံ။ **ဘုဉ္ဇတု ဘဝ**န္တိအာဒိ ပုရိမသုတ္တေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

န ခွါဟန္တိ န ခေါ အဟံ။ ကသ္မာ ပနေဝမာဟာတိ? တသ္မိံ ကိရ ဘောဇနေ ဥပဟဋ္ဌမတ္တေဝ "သတ္ထာ ဘုဉ္ဇိဿတီ"တိ သညာယ စတူသု မဟာဒီပေသု ဒွီသု ပရိတ္တဒီပသဟဿေသု ဒေဝတာ ပုပ္ဖဖလာဒီနိ စေဝ သပ္ပိနဝနီတတေလမဓုဖာဏိတာဒီနိ စ အာဒါယ မဓုပဋလံ ပီဠေတွာ မဓုံ ဂဏှန္တိယော ဝိယ ဒိဗ္ဗာနုဘာဝေန နိဗ္ဗတ္တိတောဇမေဝ ဂဟေတွာ ပက္ခိပိံသု။ တေန တံ သုခုမတ္တံ ဂတံ၊ မနုဿာနဉ္စ ဩဠာရိကံ ဝတ္ထူတိ တေသံ တာဝ ဩဠာရိကဝတ္ထုတာယ သမ္မာ ပရိဏာမံ န ဂစ္ဆတိ။ ဂေါယူသေ ပန တိလဗီဇာနိ[၁] ပက္ခိပိတွာ ပက္ကတ္တာ ဩဠာရိကမိဿကံ ဇာတံ၊ ဒေဝါနဉ္စ သုခုမံ ဝတ္ထူတိ တေသံ သုခုမဝတ္ထုတာယ သမ္မာ ပရိဏာမံ န ဂစ္ဆတိ။ သုက္ခဝိပဿကခီဏာသဝဿာပိ ကုစ္ဆိယံ န ပရိဏမတိ။ အဋ္ဌသမာပတ္တိလာဘီခီဏာသဝဿ ပန သမာပတ္တိဗလေန ပရိဏာမေယျ။ ဘဂဝတော ပန ပါကတိကေနေဝ ကမ္မဇတေဇေန ပရိဏာမေယျ။

အပ္ပဟရိတေတိ အဟရိတေ။ သစေ ဟိ ဟရိတေသု တိဏေသု ပက္ခိပေယျ၊ သိနိဒ္ဓပါယာသေန တိဏာနိ ပူတီနိ ဘဝေယျုံ။ ဗုဒ္ဓါ စ ဘူတဂါမသိက္ခာပဒံ န ဝီတိက္ကမန္တိ၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ ယတ္ထ ပန ဂလပ္ပမာဏာနိ မဟာတိဏာနိ၊ တာဒိသေ ဌာနေ ပက္ခိပိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ **အပ္ပါဏကေ**တိ သပ္ပါဏကသ္မိံ ဟိ ပရိတ္တကေ ဥဒကေ ပက္ခိတ္တေ ပါဏကာ မရန္တိ၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ ယံ ပန ဂမ္ဘီရံ မဟာဥဒကံ ဟောတိ၊ ပါတိသတေပိ ပါတိသဟဿေပိ ပက္ခိတ္တေ န အာလုဠတိ၊ တထာရူပေ ဥဒကေ ဝဋ္ဋတိ။ **ဩပိလာပေသီ**တိ သုဝဏ္ဏပါတိယာ သဒ္ဓိံယေဝ နိမုဇ္ဇာပေသိ။ **စိစ္စိဋာယတိ စိဋိစိဋာယတီ**တိ ဧဝရူပံ သဒ္ဒံ ကရောတိ။ ကိံ ပနေသ ပါယာသဿ အာနုဘာဝေါ၊ ဥဒါဟု တထာဂတဿာတိ? တထာဂတဿ။ အယံ ဟိ ဗြာဟ္မဏော တံ ပါယာသံ ဩပိလာပေတွာ ဥမ္မဂ္ဂံ အာရုယှ သတ္ထု သန္တိကံ အနာဂန္တွာဝ ဂစ္ဆေယျ၊ အထ ဘဂဝါ "ဧတ္တကံ အစ္ဆရိယံ ဒိသွာ မမ သန္တိကံ အာဂမိဿတိ၊ အထဿာဟံ ဓမ္မဒေသနာယ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဂဟဏံ ဘိန္ဒိတွာ သာသနေ ဩတာရေတွာ အမတပါနံ ပါယေဿာမီ"တိ အဓိဋ္ဌာနဗလေန[၂] ဧဝမကာသိ။

၁-တိဏိ ဗီဇာနိ (သျာ) ၂-အဓိဋ္ဌာနဝသေန (သီ)

Dāru samādahānoti dāruṁ jhāpayamāno. **Bahiddhā hi etan**ti etaṁ dārujjhāpanaṁ nāma ariyadhammato bahiddhā. Yadi etena suddhi bhaveyya, ye davaḍāhakādayo[1] bahūni dārūni jhāpenti, te paṭhamataraṁ sujjheyyuṁ. **Kusalā**ti khandhādīsu kusalā. **Ajjhattamevujjalayāmi jotin**ti niyakajjhatte attano santānasmiṁ yeva ñāṇajotiṁ jālemi. **Niccaggini**ti āvajjanapaṭibaddhena sabbaññutaññāṇena niccaṁ pajjalitaggi. **Niccasamāhitatto**ti niccaṁ sammā ṭhapitacitto. **Brahmacariyaṁ carāmī**ti Bodhimaṇḍe caritaṁ brahmacariyaṁ gahetvā evaṁ vadati.

Māno hi te brāhmaṇa khāribhāroti yathā khāribhāro khandhena vayhamāno[2] upari ṭhitopi akkantakkantaṭṭhāne pathaviyā saddhiṁ phuseti, evameva jātigottakulādīni mānavatthūni nissāya ussāpito mānopi tattha tattha issaṁ uppādento catūsu apāyesu saṁsīdāpeti. Tenāha “māno hi te brāhmaṇa khāribhāro”ti. **Kodho dhumo**ti tava ñāṇaggissa upakkilesaṭṭhena kodho dhumo. Tena hi te upakkiliṭṭho ñāṇaggi na virocati. **Bhasmani mosavajjan**ti nirojaṭṭhena[3] musāvādo chārikā nāma. Yathā hi chārikāya paṭicchanno aggi na joteti, Evaṁ te musāvādena paṭicchannaṁ ñāṇanti dasseti. **Jivhā sujā**ti yathā tuyhaṁ suvaṇṇarajatalohakaṭṭhamattikāsu aññataramayā yāgayajanatthāya[4] sujā hoti, evaṁ mayhaṁ dhammayāgaṁ yajanatthāya pahūtajivhā sujāti vadati. **Hadayaṁ jotiṭṭhānanti** yathā tuyhaṁ nadītīre jotiṭṭhānaṁ, evaṁ mayhaṁ dhammayāgassa yajanaṭṭhānatthena sattānaṁ hadayaṁ jotiṭṭhānaṁ. **Attā**ti cittaṁ.

Dhammo rahadoti yathā tvaṁ aggiṁ paricaritvā dhūmachārikasedakiliṭṭhasarīro sundarikaṁ nadiṁ otaritvā nhāyasi, evaṁ mayhaṁ sundarikāsadisena bāhirena rahadena attho natthi, aṭṭhaṅgikamaggadammo pana mayhaṁ rahado, tatrāhaṁ pāṇasatampi pāṇasahassampi caturāsītipāṇasahassānipi ekappahārena nhāpemi. **Sīlatittho**ti tassa pana me dhammarahadassa catupārisuddhisīlaṁ titthanti dasseti. **Anāvilo**ti yathā tuyhaṁ sundarikā nadī catūhi pañcahi ekato nhāyantehi heṭṭhupariyavālikā āluḷā

1. Chavaḍāhakādayo (Sī)
2. Vuyhamāno (Sī, Syā)
3. Nijotaṭṭhena (Ka)
4. Aññatarā mahāyāgaṁ yajanatthāya (Sī)

ဒါရု သမာဒဟာနောတိ ဒါရုံ ဈာပယမာနော။ **ဗဟိဒ္ဓါ ဟိ ဧတန္တိ** ဧတံ ဒါရုဇ္ဈာပနံ နာမ အရိယဓမ္မတော ဗဟိဒ္ဓါ။ ယဒိ ဧတေန သုဒ္ဓိ ဘဝေယျ၊ ယေ ဒဝဍ္ဍာဟကာဒယော[1] ဗဟူနိ ဒါရူနိ ဈာပေန္တိ၊ တေ ပဌမတရံ သုဇ္ဈေယျုံ။ **ကုသလာ**တိ ခန္ဓာဒီသု ကုသလာ။ **အဇ္ဈတ္တမေဝုဇ္ဇလယာမိ ဇောတိန္တိ** နိယကဇ္ဈတ္တေ အတ္တနော သန္တာနသ္မိံယေဝ ဉာဏဇောတိံ ဇာလေမိ။ **နိစ္စဂ္ဂိနီ**တိ အာဝဇ္ဇနပဋိဗဒ္ဓေန သဗ္ဗညုတညာဏေန နိစ္စံ ပဇ္ဇလိတဂ္ဂိ။ **နိစ္စသမာဟိတတ္တော**တိ နိစ္စံ သမ္မာ ဌပိတစိတ္တော။ **ဗြဟ္မစရိယံ စရာမီ**တိ ဗောဓိမဏ္ဍေ စရိတံ ဗြဟ္မစရိယံ ဂဟေတွာ ဧဝံ ဝဒတိ။

မာနော ဟိ တေ ဗြာဟ္မဏ ခါရိဘာရောတိ ယထာ ခါရိဘာရော ခန္ဓေန ဝယှမာနော[2] ဥပရိ ဌိတောပိ အက္ကန္တက္ကန္တဋ္ဌာနေ ပထဝိယာ သဒ္ဓိံ ဖုသေတိ၊ ဧဝမေဝ ဇာတိဂေါတ္တကုလာဒီနိ မာနဝတ္ထူနိ နိဿာယ ဥဿာပိတော မာနောပိ တတ္ထ တတ္ထ ဣဿံ ဥပ္ပါဒေန္တော စတူသု အပါယေသု သံသီဒါပေတိ။ တေနာဟ “မာနော ဟိ တေ ဗြာဟ္မဏ ခါရိဘာရော”တိ။ **ကောဓော ဓုမော**တိ တဝ ဉာဏဂ္ဂိဿ ဥပက္ကိလေသဋ္ဌေန ကောဓော ဓုမော။ တေန ဟိ တေ ဥပက္ကိလိဋ္ဌော ဉာဏဂ္ဂိ န ဝိရောစတိ။ **ဘသ္မနိ မောသဝဇ္ဇန္တိ** နိရောဇဋ္ဌေန[3] မုသာဝါဒေါ ဆာရိကာ နာမ။ ယထာ ဟိ ဆာရိကာယ ပဋိစ္ဆန္နော အဂ္ဂိ န ဇောတေတိ၊ ဧဝံ တေ မုသာဝါဒေန ပဋိစ္ဆန္နံ ဉာဏန္တိ ဒဿေတိ။ **ဇိဝှါ သုဇာ**တိ ယထာ တုယှံ သုဝဏ္ဏရဇတလောဟကဋ္ဌမတ္တိကာသု အညတရမယာ ယာဂယဇနတ္ထာယ[4] သုဇာ ဟောတိ၊ ဧဝံ မယှံ ဓမ္မယာဂံ ယဇနတ္ထာယ ပဟူတဇိဝှါ သုဇာတိ ဝဒတိ။ **ဟဒယံ ဇောတိဋ္ဌာနန္တိ** ယထာ တုယှံ နဒီတီရေ ဇောတိဋ္ဌာနံ၊ ဧဝံ မယှံ ဓမ္မယာဂဿ ယဇနဋ္ဌာနဋ္ဌေန သတ္တာနံ ဟဒယံ ဇောတိဋ္ဌာနံ။ **အတ္တာ**တိ စိတ္တံ။

ဓမ္မော ရဟဒေါတိ ယထာ တွံ အဂ္ဂိံ ပရိစရိတွာ ဓူမဆာရိကသေဒကိလိဋ္ဌသရီရော သုန္ဒရိကံ နဒိံ ဩတရိတွာ နှာယသိ၊ ဧဝံ မယှံ သုန္ဒရိကာသဒိသေန ဗာဟိရေန ရဟဒေန အတ္ထော နတ္ထိ၊ အဋ္ဌင်္ဂိကမဂ္ဂဓမ္မော ပန မယှံ ရဟဒေါ၊ တတြာဟံ ပါဏသတမ္ပိ ပါဏသဟဿမ္ပိ စတုရာသီတိပါဏသဟဿာနိပိ ဧကပ္ပဟာရေန နှာပေမိ။ **သီလတိတ္ထော**တိ တဿ ပန မေ ဓမ္မရဟဒဿ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလံ တိတ္ထန္တိ ဒဿေတိ။ **အနာဝိလော**တိ ယထာ တုယှံ သုန္ဒရိကာ နဒီ စတူဟိ ပဉ္စဟိ ဧကတော နှာယန္တေဟိ ဟေဋ္ဌုပရိယဝါလိကာ အာလုဠာ

၁-ဆဝဍ္ဍာဟကာဒယော (သီ)
၂-ဝုယှမာနော (သီ၊ သျာ)
၃-နိဇောတဋ္ဌေန (က)
၄-အညတရာ မဟာယာဂံ ယဇနတ္ထာယ (သီ)

hoti, na evaṁ mayhaṁ rahado, anekasatasahassesupi pāṇesu otaritvā nhāyantesu so anāvilo vippasannova hoti. **Sabbhi sataṁ pasattho**ti paṇḍitehi paṇḍitānaṁ pasaṭṭho. Uttamatthena vā so sabbhīti vuccati, paṇḍitehi pasatthattā sataṁ pasattho. **Taranti pāran**ti nibbānapāraṁ gacchanti.

Idāni ariyamaggarahadassa aṅgāni uddharitvā dassento **saccaṁ dhammo**ti-ādimāha. Tattha **saccan**ti vacīsaccaṁ. **Dhammo**ti iminā diṭṭhisaṅkappavāyāmasatisamādhayo dasseti. **Saṁyamo**ti iminā kammantājīvā gahitā. **Saccan**ti vā iminā maggasaccaṁ gahitaṁ. Sā atthato sammādiṭṭhi. Vuttaṁ hetaṁ "sammādiṭṭhi maggo ceva hetu cā"ti[1]. Sammādiṭṭhiyā pana gahitāya taggatikattā sammāsaṅkappo gahitova hoti. **Dhammo**ti iminā vāyāmasatisamādhayo. **Saṁyamo**ti iminā vācākammantājīvā[2]. Ivampi aṭṭhaṅgiko maggo dassito hoti. Atha vā **saccan**ti paramatthasaccaṁ, taṁ atthato nibbānaṁ. **Dhammo**tipadena diṭṭhi saṅkappo vāyāmo sati samādhīti pañcaṅgāni gahitāni. **Saṁyamo**ti vācā kammanto ājīvoti tīṇi. Evampi aṭṭhaṅgiko maggo dassito hoti. Brahmacariyanti etaṁ brahmacariyaṁ nāma. **Majjhe sitā**ti sassatucchede vajjetvā majjhe nissitā. **Brahmapattī**ti seṭṭhapatti. **Sa tujjuhhūtesu namo karohī**ti ettha ta.kāro padasandhikaro, sa tvaṁ ujubhūtesu namo karohīti ettha ta-kāro padasandhikaro, sa tvaṁ urubhūtesu khīṇāsavesu namo karohīti attho. **Tamahaṁ naraṁ dhammasārīti brūmī**ti yo evaṁ paṭipajjati, tamahaṁ puggalaṁ "dhammasārī eso dhammasāriyā paṭicchanno"ti[3] ca "kusaladhammehi akusaladhamme sāretvā ṭhito"ti vāti vadāmīti. . Navamaṁ.

10. Bahudhītarasuttavaṇṇanā

196. Dasame **aññatarasmiṁ vanasaṇḍe**ti paccūsasamaye lokaṁ olokento tassa brāhmaṇassa arahattassa upanissayaṁ disvā "gacchāmissa saṅgahaṁ karissāmī"ti gantvā tasmiṁ vanasaṇḍe viharati. **Naṭṭhā hontī**ti kasitvā vissaṭṭhā aṭavimukhā caramānā brāhmaṇe bhuñjituṁ gate palātā honti. **Pallaṅkan**ti samantato ūrubaddhāsanaṁ. **Ābhujitvā**ti

1. Abhi 1. 212 piṭṭhe. 2. Vācākammantājīvāti (Syā) 3. Paṭipannoti (Syā)

ဟောတိ၊ န ဧဝံ မယှံ ရဟဒေါ၊ အနေကသတသဟဿေသုပိ ပါဏေသု ဩတရိတွာ နှာယန္တေသု သော အနာဝိလော ဝိပ္ပသန္နောဝ ဟောတိ။ **သဗ္ဘိ သတံ ပသတ္ထော**တိ ပဏ္ဍိတေဟိ ပဏ္ဍိတာနံ ပသတ္ထော။ ဥတ္တမတ္ထေန ဝါ သော သဗ္ဘီတိ ဝုစ္စတိ၊ ပဏ္ဍိတေဟိ ပသတ္ထတ္တာ သတံ ပသတ္ထော။ **တရန္တိ ပါရန္တိ** နိဗ္ဗာနပါရံ ဂစ္ဆန္တိ။

ဣဒါနိ အရိယမဂ္ဂရဟဒဿ အင်္ဂါနိ ဥဒ္ဓရိတွာ ဒဿေန္တော **သစ္စံ ဓမ္မော**တိ-အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သစ္စန္တိ** ဝစီသစ္စံ။ **ဓမ္မော**တိ ဣမိနာ ဒိဋ္ဌိသင်္ကပ္ပဝါယာမသတိသမာဓယော ဒဿေတိ။ **သံယမော**တိ ဣမိနာ ကမ္မန္တာဇီဝါ ဂဟိတာ။ **သစ္စန္တိ** ဝါ ဣမိနာ မဂ္ဂသစ္စံ ဂဟိတံ။ သာ အတ္ထတော သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ ဝုတ္တံ ဟေတံ "သမ္မာဒိဋ္ဌိ မဂ္ဂေါ စေဝ ဟေတု စာ"တိ[၁]။ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ပန ဂဟိတာယ တဂ္ဂတိကတ္တာ သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ ဂဟိတောဝ ဟောတိ။ **ဓမ္မော**တိ ဣမိနာ ဝါယာမသတိသမာဓယော။ **သံယမော**တိ ဣမိနာ ဝါစာကမ္မန္တာဇီဝါ[၂]။ ဧဝမ္ပိ အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ ဒဿိတော ဟောတိ။ အထ ဝါ **သစ္စန္တိ** ပရမတ္ထသစ္စံ၊ တံ အတ္ထတော နိဗ္ဗာနံ။ **ဓမ္မော**တိပဒေန ဒိဋ္ဌိ သင်္ကပ္ပေါ ဝါယာမော သတိ သမာဓီတိ ပဉ္စင်္ဂါနိ ဂဟိတာနိ။ **သံယမော**တိ ဝါစာ ကမ္မန္တော အာဇီဝေါတိ တီဏိ။ ဧဝမ္ပိ အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ ဒဿိတော ဟောတိ။ **ဗြဟ္မစရိယန္တိ** ဧတံ ဗြဟ္မစရိယံ နာမ။ **မဇ္ဈေ သိတာ**တိ သဿတုစ္ဆေဒေ ဝဇ္ဇေတွာ မဇ္ဈေ နိဿိတာ။ **ဗြဟ္မပတ္တီ**တိ သေဋ္ဌပတ္တိ။ **သ တုဇ္ဇုဘူတေသု နမော ကရောဟီ**တိ ဧတ္ထ တ-ကာရော ပဒသန္ဓိကရော၊ သ တွံ ဥဇုဘူတေသု ခီဏာသဝေသု နမော ကရောဟီတိ အတ္ထော။ **တမဟံ နရံ ဓမ္မသာရီတိ ဗြူမီ**တိ ယော ဧဝံ ပဋိပဇ္ဇတိ၊ တမဟံ ပုဂ္ဂလံ "ဓမ္မသာရီ ဧသော ဓမ္မသာရိယာ ပဋိစ္ဆန္နော"တိ[၃] စ "ကုသလဓမ္မေဟိ အကုသလဓမ္မေ သာရေတွာ ဌိတော"တိ ဝါတိ ဝဒါမီတိ။ ။ နဝမံ။

၁၀-ဗဟုဓီတရသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၉၆။ ဒသမေ **အညတရသ္မိံ ဝနသဏ္ဍေ**တိ ပစ္စူသသမယေ လောကံ ဩလောကေန္တော တဿ ဗြာဟ္မဏဿ အရဟတ္တဿ ဥပနိဿယံ ဒိသွာ "ဂစ္ဆာမိဿ သင်္ဂဟံ ကရိဿာမီ"တိ ဂန္တွာ တသ္မိံ ဝနသဏ္ဍေ ဝိဟရတိ။ **နဋ္ဌာ ဟောန္တီ**တိ ကသိတွာ ဝိဿဋ္ဌာ အဋဝိမုခါ စရမာနာ ဗြာဟ္မဏေ ဘုဉ္ဇိတုံ ဂတေ ပလာတာ ဟောန္တိ။ **ပလ္လင်္ကန္တိ** သမန္တတော ဥရုဗဒ္ဓါသနံ။ **အာဘုဇိတွာ**တိ

၁-အဘိ ၁-၂၁၂-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဝါစာကမ္မန္တာဇီဝါတိ (သျာ) ၃-ပဋိပန္နောတိ (သျာ)

bandhitvā. **Ujuṁ kāyaṁ paṇidhāyā**ti uparimaṁ sarīraṁ ujukaṁ ṭhapetvā aṭṭhārasa piṭṭhikaṇṭake koṭiyā koṭiṁ paṭipādetvā. **Parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā**ti kammaṭṭhānābhimukhaṁ satiṁ ṭhapayitvā, mukhasamīpe vā katvāti attho. Teneva vibhaṅge vuttaṁ "ayaṁ sati upaṭṭhitā hoti sūpaṭṭhitā nāsikagge vā mukhanimitte vā, tena vuccati parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā"ti[1]. Atha vā "**parī**ti pariggahaṭṭho. **Mukhan**ti niyyānaṭṭho. **Satī**ti upaṭṭhānaṭṭho. Tena vuccati parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā"ti evaṁ paṭisambhidāyaṁ[2] vuttanayenapettha attho daṭṭhabbo. Tatrāyaṁ saṅkhepo "pariggahitaniyyānaṁ satiṁ katvā"ti. Evaṁ nisīdanto ca pana chabbaṇṇā ghanabuddharasmiyo vissajjetvā nisīdi. **Upasaṅkamī**ti domanassābhibhūto āhiṇḍanto "sukhena vatāyaṁ samaṇo[3] nisinno"ti cintetvā upasaṅkami.

Ajjasaṭṭhiṁ na dissantīti ajja chadivasamattakā paṭṭhāya na dissanti. **Pāpakā**ti lāmakā tilakhāṇukā. Tena kira tilakhette vapite tadaheva devo vassitvā tile paṁsumhi osīdāpesi, pupphaṁ vā phalaṁ vā gahetuṁ nāsakkhiṁsu. Yepi vaḍḍhiṁsu, tesaṁ upari pāṇakā patitvā paṇṇāni khādiṁsu, ekapaṇṇadupaṇṇā khāṇukā avasissiṁsu. Brāhmaṇo khettaṁ oloketuṁ gato te disvā "vaḍḍhiyā me tilā gahitā, tepi naṭṭhā"ti domanassajāto ahosi, taṁ gahetvā imaṁ gāthamāha.

Ussoḷikāyāti ussāhena kaṇṇanaṅguṭṭhādīni ukkhipitvā vicarantā[4] uppatanti. Tassa kira anupubbena bhogesu parikkhīṇesu pakkhipitabbassa abhāvena tucchakoṭṭhā ahesuṁ. Tassa ito cito ca sattahi gharehi āgatā mūsikā te tucchakoṭṭhe[5] pavisitvā uyyānakīḷaṁ kīḷantā viya naccanti, taṁ gahetvā evamāha.

Uppāṭakehi sañchannoti uppāṭakapāṇakehi sañchanno. Tassa kira brāhmaṇassa sayanatthāya santhataṁ tiṇapaṇṇasanthāraṁ koci antarantarā paṭijagganto natthi. So divasaṁ araññe kammaṁ katvā sāyaṁ āgantvā tasmiṁ nipajjati. Athassa uppāṭakapāṇakā sarīraṁ ekacchannaṁ karontā khādanti, taṁ gahetvā evamāha.

---

1. Abhi 2. 261 piṭṭhe jhānavibhaṅge. 2. Khu 9. 174 piṭhe.
3. Samaṇo Gotamo (Syā) 4. Viravantā (Sī) 5. Tucchakoṭṭhāni (Ka)

ဗန္ဓိတွာ။ **ဥဇုံ ကာယံ ပဏိဓာယာ**တိ ဥပရိမံ သရီရံ ဥဇုကံ ဌပေတွာ အဋ္ဌာရသ ပိဋ္ဌိကဏ္ဋကေ ကောဋိယာ ကောဋိံ ပဋိပါဒေတွာ။ **ပရိမုခံ သတိံ ဥပဋ္ဌပေတွာ**တိ ကမ္မဋ္ဌာနာဘိမုခံ သတိံ ဌပယိတွာ၊ မုခသမီပေ ဝါ ကတွာတိ အတ္ထော။ တေနေဝ ဝိဘင်္ဂေ ဝုတ္တံ "အယံ သတိ ဥပဋ္ဌိတာ ဟောတိ သူပဋ္ဌိတာ နာသိကဂ္ဂေ ဝါ မုခနိမိတ္တေ ဝါ၊ တေန ဝုစ္စတိ ပရိမုခံ သတိံ ဥပဋ္ဌပေတွာ"တိ[၁]။ အထ ဝါ "**ပရီ**တိ ပရိဂ္ဂဟဋ္ဌော။ **မုခ**န္တိ နိယျာနဋ္ဌော။ **သတီ**တိ ဥပဋ္ဌာနဋ္ဌော။ တေန ဝုစ္စတိ ပရိမုခံ သတိံ ဥပဋ္ဌပေတွာ"တိ ဧဝံ ပဋိသမ္ဘိဒါယံ[၂] ဝုတ္တနယေနပေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ တတြာယံ သင်္ခေပေါ "ပရိဂ္ဂဟိတနိယျာနံ သတိံ ကတွာ"တိ။ ဧဝံ နိသီဒန္တော စ ပန ဆဗ္ဗဏ္ဏာ ဃနဗုဒ္ဓရသ္မိယော ဝိဿဇ္ဇေတွာ နိသီဒိ။ **ဥပသင်္ကမီ**တိ ဒေါမနဿာဘိဘူတော အာဟိဏ္ဍန္တော "သုခေန ဝတာယံ သမဏော[၃] နိသိန္နော"တိ စိန္တေတွာ ဥပသင်္ကမိ။

အဇ္ဇသဋ္ဌိံ န ဒိဿန္တီတိ အဇ္ဇ ဆဒိဝသမတ္တကာ ပဋ္ဌာယ န ဒိဿန္တိ။ **ပါပကာ**တိ လာမကာ တိလခါဏုကာ။ တေန ကိရ တိလခေတ္တေ ဝပိတေ တဒဟေဝ ဒေဝေါ ဝဿိတွာ တိလေ ပံသုမှိ ဩသီဒါပေသိ၊ ပုပ္ဖံ ဝါ ဖလံ ဝါ ဂဟေတုံ နာသက္ခိံသု။ ယေပိ ဝဍ္ဎိံသု၊ တေသံ ဥပရိ ပါဏကာ ပတိတွာ ပဏ္ဏာနိ ခါဒိံသု၊ ဧကပဏ္ဏဒုပဏ္ဏာ ခါဏုကာ အဝသိဿိံသု။ ဗြာဟ္မဏော ခေတ္တံ ဩလောကေတုံ ဂတော တေ ဒိသွာ "ဝဍ္ဎိယာ မေ တိလာ ဂဟိတာ၊ တေပိ နဋ္ဌာ"တိ ဒေါမနဿဇာတော အဟောသိ၊ တံ ဂဟေတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ။

ဥဿောဠိကာယာတိ ဥဿာဟေန ကဏ္ဏနင်္ဂုဋ္ဌာဒီနိ ဥက္ခိပိတွာ ဝိစရန္တာ[၄] ဥပ္ပတန္တိ။ တဿ ကိရ အနုပုဗ္ဗေန ဘောဂေသု ပရိက္ခီဏေသု ပက္ခိပိတဗ္ဗဿ အဘာဝေန တုစ္ဆကောဋ္ဌာ အဟေသုံ။ တဿ ဣတော စိတော စ သတ္တဟိ ဃရေဟိ အာဂတာ မူသိကာ တေ တုစ္ဆကောဋ္ဌေ[၅] ပဝိသိတွာ ဥယျာနကီဠံ ကီဠန္တာ ဝိယ နစ္စန္တိ၊ တံ ဂဟေတွာ ဧဝမာဟ။

ဥပ္ပါဋကေဟိ သဉ္ဆန္နောတိ ဥပ္ပါဋကပါဏကေဟိ သဉ္ဆန္နော။ တဿ ကိရ ဗြာဟ္မဏဿ သယနတ္ထာယ သန္ထတံ တိဏပဏ္ဏသန္ထာရံ ကောစိ အန္တရန္တရာ ပဋိဇဂ္ဂန္တော နတ္ထိ။ သော ဒိဝသံ အရညေ ကမ္မံ ကတွာ သာယံ အာဂန္တွာ တသ္မိံ နိပဇ္ဇတိ။ အထဿ ဥပ္ပါဋကပါဏကာ သရီရံ ဧကစ္ဆန္နံ ကရောန္တာ ခါဒန္တိ၊ တံ ဂဟေတွာ ဧဝမာဟ။

၁-အဘိ ၂-၂၆၁-ပိဋ္ဌေ ဈာနဝိဘင်္ဂေ။ ၂-ခု ၉-၁၇၄-ပိဋ္ဌေ။ ၃-သမဏော ဂေါတမော (သျာ)
၄-ဝိရဝန္တာ (သီ) ၅-တုစ္ဆကောဋ္ဌာနိ (က)

Vidhavāti matapatikā. Yāva kira tassa brāhmaṇassa gehe vibhavamattā[1] ahosi, tāva tā vidhavāpi hutvā patikulesu vasituṁ labhiṁsu. Yadā pana so niddhano jāto, tadā tā "pitugharaṁ[2] gacchathā"ti sassusasurādīhi nikkaḍḍhitā tato tasseva gharaṁ āgantvā vasantiyo brāhmaṇassa bhojanakāle "gacchatha ayyakena saddhiṁ bhuñjathā"ti putte pesenti, tehi pātiyaṁ hatthesu otāritesu brāhmaṇo hatthassa okāsaṁ na labhati. Taṁ gahetvā imaṁ gāthamāha.

Piṅgalāti kaḷārapiṅgalā. **Tilakāhatā**ti kāḷasetādivaṇṇehi tilakehi āhatagattā. **Sottaṁ pādena bodhetī**ti niddaṁ okkantaṁ pādena paharitvā pabodheti. Ayaṁ kira brāhmaṇo mūsikasaddena ubbāḷho uppāṭakehi ca khajjamāno sabbarattiṁ niddaṁ alabhitvā paccūsakāle niddāyati. Atha naṁ akkhīsu nimmilitamattesveva "kiṁ karosi brāhmaṇa, pacchā ca pubbe ca gahitassa iṇassa vaḍḍhi matthakaṁ pattā, satta dhītaro posetabbā, idāni iṇāyikā āgantvā gehaṁ parivāressanti, gaccha kammaṁ karohī"ti pādena paharitvā pabodheti. Taṁ gahetvā imaṁ gāthamāha.

Iṇāyikāti yesaṁ anena hatthato iṇaṁ gahitaṁ. So kira kassaci hatthato ekaṁ kahāpaṇaṁ kassaci dve kassaci dasa -pa- kassaci satanti evaṁ bahūnaṁ gatthato iṇaṁ aggahesi, te divā brāhmaṇaṁ apassantā "gehato taṁ nikkhantameva gaṇhissāmā"ti balavapaccūse gantvā codenti. Taṁ gahetvā imaṁ gāthamāha.

Bhagavā tena brāhmaṇena imāhi sattahi gāthāhi dukkhe kathite "yaṁ yaṁ brāhmaṇa tayā dukkhaṁ kathitaṁ, sabbametaṁ mayhaṁ natthī"ti dassento paṭigāthāhi brāhmaṇassa dhammadesanaṁ vaḍḍhesi. Brāhmaṇo tā gāthā sutvā Bhagavati pasanno saraṇesu patiṭṭhāya pabbajitvā arahattaṁ pāpuṇi. Taṁ dassetuṁ **evaṁ vutte bhāradvājagotto**ti-ādi vuttaṁ. Tattha **alatthā**ti labhi.

Tañca pana brāhmaṇaṁ Bhagavā pabbājetvā ādāya Jetavanaṁ gantvā punadivase tena therena pacchāsamaṇena Kosalarañño gehadvāraṁ

1. Vibhavappattā (Ka)   2. Mātāpitugharaṁ (Sī)

ဝိဓဝါတိ မတပတိကာ။ ယာဝ ကိရ တဿ ဗြာဟ္မဏဿ ဂေဟေ ဝိဘဝမတ္တာ[၁] အဟောသိ၊ တာဝ တာ ဝိဓဝါပိ ဟုတွာ ပတိကုလေသု ဝသိတုံ လဘိံသု။ ယဒါ ပန သော နိဒ္ဓနော ဇာတော၊ တဒါ တာ "ပိတုဃရံ[၂] ဂစ္ဆထာ"တိ သဿုသသုရာဒီဟိ နိက္ကဍ္ဎိတာ တတော တဿေဝ ဃရံ အာဂန္တွာ ဝသန္တိယော ဗြာဟ္မဏဿ ဘောဇနကာလေ "ဂစ္ဆထ အယျကေန သဒ္ဓိံ ဘုဉ္ဇထာ"တိ ပုတ္တေ ပေသေန္တိ၊ တေဟိ ပါတိယံ ဟတ္ထေသု ဩတာရိတေသု ဗြာဟ္မဏော ဟတ္ထဿ ဩကာသံ န လဘတိ။ တံ ဂဟေတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ။

ပိင်္ဂလာတိ ကဠာရပိင်္ဂလာ။ **တိလကာဟတာ**တိ ကာဠသေတာဒိဝဏ္ဏေဟိ တိလကေဟိ အာဟတဂတ္တာ။ **သောတ္တံ ပါဒေန ဗောဓေတီ**တိ နိဒ္ဒံ ဩက္ကန္တံ ပါဒေန ပဟရိတွာ ပဗောဓေတိ။ အယံ ကိရ ဗြာဟ္မဏော မူသိကသဒ္ဒေန ဥဗ္ဗာဠှော ဥပ္ပါဋကေဟိ စ ခဇ္ဇမာနော သဗ္ဗရတ္တိံ နိဒ္ဒံ အလဘိတွာ ပစ္စူသကာလေ နိဒ္ဒါယတိ။ အထ နံ အက္ခီသု နိမ္မိလိတမတ္တေသွေဝ "ကိံ ကရောသိ ဗြာဟ္မဏ၊ ပစ္ဆာ စ ပုဗ္ဗေ စ ဂဟိတဿ ဣဏဿ ဝဍ္ဎိ မတ္ထကံ ပတ္တာ၊ သတ္တ ဓီတရော ပေါသေတဗ္ဗာ၊ ဣဒါနိ ဣဏာယိကာ အာဂန္တွာ ဂေဟံ ပရိဝါရေဿန္တိ၊ ဂစ္ဆ ကမ္မံ ကရောဟီ"တိ ပါဒေန ပဟရိတွာ ပဗောဓေတိ။ တံ ဂဟေတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ။

ဣဏာယိကာတိ ယေသံ အနေန ဟတ္ထတော ဣဏံ ဂဟိတံ။ သော ကိရ ကဿစိ ဟတ္ထတော ဧကံ ကဟာပဏံ ကဿစိ ဒွေ ကဿစိ ဒသ။ပ။ ကဿစိ သတန္တိ ဧဝံ ဗဟူနံ ဟတ္ထတော ဣဏံ အဂ္ဂဟေသိ၊ တေ ဒိဝါ ဗြာဟ္မဏံ အပဿန္တာ "ဂေဟတော တံ နိက္ခန္တမေဝ ဂဏှိဿာမာ"တိ ဗလဝပစ္စူသေ ဂန္တွာ စောဒေန္တိ။ တံ ဂဟေတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ။

ဘဂဝါ တေန ဗြာဟ္မဏေန ဣမာဟိ သတ္တဟိ ဂါထာဟိ ဒုက္ခေ ကထိတေ "ယံ ယံ ဗြာဟ္မဏ တယာ ဒုက္ခံ ကထိတံ၊ သဗ္ဗမေတံ မယှံ နတ္ထီ"တိ ဒဿေန္တော ပဋိဂါထာဟိ ဗြာဟ္မဏဿ ဓမ္မဒေသနံ ဝဍ္ဎေသိ။ ဗြာဟ္မဏော တာ ဂါထာ သုတွာ ဘဂဝတိ ပသန္နော သရဏေသု ပတိဋ္ဌာယ ပဗ္ဗဇိတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တံ ဒဿေတုံ **ဧဝံ ဝုတ္တေ ဘာရဒွါဇဂေါတ္တော**တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **အလတ္ထာ**တိ လဘိ။

တဉ္စ ပန ဗြာဟ္မဏံ ဘဂဝါ ပဗ္ဗာဇေတွာ အာဒါယ ဇေတဝနံ ဂန္တွာ ပုနဒိဝသေ တေန ထေရေန ပစ္ဆာသမဏေန ကောသလရညော ဂေဟဒွါရံ

၁-ဝိဘဝပ္ပတ္တာ (က)   ၂-မာတာပိတုဃရံ (သီ)

agamāsi. Rājā “Satthā āgato”ti sutvā pāsādā oruyya vanditvā hatthato pattaṁ gahetvā Tathāgataṁ uparipāsādaṁ āropetvā varāsane nisīdāpetvā gandhodakena pāde dhovitvā satapākatelena makkhetvā yāguṁ āharāpetvā rajatadaṇḍaṁ suvaṇṇakaṭacchuṁ gahetvā Satthu upanāmesi. Satthā pattaṁ pidahi. Rājā Tathāgatassa pādesu patitvā “sace me bhante doso atthi, khamathā”ti āha. Natthi mahārājāti. Atha kasmā yāguṁ na gaṇhathāti. Palibodho atthi mahārājāti. Kiṁ pana bhante yāguṁ agaṇhanteheva labhitabbo esa palibodho, paṭibalo ahaṁ palibodhaṁ dātuṁ[1], gaṇhatha[2] bhanteti. Satthā aggahesi. Mahallakattheropi dīgharattaṁ chāto yāvadatthaṁ yāguṁ pivi. Rājā khādanīyabhojanīyaṁ datvā bhattakiccāvasāne Bhagavantaṁ vanditvā āha—“Bhagavā tumhe paveṇiyā āgate Okkākavaṁse uppajjitvā cakkavattisiriṁ pahāya pabbajitvā loke aggataṁ patto, ko nāma bhante tumhākaṁ palibodho”ti. Mahārāja etassa mahallakattherassa palibodho amhākaṁ palibodhasadisovāti.

Rājā theraṁ vanditvā “ko bhante tumhākaṁ palibodho”ti pucchi. Iṇapalibodho mahārājāti. Kittako bhanteti. Gaṇehi mahārājāti. Rañño “ekaṁ dve sataṁ sahassan”ti gaṇentassa aṅguliyo nappahonti. Athekaṁ purisaṁ pakkositvā “gaccha bhaṇe nagare bheriṁ carāpehi ‘sabbe bahudhītikabrāhmaṇassa iṇāyikā rājaṅgaṇe sannipatantū’ti”. Manussā bheriṁ sutvā sannipatiṁsu. Rājā tesaṁ hatthato paṇṇāni āharāpetvā sabbesaṁ anūnaṁ dhanamadāsi. Tattha suvaṇṇameva satasahassagghanakaṁ ahosi. Puna rājā pucchi “aññopi atthi bhante palibodho”ti. Iṇaṁ nāma mahārāja datvā muccituṁ sakkā, etā pana satta dārikā mahāpalibodhā mayhanti. Rājā yānāni pesetvā tassa dhītaro āharāpetvā attano dhītaro katvā taṁ taṁ kulagharaṁ pesetvā “aññopi bhante atthi palibodho”ti pucchi. Brāhmaṇī mahārājāti. Rājā yānaṁ pesetvā tassa brāhmaṇiṁ āharāpetvā ayyikaṭṭhāne ṭhapetvā puna pucchi “aññopi bhante atthi palibodho”ti.

1. Kātuṁ (Syā) 2. Yāguṁ gaṇhatha (Syā)

အဂမာသိ။ ရာဇာ “သတ္ထာ အာဂတော”တိ သုတွာ ပါသာဒါ ဩရုယှ ဝန္ဒိတွာ ဟတ္ထတော ပတ္တံ ဂဟေတွာ တထာဂတံ ဥပရိပါသာဒံ အာရောပေတွာ ဝရာသနေ နိသီဒါပေတွာ ဂန္ဓောဒကေန ပါဒေ ဓောဝိတွာ သတပါကတေလေန မက္ခေတွာ ယာဂုံ အာဟရာပေတွာ ရဇတဒဏ္ဍံ သုဝဏ္ဏကဋစ္ဆုံ ဂဟေတွာ သတ္ထု ဥပနာမေသိ။ သတ္ထာ ပတ္တံ ပိဒဟိ။ ရာဇာ တထာဂတဿ ပါဒေသု ပတိတွာ “သစေ မေ ဘန္တေ ဒေါသော အတ္ထိ၊ ခမထာ”တိ အာဟ။ နတ္ထိ မဟာရာဇာတိ။ အထ ကသ္မာ ယာဂုံ န ဂဏှထာတိ။ ပလိဗောဓော အတ္ထိ မဟာရာဇာတိ။ ကိံ ပန ဘန္တေ ယာဂုံ အဂဏှန္တေဟေဝ လဘိတဗ္ဗော ဧသ ပလိဗောဓော၊ ပဋိဗလော အဟံ ပလိဗောဓံ ဒါတုံ[၁]၊ ဂဏှထ[၂] ဘန္တေတိ။ သတ္ထာ အဂ္ဂဟေသိ။ မဟလ္လကတ္ထေရောပိ ဒီဃရတ္တံ ဆာတော ယာဝဒတ္ထံ ယာဂုံ ပိဝိ။ ရာဇာ ခါဒနီယဘောဇနီယံ ဒတွာ ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ အာဟ—“ဘဂဝါ တုမှေ ပဝေဏိယာ အာဂတေ ဩက္ကာကဝံသေ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ စက္ကဝတ္တိသိရိံ ပဟာယ ပဗ္ဗဇိတွာ လောကေ အဂ္ဂတံ ပတ္တော၊ ကော နာမ ဘန္တေ တုမှာကံ ပလိဗောဓော”တိ။ မဟာရာဇ ဧတဿ မဟလ္လကတ္ထေရဿ ပလိဗောဓော အမှာကံ ပလိဗောဓသဒိသောဝါတိ။

ရာဇာ ထေရံ ဝန္ဒိတွာ “ကော ဘန္တေ တုမှာကံ ပလိဗောဓော”တိ ပုစ္ဆိ။ ဣဏပလိဗောဓော မဟာရာဇာတိ။ ကိတ္တကော ဘန္တေတိ။ ဂဏေဟိ မဟာရာဇာတိ။ ရညော “ဧကံ ဒွေ သတံ သဟဿ”န္တိ ဂဏေန္တဿ အင်္ဂုလိယော နပ္ပဟောန္တိ။ အထေကံ ပုရိသံ ပက္ကောသိတွာ “ဂစ္ဆ ဘဏေ နဂရေ ဘေရိံ စရာပေဟိ ‘သဗ္ဗေ ဗဟုဓီတိကဗြာဟ္မဏဿ ဣဏာယိကာ ရာဇင်္ဂဏေ သန္နိပတန္တူ’တိ”။ မနုဿာ ဘေရိံ သုတွာ သန္နိပတိံသု။ ရာဇာ တေသံ ဟတ္ထတော ပဏ္ဏာနိ အာဟရာပေတွာ သဗ္ဗေသံ အနူနံ ဓနမဒါသိ။ တတ္ထ သုဝဏ္ဏမေဝ သတသဟဿဂ္ဃနကံ အဟောသိ။ ပုန ရာဇာ ပုစ္ဆိ “အညောပိ အတ္ထိ ဘန္တေ ပလိဗောဓော”တိ။ ဣဏံ နာမ မဟာရာဇ ဒတွာ မုစ္စိတုံ သက္ကာ၊ ဧတာ ပန သတ္တ ဒါရိကာ မဟာပလိဗောဓာ မယှန္တိ။ ရာဇာ ယာနာနိ ပေသေတွာ တဿ ဓီတရော အာဟရာပေတွာ အတ္တနော ဓီတရော ကတွာ တံ တံ ကုလဃရံ ပေသေတွာ “အညောပိ ဘန္တေ အတ္ထိ ပလိဗောဓော”တိ ပုစ္ဆိ။ ဗြာဟ္မဏီ မဟာရာဇာတိ။ ရာဇာ ယာနံ ပေသေတွာ တဿ ဗြာဟ္မဏိံ အာဟရာပေတွာ အယျိကဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ ပုန ပုစ္ဆိ “အညောပိ ဘန္တေ အတ္ထိ ပလိဗောဓော”တိ။

၁-ကာတုံ (သျာ) ၂-ယာဂုံ ဂဏှထ (သျာ)

Natthi mahārājāti vutte rājāpi cīvaradussāni dāpetvā “bhante mamasantakaṁ tumhākaṁ bhikkhubhāvaṁ jānāthā”ti āha. Āma mahārājāti. Atha naṁ rājā āha “bhante cīvarapiṇḍapātādayopi sabbe paccayā amhākaṁ santakā bhavissanti, tumhe Tathāgatassa manaṁ gahetvā samaṇadhammaṁ karothā”ti. Thero tatheva appamatto samaṇadhammaṁ karonto nacirasseva āsavakkhayaṁ pattoti. . Dasamaṁ.

Paṭhamo vaggo[1].

2. Upāsakavagga

1. Kasibhāradvājasuttavaṇṇanā

197. Dutiyavaggassa[2] paṭhame **Magadhesū**ti evaṁnāmake janapade. **Dakkhiṇāgirisminti** Rājagahaṁ parivāretvā ṭhitassa girino dakkhiṇabhāge janapado atthi, tasmiṁ janapade, tattha vihārassāpi tadeva nāmaṁ. **Ekanāḷāyaṁ brāhmaṇagāme**ti Ekanāḷāti tassa gāmassa nāmaṁ. Brāhmaṇā panettha sambahulā paṭivasanti, brāhmaṇabhogo eva vā so[3]. Tasmā “Brāhmaṇagāmo”ti vuccati.

Tena kho pana samayenāti yaṁ samayaṁ Bhagavā Magadharaṭṭhe Ekanāḷaṁ brāhmaṇagāmaṁ upanissāya Dakkhiṇagirimahāvihāre brāhmaṇassa indriyaparipākaṁ āgamayamāno viharati, tena samayena. **Kasibhāradvājassā**ti so brāhmaṇo kasiṁ nissāya jīvati, bhāradvājoti cassa gottaṁ. **Pañcamattānī**ti pañca pamāṇāni, anūnāni anadhikāni pañcanaṅgalasatānīti vuttaṁ hoti. **Payuttānī**ti yojitāni, balībaddānaṁ khandhesu ṭhapetvā yuge yottehi yojitānīti attho.

Vappakāleti vappanakāle bījanikkhepasamaye. Tattha dve vappāni kalalavappañca paṁsuvappañca. Paṁsuvappaṁ idha adhippetaṁ, tañca kho paṭhamadivase maṅgalavappaṁ. Tatthāyaṁ upakaraṇasampadā—tīṇi balībaddasahassāni upaṭṭhāpitāni honti, sabbesaṁ suvaṇṇamayāni siṅgāni paṭimukkāni, rajatamayā khurā,

1. Arahantavaggo (Syā)
2. Upāsakavaggassa (Syā)
3. Brāhmaṇabhogova heso (Ka)

နတ္ထိ မဟာရာဇာတိ ဝုတ္တေ ရာဇာပိ စီဝရဒုဿာနိ ဒါပေတွာ “ဘန္တေ မမသန္တကံ တုမှာကံ ဘိက္ခုဘာဝံ ဇာနာထာ”တိ အာဟ။ အာမ မဟာရာဇာတိ။ အထ နံ ရာဇာ အာဟ “ဘန္တေ စီဝရပိဏ္ဍပါတာဒယောပိ သဗ္ဗေ ပစ္စယာ အမှာကံ သန္တကာ ဘဝိဿန္တိ၊ တုမှေ တထာဂတဿ မနံ ဂဟေတွာ သမဏဓမ္မံ ကရောထာ”တိ။ ထေရော တထေဝ အပ္ပမတ္တော သမဏဓမ္မံ ကရောန္တော နစိရဿေဝ အာသဝက္ခယံ ပတ္တောတိ။ ။ဒသမံ။

ပဌမော ဝဂ္ဂေါ[၁]။

၂-ဥပါသကဝဂ္ဂ

၁-ကသိဘာရဒွါဇသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၉၇။ ဒုတိယဝဂ္ဂဿ[၂] ပဌမေ **မဂဓေသူ**တိ ဧဝံနာမကေ ဇနပဒေ။ **ဒက္ခိဏာဂိရိသ္မိန္တိ** ရာဇဂဟံ ပရိဝါရေတွာ ဌိတဿ ဂိရိနော ဒက္ခိဏဘာဂေ ဇနပဒေါ အတ္ထိ၊ တသ္မိံ ဇနပဒေ၊ တတ္ထ ဝိဟာရဿာပိ တဒေဝ နာမံ။ **ဧကနာဠာယံ ဗြာဟ္မဏဂါမေ**တိ ဧကနာဠာတိ တဿ ဂါမဿ နာမံ။ ဗြာဟ္မဏာ ပနေတ္ထ သမ္ဗဟုလာ ပဋိဝသန္တိ၊ ဗြာဟ္မဏဘောဂေါ ဧဝ ဝါ သော[၃]။ တသ္မာ “ဗြာဟ္မဏဂါမော”တိ ဝုစ္စတိ။

တေန ခေါ ပန သမယေနာတိ ယံ သမယံ ဘဂဝါ မဂဓရဋ္ဌေ ဧကနာဠံ ဗြာဟ္မဏဂါမံ ဥပနိဿာယ ဒက္ခိဏဂိရိမဟာဝိဟာရေ ဗြာဟ္မဏဿ ဣန္ဒြိယပရိပါကံ အာဂမယမာနော ဝိဟရတိ၊ တေန သမယေန။ **ကသိဘာရဒွါဇဿာ**တိ သော ဗြာဟ္မဏော ကသိံ နိဿာယ ဇီဝတိ၊ ဘာရဒွါဇောတိ စဿ ဂေါတ္တံ။ **ပဉ္စမတ္တာနီ**တိ ပဉ္စ ပမာဏာနိ၊ အနူနာနိ အနဓိကာနိ ပဉ္စနင်္ဂလသတာနီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ပယုတ္တာနီ**တိ ယောဇိတာနိ၊ ဗလီဗဒ္ဒါနံ ခန္ဓေသု ဌပေတွာ ယုဂေ ယောတ္တေဟိ ယောဇိတာနီတိ အတ္ထော။

ဝပ္ပကာလေတိ ဝပ္ပနကာလေ ဗီဇနိက္ခေပသမယေ။ တတ္ထ ဒွေ ဝပ္ပါနိ ကလလဝပ္ပဉ္စ ပံသုဝပ္ပဉ္စ။ ပံသုဝပ္ပံ ဣဓ အဓိပ္ပေတံ၊ တဉ္စ ခေါ ပဌမဒိဝသေ မင်္ဂလဝပ္ပံ။ တတ္ထာယံ ဥပကရဏသမ္ပဒါ—တီဏိ ဗလီဗဒ္ဒသဟဿာနိ ဥပဋ္ဌာပိတာနိ ဟောန္တိ၊ သဗ္ဗေသံ သုဝဏ္ဏမယာနိ သိင်္ဂါနိ ပဋိမုက္ကာနိ၊ ရဇတမယာ ခုရာ၊

၁-အရဟန္တဝဂ္ဂေါ (သျာ) ၂-ဥပါသကဝဂ္ဂဿ (သျာ) ၃-ဗြာဟ္မဏဘောဂေါဝ ဟေသော (က)

sabbe setamālāhi ceva gandhapañcaṅgulīhi ca alaṅkatā paripuṇṇapañcaṅgā[1] sabbalakkhaṇasampannā, ekacce kāḷā añjanavaṇṇā[2], ekacce setā phalikavaṇṇā[3], ekacce rattā pavāḷavaṇṇā, ekacce kammāsā masāragallavaṇṇā. Evaṁ pañcasatā kassakā sabbe ahatasetavatthā gandhamālālaṅkatā dakkhiṇa-aṁsakūṭesu patiṭṭhitapupphacumbaṭakā haritālamanosilālañjanujjalagattā[4] dasa dasa naṅgalā ekekagumbā hutvā gacchanti. Naṅgalānaṁ sīsañca yugañca patodā ca suvaṇṇakhacitā. Paṭhamanaṅgale aṭṭha balībaddhā yuttā, sesesu cattāro cattāro, avasesā kilantaparivattanatthaṁ ānītā. Ekekagumbe ekekabījasakaṭaṁ ekeko kasati, ekeko vappati.

Brāhmaṇo pana pageva massukammaṁ kārāpetvā nhāyitvā sugandhagandhehi vilitto pañcasatagghanakaṁ vatthaṁ nivāsetvā sahassagghanakaṁ ekaṁsaṁ karitvā ekekissā aṅguliyā dve dveti vīsati aṅgulimuddikāyo kaṇṇesu sīhakuṇḍalāni sīse brahmaveṭhanaṁ paṭimuñcitvā suvaṇṇamālaṁ kaṇṭhe katvā brāhmaṇagaṇaparivuto kammantaṁ vosāsati. Athassa brāhmaṇī anekasatabhājanesu pāyāsaṁ pacāpetvā mahāsakaṭesu āropetvā gandhodakena nhāyitvā sabbālaṅkāravibhūsitā brāhmaṇīgaṇaparivutā kammantaṁ agamāsi. Gehampissa haritupalittaṁ vippakiṇṇalājaṁ puṇṇaghaṭakadalidhajapaṭākāhi alaṅkataṁ gandhapupphādīhi sukatabalikammaṁ, khettañca tesu tesu ṭhānesu samussitaddhajapaṭākaṁ ahosi. Parijanakammakārehi saddhiṁ osaṭaparisā aḍḍhateyyasahassā ahosi, sabbe ahatavatthā, sabbesaṁ pāyāsabhojanameva paṭiyattaṁ.

Atha brāhmaṇo suvaṇṇapātiṁ dhovāpetvā pāyāsassa pūretvā sappimadhuphāṇitehi abhisaṅkharitvā naṅgalabalikammaṁ kārāpesi. Brāhmaṇī pañcannaṁ kassakasatānaṁ suvaṇṇarajatakaṁsatambalohamayāni bhājanāni dāpetvā suvaṇṇakaṭacchuṁ gahetvā pāyāsena parivisantī gacchati[5]. Brāhmaṇo pana balikammaṁ kāretvā rattabandhikāyo[6] upāhanāyo ārohitvā rattasuvaṇṇadaṇḍakaṁ gahetvā “idha pāyāsaṁ detha, idha

1. Paripuṇṇaṅgapaccaṅgā (Sī) 2. Ajinavaṇṇā (Ka)
3. Balākavaṇṇā (Sī), balāhakavaṇṇā (Syā) 4. ...añjanujjalagattā (Ṭīkā)
5. Parivisati (Ka) 6. Rattabaddhakāyo (Syā)

သဗ္ဗေ သေတမာလာဟိ စေဝ ဂန္ဓပဉ္စင်္ဂုလီဟိ စ အလင်္ကတာ ပရိပုဏ္ဏပဉ္စင်္ဂါ[၁] သဗ္ဗလက္ခဏသမ္ပန္နာ၊ ဧကစ္စေ ကာဠာ အဉ္ဇနဝဏ္ဏာ[၂]၊ ဧကစ္စေ သေတာ ဖလိကဝဏ္ဏာ[၃]၊ ဧကစ္စေ ရတ္တာ ပဝါဠဝဏ္ဏာ၊ ဧကစ္စေ ကမ္မာသာ မသာရဂလ္လဝဏ္ဏာ။ ဧဝံ ပဉ္စသတာ ကဿကာ သဗ္ဗေ အဟတသေတဝတ္ထာ ဂန္ဓမာလာလင်္ကတာ ဒက္ခိဏအံသကူဋေသု ပတိဋ္ဌိတပုပ္ဖစုမ္ဗဋကာ ဟရိတာလမနောသိလာလဉ္ဇနုဇ္ဇလဂတ္တာ[၄] ဒသ ဒသ နင်္ဂလာ ဧကေကဂုမ္ဗာ ဟုတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ နင်္ဂလာနံ သီသဉ္စ ယုဂဉ္စ ပတောဒါ စ သုဝဏ္ဏခစိတာ။ ပဌမနင်္ဂလေ အဋ္ဌ ဗလီဗဒ္ဒါ ယုတ္တာ၊ သေသေသု စတ္တာရော စတ္တာရော၊ အဝသေသာ ကိလန္တပရိဝတ္တနတ္ထံ အာနီတာ။ ဧကေကဂုမ္ဗေ ဧကေကဗီဇသကဋံ ဧကေကော ကသတိ၊ ဧကေကော ဝပ္ပတိ။

ဗြာဟ္မဏော ပန ပဂေဝ မဿုကမ္မံ ကာရာပေတွာ နှာယိတွာ သုဂန္ဓဂန္ဓေဟိ ဝိလိတ္တော ပဉ္စသတဂ္ဃနကံ ဝတ္ထံ နိဝါသေတွာ သဟဿဂ္ဃနကံ ဧကံသံ ကရိတွာ ဧကေကိဿာ အင်္ဂုလိယာ ဒွေ ဒွေတိ ဝီသတိ အင်္ဂုလိမုဒ္ဒိကာယော ကဏ္ဏေသု သီဟကုဏ္ဍလာနိ သီသေ ဗြဟ္မဝေဌနံ ပဋိမုဉ္စိတွာ သုဝဏ္ဏမာလံ ကဏ္ဌေ ကတွာ ဗြာဟ္မဏဂဏပရိဝုတော ကမ္မန္တံ ဝေါသာသတိ။ အထဿ ဗြာဟ္မဏီ အနေကသတဘာဇနေသု ပါယာသံ ပစာပေတွာ မဟာသကဋေသု အာရောပေတွာ ဂန္ဓောဒကေန နှာယိတွာ သဗ္ဗာလင်္ကာရဝိဘူသိတာ ဗြာဟ္မဏီဂဏပရိဝုတာ ကမ္မန္တံ အဂမာသိ။ ဂေဟမ္ပိဿ ဟရိတုပလိတ္တံ ဝိပ္ပကိဏ္ဏလာဇံ ပုဏ္ဏဃဋကဒလိဓဇပဋာကာဟိ အလင်္ကတံ ဂန္ဓပုပ္ဖါဒီဟိ သုကတဗလိကမ္မံ၊ ခေတ္တဉ္စ တေသု တေသု ဌာနေသု သမုဿိတဒ္ဓဇပဋာကံ အဟောသိ။ ပရိဇနကမ္မကာရေဟိ သဒ္ဓိံ ဩသဋပရိသာ အဍ္ဎတေယျသဟဿာ အဟောသိ၊ သဗ္ဗေ အဟတဝတ္ထာ၊ သဗ္ဗေသံ ပါယာသဘောဇနမေဝ ပဋိယတ္တံ။

အထ ဗြာဟ္မဏော သုဝဏ္ဏပါတိံ ဓောဝါပေတွာ ပါယာသဿ ပူရေတွာ သပ္ပိမဓုဖာဏိတေဟိ အဘိသင်္ခရိတွာ နင်္ဂလဗလိကမ္မံ ကာရာပေသိ။ ဗြာဟ္မဏီ ပဉ္စန္နံ ကဿကသတာနံ သုဝဏ္ဏရဇတကံသတမ္ဗလောဟမယာနိ ဘာဇနာနိ ဒါပေတွာ သုဝဏ္ဏကဋစ္ဆုံ ဂဟေတွာ ပါယာသေန ပရိဝိသန္တီ ဂစ္ဆတိ[၅]။ ဗြာဟ္မဏော ပန ဗလိကမ္မံ ကာရေတွာ ရတ္တဗန္ဓိကာယော[၆] ဥပါဟနာယော အာရောဟိတွာ ရတ္တသုဝဏ္ဏဒဏ္ဍကံ ဂဟေတွာ “ဣဓ ပါယာသံ ဒေထ၊ ဣဓ

၁-ပရိပုဏ္ဏင်္ဂပစ္စင်္ဂါ (သီ) ၂-အဇိနဝဏ္ဏာ (က)
၃-ဗလာကဝဏ္ဏာ (သီ)၊ ဗလာဟကဝဏ္ဏာ (သျာ) ၄-....အဉ္ဇနုဇ္ဇလဂတ္တာ (ဋီကာ)
၅-ပရိဝိသတိ (က) ၆-ရတ္တဗဒ္ဓကာယော (သျာ)

sappiṁ detha, idha sakkharaṁ dethā”ti vosāsamāno vicarati. Ayaṁ tāva kammante pavatti.

Vihāre pana yattha yattha Buddhā vasanti, tattha tattha nesaṁ devasikaṁ pañca kiccāni bhavanti. Seyyathidaṁ? Purebhattakiccaṁ pacchābhattakiccaṁ purimayāmakiccaṁ majjhimayāmakiccaṁ pacchimayāmakiccanti.

Tatridaṁ purebhattakiccaṁ—Bhagavā hi pātova uṭṭhāya upaṭṭhākānuggahatthaṁ sarīraphāsukatthañca mukhadhovanādiparikammaṁ katvā yāva bhikkhācāravelā, tāva vivittāsane vītināmetvā bhikkhācāravelāya nivāsetvā kāyabandhanaṁ bandhitvā cīvaraṁ pārupitvā pattamādāya kadāci ekako, kadāci bhikkhusaṁghaparivuto gāmaṁ vā nigamaṁ vā piṇḍāya pavisati kadāci pakatiyā, kadāci anekehi pāṭihāriyehi vattamānehi. Seyyathidaṁ? Piṇḍāya pavisato Lokanāthassa purato purato gantvā mudugatiyo vātā[1] pathaviṁ sodhenti, valāhakā udakaphusitāni muñcantā magge reṇuṁ vūpasametvā upari vitānaṁ hutvā tiṭṭhanti, apare vātā pupphāni upaharitvā[2] magge okiranti. Unnatā bhūmippadesā onamanti, onatā unnamanti. Pādanikkhepasamaye samāva bhūmi hoti, sukhasamphassāni padumapupphāni vā pāde sampaṭicchanti. Indakhīlassa anto ṭhapitamatte dakkhiṇapāde sarīrā chabbaṇṇarasmiyo nikkhamitvā suvaṇṇarasasiñcanāni[3] viya citrapaṭaparikkhittāni viya ca pāsādakūṭāgārādīni karontiyo[4] ito cito ca vidhāvanti. Hatthi-assavihaṅgādayo sakasakaṭṭhānesu ṭhitāyeva madhurenākārena saddaṁ karonti, tathā bherivīṇādīni tūriyāni manussānañca kāyūpagāni ābharaṇāni. Tena saññāṇena manussā jānanti “ajja Bhagavā idha piṇḍāya paviṭṭho”ti. Te sunivatthā supārutā gandhapupphādīni ādāya gharā nikkhamitvā antaravīthiṁ paṭipajjitvā Bhagavantaṁ gandhapupphādīhi sakkaccaṁ pūjetvā vanditvā “amhākaṁ bhante dasa bhikkhū, amhākaṁ vīsati, amhākaṁ bhikkhusataṁ dethā”ti yācitvā Bhagavatopi pattaṁ gahetvā āsanaṁ paññāpetvā sakkaccaṁ paṇḍapātena paṭimānenti.

1. Mudugatavātā (Syā) 2. Upari haritvā (Syā)
3. Suvaṇṇarasapiñjarāni (Sī, Syā) 4. Alaṅkarontiyo (Ka)

သပ္ပိံ ဒေထ၊ ဣဓ သက္ခရံ ဒေထာ”တိ ဝေါသာသမာနော ဝိစရတိ။ အယံ တာဝ ကမ္မန္တေ ပဝတ္တိ။

ဝိဟာရေ ပန ယတ္ထ ယတ္ထ ဗုဒ္ဓါ ဝသန္တိ၊ တတ္ထ တတ္ထ နေသံ ဒေဝသိကံ ပဉ္စ ကိစ္စာနိ ဘဝန္တိ။ သေယျထိဒံ? ပုရေဘတ္တကိစ္စံ ပစ္ဆာဘတ္တကိစ္စံ ပုရိမယာမကိစ္စံ မဇ္ဈိမယာမကိစ္စံ ပစ္ဆိမယာမကိစ္စန္တိ။

တတြိဒံ ပုရေဘတ္တကိစ္စံ—ဘဂဝါ ဟိ ပါတောဝ ဥဋ္ဌာယ ဥပဋ္ဌာကာနုဂ္ဂဟတ္ထံ သရီရဖာသုကတ္ထဉ္စ မုခဓောဝနာဒိပရိကမ္မံ ကတွာ ယာဝ ဘိက္ခာစာရဝေလာ၊ တာဝ ဝိဝိတ္တာသနေ ဝီတိနာမေတွာ ဘိက္ခာစာရဝေလာယ နိဝါသေတွာ ကာယဗန္ဓနံ ဗန္ဓိတွာ စီဝရံ ပါရုပိတွာ ပတ္တမာဒါယ ကဒါစိ ဧကကော, ကဒါစိ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော ဂါမံ ဝါ နိဂမံ ဝါ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသတိ ကဒါစိ ပကတိယာ, ကဒါစိ အနေကေဟိ ပါဋိဟာရိယေဟိ ဝတ္တမာနေဟိ။ သေယျထိဒံ? ပိဏ္ဍာယ ပဝိသတော လောကနာထဿ ပုရတော ပုရတော ဂန္တွာ မုဒုဂတိယော ဝါတာ[၁] ပထဝိံ သောဓေန္တိ၊ ဝလာဟကာ ဥဒကဖုသိတာနိ မုဉ္စန္တာ မဂ္ဂေ ရေဏုံ ဝူပသမေတွာ ဥပရိ ဝိတာနံ ဟုတွာ တိဋ္ဌန္တိ၊ အပရေ ဝါတာ ပုပ္ဖာနိ ဥပဟရိတွာ[၂] မဂ္ဂေ ဩကိရန္တိ။ ဥန္နတာ ဘူမိပ္ပဒေသာ ဩနမန္တိ၊ ဩနတာ ဥန္နမန္တိ။ ပါဒနိက္ခေပသမယေ သမာဝ ဘူမိ ဟောတိ၊ သုခသမ္ဖဿာနိ ပဒုမပုပ္ဖာနိ ဝါ ပါဒေ သမ္ပဋိစ္ဆန္တိ။ ဣန္ဒခီလဿ အန္တော ဌပိတမတ္တေ ဒက္ခိဏပါဒေ သရီရာ ဆဗ္ဗဏ္ဏရသ္မိယော နိက္ခမိတွာ သုဝဏ္ဏရသသိဉ္စနာနိ[၃] ဝိယ စိတြပဋပရိက္ခိတ္တာနိ ဝိယ စ ပါသာဒကူဋာဂါရာဒီနိ ကရောန္တိယော[၄] ဣတော စိတော စ ဝိဓာဝန္တိ။ ဟတ္ထိအဿဝိဟင်္ဂါဒယော သကသကဋ္ဌာနေသု ဌိတာယေဝ မဓုရေနာကာရေန သဒ္ဒံ ကရောန္တိ၊ တထာ ဘေရိဝီဏာဒီနိ တူရိယာနိ မနုဿာနဉ္စ ကာယူပဂါနိ အာဘရဏာနိ။ တေန သညာဏေန မနုဿာ ဇာနန္တိ “အဇ္ဇ ဘဂဝါ ဣဓ ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌော”တိ။ တေ သုနိဝတ္ထာ သုပါရုတာ ဂန္ဓပုပ္ဖာဒီနိ အာဒါယ ဃရာ နိက္ခမိတွာ အန္တရဝီထိံ ပဋိပဇ္ဇိတွာ ဘဂဝန္တံ ဂန္ဓပုပ္ဖာဒီဟိ သက္ကစ္စံ ပူဇေတွာ ဝန္ဒိတွာ “အမှာကံ ဘန္တေ ဒသ ဘိက္ခူ၊ အမှာကံ ဝီသတိ၊ အမှာကံ ဘိက္ခုသတံ ဒေထာ”တိ ယာစိတွာ ဘဂဝတောပိ ပတ္တံ ဂဟေတွာ အာသနံ ပညာပေတွာ သက္ကစ္စံ ပိဏ္ဍပါတေန ပဋိမာနေန္တိ။

၁-မုဒုဂတဝါတာ (သျာ) ၂-ဥပရိ ဟရိတွာ (သျာ)
၃-သုဝဏ္ဏရသပိဉ္ဇရာနိ (သီ၊ သျာ) ၄-အလင်္ကရောန္တိယော (က)

Bhagavā katabhattakicco tesaṁ santānāni oloketvā tathā dhammaṁ deseti, yathā keci saraṇagamane patiṭṭhahanti, keci pañcasu sīlesu, keci sotāpattisakadāgāmi-anāgāmiphalānaṁ aññatarasmiṁ, keci pabbajitvā aggaphale arahatteti. Evaṁ mahājanaṁ anuggahetvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ gacchati. Tattha gandhamaṇḍalamāḷe paññattavarabuddhāsane nisīdati bhikkhūnaṁ bhattakiccapariyosānaṁ āgamayamāno. Tato bhikkhūnaṁ bhattakiccapariyosāne upaṭṭhāko Bhagavato nivedeti. Atha Bhagavā Gandhakuṭiṁ pavisati. Idaṁ tāva **purebhattakiccaṁ.**

Atha Bhagavā evaṁ katapurebhattakicco Gandhakuṭiyā upaṭṭhāne nisīditvā pāde pakkhāletvā pādapīṭhe ṭhatvā bhikkhusaṁghaṁ ovadati "bhikkhave appamādena sampādetha, dullabho Buddhuppādo lokasmiṁ, dullabho manussattapaṭilābho, dullabhā saddhāsampatti[1], dullabhā pabbajjā, dullabhaṁ saddhammassavanan"ti. Tattha keci Bhagavantaṁ kammaṭṭhānaṁ pucchanti. Bhagavā tesaṁ cariyānurūpaṁ kammaṭṭhānaṁ deti. Tato sabbepi Bhagavantaṁ vanditvā attano attano rattiṭṭhānadivāṭṭhānāni gacchanti, keci araññaṁ, keci rukkhamūlaṁ, keci pabbatādīnaṁ aññataraṁ, keci Cātumahārājikabhavanaṁ -pa- keci Vasavattibavananti. Tato Bhagavā Gandhakuṭiṁ pavisitvā sace ākaṅkhati, dakkhiṇena passena sato sampajāno muhuttaṁ sīhaseyaṁ kappeti. Atha samassāsitakāyo uṭṭhahitvā dutiyabhāge lokaṁ voloketi. Tatiyabhāge yaṁ gāmaṁ vā nigamaṁ vā upanissāya viharati, tattha mahājano purebhattaṁ dānaṁ datvā pacchābhattaṁ sunivattho supāruto gandhapupphādīni ādāya vihāre sannipatati. Tato Bhagavā sampattaparisāya anurūpena pāṭihāriyena gantvā dhammasabhāyaṁ paññattavarabuddhāsane nisajja dhammaṁ deseti kālayuttaṁ samayayuttaṁ. Atha kālaṁ viditvā parisaṁ uyyojeti, manussā Bhagavantaṁ vanditvā pakkamanti. Idaṁ **pacchābhattakiccaṁ.**

So evaṁ niṭṭhitapacchābhattakicco sace gattāni osiñcitukāmo hoti, Buddhāsanā vuṭṭhāya nhānakoṭṭhakaṁ pavisitvā upaṭṭhākena paṭiyādita-udakena gattāni ñatuṁ gāhāpeti. Upaṭṭhākopi Buddhāsanaṁ ānetvā papphoṭetvā Gandhakuṭipariveṇe paññāpeti. Bhagavā surattadupaṭṭaṁ[2] nivāsetvā kāyabandhanaṁ bandhitvā uttarāsaṅgaṁ katvā tattha āgantvā

1. Saddhāsampadā (Ka), sampatti (Dī-Ṭṭha 1. 47 piṭṭhe) 2. Rattadupaṭṭaṁ (Sī, Syā)

ဘဂဝါ ကတဘတ္တကိစ္စော တေသံ သန္တာနာနိ ဩလောကေတွာ တထာ ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ ယထာ ကေစိ သရဏဂမနေ ပတိဋ္ဌဟန္တိ၊ ကေစိ ပဉ္စသု သီလေသု၊ ကေစိ သောတာပတ္တိသကဒါဂါမိအနာဂါမိဖလာနံ အညတရသ္မိံ၊ ကေစိ ပဗ္ဗဇိတွာ အဂ္ဂဖလေ အရဟတ္တေတိ။ ဧဝံ မဟာဇနံ အနုဂ္ဂဟေတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ဝိဟာရံ ဂစ္ဆတိ။ တတ္ထ ဂန္ဓမဏ္ဍလမာဠေ ပညတ္တဝရဗုဒ္ဓါသနေ နိသီဒတိ ဘိက္ခူနံ ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာနံ အာဂမယမာနော။ တတော ဘိက္ခူနံ ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာနေ ဥပဋ္ဌာကော ဘဂဝတော နိဝေဒေတိ။ အထ ဘဂဝါ ဂန္ဓကုဋိံ ပဝိသတိ။ ဣဒံ တာဝ **ပုရေဘတ္တကိစ္စံ**။

အထ ဘဂဝါ ဧဝံ ကတပုရေဘတ္တကိစ္စော ဂန္ဓကုဋိယာ ဥပဋ္ဌာနေ နိသီဒိတွာ ပါဒေ ပက္ခာလေတွာ ပါဒပီဌေ ဌတွာ ဘိက္ခုသံဃံ ဩဝဒတိ "ဘိက္ခဝေ အပ္ပမာဒေန သမ္ပာဒေထ၊ ဒုလ္လဘော ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေါ လောကသ္မိံ၊ ဒုလ္လဘော မနုဿတ္တပဋိလာဘော၊ ဒုလ္လဘာ သဒ္ဓါသမ္ပတ္တိ[1]၊ ဒုလ္လဘာ ပဗ္ဗဇ္ဇာ၊ ဒုလ္လဘံ သဒ္ဓမ္မဿဝန"န္တိ။ တတ္ထ ကေစိ ဘဂဝန္တံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ပုစ္ဆန္တိ။ ဘဂဝါ တေသံ စရိယာနုရူပံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဒေတိ။ တတော သဗ္ဗေပိ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ အတ္တနော အတ္တနော ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနာနိ ဂစ္ဆန္တိ၊ ကေစိ အရညံ၊ ကေစိ ရုက္ခမူလံ၊ ကေစိ ပဗ္ဗတာဒီနံ အညတရံ၊ ကေစိ စာတုမဟာရာဇိကဘဝနံ။ပ။ ကေစိ ဝသဝတ္တိဘဝနန္တိ။ တတော ဘဂဝါ ဂန္ဓကုဋိံ ပဝိသိတွာ သစေ အာကင်္ခတိ၊ ဒက္ခိဏေန ပဿေန သတော သမ္ပဇာနော မုဟုတ္တံ သီဟသေယျံ ကပ္ပေတိ။ အထ သမဿာသိတကာယော ဥဋ္ဌဟိတွာ ဒုတိယဘာဂေ လောကံ ဝေါလောကေတိ။ တတိယဘာဂေ ယံ ဂါမံ ဝါ နိဂမံ ဝါ ဥပနိဿာယ ဝိဟရတိ၊ တတ္ထ မဟာဇနော ပုရေဘတ္တံ ဒါနံ ဒတွာ ပစ္ဆာဘတ္တံ သုနိဝတ္ထော သုပါရုတော ဂန္ဓပုပ္ဖာဒီနိ အာဒါယ ဝိဟာရေ သန္နိပတတိ။ တတော ဘဂဝါ သမ္ပတ္တပရိသာယ အနုရူပေန ပါဋိဟာရိယေန ဂန္တွာ ဓမ္မသဘာယံ ပညတ္တဝရဗုဒ္ဓါသနေ နိသဇ္ဇ ဓမ္မံ ဒေသေတိ ကာလယုတ္တံ သမယယုတ္တံ။ အထ ကာလံ ဝိဒိတွာ ပရိသံ ဥယျောဇေတိ၊ မနုဿာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ ပက္ကမန္တိ။ ဣဒံ **ပစ္ဆာဘတ္တကိစ္စံ**။

သော ဧဝံ နိဋ္ဌိတပစ္ဆာဘတ္တကိစ္စော သစေ ဂတ္တာနိ ဩသိဉ္စိတုကာမော ဟောတိ၊ ဗုဒ္ဓါသနာ ဝုဋ္ဌာယ နှာနကောဋ္ဌကံ ပဝိသိတွာ ဥပဋ္ဌာကေန ပဋိယာဒိတဥဒကေန ဂတ္တာနိ ဥတုံ ဂါဟာပေတိ။ ဥပဋ္ဌာကောပိ ဗုဒ္ဓါသနံ အာနေတွာ ပပ္ဖောဋေတွာ ဂန္ဓကုဋိပရိဝေဏေ ပညာပေတိ။ ဘဂဝါ သုရတ္တဒုပဋ္ဋံ[2] နိဝါသေတွာ ကာယဗန္ဓနံ ဗန္ဓိတွာ ဥတ္တရာသင်္ဂံ ကတွာ တတ္ထ အာဂန္တွာ

၁-သဒ္ဓါသမ္ပဒါ (က)၊ သမ္ပတ္တိ (ဒီ-ဋ္ဌ ၁-၄၇-ပိဋ္ဌေ) ၂-ရတ္တဒုပဋ္ဋံ (သီ၊ သျာ)

nisīdati ekakova muhuttaṁ paṭisallīno. Atha bhikkhū tato tato āgamma Bhagavato upaṭṭhānaṁ gacchanti. Tattha ekacce pañhaṁ pucchanti, ekacce kammaṭṭhānaṁ, ekacce dhammassavanaṁ yācanti. Bhagavā tesaṁ adhippāyaṁ sampādento purimayāmaṁ vītināmeti. Idaṁ **purimayāmakiccaṁ.**

Purimayāmakiccapariyosāne pana bhikkhūsu Bhagavantaṁ vanditvā pakkamantesu sakaladasasahassilokadhātudevatāyo okāsaṁ labhamānā Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā pañhaṁ pucchanti yathābhisaṅkhataṁ antamaso caturakkharampi. Bhagavā tāsaṁ tāsaṁ devatānaṁ pañhaṁ vissajjento majjhimayāmaṁ vītināmeti. Idaṁ **majjhimayāmakiccaṁ.**

Pacchimayāmaṁ pana tayo koṭṭhāse katvā purebhattato paṭṭhāya nisajjāpīḷitassa sarīrassa kilāsubhāvamocanatthaṁ ekaṁ koṭṭhāsaṁ caṅkamena vītināmeti. Dutiyakoṭṭhāse Gandhakuṭiṁ pavisitvā dakkhiṇena passena sato sampajāno sīhaseyyaṁ kappeti. Tatiyakoṭṭhāse paccuṭṭhāya nisīditvā purimabuddhānaṁ santike dānasīlādivasena katādhikārapuggaladassanatthaṁ Buddhacakkhunā lokaṁ oloketi. Idaṁ **pacchimayāmakiccaṁ.**

Tadāpi evaṁ olokento Kasibhāradvājaṁ brāhmaṇaṁ arahattassa upanissayasampannaṁ disvā "tattha mayi gate kathā pavattissati, kathāvasāne dhammadesanaṁ suttvā eso brāhmaṇo saputtadāro tīsu saraṇesu patiṭṭhaya asītikoṭidhanaṁ mama sāsane vippakiritvā aparabhāge nikkhamma pabbajitvā arahattaṁ pāpuṇissatī"ti ñatvā tattha gantvā kathaṁ samuṭṭhāpetvā dhammaṁ desesi. Etamatthaṁ dassetuṁ **atha kho Bhagavā**ti-ādi vuttaṁ.

Tattha **pubbaṇhasamayan**ti bhummatthe upayogavacanaṁ, pubbaṇhasamayeti attho. **Nivāsetvā**ti paridahitvā. Vihāracīvaraparivattanavasenetaṁ vuttaṁ. **Pattacīvaramādāyā**ti pattaṁ hatthehi, cīvaraṁ kāyena ādiyitvā, sampaṭicchitvā dhāretvāti attho. Bhagavato kira piṇḍāya pavisitukāmassa bhamaro viya vikasitapadumadvayamajjhaṁ, indanīlamaṇivaṇṇaselamayapatto hatthadvayamajjhaṁ āgacchati. Taṁ evamāgataṁ pattaṁ hatthehi sampaṭicchitvā cīvarañca parimaṇḍalaṁ pārutaṁ kāyena dhāretvāti vuttaṁ hoti.

နိသီဒတိ ဧကကောဝ မုဟုတ္တံ ပဋိသလ္လီနော။ အထ ဘိက္ခူ တတော တတော အာဂမ္မ ဘဂဝတော ဥပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆန္တိ။ တတ္ထ ဧကစ္စေ ပဉှံ ပုစ္ဆန္တိ၊ ဧကစ္စေ ကမ္မဋ္ဌာနံ၊ ဧကစ္စေ ဓမ္မဿဝနံ ယာစန္တိ။ ဘဂဝါ တေသံ အဓိပ္ပါယံ သမ္ပာဒေန္တော ပုရိမယာမံ ဝီတိနာမေတိ။ ဣဒံ **ပုရိမယာမကိစ္စံ**။

ပုရိမယာမကိစ္စပရိယောသာနေ ပန ဘိက္ခူသု ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ ပက္ကမန္တေသု သကလဒသသဟဿိလောကဓာတုဒေဝတာယော ဩကာသံ လဘမာနာ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဉှံ ပုစ္ဆန္တိ ယထာဘိသင်္ခတံ အန္တမသော စတုရက္ခရမ္ပိ။ ဘဂဝါ တာသံ တာသံ ဒေဝတာနံ ပဉှံ ဝိဿဇ္ဇေန္တော မဇ္ဈိမယာမံ ဝီတိနာမေတိ။ ဣဒံ **မဇ္ဈိမယာမကိစ္စံ**။

ပစ္ဆိမယာမံ ပန တယော ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ ပုရေဘတ္တတော ပဋ္ဌာယ နိသဇ္ဇာပီဠိတဿ သရီရဿ ကိလာသုဘာဝမောစနတ္ထံ ဧကံ ကောဋ္ဌာသံ စင်္ကမေန ဝီတိနာမေတိ။ ဒုတိယကောဋ္ဌာသေ ဂန္ဓကုဋိံ ပဝိသိတွာ ဒက္ခိဏေန ပဿေန သတော သမ္ပဇာနော သီဟသေယျံ ကပ္ပေတိ။ တတိယကောဋ္ဌာသေ ပစ္စုဋ္ဌာယ နိသီဒိတွာ ပုရိမဗုဒ္ဓါနံ သန္တိကေ ဒါနသီလာဒိဝသေန ကတာဓိကာရပုဂ္ဂလဒဿနတ္ထံ ဗုဒ္ဓစက္ခုနာ လောကံ ဩလောကေတိ။ ဣဒံ **ပစ္ဆိမယာမကိစ္စံ**။

တဒါပိ ဧဝံ ဩလောကေန္တော ကသိဘာရဒွါဇံ ဗြာဟ္မဏံ အရဟတ္တဿ ဥပနိဿယသမ္ပန္နံ ဒိသွာ "တတ္ထ မယိ ဂတေ ကထာ ပဝတ္တိဿတိ၊ ကထာဝသာနေ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ဧသော ဗြာဟ္မဏော သပုတ္တဒါရော တီသု သရဏေသု ပတိဋ္ဌာယ အသီတိကောဋိဓနံ မမ သာသနေ ဝိပ္ပကိရိတွာ အပရဘာဂေ နိက္ခမ္မ ပဗ္ဗဇိတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိဿတီ"တိ ဉတွာ တတ္ထ ဂန္တွာ ကထံ သမုဋ္ဌာပေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ဧတမတ္ထံ ဒဿေတုံ **အထ ခေါ ဘဂဝါ**တိ-အာဒိ ဝုတ္တံ။

တတ္ထ **ပုဗ္ဗဏှသမယ**န္တိ ဘုမ္မတ္ထေ ဥပယောဂဝစနံ၊ ပုဗ္ဗဏှသမယေတိ အတ္ထော။ **နိဝါသေတွာ**တိ ပရိဒဟိတွာ။ ဝိဟာရစီဝရပရိဝတ္တနဝသေနေတံ ဝုတ္တံ။ **ပတ္တစီဝရမာဒါယာ**တိ ပတ္တံ ဟတ္ထေဟိ, စီဝရံ ကာယေန အာဒိယိတွာ၊ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ဓာရေတွာတိ အတ္ထော။ ဘဂဝတော ကိရ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသိတုကာမဿ ဘမရော ဝိယ ဝိကသိတပဒုမဒွယမဇ္ဈံ, ဣန္ဒနီလမဏိဝဏ္ဏသေလမယပတ္တော ဟတ္ထဒွယမဇ္ဈံ အာဂစ္ဆတိ။ တံ ဧဝမာဂတံ ပတ္တံ ဟတ္ထေဟိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ စီဝရဉ္စ ပရိမဏ္ဍလံ ပါရုတံ ကာယေန ဓာရေတွာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

Tenupasaṅkamīti yena maggena kammanto gantabbo, tena ekakova upasaṅkami. Kasmā pana naṁ bhikkhū nānubandhiṁ sūti? Yadā hi Bhagavā ekakova katthaci gantukāmo hoti, yāva bhikkhācāravelā[1] dvāraṁ pidahitvā Antogandhakuṭiyaṁ nisīdati. Bhikkhū tāya saññāya jānanti "ajja Bhagavā ekakova piṇḍāya caritukāmo, addhā kañci eva[2] vinetabbapuggalaṁ addassā"ti. Te attano pattacīvaraṁ gahetvā Gandhakuṭiṁ padakkhiṇaṁ katvā vanditvā bhikkhācāraṁ gacchanti. Tadā ca Bhagavā evamakāsi, tasmā bhikkhū nānubandhiṁsūti.

Parivesanā vattatīti tesaṁ suvaṇṇabhājanādīni gahetvā nisinnānaṁ pañcasatānaṁ kassakānaṁ parivisanā vippakatā hoti. **Ekamantaṁ aṭṭhāsī**ti yattha ṭhitaṁ brāhmaṇo passati, tathārūpe dassanūpacāre kathāsavanaphāsuke uccaṭṭhāne aṭṭhāsi. Ṭhatvā ca[3] rajatasuvaṇṇarasapiñjaraṁ candimasūriyānaṁ pabhaṁ atirocamānaṁ samantato sarīrappabhaṁ muñci, yāya ajjhotthaṭatthā brāhmaṇassa kammantasālābhittirukkhakasitamattikapiṇḍādayo suvaṇṇamayā viya ahesuṁ. Atha manussā bhuñjantā ca kasantā ca sabbakiccāni pahāya asīti-anubyañjanaparivāraṁ dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇapaṭimaṇḍitaṁ sarīraṁ byāmappabhāparikkhepavibhūsitaṁ bāhuyugalaṁ jaṅgamaṁ viya[4] padumasaraṁ, rasmijālasamujjalitatārāgaṇamiva gagaṇatalaṁ, vijjulatāvinaddhamiva ca kanakasikharaṁ[5] siriyā jalamānaṁ Sammāsambuddhaṁ ekamantaṁ ṭhitaṁ disvā hatthapāde dhovitvā añjaliṁ paggayha samparivāretvā aṭṭhaṁsu. Evaṁ tehi samparivāritaṁ addasā kho Kasibbāradvājo brāhmaṇo Bhagavantaṁ piṇḍāya ṭhitaṁ, disvāna Bhagavantaṁ etadavoca **ahaṁ kho samaṇa kasāmi ca vapāmi cāti**.

Kasmā panāyaṁ evamāha, kiṁ samantapāsādike pasādanīye uttamadamathasamathamanuppattepi Tathāgate appasādena, udāhu aḍḍhatiyānaṁ janasahassānaṁ pāyāsaṁ paṭiyādetvāpi kaṭacchubhikkhāya maccherenāti? Ubhayathāpi no, Bhagavato panassa dassanena atittaṁ nikkhittakammantaṁ janaṁ disvā "kammabhaṅgaṁ me kātuṁ āgato"ti anattamanatā ahosi,

---

1. Bhikkhācāravelāya (Syā)
2. Ekaṁ (Syā)
3. Gantvā (Syā)
4. Sassīrikataradassanaṁ jaṅgamamiva (Sī)
5. Kanakagirisikharaṁ (Sī), pavarakanakasikharaṁ (Syā)

တေနုပသင်္ကမီတိ ယေန မဂ္ဂေန ကမ္မန္တော ဂန္တဗ္ဗော၊ တေန ဧကကောဝ ဥပသင်္ကမိ။ ကသ္မာ ပန နံ ဘိက္ခူ နာနုဗန္ဓိံသူတိ? ယဒါ ဟိ ဘဂဝါ ဧကကောဝ ကတ္ထစိ ဂန္တုကာမော ဟောတိ၊ ယာဝ ဘိက္ခာစာရဝေလာ[၁] ဒွါရံ ပိဒဟိတွာ အန္တောဂန္ဓကုဋိယံ နိသီဒတိ။ ဘိက္ခူ တာယ သညာယ ဇာနန္တိ "အဇ္ဇ ဘဂဝါ ဧကကောဝ ပိဏ္ဍာယ စရိတုကာမော၊ အဒ္ဓါ ကဉ္စိ ဧဝ[၂] ဝိနေတဗ္ဗပုဂ္ဂလံ အဒ္ဒသာ"တိ။ တေ အတ္တနော ပတ္တစီဝရံ ဂဟေတွာ ဂန္ဓကုဋိံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ဝန္ဒိတွာ ဘိက္ခာစာရံ ဂစ္ဆန္တိ။ တဒါ စ ဘဂဝါ ဧဝမကာသိ၊ တသ္မာ ဘိက္ခူ နာနုဗန္ဓိံသူတိ။

ပရိဝေသနာ ဝတ္တတီတိ တေသံ သုဝဏ္ဏဘာဇနာဒီနိ ဂဟေတွာ နိသိန္နာနံ ပဉ္စသတာနံ ကဿကာနံ ပရိဝိသနာ ဝိပ္ပကတာ ဟောတိ။ **ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသီ**တိ ယတ္ထ ဌိတံ ဗြာဟ္မဏော ပဿတိ၊ တထာရူပေ ဒဿနူပစာရေ ကထာသဝနဖာသုကေ ဥစ္စဋ္ဌာနေ အဋ္ဌာသိ။ ဌတွာ စ[၃] ရဇတသုဝဏ္ဏရသပိဉ္ဇရံ စန္ဒိမသူရိယာနံ ပဘံ အတိရောစမာနံ သမန္တတော သရီရပ္ပဘံ မုဉ္စိ၊ ယာယ အဇ္ဈောတ္ထဋတ္ထာ ဗြာဟ္မဏဿ ကမ္မန္တသာလာဘိတ္တိရုက္ခကသိတမတ္တိကပိဏ္ဍာဒယော သုဝဏ္ဏမယာ ဝိယ အဟေသုံ။ အထ မနုဿာ ဘုဉ္ဇန္တာ စ ကသန္တာ စ သဗ္ဗကိစ္စာနိ ပဟာယ အသီတိအနုဗျဉ္ဇနပရိဝါရံ ဒွတ္တိံသမဟာပုရိသလက္ခဏပဋိမဏ္ဍိတံ သရီရံ ဗျာမပ္ပဘာပရိက္ခေပဝိဘူသိတံ ဗာဟုယုဂလံ ဇင်္ဂမံ ဝိယ[၄] ပဒုမသရံ, ရသ္မိဇာလသမုဇ္ဇလိတတာရာဂဏမိဝ ဂဂဏတလံ, ဝိဇ္ဇုလတာဝိနဒ္ဓမိဝ စ ကနကသိခရံ[၅] သိရိယာ ဇလမာနံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ ဧကမန္တံ ဌိတံ ဒိသွာ ဟတ္ထပါဒေ ဓောဝိတွာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ သမ္ပရိဝါရေတွာ အဋ္ဌံသု။ ဧဝံ တေဟိ သမ္ပရိဝါရိတံ အဒ္ဒသာ ခေါ ကသိဘာရဒွါဇော ဗြာဟ္မဏော ဘဂဝန္တံ ပိဏ္ဍာယ ဌိတံ၊ ဒိသွာန ဘဂဝန္တံ ဧတဒဝေါစ **အဟံ ခေါ သမဏ ကသာမိ စ ဝပါမိ စာ**တိ။

ကသ္မာ ပနာယံ ဧဝမာဟ၊ ကိံ သမန္တပါသာဒိကေ ပသာဒနီယေ ဥတ္တမဒမထသမထမနုပ္ပတ္တေပိ တထာဂတေ အပ္ပသာဒေန၊ ဥဒါဟု အဍ္ဎတိယာနံ ဇနသဟဿာနံ ပါယာသံ ပဋိယာဒေတွာပိ ကဋစ္ဆုဘိက္ခာယ မစ္ဆေရေနာတိ? ဥဘယထာပိ နော၊ ဘဂဝတော ပနဿ ဒဿနေန အတိတ္တံ နိက္ခိတ္တကမ္မန္တံ ဇနံ ဒိသွာ "ကမ္မဘင်္ဂံ မေ ကာတုံ အာဂတော"တိ အနတ္တမနတာ အဟောသိ၊

၁-ဘိက္ခာစာရဝေလာယ (သျာ)
၂-ဧကံ (သျာ)
၃-ဂန္တွာ (သျာ)
၄-သဿီရိကတရဒဿနံ ဇင်္ဂမမိဝ (သီ)
၅-ကနကဂိရိသိခရံ (သီ)၊ ပဝရကနကသိခရံ (သျာ)

tasmā evamāha. Bhagavato ca lakkhaṇasampattiṁ disvā "sacāyaṁ kammante appayojayissa, sakalajambudīpe manussānaṁ sīse cūḷāmaṇi viya abhavissa, ko nāmassa attho na sampajjissati, evamevaṁ alasatāya kammante appayojetvā vappamaṅgalādīsu piṇḍāya caratī"tipissa anattamanatā ahosi. Tenāha "ahaṁ kho samaṇa kasāmi ca vapāmi ca, kasitvā ca vapitvā ca bhuñjāmī"ti.

Ayaṁ kirassa adhippāyo—mayhampi tāva kammantā na byāpajjanti, na camhi yathā tvaṁ evaṁ lakkhaṇasampanno, tvampi kasitvā ca vapitvā ca bhuñjassu, ko te attho na sampajjeyya evaṁ lakkhaṇasampannassāti. Apicāyaṁ assosi "Sakyarājakule kira kumāro uppanno, so cakkavattirajjaṁ pahāya pabbajito"ti. Tasmā idāni "ayaṁ so"ti ñatvā "Cakkavattirajjaṁ pahāya kilantosī"ti upārambhaṁ āropento evamāha. Apica tikkhapañño esa brāhmaṇo, na Bhagavantaṁ apasādento bhaṇati, Bhagavato pana rūpasampattiṁ disvā puññasampattiṁ sambhāvayamāno kathāpavattanatthampi evamāha. Atha Bhagavā veneyyavasena sadevake loke aggakassakavappakabhāvaṁ attano dassento **ahampi kho brāhmaṇā**ti-ādimāha.

Atha brāhmaṇo cintesi—"ayaṁ samaṇo 'ahampi kasāmi ca vapāmi cā'ti bhaṇati, na cassa oḷārikāni yuganaṅgalādīni kasibhaṇḍāni passāmi, kiṁ nu kho musā bhaṇatī"ti Bhagavantaṁ pādatalato paṭṭhāya yāva kesaggā[1] olokayamāno aṅgavijjāya katādhikārattā dvattiṁsavaralakkhaṇasampattimassa ñatvā "aṭṭhānametaṁ, yaṁ evarūpo musā bhaṇeyyā"ti sañjātabahumāno Bhagavati samaṇavādaṁ pahāya gottena Bhagavantaṁ samudācaramāno **na kho pana mayaṁ passāma bhoto Gotamassā**ti-ādimāha. Bhagavā pana yasmā pubbadhammasabhāgatāya kathanaṁ nāma Buddhānaṁ ānubhāvo, tasmā Buddhānubhāvaṁ dīpento **saddhā bījan**ti-ādimāha.

Kā panettha pubbadhammasabhāgatā, nanu brāhmaṇena Bhagavā naṅgalādikasisambhārasamāyogaṁ puṭṭho apucchitassa[2] bījassa sabhāgatāya āha "saddhā bījan"ti, evañca sati kathāpi ananusandhikā hoti. Na hi Buddhānaṁ

1. Kesantā (Syā) 2. Atha ca pana apucchitassa (Sī)

တသ္မာ ဧဝမာဟ။ ဘဂဝတော စ လက္ခဏသမ္ပတ္တိံ ဒိသွာ "သစာယံ ကမ္မန္တေ အပ္ပယောဇယိဿ၊ သကလဇမ္ဗုဒီပေ မနုဿာနံ သီသေ စူဠာမဏိ ဝိယ အဘဝိဿ၊ ကော နာမဿ အတ္ထော န သမ္ပဇ္ဇိဿတိ၊ ဧဝမေဝံ အလသတာယ ကမ္မန္တေ အပ္ပယောဇေတွာ ဝပ္ပမင်္ဂလာဒီသု ပိဏ္ဍာယ စရတီ"တိပိဿ အနတ္တမနတာ အဟောသိ။ တေနာဟ "အဟံ ခေါ သမဏ ကသာမိ စ ဝပါမိ စ၊ ကသိတွာ စ ဝပိတွာ စ ဘုဉ္ဇာမီ"တိ။

အယံ ကိရဿ အဓိပ္ပါယော—မယှမ္ပိ တာဝ ကမ္မန္တာ န ဗျာပဇ္ဇန္တိ၊ န စမှိ ယထာ တွံ ဧဝံ လက္ခဏသမ္ပန္နော၊ တွမ္ပိ ကသိတွာ စ ဝပိတွာ စ ဘုဉ္ဇဿု၊ ကော တေ အတ္ထော န သမ္ပဇ္ဇေယျ ဧဝံ လက္ခဏသမ္ပန္နဿာတိ။ အပိစာယံ အဿောသိ "သကျရာဇကုလေ ကိရ ကုမာရော ဥပ္ပန္နော၊ သော စက္ကဝတ္တိရဇ္ဇံ ပဟာယ ပဗ္ဗဇိတော"တိ။ တသ္မာ ဣဒါနိ "အယံ သော"တိ ဉတွာ "စက္ကဝတ္တိရဇ္ဇံ ပဟာယ ကိလန္တောသီ"တိ ဥပါရမ္ဘံ အာရောပေန္တော ဧဝမာဟ။ အပိစ တိက္ခပညော ဧသ ဗြာဟ္မဏော၊ န ဘဂဝန္တံ အပသာဒေန္တော ဘဏတိ၊ ဘဂဝတော ပန ရူပသမ္ပတ္တိံ ဒိသွာ ပုညသမ္ပတ္တိံ သမ္ဘာဝယမာနော ကထာပဝတ္တနတ္ထမ္ပိ ဧဝမာဟ။ အထ ဘဂဝါ ဝေနေယျဝသေန သဒေဝကေ လောကေ အဂ္ဂကဿကဝပ္ပကဘာဝံ အတ္တနော ဒဿေန္တော **အဟမ္ပိ ခေါ ဗြာဟ္မဏာတိ**-အာဒိမာဟ။

အထ ဗြာဟ္မဏော စိန္တေသိ—"အယံ သမဏော 'အဟမ္ပိ ကသာမိ စ ဝပါမိ စာ'တိ ဘဏတိ၊ န စဿ ဩဠာရိကာနိ ယုဂနင်္ဂလာဒီနိ ကသိဘဏ္ဍာနိ ပဿာမိ၊ ကိံ နု ခေါ မုသာ ဘဏတီ"တိ ဘဂဝန္တံ ပါဒတလတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ကေသဂ္ဂါ[1] ဩလောကယမာနော အင်္ဂဝိဇ္ဇာယ ကတာဓိကာရတ္တာ ဒွတ္တိံသဝရလက္ခဏသမ္ပတ္တိမဿ ဉတွာ "အဋ္ဌာနမေတံ၊ ယံ ဧဝရူပေါ မုသာ ဘဏေယျာ"တိ သဉ္ဇာတဗဟုမာနော ဘဂဝတိ သမဏဝါဒံ ပဟာယ ဂေါတ္တေန ဘဂဝန္တံ သမုဒါစရမာနော **န ခေါ ပန မယံ ပဿာမ ဘောတော ဂေါတမဿာတိ**-အာဒိမာဟ။ ဘဂဝါ ပန ယသ္မာ ပုဗ္ဗဓမ္မသဘာဂတာယ ကထနံ နာမ ဗုဒ္ဓါနံ အာနုဘာဝေါ၊ တသ္မာ ဗုဒ္ဓါနုဘာဝံ ဒီပေန္တော **သဒ္ဓါ ဗီဇ**န္တိအာဒိမာဟ။

ကာ ပနေတ္ထ ပုဗ္ဗဓမ္မသဘာဂတာ၊ နနု ဗြာဟ္မဏေန ဘဂဝါ နင်္ဂလာဒိကသိသမ္ဘာရသမာယောဂံ ပုဋ္ဌော အပုစ္ဆိတဿ[2] ဗီဇဿ သဘာဂတာယ အာဟ "သဒ္ဓါ ဗီဇ"န္တိ၊ ဧဝဉ္စ သတိ ကထာပိ အနနုသန္ဓိကာ ဟောတိ။ န ဟိ ဗုဒ္ဓါနံ

၁-ကေသန္တာ (သျာ) ၂-အထ စ ပန အပုစ္ဆိတဿ (သီ)

ananusandhikakathā nāma atthi, napi pubbadhammassa asabhāgatāya kathenti[1]. Evaṁ panettha anusandhi veditabbā—brāhmaṇena hi Bhagavā yuganaṅgalādikasisambhāravasena kasiṁ pucchito, so tassa anukampāya "idaṁ apucchitan"ti aparihāpetvā samulaṁ sa-upakāraṁ sasambhāraṁ saphalaṁ kasiṁ paññāpetuṁ mūlato paṭṭhāya dassento "saddhā bījan"ti-ādimāha. Tattha bījaṁ kasiyā mūlaṁ tasmiṁ sati kattabbato, asati akattabbato, tappamāṇena ca kattabbato. Bīje hi sati kasiṁ karonti, na asati. Bījappamāṇena ca kusalā kassakā khettaṁ kasanti, na ūnaṁ "mā no sassaṁ parihāyī"ti, na adhikaṁ "mā no mogho vāyāmo ahosī"ti. Yasmā ca bījameva mūlaṁ, tasmā Bhagavā mūlato paṭṭhāya kasisambhāraṁ dassento tassa brāhmaṇassa kasiyā pubbadhammassa bījassa sabhāgatāya attano kasiyā pubbadhammaṁ dassento āha "saddhā bījan"ti. Evamettha pubbadhammasabhāgatāpi veditabbā.

Pucchitaṁyeva vatvā apucchitaṁ pacchā kiṁ na vuttanti ce? Tassa upakārabhāvato ca dhammasambandhasamatthabhāvato ca. Ayaṁ hi brāhmaṇo paññavā, micchādiṭṭhikule[2] pana jātattā saddhārahito, saddhārahito ca paññavā paresaṁ saddhāya attano avisaye apaṭipajjamāno visesaṁ nādhigacchati, kilesakālussiyaparāmaṭṭhāpi[3] cassa dubbalā saddhā balavatiyā paññāya sahasā vattamānā atthasiddhiṁ na karoti hatthinā saddhiṁ ekadhure yutto goṇo viya. Itissa saddhā upakārikāti taṁ brāhmaṇaṁ saddhāya patiṭṭhāpentena pacchāpi vattabbo ayamatto desanākusalatāya pubbe vutto. Bījassa ca upakārikā vuṭṭhi, sā tadanantaraṁyeva vuccamānā samatthā hoti. Evaṁ dhammasambandhasamatthabhāvato pacchāpi vattabbo ayamattho, añño ca evarūpo īsāyottādi pubbe vuttoti veditabbo.

Tattha sampasādalakkhaṇā saddhā, okappanalakkhaṇā vā. **Bījan**ti pañcavidhaṁ bījaṁ mūlabījaṁ khandhabījaṁ phalubījaṁ aggabījaṁ bījabījameva pañcamanti. Taṁ sabbampi viruhaṇaṭṭhena bījanteva[4] saṅkhaṁ gacchati.

---

1. Kathentīti (?)
2. Aññataramicchādiṭṭhikule (Syā)
3. Kilesakāḷussiyāpagatamattā sampasādamattalakkhaṇāpi (Syā)
4. Bījabījantveva (Sya)

အနနုသန္ဓိကကထာ နာမ အတ္ထိ၊ နပိ ပုဗ္ဗဓမ္မဿ အသဘာဂတာယ ကထေန္တိ[၁]။ ဧဝံ ပနေတ္ထ အနုသန္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗာ—ဗြာဟ္မဏေန ဟိ ဘဂဝါ ယုဂနင်္ဂလာဒိကသိသမ္ဘာရဝသေန ကသိံ ပုစ္ဆိတော၊ သော တဿ အနုကမ္ပာယ “ဣဒံ အပုစ္ဆိတ”န္တိ အပရိဟာပေတွာ သမူလံ သဥပကာရံ သသမ္ဘာရံ သဖလံ ကသိံ ပညာပေတုံ မူလတော ပဋ္ဌာယ ဒဿေန္တော “သဒ္ဓါ ဗီဇ”န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ ဗီဇံ ကသိယာ မူလံ တသ္မိံ သတိ ကတ္တဗ္ဗတော, အသတိ အကတ္တဗ္ဗတော, တပ္ပမာဏေန စ ကတ္တဗ္ဗတော။ ဗီဇေ ဟိ သတိ ကသိံ ကရောန္တိ, န အသတိ။ ဗီဇပ္ပမာဏေန စ ကုသလာ ကဿကာ ခေတ္တံ ကသန္တိ၊ န ဦနံ “မာ နော သဿံ ပရိဟာယီ”တိ၊ န အဓိကံ “မာ နော မောဃော ဝါယာမော အဟောသီ”တိ။ ယသ္မာ စ ဗီဇမေဝ မူလံ၊ တသ္မာ ဘဂဝါ မူလတော ပဋ္ဌာယ ကသိသမ္ဘာရံ ဒဿေန္တော တဿ ဗြာဟ္မဏဿ ကသိယာ ပုဗ္ဗဓမ္မဿ ဗီဇဿ သဘာဂတာယ အတ္တနော ကသိယာ ပုဗ္ဗဓမ္မံ ဒဿေန္တော အာဟ “သဒ္ဓါ ဗီဇ”န္တိ။ ဧဝမေတ္ထ ပုဗ္ဗဓမ္မသဘာဂတာပိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ပုစ္ဆိတံယေဝ ဝတွာ အပုစ္ဆိတံ ပစ္ဆာ ကိံ န ဝုတ္တန္တိ စေ? တဿ ဥပကာရဘာဝတော စ ဓမ္မသမ္ဗန္ဓသမတ္ထဘာဝတော စ။ အယံ ဟိ ဗြာဟ္မဏော ပညဝါ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကုလေ[၂] ပန ဇာတတ္တာ သဒ္ဓါရဟိတော၊ သဒ္ဓါရဟိတော စ ပညဝါ ပရေသံ သဒ္ဓါယ အတ္တနော အဝိသယေ အပဋိပဇ္ဇမာနော ဝိသေသံ နာဓိဂစ္ဆတိ၊ ကိလေသကာလုဿိယပရာမဋ္ဌာပိ[၃] စဿ ဒုဗ္ဗလာ သဒ္ဓါ ဗလဝတိယာ ပညာယ သဟသာ ဝတ္တမာနာ အတ္ထသိဒ္ဓိံ န ကရောတိ ဟတ္ထိနာ သဒ္ဓိံ ဧကဓုရေ ယုတ္တော ဂေါဏော ဝိယ။ ဣတိဿ သဒ္ဓါ ဥပကာရိကာတိ တံ ဗြာဟ္မဏံ သဒ္ဓါယ ပတိဋ္ဌာပေန္တေန ပစ္ဆာပိ ဝတ္တဗ္ဗော အယမတ္ထော ဒေသနာကုသလတာယ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တော။ ဗီဇဿ စ ဥပကာရိကာ ဝုဋ္ဌိ၊ သာ တဒနန္တရံယေဝ ဝုစ္စမာနာ သမတ္ထာ ဟောတိ။ ဧဝံ ဓမ္မသမ္ဗန္ဓသမတ္ထဘာဝတော ပစ္ဆာပိ ဝတ္တဗ္ဗော အယမတ္ထော, အညော စ ဧဝရူပေါ ဤသာယောတ္တာဒိ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

တတ္ထ သမ္ပသာဒလက္ခဏာ သဒ္ဓါ၊ ဩကပ္ပနလက္ခဏာ ဝါ။ **ဗီဇ**န္တိ ပဉ္စဝိဓံ ဗီဇံ မူလဗီဇံ ခန္ဓဗီဇံ ဖလုဗီဇံ အဂ္ဂဗီဇံ ဗီဇဗီဇမေဝ ပဉ္စမန္တိ။ တံ သဗ္ဗမ္ပိ ဝိရုဟဏဋ္ဌေန ဗီဇန္တေဝ[၄] သင်္ခံ ဂစ္ဆတိ။

၁-ကထေန္တီတိ (?)
၂-အညတရမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကုလေ (သျာ)
၃-ကိလေသကာဠုဿိယာပဂတမတ္တာ သမ္ပသာဒမတ္တလက္ခဏာပိ (သျာ)
၄-ဗီဇဗီဇန္တေဝ (သျာ)

Tattha yathā brāhmaṇassa kasiyā mūlabhūtaṁ bījaṁ dve kiccāni karoti, heṭṭhā mūlena patiṭṭhāti, upari aṅkuraṁ uṭṭhāpeti, evaṁ Bhagavato kasiyā mūlabhūtā saddhā heṭṭhā sīlamūlena patiṭṭhāti, upari samathavipassanaṅkuraṁ uṭṭhāpeti. Yathā ca taṁ mūlena pathavirasaṁ āporasaṁ gahetvā nāḷena dhaññaparipākagahaṇatthaṁ vaḍḍhati, evamayaṁ sīlamūlena samathavipassanārasaṁ gahetvā ariyamagganāḷena ariyaphaladhaññaparipākagahaṇatthaṁ vaḍḍhati. Yathā ca taṁ subhūmiyaṁ patiṭṭhahitvā mūlaṅkurapaṇṇanāḷakaṇḍapasavehi, vuddhiṁ virūḷiṁ vepullaṁ patvā khīraṁ janetvā anekasāliphalabharitaṁ sālisīsaṁ nipphādeti, evamesā cittasantāne patiṭṭhahitvā chahi visuddhīhi vuddhiṁ virūḷhiṁ vepullaṁ patvā ñāṇadassanavisuddhikhīraṁ janetvā anekapaṭisambhidābhiññābharitaṁ[1] arahattaphalaṁ nipphādeti. Tena vuttaṁ "saddhā bījan"ti.

Kasmā pana aññesu paropaññāsāya kusaladhammesu ekato uppajjamānesu saddhāva "bījan"ti vuttāti ce? Bījakiccakaraṇato. Yathā hi tesu viññāṇaṁyeva vijānanakiccaṁ karoti, evaṁ saddhā bījakiccaṁ. Sā ca sabbakusalānaṁ mūlabhūtā. Yathāha "saddhājāto upasaṅkamati, upasaṅkamanto payirupāsati -pa- paññāya ca naṁ ativijjha passatī"ti[2].

Akusaladhamme ceva kāyañca tapasīti **tapo.** Indriyasaṁvaravīriyadhutaṅgadukkarakārikānaṁ etaṁ adhivacanaṁ, idha pana indriyasaṁvaro adhippeto. **Vuṭṭhī**ti vassavuṭṭhi vātavuṭṭhīti-ādi anekavidhā, idha vassavuṭṭhi adhippetā. Yathā hi brāhmaṇassa vassavuṭṭhisamanuggahitaṁ bījaṁ bījamūlakañca sassaṁ viruhati na milāyati nipphattiṁ gacchati, evaṁ Bhagavato indriyasaṁvarasamanuggahitā saddhā, saddhāmūlā ca sīlādayo dhammā viruhanti na milāyanti nipphattiṁ gacchanti. Tenāha "tapo vuṭṭhī"ti.

Paññā meti ettha vutto me-saddo purimapadesupi yojetabbo "saddhā me bījaṁ, tapo me vuṭṭhī"ti. Tena kiṁ dīpeti? Yathā brāhmaṇa tayā vapite khette sace vuṭṭhi atthi, iccetaṁ kusalaṁ. No ce atthi, udakampi tāva dātabbaṁ hoti. Tathā mayā hiri-īse paññāyuganaṅgale manoyottena ekābaddhe kate vīriyabalībadde yojetvā satipācanena vijjhitvā attano cittasantānakhettamhi saddhābīje

1. Anekapaṭisambhidāñāṇabharitaṁ (Syā)
2. Ma 2. 145, 385 piṭṭhesu.

တတ္ထ ယထာ ဗြာဟ္မဏဿ ကသိယာ မူလဘူတံ ဗီဇံ ဒွေ ကိစ္စာနိ ကရောတိ၊ ဟေဋ္ဌာ မူလေန ပတိဋ္ဌာတိ၊ ဥပရိ အင်္ကုရံ ဥဋ္ဌာပေတိ၊ ဧဝံ ဘဂဝတော ကသိယာ မူလဘူတာ သဒ္ဓါ ဟေဋ္ဌာ သီလမူလေန ပတိဋ္ဌာတိ၊ ဥပရိ သမထဝိပဿနင်္ကုရံ ဥဋ္ဌာပေတိ။ ယထာ စ တံ မူလေန ပထဝိရသံ အာပေါရသံ ဂဟေတွာ နာဠေန ဓညပရိပါကဂဟဏတ္ထံ ဝဍ္ဎတိ၊ ဧဝမယံ သီလမူလေန သမထဝိပဿနာရသံ ဂဟေတွာ အရိယမဂ္ဂနာဠေန အရိယဖလဓညပရိပါကဂဟဏတ္ထံ ဝဍ္ဎတိ။ ယထာ စ တံ သုဘူမိယံ ပတိဋ္ဌဟိတွာ မူလင်္ကုရပဏ္ဏနာဠကဏ္ဍပသဝေဟိ ဝုဍ္ဎိံ ဝိရူဠှိံ ဝေပုလ္လံ ပတွာ ခီရံ ဇနေတွာ အနေကသာလိဖလဘရိတံ သာလိသီသံ နိပ္ဖာဒေတိ၊ ဧဝမေသာ စိတ္တသန္တာနေ ပတိဋ္ဌဟိတွာ ဆဟိ ဝိသုဒ္ဓီဟိ ဝုဍ္ဎိံ ဝိရူဠှိံ ဝေပုလ္လံ ပတွာ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိခီရံ ဇနေတွာ အနေကပဋိသမ္ဘိဒါဘိညာဘရိတံ[၁] အရဟတ္တဖလံ နိပ္ဖာဒေတိ။ တေန ဝုတ္တံ "သဒ္ဓါ ဗီဇ"န္တိ။

ကသ္မာ ပန အညေသု ပရောပညာသာယ ကုသလဓမ္မေသု ဧကတော ဥပ္ပဇ္ဇမာနေသု သဒ္ဓါဝ "ဗီဇ"န္တိ ဝုတ္တာတိ စေ? ဗီဇကိစ္စကရဏတော။ ယထာ ဟိ တေသု ဝိညာဏံယေဝ ဝိဇာနနကိစ္စံ ကရောတိ၊ ဧဝံ သဒ္ဓါ ဗီဇကိစ္စံ။ သာ စ သဗ္ဗကုသလာနံ မူလဘူတာ။ ယထာဟ "သဒ္ဓါဇာတော ဥပသင်္ကမတိ၊ ဥပသင်္ကမန္တော ပယိရုပါသတိ။ပ။ ပညာယ စ နံ အတိဝိဇ္ဈ ပဿတီ"တိ[၂]။

အကုသလဓမ္မေ စေဝ ကာယဉ္စ တပတီတိ **တပေါ**။ ဣန္ဒြိယသံဝရဝီရိယဓုတင်္ဂဒုက္ကရကာရိကာနံ ဧတံ အဓိဝစနံ၊ ဣဓ ပန ဣန္ဒြိယသံဝရော အဓိပ္ပေတော။ **ဝုဋ္ဌီ**တိ ဝဿဝုဋ္ဌိ ဝါတဝုဋ္ဌီတိအာဒိ အနေကဝိဓာ၊ ဣဓ ဝဿဝုဋ္ဌိ အဓိပ္ပေတာ။ ယထာ ဟိ ဗြာဟ္မဏဿ ဝဿဝုဋ္ဌိသမနုဂ္ဂဟိတံ ဗီဇံ ဗီဇမူလကဉ္စ သဿံ ဝိရုဟတိ န မိလာယတိ နိပ္ဖတ္တိံ ဂစ္ဆတိ၊ ဧဝံ ဘဂဝတော ဣန္ဒြိယသံဝရသမနုဂ္ဂဟိတာ သဒ္ဓါ, သဒ္ဓါမူလာ စ သီလာဒယော ဓမ္မာ ဝိရုဟန္တိ န မိလာယန္တိ နိပ္ဖတ္တိံ ဂစ္ဆန္တိ။ တေနာဟ "တပေါ ဝုဋ္ဌီ"တိ။

ပညာ မေတိ ဧတ္ထ ဝုတ္တော မေ-သဒ္ဒေါ ပုရိမပဒေသုပိ ယောဇေတဗ္ဗော "သဒ္ဓါ မေ ဗီဇံ၊ တပေါ မေ ဝုဋ္ဌီ"တိ။ တေန ကိံ ဒီပေတိ? ယထာ ဗြာဟ္မဏ တယာ ဝပိတေ ခေတ္တေ သစေ ဝုဋ္ဌိ အတ္ထိ၊ ဣစ္စေတံ ကုသလံ။ နော စေ အတ္ထိ၊ ဥဒကမ္ပိ တာဝ ဒါတဗ္ဗံ ဟောတိ။ တထာ မယာ ဟိရိဤသေ ပညာယုဂနင်္ဂလေ မနောယောတ္တေန ဧကာဗဒ္ဓေ ကတေ ဝီရိယဗလီဗဒ္ဒေ ယောဇေတွာ သတိပါစနေန ဝိဇ္ဈိတွာ အတ္တနော စိတ္တသန္တာနခေတ္တမှိ သဒ္ဓါဗီဇေ

၁-အနေကပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏဘရိတံ (သျာ)
၂-မ ၂-၁၄၅-၃၈၅-ပိဋ္ဌေသု။

vapite vuṭṭhiyā abhāvo nāma natthi, ayaṁ pana me niccakālaṁ indriyasaṁvaratapo vuṭṭhīti.

Paññāti kāmāvacarādibhedato anekavidhā, idha pana saha vipassanāya maggapaññā adhippetā. **Yuganaṅgalan**ti yugañca naṅgalañca yuganaṅgalaṁ. Yathā hi brāhmaṇassa yuganaṅgalaṁ, evaṁ Bhagavato duvidhāpi vipassanā paññā ca. Tattha yathā yugaṁ īsāya upanissāyaṁ hoti, purato[1] ca īsābaddhaṁ hoti, yottānaṁ nissayaṁ hoti, balībaddhānaṁ ekato gamanaṁ dhāreti[2], evaṁ paññā hirippamukhānaṁ dhammānaṁ upanissayā hoti. Yathāha "paññuttarā sabbe kusalā dhammā"ti [3] ca, "paññā hi seṭṭhā kusalā vadanti, nakkhattarājāriva tārakānan"ti[4] ca. Kusalānaṁ dhammānaṁ pubbaṅgamaṭṭhena purato ca hoti. Yathāha "sīlaṁ sirī cāpi[5] satañca dhammo, anvāyikā paññavato bhavantī"ti[4]. Hirivippayogena anuppattito pana īsābaddhā hoti. Manosaṅkhātassa samādhiyottassa nissayapaccayato yottānaṁ nissayā hoti. Accāraddhātilīnabhāvapaṭisedhanato vīriyabalībaddānaṁ ekato gamanaṁ dhāreti, yathā ca naṅgalaṁ phālayuttaṁ kasanakāle pathavighanaṁ bhindati, mūlasantānakāni padāleti, evaṁ satiyuttā paññā vipassanākāle dhammānaṁ santatisamūhakiccārammaṇaghanaṁ bhindati, sabbakilesamūlasantānakāni padāleti. Sā ca kho lokuttarāva, itarā pana lokikāpi siyā. Tenāha "paññā me yuganaṅgalaṁn"ti.

Hirīyati pāpakehi dhammehīti **hirī.** Taggahaṇena tāya avippayuttaṁ ottappampi gahitameva hoti. **Īsā**ti yuganaṅgalasandhārikā rukkhalaṭṭhi. Yathā hi brāhmaṇassa īsā yuganaṅgalaṁ dhāreti, evaṁ Bhagavatopi hirī lokiyalokuttarapaññāsaṅkhātaṁ yuganaṅgalaṁ dhāreti hiri-abhāve paññāya abhāvato. Yathā ca īsāpaṭibaddhayuganaṅgalaṁ kiccakaraṁ hoti acalaṁ asithilaṁ, evaṁ hiripaṭibaddhā ca paññā kiccakārī hoti acalā asithilā abbokiṇṇā ahirikena. Tenāha "hirī īsā"ti. Munātīti mano, cittassetaṁ nāmaṁ . Idha pana manosīsena taṁsampayutto samādhi adhippeto. **Yottan**ti rajjubandhanaṁ. Taṁ tividhaṁ īsāya saha

1. Dhurato (Ka) 2. Vāreti (Ka) 3. Aṁ 3. 153, 341 piṭṭhesu.
4. Khu 6. 10 piṭṭhe Jātake. 5. Sīlaṁ hiriñcāpi (Sī)

ဝပိတေ ဝုဋ္ဌိယာ အဘာဝေါ နာမ နတ္ထိ၊ အယံ ပန မေ နိစ္စကာလံ ဣန္ဒြိယ-သံဝရတပေါ ဝုဋ္ဌီတိ။

ပညာတိ ကာမာဝစရာဒိဘေဒတော အနေကဝိဓာ၊ ဣဓ ပန သဟ ဝိပဿနာယ မဂ္ဂပညာ အဓိပ္ပေတာ။ **ယုဂနင်္ဂလ**န္တိ ယုဂဉ္စ နင်္ဂလဉ္စ ယုဂနင်္ဂလံ။ ယထာ ဟိ ဗြာဟ္မဏဿ ယုဂနင်္ဂလံ၊ ဧဝံ ဘဂဝတော ဒုဝိဓာပိ ဝိပဿနာ ပညာ စ။ တတ္ထ ယထာ ယုဂံ ဤသာယ ဥပနိဿယံ ဟောတိ၊ ပုရတော[၁] စ ဤသာဗဒ္ဓံ ဟောတိ၊ ယောတ္တာနံ နိဿယံ ဟောတိ၊ ဗလီဗဒ္ဒါနံ ဧကတော ဂမနံ ဓာရေတိ[၂]၊ ဧဝံ ပညာ ဟိရိပ္ပမုခါနံ ဓမ္မာနံ ဥပနိဿယာ ဟောတိ။ ယထာဟ "ပညုတ္တရာ သဗ္ဗေ ကုသလာ ဓမ္မာ"တိ[၃] စ, "ပညာ ဟိ သေဋ္ဌာ ကုသလာ ဝဒန္တိ၊ နက္ခတ္တရာဇာရိဝ တာရကာန''န္တိ[၄] စ။ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ပုဗ္ဗင်္ဂမဋ္ဌေန ပုရတော စ ဟောတိ။ ယထာဟ ''သီလံ သိရီ စာပိ[၅] သတဉ္စ ဓမ္မော၊ အန္ဝာယိကာ ပညဝတော ဘဝန္တီ''တိ[၄]။ ဟိရိဝိပ္ပယောဂေန အနုပ္ပတ္တိ-တော ပန ဤသာဗဒ္ဓါ ဟောတိ။ မနောသင်္ခါတဿ သမာဓိယောတ္တဿ နိဿယပစ္စယတော ယောတ္တာနံ နိဿယာ ဟောတိ။ အစ္စာရဒ္ဓါတိလီနဘာဝ-ပဋိသေဓနတော ဝီရိယဗလီဗဒ္ဒါနံ ဧကတော ဂမနံ ဓာရေတိ၊ ယထာ စ နင်္ဂလံ ဖာလယုတ္တံ ကသနကာလေ ပထဝိဃနံ ဘိန္ဒတိ၊ မူလသန္တာနကာနိ ပဒါလေတိ၊ ဧဝံ သတိယုတ္တာ ပညာ ဝိပဿနာကာလေ ဓမ္မာနံ သန္တတိသမူဟကိစ္စာရမ္မဏ-ဃနံ ဘိန္ဒတိ၊ သဗ္ဗကိလေသမူလသန္တာနကာနိ ပဒါလေတိ။ သာ စ ခေါ လောကုတ္တရာဝ၊ ဣတရာ ပန လောကိကာပိ သိယာ။ တေနာဟ "ပညာ မေ ယုဂနင်္ဂလ"န္တိ။

ဟိရီယတိ ပါပကေဟိ ဓမ္မေဟီတိ **ဟိရီ။** တဂ္ဂဟဏေန တာယ အဝိပ္ပယုတ္တံ ဩတ္တပ္ပမ္ပိ ဂဟိတမေဝ ဟောတိ။ **ဤသာ**တိ ယုဂနင်္ဂလသန္ဓာရိကာ ရုက္ခလဋ္ဌိ။ ယထာ ဟိ ဗြာဟ္မဏဿ ဤသာ ယုဂနင်္ဂလံ ဓာရေတိ၊ ဧဝံ ဘဂဝတောပိ ဟိရီ လောကိယလောကုတ္တရပညာသင်္ခါတံ ယုဂနင်္ဂလံ ဓာရေတိ ဟိရိအဘာဝေ ပညာယ အဘာဝတော။ ယထာ စ ဤသာပဋိဗဒ္ဓယုဂနင်္ဂလံ ကိစ္စကရံ ဟောတိ အစလံ အသိထိလံ၊ ဧဝံ ဟိရိပဋိဗဒ္ဓါ စ ပညာ ကိစ္စကာရီ ဟောတိ အစလာ အသိထိလာ အဗ္ဗောကိဏ္ဏာ အဟိရိကေန။ တေနာဟ "ဟိရီ ဤသာ"တိ။ မုနာတီတိ **မနော၊** စိတ္တဿေတံ နာမံ။ ဣဓ ပန မနောသီသေန တံသမ္ပယုတ္တော သမာဓိ အဓိပ္ပေတော။ **ယောတ္တ**န္တိ ရဇ္ဇုဗန္ဓနံ။ တံ တိဝိဓံ ဤသာယ သဟ

၁-ဓုရတော (က) ၂-ဝါရေတိ (က) ၃-အံ ၃-၁၅၃-၃၄၁-ပိဋ္ဌေသု။
၄-ခု ၆-၁၀-ပိဋ္ဌေ ဇာတကေ။ ၅-သီလံ ဟိရိဉ္စာပိ (သီ)

yugassa bandhanaṁ, yugena saha balībaddānaṁ bandhanaṁ, sārathinā saha balībaddānaṁ ekābandhananti. Tattha yathā brāhmaṇassa yottaṁ īsāyugabalībadde ekābaddhe katvā sakakicce paṭipādeti, evaṁ Bhagavato samādhi sabbeva te hiripaññāvīriyadhamme ekārammaṇe avikkhepasabhāvena bandhitvā sakakicce paṭipādeti. Tenāha "mano yottan"ti.

Cirakatādimatthaṁ saratīti **sati.** Phāletīti **phālo.** Pājenti etenāti **pājanaṁ.** Taṁ ima "pācanan"ti vuttaṁ. Patodassetaṁ nāmaṁ. Phālo ca pācanañca phālapācanaṁ. Yathā hi brāhmaṇassa phasapācanaṁ, evaṁ Bhagavato vipassanāsampayuttā maggasampayuttā ca sati. Tattha yathā phālo naṅgalaṁ anurakkhati, purato cassa gacchati, evaṁ sati kusalākusalānaṁ[1] dhammānaṁ gatiyo samanvesamānā ārammaṇe vā upaṭṭhāpayamānā paññānaṅgalaṁ rakkhati. Tenevesā "satārakkhena cetassa viharatī"ti-ādīsu[2] viya ārakkhāti vuttā. Appamussanavasena cassā purato hoti. Satiparicite hi dhamme paññā pajānāti, no pamuṭṭhe. Yathā ca pācanaṁ balībaddānaṁ vijjhanabhayaṁ dassentaṁ saṁsīdituṁ na deti, uppathagamanaṁ vāreti, evaṁ sati vīriyabalībaddānaṁ apāyabhayaṁ dassentī kosajjasaṁsīdanaṁ na deti, kāmaguṇasaṅkhāte agocare cāraṁ nivāretvā kammaṭṭhāne niyojentī uppathagamanaṁ vāreti. Tenāha "sati me phālapācanan"ti.

Kāyaguttoti tividhena kāyasucaritena gutto. **Vacīgutto**ti catubbidhena vacīsucaritena gutto. Ettāvatā pātimokkhasaṁvarasīlaṁ vuttaṁ. **Āhāre udare yato**ti ettha āhāramukhena sabbapaccayānaṁ gahitatthā catubbidhepi paccaye yato saṁyato nirupakkilesoti attho. Iminā ājīvapārisuddhisīlaṁ vuttaṁ. **Udare yato**ti udare yato saṁyato mitabhojī, āhāre mattaññūti vuttaṁ hoti. Iminā bhojane mattaññutāmukhena paccayapaṭisevanasīlaṁ vuttaṁ. Tena kiṁ dīpeti? Yathā tvaṁ brāhmaṇa bījaṁ vapitvā[3] sassaparipālanatthaṁ kaṇṭakavatiṁ vā rukkhavatiṁ vā pākāraparikkhepaṁ vā karosi, tena te gomahiṁsamigagaṇā pavesaṁ alabhantā sassaṁ na vilumpanti, evamahampi taṁ saddhābījaṁ vapitvā nānappakārakusalasassaparipālanatthaṁ kāyavacī-āhāraguttimayaṁ tividhaṁ parikkhepaṁ

1. Kusalānaṁ (Syā) 2. Aṁ 3. 280 piṭṭhe atthato samānaṁ. 3. Ṭhapetvā (Syā)

ယုဂဿ ဗန္ဓနံ, ယုဂေန သဟ ဗလီဗဒ္ဒါနံ ဗန္ဓနံ, သာရထိနာ သဟ ဗလီဗဒ္ဒါနံ ဧကာဗန္ဓနန္တိ။ တတ္ထ ယထာ ဗြာဟ္မဏဿ ယောတ္တံ ဤသာယုဂဗလီဗဒ္ဒေ ဧကာဗဒ္ဓေ ကတွာ သကကိစ္စေ ပဋိပါဒေတိ၊ ဧဝံ ဘဂဝတော သမာဓိ သဗ္ဗေဝ တေ ဟိရိပညာဝီရိယဓမ္မေ ဧကာရမ္မဏေ အဝိက္ခေပသဘာဝေန ဗန္ဓိတွာ သကကိစ္စေ ပဋိပါဒေတိ။ တေနာဟ "မနော ယောတ္တ"န္တိ။

စိရကတာဒိမတ္ထံ သရတီတိ **သတိ**။ ဖာလေတီတိ **ဖာလော**။ ပါဇေန္တိ ဧတေနာတိ **ပါဇနံ**။ တံ ဣမ "ပါစန"န္တိ ဝုတ္တံ။ ပတောဒဿေတံ နာမံ။ ဖာလော စ ပါစနဉ္စ ဖာလပါစနံ။ ယထာ ဟိ ဗြာဟ္မဏဿ ဖာလပါစနံ၊ ဧဝံ ဘဂဝတော ဝိပဿနာသမ္ပယုတ္တာ မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာ စ သတိ။ တတ္ထ ယထာ ဖာလော နင်္ဂလံ အနုရက္ခတိ၊ ပုရတော စဿ ဂစ္ဆတိ၊ ဧဝံ သတိ ကုသလာကုသလာနံ[၁] ဓမ္မာနံ ဂတိယော သမန္နေသမာနာ အာရမ္မဏေ ဝါ ဥပဋ္ဌာပယမာနာ ပညာနင်္ဂလံ ရက္ခတိ။ တေနေဝေသာ "သတာရက္ခေန စေတသာ ဝိဟရတီ"တိအာဒီသု[၂] ဝိယ အာရက္ခာတိ ဝုတ္တာ။ အပ္ပမုဿနဝသေန စဿာ ပုရတော ဟောတိ။ သတိပရိစိတေ ဟိ ဓမ္မေ ပညာ ပဇာနာတိ, နော ပမုဋ္ဌေ။ ယထာ စ ပါစနံ ဗလီဗဒ္ဒါနံ ဝိဇ္ဈနဘယံ ဒဿေန္တံ သံသီဒိတုံ န ဒေတိ၊ ဥပ္ပထဂမနံ ဝါရေတိ၊ ဧဝံ သတိ ဝီရိယဗလီဗဒ္ဒါနံ အပါယဘယံ ဒဿေန္တီ ကောသဇ္ဇသံသီဒနံ န ဒေတိ၊ ကာမဂုဏသင်္ခါတေ အဂေါစရေ စာရံ နိဝါရေတွာ ကမ္မဋ္ဌာနေ နိယောဇေန္တီ ဥပ္ပထဂမနံ ဝါရေတိ။ တေနာဟ "သတိ မေ ဖာလပါစန"န္တိ။

ကာယဂုတ္တောတိ တိဝိဓေန ကာယသုစရိတေန ဂုတ္တော။ **ဝစီဂုတ္တော**တိ စတုဗ္ဗိဓေန ဝစီသုစရိတေန ဂုတ္တော။ ဧတ္တာဝတာ ပါတိမောက္ခသံဝရသီလံ ဝုတ္တံ။ **အာဟာရေ ဥဒရေ ယတော**တိ ဧတ္ထ အာဟာရမုခေန သဗ္ဗပစ္စယာနံ ဂဟိတတ္တာ စတုဗ္ဗိဓေပိ ပစ္စယေ ယတော သံယတော နိရုပက္ကိလေသောတိ အတ္ထော။ ဣမိနာ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလံ ဝုတ္တံ။ **ဥဒရေ ယတော**တိ ဥဒရေ ယတော သံယတော မိတဘောဇီ၊ အာဟာရေ မတ္တညူတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဣမိနာ ဘောဇနေ မတ္တညုတာမုခေန ပစ္စယပဋိသေဝနသီလံ ဝုတ္တံ။ တေန ကိံ ဒီပေတိ? ယထာ တွံ ဗြာဟ္မဏ ဗီဇံ ဝပိတွာ[၃] သဿပရိပါလနတ္ထံ ကဏ္ဋကဝတိံ ဝါ ရုက္ခဝတိံ ဝါ ပါကာရပရိက္ခေပံ ဝါ ကရောသိ၊ တေန တေ ဂေါမဟိံသမိဂဂဏာ ပဝေသံ အလဘန္တာ သဿံ န ဝိလုမ္ပန္တိ၊ ဧဝမဟမ္ပိ တံ သဒ္ဓါဗီဇံ ဝပိတွာ နာနပ္ပကာရကုသလသဿပရိပါလနတ္ထံ ကာယဝစီအာဟာရဂုတ္တိမယံ တိဝိဓံ ပရိက္ခေပံ

၁-ကုသလာနံ (သျာ) ၂-အံ ၃-၂၈၀-ပိဋ္ဌေ အတ္ထတော သမာနံ။ ၃-ဌပေတွာ (သျာ)

karomi, tena me rāgādi-akusaladhammagomahiṁsamigagaṇā pavesaṁ alabhantā nānappakārakaṁ kusalasassaṁ na vilumpantīti.

Saccaṁ karomi niddānanti ettha dvīhākārehi avisaṁvādanaṁ **saccaṁ. Niddāna**nti chedanaṁ lunanaṁ uppāṭanaṁ. Karaṇatthe cetaṁ[1] upayogavacanaṁ veditabbaṁ. Ayaṁ hettha attho "saccena karomi niddānan"ti. Kiṁ[2] vuttaṁ hoti—yathā tvaṁ bāhiraṁ kasiṁ katvā sassadūsakānaṁ tiṇānaṁ hatthena vā asitena vā niddānaṁ karosi, evaṁ ahampi ajjhattikaṁ kasiṁ katvā kusalasassadūsakānaṁ visaṁvādanatiṇānaṁ saccena niddānaṁ karomīti. Yathābhūtañāṇaṁ vā ettha **sacca**nti veditabbaṁ. Tena attasaññādīnaṁ tiṇānaṁ niddānaṁ karomīti dasseti. Atha vā niddānanti chedakaṁ lāvakaṁ uppāṭakanti attho. Yathā tvaṁ dāsaṁ vā kammakaraṁ vā niddānaṁ karosi, "niddehi tiṇānī"ti tiṇānaṁ chedakaṁ lāvakaṁ uppāṭakaṁ karosi, evamahaṁ saccaṁ karomīti dsseti, atha vā saccanti diṭṭhisaccaṁ. Tamahaṁ niddānaṁ karomi, chinditabbaṁ lunitabbaṁ uppāṭetabbaṁ karomīti. Iti imesu dvīsu vikappesu upayogenevattho yujjati.

Soraccaṁ me pamocananti ettha yaṁ taṁ "kāyiko avītikkamo vācasiko avītikkamo"ti sīlameva "soraccan"ti vuttaṁ, na taṁ adhippetaṁ. "Kāyagutto"ti-ādinā hi taṁ vuttameva. Arahattaphalaṁ pana adhippetaṁ. Taṁ hi sundare nibbāne ratattā "soraccan"ti vuccati. **Pamocana**nti yogavissajjanaṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti—yathā tava pamocanaṁ punapi sāyanhe vā dutiyadivase vā anāgatasaṁvacchare vā yojetabbato appamocanameva hoti, na mama evaṁ. Na hi mama antarā mocanaṁ nāma atthi. Ahaṁ hi Dīpaṅkaradasabalakālato paṭṭhāya paññānaṅgale vīriyabalībadde yojetvā kappasatasahassādhikāni cattāri asaṅkhyeyyāni mahākasiṁ kasanto tāva na muñciṁ, yāva na sammāsambodhiṁ abhisambujjhiṁ. Yadā ca me sabbaṁ taṁ kālaṁ khepetvā bodhimūle aparājitapallaṅke nisinnassa sabbaguṇaparivāraṁ arahattaphalaṁ udapādi, tadā mayā[3] taṁ sabbussukkapaṭippassaddhiyā pamuttaṁ, na dāni puna yojetabbaṁ bhavissatīti. Etamatthaṁ sandhāyāha "soraccaṁ me pamocanan"ti.

---

1. Karaṇavacane cetaṁ (Syā) 2. Idaṁ (Syā) 3. Mayhaṁ (Ka)

ကရောမိ၊ တေန မေ ရာဂါဒိအကုသလဓမ္မဂေါမဟိံသမိဂဂဏာ ပဝေသံ အလဘန္တာ နာနပ္ပကာရကံ ကုသလသဿံ န ဝိလုမ္ပန္တီတိ။

သစ္စံ ကရောမိ နိဒ္ဒါနန္တိ ဧတ္ထ ဒွီဟာကာရေဟိ အဝိသံဝါဒနံ **သစ္စံ**။ **နိဒ္ဒါန**န္တိ ဆေဒနံ လုနနံ ဥပ္ပါဋနံ။ ကရဏတ္ထေ စေတံ[1] ဥပယောဂဝစနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အယံ ဟေတ္ထ အတ္ထော "သစ္စေန ကရောမိ နိဒ္ဒါန"န္တိ။ ကိံ[2] ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယထာ တွံ ဗာဟိရံ ကသိံ ကတွာ သဿဒူသကာနံ တိဏာနံ ဟတ္ထေန ဝါ အသိတေန ဝါ နိဒ္ဒါနံ ကရောသိ၊ ဧဝံ အဟမ္ပိ အဇ္ဈတ္တိကံ ကသိံ ကတွာ ကုသလသဿဒူသကာနံ ဝိသံဝါဒနတိဏာနံ သစ္စေန နိဒ္ဒါနံ ကရောမီတိ။ ယထာဘူတဉာဏံ ဝါ ဧတ္ထ **သစ္စ**န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တေန အတ္တသညာဒီနံ တိဏာနံ နိဒ္ဒါနံ ကရောမီတိ ဒဿေတိ။ အထ ဝါ **နိဒ္ဒါန**န္တိ ဆေဒကံ လာဝကံ ဥပ္ပါဋကန္တိ အတ္ထော။ ယထာ တွံ ဒါသံ ဝါ ကမ္မကရံ ဝါ နိဒ္ဒါနံ ကရောသိ၊ "နိဒ္ဒေဟိ တိဏာနီ"တိ တိဏာနံ ဆေဒကံ လာဝကံ ဥပ္ပါဋကံ ကရောသိ၊ ဧဝမဟံ သစ္စံ ကရောမီတိ ဒဿေတိ၊ အထ ဝါ **သစ္စ**န္တိ ဒိဋ္ဌိသစ္စံ။ တမဟံ နိဒ္ဒါနံ ကရောမိ၊ ဆိန္ဒိတဗ္ဗံ လုနိတဗ္ဗံ ဥပ္ပါဋေတဗ္ဗံ ကရောမီတိ။ ဣတိ ဣမေသု ဒွီသု ဝိကပ္ပေသု ဥပယောဂေနေဝတ္ထော ယုဇ္ဇတိ။

သောရစ္စံ မေ ပမောစနန္တိ ဧတ္ထ ယံ တံ "ကာယိကော အဝီတိက္ကမော ဝါစသိကော အဝီတိက္ကမော"တိ သီလမေဝ "သောရစ္စ"န္တိ ဝုတ္တံ၊ န တံ အဓိပ္ပေတံ။ "ကာယဂုတ္တော"တိအာဒိနာ ဟိ တံ ဝုတ္တမေဝ။ အရဟတ္တဖလံ ပန အဓိပ္ပေတံ။ တံ ဟိ သုန္ဒရေ နိဗ္ဗာနေ ရတတ္တာ "သောရစ္စ"န္တိ ဝုစ္စတိ။ **ပမောစန**န္တိ ယောဂဝိဿဇ္ဇနံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယထာ တဝ ပမောစနံ ပုနပိ သာယဏှေ ဝါ ဒုတိယဒိဝသေ ဝါ အနာဂတသံဝစ္ဆရေ ဝါ ယောဇေတဗ္ဗတော အပ္ပမောစနမေဝ ဟောတိ၊ န မမ ဧဝံ။ န ဟိ မမ အန္တရာ မောစနံ နာမ အတ္ထိ။ အဟံ ဟိ ဒီပင်္ကရဒသဗလကာလတော ပဋ္ဌာယ ပညာနင်္ဂလေ ဝီရိယဗလီဗဒ္ဒေ ယောဇေတွာ ကပ္ပသတသဟဿာဓိကာနိ စတ္တာရိ အသင်္ချေယျာနိ မဟာကသိံ ကသန္တော တာဝ န မုဉ္စိံ၊ ယာဝ န သမ္မာသမ္ဗောဓိံ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈိံ။ ယဒါ စ မေ သဗ္ဗံ တံ ကာလံ ခေပေတွာ ဗောဓိမူလေ အပရာဇိတပလ္လင်္ကေ နိသိန္နဿ သဗ္ဗဂုဏပရိဝါရံ အရဟတ္တဖလံ ဥဒပါဒိ၊ တဒါ မယာ[3] တံ သဗ္ဗုဿုက္ကပဋိပ္ပဿဒ္ဓိယာ ပမုတ္တံ၊ န ဒါနိ ပုန ယောဇေတဗ္ဗံ ဘဝိဿတီတိ။ ဧတမတ္ထံ သန္ဓာယာဟ "သောရစ္စံ မေ ပမောစန"န္တိ။

၁-ကရဏဝစနေ စေတံ (သျာ) ၂-ဣဒံ (သျာ) ၃-မယှံ (က)

Vīriyaṁ me dhuradhorayhanti ettha **vīriyan**ti kāyikacetasiko vīriyārambho. **Dhuradhorayhan**ti dhurāyaṁ dhorayhaṁ, dhurāvahanti attho. Yathā hi brāhmaṇassa dhurāyaṁ dhorayhākaḍḍhitaṁ naṅgalaṁ bhūmighanaṁ bhindati, mūlasantānakāni ca padāleti, evaṁ Bhagavato vīriyākaḍḍhitaṁ paññānaṅgalaṁ yathāvuttaṁ ghanaṁ bhindati, kilesasantānakāni ca padāleti. Tenāha “vīriyaṁ me dhuradhorayyan”ti. Atha vā purimadhurāvahattā dhurā, mūladhurāvahattā dhorayhā, dhurā ca dhorayhā ca dhuradhorayhā. Iti yathā brāhmaṇassa ekekasmiṁ naṅgale catubalībaddapabhedaṁ dhuradhorayhaṁ vahantaṁ uppannuppannaṁ tiṇamūlaghātañceva sassasampattiñca sādheti, evaṁ Bhagavato catusammappadhānavīriyabhedaṁ dhuradhorayhaṁ vahantaṁ uppannuppannaṁ akusalaghātañceva kusalasampattiñca sādheti. Tenāha “vīriyaṁ me dhuradhorayhan”ti.

Yogakkhemādhivāhananti ettha yogehi khemattā nibbānaṁ yogakkhemaṁ nāma, taṁ adhikicca vāhīyati, abhimukhaṁ vā vāhīyatīti adhivāhanaṁ, yogakkhemassa adhivāhanaṁ yogakkhemādhivāhananti. Idaṁ vuttaṁ hoti—yathā tava dhuradhorayhaṁ puratthimādīsu aññataradisābhimukaṁ vāhīyati, tathā mama dhuradhorayhaṁ nibbānābhimukhaṁ vāhīyatīti. Evaṁ vāhīyamānaṁva **gacchati anivattantaṁ**. Yathā tava naṅgalaṁ vahantaṁ dhuradhorayhaṁ khettakoṭiṁ patvā puna nivattati, evaṁ anivattantaṁ dīpaṅkarakālato na paṭṭhāya gacchateva. Yasmā vā tena tena maggena pahīnā kilesā na punappunaṁ pahātabbā honti, yathā tava naṅgalena chinnāni tiṇāni puna aparasmiṁ samaye chinditabbāni honti, tasmāpi evaṁ paṭhamamaggavasena diṭṭhekaṭṭhe kilese, dutiyavasena oḷārike, tatiyavasena aṇusahagate, catutthavasena sabbakilese pajahantaṁ gacchati anivattantaṁ. Atha vā **gacchati anivattan**ti nivattanarahitaṁ hutvā gacchatīti attho. **Tan**ti taṁ dhuradhorayhaṁ. Evamettha attho veditabbo. Evaṁ gacchantañca yathā tava dhuradhorayhaṁ na taṁ ṭhānaṁ gacchati, yattha gantvā kassako asoko virajo hutvā na socati. Etaṁ pana taṁ ṭhānaṁ gacchati, **yattha gantvā na socati**. Yattha satipācanena etaṁ vīriyadhuradhorayhaṁ codento gantvā mādiso[1] kassako asoko virajo hutvā na socati, taṁ sabbasokasallasamugghātabhūtaṁ nibbānaṁ nāma asaṅkhataṁ ṭhānaṁ gacchatīti.

1. Tādiso (Ka), yadi so (Sī)

ဝီရိယံ မေ ဓုရဓောရယှန္တိ ဧတ္ထ **ဝီရိယ**န္တိ ကာယိကစေတသိကော ဝီရိယာရမ္ဘော။ **ဓုရဓောရယှ**န္တိ ဓုရာယံ ဓောရယှံ၊ ဓုရာဝဟန္တိ အတ္ထော။ ယထာ ဟိ ဗြာဟ္မဏဿ ဓုရာယံ ဓောရယှာကဍ္ဎိတံ နင်္ဂလံ ဘူမိဃနံ ဘိန္ဒတိ၊ မူလသန္တာနကာနိ စ ပဒါလေတိ၊ ဧဝံ ဘဂဝတော ဝီရိယာကဍ္ဎိတံ ပညာနင်္ဂလံ ယထာဝုတ္တံ ဃနံ ဘိန္ဒတိ၊ ကိလေသသန္တာနကာနိ စ ပဒါလေတိ။ တေနာဟ “ဝီရိယံ မေ ဓုရဓောရယှ”န္တိ။ အထ ဝါ ပုရိမဓုရာဝဟတ္တာ ဓုရာ၊ မူလဓုရာဝဟတ္တာ ဓောရယှာ၊ ဓုရာ စ ဓောရယှာ စ ဓုရဓောရယှာ။ ဣတိ ယထာ ဗြာဟ္မဏဿ ဧကေကသ္မိံ နင်္ဂလေ စတုဗလီဗဒ္ဒပဘေဒံ ဓုရဓောရယှံ ဝဟန္တံ ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နံ တိဏမူလဃာတဉ္စေဝ သဿသမ္ပတ္တိဉ္စ သာဓေတိ၊ ဧဝံ ဘဂဝတော စတုသမ္မပ္ပဓာနဝီရိယဘေဒံ ဓုရဓောရယှံ ဝဟန္တံ ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နံ အကုသလဃာတဉ္စေဝ ကုသလသမ္ပတ္တိဉ္စ သာဓေတိ။ တေနာဟ “ဝီရိယံ မေ ဓုရဓောရယှ”န္တိ။

ယောဂက္ခေမာဓိဝါဟနန္တိ ဧတ္ထ ယောဂေဟိ ခေမတ္တာ နိဗ္ဗာနံ ယောဂက္ခေမံ နာမ၊ တံ အဓိကိစ္စ ဝါဟီယတိ, အဘိမုခံ ဝါ ဝါဟီယတီတိ အဓိဝါဟနံ၊ ယောဂက္ခေမဿ အဓိဝါဟနံ ယောဂက္ခေမာဓိဝါဟနန္တိ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ— ယထာ တဝ ဓုရဓောရယှံ ပုရတ္ထိမာဒီသု အညတရဒိသာဘိမုခံ ဝါဟီယတိ၊ တထာ မမ ဓုရဓောရယှံ နိဗ္ဗာနာဘိမုခံ ဝါဟီယတီတိ။ ဧဝံ ဝါဟီယမာနံဝ **ဂစ္ဆတိ အနိဝတ္တန္တံ**။ ယထာ တဝ နင်္ဂလံ ဝဟန္တံ ဓုရဓောရယှံ ခေတ္တကောဋိံ ပတွာ ပုန နိဝတ္တတိ၊ ဧဝံ အနိဝတ္တန္တံ ဒီပင်္ကရကာလတော ပဋ္ဌာယ ဂစ္ဆတေဝ။ ယသ္မာ ဝါ တေန တေန မဂ္ဂေန ပဟီနာ ကိလေသာ န ပုနပ္ပုနံ ပဟာတဗ္ဗာ ဟောန္တိ၊ ယထာ တဝ နင်္ဂလေန ဆိန္နာနိ တိဏာနိ ပုန အပရသ္မိံ သမယေ ဆိန္ဒိတဗ္ဗာနိ ဟောန္တိ၊ တသ္မာပိ ဧဝံ ပဌမမဂ္ဂဝသေန ဒိဋ္ဌေကဋ္ဌေ ကိလေသေ, ဒုတိယဝသေန ဩဠာရိကေ, တတိယဝသေန အဏုသဟဂတေ, စတုတ္ထဝသေန သဗ္ဗကိလေသေ ပဇဟန္တံ ဂစ္ဆတိ အနိဝတ္တန္တံ။ အထ ဝါ **ဂစ္ဆတိ အနိဝတ္တ**န္တိ နိဝတ္တနရဟိတံ ဟုတွာ ဂစ္ဆတီတိ အတ္ထော။ **တ**န္တိ တံ ဓုရဓောရယှံ။ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဧဝံ ဂစ္ဆန္တဉ္စ ယထာ တဝ ဓုရဓောရယှံ န တံ ဌာနံ ဂစ္ဆတိ၊ ယတ္ထ ဂန္တွာ ကဿကော အသောကော ဝိရဇော ဟုတွာ န သောစတိ။ ဧတံ ပန တံ ဌာနံ ဂစ္ဆတိ၊ **ယတ္ထ ဂန္တွာ န သောစတိ**။ ယတ္ထ သတိပါစနေန ဧတံ ဝီရိယဓုရဓောရယှံ စောဒေန္တော ဂန္တွာ မာဒိသော[1] ကဿကော အသောကော ဝိရဇော ဟုတွာ န သောစတိ၊ တံ သဗ္ဗသောကသလ္လသမုဂ္ဃာတဘူတံ နိဗ္ဗာနံ နာမ အသင်္ခတံ ဌာနံ ဂစ္ဆတီတိ။

၁-တာဒိသော (က)၊ ယဒိ သော (သီ)

Idāni nigamanaṁ karonto **evamesā kasī**ti gāthamāha. Tassāyaṁ saṅkhepattho—assa[1] brāhmaṇa esā saddhābījā tapovuṭṭhiyā anuggahitā kasī paññāmayaṁ yuganaṅgalaṁ hirimayañca īsaṁ manomayena yottena ekābaddhaṁ katvā paññānaṅgalena[2] satiphālaṁ ākoṭetvā satipācanaṁgahetvā kāyavacī-āhāraguttiyā gopetvā saccaṁ niddānaṁ katvā soraccapamocanaṁ vīriyadhuradhorayhaṁ yogakkhemābhimukhaṁ anivattantaṁ vāhantena kaṭṭhā kasī kammapariyosānaṁ catubbidhaṁ sāmaññaphalaṁ pāpitā[3], **sā hoti amatapphalā**, sā esā kasī amatapphalā hoti. Amataṁ vuccati nibbānaṁ, nibbānānisaṁsā hotīti attho. Sā kho panesā kasī na mamevekassa amatapphalā hoti, atha kho yo koci khattiyo vā brāhmaṇo vā vesso vā suddo vā gahaṭṭho vā pabbajito vā etaṁ kasiṁ kasati, so sabbopi etaṁ kasitvāna sabbadukkhā pamuccatīti.

Evaṁ Bhagavā brāhmaṇassa arahattanikūṭena nibbānapariyosānaṁ katvā desanaṁ niṭṭhāpesi. Tato brāhmaṇo gambhīratthaṁ desanaṁ sutvā “mama kasiphalaṁ bhuñjitvā punapi divaseyeva chāto hoti, imassa pana kasī amatapphalā, tassa phalaṁ bhuñjitvā sabbadukkhā pamuccatī”ti ñatvā pasanno pasannākāraṁ karonto **bhuñjatu bhavaṁ Gotamo**ti-ādimāha. Taṁ sabbaṁ tato parañca vuttatthamevāti. . Paṭhamaṁ.

2. Udayasuttavaṇṇanā

198. Dutiye **odanena pūresī**ti attano atthāya sampāditena sūpabyañjanena odanena pūretvā adāsi. Bhagavā kira paccūsasamaye lokaṁ olokentova taṁ brāhmaṇaṁ disvā pātova sarīrapaṭijagganaṁ katvā Gandhakuṭiṁ pavisitvā dvāraṁ pidhāya nisinno tassa bhojanaṁ upasaṁhariyamānaṁ disvā ekakova pattaṁ aṁsakūṭe laggetvā Gandhakuṭito nikkhamma nagaradvāre pattaṁ nīharitvā antonagaraṁ pavisitvā paṭipāṭiyā gacchanto brāhmaṇassa dvārakoṭṭhake aṭṭhāsi. Brāhmaṇo Bhagavantaṁ disvā attano sajjitaṁ bhojanaṁ adāsi. Taṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ. **Dutiyampī**ti dutiyadiyasepi. **Tatiyampī**ti tatiyadivasepi. Tāni kira tīṇī divasāni

1. Passa (Sī, Syā) 2. Paññānaṅgale (Sī) 3. Vāpitā (Syā, Ka)

ဣဒါနိ နိဂမနံ ကရောန္တော **ဧဝမေသာ ကသီ**တိ ဂါထမာဟ။ တဿာယံ သင်္ခေပတ္ထော—အဿ[1] ဗြာဟ္မဏ ဧသာ သဒ္ဓါဗီဇာ တပေါဝုဋ္ဌိယာ အနုဂ္ဂဟိတာ ကသီ ပညာမယံ ယုဂနင်္ဂလံ ဟိရိမယဉ္စ ဤသံ မနောမယေန ယောတ္တေန ဧကာဗဒ္ဓံ ကတွာ ပညာနင်္ဂလေန[2] သတိဖာလံ အာကောဋေတွာ သတိပါစနံ ဂဟေတွာ ကာယဝစီအာဟာရဂုတ္တိယာ ဂေါပေတွာ သစ္စံ နိဒ္ဒါနံ ကတွာ သောရစ္စပမောစနံ ဝီရိယဓုရဓောရယှံ ယောဂက္ခေမာဘိမုခံ အနိဝတ္တန္တံ ဝါဟန္တေန ကဋ္ဌာ ကသီ ကမ္မပရိယောသာနံ စတုဗ္ဗိဓံ သာမညဖလံ ပါပိတာ[3]၊ **သာ ဟောတိ အမတပ္ဖလာ၊** သာ ဧသာ ကသီ အမတပ္ဖလာ ဟောတိ။ အမတံ ဝုစ္စတိ နိဗ္ဗာနံ၊ နိဗ္ဗာနာနိသံသာ ဟောတီတိ အတ္ထော။ သာ ခေါ ပနေသာ ကသီ န မမေဝေကဿ အမတပ္ဖလာ ဟောတိ၊ အထ ခေါ ယော ကောစိ ခတ္တိယော ဝါ ဗြာဟ္မဏော ဝါ ဝေဿော ဝါ သုဒ္ဒေါ ဝါ ဂဟဋ္ဌော ဝါ ပဗ္ဗဇိတော ဝါ ဧတံ ကသိံ ကသတိ၊ သော သဗ္ဗောပိ ဧတံ ကသိတွာန သဗ္ဗဒုက္ခာ ပမုစ္စတီတိ။

ဧဝံ ဘဂဝါ ဗြာဟ္မဏဿ အရဟတ္တနိကူဋေန နိဗ္ဗာနပရိယောသာနံ ကတွာ ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။ တတော ဗြာဟ္မဏော ဂမ္ဘီရတ္ထံ ဒေသနံ သုတွာ “မမ ကသိဖလံ ဘုဉ္ဇိတွာ ပုနပိ ဒိဝသေယေဝ ဆာတော ဟောတိ၊ ဣမဿ ပန ကသီ အမတပ္ဖလာ၊ တဿ ဖလံ ဘုဉ္ဇိတွာ သဗ္ဗဒုက္ခာ ပမုစ္စတီ”တိ ဉတွာ ပသန္နော ပသန္နာကာရံ ကရောန္တော **ဘုဉ္ဇတု ဘဝံ ဂေါတမော**တိအာဒိမာဟ။ တံ သဗ္ဗံ တတော ပရဉ္စ ဝုတ္တတ္ထမေဝါတိ။ ။ပဌမံ။

၂-ဥဒယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၉၈။ ဒုတိယေ **ဩဒနေန ပူရေသီ**တိ အတ္တနော အတ္ထာယ သမ္ပာဒိတေန သူပဗျဉ္ဇနေန ဩဒနေန ပူရေတွာ အဒါသိ။ ဘဂဝါ ကိရ ပစ္စူသသမယေ လောကံ ဩလောကေန္တောဝ တံ ဗြာဟ္မဏံ ဒိသွာ ပါတောဝ သရီရပဋိဇဂ္ဂနံ ကတွာ ဂန္ဓကုဋိံ ပဝိသိတွာ ဒွါရံ ပိဓာယ နိသိန္နော တဿ ဘောဇနံ ဥပသံဟရိယမာနံ ဒိသွာ ဧကကောဝ ပတ္တံ အံသကူဋေ လဂ္ဂေတွာ ဂန္ဓကုဋိတော နိက္ခမ္မ နဂရဒွါရေ ပတ္တံ နီဟရိတွာ အန္တောနဂရံ ပဝိသိတွာ ပဋိပါဋိယာ ဂစ္ဆန္တော ဗြာဟ္မဏဿ ဒွါရကောဋ္ဌကေ အဋ္ဌာသိ။ ဗြာဟ္မဏော ဘဂဝန္တံ ဒိသွာ အတ္တနော သဇ္ဇိတံ ဘောဇနံ အဒါသိ။ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ **ဒုတိယမ္ပီ**တိ ဒုတိယဒိဝသေပိ။ **တတိယမ္ပီ**တိ တတိယဒိဝသေပိ။ တာနိ ကိရ တီဏိ ဒိဝသာနိ

၁-ပဿ (သီ၊ သျာ) ၂-ပညာနင်္ဂလေ (သီ) ၃-ဝါပိတာ (သျာ၊ က)

nirantaraṁ brāhmaṇassa gharadvāraṁ gacchantassa Bhagavato antarā añño koci uṭṭhāya pattaṁ gahetuṁ samattho nāma nāhosi, mahājano olokentova aṭṭhāsi.

Etadavocāti brāhmaṇo tīṇi divasāni pattaṁ pūretvā dentopi na saddhāya adāsi, “gharadvāraṁ āgantvā ṭhitassa pabbajitassa bhikkhāmattampi adatvā bhuñjatī”ti upārambhabhayena adāsi. Dadanto ca dve divasāni datvā kiñci avatvāva nivatto. Bhagavāpi kiñci avatvāva pakkanto. Tatiyadivase pana adhivāsetuṁ asakkonto etaṁ “pakaṭṭhako”ti-ādivacanaṁ avoca. Bhagavāpi etaṁ vacanaṁ nicchārāpanatthameva yāva tatiyamagamāsi. Tatha **pakaṭṭhako**ti rasagiddho.

Punappunaṁ ceva vapanti bījanti Satthā brāhmaṇassa vacanaṁ sutvā “brāhmaṇa tvaṁ tīṇi divasāni piṇḍapātaṁ datvā osakkasi, punappunaṁ kātabbā nāma lokasmiṁ soḷasa dhammā”ti vatvā te dhamme dassetuṁ imaṁ desanaṁ ārabhi. Tattha **punappunaṁ ceva vapantī**ti ekasmiṁ sassavāre vuttaṁ. “Alamettāvatā”ti anosakkitvā aparāparesupi sassavāresu ca vapantiyeva. **Punappunaṁ vassatī**ti na ekadivasaṁ vassitvā tiṭṭhati, punappunadivasesupi punappunasaṁvaccharesupi vassatiyeva, evaṁ janapadā iddhā honti. Etenupāyena sabbattha nayo veditabbo.

Yācakāti imasmiṁ pade Satthā desanākusalatāya attānampi pakkhipitvā dasseti. **Khīranikā**ti khīrakārakā[1] godohakā. Na hi te ekavārameva thanaṁ añchanti, punappunaṁ añchantā dhenuṁ duhantīti attho. **Kilamati phandati cā**ti ayaṁ satto tena iriyāpathena kilamati ceva phandati ca. **Gabbhan**ti soṇasiṅgālādīnampi tiracchānagatānaṁ kucchiṁ. **Sivathikan**ti susānaṁ, mataṁ mataṁ sattaṁ tattha punappunaṁ harantīti attho. **Maggañca laddhā apunabbhavāyā**ti apunabbhavāya maggo nāma nibbānaṁ, taṁ labhitvāti attho.

Evaṁ vutteti evaṁ Bhagavatā antaravīthiyaṁ ṭhatvāva soḷasa punappunadhamme[2] desentena vutte. **Etadavocā**ti desanāpariyosāne pasanno

1. Khīrakāraṇā (Sī, Syā)
2. Soḷasavidhaṁ punappunadhammaṁ (Sī)

နိရန္တရံ ဗြာဟ္မဏဿ ဃရဒွါရံ ဂစ္ဆန္တဿ ဘဂဝတော အန္တရာ အညော ကောစိ ဥဋ္ဌာယ ပတ္တံ ဂဟေတုံ သမတ္ထော နာမ နာဟောသိ၊ မဟာဇနော ဩလော-ကေန္တောဝ အဋ္ဌာသိ။

ဧတဒဝေါစာတိ ဗြာဟ္မဏော တီဏိ ဒိဝသာနိ ပတ္တံ ပူရေတွာ ဒေန္တောပိ န သဒ္ဓါယ အဒါသိ၊ “ဃရဒွါရံ အာဂန္တွာ ဌိတဿ ပဗ္ဗဇိတဿ ဘိက္ခာမတ္တမ္ပိ အဒတွာ ဘုဉ္ဇတီ”တိ ဥပါရမ္ဘဘယေန အဒါသိ။ ဒဒန္တော စ ဒွေ ဒိဝသာနိ ဒတွာ ကိဉ္စိ အဝတွာဝ နိဝတ္တော။ ဘဂဝါပိ ကိဉ္စိ အဝတွာဝ ပက္ကန္တော။ တတိယဒိဝသေ ပန အဓိဝါသေတုံ အသက္ကောန္တော ဧတံ “ပကဋ္ဌကော”တိ-အာဒိဝစနံ အဝေါစ။ ဘဂဝါပိ ဧတံ ဝစနံ နိစ္ဆာရာပနတ္ထမေဝ ယာဝ တတိယမဂမာသိ။ တတ္ထ **ပကဋ္ဌကော**တိ ရသဂိဒ္ဓေါ။

ပုနပ္ပုနံ စေဝ ဝပန္တိ ဗီဇန္တိ သတ္ထာ ဗြာဟ္မဏဿ ဝစနံ သုတွာ “ဗြာဟ္မဏ တွံ တီဏိ ဒိဝသာနိ ပိဏ္ဍပါတံ ဒတွာ ဩသက္ကသိ၊ ပုနပ္ပုနံ ကာတဗ္ဗာ နာမ လောကသ္မိံ သောဠသ ဓမ္မာ”တိ ဝတွာ တေ ဓမ္မေ ဒဿေတုံ ဣမံ ဒေသနံ အာရဘိ။ တတ္ထ **ပုနပ္ပုနံ စေဝ ဝပန္တီ**တိ ဧကသ္မိံ သဿဝါရေ ဝုတ္တံ။ “အလ-မေတ္တာဝတာ”တိ အနောသက္ကိတွာ အပရာပရေသုပိ သဿဝါရေသု စ ဝပန္တိယေဝ။ **ပုနပ္ပုနံ ဝဿတီ**တိ န ဧကဒိဝသံ ဝဿိတွာ တိဋ္ဌတိ၊ ပုနပ္ပုန-ဒိဝသေသုပိ ပုနပ္ပုနသံဝစ္ဆရေသုပိ ဝဿတိယေဝ၊ ဧဝံ ဇနပဒါ ဣဒ္ဓါ ဟောန္တိ။ ဧတေနုပါယေန သဗ္ဗတ္ထ နယော ဝေဒိတဗ္ဗော။

ယာစကာတိ ဣမသ္မိံ ပဒေ သတ္ထာ ဒေသနာကုသလတာယ အတ္တာနမ္ပိ ပက္ခိပိတွာ ဒဿေတိ။ **ခီရနိကာ**တိ ခီရကာရကာ[၁] ဂေါဒေါဟကာ။ န ဟိ တေ ဧကဝါရမေဝ ထနံ အဉ္ဆန္တိ၊ ပုနပ္ပုနံ အဉ္ဆန္တာ ဓေနုံ ဒုဟန္တီတိ အတ္ထော။ **ကိလမတိ ဖန္ဒတိ စာ**တိ အယံ သတ္တော တေန ဣရိယာပထေန ကိလမတိ စေဝ ဖန္ဒတိ စ။ **ဂဗ္ဘ**န္တိ သောဏသိင်္ဂါလာဒီနမ္ပိ တိရစ္ဆာနဂတာနံ ကုစ္ဆိံ။ **သိဝထိက**န္တိ သုသာနံ၊ မတံ မတံ သတ္တံ တတ္ထ ပုနပ္ပုနံ ဟရန္တီတိ အတ္ထော။ **မဂ္ဂဉ္စ လဒ္ဓါ အပုနဗ္ဘဝါယာ**တိ အပုနဗ္ဘဝါယ မဂ္ဂေါ နာမ နိဗ္ဗာနံ၊ တံ လဘိတွာတိ အတ္ထော။

ဧဝံ ဝုတ္တေတိ ဧဝံ ဘဂဝတာ အန္တရဝီထိယံ ဌတွာဝ သောဠသ ပုနပ္ပုနဓမ္မေ[၂] ဒေသေန္တေန ဝုတ္တေ။ **ဧတဒဝေါစာ**တိ ဒေသနာပရိယောသာနေ ပသန္နော

၁-ခီရကာရဏာ (သီ၊ သျာ)
၂-သောဠသဝိဓံ ပုနပ္ပုနဓမ္မံ (သီ)

saddhaṁ puttadāramittañātivaggena Bhagavato pāde vanditvā etaṁ “abhikkantaṁ bho”ti-ādivacanaṁ avoca. . Dutiyaṁ.

3. Devahitasuttavaṇṇanā

199. Tatiye **vātehī**ti udaravātehi. Bhagavato kira chabbassāni dukkarakārikaṁ karontassa pasatamuggayūsādīni[1] āhārayato dubbhojanena ceva dukkhaseyyāya ca udaravāto kuppi. Aparabhāge sambodhiṁ patvā paṇītabhojanaṁ bhuñjantassāpi antarantarā so ābādho attānaṁ dassetiyeva. Taṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ. **Upaṭṭhāko hotī**ti paṭhamabodhiyaṁ anibaddhupaṭṭhākakāle upaṭṭhāko hoti. Tasmiṁ kira kāle Satthu asītimahātheresu upaṭṭhāko abhūtapubbo nāma natthi. Nāgasamālo Upavāno Sunakkhatto Cundo samaṇuddeso Sāgato bodhi Meghiyoti ime pana Pāḷiyaṁ āgatupaṭṭhākā. Imasmiṁ pana kāle Upavānatthero pātova uṭṭhāya pariveṇasammajjanaṁ dantakaṭṭhadānaṁ nhānodakapariyādanaṁ pattacīvaraṁ gahetvā anugamananti sabbaṁ Bhagavato upaṭṭhānamakāsi. **Upasaṅkamī**ti paṭhamabodhiyaṁ kira vīsati vassāni niddhūmaṁ[2] araññameva hoti, bhikkhusaṁghassa udakatāpanampi na Bhagavatā anuññātaṁ. So ca brāhmaṇo uddhanapāḷiṁ bandhāpetvā mahācāṭiyo[3] uddhanamāropetvā uṇhodakaṁ kāretvā nhānīyacuṇṇādīhi saddhiṁ taṁ vikkiṇanto jīvikaṁ kappeti. Nhāyitukāmā tattha gantvā mūlaṁ datvā nhāyitvā gandhe[4] vilimpitvā mālaṁ piḷandhitvā pakkamanti. Tasmā thero tattha upasaṅkami.

Kiṁ patthayānoti kiṁ icchānto. **Kiṁ esan**ti kiṁ gavesanto. **Pūjito pūjaneyyānan**ti idaṁ thero Dasabasassa vaṇṇaṁ kathetumārabhi. Gilānabhesajjatthaṁ gatena kira gilānassa vaṇṇo kathetabboti vattametaṁ. Vaṇṇaṁ hi sutvā manussā sakkaccaṁ bhesajjaṁ dātabbaṁ maññanti. Sappāyabhesajjaṁ laddhā gilāno khippameva vuṭṭhāti. Kathentena ca jhānavimokkhasamāpattimaggaphalāni ārabbha kathetuṁ na vaṭṭati. “Sīlavā lajjī kukkuccako bahussuto āgamadharo vaṁsānurakkhako”ti evaṁ pana āgamanīyapaṭipadaṁyeva kathetuṁ vaṭṭati. **Pūjaneyyānan**ti asītimahātherā sadevakena

1. Pasatapasataṁ muggayūsādīni (Syā)
2. Nibaddaṁ (Sī)
3. Mahāpātiyo (Syā)
4. Gandhehi (Syā)

သဒ္ဓိံ ပုတ္တဒါရမိတ္တဉာတိဝဂ္ဂေန ဘဂဝတော ပါဒေ ဝန္ဒိတွာ ဧတံ “အဘိက္ကန္တံ ဘော”တိအာဒိဝစနံ အဝေါစ။ ။ဒုတိယံ။

၃-ဒေဝဟိတသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၉၉။ တတိယေ **ဝါတေဟီ**တိ ဥဒရဝါတေဟိ။ ဘဂဝတော ကိရ ဆဗ္ဗဿာနိ ဒုက္ကရကာရိကံ ကရောန္တဿ ပသတမုဂ္ဂယူသာဒီနိ[1] အာဟာရယတော ဒုဗ္ဘောဇနေန စေဝ ဒုက္ခသေယျာယ စ ဥဒရဝါတော ကုပ္ပိ။ အပရဘာဂေ သမ္ဗောဓိံ ပတွာ ပဏီတဘောဇနံ ဘုဉ္ဇန္တဿာပိ အန္တရန္တရာ သော အာဗာဓော အတ္တာနံ ဒဿေတိယေဝ။ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ **ဥပဋ္ဌာကော ဟောတီ**တိ ပဌမဗောဓိယံ အနိဗဒ္ဓုပဋ္ဌာကကာလေ ဥပဋ္ဌာကော ဟောတိ။ တသ္မိံ ကိရ ကာလေ သတ္ထု အသီတိမဟာထေရေသု ဥပဋ္ဌာကော အဘူတပုဗ္ဗော နာမ နတ္ထိ။ နာဂသမာလော ဥပဝါနော သုနက္ခတ္တော စုန္ဒော သမဏုဒ္ဒေသော သာဂတော ဗောဓိ မေဃိယောတိ ဣမေ ပန ပါဠိယံ အာဂတုပဋ္ဌာကာ။ ဣမသ္မိံ ပန ကာလေ ဥပဝါနတ္ထေရော ပါတောဝ ဥဋ္ဌာယ ပရိဝေဏသမ္မဇ္ဇနံ ဒန္တကဋ္ဌဒါနံ နှာနောဒကပရိယာဒါနံ ပတ္တစီဝရံ ဂဟေတွာ အနုဂမနန္တိ သဗ္ဗံ ဘဂဝတော ဥပဋ္ဌာနမကာသိ။ **ဥပသင်္ကမီ**တိ ပဌမဗောဓိယံ ကိရ ဝီသတိ ဝဿာနိ နိဒ္ဓူမံ[2] အရညမေဝ ဟောတိ၊ ဘိက္ခုသံဃဿ ဥဒကတာပနမ္ပိ န ဘဂဝတာ အနုညာတံ။ သော စ ဗြာဟ္မဏော ဥဒ္ဒနပါဠိံ ဗန္ဓာပေတွာ မဟာစာဋိယော[3] ဥဒ္ဒနမာရောပေတွာ ဥဏှောဒကံ ကာရေတွာ နှာနီယစုဏ္ဏာဒီဟိ သဒ္ဓိံ တံ ဝိက္ကိဏန္တော ဇီဝိကံ ကပ္ပေတိ။ နှာယိတုကာမာ တတ္ထ ဂန္တွာ မူလံ ဒတွာ နှာယိတွာ ဂန္ဓေ[4] ဝိလိမ္ပိတွာ မာလံ ပိဠန္ဓိတွာ ပက္ကမန္တိ။ တသ္မာ ထေရော တတ္ထ ဥပသင်္ကမိ။

ကိံ ပတ္ထယာနောတိ ကိံ ဣစ္ဆန္တော။ **ကိံ ဧသ**န္တိ ကိံ ဂဝေသန္တော။ **ပူဇိတော ပူဇနေယျာန**န္တိ ဣဒံ ထေရော ဒသဗလဿ ဝဏ္ဏံ ကထေတုမာရဘိ။ ဂိလာနဘေသဇ္ဇတ္ထံ ဂတေန ကိရ ဂိလာနဿ ဝဏ္ဏော ကထေတဗ္ဗောတိ ဝတ္တမေတံ။ ဝဏ္ဏံ ဟိ သုတွာ မနုဿာ သက္ကစ္စံ ဘေသဇ္ဇံ ဒါတဗ္ဗံ မညန္တိ။ သပ္ပါယဘေသဇ္ဇံ လဒ္ဓါ ဂိလာနော ခိပ္ပမေဝ ဝုဋ္ဌာတိ။ ကထေန္တေန စ ဈာနဝိမောက္ခသမာပတ္တိမဂ္ဂဖလာနိ အာရဗ္ဘ ကထေတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ “သီလဝါ လဇ္ဇီ ကုက္ကုစ္စကော ဗဟုဿုတော အာဂမဓရော ဝံသာနုရက္ခကော”တိ ဧဝံ ပန အာဂမနီယပဋိပဒံယေဝ ကထေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ **ပူဇနေယျာန**န္တိ အသီတိမဟာထေရာ သဒေဝကေန

၁-ပသတပသတံ မုဂ္ဂယူသာဒီနိ (သျာ)
၂-နိဗဒ္ဓံ (သီ)
၃-မဟာပါတိယော (သျာ)
၄-ဂန္ဓေဟိ (သျာ)

lokena pūjetabbāti pūjaneyyā. Teyeva sakkātabbāti **sakkareyyā**. Tesaṁyeva apaciti kātabbāti **apaceyyā**. Bhagavā tesaṁ pūjito sakkato apacito ca, iccassa taṁ guṇaṁ pakāsento thero evamāha. **Hātave**ti harituṁ.

Phāṇitassa ca puṭanti mahantaṁ nicchārikaṁ guḷapiṇḍaṁ. So kira "kiṁ samaṇassa Gotamassa aphāsukan"ti pucchitvā "udaravāto"ti sutvā "tena hi mayamettha bhesajjaṁ jānāma, ito thokena ukakena udakena idaṁ phāṇitaṁ āloḷetvā nhānapariyosāne pātuṁ detha, iti uṇhodakena bahi parisedo[1] bhavissati, iminā antoti evaṁ samaṇassa Gotamassa phāsukaṁ bhavissatī"ti vatvā therassa patte pakkhipitvā adāsi.

Upasaṅkamīti tasmiṁ kira ābādhe paṭippassaddhe "devahitena Tathāgatassa bhesajjaṁ dinnaṁ, teneva rogo vūpasanto, aho dānaṁ paramadānaṁ brāhmaṇassā"ti kathā vitthārikā jātā. Taṁ sutvā kittikāmo brāhmaṇo "ettakenapi tāva me ayaṁ kittisaddo abbhuggato"ti somanassajāto attanā katabhāvaṁ jānāpetukāmo tāvatakeneva[2] dasabale vissāsaṁ āpajjitvā upasaṅkami.

Dajjāti dadeyya. **Kathaṁ hi yajamānassā**ti kena kāraṇena yajantassa. **Ijjhatī**ti samijjhati mahapphalo hoti. **Yovedī**ti yo avedi aññāsi, viditaṁ pākaṭamakāsi "yovetī"tipi pāṭho, yo aveti jānātīti attho. **Passatī**ti dibbacakkhunā passati. **Jātikkhayan**ti arahattaṁ. **Abhiññāvosito**ti jānitvā vosito vosānaṁ katakiccataṁ patto. **Evaṁ hi yajamānassā**ti iminā khīṇāsave yajanākārena yajantassa. . Tatiyaṁ.

4. Mahāsālasuttavaṇṇanā

200. Catutthe **lūkho lūkhapāvuraṇo**ti[3] jiṇṇo jiṇṇapāvuraṇo[4]. **Upasaṅkamī**ti kasmā upasaṅkami? Tassa kira ghare aṭṭhasatasahassadhanaṁ ahosi. So catunnaṁ puttānaṁ āvāhaṁ katvā cattāri satasahassāni

1. Sarīrasedo (Ka)
2. Tāvadeva (Syā)
3. Lūkhapāpuraṇoti (Sī, Syā)
4. Jiṇṇapāpuraṇo (Sī, Syā)

လောကေန ပူဇေတဗ္ဗာတိ ပူဇနေယျာ။ တေယေဝ သက္ကာတဗ္ဗာတိ **သက္ကရေယျာ**။ တေသံယေဝ အပစိတိ ကာတဗ္ဗာတိ **အပစေယျာ**။ ဘဂဝါ တေသံ ပူဇိတော သက္ကတော အပစိတော စ၊ ဣစ္စဿ တံ ဂုဏံ ပကာသေန္တော ထေရော ဧဝမာဟ။ **ဟာတဝေ**တိ ဟရိတုံ။

ဖာဏိတဿ စ ပုဋန္တိ မဟန္တံ နိစ္ဆာရိကံ ဂုဠပိဏ္ဍံ။ သော ကိရ "ကိံ သမဏဿ ဂေါတမဿ အဖာသုက"န္တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဥဒရဝါတော"တိ သုတွာ "တေန ဟိ မယမေတ္ထ ဘေသဇ္ဇံ ဇာနာမ၊ ဣတော ထောကေန ဥဒကေန ဣဒံ ဖာဏိတံ အာလောဠေတွာ နှာနပရိယောသာနေ ပါတုံ ဒေထ၊ ဣတိ ဥဏှောဒကေန ဗဟိ ပရိသေဒေါ[1] ဘဝိဿတိ၊ ဣမိနာ အန္တောတိ ဧဝံ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဖာသုကံ ဘဝိဿတီ"တိ ဝတွာ ထေရဿ ပတ္တေ ပက္ခိပိတွာ အဒါသိ။

ဥပသင်္ကမီတိ တသ္မိံ ကိရ အာဗာဓေ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓေ "ဒေဝဟိတေန တထာဂတဿ ဘေသဇ္ဇံ ဒိန္နံ၊ တေနေဝ ရောဂေါ ဝူပသန္တော၊ အဟော ဒါနံ ပရမဒါနံ ဗြာဟ္မဏဿာ"တိ ကထာ ဝိတ္ထာရိကာ ဇာတာ။ တံ သုတွာ ကိတ္တိကာမော ဗြာဟ္မဏော "ဧတ္တကေနပိ တာဝ မေ အယံ ကိတ္တိသဒ္ဒေါ အဗ္ဘုဂ္ဂတော"တိ သောမနဿဇာတော အတ္တနာ ကတဘာဝံ ဇာနာပေတုကာမော တာဝတကေနေဝ[2] ဒသဗလေ ဝိဿာသံ အာပဇ္ဇိတွာ ဥပသင်္ကမိ။

ဒဇ္ဇာတိ ဒဒေယျ။ **ကထံ ဟိ ယဇမာနဿာ**တိ ကေန ကာရဏေန ယဇန္တဿ။ **ဣဇ္ဈတီ**တိ သမိဇ္ဈတိ မဟပ္ဖလော ဟောတိ။ **ယောဝေဒီ**တိ ယော အဝေဒိ အညာသိ၊ ဝိဒိတံ ပါကဋမကာသိ "ယောဝေတီ"တိပိ ပါဌော၊ ယော အဝေတိ ဇာနာတီတိ အတ္ထော။ **ပဿတီ**တိ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ ပဿတိ။ **ဇာတိက္ခယ**န္တိ အရဟတ္တံ။ **အဘိညာဝေါသိတော**တိ ဇာနိတွာ ဝေါသိတော ဝေါသာနံ ကတကိစ္စတံ ပတ္တော။ **ဧဝံ ဟိ ယဇမာနဿာ**တိ ဣမိနာ ခီဏာသဝေ ယဇနာကာရေန ယဇန္တဿ။ ။တတိယံ။

၄-မဟာသာလသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၀၀။ စတုတ္ထေ **လူခေါ လူခပါဝုရဏော**တိ[3] ဇိဏ္ဏော ဇိဏ္ဏပါဝုရဏော[4]။ **ဥပသင်္ကမီ**တိ ကသ္မာ ဥပသင်္ကမိ? တဿ ကိရ ဃရေ အဋ္ဌသတသဟဿဓနံ အဟောသိ။ သော စတုန္နံ ပုတ္တာနံ အာဝါဟံ ကတွာ စတ္တာရိ သတသဟဿာနိ

၁-သရီရသေဒေါ (က)
၂-တာဝဒေဝ (သျာ)
၃-လူခပါပုရဏောတိ (သီ၊ သျာ)
၄-ဇိဏ္ဏပါပုရဏော (သီ၊ သျာ)

adāsi. Athassa brāhmaṇiyā kālaṅkatāya puttā sammantayiṁsu "sace aññaṁ brāhmaṇiṁ ānessati, tassā kucchiyaṁ nibbattavasena kulaṁ bhijjissati. Handa naṁ mayaṁ saṅgaṇhāmā"ti. Te cattāropi paṇītehi ghāsacchādanādīhi upaṭṭhahantā hatthapādasambādīni karontā saṅgaṇhitvā ekadivasaṁ divā niddāyitvā vuṭṭhitassa hatthapāde sambāhamānā pāṭiyekkaṁ gharāvāse ādīnavaṁ vatvā "mayaṁ tumhe iminā nīhārena yāvajīvaṁ upaṭṭhahissāma, sesadhanampi no dethā"ti yāciṁsu. Brāhmaṇo puna ekekassa satasahassaṁ satasahassaṁ datvā attano nivatthapārupanamattaṁ ṭhapetvā sabbaṁ upabhogaparibhogaṁ cattāro koṭṭhāse katvā niyyādesi. Taṁ jeṭṭhaputto katipāhaṁ upaṭṭhahi.

Atha naṁ ekadivasaṁ nhatvā āgacchantaṁ dvārakoṭṭhake ṭhatvā suṇhā evamāha "kiṁ tayā jeṭṭhaputtassa sataṁ vā sahassaṁ vā atirekaṁ dinnamatthi, nanu sabbesaṁ dve dve satasahassāni dinnāni, kiṁ sesaputtānaṁ gharassa maggaṁ na jānāsī"ti. So "nassa[1] vasalī"ti kujjhitvā aññassa gharaṁ agamāsi, tatopi katipāhaccayena imināva upāyena palāpito aññassāti evaṁ ekagharepi pavesanaṁ alabhamāno paṇḍaraṅgapabbajjaṁ pabbajitvā bhikkhāya caranto kālānamaccayena jarājiṇṇo dubbhojanadukkhaseyyāhi milātasarīro bhikkhācārato[2] āgamma pīṭhakāya nipanno niddaṁ okkamitvā vuṭṭhāya nisinno attānaṁ oloketvā puttesu patiṭṭhaṁ apassanto cintesi "samaṇo kira Gotamo abbhākuṭiko uttānamukho sukhasambhāso paṭisanthārakusalo, sakkā samaṇaṁ Gotamaṁ upasaṅkamitvā paṭisanthāraṁ labhitun"ti nivāsanapāvuraṇaṁ[3] saṇṭhapetvā bhikkhābhājanamādāya yena Bhagavā tenupasaṅkami.

Dārehi saṁpuccha gharā nikkhāmentīti sabbaṁ mama santakaṁ gahetvā mayhaṁ niddhanabhāvaṁ ñatvā attano bhariyāhi saddhiṁ mantayitvā maṁ gharā nikkaḍḍhāpenti.

Nandissanti nandijāto tuṭṭho pamudito ahosiṁ. **Bhavamicchisan**ti vuḍḍhiṁ patthayiṁ. **Sāva vārenti sūkaran**ti yathā sunakhā vaggavaggā hutvā

1. Vinassa (Syā) 2. Bhikkhāya caranto (Sī, Ka) 3. Nivāsanapārupanaṁ (Sī, Syā)

အဒါသိ။ အထဿ ဗြာဟ္မဏိယာ ကာလင်္ကတာယ ပုတ္တာ သမ္မန္တယိံသု "သစေ အညံ ဗြာဟ္မဏိံ အာနေဿတိ၊ တဿာ ကုစ္ဆိယံ နိဗ္ဗတ္တဝသေန ကုလံ ဘိဇ္ဇိဿတိ။ ဟန္ဒ နံ မယံ သင်္ဂဏှာမာ"တိ။ တေ စတ္တာရောပိ ပဏီတေဟိ ဃာသစ္ဆာဒနာဒီဟိ ဥပဋ္ဌဟန္တာ ဟတ္ထပါဒသမ္ဗာဓနာဒီနိ ကရောန္တာ သင်္ဂဏှိတွာ ဧကဒိဝသံ ဒိဝါ နိဒ္ဒါယိတွာ ဝုဋ္ဌိတဿ ဟတ္ထပါဒေ သမ္ဗာဟမာနာ ပါဋိယေက္ကံ ဃရာဝါသေ အာဒီနဝံ ဝတွာ "မယံ တုမှေ ဣမိနာ နီဟာရေန ယာဝဇီဝံ ဥပဋ္ဌဟိဿာမ၊ သေသဓနမ္ပိ နော ဒေထာ"တိ ယာစိံသု။ ဗြာဟ္မဏော ပုန ဧကေကဿ သတသဟဿံ သတသဟဿံ ဒတွာ အတ္တနော နိဝတ္ထပါရုပနမတ္တံ ဌပေတွာ သဗ္ဗံ ဥပဘောဂပရိဘောဂံ စတ္တာရော ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ နိယျာဒေသိ။ တံ ဇေဋ္ဌပုတ္တော ကတိပါဟံ ဥပဋ္ဌဟိ။

အထ နံ ဧကဒိဝသံ နှတွာ အာဂစ္ဆန္တံ ဒွါရကောဋ္ဌကေ ဌတွာ သုဏှာ ဧဝမာဟ "ကိံ တယာ ဇေဋ္ဌပုတ္တဿ သတံ ဝါ သဟဿံ ဝါ အတိရေကံ ဒိန္နမတ္ထိ၊ နနု သဗ္ဗေသံ ဒွေ ဒွေ သတသဟဿာနိ ဒိန္နာနိ၊ ကိံ သေသပုတ္တာနံ ဃရဿ မဂ္ဂံ န ဇာနာသီ"တိ။ သော "နဿ[1] ဝသလီ"တိ ကုဇ္ဈိတွာ အညဿ ဃရံ အဂမာသိ၊ တတောပိ ကတိပါဟစ္စယေန ဣမိနာဝ ဥပါယေန ပလာပိတော အညဿာတိ ဧဝံ ဧကဃရေပိ ပဝေသနံ အလဘမာနော ပဏ္ဍရင်္ဂပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ဘိက္ခာယ စရန္တော ကာလာနမစ္စယေန ဇရာဇိဏ္ဏော ဒုဗ္ဘောဇနဒုက္ခသေယျာဟိ မိလာတသရီရော ဘိက္ခာစာရတော[2] အာဂမ္မ ပီဌကာယ နိပန္နော နိဒ္ဒံ ဩက္ကမိတွာ ဝုဋ္ဌာယ နိသိန္နော အတ္တာနံ ဩလောကေတွာ ပုတ္တေသု ပတိဋ္ဌံ အပဿန္တော စိန္တေသိ "သမဏော ကိရ ဂေါတမော အဗ္ဘာကုဋိကော ဥတ္တာနမုခေါ သုခသမ္ဘာသော ပဋိသန္ထာရကုသလော၊ သက္ကာ သမဏံ ဂေါတမံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဋိသန္ထာရံ လဘိတု"န္တိ နိဝါသနပါဝုရဏံ[3] သဏ္ဌပေတွာ ဘိက္ခာဘာဇနမာဒါယ ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ။

ဒါရေဟိ သံပုစ္ဆ ဃရာ နိက္ခာမေန္တီတိ သဗ္ဗံ မမ သန္တကံ ဂဟေတွာ မယှံ နိဒ္ဓနဘာဝံ ဉတွာ အတ္တနော ဘရိယာဟိ သဒ္ဓိံ မန္တယိတွာ မံ ဃရာ နိက္ကဍ္ဎာပေန္တိ။

နန္ဒိဿန္တိ နန္ဒိဇာတော တုဋ္ဌော ပမုဒိတော အဟောသိံ။ **ဘဝမိစ္ဆိသန္**တိ ဝုဍ္ဎိံ ပတ္ထယိံ။ **သာဝ ဝါရေန္တိ သူကရန္**တိ ယထာ သုနခါ ဝဂ္ဂဝဂ္ဂါ ဟုတွာ

၁-ဝိနဿ (သျာ) ၂-ဘိက္ခာယ စရန္တော (သီ၊ က) ၃-နိဝါသနပါရုပနံ (သီ၊ သျာ)

bhussantā bhussantā[1] sūkaraṁ vārenti, punappunaṁ mahāravaṁ ravāpenti, evaṁ dārehi saddhiṁ maṁ bahuṁ vatvā viravantaṁ palāpentīti[2] attho.

Asantāti asappurisā. **Jammā**ti lāmakā. **Bhāsare**ti bhāsanti. **Puttarūpenā**ti puttevesena. **Vayogatan**ti tayo vaye gataṁ atikkantaṁ pacchimavaye ṭhitaṁ maṁ. **Jahantī**ti pariccajanti.

Nibbhogoti nipparibhogo. **Khādanā apanīyatī**ti asso hi yāvadeva taruṇo hoti javasampanno, tāvassa nānārasaṁ khādanaṁ dadanti, jiṇṇaṁ nibbhogaṁ tato apanenti antimavaye taṁ vattaṁ[3] na labhati, gāvīhi saddhiṁ aṭaviyaṁ sukkhatiṇāni khādanto carati[4]. Yathā so asso, eva jiṇṇakāle viluttasabbadhanattā nibbhogo mādisopi bālakānaṁ pitā thero paragaresu bhikkhati.

Yañceti nipāto. Idaṁ vuttaṁ hoti—ye mama puttā anassavā appatissā avasavattino, tehi daṇḍova kira seyyo sundarataroti. Idānissa seyyabhāvaṁ dassetuṁ **caṇḍampi goṇan**ti-ādi vuttaṁ.

Pure hotīti aggato hoti, taṁ purato katvā gantuṁ sukhaṁ hotīti attho. **Gādhamedhatī**ti udakaṁ otaraṇakāle gambhīre udake patiṭṭhaṁ labhati.

Pariyāpuṇitvāti uggaṇhitvā vācuggatā katvā. **Sannisinnesū**ti tathārūpe brāhmaṇānaṁ samāgamadivase sabbālaṅkārapaṭimaṇḍitesu puttesu taṁ sabhaṁ ogāhetvā brāhmaṇānaṁ majjhe mahārahe āsane nisinnesu. **Abhāsī**ti "ayaṁ me kālo"ti sabhāya majjhe pavisitvā hatthaṁ ukkhipitvā "bho ahaṁ tumhākaṁ gāthā bhāsitukāmo, bhāsite[5] suṇissathā"tivatvā "bhāsa[6] brāhmaṇa suṇomā"ti vutto ṭhitakova abhāsi. Tena ca samayena manussānaṁ vattaṁ hoti "yo mātāpitūnaṁ santakaṁ khādanto mātāpitaro na poseti, so māretabbo"ti. Tasmā te brāhmaṇaputtā pitupādesu nipatitvā "jīvitaṁ no tāta dehī"ti yāciṁsu. So pituhadayassa puttānaṁ muduttā "mā me bho bālake vināsayittha, posissanti man"ti āha.

1. Bhassantā bhassantā (Ka)
2. Palāpesunti (Sī, Ka)
3. Vuttiṁ (Sī)
4. Sukkhatiṇāni khādati (Ka)
5. Bhāsāmi vo (Syā)
6. Bhāsa bhāsa (Syā)

ဘုဿန္တာ ဘုဿန္တာ[၁] သူကရံ ဝါရေန္တိ၊ ပုနပ္ပုနံ မဟာရဝံ ရဝါပေန္တိ၊ ဧဝံ ဒါရေဟိ သဒ္ဓိံ မံ ဗဟုံ ဝတွာ ဝိရဝန္တံ ပလာပေန္တီတိ[၂] အတ္ထော။

အသန္တာတိ အသပ္ပုရိသာ။ **ဇမ္မာ**တိ လာမကာ။ **ဘာသရေ**တိ ဘာသန္တိ။ **ပုတ္တရူပေနာ**တိ ပုတ္တဝေသေန။ **ဝယောဂတ**န္တိ တယော ဝယေ ဂတံ အတိက္ကန္တံ ပစ္ဆိမဝယေ ဌိတံ မံ။ **ဇဟန္တီ**တိ ပရိစ္စဇန္တိ။

နိဗ္ဘောဂေါတိ နိပ္ပရိဘောဂေါ။ **ခါဒနာ အပနီယတီ**တိ အဿော ဟိ ယာဝဒေဝ တရုဏော ဟောတိ ဇဝသမ္ပန္နော၊ တာဝဿ နာနာရသံ ခါဒနံ ဒဒန္တိ၊ ဇိဏ္ဏံ နိဗ္ဘောဂံ တတော အပနေန္တိ၊ အန္တိမဝယေ တံ ဝတ္တံ[၃] န လဘတိ၊ ဂါဝီဟိ သဒ္ဓိံ အဋဝိယံ သုက္ခတိဏာနိ ခါဒန္တော စရတိ[၄]။ ယထာ သော အဿော၊ ဧဝံ ဇိဏ္ဏကာလေ ဝိလုတ္တသဗ္ဗဓနတ္တာ နိဗ္ဘောဂေါ မာဒိသောပိ ဗာလကာနံ ပိတာ ထေရော ပရာဂရေသု ဘိက္ခတိ။

ယဉ္စေတိ နိပါတော။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယေ မမ ပုတ္တာ အနဿဝါ အပ္ပတိဿာ အဝသဝတ္တိနော၊ တေဟိ ဒဏ္ဍောဝ ကိရ သေယျော သုန္ဒရ-တရောတိ။ ဣဒါနိဿ သေယျဘာဝံ ဒဿေတုံ **စဏ္ဍမ္ပိ ဂေါဏ**န္တိအာဒိ ဝုတ္တံ။

ပုရေ ဟောတီတိ အဂ္ဂတော ဟောတိ၊ တံ ပုရတော ကတွာ ဂန္တုံ သုခံ ဟောတီတိ အတ္ထော။ **ဂါဓမေဓတီ**တိ ဥဒကံ ဩတရဏကာလေ ဂမ္ဘီရေ ဥဒကေ ပတိဋ္ဌံ လဘတိ။

ပရိယာပုဏိတွာတိ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ဝါစုဂ္ဂတာ ကတွာ။ **သန္နိသိန္နေသူ**တိ တထာရူပေ ဗြာဟ္မဏာနံ သမာဂမဒိဝသေ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတေသု ပုတ္တေသု တံ သဘံ ဩဂါဟေတွာ ဗြာဟ္မဏာနံ မဇ္ဈေ မဟာရဟေ အာသနေ နိသိန္နေသု။ **အဘာသီ**တိ "အယံ မေ ကာလော"တိ သဘာယ မဇ္ဈေ ပဝိသိတွာ ဟတ္ထံ ဥက္ခိပိတွာ "ဘော အဟံ တုမှာကံ ဂါထာ ဘာသိတုကာမော၊ ဘာသိတေ[၅] သုဏိဿထာ"တိ ဝတွာ "ဘာသ[၆] ဗြာဟ္မဏ သုဏောမာ"တိ ဝုတ္တော ဌိတကောဝ အဘာသိ။ တေန စ သမယေန မနုဿာနံ ဝတ္တံ ဟောတိ "ယော မာတာပိတူနံ သန္တကံ ခါဒန္တော မာတာပိတရော န ပေါသေတိ၊ သော မာရေတဗ္ဗော"တိ။ တသ္မာ တေ ဗြာဟ္မဏပုတ္တာ ပိတုပါဒေသု နိပတိတွာ "ဇီဝိတံ နော တာတ ဒေဟီ"တိ ယာစိံသု။ သော ပိတုဟဒယဿ ပုတ္တာနံ မုဒုတ္တာ "မာ မေ ဘော ဗာလကေ ဝိနာသယိတ္ထ၊ ပေါသိဿန္တိ မ"န္တိ အာဟ။

၁-ဘဿန္တာ ဘဿန္တာ (က)
၂-ပလာပေသုန္တိ (သီ၊ က)
၃-ဝုတ္တိံ (သီ)
၄-သုက္ခတိဏာနိ ခါဒတိ (က)
၅-ဘာသာမိ ဝေါ (သျာ)
၆-ဘာသ ဘာသ (သျာ)

Athassa putte manussā āhaṁsu “sace bho ajja paṭṭhāya pitaraṁ na sammā paṭijaggissatha, ghātessāma vo”ti. Te bhītā gharaṁ netvā paṭijaggiṁsu. Taṁ dassetuṁ **atha kho naṁ brāhmaṇamahāsālan**ti-ādi vuttaṁ. Tattha **netvā**ti pīṭhe[1] nisīdāpetvā sayaṁ ukkhipitvā nayiṁsu. **Nhāpetvā**ti sarīraṁ telena abbhañjitvā ubbaṭṭetvā gandhacuṇṇādīhi nhāpesuṁ. Brāhmaṇiyopi pakkosāpetvā “ajja paṭṭhāya amhākaṁ pitaraṁ sammā paṭijaggatha, sace pamādaṁ āpajjissatha, gharato vo nikkaḍḍhissāmā”ti vatvā paṇītabhojanaṁ[2] bhojesuṁ.

Brāhmaṇo subhojanañca sukhaseyyañca āgamma katipāhaccayena[3] sañjātabalo pīṇitindriyo attabhāvaṁ oloketvā “ayaṁ me sampatti samaṇaṁ Gotamaṁ nissāya laddhā”ti paṇṇākāraṁ ādāya Bhagavato santikaṁ agamāsi. Taṁ dassetuṁ **atha kho so**ti-ādi vuttaṁ. Tattha **etadavocā**ti dussayugaṁ pādamūle ṭhapetvā etaṁ avoca. Saraṇagamanāvasāne cāpi Bhagavantaṁ evamāha “bho Gotama mayhaṁ puttehi cattāri dhurabhattāni dinnāni, tato ahaṁ dve tumhākaṁ dammi, dve sayaṁ paribhuñjissāmī”ti. Kalyāṇaṁ brāhmaṇa, pāṭiyekkaṁ pana mā niyyādehi, amhākaṁ ruccanaṭṭhānameva gamissāmāti. “Evaṁ bho”ti kho brāhmaṇo Bhagavantaṁ vanditvā gharaṁ gantvā putte āmantesi “tātā samaṇo Gotamo mayhaṁ sahāyo, tassa dve dhurabhattāni dinnāni, tumhe tasmiṁ sampatte mā pamajjathā”ti. Sādhu tātāti. Punadivase Bhagavā pubbaṇhasamaye pattacīvaraṁ ādāya jeṭṭhaputtassa nivesanadvāraṁ gato. So Satthāraṁ disvāva hatthato pattaṁ gahetvā gharaṁ pavesetvā mahārahe pallaṅke nisīdāpetvā paṇītabhojanamadāsi. Satthā punadivase itarassa, punadivase itarassāti paṭipāṭiyā sabbesaṁ gharāni agamāsi. Sabbe tatheva sakkāraṁ akaṁsu.

Athekadivasaṁ jeṭṭhaputtassa ghare maṅgalaṁ paccupaṭṭhitaṁ. So pitaraṁ āha “tāta kassa maṅgalaṁ demā”ti. Amhe aññaṁ na jānāma, nanu samaṇo Gotamo mayhaṁ sahāyoti. Tena hi tumhe pañcahi bhikkhusatehi saddhiṁ svātanāya samaṇaṁ Gotamaṁ nimantethāti. Brāhmaṇo tatthā

1. Pīṭhe āsane (Sī) 2. Paṇītabhojanehi (Ka)
3. Katipāhaṁyeva (Syā), katipāhasseva (Ka)

အထဿ ပုတ္တေ မနုဿာ အာဟံသု “သစေ ဘော အဇ္ဇ ပဋ္ဌာယ ပိတရံ န သမ္မာ ပဋိဇဂ္ဂိဿထ၊ ဃာတေဿာမ ဝေါ”တိ။ တေ ဘီတာ ဃရံ နေတွာ ပဋိဇဂ္ဂိံသု။ တံ ဒဿေတုံ **အထ ခေါ နံ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလ**န္တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **နေတွာ**တိ ပီဌေ[၁] နိသီဒါပေတွာ သယံ ဥက္ခိပိတွာ နယိံသု။ **နှာပေတွာ**တိ သရီရံ တေလေန အဗ္ဘဉ္ဇိတွာ ဥဗ္ဗဋ္ဋေတွာ ဂန္ဓစုဏ္ဏာဒီဟိ နှာပေသုံ။ ဗြာဟ္မဏိယောပိ ပက္ကောသာပေတွာ “အဇ္ဇ ပဋ္ဌာယ အမှာကံ ပိတရံ သမ္မာ ပဋိဇဂ္ဂထ၊ သစေ ပမာဒံ အာပဇ္ဇိဿထ၊ ဃရတော ဝေါ နိက္ကဍ္ဎိဿာမာ”တိ ဝတွာ ပဏီတဘောဇနံ[၂] ဘောဇေသုံ။

ဗြာဟ္မဏော သုဘောဇနဉ္စ သုခသေယျဉ္စ အာဂမ္မ ကတိပါဟစ္စယေန[၃] သဉ္ဇာတဗလော ပီဏိတိန္ဒြိယော အတ္တဘာဝံ ဩလောကေတွာ “အယံ မေ သမ္ပတ္တိ သမဏံ ဂေါတမံ နိဿာယ လဒ္ဓါ”တိ ပဏ္ဏာကာရံ အာဒါယ ဘဂဝတော သန္တိကံ အဂမာသိ။ တံ ဒဿေတုံ **အထ ခေါ သော**တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **ဧတဒဝေါစာ**တိ ဒုဿယုဂံ ပါဒမူလေ ဌပေတွာ ဧတံ အဝေါစ။ သရဏဂမနာဝသာနေ စာပိ ဘဂဝန္တံ ဧဝမာဟ “ဘော ဂေါတမ မယှံ ပုတ္တေဟိ စတ္တာရိ ဓုရဘတ္တာနိ ဒိန္နာနိ၊ တတော အဟံ ဒွေ တုမှာကံ ဒမ္မိ၊ ဒွေ သယံ ပရိဘုဉ္ဇိဿာမီ”တိ။ ကလျာဏံ ဗြာဟ္မဏ, ပါဋိယေက္ကံ ပန မာ နိယျာဒေဟိ၊ အမှာကံ ရုစ္စနဋ္ဌာနမေဝ ဂမိဿာမာတိ။ “ဧဝံ ဘော”တိ ခေါ ဗြာဟ္မဏော ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ ဃရံ ဂန္တွာ ပုတ္တေ အာမန္တေသိ “တာတာ သမဏော ဂေါတမော မယှံ သဟာယော၊ တဿ ဒွေ ဓုရဘတ္တာနိ ဒိန္နာနိ၊ တုမှေ တသ္မိံ သမ္ပတ္တေ မာ ပမဇ္ဇထာ”တိ။ သာဓု တာတာတိ။ ပုနဒိဝသေ ဘဂဝါ ပုဗ္ဗဏှသမယေ ပတ္တစီဝရံ အာဒါယ ဇေဋ္ဌပုတ္တဿ နိဝေသနဒွါရံ ဂတော။ သော သတ္ထာရံ ဒိသွာဝ ဟတ္ထတော ပတ္တံ ဂဟေတွာ ဃရံ ပဝေသေတွာ မဟာရဟေ ပလ္လင်္ကေ နိသီဒါပေတွာ ပဏီတဘောဇနမဒါသိ။ သတ္ထာ ပုနဒိဝသေ ဣတရဿ, ပုနဒိဝသေ ဣတရဿာတိ ပဋိပါဋိယာ သဗ္ဗေသံ ဃရာနိ အဂမာသိ။ သဗ္ဗေ တထေဝ သက္ကာရံ အကံသု။

အထေကဒိဝသံ ဇေဋ္ဌပုတ္တဿ ဃရေ မင်္ဂလံ ပစ္စုပဋ္ဌိတံ။ သော ပိတရံ အာဟ “တာတ ကဿ မင်္ဂလံ ဒေမာ”တိ။ အမှေ အညံ န ဇာနာမ၊ နနု သမဏော ဂေါတမော မယှံ သဟာယောတိ။ တေန ဟိ တုမှေ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ သွာတနာယ သမဏံ ဂေါတမံ နိမန္တေထာတိ။ ဗြာဟ္မဏော တထာ

၁-ပီဌေ အာသနေ (သီ) ၂-ပဏီတဘောဇနေဟိ (က)
၃-ကတိပါဟံယေဝ (သျာ)၊ ကတိပါဟဿေဝ (က)

akāsi. Bhagavā adhivāsetvā punadivase bhikkhusaṁghaparivuto tassa gehadvāraṁ agamāsi. So haritupalittaṁ sabbālaṅkārapaṭimaṇḍitaṁ gehaṁ Satthāraṁ pavesetvā Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ paññattāsanesu nisīdāpetvā appodakapāyāsañceva khajjakavikatiñca adāsi. Antarabhattasmiṁ yeva brāhmaṇassa cattāropi puttā Satthu santike nisīditvā āhaṁsu "bho Gotama mayaṁ amhākaṁ pitaraṁ paṭijaggāma nappamajjāma, passathassa attabhāvan"ti. Satthā "kalyāṇaṁ vo kataṁ, mātāpituposakaṁ nāma porāṇakapaṇḍitānaṁ āciṇṇamevā"ti vatvā Mahānāgajātakaṁ[1] nāma kathetvā cattāri saccāni dīpetvā dhammaṁ desesi. Desanāpariyosāne brāhmaṇo saddhiṁ catūhi ca puttehi catūhi ca suṇhāhi desanānusārena ñāṇaṁ pesetvā sotāpattiphale patiṭṭhito. Tato paṭṭhāya Satthā na sabbakālaṁ tesaṁ gehaṁ agamāsīti. . Catutthaṁ.

5. Mānatthaddhasuttavaṇṇanā

201. Pañcame **mānatthaddho**ti vātabharitabhastā viya mānena thaddho. **Ācariyan**ti sippuggahaṇakāle ācariyo anabhivādentassa sippaṁ na deti, aññasmiṁ pana kāle taṁ na abhivādeti, atthībhāvampissa na jānāti. **Nāyaṁ samaṇo**ti evaṁ kirassa ahosi "yasmā ayaṁ samaṇo mādise jātisampannabrāhmaṇe sampatte paṭisanthāramattampi na karoti, tasmā na kiñci jānātī"ti.

Abbhutavittajātāti abhūtapubbāya[2] tuṭṭhiyā samannāgatā. **Kesu cassā**ti kesu bhaveyya. **Kyassā**ti ke assa puggalassa. **Apacitā assū**ti apacitiṁ dassetuṁ yuttā bhaveyyuṁ. **Arahante**ti imāya gāthāya desanākusalattā attānaṁ antokatvā pūjaneyyaṁ dasseti. . Pañcamaṁ.

6. Paccanīkasuttavaṇṇanā

202. Chaṭṭhe "sabbaṁ setan"ti vutte "sabbaṁ kaṇhan"ti-ādinā nayena paccanīkaṁ karontassevassa sātaṁ sukhaṁ hotīti **paccanīkasāto**.

1. Khu 5. 226; Khu 4. 399 piṭṭhesu. 2. Abhūtapubbāya bhūtāya (Sī, Syā)

အကာသိ။ ဘဂဝါ အဓိဝါသေတွာ ပုနဒိဝသေ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော တဿ ဂေဟဒွါရံ အဂမာသိ။ သော ဟရိတုပလိတ္တံ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတံ ဂေဟံ သတ္ထာရံ ပဝေသေတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ ပညတ္တာသနေသု နိသီဒါပေတွာ အပ္ပေါဒကပါယာသဉ္စေဝ ခဇ္ဇကဝိကတိဉ္စ အဒါသိ။ အန္တရဘတ္တသ္မိံယေဝ ဗြာဟ္မဏဿ စတ္တာရောပိ ပုတ္တာ သတ္ထု သန္တိကေ နိသီဒိတွာ အာဟံသု "ဘော ဂေါတမ မယံ အမှာကံ ပိတရံ ပဋိဇဂ္ဂါမ နပ္ပမဇ္ဇာမ၊ ပဿထဿ အတ္တဘာဝ"န္တိ။ သတ္ထာ "ကလျာဏံ ဝေါ ကတံ၊ မာတာပိတုပေါသကံ နာမ ပေါရာဏကပဏ္ဍိတာနံ အာစိဏ္ဏမေဝါ"တိ ဝတွာ မဟာနာဂဇာတကံ[၁] နာမ ကထေတွာ စတ္တာရိ သစ္စာနိ ဒီပေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ ဗြာဟ္မဏော သဒ္ဓိံ စတူဟိ စ ပုတ္တေဟိ စတူဟိ စ သုဏှာဟိ ဒေသနာနုသာရေန ဉာဏံ ပေသေတွာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌိတော။ တတော ပဋ္ဌာယ သတ္ထာ န သဗ္ဗကာလံ တေသံ ဂေဟံ အဂမာသီတိ။ ။စတုတ္ထံ။

၅-မာနတ္ထဒ္ဓသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၀၁။ ပဉ္စမေ **မာနတ္ထဒ္ဓေါ**တိ ဝါတဘရိတဘသ္တာ ဝိယ မာနေန ထဒ္ဓေါ။ **အာစရိယ**န္တိ သိပ္ပုဂ္ဂဟဏကာလေ အာစရိယော အနဘိဝါဒေန္တဿ သိပ္ပံ န ဒေတိ၊ အညသ္မိံ ပန ကာလေ တံ န အဘိဝါဒေတိ၊ အတ္ထီဘာဝမ္ပိဿ န ဇာနာတိ။ **နာယံ သမဏော**တိ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ "ယသ္မာ အယံ သမဏော မာဒိသေ ဇာတိသမ္ပန္နဗြာဟ္မဏေ သမ္ပတ္တေ ပဋိသန္ထာရမတ္တမ္ပိ န ကရောတိ၊ တသ္မာ န ကိဉ္စိ ဇာနာတီ"တိ။

အဗ္ဘုတဝိတ္တဇာတာတိ အဘူတပုဗ္ဗာယ[၂] တုဋ္ဌိယာ သမန္နာဂတာ။ **ကေသု စဿာ**တိ ကေသု ဘဝေယျ။ **ကျဿာ**တိ ကေ အဿ ပုဂ္ဂလဿ။ **အပစိတာ အဿူ**တိ အပစိတိံ ဒဿေတုံ ယုတ္တာ ဘဝေယျုံ။ **အရဟန္တေ**တိ ဣမာယ ဂါထာယ ဒေသနာကုသလတ္တာ အတ္တာနံ အန္တောကတွာ ပူဇနေယျံ ဒဿေတိ။ ။ပဉ္စမံ။

၆-ပစ္စနီကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၀၂။ ဆဋ္ဌေ "သဗ္ဗံ သေတ"န္တိ ဝုတ္တေ "သဗ္ဗံ ကဏှ"န္တိအာဒိနာ နယေန ပစ္စနီကံ ကရောန္တဿေဝဿ သာတံ သုခံ ဟောတီတိ **ပစ္စနီကသာတော**။

၁-ခု ၅-၂၂၆၊ ခု ၄-၃၉၉-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-အဘူတပုဗ္ဗာယ ဘူတာယ (သီ၊ သျာ)

Yo ca vineyya sārambhanti yo karaṇuttariyalakkhaṇaṁ sārambhaṁ vinetvā suṇātīti attho. . Chaṭṭhaṁ.

7. Navakammikasuttavaṇṇanā

203. Sattame **Navakammikabhāradvājo**ti so kira araññe rukkhaṁ chindāpetvā tattheva pāsādakūṭāgārādīni yojetvā nagaraṁ āharitvā vikkiṇāti, iti navakammaṁ nissāya jīvatīti navakammiko, gottena Bhāradvājoti **Navakammikabhāradvājo. Disvānassa etadagosī**ti chabbaṇṇarasmiyo vissajjetvā nisinnaṁ Bhagavantaṁ disvāna assa etaṁ ahosi. **Vanasmin**ti imasmiṁ vanasaṇḍe. **Ucchinnamūlaṁ me vanan**ti mayhaṁ kilesavanaṁ ucchinnamūlaṁ. **Nibbanatho**ti nikkilesavano. **Eko rame**ti ekako abhiramāmi. **Aratiṁ vippahāyā**ti pantasenāsanesu ceva bhāvanāya ca ukkaṇṭhitaṁ jahitvā. . Sattamaṁ.

8. Kaṭṭhahārasuttavaṇṇanā

204. Aṭṭhame **antevāsikā**ti veyyāvaccaṁ katvā sippuggaṇhanakā dhammantevāsikā. **Nisinnan**ti chabbaṇṇarasmiyo vissajjetvā nisinnaṁ. **Gambhīrarūpe**ti gambhīrasabhāve.

Bahubheraveti tatraṭṭhakasaviññāṇaka-aviññāṇakabheravehi bahubherave. **Vigāhiyā**ti anupavisitvā. **Aniñjamānenā**ti-ādīni kāyavisesanāni, evarūpena kāyenāti attho. **Sucārurūpaṁ vatā**ti atisundaraṁ vata jhānaṁ jhāyasīti vadati.

Vanavassito munīti vanaṁ avassito Buddhamuni. **Idan**ti idaṁ tumhākaṁ evaṁ vane nisinnakāraṇaṁ mayhaṁ accherarūpaṁ paṭibhāti. **Pītimano**ti tuṭṭhacitto. **Vane vase**ti vanamhi vasi.

Maññāmahanti maññāmi ahaṁ. **Lokādhipatisahabyatan**ti lokādhipatimahābrahmunā sahabhāvaṁ. **Ākaṅkhamāno**ti icchamāno. **Tidivaṁ anuttaran**ti idaṁ brahmalokameva sandhāyāha. **Kasmā bhavaṁ vijanamaraññamassito**ti ahaṁ tāva brahmalokaṁ ākaṅkhamānoti maññāmi. Yadi evaṁ na hoti, atha me ācikkha, kasmā bhavanti pucchati. **Brahmapattiyā**ti

ယော စ ဝိနေယျ သာရမ္ဘန္တိ ယော ကရဏုတ္တရိယလက္ခဏံ သာရမ္ဘံ ဝိနေတွာ သုဏာတီတိ အတ္ထော။ ။ဆဋ္ဌံ။

၇-နဝကမ္မိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၀၃။ သတ္တမေ **နဝကမ္မိကဘာရဒွါဇော**တိ သော ကိရ အရညေ ရုက္ခံ ဆိန္ဒာပေတွာ တတ္ထေဝ ပါသာဒကူဋာဂါရာဒီနိ ယောဇေတွာ နဂရံ အာဟရိတွာ ဝိက္ကိဏာတိ၊ ဣတိ နဝကမ္မံ နိဿာယ ဇီဝတီတိ နဝကမ္မိကော၊ ဂေါတ္တေန ဘာရဒွါဇောတိ **နဝကမ္မိကဘာရဒွါဇော**။ **ဒိသွာနဿ ဧတဒဟောသီ**တိ ဆဗ္ဗဏ္ဏရသ္မိယော ဝိဿဇ္ဇေတွာ နိသိန္နံ ဘဂဝန္တံ ဒိသွာန အဿ ဧတံ အဟောသိ။ **ဝနသ္မိ**န္တိ ဣမသ္မိံ ဝနသဏ္ဍေ။ **ဥစ္ဆိန္နမူလံ မေ ဝန**န္တိ မယှံ ကိလေသဝနံ ဥစ္ဆိန္နမူလံ။ **နိဗ္ဗနထော**တိ နိက္ကိလေသဝနော။ **ဧကော ရမေ**တိ ဧကကော အဘိရမာမိ။ **အရတိံ ဝိပ္ပဟာယာ**တိ ပန္တသေနာသနေသု စေဝ ဘာဝနာယ စ ဥက္ကဏ္ဌိတံ ဇဟိတွာ။ ။သတ္တမံ။

၈-ကဋ္ဌဟာရသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၀၄။ အဋ္ဌမေ **အန္တေဝါသိကာ**တိ ဝေယျာဝစ္စံ ကတွာ သိပ္ပုဂ္ဂဏှနကာ ဓမ္မန္တေဝါသိကာ။ **နိသိန္န**န္တိ ဆဗ္ဗဏ္ဏရသ္မိယော ဝိဿဇ္ဇေတွာ နိသိန္နံ။ **ဂမ္ဘီရရူပေ**တိ ဂမ္ဘီရသဘာဝေ။

ဗဟုဘေရဝေတိ တတြဋ္ဌကသဝိညာဏကအဝိညာဏကဘေရဝေဟိ ဗဟုဘေရဝေ။ **ဝိဂါဟိယာ**တိ အနုပဝိသိတွာ။ **အနိဉ္ဇမာနေနာ**တိအာဒီနိ ကာယဝိသေသနာနိ၊ ဧဝရူပေန ကာယေနာတိ အတ္ထော။ **သုစာရုရူပံ ဝတာ**တိ အတိသုန္ဒရံ ဝတ ဈာနံ ဈာယသီတိ ဝဒတိ။

ဝနဝဿိတော မုနီတိ ဝနံ အဝဿိတော ဗုဒ္ဓမုနိ။ **ဣဒ**န္တိ ဣဒံ တုမှာကံ ဧဝံ ဝနေ နိသိန္နကာရဏံ မယှံ အစ္ဆေရရူပံ ပဋိဘာတိ။ **ပီတိမနော**တိ တုဋ္ဌစိတ္တော။ **ဝနေ ဝသေ**တိ ဝနမှိ ဝသိ။

မညာမဟန္တိ မညာမိ အဟံ။ **လောကာဓိပတိသဟဗျတ**န္တိ လောကာဓိပတိမဟာဗြဟ္မုနာ သဟဘာဝံ။ **အာကင်္ခမာနော**တိ ဣစ္ဆမာနော။ **တိဒိဝံ အနုတ္တရ**န္တိ ဣဒံ ဗြဟ္မလောကမေဝ သန္ဓာယာဟ။ **ကသ္မာ ဘဝံ ဝိဇနမရညမဿိတော**တိ အဟံ တာဝ ဗြဟ္မလောကံ အာကင်္ခမာနောတိ မညာမိ။ ယဒိ ဧဝံ န ဟောတိ၊ အထ မေ အာစိက္ခ၊ ကသ္မာ ဘဝန္တိ ပုစ္ဆတိ။ **ဗြဟ္မပတ္တိယာ**တိ

seṭṭhapattiyā. Idha idaṁ tapo kasmā karosīti aparenapi ākārena pucchati.

Kaṅkhāti taṇhā. **Abhinandanā**ti abhinandanavasena taṇhāva vuttā. **Anekadhātūsū**ti anekasabhāvesu ārammaṇesu. **Puthū**ti nānappakārā taṇhā sesakilesā vā. **Sadāsitā**ti niccakālaṁ avassitā[1]. **Aññāṇamūlappabhavā**ti avijjāmūlā hutvā jātā. **Pajappitā**ti taṇhāva “idampi mayhaṁ, ikampi mayhan”ti pajappāpanavasena pajappitā nāmāti vuttā. **Sabbā mayā byantikatā**ti sabbā taṇhā mayā aggamaggena vigatantā nirantā katā. **Samūlikā**ti saddhiṁ aññāṇamūlena.

Anūpayoti anupagamano. **Sabbesu dhammesu visuddhadassano**ti iminā sabbaññutaññāṇaṁ dīpeti. **Sambodhimanuttaran**ti arahattaṁ sandhāyāha. **Sivan**ti seṭṭhaṁ. **Jhāyāmī**ti dvīhi jhānehi jhāyāmi. **Visārado**ti vigatasārajjo. . Aṭṭhamaṁ.

9. Mātuposakasuttavaṇṇanā

205. Navame **peccā**ti ito paṭigantvā. . Navamaṁ.

10. Bhikkhakasuttavaṇṇanā

206. Dasame **idhā**ti imasmiṁ bhikkhubhāve. **Vissaṁ dhamman**ti duggandhaṁ akusaladhammaṁ. **Bāhitvā**ti[2] aggamaggena jahitvā. **Saṅkhāyā**ti ñāṇena. **Save bhikkhūti vuccatī**ti so ve bhinnakilesattā bhikkhu nāma vuccati. . Dasamaṁ.

11. Saṅgāravasuttavaṇṇanā

207. Ekādasame **paccetī**ti icchati pattheti. **Sādhu bhante**ti āyācamāno āha. Therassa kiresa gihisahāyo, tasmā thero “ayaṁ varāko maṁ sahāyaṁ labhitvāpi micchādiṭṭhiṁ gahetvā mā apāyapūrako ahosī”ti āyācati. Apicesa mahāparivāro,

1. Vase avassitā (Syā) 2. Vāhetvāti (Syā)

သေဋ္ဌပတ္တိယာ။ ဣဓ ဣဒံ တပေါ ကသ္မာ ကရောသီတိ အပရေနပိ အာကာရေန ပုစ္ဆတိ။

ကင်္ခါတိ တဏှာ။ **အဘိနန္ဒနာ**တိ အဘိနန္ဒနဝသေန တဏှာဝ ဝုတ္တာ။ **အနေကဓာတူသူ**တိ အနေကသဘာဝေသု အာရမ္မဏေသု။ **ပုထူ**တိ နာနပ္ပကာရာ တဏှာ သေသကိလေသာ ဝါ။ **သဒါသိတာ**တိ နိစ္စကာလံ အဝဿိတာ[၁]။ **အညာဏမူလပ္ပဘဝါ**တိ အဝိဇ္ဇာမူလာ ဟုတွာ ဇာတာ။ **ပဇပ္ပိတာ**တိ တဏှာဝ “ဣဒမ္ပိ မယှံ, ဣဒမ္ပိ မယှ”န္တိ ပဇပ္ပါပနဝသေန ပဇပ္ပိတာ နာမာတိ ဝုတ္တာ။ **သဗ္ဗာ မယာ ဗျန္တိကတာ**တိ သဗ္ဗာ တဏှာ မယာ အဂ္ဂမဂ္ဂေန ဝိဂတန္တာ နိရန္တာ ကတာ။ **သမူလိကာ**တိ သဒ္ဓိံ အညာဏမူလေန။

အနူပယောတိ အနုပဂမနော။ **သဗ္ဗေသု ဓမ္မေသု ဝိသုဒ္ဓဒဿနော**တိ ဣမိနာ သဗ္ဗညုတညာဏံ ဒီပေတိ။ **သမ္ဗောဓိမနုတ္တရ**န္တိ အရဟတ္တံ သန္ဓာယာဟ။ **သိဝ**န္တိ သေဋ္ဌံ။ **ဈာယာမီ**တိ ဒွီဟိ ဈာနေဟိ ဈာယာမိ။ **ဝိသာရဒေါ**တိ ဝိဂတသာရဇ္ဇော။ ။အဋ္ဌမံ။

၉-မာတုပေါသကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၀၅။ နဝမေ **ပေစ္စာ**တိ ဣတော ပဋိဂန္တွာ။ ။နဝမံ။

၁၀-ဘိက္ခကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၀၆။ ဒသမေ **ဣဓာ**တိ ဣမသ္မိံ ဘိက္ခုဘာဝေ။ **ဝိဿံ ဓမ္မ**န္တိ ဒုဂ္ဂန္ဓံ အကုသလဓမ္မံ။ **ဗာဟိတွာ**တိ[၂] အဂ္ဂမဂ္ဂေန ဇဟိတွာ။ **သင်္ခါယာ**တိ ဉာဏေန။ **သ ဝေ ဘိက္ခူတိ ဝုစ္စတီ**တိ သော ဝေ ဘိန္နကိလေသတ္တာ ဘိက္ခု နာမ ဝုစ္စတိ။ ။ဒသမံ။

၁၁-သင်္ဂါရဝသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၀၇။ ဧကာဒသမေ **ပစ္စေတီ**တိ ဣစ္ဆတိ ပတ္ထေတိ။ **သာဓု ဘန္တေ**တိ အာယာစမာနော အာဟ။ ထေရဿ ကိရေသ ဂိဟိသဟာယော၊ တသ္မာ ထေရော “အယံ ဝရာကော မံ သဟာယံ လဘိတွာပိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိံ ဂဟေတွာ မာ အပါယပူရကော အဟောသီ”တိ အာယာစတိ။ အပိစေသ မဟာပရိဝါရော၊

၁-ဝသေ အဝဿိတာ (သျာ) ၂-ဝါဟေတွာတိ (သျာ)

tasmiṁ pasanne pañcakulasatāni[1] anuvattissantīti maññamānopi āyācati. **Atthavasan**ti atthānisaṁsaṁ atthakāraṇaṁ. **Pāpan**ti pāṇātipātādi-akusalaṁ. **Pavāhemī**ti galappamāṇaṁ udakaṁ otaritvā pavāhemi palāpemi. **Dhammo**ti gāthā vuttatthāva. . Ekādasamaṁ.

12. Khomadussasuttavaṇṇanā

208. Dvādasame **khomadussaṁ nāmā**ti khomadussānaṁ ussannattā evaṁladdhanāmaṁ. **Sabhāyan**ti sālāyaṁ. **Phusāyatī**ti phusitāni muñcati vassati. Satthā kira taṁ sabhaṁ upasaṅkamitukāmo "mayi evamevaṁ upasaṅkamante aphāsukadhātukaṁ hoti, ekaṁ kāraṇaṁ paṭicca upasaṅkamissāmī"ti adhiṭṭhānavasena vuṭṭhiṁ uppādesi. **Sabhādhamman**ti sukhanisinne kira asañcāletvā ekapassena pavisanaṁ tesaṁ sabhādhammo nāma, na mahājanaṁ cāletvā ujukameva pavisanaṁ. Bhagavā ca ujukameva āgacchati, tena te kupitā Bhagavantaṁ hīḷentā "ke ca muṇḍakā samaṇakā, ke ca sabhādhammaṁ jānissantī"ti āhaṁsu. **Santo**ti paṇḍitā sappurisā. **Pahāyā**ti ete rāgādayo jahitvā rāgādivinayāya dhammaṁ bhaṇanti, tasmā te santo nāmāti. . Dvādasamaṁ.

Upāsakavaggo dutiyo.

Brāhmaṇasaṁyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Pañcakulasatāni ca (Sī), pañcakulasatāni sāsanaṁ (Syā), pañcakulasatānimaṁ (Ka)

တသ္မိံ ပသန္နေ ပဉ္စကုလသတာနိ[၁] အနုဝတ္တိဿန္တီတိ မညမာနောပိ အာယာစတိ။ **အတ္ထဝသ**န္တိ အတ္ထာနိသံသံ အတ္ထကာရဏံ။ **ပါပ**န္တိ ပါဏာတိပါတာဒိ-အကုသလံ။ **ပဝါဟေမီ**တိ ဂလပ္ပမာဏံ ဥဒကံ ဩတရိတွာ ပဝါဟေမိ ပလာပေမိ။ **ဓမ္မော**တိ ဂါထာ ဝုတ္တတ္ထာဝ။ ။ဧကာဒသမံ။

၁၂-ခေါမဒုဿသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၀၈။ ဒွါဒသမေ **ခေါမဒုဿံ နာမာ**တိ ခေါမဒုဿာနံ ဥဿန္နတ္တာ ဧဝံလဒ္ဓနာမံ။ **သဘာယ**န္တိ သာလာယံ။ **ဖုသာယတီ**တိ ဖုသိတာနိ မုဉ္စတိ ဝဿတိ။ သတ္ထာ ကိရ တံ သဘံ ဥပသင်္ကမိတုကာမော “မယိ ဧဝမေဝံ ဥပသင်္ကမန္တေ အဖာသုကဓာတုကံ ဟောတိ၊ ဧကံ ကာရဏံ ပဋိစ္စ ဥပသင်္ကမိဿာမီ”တိ အဓိဋ္ဌာနဝသေန ဝုဋ္ဌိံ ဥပ္ပါဒေသိ။ **သဘာဓမ္မ**န္တိ သုခနိသိန္နေ ကိရ အသဉ္စာလေတွာ ဧကပဿေန ပဝိသနံ တေသံ သဘာဓမ္မော နာမ၊ န မဟာဇနံ စာလေတွာ ဥဇုကမေဝ ပဝိသနံ။ ဘဂဝါ စ ဥဇုကမေဝ အာဂစ္ဆတိ၊ တေန တေ ကုပိတာ ဘဂဝန္တံ ဟီဠေန္တာ “ကေ စ မုဏ္ဍကာ သမဏကာ၊ ကေ စ သဘာဓမ္မံ ဇာနိဿန္တီ”တိ အာဟံသု။ **သန္တော**တိ ပဏ္ဍိတာ သပ္ပုရိသာ။ **ပဟာယာ**တိ ဧတေ ရာဂါဒယော ဇဟိတွာ ရာဂါဒိဝိနယာယ ဓမ္မံ ဘဏန္တိ၊ တသ္မာ တေ သန္တော နာမာတိ။ ။ဒွါဒသမံ။

ဥပါသကဝဂ္ဂေါ ဒုတိယော။

ဗြာဟ္မဏသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ပဉ္စကုလသတာနိ စ (သီ)၊ ပဉ္စကုလသတာနိ သာသနံ (သျာ)၊ ပဉ္စကုလသတာနိမံ (က)

8. Vaṅgīsasaṁyutta

1. Nikkhantasuttavaṇṇanā

209. Vaṅgīsasaṁyuttassa paṭhame **aggāḷave cetiye**ti Āḷaviyaṁ aggacetiye. Anuppanne Buddhe Aggāḷava[1] Gotamakādīni yakkhanāgādīnaṁ bhavanāni[2] cetiyāni ahesuṁ. Uppanne Buddhe tāni apanetvā manussā vihāre kariṁsu. Tesaṁ tāneva nāmāni jātāni. **Nigrodhakappenā**ti nigrodharukkhamūlavāsinā Kappattherena. **Ohiyyako**ti ohīnako. **Vihārapālo**ti so kira tadā avassiko hoti pattacīvaraggahaṇe akovido. Atha naṁ therā bhikkhū "āvuso imāni chattupāhanakattarayaṭṭhi-ādīni olokento nisīdā"ti vihārarakkhakaṁ katvā piṇḍāya pavisiṁsu. Tena vuttaṁ "vihārapālo"ti. **Samalaṅkaritvā**ti attano vibhavānurūpena alaṅkārena alaṅkaritvā. **Cittaṁ anuddhaṁsetī**ti kusalacittaṁ viddhaṁseti vināseti. **Taṁ kutettha labbhā**ti etasmiṁ rāge uppanne taṁ kāraṇaṁ kuto labbhā. **Yaṁ me paro**ti yena me kāraṇena añño puggalo vā dhammo vā anabhiratiṁ vinodetvā idāneva abhiratiṁ uppādeyya, ācariyupajjhāyāpi maṁ vihāre ohāya gatā.

Agārasmāti agārato nikkhantaṁ. **Anagāriyan**ti pabbajjaṁ upagatanti attho. **Kaṇhato**ti kaṇhapakkhato mārapakkhato ādhāvanti. **Uggaputtā**ti uggatānaṁ puttā mahesakkhā rājaññabhūtā. **Daḷhadhammino**ti daḷadhanuno, uttamappamāṇaṁ ācariyadhanuṁ dhārayamānā. **Sahassaṁ apalāyinan**ti ye te samantā sarehi parikireyyuṁ, tesaṁ apalāyīnaṁ saṅkhaṁ dassento "sahassan"ti āha. **Etato[3] bhiyyo**ti etasmā sahassā atirekatarā. **Neva maṁ byādhayissantī**ti maṁ cāletuṁ na sakkhissanti. **Dhamme samhi patiṭṭhitan**ti anabhiratiṁ vinodetvā abhiratiṁ uppādanasamatthe sake sāsanadhamme patiṭṭhitaṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti—issāsasahasse tāva samantā sarehi parikirante sikkhito puriso daṇḍakaṁ gahetvā sabbe sare sarīre apatamāne antarāva paharitvā pādamūle pāteti.

---

1. Āḷavaka (Ka) 2. Bhavanāni anekāni (Syā) 3. Ettato (Sī), ettakā (Syā)

၈-ဝင်္ဂီသသံယုတ္တ

၁-နိက္ခန္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၀၉။ ဝင်္ဂီသသံယုတ္တဿ ပဌမေ **အဂ္ဂါဠဝေ စေတိယေ**တိ အာဠဝိယံ အဂ္ဂစေတိယေ။ အနုပ္ပန္နေ ဗုဒ္ဓေ အဂ္ဂါဠဝ[1]ဂေါတမကာဒီနိ ယက္ခနာဂါဒီနံ ဘဝနာနိ[2] စေတိယာနိ အဟေသုံ။ ဥပ္ပန္နေ ဗုဒ္ဓေ တာနိ အပနေတွာ မနုဿာ ဝိဟာရေ ကရိံသု။ တေသံ တာနေဝ နာမာနိ ဇာတာနိ။ **နိဂြောဓကပ္ပေနာ**တိ နိဂြောဓရုက္ခမူလဝါသိနာ ကပ္ပတ္ထေရေန။ **ဩဟိယျကော**တိ ဩဟီနကော။ **ဝိဟာရပါလော**တိ သော ကိရ တဒါ အဝဿိကော ဟောတိ ပတ္တစီဝရဂ္ဂဟဏေ အကောဝိဒေါ။ အထ နံ ထေရာ ဘိက္ခူ "အာဝုသော ဣမာနိ ဆတ္တုပါဟနကတ္တရယဋ္ဌိအာဒီနိ ဩလောကေန္တော နိသီဒါ"တိ ဝိဟာရရက္ခကံ ကတွာ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသိံသု။ တေန ဝုတ္တံ "ဝိဟာရပါလော"တိ။ **သမလင်္ကရိတွာ**တိ အတ္တနော ဝိဘဝါနုရူပေန အလင်္ကာရေန အလင်္ကရိတွာ။ **စိတ္တံ အနုဒ္ဓံသေတီ**တိ ကုသလစိတ္တံ ဝိဒ္ဓံသေတိ ဝိနာသေတိ။ **တံ ကုတေတ္ထ လဗ္ဘာ**တိ ဧတသ္မိံ ရာဂေ ဥပ္ပန္နေ တံ ကာရဏံ ကုတော လဗ္ဘာ။ **ယံ မေ ပရော**တိ ယေန မေ ကာရဏေန အညော ပုဂ္ဂလော ဝါ ဓမ္မော ဝါ အနဘိရတိံ ဝိနောဒေတွာ ဣဒါနေဝ အဘိရတိံ ဥပ္ပါဒေယျ၊ အာစရိယုပဇ္ဈာယာပိ မံ ဝိဟာရေ ဩဟာယ ဂတာ။

အဂါရသ္မာတိ အဂါရတော နိက္ခန္တံ။ **အနဂါရိယန္တိ** ပဗ္ဗဇ္ဇံ ဥပဂတန္တိ အတ္ထော။ **ကဏှတော**တိ ကဏှပက္ခတော မာရပက္ခတော အာဓာဝန္တိ။ **ဥဂ္ဂပုတ္တာ**တိ ဥဂ္ဂတာနံ ပုတ္တာ မဟေသက္ခာ ရာဇညဘူတာ။ **ဒဠှဓမ္မိနော**တိ ဒဠှဓနုနော၊ ဥတ္တမပ္ပမာဏံ အာစရိယဓနုံ ဓာရယမာနာ။ **သဟဿံ အပလာယိနန္တိ** ယေ တေ သမန္တာ သရေဟိ ပရိကိရေယျုံ၊ တေသံ အပလာယီနံ သင်္ခံ ဒဿေန္တော "သဟဿ"န္တိ အာဟ။ **ဧတတော[3] ဘိယျော**တိ ဧတသ္မာ သဟဿာ အတိရေကတရာ။ **နေဝ မံ ဗျာဓယိဿန္တီ**တိ မံ စာလေတုံ န သက္ခိဿန္တိ။ **ဓမ္မေ သမှိ ပတိဋ္ဌိတန္တိ** အနဘိရတိံ ဝိနောဒေတွာ အဘိရတိံ ဥပ္ပါဒနသမတ္ထေ သကေ သာသနဓမ္မေ ပတိဋ္ဌိတံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ဣဿာသသဟဿေ တာဝ သမန္တာ သရေဟိ ပရိကိရန္တေ သိက္ခိတော ပုရိသော ဒဏ္ဍကံ ဂဟေတွာ သဗ္ဗေ သရေ သရီရေ အပတမာနေ အန္တရာဝ ပဟရိတွာ ပါဒမူလေ ပါတေတိ။

၁-အာဠဝက (က) ၂-ဘဝနာနိ အနေကာနိ (သျာ) ၃-ဧတ္တတော (သီ)၊ ဧတ္တကာ (သျာ)

Tattha ekopi issāso dve sare ekato na khipati, imā pana itthiyo rūpārammaṇādivasena pañca pañca sare ekato khipanti. Evaṁ khipantiyo etā sacepi atirekasahassā honti, neva maṁ cāletuṁ sakkhissantīti.

Sakkhī hi me sutaṁ etanti mayā hi sammukhā etaṁ sutaṁ. **Nibbānagamanaṁ maggan**ti vipassanaṁ sandhāyāha. So hi nibbānassa pubbabhāgamaggo, liṅgavipallāsena na "maggan"ti āha. **Tattha me**ti tasmiṁ me attano taruṇavipassanāsaṅkhāte nibbānagamanamagge[1] mano nirato. **Pāpimā**ti kilesaṁ ālapati. **Maccū**tipi tameva ālapati. **Na me maggampi dakkhasī**ti yathā me bhavayoni-ādīsu gatamaggampi na passasi, tathā karissāmīti. . Paṭhamaṁ.

2. Aratīsuttavaṇṇanā

210. Dutiye **nikkhamatī**ti vihārā nikkhamati. **Aparajju vā kāle**ti dutiyadivase vā bhikkhācārakāle. Vihāragaruko kiresa thero. **Aratiñca ratiñcā**ti sāsane aratiṁ kāmaguṇesu ca ratiṁ. **Sabbaso gahasitañca vitakkan**ti pañcakāmaguṇagehanissitaṁ pāpavitakkañca sabbākārena pahāya. **Vanathan**ti kilesamahāvanaṁ. **Kuhiñcī**ti kismiñci ārammaṇe. **Nibbanatho**ti nikkilesavano. **Arato**ti taṇhāratirahito.

Pathaviñca vehāsanti pathaviṭṭhitañca itthipurisavatthālaṅkārādivaṇṇaṁ, vehāsaṭṭhakañca candasūriyobhāsādi. **Rūpagatan**ti rūpameva. **Jagatogadhan**ti jagatiyā ogadhaṁ, antopathaviyaṁ nāgabhavanagatanti attho. **Parijīyatī**ti parijīrati. **Sabbamaniccan**ti sabbaṁ taṁ aniccaṁ. Ayaṁ therassa mahāvipassanāti vadanti. **Evaṁ tamaccā**ti evaṁ samāgantvā. **Caranti mutattā**ti viññātattabhāvā viharanti.

Upadhīsūti khandhakilesābhisaṅkhāresu. **Gadhitā**ti giddhā. **Diṭṭhasute**ti cakkhunā diṭṭhe rūpe, sotena sute sadde. **Paṭighe ca mute cā**ti ettha paṭighapadena gandharasā gahitā, mutapadena phoṭṭhabbārammaṇaṁ. **Yo ettha na limpatī**ti yo etesu pañcakāmaguṇesu taṇhādiṭṭhilepehi[2] na limpati.

Atha saṭṭhinissitā savitakkā, puthū janatāya adhammā niviṭṭhāti atha cha-ārammaṇanissitā puthū adhammavitakkā janatāya niviṭṭhāti attho.

---

1. Nibbānādhigame magge (Sī, Ka)   2. Taṇhādiṭṭhikilesehi (Syā)

တတ္ထ ဧကောပိ ဣဿာသော ဒွေ သရေ ဧကတော န ခိပတိ၊ ဣမာ ပန ဣတ္ထိယော ရူပါရမ္မဏာဒိဝသေန ပဉ္စ ပဉ္စ သရေ ဧကတော ခိပန္တိ။ ဧဝံ ခိပန္တိယော ဧတာ သစေပိ အတိရေကသဟဿာ ဟောန္တိ၊ နေဝ မံ စာလေတုံ သက္ခိဿန္တီတိ။

သက္ခီ ဟိ မေ သုတံ ဧတန္တိ မယာ ဟိ သမ္မုခါ ဧတံ သုတံ။ **နိဗ္ဗာနဂမနံ မဂ္ဂ**န္တိ ဝိပဿနံ သန္ဓာယာဟ။ သော ဟိ နိဗ္ဗာနဿ ပုဗ္ဗဘာဂမဂ္ဂေါ၊ လိင်္ဂဝိပလ္လာသေန ပန "မဂ္ဂ"န္တိ အာဟ။ **တတ္ထ မေ**တိ တသ္မိံ မေ အတ္တနော တရုဏဝိပဿနာသင်္ခါတေ နိဗ္ဗာနဂမနမဂ္ဂေ[1] မနော နိရတော။ **ပါပိမာ**တိ ကိလေသံ အာလပတိ။ **မစ္စူ**တိပိ တမေဝ အာလပတိ။ **န မေ မဂ္ဂမ္ပိ ဒက္ခသီ**တိ ယထာ မေ ဘဝယောနိ-အာဒီသု ဂတမဂ္ဂမ္ပိ န ပဿသိ၊ တထာ ကရိဿာမီတိ။ ။ပဌမံ။

၂-အရတိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၁၀။ ဒုတိယေ **နိက္ခမတီ**တိ ဝိဟာရာ နိက္ခမတိ။ **အပရဇ္ဇု ဝါ ကာလေ**တိ ဒုတိယဒိဝသေ ဝါ ဘိက္ခာစာရကာလေ။ ဝိဟာရဂရုကော ကိရေသ ထေရော။ **အရတိဉ္စ ရတိဉ္စာ**တိ သာသနေ အရတိံ ကာမဂုဏေသု စ ရတိံ။ **သဗ္ဗသော ဂေဟသိတဉ္စ ဝိတက္က**န္တိ ပဉ္စကာမဂုဏဂေဟနိဿိတံ ပါပဝိတက္ကဉ္စ သဗ္ဗာကာရေန ပဟာယ။ **ဝနထ**န္တိ ကိလေသမဟာဝနံ။ **ကုဟိဉ္စီ**တိ ကိသ္မိဉ္စိ အာရမ္မဏေ။ **နိဗ္ဗနထော**တိ နိက္ကိလေသဝနော။ **အရတော**တိ တဏှာရတိရဟိတော။

ပထဝိဉ္စ ဝေဟာသန္တိ ပထဝိဋ္ဌိတဉ္စ ဣတ္ထိပုရိသဝတ္ထာလင်္ကာရာဒိဝဏ္ဏံ, ဝေဟာသဋ္ဌကဉ္စ စန္ဒသူရိယောဘာသာဒိ။ **ရူပဂတ**န္တိ ရူပမေဝ။ **ဇဂတောဂဓ**န္တိ ဇဂတိယာ ဩဂဓံ၊ အန္တောပထဝိယံ နာဂဘဝနဂတန္တိ အတ္ထော။ **ပရိဇီယတီ**တိ ပရိဇီရတိ။ **သဗ္ဗမနိစ္စ**န္တိ သဗ္ဗံ တံ အနိစ္စံ။ အယံ ထေရဿ မဟာဝိပဿနာတိ ဝဒန္တိ။ **ဧဝံ သမစ္စာ**တိ ဧဝံ သမာဂန္တွာ။ **စရန္တိ မုတတ္တာ**တိ ဝိညာတတ္တဘာဝါ ဝိဟရန္တိ။

ဥပဓီသူတိ ခန္ဓကိလေသာဘိသင်္ခါရေသု။ **ဂဓိတာ**တိ ဂိဒ္ဓါ။ **ဒိဋ္ဌသုတေ**တိ စက္ခုနာ ဒိဋ္ဌေ ရူပေ, သောတေန သုတေ သဒ္ဒေ။ **ပဋိဃေ စ မုတေ စာ**တိ ဧတ္ထ ပဋိဃပဒေန ဂန္ဓရသာ ဂဟိတာ၊ မုတပဒေန ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရမ္မဏံ။ **ယော ဧတ္ထ န လိမ္ပတီ**တိ ယော ဧတေသု ပဉ္စကာမဂုဏေသု တဏှာဒိဋ္ဌိလေပေဟိ[2] န လိမ္ပတိ။

အထ သဋ္ဌိနိဿိတာ သဝိတက္ကာ၊ ပုထူ ဇနတာယ အဓမ္မာ နိဝိဋ္ဌာတိ အထ ဆအာရမ္မဏနိဿိတာ ပုထူ အဓမ္မဝိတက္ကာ ဇနတာယ နိဝိဋ္ဌာတိ အတ္ထော။

၁-နိဗ္ဗာနာဓိဂမေ မဂ္ဂေ (သီ၊ က)   ၂-တဏှာဒိဋ္ဌိကိလေသေဟိ (သျာ)

Na ca vaggagatassa kuhiñcīti tesaṁ vasena na katthaci kilesavaggagato[1] bhaveyya. **No pana duṭṭhullabhāṇī**ti duṭṭhullavacanabhāṇīpi na siyā. **Sa bhikkhū**ti so evaṁvidho bhikkhu nāma hoti.

Dabboti dabbajātiko paṇḍito. **Cirarattasamāhito**ti dīgharattaṁ samāhitacitto. **Nipako**ti nepakkena samannāgato pariṇatapañño. **Apihālū**ti nittaṇho. **Santaṁ padan**ti nibbānaṁ. **Ajjhagamā munī**ti adhigato muni. **Paṭicca parinibbuto kaṅkhati kālan**ti nibbānaṁ paṭicca kilesaparinibbānena parinibbuto parinibbānakālaṁ āgameti. . Dutiyaṁ.

3. Pesalasuttavaṇṇanā

211. Tatiye **atimaññatī**ti "kiṁ ime mahallakā, na etesaṁ Pāḷi, na Aṭṭhakathā, na padabyañjanamadhuratā, amhākaṁ pana Pāḷipi Aṭṭhakathāpi nayasatena nayasahassena upaṭṭhātī"ti atikkamitvā maññati. **Gotamā**ti Gotamabuddhasāvakattā attānaṁ ālapati. **Mānapathan**ti mānārammaṇañceva mānasahabhuno ca dhamme. **Vippaṭisārīhuvā**ti vippaṭisārī ahuvā, ahosīti attho. **Maggajino**ti maggena jitakileso. **Kittiñca sukhañcā**ti vaṇṇabhaṇanañca kāyikacetasikasukhañca. **Akhilodha padhānavā**ti akhilo idha padhānavā vīriyasampanno. **Visuddho**ti visuddho bhaveyya. **Asesan**ti nissesaṁ navavidhaṁ. **Vijjāyantakaro**ti vijjāya kilesānaṁ antakaro. **Samitāvī**ti rāgādīnaṁ samitatāya samitāvī. . Tatiyaṁ.

4. Ānandasuttavaṇṇanā

212. Catutthe **rāgo**ti āyasmā Ānando mahāpuñño sambhāvito, taṁ rājarājamahāmattādayo nimantetvā antonivesane nisīdāpenti. Sabbālaṅkārapaṭimaṇḍitāpi itthiyo theraṁ upasaṅkamitvā vanditvā tālavaṇṭena bījenti[2], upanisīditvā pañhaṁ pucchanti dhammaṁ suṇanti. Tattha āyasmato Vaṅgīsassa navapabbajitassa ārammaṇaṁ pariggahetuṁ asakkontassa itthirūpārammaṇe rāgo cittaṁ anuddhaṁseti. So saddhāpabbajitattā[3] ujujātiko kulaputto "ayaṁ me rāgo vaḍḍhitvā diṭṭhadhammikasamparāyikaṁ atthaṁ

---

1. Kilesavaṭṭagato (Syā)
2. Tālapaṇṇena vījenti (Syā)
3. Saddhāya pabbajitattā (Syā)

န စ ဝဂ္ဂဂတဿ ကုဟိဉ္စီတိ တေသံ ဝသေန န ကတ္ထစိ ကိလေသဝဂ္ဂဂတော[၁] ဘဝေယျ။ **နော ပန ဒုဋ္ဌုလ္လဘာဏီ**တိ ဒုဋ္ဌုလ္လဝစနဘာဏီပိ န သိယာ။ **သ ဘိက္ခူ**တိ သော ဧဝံဝိဓော ဘိက္ခု နာမ ဟောတိ။

ဒဗ္ဗောတိ ဒဗ္ဗဇာတိကော ပဏ္ဍိတော။ **စိရရတ္တသမာဟိတော**တိ ဒီဃရတ္တံ သမာဟိတစိတ္တော။ **နိပကော**တိ နေပက္ကေန သမန္နာဂတော ပရိဏတပညော။ **အပိဟာလူ**တိ နိတ္တဏှော။ **သန္တံ ပဒ**န္တိ နိဗ္ဗာနံ။ **အဇ္ဈဂမာ မုနီ**တိ အဓိဂတော မုနိ။ **ပဋိစ္စ ပရိနိဗ္ဗုတော ကင်္ခတိ ကာလ**န္တိ နိဗ္ဗာနံ ပဋိစ္စ ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနေန ပရိနိဗ္ဗုတော ပရိနိဗ္ဗာနကာလံ အာဂမေတိ။ ။ဒုတိယံ။

၃-ပေသလသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၁၁။ တတိယေ **အတိမညတီ**တိ "ကိံ ဣမေ မဟလ္လကာ၊ န ဧတေသံ ပါဠိ၊ န အဋ္ဌကထာ၊ န ပဒဗျဉ္ဇနမဓုရတာ၊ အမှာကံ ပန ပါဠိပိ အဋ္ဌကထာပိ နယသတေန နယသဟဿေန ဥပဋ္ဌာတီ"တိ အတိက္ကမိတွာ မညတိ။ **ဂေါတမာ**တိ ဂေါတမဗုဒ္ဓသာဝကတ္တာ အတ္တာနံ အာလပတိ။ **မာနပထ**န္တိ မာနာရမ္မဏဉ္စေဝ မာနသဟဘုနော စ ဓမ္မေ။ **ဝိပ္ပဋိသာရီဟုဝါ**တိ ဝိပ္ပဋိသာရီ အဟုဝါ၊ အဟောသီတိ အတ္ထော။ **မဂ္ဂဇိနော**တိ မဂ္ဂေန ဇိတကိလေသော။ **ကိတ္တိဉ္စ သုခဉ္စာ**တိ ဝဏ္ဏဘဏနဉ္စ ကာယိကစေတသိကသုခဉ္စ။ **အခိလောဓ ပဓာနဝါ**တိ အခိလော ဣဓ ပဓာနဝါ ဝီရိယသမ္ပန္နော။ **ဝိသုဒ္ဓေါ**တိ ဝိသုဒ္ဓေါ ဘဝေယျ။ **အသေသ**န္တိ နိဿေသံ နဝဝိဓံ။ **ဝိဇ္ဇာယန္တကရော**တိ ဝိဇ္ဇာယ ကိလေသာနံ အန္တကရော။ **သမိတာဝီ**တိ ရာဂါဒီနံ သမိတတာယ သမိတာဝီ။ ။တတိယံ။

၄-အာနန္ဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၁၂။ စတုတ္ထေ **ရာဂေါ**တိ အာယသ္မာ အာနန္ဒော မဟာပုညော သမ္ဘာဝိတော၊ တံ ရာဇရာဇမဟာမတ္တာဒယော နိမန္တေတွာ အန္တောနိဝေသနေ နိသီဒါပေန္တိ။ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတာပိ ဣတ္ထိယော ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ တာလဝဏ္ဋေန ဗီဇေန္တိ[၂]၊ ဥပနိသီဒိတွာ ပဉ္ဟံ ပုစ္ဆန္တိ ဓမ္မံ သုဏန္တိ။ တတ္ထ အာယသ္မတော ဝင်္ဂီသဿ နဝပဗ္ဗဇိတဿ အာရမ္မဏံ ပရိဂ္ဂဟေတုံ အသက္ကောန္တဿ ဣတ္ထိရူပါရမ္မဏေ ရာဂေါ စိတ္တံ အနုဒ္ဓံသေတိ။ သော သဒ္ဓါပဗ္ဗဇိတတ္တာ[၃] ဥဇုဇာတိကော ကုလပုတ္တော "အယံ မေ ရာဂေါ ဝဍ္ဎိတွာ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကံ အတ္ထံ

၁-ကိလေသဝဋ္ဋဂတော (သျာ)
၂-တာလပဏ္ဏေန ဝီဇေန္တိ (သျာ)
၃-သဒ္ဓါယ ပဗ္ဗဇိတတ္တာ (သျာ)

nāseyyā”ti cintetvā anantaraṁ nisinnova therassa attānaṁ āvikaronto **kāmarāgenā**ti-ādimāha.

Tattha **nibbāpanan**ti rāganibbānakāraṇaṁ. **Vipariyesā**ti vipallāsena. **Subhaṁ rāgūpasañhitan**ti rāgaṭṭhāniyaṁ iṭṭhārammaṇaṁ. **Parato passā**ti aniccato passa. **Mā ca attato**ti attato mā passa. **Kāyagatā tyatthū**ti kāyagatā te atthu. **Animittañca bhāvehī**ti niccādīnaṁ nimittānaṁ ugghāṭitattā vipassanā animittā nāma, taṁ bhāvehīti vadati. **Mānābhisamayā**ti mānassa dassanābhisamayā ceva pahānābhisamayā ca. **Upasanto**ti rāgādisantatāya upasanto. . Catutthaṁ.

5. Subhāsitasuttavaṇṇanā

213. Pañcame **aṅgehī**ti kāraṇehi, avayavehi vā. Musāvādāveramaṇi-ādīni hi cattāri subhāsitavācāya kāraṇāni, saccavacanādayo cattāro avayavā. Kāraṇatthe ca aṅgasadde[1] “catūhī”ti nissakkavacanaṁ hoti, avayavatthe karaṇavacanaṁ. **Samannāgatā**ti samanu-āgatā pavattā yuttā ca. **Vācā**ti samullapanavācā, yā “vācā girā byappatho”ti[2] ca, “nelā kaṇṇasukhā”ti[3] ca āgatā. “Yā pana vācāya ce kataṁ kamman”ti evaṁ viññattica, “yā catūhi vacīduccaritehi ārati -pa-. Ayaṁ vuccati sammāvācā”ti[4] evaṁ virati ca, “pharusavācā bhikkhave āsevitā bhāvitā bahulīkatā nirayasaṁvattanikā hotī”ti[5] evaṁ cetanā ca vācāti āgatā, na sā idha adhippetā. Kasmā? abhāsitabbato. **Subhāsitā**ti suṭṭhu bhāsitā. Tenassā atthāvahataṁ dīpeti. **No dubbhāsitā**ti na duṭṭhu bhāsitā. Tenassā anatthāvahanapahānataṁ dīpeti. **Anavajjā**ti rāgādivajjarahitā. Imināssā kāraṇasuddhiṁ catudosābhāvañca dīpeti. **Ananuvajjā**ti anuvādavimuttā. Imināssā sabbākārasampattiṁ dīpeti. **Viññūnan**ti paṇḍitānaṁ. Tena nindāpasaṁsāsu bālā appamāṇāti dīpeti.

1. Aṅgasaddo (Sī)
2. Abhi 1. 168 piṭhe.
3. Dī 1. 4 piṭṭhe.
4. Abhi 2. 113 piṭṭhe.
5. Aṁ 3. 78 piṭṭhe.

နာသေယျာ”တိ စိန္တေတွာ အနန္တရံ နိသိန္နောဝ ထေရဿ အတ္တာနံ အာဝိကရောန္တော **ကာမရာဂေနာ**တိအာဒိမာဟ။

တတ္ထ **နိဗ္ဗာပနန္တိ** ရာဂနိဗ္ဗာနကာရဏံ။ **ဝိပရိယေသာ**တိ ဝိပလ္လာသေန။ **သုဘံ ရာဂူပသဉ္ဟိတန္တိ** ရာဂဋ္ဌာနိယံ ဣဋ္ဌာရမ္မဏံ။ **ပရတော ပဿာ**တိ အနိစ္စတော ပဿ။ **မာ စ အတ္တတော**တိ အတ္တတော မာ ပဿ။ **ကာယဂတာ တျတ္ထူ**တိ ကာယဂတာ တေ အတ္ထု။ **အနိမိတ္တဉ္စ ဘာဝေဟီ**တိ နိစ္စာဒီနံ နိမိတ္တာနံ ဥဂ္ဃာဋိတတ္တာ ဝိပဿနာ အနိမိတ္တာ နာမ၊ တံ ဘာဝေဟီတိ ဝဒတိ။ **မာနာဘိသမယာ**တိ မာနဿ ဒဿနာဘိသမယာ စေဝ ပဟာနာဘိသမယာ စ။ **ဥပသန္တော**တိ ရာဂါဒိသန္တတာယ ဥပသန္တော။ ။စတုတ္ထံ။

၅-သုဘာသိတသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၁၃။ ပဉ္စမေ **အင်္ဂေဟီ**တိ ကာရဏေဟိ, အဝယဝေဟိ ဝါ။ မုသာဝါဒါဝေရမဏိအာဒီနိ ဟိ စတ္တာရိ သုဘာသိတဝါစာယ ကာရဏာနိ၊ သစ္စဝစနာဒယော စတ္တာရော အဝယဝါ။ ကာရဏတ္ထေ စ အင်္ဂသဒ္ဒေ[1] “စတူဟိ”တိ နိဿက္ကဝစနံ ဟောတိ၊ အဝယဝတ္ထေ ကရဏဝစနံ။ **သမန္နာဂတာ**တိ သမနု-အာဂတာ ပဝတ္တာ ယုတ္တာ စ။ **ဝါစာ**တိ သမုလ္လပနဝါစာ၊ ယာ “ဝါစာ ဂိရာ ဗျပ္ပထော”တိ[2] စ, “နေလာ ကဏ္ဏသုခါ”တိ[3] စ အာဂတာ။ “ယာ ပန ဝါစာယ စေ ကတံ ကမ္မ”န္တိ ဧဝံ ဝိညတ္တိ စ, “ယာ စတူဟိ ဝစီဒုစ္စရိတေဟိ အာရတိ။ ပ ။ အယံ ဝုစ္စတိ သမ္မာဝါစာ”တိ[4] ဧဝံ ဝိရတိ စ, “ဖရုသဝါစာ ဘိက္ခဝေ အာသေဝိတာ ဘာဝိတာ ဗဟုလီကတာ နိရယသံဝတ္တနိကာ ဟောတီ”တိ[5] ဧဝံ စေတနာ စ ဝါစာတိ အာဂတာ၊ န သာ ဣဓ အဓိပ္ပေတာ။ ကသ္မာ? အဘာသိတဗ္ဗတော။ **သုဘာသိတာ**တိ သုဋ္ဌု ဘာသိတာ။ တေနဿာ အတ္ထာဝဟတံ ဒီပေတိ။ **နော ဒုဗ္ဘာသိတာ**တိ န ဒုဋ္ဌု ဘာသိတာ။ တေနဿာ အနတ္ထာဝဟနပဟာနတံ ဒီပေတိ။ **အနဝဇ္ဇာ**တိ ရာဂါဒိဝဇ္ဇရဟိတာ။ ဣမိနာဿာ ကာရဏသုဒ္ဓိံ စတုဒောသာဘာဝဉ္စ ဒီပေတိ။ **အနနုဝဇ္ဇာ**တိ အနုဝါဒဝိမုတ္တာ။ ဣမိနာဿာ သဗ္ဗာကာရသမ္ပတ္တိံ ဒီပေတိ။ **ဝိညူနန္တိ** ပဏ္ဍိတာနံ။ တေန နိန္ဒာပသံသာသု ဗာလာ အပ္ပမာဏာတိ ဒီပေတိ။

၁-အင်္ဂသဒ္ဒေါ (သီ)
၂-အဘိ ၁-၁၆၈-ပိဋ္ဌေ။
၃-ဒီ ၁-၄-ပိဋ္ဌေ။
၄-အဘိ ၂-၁၁၃-ပိဋ္ဌေ။
၅-အံ ၃-၇၈-ပိဋ္ဌေ။

Subhāsitaṁyeva bhāsatīti puggalādhiṭṭhānāya desanāya catūsu vācaṅgesu aññataraniddosavacanametaṁ[1]. **No dubbhāsitan**ti tasseva vācaṅgassa paṭipakkhabhāsananivāraṇaṁ. **No dubbhāsitan**ti iminā micchāvācappahānaṁ dīpeti. **Subhāsitan**ti iminā pahīnamicchāvācena bhāsitabbavacanalakkhaṇaṁ. Aṅgaparidīparidīpanatthaṁ panettha abhāsitabbaṁ pubbe avatvā bhāsitabbamevāha. Esa nayo **dhammaṁyevā**ti-ādīsupi. Ettha ca paṭhamena pisuṇadosarahitaṁ samaggakaraṇaṁ vacanaṁ vuttaṁ, dutiyena samphappalāpadosarahitaṁ dhammato anapetaṁ mantāvacanaṁ[2], itarehi dvīhi pharusālikarahitāni piyasaccavacanāni. **Imehi kho**ti-ādinā tāni aṅgānipaccakkhato dassento taṁ vācaṁ nigameti. Yañca aññe paṭiññādīhi avayavehi, nāmādīhi padehi, liṅgavacanavibhattikālakārakasampattīhi ca samannāgataṁ musāvādādivācampi subhāsitanti maññanti, taṁ paṭisedheti. Avayavādisamannāgatāpi hi tathārūpī vācā dubbhāsitāva hoti attano ca paresañca anatthāvahattā. Imehi pana catūhaṅgehi samannāgatā sacepi milakkhu[3] bhāsāpariyāpannā ghaṭaceṭikāgītikapariyāpannāpi[4] hoti, tathāpi subhāsitāva lokiyalokuttarahitasukhāvahattā. Tathā hi maggapasse sassaṁ rakkhantiyā Sīhaḷaceṭikāya[5] Sīhaḷakeneva jātijarāmaraṇayuttaṁ gītikaṁ gāyantiyā saddaṁ sutvā maggaṁ gacchantā saṭṭhimattā vipassakā bhikkhū arahattaṁ pāpuṇiṁsu. Tathā Tisso nāma āraddhavipassako bhikkhu padumasarasamīpena gacchanto padumasare padumāni bhañjitvā—

“Pātova phullitakokanadaṁ[6],
Sūriyālokena bhijjiyate[7].
Evaṁ manussattaṁ gatā sattā,
Jarābhivegena maddiyantī”ti—

Imaṁ gītikaṁ gāyantiyā ceṭikāya sutvā arahattaṁ patto.

Buddhantarepi aññataro puriso sattahi puttehi saddhiṁ aṭavito āgamma aññatarāya itthiyā musalena taṇḍule koṭṭentiyā—

---

1. Aññatarassa niddesavacanametaṁ(Sī), aññataraṅganiddesavacanametaṁ (Syā)
2. Mattāvacanaṁ (Sī, Syā)
3. Milakkha (Sī, Syā)
4. Ghaṭapetikāgītaka... (Syā)
5. Sīhaḷapetikāya (Syā)
6. Phullitakokanudaṁ (Ka)
7. Tajjīyate (Sī), maddiyate (Syā)

သုဘာသိတံယေဝ ဘာသတီတိ ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနာယ ဒေသနာယ စတူသု ဝါစင်္ဂေသု အညတရနိဒ္ဒေါသဝစနမေတံ[၁]။ **နော ဒုဗ္ဘာသိတ**န္တိ တဿေဝ ဝါစင်္ဂဿ ပဋိပက္ခဘာသနနိဝါရဏံ။ **နော ဒုဗ္ဘာသိတ**န္တိ ဣမိနာ မိစ္ဆာဝါစပ္ပဟာနံ ဒီပေတိ။ **သုဘာသိတ**န္တိ ဣမိနာ ပဟီနမိစ္ဆာဝါစေန ဘာသိတဗ္ဗဝစနလက္ခဏံ။ အင်္ဂပရိဒီပနတ္ထံ ပနေတ္ထ အဘာသိတဗ္ဗံ ပုဗ္ဗေ အဝတွာ ဘာသိတဗ္ဗမေဝါဟ။ ဧသ နယော **ဓမ္မံယေဝါ**တိအာဒီသုပိ။ ဧတ္ထ စ ပဌမေန ပိသုဏဒေါသရဟိတံ သမဂ္ဂကရဏံ ဝစနံ ဝုတ္တံ၊ ဒုတိယေန သမ္ဖပ္ပလာပဒေါသရဟိတံ ဓမ္မတော အနပေတံ မန္တာဝစနံ[၂]၊ ဣတရေဟိ ဒွီဟိ ဖရုသာလိကရဟိတာနိ ပိယသစ္စဝစနာနိ။ **ဣမေဟိ ခေါ**တိအာဒိနာ တာနိ အင်္ဂါနိ ပစ္စက္ခတော ဒဿေန္တော တံ ဝါစံ နိဂမေတိ။ ယဉ္စ အညေ ပဋိညာဒီဟိ အဝယဝေဟိ, နာမာဒီဟိ ပဒေဟိ, လိင်္ဂဝစနဝိဘတ္တိကာလကာရကသမ္ပတ္တီဟိ စ သမန္နာဂတံ မုသာဝါဒါဒိဝါစမ္ပိ သုဘာသိတန္တိ မညန္တိ၊ တံ ပဋိသေဓေတိ။ အဝယဝါဒိသမန္နာဂတာပိ ဟိ တထာရူပီ ဝါစာ ဒုဗ္ဘာသိတာဝ ဟောတိ အတ္တနော စ ပရေသဉ္စ အနတ္ထာဝဟတ္တာ။ ဣမေဟိ ပန စတူဟင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတာ သစေပိ မိလက္ခု[၃]ဘာသာပရိယာပန္နာ ဃဋစေဋိကာဂီတိကပရိယာပန္နာပိ[၄] ဟောတိ၊ တထာပိ သုဘာသိတာဝ လောကိယလောကုတ္တရဟိတသုခါဝဟတ္တာ။ တထာ ဟိ မဂ္ဂပဿေ သဿံ ရက္ခန္တိယာ သီဟဠစေဋိကာယ[၅] သီဟဠကေနေဝ ဇာတိဇရာမရဏယုတ္တံ ဂီတိကံ ဂါယန္တိယာ သဒ္ဒံ သုတွာ မဂ္ဂံ ဂစ္ဆန္တာ သဋ္ဌိမတ္တာ ဝိပဿကာ ဘိက္ခူ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။ တထာ တိဿော နာမ အာရဒ္ဓဝိပဿကော ဘိက္ခု ပဒုမသရသမီပေန ဂစ္ဆန္တော ပဒုမသရေ ပဒုမာနိ ဘဉ္ဇိတွာ—

“ပါတောဝ ဖုလ္လိတကောကနဒံ[၆]၊
သူရိယာလောကေန ဘိဇ္ဇိယတေ[၇]။
ဧဝံ မနုဿတ္တံ ဂတာ သတ္တာ၊
ဇရာဘိဝေဂေန မဒ္ဒိယန္တီ”တိ—

ဣမံ ဂီတိကံ ဂါယန္တိယာ စေဋိကာယ သုတွာ အရဟတ္တံ ပတ္တော။

ဗုဒ္ဓန္တရေပိ အညတရော ပုရိသော သတ္တဟိ ပုတ္တေဟိ သဒ္ဓိံ အဋဝိတော အာဂမ္မ အညတရာယ ဣတ္ထိယာ မုသလေန တဏ္ဍုလေ ကောဋ္ဋေန္တိယာ—

၁-အညတရဿ နိဒ္ဒေသဝစနမေတံ (သီ)၊ အညတရင်္ဂနိဒ္ဒေသဝစနမေတံ (သျာ) ၂-မတ္တာဝစနံ (သီ၊ သျာ)
၃-မိလက္ခ (သီ၊ သျာ) ၄-ဃဋပေတိကာဂီတက....(သျာ) ၅-သီဟဠပေတိကာယ (သျာ)
၆-ဖုလ္လိတကောကနုဒံ (က) ၇-တဇ္ဇီယတေ (သီ)၊ မဒ္ဒိယတေ (သျာ)

“Jarāya parimadditaṁ etaṁ, milātachavichammanissitaṁ.
Maraṇena bhijjati etaṁ, maccussa ghāsamāmisaṁ.

Kimīnaṁ ālayaṁ etaṁ, nānākuṇapena pūritaṁ.
Asucissa bhājanaṁ etaṁ, kadalikkhandhasamaṁ idan”ti—

Imaṁ gītikaṁ sutvā paccavekkhanto saha puttehi paccekabodhiṁ patto. Evaṁ imehi catūhi aṅgehi samannāgatā vācā sacepi milakkhubhāsāpariyāpannā ghaṭaceṭikāgītikapariyāpannāpi hoti, tathāpi subhāsitāti veditabbā. Subhāsitattā eva ca anavajjā ca ananuvajjā ca viññūnaṁ atthatthikānaṁ atthapaṭisaraṇānaṁ, no byañjanapaṭisaraṇānanti.

Sāruppāhīti anucchavikāhi. **Abhitthavī**ti pasaṁsi. **Na tāpaye**ti vippaṭisārena na tāpeyya na vibādheyya[1]. **Pare**ti parehi bhindanto nābhibhaveyya na bādheyya. Iti imāya gāthāya apisuṇavācāvasena Bhagavantaṁ thometi. **Paṭinanditā**ti piyāyitā. **Yaṁ anādāyā**ti yaṁ vācaṁ bhāsanto paresaṁ pāpāni appiyāni pharusavacanāni anādāya atthabyañjanamadhuraṁ piyameva bhāsati, taṁ vācaṁ bhāseyyāti piyavācāvasena abhitthavi.

Amatāti sādhubhāvena amatasadisā. Vuttampi hetaṁ “saccaṁ have sādutaraṁ rasānan”ti[2]. Nibbānāmatapaccayattā vā amatā. **Esa dhammo sanantano**ti yā ayaṁ saccavācā nāma, esa porāṇo dhammo cariyā paveṇī. Idameva hi porāṇānaṁ āciṇṇaṁ, na te alikaṁ bhāsiṁsu. Tenevāha **sacce atthe ca dhamme ca, āhu santo patiṭṭhitā**ti.

Tattha sacce patiṭṭhitattāva attano ca paresañca atthe patiṭṭhitā, atthe patiṭṭhitattā eva dhamme patiṭṭhitā hontīti veditabbā. Saccavisesanameva vā etaṁ. Idaṁ hi vuttaṁ hoti—sacce patiṭṭhitā, kīdise? Atthe ca dhamme ca, yaṁ paresaṁ atthato anapetattā atthaṁ anuparodhakaraṁ[3], dhammato anapetattā dhammaṁ dhammikameva atthaṁ sādhetīti. Iti imāya gāthāya saccavacanavasena abhitthavi.

---

1. Na viheṭheyya (Sī, Syā)   2. Saṁ 1. 216 piṭṭhe.   3. Atthānuparodhakaraṁ (Syā)

“ဇရာယ ပရိမဒ္ဒိတံ ဧတံ၊ မိလာတဆဝိစမ္မနိဿိတံ။
မရဏေန ဘိဇ္ဇတိ ဧတံ၊ မစ္စုဿ ဃာသမာမိသံ။

ကိမီနံ အာလယံ ဧတံ၊ နာနာကုဏပေန ပူရိတံ။
အသုစိဿ ဘာဇနံ ဧတံ၊ ကဒလိက္ခန္ဓသမံ ဣဒ”န္တိ—

ဣမံ ဂီတိကံ သုတွာ ပစ္စဝေက္ခန္တော သဟ ပုတ္တေဟိ ပစ္စေကဗောဓိံ ပတ္တော။ ဧဝံ ဣမေဟိ စတူဟိ အင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတာ ဝါစာ သစေပိ မိလက္ခုဘာသာပရိယာပန္နာ ဃဋစေဋိကာဂီတိကပရိယာပန္နာပိ ဟောတိ၊ တထာပိ သုဘာသိတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သုဘာသိတတ္တာ ဧဝ စ အနဝဇ္ဇာ စ အနနုဝဇ္ဇာ စ ဝိညူနံ အတ္ထတ္ထိကာနံ အတ္ထပဋိသရဏာနံ, နော ဗျဉ္ဇနပဋိသရဏာနန္တိ။

သာရုပ္ပါဟီတိ အနုစ္ဆဝိကာဟိ။ **အဘိတ္ထဝီ**တိ ပသံသိ။ **န တာပယေ**တိ ဝိပ္ပဋိသာရေန န တာပေယျ န ဝိဗာဓေယျ[၁]။ **ပရေ**တိ ပရေဟိ ဘိန္ဒန္တော နာဘိဘဝေယျ န ဗာဓေယျ။ ဣတိ ဣမာယ ဂါထာယ အပိသုဏဝါစာဝသေန ဘဂဝန္တံ ထောမေတိ။ **ပဋိနန္ဒိတာ**တိ ပိယာယိတာ။ **ယံ အနာဒါယာ**တိ ယံ ဝါစံ ဘာသန္တော ပရေသံ ပါပါနိ အပ္ပိယာနိ ဖရုသဝစနာနိ အနာဒါယ အတ္ထဗျဉ္ဇနမဓုရံ ပိယမေဝ ဘာသတိ၊ တံ ဝါစံ ဘာသေယျာတိ ပိယဝါစာဝသေန အဘိတ္ထဝိ။

အမတာတိ သာဓုဘာဝေန အမတသဒိသာ။ ဝုတ္တမ္ပိ ဟေတံ “သစ္စံ ဟဝေ သာဒုတရံ ရသာန”န္တိ[၂]။ နိဗ္ဗာနာမတပစ္စယတ္တာ ဝါ အမတာ။ **ဧသ ဓမ္မော သနန္တနော**တိ ယာ အယံ သစ္စဝါစာ နာမ၊ ဧသ ပေါရာဏော ဓမ္မော စရိယာ ပဝေဏိ။ ဣဒမေဝ ဟိ ပေါရာဏာနံ အာစိဏ္ဏံ၊ န တေ အလိကံ ဘာသိံသု။ တေနေဝါဟ **သစ္စေ အတ္ထေ စ ဓမ္မေ စ၊ အာဟု သန္တော ပတိဋ္ဌိတာ**တိ။

တတ္ထ သစ္စေ ပတိဋ္ဌိတတ္တာဝ အတ္တနော စ ပရေသဉ္စ အတ္ထေ ပတိဋ္ဌိတာ၊ အတ္ထေ ပတိဋ္ဌိတတ္တာ ဧဝ ဓမ္မေ ပတိဋ္ဌိတာ ဟောန္တီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သစ္စဝိသေသနမေဝ ဝါ ဧတံ။ ဣဒံ ဟိ ဝုတ္တံ ဟောတိ—သစ္စေ ပတိဋ္ဌိတာ၊ ကီဒိသေ? အတ္ထေ စ ဓမ္မေ စ၊ ယံ ပရေသံ အတ္ထတော အနပေတတ္တာ အတ္ထံ အနုပရောဓကရံ[၃]၊ ဓမ္မတော အနပေတတ္တာ ဓမ္မံ ဓမ္မိကမေဝ အတ္ထံ သာဓေတီတိ။ ဣတိ ဣမာယ ဂါထာယ သစ္စဝစနဝသေန အဘိတ္ထဝိ။

၁-န ဝိဟေဌေယျ (သီ၊ သျာ)   ၂-သံ ၁-၂၁၆-ပိဋ္ဌေ။   ၃-အတ္ထာနုပရောဓကရံ (သျာ)

Khemanti abhayaṁ nirupaddavaṁ. Kena kāraṇenāti ce. **Nibbānapattiyā dukkhassanta kiriyāya,** yasmā kisesanibbānaṁ pāpeti, vaṭṭadukkhassa ca antakiriyāya saṁvattatīti attho. Atha vā yaṁ Buddho nibbānapattiyā dukkhassantakiriyāyāti dvinnaṁ nibbānadhātūnaṁ atthāya kemamaggappakāsanato[1] khemaṁ vācaṁ bhāsati, **sā ve vācānamuttamā**ti sā vācā sabbavācānaṁ seṭṭhāti evamettha attho daṭṭhabbo. Iti imāya gāthāya mantāvacanavasena Bhagavantaṁ abhitthavanto arahattanikūṭena desanaṁ niṭṭhapesīti . Pañcamaṁ.

6. Sāriputtasuttavaṇṇanā

214. Chaṭṭhe **poriyā**ti akkharādiparipuṇṇāya. **Vissaṭṭhāyā**ti avibaddhāya apalibuddhāya. Dhammasenāpatissa hi kathentassa pittādīnaṁ vasena apalibuddhavacanaṁ hoti, ayadaṇḍena pahatakaṁsatālato saddo viya niccharati. **Anelagalāyā**ti anelāya agalāya niddosāya ceva akkhalitapadabyañjanāya ca. Therassa hi kathayato padaṁ vā byañjanaṁ vā na parihāyati. **Atthassa viññāpaniyā**ti atthassa viññāpanasamatthāya. **Bhikkhunan**ti bhikkhūnaṁ.

Saṁkhittenapīti “cattārimāni āvuso ariyasaccāni. Katamāni cattāri. Dukkhaṁ ariyasaccaṁ -pa-. Imāni kho āvuso cattāri ariyasaccāni, tasmātiha āvuso idaṁ dukkhaṁ ariyasaccanti yogo karaṇīyo”ti[2] evaṁ saṁkhittenapi deseti. **Vitthārenapī**ti “katamaṁ āvuso dukkhaṁ ariyasaccan”ti-ādinā[3] nayena tāneva vibhajanto vitthārenapi bhāsati. Khandhādidesanāsupi eseva nayo. **Sāḷikāyiva nigghoso**ti yathā madhuraṁ ambapakkaṁ sāyitvā pakkhehi vātaṁ[4] datvā madhurassaraṁ nicchārentiyā sāḷikasakuṇiyā nigghoso, evaṁ therassa dhammaṁ kathentassa madhuro nigghoso hoti. **Paṭibhānaṁ udīrayī**ti samuddato ūmiyo[5] viya anantaṁ paṭibhānaṁ uṭṭhahati. **Odhentī**ti odahanti[6]. . Chaṭṭhaṁ.

1. Khemassa maggassa pakāsanato (Syā)
2. Saṁ 3. 318 piṭṭhe tannissitapāḷi.
3. Ma 2. 242; Ma 3. 292 piṭṭhesu.
4. Tālaṁ (Syā)
5. Ummiyo (Syā)
6. Odahanti te (Syā)

ခေမန္တိ အဘယံ နိရုပဒ္ဒဝံ။ ကေန ကာရဏေနာတိ စေ။ **နိဗ္ဗာနပတ္တိယာ ဒုက္ခဿန္တကိရိယာယ၊** ယသ္မာ ကိလေသနိဗ္ဗာနံ ပါပေတိ၊ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ စ အန္တကိရိယာယ သံဝတ္တတီတိ အတ္ထော။ အထ ဝါ ယံ ဗုဒ္ဓေါ နိဗ္ဗာနပတ္တိယာ ဒုက္ခဿန္တကိရိယာယာတိ ဒွိန္နံ နိဗ္ဗာနဓာတူနံ အတ္ထာယ ခေမမဂ္ဂပ္ပကာသနတော[၁] ခေမံ ဝါစံ ဘာသတိ၊ **သာ ဝေ ဝါစာနမုတ္တမာ**တိ သာ ဝါစာ သဗ္ဗဝါစာနံ သေဋ္ဌာတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဣတိ ဣမာယ ဂါထာယ မန္တာဝစနဝသေန ဘဂဝန္တံ အဘိတ္ထဝန္တော အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ နိဋ္ဌပေသီတိ။ ။ပဉ္စမံ။

၆-သာရိပုတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၁၄။ ဆဋ္ဌေ **ပေါရိယာ**တိ အက္ခရာဒိပရိပုဏ္ဏာယ။ **ဝိဿဋ္ဌာယာ**တိ အဝိဗဒ္ဓါယ အပလိဗုဒ္ဓါယ။ ဓမ္မသေနာပတိဿ ဟိ ကထေန္တဿ ပိတ္တာဒီနံ ဝသေန အပလိဗုဒ္ဓဝစနံ ဟောတိ၊ အယဒဏ္ဍေန ပဟတကံသတာလတော သဒ္ဒေါ ဝိယ နိစ္ဆရတိ။ **အနေလဂလာယာ**တိ အနေလာယ အဂလာယ နိဒ္ဒေါသာယ စေဝ အက္ခလိတပဒဗျဉ္ဇနာယ စ။ ထေရဿ ဟိ ကထယတော ပဒံ ဝါ ဗျဉ္ဇနံ ဝါ န ပရိဟာယတိ။ **အတ္ထဿ ဝိညာပနိယာ**တိ အတ္ထဿ ဝိညာပနသမတ္ထာယ။ **ဘိက္ခုနန္တိ** ဘိက္ခူနံ။

သံခိတ္တေနပီတိ "စတ္တာရိမာနိ အာဝုသော အရိယသစ္စာနိ။ ကတမာနိ စတ္တာရိ။ ဒုက္ခံ အရိယသစ္စံ။ပ။ ဣမာနိ ခေါ အာဝုသော စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ၊ တသ္မာတိဟ အာဝုသော ဣဒံ ဒုက္ခံ အရိယသစ္စန္တိ ယောဂေါ ကရဏီယော"တိ[၂] ဧဝံ သံခိတ္တေနပိ ဒေသေတိ။ **ဝိတ္ထာရေနပီ**တိ "ကတမံ အာဝုသော ဒုက္ခံ အရိယသစ္စ"န္တိအာဒိနာ[၃] နယေန တာနေဝ ဝိဘဇန္တော ဝိတ္ထာရေနပိ ဘာသတိ။ ခန္ဓာဒိဒေသနာသုပိ ဧသေဝ နယော။ **သာဠိကာယိဝ နိဂ္ဃောသော**တိ ယထာ မဓုရံ အမ္ဗပက္ကံ သာယိတွာ ပက္ခေဟိ ဝါတံ[၄] ဒတွာ မဓုရဿရံ နိစ္ဆာရေန္တိယာ သာဠိကသကုဏိယာ နိဂ္ဃောသော၊ ဧဝံ ထေရဿ ဓမ္မံ ကထေန္တဿ မဓုရော နိဂ္ဃောသော ဟောတိ။ **ပဋိဘာနံ ဥဒီရယီ**တိ သမုဒ္ဒတော ဦမိယော[၅] ဝိယ အနန္တံ ပဋိဘာနံ ဥဋ္ဌဟတိ။ **ဩဓေန္တီ**တိ ဩဒဟန္တိ[၆]။ ။ဆဋ္ဌံ။

၁-ခေမဿ မဂ္ဂဿ ပကာသနတော (သျာ)
၂-သံ ၃-၃၁၈-ပိဋ္ဌေ တန္နိဿိတပါဠိ။
၃-မ ၂-၂၄၂၊ မ ၃-၂၉၂-ပိဋ္ဌေသု။
၄-တာလံ (သျာ)
၅-ဥမ္မိယော (သျာ၊ က)
၆-ဩဒဟန္တိ တေ (သျာ)

7. Pavāraṇāsuttavaṇṇanā

215. Sattame **tadahū**ti tasmiṁ ahu, tasmiṁ divaseti attho. Upavasanti etthāti **uposatho**. Upavasantīti ca sīlena vā anasanena vā upetā hutvā vasantīti attho. So panesa uposathadivaso aṭṭhamīcātuddasīpannarasībhedena tividho, tasmā sesadvayanivāraṇatthaṁ **pannarase**ti vuttaṁ. **Pavāraṇāyā**ti vassaṁvuṭṭhapavāraṇāya. Visuddhipavāraṇātipi etissāva nāmaṁ. **Nisinno hotī**ti sāyanhasamaye sampattaparisāya kālayuttaṁ dhammaṁ desetvā udakakoṭṭhake gattāni parisiñcitvā nivatthanivāsano ekaṁsaṁ Sugatamahācīvaraṁ katvā majjhimatthambhaṁ nissāya paññatte varabuddhāsane puratthimadisāya uṭṭhahato candamaṇḍalassa siriṁ siriyā abhibhavamāno nisinno hoti. **Tuṇhībhūtaṁ tuṇhībhūtan**ti[1] yato yato anuviloketi, tato tato tuṇhībhūtameva. Tattha hi ekabhikkhussāpi hatthakukkuccaṁ vā pādakukkuccaṁ vā natthi, sabbe niravā santena iriyāpathena nisīdiṁsu. **Anuviloketvā**ti dissamānapañcapasādehi nettehi anuviloketvā. **Handā**ti vossaggatthe nipāto. **Na ca me kiñci garahathā**ti ettha **na ca kiñcī**ti pucchanatthe na-kāro. Kiṁ me kiñci garahatha, yadi garahatha, vadatha, icchāpemi[2] vo vattunti attho[3]. **Kāyikaṁ vā vācasikaṁ vā**ti iminā kāyavacīdvārāneva pavāreti, na manodvāraṁ, kasmā? Apākaṭattā. Kāyavacīdvāresu hi doso pākaṭo hoti, na manodvāre. Ikamañce sayatopi hi "kiṁ cintesī"ti pucchitvā cittācāraṁ[4] jānāti. Iti manodvāraṁ apākaṭattā na pavāreti, no aparisuddhattā. Bodhisattabhūtassāpi hi tassa bhūridattachaddantasaṅkhapāladhamma-pālādikāle manodvāraṁ parisuddhaṁ, idānettha vattabbameva natthi.

Etadavocāti Dhammasenāpatiṭṭhāne ṭhitattā bhikkhusaṁghassa bhāraṁ vahanto etaṁ avoca. **Na kho mayaṁ bhante**ti bhante mayaṁ Bhagavato na kiñci garahāma. **Kāyikaṁ vā vācasikaṁ vā**ti idaṁ catunnaṁ arakkhiyataṁ sandhāya thero āha. Bhagavato hi cattāri arakkhiyāni. Yathāha—

1. Tuṇhībhūtanti (Syā, Ka)
2. Icchāmi (Ka)
3. Vattumhīti atto (Syā)
4. Cittavāraṁ (Syā)

၇-ပဝါရဏာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၁၅။ သတ္တမေ **တဒဟူ**တိ တသ္မိံ အဟု၊ တသ္မိံ ဒိဝသေတိ အတ္ထော။ ဥပဝသန္တိ ဧတ္ထာတိ **ဥပေါသထော**။ ဥပဝသန္တီတိ စ သီလေန ဝါ အနသနေန ဝါ ဥပေတာ ဟုတွာ ဝသန္တီတိ အတ္ထော။ သော ပနေသ ဥပေါသထဒိဝသော အဋ္ဌမီစာတုဒ္ဒသီပန္နရသီဘေဒေန တိဝိဓော၊ တသ္မာ သေသဒွယနိဝါရဏတ္ထံ **ပန္နရသေ**တိ ဝုတ္တံ။ **ပဝါရဏာယာ**တိ ဝဿံဝုဋ္ဌပဝါရဏာယ။ ဝိသုဒ္ဓိပဝါရဏာတိပိ ဧတိဿာဝ နာမံ။ **နိသိန္နော ဟောတီ**တိ သာယနှသမယေ သမ္ပတ္တပရိသာယ ကာလယုတ္တံ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ ဥဒကကောဋ္ဌကေ ဂတ္တာနိ ပရိသိဉ္စိတွာ နိဝတ္ထနိဝါသနော ဧကံသံ သုဂတမဟာစီဝရံ ကတွာ မဇ္ဈိမတ္ထမ္ဘံ နိဿာယ ပညတ္တေ ဝရဗုဒ္ဓါသနေ ပုရတ္ထိမဒိသာယ ဥဋ္ဌဟတော စန္ဒမဏ္ဍလဿ သိရိံ သိရိယာ အဘိဘဝမာနော နိသိန္နော ဟောတိ။ **တုဏှီဘူတံ တုဏှီဘူတန္တိ**[1] ယတော ယတော အနုဝိလောကေတိ၊ တတော တတော တုဏှီဘူတမေဝ။ တတ္ထ ဟိ ဧကဘိက္ခုဿာပိ ဟတ္ထကုက္ကုစ္စံ ဝါ ပါဒကုက္ကုစ္စံ ဝါ နတ္ထိ၊ သဗ္ဗေ နိရဝါ သန္တေန ဣရိယာပထေန နိသီဒိံသု။ **အနုဝိလောကေတွာ**တိ ဒိဿမာနပဉ္စပသာဒေဟိ နေတ္တေဟိ အနုဝိလောကေတွာ။ **ဟန္ဒာ**တိ ဝေါဿဂ္ဂတ္ထေ နိပါတော။ **န စ မေ ကိဉ္စိ ဂရဟထာ**တိ ဧတ္ထ **န စ ကိဉ္စီ**တိ ပုစ္ဆနတ္ထေ န-ကာရော။ ကိံ မေ ကိဉ္စိ ဂရဟထ၊ ယဒိ ဂရဟထ, ဝဒထ၊ ဣစ္ဆာပေမိ[2] ဝေါ ဝတ္တုန္တိ အတ္ထော[3]။ **ကာယိကံ ဝါ ဝါစသိကံ ဝါ**တိ ဣမိနာ ကာယဝစီဒွါရာနေဝ ပဝါရေတိ, န မနောဒွါရံ၊ ကသ္မာ? အပါကဋတ္တာ။ ကာယဝစီဒွါရေသု ဟိ ဒေါသော ပါကဋော ဟောတိ, န မနောဒွါရေ။ ဣကမဉ္စေ သယတောပိ ဟိ "ကိံ စိန္တေသီ"တိ ပုစ္ဆိတွာ စိတ္တာစာရံ[4] ဇာနာတိ။ ဣတိ မနောဒွါရံ အပါကဋတ္တာ န ပဝါရေတိ, နော အပရိသုဒ္ဓတ္တာ။ ဗောဓိသတ္တဘူတဿာပိ ဟိ တဿ ဘူရိဒတ္တဆဒ္ဒန္တသင်္ခပါလဓမ္မပါလာဒိကာလေ မနောဒွါရံ ပရိသုဒ္ဓံ၊ ဣဒါနေတ္ထ ဝတ္တဗ္ဗမေဝ နတ္ထိ။

ဧတဒဝေါစာတိ ဓမ္မသေနာပတိဋ္ဌာနေ ဌိတတ္တာ ဘိက္ခုသံဃဿ ဘာရံ ဝဟန္တော ဧတံ အဝေါစ။ **န ခေါ မယံ ဘန္တေ**တိ ဘန္တေ မယံ ဘဂဝတော န ကိဉ္စိ ဂရဟာမ။ **ကာယိကံ ဝါ ဝါစသိကံ ဝါ**တိ ဣဒံ စတုန္နံ အရက္ခိယတံ သန္ဓာယ ထေရော အာဟ။ ဘဂဝတော ဟိ စတ္တာရိ အရက္ခိယာနိ။ ယထာဟ—

၁-တုဏှီဘူတန္တိ (သျာ၊ က)
၂-ဣစ္ဆာမိ (က)
၃-ဝတ္တုမှီတိ အတ္ထော (သျာ)
၄-စိတ္တဝါရံ (သျာ)

“Cattārimāni bhikkhave Tathāgatassa arakkhiyāni. Katamāni cattāri. Parisuddhakāyasamācāro bhikkhave Tathāgato, natthi Tathāgatassa kāyaduccaritaṁ, yaṁ Tathāgato rakkheyya ‘mā me idaṁ paro aññāsī’ti. Parisuddhavacīsamācāro bhikkhave Tathāgato, natthi Tathāgatassa vacīduccaritaṁ, yaṁ Tathāgato rakkheyya ‘mā me idaṁ paro aññāsī’ti. Parisuddhamanosamācāro bhikkhave Tathāgato, natthi Tathāgatassa manoduccaritaṁ, yaṁ Tathāgato rakkheyya ‘mā me idaṁ paro aññāsī’ti. Parisuddhājīvo bhikkhave Tathāgato, natthi Tathāgatassa micchā-ājīvo, yaṁ Tathāgato rakkheyya ‘mā me idaṁ paro aññāsī’ti”[1].

Idāni Bhagavato yathābhūtaguṇe kathento **Bhagavā hi bhante**ti-ādimāha. Tattha **anuppannassā**ti Kassapasammāsambuddhato paṭṭhāya aññena samaṇena vā brāhmaṇena vā anuppāditapubbassa. **Asañjātassā**ti idaṁ anuppannavevacanameva. **Anakkhātassā**ti aññena adesitassa. **Pacchā samannāgatā**ti paṭhamagatassa Bhagavato pacchā samanu-āgatā. Iti thero yasmā sabbepi Bhagavato sīlādayo guṇā arahattamaggameva nissāya āgatā, tasmā arahattamaggameva nissāya guṇaṁ kathesi. Tena sabbaguṇā kathitāva honti. **Ahañca kho bhante**ti idaṁ thero sadevake loke aggapuggalassa attano ceva saṁghassa ca kāyikavācasikaṁ pavārento āha.

Pitarā pavattitanti cakkavattimhi kālaṅkate vā pabbajite vā sattāhaccayena cakkaṁ antaradhāyati, tato dasavidhaṁ dvādasavidhaṁ cakkavattivattaṁ pūretvā nisinnassa puttassa aññaṁ pātubhavati, taṁ so pavatteti. Ratanamayattā pana sadisaṭṭhena[2] tadeva vattaṁ katvā “pitarā pavattitan”ti vuttaṁ. Yasmā vā so “appossukko tvaṁ deva hohi, ahamanusāsissāmī”ti āha, tasmā pitarā pavattitaṁ āṇācakkaṁ anuppavatteti nāma. **Sammadeva anuppavattesī**ti sammā nayena hetunā kāraṇeneva anuppavattesi. Bhagavā hi catusaccadhammaṁ katheti, thero tameva anukatheti, tasmā evamāha. **Ubhatobhāgavimuttā**ti dvīhi bhāgehi

1. Aṁ 2. 459 piṭṭhe thokaṁ visadisaṁ.
2. Sadisattena (Ka)

“စတ္တာရိမာနိ ဘိက္ခဝေ တထာဂတဿ အရက္ခိယာနိ။ ကတမာနိ စတ္တာရိ။ ပရိသုဒ္ဓကာယသမာစာရော ဘိက္ခဝေ တထာဂတော၊ နတ္ထိ တထာဂတဿ ကာယဒုစ္စရိတံ၊ ယံ တထာဂတော ရက္ခေယျ ‘မာ မေ ဣဒံ ပရော အညာသီ’တိ။ ပရိသုဒ္ဓဝစီသမာစာရော ဘိက္ခဝေ တထာဂတော၊ နတ္ထိ တထာဂတဿ ဝစီဒုစ္စရိတံ၊ ယံ တထာဂတော ရက္ခေယျ ‘မာ မေ ဣဒံ ပရော အညာသီ’တိ။ ပရိသုဒ္ဓမနောသမာစာရော ဘိက္ခဝေ တထာဂတော၊ နတ္ထိ တထာဂတဿ မနောဒုစ္စရိတံ၊ ယံ တထာဂတော ရက္ခေယျ ‘မာ မေ ဣဒံ ပရော အညာသီ’တိ။ ပရိသုဒ္ဓါဇီဝေါ ဘိက္ခဝေ တထာဂတော၊ နတ္ထိ တထာဂတဿ မိစ္ဆာအာဇီဝေါ၊ ယံ တထာဂတော ရက္ခေယျ ‘မာ မေ ဣဒံ ပရော အညာသီ’တိ”[၁]။

ဣဒါနိ ဘဂဝတော ယထာဘူတဂုဏေ ကထေန္တော **ဘဂဝါ ဟိ ဘန္တေ**တိ-အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အနုပ္ပန္နဿာ**တိ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓတော ပဋ္ဌာယ အညေန သမဏေန ဝါ ဗြာဟ္မဏေန ဝါ အနုပ္ပါဒိတပုဗ္ဗဿ။ **အသဉ္ဇာတဿာ**တိ ဣဒံ အနုပ္ပန္နဝေဝစနမေဝ။ **အနက္ခာတဿာ**တိ အညေန အဒေသိတဿ။ **ပစ္ဆာ သမန္နာဂတာ**တိ ပဌမဂတဿ ဘဂဝတော ပစ္ဆာ သမနုအာဂတာ။ ဣတိ ထေရော ယသ္မာ သဗ္ဗေပိ ဘဂဝတော သီလာဒယော ဂုဏာ အရဟတ္တမဂ္ဂမေဝ နိဿာယ အာဂတာ၊ တသ္မာ အရဟတ္တမဂ္ဂမေဝ နိဿာယ ဂုဏံ ကထေသိ။ တေန သဗ္ဗဂုဏာ ကထိတာဝ ဟောန္တိ။ **အဟဉ္စ ခေါ ဘန္တေ**တိ ဣဒံ ထေရော သဒေဝကေ လောကေ အဂ္ဂပုဂ္ဂလဿ အတ္တနော စေဝ သံဃဿ စ ကာယိက-ဝါစသိကံ ပဝါရေန္တော အာဟ။

ပိတရာ ပဝတ္တိတန္တိ စက္ကဝတ္တိမှိ ကာလင်္ကတေ ဝါ ပဗ္ဗဇိတေ ဝါ သတ္တာ-ဟစ္စယေန စက္ကံ အန္တရဓာယတိ၊ တတော ဒသဝိဓံ ဒွါဒသဝိဓံ စက္ကဝတ္တိဝတ္တံ ပူရေတွာ နိသိန္နဿ ပုတ္တဿ အညံ ပါတုဘဝတိ၊ တံ သော ပဝတ္တေတိ။ ရတနမယတ္တာ ပန သဒိသဋ္ဌေန[၂] တဒေဝ ဝတ္တံ ကတွာ “ပိတရာ ပဝတ္တိတ”န္တိ ဝုတ္တံ။ ယသ္မာ ဝါ သော “အပ္ပေါဿုက္ကော တွံ ဒေဝ ဟောဟိ၊ အဟမနုသာ-သိဿာမီ”တိ အာဟ၊ တသ္မာ ပိတရာ ပဝတ္တိတံ အာဏာစက္ကံ အနုပ္ပဝတ္တေတိ နာမ။ **သမ္မဒေဝ အနုပ္ပဝတ္တေသီ**တိ သမ္မာ နယေန ဟေတုနာ ကာရဏေနေဝ အနုပ္ပဝတ္တေသိ။ ဘဂဝါ ဟိ စတုသစ္စဓမ္မံ ကထေတိ၊ ထေရော တမေဝ အနုကထေတိ၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ **ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တာ**တိ ဒွီဟိ ဘာဂေဟိ

၁-အံ ၂-၄၅၉-ပိဋ္ဌေ ထောကံ ဝိသဒိသံ။
၂-သဒိသတ္တေန (က)

vimuttā, arūpāvacarasamāpattiyā rūpakāyato vimuttā, aggamaggena nāmakāyatoti. **Paññāvimuttā**ti paññāya vimuttā tevijjādibhāvaṁ appattā khīṇāsavā.

Visuddhiyāti visuddhatthāya. **Saṁyojanabandhanacchidā**ti saṁyojanasaṅkhāte ceva bandhanasaṅkhāte ca kilese chinditvā ṭhitā. **Vijitasaṅgāman**ti vijitarāgadosamohasaṅgāmaṁ, mārabalassa vijitattāpi vijitasaṅgāmaṁ. **Satthavāhan**ti aṭṭhaṅgikamaggarathe āropetvā veneyyasatthaṁ vāheti saṁsārakantāraṁ uttāretīti Bhagavā satthavāho, taṁ satthavāhaṁ. **Palāpo**ti antotuccho dussīlo. **Ādiccabandhunan**ti-ādiccabandhuṁ Satthāraṁ Dasabalaṁ vandāmīti vadati.
. Sattamaṁ.

8. Parosahassasuttavaṇṇanā

216. Aṭṭhame **parosahassan**ti atirekasahassaṁ. **Akutobhayan**ti nibbāne kutoci bhayaṁ natthi, nibbānappattassa vā kutoci bhayaṁ natthīti nibbānaṁ akutobhayaṁ nāma. **Isīnaṁ isisattamo**ti Vipassito paṭṭhāya isīnaṁ sattamako isi.

Kiṁ nu te Vaṅgīsāti idaṁ Bhagavā atthuppattivasena āha. Saṁghamajjhe kira kathā udapādi "Vaṅgīsatthero vissaṭṭhavatto, neva uddese, na paripucchāya, na yonisomanasikāre kammaṁ karoti, gāthā bandhanto cuṇṇiyapadāni karonto vicaratī"ti. Atha Bhagavā cintesi "ime bhikkhū Vaṅgīsassa paṭibhānasampattiṁ na jānanti, cintetvā cintetvā vadatīti maññanti, paṭibhānasampattimassa jānāpessāmī"ti cintetvā "kiṁ nu te Vaṅgīsā"ti-ādimāha.

Ummaggapathanti[1] anekāni kilesummujjanasatāni, vaṭṭapathattā pana pathanti[2] vuttaṁ. **Pabhijja khilānī**ti rāgakhilādīni pañca bhinditvā carasi. **Taṁ passathā**ti taṁ evaṁ abhibhuyya bhinditvā carantaṁ Buddhaṁ passatha. **Bandhapamuñcakaran**ti bandhanamocanakaraṁ. **Asitan**ti anissitaṁ. **Bhāgaso pavibhajan**ti satipaṭṭhānādikoṭṭhāsavasena dhammaṁ vibhajantaṁ. Pavibhajjāti vā pāṭho, aṅgapaccaṅgakoṭṭhāsavasena vibhajitvā vibhajitvā passathāti attho.

1. Ummaggasatanti (Syā) 2. Satanti (Syā)

ဝိမုတ္တာ၊ အရူပါဝစရသမာပတ္တိယာ ရူပကာယတော ဝိမုတ္တာ၊ အဂ္ဂမဂ္ဂေန နာမကာယတောတိ။ **ပညာဝိမုတ္တာ**တိ ပညာယ ဝိမုတ္တာ တေဝိဇ္ဇာဒိဘာဝံ အပ္ပတ္တာ ခီဏာသဝါ။

ဝိသုဒ္ဓိယာတိ ဝိသုဒ္ဓတ္ထာယ။ **သံယောဇနဗန္ဓနစ္ဆိဒါ**တိ သံယောဇနသင်္ခါတေ စေဝ ဗန္ဓနသင်္ခါတေ စ ကိလေသေ ဆိန္ဒိတွာ ဌိတာ။ **ဝိဇိတသင်္ဂါမ**န္တိ ဝိဇိတရာဂဒေါသမောဟသင်္ဂါမံ၊ မာရဗလဿ ဝိဇိတတ္တာပိ ဝိဇိတသင်္ဂါမံ။ **သတ္ထဝါဟ**န္တိ အဋ္ဌင်္ဂိကမဂ္ဂရထေ အာရောပေတွာ ဝေနေယျသတ္ထံ ဝါဟေတိ သံသာရကန္တာရံ ဥတ္တာရေတီတိ ဘဂဝါ သတ္ထဝါဟော၊ တံ သတ္ထဝါဟံ။ **ပလာပေါ**တိ အန္တောတုစ္ဆော ဒုဿီလော။ **အာဒိစ္စဗန္ဓုန**န္တိ အာဒိစ္စဗန္ဓုံ သတ္ထာရံ ဒသဗလံ ဝန္ဒာမီတိ ဝဒတိ။ ။သတ္တမံ။

၈-ပရောသဟဿသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၁၆။ အဋ္ဌမေ **ပရောသဟဿ**န္တိ အတိရေကသဟဿံ။ **အကုတောဘယ**န္တိ နိဗ္ဗာနေ ကုတောစိ ဘယံ နတ္ထိ၊ နိဗ္ဗာနပ္ပတ္တဿ ဝါ ကုတောစိ ဘယံ နတ္ထီတိ နိဗ္ဗာနံ အကုတောဘယံ နာမ။ **ဣသီနံ ဣသိသတ္တမော**တိ ဝိပဿိတော ပဋ္ဌာယ ဣသီနံ သတ္တမကော ဣသိ။

ကိံ နု တေ ဝင်္ဂီသာတိ ဣဒံ ဘဂဝါ အတ္ထုပ္ပတ္တိဝသေန အာဟ။ သံဃမဇ္ဈေ ကိရ ကထာ ဥဒပါဒိ "ဝင်္ဂီသတ္ထေရော ဝိဿဋ္ဌဝတ္တော၊ နေဝ ဥဒ္ဒေသေ, န ပရိပုစ္ဆာယ, န ယောနိသောမနသိကာရေ ကမ္မံ ကရောတိ၊ ဂါထာ ဗန္ဓန္တော စုဏ္ဏိယပဒါနိ ကရောန္တော ဝိစရတီ"တိ။ အထ ဘဂဝါ စိန္တေသိ "ဣမေ ဘိက္ခူ ဝင်္ဂီသဿ ပဋိဘာနသမ္ပတ္တိံ န ဇာနန္တိ၊ စိန္တေတွာ စိန္တေတွာ ဝဒတီတိ မညန္တိ၊ ပဋိဘာနသမ္ပတ္တိမဿ ဇာနာပေဿာမီ"တိ စိန္တေတွာ "ကိံ နု တေ ဝင်္ဂီသာ"တိအာဒိမာဟ။

ဥမ္မဂ္ဂပထန္တိ[၁] အနေကာနိ ကိလေသုမ္မုဇ္ဇနသတာနိ၊ ဝဋ္ဋပထတ္တာ ပန ပထန္တိ[၂] ဝုတ္တံ။ **ပဘိဇ္ဇ ခိလာနီ**တိ ရာဂခိလာဒီနိ ပဉ္စ ဘိန္ဒိတွာ စရသိ။ **တံ ပဿထာ**တိ တံ ဧဝံ အဘိဘုယျ ဘိန္ဒိတွာ စရန္တံ ဗုဒ္ဓံ ပဿထ။ **ဗန္ဓပမုဉ္စကရ**န္တိ ဗန္ဓနမောစနကရံ။ **အသိတ**န္တိ အနိဿိတံ။ **ဘာဂသော ပဝိဘဇ**န္တိ သတိပဋ္ဌာနာဒိကောဋ္ဌာသဝသေန ဓမ္မံ ဝိဘဇန္တံ။ ပဝိဘဇ္ဇာတိ ဝါ ပါဌော၊ အင်္ဂပစ္စင်္ဂကောဋ္ဌာသဝသေန ဝိဘဇိတွာ ဝိဘဇိတွာ ပဿထာတိ အတ္ထော။

၁-ဥမ္မဂ္ဂသတန္တိ (သျာ) ၂-သတန္တိ (သျာ)

Oghassāti caturoghassa. **Anekavihitan**ti satipaṭṭhānādivasena anekavidhaṁ. **Tasmiṁ ca**[1] **amate akkhāte**ti tasmiṁ tena akkhāte amate. **Dhammaddasā**ti dhammassa passitāro[2]. **Ṭhitā asaṁhīrā**ti asaṁhāriyā hutvā patiṭṭhitā.

Ativijjhāti ativijjhitvā. **Sabbaṭṭhitīnan**ti sabbesaṁ diṭṭhiṭṭhānānaṁ viññāṇaṭṭhitīnaṁ vā. **Atikkamamaddasā**ti atikkamabhūtaṁ nibbānamaddasa[3]. **Aggan**ti uttamadhammaṁ. Aggeti vā pāṭho, paṭhamataranti attho. **Dasaddhānan**ti pañcannaṁ, aggadhammaṁ pañcavaggiyānaṁ, agge vā pañcavaggiyānaṁ dhammaṁ desesīti attho. **Tasmā**ti yasmā esa dhammo sudesitoti jānantena ca pamādo na kātabbo, tasmā. **Anusikkhe**ti tisso sikkhā sikkheyya. . Aṭṭhamaṁ.

9. Koṇḍaññasuttavaṇṇanā

217. Navame **Aññāsikoṇḍaññoti**[4] paṭhamaṁ dhammassa aññātattā evaṁgahitanāmo thero. **Sucirassevā**ti kīvacirassa? Dvādasannaṁ saṁvaccharānaṁ. Ettakaṁ kālaṁ kattha vihāsīti. Chaddantabhavane Mandākinipokkharaṇiyā tīre Paccekabuddhānaṁ vasanaṭṭhāne. Kasmā? Vihāragarutāya. So hi paññavā[5] mahāsāvako. Yatheva Bhagavato, evamassa dasasahassacakkavāḷe devamanussānaṁ abbhantare guṇā patthaṭāva. Devamanussā Tathāgatassa santikaṁ gantvā gandhamālādīhi pūjaṁ katvā "aggadhammaṁ paṭividdhasāvako"ti anantaraṁ theraṁ upasaṅkamitvā pūjenti. Santikaṁ āgatānañca nāma tathārūpā dhammakathā vā paṭisanthāro vā kātabbo hoti. Thero ca vihāragaruko, tenassa so papañco viya upaṭṭhāti. Iti vihāragarutāya tattha gantvā vihāsi.

Aparampi kāraṇaṁ—bhikkhācāravelāyaṁ tāva sabbasāvakā vassaggena gacchanti. Dhammadesanākāle pana majjhaṭṭhāne alaṅkatabuddhāsanamhi Satthari nisinne dakkhiṇahatthapasse Dhammasenāpati, vāmahatthapasse Mahāmoggallānatthero nisīdati, tesaṁ piṭṭhibhāge Aññāsikoṇḍaññattherassa āsanaṁ paññāpenti. Sesā bhikkhū taṁ parivāretvā nisīdanti. Dve aggasāvakā aggadhammapaṭividdhattā ca mahallakattā ca there sagāravā theraṁ

1. Tasmiṁ te (Sī), tasmiṁ ce (Syā, Ka)
2. Passitā rocitā (Sī)
3. Nibbānamaddasaṁ (Sī)
4. Aññākoṇḍaññoti (Sī,Syā), Aññātakoṇḍaññoti (Ka)
5. Puññavā (Syā)

ဩဃဿာတိ စတုရောဃဿ။ **အနေကဝိဟိတန္တိ** သတိပဋ္ဌာနာဒိဝသေန အနေကဝိဓံ။ **တသ္မိံ စ**[၁] **အမတေ အက္ခာတေ**တိ တသ္မိံ တေန အက္ခာတေ အမတေ။ **ဓမ္မဒ္ဒသာ**တိ ဓမ္မဿ ပဿိတာရော[၂]။ **ဌိတာ အသံဟီရာ**တိ အသံဟာရိယာ ဟုတွာ ပတိဋ္ဌိတာ။

အတိဝိဇ္ဈာတိ အတိဝိဇ္ဈိတွာ။ **သဗ္ဗဋ္ဌိတီနန္တိ** သဗ္ဗေသံ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနာနံ ဝိညာဏဋ္ဌိတီနံ ဝါ။ **အတိက္ကမမဒ္ဒသာ**တိ အတိက္ကမဘူတံ နိဗ္ဗာနမဒ္ဒသ[၃]။ **အဂ္ဂန္တိ** ဥတ္တမဓမ္မံ။ အဂ္ဂေတိ ဝါ ပါဌော၊ ပဌမတရန္တိ အတ္ထော။ **ဒသဒ္ဓါနန္တိ** ပဉ္စန္နံ၊ အဂ္ဂဓမ္မံ ပဉ္စဝဂ္ဂိယာနံ, အဂ္ဂေ ဝါ ပဉ္စဝဂ္ဂိယာနံ ဓမ္မံ ဒေသေသီတိ အတ္ထော။ **တသ္မာ**တိ ယသ္မာ ဧသ ဓမ္မော သုဒေသိတောတိ ဇာနန္တေန စ ပမာဒေါ န ကာတဗ္ဗော၊ တသ္မာ။ **အနုသိက္ခေ**တိ တိဿော သိက္ခာ သိက္ခေယျ။ ။အဋ္ဌမံ။

၉-ကောဏ္ဍညသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၁၇။ နဝမေ **အညာသိကောဏ္ဍညော**တိ[၄] ပဌမံ ဓမ္မဿ အညာတတ္တာ ဧဝံဂဟိတနာမော ထေရော။ **သုစိရဿေဝါ**တိ ကီဝစိရဿ? ဒွါဒသန္နံ သံဝစ္ဆရာနံ။ ဧတ္တကံ ကာလံ ကတ္ထ ဝိဟာသီတိ။ ဆဒ္ဒန္တဘဝနေ မန္ဒာကိနိပေါက္ခရဏိယာ တီရေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ ဝသနဋ္ဌာနေ။ ကသ္မာ? ဝိဟာရဂရုတာယ။ သော ဟိ ပညဝါ[၅] မဟာသာဝကော။ ယထေဝ ဘဂဝတော, ဧဝမဿ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠေ ဒေဝမနုဿာနံ အဗ္ဘန္တရေ ဂုဏာ ပတ္ထဋာဝ။ ဒေဝမနုဿာ တထာဂတဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဂန္ဓမာလာဒီဟိ ပူဇံ ကတွာ "အဂ္ဂဓမ္မံ ပဋိဝိဒ္ဓသာဝကော"တိ အနန္တရံ ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပူဇေန္တိ။ သန္တိကံ အာဂတာနဉ္စ နာမ တထာရူပါ ဓမ္မကထာ ဝါ ပဋိသန္ထာရော ဝါ ကာတဗ္ဗော ဟောတိ။ ထေရော စ ဝိဟာရဂရုကော၊ တေနဿ သော ပပဉ္စော ဝိယ ဥပဋ္ဌာတိ။ ဣတိ ဝိဟာရဂရုတာယ တတ္ထ ဂန္တွာ ဝိဟာသိ။

အပရမ္ပိ ကာရဏံ—ဘိက္ခာစာရဝေလာယံ တာဝ သဗ္ဗသာဝကာ ဝဿဂ္ဂေန ဂစ္ဆန္တိ။ ဓမ္မဒေသနာကာလေ ပန မဇ္ဈဋ္ဌာနေ အလင်္ကတဗုဒ္ဓါသနမှိ သတ္ထရိ နိသိန္နေ ဒက္ခိဏဟတ္ထပဿေ ဓမ္မသေနာပတိ, ဝါမဟတ္ထပဿေ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရော နိသီဒတိ၊ တေသံ ပိဋ္ဌိဘာဂေ အညာသိကောဏ္ဍညတ္ထေရဿ အာသနံ ပညာပေန္တိ။ သေသာ ဘိက္ခူ တံ ပရိဝါရေတွာ နိသီဒန္တိ။ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ အဂ္ဂဓမ္မပဋိဝိဒ္ဓတ္တာ စ မဟလ္လကတ္တာ စ ထေရေ သဂါရဝါ ထေရံ

၁-တသ္မိံ တေ (သီ)၊ တသ္မိံ စေ (သျာ၊က) ၂-ပဿိတာ ရောစိတာ (သီ) ၃-နိဗ္ဗာနမဒ္ဒသံ (သီ)
၄-အညာကောဏ္ဍညောတိ (သီ၊ သျာ)၊ အညာတကောဏ္ဍညောတိ (က) ၅-ပုညဝါ (သျာ)

mahābrahmaṁ viya aggikkhandhaṁ viya āsīvisaṁ viya ca maññamānā dhurāsane nisīdantā ottappanti harāyanti. Thero cintesi “imehi dhurāsanatthāya kappasatasahassādhikaṁ asaṅkhyeyyaṁ pāramiyo pūritā, te idāni dhurāsane nisīdantā mama ottappanti harāyanti, phāsuvihāraṁ nesaṁ karissāmī”ti. So patirūpe kāle Tathāgataṁ upasaṅkamitvā “icchāmahaṁ bhante janapade vasitun”ti āha, Satthā anujāni.

Thero senāsanaṁ saṁsāmetvā pattacīvaramādāya Chaddantabhavane Mandākinitīraṁ gato. Pubbe Paccekabuddhānaṁ pāricariyāya kataparicayā aṭṭhasahassā hatthināgā theraṁ disvāva “amhākaṁ puññakkhettaṁ āgatan”ti nakhehi caṅkamanaṁ nittiṇaṁ katvā āvaraṇasākhā haritvā therassa vasanaṭṭhānaṁ paṭijaggitvā vattaṁ katvā sabbe sannipatitvā mantayiṁsu “sace hi mayaṁ ‘ayaṁ therassa kattabbaṁ karissati, ayaṁ karissatī’ti paṭipajjissāma[1], thero bahuñātikagāmaṁ gato viya yathādhoteneva pattena gamissati, vārena naṁ paṭijaggissāma, ekassa pana vāre patte sesehipi nappamajjitabban”ti vāraṁ ṭhapayiṁsu. Vārikanāgo pātova therassa mukhodakañca dantakaṭṭhañca ṭhapeti, vattaṁ karoti.

Mandākinipokkharaṇī nāma cesā paṇṇāsayojanā hoti. Tassā pañcavīsatiyojanamatte ṭhāne sevālo vā paṇakaṁ vā natthi, phalikavaṇṇaṁ udakameva hoti. Tato paraṁ pana kaṭippamāṇe udake aḍḍhayojanavitthataṁ sesapadumavanaṁ paṇṇāsayojanaṁ saraṁ parikkhipitvā ṭhitaṁ. Tadanantaraṁ tāva mahantameva rattapadumavanaṁ, tadanantaraṁ rattakumudavanaṁ, tadanantaraṁ setakumudavanaṁ, tadanantaraṁ nīluppalavanaṁ, tadanantaraṁ rattuppalavanaṁ, tadanantaraṁ sugandharattasālivanaṁ, tadanantaraṁ eḷālukalābukumbhaṇḍādīni madhurasāni valliphalāni, tadanantaraṁ aḍḍhayojanavitthārameva ucchuvanaṁ, tattha pūgarukkhakkhandhappamāṇā ucchū, tasanantaraṁ kadalivanaṁ, yato duve pakkāni khādantā kilamanti, tadanantaraṁ cāṭippamāṇaphalaṁ panasavanaṁ, tadanantaraṁ jambuvanaṁ, tadanantaraṁ ambavanaṁ, tadanantaraṁ kapitthavananti. Saṅkhepato tasmiṁ dahe khāditabbayuttakaṁ phalaṁ nāma natthīti na vattabbaṁ. Kusumānaṁ pupphanasamaye vāto reṇuvaṭṭiṁ uṭṭhāpetvā paduminipattesu ṭhapeti, tattha udakaphusitāni patanti. Tato ādiccapākena paccitvā pakkapayoghanikā[2] viya tiṭṭhati, etaṁ pokkharamadhu

1. Paṭijaggissāma (Sī), pariccajissāma (Syā)
2. Pakka-ayoghaṭikā (Sī, Syā)

မဟာဗြဟ္မံ ဝိယ အဂ္ဂိက္ခန္ဓံ ဝိယ အာသီဝိသံ ဝိယ စ မညမာနာ ဓုရာသနေ နိသီဒန္တာ ဩတ္တပ္ပန္တိ ဟရာယန္တိ။ ထေရော စိန္တေသိ “ဣမေဟိ ဓုရာသနတ္ထာယ ကပ္ပသတသဟဿာဓိကံ အသင်္ချေယျံ ပါရမိယော ပူရိတာ၊ တေ ဣဒါနိ ဓုရာသနေ နိသီဒန္တာ မမ ဩတ္တပ္ပန္တိ ဟရာယန္တိ၊ ဖာသုဝိဟာရံ နေသံ ကရိဿာမီ”တိ။ သော ပတိရူပေ ကာလေ တထာဂတံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဣစ္ဆာမဟံ ဘန္တေ ဇနပဒေ ဝသိတု”န္တိ အာဟ၊ သတ္ထာ အနုဇာနိ။

ထေရော သေနာသနံ သံသာမေတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ ဆဒ္ဒန္တဘဝနေ မန္ဒာကိနိတီရံ ဂတော။ ပုဗ္ဗေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ ပါရိစရိယာယ ကတပရိစယာ အဋ္ဌသဟဿာ ဟတ္ထိနာဂါ ထေရံ ဒိသွာဝ “အမှာကံ ပုညက္ခေတ္တံ အာဂတ”န္တိ နခေဟိ စင်္ကမနံ နိတ္တိဏံ ကတွာ အာဝရဏသာခါ ဟရိတွာ ထေရဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ပဋိဇဂ္ဂိတွာ ဝတ္တံ ကတွာ သဗ္ဗေ သန္နိပတိတွာ မန္တယိံသု “သစေ ဟိ မယံ ‘အယံ ထေရဿ ကတ္တဗ္ဗံ ကရိဿတိ၊ အယံ ကရိဿတီ’တိ ပဋိပဇ္ဇိဿာမ[1]၊ ထေရော ဗဟုဉာတိကဂါမံ ဂတော ဝိယ ယထာဓောတေနေဝ ပတ္တေန ဂမိဿတိ၊ ဝါရေန နံ ပဋိဇဂ္ဂိဿာမ၊ ဧကဿ ပန ဝါရေ ပတ္တေ သေသေဟိပိ နပ္ပမဇ္ဇိတဗ္ဗ”န္တိ ဝါရံ ဌပယိံသု။ ဝါရိကနာဂေါ ပါတောဝ ထေရဿ မုခေါဒကဉ္စ ဒန္တကဋ္ဌဉ္စ ဌပေတိ၊ ဝတ္တံ ကရောတိ။

မန္ဒာကိနိပေါက္ခရဏီ နာမ စေသာ ပဏ္ဏာသယောဇနာ ဟောတိ။ တဿာ ပဉ္စဝီသတိယောဇနမတ္တေ ဌာနေ သေဝါလော ဝါ ပဏကံ ဝါ နတ္ထိ၊ ဖလိကဝဏ္ဏံ ဥဒကမေဝ ဟောတိ။ တတော ပရံ ပန ကဋိပ္ပမာဏေ ဥဒကေ အဍ္ဎယောဇနဝိတ္ထတံ သေသပဒုမဝနံ ပဏ္ဏာသယောဇနံ သရံ ပရိက္ခိပိတွာ ဌိတံ။ တဒနန္တရံ တာဝ မဟန္တမေဝ ရတ္တပဒုမဝနံ၊ တဒနန္တရံ ရတ္တကုမုဒဝနံ၊ တဒနန္တရံ သေတကုမုဒဝနံ၊ တဒနန္တရံ နီလုပ္ပလဝနံ၊ တဒနန္တရံ ရတ္တုပ္ပလဝနံ၊ တဒနန္တရံ သုဂန္ဓရတ္တသာလိဝနံ၊ တဒနန္တရံ ဧဠာလုကလာဗုကုမ္ဘဏ္ဍာဒီနိ မဓုရသာနိ ဝလ္လိဖလာနိ၊ တဒနန္တရံ အဍ္ဎယောဇနဝိတ္ထာရမေဝ ဥစ္ဆုဝနံ၊ တတ္ထ ပူဂရုက္ခက္ခန္ဓပ္ပမာဏာ ဥစ္ဆူ၊ တဒနန္တရံ ကဒလိဝနံ၊ ယတော ဒုဝေ ပက္ကာနိ ခါဒန္တာ ကိလမန္တိ၊ တဒနန္တရံ စာဋိပ္ပမာဏဖလံ ပနသဝနံ၊ တဒနန္တရံ ဇမ္ဗုဝနံ၊ တဒနန္တရံ အမ္ဗဝနံ၊ တဒနန္တရံ ကပိတ္ထဝနန္တိ။ သင်္ခေပတော တသ္မိံ ဒဟေ ခါဒိတဗ္ဗယုတ္တကံ ဖလံ နာမ နတ္ထီတိ န ဝတ္တဗ္ဗံ။ ကုသုမာနံ ပုပ္ဖနသမယေ ဝါတော ရေဏုဝဋ္ဋိံ ဥဋ္ဌာပေတွာ ပဒုမိနိပတ္တေသု ဌပေတိ၊ တတ္ထ ဥဒကဖုသိတာနိ ပတန္တိ။ တတော အာဒိစ္စပါကေန ပစ္စိတွာ ပက္ကပယောဃနိကာ[2] ဝိယ တိဋ္ဌတိ၊ ဧတံ ပေါက္ခရမဓု

၁-ပဋိဇဂ္ဂိဿာမ (သီ)၊ ပရိစ္စဇိဿာမ (သျာ)
၂-ပက္ကအယောဃဋိကာ (သီ၊ သျာ)

nāma, taṁ therassa āharitvā denti. Muḷālaṁ naṅgalasīsamattaṁ hoti, tampi āharitvā denti. Bhisaṁ mahābheripokkharappamāṇaṁ hoti, tassa ekasmiṁ pabbe pādaghaṭakappamāṇaṁ khīraṁ hoti, taṁ āharitvā denti. Pokkharaṭṭhīni madhusakkharāya yojetvā denti. Ucchuṁ pāsāṇapiṭṭhe ṭhapetvā pādena akkamanti. Tato raso paggharitvā soṇḍi-āvāṭe pūretvā[1] ādiccapākena paccitvā khīrapāsāṇapiṇḍo viya tiṭṭhati, taṁ āharitvā denti. Panasakadali-ambapakkādīsu kathāva natthi.

Kelāsapabbate Nāgadatto[2] nāma devaputto vasati. Thero kālena kālaṁ tassa vimānadvāraṁ gacchati. So navasappipokkharamadhucuṇṇayuttassa nirudakapāyāsassa pattaṁ pūretvā deti. So kira Kassapabuddhakāle vīsativassasahassāni sugandhasappinā khīrasalākaṁ adāsi. Tenassetaṁ bhojanaṁ uppajjati. Evaṁ thero dvādasa vassāni vasitvā attano āyusaṅkhāraṁ olokento parikkhīṇabhāvaṁ ñatvā "kattha parinibbāyissāmī"ti cintetvā "hatthināgehi maṁ dvādasa vassāni upaṭṭhahantehi dukkaraṁ kataṁ, Satthāraṁ anujānāpetvā etesaṁyeva santike parinibbāhissāmī"ti ākāsena Bhagavato santikaṁ agamāsi. Tena vuttaṁ "sucirasseva yena Bhagavā tenupasaṅkamī"ti.

Nāmañcāti kasmā nāmaṁ sāveti? therañhi keci sañjānanti, keci na sañjānanti. Tattha thero cintesi "ye maṁ ajānantā 'ko esa paṇḍarasīso obhaggo gopānasivaṅko mahallako Satthārā saddhiṁ paṭisanthāraṁ karotī'ti cittaṁ padūsessanti, te apāyapūrakā bhavissanti. Ye pana maṁ jānantā 'dasasahassacakkavāḷe Satthā viya paññāto pākaṭo mahāsāvako'ti cittaṁ pasādessanti, te saggūpagā bhavissantī"ti sattānaṁ apāyamaggaṁ pidahitvā saggamaggaṁ vivaranto nāmaṁ sāveti.

BuddhānuBuddhoti paṭhamaṁ Satthā[3] catthāri saccāni bujjhi, pacchā thero, tasmā Buddhānubuddhoti vuccati. **Tibbanikkamo**ti bāḷhavīriyo. **Vivekānan**ti tiṇṇaṁ vivekānaṁ. **Tevijjo, cetopariyāyakovido**ti chasu abhiññāsu catasso vadati. Itarā dve kiñcāpi na vuttā, thero pana chaḷabhiññova. Imissā ca gāthāya pariyosāne parisā sannisīdi.

1. Pūreti (Syā) 2. Nāgadanto (Syā)
3. Satthā paṭhamaṁ (Sī), Buddho paṭhamaṁ (Syā)

နာမ၊ တံ ထေရဿ အာဟရိတွာ ဒေန္တိ။ မုဠာလံ နင်္ဂလသီသမတ္တံ ဟောတိ၊ တမ္ပိ အာဟရိတွာ ဒေန္တိ။ ဘိသံ မဟာဘေရိပေါက္ခရပ္ပမာဏံ ဟောတိ၊ တဿ ဧကသ္မိံ ပဗ္ဗေ ပါဒဃဋကပ္ပမာဏံ ခီရံ ဟောတိ၊ တံ အာဟရိတွာ ဒေန္တိ။ ပေါက္ခရဋ္ဌီနိ မဓုသက္ခရာယ ယောဇေတွာ ဒေန္တိ။ ဥစ္ဆုံ ပါသာဏပိဋ္ဌေ ဌပေတွာ ပါဒေန အက္ကမန္တိ။ တတော ရသော ပဂ္ဃရိတွာ သောဏ္ဍိအာဝါဋေ ပူရေတွာ[၁] အာဒိစ္စပါကေန ပစ္စိတွာ ခီရပါသာဏပိဏ္ဍော ဝိယ တိဋ္ဌတိ၊ တံ အာဟရိတွာ ဒေန္တိ။ ပနသကဒလိအမ္ဗပက္ကာဒီသု ကထာဝ နတ္ထိ။

ကေလာသပဗ္ဗတေ နာဂဒတ္တော[၂] နာမ ဒေဝပုတ္တော ဝသတိ။ ထေရော ကာလေန ကာလံ တဿ ဝိမာနဒွါရံ ဂစ္ဆတိ။ သော နဝသပ္ပိပေါက္ခရမဓုစုဏ္ဏ-ယုတ္တဿ နိရုဒကပါယာသဿ ပတ္တံ ပူရေတွာ ဒေတိ။ သော ကိရ ကဿပ-ဗုဒ္ဓကာလေ ဝီသတိဝဿသဟဿာနိ သုဂန္ဓသပ္ပိနာ ခီရသလာကံ အဒါသိ။ တေနဿေတံ ဘောဇနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဧဝံ ထေရော ဒွါဒသ ဝဿာနိ ဝသိတွာ အတ္တနော အာယုသင်္ခါရံ ဩလောကေန္တော ပရိက္ခီဏဘာဝံ ဉတွာ "ကတ္ထ ပရိနိဗ္ဗာယိဿာမီ"တိ စိန္တေတွာ "ဟတ္ထိနာဂေဟိ မံ ဒွါဒသ ဝဿာနိ ဥပဋ္ဌဟန္တေဟိ ဒုက္ကရံ ကတံ၊ သတ္ထာရံ အနုဇာနာပေတွာ ဧတေသံယေဝ သန္တိကေ ပရိနိဗ္ဗာယိဿာမီ"တိ အာကာသေန ဘဂဝတော သန္တိကံ အဂမာသိ။ တေန ဝုတ္တံ "သုစိရဿေဝ ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမီ"တိ။

နာမဉ္စာတိ ကသ္မာ နာမံ သာဝေတိ? ထေရဉ္ဟိ ကေစိ သဉ္ဇာနန္တိ၊ ကေစိ န သဉ္ဇာနန္တိ။ တတ္ထ ထေရော စိန္တေသိ "ယေ မံ အဇာနန္တာ 'ကော ဧသ ပဏ္ဍရသီသော ဩဘဂ္ဂေါ ဂေါပါနသိဝင်္ကော မဟလ္လကော သတ္ထာရာ သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရံ ကရောတီ'တိ စိတ္တံ ပဒူသေဿန္တိ၊ တေ အပါယပူရကာ ဘဝိဿန္တိ။ ယေ ပန မံ ဇာနန္တာ 'ဒသသဟဿစက္ကဝါဠေ သတ္ထာ ဝိယ ပညာတော ပါကဋော မဟာသာဝကော'တိ စိတ္တံ ပသာဒေဿန္တိ၊ တေ သဂ္ဂူပဂါ ဘဝိဿန္တီ"တိ သတ္တာနံ အပါယမဂ္ဂံ ပိဒဟိတွာ သဂ္ဂမဂ္ဂံ ဝိဝရန္တော နာမံ သာဝေတိ။

ဗုဒ္ဓါနုဗုဒ္ဓေါတိ ပဌမံ သတ္ထာ[၃] စတ္တာရိ သစ္စာနိ ဗုဇ္ဈိ၊ ပစ္ဆာ ထေရော၊ တသ္မာ ဗုဒ္ဓါနုဗုဒ္ဓေါတိ ဝုစ္စတိ။ **တိဗ္ဗနိက္ကမော**တိ ဗာဠ္ဟဝီရိယော။ **ဝိဝေကာနန္တိ** တိဏ္ဏံ ဝိဝေကာနံ။ **တေဝိဇ္ဇော၊ စေတောပရိယာယကောဝိဒေါ**တိ ဆသု အဘိညာသု စတဿော ဝဒတိ။ ဣတရာ ဒွေ ကိဉ္စာပိ န ဝုတ္တာ၊ ထေရော ပန ဆဠဘိညောဝ။ ဣမိဿာ စ ဂါထာယ ပရိယောသာနေ ပရိသာ သန္နိသီဒိ။

၁-ပူရေတိ (သျာ) ၂-နာဂဒန္တော (သျာ) ၃-သတ္ထာ ပဌမံ (သီ)၊ ဗုဒ္ဓေါ ပဌမံ (သျာ)

Parisāya sannisinnabhāvaṁ ñatvā thero Satthārā saddhiṁ paṭisanthāraṁ katvā “parikkhīṇā me bhante āyusaṅkhārā, parinibbāyissāmī”ti parinibbānakālaṁ anujānāpesi. Kattha parinibbāyissasi Koṇḍaññāti. Upaṭṭhākehi me bhante hatthināgehi dukkaraṁ kataṁ, tesaṁ santiketi. Satthā anujāni.

Thero Dasabalaṁ padakkhiṇaṁ katvā “pubbaṁ taṁ me bhante paṭhamadassanaṁ, idaṁ pacchimadassanan”ti paridevante mahājane Satthāraṁ vanditvā nikkhamitvā dvārakoṭṭhake ṭhito “mā socittha mā paridevittha, Buddhā vā hontu Buddhasāvakā vā, uppannā saṅkhārā abhijjanakā nāma natthī”ti mahājanaṁ ovaditvā passantasseva mahājanassa vehāsaṁ abbhuggamma Mandākinitīre otaritvā pokkharaṇiyaṁ nhatvā nivatthanivāsano katuttarāsaṅgo senāsanaṁ saṁsāmetvā phalasamāpattiyā tayo yāme vītināmetvā balavapaccūsasamaye parinibbāyi. Therassa sahaparinibbānā Himavati sabbarukkhā pupphehi ca phalehi ca onatavinatā ahesuṁ. Vārikanāgo therassa vattaṁ katvā khādanīyaphalāni āharitvā caṅkamanakoṭiyaṁ aṭṭhāsi. So yāva sūriyuggamanā therassa nikkhamanaṁ apassanto “kinnu kho etaṁ, pubbe ayyo pātova caṅkamati mukhaṁ dhovati, ajja pana paṇṇasālatopi na nikkhamatī”ti kuṭidvāraṁ kampetvā[1] olokento theraṁ nisinnakameva disvā hatthaṁ pasāretvā parāmasitvā assāsapassāse pariyesanto tesaṁ appavattibhāvaṁ ñatvā “parinibbuto thero”ti soṇḍaṁ mukhe pakkhipitvā mahāravaṁ viravi. Sakalahimavanto ekaninnādo ahosi. Aṭṭhanāgasahassāni sannipatitvā theraṁ jeṭṭhakanāgassa kumbhe nisīdāpetvā supupphitarukkhasākhā gahetvā parivāretvā sakalahimavantaṁ anuvicaritvā sakaṭṭhānameva āgatā.

Sakko Vissakammaṁ[2] āmantesi “tāta amhākaṁ jeṭṭhabhātā parinibbuto, sakkāraṁ karissāma, navayojanikaṁ sabbaratanamayaṁ kūṭāgāraṁ māpehī”ti. So tathā katvā theraṁ tattha nipajjāpetvā[3] hatthināgānaṁ adāsi. Te kūṭāgāraṁ ukkhigāraṁ ukkhipitvā tiyojanasahassaṁ Himavantaṁ punappunaṁ

1. Vivaritvā (Sī, Ka) 2. Vissukammaṁ (Syā), Visukammaṁ (Ka)
3. Nisajjāpetvā (Syā)

ပရိသာယ သန္နိသိန္နဘာဝံ ဉတွာ ထေရော သတ္ထာရာ သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ “ပရိက္ခီဏာ မေ ဘန္တေ အာယုသင်္ခါရာ၊ ပရိနိဗ္ဗာယိဿာမီ”တိ ပရိနိဗ္ဗာနကာလံ အနုဇာနာပေသိ။ ကတ္ထ ပရိနိဗ္ဗာယိဿသိ ကောဏ္ဍညာတိ။ ဥပဋ္ဌာကေဟိ မေ ဘန္တေ ဟတ္ထိနာဂေဟိ ဒုက္ကရံ ကတံ၊ တေသံ သန္တိကေတိ။ သတ္ထာ အနုဇာနိ။

ထေရော ဒသဗလံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ “ပုဗ္ဗံ တံ မေ ဘန္တေ ပဌမဒဿနံ၊ ဣဒံ ပစ္ဆိမဒဿန”န္တိ ပရိဒေဝန္တေ မဟာဇနေ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ နိက္ခမိတွာ ဒွါရကောဋ္ဌကေ ဌိတော “မာ သောစိတ္ထ မာ ပရိဒေဝိတ္ထ၊ ဗုဒ္ဓါ ဝါ ဟောန္တု ဗုဒ္ဓသာဝကာ ဝါ၊ ဥပ္ပန္နာ သင်္ခါရာ အဘိဇ္ဇနကာ နာမ နတ္ထီ”တိ မဟာဇနံ ဩဝဒိတွာ ပဿန္တဿေဝ မဟာဇနဿ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂမ္မ မန္ဒာကိနိတီရေ ဩတရိတွာ ပေါက္ခရဏိယံ နှတွာ နိဝတ္ထနိဝါသနော ကတုတ္တရာသင်္ဂေါ သေနာသနံ သံသာမေတွာ ဖလသမာပတ္တိယာ တယော ယာမေ ဝီတိနာမေတွာ ဗလဝပစ္စူသသမယေ ပရိနိဗ္ဗာယိ။ ထေရဿ သဟပရိနိဗ္ဗာနာ ဟိမဝတိ သဗ္ဗရုက္ခာ ပုပ္ဖေဟိ စ ဖလေဟိ စ ဩနတဝိနတာ အဟေသုံ။ ဝါရိကနာဂေါ ထေရဿ ဝတ္တံ ကတွာ ခါဒနီယဖလာနိ အာဟရိတွာ စင်္ကမနကောဋိယံ အဋ္ဌာသိ။ သော ယာဝ သူရိယုဂ္ဂမနာ ထေရဿ နိက္ခမနံ အပဿန္တော “ကိန္နု ခေါ ဧတံ, ပုဗ္ဗေ အယျော ပါတောဝ စင်္ကမတိ မုခံ ဓောဝတိ၊ အဇ္ဇ ပန ပဏ္ဏသာလတောပိ န နိက္ခမတီ”တိ ကုဋိဒွါရံ ကမ္ပေတွာ[၁] ဩလောကေန္တော ထေရံ နိသိန္နကမေဝ ဒိသွာ ဟတ္ထံ ပသာရေတွာ ပရာမသိတွာ အဿာသပဿာသေ ပရိယေသန္တော တေသံ အပ္ပဝတ္တိဘာဝံ ဉတွာ “ပရိနိဗ္ဗုတော ထေရော”တိ သောဏ္ဍံ မုခေ ပက္ခိပိတွာ မဟာရဝံ ဝိရဝိ။ သကလဟိမဝန္တော ဧကနိန္နာဒေါ အဟောသိ။ အဋ္ဌနာဂသဟဿာနိ သန္နိပတိတွာ ထေရံ ဇေဋ္ဌကနာဂဿ ကုမ္ဘေ နိသီဒါပေတွာ သုပုပ္ဖိတရုက္ခသာခါ ဂဟေတွာ ပရိဝါရေတွာ သကလဟိမဝန္တံ အနုဝိစရိတွာ သကဋ္ဌာနမေဝ အာဂတာ။

သက္ကော ဝိဿကမ္မံ[၂] အာမန္တေသိ “တာတ အမှာကံ ဇေဋ္ဌဘာတာ ပရိနိဗ္ဗုတော၊ သက္ကာရံ ကရိဿာမ၊ နဝယောဇနိကံ သဗ္ဗရတနမယံ ကူဋာဂါရံ မာပေဟီ”တိ။ သော တထာ ကတွာ ထေရံ တတ္ထ နိပဇ္ဇာပေတွာ[၃] ဟတ္ထိနာဂါနံ အဒါသိ။ တေ ကူဋာဂါရံ ဥက္ခိပိတွာ တိယောဇနသဟဿံ ဟိမဝန္တံ ပုနပ္ပုနံ

၁-ဝိဝရိတွာ (သီ၊ က) ၂-ဝိဿုကမ္မံ (သျာ)၊ ဝိသုကမ္မံ (က) ၃-နိသဇ္ဇာပေတွာ (သျာ)

āvijjhiṁsu[1]. Tesaṁ hatthato ākāsaṭṭhakā devā gahetvā sādhukīḷitaṁ kīḷiṁsu. Tato vassavalāhakā sītavalāhakā uṇhavalāhakā[2] Cātumahārājikā Tāvatiṁsāti etenupāyena yāvabrahmalokā kūṭāgāraṁ agamāsi, pana brahmāno devānanti anupubbena hatthināgānaṁyeva kūṭāgāraṁ adaṁsu. Ekekā devatā caturaṅgulamattaṁ candanaghaṭikaṁ āhari, citako navayojaniko ahosi. Kūṭāgāraṁ citakaṁ āropayiṁsu. Pañca bhikkhusatāni ākāsenāgantvā sabbarattiṁ sajjhāyamakaṁsu. Anuruddhatthero dhammaṁ kathesi, bahūnaṁ devatānaṁ dhammābhisamayo ahosi. Punadivase aruṇuggamanavelāyameva citakaṁ nibbāpetvā sumanamakuḷavaṇṇānaṁ dhātūnaṁ parisāvanaṁ pūretvā Bhagavati nikkhamitvā Veḷuvanavihārakoṭṭhakaṁ sampatte āharitvā Satthu hatthe ṭhapayiṁsu. Satthā dhātuparisāvantaṁ gahetvā pathaviyā hatthaṁ pasāresi, mahāpathaviṁ bhinditvā rajatabubbuḷasadisaṁ cetiyaṁ nikkhami. Satthā sahatthena cetiye dhātuyo nidhesi. Ajjāpi kira taṁ cetiyaṁ dharatiyevāti. . Navamaṁ.

10. Moggallānasuttavaṇṇanā

218. Dasame **samannesatīti**[3] pariyesati paccavekkhati. **Nagassāti** pabbatassa. **Munin**ti Buddhamuniṁ. **Dukkhassa pāragun**ti dukkhapāraṁ gataṁ. **Samannesanti**[4] samannesanto. **Evaṁ sabbaṅgasampannan**ti evaṁ sabbaguṇasampannaṁ. **Anekākārasampannan**ti anekehi guṇehi samannāgataṁ. . Dasamaṁ.

11. Gaggarāsuttavaṇṇanā

219. Ekādasame **tyāssudan**ti te assudaṁ. Assudanti nipātamattaṁ. **Vaṇṇenā**ti sarīravaṇṇena. **Yasasāti**[5] parivārena. **Vigatamalova bhāṇumā**ti vigatamalo ādicco viya. . Ekādasamaṁ.

12. Vaṅgīsasuttavaṇṇanā

220. Dvādasame **āyasmāti** piyavacanaṁ. **Vaṅgīso**ti tassa therassa nāmaṁ. So kira pubbe Padumuttarakāle paṭibhānasampannaṁ sāvakaṁ disvā

1. Anuvijjhiṁsu (Sī) 2. Sītabalāhakā vātabalāhakā (Syā) 3. Samanvesatīti (Syā) 4. Samanvesanti (Syā) 5. Yasenāti (Sī, Syā)

အာဝိဇ္ဈိံသု[၁]။ တေသံ ဟတ္ထတော အာကာသဋ္ဌကာ ဒေဝါ ဂဟေတွာ သာဓုကီဠိတံ ကီဠိံသု။ တတော ဝဿဝလာဟကာ သီတဝလာဟကာ ဥဏှဝလာဟကာ[၂] စာတုမဟာရာဇိကာ တာဝတိံသာတိ ဧတေနုပါယေန ယာဝဗြဟ္မလောကာ ကူဋာဂါရံ အဂမာသိ၊ ပန ဗြဟ္မာနော ဒေဝါနန္တိ အနုပုဗ္ဗေန ဟတ္ထိနာဂါနံယေဝ ကူဋာဂါရံ အဒံသု။ ဧကေကာ ဒေဝတာ စတုရင်္ဂုလမတ္တံ စန္ဒနဃဋိကံ အာဟရိ၊ စိတကော နဝယောဇနိကော အဟောသိ။ ကူဋာဂါရံ စိတကံ အာရောပယိံသု။ ပဉ္စ ဘိက္ခုသတာနိ အာကာသေနာဂန္တွာ သဗ္ဗရတ္တိံ သဇ္ဈာယမကံသု။ အနုရုဒ္ဓတ္ထေရော ဓမ္မံ ကထေသိ၊ ဗဟူနံ ဒေဝတာနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ။ ပုနဒိဝသေ အရုဏုဂ္ဂမနဝေလာယမေဝ စိတကံ နိဗ္ဗာပေတွာ သုမနမကုဠဝဏ္ဏာနံ ဓာတူနံ ပရိသာဝနံ ပူရေတွာ ဘဂဝတိ နိက္ခမိတွာ ဝေဠုဝနဝိဟာရကောဋ္ဌကံ သမ္ပတ္တေ အာဟရိတွာ သတ္ထု ဟတ္ထေ ဌပယိံသု။ သတ္ထာ ဓာတုပရိသာဝနံ ဂဟေတွာ ပထဝိယာ ဟတ္ထံ ပသာရေသိ၊ မဟာပထဝိံ ဘိန္ဒိတွာ ရဇတဗုဗ္ဗုဠသဒိသံ စေတိယံ နိက္ခမိ။ သတ္ထာ သဟတ္ထေန စေတိယေ ဓာတုယော နိဓေသိ။ အဇ္ဇာပိ ကိရ တံ စေတိယံ ဓရတိယေဝါတိ။ ။ နဝမံ။

၁၀-မောဂ္ဂလ္လာနသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၁၈။ ဒသမေ **သမန္နေသတီတိ**[၃] ပရိယေသတိ ပစ္စဝေက္ခတိ။ **နဂဿာ**တိ ပဗ္ဗတဿ။ **မုနိန္တိ** ဗုဒ္ဓမုနိံ။ **ဒုက္ခဿ ပါရဂုန္တိ** ဒုက္ခပါရံ ဂတံ။ **သမန္နေသန္တိ**[၄] သမန္နေသန္တော။ **ဧဝံ သဗ္ဗင်္ဂသမ္ပန္နန္တိ** ဧဝံ သဗ္ဗဂုဏသမ္ပန္နံ။ **အနေကာကာရသမ္ပန္နန္တိ** အနေကေဟိ ဂုဏေဟိ သမန္နာဂတံ။ ။ဒသမံ။

၁၁-ဂဂ္ဂရာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၁၉။ ဧကာဒသမေ **တျာဿုဒန္တိ** တေ အဿုဒံ။ အဿုဒန္တိ နိပါတမတ္တံ။ **ဝဏ္ဏေနာ**တိ သရီရဝဏ္ဏေန။ **ယသသာ**တိ[၅] ပရိဝါရေန။ **ဝိဂတမလောဝ ဘာဏုမာ**တိ ဝိဂတမလော အာဒိစ္စော ဝိယ။ ။ဧကာဒသမံ။

၁၂-ဝင်္ဂီသသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၂၀။ ဒွါဒသမေ **အာယသ္မာ**တိ ပိယဝစနံ။ **ဝင်္ဂီသော**တိ တဿ ထေရဿ နာမံ။ သော ကိရ ပုဗ္ဗေ ပဒုမုတ္တရကာလေ ပဋိဘာနသမ္ပန္နံ သာဝကံ ဒိသွာ

၁-အနုဝိဇ္ဈိံသု (သီ) ၂-သီတဗလာဟကာ ဝါတဗလာဟကာ (သျာ) ၃-သမန္နေသတီတိ (သျာ) ၄-သမန္နေသန္တိ (သျာ) ၅-ယသေနာတိ (သီ၊ သျာ)

dānaṁ datvā patthanaṁ katvā kappasatasahassaṁ pāramiyo pūretvā amhākaṁ Bhagavato kāle sakalajambudīpe vādakāmatāya jambusākhaṁ pariharitvā[1] ekena paribbājakena saddhiṁ vādaṁ katvā vāde jayaparājayānubhāvena teneva paribbājakena saddhiṁ saṁvāsaṁ kappetvā vasamānāya ekissā paribbājikāya kucchimhi nibbatto vayaṁ āgamma mātito pañcavādasatāni, pitito pañcavādasatānīti vādasahassaṁ uggaṇhitvā vicarati. Ekañca vijjaṁ jānāti, yaṁ vijjaṁ parijappitvā matānaṁ sīsaṁ aṅguliyā paharitvā "asukaṭṭhāne nibbatto"ti jānāti. So anupubbena gāmanigamādīsu vicaranto pañcahi māṇavakasatehi saddhiṁ Sāvatthiṁ anuppatto nagaradvāre sālāya nisīdati.

Tadā ca nagaravāsino purebhattaṁ dānaṁ datvā pacchābhattaṁ suddhuttarāsaṅgā gandhamālādihatthā dhammassavanāya vihāraṁ gacchanti. Māṇavo disvā "kahaṁ gacchathā"ti pucchi. Te "Dasabalassa santikaṁ dhammassavanāyā"ti āhaṁsu. Sopi saparivāro tehi saddhiṁ gantvā paṭisanthāraṁ katvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Atha naṁ Bhagavā āha "Vaṅgīsa bhaddakaṁ kira sippaṁ jānāsī"ti. "Bho Gotama ahaṁ bahusippaṁ jānāmi, tumhe kataraṁ sandhāya vadathā"ti. Chavadūsakasippanti[2]. Āma bho Gotamāti. Athassa Bhagavā attano ānubhāvena niraye nibbattassa sīsaṁ dassetvā "Vaṅgīsa ayaṁ kahaṁ nibbatto"ti pucchi. So mantaṁ jappitvā aṅguliyā paharitvā "niraye"ti āha. "Sādhu Vaṅgīsa sukathitan"ti devaloke nibbattassa sīsaṁ dassesi. Tampi so tatheva byākāsi. Athassa khīṇāsavassa sīsaṁ dassesi. So punappunaṁ mantaṁ parivattetvāpi aṅguliyā paharitvāpi nibbattaṭṭhānaṁ na passati.

Atha naṁ Bhagavā "kilamasi Vaṅgīsā"ti āha. Āma bho Gotamāti. Punappunaṁ upadhārehīti. Tathā karontopi adisvā "tumhe bho gotama jānāthā"ti āha. Āma Vaṅgīsa maṁ nissāya cesa gato[3], ahamassa gatiṁ jānāmīti. Mantena jānāsi bho Gotamāti. Āma Vaṅgīsa ekena manteneva jānāmīti. Bho Gotama mayhaṁ mantena imaṁ mantaṁ dethāti. Amūliko Vaṅgīsa mayhaṁ mantoti. Detha bho Gotamāti.

1. Parikkhipitvā (Syā) 2. Chavarūpakasippanti (Sī, Syā)
3. Maṁ nissāya cesa bhavo (Sī), anissāyeva sukato (Syā)

ဒါနံ ဒတွာ ပတ္ထနံ ကတွာ ကပ္ပသတသဟဿံ ပါရမိယော ပူရေတွာ အမှာကံ ဘဂဝတော ကာလေ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ဝါဒကာမတာယ ဇမ္ဗုသာခံ ပရိဟရိတွာ[1] ဧကေန ပရိဗ္ဗာဇကေန သဒ္ဓိံ ဝါဒံ ကတွာ ဝါဒေ ဇယပရာဇယာနုဘာဝေန တေနေဝ ပရိဗ္ဗာဇကေန သဒ္ဓိံ သံဝါသံ ကပ္ပေတွာ ဝသမာနာယ ဧကိဿာ ပရိဗ္ဗာဇိကာယ ကုစ္ဆိမှိ နိဗ္ဗတ္တော ဝယံ အာဂမ္မ မာတိတော ပဉ္စဝါဒသတာနိ, ပိတိတော ပဉ္စဝါဒသတာနီတိ ဝါဒသဟဿံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ဝိစရတိ။ ဧကဉ္စ ဝိဇ္ဇံ ဇာနာတိ၊ ယံ ဝိဇ္ဇံ ပရိဇပ္ပိတွာ မတာနံ သီသံ အင်္ဂုလိယာ ပဟရိတွာ "အသုကဋ္ဌာနေ နိဗ္ဗတ္တော"တိ ဇာနာတိ။ သော အနုပုဗ္ဗေန ဂါမနိဂမာဒီသု ဝိစရန္တော ပဉ္စဟိ မာဏဝကသတေဟိ သဒ္ဓိံ သာဝတ္ထိံ အနုပ္ပတ္တော နဂရဒွါရေ သာလာယ နိသီဒတိ။

တဒါ စ နဂရဝါသိနော ပုရေဘတ္တံ ဒါနံ ဒတွာ ပစ္ဆာဘတ္တံ သုဒ္ဓုတ္တရာသင်္ဂါ ဂန္ဓမာလာဒိဟတ္ထာ ဓမ္မဿဝနာယ ဝိဟာရံ ဂစ္ဆန္တိ။ မာဏဝေါ ဒိသွာ "ကဟံ ဂစ္ဆထာ"တိ ပုစ္ဆိ။ တေ "ဒသဗလဿ သန္တိကံ ဓမ္မဿဝနာယာ"တိ အာဟံသု။ သောပိ သပရိဝါရော တေဟိ သဒ္ဓိံ ဂန္တွာ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ ဘဂဝါ အာဟ "ဝင်္ဂီသ ဘဒ္ဒကံ ကိရ သိပ္ပံ ဇာနာသီ"တိ။ "ဘော ဂေါတမ အဟံ ဗဟုသိပ္ပံ ဇာနာမိ၊ တုမှေ ကတရံ သန္ဓာယ ဝဒထာ"တိ။ ဆဝဒူသကသိပ္ပန္တိ[2]။ အာမ ဘော ဂေါတမာတိ။ အထဿ ဘဂဝါ အတ္တနော အာနုဘာဝေန နိရယေ နိဗ္ဗတ္တဿ သီသံ ဒဿေတွာ "ဝင်္ဂီသ အယံ ကဟံ နိဗ္ဗတ္တော"တိ ပုစ္ဆိ။ သော မန္တံ ဇပ္ပိတွာ အင်္ဂုလိယာ ပဟရိတွာ "နိရယေ"တိ အာဟ။ "သာဓု ဝင်္ဂီသ သုကထိတ"န္တိ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တဿ သီသံ ဒဿေသိ။ တမ္ပိ သော တထေဝ ဗျာကာသိ။ အထဿ ခီဏာသဝဿ သီသံ ဒဿေသိ။ သော ပုနပ္ပုနံ မန္တံ ပရိဝတ္တေတွာပိ အင်္ဂုလိယာ ပဟရိတွာပိ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနံ န ပဿတိ။

အထ နံ ဘဂဝါ "ကိလမသိ ဝင်္ဂီသာ"တိ အာဟ။ အာမ ဘော ဂေါတမာတိ။ ပုနပ္ပုနံ ဥပဓာရေဟီတိ။ တထာ ကရောန္တောပိ အဒိသွာ "တုမှေ ဘော ဂေါတမ ဇာနာထာ"တိ အာဟ။ အာမ ဝင်္ဂီသ မံ နိဿာယ စေသ ဂတော[3]၊ အဟမဿ ဂတိံ ဇာနာမီတိ။ မန္တေန ဇာနာသိ ဘော ဂေါတမာတိ။ အာမ ဝင်္ဂီသ ဧကေန မန္တေနေဝ ဇာနာမီတိ။ ဘော ဂေါတမ မယှံ မန္တေန ဣမံ မန္တံ ဒေထာတိ။ အမူလိကော ဝင်္ဂီသ မယှံ မန္တောတိ။ ဒေထ ဘော ဂေါတမာတိ။

၁-ပရိက္ခိပိတွာ (သျာ) ၂-ဆဝရူပကသိပ္ပန္တိ (သီ၊ သျာ)
၃-မံ နိဿာယ စေသ ဘဝေါ (သီ)၊ အနိဿာယေဝ သုဂတော (သျာ)

Na sakkā mayhaṁ santike apabbajitassa dātunti. So antevāsike āmantesi “tātā samaṇo Gotamo atirekasippaṁ jānāti, ahaṁ imassa santike pabbajitvā sippaṁ gaṇhāmi, tato Sakalajambudīpe amhehi bahutaraṁ jānanto nāma na bhavissati. Tumhe yāva ahaṁ āgacchāmi, tāva anukkaṇṭhitvā vicarathā”ti te uyyojetvā “pabbājetha[1] man”ti āha. Satthā Nigrodhakappassa paṭipādesi. Thero taṁ attano vasanaṭṭhānaṁ netvā pabbājesi. So pabbajitvā Satthu santikaṁ āgamma vanditvā ṭhito “sippaṁ dethā”ti yāci. Vaṅgīsa tumhe sippaṁ gaṇhantā aloṇabhojanathaṇḍilaseyyādīhi parikammaṁ katvā gaṇhatha, imassāpi sippassa parikammaṁ atthi, taṁ tāva karohīti . Sādhu bhanteti. Athassa Satthā dvattiṁsākārakammaṭṭhānaṁ ācikkhi. So taṁ anulomapaṭilomaṁ manasikaronto vipassanaṁ vaḍḍhetvā anukkamena arahattaṁ pāpuṇi.

Vimuttisukhaṁ paṭisaṁvedīti evaṁ arahattaṁ patvā vimuttisukhaṁ paṭisaṁvedento. **Kāveyyamattā**ti kāveyyena kabbakaraṇena mattā. **Khandhāyatanadhātuyo**ti imāni khandhādīni pakāsento dhammaṁ desesi. **Ye niyāmagataddasā**ti ye niyāmagatā ceva niyāmadassā ca. **Svāgatan**ti su-āgamanaṁ. **Iddhipattomhī**ti iminā iddhividhañāṇaṁ gahitaṁ. **Cetopariyāyakovido**ti iminā citopariyañāṇaṁ. Dibbasotaṁ pana avuttampi gahitameva hoti. Evaṁ cha-abhiññāpatto eso mahāsāvakoti veditabbo. . Dvādasamaṁ.

Vaṅgīsasaṁyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Pabbājetu (Syā)

န သက္ကာ မယှံ သန္တိကေ အပဗ္ဗဇိတဿ ဒါတုန္တိ။ သော အန္တေဝါသိကေ အာမန္တေသိ “တာတာ သမဏော ဂေါတမော အတိရေကသိပ္ပံ ဇာနာတိ၊ အဟံ ဣမဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ သိပ္ပံ ဂဏှာမိ၊ တတော သကလဇမ္ဗုဒီပေ အမှေဟိ ဗဟုတရံ ဇာနန္တော နာမ န ဘဝိဿတိ။ တုမှေ ယာဝ အဟံ အာဂစ္ဆာမိ၊ တာဝ အနုက္ကဏ္ဌိတွာ ဝိစရထာ”တိ တေ ဥယျောဇေတွာ “ပဗ္ဗာဇေထ[၁] မ”န္တိ အာဟ။ သတ္ထာ နိဂြောဓကပ္ပဿ ပဋိပါဒေသိ။ ထေရော တံ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ နေတွာ ပဗ္ဗာဇေသိ။ သော ပဗ္ဗဇိတွာ သတ္ထု သန္တိကံ အာဂမ္မ ဝန္ဒိတွာ ဌိတော “သိပ္ပံ ဒေထာ”တိ ယာစိ။ ဝင်္ဂီသ တုမှေ သိပ္ပံ ဂဏှန္တာ အလောဏဘောဇန-ထဏ္ဍိလသေယျာဒီဟိ ပရိကမ္မံ ကတွာ ဂဏှထ၊ ဣမဿာပိ သိပ္ပဿ ပရိကမ္မံ အတ္ထိ၊ တံ တာဝ ကရောဟီတိ။ သာဓု ဘန္တေတိ။ အထဿ သတ္ထာ ဒွတ္တိံသာ-ကာရကမ္မဋ္ဌာနံ အာစိက္ခိ။ သော တံ အနုလောမပဋိလောမံ မနသိကရောန္တော ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အနုက္ကမေန အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။

ဝိမုတ္တိသုခံ ပဋိသံဝေဒီတိ ဧဝံ အရဟတ္တံ ပတွာ ဝိမုတ္တိသုခံ ပဋိသံဝေဒေန္တော။ **ကာဝေယျမတ္တာ**တိ ကာဝေယျေန ကဗ္ဗကရဏေန မတ္တာ။ **ခန္ဓာယတန-ဓာတုယော**တိ ဣမာနိ ခန္ဓာဒီနိ ပကာသေန္တော ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ **ယေ နိယာမ-ဂတဒ္ဒသာ**တိ ယေ နိယာမဂတာ စေဝ နိယာမဒဿာ စ။ **သွာဂတ**န္တိ သုအာဂမနံ။ **ဣဒ္ဓိပတ္တောမှီ**တိ ဣမိနာ ဣဒ္ဓိဝိဓဉာဏံ ဂဟိတံ။ **စေတောပရိယာယ-ကောဝိဒေါ**တိ ဣမိနာ စေတောပရိယဉာဏံ။ ဒိဗ္ဗသောတံ ပန အဝုတ္တမ္ပိ ဂဟိတမေဝ ဟောတိ။ ဧဝံ ဆအဘိညာပတ္တော ဧသော မဟာသာဝကောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ။ဒွါဒသမံ။

ဝင်္ဂီသသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ပဗ္ဗာဇေတု (သျာ)

9. Vanasaṁyutta

1. Vivekasuttavaṇṇanā

221. Vanasaṁyuttassa paṭhame **Kosalesu viharatī**ti Satthu santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā tassa janapadassa sulabhabhikkhatāya tattha gantvā viharati. **Saṁvejetukāmā**ti vivekaṁ paṭipajjāpetukāmā. **Vivekakāmo**ti tayo viveke patthayanto. **Niccharatī bahīddhā**ti bāhiresu puthuttārammaṇesu carati. **Jano janasmin**ti tvaṁ jano aññasmiṁ jane chandarāgaṁ vinayassu. **Pajahāsī**ti pajaha. **Bhavāsī**ti bhava. **Sataṁ taṁ sārayāmase**ti[1] satimantaṁ paṇḍitaṁ taṁ mayampi sārayāma[2], sataṁ vā dhammaṁ mayaṁ taṁ sārayāmāti[3] attho. **Pātālarajo**ti appatiṭṭhaṭṭhena pātālasaṅkhāto kilesarajo. **Mā taṁ kāmarajo**ti ayaṁ kāmarāgarajo taṁ mā avahari, apāyameva mā netūti attho. **Paṁsukunthito**ti[4] paṁsumakkhito. **Vidhunan**ti vidhunanto. **Sitaṁ rajan**ti sarīralaggaṁ rajaṁ. **Saṁvegamāpādī**ti devatāpi nāma maṁ evaṁ sāretīti[5] vivekamāpanno, uttamavīriyaṁ vā paggayha paramavivekaṁ maggameva paṭipannoti.
. Paṭhamaṁ.

2. Upaṭṭhānasuttavaṇṇanā

222. Dutiye **supatī**ti ayaṁ kira khīṇāsavo, so dūre bhikkhācāragāmaṁ gantvā āgato paṇṇasālāya pattacīvaraṁ paṭisāmetvā avidūre jātassaraṁ otaritvā gattāni utuṁ gāhāpetvā divāṭṭhānaṁ sammajjitvā tattha nīcamañcakaṁ paññāpetvā niddaṁ anokkamantovanipanno. Khīṇāsavassāpi hi kāyadaratho hotiyevāti tassa vinodanatthaṁ, taṁ sandhāya supatīti vuttaṁ. **Ajjhabhāsī**ti "ayaṁ bhikkhu Satthu santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā divā supati, divāsoppañca nāmetaṁ vaḍḍhitaṁ diṭṭhadhammikasamparāyikaṁ atthaṁ nāsetī"ti maññamānā "codessāmi nan"ti cintetvā abhāsi.

Āturassāti jarāturo rogāturo kilesāturoti tayo aturā, tesu kilesāturaṁ sandhāyevamāha. **Sallaviddhassā**ti

---

1. Sādayāmaseti (Sī) 2. Sādayāma (Sī) 3. Sādayāmāti (Sī)
4. Paṁsukuṇḍitoti (Sī, Syā) 5. Sāvetīti (Sī, Ka)

၉-ဝနသံယုတ္တ

၁-ဝိဝေကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၂၁။ ဝနသံယုတ္တဿ ပဌမေ **ကောသလေသု ဝိဟရတီ**တိ သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ တဿ ဇနပဒဿ သုလဘဘိက္ခတာယ တတ္ထ ဂန္တွာ ဝိဟရတိ။ **သံဝေဇေတုကာမာ**တိ ဝိဝေကံ ပဋိပဇ္ဇာပေတုကာမာ။ **ဝိဝေကကာမော**တိ တယော ဝိဝေကေ ပတ္ထယန္တော။ **နိစ္ဆရတီ ဗဟိဒ္ဓါ**တိ ဗာဟိရေသု ပုထုတ္တာရမ္မဏေသု စရတိ။ **ဇနော ဇနသ္မိ**န္တိ တွံ ဇနော အညသ္မိံ ဇနေ ဆန္ဒရာဂံ ဝိနယဿု။ **ပဇဟာသီ**တိ ပဇဟ။ **ဘဝါသီ**တိ ဘဝ။ **သတံ တံ သာရယာမသေ**တိ[၁] သတိမန္တံ ပဏ္ဍိတံ တံ မယမ္ပိ သာရယာမ[၂]၊ သတံ ဝါ ဓမ္မံ မယံ တံ သာရယာမာတိ[၃] အတ္ထော။ **ပါတာလရဇော**တိ အပ္ပတိဋ္ဌဋ္ဌေန ပါတာလသင်္ခါတော ကိလေသရဇော။ **မာ တံ ကာမရဇော**တိ အယံ ကာမရာဂရဇော တံ မာ အဝဟရိ၊ အပါယမေဝ မာ နေတူတိ အတ္ထော။ **ပံသုကုန္ထိတော**တိ[၄] ပံသုမက္ခိတော။ **ဝိဓုန**န္တိ ဝိဓုနန္တော။ **သိတံ ရဇ**န္တိ သရီရလဂ္ဂံ ရဇံ။ **သံဝေဂမာပါဒီ**တိ ဒေဝတာပိ နာမ မံ ဧဝံ သာရေတီတိ[၅] ဝိဝေကမာပန္နော၊ ဥတ္တမဝီရိယံ ဝါ ပဂ္ဂယှ ပရမဝိဝေကံ မဂ္ဂမေဝ ပဋိပန္နောတိ။ ။ပဌမံ။

၂-ဥပဋ္ဌာနသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၂၂။ ဒုတိယေ **သုပတီ**တိ အယံ ကိရ ခီဏာသဝေါ၊ သော ဒူရေ ဘိက္ခာစာရဂါမံ ဂန္တွာ အာဂတော ပဏ္ဏသာလာယ ပတ္တစီဝရံ ပဋိသာမေတွာ အဝိဒူရေ ဇာတဿရံ ဩတရိတွာ ဂတ္တာနိ ဥတုံ ဂါဟာပေတွာ ဒိဝါဋ္ဌာနံ သမ္မဇ္ဇိတွာ တတ္ထ နီစမဉ္စကံ ပညာပေတွာ နိဒ္ဒံ အနောက္ကမန္တောဝ နိပန္နော။ ခီဏာသဝဿာပိ ဟိ ကာယဒရထော ဟောတိယေဝါတိ တဿ ဝိနောဒနတ္ထံ၊ တံ သန္ဓာယ သုပတီတိ ဝုတ္တံ။ **အဇ္ဈဘာသီ**တိ "အယံ ဘိက္ခု သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဒိဝါ သုပတိ၊ ဒိဝါသောပ္ပဉ္စ နာမေတံ ဝဍ္ဎိတံ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကံ အတ္ထံ နာသေတီ"တိ မညမာနာ "စောဒေဿာမိ န"န္တိ စိန္တေတွာ အဘာသိ။

အာတုရဿာတိ ဇရာတုရော ရောဂါတုရော ကိလေသာတုရောတိ တယော အာတုရာ၊ တေသု ကိလေသာတုရံ သန္ဓာယေဝမာဟ။ **သလ္လဝိဒ္ဓဿာ**တိ

၁-သာဒယာမသေတိ (သီ) ၂-သာဒယာမ (သီ) ၃-သာဒယာမာတိ(သီ)
၄-ပံသုကုဏ္ဍိတောတိ (သီ၊ သျာ) ၅-သာဝေတီတိ (သီ၊ က)

savisena sattisallena viya avijjāvisaviṭṭhena[1] taṇhāsallena hadaye viddhassa. **Ruppato**ti ghaṭṭiyamānassa.

Idānissa kāmesu ādīnavaṁ kathayantī **aniccā**ti-ādimāha. Tattha **asitan**ti taṇhādiṭṭhinissayena anissitaṁ. **Kasmā pabbajitaṁ tape**ti evarūpaṁ khīṇāsavaṁ divāsoppaṁ na tapati, tādisaṁ pana kasmā na tapessatīti vadati. Therasseva vā etaṁ vacanaṁ, tasmā ayamettha attho—baddhesu[2] muttaṁ asitaṁ mādisaṁ Khīṇāsavapabbajitaṁ kasmā divāsoppaṁ tape, na tapessatīti[3]. Sesagāthāsupi eseva nayo. Devatāya hi vacanapakkhe "evarūpaṁ khīṇāsavapabbajitaṁ divāsoppaṁ na tapati, tādisaṁ pana kasmā na tapessati, tapessatiyevā"ti attho. therassa vacanapakkhe "evarūpaṁ mādisaṁ khīṇāsavapabbajitaṁ kasmā divāsoppaṁ tape, na tapatiyevā"ti attho. Ayaṁ panettha anuttānapadavaṇṇanā. **Vinayā**ti vinayena. **Samatikkamā**ti vaṭṭamūlikāya avijjāya samatikkamena. **Taṁ ñāṇan**ti taṁ catusaccañāṇaṁ. **Paramodānanti**[4] paramaparisuddhaṁ. **Pabbajitan**ti evarūpena ñāṇena samannāgataṁ pabbajitaṁ. **Vijjāyā**ti catutthamaggavijjāya. **Āraddhavīriyan**ti paggahitavīriyaṁ paripuṇṇavīriyaṁ. . Dutiyaṁ.

3. Kassapagottasuttavaṇṇanā

223. Tatiye **chetan**ti[5] ekaṁ migaluddakaṁ. **Ovadatī**ti[6] so kira migaluddako pātova bhuñjitvā "mige vadhissāmī"ti araññaṁ paviṭṭho ekaṁ rohitamigaṁ disvā "sattiyā naṁ paharissāmī"ti anubandhamāno therassa paṭhamasutte vuttanayeneva divāvihāraṁ nisinnassa avidūrena pakkamati. Atha naṁ thero "upāsaka pāṇātipāto nāmesa apāyasaṁvattaniko appāyukasaṁvattaniko, sakkā aññenapi kasivaṇijjādikammena dārabharaṇaṁ kātuṁ, mā evarūpaṁ kakkhaḷakammaṁ karohī"ti āha. Sopi "Mahāpaṁsukūlikatthero kathetī"ti gāravena ṭhatvā sotuṁ āraddho. Athassa sotukāmataṁ janessāmīti thero aṅguṭṭhakaṁ jālāpesi. So akkhīhipi passati, kaṇṇehipi suṇāti, cittaṁ panassa

1. Avijjāvisadiddhena (Sī) 2. Khandhesu (Sī), bandhesu (Ka)
3. Divāsoppaṁ tapessatīti (Sī), divātoppaṁ tape na tapatīti (Syā)
4. Paramavodānanti (Sī), paramodātanti (Syā) 5. Cetanti (Sī) 6. Ovadīti (Syā)

သဝိသေန သတ္တိသလ္လေန ဝိယ အဝိဇ္ဇာဝိသဝိဋ္ဌေန[၁] တဏှာသလ္လေန ဟဒယေ ဝိဒ္ဓဿ။ **ရုပ္ပတော**တိ ဃဋ္ဋိယမာနဿ။

ဣဒါနိဿ ကာမေသု အာဒီနဝံ ကထယန္တီ **အနိစ္စာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အသိတ**န္တိ တဏှာဒိဋ္ဌိနိဿယေန အနိဿိတံ။ **ကသ္မာ ပဗ္ဗဇိတံ တပေ**တိ ဧဝရူပံ ခီဏာသဝံ ဒိဝါသောပ္ပံ န တပတိ၊ တာဒိသံ ပန ကသ္မာ န တပေဿတီတိ ဝဒတိ။ ထေရဿေဝ ဝါ ဧတံ ဝစနံ၊ တသ္မာ အယမေတ္ထ အတ္ထော—ဗဒ္ဓေသု[၂] မုတ္တံ အသိတံ မာဒိသံ ခီဏာသဝပဗ္ဗဇိတံ ကသ္မာ ဒိဝါသောပ္ပံ တပေ၊ န တပေဿတီတိ[၃]။ သေသဂါထာသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဒေဝတာယ ဟိ ဝစနပက္ခေ "ဧဝရူပံ ခီဏာသဝပဗ္ဗဇိတံ ဒိဝါသောပ္ပံ န တပတိ၊ တာဒိသံ ပန ကသ္မာ န တပေဿတိ၊ တပေဿတိယေဝါ"တိ အတ္ထော။ ထေရဿ ဝစနပက္ခေ "ဧဝရူပံ မာဒိသံ ခီဏာသဝပဗ္ဗဇိတံ ကသ္မာ ဒိဝါသောပ္ပံ တပေ၊ န တပတိယေဝါ"တိ အတ္ထော။ အယံ ပနေတ္ထ အနုတ္တာနပဒဝဏ္ဏနာ။ **ဝိနယာ**တိ ဝိနယေန။ **သမတိက္ကမာ**တိ ဝဋ္ဋမူလိကာယ အဝိဇ္ဇာယ သမတိက္ကမေန။ **တံ ဉာဏ**န္တိ တံ စတုသစ္စဉာဏံ။ **ပရမောဒါန**န္တိ[၄] ပရမပရိသုဒ္ဓံ။ **ပဗ္ဗဇိတ**န္တိ ဧဝရူပေန ဉာဏေန သမန္နာဂတံ ပဗ္ဗဇိတံ။ **ဝိဇ္ဇာယာ**တိ စတုတ္ထမဂ္ဂဝိဇ္ဇာယ။ **အာရဒ္ဓဝီရိယ**န္တိ ပဂ္ဂဟိတဝီရိယံ ပရိပုဏ္ဏဝီရိယံ။ ။ဒုတိယံ။

၃-ကဿပဂေါတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၂၃။ တတိယေ **ဆေတ**န္တိ[၅] ဧကံ မိဂလုဒ္ဒကံ။ **ဩဝဒတီ**တိ[၆] သော ကိရ မိဂလုဒ္ဒကော ပါတောဝ ဘုဉ္ဇိတွာ "မိဂေ ဝဓိဿာမီ"တိ အရညံ ပဝိဋ္ဌော ဧကံ ရောဟိတမိဂံ ဒိသွာ "သတ္တိယာ နံ ပဟရိဿာမီ"တိ အနုဗန္ဓမာနော ထေရဿ ပဌမသုတ္တေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဒိဝါဝိဟာရံ နိသိန္နဿ အဝိဒူရေန ပက္ကမတိ။ အထ နံ ထေရော "ဥပါသက ပါဏာတိပါတော နာမေသ အပါယသံဝတ္တနိကော အပ္ပါယုကသံဝတ္တနိကော၊ သက္ကာ အညေနပိ ကသိဝဏိဇ္ဇာဒိကမ္မေန ဒါရဘရဏံ ကာတုံ၊ မာ ဧဝရူပံ ကက္ခဠကမ္မံ ကရောဟီ"တိ အာဟ။ သောပိ "မဟာပံသုကူလိကတ္ထေရော ကထေတီ"တိ ဂါရဝေန ဌတွာ သောတုံ အာရဒ္ဓေါ။ အထဿ သောတုကာမတံ ဇနေဿာမီတိ ထေရော အင်္ဂုဋ္ဌကံ ဇာလာပေသိ။ သော အက္ခီဟိပိ ပဿတိ၊ ကဏ္ဏေဟိပိ သုဏာတိ၊ စိတ္တံ ပနဿ

၁-အဝိဇ္ဇာဝိသဒိဒ္ဓေန (သီ) ၂-ခန္ဓေသု (သီ)၊ ဗန္ဓေသု (က)
၃-ဒိဝါသောပ္ပံ တပေဿတီတိ (သီ)၊ ဒိဝါသောပ္ပံ တပေ န တပတီတိ (သျာ)
၄-ပရမဝေါဒါနန္တိ (သီ)၊ ပရမောဒါတန္တိ (သျာ) ၅-စေတန္တိ (သီ) ၆-ဩဝဒီတိ (သျာ)

“asukaṭṭhānaṁ migo gato bhavissati, asukatitthaṁ otiṇṇo, tattha naṁ gantvā ghātetvā yāvadicchakaṁ maṁsaṁ khāditvā sesaṁ kājenādāya gantvā puttake tosessāmī”ti evaṁ migasseva anupadaṁ dhāvati. Evaṁ vikkhittacittassa dhammaṁ desentaṁ theraṁ sandhāya vuttaṁ “ovadatī”ti. **Ajjhabhāsī**ti “ayaṁ thero adāruṁ tacchanto viya akhette vappanto viya attanopi kammaṁ nāseti, etassāpi, codessāmi nan”ti abhāsi.

Appapaññanti nippaññaṁ. **Acetasa**nti kāraṇajānanasamatthena cittena rahitaṁ. **Mandovā**ti andhabālo viya. **Suṇātī**ti tava dhammakathaṁ suṇāti. **Na vijānātī**ti atthamassa na jānāti. **Āloketī**ti tava puthujjanika-iddhiyā jalantaṁ aṅguṭṭhakaṁ āloketi. **Na passatī**ti ettha “neva telaṁ na vaṭṭi na dīpakapallikā, therassa pana ānubhāvenāyaṁ jalatī”ti imaṁ kāraṇaṁ na passati. **Dasa pajjote**ti dasasu aṅgulīsu dasa padīpe. **Rūpānī**ti kāraṇarūpāni. **Cakkhū**ti paññācakkhu. **Saṁvegamāpādī**ti kiṁ me imināti vīriyaṁ paggayha paramavivekaṁ arahattamaggaṁ paṭipajji. . Tatiyaṁ.

4. Sambahulasuttavaṇṇanā

224. Catutthe **sambahulā**ti bahū suttantikā ābhidhammikā vinayadharā ca. **Viharantī**ti Satthu santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā viharanti. **Pakkamiṁsū**ti te kira tasmiṁ janapade aññataraṁ gāmaṁ upasaṅkamante disvā manussā pasannacittā āsanasālāya kojavattharaṇādīni paññāpetvā yāgukhajjakāni datvā upanisīdiṁsu. Mahāthero ekaṁ dhammakathikaṁ “dhammaṁ kathehī”ti āha. So cittaṁ dhammakathaṁ kathesi. Manussā pasīditvā bhojanavelāyaṁ paṇītabhojanaṁ adaṁsu. Mahāthero manuññaṁ bhattānumodanamakāsi. Manussā bhiyyoso mattāya pasannā “idheva bhante temāsaṁ vasathā”ti paṭiññaṁ kāretvā gamanāgamanasampanne ṭhāne senāsanāni kāretvā catūhi paccayehi upaṭṭhahiṁsu. Mahāthero vassūpanāyikadivase bhikkhū ovadi “āvuso tumhehi garukassa Satthu santike kammaṭṭhānaṁ gahitaṁ, Buddhāpātubhāvo nāma dullabho, māsassa aṭṭha divase dhammassavanaṁ katvā gaṇasaṅgaṇikaṁ pahāya appamattā viharathā”ti. Te tato paṭṭhāya yuñjanti ghaṭenti. Kadāci sabbarattikaṁ[1]

1. Sabbarattiṁ (Sī)

“အသုကဋ္ဌာနံ မိဂေါ ဂတော ဘဝိဿတိ၊ အသုကတိတ္ထံ ဩတိဏ္ဏော၊ တတ္ထ နံ ဂန္တွာ ဃာတေတွာ ယာဝဒိစ္ဆကံ မံသံ ခါဒိတွာ သေသံ ကာဇေနာဒါယ ဂန္တွာ ပုတ္တကေ တောသေဿာမီ”တိ ဧဝံ မိဂဿေဝ အနုပဒံ ဓာဝတိ။ ဧဝံ ဝိက္ခိတ္တစိတ္တဿ ဓမ္မံ ဒေသေန္တံ ထေရံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “ဩဝဒတီ”တိ။ **အဇ္ဈဘာသီ**တိ “အယံ ထေရော အဒါရုံ တစ္ဆန္တော ဝိယ အခေတ္တေ ဝပ္ပန္တော ဝိယ အတ္တနောပိ ကမ္မံ နာသေတိ, ဧတဿာပိ၊ စောဒေဿာမိ န”န္တိ အဘာသိ။

အပ္ပပညန္တိ နိပ္ပညံ။ **အစေတသ**န္တိ ကာရဏဇာနနသမတ္ထေန စိတ္တေန ရဟိတံ။ **မန္ဒောဝါ**တိ အန္ဓဗာလော ဝိယ။ **သုဏာတီ**တိ တဝ ဓမ္မကထံ သုဏာတိ။ **န ဝိဇာနာတီ**တိ အတ္ထမဿ န ဇာနာတိ။ **အာလောကေတီ**တိ တဝ ပုထုဇ္ဇနိကဣဒ္ဓိယာ ဇလန္တံ အင်္ဂုဋ္ဌကံ အာလောကေတိ။ **န ပဿတီ**တိ ဧတ္ထ “နေဝ တေလံ န ဝဋ္ဋိ န ဒီပကပလ္လိကာ၊ ထေရဿ ပန အာနုဘာဝေနာယံ ဇလတီ”တိ ဣမံ ကာရဏံ န ပဿတိ။ **ဒသ ပဇ္ဇောတေ**တိ ဒသသု အင်္ဂုလီသု ဒသ ပဒီပေ။ **ရူပါနီ**တိ ကာရဏရူပါနိ။ **စက္ခူ**တိ ပညာစက္ခု။ **သံဝေဂမာပါဒီ**တိ ကိံ မေ ဣမိနာတိ ဝီရိယံ ပဂ္ဂယှ ပရမဝိဝေကံ အရဟတ္တမဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။ ။တတိယံ။

၄-သမ္ဗဟုလသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၂၄။ စတုတ္ထေ **သမ္ဗဟုလာ**တိ ဗဟူ သုတ္တန္တိကာ အာဘိဓမ္မိကာ ဝိနယဓရာ စ။ **ဝိဟရန္တီ**တိ သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဝိဟရန္တိ။ **ပက္ကမိံသူ**တိ တေ ကိရ တသ္မိံ ဇနပဒေ အညတရံ ဂါမံ ဥပသင်္ကမန္တေ ဒိသွာ မနုဿာ ပသန္နစိတ္တာ အာသနသာလာယ ကောဇဝတ္ထရဏာဒီနိ ပညာပေတွာ ယာဂုခဇ္ဇကာနိ ဒတွာ ဥပနိသီဒိံသု။ မဟာထေရော ဧကံ ဓမ္မကထိကံ “ဓမ္မံ ကထေဟီ”တိ အာဟ။ သော စိတ္တံ ဓမ္မကထံ ကထေသိ။ မနုဿာ ပသီဒိတွာ ဘောဇနဝေလာယံ ပဏီတဘောဇနံ အဒံသု။ မဟာထေရော မနုညံ ဘတ္တာနုမောဒနမကာသိ။ မနုဿာ ဘိယျောသော မတ္တာယ ပသန္နာ “ဣဓေဝ ဘန္တေ တေမာသံ ဝသထာ”တိ ပဋိညံ ကာရေတွာ ဂမနာဂမနသမ္ပန္နေ ဌာနေ သေနာသနာနိ ကာရေတွာ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ ဥပဋ္ဌဟိံသု။ မဟာထေရော ဝဿူပနာယိကဒိဝသေ ဘိက္ခူ ဩဝဒိ “အာဝုသော တုမှေဟိ ဂရုကဿ သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟိတံ၊ ဗုဒ္ဓပါတုဘာဝေါ နာမ ဒုလ္လဘော၊ မာသဿ အဋ္ဌ ဒိဝသေ ဓမ္မဿဝနံ ကတွာ ဂဏသင်္ဂဏိကံ ပဟာယ အပ္ပမတ္တာ ဝိဟရထာ”တိ။ တေ တတော ပဋ္ဌာယ ယုဉ္ဇန္တိ ဃဋေန္တိ။ ကဒါစိ သဗ္ဗရတ္တိကံ[၁]

၁-သဗ္ဗရတ္တိံ (သီ)

dhammassāvanaṁ karonti, kadāci pañhaṁ vissajjenti, kadāci padhānaṁ karonti. Tesaṁ dhammassavanadivase dhammaṁ kathentānaṁyeva aruṇo uggacchati. Pañhāvissajjanadivase byatto bhikkhu pañhaṁ pucchati, paṇḍito vissajjetīti pucchanavissajjanaṁ karontānaṁyeva. Padhānadivase sūriyatthaṅgamane gaṇḍiṁ paharitvāva caṅkamaṁ otaritvā padhānaṁ karontānaṁyeva. Te evaṁ vassaṁ vassitvā pavāretvā pakkamiṁsu. Taṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ. **Paridevamānā**ti "idāni tathārūpaṁ madhuraṁ dhammassavanaṁ pañhākathanaṁ kuto labhissāmī"ti-ādīni vatvā rodamānā.

Khāyatīti paññāyati upaṭṭhāti. **Kome**ti kahaṁ ime. **Vajjibhūmiyā**ti Vajjiraṭṭhābhimukhā gatā. **Magā viyā**ti yathā magā tasmiṁ tasmiṁ pabbatapāde vā vanasaṇḍe vā vicarantā "idaṁ amhākaṁ mātusantakaṁ pitusantakaṁ paveṇi-āgatan"ti agahetvā yattheva nesaṁ gocaraphāsutā ca hoti paripanthābhāvo ca, tattha vicaranti. Evaṁ aniketā agehā bhikkhavopi "ayaṁ āvuso amhākaṁ ācariyupajjhāyānaṁ santako paveṇi-āgato"ti agahetvā yattheva nesaṁ utusappāyaṁ bhojanasappāyaṁ puggalasappāyaṁ senāsanasappāyaṁ[1] dhammassavanasappāyañca sulabhaṁ hoti, tattha viharanti. . Catutthaṁ.

5. Ānandasuttavaṇṇanā

225. Pañcame **Ānando**ti Dhammabhaṇḍāgārikatthero. **Ativelan**ti atikkantaṁ velaṁ. **Gihisaññattibahulo**ti rattiñca divā ca bahukālaṁ gihī saññāpayanto. Bhagavati hi parinibbute Mahākassapatthero theraṁ āha "āvuso mayaṁ Rājagahe vassaṁ upagantvā dhammaṁ saṅgāyissāma, gaccha tvaṁ araññaṁ pavisitvā uparimaggattayatthāya vāyāmaṁ karohī"ti. So Bhagavato pattacīvaramādāya Kosalaraṭṭhaṁ gantvā ekasmiṁ araññāvāse vasitvā punadivase ekaṁ gāmaṁ pāvisi. Manussā theraṁ disvā "bhante Ānanda tumhe pubbe Satthārā saddhiṁ āgacchatha, ajja ekakāva āgatā, kahaṁ Satthāraṁ ṭhapetvā āgatattha, idāni kassa pattacīvaraṁ gahetvā vicaratha, kassa mukhodakaṁ dantakaṭṭhaṁ detha, pariveṇaṁ sammajjatha, vattapaṭivattaṁ karothā"ti bahuṁ vatvā paridevimsu. Thero "mā āvuso socittha,

1. Senāsanasappāyaṁ puggalasappāyaṁ (Syā)

ဓမ္မဿဝနံ ကရောန္တိ၊ ကဒါစိ ပဉှံ ဝိဿဇ္ဇေန္တိ၊ ကဒါစိ ပဓာနံ ကရောန္တိ။ တေသံ ဓမ္မဿဝနဒိဝသေ ဓမ္မံ ကထေန္တာနံယေဝ အရုဏော ဥဂ္ဂစ္ဆတိ။ ပဉှာဝိဿဇ္ဇနဒိဝသေ ဗျတ္တော ဘိက္ခု ပဉှံ ပုစ္ဆတိ၊ ပဏ္ဍိတော ဝိဿဇ္ဇေတီတိ ပုစ္ဆနဝိဿဇ္ဇနံ ကရောန္တာနံယေဝ။ ပဓာနဒိဝသေ သူရိယတ္ထင်္ဂမနေ ဂဏ္ဍိံ ပဟရိတွာဝ စင်္ကမံ ဩတရိတွာ ပဓာနံ ကရောန္တာနံယေဝ။ တေ ဧဝံ ဝဿံ ဝသိတွာ ပဝါရေတွာ ပက္ကမိံသု။ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ **ပရိဒေဝမာနာ**တိ "ဣဒါနိ တထာရူပံ မဓုရံ ဓမ္မဿဝနံ ပဉှာကထနံ ကုတော လဘိဿာမီ"တိအာဒီနိ ဝတွာ ရောဒမာနာ။

ခါယတီတိ ပညာယတိ ဥပဋ္ဌာတိ။ **ကောမေ**တိ ကဟံ ဣမေ။ **ဝဇ္ဇိဘူမိယာ**တိ ဝဇ္ဇိရဋ္ဌာဘိမုခါ ဂတာ။ **မဂါ ဝိယာ**တိ ယထာ မဂါ တသ္မိံ တသ္မိံ ပဗ္ဗတပါဒေ ဝါ ဝနသဏ္ဍေ ဝါ ဝိစရန္တာ "ဣဒံ အမှာကံ မာတုသန္တကံ ပိတုသန္တကံ ပဝေဏိအာဂတ"န္တိ အဂဟေတွာ ယတ္ထေဝ နေသံ ဂေါစရဖာသုတာ စ ဟောတိ ပရိပန္ထာဘာဝေါ စ၊ တတ္ထ ဝိစရန္တိ။ ဧဝံ အနိကေတာ အဂေဟာ ဘိက္ခဝေါပိ "အယံ အာဝုသော အမှာကံ အာစရိယုပဇ္ဈာယာနံ သန္တကော ပဝေဏိအာဂတော"တိ အဂဟေတွာ ယတ္ထေဝ နေသံ ဥတုသပ္ပါယံ ဘောဇနသပ္ပါယံ ပုဂ္ဂလသပ္ပါယံ သေနာသနသပ္ပါယံ[1] ဓမ္မဿဝနသပ္ပါယဉ္စ သုလဘံ ဟောတိ၊ တတ္ထ ဝိဟရန္တိ။ ။စတုတ္ထံ။

၅-အာနန္ဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၂၅။ ပဉ္စမေ **အာနန္ဒော**တိ ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိကတ္ထေရော။ **အတိဝေလ**န္တိ အတိက္ကန္တံ ဝေလံ။ **ဂိဟိသညတ္တိဗဟုလော**တိ ရတ္တိဉ္စ ဒိဝါ စ ဗဟုကာလံ ဂိဟီ သညာပယန္တော။ ဘဂဝတိ ဟိ ပရိနိဗ္ဗုတေ မဟာကဿပတ္ထေရော ထေရံ အာဟ "အာဝုသော မယံ ရာဇဂဟေ ဝဿံ ဥပဂန္တွာ ဓမ္မံ သင်္ဂါယိဿာမ၊ ဂစ္ဆ တွံ အရညံ ပဝိသိတွာ ဥပရိမဂ္ဂတ္တယတ္ထာယ ဝါယာမံ ကရောဟီ"တိ။ သော ဘဂဝတော ပတ္တစီဝရမာဒါယ ကောသလရဋ္ဌံ ဂန္တွာ ဧကသ္မိံ အရညာဝါသေ ဝသိတွာ ပုနဒိဝသေ ဧကံ ဂါမံ ပါဝိသိ။ မနုဿာ ထေရံ ဒိသွာ "ဘန္တေ အာနန္ဒ တုမှေ ပုဗ္ဗေ သတ္ထာရာ သဒ္ဓိံ အာဂစ္ဆထ၊ အဇ္ဇ ဧကကာဝ အာဂတာ၊ ကဟံ သတ္ထာရံ ဌပေတွာ အာဂတတ္ထ၊ ဣဒါနိ ကဿ ပတ္တစီဝရံ ဂဟေတွာ ဝိစရထ၊ ကဿ မုခေါဒကံ ဒန္တကဋ္ဌံ ဒေထ၊ ပရိဝေဏံ သမ္မဇ္ဇထ၊ ဝတ္တပဋိဝတ္တံ ကရောထာ"တိ ဗဟုံ ဝတွာ ပရိဒေဝိံသု။ ထေရော "မာ အာဝုသော သောစိတ္ထ၊

၁-သေနာသနသပ္ပါယံ ပုဂ္ဂလသပ္ပါယံ (သျာ)

mā paridevittha, aniccā saṅkhārā”ti-ādīni vatvā te saññāpetvā bhattakiccāvasāne[1]vasanaṭṭhānameva gacchati. Manussā sāyampi tattha gantvā tatheva paridevanti. Theropi tatheva ovadati. Taṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ. **Ajjhabhāsī**ti “ayaṁ thero bhikkhusaṁghassa kathaṁ sutvā ‘samaṇadhammaṁ karissāmī’ti araññaṁ pavisitvā idāni gihī saññāpento viharati, Satthusāsanaṁ asaṅgahitapuppharāsi viya ṭhitaṁ, dhammasaṅgahaṁ na karoti, codessāmi nan”ti cintetvā abhāsi.

Pasakkiyāti pavisitvā. **Hadayasmiṁ opiyā**ti kiccato ca ārammaṇato ca hadayamhi pakkhipitvā. “Nibbānaṁ pāpuṇissāmī”ti vīriyaṁ karonto nibbānaṁ kiccato hadayamhi opeti nāma, nibbānārammaṇaṁ pana samāpattiṁ appetvā nisīdanto ārammaṇato. Tadubhayampi sandhāyesā bhāsati. **Jhāyā**ti dvīhi jhānehi jhāyiko bhava. **Biḷibiḷikā**ti[2] ayaṁ gihīhi saddhiṁ biḷibiḷikathā[3]. . Pañcamaṁ.

6. Anuruddhasuttavaṇṇanā

226. Chaṭṭhe **purāṇadutiyikā**ti anantare attabhāve aggamahesī. **Sobhasī**ti pubbepi sobhasi, idānipi sobhasi. **Duggatā**ti na gatiduggatiyā[4] duggatā. Tā hi sugatiyaṁ ṭhitā sampattiṁ anubhavanti, paṭipattiduggatiyā pana duggatā. Tato cutā hi tā nirayepi upapajjantīti duggatā. **Patiṭṭhitā**ti sakkāyasmiṁ hi patiṭṭhahanto aṭṭhahi kāraṇehi patiṭṭhāti—ratto rāgavasena patiṭṭhāti, duṭṭho dosavasena, mūḷho mohavasena, vinibaddho mānavasena, parāmaṭṭho diṭṭhivasena, thāmagato anusayavasena, aniṭṭhaṅgato vicikicchāvasena, vikkhepagato uddhaccavasena patiṭṭhāti. Tāpi evaṁ[5] patiṭṭhitāva. **Naradevānan**ti devanarānaṁ.

Natthi dānīti sā kira devadhītā there balavasinehā ahosi, paṭigantuṁ nāsakkhi. Kālena āgantvā pariveṇaṁ sammajjati, mukhodakaṁ dantakaṭṭhaṁ pānīyaṁ paribhojanīyaṁ upaṭṭhapeti. Thero anāvajjanena paribhuñjati. Ekasmiṁ divase therassa jiṇṇacīvarassa coḷakabhikkhaṁ carato saṅkārakūṭe dibbadussaṁ ṭhapetvā pakkāmi. Thero taṁ disvā ukkhipitvā olokento

1. Katabhattakicco (Syā) 2. Pīḷipīḷikāti (Syā) 3. Pīḷipīḷikathā (Syā)
4. Paṭipattiduggatiyā (Sī, Ka) 5. Evaṁ (Sī)

မာ ပရိဒေဝိတ္ထ၊ အနိစ္စာ သင်္ခါရာ”တိအာဒီနိ ဝတွာ တေ သညာပေတွာ ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ[1] ဝသနဋ္ဌာနမေဝ ဂစ္ဆတိ။ မနုဿာ သာယမ္ပိ တတ္ထ ဂန္တွာ တထေဝ ပရိဒေဝန္တိ။ ထေရောပိ တထေဝ ဩဝဒတိ။ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ **အဇ္ဈဘာသီ**တိ “အယံ ထေရော ဘိက္ခုသံဃဿ ကထံ သုတွာ ‘သမဏဓမ္မံ ကရိဿာမီ’တိ အရညံ ပဝိသိတွာ ဣဒါနိ ဂိဟီ သညာပေန္တော ဝိဟရတိ၊ သတ္ထုသာသနံ အသင်္ဂဟိတပုပ္ဖရာသိ ဝိယ ဌိတံ၊ ဓမ္မသင်္ဂဟံ န ကရောတိ၊ စောဒေဿာမိ န”န္တိ စိန္တေတွာ အဘာသိ။

ပသက္ကိယာတိ ပဝိသိတွာ။ **ဟဒယသ္မိံ ဩပိယာ**တိ ကိစ္စတော စ အာရမ္မဏတော စ ဟဒယမှိ ပက္ခိပိတွာ။ “နိဗ္ဗာနံ ပါပုဏိဿာမီ”တိ ဝီရိယံ ကရောန္တော နိဗ္ဗာနံ ကိစ္စတော ဟဒယမှိ ဩပေတိ နာမ၊ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏံ ပန သမာပတ္တိံ အပ္ပေတွာ နိသီဒန္တော အာရမ္မဏတော။ တဒုဘယမ္ပိ သန္ဓာယေသာ ဘာသတိ။ **ဈာယာ**တိ ဒွီဟိ ဈာနေဟိ ဈာယိကော ဘဝ။ **ဗိဠိဗိဠိကာ**တိ[2] အယံ ဂိဟီဟိ သဒ္ဓိံ ဗိဠိဗိဠိကထာ[3]။ ။ပဉ္စမံ။

၆-အနုရုဒ္ဓသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၂၆။ ဆဋ္ဌေ **ပုရာဏဒုတိယိကာ**တိ အနန္တရေ အတ္တဘာဝေ အဂ္ဂမဟေသီ။ **သောဘသီ**တိ ပုဗ္ဗေပိ သောဘသိ၊ ဣဒါနိပိ သောဘသိ။ **ဒုဂ္ဂတာ**တိ န ဂတိဒုဂ္ဂတိယာ[4] ဒုဂ္ဂတာ။ တာ ဟိ သုဂတိယံ ဌိတာ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝန္တိ၊ ပဋိပတ္တိဒုဂ္ဂတိယာ ပန ဒုဂ္ဂတာ။ တတော စုတာ ဟိ တာ နိရယေပိ ဥပပဇ္ဇန္တီတိ ဒုဂ္ဂတာ။ **ပတိဋ္ဌိတာ**တိ သက္ကာယသ္မိံ ဟိ ပတိဋ္ဌဟန္တော အဋ္ဌဟိ ကာရဏေဟိ ပတိဋ္ဌာတိ—ရတ္တော ရာဂဝသေန ပတိဋ္ဌာတိ၊ ဒုဋ္ဌော ဒေါသဝသေန၊ မူဠှော မောဟဝသေန၊ ဝိနိဗဒ္ဓေါ မာနဝသေန၊ ပရာမဋ္ဌော ဒိဋ္ဌိဝသေန၊ ထာမဂတော အနုသယဝသေန၊ အနိဋ္ဌင်္ဂတော ဝိစိကိစ္ဆာဝသေန၊ ဝိက္ခေပဂတော ဥဒ္ဓစ္စဝသေန ပတိဋ္ဌာတိ။ တာပိ ဧဝံ[5] ပတိဋ္ဌိတာဝ။ **နရဒေဝါန**န္တိ ဒေဝနရာနံ။

နတ္ထိ ဒါနီတိ သာ ကိရ ဒေဝဓီတာ ထေရေ ဗလဝသိနေဟာ အဟောသိ၊ ပဋိဂန္တုံ နာသက္ခိ။ ကာလေန အာဂန္တွာ ပရိဝေဏံ သမ္မဇ္ဇတိ၊ မုခေါဒကံ ဒန္တကဋ္ဌံ ပါနီယံ ပရိဘောဇနီယံ ဥပဋ္ဌပေတိ။ ထေရော အနာဝဇ္ဇနေန ပရိဘုဉ္ဇတိ။ ဧကသ္မိံ ဒိဝသေ ထေရဿ ဇိဏ္ဏစီဝရဿ စောဠကဘိက္ခံ စရတော သင်္ကာရကူဋေ ဒိဗ္ဗဒုဿံ ဌပေတွာ ပက္ကာမိ။ ထေရော တံ ဒိသွာ ဥက္ခိပိတွာ ဩလောကေန္တော

၁-ကတဘတ္တကိစ္စော (သျာ) ၂-ပိဠိပိဠိကာတိ (သျာ) ၃-ပိဠိပိဠိကထာ (သျာ)
၄-ပဋိပတ္တိဒုဂ္ဂတိယာ (သီ၊ က) ၅-ဧဝံ (သီ)

dussantaṁ[1] disvā “dussametan”ti ñatvā “alaṁ ettāvatā”ti aggahesi. Tenevassa cīvaraṁ niṭṭhāsi. Atha dve aggasāvakā Anuruddhatthero cāti tayo janā cīvaraṁ kariṁsu. Satthā sūciṁ yojetvā adāsi. Niṭṭhitacīvarassa piṇḍāya carato devatā piṇḍapātaṁ samādapeti. Sā kālena ekikā, kālena attadutiyā therassa santikaṁ āgacchati. Tadā pana attatatiyā āgantvā divāṭṭhāne theraṁ upasaṅkamitvā “mayaṁ manāpakāyikā nāma manasā icchiticchitarūpaṁ māpemā”ti āha. Thero “etā evaṁ vadanti, vīmaṁsissāmi, sabbā nīlakā hontū”ti cintesi. Tā therassa manaṁ ñatvā sabbāva nīlavaṇṇā ahesuṁ, evaṁ pītalohita-odātavaṇṇāti. Tato cintayiṁsu “thero amhākaṁ dassanaṁ assādetī”ti tā samajjaṁ kātuṁ āraddhā, ekāpi gāyi, ekāpi nacci, ekāpi accharaṁ pahari. Thero indriyāni okkhipi. Tato “na amhākaṁ dassanaṁ thero assādetī”ti ñatvā sinehaṁ vā santhavaṁ vā alabhamānā nibbinditvā gantumāraddhā. Thero tāsaṁ gamanabhāvaṁ ñatvā “mā punappunaṁ āgacchiṁsū”ti arahattaṁ byākaronto imaṁ gāthamāha. Tattha **vikkhīṇo**ti khīṇo. **Jātisaṁsāro**ti tattha tattha jātisaṅkhāto saṁsāro. . Chaṭṭhaṁ.

7. Nāgadattasuttavaṇṇanā

227. Sattame **atikālenā**ti sabbarattiṁ niddāyitvā balavapaccūse koṭisammuñjaniyā[2] thokaṁ sammajjitvā mukhaṁ dhovitvā yāgubhikkhāya pātova pavisati. **Atidivā**ti yāguṁ ādāya āsanasālaṁ gantvā pivitvā ekasmiṁ ṭhāne nipanno niddāyitvā “manussānaṁ bhojanavelāya paṇītaṁ bhikkhaṁ labhissāmī”ti upakaṭṭhe[3] majjhanhike uṭṭhāya dhammakaraṇena[4] udakaṁ gahetvā akkhīni pamajjitvā piṇḍāya caritvā yāvadatthaṁ bhuñjitvā majjhanhike vītivatte paṭikkamati. **Divā ca āgantvā**ti atikāle paviṭṭhena nāma aññehi bhikkhūhi paṭhamataraṁ āgantabbaṁ hoti, tvaṁ pana ativiya divā āgantvā gatāsīti[5] attho. **Bhāyāmi nāgadattan**ti taṁ Nāgadattaṁ ahaṁ bhāyāmi. **Suppagabbhan**ti suṭṭhu pagabbhaṁ **Kulesū**ti khattiyakulādi-upaṭṭhākakulesu. . Sattamaṁ.

1. Pāsantaṁ (Syā) 2. Koṭisammajjaniyā (Sī,Syā) 3. Upagate (Syā)
4. Dhammakarakena (Sī) 5. Gatosīti (Sī), ahosīti (Syā)

ဒုဿန္တံ[1] ဒိသွာ “ဒုဿမေတ”န္တိ ဉတွာ “အလံ ဧတ္တာဝတာ”တိ အဂ္ဂဟေသိ။ တေနေဝဿ စီဝရံ နိဋ္ဌာသိ။ အထ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ အနုရုဒ္ဓတ္ထေရော စာတိ တယော ဇနာ စီဝရံ ကရိံသု။ သတ္ထာ သူစိံ ယောဇေတွာ အဒါသိ။ နိဋ္ဌိတစီဝရဿ ပိဏ္ဍာယ စရတော ဒေဝတာ ပိဏ္ဍပါတံ သမာဒပေတိ။ သာ ကာလေန ဧကိကာ, ကာလေန အတ္တဒုတိယာ ထေရဿ သန္တိကံ အာဂစ္ဆတိ။ တဒါ ပန အတ္တတတိယာ အာဂန္တွာ ဒိဝါဋ္ဌာနေ ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ “မယံ မနာပကာယိကာ နာမ မနသာ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတရူပံ မာပေမာ”တိ အာဟ။ ထေရော “ဧတာ ဧဝံ ဝဒန္တိ၊ ဝီမံသိဿာမိ၊ သဗ္ဗာ နီလကာ ဟောန္တူ”တိ စိန္တေသိ။ တာ ထေရဿ မနံ ဉတွာ သဗ္ဗာဝ နီလဝဏ္ဏာ အဟေသုံ၊ ဧဝံ ပီတလောဟိတဩဒါတဝဏ္ဏာတိ။ တတော စိန္တယိံသု “ထေရော အမှာကံ ဒဿနံ အဿာဒေတီ”တိ တာ သမဇ္ဇံ ကာတုံ အာရဒ္ဓါ၊ ဧကာပိ ဂါယိ၊ ဧကာပိ နစ္စိ၊ ဧကာပိ အစ္ဆရံ ပဟရိ။ ထေရော ဣန္ဒြိယာနိ ဩက္ခိပိ။ တတော “န အမှာကံ ဒဿနံ ထေရော အဿာဒေတီ”တိ ဉတွာ သိနေဟံ ဝါ သန္ထဝံ ဝါ အလဘမာနာ နိဗ္ဗိန္ဒိတွာ ဂန္တုမာရဒ္ဓါ။ ထေရော တာသံ ဂမနဘာဝံ ဉတွာ “မာ ပုနပ္ပုနံ အာဂစ္ဆိံသူ”တိ အရဟတ္တံ ဗျာကရောန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **ဝိက္ခီဏော**တိ ခီဏော။ **ဇာတိသံသာရော**တိ တတ္ထ တတ္ထ ဇာတိသင်္ခါတော သံသာရော။ ။ဆဋ္ဌံ။

၇-နာဂဒတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၂၇။ သတ္တမေ **အတိကာလေနာ**တိ သဗ္ဗရတ္တိံ နိဒ္ဒါယိတွာ ဗလဝပစ္စူသေ ကောဋိသမ္မုဉ္စနိယာ[2] ထောကံ သမ္မဇ္ဇိတွာ မုခံ ဓောဝိတွာ ယာဂုဘိက္ခာယ ပါတောဝ ပဝိသတိ။ **အတိဒိဝါ**တိ ယာဂုံ အာဒါယ အာသနသာလံ ဂန္တွာ ပိဝိတွာ ဧကသ္မိံ ဌာနေ နိပန္နော နိဒ္ဒါယိတွာ “မနုဿာနံ ဘောဇနဝေလာယ ပဏီတံ ဘိက္ခံ လဘိဿာမီ”တိ ဥပကဋ္ဌေ[3] မဇ္ဈန္ဟိကေ ဥဋ္ဌာယ ဓမ္မကရဏေန[4] ဥဒကံ ဂဟေတွာ အက္ခီနိ ပမဇ္ဇိတွာ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ယာဝဒတ္ထံ ဘုဉ္ဇိတွာ မဇ္ဈန္ဟိကေ ဝီတိဝတ္တေ ပဋိက္ကမတိ။ **ဒိဝါ စ အာဂန္တွာ**တိ အတိကာလေ ပဝိဋ္ဌေန နာမ အညေဟိ ဘိက္ခူဟိ ပဌမတရံ အာဂန္တဗ္ဗံ ဟောတိ၊ တွံ ပန အတိဝိယ ဒိဝါ အာဂန္တွာ ဂတာသီတိ[5] အတ္ထော။ **ဘာယာမိ နာဂဒတ္တန္တိ** တံ နာဂဒတ္တံ အဟံ ဘာယာမိ။ **သုပ္ပဂဗ္ဘန္တိ** သုဋ္ဌု ပဂဗ္ဘံ။ **ကုလေသူ**တိ ခတ္တိယကုလာဒိဥပဋ္ဌာကကုလေသု။ ။သတ္တမံ။

၁-ပါသန္တံ (သျာ) ၂-ကောဋိသမ္မဇ္ဇနိယာ (သီ၊ သျာ) ၃-ဥပဂတေ (သျာ)
၄-ဓမ္မကရကေန (သီ) ၅-ဂတောသီတိ (သီ)၊ အဟောသီတိ (သျာ)

8. Kulagharaṇīsuttavaṇṇanā

228. Aṭṭhame **ajjhogāḷhappatto**ti ogāhappatto. So kira Satthu santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā taṁ vanasaṇḍaṁ pavisitvā dutiyadivase gāmaṁ piṇḍāya pāvisi pāsādikehi abhikkantādīhi. Aññataraṁ kulaṁ tassa iriyāpathe pasīditvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā piṇḍapātaṁ adāsi. Bhattānumodanaṁ puna sutvā atirekataraṁ pasīditvā “bhante niccakālaṁ idheva bhikkhaṁ gaṇhathā”ti nimantesi. Thero adhivāsetvā tesaṁ āhāraṁ paribhuñjamāno vīriyaṁ paggayha ghaṭento arahattaṁ patvā cintesi “bahūpakāraṁ me etaṁ kulaṁ, aññattha gantvā kiṁ karissāmī”ti phalasamāpattisukhaṁ anubhavanto tattheva vasi. **Ajjhabhāsī**ti sā kira therassa khīṇāsavabhāvaṁ ajānantī cintesi “ayaṁ thero neva aññaṁ gāmaṁ gacchati, na aññaṁ gharaṁ, na rukkhamūla-āsanasālādīsu nisīdati, niccakālaṁ gharaṁ pavisitvāva nisīdati, ubhopete ogādhappattā paṭigādhappattā, kadāci esa imaṁ kulaṁ dūseyya, codessāmi nan”ti. Tasmā abhāsi.

Saṇṭhāneti nagaradvārassa āsanne[1] manussānaṁ bhaṇḍakaṁ otāretvā vissamanaṭṭhāne. **Saṅgammā**ti samāgantvā. **Mantentī**ti kathenti. **Mañca tañcā**ti mañca kathenti tañca kathenti. **Kimantaran**ti kiṁ kāraṇaṁ. **Bahū hi saddā paccūhā**ti bahukā ete lokasmiṁ paṭilomasaddā. **Na tenā**ti tena kāraṇena, tena vā tapassinā na maṅku hotabbaṁ. **Na hi tenā**ti na hi tena parehi vuttavacanena satto kilissati, attanā katena pana pāpakammeneva kilissatīti dasseti. **Vātamigo yathā**ti yathā vane vātamigo vāteritānaṁ paṇṇādīnaṁ saddena paritassati, evaṁ yo[2] saddaparittāsī hotīti attho. **Nāssa sampajjate vatan**ti tassa lahucittassa vataṁ[3] na sampajjati. Thero pana khīṇāsavattā sampannavatoti veditabbo. . Aṭṭhamaṁ.

9. Vajjiputtasuttavaṇṇanā

229. Navame **Vajjiputtako**ti Vajjiraṭṭhe Rājaputto chattaṁ pahāya pabbajito. **Sabbaratticāro**ti kattikanakkhattaṁ ghosetvā sakalanagaraṁ

1. Āsanne ṭhāne (Sī) 2. So (Syā) 3. Vattaṁ (Syā)

၈-ကုလဃရဏီသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၂၈။ အဋ္ဌမေ **အဇ္ဈောဂါဠှပ္ပတ္တော**တိ ဩဂါဟပ္ပတ္တော။ သော ကိရ သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ တံ ဝနသဏ္ဍံ ပဝိသိတွာ ဒုတိယဒိဝသေ ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ ပါသာဒိကေဟိ အဘိက္ကန္တာဒီဟိ။ အညတရံ ကုလံ တဿ ဣရိယာပထေ ပသီဒိတွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ ပိဏ္ဍပါတံ အဒါသိ။ ဘတ္တာနုမောဒနံ ပုန သုတွာ အတိရေကတရံ ပသီဒိတွာ “ဘန္တေ နိစ္စကာလံ ဣဓေဝ ဘိက္ခံ ဂဏှထာ”တိ နိမန္တေသိ။ ထေရော အဓိဝါသေတွာ တေသံ အာဟာရံ ပရိဘုဉ္ဇမာနော ဝီရိယံ ပဂ္ဂယှ ဃဋေန္တော အရဟတ္တံ ပတွာ စိန္တေသိ “ဗဟူပကာရံ မေ ဧတံ ကုလံ၊ အညတ္ထ ဂန္တွာ ကိံ ကရိဿာမီ”တိ ဖလသမာပတ္တိသုခံ အနုဘဝန္တော တတ္ထေဝ ဝသိ။ **အဇ္ဈဘာသီ**တိ သာ ကိရ ထေရဿ ခီဏာသဝဘာဝံ အဇာနန္တီ စိန္တေသိ “အယံ ထေရော နေဝ အညံ ဂါမံ ဂစ္ဆတိ, န အညံ ဃရံ၊ န ရုက္ခမူလအာသနသာလာဒီသု နိသီဒတိ၊ နိစ္စကာလံ ဃရံ ပဝိသိတွာဝ နိသီဒတိ၊ ဥဘောပေတေ ဩဂါဓပ္ပတ္တာ ပဋိဂါဓပ္ပတ္တာ၊ ကဒါစိ ဧသ ဣမံ ကုလံ ဒူသေယျ၊ စောဒေဿာမိ န”န္တိ။ တသ္မာ အဘာသိ။

သဏ္ဌာနေတိ နဂရဒွါရဿ အာသန္နေ[1] မနုဿာနံ ဘဏ္ဍကံ ဩတာရေတွာ ဝိဿမနဋ္ဌာနေ။ **သင်္ဂမ္မာ**တိ သမာဂန္တွာ။ **မန္တေန္တီ**တိ ကထေန္တိ။ **မဉ္စ တဉ္စာ**တိ မဉ္စ ကထေန္တိ တဉ္စ ကထေန္တိ။ **ကိမန္တရန္တိ** ကိံ ကာရဏံ။ **ဗဟူ ဟိ သဒ္ဒါ ပစ္စူဟာ**တိ ဗဟုကာ ဧတေ လောကသ္မိံ ပဋိလောမသဒ္ဒါ။ **န တေနာ**တိ တေန ကာရဏေန, တေန ဝါ တပဿိနာ န မင်္ကု ဟောတဗ္ဗံ။ **န ဟိ တေနာ**တိ န ဟိ တေန ပရေဟိ ဝုတ္တဝစနေန သတ္တော ကိလိဿတိ၊ အတ္တနာ ကတေန ပန ပါပကမ္မေနေဝ ကိလိဿတီတိ ဒဿေတိ။ **ဝါတမိဂေါ ယထာ**တိ ယထာ ဝနေ ဝါတမိဂေါ ဝါတေရိတာနံ ပဏ္ဏာဒီနံ သဒ္ဒေန ပရိတဿတိ၊ ဧဝံ ယော[2] သဒ္ဒပရိတ္တာသီ ဟောတီတိ အတ္ထော။ **နာဿ သမ္ပဇ္ဇတေ ဝတန္တိ** တဿ လဟုစိတ္တဿ ဝတံ[3] န သမ္ပဇ္ဇတိ။ ထေရော ပန ခီဏာသဝတ္တာ သမ္ပန္နဝတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ။အဋ္ဌမံ။

၉-ဝဇ္ဇိပုတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၂၉။ နဝမေ **ဝဇ္ဇိပုတ္တကော**တိ ဝဇ္ဇိရဋ္ဌေ ရာဇပုတ္တော ဆတ္တံ ပဟာယ ပဗ္ဗဇိတော။ **သဗ္ဗရတ္တိစာရော**တိ ကတ္တိကနက္ခတ္တံ ဃောသေတွာ သကလနဂရံ

၁-အာသန္နေ ဌာနေ (သီ) ၂-သော (သျာ) ၃-ဝတ္တံ (သျာ)

dhajapaṭākādīhi paṭimaṇḍetvā pavattito sabbaratticāro. Idaṁ hi nakkhattaṁ yāva Cātumahārājikehi ekābaddhaṁ hoti. **Tūriyatāḷitavāditanigghosasaddan**ti bheri-āditūriyānaṁ tāḷitānaṁ vīṇādīnañca vāditānaṁ nigghosasaddaṁ. **Abhāsī**ti Vesāliyaṁ kira satta rājasahassāni sattasatāni satta ca rājāno, tattakāva tesaṁ uparājāsenāpati-ādayo, tesu alaṅkatapaṭiyattesu nakkhattakīḷanatthāya vīthiṁ otiṇṇesu saṭṭhihatthe mahācaṅkame caṅkamamāno nabhassa majjhe ṭhitaṁ candaṁ disvā caṅkamakoṭiyaṁ phalakaṁ nissāya ṭhito abhāsi. **Apaviddhaṁva vanasmiṁ**[1] **dārukan**ti vatthaveṭhanālaṅkārarahitattā vane chaḍḍitadārukaṁ viya jātaṁ. **Pāpiyo**ti lāmakataro amhehi añño koci atthi. **Pihayantī**ti thero āraññiko paṁsukūliko piṇḍapātiko sapadānacāriko appiccho santuṭṭhoti bahū tuyhaṁ patthayantīti attho. **Saggagāminan**ti saggaṁ gacchantānaṁ gatānampi. . Navamaṁ.

10. Sajjhāyasuttavaṇṇanā

230. Dasame **yaṁ sudan**ti nipātamattaṁ. **Sajjhāyabahulo**ti nissaraṇapariyattivasena sajjhāyanato bahutaraṁ kālaṁ sajjhāyanto. So kira ācariyassa divāṭṭhānaṁ sammajjitvā ācariyaṁ udikkhanto tiṭṭhati. Atha naṁ āgacchantaṁ disvāva paccuggantvā pattacīvaraṁ paṭiggahetvā paññattāsane nisinnassa tālavaṇṭavātaṁ datvā pānīyaṁ āpucchitvā pāde dhovitvā telaṁ makkhetvā vanditvā ṭhito uddesaṁ gahetvā yāva sūriyatthaṅgamā sajjhāyaṁ karoti. So nhānakoṭṭhake udakaṁ upaṭṭhapetvā aṅgārakapalle aggiṁ karoti. Ācariyassa nhatvā āgatassa pādesu udakaṁ puñchitvā piṭṭhiparikammaṁ kathā vanditvā uddesaṁ gahetvā paṭhamayāme sajjhāyaṁ katvā majjhimayāme sarīraṁ samassāsetvā pacchimayāme[2] uddesaṁ gahetvā yāva aruṇuggamanā sajjhāyaṁ katvā niruddhasaddaṁ khayato[3] sammasati. Tato sesaṁ upādāyarūpaṁ bhūtarūpaṁ nāmarūpanti pañcasu khandhesu vipassanaṁ vaḍḍhetvā arahattaṁ pāpuṇi. **Appossukko**ti uddesaggahaṇe ca sajjhāyakaraṇīye ca nirussukko. **Saṅkasāyatī**ti yassa dāni atthāya ahaṁ sajjhāyaṁ kareyyaṁ, so me attho

1. Vanasi (Syā) 2. Pacchimayāme uṭṭhāya (Syā) 3. Udayavayato (Sī, Ka)

ဓဇပဋာကာဒီဟိ ပဋိမဏ္ဍေတွာ ပဝတ္တိတော သဗ္ဗရတ္တိစာရော။ ဣဒံ ဟိ နက္ခတ္တံ ယာဝ စာတုမဟာရာဇိကေဟိ ဧကာဗဒ္ဓံ ဟောတိ။ **တူရိယတာဠိတဝါဒိတနိဂ္ဃောသသဒ္ဒ**န္တိ ဘေရိအာဒိတူရိယာနံ တာဠိတာနံ ဝီဏာဒီနဉ္စ ဝါဒိတာနံ နိဂ္ဃောသသဒ္ဒံ။ **အဘာသီ**တိ ဝေသာလိယံ ကိရ သတ္တ ရာဇသဟဿာနိ သတ္တသတာနိ သတ္တ စ ရာဇာနော, တတ္တကာဝ တေသံ ဥပရာဇသေနာပတိအာဒယော၊ တေသု အလင်္ကတပဋိယတ္တေသု နက္ခတ္တကီဠနတ္ထာယ ဝီထိံ ဩတိဏ္ဏေသု သဋ္ဌိဟတ္ထေ မဟာစင်္ကမေ စင်္ကမမာနော နဘဿ မဇ္ဈေ ဌိတံ စန္ဒံ ဒိသွာ စင်္ကမကောဋိယံ ဖလကံ နိဿာယ ဌိတော အဘာသိ။ **အပဝိဒ္ဓံဝ ဝနသ္မိံ**[1] **ဒါရုက**န္တိ ဝတ္ထဝေဌနာလင်္ကာရရဟိတတ္တာ ဝနေ ဆဍ္ဍိတဒါရုကံ ဝိယ ဇာတံ။ **ပါပိယော**တိ လာမကတရော အမှေဟိ အညော ကောစိ အတ္ထိ။ **ပိဟယန္တီ**တိ ထေရော အာရညိကော ပံသုကူလိကော ပိဏ္ဍပါတိကော သပဒါနစာရိကော အပ္ပိစ္ဆော သန္တုဋ္ဌောတိ ဗဟူ တုယှံ ပတ္ထယန္တီတိ အတ္ထော။ **သဂ္ဂဂါမိန**န္တိ သဂ္ဂံ ဂစ္ဆန္တာနံ ဂတာနမ္ပိ။ ။နဝမံ။

၁၀-သဇ္ဈာယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၃၀။ ဒသမေ **ယံ သုဒ**န္တိ နိပါတမတ္တံ။ **သဇ္ဈာယဗဟုလော**တိ နိဿရဏပရိယတ္တိဝသေန သဇ္ဈာယနတော ဗဟုတရံ ကာလံ သဇ္ဈာယန္တော။ သော ကိရ အာစရိယဿ ဒိဝါဋ္ဌာနံ သမ္မဇ္ဇိတွာ အာစရိယံ ဥဒိက္ခန္တော တိဋ္ဌတိ။ အထ နံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာဝ ပစ္စုဂ္ဂန္တွာ ပတ္တစီဝရံ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ ပညတ္တာသနေ နိသိန္နဿ တာလဝဏ္ဋဝါတံ ဒတွာ ပါနီယံ အာပုစ္ဆိတွာ ပါဒေ ဓောဝိတွာ တေလံ မက္ခေတွာ ဝန္ဒိတွာ ဌိတော ဥဒ္ဒေသံ ဂဟေတွာ ယာဝ သူရိယတ္ထင်္ဂမာ သဇ္ဈာယံ ကရောတိ။ သော နှာနကောဋ္ဌကေ ဥဒကံ ဥပဋ္ဌပေတွာ အင်္ဂါရကပလ္လေ အဂ္ဂိံ ကရောတိ။ အာစရိယဿ နှတွာ အာဂတဿ ပါဒေသု ဥဒကံ ပုဉ္ဆိတွာ ပိဋ္ဌိပရိကမ္မံ ကတွာ ဝန္ဒိတွာ ဥဒ္ဒေသံ ဂဟေတွာ ပဌမယာမေ သဇ္ဈာယံ ကတွာ မဇ္ဈိမယာမေ သရီရံ သမဿာသေတွာ ပစ္ဆိမယာမေ[2] ဥဒ္ဒေသံ ဂဟေတွာ ယာဝ အရုဏုဂ္ဂမနာ သဇ္ဈာယံ ကတွာ နိရုဒ္ဓသဒ္ဒံ ခယတော[3] သမ္မသတိ။ တတော သေသံ ဥပါဒါယရူပံ ဘူတရူပံ နာမရူပန္တိ ပဉ္စသု ခန္ဓေသု ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ **အပ္ပေါဿုက္ကော**တိ ဥဒ္ဒေသဂ္ဂဟဏေ စ သဇ္ဈာယကရဏီယေ စ နိရုဿုက္ကော။ **သင်္ကသာယတီ**တိ ယဿ ဒါနိ အတ္ထာယ အဟံ သဇ္ဈာယံ ကရေယျံ၊ သော မေ အတ္ထော

၁-ဝနသိ (သျာ) ၂-ပစ္ဆိမယာမေ ဥဋ္ဌာယ (သျာ) ၃-ဥဒယဝယတော (သီ၊ က)

matthakaṁ patto. Kiṁ me idāni sajjhāyenāti phalasamāpattisukhena kālaṁ ativatteti. **Ajjhabhāsī**ti “kinnu kho assa therassa aphāsukaṁ jātaṁ, udāhussa ācariyassa, kena nu kho kāraṇena pubbe viya madhurassarena na sajjhāyatī”ti āgantvā santike ṭhitā abhāsi.

Dhammapadānīti idha sabbampi Buddhavacanaṁ adhippetaṁ. **Nādhīyasī**ti na sajjhāyasi. Nādiyasīti vā pāṭho, na gaṇhāsīti attho. **Pasaṁsan**ti dhammabhāṇako pasaṁsaṁ labhati, ābhidhammiko suttantiko vinayadharotissa pasaṁsitā bhavanti. **Virāgenā**ti ariyamaggena. **Aññāyā**ti jānitvā. **Nikkhepanan**ti tassa diṭṭhasutādino vissajjanaṁ santo vadantīti dīpeti, na Buddhavacanassa[1]. Ettāvatā “thero Buddhavacanaṁ na vissajjāpetī”ti na niccakālaṁ sajjhāyanteneva[2] bhavitabbaṁ, sajjhāyitvā pana “ettakassāhaṁ atthassa vā dhammassa vā ādhāro bhavituṁ samattho”ti ñatvā vaṭṭadukkhassa antakiriyāya paṭipajjitabbaṁ. . Dasamaṁ.

11. Akusalavitakkasuttavaṇṇanā

231. Ekādasame **akusale vitakke**ti kāmavitakkādayo tayo mahānitakke. **Ayoniso manasikārā**ti anupāyamanasikārena. **So**ti so tvaṁ. **Ayoniso paṭinissajjā**ti etaṁ anupāyamanasikāraṁ vajjehi. **Satthāran**ti imāya gāthāya pāsādikakammaṭṭhānaṁ katheti. **Pītisukhamasaṁsayan**ti ekaṁseneva balavapītiñca sukhañca adhigamissasi.
. Ekādasamaṁ.

12. Majjhanhikasuttavaṇṇanā

232. Dvādasame yaṁ vattabbaṁ, taṁ Devatāsaṁyutte Nandanavagge vuttameva. . Dvādasamaṁ.

13. Pākatindriyasuttavaṇṇanā

233. Terasamaṁ Devaputtasaṁyutte Jantudevaputtasutte vitthāritameva.
. Terasamaṁ.

1. Na buddhassa (Syā) 2. Sajjhāyanakeneva (Syā)

မတ္ထကံ ပတ္တော။ ကိံ မေ ဣဒါနိ သဇ္ဈာယေနာတိ ဖလသမာပတ္တိသုခေန ကာလံ အတိဝတ္တေတိ။ **အဇ္ဈဘာသီ**တိ “ကိန္နု ခေါ အဿ ထေရဿ အဖာသုကံ ဇာတံ၊ ဥဒါဟုဿ အာစရိယဿ၊ ကေန နု ခေါ ကာရဏေန ပုဗ္ဗေ ဝိယ မဓုရဿရေန န သဇ္ဈာယတီ”တိ အာဂန္တွာ သန္တိကေ ဌိတာ အဘာသိ။

ဓမ္မပဒါနီတိ ဣဓ သဗ္ဗမ္ပိ ဗုဒ္ဓဝစနံ အဓိပ္ပေတံ။ **နာဓီယသီ**တိ န သဇ္ဈာယသိ။ နာဒိယသီတိ ဝါ ပါဌော၊ န ဂဏှာသီတိ အတ္ထော။ **ပသံသ**န္တိ ဓမ္မဘာဏကော ပသံသံ လဘတိ၊ အာဘိဓမ္မိကော သုတ္တန္တိကော ဝိနယဓရောတိဿ ပသံသိတာ ဘဝန္တိ။ **ဝိရာဂေနာ**တိ အရိယမဂ္ဂေန။ **အညာယာ**တိ ဇာနိတွာ။ **နိက္ခေပန**န္တိ တဿ ဒိဋ္ဌသုတာဒိနော ဝိဿဇ္ဇနံ သန္တော ဝဒန္တီတိ ဒီပေတိ, န ဗုဒ္ဓဝစနဿ[1]။ ဧတ္တာဝတာ “ထေရော ဗုဒ္ဓဝစနံ န ဝိဿဇ္ဇာပေတီ”တိ န နိစ္စကာလံ သဇ္ဈာယန္တေနေဝ[2] ဘဝိတဗ္ဗံ၊ သဇ္ဈာယိတွာ ပန “ဧတ္တကဿာဟံ အတ္ထဿ ဝါ ဓမ္မဿ ဝါ အာဓာရော ဘဝိတုံ သမတ္ထော”တိ ဉတွာ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ အန္တကိရိယာယ ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ ။ဒသမံ။

၁၁-အကုသလဝိတက္ကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၃၁။ ဧကာဒသမေ **အကုသလေ ဝိတက္ကေ**တိ ကာမဝိတက္ကာဒယော တယော မဟာဝိတက္ကေ။ **အယောနိသော မနသိကာရာ**တိ အနုပါယမနသိကာရေန။ **သော**တိ သော တွံ။ **အယောနိသော ပဋိနိဿဇ္ဇာ**တိ ဧတံ အနုပါယမနသိကာရံ ဝဇ္ဇေဟိ။ **သတ္ထာရ**န္တိ ဣမာယ ဂါထာယ ပါသာဒိကကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေတိ။ **ပီတိသုခမသံသယ**န္တိ ဧကံသေနေဝ ဗလဝပီတိဉ္စ သုခဉ္စ အဓိဂမိဿသိ။ ။ဧကာဒသမံ။

၁၂-မဇ္ဈန္ဟိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၃၂။ ဒွါဒသမေ ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ တံ ဒေဝတာသံယုတ္တေ နန္ဒနဝဂ္ဂေ ဝုတ္တမေဝ။ ။ဒွါဒသမံ။

၁၃-ပါကတိန္ဒြိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၃၃။ တေရသမံ ဒေဝပုတ္တသံယုတ္တေ ဇန္တုဒေဝပုတ္တသုတ္တေ ဝိတ္ထာရိတမေဝ။ ။တေရသမံ။

၁-န ဗုဒ္ဓဿ (သျာ) ၂-သဇ္ဈာယနကေနေဝ (သျာ)

14. Gandhatthenasuttavaṇṇanā

234. Cuddasame **ajjhabhāsī**ti taṁ bhikkhuṁ nāḷe gahetvā padumaṁ siṅghamānaṁ[1] disvāva "ayaṁ bhikkhu Satthu santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā samaṇadhammaṁ kātuṁ araññaṁ paviṭṭho gandhārammaṇaṁ upanijjhāyati, svāyaṁ ajja upasiṅghaṁ[2] svepi punasivasepi upasiṅghissati, evamassa sā gandhataṇhā vaḍḍhitvā diṭṭhadhammikasamparāyikaṁ atthaṁ nāsessati, mā mayi passantiyā nassatu, codessāmi nan"ti upasaṅkamitvā abhāsi.

Ekaṅgametaṁ theyyānanti thenitabbānaṁ rūpārammaṇādīnaṁ pañcakoṭṭhāsānaṁ idaṁ ekaṅgaṁ, ekakoṭṭhāsoti attho. **Na haramī**ti na gahetvā gacchāmi. **Ārā**ti dūre, nāḷe gahetvā nāmetvā dūre ṭhito upasiṅghāmīti vadati. **Vaṇṇenā**ti kāraṇena.

Yvāyanti yo ayaṁ. Tasmiṁ kira devatāya saddhiṁ kathenteyeva eko tāpaso otaritvā bhisakhananādīni kātuṁ āraddho, taṁ sandhāyevamāha. **Ākiṇṇakammanto**ti evaṁ aparisuddhakammanto. Akhīṇakammantotipi[3] pāṭho, kakkhaḷakammantoti attho. **Na vuccatī**ti gandhacoroti vā pupphacoroti vā kasmā na vuccati.

Ākiṇṇaluddoti bahupāpo gāḷhapāpo vā, tasmā na vuccati. **Dhāticelaṁva makkhito**ti yathā dhātiyā nivatthakiliṭṭhavatthaṁ uccārapassāvapaṁsumasikaddamādīhi makkhitaṁ, evamevaṁ rāgadosādīhi makkhito. **Arahāmi vattave**ti arahāmi vattuṁ. Devatāya codanā kira Sugatānusiṭṭhisadisā, na taṁ lāmakā hīnādhimuttikā micchāpaṭipannakapuggalā labhanti. Tasmiṁ pana attabhāve maggaphalānaṁ bhabbarūpā puggalā taṁ labhanti, tasmā evamāha.

Sucigavesinoti sucīni sīlasamādhiñāṇāni gavesantassa. **Abbhāmattaṁvā**ti valāhakakūṭamattaṁ viya. **Jānāsī**ti suddho ayanti jānāsi. **Vajjāsī**ti vadeyyāsi. **Neva taṁ upajīvāmā**ti[4] devatā kira cintesi "ayaṁ bhikkhu atthi me hitakāmā devatā, sā maṁ codessati

1. Ghāyamānaṁ (Sī) 2. Upasiṅghitvā (Syā), upasiṅghi (Ka)
3. Akkhīṇakammantotipi (Sī) 4. Upajīvāmīti (Sī, Syā)

၁၄-ဂန္ဓတ္ထေနသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၃၄။ စုဒ္ဒသမေ **အဇ္ဈဘာသီ**တိ တံ ဘိက္ခုံ နာဠေ ဂဟေတွာ ပဒုမံ သိင်္ဃမာနံ[၁] ဒိသွာဝ "အယံ ဘိက္ခု သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ သမဏဓမ္မံ ကာတုံ အရညံ ပဝိဋ္ဌော ဂန္ဓာရမ္မဏံ ဥပနိဇ္ဈာယတိ၊ သွာယံ အဇ္ဇ ဥပသိင်္ဃံ[၂] သွေပိ ပုနဒိဝသေပိ ဥပသိင်္ဃိဿတိ၊ ဧဝမဿ သာ ဂန္ဓတဏှာ ဝဍ္ဎိတွာ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကံ အတ္ထံ နာသေဿတိ၊ မာ မယိ ပဿန္တိယာ နဿတု၊ စောဒေဿာမိ န"န္တိ ဥပသင်္ကမိတွာ အဘာသိ။

ဧကင်္ဂမေတံ ထေယျာနန္တိ ထေနိတဗ္ဗာနံ ရူပါရမ္မဏာဒီနံ ပဉ္စကောဋ္ဌာသာနံ ဣဒံ ဧကင်္ဂံ၊ ဧကကောဋ္ဌာသောတိ အတ္ထော။ **န ဟရာမီ**တိ န ဂဟေတွာ ဂစ္ဆာမိ။ **အာရာ**တိ ဒူရေ၊ နာဠေ ဂဟေတွာ နာမေတွာ ဒူရေ ဌိတော ဥပသိင်္ဃာမီတိ ဝဒတိ။ **ဝဏ္ဏေနာ**တိ ကာရဏေန။

ယွာယန္တိ ယော အယံ။ တသ္မိံ ကိရ ဒေဝတာယ သဒ္ဓိံ ကထေန္တေယေဝ ဧကော တာပသော ဩတရိတွာ ဘိသခနနာဒီနိ ကာတုံ အာရဒ္ဓေါ၊ တံ သန္ဓာယေဝမာဟ။ **အာကိဏ္ဏကမ္မန္တော**တိ ဧဝံ အပရိသုဒ္ဓကမ္မန္တော။ အခီဏကမ္မန္တောတိပိ[၃] ပါဌော၊ ကက္ခဠကမ္မန္တောတိ အတ္ထော။ **န ဝုစ္စတီ**တိ ဂန္ဓစောရောတိ ဝါ ပုပ္ဖစောရောတိ ဝါ ကသ္မာ န ဝုစ္စတိ။

အာကိဏ္ဏလုဒ္ဒေါတိ ဗဟုပါပေါ ဂါဠှပါပေါ ဝါ၊ တသ္မာ န ဝုစ္စတိ။ **ဓာတိစေလံဝ မက္ခိတော**တိ ယထာ ဓာတိယာ နိဝတ္ထကိလိဋ္ဌဝတ္ထံ ဥစ္စာရပဿာဝပံသုမသိကဒ္ဒမာဒီဟိ မက္ခိတံ၊ ဧဝမေဝံ ရာဂဒေါသာဒီဟိ မက္ခိတော။ **အရဟာမိ ဝတ္တဝေ**တိ အရဟာမိ ဝတ္တုံ။ ဒေဝတာယ စောဒနာ ကိရ သုဂတာနုသိဋ္ဌိသဒိသာ၊ န တံ လာမကာ ဟီနာဓိမုတ္တိကာ မိစ္ဆာပဋိပန္နကပုဂ္ဂလာ လဘန္တိ။ တသ္မိံ ပန အတ္တဘာဝေ မဂ္ဂဖလာနံ ဘဗ္ဗရူပါ ပုဂ္ဂလာ တံ လဘန္တိ၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။

သုစိဂဝေသိနောတိ သုစီနိ သီလသမာဓိဉာဏာနိ ဂဝေသန္တဿ။ **အဗ္ဘာမတ္တံဝါ**တိ ဝလာဟကကူဋမတ္တံ ဝိယ။ **ဇာနာသီ**တိ သုဒ္ဓေါ အယန္တိ ဇာနာသိ။ **ဝဇ္ဇာသီ**တိ ဝဒေယျာသိ။ **နေဝ တံ ဥပဇီဝါမာ**တိ[၄] ဒေဝတာ ကိရ စိန္တေသိ "အယံ ဘိက္ခု အတ္ထိ မေ ဟိတကာမာ ဒေဝတာ၊ သာ မံ စောဒေဿတိ

၁-ဃာယမာနံ (သီ) ၂-ဥပသိင်္ဃိတွာ (သျာ)၊ ဥပသိင်္ဃိ (က)
၃-အက္ခီဏကမ္မန္တောတိပိ (သီ) ၄-ဥပဇီဝါမီတိ (သီ၊ သျာ)

sāressatīti pamādampi anuyuñjeyya, nāssa vacanaṁ sampaṭicchissāmī”ti. Tasmā evamāha. **Tvamevā**ti tvaṁyeva. **Jāneyyā**ti jāneyyāsi. **Yenā**ti yena kammena sugatiṁ gaccheyyāsi, taṁ kammaṁ tvaṁyeva jāneyyāsīti. . Cuddasamaṁ.

Vanasaṁyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

သာရေဿတီတိ ပမာဒမ္ပိ အနုယုဉ္ဇေယျ၊ နာဿ ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆိဿာမီ”တိ။ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ **တွမေဝါ**တိ တွံယေဝ။ **ဇာနေယျာ**တိ ဇာနေယျာသိ။ **ယေနာ**တိ ယေန ကမ္မေန သုဂတိံ ဂစ္ဆေယျာသိ၊ တံ ကမ္မံ တွံယေဝ ဇာနေယျာသီတိ။ ။စုဒ္ဒသမံ။

ဝနသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

10. Yakkhasaṁyutta

1. Indakasuttavaṇṇanā

235. Yakkhasaṁyuttassa paṭhame **Indakassā**ti Indakūṭanivāsino yakkhassa. Yakkhato hi Kūṭena, Kūṭato ca yakkhena nāmaṁ laddhaṁ. **Rūpaṁ na jīvanti vadantī**ti yadi Buddhā rūpaṁ jīvanti na vadanti, yadi rūpaṁ satto puggaloti evaṁ na vadantīti attho. **Kathaṁ nvayan**ti kathaṁ nu ayaṁ. **Kutassa aṭṭhīyakapiṇḍametī**ti assa sattassa aṭṭhiyakapiṇḍañca kuto āgacchati. Ettha ca aṭṭhiggahaṇena tīṇi aṭṭhisatāni, yakapiṇḍaggahaṇena nava maṁsapesisatāni gahitāni. Yadi rūpaṁ na jīvo, athassa imāni ca aṭṭhīni imā ca maṁsapesiyo kuto āgacchantīti pucchati. **Kathaṁ nvayaṁ sajjati gabbharasmin**ti[1] kena nu kāraṇena ayaṁ satto mātukucchismiṁ sajjati laggati tiṭṭhatīti[2]. Puggalavādī kiresa yakkho, "ekappahāreneva satto mātukucchismiṁ nibbattatī"ti gahetvā gabbhaseyyakasattassa mātā macchamaṁsādīni khādati, sabbāni ekarattivāsena pacitvā pheṇaṁ[3] viya vilīyanti. Yadi rūpaṁ satto na bhaveyya, evameva vilīyeyyāti laddhiyā evamāha. Athassa Bhagavā "na mātukucchismiṁ ekappahāreneva nibbattati, anupubbena pana vaḍḍhatī"ti dassento **paṭhamaṁ kalalaṁ hotī**ti-ādimāha. Tattha **paṭhaman**ti paṭhamena paṭisandhiviññāṇena saddhiṁ Tissoti vā Phussoti vā nāmaṁ natthi, atha kho tīhi jāti-uṇṇaṁsūhi katasuttagge saṇṭhitatelabinduppamāṇaṁ kalalaṁ hoti, yaṁ sandhāya vuttaṁ—

"Tilatelassa yathā bindu, sappimaṇḍo anāvilo.
Evaṁ vaṇṇappaṭibhāgaṁ, kalalaṁ sampavuccatī"ti.

Kalalā hoti abbudanti tasmā kalalā sattāhaccayena maṁsadhovana-udakavaṇṇaṁ abbudaṁ nāma hoti, kalalanti nāmaṁ antaradhāyati. Vuttampi cetaṁ—

"Sattāhaṁ kalalaṁ hoti, paripakkaṁ samūhataṁ.
Vivaṭṭamānaṁ tabbhāvaṁ[4], abbudaṁ nāma jāyatī"ti.

---

1. Gabbhasminti (Syā)
2. Nibbattatīti (Syā)
3. Pheṇuṁ (Syā)
4. Taṁ bhāvaṁ (Sī, Syā)

၁၀-ယက္ခသံယုတ္တ

၁-ဣန္ဒကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၃၅။ ယက္ခသံယုတ္တဿ ပဌမေ **ဣန္ဒကဿာ**တိ ဣန္ဒကူဋနိဝါသိနော ယက္ခဿ။ ယက္ခတော ဟိ ကူဋေန, ကူဋတော စ ယက္ခေန နာမံ လဒ္ဓံ။ **ရူပံ န ဇီဝန္တိ ဝဒန္တီ**တိ ယဒိ ဗုဒ္ဓါ ရူပံ ဇီဝန္တိ န ဝဒန္တိ၊ ယဒိ ရူပံ သတ္တော ပုဂ္ဂလောတိ ဧဝံ န ဝဒန္တီတိ အတ္ထော။ **ကထံ နွယန္တိ** ကထံ နု အယံ။ **ကုတဿ အဋ္ဌီယကပိဏ္ဍမေတီ**တိ အဿ သတ္တဿ အဋ္ဌိယကပိဏ္ဍဉ္စ ကုတော အာဂစ္ဆတိ။ ဧတ္ထ စ အဋ္ဌိဂ္ဂဟဏေန တီဏိ အဋ္ဌိသတာနိ၊ ယကပိဏ္ဍဂ္ဂဟဏေန နဝ မံသပေသိသတာနိ ဂဟိတာနိ။ ယဒိ ရူပံ န ဇီဝေါ၊ အထဿ ဣမာနိ စ အဋ္ဌီနိ ဣမာ စ မံသပေသိယော ကုတော အာဂစ္ဆန္တီတိ ပုစ္ဆတိ။ **ကထံ နွယံ သဇ္ဇတိ ဂဗ္ဘရသ္မိန္တိ**[၁] ကေန နု ကာရဏေန အယံ သတ္တော မာတုကုစ္ဆိသ္မိံ သဇ္ဇတိ လဂ္ဂတိ တိဋ္ဌတီတိ[၂]။ ပုဂ္ဂလဝါဒီ ကိရေသ ယက္ခော၊ "ဧကပ္ပဟာရေနေဝ သတ္တော မာတုကုစ္ဆိသ္မိံ နိဗ္ဗတ္တတီ"တိ ဂဟေတွာ ဂဗ္ဘသေယျကသတ္တဿ မာတာ မစ္ဆမံသာဒီနိ ခါဒတိ၊ သဗ္ဗာနိ ဧကရတ္တိဝါသေန ပစိတွာ ဖေဏံ[၃] ဝိယ ဝိလီယန္တိ။ ယဒိ ရူပံ သတ္တော န ဘဝေယျ၊ ဧဝမေဝ ဝိလီယေယျာတိ လဒ္ဓိယာ ဧဝမာဟ။ အထဿ ဘဂဝါ "န မာတုကုစ္ဆိသ္မိံ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ နိဗ္ဗတ္တတိ၊ အနုပုဗ္ဗေန ပန ဝဍ္ဎတီ"တိ ဒဿေန္တော **ပဌမံ ကလလံ ဟောတီ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ပဌမန္တိ** ပဌမေန ပဋိသန္ဓိဝိညာဏေန သဒ္ဓိံ တိဿောတိ ဝါ ဖုဿောတိ ဝါ နာမံ နတ္ထိ၊ အထ ခေါ တီဟိ ဇာတိဥဏ္ဏံသူဟိ ကတသုတ္တဂ္ဂေ သဏ္ဌိတတေလဗိန္ဒုပ္ပမာဏံ ကလလံ ဟောတိ၊ ယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ—

"တိလတေလဿ ယထာ ဗိန္ဒု၊ သပ္ပိမဏ္ဍော အနာဝိလော။
ဧဝံ ဝဏ္ဏပ္ပဋိဘာဂံ၊ ကလလံ သမ္ပဝုစ္စတီ"တိ။

ကလလာ ဟောတိ အဗ္ဗုဒန္တိ တသ္မာ ကလလာ သတ္တာဟစ္စယေန မံသဓောဝနဥဒကဝဏ္ဏံ အဗ္ဗုဒံ နာမ ဟောတိ၊ ကလလန္တိ နာမံ အန္တရဓာယတိ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

"သတ္တာဟံ ကလလံ ဟောတိ၊ ပရိပက္ကံ သမူဟတံ။
ဝိဝဋ္ဋမာနံ တဗ္ဘာဝံ[၄]၊ အဗ္ဗုဒံ နာမ ဇာယတီ"တိ။

၁-ဂဗ္ဘသ္မိန္တိ (သျာ)
၂-နိဗ္ဗတ္တတီတိ (သျာ)
၃-ဖေဏုံ (သျာ)
၄-တံ ဘာဝံ (သီ၊ သျာ)

Abbudā jāyate pesīti tasmāpi abbudā sattāhaccayena vilīnatipusadisā kesi nāma sañjāyati. Sā maricaphāṇitena dīpetabbā. Gāmadārikā[1] hi supakkāni maricāni gahetvā sāṭakante bhaṇḍikaṁ katvā pīḷetvā maṇḍaṁ ādāya kapāle pakkhipitvā ātape ṭhapenti, taṁ sukkhamānaṁ sabbabhāgehi muccati. Evarūpā pesi hoti, abbudanti nāmaṁ antaradhāyati. Vuttampi cetaṁ—

"Sattāhaṁ abbudaṁ hoti, paripakkaṁ samūhataṁ.
Vivaṭṭamānaṁ tabbhāvaṁ, pesi nāma pajāyatī"ti[2].

Pesi nibbattatī ghanoti tato pesito sattāhaccayena kukkuṭaṇḍasaṇṭhāno ghano nāma maṁsapiṇḍo nibbattati, pesīti nāmaṁ antaradhāyati. Vuttampi cetaṁ—

"Sattāhaṁ pesi bhavati, paripakkaṁ samūhataṁ.
Vivaṭṭamānaṁ tabbhāvaṁ, ghanoti nāma jāyati.

Yathā kukkuṭiyā aṇḍaṁ, samantā parimaṇḍalaṁ.
Evaṁ ghanassa saṇṭhānaṁ, nibbattaṁ kammapaccayā"ti.

Ghanā pasākhā[3] **jāyantī**ti pañcame sattāhe dvinnaṁ hatthapādānaṁ sīsassa catthāya pañca pīḷakā jāyanti, yaṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ "pañcame bhikkhave sattāhe pañca pīḷakā saṇṭhahanti kammato"ti.

Ito paraṁ chaṭṭhasattamādīni sattāhāni atikkamma desanaṁ saṅkhipitvā dvācattālīse[4] sattāhe pariṇatakālaṁ gahetvā dassento kesāti-ādimāha. Tattha **kesā lomā nakhāpi cā**ti[5] dvācattālīse sattāhe etāni jāyanti.

Tena so tattha yāpetīti tassa hi nābhito uṭṭhito nāḷo mātu udarapaṭalena ekābaddho hoti, so uppaladaṇḍako viya chiddo, tena āhāraraso saṁsaritvā āhārasamuṭṭhānarūpaṁ samuṭṭhāpeti. Evaṁ so dasa māse yāpeti. **Mātukucchi gato naro**ti mātuyā tirokucchigato, kucchiyā abbhantaragatoti attho. Iti

1. Gāmadārakā (Sī, Syā) 2. Pesi nāma ca jāyatīti (Sī), pesi ca nāma jāyatīti (Syā)
3. Ghanā ca sākhā (Syā) 4. Dvācattālīsame (Ka) 5. Nakhāni cāti (Sī, Syā)

အဗ္ဗုဒါ ဇာယတေ ပေသီတိ တသ္မာပိ အဗ္ဗုဒါ သတ္တာဟစ္စယေန ဝိလီနတိပုသဒိသာ ပေသိ နာမ သဉ္ဇာယတိ။ သာ မရိစဖာဏိတေန ဒီပေတဗ္ဗာ။ ဂါမဒါရိကာ[၁] ဟိ သုပက္ကာနိ မရိစာနိ ဂဟေတွာ သာဋကန္တေ ဘဏ္ဍိကံ ကတွာ ပီဠေတွာ မဏ္ဍံ အာဒါယ ကပါလေ ပက္ခိပိတွာ အာတပေ ဌပေန္တိ၊ တံ သုက္ခမာနံ သဗ္ဗဘာဂေဟိ မုစ္စတိ။ ဧဝရူပါ ပေသိ ဟောတိ၊ အဗ္ဗုဒန္တိ နာမံ အန္တရဓာယတိ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

"သတ္တာဟံ အဗ္ဗုဒံ ဟောတိ၊ ပရိပက္ကံ သမူဟတံ။
ဝိဝဋ္ဋမာနံ တဗ္ဘာဝံ၊ ပေသိ နာမ ပဇာယတီ"တိ[၂]။

ပေသိ နိဗ္ဗတ္တတီ ဃနောတိ တတော ပေသိတော သတ္တာဟစ္စယေန ကုက္ကုဋဏ္ဍသဏ္ဌာနော ဃနော နာမ မံသပိဏ္ဍော နိဗ္ဗတ္တတိ၊ ပေသီတိ နာမံ အန္တရဓာယတိ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

"သတ္တာဟံ ပေသိ ဘဝတိ၊ ပရိပက္ကံ သမူဟတံ။
ဝိဝဋ္ဋမာနံ တဗ္ဘာဝံ၊ ဃနောတိ နာမ ဇာယတိ။

ယထာ ကုက္ကုဋိယာ အဏ္ဍံ၊ သမန္တာ ပရိမဏ္ဍလံ။
ဧဝံ ဃနဿ သဏ္ဌာနံ၊ နိဗ္ဗတ္တံ ကမ္မပစ္စယာ"တိ။

ဃနာ ပသာခါ[၃] **ဇာယန္တီ**တိ ပဉ္စမေ သတ္တာဟေ ဒွိန္နံ ဟတ္ထပါဒါနံ သီသဿ စတ္ထာယ ပဉ္စ ပီဠကာ ဇာယန္တိ၊ ယံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ "ပဉ္စမေ ဘိက္ခဝေ သတ္တာဟေ ပဉ္စ ပီဠကာ သဏ္ဌဟန္တိ ကမ္မတော"တိ။

ဣတော ပရံ ဆဋ္ဌသတ္တမာဒီနိ သတ္တာဟာနိ အတိက္ကမ္မ ဒေသနံ သံခိပိတွာ ဒွါစတ္တာလီသေ[၄] သတ္တာဟေ ပရိဏတကာလံ ဂဟေတွာ ဒဿေန္တော **ကေသာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ကေသာ လောမာ နခါပိ စာ**တိ[၅] ဒွါစတ္တာလီသေ သတ္တာဟေ ဧတာနိ ဇာယန္တိ။

တေန သော တတ္ထ ယာပေတီတိ တဿ ဟိ နာဘိတော ဥဋ္ဌိတော နာဠော မာတု ဥဒရပဋလေန ဧကာဗဒ္ဓေါ ဟောတိ၊ သော ဥပ္ပလဒဏ္ဍကော ဝိယ ဆိဒ္ဒေါ၊ တေန အာဟာရရသော သံသရိတွာ အာဟာရသမုဋ္ဌာနရူပံ သမုဋ္ဌာပေတိ။ ဧဝံ သော ဒသ မာသေ ယာပေတိ။ **မာတုကုစ္ဆိဂတော နရော**တိ မာတုယာ တိရောကုစ္ဆိဂတော၊ ကုစ္ဆိယာ အဗ္ဘန္တရဂတောတိ အတ္ထော။ ဣတိ

၁-ဂါမဒါရကာ (သီ၊ သျာ) ၂-ပေသိ နာမ စ ဇာယတီတိ (သီ)၊ ပေသိ စ နာမ ဇာယတီတိ (သျာ)
၃-ဃနာ စ သာခါ (သျာ) ၄-ဒွါစတ္တာလီသမေ (က) ၅-နခါနိ စာတိ (သီ၊ သျာ)

Bhagavā “evaṁ kho yakkha ayaṁ satto anupubbena mātukucchiyaṁ vaḍḍhati, na ekappahāreneva nibbattatī”ti dasseti. . Paṭhamaṁ.

2. Sakkanāmasuttavaṇṇanā

236. Dutiye **Sakkanāmako**ti evaṁnāmako eko yakkho, so[1] kira mārapakkhikayakkho. **Vippamuttassā**ti tīhi bhavehi vippamuttassa. **Yadaññan**ti yaṁ aññaṁ. **Vaṇṇenā**ti kāraṇena. **Saṁvāso**ti ekato vāso, sakkhidhammo mittadhammoti attho. **Sappañño**ti supañño Sambuddho. . Dutiyaṁ.

3. Sūcilomasuttavaṇṇanā

237. Tatiye **gayāyan**ti Gayāgāme, Gayāya avidūre niviṭṭhagāmaṁ upanissāyāti attho. **Ṭaṅkitamañce**ti dīghamañce pādamajjhe[2] vijjhitvā aṭaniyo pavesetvā katamañce. Tassa “idaṁ upari, idaṁ heṭṭhā”ti natthi, parivattetvā atthatopi tādisova hoti, taṁ devaṭṭhāne ṭhapenti. Catunnaṁ pāsāṇānaṁ upari pāsāṇaṁ attharitvā katagehampi “ṭaṅkitamañco”ti[3] vuccati. **Sūcilomassā**ti kathinasūcisadisalomassa. So kira Kassapassa Bhagavato sāsane pabbajitvā dūraṭṭhānato āgato sedamalaggahitena gattena supaññattaṁ Saṁghikamañcaṁ anādarena apaccattharitvā nipajji, tassa parisuddhasīlassa taṁ kammaṁ suddhavatthe kāḷakaṁ viya ahosi. So tasmiṁ attabhāve visesaṁ nibbattetuṁ asakkonto kālaṅkatvā Gayāgāmadvāre saṅkāraṭṭhāne yakkho hutvā nibbatti. Nibbattamattasseva cassa sakalasarīraṁ kathinasūcīhi gavicchivijjhitaṁ[4] viya jātaṁ.

Athekadivasaṁ Bhagavā paccūsasamaye lokaṁ olokento taṁ yakkhaṁ paṭhamāvajjanasseva[5] āpāthaṁ āgataṁ disvā “ayaṁ ekaṁ Buddhantaraṁ mahādukkhaṁ anubhavi, kinnu khvāssa maṁ āgamma sotthikāraṇaṁ bhaveyyā”ti

1. Eso (Ka)
2. Dīghamañcapāde majjhe (Syā)
3. Katagehaṁ pīṭhaṅkitamañcoti (Ka)
4. Āvijjhitaṁ (Sī), gavaccitaṁ(Syā)
5. Paṭhamāvajjantasseva (Ka)

ဘဂဝါ “ဧဝံ ခေါ ယက္ခ အယံ သတ္တော အနုပုဗ္ဗေန မာတုကုစ္ဆိယံ ဝဍ္ဎတိ၊ န ဧကပ္ပဟာရေနေဝ နိဗ္ဗတ္တတီ”တိ ဒဿေတိ။ ။ပဌမံ။

၂-သက္ကနာမသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၃၆။ ဒုတိယေ **သက္ကနာမကော**တိ ဧဝံနာမကော ဧကော ယက္ခော၊ သော[၁] ကိရ မာရပက္ခိကယက္ခော။ **ဝိပ္ပမုတ္တဿာ**တိ တီဟိ ဘဝေဟိ ဝိပ္ပမုတ္တဿ။ **ယဒညန္တိ** ယံ အညံ။ **ဝဏ္ဏေနာ**တိ ကာရဏေန။ **သံဝါသော**တိ ဧကတော ဝါသော၊ သက္ခိဓမ္မော မိတ္တဓမ္မောတိ အတ္ထော။ **သပ္ပညော**တိ သုပညော သမ္ဗုဒ္ဓေါ။ ။ဒုတိယံ။

၃-သူစိလောမသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၃၇။ တတိယေ **ဂယာယန္တိ** ဂယာဂါမေ၊ ဂယာယ အဝိဒူရေ နိဝိဋ္ဌဂါမံ ဥပနိဿာယာတိ အတ္ထော။ **ဋင်္ကိတမဉ္စေ**တိ ဒီဃမဉ္စေ ပါဒမဇ္ဈေ[၂] ဝိဇ္ဈိတွာ အဋနိယော ပဝေသေတွာ ကတမဉ္စေ။ တဿ “ဣဒံ ဥပရိ, ဣဒံ ဟေဋ္ဌာ”တိ နတ္ထိ၊ ပရိဝတ္တေတွာ အတ္ထတောပိ တာဒိသောဝ ဟောတိ၊ တံ ဒေဝဋ္ဌာနေ ဌပေန္တိ။ စတုန္နံ ပါသာဏာနံ ဥပရိ ပါသာဏံ အတ္ထရိတွာ ကတဂေဟမ္ပိ “ဋင်္ကိတမဉ္စော”တိ[၃] ဝုစ္စတိ။ **သူစိလောမဿာ**တိ ကထိနသူစိသဒိသလောမဿ။ သော ကိရ ကဿပဿ ဘဂဝတော သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဒူရဋ္ဌာနတော အာဂတော သေဒမလဂ္ဂဟိတေန ဂတ္တေန သုပညတ္တံ သံဃိကမဉ္စံ အနာဒရေန အပစ္စတ္ထရိတွာ နိပဇ္ဇိ၊ တဿ ပရိသုဒ္ဓသီလဿ တံ ကမ္မံ သုဒ္ဓဝတ္ထေ ကာဠကံ ဝိယ အဟောသိ။ သော တသ္မိံ အတ္တဘာဝေ ဝိသေသံ နိဗ္ဗတ္တေတုံ အသက္ကောန္တော ကာလင်္ကတွာ ဂယာဂါမဒွါရေ သင်္ကာရဋ္ဌာနေ ယက္ခော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ နိဗ္ဗတ္တမတ္တဿေဝ စဿ သကလသရီရံ ကထိနသူစီဟိ ဂဝိစ္ဆိဝိဇ္ဈိတံ[၄] ဝိယ ဇာတံ။

အထေကဒိဝသံ ဘဂဝါ ပစ္စူသသမယေ လောကံ ဩလောကေန္တော တံ ယက္ခံ ပဌမာဝဇ္ဇနဿေဝ[၅] အာပါထံ အာဂတံ ဒိသွာ “အယံ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ မဟာဒုက္ခံ အနုဘဝိ၊ ကိန္နု ခွါဿ မံ အာဂမ္မ သောတ္ထိကာရဏံ ဘဝေယျာ”တိ

၁-ဧသော (က) ၂-ဒီဃမဉ္စပါဒေ မဇ္ဈေ (သျာ) ၃-ကတဂေဟံ ပီဋ္ဌင်္ကိတမဉ္စောတိ (သျာ)
၄-အာဝိဇ္ဈိတံ (သီ)၊ ဂဝစ္စိတံ (သျာ) ၅-ပဌမာဝဇ္ဇန္တဿေဝ (က)

āvajjento paṭhamamaggassa upanissayaṁ addasa. Athassa saṅgahaṁ kātukāmo surattadupaṭṭaṁ[1] nivāsetvā Sugatamahācīvaraṁ pārupitvā devavimānakappaṁ Gandhakuṭiṁ pahāya hatthigavāssamanussakukkurādikuṇapaduggandhaṁ saṅkāraṭṭhānaṁ gantvā tattha Mahāgandhakuṭiyaṁ viya nisīdi. Taṁ sandhāya vuttaṁ "sūcilomassa yakkhassa bhavane"ti.

Kharoti suṁsumārapiṭṭhi viya chadaniṭṭhakāhi visamacchadanapiṭṭhi viya ca kharasarīro. So kira Kassapasammāsambuddhakāle sīlasampanno upāsako ekadivase vihāre cittattharaṇādīhi atthatāya[2] bhūmiyā saṁghike attharaṇe attano uttarāsaṅgaṁ apaccattharitvā nipajji. Saṁghikaṁ telaṁ abhājetvā[3] attano hatthehi sarīraṁ makkhesītipi vadanti. So tena kammena sagge nibbattituṁ asakkonto tasseva gāmassa dvāre saṅkāraṭṭhāne yakkho[4] hutvā nibbatti. Nibbattamattassa cassa sakalasarīraṁ vuttappakāraṁ ahosi. Te ubhopi sahāyā jātā. Iti kharassa kharabhāvo veditabbo.

Avidūre atikkamantīti gocaraṁ pariyesantā samāgamaṭṭhānaṁ vā gacchantā āsanne ṭhāne gacchanti. Tesu Sūcilomo Satthāraṁ na passati, Kharalomo[5] paṭhamataraṁ disvā Sūcilomaṁ yakkhaṁ etadavoca "**eso samaṇo**"ti, samma esa tava bhavanaṁ pavisitvā nisinno eko samaṇoti. **Neso samaṇo, samaṇako eso**ti so kira yo maṁ passitvā bhīto palāyati, taṁ samaṇakoti vadati. Yo na bhāyati, taṁ samaṇoti. Tasmā "ayaṁ maṁ disvā bhīto palāyissatī"ti maññamāno evamāha.

Kāyaṁ upanāmesīti bheravarūpaṁ nimminitvā mahāmukhaṁ vivaritvā sakalasarīre lomāni uṭṭhāpetvā kāyaṁ upanāmesi. **Apanāmesī**ti ratanasatikaṁ suvaṇṇagghanikaṁ[6] viya thokaṁ apanāmesi. **Pāpako**ti lāmako amanuñño. So gūthaṁ viya aggi viya kaṇhasappo viya ca parivajjetabbo, na iminā suvaṇṇavaṇṇena sarīrena sampaṭicchitabbo. Evaṁ vutte pana sūcilomo "pāpako kira me samphasso"ti kuddho **pañhaṁ taṁ samaṇā**ti-ādimāha. **Cittaṁ vā te khipissāmī**ti yesañhi amanussā

1. Rattadupaṭṭaṁ (Sī, Syā, Ka)
2. Santhatāya (Sī, Syā)
3. Bhājetvā (Syā)
4. Saṅkārayakkho (Sī, Syā)
5. Kharo (Syā)
6. Suvaṇṇagghikaṁ (Sī), suvaṇṇagghiyaṁ (Syā)

အာဝဇ္ဇေန္တော ပဌမမဂ္ဂဿ ဥပနိဿယံ အဒ္ဒသ။ အထဿ သင်္ဂဟံ ကာတုကာမော သုရတ္တဒုပဋ္ဋံ[1] နိဝါသေတွာ သုဂတမဟာစီဝရံ ပါရုပိတွာ ဒေဝဝိမာနကပ္ပံ ဂန္ဓကုဋိံ ပဟာယ ဟတ္ထိဂဝါဿမနုဿကုက္ကုရာဒိကုဏပဒုဂ္ဂန္ဓံ သင်္ကာရဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ တတ္ထ မဟာဂန္ဓကုဋိယံ ဝိယ နိသီဒိ။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “သူစိလောမဿ ယက္ခဿ ဘဝနေ”တိ။

ခရောတိ သုံသုမာရပိဋ္ဌိ ဝိယ ဆဒနိဋ္ဌကာဟိ ဝိသမစ္ဆဒနပိဋ္ဌိ ဝိယ စ ခရသရီရော။ သော ကိရ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓကာလေ သီလသမ္ပန္နော ဥပါသကော ဧကဒိဝသေ ဝိဟာရေ စိတ္တတ္ထရဏာဒီဟိ အတ္ထတာယ[2] ဘူမိယာ သံဃိကေ အတ္ထရဏေ အတ္တနော ဥတ္တရာသင်္ဂံ အပစ္စတ္ထရိတွာ နိပဇ္ဇိ။ သံဃိကံ တေလံ အဘာဇေတွာ[3] အတ္တနော ဟတ္ထေဟိ သရီရံ မက္ခေသီတိပိ ဝဒန္တိ။ သော တေန ကမ္မေန သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တိတုံ အသက္ကောန္တော တဿေဝ ဂါမဿ ဒွါရေ သင်္ကာရဋ္ဌာနေ ယက္ခော[4] ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ နိဗ္ဗတ္တမတ္တဿ စဿ သကလသရီရံ ဝုတ္တပ္ပကာရံ အဟောသိ။ တေ ဥဘောပိ သဟာယာ ဇာတာ။ ဣတိ ခရဿ ခရဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။

အဝိဒူရေ အတိက္ကမန္တီတိ ဂေါစရံ ပရိယေသန္တာ သမာဂမဋ္ဌာနံ ဝါ ဂစ္ဆန္တာ အာသန္နေ ဌာနေ ဂစ္ဆန္တိ။ တေသု သူစိလောမော သတ္ထာရံ န ပဿတိ၊ ခရလောမော[5] ပဌမတရံ ဒိသွာ သူစိလောမံ ယက္ခံ ဧတဒဝေါစ “**ဧသော သမဏော**”တိ၊ သမ္မ ဧသ တဝ ဘဝနံ ပဝိသိတွာ နိသိန္နော ဧကော သမဏောတိ။ **နေသော သမဏော၊ သမဏကော ဧသော**တိ သော ကိရ ယော မံ ပဿိတွာ ဘီတော ပလာယတိ၊ တံ သမဏကောတိ ဝဒတိ။ ယော န ဘာယတိ၊ တံ သမဏောတိ။ တသ္မာ “အယံ မံ ဒိသွာ ဘီတော ပလာယိဿတီ”တိ မညမာနော ဧဝမာဟ။

ကာယံ ဥပနာမေသီတိ ဘေရဝရူပံ နိမ္မိနိတွာ မဟာမုခံ ဝိဝရိတွာ သကလသရီရေ လောမာနိ ဥဋ္ဌာပေတွာ ကာယံ ဥပနာမေသိ။ **အပနာမေသီ**တိ ရတနသတိကံ သုဝဏ္ဏဃနိကံ[6] ဝိယ ထောကံ အပနာမေသိ။ **ပါပကော**တိ လာမကော အမနုညော။ သော ဂူထံ ဝိယ အဂ္ဂိ ဝိယ ကဏှသပ္ပော ဝိယ စ ပရိဝဇ္ဇေတဗ္ဗော၊ န ဣမိနာ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏေန သရီရေန သမ္ပဋိစ္ဆိတဗ္ဗော။ ဧဝံ ဝုတ္တေ ပန သူစိလောမော “ပါပကော ကိရ မေ သမ္ဖဿော”တိ ကုဒ္ဓေါ **ပဉှံ တံ သမဏာ**တိအာဒိမာဟ။ **စိတ္တံ ဝါ တေ ခိပိဿာမီ**တိ ယေသဉှိ အမနုဿာ

၁-ရတ္တဒုပဋ္ဋံ (သီ၊ သျာ၊ က) ၂-သန္ထတာယ (သီ၊ သျာ) ၃-ဘာဇေတွာ (သျာ)
၄-သင်္ကာရယက္ခော (သီ၊ သျာ) ၅-ခရော (သျာ) ၆-သုဝဏ္ဏဃိကံ (သီ)၊ သုဝဏ္ဏဃိယံ (သျာ)

cittaṁ khipitukāmā honti, tesaṁ setamukhaṁ nīlodaraṁ surattahatthapādaṁ mahāsīsaṁ pajjalitanettaṁ bheravaṁ vā attabhāvaṁ nimminitvā dassenti, bheravaṁ vā saddaṁ sāventi[1], kathentānaṁyeva vā mukhe hatthaṁ pakkhipitvā hadayaṁ maddanti, tena te sattā ummattakā honti khittacittā. Taṁ sandhāyevamāha. **Pāragaṅgāyā**ti dvīsu pādesu gahetvā taṁ āviñche tvā[2] yathā na punāgacchasi, evaṁ pāraṁ vā Gaṅgāya khipissāmīti vadati. **Sadevake**ti-ādi vuttatthameva. **Puccha yadākaṅkhasī**ti yaṁkiñci ākaṅkhasi, taṁ sabbaṁ puccha, asesaṁ te byākarissāmīti sabbaññupavāraṇaṁ pavāreti.

Kutonidānāti kiṁnidānā, kiṁpaccayāti attho. **Kumārakā dhaṅkamivossajantī**ti[3] yathā kumārakā kākaṁ gahetvā ossajanti khipanti, evaṁ pāpavitakkā kuto samuṭṭhāya cittaṁ ossajantīti pucchati.

Itonidānāti ayaṁ attabhāvo nidānaṁ etesanti itonidānā. **Itojā**ti ito attabhāvato jātā. **Ito samuṭṭhāya manovitakkā**ti yathā dīghasuttakena pāde baddhaṁ kākaṁ kumārakā tassa suttapariyantaṁ aṅguliyaṁ veṭhetvā ossajanti, so dūraṁ gantvāpi puna tesaṁ pādamūleyeva patati, evameva ito attabhāvato samuṭṭhāya pāpavitakkā cittaṁ ossajanti.

Snehajāti taṇhāsinehato jātā. **Attasambhūtā**ti attani sambhūtā. **Nigrodhasseva khandhajā**ti nigrodhakhandhe jātā pārohā viya. **Puthū**ti bahū anekappakārā pāpavitakkā taṁsampayuttakilesā ca. **Visattā**ti laggā[4] laggitā. **Kāmesū**ti vatthukāmesu. **Māluvāva vitatā vane**ti yathā vane māluvā latā yaṁ rukkhaṁ nissāya jāyati, taṁ mūlato yāva aggā, aggato yāva mūlā punappunaṁ saṁsibbitvā ajjhottharitvā otatavitakā[5] tiṭṭhati. Evaṁ vatthukāmesu puthū kilesakāmā visattā, puthū vā sattā tehi kilesakāmehi vatthukāmesu visattā. **Ye naṁ pajānantī**ti ye[6] "attasambhūtā"ti etta vuttaṁ attabhavaṁ jānanti.

1. Vādenti (Syā) 2. Āvijjhitvā (Sī, Syā) 3. Dhaṅkamivossajjantīti (Syā)
4. Sattā laggā (Syā) 5. Otthatā vitthatā (Syā) 6. Ye naṁ (Sī), ye ca (Syā)

စိတ္တံ ခိပိတုကာမာ ဟောန္တိ၊ တေသံ သေတမုခံ နီလောဒရံ သုရတ္တဟတ္ထပါဒံ မဟာသီသံ ပဇ္ဇလိတနေတ္တံ ဘေရဝံ ဝါ အတ္တဘာဝံ နိမ္မိနိတွာ ဒဿေန္တိ၊ ဘေရဝံ ဝါ သဒ္ဒံ သာဝေန္တိ[၁]၊ ကထေန္တာနံယေဝ ဝါ မုခေ ဟတ္ထံ ပက္ခိပိတွာ ဟဒယံ မဒ္ဒန္တိ၊ တေန တေ သတ္တာ ဥမ္မတ္တကာ ဟောန္တိ ခိတ္တစိတ္တာ။ တံ သန္ဓာယေဝမာဟ။ **ပါရဂင်္ဂါယာ**တိ ဒွီသု ပါဒေသု ဂဟေတွာ တံ အာဝိဉ္ဆေတွာ[၂] ယထာ န ပုနာဂစ္ဆသိ၊ ဧဝံ ပါရံ ဝါ ဂင်္ဂါယ ခိပိဿာမီတိ ဝဒတိ။ **သဒေဝကေ**တိအာဒိ ဝုတ္တတ္ထမေဝ။ **ပုစ္ဆ ယဒါကင်္ခသီ**တိ ယံကိဉ္စိ အာကင်္ခသိ၊ တံ သဗ္ဗံ ပုစ္ဆ၊ အသေသံ တေ ဗျာကရိဿာမီတိ သဗ္ဗညုပဝါရဏံ ပဝါရေတိ။

ကုတောနိဒါနာတိ ကိံနိဒါနာ၊ ကိံပစ္စယာတိ အတ္ထော။ **ကုမာရကာ ဓင်္ကမိဝေါဿဇန္တီ**တိ[၃] ယထာ ကုမာရကာ ကာကံ ဂဟေတွာ ဩဿဇန္တိ ခိပန္တိ၊ ဧဝံ ပါပဝိတက္ကာ ကုတော သမုဋ္ဌာယ စိတ္တံ ဩဿဇန္တီတိ ပုစ္ဆတိ။

ဣတောနိဒါနာတိ အယံ အတ္တဘာဝေါ နိဒါနံ ဧတေသန္တိ ဣတောနိဒါနာ။ **ဣတောဇာ**တိ ဣတော အတ္တဘာဝတော ဇာတာ။ **ဣတော သမုဋ္ဌာယ မနောဝိတက္ကာ**တိ ယထာ ဒီဃသုတ္တကေန ပါဒေ ဗဒ္ဓံ ကာကံ ကုမာရကာ တဿ သုတ္တပရိယန္တံ အင်္ဂုလိယံ ဝေဌေတွာ ဩဿဇန္တိ၊ သော ဒူရံ ဂန္တွာပိ ပုန တေသံ ပါဒမူလေယေဝ ပတတိ၊ ဧဝမေဝ ဣတော အတ္တဘာဝတော သမုဋ္ဌာယ ပါပဝိတက္ကာ စိတ္တံ ဩဿဇန္တိ။

သ္နေဟဇာတိ တဏှာသိနေဟတော ဇာတာ။ **အတ္တသမ္ဘူတာ**တိ အတ္တနိ သမ္ဘူတာ။ **နိဂြောဓဿေဝ ခန္ဓဇာ**တိ နိဂြောဓခန္ဓေ ဇာတာ ပါရောဟာ ဝိယ။ **ပုထူ**တိ ဗဟူ အနေကပ္ပကာရာ ပါပဝိတက္ကာ တံသမ္ပယုတ္တကိလေသာ စ။ **ဝိသတ္တာ**တိ လဂ္ဂါ[၄] လဂ္ဂိတာ။ **ကာမေသူ**တိ ဝတ္ထုကာမေသု။ **မာလုဝါဝ ဝိတတာ ဝနေ**တိ ယထာ ဝနေ မာလုဝါ လတာ ယံ ရုက္ခံ နိဿာယ ဇာယတိ၊ တံ မူလတော ယာဝ အဂ္ဂါ, အဂ္ဂတော ယာဝ မူလာ ပုနပ္ပုနံ သံသိဗ္ဗိတွာ အဇ္ဈောတ္ထရိတွာ ဩတတဝိတတာ[၅] တိဋ္ဌတိ။ ဧဝံ ဝတ္ထုကာမေသု ပုထူ ကိလေသကာမာ ဝိသတ္တာ၊ ပုထူ ဝါ သတ္တာ တေဟိ ကိလေသကာမေဟိ ဝတ္ထုကာမေသု ဝိသတ္တာ။ **ယေ နံ ပဇာနန္တီ**တိ ယေ[၆] "အတ္တသမ္ဘူတာ"တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တံ အတ္တဘာဝံ ဇာနန္တိ။

၁-ဝါဒေန္တိ (သျာ) ၂-အာဝိဇ္ဈိတွာ (သီ၊ သျာ) ၃-ဓင်္ကမိဝေါဿဇ္ဇန္တီတိ (သျာ)
၄-သတ္တာ လဂ္ဂါ (သျာ) ၅-ဩတ္ထတာ ဝိတ္ထတာ (သျာ) ၆-ယေ နံ (သီ)၊ ယေ စ (သျာ)

Yatonidānanti yaṁ nidānamassa attabhāvassa, tañca jānanti. **Te naṁ vinodentī**ti te evaṁ attabhāvasaṅkhātassa dukkhasaccassa nidānabhūtaṁ samudayasaccaṁ maggasaccena vinodenti[1]. **Te duttaran**ti te samudayasaccaṁ nīharantā idaṁ duttaraṁ kilesoghaṁ taranti. **Atiṇṇapubban**ti anamatagge saṁsāre supinantepi[2] na tiṇṇapubbaṁ. **Apunabbhavāyā**ti apunabbhavasaṅkhātassa nirodhasaccassatthāya. Iti imāya gāthāya cattāri saccāni[3] pakāsento arahattanikūṭena desanaṁ niṭṭhapesi. Desanāvasāne Sūcilomo tasmiṁyeva padese ṭhito desanānusārena ñāṇaṁ pesetvā sotāpattiphale patiṭṭhito. Sotāpannā ca nāma na kiliṭṭhattabhāve tiṭṭhantīti saha phalapaṭilābhenassa sarīre setakaṇḍupīḷakasūciyo sabbā patitā. So dibbavatthanivattho dibbavaradukūluttarāsaṅgo dibbaveṭhanaveṭhito dibbābharaṇagandhamāladharo suvaṇṇavaṇṇo hutvā bhummadevatāparihāraṁ paṭilabhīti. . Tatiyaṁ.

4. Maṇibhaddasuttavaṇṇanā

238. Catutthe **sukhamedhatī**ti sukhaṁ paṭilabhati. **Suve seyyo**ti suve suve seyyo, niccameva seyyoti attho. **Verā na parimuccatī**ti ahaṁ satimāti ettakena verato na muccati. **Yassā**ti yassa arahato. **Ahiṁsāyā**ti karuṇāya ceva karuṇāpubbabhāge ca. **Mettaṁso**ti so mettañceva mettāpubbabhāgañca bhāveti. Atha vā **aṁso**ti koṭṭhāso vuccati. Mettā aṁso etassāti metttaṁso. Idaṁ vuttaṁ hoti—yassa arahato sabbakālaṁ ahiṁ sāya rato mano, yassa ca sabbabhūtesu mettākoṭṭhāso atthi, tassa kenaci puggalena saddhiṁ veraṁ nāma natthi yakkhāti. . Catutthaṁ.

5. Sānusuttavaṇṇanā

239. Pañcame **yakkhena gahito hotī**ti so kira tassā upāsikāya ekaputtako. Atha naṁ sā daharakāleyeva pabbājesi. So pabbajitakālato paṭṭhāya sīlavā ahosi vattasampanno,

1. Vinodenti nīharanti (Syā)
2. Supinantenāpi (Sī), supinantarepi (Syā)
3. Ariyasaccāni (Syā)

ယတောနိဒါနန္တိ ယံ နိဒါနမဿ အတ္တဘာဝဿ၊ တဉ္စ ဇာနန္တိ။ **တေ နံ ဝိနောဒေန္တီ**တိ တေ ဧဝံ အတ္တဘာဝသင်္ခါတဿ ဒုက္ခသစ္စဿ နိဒါနဘူတံ သမုဒယသစ္စံ မဂ္ဂသစ္စေန ဝိနောဒေန္တိ[၁]။ **တေ ဒုတ္တရန္တိ** တေ သမုဒယသစ္စံ နီဟရန္တာ ဣဒံ ဒုတ္တရံ ကိလေသောဃံ တရန္တိ။ **အတိဏ္ဏပုဗ္ဗန္တိ** အနမတဂ္ဂေ သံသာရေ သုပိနန္တေပိ[၂] န တိဏ္ဏပုဗ္ဗံ။ **အပုနဗ္ဘဝါယာ**တိ အပုနဗ္ဘဝသင်္ခါတဿ နိရောဓသစ္စဿတ္ထာယ။ ဣတိ ဣမာယ ဂါထာယ စတ္တာရိ သစ္စာနိ[၃] ပကာသေန္တော အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ နိဋ္ဌပေသိ။ ဒေသနာဝသာနေ သူစိလောမော တသ္မိံယေဝ ပဒေသေ ဌိတော ဒေသနာနုသာရေန ဉာဏံ ပေသေတွာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌိတော။ သောတာပန္နာ စ နာမ န ကိလိဋ္ဌတ္တဘာဝေ တိဋ္ဌန္တီတိ သဟ ဖလပဋိလာဘေနဿ သရီရေ သေတကဏ္ဍုပီဠကသူစိယော သဗ္ဗာ ပတိတာ။ သော ဒိဗ္ဗဝတ္ထနိဝတ္ထော ဒိဗ္ဗဝရဒုကူလုတ္တရာသင်္ဂေါ ဒိဗ္ဗဝေဌနဝေဌိတော ဒိဗ္ဗာဘရဏဂန္ဓမာလဓရော သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော ဟုတွာ ဘုမ္မဒေဝတာပရိဟာရံ ပဋိလဘီတိ။ ။တတိယံ။

၄-မဏိဘဒ္ဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၃၈။ စတုတ္ထေ **သုခမေဓတီ**တိ သုခံ ပဋိလဘတိ။ **သုဝေ သေယျော**တိ သုဝေ သုဝေ သေယျော၊ နိစ္စမေဝ သေယျောတိ အတ္ထော။ **ဝေရာ န ပရိမုစ္စတီ**တိ အဟံ သတိမာတိ ဧတ္တကေန ဝေရတော န မုစ္စတိ။ **ယဿာ**တိ ယဿ အရဟတော။ **အဟိံသာယာ**တိ ကရုဏာယ စေဝ ကရုဏာပုဗ္ဗဘာဂေ စ။ **မေတ္တံသော**တိ သော မေတ္တဉ္စေဝ မေတ္တာပုဗ္ဗဘာဂဉ္စ ဘာဝေတိ။ အထ ဝါ **အံသော**တိ ကောဋ္ဌာသော ဝုစ္စတိ။ မေတ္တာ အံသော ဧတဿာတိ မေတ္တံသော။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယဿ အရဟတော သဗ္ဗကာလံ အဟိံသာယ ရတော မနော၊ ယဿ စ သဗ္ဗဘူတေသု မေတ္တာကောဋ္ဌာသော အတ္ထိ၊ တဿ ကေနစိ ပုဂ္ဂလေန သဒ္ဓိံ ဝေရံ နာမ နတ္ထိ ယက္ခာတိ။ ။စတုတ္ထံ။

၅-သာနုသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၃၉။ ပဉ္စမေ **ယက္ခေန ဂဟိတော ဟောတီ**တိ သော ကိရ တဿာ ဥပါသိကာယ ဧကပုတ္တကော။ အထ နံ သာ ဒဟရကာလေယေဝ ပဗ္ဗာဇေသိ။ သော ပဗ္ဗဇိတကာလတော ပဋ္ဌာယ သီလဝါ အဟောသိ ဝတ္တသမ္ပန္နော၊

၁-ဝိနောဒေန္တိ နီဟရန္တိ (သျာ)
၂-သုပိနန္တေနာပိ (သီ)၊ သုပိနန္တရေပိ (သျာ)
၃-အရိယသစ္စာနိ (သျာ)

ācariyupajjhāya-āgantukādīnaṁ vattaṁ katameva hoti, māsassa aṭṭhamīdivase pāto vuṭṭhāya udakamāḷake udakaṁ upaṭṭhāpetvā dhammassavanaggaṁ sammajjitvā dīpaṁ jāletvā madhurassarena dhammassavanaṁ ghoseti. Bhikkhū tassa thāmaṁ ñatvā “sarabhāṇaṁ[1] bhaṇa sāmaṇerā”ti ajjhesanti. So “mayhaṁ hadayavāto rujati, kāso vā bādhatī”ti kiñci paccāhāraṁ akatvā dhammāsanaṁ abhiruhitvā ākāsagaṅgaṁ otārento viya sarabhāṇaṁ vatvā otaranto “mayhaṁ mātāpitūnampi imasmiṁ sarabhaññe pattī”ti vadati. Tassa manussā mātāpitaro pattiyā dinnabhāvaṁ na jānanti. Anantarattabhāve panassa mātā yakkhinī jātā, sā devatāhi saddhiṁ āgatā dhammaṁ sutvā “sāmaṇerena dinnapattiṁ anumodāmi tātā”ti vadati. Sīlasampannā ca nāma bhikkhū sadevakassa lokassa piyā hontīti tasmiṁ sāmaṇere devatā salajjā sagāravā mahābrahmaṁ viya aggikkhandhaṁ viya ca naṁ maññanti. Sāmaṇere gāravena taṁ yakkhiniṁ garuṁ katvā passanti. Dhammassavanayakkhasamāgamādīsu “Sānumātā sānumātā”ti yakkhiniyā aggāsanaṁ aggodakaṁ aggapiṇḍaṁ denti. Mahesakkhāpi yakkhā taṁ disvā maggā okkamanti, āsanā vuṭṭhahanti.

Atha kho sāmaṇero vuḍḍhimanvāya paripakkindriyo anabhiratipīḷito anabhiratiṁ vinodetuṁ asakkonto parūḷhakesanakho kiliṭṭhanivāsanapārupano kassaci anārocetvā pattacīvaramādāya ekakova mātu gharaṁ[2] gato. Upāsikā puttaṁ disvā vanditvā āha “tāta tvaṁ pubbe ācariyupajjhāyehi vā daharasāmaṇerehi vā saddhiṁ idhāgacchasi, kasmā ekakova ajja āgato”ti. So ukkaṇṭhitabhāvaṁ ārocesi. Saddhā upāsikā nānappakārena gharāvāse ādinavaṁ dessetvā puttaṁ ovadamānāpi taṁ saññāpetuṁ asakkontī “appeva nāma attano dhammatāyapi sallakkhessatī”ti anuyojetvāva “tiṭṭha tāta, yāva te yāgubhattaṁ sampādemi, yāguṁ pivitvā katabhattakiccassa te manāpāni vatthāni nīharitvā dassāmī”ti vatvā āsanaṁ paññāpetvā adāsi. Nisīdi sāmaṇero. Upāsikā muhutteneva yāgukhajjakaṁ sampādetvā adāsi. Tato “bhattaṁ sampādessāmī”ti avidūre nisinnā taṇḍule dhovati. Tasmiṁ samaye sā yakkhinī “kahaṁ nu kho sāmaṇero kiñci bhikkhāhāraṁ

1. Padabhāṇaṁ (Syā) 2. Mātu gharadvāraṁ (Syā)

အာစရိယုပဇ္ဈာယအာဂန္တုကာဒီနံ ဝတ္တံ ကတမေဝ ဟောတိ၊ မာသဿ အဋ္ဌမီဒိဝသေ ပါတော ဝုဋ္ဌာယ ဥဒကမာဠကေ ဥဒကံ ဥပဋ္ဌာပေတွာ ဓမ္မဿဝနဂ္ဂံ သမ္မဇ္ဇိတွာ ဒီပံ ဇာလေတွာ မဓုရဿရေန ဓမ္မဿဝနံ ဃောသေတိ။ ဘိက္ခူ တဿ ထာမံ ဉတွာ “သရဘာဏံ[၁] ဘဏ သာမဏေရာ”တိ အဇ္ဈေသန္တိ။ သော “မယှံ ဟဒယဝါတော ရုဇတိ၊ ကာသော ဝါ ဗာဓတီ”တိ ကိဉ္စိ ပစ္စာဟာရံ အကတွာ ဓမ္မာသနံ အဘိရုဟိတွာ အာကာသဂင်္ဂံ ဩတာရေန္တော ဝိယ သရဘာဏံ ဝတွာ ဩတရန္တော “မယှံ မာတာပိတူနမ္ပိ ဣမသ္မိံ သရဘညေ ပတ္တီ”တိ ဝဒတိ။ တဿ မနုဿာ မာတာပိတရော ပတ္တိယာ ဒိန္နဘာဝံ န ဇာနန္တိ။ အနန္တရတ္တဘာဝေ ပနဿ မာတာ ယက္ခိနီ ဇာတာ၊ သာ ဒေဝတာဟိ သဒ္ဓိံ အာဂတာ ဓမ္မံ သုတွာ “သာမဏေရေန ဒိန္နပတ္တိံ အနုမောဒါမိ တာတာ”တိ ဝဒတိ။ သီလသမ္ပန္နာ စ နာမ ဘိက္ခူ သဒေဝကဿ လောကဿ ပိယာ ဟောန္တီတိ တသ္မိံ သာမဏေရေ ဒေဝတာ သလဇ္ဇာ သဂါရဝါ မဟာဗြဟ္မံ ဝိယ အဂ္ဂိက္ခန္ဓံ ဝိယ စ နံ မညန္တိ။ သာမဏေရေ ဂါရဝေန တံ ယက္ခိနိံ ဂရုံ ကတွာ ပဿန္တိ။ ဓမ္မဿဝနယက္ခသမာဂမာဒီသု “သာနုမာတာ သာနု-မာတာ”တိ ယက္ခိနိယာ အဂ္ဂါသနံ အဂ္ဂေါဒကံ အဂ္ဂပိဏ္ဍံ ဒေန္တိ။ မဟေသက္ခာပိ ယက္ခာ တံ ဒိသွာ မဂ္ဂါ ဩက္ကမန္တိ၊ အာသနာ ဝုဋ္ဌဟန္တိ။

အထ ခေါ သာမဏေရော ဝုဍ္ဎိမန္ဝါယ ပရိပက္ကိန္ဒြိယော အနဘိရတိပီဠိတော အနဘိရတိံ ဝိနောဒေတုံ အသက္ကောန္တော ပရူဠှကေသနခေါ ကိလိဋ္ဌနိဝါသန-ပါရုပနော ကဿစိ အနာရောစေတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ ဧကကောဝ မာတု ဃရံ[၂] ဂတော။ ဥပါသိကာ ပုတ္တံ ဒိသွာ ဝန္ဒိတွာ အာဟ “တာတ တွံ ပုဗ္ဗေ အာစရိယုပဇ္ဈာယေဟိ ဝါ ဒဟရသာမဏေရေဟိ ဝါ သဒ္ဓိံ ဣဓာဂစ္ဆသိ၊ ကသ္မာ ဧကကောဝ အဇ္ဇ အာဂတော”တိ။ သော ဥက္ကဏ္ဌိတဘာဝံ အာရောစေသိ။ သဒ္ဓါ ဥပါသိကာ နာနပ္ပကာရေန ဃရာဝါသေ အာဒီနဝံ ဒဿေတွာ ပုတ္တံ ဩဝဒမာနာပိ တံ သညာပေတုံ အသက္ကောန္တီ “အပ္ပေဝ နာမ အတ္တနော ဓမ္မတာယပိ သလ္လက္ခေဿတီ”တိ အနုယောဇေတွာဝ “တိဋ္ဌ တာတ၊ ယာဝ တေ ယာဂုဘတ္တံ သမ္ပာဒေမိ၊ ယာဂုံ ပိဝိတွာ ကတဘတ္တကိစ္စဿ တေ မနာပါနိ ဝတ္ထာနိ နီဟရိတွာ ဒဿာမီ”တိ ဝတွာ အာသနံ ပညာပေတွာ အဒါသိ။ နိသီဒိ သာမဏေရော။ ဥပါသိကာ မုဟုတ္တေနေဝ ယာဂုခဇ္ဇကံ သမ္ပာဒေတွာ အဒါသိ။ တတော “ဘတ္တံ သမ္ပာဒေဿာမီ”တိ အဝိဒူရေ နိသိန္နာ တဏ္ဍုလေ ဓောဝတိ။ တသ္မိံ သမယေ သာ ယက္ခိနီ “ကဟံ နု ခေါ သာမဏေရော ကိဉ္စိ ဘိက္ခာဟာရံ

၁-ပဒဘာဏံ (သျာ) ၂-မာတု ဃရဒွါရံ (သျာ)

labhati, udāhu no”ti āvajjamānā tassa vibbhamitukāmatāya nisinnabhāvaṁ ñatvā “mā heva kho me devatānaṁ antare lajjaṁ uppādeyya, gacchāmissa vibbhamane antarāyaṁ karomī”ti āgantvā sarīre adhimuccitvā gīvaṁ parivattetvā bhūmiyaṁ pātesi. So akkhīhi viparivattehi kheḷena paggharantena bhūmiyaṁ vipphandati. Tena vuttaṁ “yakkhena gahito hotī”ti.

Abhāsīti upāsikā puttassa taṁ vippakāraṁ disvā vegena gantvā puttaṁ āliṅgetvā ūrūsu nipajjāpesi. Sakalagāmavāsino āgantvā balikammādīni karonti. Upāsikā paridevamānā imā gāthāyo abhāsi.

Pāṭihāriyapakkhañcāti manussā “aṭṭhamī-uposathassa paccuggamanañca anuggamanañca karissāmā”ti sattamiyāpi navamiyāpi uposathaṅgāni samādiyanti, cātuddasīpannarasīnaṁ paccuggamanānuggamanaṁ karontā terasiyāpi pāṭipadepi samādiyanti, “vassāvāsassa anuggamanaṁ karissāmā”ti dvinnaṁ pavāraṇānaṁ antare aḍḍhamāsaṁ nibaddhuposathikā bhavanti. Idaṁ sandhāya vuttaṁ “pāṭihāriyapakkhañcā”ti. **Aṭṭhaṅgasusamāgatan**ti aṭṭhaṅgehi suṭṭhu samāgataṁ, sampayuttanti attho. **Brahmacariyan**ti seṭṭhacariyaṁ. **Na te hi yakkhā kīḷantī**ti na te gahetvā yakkhā kilamenti.

Puna **cātuddasin**ti imāya gāthāya sāmaṇerassa kāye adhimuttā yakkhinī āha. **Āvi vā yadi vā raho**ti kassaci sammukhe vā parammukhe vā. **Pamutyatthī**ti pamutti atti. **Uppaccāpī**ti uppatitvāpi. Sacepi sakuṇo viya uppatitvā palāyasi, tathāpi te mokkho natthīti vadati. Evañca pana vatvā sāmaṇeraṁ muñci. Sāmaṇero akkhīni ummīlesi, mātā kese pakiriya assasantī passasantī rodati. So “amanussena gahitomhī”ti na jānāti. Olokento pana “ahaṁ pubbe pīṭhe nisinno, mātā me avidūre nisīditvā taṇḍule dhovati, idāni panamhi bhūmiyaṁ nisinno, mātāpi me assasantī passasantī rodati, sakalagāmavāsinopi sannipatitā, kinnu kho etan”ti nipannakova **mataṁ vā ammā**ti gāthamāha.

လဘတိ၊ ဥဒါဟု နော”တိ အာဝဇ္ဇမာနာ တဿ ဝိဗ္ဘမိတုကာမတာယ နိသိန္နဘာဝံ ဉတွာ “မာ ဟေဝ ခေါ မေ ဒေဝတာနံ အန္တရေ လဇ္ဇံ ဥပ္ပါဒေယျ၊ ဂစ္ဆာမိဿ ဝိဗ္ဘမနေ အန္တရာယံ ကရောမီ”တိ အာဂန္တွာ သရီရေ အဓိမုစ္စိတွာ ဂီဝံ ပရိဝတ္တေတွာ ဘူမိယံ ပါတေသိ။ သော အက္ခီဟိ ဝိပရိဝတ္တေဟိ ခေဠေန ပဂ္ဃရန္တေန ဘူမိယံ ဝိပ္ဖန္ဒတိ။ တေန ဝုတ္တံ “ယက္ခေန ဂဟိတော ဟောတီ”တိ။

အဘာသီတိ ဥပါသိကာ ပုတ္တဿ တံ ဝိပ္ပကာရံ ဒိသွာ ဝေဂေန ဂန္တွာ ပုတ္တံ အာလိင်္ဂေတွာ ဦရူသု နိပဇ္ဇာပေသိ။ သကလဂါမဝါသိနော အာဂန္တွာ ဗလိကမ္မာဒီနိ ကရောန္တိ။ ဥပါသိကာ ပရိဒေဝမာနာ ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိ။

ပါဋိဟာရိယပက္ခဉ္စာတိ မနုဿာ “အဋ္ဌမီဥပေါသထဿ ပစ္စုဂ္ဂမနဉ္စ အနုဂ္ဂမနဉ္စ ကရိဿာမာ”တိ သတ္တမိယာပိ နဝမိယာပိ ဥပေါသထင်္ဂါနိ သမာဒိယန္တိ၊ စာတုဒ္ဒသီပန္နရသီနံ ပစ္စုဂ္ဂမနာနုဂ္ဂမနံ ကရောန္တာ တေရသိယာပိ ပါဋိပဒေပိ သမာဒိယန္တိ၊ “ဝဿာဝါသဿ အနုဂ္ဂမနံ ကရိဿာမာ”တိ ဒွိန္နံ ပဝါရဏာနံ အန္တရေ အဍ္ဍမာသံ နိဗဒ္ဓုပေါသထိကာ ဘဝန္တိ။ ဣဒံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “ပါဋိဟာရိယပက္ခဉ္စာ”တိ။ **အဋ္ဌင်္ဂသုသမာဂတ**န္တိ အဋ္ဌင်္ဂေဟိ သုဋ္ဌု သမာဂတံ၊ သမ္ပယုတ္တန္တိ အတ္ထော။ **ဗြဟ္မစရိယ**န္တိ သေဋ္ဌစရိယံ။ **န တေ ဟိ ယက္ခာ ကီဠန္တီ**တိ န တေ ဂဟေတွာ ယက္ခာ ကိလမေန္တိ။

ပုန **စာတုဒ္ဒသိ**န္တိ ဣမာယ ဂါထာယ သာမဏေရဿ ကာယေ အဓိမုတ္တာ ယက္ခိနီ အာဟ။ **အာဝိ ဝါ ယဒိ ဝါ ရဟော**တိ ကဿစိ သမ္မုခေ ဝါ ပရမ္မုခေ ဝါ။ **ပမုတျတ္ထီ**တိ ပမုတ္တိ အတ္ထိ။ **ဥပ္ပစ္စာပီ**တိ ဥပ္ပတိတွာပိ။ သစေပိ သကုဏော ဝိယ ဥပ္ပတိတွာ ပလာယသိ၊ တထာပိ တေ မောက္ခော နတ္ထီတိ ဝဒတိ။ ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ သာမဏေရံ မုဉ္စိ။ သာမဏေရော အက္ခီနိ ဥမ္မီလေသိ၊ မာတာ ကေသေ ပကိရိယ အဿသန္တီ ပဿသန္တီ ရောဒတိ။ သော “အမနုဿေန ဂဟိတောမှီ”တိ န ဇာနာတိ။ ဩလောကေန္တော ပန “အဟံ ပုဗ္ဗေ ပီဌေ နိသိန္နော၊ မာတာ မေ အဝိဒူရေ နိသီဒိတွာ တဏ္ဍုလေ ဓောဝတိ၊ ဣဒါနိ ပနမှိ ဘူမိယံ နိသိန္နော၊ မာတာပိ မေ အဿသန္တီ ပဿသန္တီ ရောဒတိ၊ သကလဂါမဝါသိနောပိ သန္နိပတိတာ၊ ကိန္နု ခေါ ဧတ”န္တိ နိပန္နကောဝ **မတံ ဝါ အမ္မာ**တိ ဂါထမာဟ။

Kāme cajitvānāti duvidhepi kāme pahāya. **Punarāgacchate**ti vibbhamanavasena āgacchati. **Puna jīvaṁ mato hi so**ti uppabbajitvā puna jīvantopi so matakova, tasmā tampi rodantīti vadati.

Idānissa gharāvāse ādīnavaṁ dassentī **kukkuḷā**ti-ādimāha. Tattha **kukkuḷā**ti gharāvāso kira uṇhaṭṭhena kukkuḷā nāma hoti. **Kassa ujjhāpayāmase**ti "abhidhāvatha, bhaddaṁ te hotū"ti evaṁ vatvā "yaṁ tvaṁ vibbhamitukāmo yakkhena pāpito, imaṁ vippakāraṁ kassa mayaṁ ujjhāpayāma nijjhāpayāma ārocayāmā"ti vadati. **Puna ḍayhitumicchasī**ti-ādittagharato nīhaṭabhaṇḍaṁ[1] viya gharā nīharitvā Buddhasāsane pabbajito[2] pana mahāḍāhasadise gharāvāse ḍayhituṁ icchasīti attho. So mātari kathentiyā kathentiyā sallakkhetvā hirottappaṁ paṭilabhitvā "natthi mayhaṁ gihibhāvena attho"ti āha. Athassa mātā "sādhu tātā"ti tuṭṭhā paṇītabhojanaṁ bhojetvā "kati vassosi tātā"ti pucchi. Paripuṇṇavassomhi upāsiketi. "Tena hi tāta upasampadaṁ karohī"ti cīvarasāṭake adāsi. So ticīvaraṁ kārāpetvā upasampanno Buddhavacanaṁ uggaṇhanto Tepiṭako hutvā sīlādīnaṁ āgataṭṭhāne taṁ taṁ pūrento nacirasseva arahattaṁ patvā mahādhammakathiko hutvā vīsavassasataṁ ṭhatvā sakalajambudīpaṁ khobhetvā parinibbāyi. . Pañcamaṁ.

6. Piyaṅkarasuttavaṇṇanā

240. Chaṭṭhe **jetavane**ti Jetavanassa paccante Kosambakakuṭi nāma[3] atthi, tattha viharati. **Dhammapadānī**ti idha pāṭiyekkaṁ saṅgahaṁ āruḷhā chabbīsativaggā tanti adhippetā. Tatrā thero tasmiṁ samaye antovihāre nisinno madhurassarena sarabhaññaṁ katvā Appamādavaggaṁ bhāsati. **Evaṁ tosesī**ti sā kira puttaṁ piyaṅkaraṁ aṅkenādāya Jetavanassa pacchimabhagato paṭṭhāya gocaraṁ pariyesantī anupubbena nagarābhimukhī hutvā uccārapassāvakheḷasiṅghāṇikadubbhojanāni pariyesamānā therassa vasanaṭṭhānaṁ patvā madhurassaraṁ assosi. Tassā so saddo chavi-ādīni[4]

1. Nibbhataṁ bhaṇḍaṁ (Syā)
2. Pabbajitvā (Syā)
3. Kosambakuṭikā nāma (Sī, Syā)
4. Chavicammādīni (Syā)

ကာမေ စဇိတွာနာတိ ဒုဝိဓေပိ ကာမေ ပဟာယ။ **ပုနရာဂစ္ဆတေ**တိ ဝိဗ္ဘမနဝသေန အာဂစ္ဆတိ။ **ပုန ဇီဝံ မတော ဟိ သော**တိ ဥပ္ပဗ္ဗဇိတွာ ပုန ဇီဝန္တောပိ သော မတကောဝ၊ တသ္မာ တမ္ပိ ရောဒန္တီတိ ဝဒတိ။

ဣဒါနိဿ ဃရာဝါသေ အာဒီနဝံ ဒဿေန္တီ **ကုက္ကုဠာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ကုက္ကုဠာ**တိ ဃရာဝါသော ကိရ ဥဏှဋ္ဌေန ကုက္ကုဠာ နာမ ဟောတိ။ **ကဿ ဥဇ္ဈာပယာမသေ**တိ "အဘိဓာဝထ၊ ဘဒ္ဒံ တေ ဟောတူ"တိ ဧဝံ ဝတွာ "ယံ တွံ ဝိဗ္ဘမိတုကာမော ယက္ခေန ပါပိတော၊ ဣမံ ဝိပ္ပကာရံ ကဿ မယံ ဥဇ္ဈာပယာမ နိဇ္ဈာပယာမ အာရောစယာမာ"တိ ဝဒတိ။ **ပုန ဍယှိတုမိစ္ဆသီ**တိ အာဒိတ္တဃရတော နီဟဋဘဏ္ဍံ[1] ဝိယ ဃရာ နီဟရိတွာ ဗုဒ္ဓသာသနေ ပဗ္ဗဇိတော[2] ပုန မဟာဍာဟသဒိသေ ဃရာဝါသေ ဍယှိတုံ ဣစ္ဆသီတိ အတ္ထော။ သော မာတရိ ကထေန္တိယာ ကထေန္တိယာ သလ္လက္ခေတွာ ဟိရောတ္တပ္ပံ ပဋိလဘိတွာ "နတ္ထိ မယှံ ဂိဟိဘာဝေန အတ္ထော"တိ အာဟ။ အထဿ မာတာ "သာဓု တာတာ"တိ တုဋ္ဌာ ပဏီတဘောဇနံ ဘောဇေတွာ "ကတိ ဝဿောသိ တာတာ"တိ ပုစ္ဆိ။ ပရိပုဏ္ဏဝဿောမှိ ဥပါသိကေတိ။ "တေန ဟိ တာတ ဥပသမ္ပဒံ ကရောဟီ"တိ စီဝရသာဋကေ အဒါသိ။ သော တိစီဝရံ ကာရာပေတွာ ဥပသမ္ပန္နော ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဏှန္တော တေပိဋကော ဟုတွာ သီလာဒီနံ အာဂတဋ္ဌာနေ တံ တံ ပူရေန္တော နစိရဿေဝ အရဟတ္တံ ပတွာ မဟာဓမ္မကထိကော ဟုတွာ ဝီသဝဿသတံ ဌတွာ သကလဇမ္ဗုဒီပံ ခေါဘေတွာ ပရိနိဗ္ဗာယိ။ ။ ပဉ္စမံ။

၆-ပိယင်္ကရသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၄၀။ ဆဋ္ဌေ **ဇေတဝနေ**တိ ဇေတဝနဿ ပစ္စန္တေ ကောသမ္ဗကကုဋိ နာမ[3] အတ္ထိ၊ တတ္ထ ဝိဟရတိ။ **ဓမ္မပဒါနီ**တိ ဣဓ ပါဋိယေက္ကံ သင်္ဂဟံ အာရုဠှာ ဆဗ္ဗီသတိဝဂ္ဂါ တန္တိ အဓိပ္ပေတာ။ တတြ ထေရော တသ္မိံ သမယေ အန္တောဝိဟာရေ နိသိန္နော မဓုရဿရေန သရဘညံ ကတွာ အပ္ပမာဒဝဂ္ဂံ ဘာသတိ။ **ဧဝံ တောသေသီ**တိ သာ ကိရ ပုတ္တံ ပိယင်္ကရံ အင်္ကေနာဒါယ ဇေတဝနဿ ပစ္ဆိမဘာဂတော ပဋ္ဌာယ ဂေါစရံ ပရိယေသန္တီ အနုပုဗ္ဗေန နဂရာဘိမုခီ ဟုတွာ ဥစ္စာရပဿာဝခေဠသိင်္ဃာဏိကဒုဗ္ဘောဇနာနိ ပရိယေသမာနာ ထေရဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ပတွာ မဓုရဿရံ အဿောသိ။ တဿာ သော သဒ္ဒေါ ဆဝိအာဒီနိ[4]

၁-နိဗ္ဘတံ ဘဏ္ဍံ (သျာ)
၂-ပဗ္ဗဇိတွာ (သျာ)
၃-ကောသမ္ဗကုဋိကာ နာမ (သီ၊ သျာ)
၄-ဆဝိစမ္မာဒီနိ (သျာ)

chetvā aṭṭhimiñjaṁ āhacca hadayaṅgamanīyo hutvā aṭṭhāsi. Athassā gocarapariyesane cittampi na uppajji, ohitasotā Dhammameva suṇantī ṭhitā. Yakkhadārakassa pana daharatāya Dhammassavane cittaṁ natthi. So jighacchāya pīḷitattā "kasmā ammā gatagataṭṭhāne khāṇuko viya tiṭṭhasi, na mayhaṁ khādanīyaṁ vā bhojanīyaṁ vā pariyesasī"ti punappunaṁ mātaraṁ codeti. Sā "Dhammassavanassa me antarāyaṁ karotī"ti puttakaṁ "mā saddaṁ kari piyaṅkarā"ti evaṁ tosesi. Tattha **mā saddaṁ karī**ti saddaṁ mā kari.

Pāṇesu cāti gāthāya sā attano dhammatāya samādiṇṇaṁ pañcasīlaṁ dasseti. Tattha **saṁyamāmase**ti saṁyamāma saṁyatā homa. Iminā pāṇātipātā virati gahitā, dutiyapadena musāvādā virati, tatiyapadena sesā tisso viratiyo. **Api muccema pisācayoniyā**ti api nāma yakkhaloke uppannāni pañca verāni pahāya yoniso paṭipajjitvā imāya chātakadubbhikkhāya pisācayakkhayoniyā muccema tātāti vadati. . Chaṭṭhaṁ.

7. Punabbasusuttavaṇṇanā

241. Sattame **tena kho pana samayenā**ti katarasamayena? Sūriyassa atthaṅgamanasamayena. Tadā kira Bhagavā pacchābhatte mahājanassa dhammaṁ desetvā mahājanaṁ uyyojetvā nhānakoṭṭhake nhatvā Gandhakuṭipariveṇe paññattavarabuddhāsane puratthimalokadhātuṁ olokayamāno nisīdi. Athekacārikadvicārikādayo paṁsukūlikapiṇḍapātikabhikkhū attano attano vasanaṭṭhānehi[1] nikkhamitvā āgamma Dasabalaṁ vanditvā rattasāṇiyā parikkhipamānā viya nisīdiṁsu. Atha nesaṁ ajjhāsayaṁ viditvā Satthā nibbānapaṭisaṁyuttaṁ dhammakathaṁ[2] kathesi.

Evaṁ tosesīti sā kira dhītaraṁ aṅkenādāya puttaṁ aṅguliyā gahetvā Jetavanapiṭṭhiyaṁ pākāraparikkhepasamīpe uccārapassāvakheḷasiṅghāṇikaṁ pariyesamānā anupubbena Jetavanadvārakoṭṭhakaṁ sampattā. Bhagavato ca "Ānanda pattaṁ āhara, cīvaraṁ āhara, vighāsādānaṁ dānaṁ dehī"ti kathentassa saddo samantā dvādasahatthamattameva gaṇhāti. Dhammaṁ

1. Divāṭhānavasanaṭṭhānehi (Syā) 2. Dhammīkathaṁ (Syā)

ဆေတွာ အဋ္ဌိမိဉ္ဇံ အာဟစ္စ ဟဒယင်္ဂမနီယော ဟုတွာ အဋ္ဌာသိ။ အထဿာ ဂေါစရပရိယေသနေ စိတ္တမ္ပိ န ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ ဩဟိတသောတာ ဓမ္မမေဝ သုဏန္တီ ဌိတာ။ ယက္ခဒါရကဿ ပန ဒဟရတာယ ဓမ္မဿဝနေ စိတ္တံ နတ္ထိ။ သော ဇိဃစ္ဆာယ ပီဠိတတ္တာ “ကသ္မာ အမ္မာ ဂတဂတဋ္ဌာနေ ခါဏုကော ဝိယ တိဋ္ဌသိ၊ န မယှံ ခါဒနီယံ ဝါ ဘောဇနီယံ ဝါ ပရိယေသသီ”တိ ပုနပ္ပုနံ မာတရံ စောဒေတိ။ သာ “ဓမ္မဿဝနဿ မေ အန္တရာယံ ကရောတီ”တိ ပုတ္တကံ “မာ သဒ္ဒံ ကရိ ပိယင်္ကရာ”တိ ဧဝံ တောသေသိ။ တတ္ထ **မာ သဒ္ဒံ ကရီ**တိ သဒ္ဒံ မာ ကရိ။

ပါဏေသု စာတိ ဂါထာယ သာ အတ္တနော ဓမ္မတာယ သမာဒိန္နံ ပဉ္စသီလံ ဒဿေတိ။ တတ္ထ **သံယမာမသေ**တိ သံယမာမ သံယတာ ဟောမ။ ဣမိနာ ပါဏာတိပါတာ ဝိရတိ ဂဟိတာ၊ ဒုတိယပဒေန မုသာဝါဒါ ဝိရတိ၊ တတိယပဒေန သေသာ တိဿော ဝိရတိယော။ **အပိ မုစ္စေမ ပိသာစယောနိယာ**တိ အပိ နာမ ယက္ခလောကေ ဥပ္ပန္နာနိ ပဉ္စ ဝေရာနိ ပဟာယ ယောနိသော ပဋိပဇ္ဇိတွာ ဣမာယ ဆာတကဒုဗ္ဘိက္ခာယ ပိသာစယက္ခယောနိယာ မုစ္စေမ တာတာတိ ဝဒတိ။ ။ဆဋ္ဌံ။

၇-ပုနဗ္ဗသုသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၄၁။ သတ္တမေ **တေန ခေါ ပန သမယေနာ**တိ ကတရသမယေန? သူရိယဿ အတ္ထင်္ဂမနသမယေန။ တဒါ ကိရ ဘဂဝါ ပစ္ဆာဘတ္တေ မဟာဇနဿ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ မဟာဇနံ ဥယျောဇေတွာ နှာနကောဋ္ဌကေ နှတွာ ဂန္ဓကုဋိပရိဝေဏေ ပညတ္တဝရဗုဒ္ဓါသနေ ပုရတ္ထိမလောကဓာတုံ ဩလောကယမာနော နိသီဒိ။ အထေကစာရိကဒွိစာရိကာဒယော ပံသုကူလိကပိဏ္ဍပါတိကဘိက္ခူ အတ္တနော အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနေဟိ[၁] နိက္ခမိတွာ အာဂမ္မ ဒသဗလံ ဝန္ဒိတွာ ရတ္တသာဏိယာ ပရိက္ခိပမာနာ ဝိယ နိသီဒိံသု။ အထ နေသံ အဇ္ဈာသယံ ဝိဒိတွာ သတ္ထာ နိဗ္ဗာနပဋိသံယုတ္တံ ဓမ္မကထံ[၂] ကထေသိ။

ဧဝံ တောသေသီတိ သာ ကိရ ဓီတရံ အင်္ကေနာဒါယ ပုတ္တံ အင်္ဂုလိယာ ဂဟေတွာ ဇေတဝနပိဋ္ဌိယံ ပါကာရပရိက္ခေပသမီပေ ဥစ္စာရပဿာဝခေဠသိင်္ဃာဏိကံ ပရိယေသမာနာ အနုပုဗ္ဗေန ဇေတဝနဒွါရကောဋ္ဌကံ သမ္ပတ္တာ။ ဘဂဝတော စ “အာနန္ဒ ပတ္တံ အာဟရ၊ စီဝရံ အာဟရ၊ ဝိဃာသာဒါနံ ဒါနံ ဒေဟီ”တိ ကထေန္တဿ သဒ္ဒေါ သမန္တာ ဒွါဒသဟတ္ထမတ္တမေဝ ဂဏှာတိ။ ဓမ္မံ

၁-ဒိဝါဋ္ဌာနဝသနဋ္ဌာနေဟိ (သျာ) ၂-ဓမ္မီကထံ (သျာ)

desentassa sacepi cakkavāḷapariyantaṁ katvā parisā nisīdati, yathāparisaṁ gacchati, bahiparisāya ekaṅgulimattampi na niggacchati “mā akāraṇā madhurasaddo nassī”ti. Tatrāyaṁ yakkhinī bahiparisāya ṭhitā saddaṁna suṇāti, dvārakoṭṭhake ṭhitāya panassā mahatiyā Buddhavīthiyā abhimukhe ṭhitā Gandhakuṭi paññāyi. Sā nivāte dīpasikhā viya Buddhagāravena hatthakukkuccādirahitaṁ niccalaṁ parisaṁ disvā “nūna mettha[1] kiñci bhājanīyabhaṇḍaṁ[2] bhavissati, yato ahaṁ sappitelamadhuphāṇitādīsu kiñcideva pattato vā hatthato vā paggharantaṁ bhūmiyaṁ vā pana patitaṁ labhissāmī”ti antovihāraṁ pāvisi. Dvārakoṭṭhake avaruddhakānaṁ nivāraṇatthāya ṭhitā ārakkhadevatā yakkhiniyā upanissāyaṁ disvā na nivāresi. Tassā saha parisāya ekībhāvagamanena madhurassaro chavi-ādīni chinditvā aṭṭhimiñjaṁ āhacca aṭṭhāsi. Taṁ dhammassavanatthāya niccalaṁ ṭhitaṁ purimanayeneva puttakā codayiṁsu. Sā “dhammassavanassa me antarāyaṁ karontī”ti puttake **tuṇhī uttarike hohī**ti evaṁ tosesi.

Tattha **yāvā**ti yāva dhammaṁ suṇāmi, tāva tuṇhī hohīti[3] attho. **Sabbaganthappamocanan**ti nibbānaṁ āgamma sabbe ganthā pamuccanti, tasmā taṁ sabbaganthappamocananti vuccati. **Ativelā**ti velātikkantā pamāṇātikkantā. **Piyāyanā**ti magganā patthanā. **Tato piyataran**ti yā ayaṁ assa dhammassa magganā patthanā, idaṁ mayhaṁ tato piyataranti attho. Piyatarāti vā pāṭho. **Pāṇinan**ti yathā pāṇīnaṁ dukkhā moceti. Ke mocetīti. Pāṇineti āharitvā vattabbaṁ . **Yaṁ dhammaṁ abhisambudhan**ti yaṁ dhammaṁ Bhagavā abhisambuddho. **Tuṇhībhūtāyamuttarā**ti na kevalaṁ ahameva, ayaṁ me bhaginī uttarāpi tuṇhībhūtāti vadati[4]. **Saddhammassa anaññāyā**ti amma mayaṁ pubbepi imaṁ saddhammameva ajānitvā idāni idaṁ khuppipāsādidukkhaṁ anubhavantā dukkhaṁ carāma viharāma[5].

Cakkhumāti pañcahi cakkhūhi cakkhumā. Dhammaṁ desentoyeva Bhagavā parisaṁ sallakkhayamāno tassā yakkhiniyā ceva yakkhadārakassa ca sotāpattiphalassa upanissayaṁ disvā desanaṁ vinivaṭṭetvā catusaccakathaṁ dīpeti, taṁ sutvā tasmiṁyeva dese ṭhitā yakkhinī saddhiṁ

1. Nūna cettha (Syā) 2. Bhaṇḍabhājanīyaṁ (Syā) 3. Hothāti (Sī, Syā)
4. Tuṇhībhūtā tiṭṭhati (Sī) 5. Dukkhaṁ carāmase dukkhaṁ viharāma (Syā)

ဒေသေန္တဿ သစေပိ စက္ကဝါဠပရိယန္တံ ကတွာ ပရိသာ နိသီဒတိ၊ ယထာပရိသံ ဂစ္ဆတိ၊ ဗဟိပရိသာယ ဧကင်္ဂုလိမတ္တမ္ပိ န နိဂ္ဂစ္ဆတိ “မာ အကာရဏာ မဓုရသဒ္ဒေါ နဿီ”တိ။ တတြာယံ ယက္ခိနီ ဗဟိပရိသာယ ဌိတာ သဒ္ဒံ န သုဏာတိ၊ ဒွါရကောဋ္ဌကေ ဌိတာယ ပနဿာ မဟတိယာ ဗုဒ္ဓဝီထိယာ အဘိမုခေ ဌိတာ ဂန္ဓကုဋိ ပညာယိ။ သာ နိဝါတေ ဒီပသိခါ ဝိယ ဗုဒ္ဓဂါရဝေန ဟတ္ထကုက္ကုစ္စာဒိရဟိတံ နိစ္စလံ ပရိသံ ဒိသွာ “နူန မေတ္ထ[1] ကိဉ္စိ ဘာဇနီယဘဏ္ဍံ[2] ဘဝိဿတိ၊ ယတော အဟံ သပ္ပိတေလမဓုဖာဏိတာဒီသု ကိဉ္စိဒေဝ ပတ္တတော ဝါ ဟတ္ထတော ဝါ ပဂ္ဃရန္တံ ဘူမိယံ ဝါ ပန ပတိတံ လဘိဿာမီ”တိ အန္တောဝိဟာရံ ပါဝိသိ။ ဒွါရကောဋ္ဌကေ အဝရုဒ္ဓကာနံ နိဝါရဏတ္ထာယ ဌိတာ အာရက္ခဒေဝတာ ယက္ခိနိယာ ဥပနိဿယံ ဒိသွာ န နိဝါရေသိ။ တဿာ သဟ ပရိသာယ ဧကီဘာဝဂမနေန မဓုရဿရော ဆဝိအာဒီနိ ဆိန္ဒိတွာ အဋ္ဌိမိဉ္ဇံ အာဟစ္စ အဋ္ဌာသိ။ တံ ဓမ္မဿဝနတ္ထာယ နိစ္စလံ ဌိတံ ပုရိမနယေနေဝ ပုတ္တကာ စောဒယိံသု။ သာ “ဓမ္မဿဝနဿ မေ အန္တရာယံ ကရောန္တီ”တိ ပုတ္တကေ **တုဏှီ ဥတ္တရိကေ ဟောဟီ**တိ ဧဝံ တောသေသိ။

တတ္ထ **ယာဝါ**တိ ယာဝ ဓမ္မံ သုဏာမိ၊ တာဝ တုဏှီ ဟောဟီတိ[3] အတ္ထော။ **သဗ္ဗဂန္ထပ္ပမောစနန္တိ** နိဗ္ဗာနံ အာဂမ္မ သဗ္ဗေ ဂန္ထာ ပမုစ္စန္တိ၊ တသ္မာ တံ သဗ္ဗဂန္ထပ္ပမောစနန္တိ ဝုစ္စတိ။ **အတိဝေလာ**တိ ဝေလာတိက္ကန္တာ ပမာဏာတိက္ကန္တာ။ **ပိယာယနာ**တိ မဂ္ဂနာ ပတ္ထနာ။ **တတော ပိယတရန္တိ** ယာ အယံ အဿ ဓမ္မဿ မဂ္ဂနာ ပတ္ထနာ၊ ဣဒံ မယှံ တတော ပိယတရန္တိ အတ္ထော။ ပိယတရာတိ ဝါ ပါဌော။ **ပါဏိနန္တိ** ယထာ ပါဏီနံ ဒုက္ခာ မောစေတိ။ ကေ မောစေတီတိ။ ပါဏိနေတိ အာဟရိတွာ ဝတ္တဗ္ဗံ။ **ယံ ဓမ္မံ အဘိသမ္ဗုဓန္တိ** ယံ ဓမ္မံ ဘဂဝါ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ **တုဏှီဘူတာယမုတ္တရာ**တိ န ကေဝလံ အဟမေဝ၊ အယံ မေ ဘဂိနီ ဥတ္တရာပိ တုဏှီဘူတာတိ ဝဒတိ[4]။ **သဒ္ဓမ္မဿ အနညာယာ**တိ အမ္မ မယံ ပုဗ္ဗေပိ ဣမံ သဒ္ဓမ္မမေဝ အဇာနိတွာ ဣဒါနိ ဣဒံ ခုပ္ပိပါသာဒိဒုက္ခံ အနုဘဝန္တာ ဒုက္ခံ စရာမ ဝိဟရာမ[5]။

စက္ခုမာတိ ပဉ္စဟိ စက္ခူဟိ စက္ခုမာ။ ဓမ္မံ ဒေသေန္တောယေဝ ဘဂဝါ ပရိသံ သလ္လက္ခယမာနော တဿာ ယက္ခိနိယာ စေဝ ယက္ခဒါရကဿ စ သောတာပတ္တိဖလဿ ဥပနိဿယံ ဒိသွာ ဒေသနံ ဝိနိဝဋ္ဋေတွာ စတုသစ္စကထံ ဒီပေတိ၊ တံ သုတွာ တသ္မိံယေဝ ဒေသေ ဌိတာ ယက္ခိနီ သဒ္ဓိံ

၁-နူန စေတ္ထ (သျာ) ၂-ဘဏ္ဍာဘာဇနီယံ (သျာ) ၃-ဟောထာတိ (သီ၊ သျာ)
၄-တုဏှီဘူတာ တိဋ္ဌတိ (သီ) ၅-ဒုက္ခံ စရာမသေ ဒုက္ခံ ဝိဟရာမ (သျာ)

puttena sotāpattiphale patiṭṭhitā. Dhītuyāpi panassā upanissayo atthi, atidaharattā pana desanaṁ sampaṭicchituṁ nāsakkhi.

Idāni sā yakkhinī puttassa anumodanaṁ karontī **sādhu kho paṇḍito nāmā**ti-ādimāha. **Ajjāhamhi samuggatā**ti ahamhi[1] ajja vaṭṭato uggatā samuggatā, sāsane vā uggatā samuggatā, tvampi sukhī hohīti. **Diṭṭhānī**ti mayā ca tayā ca diṭṭhāni. **Uttarāpi suṇātu me**ti “amhākaṁ catusaccapaṭivedhabhāvaṁ dhītā me uttarāpi suṇātū”ti vadati. Saha saccapaṭivedheneva sāpi sūcilomo viya sabbaṁ setakaṇḍukacchu-ādibhāvaṁ[2] pahāya dibbasampattiṁ paṭilabhati saddhiṁ puttena. Dhītā panassā yathā nāma loke mātāpitūhi issariye laddhe puttānampi taṁ hoti, evaṁ mātu ānubhāveneva sampattaṁ labhi. Tato paṭṭhāya ca sā saddhiṁ puttakehi Gandhakuṭisamīparukkheyeva nivāsarukkhaṁ labhitvā sāyaṁ pātaṁ Buddhadassanaṁ labhamānā dhammaṁ suṇamānā dīgharattiṁ tattheva vasi. . Sattamaṁ.

8. Sudattasuttavaṇṇanā

242. Aṭṭhame **kenacideva karaṇīyenā**hi vāṇijjakammaṁ adhippetaṁ. Anāthapiṇḍiko ca Rājagahaseṭṭhi ca aññamaññaṁ bhaginipatikā honti. Yadā Rājagahe uṭṭhānabhaṇḍakaṁ mahagghaṁ[3] hoti, tadā Rājagahaseṭṭhi taṁ gahetvā pañcasakaṭasatehi Sāvatthiṁ gantvā yojanamatte ṭhito attano āgatabhāvaṁ jānāpeti. Anāthapiṇḍiko paccuggantvā tassa mahāsakkāraṁ katvā ekayānaṁ āropetvā Sāvatthiṁ pavisati. So sace bhaṇḍaṁ lahukaṁ vikkīyati, vikkiṇāti. No ce, bhaginighare ṭhapetvā pakkamati. Anāthapiṇḍikopi tatheva karoti. Svāyaṁ tadāpi teneva karaṇīyena agamāsi. Taṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ.

Taṁdivasaṁ pana Rājagahaseṭṭhi yojanamatte ṭhitena Anāthapiṇḍikena āgatabhāvajānanatthaṁ pesitaṁ paṇṇaṁ na suṇi, dhammassavanatthāya vihāraṁ agamāsi. So dhammakathaṁ sutvā svātanāya Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ nimantetvā attano ghare uddhanakhaṇāpanadāruphālanādīni kāresi. Anāthapiṇḍikopi “idāni mayhaṁ paccuggamanaṁ karissati, idāni karissatī”ti gharadvārepi paccuggamanaṁ

1. Ahaṁ hi (Sī)   2. Sabbapeta kaṇḍukacchu-ādibhāvaṁ (Syā)   3. Samagghaṁ (Syā)

ပုတ္တေန သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌိတာ။ ဓီတုယာပိ ပနဿာ ဥပနိဿယော အတ္ထိ၊ အတိဒဟရတ္တာ ပန ဒေသနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတုံ နာသက္ခိ။

ဣဒါနိ သာ ယက္ခိနီ ပုတ္တဿ အနုမောဒနံ ကရောန္တီ **သာဓု ခေါ ပဏ္ဍိတော နာမာ**တိအာဒိမာဟ။ **အဇ္ဇာဟမှိ သမုဂ္ဂတာ**တိ အဟမှိ[၁] အဇ္ဇ ဝဋ္ဋတော ဥဂ္ဂတာ သမုဂ္ဂတာ၊ သာသနေ ဝါ ဥဂ္ဂတာ သမုဂ္ဂတာ၊ တွမ္ပိ သုခီ ဟောဟီတိ။ **ဒိဋ္ဌာနီ**တိ မယာ စ တယာ စ ဒိဋ္ဌာနိ။ **ဥတ္တရာပိ သုဏာတု မေ**တိ “အမှာကံ စတုသစ္စပဋိဝေဓဘာဝံ ဓီတာ မေ ဥတ္တရာပိ သုဏာတူ”တိ ဝဒတိ။ သဟ သစ္စပဋိဝေဓေနေဝ သာပိ သူစိလောမော ဝိယ သဗ္ဗံ သေတကဏ္ဍုကစ္ဆု-အာဒိဘာဝံ[၂] ပဟာယ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ ပဋိလဘတိ သဒ္ဓိံ ပုတ္တေန။ ဓီတာ ပနဿာ ယထာ နာမ လောကေ မာတာပိတူဟိ ဣဿရိယေ လဒ္ဓေ ပုတ္တာနမ္ပိ တံ ဟောတိ၊ ဧဝံ မာတု အာနုဘာဝေနေဝ သမ္ပတ္တိံ လဘိ။ တတော ပဋ္ဌာယ စ သာ သဒ္ဓိံ ပုတ္တကေဟိ ဂန္ဓကုဋိသမီပရုက္ခေယေဝ နိဝါသရုက္ခံ လဘိတွာ သာယံ ပါတံ ဗုဒ္ဓဒဿနံ လဘမာနာ ဓမ္မံ သုဏမာနာ ဒီဃရတ္တံ တတ္ထေဝ ဝသိ။ ။သတ္တမံ။

၈-သုဒတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၄၂။ အဋ္ဌမေ **ကေနစိဒေဝ ကရဏီယေနာ**ဟိ ဝါဏိဇ္ဇကမ္မံ အဓိပ္ပေတံ။ အနာထပိဏ္ဍိကော စ ရာဇဂဟသေဋ္ဌိ စ အညမညံ ဘဂိနိပတိကာ ဟောန္တိ။ ယဒါ ရာဇဂဟေ ဥဋ္ဌာနဘဏ္ဍကံ မဟဂ္ဃံ[၃] ဟောတိ၊ တဒါ ရာဇဂဟသေဋ္ဌိ တံ ဂဟေတွာ ပဉ္စသကဋသတေဟိ သာဝတ္ထိံ ဂန္တွာ ယောဇနမတ္တေ ဌိတော အတ္တနော အာဂတဘာဝံ ဇာနာပေတိ။ အနာထပိဏ္ဍိကော ပစ္စုဂ္ဂန္တွာ တဿ မဟာသက္ကာရံ ကတွာ ဧကယာနံ အာရောပေတွာ သာဝတ္ထိံ ပဝိသတိ။ သော သစေ ဘဏ္ဍံ လဟုကံ ဝိက္ကီယတိ၊ ဝိက္ကိဏာတိ။ နော စေ၊ ဘဂိနိဃရေ ဌပေတွာ ပက္ကမတိ။ အနာထပိဏ္ဍိကောပိ တထေဝ ကရောတိ။ သွာယံ တဒါပိ တေနေဝ ကရဏီယေန အဂမာသိ။ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။

တံဒိဝသံ ပန ရာဇဂဟသေဋ္ဌိ ယောဇနမတ္တေ ဌိတေန အနာထပိဏ္ဍိကေန အာဂတဘာဝဇာနနတ္ထံ ပေသိတံ ပဏ္ဏံ န သုဏိ၊ ဓမ္မဿဝနတ္ထာယ ဝိဟာရံ အဂမာသိ။ သော ဓမ္မကထံ သုတွာ သွာတနာယ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ နိမန္တေတွာ အတ္တနော ဃရေ ဥဒ္ဓနခဏာပနဒါရုဖာလနာဒီနိ ကာရေသိ။ အနာထပိဏ္ဍိကောပိ “ဣဒါနိ မယှံ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကရိဿတိ၊ ဣဒါနိ ကရိဿတီ”တိ ဃရဒွါရေပိ ပစ္စုဂ္ဂမနံ

၁-အဟံ ဟိ (သီ)   ၂-သဗ္ဗပေတ ကဏ္ဍုကစ္ဆုအာဒိဘာဝံ (သျာ)   ၃-သမဂ္ဃံ (သျာ)

alabhitvā antogharaṁ paviṭṭho paṭisanthārampi na bahuṁ alattha. "Kiṁ mahāseṭṭhi kusalaṁ dārakarūpānaṁ, nasi magge kilanto"ti[1] ettakova paṭisanthāro ahosi, so tassa mahābyāpāraṁ disvā "kinnu te gahapati āvāho vā bhavissatī"ti khandhake[2] āgatanayeneva kathaṁ pavattetvā tassa mukhato Buddhasaddaṁ sutvā pañcavaṇṇaṁ pītiṁ paṭilabhi. Sā tassa sīsena uṭṭhāya yāva pādapiṭṭhiyā, pādapiṭṭhiyā uṭṭhāya yāva sīsā gacchati, ubhato uṭṭhāya majjhe osarati, majjhe uṭṭhāya ubhato gacchati. So pītiyā nirantaraṁ phuṭṭho "Buddhoti tvaṁ gahapati vadesi, Buddho tāhaṁ gahapati vadāmī"ti evaṁ tikkhattuṁ pucchitvā "ghosopi kho eso dullabho lokasmiṁ yadidaṁ Buddho"ti āha. Idaṁ sandhāya vuttaṁ "assosi kho Anāthapiṇḍiko gahapati Buddho kira loke uppanno"ti.

Etadahosi akālo kho ajjāti so kira taṁ seṭṭhiṁ pucchi "kuhiṁ gahapati Satthā viharatī"ti. Athassa so "Buddhā nāma durāsadā āsīvisasadisā honti, Satthā sivathikāya[3] vasati, na sakkā tattha tumhādisehi imāya velāya gantun"ti ācikkhi. Athassa etadahosi. **Buddhagatāya satiyā nipajjī**ti taṁdivasaṁ kirassa bhaṇḍasakaṭesu vā upaṭṭhākesu vā cittampi na uppajji, sāyamāsampi na akāsi, sattabhūmikaṁ pana pāsādaṁ āruyha supaññattālaṅkatavarasayane "Buddho Buddho"ti sajjhāyaṁ karontova nipajjitvā niddaṁ okkami. Tena vuttaṁ "Buddhagatāya satiyā nipajjī"ti.

Rattiyā sudaṁ tikkhattuṁ uṭṭhāsi pabhātanti maññamānoti paṭṭhamayāme tāva vītivatte uṭṭhāya Buddhaṁ anussari, athassa balavappasādo udapādi, pīti-āloko ahosi, sabbatamaṁ vigacchi, dīpasahassujjalaṁ viya canduṭṭhānaṁ sūriyuṭṭhānaṁ viya ca jātaṁ. So "pamādaṁ āpanno vatamhi[4], sūriyo uggato"ti uṭṭhāya ākāsatale ṭhitaṁ candaṁ ulloketvā "ekova yāmo gato, aññe dve atthī"ti puna pavisitvā nipajji. Etenupāyena majjhimayāmāvasānepi pacchimayāmāvasānepīti tikkhattuṁ uṭṭhāsi. Pacchimayāmāvasāne pana balavapaccūseyeva uṭṭhāya ākāsatalaṁ

1. Kilamantoti (Syā) 2. Vi 4. 302 piṭṭhe.
3. Sītavane (Sī) 4. Pasādaṁ āpannomhi vañcitomhi (Sī, Syā)

အလဘိတွာ အန္တောဃရံ ပဝိဋ္ဌော ပဋိသန္ထာရမ္ပိ န ဗဟုံ အလတ္ထ။ "ကိံ မဟာသေဋ္ဌိ ကုသလံ ဒါရကရူပါနံ၊ နသိ မဂ္ဂေ ကိလန္တော"တိ[၁] ဧတ္တကောဝ ပဋိသန္ထာရော အဟောသိ၊ သော တဿ မဟာဗျာပါရံ ဒိသွာ "ကိန္နု တေ ဂဟပတိ အာဝါဟော ဝါ ဘဝိဿတီ"တိ ခန္ဓကေ[၂] အာဂတနယေနေဝ ကထံ ပဝတ္တေတွာ တဿ မုခတော ဗုဒ္ဓသဒ္ဒံ သုတွာ ပဉ္စဝဏ္ဏံ ပီတိံ ပဋိလဘိ။ သာ တဿ သီသေန ဥဋ္ဌာယ ယာဝ ပါဒပိဋ္ဌိယာ, ပါဒပိဋ္ဌိယာ ဥဋ္ဌာယ ယာဝ သီသာ ဂစ္ဆတိ၊ ဥဘတော ဥဋ္ဌာယ မဇ္ဈေ ဩသရတိ၊ မဇ္ဈေ ဥဋ္ဌာယ ဥဘတော ဂစ္ဆတိ။ သော ပီတိယာ နိရန္တရံ ဖုဋ္ဌော "ဗုဒ္ဓေါတိ တွံ ဂဟပတိ ဝဒေသိ၊ ဗုဒ္ဓေါ တာဟံ ဂဟပတိ ဝဒါမီ"တိ ဧဝံ တိက္ခတ္တုံ ပုစ္ဆိတွာ "ဃောသောပိ ခေါ ဧသော ဒုလ္လဘော လောကသ္မိံ ယဒိဒံ ဗုဒ္ဓေါ"တိ အာဟ။ ဣဒံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ "အဿောသိ ခေါ အနာထပိဏ္ဍိကော ဂဟပတိ ဗုဒ္ဓေါ ကိရ လောကေ ဥပ္ပန္နော"တိ။

ဧတဒဟောသိ အကာလော ခေါ အဇ္ဇာတိ သော ကိရ တံ သေဋ္ဌိံ ပုစ္ဆိ "ကုဟိံ ဂဟပတိ သတ္ထာ ဝိဟရတီ"တိ။ အထဿ သော "ဗုဒ္ဓါ နာမ ဒုရာသဒါ အာသီဝိသသဒိသာ ဟောန္တိ၊ သတ္ထာ သိဝထိကာယ[၃] ဝသတိ၊ န သက္ကာ တတ္ထ တုမှာဒိသေဟိ ဣမာယ ဝေလာယ ဂန္တု"န္တိ အာစိက္ခိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ။ **ဗုဒ္ဓဂတာယ သတိယာ နိပဇ္ဇီ**တိ တံဒိဝသံ ကိရဿ ဘဏ္ဍသကဋေသု ဝါ ဥပဋ္ဌာကေသု ဝါ စိတ္တမ္ပိ န ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ သာယမာသမ္ပိ န အကာသိ၊ သတ္တဘူမိကံ ပန ပါသာဒံ အာရုယှ သုပညတ္တာလင်္ကတဝရသယနေ "ဗုဒ္ဓေါ ဗုဒ္ဓေါ"တိ သဇ္ဈာယံ ကရောန္တောဝ နိပဇ္ဇိတွာ နိဒ္ဒံ ဩက္ကမိ။ တေန ဝုတ္တံ "ဗုဒ္ဓဂတာယ သတိယာ နိပဇ္ဇီ"တိ။

ရတ္တိယာ သုဒံ တိက္ခတ္တုံ ဥဋ္ဌာသိ ပဘာတန္တိ မညမာနောတိ ပဌမယာမေ တာဝ ဝီတိဝတ္တေ ဥဋ္ဌာယ ဗုဒ္ဓံ အနုဿရိ၊ အထဿ ဗလဝပ္ပသာဒေါ ဥဒပါဒိ၊ ပီတိအာလောကော အဟောသိ၊ သဗ္ဗတမံ ဝိဂစ္ဆိ၊ ဒီပသဟဿုဇ္ဇလံ ဝိယ စန္ဒုဋ္ဌာနံ သူရိယုဋ္ဌာနံ ဝိယ စ ဇာတံ။ သော "ပမာဒံ အာပန္နော ဝတမှိ[၄]၊ သူရိယော ဥဂ္ဂတော"တိ ဥဋ္ဌာယ အာကာသတလေ ဌိတံ စန္ဒံ ဥလ္လောကေတွာ "ဧကောဝ ယာမော ဂတော၊ အညေ ဒွေ အတ္ထီ"တိ ပုန ပဝိသိတွာ နိပဇ္ဇိ။ ဧတေနုပါယေန မဇ္ဈိမယာမာဝသာနေပိ ပစ္ဆိမယာမာဝသာနေပီတိ တိက္ခတ္တုံ ဥဋ္ဌာသိ။ ပစ္ဆိမယာမာဝသာနေ ပန ဗလဝပစ္စူသေယေဝ ဥဋ္ဌာယ အာကာသတလံ

၁-ကိလမန္တောတိ (သျာ) ၂-ဝိ ၄-၃၀၂-ပိဋ္ဌေ။
၃-သီတဝနေ (သီ) ၄-ပသာဒံ အာပန္နောမှိ ဝဉ္စိတောမှိ (သီ၊ သျာ)

āgantvā[1] mahādvārābhimukhova ahosi, sattabhūmikadvāraṁ sayameva vivaṭaṁ ahosi. So pāsādā oruyha antaravīthiṁ paṭipajji.

Vivariṁ sūti “ayaṁ mahāseṭṭhi ‘Buddhupaṭṭhānaṁ gamissāmī’ti nikkhanto, paṭhamadassaneneva sotāpattiphale patiṭṭhāya tiṇṇaṁ ratanānaṁ aggupaṭṭhāko hutvā asadisaṁ saṁghārāmaṁ katvā cātuddisassa ariyagaṇassa anāvaṭadvāro bhavissati, na yuttamassa dvāraṁ pidahitun”ti cintetvā vivariṁsu. **Antaradhāyī**ti Rājagahaṁ kira ākiṇṇamanussaṁ antonagare nava koṭiyo, bahinagare navāti taṁ upanissāya aṭṭhārasa manussakoṭiyo vasanti. Avelāya matamanusse bahi nīharituṁ asakkontā aṭṭālake[2] ṭhatvā bahidvāre khipanti. Mahāseṭṭhi nagarato bahinikkhantamattova allasarīraṁ pādena akkami, aparampi piṭṭhipādena pahari. Makkhikā uppatitvā parikiriṁsu. Duggandho nāsapuṭaṁ abhihani. Buddhappasādo tanuttaṁ gato[3]. Tenassa āloko antaradhāyi, andhakāro pāturahosi. **Saddamanussāvesī**ti “seṭṭhissa ussāhaṁ janessāmī”ti suvaṇṇakiṅkiṇikaṁ ghaṭṭento viya madhurassarena saddaṁ anussāvesi.

Sataṁ kaññāsahassānīti purimapadānipi imināva sahassapadena saddhiṁ sambandhanīyāni. Yatheva hi sataṁ kaññāsahassāni, sataṁ sahassāni hatthī, sataṁ sahassāni assā, sataṁ sahassāni rathāti ayamettha attho. Iti ekekasatasahassameva dīpitaṁ. **Padavītihārassā**ti padavītihāro nāma samagamane dvinnaṁ padānaṁ antare muṭṭhiratanamattaṁ. **Kalaṁ nāgghanti soḷasin**ti taṁ ekaṁ padavītihāraṁ soḷasabhāge katvā tato eko koṭṭhāso puna soḷasadhā, tato eko soḷasadhāti evaṁ soḷasa vāre soḷasadhā bhinnassa eko koṭṭhāso soḷasikalā nāma, taṁ soḷasikalaṁ etāni cattāri satasahassāni na agghanti. Idaṁ vuttaṁ hoti—sataṁ hatthisahassāni sataṁ assasahassāni sataṁ rathasahassāni sataṁ kaññāsahassāni, tā ca kho āmukkamaṇikuṇḍalā sakalajambudīparājadhītaro vāti imasmā ettakā lābhā vihāraṁ gacchantassa tasmiṁ soḷasikalasaṅkhāte padese pavattacetanāva uttaritarāti. Idaṁ pana vihāragamanaṁ kassa vasena gahitanti? Vihāraṁ gantvā anantarāyena sotāpattiphale patiṭṭhahantassa. “Gandhamālādīhi pūjaṁ

1. Gantvā (Sī) 2. Addhālake (Syā) 3. Tanubhūto (Sī), tanukaṁ gato (Ka)

အာဂန္တွာ[၁] မဟာဒွါရာဘိမုခေါဝ အဟောသိ၊ သတ္တဘူမိကဒွါရံ သယမေဝ ဝိဝဋံ အဟောသိ။ သော ပါသာဒါ ဩရုယှ အန္တရဝီထိံ ပဋိပဇ္ဇိ။

ဝိဝရိံသူတိ “အယံ မဟာသေဋ္ဌိ ‘ဗုဒ္ဓုပဋ္ဌာနံ ဂမိဿာမီ’တိ နိက္ခန္တော၊ ပဌမဒဿနေနေဝ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာယ တိဏ္ဏံ ရတနာနံ အဂ္ဂုပဋ္ဌာကော ဟုတွာ အသဒိသံ သံဃာရာမံ ကတွာ စာတုဒ္ဒိသဿ အရိယဂဏဿ အနာဝဋဒွါရော ဘဝိဿတိ၊ န ယုတ္တမဿ ဒွါရံ ပိဒဟိတု”န္တိ စိန္တေတွာ ဝိဝရိံသု။ **အန္တရဓာယီ**တိ ရာဇဂဟံ ကိရ အာကိဏ္ဏမနုဿံ အန္တောနဂရေ နဝ ကောဋိယော, ဗဟိနဂရေ နဝါတိ တံ ဥပနိဿာယ အဋ္ဌာရသ မနုဿကောဋိယော ဝသန္တိ။ အဝေလာယ မတမနုဿေ ဗဟိ နီဟရိတုံ အသက္ကောန္တာ အဋ္ဋာလကေ[၂] ဌတွာ ဗဟိဒွါရေ ခိပန္တိ။ မဟာသေဋ္ဌိ နဂရတော ဗဟိနိက္ခန္တမတ္တောဝ အလ္လသရီရံ ပါဒေန အက္ကမိ၊ အပရမ္ပိ ပိဋ္ဌိပါဒေန ပဟရိ။ မက္ခိကာ ဥပ္ပတိတွာ ပရိကိရိံသု။ ဒုဂ္ဂန္ဓော နာသပုဋံ အဘိဟနိ။ ဗုဒ္ဓပ္ပသာဒေါ တနုတ္တံ ဂတော[၃]။ တေနဿ အာလောကော အန္တရဓာယိ၊ အန္ဓကာရော ပါတုရဟောသိ။ **သဒ္ဒမနုဿာဝေသီ**တိ “သေဋ္ဌိဿ ဥဿာဟံ ဇနေဿာမီ”တိ သုဝဏ္ဏကိင်္ကိဏိကံ ဃဋ္ဋေန္တော ဝိယ မဓုရဿရေန သဒ္ဒံ အနုဿာဝေသိ။

သတံ ကညာသဟဿာနီတိ ပုရိမပဒါနိပိ ဣမိနာဝ သဟဿပဒေန သဒ္ဓိံ သမ္ဗန္ဓနီယာနိ။ ယထေဝ ဟိ သတံ ကညာသဟဿာနိ၊ သတံ သဟဿာနိ ဟတ္ထီ, သတံ သဟဿာနိ အဿာ, သတံ သဟဿာနိ ရထာတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ ဣတိ ဧကေကသတသဟဿမေဝ ဒီပိတံ။ **ပဒဝီတိဟာရဿာ**တိ ပဒဝီတိဟာရော နာမ သမဂမနေ ဒွိန္နံ ပဒါနံ အန္တရေ မုဋ္ဌိရတနမတ္တံ။ **ကလံ နာဂ္ဃန္တိ သောဠသိ**န္တိ တံ ဧကံ ပဒဝီတိဟာရံ သောဠသဘာဂေ ကတွာ တတော ဧကော ကောဋ္ဌာသော ပုန သောဠသဓာ, တတော ဧကော သောဠသဓာတိ ဧဝံ သောဠသ ဝါရေ သောဠသဓာ ဘိန္နဿ ဧကော ကောဋ္ဌာသော သောဠသိကလာ နာမ၊ တံ သောဠသိကလံ ဧတာနိ စတ္တာရိ သတသဟဿာနိ န အဂ္ဃန္တိ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—သတံ ဟတ္ထိသဟဿာနိ သတံ အဿသဟဿာနိ သတံ ရထသဟဿာနိ သတံ ကညာသဟဿာနိ၊ တာ စ ခေါ အာမုက္ကမဏိကုဏ္ဍလာ သကလဇမ္ဗုဒီပရာဇဓီတရော ဝါတိ ဣမသ္မာ ဧတ္တကာ လာဘာ ဝိဟာရံ ဂစ္ဆန္တဿ တသ္မိံ သောဠသိကလသင်္ခါတေ ပဒေသေ ပဝတ္တစေတနာဝ ဥတ္တရိတရာတိ။ ဣဒံ ပန ဝိဟာရဂမနံ ကဿ ဝသေန ဂဟိတန္တိ? ဝိဟာရံ ဂန္တွာ အနန္တရာယေန သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟန္တဿ။ “ဂန္ဓမာလာဒီဟိ ပူဇံ

၁-ဂန္တွာ (သီ) ၂-အဍ္ဎါလကေ (သျာ) ၃-တနုဘူတော (သီ)၊ တနုကံ ဂတော (က)

karissāmi, cetiyaṁ vandissāmi, dhammaṁ sossāmi, dīpapūjaṁ karissāmi, saṁghaṁ nimantetvā dānaṁ dassāmi, sikkhāpadesu vā saraṇesu vā patiṭṭhahissāmī”ti gacchatopi vasena vaṭṭatiyeva.

Andhakāro antaradhāyīti so kira cintesi “ahaṁ ekakoti saññaṁ karomi, anuyuttāpi me atthi, kasmā bhāyāmī”ti sūro ahosi. Athassa balavā Buddhappasādo udapādi. Tasmā andhakāro antaradhāyīti. Sesavāresupi eseva nayo. Apica purato purato gacchanto[1] bhiṁsanake susānamagge aṭṭhikasaṅkhalikasamaṁsalohitanti-ādīni anekavidhāni kuṇapāni addasa. Soṇasiṅgālādīnaṁ saddaṁ assosi. Taṁ sabbaṁ parissayaṁ punappunaṁ Buddhagataṁ pasādaṁ vaḍḍhetvā maddanto agamasiyeva.

Ehi Sudattāti so kira seṭṭhi gacchamānova cintesi “imasmiṁ loke bahū Pūraṇakassapādayo titthiyā ‘mayaṁ Buddhā mayaṁ Buddhā’ti vadanti, kathaṁ nu kho ahaṁ Satthu Buddhabhāvaṁ jāneyyan”ti. Athassa etadahosi “mayhaṁ guṇavasena uppannaṁ nāmaṁ mahājāno jānāti, kuladattiyaṁ pana me nāmaṁ aññatra mayā na koci jānāti. Sace Buddho bhavissati, kuladattikanāmena maṁ ālapissatī”ti. Satthā tassa cittaṁ ñatvā evamāha.

Parinibbutoti kilesaparinibbānena parinibbuto. **Āsattiyo**ti taṇhāyo. **Santin**ti kilesavūpasamaṁ. **Pappuyyā**ti patvā. Idañca pana vatvā Satthā tassa anupubbikathaṁ kathetvā matthake cattāri saccāni pakāsesi. Seṭṭhi dhammadesanaṁ sutvā sotāpattiphale patiṭṭhāya Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ nimantetvā punadivasato paṭṭhāya mahādānaṁ dātuṁ ārabhi. Bimbisārādayo seṭṭhissa sāsanaṁ pesenti “tvaṁ āgantuko, yaṁ nappahoti, taṁ ito āhārāpehī”ti. So “alaṁ tumhe bahukiccā”ti sabbe paṭikkhipitvā pañcahi sakaṭasatehi ānītavibhavena sattāhaṁ mahādānaṁ adāsi. Dānapariyosāne ca Bhagavantaṁ Sāvatthiyaṁ vassāvāsaṁ paṭijānāpetvā Rājagahassa ca

1. Parato parato gacchanto (Sī, Syā)

ကရိဿာမိ၊ စေတိယံ ဝန္ဒိဿာမိ၊ ဓမ္မံ သောဿာမိ၊ ဒီပပူဇံ ကရိဿာမိ၊ သံဃံ နိမန္တေတွာ ဒါနံ ဒဿာမိ၊ သိက္ခာပဒေသု ဝါ သရဏေသု ဝါ ပတိဋ္ဌဟိဿာမီ''တိ ဂစ္ဆတောပိ ဝသေန ဝဋ္ဋတိယေဝ။

အန္ဓကာရော အန္တရဓာယီတိ သော ကိရ စိန္တေသိ "အဟံ ဧကကောတိ သညံ ကရောမိ၊ အနုယုတ္တာပိ မေ အတ္ထိ၊ ကသ္မာ ဘာယာမီ"တိ သူရော အဟောသိ။ အထဿ ဗလဝါ ဗုဒ္ဓပ္ပသာဒေါ ဥဒပါဒိ။ တသ္မာ အန္ဓကာရော အန္တရဓာယီတိ။ သေသဝါရေသုပိ ဧသေဝ နယော။ အပိစ ပုရတော ပုရတော ဂစ္ဆန္တော[၁] ဘိံသနကေ သုသာနမဂ္ဂေ အဋ္ဌိကသင်္ခလိကသမံသလောဟိတန္တိအာဒီနိ အနေကဝိဓာနိ ကုဏပါနိ အဒ္ဒသ။ သောဏသိင်္ဂါလာဒီနံ သဒ္ဒံ အဿောသိ။ တံ သဗ္ဗံ ပရိဿယံ ပုနပ္ပုနံ ဗုဒ္ဓဂတံ ပသာဒံ ဝဍ္ဎေတွာ မဒ္ဒန္တော အဂမာသိယေဝ။

ဧဟိ သုဒတ္တာတိ သော ကိရ သေဋ္ဌိ ဂစ္ဆမာနောဝ စိန္တေသိ "ဣမသ္မိံ လောကေ ဗဟူ ပူရဏကဿပါဒယော တိတ္ထိယာ 'မယံ ဗုဒ္ဓါ မယံ ဗုဒ္ဓါ'တိ ဝဒန္တိ၊ ကထံ နု ခေါ အဟံ သတ္ထု ဗုဒ္ဓဘာဝံ ဇာနေယျ"န္တိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ ''မယှံ ဂုဏဝသေန ဥပ္ပန္နံ နာမံ မဟာဇနော ဇာနာတိ၊ ကုလဒတ္တိယံ ပန မေ နာမံ အညတြ မယာ န ကောစိ ဇာနာတိ။ သစေ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတိ၊ ကုလဒတ္တိကနာမေန မံ အာလပိဿတီ"တိ။ သတ္ထာ တဿ စိတ္တံ ဉတွာ ဧဝမာဟ။

ပရိနိဗ္ဗုတောတိ ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနေန ပရိနိဗ္ဗုတော။ **အာသတ္တိယော**တိ တဏှာယော။ **သန္တိ**န္တိ ကိလေသဝူပသမံ။ **ပပ္ပုယျာ**တိ ပတွာ။ ဣဒဉ္စ ပန ဝတွာ သတ္ထာ တဿ အနုပုဗ္ဗိကထံ ကထေတွာ မတ္ထကေ စတ္တာရိ သစ္စာနိ ပကာသေသိ။ သေဋ္ဌိ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာယ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ နိမန္တေတွာ ပုနဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ မဟာဒါနံ ဒါတုံ အာရဘိ။ ဗိမ္ဗိသာရာဒယော သေဋ္ဌိဿ သာသနံ ပေသေန္တိ "တွံ အာဂန္တုကော၊ ယံ နပ္ပဟောတိ၊ တံ ဣတော အာဟရာပေဟီ"တိ။ သော "အလံ တုမှေ ဗဟုကိစ္စာ"တိ သဗ္ဗေ ပဋိက္ခိပိတွာ ပဉ္စဟိ သကဋသတေဟိ အာနီတဝိဘဝေန သတ္တာဟံ မဟာဒါနံ အဒါသိ။ ဒါနပရိယောသာနေ စ ဘဂဝန္တံ သာဝတ္ထိယံ ဝဿာဝါသံ ပဋိဇာနာပေတွာ ရာဇဂဟဿ စ

၁-ပရတော ပရတော ဂစ္ဆန္တော (သီ၊ သျာ)

Sāvatthiyā ca antare yojane yojane satahassaṁ datvā pañcacattālīsa vihāre kārento Sāvatthiṁ gantvā Jetavanamahāvihāraṁ kāretvā Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa niyyādesīti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Paṭhamasukkāsuttavaṇṇanā

243. Navame **rathikāya rathikan**ti ekaṁ rathikaṁ gahetvā tato aparaṁ gacchanto rathikāya rathikaṁ upasaṅkamanto nāma hoti. Siṅghāṭakepi eseva nayo. Ettha ca **rathikā**ti racchā. **Siṅghāṭakan**ti catukkaṁ. **Kiṁ me katā**ti kiṁ ime katā, kiṁ karontīti attho. **Madhupītāva seyare**ti gandhamadhupānaṁ pītā viya sayanti. Gandhamadhupānaṁ pīto kira sīsaṁ ukkhipituṁ na sakkoti, asaññī hutvā sayateva. Tasmā evamāha.

Tañca pana appaṭivānīyanti tañca pana dhammaṁ appaṭivānīyaṁ deseti. Bāhirakañhi sumadhurampi bhojanaṁ punappunaṁ bhuñjantassa na ruccati, "apanetha, kiṁ iminā"ti paṭivānetabbaṁ apanetabbaṁ hoti, na evamayaṁ dhammo. Imaṁ hi dhammaṁ paṇḍitā vassasatampi vassasahascampi suṇantā tittiṁ na gacchanti. Tenāha "appaṭivānīyan"ti. **Asecanakamojavan**ti anāsittakaṁ ojavantaṁ. Yathā hi bāhirāni asambhinnapāyāsādīnipi sappimadhusakkharāhi āsittāni yojitāneva madhurāni ojavantāni honti, na evamayaṁ dhammo. Ayaṁ hi attano dhammatāya madhuro ceva ojavā ca, na aññena upasitto. Tenāha "asecanakamojavan"ti. **Pivanti maññe sappaññā**ti paṇḍitapurisā pivanti viya. **Valāhakamiva panthagūti**[1] valāhakantarato nikkhantarkakaṁ ghammābhitattā pathikā viya. . Navamaṁ.

10-11. Dutiyasukkāsuttādivaṇṇanā

244. 245. Dasame **puññaṁ vata pasavi bahun**ti bahuṁ vata puññaṁ pasavatīti[2]. Ekādasamaṁ uttānameva. . Ekādasamaṁ.

12. Āḷavakasuttavaṇṇanā

246. Dvādasame **Āḷaviyan**ti Āḷavīti taṁ raṭṭhampi nagarampi. Tañca bhavanaṁ nagarassa avidūre gāvutamatte ṭhitaṁ, Bhagavā tattha viharanto taṁ nagaraṁ

1. Valāhakamivaddhagūti (Sī) 2. Pasavīti (Sī)

သာဝတ္ထိယာ စ အန္တရေ ယောဇနေ ယောဇနေ သတသဟဿံ ဒတွာ ပဉ္စ-စတ္တာလီသ ဝိဟာရေ ကာရေန္တော သာဝတ္ထိံ ဂန္တွာ ဇေတဝနမဟာဝိဟာရံ ကာရေတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ နိယျာဒေသီတိ။ ။အဋ္ဌမံ။

၉-ပဌမသုက္ကာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၄၃။ နဝမေ **ရထိကာယ ရထိက**န္တိ ဧကံ ရထိကံ ဂဟေတွာ တတော အပရံ ဂစ္ဆန္တော ရထိကာယ ရထိကံ ဥပသင်္ကမန္တော နာမ ဟောတိ။ သိင်္ဃာဋ-ကေပိ ဧသေဝ နယော။ ဧတ္ထ စ **ရထိကာ**တိ ရစ္ဆာ။ **သိင်္ဃာဋက**န္တိ စတုက္ကံ။ **ကိံ မေ ကတာ**တိ ကိံ ဣမေ ကတာ၊ ကိံ ကရောန္တီတိ အတ္ထော။ **မဓုပီတာဝ သေယရေ**တိ ဂန္ဓမဓုပါနံ ပီတာ ဝိယ သယန္တိ။ ဂန္ဓမဓုပါနံ ပီတော ကိရ သီသံ ဥက္ခိပိတုံ န သက္ကောတိ၊ အသညီ ဟုတွာ သယတေဝ။ တသ္မာ ဧဝမာဟ။

တဉ္စ ပန အပ္ပဋိဝါနီယန္တိ တဉ္စ ပန ဓမ္မံ အပ္ပဋိဝါနီယံ ဒေသေတိ။ ဗာဟိရကဉှိ သုမဓုရမ္ပိ ဘောဇနံ ပုနပ္ပုနံ ဘုဉ္ဇန္တဿ န ရုစ္စတိ၊ "အပနေထ, ကိံ ဣမိနာ"တိ ပဋိဝါနေတဗ္ဗံ အပနေတဗ္ဗံ ဟောတိ၊ န ဧဝမယံ ဓမ္မော။ ဣမံ ဟိ ဓမ္မံ ပဏ္ဍိတာ ဝဿသတမ္ပိ ဝဿသဟဿမ္ပိ သုဏန္တာ တိတ္တိံ န ဂစ္ဆန္တိ။ တေနာဟ "အပ္ပဋိဝါနီယ"န္တိ။ **အသေစနကမောဇဝ**န္တိ အနာသိတ္တကံ ဩဇဝန္တံ။ ယထာ ဟိ ဗာဟိရာနိ အသမ္ဘိန္နပါယာသာဒီနိပိ သပ္ပိမဓုသက္ခရာဟိ အာသိတ္တာနိ ယောဇိတာနေဝ မဓုရာနိ ဩဇဝန္တာနိ ဟောန္တိ၊ န ဧဝမယံ ဓမ္မော။ အယံ ဟိ အတ္တနော ဓမ္မတာယ မဓုရော စေဝ ဩဇဝါ စ၊ န အညေန ဥပသိတ္တော။ တေနာဟ "အသေစနကမောဇဝ"န္တိ။ **ပိဝန္တိ မညေ သပ္ပညာ**တိ ပဏ္ဍိတပုရိသာ ပိဝန္တိ ဝိယ။ **ဝလာဟကမိဝ ပန္ထဂူ**တိ[1] ဝလာဟကန္တရတော နိက္ခန္တဥဒကံ ဃမ္မာဘိတတ္တာ ပထိကာ ဝိယ။ ။နဝမံ။

၁၀-၁၁-ဒုတိယသုက္ကာသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၂၄၄-၂၄၅။ ဒသမေ **ပုညံ ဝတ ပသဝိ ဗဟု**န္တိ ဗဟုံ ဝတ ပုညံ ပသဝတီတိ[2]။ ဧကာဒသမံ ဥတ္တာနမေဝ။ ။ဧကာဒသမံ။

၁၂-အာဠဝကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၄၆။ ဒွါဒသမေ **အာဠဝိယ**န္တိ အာဠဝီတိ တံ ရဋ္ဌမ္ပိ နဂရမ္ပိ။ တဉ္စ ဘဝနံ နဂရဿ အဝိဒူရေ ဂါဝုတမတ္တေ ဌိတံ၊ ဘဂဝါ တတ္ထ ဝိဟရန္တော တံ နဂရံ

၁-ဝလာဟကမိဝဒ္ဓဂူတိ (သီ) ၂-ပသဝီတိ (သီ)

upanissāya Āḷaviyaṁ viharatīti vutto. **Āḷavakassa yakkhassa bhavane**ti ettha pana ayamanupubbikathā—Āḷavako kira rājā vividhanāṭakūpabhogaṁ chaḍḍetvā corapaṭibāhanatthaṁ paṭirājanisedhanatthaṁ byāyāmakaraṇatthañca sattame sattame divase migavaṁ gacchanto ekadivasaṁ balakāyena saddhiṁ katikaṁ akāsi “yassa passena migo palāyati, tasseva so bhāro”ti. Atha tasseva passena migo palāyi, javasampanno rājā dhanuṁ gahetvā pattikova tiyojanaṁ taṁ migaṁ anubandhi. Eṇimigā ca tiyojanavegā eva honti. Atha parikkhīṇajavaṁ taṁ udakaṁ viya pavisitvā ṭhitaṁ vadhitvā dvidhā chetvā anatthikopi maṁsena “nāsakkhi migaṁ gahetun”ti apavādamocanatthaṁ kājenādāya āvacchanto nagarassāvidūre bahalapattapalāsaṁ mahānigrodhaṁ disvā parissamavinodanatthaṁ tassa mūlamupagato. Tasmiñca nigrodhe Āḷavako yakkho mahārājasantikā bhavanaṁ labhitvā majjhanhikasamaye tassa rukkhassa chāyāya phuṭṭhokāsaṁ paviṭṭhe pāṇino khādanto paṭivasati. So taṁ disvā khādituṁ upagato. Rājā tena saddhiṁ katikaṁ akāsi “muñca maṁ, ahaṁ te divase divase manussañca thālipākañca pesessāmī”ti. Yakkho “tvaṁ rājūpabhogena pamatto na sarissasi, ahaṁ pana bhavanaṁ anupagatañca ananuññātañca khādituṁ na labhāmi, svāhaṁ bhavantampi jīyeyyan”ti[1] na muñci. Rājā “yaṁ divasaṁ na pesemi, taṁ divasaṁ maṁ gahetvā khādā”ti attānaṁ anujānitvā tena mutto nagarābhimukho agamāsi.

Balakāyo magge khandhāvāraṁ bandhitvā ṭhito rājānaṁ disvā “kiṁ mahārāja ayasamattabhayā[2] evaṁ kilantosī”ti vadanto paccuggantvā paṭiggahesi. Rājā taṁ pavattiṁ anārocetvā nagaraṁ gantvā katapātarāso nagaraguttikaṁ āmantetvā etamatthaṁ ārocesi. Nagaraguttiko “kiṁ deva kālaparicchedo kato”ti āha. Na kato bhaṇeti. Duṭṭhu kataṁ deva, amanussā hi paricchinnamattameva labhanti, aparicchinne pana janapadassābādho bhavissati, hotu deva, kiñcāpi evamakāsi, appossukko tvaṁ rajjasukhamanubhohi, ahamettha kātabbaṁ karissāmīti. So kālasseva vuṭṭhāya bandhanāgāradvāre ṭhatvā ye ye vajjhā honti, te te sandhāya “yo jīvitatthiko, so

1. Jaheyyanti (Sī), jiyeyyanti (Syā, Ka)   2. Ayasapattabhayā (Syā)

ဥပနိဿာယ အာဠဝိယံ ဝိဟရတီတိ ဝုတ္တော။ **အာဠဝကဿ ယက္ခဿ ဘဝနေ**တိ ဧတ္ထ ပန အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—အာဠဝကော ကိရ ရာဇာ ဝိဝိဓနာဋကူပဘောဂံ ဆဍ္ဍေတွာ စောရပဋိဗာဟနတ္ထံ ပဋိရာဇနိသေဓနတ္ထံ ဗျာယာမကရဏတ္ထဉ္စ သတ္တမေ သတ္တမေ ဒိဝသေ မိဂဝံ ဂစ္ဆန္တော ဧကဒိဝသံ ဗလကာယေန သဒ္ဓိံ ကတိကံ အကာသိ "ယဿ ပဿေန မိဂေါ ပလာယတိ၊ တဿေဝ သော ဘာရော"တိ။ အထ တဿေဝ ပဿေန မိဂေါ ပလာယိ၊ ဇဝသမ္ပန္နော ရာဇာ ဓနုံ ဂဟေတွာ ပတ္တိကောဝ တိယောဇနံ တံ မိဂံ အနုဗန္ဓိ။ ဧဏိမိဂါ စ တိယောဇနဝေဂါ ဧဝ ဟောန္တိ။ အထ ပရိက္ခီဏဇဝံ တံ ဥဒကံ ဝိယ ပဝိသိတွာ ဌိတံ ဝဓိတွာ ဒွိဓာ ဆေတွာ အနတ္ထိကောပိ မံသေန "နာသက္ခိ မိဂံ ဂဟေတု"န္တိ အပဝါဒမောစနတ္ထံ ကာဇေနာဒါယ အာဂစ္ဆန္တော နဂရဿာဝိဒူရေ ဗဟလပတ္တပလာသံ မဟာနိဂြောဓံ ဒိသွာ ပရိဿမဝိနောဒနတ္ထံ တဿ မူလမုပဂတော။ တသ္မိဉ္စ နိဂြောဓေ အာဠဝကော ယက္ခော မဟာရာဇသန္တိကာ ဘဝနံ လဘိတွာ မဇ္ဈန္ဟိကသမယေ တဿ ရုက္ခဿ ဆာယာယ ဖုဋ္ဌောကာသံ ပဝိဋ္ဌေ ပါဏိနော ခါဒန္တော ပဋိဝသတိ။ သော တံ ဒိသွာ ခါဒိတုံ ဥပဂတော။ ရာဇာ တေန သဒ္ဓိံ ကတိကံ အကာသိ "မုဉ္စ မံ, အဟံ တေ ဒိဝသေ ဒိဝသေ မနုဿဉ္စ ထာလိပါကဉ္စ ပေသေဿာမီ"တိ။ ယက္ခော "တွံ ရာဇူပဘောဂေန ပမတ္တော န သရိဿသိ၊ အဟံ ပန ဘဝနံ အနုပဂတဉ္စ အနနုညာတဉ္စ ခါဒိတုံ န လဘာမိ၊ သွာဟံ ဘဝန္တမ္ပိ ဇီယေယျ"န္တိ[၁] န မုဉ္စိ။ ရာဇာ "ယံ ဒိဝသံ န ပေသေမိ၊ တံ ဒိဝသံ မံ ဂဟေတွာ ခါဒါ"တိ အတ္တာနံ အနုဇာနိတွာ တေန မုတ္တော နဂရာဘိမုခေါ အဂမာသိ။

ဗလကာယော မဂ္ဂေ ခန္ဓာဝါရံ ဗန္ဓိတွာ ဌိတော ရာဇာနံ ဒိသွာ "ကိံ မဟာရာဇ အယသမတ္တဘယာ[၂] ဧဝံ ကိလန္တောသီ"တိ ဝဒန္တော ပစ္စုဂ္ဂန္တွာ ပဋိဂ္ဂဟေသိ။ ရာဇာ တံ ပဝတ္တိံ အနာရောစေတွာ နဂရံ ဂန္တွာ ကတပါတရာသော နဂရဂုတ္တိကံ အာမန္တေတွာ ဧတမတ္ထံ အာရောစေသိ။ နဂရဂုတ္တိကော "ကိံ ဒေဝ ကာလပရိစ္ဆေဒေါ ကတော"တိ အာဟ။ န ကတော ဘဏေတိ။ ဒုဋ္ဌု ကတံ ဒေဝ, အမနုဿာ ဟိ ပရိစ္ဆိန္နမတ္တမေဝ လဘန္တိ၊ အပရိစ္ဆိန္နေ ပန ဇနပဒဿာဗာဓော ဘဝိဿတိ၊ ဟောတု ဒေဝ, ကိဉ္စာပိ ဧဝမကာသိ၊ အပ္ပေါဿုက္ကော တွံ ရဇ္ဇသုခမနုဘောဟိ၊ အဟမေတ္ထ ကာတဗ္ဗံ ကရိဿာမီတိ။ သော ကာလဿေဝ ဝုဋ္ဌာယ ဗန္ဓနာဂါရဒွါရေ ဌတွာ ယေ ယေ ဝဇ္ဈာ ဟောန္တိ၊ တေ တေ သန္ဓာယ "ယော ဇီဝိတတ္ထိကော၊ သော

၁-ဇဟေယျန္တိ (သီ)၊ ဇိယေယျန္တိ (သျာ၊ က)   ၂-အယသပတ္တဘယာ (သျာ)

nikkhamatū”ti bhaṇati. Yo paṭhamaṁ nikkhamati, taṁ gehaṁ netvā nhāpetvā bhojetvā ca “imaṁ thālipākaṁ yakkhassa dehī”ti peseti. Taṁ rukkhamūlaṁ paviṭṭhamattaṁyeva yakkho bheravaṁ attabhāvaṁ nimminitvā mūlakandaṁ viya khādi. Yakkhānubhāvena kira manussānaṁ kesādīni upādāya sakalasarīraṁ navanītapiṇḍaṁ viya hoti, yakkhassa bhattaṁ gāhāpetuṁ gatapurisā taṁ disvā bhītā yathāmittaṁ ārocesuṁ. Tato pabhuti “rājā core gahetvā yakkhassa detī”ti manussā corakammato paṭiviratā. Tato aparena samayena navacorānaṁ abhāvena purāṇacorānañca parikkhayena bandhanāgārāni suññāni ahesuṁ.

Atha nagaraguttiko rañño ārocesi. Rājā attano dhanaṁ nagararacchāsu chaḍḍāpesi “appeva nāma koci lobhena gaṇheyyā”ti. Taṁ pādenapi koci nacchupi. So core alabhanto amaccānaṁ ārocesi. Amaccā “kulapaṭipāṭiyā ekamekaṁ jiṇṇakaṁ pesema, so pakatiyāpi maccupathe vattatī”ti āhaṁsu. Rājā “amhākaṁ pitaraṁ amhākaṁ pitāmahaṁ pesetīti manussā khobhaṁ karissanti, mā vo etaṁ ruccī”ti[1] vāresi. “Tena hi deva dārakaṁ pesema uttānaseyyakaṁ, tathāvidhassa hi ‘mātā me’ti ‘pitā me’ti sineho natthī”ti āhaṁsu. Rājā anujāni. Te tathā akaṁsu. Nagare dārakamātaro ca dārake gahetvā gabbhiniyo ca palāyitvā parajanapade dārake saṁvaḍḍhetvā ānenti. Evaṁ dvādasa vassāni gatāni.

Tato ekadivasaṁ sakalanagaraṁ vicinitvā ekampi dārakaṁ alabhitvā amaccā rañño ārocesuṁ “natthi deva nagare dārako ṭhapetvā antepure tava puttaṁ Āḷavakakumāran”ti. Rājā “yathā mama putto piyo, evaṁ sabbalokassa, attanā pana piyataraṁ natthi, gacchatha[2] tampi datvā mama jīvitaṁ rakkhathā”ti. Tena ca samayena Āḷavakassa mātā puttaṁ nhāpetvā maṇḍetvā dukūlacumbaṭake katvā aṅke sayāpetvā nisinnā hoti. Rājapurisā rañño āṇāya tattha gantvā vippalapantiyā[3] tassa soḷasannañca devisahassānaṁ saddhiṁ dhātiyā taṁ ādāya pakkamiṁsu “sveva yakkhabhakkho bhavissatī”ti. Taṁdivasañca Bhagavā paccūsasamayaṁ

1. Ruccatīti (Ka) 2. Gacchatha re (Ka) 3. Vilapantiyā (Sī)

နိက္ခမတူ”တိ ဘဏတိ။ ယော ပဌမံ နိက္ခမတိ၊ တံ ဂေဟံ နေတွာ နှာပေတွာ ဘောဇေတွာ စ “ဣမံ ထာလိပါကံ ယက္ခဿ ဒေဟီ”တိ ပေသေတိ။ တံ ရုက္ခမူလံ ပဝိဋ္ဌမတ္တံယေဝ ယက္ခော ဘေရဝံ အတ္တဘာဝံ နိမ္မိနိတွာ မူလကန္ဒံ ဝိယ ခါဒိ။ ယက္ခာနုဘာဝေန ကိရ မနုဿာနံ ကေသာဒီနိ ဥပါဒါယ သကလသရီရံ နဝနီတပိဏ္ဍံ ဝိယ ဟောတိ၊ ယက္ခဿ ဘတ္တံ ဂါဟာပေတုံ ဂတပုရိသာ တံ ဒိသွာ ဘီတာ ယထာမိတ္တံ အာရောစေသုံ။ တတော ပဘုတိ “ရာဇာ စောရေ ဂဟေတွာ ယက္ခဿ ဒေတီ”တိ မနုဿာ စောရကမ္မတော ပဋိဝိရတာ။ တတော အပရေန သမယေန နဝစောရာနံ အဘာဝေန ပုရာဏစောရာနဉ္စ ပရိက္ခယေန ဗန္ဓနာဂါရာနိ သုညာနိ အဟေသုံ။

အထ နဂရဂုတ္တိကော ရညော အာရောစေသိ။ ရာဇာ အတ္တနော ဓနံ နဂရရစ္ဆာသု ဆဍ္ဍာပေသိ “အပ္ပေဝ နာမ ကောစိ လောဘေန ဂဏှေယျာ”တိ။ တံ ပါဒေနပိ ကောစိ နစ္ဆုပိ။ သော စောရေ အလဘန္တော အမစ္စာနံ အာရောစေသိ။ အမစ္စာ “ကုလပဋိပါဋိယာ ဧကမေကံ ဇိဏ္ဏကံ ပေသေမ၊ သော ပကတိယာပိ မစ္စုပထေ ဝတ္တတီ”တိ အာဟံသု။ ရာဇာ “အမှာကံ ပိတရံ အမှာကံ ပိတာမဟံ ပေသေတီတိ မနုဿာ ခေါဘံ ကရိဿန္တိ၊ မာ ဝေါ ဧတံ ရုစ္စီ”တိ[၁] ဝါရေသိ။ “တေန ဟိ ဒေဝ ဒါရကံ ပေသေမ ဥတ္တာနသေယျကံ၊ တထာဝိဓဿ ဟိ ‘မာတာ မေ’တိ ‘ပိတာ မေ’တိ သိနေဟော နတ္ထီ”တိ အာဟံသု။ ရာဇာ အနုဇာနိ။ တေ တထာ အကံသု။ နဂရေ ဒါရကမာတရော စ ဒါရကေ ဂဟေတွာ ဂဗ္ဘိနိယော စ ပလာယိတွာ ပရဇနပဒေ ဒါရကေ သံဝဍ္ဎေတွာ အာနေန္တိ။ ဧဝံ ဒွါဒသ ဝဿာနိ ဂတာနိ။

တတော ဧကဒိဝသံ သကလနဂရံ ဝိစိနိတွာ ဧကမ္ပိ ဒါရကံ အလဘိတွာ အမစ္စာ ရညော အာရောစေသုံ “နတ္ထိ ဒေဝ နဂရေ ဒါရကော ဌပေတွာ အန္တေပုရေ တဝ ပုတ္တံ အာဠဝကကုမာရ”န္တိ။ ရာဇာ “ယထာ မမ ပုတ္တော ပိယော၊ ဧဝံ သဗ္ဗလောကဿ၊ အတ္တနာ ပန ပိယတရံ နတ္ထိ၊ ဂစ္ဆထ[၂] တမ္ပိ ဒတွာ မမ ဇီဝိတံ ရက္ခထာ”တိ။ တေန စ သမယေန အာဠဝကဿ မာတာ ပုတ္တံ နှာပေတွာ မဏ္ဍေတွာ ဒုကူလစုမ္ဗဋကေ ကတွာ အင်္ကေ သယာပေတွာ နိသိန္နာ ဟောတိ။ ရာဇပုရိသာ ရညော အာဏာယ တတ္ထ ဂန္တွာ ဝိပ္ပလပန္တိယာ[၃] တဿာ သောဠသန္နဉ္စ ဒေဝိသဟဿာနံ သဒ္ဓိံ ဓာတိယာ တံ အာဒါယ ပက္ကမိံသု “သွေဝ ယက္ခဘက္ခော ဘဝိဿတီ”တိ။ တံဒိဝသဉ္စ ဘဂဝါ ပစ္စူသသမယံ

၁-ရုစ္စတီတိ (က) ၂-ဂစ္ဆထ ရေ (က) ၃-ဝိလပန္တိယာ (သီ)

paccuṭṭhāya Jetavanavihāre Gandhakuṭiyaṁ[1] mahākaruṇāsamāpattiṁ samāpajjitvā Buddhacakkhunā lokaṁ olokento addasa Āḷavakassa kumārassa anāgāmiphaluppattiyā upanissayaṁ yakkhassa ca sotāpatiphaluppattiyā, desanāpariyosāne ca caturāsītipāṇasahassānaṁ dhammacakkhupaṭilābhassāti. So vibhātāya rattiyā purimabhattakiccaṁ katvā suniṭṭhitapacchābhattakicco kāḷapakkhūposathadivase vattamāne oggate[2] sūriye eko adutiyo pattacīvaramādāya pādamaggeneva[3] Sāvatthito tiṁsa yojanāni gantvā tassa yakkhassa bhavanaṁ pāvisi. Tena vuttaṁ “Āḷavakassa yakkhassa bhavane”ti.

Kiṁ pana Bhagavā yasmiṁ nigrodhe Āḷavakassa bhavanaṁ, tassa mūle vihāsi, udāhu bhavaneyevāti? Bhavaneyeva. Yatheva hi yakkhā attano bhavanaṁ passanti, tathā Bhagavāpi. So tattha gantvā bhavanadvāre aṭṭhāsi. Tadā Āḷavako Himavante yakkhasamāgamaṁ gato hoti. Tato Āḷavakassa dvārapālo Gadrabho nāma yakkho Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā vanditvā “kiṁ bhante Bhagavā vikāle āgato”ti āha. Āma Gadrabha āgatomi, sace te agaru, vihareyyāmekarattaṁ[4] Āḷavakassa bhavaneti. Na me bhante garu, apica kho so yakkho kakkhaḷo pharuso, mātāpitūnampi abhivādanādīni na karoti, mā rucci Bhagavato idha vāsoti. Jānāmi Gadrabha tassa sabhāvaṁ, na koci mamantarāyo bhavissati. Sace te agaru, vihareyyāmekarattanti.

Dutiyampi Gadrabho yakkho Bhagavantaṁ etadavoca “aggitattakapālasadiso[5] bhante Āḷavako, mātāpitaroti vā samaṇabrāhmaṇāti vā dhammoti vā na jānāti, idhāgatānaṁ pana cittakkhepampi karoti, hadayampi phāleti, pādepi gahetvā parasamuddaṁ vā paracakkavāḷaṁ vā khipatī”ti. Dutiyampi Bhagavā āha “jānāmi Gadrabha, sacepi te agaru, vihareyyāmekarattan”ti. Na me bhante garu, apica kho so yakkho attano anārocetvā anujānantaṁ maṁ jīvitāpi voropeyya, ārocemi bhante tassāti.

1. Mahāgandhakuṭiyaṁ (Sī, Syā)
2. Ogate (Sī), okkante (Syā), uggate (Ka)
3. Pādamatteneva (Syā)
4. Rattiṁ (Syā)
5. Abhitattakapālasadiso (Syā)

ပစ္စုဋ္ဌာယ ဇေတဝနဝိဟာရေ ဂန္ဓကုဋိယံ[၁] မဟာကရုဏာသမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇိတွာ ဗုဒ္ဓစက္ခုနာ လောကံ ဩလောကေန္တော အဒ္ဒသ အာဠဝကဿ ကုမာရဿ အနာဂါမိဖလုပ္ပတ္တိယာ ဥပနိဿယံ ယက္ခဿ စ သောတာပတ္တိဖလုပ္ပတ္တိယာ, ဒေသနာပရိယောသာနေ စ စတုရာသီတိပါဏသဟဿာနံ ဓမ္မစက္ခုပဋိလာဘဿာတိ။ သော ဝိဘာတာယ ရတ္တိယာ ပုရိမဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ သုနိဋ္ဌိတပစ္ဆာဘတ္တကိစ္စော ကာဠပက္ခုပေါသထဒိဝသေ ဝတ္တမာနေ ဩဂ္ဂတေ[၂] သူရိယေ ဧကော အဒုတိယော ပတ္တစီဝရမာဒါယ ပါဒမဂ္ဂေနေဝ[၃] သာဝတ္ထိတော တိံသ ယောဇနာနိ ဂန္တွာ တဿ ယက္ခဿ ဘဝနံ ပါဝိသိ။ တေန ဝုတ္တံ “အာဠဝကဿ ယက္ခဿ ဘဝနေ”တိ။

ကိံ ပန ဘဂဝါ ယသ္မိံ နိဂြောဓေ အာဠဝကဿ ဘဝနံ၊ တဿ မူလေ ဝိဟာသိ၊ ဥဒါဟု ဘဝနေယေဝါတိ? ဘဝနေယေဝ။ ယထေဝ ဟိ ယက္ခာ အတ္တနော ဘဝနံ ပဿန္တိ၊ တထာ ဘဂဝါပိ။ သော တတ္ထ ဂန္တွာ ဘဝနဒွါရေ အဋ္ဌာသိ။ တဒါ အာဠဝကော ဟိမဝန္တေ ယက္ခသမာဂမံ ဂတော ဟောတိ။ တတော အာဠဝကဿ ဒွါရပါလော ဂဒြဘော နာမ ယက္ခော ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ “ကိံ ဘန္တေ ဘဂဝါ ဝိကာလေ အာဂတော”တိ အာဟ။ အာမ ဂဒြဘ အာဂတောမှိ၊ သစေ တေ အဂရု၊ ဝိဟရေယျာမေကရတ္တံ[၄] အာဠဝကဿ ဘဝနေတိ။ န မေ ဘန္တေ ဂရု၊ အပိစ ခေါ သော ယက္ခော ကက္ခဠော ဖရုသော၊ မာတာပိတူနမ္ပိ အဘိဝါဒနာဒီနိ န ကရောတိ၊ မာ ရုစ္စိ ဘဂဝတော ဣဓ ဝါသောတိ။ ဇာနာမိ ဂဒြဘ တဿ သဘာဝံ၊ န ကောစိ မမန္တရာယော ဘဝိဿတိ။ သစေ တေ အဂရု၊ ဝိဟရေယျာမေကရတ္တန္တိ။

ဒုတိယမ္ပိ ဂဒြဘော ယက္ခော ဘဂဝန္တံ ဧတဒဝေါစ “အဂ္ဂိတတ္တကပါလသဒိသော[၅] ဘန္တေ အာဠဝကော၊ မာတာပိတရောတိ ဝါ သမဏဗြာဟ္မဏာတိ ဝါ ဓမ္မောတိ ဝါ န ဇာနာတိ၊ ဣဓာဂတာနံ ပန စိတ္တက္ခေပမ္ပိ ကရောတိ၊ ဟဒယမ္ပိ ဖာလေတိ၊ ပါဒေပိ ဂဟေတွာ ပရသမုဒ္ဒံ ဝါ ပရစက္ကဝါဠံ ဝါ ခိပတီ”တိ။ ဒုတိယမ္ပိ ဘဂဝါ အာဟ “ဇာနာမိ ဂဒြဘ၊ သစေပိ တေ အဂရု၊ ဝိဟရေယျာမေကရတ္တ”န္တိ။ န မေ ဘန္တေ ဂရု၊ အပိစ ခေါ သော ယက္ခော အတ္တနော အနာရောစေတွာ အနုဇာနန္တံ မံ ဇီဝိတာပိ ဝေါရောပေယျ၊ အာရောစေမိ ဘန္တေ တဿာတိ။

၁-မဟာဂန္ဓကုဋိယံ (သီ၊ သျာ)
၂-ဩဂတေ (သီ)၊ ဩက္ကန္တေ (သျာ)၊ ဥဂ္ဂတေ (က)
၃-ပါဒမတ္တေနေဝ (သျာ)
၄-ရတ္တိံ (သျာ)
၅-အဘိတတ္တကပါလသဒိသော (သျာ)

Yathāsukhaṁ Gadrabha ārocehīti. “Tena hi bhante tvameva jānāhī”ti Bhagavantaṁ abhivādetvā Himavantābhimukho pakkāmi. Bhavanadvārampi sayameva Bhagavato vivaramadāsi. Bhagavā antobhavanaṁ pavisitvā yattha abhilakkhitesu maṅgaladivasādīsu nisīditvā Āḷavako siriṁ anubhoti, tasmiṁ yeva dibbaratanamaye pallaṅke nisīditvā suvaṇṇātaṁ muñci. Taṁ disvā yakkhassa itthiyo āgantvā Bhaganantaṁ vanditvā samparivāretvā nisīdiṁsu. Bhagavā “pubbe tumhe dānaṁ datvā sīlaṁ samādiyitvā pūjaneyyaṁ pūjetvā imaṁ sampattiṁ pattā, idānipi tatheva karotha, mā aññamaññaṁ issāmacchariyābhibhūtā viharathā”ti-ādinā nayena tāsaṁ pakiṇṇakadhammakathaṁ kathesi. Tā Bhagavato madhuranigghosaṁ sutvā sādhukārasahassāni datvā Bhagavantaṁ samparivāretvā nisīdiṁsuyeva. Gadrabhopi Himavantaṁ gantvā Āḷavakassārocesi “yagghe mārisa jāneyyāsi, vimāne te Bhagavā nisinno”ti. So Gadrabhassa saññaṁ akāsi[1] “tuṇhī[2] hohi, gantvā kattabbaṁ karissāmī”ti. Purisamānena kira lajjito ahosi, tasmā “mā koci parisamajjhe suṇeyyā”ti evamakāsi.

Tadā Sātāgirahemavatā[3] Bhagavantaṁ Jetavaneyeva vanditvā “yakkhasamāgamaṁ gamissāmā”ti saparivārā nānāyānehi ākāsena gacchanti. Ākāse ca yakkhānaṁ sabbattha maggo natthi[4], ākāsaṭṭhāni vimānāni pariharitvā maggaṭṭhānenega maggo hoti. Āḷavakassa pana vimānaṁ bhūmaṭṭhaṁ suguttaṁ pākāraparikkhittaṁ susaṁvihitadvāra-aṭṭālakagopuraṁ upari kaṁsajālasañchannaṁ mañjūsasadisaṁ tiyojanaṁ ubbedhena, tassa upari maggo hoti. Te taṁ padesamāgamma gantuṁ nāsakkhiṁsu. Buddhānaṁ hi nisinnokāsassa uparibhāgena yāva Bhavaggā koci gantuṁ na sakkoti. Te “kimidan”ti āvajjetvā Bhagavantaṁ disvā ākāse khittaleḍḍu viya oruyha vanditvā dhammaṁ sutvā padakkhiṇaṁ katvā “yakkhasamāgamaṁ gacchāma Bhagavā”ti tīṇi vatthūni pasaṁsantā yakkhasamāgamaṁ agamaṁsu. Āḷavako te disvā “idha nisīdathā”ti paṭikkamma okāsamadāsi[5]. Te Āḷavakassa nivedesuṁ “lābhā te Āḷavaka, yassa te bhavane Bhagavā viharati, gacchāvuso Bhagavantaṁ payirupāsassū”ti. Evaṁ Bhagavā bhavaneyeva vihāsi, na yasmiṁ

1. Saññamadāsi (Ka) 2. Tuṇhibhūto (Ka) 3. Sātāgirihemavatā (Syā)
4. Neva yakkhānaṁ sabbatta maggo atthi (Sī) 5. Okāsamakāsi (Syā)

ယထာသုခံ ဂဒြဘ အာရောစေဟီတိ။ “တေန ဟိ ဘန္တေ တွမေဝ ဇာနာဟီ”တိ ဘဂဝန္တံ အဘိဝါဒေတွာ ဟိမဝန္တာဘိမုခေါ ပက္ကာမိ။ ဘဝနဒွါရမ္ပိ သယမေဝ ဘဂဝတော ဝိဝရမဒါသိ။ ဘဂဝါ အန္တောဘဝနံ ပဝိသိတွာ ယတ္ထ အဘိလက္ခိတေသု မင်္ဂလဒိဝသာဒီသု နိသီဒိတွာ အာဠဝကော သိရိံ အနုဘောတိ၊ တသ္မိံယေဝ ဒိဗ္ဗရတနမယေ ပလ္လင်္ကေ နိသီဒိတွာ သုဝဏ္ဏာဘံ မုဉ္စိ။ တံ ဒိသွာ ယက္ခဿ ဣတ္ထိယော အာဂန္တွာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ သမ္ပရိဝါရေတွာ နိသီဒိံသု။ ဘဂဝါ “ပုဗ္ဗေ တုမှေ ဒါနံ ဒတွာ သီလံ သမာဒိယိတွာ ပူဇနေယျံ ပူဇေတွာ ဣမံ သမ္ပတ္တိံ ပတ္တာ၊ ဣဒါနိပိ တထေဝ ကရောထ၊ မာ အညမညံ ဣဿာမစ္ဆရိယာဘိဘူတာ ဝိဟရထာ”တိအာဒိနာ နယေန တာသံ ပကိဏ္ဏကဓမ္မကထံ ကထေသိ။ တာ ဘဂဝတော မဓုရနိဂ္ဃောသံ သုတွာ သာဓုကာရသဟဿာနိ ဒတွာ ဘဂဝန္တံ သမ္ပရိဝါရေတွာ နိသီဒိံသုယေဝ။ ဂဒြဘောပိ ဟိမဝန္တံ ဂန္တွာ အာဠဝကဿာရောစေသိ “ယဂ္ဃေ မာရိသ ဇာနေယျာသိ, ဝိမာနေ တေ ဘဂဝါ နိသိန္နော”တိ။ သော ဂဒြဘဿ သညံ အကာသိ[၁] “တုဏှီ[၂] ဟောဟိ၊ ဂန္တွာ ကတ္တဗ္ဗံ ကရိဿာမီ”တိ။ ပုရိသမာနေန ကိရ လဇ္ဇိတော အဟောသိ၊ တသ္မာ “မာ ကောစိ ပရိသမဇ္ဈေ သုဏေယျာ”တိ ဧဝမကာသိ။

တဒါ သာတာဂိရဟေမဝတာ[၃] ဘဂဝန္တံ ဇေတဝနေယေဝ ဝန္ဒိတွာ “ယက္ခသမာဂမံ ဂမိဿာမာ”တိ သပရိဝါရာ နာနာယာနေဟိ အာကာသေန ဂစ္ဆန္တိ။ အာကာသေ စ ယက္ခာနံ သဗ္ဗတ္ထ မဂ္ဂေါ နတ္ထိ[၄]၊ အာကာသဋ္ဌာနိ ဝိမာနာနိ ပရိဟရိတွာ မဂ္ဂဋ္ဌာနေနေဂ မဂ္ဂေါ ဟောတိ။ အာဠဝကဿ ပန ဝိမာနံ ဘူမဋ္ဌံ သုဂုတ္တံ ပါကာရပရိက္ခိတ္တံ သုသံဝိဟိတဒွါရအဋ္ဋာလကဂေါပုရံ ဥပရိ ကံသဇာလသဉ္ဆန္နံ မဉ္ဇူသသဒိသံ တိယောဇနံ ဥဗ္ဗေဓေန၊ တဿ ဥပရိ မဂ္ဂေါ ဟောတိ။ တေ တံ ပဒေသမာဂမ္မ ဂန္တုံ နာသက္ခိံသု။ ဗုဒ္ဓါနံ ဟိ နိသိန္နောကာသဿ ဥပရိဘာဂေန ယာဝ ဘဝဂ္ဂါ ကောစိ ဂန္တုံ န သက္ကောတိ။ တေ “ကိမိဒ”န္တိ အာဝဇ္ဇေတွာ ဘဂဝန္တံ ဒိသွာ အာကာသေ ခိတ္တလေဍ္ဍု ဝိယ ဩရုယှ ဝန္ဒိတွာ ဓမ္မံ သုတွာ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ “ယက္ခသမာဂမံ ဂစ္ဆာမ ဘဂဝါ”တိ တီဏိ ဝတ္ထူနိ ပသံသန္တာ ယက္ခသမာဂမံ အဂမံသု။ အာဠဝကော တေ ဒိသွာ “ဣဓ နိသီဒထာ”တိ ပဋိက္ကမ္မ ဩကာသမဒါသိ[၅]။ တေ အာဠဝကဿ နိဝေဒေသုံ “လာဘာ တေ အာဠဝက, ယဿ တေ ဘဝနေ ဘဂဝါ ဝိဟရတိ၊ ဂစ္ဆာဝုသော ဘဂဝန္တံ ပယိရုပါသဿူ”တိ။ ဧဝံ ဘဂဝါ ဘဝနေယေဝ ဝိဟာသိ၊ န ယသ္မိံ

၁-သညမဒါသိ (က) ၂-တုဏှီဘူတော (က) ၃-သာတာဂိရိဟေမဝတာ (သျာ)
၄-နေဝ ယက္ခာနံ သဗ္ဗတ္တ မဂ္ဂေါ အတ္ထိ (သီ) ၅-ဩကာသမကာသိ (သျာ)

nigrodhe Āḷavakassa bhavanaṁ, tassa mūleti. Tena vuttaṁ "ekaṁ samayaṁ Bhagavā Āḷaviyaṁ viharati Āḷavakassa yakkhassa bhavane"ti.

Atha kho Āḷavako -pa- etadavoca "nikkhama samaṇā"ti kasmā panāyaṁ etadavoca? Rosetukāmatāya. Tatrevaṁ ādito pabhuti sambandho veditabbo—ayaṁ hi yasmā assaddhassa saddhākathā dukkathā hoti dussīlādīnaṁ sīlādikathā viya, tasmā tesaṁ yakkhānaṁ santikā Bhagavato pasaṁsaṁ sutvāyeva aggimhi pakkhittaloṇasakkharā viya abbhantare kopena taṭataṭāyamānahadayo hutvā "ko so Bhagavā nāma, yo mama bhavanaṁ paviṭṭho"ti āha. Te āhaṁsu "na tvaṁ āvuso jānāsi Bhagavantaṁ amhākaṁ Satthāraṁ, yo Tusitabhavane ṭhito pañcamahāvilokitaṁ viloketvā"ti-ādinā nayena yāva dhammacakkapavattanā kathentā paṭisandhi-ādīsu dvattiṁsa pubbanimittāni vatvā "imānipi tvaṁ āvuso acchariyāni nāddasā"ti codesuṁ. So disvāpi kodhavasena "nāddasan"ti āha. Āvuso Āḷavaka passeyyāsi vā tvaṁ, na vā, ko tayā attho passatā vā apassatā vā, kiṁ tvaṁ karissasi amhākaṁ Satthuno, yo tvaṁ taṁ upanidhāya calakkakudha[1] mahā-usabhasamīpe tadahujātavacchako viya, tidhā pabhinnamattavāraṇasamīpe bhiṅkapotako viya, bhāsuravilambitakesarasobhitakkhandhassa migarañño samīpe jarasiṅgālo viya, diyaḍḍhayojanasatapavaḍḍhakāyasupaṇṇarājasamīpe chinnapakkhakākapotako viya khāyasi, gaccha yaṁ te karaṇīyaṁ, taṁ karohīti. Evaṁ vutte duṭṭho Āḷavako uṭṭhahitvā manosilātale vāmapādena ṭhatvā "passatha dāni tumhākaṁ vā Satthā mahānubhāvo, ahaṁ vā"ti dakkhiṇapādena saṭṭhiyojanamattaṁ Kelāsapabbatakūṭaṁ akkami, taṁ ayokūṭapahaṭo viya niddhanta-ayopiṇḍo papaṭikāyo muñci, so tatra ṭhatvā "ahaṁ Āḷavako"ti ugghosesi. Sakalajambudīpaṁ saddo phari.

Cattāro kira saddā sakalajambudīpe sūyiṁsu[2]—yañca Puṇṇako Yakkhasenāpati Dhanañjayakorabyarājānaṁ jūtaṁ jinitvā apphoṭethvā "ahaṁ jinin"ti ugghosesi, yañca Sakko Devānamindo Kassapabhagavato sāsane osakkante Vissakammadevaputtaṁ sunakhaṁ karitvā "ahaṁ pāpabhikkhū

---

1. Palakkakudha (Syā), calakakudha (Ka) 2. Phariṁsu (Ka)

နိဂြောဓေ အာဠဝကဿ ဘဝနံ၊ တဿ မူလေတိ။ တေန ဝုတ္တံ "ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ အာဠဝိယံ ဝိဟရတိ အာဠဝကဿ ယက္ခဿ ဘဝနေ"တိ။

အထ ခေါ အာဠဝကော။ပ။ ဧတဒဝေါစ "နိက္ခမ သမဏာ"တိ ကသ္မာ ပနာယံ ဧတဒဝေါစ? ရောသေတုကာမတာယ။ တတြေဝံ အာဒိတော ပဘုတိ သမ္ဗန္ဓော ဝေဒိတဗ္ဗော—အယံ ဟိ ယသ္မာ အဿဒ္ဓဿ သဒ္ဓါကထာ ဒုက္ကထာ ဟောတိ ဒုဿီလာဒီနံ သီလာဒိကထာ ဝိယ၊ တသ္မာ တေသံ ယက္ခာနံ သန္တိကာ ဘဂဝတော ပသံသံ သုတွာယေဝ အဂ္ဂိမှိ ပက္ခိတ္တလောဏသက္ခရာ ဝိယ အဗ္ဘန္တရေ ကောပေန တဋတဋာယမာနဟဒယော ဟုတွာ "ကော သော ဘဂဝါ နာမ၊ ယော မမ ဘဝနံ ပဝိဋ္ဌော"တိ အာဟ။ တေ အာဟံသု "န တွံ အာဝုသော ဇာနာသိ ဘဂဝန္တံ အမှာကံ သတ္ထာရံ၊ ယော တုသိတဘဝနေ ဌိတော ပဉ္စမဟာဝိလောကိတံ ဝိလောကေတွာ"တိအာဒိနာ နယေန ယာဝ ဓမ္မစက္ကပဝတ္တနာ ကထေန္တာ ပဋိသန္ဓိအာဒီသု ဒွတ္တိံသ ပုဗ္ဗနိမိတ္တာနိ ဝတွာ "ဣမာနိပိ တွံ အာဝုသော အစ္ဆရိယာနိ နာဒ္ဒသာ"တိ စောဒေသုံ။ သော ဒိသွာပိ ကောဓဝသေန "နာဒ္ဒသ"န္တိ အာဟ။ အာဝုသော အာဠဝက ပဿေယျာသိ ဝါ တွံ၊ န ဝါ၊ ကော တယာ အတ္ထော ပဿတာ ဝါ အပဿတာ ဝါ၊ ကိံ တွံ ကရိဿသိ အမှာကံ သတ္ထုနော၊ ယော တွံ တံ ဥပနိဓာယ စလက္ကကုဓ[1]မဟာဥသဘသမီပေ တဒဟုဇာတဝစ္ဆကော ဝိယ, တိဓာ ပဘိန္နမတ္တဝါရဏသမီပေ ဘိင်္ကပေါတကော ဝိယ,ဘာသုရဝိလမ္ဗိတကေသရသောဘိတက္ခန္ဓဿ မိဂရညော သမီပေ ဇရသိင်္ဂါလော ဝိယ, ဒိယၓယောဇနသတပဝၓကာယသုပဏ္ဏရာဇသမီပေ ဆိန္နပက္ခကာကပေါတကော ဝိယ ခါယသိ၊ ဂစ္ဆ ယံ တေ ကရဏီယံ၊ တံ ကရောဟီတိ။ ဧဝံ ဝုတ္တေ ဒုဋ္ဌော အာဠဝကော ဥဋ္ဌဟိတွာ မနောသိလာတလေ ဝါမပါဒေန ဌတွာ "ပဿထ ဒါနိ တုမှာကံ ဝါ သတ္ထာ မဟာနုဘာဝေါ၊ အဟံ ဝါ"တိ ဒက္ခိဏပါဒေန သဋ္ဌိယောဇနမတ္တံ ကေလာသပဗ္ဗတကူဋံ အက္ကမိ၊ တံ အယောကူဋပဟဋော ဝိယ နိဒ္ဓန္တအယောပိဏ္ဍော ပပဋိကာယော မုဉ္စိ၊ သော တတြ ဌတွာ "အဟံ အာဠဝကော"တိ ဥဂ္ဃောသေသိ။ သကလဇမ္ဗုဒီပံ သဒ္ဒေါ ဖရိ။

စတ္တာရော ကိရ သဒ္ဒါ သကလဇမ္ဗုဒီပေ သူယိံသု[2]—ယဉ္စ ပုဏ္ဏကော ယက္ခသေနာပတိ ဓနဉ္စယကောရဗျရာဇာနံ ဇူတံ ဇိနိတွာ အပ္ဖောဋေတွာ "အဟံ ဇိနိ"န္တိ ဥဂ္ဃောသေသိ၊ ယဉ္စ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော ကဿပဘဂဝတော သာသနေ ဩသက္ကန္တေ ဝိဿကမ္မဒေဝပုတ္တံ သုနခံ ကရိတွာ "အဟံ ပါပဘိက္ခူ

၁-ပလက္ကကုဓ (သျာ)၊ စလကကုဓ (က) ၂-ဖရိံသု (က)

ca pāpabhikkhuniyo ca upāsake ca upāsikāyo ca sabbeva ca adhammavādino khādāmī”ti ugghosāpesi, yañca Kusajātake Pabhāvatihetu sattahi rājūhi nagare uparuddhe Pabhāvatiṁ attanā saha hatthikkhandhe āropetvā nagarā nikkhamma “ahaṁ Sīhassaramahākusarājā”ti mahāpuriso ugghosesi, yañca Kelāsamuddhani ṭhatvā Āḷavakoti. Tadā hi Sakalajambudīpe dvāre ṭhatvā ugghositasadisaṁ ahosi. Tiyojanasahassavitthato ca Himavāpi saṅkampi yakkhassānubhāvena.

So **vātamaṇḍalaṁ** samuṭṭhāpesi “eteneva samaṇaṁ palāpessāmī”ti. Te puratthimādibhedā vātā samuṭṭhahitvā aḍḍhayojanayojanadviyojanatiyojanappamāṇāni pabbatakūṭāni padāletvā vanagaccharukkhādīni ummūlaṁ katvā[1] Āḷavinagaraṁ pakkhantā[2] jiṇṇahatthisālādīni cuṇṇentā chadaniṭṭhakā ākāse vidhamentā[3]. Bhagavā “mā kassaci uparodho hotū”ti adhiṭṭhāsi. Te vātā Dasabalaṁ patvā cīvarakaṇṇamattampi cāletuṁ nāsakkhiṁsu. Tato **mahāvassaṁ** samuṭṭhāpesi “udakena ajjhottharitvā samaṇaṁ māressāmī”ti. Tassānubhāvena uparūpari satapaṭalasahassapaṭalādibhedā valāhakā uṭṭhahitvā pavassiṁsu. Vuṭṭhidhārāvegena pathavī chiddā ahosi. Vanarukkhādīnaṁ upari mahogho āgantvā Dasabalassa cīvare ussāvabindu mattampi temetuṁ nāsakkhi. Tato **pāsāṇavassaṁ** samuṭṭhāpesi. Mahantāni mahantāni pabbatakūṭāni dhūmāyantāni pajjalantāni ākāsenāgantvā Dasabalaṁ patvā dibbamālāguḷāni sampajjiṁsu. Tato **paharaṇavassaṁ** samuṭṭhāpesi. Ekatodhārā-ubhatodhārā-asisattikhurappādayo dhūmāyantā pajjalantā ākāsenāgantvā Dasabalaṁ patvā dibbapupphāni ahesuṁ. Tato **aṅgāravassaṁ** samuṭṭhāpesi. Kiṁ suka vaṇṇā aṅgārā ākāsenāgantvā Dasabalassa pādamūle dibbapupphāni hutvā vikīrayiṁsu[4]. Tato **kukkulavassaṁ** samuṭṭhāpesi. Accuṇhā kukkulā ākāsenāgantvā Dasabalassa pādamūle candanacuṇṇaṁ hutvā nipatiṁsu. Tato **vālikavassaṁ** samuṭṭhāpesi. Atisukhumavālikā dhūmāyantā pajjalantā ākāsenāgantvā Dasabalassa pādamūle dibbapupphāni hutvā nipatiṁsu. Tato **kalalavassaṁ** samuṭṭhāpesi. Taṁ kalalavassaṁ dhū māyantaṁ pajjalantaṁ ākāsenāgantvā Dasabalassa pādamūle dibbagandhaṁ hutvā nipati.

1. Uppīḷetvā (Sī, Syā) 2. Pakkhandā (Ka)
3. Bhamantā (Syā), dhamenti (Ka) 4. Nipatiṁsu (Ka)

စ ပါပဘိက္ခုနိယော စ ဥပါသကေ စ ဥပါသိကာယော စ သဗ္ဗေဝ စ အဓမ္မဝါဒိနော ခါဒါမီ”တိ ဥဂ္ဃောသာပေသိ၊ ယဉ္စ ကုသဇာတကေ ပဘာဝတိဟေတု သတ္တဟိ ရာဇူဟိ နဂရေ ဥပရုဒ္ဓေ ပဘာဝတိံ အတ္တနာ သဟ ဟတ္ထိက္ခန္ဓေ အာရောပေတွာ နဂရာ နိက္ခမ္မ “အဟံ သီဟဿရမဟာကုသရာဇာ”တိ မဟာပုရိသော ဥဂ္ဃောသေသိ၊ ယဉ္စ ကေလာသမုဒ္ဓနိ ဌတွာ အာဠဝကောတိ။ တဒါ ဟိ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ဒွါရေ ဌတွာ ဥဂ္ဃောသိတသဒိသံ အဟောသိ။ တိယောဇနသဟဿဝိတ္ထတော စ ဟိမဝါပိ သင်္ကမ္ပိ ယက္ခဿာနုဘာဝေန။

သော **ဝါတမဏ္ဍလံ** သမုဋ္ဌာပေသိ “ဧတေနေဝ သမဏံ ပလာပေဿာမီ”တိ။ တေ ပုရတ္ထိမာဒိဘေဒါ ဝါတာ သမုဋ္ဌဟိတွာ အဍ္ဎယောဇနယောဇနဒွိယောဇနတိယောဇနပ္ပမာဏာနိ ပဗ္ဗတကူဋာနိ ပဒါလေတွာ ဝနဂစ္ဆရုက္ခာဒီနိ ဥမ္မူလံ ကတွာ[၁] အာဠဝိနဂရံ ပက္ခန္တာ[၂] ဇိဏ္ဏဟတ္ထိသာလာဒီနိ စုဏ္ဏေန္တာ ဆဒနိဋ္ဌကာ အာကာသေ ဝိဓမေန္တာ[၃]။ ဘဂဝါ “မာ ကဿစိ ဥပရောဓော ဟောတူ”တိ အဓိဋ္ဌာသိ။ တေ ဝါတာ ဒသဗလံ ပတွာ စီဝရကဏ္ဏမတ္တမ္ပိ စာလေတုံ နာသက္ခိံသု။ တတော **မဟာဝဿံ** သမုဋ္ဌာပေသိ “ဥဒကေန အဇ္ဈောတ္ထရိတွာ သမဏံ မာရေဿာမီ”တိ။ တဿာနုဘာဝေန ဥပရူပရိ သတပဋလသဟဿပဋလာဒိဘေဒါ ဝလာဟကာ ဥဋ္ဌဟိတွာ ပဝဿိံသု။ ဝုဋ္ဌိဓာရာဝေဂေန ပထဝီ ဆိဒ္ဒါ အဟောသိ။ ဝနရုက္ခာဒီနံ ဥပရိ မဟောဃော အာဂန္တွာ ဒသဗလဿ စီဝရေ ဥဿာဝဗိန္ဒုမတ္တမ္ပိ တေမေတုံ နာသက္ခိ။ တတော **ပါသာဏဝဿံ** သမုဋ္ဌာပေသိ။ မဟန္တာနိ မဟန္တာနိ ပဗ္ဗတကူဋာနိ ဓူမာယန္တာနိ ပဇ္ဇလန္တာနိ အာကာသေနာဂန္တွာ ဒသဗလံ ပတွာ ဒိဗ္ဗမာလာဂုဠာနိ သမ္ပဇ္ဇိံသု။ တတော **ပဟရဏဝဿံ** သမုဋ္ဌာပေသိ။ ဧကတောဓာရာဥဘတောဓာရာအသိသတ္တိခုရပ္ပါဒယော ဓူမာယန္တာ ပဇ္ဇလန္တာ အာကာသေနာဂန္တွာ ဒသဗလံ ပတွာ ဒိဗ္ဗပုပ္ဖာနိ အဟေသုံ။ တတော **အင်္ဂါရဝဿံ** သမုဋ္ဌာပေသိ။ ကိံသုကဝဏ္ဏာ အင်္ဂါရာ အာကာသေနာဂန္တွာ ဒသဗလဿ ပါဒမူလေ ဒိဗ္ဗပုပ္ဖာနိ ဟုတွာ ဝိကီရိယိံသု[၄]။ တတော **ကုက္ကုလဝဿံ** သမုဋ္ဌာပေသိ။ အစ္စုဏှာ ကုက္ကုလာ အာကာသေနာဂန္တွာ ဒသဗလဿ ပါဒမူလေ စန္ဒနစုဏ္ဏံ ဟုတွာ နိပတိံသု။ တတော **ဝါလိကဝဿံ** သမုဋ္ဌာပေသိ။ အတိသုခုမဝါလိကာ ဓူမာယန္တာ ပဇ္ဇလန္တာ အာကာသေနာဂန္တွာ ဒသဗလဿ ပါဒမူလေ ဒိဗ္ဗပုပ္ဖာနိ ဟုတွာ နိပတိံသု။ တတော **ကလလဝဿံ** သမုဋ္ဌာပေသိ။ တံ ကလလဝဿံ ဓူမာယန္တံ ပဇ္ဇလန္တံ အာကာသေနာဂန္တွာ ဒသဗလဿ ပါဒမူလေ ဒိဗ္ဗဂန္ဓံ ဟုတွာ နိပတိ။

၁-ဥပ္ပီဠေတွာ (သီ၊ သျာ) ၂-ပက္ခန္ဒာ (က) ၃-ဘမန္တာ (သျာ)၊ ဓမေန္တိ (က) ၄-နိပတိံသု (က)

Tato **andhakāraṁ** samuṭṭhāpesi “bhiṁsetvā samaṇaṁ palāpessāmī”ti. Taṁ caturaṅgasamannāgataṁ andhakārasadisaṁ hutvā Dasabalaṁ patvā sūriyappabhāvihatamiva andhakāraṁ antaradhāyi.

Evaṁ yakkho imāhi navahi vātavassapāsāṇapaharaṇaṅgārakukkulavālikakalalandhakāravuṭṭhīhi Bhagavantaṁ palāpetuṁ asakkonto nānāvidhapaharaṇahatthāya anekappakārarūpabhūtagaṇasamākulāya caturaṅginiyā senāya sayameva Bhagavantaṁ abhigato. Te bhūtagaṇā anekappakāre vikāre katvā “gaṇhatha hanathā”ti Bhagavato upari āgacchantā viya honti. Apica kho niddhantalohapiṇḍaṁ viya makkhikā, Bhagavantaṁ allīyituṁ asamatthāva ahesuṁ. Evaṁ santepi yathā Bodhimaṇḍe māro āgatavelāyameva nivatto, tathā anivattetvā upaḍḍharattimattaṁ byākulamakaṁsu. Evaṁ upaḍḍharattimattaṁ anekappakāravibhiṁsanakadassanenapi Bhagavantaṁ cāletuṁ asakkonto Āḷavako cintesi “yaṁnūnāhaṁ kenaci ajeyyaṁ dussāvudhaṁ muñceyyan”ti.

Cattāri kira āvudhāni loke seṭṭhāni—Sakkassa vajirāvudhaṁ, Vessavaṇassa gadāvudhaṁ, yamassa nayanāvudhaṁ, Āḷavakassa dussāvudhanti. Yadi hi Sakko duṭṭho[1] vajirāvudhaṁ Sinerumatthake pahareyya, aṭṭhasaṭṭhisahassādhikayojanasatasahassaṁ vinivijjhitvā heṭṭhato gaccheyya. Vessavaṇena kujjhanakāle[2] vissajjitaṁ gadāvudhaṁ bahūnaṁ yakkhasahassānaṁ sīsaṁ pātetvā puna hatthapāsaṁ āgantvā tiṭṭhati. Yamena duṭṭhena nayanāvudhena olokitamatte anekāni kumbhaṇḍasahassāni tattakapāle kilā[3] viya pharantāni[4] vinassanti. Āḷavako duṭṭho sace ākāse dussāvudhaṁ muñceyya, dvādasa vassāni devo na vasseyya. Sace pathaviyaṁ muñceyya, sabbarukkhatiṇādīni sussitvā dvādasavassantare na puna viruheyyuṁ. Sace samudde muñceyya, tattakapāle udakabindu viya sabbamudakaṁ susseyya. Sace Sinerusadisepi pabbate muñceyya, khaṇḍākhaṇḍaṁ hutvā vikireyya, so evaṁ mahānubhāvaṁ dussāvudhaṁ uttarisāṭakaṁ[5] muñcitvā aggahesi. Yebhuyyena dasasahassilokadhātudevatā vegena sannipatiṁsu

1. Ruṭṭho (Sī), ruddho (Syā) 2. Puthujjanakāle (Sī) 3. Tiṇaṁ (Syā)
4. Phurantāni (Sī) 5. Utkariyakataṁ (Syā)

တတော **အန္ဓကာရံ** သမုဋ္ဌာပေသိ “ဘိံသေတွာ သမဏံ ပလာပေဿာမီ”တိ။ တံ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတံ အန္ဓကာရသဒိသံ ဟုတွာ ဒသဗလံ ပတွာ သူရိယပ္ပဘာဝိဟတမိဝ အန္ဓကာရံ အန္တရဓာယိ။

ဧဝံ ယက္ခော ဣမာဟိ နဝဟိ ဝါတဝဿပါသာဏပဟရဏင်္ဂါရကုက္ကုလဝါလိကကလလန္ဓကာရဝုဋ္ဌီဟိ ဘဂဝန္တံ ပလာပေတုံ အသက္ကောန္တော နာနာဝိဓပဟရဏဟတ္ထာယ အနေကပ္ပကာရရူပဘူတဂဏသမာကုလာယ စတုရင်္ဂိနိယာ သေနာယ သယမေဝ ဘဂဝန္တံ အဘိဂတော။ တေ ဘူတဂဏာ အနေကပ္ပကာရေ ဝိကာရေ ကတွာ “ဂဏှထ ဟနထာ”တိ ဘဂဝတော ဥပရိ အာဂစ္ဆန္တာ ဝိယ ဟောန္တိ။ အပိစ ခေါ နိဒ္ဓန္တလောဟပိဏ္ဍံ ဝိယ မက္ခိကာ, ဘဂဝန္တံ အလ္လီယိတုံ အသမတ္ထာဝ အဟေသုံ။ ဧဝံ သန္တေပိ ယထာ ဗောဓိမဏ္ဍေ မာရော အာဂတဝေလာယမေဝ နိဝတ္တော၊ တထာ အနိဝတ္တေတွာ ဥပဍ္ဎရတ္တိမတ္တံ ဗျာကုလမကံသု။ ဧဝံ ဥပဍ္ဎရတ္တိမတ္တံ အနေကပ္ပကာရဝိဘိံသနကဒဿနေနာပိ ဘဂဝန္တံ စာလေတုံ အသက္ကောန္တော အာဠဝကော စိန္တေသိ “ယံနူနာဟံ ကေနစိ အဇေယျံ ဒုဿာဝုဓံ မုဉ္စေယျ”န္တိ။

စတ္တာရိ ကိရ အာဝုဓာနိ လောကေ သေဋ္ဌာနိ—သက္ကဿ ဝဇိရာဝုဓံ, ဝေဿဝဏဿ ဂဒါဝုဓံ, ယမဿ နယနာဝုဓံ, အာဠဝကဿ ဒုဿာဝုဓန္တိ။ ယဒိ ဟိ သက္ကော ဒုဋ္ဌော[၁] ဝဇိရာဝုဓံ သိနေရုမတ္ထကေ ပဟရေယျ၊ အဋ္ဌသဋ္ဌိသဟဿာဓိကယောဇနသတသဟဿံ ဝိနိဝိဇ္ဈိတွာ ဟေဋ္ဌတော ဂစ္ဆေယျ။ ဝေဿဝဏေန ကုဇ္ဈနကာလေ[၂] ဝိဿဇ္ဇိတံ ဂဒါဝုဓံ ဗဟူနံ ယက္ခသဟဿာနံ သီသံ ပါတေတွာ ပုန ဟတ္ထပါသံ အာဂန္တွာ တိဋ္ဌတိ။ ယမေန ဒုဋ္ဌေန နယနာဝုဓေန ဩလောကိတမတ္တေ အနေကာနိ ကုမ္ဘဏ္ဍသဟဿာနိ တတ္တကပါလေ တိလာ[၃] ဝိယ ဖရန္တာနိ[၄] ဝိနဿန္တိ။ အာဠဝကော ဒုဋ္ဌော သစေ အာကာသေ ဒုဿာဝုဓံ မုဉ္စေယျ၊ ဒွါဒသ ဝဿာနိ ဒေဝေါ န ဝဿေယျ။ သစေ ပထဝိယံ မုဉ္စေယျ၊ သဗ္ဗရုက္ခတိဏာဒီနိ သုဿိတွာ ဒွါဒသဝဿန္တရေ န ပုန ဝိရုဟေယျုံ။ သစေ သမုဒ္ဒေ မုဉ္စေယျ၊ တတ္တကပါလေ ဥဒကဗိန္ဒု ဝိယ သဗ္ဗမုဒကံ သုဿေယျ။ သစေ သိနေရုသဒိသေပိ ပဗ္ဗတေ မုဉ္စေယျ၊ ခဏ္ဍာခဏ္ဍံ ဟုတွာ ဝိကိရေယျ၊ သော ဧဝံ မဟာနုဘာဝံ ဒုဿာဝုဓံ ဥတ္တရိသာဋကံ[၅] မုဉ္စိတွာ အဂ္ဂဟေသိ။ ယေဘုယျေန ဒသသဟဿိလောကဓာတုဒေဝတာ ဝေဂေန သန္နိပတိံသု

၁-ရုဋ္ဌော (သီ)၊ ရုဒ္ဓေါ (သျာ) ၂-ပုထုဇ္ဇနကာလေ (သီ) ၃-တိဏံ (သျာ)
၄-ဖုရန္တာနိ (သီ) ၅-ဥတ္ကရိယကတံ (သျာ)

“ajja Bhagavā Āḷavakaṁ damessati, tattha dhammaṁ sossāmā”ti. Yuddhadassanakāmāpi devatā sannipatiṁsu. Evaṁ sakalampi ākāsaṁ devatāhi paripuṇṇamahosi.

Atha Āḷavako Bhagavato samīpe uparūpari vicaritvā vatthāvudhaṁ muñci. Taṁ asanivicakkaṁ viya ākāse bheravasaddaṁ karontaṁ dhūmāyantaṁ pajjalantaṁ Bhagavantaṁ patvā yakkhamānamaddanatthaṁ pādapuñcha nacoḷaṁ hutvā pādamūle nipati. Āḷavakotaṁ disvā chinnavisāṇo viya usabho uddhatadāṭho viya sappo nittejo nimmado nipatitamānaddhajo[1] hutvā cintesi “dussāvudhampi me samaṇaṁ nābhibhosi[2], kinnu kho kāraṇan”ti. “Idaṁ kāraṇaṁ, mettāvihārayutto samaṇo, handa naṁ rosetvā mettāya viyojemī”ti iminā sambandhenetaṁ vuttaṁ—atha kho Āḷavako yakkho yena Bhagavā -pa- nikkhama samaṇāti. Tatthāyamadhippāyo—kasmā mayā ananuññāto mama bhavanaṁ pavisitvā gharasāmiko viya itthāgārassa majjhe nisinnosi, ananuyuttametaṁ samaṇassa yadidaṁ adinnaparibhogo itthisaṁsaggo ca. Tasmā yadi tvaṁ samaṇadhamme ṭhito, nikkhama samaṇāti. Eke pana “etāni aññāni ca pharusavacanāni vatvā evāyaṁ etadavocā”ti bhaṇanti.

Atha Bhagavā “yasmā thaddho paṭithaddhabhāvena vinetuṁ na sakkā, so hi paṭithaddhabhāve kayiramāne seyyathāpi caṇḍassa kukkurassa nāsāya pittaṁ bhindeyya, so bhiyyoso mattāya caṇḍataro assa, evaṁ thaddhataro hoti, mudunā pana so sakkā vinetun”ti ñatvā **sādhāvuso**ti piyavacanena tassa vacanaṁ[3] sampaṭicchitvā nikkhami. Tena vuttaṁ **sādhāvusoti Bhagavā nikkhamī**ti.

Tato Āḷavako “subbaco vatāyaṁ samaṇo ekavacaneneva nikkhanto, evaṁ nāma nikkhametuṁ sukhaṁ samaṇaṁ akāraṇenevāhaṁ sakalarattiṁ yuddhena abbhuyyāsin”ti muducitto hutvā puna cintesi “idānipi na sakkā jānituṁ, kinnu kho subbacatāya nikkhanto udāhu kodhano[4], handāhaṁ vīmaṁsāmī”ti. Tato **pavisa samaṇā**ti āha. Atha subbacoti mudubhūtacittavavatthānakaraṇatthaṁ[5] puna piyavacanaṁ vadanto **sādhāvuso**ti

1. Nipati tamānathaddho (Syā) 2. Nādhibhosi (Ka)
3. Piyavacanaṁ (Syā) 4. Todhena (Sī)
5. Mudubhūtacittassa cittavavatthānakaraṇatthaṁ (Sī, Syā)

“အဇ္ဇ ဘဂဝါ အာဠဝကံ ဒမေဿတိ၊ တတ္ထ ဓမ္မံ သောဿာမာ”တိ။ ယုဒ္ဓဒဿနကာမာပိ ဒေဝတာ သန္နိပတိံသု။ ဧဝံ သကလမ္ပိ အာကာသံ ဒေဝတာဟိ ပရိပုဏ္ဏမဟောသိ။

အထ အာဠဝကော ဘဂဝတော သမီပေ ဥပရူပရိ ဝိစရိတွာ ဝတ္ထာဝုဓံ မုဉ္စိ။ တံ အသနိဝိစက္ကံ ဝိယ အာကာသေ ဘေရဝသဒ္ဒံ ကရောန္တံ ဓူမာယန္တံ ပဇ္ဇလန္တံ ဘဂဝန္တံ ပတွာ ယက္ခမာနမဒ္ဒနတ္ထံ ပါဒပုဉ္ဆနစောဠံ ဟုတွာ ပါဒမူလေ နိပတိ။ အာဠဝကော တံ ဒိသွာ ဆိန္နဝိသာဏော ဝိယ ဥသဘော ဥဒ္ဓဋဒါဌော ဝိယ သပ္ပော နိတ္တေဇော နိမ္မဒေါ နိပတိတမာနဒ္ဓဇော[၁] ဟုတွာ စိန္တေသိ “ဒုဿာဝုဓမ္ပိ မေ သမဏံ နာဘိဘောသိ[၂]၊ ကိန္နု ခေါ ကာရဏ”န္တိ။ “ဣဒံ ကာရဏံ, မေတ္တာဝိဟာရယုတ္တော သမဏော၊ ဟန္ဒ နံ ရောသေတွာ မေတ္တာယ ဝိယောဇေမီ”တိ ဣမိနာ သမ္ဗန္ဓေနေတံ ဝုတ္တံ—အထ ခေါ အာဠဝကော ယက္ခော ယေန ဘဂဝါ။ပ။ နိက္ခမ သမဏာတိ။ တတ္ထာယမဓိပ္ပါယော—ကသ္မာ မယာ အနနုညာတော မမ ဘဝနံ ပဝိသိတွာ ဃရသာမိကော ဝိယ ဣတ္ထာဂါရဿ မဇ္ဈေ နိသိန္နောသိ၊ အနနုယုတ္တမေတံ သမဏဿ ယဒိဒံ အဒိန္နပရိဘောဂေါ ဣတ္ထိသံသဂ္ဂေါ စ။ တသ္မာ ယဒိ တွံ သမဏဓမ္မေ ဌိတော၊ နိက္ခမ သမဏာတိ။ ဧကေ ပန “ဧတာနိ အညာနိ စ ဖရုသဝစနာနိ ဝတွာ ဧဝါယံ ဧတဒဝေါစာ”တိ ဘဏန္တိ။

အထ ဘဂဝါ “ယသ္မာ ထဒ္ဓေါ ပဋိထဒ္ဓဘာဝေန ဝိနေတုံ န သက္ကာ၊ သော ဟိ ပဋိထဒ္ဓဘာဝေ ကယိရမာနေ သေယျထာပိ စဏ္ဍဿ ကုက္ကုရဿ နာသာယ ပိတ္တံ ဘိန္ဒေယျ၊ သော ဘိယျောသော မတ္တာယ စဏ္ဍတရော အဿ၊ ဧဝံ ထဒ္ဓတရော ဟောတိ၊ မုဒုနာ ပန သော သက္ကာ ဝိနေတု”န္တိ ဉတွာ **သာဓာဝုသော**တိ ပိယဝစနေန တဿ ဝစနံ[၃] သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ နိက္ခမိ။ တေန ဝုတ္တံ **သာဓာဝုသောတိ ဘဂဝါ နိက္ခမီ**တိ။

တတော အာဠဝကော “သုဗ္ဗစော ဝတာယံ သမဏော ဧကဝစနေနေဝ နိက္ခန္တော၊ ဧဝံ နာမ နိက္ခမေတုံ သုခံ သမဏံ အကာရဏေနေဝါဟံ သကလရတ္တိံ ယုဒ္ဓေန အဗ္ဘုယျာသိ”န္တိ မုဒုစိတ္တော ဟုတွာ ပုန စိန္တေသိ “ဣဒါနိပိ န သက္ကာ ဇာနိတုံ၊ ကိန္နု ခေါ သုဗ္ဗစတာယ နိက္ခန္တော ဥဒါဟု ကောဓနော[၄]၊ ဟန္ဒာဟံ ဝီမံသာမီ”တိ။ တတော **ပဝိသ သမဏာ**တိ အာဟ။ အထ သုဗ္ဗစောတိ မုဒုဘူတစိတ္တဝဝတ္ထာနကရဏတ္ထံ[၅] ပုန ပိယဝစနံ ဝဒန္တော **သာဓာဝုသော**တိ

၁-နိပတိတမာနထဒ္ဓေါ (သျာ) ၂-နာဘိဘောသိ (က) ၃-ပိယဝစနံ (သျာ)
၄-ကောဓနေ (သီ) ၅-မုဒုဘူတစိတ္တဿ စိတ္တဝဝတ္ထာနကရဏတ္ထံ (သီ၊ သျာ)

Bhagavā pāvisi. Āḷavako punappunaṁ tameva subbacabhāvaṁ vīmaṁsanto dutiyampi tatiyampi **nikkhama pavisā**ti āha. Bhagavāpi tathā akāsi. Yadi na kareyya, pakatiyāpi thaddhayakkhassa[1] cittaṁ thaddhataraṁ hutvā dhammakathāya bhājanaṁ na bhaveyya. Tasmā yathā nāma mātā rodantaṁ puttakaṁ yaṁ so icchati, taṁ datvā vā katvā vā saññāpesi, tathā Bhagavā kilesarodanena rodantaṁ yakkhaṁ saññāpetuṁ yaṁ so bhaṇati, taṁ akāsi. Yathā ca dhātī thaññaṁ apivantaṁ dārakaṁ kiñci datvā upalāḷetvā pāyeti, tathā Bhagavā yakkhaṁ lokuttaradhammakhīraṁ pāyetuṁ tassa patthitavacanakaraṇena upalāḷento evamakāsi. Yathā ca puriso lābumhi catumadhuraṁ pūretukāmo tassabbhantaraṁ sodheti, evaṁ Bhagavā yakkhassa citte lokuttaracatumadhuraṁ pūretukāmo tassabbhantare kodhamalaṁ sodhetuṁ yāva tatiyaṁ nikkhamanapavisanaṁ akāsi.

Atha Āḷavako "subbaco ayaṁ samaṇo, 'nikkhamā'ti vutto nikkhamati, 'pavisā'ti vutto pavisati, yannūnāhaṁ imaṁ samaṇaṁ evameva sakalarattiṁ kilametvā pāde gahetvā pāragaṅgāya khipeyyan"ti pāpakaṁ cittaṁ uppādetvā catutthavāraṁ āha **nikkhama samaṇā**ti. Taṁ ñatvā Bhagavā **na khvāhaṁ tan**ti āha. Evaṁ vā vutte taduttarikaraṇīyaṁ pariyesamāno pañhaṁ pucchitabbaṁ maññissati, taṁ dhammakathāya sukhaṁ[3] bhavissatīti ñatvā **na khvāhaṁ tan**ti āha. Tattha **na**-iti paṭikkhepe. **Kho**ti avadhāraṇe. **Ahan**ti attanidassanaṁ. Tanti hetuvacanaṁ. Tenevettha "yasmā tvaṁ evaṁ cintesi, tasmā ahaṁ āvuso neva nikkhamissāmi, yaṁ te karaṇīyaṁ, taṁ karohī"ti evamattho daṭṭhabbo.

Tato Āḷavako yasmā pubbepi ākāsena gamanavelāya "kinnu kho etaṁ suvaṇṇavimānaṁ, udāhu rajatamaṇivimānānaṁ aññataraṁ, handa naṁ passāmā"ti[4] evaṁ attano vimānaṁ āgate iddhimante tāpasaparibbājake pañhaṁ pucchitvā vissajjetuṁ asakkonte cittakkhepādīhi viheṭṭheti, tasmā Bhagavantampi tathā viheṭhessāmīti maññamāno **pañhaṁ tan**ti-ādimāha.

1. Thaddhaṁ yakkhassa (Syā)
2. Kathita (Syā)
3. Mukhaṁ (Syā)
4. Passissāmāti (Ka)

ဘဂဝါ ပါဝိသိ။ အာဠဝကော ပုနပ္ပုနံ တမေဝ သုဗ္ဗစဘာဝံ ဝီမံသန္တော ဒုတိယမ္ပိ တတိယမ္ပိ **နိက္ခမ ပဝိသာ**တိ အာဟ။ ဘဂဝါပိ တထာ အကာသိ။ ယဒိ န ကရေယျ၊ ပကတိယာပိ ထဒ္ဓယက္ခဿ[1] စိတ္တံ ထဒ္ဓတရံ ဟုတွာ ဓမ္မကထာယ ဘာဇနံ န ဘဝေယျ။ တသ္မာ ယထာ နာမ မာတာ ရောဒန္တံ ပုတ္တကံ ယံ သော ဣစ္ဆတိ၊ တံ ဒတွာ ဝါ ကတွာ ဝါ သညာပေသိ၊ တထာ ဘဂဝါ ကိလေသရောဒနေန ရောဒန္တံ ယက္ခံ သညာပေတုံ ယံ သော ဘဏတိ၊ တံ အကာသိ။ ယထာ စ ဓာတီ ထညံ အပိဝန္တံ ဒါရကံ ကိဉ္စိ ဒတွာ ဥပလာဠေတွာ ပါယေတိ၊ တထာ ဘဂဝါ ယက္ခံ လောကုတ္တရဓမ္မခီရံ ပါယေတုံ တဿ ပတ္ထိတ[2]ဝစနကရဏေန ဥပလာဠေန္တော ဧဝမကာသိ။ ယထာ စ ပုရိသော လာဗုမှိ စတုမဓုရံ ပူရေတုကာမော တဿဗ္ဘန္တရံ သောဓေတိ၊ ဧဝံ ဘဂဝါ ယက္ခဿ စိတ္တေ လောကုတ္တရစတုမဓုရံ ပူရေတုကာမော တဿဗ္ဘန္တရေ ကောဓမလံ သောဓေတုံ ယာဝ တတိယံ နိက္ခမနပဝိသနံ အကာသိ။

အထ အာဠဝကော "သုဗ္ဗစော အယံ သမဏော၊ 'နိက္ခမာ'တိ ဝုတ္တော နိက္ခမတိ၊ 'ပဝိသာ'တိ ဝုတ္တော ပဝိသတိ၊ ယန္နူနာဟံ ဣမံ သမဏံ ဧဝမေဝ သကလရတ္တိံ ကိလမေတွာ ပါဒေ ဂဟေတွာ ပါရဂင်္ဂါယ ခိပေယျ"န္တိ ပါပကံ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတွာ စတုတ္ထဝါရံ အာဟ **နိက္ခမ သမဏာ**တိ။ တံ ဉတွာ ဘဂဝါ **န ခွါဟံ တ**န္တိ အာဟ။ ဧဝံ ဝါ ဝုတ္တေ တဒုတ္တရိကရဏီယံ ပရိယေသမာနော ပဉှံ ပုစ္ဆိတဗ္ဗံ မညိဿတိ၊ တံ ဓမ္မကထာယ သုခံ[3] ဘဝိဿတီတိ ဉတွာ **န ခွါဟံ တ**န္တိ အာဟ။ တတ္ထ **န**-ဣတိ ပဋိက္ခေပေ။ **ခေါ**တိ အဝဓာရဏေ။ **အဟ**န္တိ အတ္တနိဒဿနံ။ **တ**န္တိ ဟေတုဝစနံ။ တေနေဝေတ္ထ "ယသ္မာ တွံ ဧဝံ စိန္တေသိ၊ တသ္မာ အဟံ အာဝုသော နေဝ နိက္ခမိဿာမိ၊ ယံ တေ ကရဏီယံ၊ တံ ကရောဟီ"တိ ဧဝမတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

တတော အာဠဝကော ယသ္မာ ပုဗ္ဗေပိ အာကာသေန ဂမနဝေလာယ "ကိန္နု ခေါ ဧတံ သုဝဏ္ဏဝိမာနံ၊ ဥဒါဟု ရဇတမဏိဝိမာနာနံ အညတရံ၊ ဟန္ဒ နံ ပဿာမာ"တိ[4] ဧဝံ အတ္တနော ဝိမာနံ အာဂတေ ဣဒ္ဓိမန္တေ တာပသပရိဗ္ဗာဇကေ ပဉှံ ပုစ္ဆိတွာ ဝိဿဇ္ဇေတုံ အသက္ကောန္တေ စိတ္တက္ခေပါဒီဟိ ဝိဟေဌေတိ၊ တသ္မာ ဘဂဝန္တမ္ပိ တထာ ဝိဟေဌေဿာမီတိ မညမာနော **ပဉှံ တ**န္တိအာဒိမာဟ။

၁-ထဒ္ဓံ ယက္ခဿ (သျာ)
၂-ကထိတ (သျာ)
၃-မုခံ (သျာ)
၄-ပဿိဿာမာတိ (က)

Kuto panassa pañhāti? Tassa kira mātāpitaro Kassapaṁ Bhagavantaṁ payirupāsitvā aṭṭha pañhe saha vissajjanena uggahesuṁ, te daharakāle Āḷavakaṁ pariyāpuṇāpesuṁ, so kālaccayena vissajjanaṁ sammussi. Tato "ime pañhāpi mā vinassantū"ti suvaṇṇapaṭṭe jātihiṅgulakena lekhāpetvā vimāne nikkhipi. Evamete puṭṭhapañhā[1] Buddhavisayāva honti. Bhagavā taṁ sutvā yasmā Buddhānaṁ pariccattalābhantarāyo vā jīvitantarāyo vā sabbaññutaññāṇabyāmappabhādipaṭighāto vā[2] na sakkā kenaci kātuṁ, tasmā naṁ loke asādhāraṇaṁ Buddhānubhāvaṁ dassento **na khvāhaṁ taṁ āvuso passāmi sadevake loke**ti-ādimāha.

Evaṁ Bhagavā tassa bādhanacittaṁ[3] paṭisedhetvā pañhāpucchane ussāhaṁ janento āha **apica tvaṁ āvuso puccha, yadākaṅkhasī**ti. Tassattho—puccha, yadi ākaṅkhasi, na me pañhāvissajjane bhāro atthi. Atha vā puccha yaṁ ākaṅkhasi, sabbaṁ[4] te vissajjessāmīti sabbaññupavāraṇaṁ pavāresi asādhāraṇaṁ Paccekabuddha-aggasāvakamahāsāvakehi. Evaṁ Bhagavatā sabbaññupavāraṇāya pavāritāya **atha kho Āḷavako yakkho Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi.**

Tattha **kiṁ sūdha vittan**ti kiṁ su idha vittaṁ. **Vittan**ti dhanaṁ. Taṁ hi pītisaṅkhātaṁ vittiṁ karoti, tasmā "vittan"ti vuccati. **Suciṇṇan**ti sukataṁ. **Sukhan**ti kāyikacetasikaṁ sātaṁ. **Āvahātī**ti āvahati āneti deti appeti. **Have**-iti daḷhatthe nipāto. **Sādutaran**ti atisayena sādu. "Sādhutaran"tipi pāṭho. **Rasānan**ti rasasaññitānaṁ dhammānaṁ. **Kathan**ti kena pakārena. Kathaṁjīvino jīvitaṁ **kathaṁjīviṁjīvitaṁ.** Gāthābandhasukhatthaṁ pana sānunāsikaṁ vuccati. Kathaṁjīviṁ jīvatanti[5] vā pāṭho, tassa "jīvantānaṁ kathaṁjīvin"ti attho. Evaṁ imāya gāthāya "kiṁ su idha loke purisassa vittaṁ seṭṭhaṁ, kiṁ su suciṇṇaṁ sukhamāvahāti, kiṁ rasānaṁ sādutaraṁ, kathaṁjīviṁ jīvitaṁ seṭṭhamāhū"ti ime cattāro pañhe pucchi.

Athassa Bhagavā Kassapadasabalena vissajjitanayeneva vissajjento imaṁ gāthamāha **saddhīdha vittan**ti. Tattha yathā hiraññasuvaṇṇādi vittaṁ

1. Buddhapañhā (Sī, Syā) Ṭīkā passitabbā.
2. Sabbaññutaññāṇabyāmappabhānaṁ paṭighāṭo vā (Syā)
3. Bādhanā cittaṁ (Ka) 4. Sabbantaṁ (Syā) 5. Kathaṁjīvī jīvitanti (Syā)

ကုတော ပနဿ ပဉှာတိ? တဿ ကိရ မာတာပိတရော ကဿပံ ဘဂဝန္တံ ပယိရုပါသိတွာ အဋ္ဌ ပဉှေ သဟ ဝိဿဇ္ဇနေန ဥဂ္ဂဟေသုံ၊ တေ ဒဟရကာလေ အာဠဝကံ ပရိယာပုဏာပေသုံ၊ သော ကာလစ္စယေန ဝိဿဇ္ဇနံ သမ္မုဿိ။ တတော "ဣမေ ပဉှာပိ မာ ဝိနဿန္တူ"တိ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋေ ဇာတိဟိင်္ဂုလကေန လေခါပေတွာ ဝိမာနေ နိက္ခိပိ။ ဧဝမေတေ ပုဋ္ဌပဉှာ[၁] ဗုဒ္ဓဝိသယာဝ ဟောန္တိ။ ဘဂဝါ တံ သုတွာ ယသ္မာ ဗုဒ္ဓါနံ ပရိစ္စတ္တလာဘန္တရာယော ဝါ ဇီဝိတန္တရာယော ဝါ သဗ္ဗညုတညာဏဗျာမပ္ပဘာဒိပဋိဃာတော ဝါ[၂] န သက္ကာ ကေနစိ ကာတုံ၊ တသ္မာ နံ လောကေ အသာဓာရဏံ ဗုဒ္ဓါနုဘာဝံ ဒဿေန္တော **နခွါဟံ တံ အာဝုသော ပဿာမိ သဒေဝကေ လောကေ**တိအာဒိမာဟ။

ဧဝံ ဘဂဝါ တဿ ဗာဓနစိတ္တံ[၃] ပဋိသေဓေတွာ ပဉှာပုစ္ဆနေ ဥဿာဟံ ဇနေန္တော အာဟ **အပိစ တွံ အာဝုသော ပုစ္ဆ၊ ယဒါကင်္ခသီ**တိ။ တဿတ္ထော— ပုစ္ဆ, ယဒိ အာကင်္ခသိ၊ န မေ ပဉှာဝိဿဇ္ဇနေ ဘာရော အတ္ထိ။ အထ ဝါ ပုစ္ဆ ယံ အာကင်္ခသိ၊ သဗ္ဗံ[၄] တေ ဝိဿဇ္ဇိဿာမီတိ သဗ္ဗညုပဝါရဏံ ပဝါရေသိ အသာဓာရဏံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓအဂ္ဂသာဝကမဟာသာဝကေဟိ။ ဧဝံ ဘဂဝတာ သဗ္ဗညုပဝါရဏာယ ပဝါရိတာယ **အထ ခေါ အာဠဝကော ယက္ခော ဘဂဝန္တံ ဂါထာယ အဇ္ဈဘာသိ**။

တတ္ထ **ကိံသူဓ ဝိတ္တ**န္တိ ကိံ သု ဣဓ ဝိတ္တံ။ **ဝိတ္တ**န္တိ ဓနံ။ တံ ဟိ ပီတိသင်္ခါတံ ဝိတ္တိံ ကရောတိ၊ တသ္မာ "ဝိတ္တ"န္တိ ဝုစ္စတိ။ **သုစိဏ္ဏ**န္တိ သုကတံ။ **သုခ**န္တိ ကာယိကစေတသိကံ သာတံ။ **အာဝဟာတီ**တိ အာဝဟတိ အာနေတိ ဒေတိ အပ္ပေတိ။ **ဟဝေ**-ဣတိ ဒဠှတ္ထေ နိပါတော။ **သာဒုတရ**န္တိ အတိသယေန သာဒု။ "သာဓုတရ"န္တိပိ ပါဌော။ **ရသာန**န္တိ ရသသညိတာနံ ဓမ္မာနံ။ **ကထ**န္တိ ကေန ပကာရေန။ ကထံဇီဝိနော ဇီဝိတံ **ကထံဇီဝိံဇီဝိတံ**။ ဂါထာဗန္ဓသုခတ္ထံ ပန သာနုနာသိကံ ဝုစ္စတိ။ ကထံဇီဝိံ ဇီဝတန္တိ[၅] ဝါ ပါဌော၊ တဿ "ဇီဝန္တာနံ ကထံဇီဝိ"န္တိ အတ္ထော။ ဧဝံ ဣမာယ ဂါထာယ "ကိံ သု ဣဓ လောကေ ပုရိသဿ ဝိတ္တံ သေဋ္ဌံ၊ ကိံ သု သုစိဏ္ဏံ သုခမာဝဟာတိ၊ ကိံ ရသာနံ သာဒုတရံ၊ ကထံဇီဝိံ ဇီဝိတံ သေဋ္ဌမာဟူ"တိ ဣမေ စတ္တာရော ပဉှေ ပုစ္ဆိ။

အထဿ ဘဂဝါ ကဿပဒသဗလေန ဝိဿဇ္ဇိတနယေနေဝ ဝိဿဇ္ဇေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ **သဒ္ဓီဓ ဝိတ္တ**န္တိ။ တတ္ထ ယထာ ဟိရညသုဝဏ္ဏာဒိ ဝိတ္တံ

၁-ဗုဒ္ဓပဉှာ (သီ၊ သျာ) ဋီကာ ပဿိတဗ္ဗာ။ ၂-သဗ္ဗညုတညာဏဗျာမပ္ပဘာနံ ပဋိဃာတော ဝါ (သျာ)
၃-ဗာဓနော စိတ္တံ (က) ၄-သဗ္ဗန္တံ (သျာ) ၅-ကထံဇီဝိ ဇီဝိတန္တိ (သျာ)

upabhogasukhaṁ āvahati, khuppipāsādidukkhaṁ paṭibāhati, dāliddiyaṁ vūpasameti, muttādiratanapaṭilābhahetu hoti, lokasantatiñca āvahati, evaṁ lokiyalokuttarā saddhāpi yathāsambhavaṁ lokiyalokuttaraṁ vipākaṁ sukhamāvahati, saddhādhurena paṭipannānaṁ jātijarādidukkhaṁ paṭibāhati, guṇadāliddiyaṁ vūpasameti, satisambojjhaṅgādiratanapaṭilābhahetu hoti.

“Saddho sīlena sampanno, yaso bhogasamappito.
Yaṁ yaṁ padesaṁ bhajati, tattha tattheva pūjito”ti[1]—

Vacanato lokasantatiñca āvahatīti katvā “vittan”ti vuttaṁ. Yasmā pana tesaṁ saddhāvittaṁ anugāmikaṁ anaññasādhāraṇaṁ sabbasampattihetu, lokiyassa hiraññasuvaṇṇādivittassāpi nidānaṁ. Saddhoyeva hi dānādīni puññāni katvā vittaṁ adhigacchati, assaddhassa pana vittaṁ yāvadeva anatthāya hoti, tasmā seṭṭhanti vuttaṁ. **Purisassāti** ukkaṭṭhaparicchedadesanā. Tasmā na kevalaṁ purisassa, itthi-ādīnampi saddhāvittameva seṭṭhanti veditabbaṁ.

Dhammoti dasakusaladhammo, dānasīlabhāvanādhammo[2] vā. **Suciṇṇo**ti sukato sucarito. **Sukhamāvahātī**ti Soṇaseṭṭhiputtaraṭṭhapālādīnaṁ viya manussasukhaṁ, Sakkādīnaṁ viya dibbasukhaṁ, pariyosāne Mahāpadumādīnaṁ viya nibbānasukhañca āvahati.

Saccanti ayaṁ saccasaddo anekesu atthesu dissati. Seyyathidaṁ? “saccaṁ bhaṇe na kujjheyyā”ti-ādīsu[3] vācāsacce. “Sacce ṭhitā samaṇabrāhmaṇā cā”ti-ādīsu[4] viratisacce. “Kasmā nu saccāni vadanti nānā, pavādiyāse kusalāvadānā”ti-ādīsu[5] diṭṭhisacce. “Cattārimāni bhikkhave brāhmaṇasaccānī”ti-ādīsu[6] brāhmaṇasacce. “Ekaṁ hi saccaṁ na dutīyamatthī”ti-ādīsu7 paramatthasacce. “Catunnaṁ saccānaṁ kati kusalā”ti-ādīsu[8] ariyasacce. Idha pana paramatthasaccaṁ nibbānaṁ viratisaccañca abbhantaraṁ

1. Khu 1. 56 piṭṭhe.
2. Dānasīlādidhammo (Syā)
3. Khu 1. 46 piṭṭhe.
4. Khu 6. 140 piṭṭhe Jātake.
5. Khu 1. 416 piṭṭhe Suttanipāte.
6. Aṁ 1. 496 piṭṭhe.
7. Khu 1. 416; Khu 7. 226 piṭṭhesu.
8. Abhi 2. 118 piṭṭhe.

ဥပဘောဂသုခံ အာဝဟတိ၊ ခုပ္ပိပါသာဒိဒုက္ခံ ပဋိဗာဟတိ၊ ဒါလိဒ္ဒိယံ ဝူပသမေတိ၊ မုတ္တာဒိရတနပဋိလာဘဟေတု ဟောတိ၊ လောကသန္တတိဉ္စ အာဝဟတိ၊ ဧဝံ လောကိယလောကုတ္တရာ သဒ္ဓါပိ ယထာသမ္ဘဝံ လောကိယလောကုတ္တရံ ဝိပါကံ သုခမာဝဟတိ၊ သဒ္ဓါဓုရေန ပဋိပန္နာနံ ဇာတိဇရာဒိဒုက္ခံ ပဋိဗာဟတိ၊ ဂုဏဒါလိဒ္ဒိယံ ဝူပသမေတိ၊ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂါဒိရတနပဋိလာဘဟေတု ဟောတိ။

“သဒ္ဓေါ သီလေန သမ္ပန္နော၊ ယသော ဘောဂသမပ္ပိတော။
ယံ ယံ ပဒေသံ ဘဇတိ၊ တတ္ထ တတ္ထေဝ ပူဇိတော”တိ[၁]—

ဝစနတော လောကသန္တတိဉ္စ အာဝဟတီတိ ကတွာ “ဝိတ္တ”န္တိ ဝုတ္တံ။ ယသ္မာ ပန တေသံ သဒ္ဓါဝိတ္တံ အနုဂါမိကံ အနညသာဓာရဏံ သဗ္ဗသမ္ပတ္တိဟေတု၊ လောကိယဿ ဟိရညသုဝဏ္ဏာဒိဝိတ္တဿာပိ နိဒါနံ။ သဒ္ဓေါယေဝ ဟိ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ဝိတ္တံ အဓိဂစ္ဆတိ၊ အဿဒ္ဓဿ ပန ဝိတ္တံ ယာဝဒေဝ အနတ္ထာယ ဟောတိ၊ တသ္မာ သေဋ္ဌန္တိ ဝုတ္တံ။ **ပုရိသဿာ**တိ ဥက္ကဋ္ဌပရိစ္ဆေဒဒေသနာ။ တသ္မာ န ကေဝလံ ပုရိသဿ၊ ဣတ္ထိအာဒီနမ္ပိ သဒ္ဓါဝိတ္တမေဝ သေဋ္ဌန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဓမ္မောတိ ဒသကုသလဓမ္မော, ဒါနသီလဘာဝနာဓမ္မော[၂] ဝါ။ **သုစိဏ္ဏော**တိ သုကတော သုစရိတော။ **သုခမာဝဟာတီ**တိ သောဏသေဋ္ဌိပုတ္တရဋ္ဌပါလာဒီနံ ဝိယ မနုဿသုခံ, သက္ကာဒီနံ ဝိယ ဒိဗ္ဗသုခံ, ပရိယောသာနေ မဟာပဒုမာဒီနံ ဝိယ နိဗ္ဗာနသုခဉ္စ အာဝဟတိ။

သစ္စန္တိ အယံ သစ္စသဒ္ဒေါ အနေကေသု အတ္ထေသု ဒိဿတိ။ သေယျထိဒံ? “သစ္စံ ဘဏေ န ကုဇ္ဈေယျာ”တိအာဒီသု[၃] ဝါစာသစ္စေ။ “သစ္စေ ဌိတာ သမဏဗြာဟ္မဏာ စာ”တိအာဒီသု[၄] ဝိရတိသစ္စေ။ “ကသ္မာ နု သစ္စာနိ ဝဒန္တိ နာနာ၊ ပဝါဒိယာသေ ကုသလာဝဒါနာ”တိအာဒီသု[၅] ဒိဋ္ဌိသစ္စေ။ “စတ္တာရိမာနိ ဘိက္ခဝေ ဗြာဟ္မဏသစ္စာနီ”တိအာဒီသု[၆] ဗြာဟ္မဏသစ္စေ။ “ဧကံ ဟိ သစ္စံ န ဒုတိယမတ္ထီ”တိအာဒီသု[၇] ပရမတ္ထသစ္စေ။ “စတုန္နံ သစ္စာနံ ကတိ ကုသလာ”တိအာဒီသု[၈] အရိယသစ္စေ။ ဣဓ ပန ပရမတ္ထသစ္စံ နိဗ္ဗာနံ ဝိရတိသစ္စဉ္စ အဗ္ဘန္တရံ

၁-ခု ၁-၅၆-ပိဋ္ဌေ။
၂-ဒါနသီလာဒိဓမ္မော (သျာ)
၃-ခု ၁-၄၆-ပိဋ္ဌေ။
၄-ခု ၆-၁၄၀-ပိဋ္ဌေ ဇာတကေ။
၅-ခု ၁-၄၁၆-ပိဋ္ဌေ သုတ္တနိပါတေ။
၆-အံ ၁-၄၉၆-ပိဋ္ဌေ။
၇-ခု ၁-၄၁၆၊ ခု ၇-၂၂၆-ပိဋ္ဌေသု။
၈-အဘိ ၂-၁၁၈-ပိဋ္ဌေ။

katvā vācāsaccaṁ adhippetaṁ, yassānubhāvena udakādīni vase vattenti, jātijarāmaraṇapāraṁ taranti. Yathāha—

"Saccena vācenudakamhi[1] dhāvati[2],
Visampi saccena hananti paṇḍitā.
Saccena devo thanayaṁ pavassati,
Sacce ṭhitā nibbutiṁ patthayanti.

Ye kecime atthi rasā pathabyā,
Saccaṁ tesaṁ sādutaraṁ rasānaṁ.
Sacce ṭhitā samaṇabrāhmaṇā ca,
Taranti jātimaraṇassa pāran"ti[3].

Sādutaranti madhurataraṁ paṇitataraṁ. **Rasānan**ti ye ime "mūlaraso khandharaso"ti-ādinā[4] nayena sāyanīyadhammā, yecime[5] "anujānāmi bhikkhave sabbaṁ phalarasaṁ[6], arasarūpo bhavaṁ Gotamo, ye te brāhmaṇa rūparasā saddarasā[7], anāpatti rasarase[8], ayaṁ dhammavinayo ekaraso vimuttiraso[9], bhāgī vā Bhagavā attharasassa dhammarasassā"ti-ādinā[10] nayena rūpācārarasupavajjā avasesā byañjanādayo "dhammarasā"ti vuccanti, tesaṁ rasānaṁ saccaṁ have sādutaraṁ saccameva sādutaraṁ. Sādhutaraṁ vā seṭṭhataraṁ uttamataraṁ. Mūlarasādayo hi sarīramupabrūhenti, saṁkilesikañca sukhamāvahanti. Saccarase[11] viratisaccavācāsaccaraso samathavipassanādīhi cittaṁ upabrūheti, asaṁkilesikañca sukhamāvahati. Vimuttiraso paramatthasaccarasaparibhāvitattā sādu, attharasadhammarasā ca tadadhigamūpāyabhūtaṁ atthañca dhammañca nissāya pavattitoti.

Paññājīviṁjīvitanti ettha pana yvāyaṁ andhekacakkhudvicakkhukesu dvicakkhupuggalo gahaṭṭho vā kammantānuṭṭhānasaraṇagamana-dānasaṁvibhāgasīlasamādānuposathakammādi gahaṭṭhapaṭipadaṁ, pabbajito vā avippaṭisārakasīlasaṅkhātaṁ taduttaricittavisuddhi-ādibhedampi pabbajitapaṭipadaṁ paññāya ārādhetvā jīvati,

1. Saccavādena udakaṁ (Syā), saccena vādenudakampi (Ka)
2. Gādhati (Sī)
3. Khu 6. 140 piṭṭhe.
4. Abhi 1. 167 piṭṭhe.
5. Ye kecime (Syā)
6. Vi 3. 344 piṭṭhe.
7. Vi 1. 2; Aṁ 3. 19 piṭṭhesu.
8. Vi 2. 251 piṭṭhe.
9. Vi 4. 423; Aṁ 3. 42 piṭṭhesu.
10. Khu 7. 262; Khu 8. 26 piṭṭhesu.
11. Saccaraso (Sī, Syā)

ကတွာ ဝါစာသစ္စံ အဓိပ္ပေတံ၊ ယဿာနုဘာဝေန ဥဒကာဒီနိ ဝသေ ဝတ္တေန္တိ၊ ဇာတိဇရာမရဏပါရံ တရန္တိ။ ယထာဟ—

"သစ္စေန ဝါစေနုဒကမှိ[၁] ဓာဝတိ[၂]၊
ဝိသမ္ပိ သစ္စေန ဟနန္တိ ပဏ္ဍိတာ။
သစ္စေန ဒေဝေါ ထနယံ ပဝဿတိ၊
သစ္စေ ဌိတာ နိဗ္ဗုတိံ ပတ္ထယန္တိ။

ယေ ကေစိမေ အတ္ထိ ရသာ ပထဗျာ၊
သစ္စံ တေသံ သာဒုတရံ ရသာနံ။
သစ္စေ ဌိတာ သမဏဗြာဟ္မဏာ စ၊
တရန္တိ ဇာတိမရဏဿ ပါရ"န္တိ[၃]။

သာဒုတရန္တိ မဓုရတရံ ပဏီတတရံ။ **ရသာန**န္တိ ယေ ဣမေ "မူလရသော ခန္ဓရသော"တိအာဒိနာ[၄] နယေန သာယနီယဓမ္မာ၊ ယေစိမေ[၅] "အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ သဗ္ဗံ ဖလရသံ[၆]၊ အရသရူပေါ ဘဝံ ဂေါတမော၊ ယေ တေ ဗြာဟ္မဏ ရူပရသာ သဒ္ဒရသာ[၇]၊ အနာပတ္တိ ရသရသေ[၈]၊ အယံ ဓမ္မဝိနယော ဧကရသော ဝိမုတ္တိရသော[၉]၊ ဘာဂီ ဝါ ဘဂဝါ အတ္ထရသဿ ဓမ္မရသဿာ"တိအာဒိနာ[၁၀] နယေန ရူပါစာရရသုပဝဇ္ဇာ အဝသေသာ ဗျဉ္ဇနာဒယော "ဓမ္မရသာ"တိ ဝုစ္စန္တိ၊ တေသံ ရသာနံ သစ္စံ ဟဝေ သာဒုတရံ သစ္စမေဝ သာဒုတရံ။ သာဓုတရံ ဝါ သေဋ္ဌတရံ ဥတ္တမတရံ။ မူလရသာဒယော ဟိ သရီရမုပဗြူဟေန္တိ၊ သံကိလေသိကဉ္စ သုခမာဝဟန္တိ။ သစ္စရသေ[၁၁] ဝိရတိသစ္စဝါစာသစ္စရသော သမထဝိပဿနာဒီဟိ စိတ္တံ ဥပဗြူဟေတိ၊ အသံကိလေသိကဉ္စ သုခမာဝဟတိ။ ဝိမုတ္တိရသော ပရမတ္ထသစ္စရသပရိဘာဝိတတ္တာ သာဒု၊ အတ္ထရသဓမ္မရသာ စ တဒဓိဂမူပါယဘူတံ အတ္ထဉ္စ ဓမ္မဉ္စ နိဿာယ ပဝတ္တိတောတိ။

ပညာဇီဝိံဇီဝိတန္တိ ဧတ္ထ ပန ယွာယံ အန္ဓေကစက္ခုဒွိစက္ခုကေသု ဒွိစက္ခုပုဂ္ဂလော ဂဟဋ္ဌော ဝါ ကမ္မန္တာနုဋ္ဌာနသရဏဂမနဒါနသံဝိဘာဂသီလသမာဒါနုပေါသထကမ္မာဒိ ဂဟဋ္ဌပဋိပဒံ, ပဗ္ဗဇိတော ဝါ အဝိပ္ပဋိသာရကသီလသင်္ခါတံ တဒုတ္တရိစိတ္တဝိသုဒ္ဓိအာဒိဘေဒမ္ပိ ပဗ္ဗဇိတပဋိပဒံ ပညာယ အာရာဓေတွာ ဇီဝတိ၊

၁-သစ္စဝါဒေန ဥဒကံ (သျာ)၊ သစ္စေန ဝါဒေနုဒကမ္ပိ (က)
၂-ဂါဓတိ (သီ)
၃-ခု ၆-၁၄၀-ပိဋ္ဌေ။
၄-အဘိ ၁-၁၆၇-ပိဋ္ဌေ။
၅-ယေ ကေစိမေ (သျာ)
၆-ဝိ ၃-၃၄၄-ပိဋ္ဌေ။
၇-ဝိ ၁-၂၊ အံ ၃-၁၉-ပိဋ္ဌေသု။
၈-ဝိ ၂-၂၅၁-ပိဋ္ဌေ။
၉-ဝိ ၄-၄၂၃၊ အံ ၃-၄၂-ပိဋ္ဌေသု။
၁၀-ခု ၇-၂၆၂၊ ခု ၈-၂၆-ပိဋ္ဌေသု။
၁၁-သစ္စရသော (သီ၊ သျာ)

tassa paññāya jīvino jīvitaṁ, taṁ vā paññājīvitaṁ seṭṭhamāhūti evamattho daṭṭhabbo.

Evaṁ Bhagavatā vissajjite cattāropi pañhe sutvā attamano yakkho avasesepi cattāro pañhe pucchanto **kathaṁsu tarati oghan**ti gāthamāha. Athassa Bhagavā purimanayeneva vissajjento **saddhāya taratī**ti gāthamāha. Tattha kiñcāpi yo catubbidhamoghaṁ tarati, so saṁsāraṇṇavampi tarati, vaṭṭadukkhampi acceti, kilesamalāpi parisujjhati, evaṁ santepi pana yasmā assaddho oghataraṇaṁ asaddahanto na pakkhandati, pañcasu kāmaguṇesu cittavossaggena pamatto tattheva visattattā[1] saṁsāraṇṇavaṁ na tarati, kusīto dukkhaṁ viharati vokiṇṇo akusalehi dhammehi, appañño suddhimaggaṁ ajānanto na parisujjhati, tasmā tappaṭipakkhaṁ dassentena Bhagavatā ayaṁ gāthā vuttā.

Evaṁ vuttāya cetāya yasmā sotāpattiyaṅgapadaṭṭhānaṁ saddhindriyaṁ, tasmā **saddhāya tarati oghan**ti iminā padena diṭṭhoghataraṇaṁ sotāpattimaggaṁ sotāpannañca pakāseti. Yasmā pana sotāpanno kusalānaṁ dhammānaṁ bhāvanāya sātaccakiriyasaṅkhātena appamādena samannāgato dutiyamaggaṁ ārādhetvā ṭhapetvā sakidevimaṁ lokaṁ āgamanamaggaṁ avasesaṁ sotāpattimaggena atiṇṇaṁ bhavoghavatthuṁ saṁsāraṇṇavaṁ tarati, tasmā **appamādena aṇṇavan**ti iminā padena bhavoghataraṇaṁ sakadāgāmimaggaṁ sakadāgāmiñca pakāseti. Yasmā ca sakadāgāmī vīriyena tatiyamaggaṁ ārādhetvā sakadāgāmimaggena anatītaṁ kāmoghavatthuṁ kāmogasaññitañca kāmadukkhamacceti, tasmā **vīriyena dukkhamaccetī**ti iminā[2] padena kāmoghataraṇaṁ anāgāmimaggaṁ anāgāmiñca pakāseti. Yasmā pana anāgāmī vigakakāmasaññāya[3] parisuddhāya paññāya ekantaparisuddhaṁ catutthamaggapaññaṁ ārādhetvā anāgāmimaggena appahīnaṁ avijjāsaṅkhātaṁ paramamalaṁ pajahati, tasmā **paññāya parisujjhatī**ti iminā padena avijjoghataraṇaṁ arahattamaggañca arahattañca pakāseti. Imāya ca arahattanikūṭena kathitāya gāthāya pariyosāne yakkho sotāpattiphale patiṭṭhāsi.

1. Sattatāya (Syā) 2. Imināpi (Sī) 3. Vigatakāmapaṅkāya (Syā)

တဿ ပညာယ ဇီဝိနော ဇီဝိတံ, တံ ဝါ ပညာဇီဝိတံ သေဋ္ဌမာဟူတိ ဧဝမတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

ဧဝံ ဘဂဝတာ ဝိဿဇ္ဇိတေ စတ္တာရောပိ ပဉှေ သုတွာ အတ္တမနော ယက္ခော အဝသေသေပိ စတ္တာရော ပဉှေ ပုစ္ဆန္တော **ကထံသု တရတိ ဩဃ**န္တိ ဂါထမာဟ။ အထဿ ဘဂဝါ ပုရိမနယေနေဝ ဝိဿဇ္ဇေန္တော **သဒ္ဓါယ တရတီ**တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ ကိဉ္စာပိ ယော စတုဗ္ဗိဓမောဃံ တရတိ၊ သော သံသာရဏ္ဏဝမ္ပိ တရတိ၊ ဝဋ္ဋဒုက္ခမ္ပိ အစ္စေတိ၊ ကိလေသမလာပိ ပရိသုဇ္ဈတိ၊ ဧဝံ သန္တေပိ ပန ယသ္မာ အဿဒ္ဓေါ ဩဃတရဏံ အသဒ္ဒဟန္တော န ပက္ခန္ဒတိ၊ ပဉ္စသု ကာမဂုဏေသု စိတ္တဝေါဿဂ္ဂေန ပမတ္တော တတ္ထေဝ ဝိသတ္တတ္တာ[၁] သံသာရဏ္ဏဝံ န တရတိ၊ ကုသီတော ဒုက္ခံ ဝိဟရတိ ဝေါကိဏ္ဏော အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ၊ အပ္ပညော သုဒ္ဓိမဂ္ဂံ အဇာနန္တော န ပရိသုဇ္ဈတိ၊ တသ္မာ တပ္ပဋိပက္ခံ ဒဿေန္တေန ဘဂဝတာ အယံ ဂါထာ ဝုတ္တာ။

ဧဝံ ဝုတ္တာယ စေတာယ ယသ္မာ သောတာပတ္တိယင်္ဂပဒဋ္ဌာနံ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ၊ တသ္မာ **သဒ္ဓါယ တရတိ ဩဃ**န္တိ ဣမိနာ ပဒေန ဒိဋ္ဌောဃတရဏံ သောတာပတ္တိမဂ္ဂံ သောတာပန္နဉ္စ ပကာသေတိ။ ယသ္မာ ပန သောတာပန္နော ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ဘာဝနာယ သာတစ္စကိရိယသင်္ခါတေန အပ္ပမာဒေန သမန္နာဂတော ဒုတိယမဂ္ဂံ အာရာဓေတွာ ဌပေတွာ သကိဒေဝိမံ လောကံ အာဂမနမဂ္ဂံ အဝသေသံ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေန အတိဏ္ဏံ ဘဝေါဃဝတ္ထုံ သံသာရဏ္ဏဝံ တရတိ၊ တသ္မာ **အပ္ပမာဒေန အဏ္ဏဝ**န္တိ ဣမိနာ ပဒေန ဘဝေါဃတရဏံ သကဒါဂါမိမဂ္ဂံ သကဒါဂါမိဉ္စ ပကာသေတိ။ ယသ္မာ စ သကဒါဂါမီ ဝီရိယေန တတိယမဂ္ဂံ အာရာဓေတွာ သကဒါဂါမိမဂ္ဂေန အနတီတံ ကာမောဃဝတ္ထုံ ကာမောဃသညိတဉ္စ ကာမဒုက္ခမစ္စေတိ၊ တသ္မာ **ဝီရိယေန ဒုက္ခမစ္စေတီ**တိ ဣမိနာ[၂] ပဒေန ကာမောဃတရဏံ အနာဂါမိမဂ္ဂံ အနာဂါမိဉ္စ ပကာသေတိ။ ယသ္မာ ပန အနာဂါမီ ဝိဂတကာမသညာယ[၃] ပရိသုဒ္ဓါယ ပညာယ ဧကန္တပရိသုဒ္ဓံ စတုတ္ထမဂ္ဂပညံ အာရာဓေတွာ အနာဂါမိမဂ္ဂေန အပ္ပဟီနံ အဝိဇ္ဇာသင်္ခါတံ ပရမမလံ ပဇဟတိ၊ တသ္မာ **ပညာယ ပရိသုဇ္ဈတီ**တိ ဣမိနာ ပဒေန အဝိဇ္ဇောဃတရဏံ အရဟတ္တမဂ္ဂဉ္စ အရဟတ္တဉ္စ ပကာသေတိ။ ဣမာယ စ အရဟတ္တနိကူဋေန ကထိတာယ ဂါထာယ ပရိယောသာနေ ယက္ခော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။

၁-သတ္တတာယ (သျာ) ၂-ဣမိနာပိ (သီ) ၃-ဝိဂတကာမပင်္ကာယ (သျာ)

Idāni tameva “paññāya parisujjhatī”ti ettha vuttaṁ paññāpadaṁ gahetvā attano paṭibhānena lokiyalokuttaramissakaṁ pañhaṁ pucchanto **kathaṁsu labhate paññan**ti imaṁ chappadaṁ gāthamāha. Tattha **kathaṁsū**ti sabbattheva atthayuttipucchā hoti. Ayaṁ hi paññādi-atthaṁ ñatvā tassa yuttiṁ pucchati “kathaṁ kāya yuttiyā kena kāraṇena paññaṁ labhatī”ti. Esa nayo dhanādīsu.

Athassa Bhagavā catūhi kāraṇehi paññālābhaṁ dassento **saddahāno**ti-ādimāha. Tassattho—yena pubbabhāge kāyasucaritādibhedena aparabhāge ca sattatiṁsabodhipakkhiyabhedena dhammena arahanto Buddhapaccekabuddhasāvakā nibbānaṁ pattā, taṁ saddahāno arahataṁ dhammaṁ nibbānapattiyā lokiyalokuttarapaññaṁ labhati, tañca kho na saddhāmattakeneva. Yasmā pana saddhājāto upasaṅkamati, upasaṅkamanto payirupāsati, payirupāsanto sotaṁ odahati, ohitasoto dhammaṁ suṇāti, tasmā upasaṅkamanato pabhuti yāva dhammassavanena sussūsaṁ labhati. Kiṁ vuttaṁ hoti—taṁ dhammaṁ saddahitvāpi ācariyupajjhāye kālena upasaṅkamitvā vattakaraṇena payirupāsitvā yadā payirupāsanāya ārādhitacittā kiñci vattukāmā honti, atha adhigatāya sotukāmatāya sotaṁ odahitvā suṇanto labhatīti. Evaṁ sussūsampi ca sati-avippavāsena appamatto subhāsitadubbhāsitaññutāya vicakkhaṇo eva labhati, na itaro. Tenāha “appamatto vicakkhaṇo”ti.

Evaṁ yasmā saddhāya paññālābhasaṁvattanikaṁ paṭipadaṁ paṭipajjati, sussūsāya sakkaccaṁ paññādhigamūpāyaṁ suṇāti, appamādena gahitaṁ na pamussati, vicakkhaṇatāya anūnādhikaṁ aviparītañca gahetvā vitthārikaṁ karoti. Sussūsāya vā ohitasoto paññāpaṭilābhahetuṁ dhammaṁ suṇāti, appamādena sutadhammaṁ[1] dhāreti, vicakkhaṇatāya dhatānaṁ dhammānaṁ atthamupaparikkhati, athānupubbena paramatthasaccaṁ sacchikaroti, tasmāssa Bhagavā “kathaṁsu labhate paññan”ti puṭṭho imāni cattāri kāraṇāni dassento imaṁ gāthamāha.

1. Sutvā dhammaṁ (Sī, Syā)

ဣဒါနိ တမေဝ “ပညာယ ပရိသုဇ္ဈတီ”တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တံ ပညာပဒံ ဂဟေတွာ အတ္တနော ပဋိဘာနေန လောကိယလောကုတ္တရမိဿကံ ပဉှံ ပုစ္ဆန္တော **ကထံသု လဘတေ ပည**န္တိ ဣမံ ဆပ္ပဒံ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **ကထံသူ**တိ သဗ္ဗတ္ထေဝ အတ္ထယုတ္တိပုစ္ဆာ ဟောတိ။ အယံ ဟိ ပညာဒိအတ္ထံ ဉတွာ တဿ ယုတ္တိံ ပုစ္ဆတိ “ကထံ ကာယ ယုတ္တိယာ ကေန ကာရဏေန ပညံ လဘတီ”တိ။ ဧသ နယော ဓနာဒီသု။

အထဿ ဘဂဝါ စတူဟိ ကာရဏေဟိ ပညာလာဘံ ဒဿေန္တော **သဒ္ဒဟာနော**တိအာဒိမာဟ။ တဿတ္ထော—ယေန ပုဗ္ဗဘာဂေ ကာယသုစရိတာဒိဘေဒေန အပရဘာဂေ စ သတ္တတိံသဗောဓိပက္ခိယဘေဒေန ဓမ္မေန အရဟန္တော ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓသာဝကာ နိဗ္ဗာနံ ပတ္တာ၊ တံ သဒ္ဒဟာနော အရဟတံ ဓမ္မံ နိဗ္ဗာနပတ္တိယာ လောကိယလောကုတ္တရပညံ လဘတိ၊ တဉ္စ ခေါ န သဒ္ဓါမတ္တကေနေဝ။ ယသ္မာ ပန သဒ္ဓါဇာတော ဥပသင်္ကမတိ၊ ဥပသင်္ကမန္တော ပယိရုပါသတိ၊ ပယိရုပါသန္တော သောတံ ဩဒဟတိ၊ ဩဟိတသောတော ဓမ္မံ သုဏာတိ၊ တသ္မာ ဥပသင်္ကမနတော ပဘုတိ ယာဝ ဓမ္မဿဝနေန သုဿူသံ လဘတိ။ ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—တံ ဓမ္မံ သဒ္ဒဟိတွာပိ အာစရိယုပဇ္ဈာယေ ကာလေန ဥပသင်္ကမိတွာ ဝတ္တကရဏေန ပယိရုပါသိတွာ ယဒါ ပယိရုပါသနာယ အာရာဓိတစိတ္တာ ကိဉ္စိ ဝတ္တုကာမာ ဟောန္တိ၊ အထ အဓိဂတာယ သောတုကာမတာယ သောတံ ဩဒဟိတွာ သုဏန္တော လဘတီတိ။ ဧဝံ သုဿူသမ္ပိ စ သတိအဝိပ္ပဝါသေန အပ္ပမတ္တော သုဘာသိတဒုဗ္ဘာသိတညုတာယ ဝိစက္ခဏော ဧဝ လဘတိ၊ န ဣတရော။ တေနာဟ “အပ္ပမတ္တော ဝိစက္ခဏော”တိ။

ဧဝံ ယသ္မာ သဒ္ဓါယ ပညာလာဘသံဝတ္တနိကံ ပဋိပဒံ ပဋိပဇ္ဇတိ၊ သုဿူသာယ သက္ကစ္စံ ပညာဓိဂမူပါယံ သုဏာတိ၊ အပ္ပမာဒေန ဂဟိတံ န ပမုဿတိ၊ ဝိစက္ခဏတာယ အနူနာဓိကံ အဝိပရီတဉ္စ ဂဟေတွာ ဝိတ္ထာရိကံ ကရောတိ။ သုဿူသာယ ဝါ ဩဟိတသောတော ပညာပဋိလာဘဟေတုံ ဓမ္မံ သုဏာတိ၊ အပ္ပမာဒေန သုတဓမ္မံ[1] ဓာရေတိ၊ ဝိစက္ခဏတာယ ဓတာနံ ဓမ္မာနံ အတ္ထမုပပရိက္ခတိ၊ အထာနုပုဗ္ဗေန ပရမတ္ထသစ္စံ သစ္ဆိကရောတိ၊ တသ္မာဿ ဘဂဝါ “ကထံသု လဘတေ ပည”န္တိ ပုဋ္ဌော ဣမာနိ စတ္တာရိ ကာရဏာနိ ဒဿေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ။

၁-သုတွာ ဓမ္မံ (သီ၊ သျာ)

Idāni tato pare tayo pañhe vissajjento **patirūpakārī**ti imaṁ gāthamāha. Tattha desakālādīni ahāpetvā lokiyassa lokuttarassa vā dhanassa patirūpaṁ adhigamūpāyaṁ karotīti **patirūpakārī. Dhuravā**ti cetasikavīriyavasena anikkhittadhuro. **Uṭṭhātā**ti "yo ca sītañca uṇhañca, tiṇā bhiyyo na maññatī"ti-ādinā[1] nayena kāyikavīriyavasena uṭṭhānasampanno asithilaparakkamo. **Vindate dhanan**ti ekamūsikāyanacirasseva catusatasahassasaṅkhaṁ cūḷantevāsī viya lokiyadhanañca, Mahallakamahātissatthero[2] viya lokuttaradhanañca labhati. So "tīhiyeva iriyāpathehi viharissāmī"ti vattaṁ katvā thinamiddhāgamanavelāya palālacumbaṭakaṁ temetvā sīse katvā galappamāṇaṁ udakaṁ pavisitvā thinamiddhaṁ paṭibāhanto dasahi vassehi arahattaṁ pāpuṇi. **Saccenā**ti vacīsaccenāpi "saccavādī bhūtavādī"ti, paramatthasaccenāpi "Buddho Paccekabuddho ariyasāvako"ti evaṁ kittaṁ pappoti. **Dadan**ti yaṁkiñci icchi tapatthitaṁ dadanto mittāni ganthati, sampādeti karotīti attho. Duddadaṁ vādadaṁ taṁ ganthati. Dānamukhena vā cattāripi saṅgahavatthūni gahitānīti veditabbāni, tehi mittāni karotīti vuttaṁ hoti.

Evaṁ gahaṭṭhapabbajitānaṁ sādhāraṇena lokiyalokuttaramissakena nayena cattāro pañhe vissajjetvā idāni "kathaṁ pecca na socatī"ti imaṁ pañcamaṁ pañhaṁ gahaṭṭhavasena vissajjento **yassete**ti-ādimāha. Tassattho—yassa "saddahāno arahatan"ti ettha vuttāya sabbakalyāṇadhammuppādikāya saddhāya samannāgatattā **saddhassa, gharamesino**ti[3] gharāvāsaṁ pañca vā kāmaguṇe esantassa gavesantassa kāmabhogino gahaṭṭhassa "saccena kittiṁ pappotī"ti ettha vuttappakāraṁ **saccaṁ**, "sussūsaṁ lahate paññan"ti ettha sussūsapaññānāmena vuttova **dammo**, "dhuravā uṭṭhātā"ti ettha dhuranāmena uṭṭhānanāmena ca vuttā **dhiti**, "dadaṁ mittāni ganthatī"ti etta vuttappakāro **cāgo** cāti ete caturo dhammā santi, **sa ve pecca na socatī**ti idhalokā paralokaṁ gantvā sa ve[4] na socatīti.

---

1. Khu 2. 264 Theragāthāyaṁ.
2. Mallakamahātissatthero (Ka)
3. Gharamesinoti ettha (Syā)
4. Sa ve pecca (Sī, Syā)

ဣဒါနိ တတော ပရေ တယော ပဉှေ ဝိဿဇ္ဇေန္တော **ပတိရူပကာရီ**တိ ဣမံ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ ဒေသကာလာဒီနိ အဟာပေတွာ လောကိယဿ လောကုတ္တရဿ ဝါ ဓနဿ ပတိရူပံ အဓိဂမူပါယံ ကရောတီတိ **ပတိရူပကာရီ။ ဓုရဝါ**တိ စေတသိကဝီရိယဝသေန အနိက္ခိတ္တဓုရော။ **ဥဋ္ဌာတာ**တိ "ယော စ သီတဉ္စ ဥဏှဉ္စ၊ တိဏာ ဘိယျော န မညတီ"တိအာဒိနာ[၁] နယေန ကာယိကဝီရိယဝသေန ဥဋ္ဌာနသမ္ပန္နော အသိထိလပရက္ကမော။ **ဝိန္ဒတေ ဓနန္တိ** ဧကမူသိကာယနစိရဿေဝ စတုသတသဟဿသင်္ခံ စူဠန္တေဝါသီ ဝိယ လောကိယဓနဉ္စ, မဟလ္လကမဟာတိဿတ္ထေရော[၂] ဝိယ လောကုတ္တရဓနဉ္စ လဘတိ။ သော "တီဟိယေဝ ဣရိယာပထေဟိ ဝိဟရိဿာမီ"တိ ဝတ္တံ ကတွာ ထိနမိဒ္ဓါဂမနဝေလာယ ပလာလစုမ္ဗဋကံ တေမေတွာ သီသေ ကတွာ ဂလပ္ပမာဏံ ဥဒကံ ပဝိသိတွာ ထိနမိဒ္ဓံ ပဋိဗာဟန္တော ဒသဟိ ဝဿေဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ **သစ္စေနာ**တိ ဝစီသစ္စေနာပိ "သစ္စဝါဒီ ဘူတဝါဒီ"တိ, ပရမတ္ထသစ္စေနာပိ "ဗုဒ္ဓေါ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ အရိယသာဝကော"တိ ဧဝံ ကိတ္တိံ ပပ္ပေါတိ။ **ဒဒ**န္တိ ယံကိဉ္စိ ဣစ္ဆိတပတ္ထိတံ ဒဒန္တော မိတ္တာနိ ဂန္ထတိ၊ သမ္ပာဒေတိ ကရောတီတိ အတ္ထော။ ဒုဒ္ဒဒံ ဝါဒဒံ တံ ဂန္ထတိ။ ဒါနမုခေန ဝါ စတ္တာရိပိ သင်္ဂဟဝတ္ထူနိ ဂဟိတာနီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ၊ တေဟိ မိတ္တာနိ ကရောတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

ဧဝံ ဂဟဋ္ဌပဗ္ဗဇိတာနံ သာဓာရဏေန လောကိယလောကုတ္တရမိဿကေန နယေန စတ္တာရော ပဉှေ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဣဒါနိ "ကထံ ပေစ္စ န သောစတီ"တိ ဣမံ ပဉ္စမံ ပဉှံ ဂဟဋ္ဌဝသေန ဝိဿဇ္ဇေန္တော **ယဿေတေ**တိအာဒိမာဟ။ တဿတ္ထော—ယဿ "သဒ္ဒဟာနော အရဟတ"န္တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တာယ သဗ္ဗကလျာဏဓမ္မုပ္ပာဒိကာယ သဒ္ဓါယ သမန္နာဂတတ္တာ **သဒ္ဓဿ, ဃရမေသိနော**တိ[၃] ဃရာဝါသံ ပဉ္စ ဝါ ကာမဂုဏေ ဧသန္တဿ ဂဝေသန္တဿ ကာမဘောဂိနော ဂဟဋ္ဌဿ "သစ္စေန ကိတ္တိံ ပပ္ပေါတီ"တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တပ္ပကာရံ **သစ္စံ**, "သုဿူသံ လဘတေ ပည"န္တိ ဧတ္ထ သုဿူသပညာနာမေန ဝုတ္တောဝ **ဒမ္မော**, "ဓုရဝါ ဥဋ္ဌာတာ"တိ ဧတ္ထ ဓုရနာမေန ဥဋ္ဌာနနာမေန စ ဝုတ္တာ **ဓိတိ**, "ဒဒံ မိတ္တာနိ ဂန္ထတီ"တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တပ္ပကာရော **စာဂေါ** စာတိ ဧတေ စတုရော ဓမ္မာ သန္တိ၊ **သ ဝေ ပေစ္စ န သောစတီ**တိ ဣဓလောကာ ပရလောကံ ဂန္တွာ သ ဝေ[၄] န သောစတီတိ။

၁-ခု ၂-၂၆၄-ထေရဂါထာယံ။
၂-မလ္လကမဟာတိဿတ္ထေရော (က)
၃-ဃရမေသိနောတိ ဧတ္ထ (သျာ)
၄-သ ဝေ ပေစ္စ (သီ၊ သျာ)

Evaṁ Bhagavā pañcamampi pañhaṁ vissajjetvā taṁ yakkhaṁ codento **iṅgha aññepī**ti-ādimāha. Tattha **iṅghā**ti codanatthe nipāto. **Aññepī**ti aññepi dhamme puthū samaṇabrāhmaṇe pucchassu. Aññepi vā pūraṇādayo sabbaññupaṭiññe puthū samaṇabrāhmaṇe pucchassu, yadi amhehi "saccena kittaṁ pappotī"ti ettha vuttappakārā saccābhiyyo kittippattikāraṇaṁ vā, "sussūsaṁ labhate paññan"ti ettha sussūsāti paññāpadesena vuttā dammā[1] bhiyyo lokiyalokuttarapaññāpaṭilābhakāraṇaṁ vā, "dadaṁ mittāni ganthatī"ti ettha vuttappakārā cāgā bhiyyo mittaganthanakāraṇaṁ vā, "dhuravā uṭṭhātā"ti ettha taṁ taṁ atthavasaṁ paṭicca dhuranāmena uṭṭhānanāmena ca vuttāya mahābhārasahanatthena[2] ussoḷhibhāvappattāya vīriyasaṅkhātāya khantyā bhiyyo lokiyalokuttaradhanavindanakāraṇaṁ vā, "saccaṁ dammo dhiti cāgo"ti evaṁ vuttehi imeheva catūhi dhammehi bhiyyo asmā lokā paraṁ lokaṁ pecca[3] asocnakāraṇaṁ vā idha vijjatīti ayamettha saddhiṁ saṅkhepayojanāya atthavaṇṇanā. Vitthārato pana ekamekaṁ padaṁ atthuddhārapaduddhārapadavaṇṇanānayehi vibhajitvā veditabbā.

Evaṁ vutte yakkho yena saṁsayena aññe puccheyya, tassa pahīnattā **kathaṁ nu dāni puccheyyaṁ, puthū samaṇabrāhmaṇe**ti vatvā yepissa apucchanakāraṇaṁ na jānanti, tepi jānāpento **yohaṁ[4] ajjapajānāmi, yo attho samparāyiko**ti āha. Tattha **ajjā**ti ajjādiṁ[5] katvāti adhippāyo. **Pajānāmī**ti yathāvuttena pakārena jānāmi. **Yo attho**ti ettāvatā "sussūsaṁ labhate paññan"ti-ādinā nayena vuttaṁ diṭṭhadhammikaṁ dasseti. **Sampirāyiko**ti iminā "yassete caturo dhammā"ti vuttaṁ pecca sokābhāvakāraṇaṁ[6] samparāyikaṁ. **Attho**ti ca kāraṇassetaṁ adhivacanaṁ. Ayaṁ hi atthasaddo "sātthaṁ sabyañjanan"ti evamādīsu[7] pāṭhatthe[8] vattati. "Atthe me gahapati hiraññasuvaṇṇenā"ti-ādīsu[9] vicakkhaṇe[10]. "Hoti sīlavataṁ attho"ti-ādīsu[11] vaḍḍhimhi. "Bahujano bhajate atthahetū"ti-ādīsu dhane. "Ubhinnamatthaṁ caratī"ti-ādīsu[12]

1. Damā (Syā) 2. Mahābhāraharaṇatthena (Syā) 3. Gantvā pecca (Syā)
4. Sohaṁ (Sī) 5. Ajjādikaṁ (Syā) 6. Sokābhāvakaraṁ (Sī, Syā)
7. Vi 1. 1; Dī 1. 82 piṭṭhādīsu. 8. Padatthe (Sī)
9. Dī 2. 144; Ma 3. 213 piṭṭhesu.
10. Cikkhaṇe (Sī, Syā), kiccatthe (Suttanipāte Āḷavakasuttavaṇṇanāyaṁ).
11. Khu 5. 3 piṭṭhe Jātake.
12. Khu 5. 163; Saṁ 1. 224; Khu 2. 288 piṭṭhesu.

ဧဝံ ဘဂဝါ ပဉ္စမမ္ပိ ပဉှံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ တံ ယက္ခံ စောဒေန္တော **ဣင်္ဃ အညေပီ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဣင်္ဃာ**တိ စောဒနတ္ထေ နိပါတော။ **အညေပီ**တိ အညေပိ ဓမ္မေ ပုထူ သမဏဗြာဟ္မဏေ ပုစ္ဆဿု။ အညေပိ ဝါ ပူရဏာဒယော သဗ္ဗညုပဋိညေ ပုထူ သမဏဗြာဟ္မဏေ ပုစ္ဆဿု၊ ယဒိ အမှေဟိ "သစ္စေန ကိတ္တိံ ပပ္ပေါတီ"တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တပ္ပကာရာ သစ္စာဘိယျော ကိတ္တိပ္ပတ္တိကာရဏံ ဝါ၊ "သုဿူသံ လဘတေ ပညာ"န္တိ ဧတ္ထ သုဿူသာတိ ပညာပဒေသေန ဝုတ္တာ ဒမ္မာ[1] ဘိယျော လောကိယလောကုတ္တရပညာပဋိလာဘကာရဏံ ဝါ, "ဒဒံ မိတ္တာနိ ဂန္ထတီ"တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တပ္ပကာရာ စာဂါ ဘိယျော မိတ္တဂန္ထနကာရဏံ ဝါ, "ဓုရဝါ ဥဋ္ဌာတာ"တိ ဧတ္ထ တံ တံ အတ္ထဝသံ ပဋိစ္စ ဓုရနာမေန ဥဋ္ဌာနနာမေန စ ဝုတ္တာယ မဟာဘာရ-သဟနတ္ထေန[2] ဥဿောဠှီဘာဝပ္ပတ္တာယ ဝီရိယသင်္ခါတာယ ခန္တျာ ဘိယျော လောကိယလောကုတ္တရဓနဝိန္ဒနကာရဏံ ဝါ, "သစ္စံ ဒမ္မော ဓိတိ စာဂေါ"တိ ဧဝံ ဝုတ္တေဟိ ဣမေဟေဝ စတူဟိ ဓမ္မေဟိ ဘိယျော အသ္မာ လောကာ ပရံ လောကံ ပေစ္စ[3] အသောစနကာရဏံ ဝါ ဣဓ ဝိဇ္ဇတီတိ အယမေတ္ထ သဒ္ဓိံ သင်္ခေပ-ယောဇနာယ အတ္ထဝဏ္ဏနာ။ ဝိတ္ထာရတော ပန ဧကမေကံ ပဒံ အတ္ထုဒ္ဓါရ-ပဒုဒ္ဓါရပဒဝဏ္ဏနာနယေဟိ ဝိဘဇိတွာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ဧဝံ ဝုတ္တေ ယက္ခော ယေန သံသယေန အညေ ပုစ္ဆေယျ၊ တဿ ပဟီနတ္တာ **ကထံ နု ဒါနိ ပုစ္ဆေယျံ၊ ပုထူ သမဏဗြာဟ္မဏေ**တိ ဝတွာ ယေပိဿ အပုစ္ဆန-ကာရဏံ န ဇာနန္တိ၊ တေပိ ဇာနာပေန္တော **ယောဟံ[4] အဇ္ဇ ပဇာနာမိ၊ ယော အတ္ထော သမ္ပရာယိကော**တိ အာဟ။ တတ္ထ **အဇ္ဇာ**တိ အဇ္ဇာဒိံ[5] ကတွာတိ အဓိပ္ပါယော။ **ပဇာနာမီ**တိ ယထာဝုတ္တေန ပကာရေန ဇာနာမိ။ **ယော အတ္ထော**တိ ဧတ္တာဝတာ "သုဿူသံ လဘတေ ပညာ"န္တိအာဒိနာ နယေန ဝုတ္တံ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကံ ဒဿေတိ။ **သမ္ပရာယိကော**တိ ဣမိနာ "ယဿေတေ စတုရော ဓမ္မာ"တိ ဝုတ္တံ ပေစ္စ သောကာဘာဝကာရဏံ[6] သမ္ပရာယိကံ။ **အတ္ထော**တိ စ ကာရဏ-ဿေတံ အဓိဝစနံ။ အယံ ဟိ အတ္ထသဒ္ဒေါ "သာတ္ထံ သဗျဉ္ဇန"န္တိ ဧဝမာဒီသု[7] ပါဌတ္ထေ[8] ဝတ္တတိ။ "အတ္ထော မေ ဂဟပတိ ဟိရညသုဝဏ္ဏေနာ"တိအာဒီသု[9] ဝိစက္ခဏေ[10]။ "ဟောတိ သီလဝတံ အတ္ထော"တိအာဒီသု[11] ဝဍ္ဎိမှိ။ "ဗဟုဇနော ဘဇတေ အတ္ထဟေတူ"တိအာဒီသု ဓနေ။ "ဥဘိန္နမတ္ထံ စရတီ"တိအာဒီသု[12]

၁-ဒမာ (သျာ) ၂-မဟာဘာရဟရဏတ္ထေန (သျာ) ၃-ဂန္တွာ ပေစ္စ (သျာ)
၄-သောဟံ (သီ) ၅-အဇ္ဇာဒိကံ (သျာ) ၆-သောကာဘာဝကရံ (သီ၊ သျာ)
၇-ဝိ ၁-၁၊ ဒီ ၁-၈၂-ပိဋ္ဌာဒီသု။ ၈-ပဒတ္ထေ (သီ) ၉-ဒီ ၂-၁၄၄၊ မ ၃-၂၁၃-ပိဋ္ဌေသု။
၁၀-စိက္ခဏေ (သီ၊ သျာ)၊ ကိစ္စတ္ထေ (သုတ္တနိပါတေ အာဠဝကသုတ္တဝဏ္ဏနာယံ)
၁၁- ခု ၅-၃-ပိဋ္ဌေ ဇာတကေ။ ၁၂-ခု ၅-၁၆၃၊ သံ ၁-၂၂၄၊ ခု ၂-၂၈၈-ပိဋ္ဌေသု။

hite. "Atthe jāte ca paṇḍitan"ti-ādīsu[1] kāraṇe. Idha pana kāraṇe. Tasmā yaṁ paññādilābhādīnaṁ[2] kāraṇaṁ diṭṭhadhammikaṁ, yañca pecca sokābhāvassa kāraṇaṁ samparāyikaṁ, taṁ yohaṁ ajja Bhagavatā vuttanayena sāmaṁyeva pajānāmi, so kathaṁ nu dāni puccheyyaṁ puthū samaṇabrāhmaṇeti evamettha saṅkhepato attho veditabbo.

Evaṁ yakkho "pajānāmi yo attho samparāyiko"ti vatvā tassa ñāṇassa Bhagavaṁmūlakattaṁ dassento **atthāya vata me Buddho**ti āha. Tatha **atthāyā**ti hitāya vuḍḍhiyāca. **Yattha dinnaṁ mahapphalan**ti "yassete caturo dhammā"ti ettha vuttacāgena yattha dinnaṁ mahapphalaṁ, taṁ aggadakkhiṇeyyaṁ Buddhaṁ pajānāmīti attho. Keci pana "saṁghaṁ sandhāya evamāhā"ti bhaṇanti.

Evaṁ imāya gāthāya attano hitādhigamaṁ dassetvā idāni sahitapaṭipattiṁ[3] dīpento **so ahaṁ vicarissāmī**"ti-ādimāha. Tattha **gāmā gāman**ti devagāmā devagāmaṁ. **Purā puran**ti devanagarato devanagaraṁ. **Namassamāno Sambuddhaṁ, dhammassa ca sudhammatan**ti "Sammāsambuddho vata Bhagavā, svākkhāto vata Bhagavatā dhammo"ti-ādinā nayena Buddhasubodhitañca, dhammasudhammatañca, ca-saddena "suppaṭipanno vata Bhagavato sāvakasaṁgho"ti-ādinā saṁghasuppaṭipattiñca[4] abhitthavitvā[5] namassamāno dhammaghosako hutvā vicarissāmīti vuttaṁ hoti.

Evamimāya gāthāya pariyosānañca rattivibhāvanañca sādhukārasaddutthānañca Āḷavakakumārassa yakkhabhavanaṁ ānayanañca ekakkhaṇeyeva ahosi. Rājapurisā sādhukārasaddaṁ sutvā "evarūpo sādhukārasaddo ṭhapetvā Buddhe na aññesaṁ abbhuggacchati, āgato nu kho Bhagavā"ti āvajjentā Bhagavato sarīrappabhaṁ disvā pubbe viya bahi aṭṭhatvā nibbisaṅkā[6] antoyeva pavisitvā addasaṁsu Bhagavantaṁ yakkhassa bhavane nisinnaṁ, yakkhañca añjaliṁ paggahetvā ṭhitaṁ. Disvāna yakkhaṁ āhaṁsu "ayaṁ te mahāyakkha rājakumāro balikammāya ānīto, handa naṁ khāda vā bhuñja vā, yathāpaccayaṁ vā karohī"ti. So sotāpannattā lajjito

1. Khu 5. 22 piṭṭhe.
2. Paññāya lābhādīnaṁ (Ka)
3. Parahitapaṭipattiṁ (Sī, Suttanipātaṭṭhakathāya ca), parahitāya paṭipattiṁ (Syā)
4. Saṁghasuppaṭipannatañca (Sī)
5. Abhitthavitvā abhitthavitvā (Syā)
6. Nirāsaṅkā (Ka)

ဟိတေ။ "အတ္ထေ ဇာတေ စ ပဏ္ဍိတ"န္တိအာဒီသု[၁] ကာရဏေ။ ဣဓ ပန ကာရဏေ။ တသ္မာ ယံ ပညာဒိလာဘာဒီနံ[၂] ကာရဏံ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကံ၊ ယဉ္စ ပေစ္စ သောကာဘာဝဿ ကာရဏံ သမ္ပရာယိကံ၊ တံ ယောဟံ အဇ္ဇ ဘဂဝတာ ဝုတ္တနယေန သာမံယေဝ ပဇာနာမိ၊ သော ကထံ နု ဒါနိ ပုစ္ဆေယျံ ပုထူ သမဏဗြာဟ္မဏေတိ ဧဝမေတ္ထ သင်္ခေပတော အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဧဝံ ယက္ခော "ပဇာနာမိ ယော အတ္ထော သမ္ပရာယိကော"တိ ဝတွာ တဿ ဉာဏဿ ဘဂဝံမူလကတ္တံ ဒဿေန္တော **အတ္ထာယ ဝတ မေ ဗုဒ္ဓေါ**တိ အာဟ။ တတ္ထ **အတ္ထာယာ**တိ ဟိတာယ ဝုဍ္ဎိယာ စ။ **ယတ္ထ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလ**န္တိ "ယဿေတေ စတုရော ဓမ္မာ"တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တစာဂေန ယတ္ထ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလံ၊ တံ အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျံ ဗုဒ္ဓံ ပဇာနာမီတိ အတ္ထော။ ကေစိ ပန "သံဃံ သန္ဓာယ ဧဝမာဟာ"တိ ဘဏန္တိ။

ဧဝံ ဣမာယ ဂါထာယ အတ္တနော ဟိတာဓိဂမံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ သဟိတပဋိပတ္တိံ[၃] ဒီပေန္တော **သော အဟံ ဝိစရိဿာမီ**"တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဂါမာ ဂါမ**န္တိ ဒေဝဂါမာ ဒေဝဂါမံ။ **ပုရာ ပုရ**န္တိ ဒေဝနဂရတော ဒေဝနဂရံ။ **နမဿမာနော သမ္ဗုဒ္ဓံ၊ ဓမ္မဿ စ သုဓမ္မတ**န္တိ "သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဝတ ဘဂဝါ၊ သွာက္ခာတော ဝတ ဘဂဝတာ ဓမ္မော"တိအာဒိနာ နယေန ဗုဒ္ဓသုဗောဓိတဉ္စ, ဓမ္မသုဓမ္မတဉ္စ, စ-သဒ္ဒေန "သုပ္ပဋိပန္နော ဝတ ဘဂဝတော သာဝကသံဃော"တိအာဒိနာ သံဃသုပ္ပဋိပတ္တိဉ္စ[၄] အဘိတ္ထဝိတွာ[၅] နမဿမာနော ဓမ္မဃောသကော ဟုတွာ ဝိစရိဿာမီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

ဧဝမိမာယ ဂါထာယ ပရိယောသာနဉ္စ ရတ္တိဝိဘာဝနဉ္စ သာဓုကာရသဒ္ဒုဋ္ဌာနဉ္စ အာဠဝကကုမာရဿ ယက္ခဘဝနံ အာနယနဉ္စ ဧကက္ခဏေယေဝ အဟောသိ။ ရာဇပုရိသာ သာဓုကာရသဒ္ဒံ သုတွာ "ဧဝရူပေါ သာဓုကာရသဒ္ဒေါ ဌပေတွာ ဗုဒ္ဓေ န အညေသံ အဗ္ဘုဂ္ဂစ္ဆတိ၊ အာဂတော နု ခေါ ဘဂဝါ"တိ အာဝဇ္ဇေန္တာ ဘဂဝတော သရီရပ္ပဘံ ဒိသွာ ပုဗ္ဗေ ဝိယ ဗဟိ အဋ္ဌတွာ နိဗ္ဗိသင်္ကာ[၆] အန္တောယေဝ ပဝိသိတွာ အဒ္ဒသံသု ဘဂဝန္တံ ယက္ခဿ ဘဝနေ နိသိန္နံ, ယက္ခဉ္စ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂဟေတွာ ဌိတံ။ ဒိသွာန ယက္ခံ အာဟံသု "အယံ တေ မဟာယက္ခ ရာဇကုမာရော ဗလိကမ္မာယ အာနီတော၊ ဟန္ဒ နံ ခါဒ ဝါ ဘုဉ္ဇ ဝါ, ယထာပစ္စယံ ဝါ ကရောဟီ"တိ။ သော သောတာပန္နတ္တာ လဇ္ဇိတော

၁-ခု ၅-၂၂-ပိဋ္ဌေ။
၂-ပညာယ လာဘာဒီနံ (က)
၃-ပရဟိတပဋိပတ္တိံ (သီ၊ သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ စ)၊ ပရဟိတာယ ပဋိပတ္တိံ (သျာ)
၄-သံဃသုပ္ပဋိပန္နတဉ္စ (သီ)
၅-အဘိတ္ထဝိတွာ အဘိတ္ထဝိတွာ (သျာ)
၆-နိရာသင်္ကာ (က)

visesena ca Bhagavato purato evaṁ vuccamāno atha taṁ kumāraṁ ubhohi hatthehi paṭiggahetvā Bhagavato upanāmesi "ayaṁ bhante kumāro mayhaṁ pesito, imāhaṁ Bhagavato dammi, hitānukampakā Buddhā, paṭigganhātu bhante Bhagavā imaṁ dārakaṁ imassa hitatthāya sukhatthāyā"ti. Imañca gāthamāha—

"Imaṁ kumāraṁ satapuññalakkhaṇaṁ,
Sabbaṅgupetaṁ paripuṇṇabyañjanaṁ.
Udaggacitto sumano dadāmi te,
Paṭiggaha lokahitāya cakkhumā"ti.

Paṭiggahesi Bhagavā kumāraṁ. Paṭigganhanto ca yakkhassa ca kumārassa ca maṅgalakaraṇatthaṁ pādūnagāthaṁ abhāsi. Taṁ yakkho kumāraṁ saraṇaṁ gamento tikkhattuṁ catutthapādena pūreso. Seyyathidaṁ—

"Dīghāyuko hotu ayaṁ kumāro,
Tuvañca[1] yakkha sukhito bhavāhi.
Abyādhitā lokahitāya tiṭṭhatha[2],
Ayaṁ kumāro saraṇamupeti Buddhaṁ -pa- dhammaṁ -pa- saṁghan"ti.

Atha Bhagavā kumāraṁ rājapurisānaṁ adāsi "imaṁ vaḍḍhetvā puna mameva dethā"ti. Evaṁ so kumāro rājapurisānaṁ hatthato yakkhassa hatthaṁ, yakkhassa hatthato Bhagavato hatthaṁ, Bhagavato hatthato puna rājapurisānaṁ hatthaṁ gatattā nāmato "Hatthako Āḷavako"ti jāto. Taṁ ādāya paṭinivatte rājapurise disvā kassakavanakammikādayo "kiṁ yakkho kumāraṁ atidaharattā na icchī"ti bhītā pucchiṁsu. Rājapurisā "mā bhāyatha, khemaṁ kataṁ Bhagavatā"ti sabbamārocesuṁ. Tato "sādhu sādhū"ti sakalaṁ Āḷavinagaraṁ ekakolāhalena yakkhābhimukhaṁ ahosi. Yakkhopi Bhagavato bhikkhācārakāle anuppatte pattacīvaraṁ gahetvā upaḍḍhamaggaṁ anugantvā nivatti.

Atha Bhagavā nagare piṇḍāya caritvā katabhattakicco nagaradvāre aññatarasmiṁ vivitte rukkhamūle paññattavarabuddhāsane nisīdi. Tato mahājanakāyena saddhaṁ rājā ca nāgarā ca ekato sampiṇḍitvā Bhagavantaṁ

1. Bhavañca (Syā) 2. Tiṭṭhatu (Syā)

ဝိသေသေန စ ဘဂဝတော ပုရတော ဧဝံ ဝုစ္စမာနော အထ တံ ကုမာရံ ဥဘောဟိ ဟတ္ထေဟိ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ ဘဂဝတော ဥပနာမေသိ "အယံ ဘန္တေ ကုမာရော မယှံ ပေသိတော၊ ဣမာဟံ ဘဂဝတော ဒမ္မိ၊ ဟိတာနုကမ္ပကာ ဗုဒ္ဓါ၊ ပဋိဂ္ဂဏှာတု ဘန္တေ ဘဂဝါ ဣမံ ဒါရကံ ဣမဿ ဟိတတ္ထာယ သုခတ္ထာယာ"တိ။ ဣမဉ္စ ဂါထမာဟ—

"ဣမံ ကုမာရံ သတပုညလက္ခဏံ၊
သဗ္ဗင်္ဂုပေတံ ပရိပုဏ္ဏဗျဉ္ဇနံ။
ဥဒဂ္ဂစိတ္တော သုမနော ဒဒါမိ တေ၊
ပဋိဂ္ဂဟ လောကဟိတာယ စက္ခုမာ"တိ။

ပဋိဂ္ဂဟေသိ ဘဂဝါ ကုမာရံ။ ပဋိဂ္ဂဏှန္တော စ ယက္ခဿ စ ကုမာရဿ စ မင်္ဂလကရဏတ္ထံ ပါဒူနဂါထံ အဘာသိ။ တံ ယက္ခော ကုမာရံ သရဏံ ဂမေန္တော တိက္ခတ္တုံ စတုတ္ထပါဒေန ပူရေသိ။ သေယျထိဒံ—

"ဒီဃာယုကော ဟောတု အယံ ကုမာရော၊
တုဝဉ္စ[1] ယက္ခ သုခိတော ဘဝါဟိ။
အဗျာဓိတာ လောကဟိတာယ တိဋ္ဌထ[2]၊
အယံ ကုမာရော သရဏမုပေတိ ဗုဒ္ဓံ။ပ။ ဓမ္မံ။ပ။ သံဃ"န္တိ။

အထ ဘဂဝါ ကုမာရံ ရာဇပုရိသာနံ အဒါသိ "ဣမံ ဝဍ္ဎေတွာ ပုန မမေဝ ဒေထာ"တိ။ ဧဝံ သော ကုမာရော ရာဇပုရိသာနံ ဟတ္ထတော ယက္ခဿ ဟတ္ထံ, ယက္ခဿ ဟတ္ထတော ဘဂဝတော ဟတ္ထံ, ဘဂဝတော ဟတ္ထတော ပုန ရာဇပုရိသာနံ ဟတ္ထံ ဂတတ္တာ နာမတော "ဟတ္ထကော အာဠဝကော"တိ ဇာတော။ တံ အာဒါယ ပဋိနိဝတ္တေ ရာဇပုရိသေ ဒိသွာ ကဿကဝနကမ္မိကာဒယော "ကိံ ယက္ခော ကုမာရံ အတိဒဟရတ္တာ န ဣစ္ဆီ"တိ ဘီတာ ပုစ္ဆိံသု။ ရာဇပုရိသာ "မာ ဘာယထ၊ ခေမံ ကတံ ဘဂဝတာ"တိ သဗ္ဗမာရောစေသုံ။ တတော "သာဓု သာဓူ"တိ သကလံ အာဠဝိနဂရံ ဧကကောလာဟလေန ယက္ခာဘိမုခံ အဟောသိ။ ယက္ခောပိ ဘဂဝတော ဘိက္ခာစာရကာလေ အနုပ္ပတ္တေ ပတ္တစီဝရံ ဂဟေတွာ ဥပဍ္ဎမဂ္ဂံ အနုဂန္တွာ နိဝတ္တိ။

အထ ဘဂဝါ နဂရေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ကတဘတ္တကိစ္စော နဂရဒွါရေ အညတရသ္မိံ ဝိဝိတ္တေ ရုက္ခမူလေ ပညတ္တဝရဗုဒ္ဓါသနေ နိသီဒိ။ တတော မဟာဇနကာယေန သဒ္ဓိံ ရာဇာ စ နာဂရာ စ ဧကတော သမ္ပိဏ္ဍိတွာ ဘဂဝန္တံ

၁-ဘဝဉ္စ (သျာ) ၂-တိဋ္ဌတု (သျာ)

supasaṅkamma vanditvā parivāretvā nisinnā “kathaṁ bhante evaṁ dāruṇaṁ yakkhaṁ damayitthā”ti pucchiṁsu. Tesaṁ Bhagavā yuddhamādiṁ katvā “evaṁ navavidhaṁ vassaṁ vassetvā evaṁ vibhiṁsanakaṁ akāsi, evaṁ pañhaṁ pucchi, tassāhaṁ evaṁ vissajjesin”ti Tamevāḷavakasuttaṁ kathesi. Kathāpariyosāne caturāsītipāṇasahassānaṁ dhammābhisamayo ahosi. Tato rājā ceva nāgarā ca Vessavaṇamahārājassa bhavanasamīpe yakkhassa bhavanaṁ katvā pupphagandhādisakkārūpetaṁ niccabaliṁ pavattesuṁ. Tañca kumāraṁ viññutaṁ pattaṁ “tvaṁ Bhagavantaṁ nissāya jīvitaṁ labhi, gaccha Bhagavantaṁyeva payirupāsassu bhikkhusaṁghañcā”ti vissajjesuṁ. So Bhagavantañca bhikkhusaṁghañca payirupāsamāno nacirasseva anāgāmiphale patiṭṭhāya sabbaṁ Buddhavacanaṁ uggahetvā pañcasata-upāsakaparivāro ahosi. Bhagavā ca naṁ etadagge niddisi “etadaggaṁ bhikkhave mama sāvakānaṁ upāsakānaṁ catūhi saṅgahavatthūhi parisaṁ saṅgaṇhantānaṁ yadidaṁ Hatthako Āḷavako”ti[1].
. Dvādasamaṁ.

Yakkhasaṁyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Aṁ 1. 27 piṭṭhe.

ဥပသင်္ကမ္မ ဝန္ဒိတွာ ပရိဝါရေတွာ နိသိန္နာ “ကထံ ဘန္တေ ဧဝံ ဒါရုဏံ ယက္ခံ ဒမယိတ္ထာ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ တေသံ ဘဂဝါ ယုဒ္ဓမာဒိံ ကတွာ “ဧဝံ နဝဝိဓံ ဝဿံ ဝဿေတွာ ဧဝံ ဝိဘိံသနကံ အကာသိ၊ ဧဝံ ပဉှံ ပုစ္ဆိ၊ တဿာဟံ ဧဝံ ဝိဿဇ္ဇေသိ”န္တိ တမေဝါဠဝကသုတ္တံ ကထေသိ။ ကထာပရိယောသာနေ စတုရာသီတိပါဏသဟဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ။ တတော ရာဇာ စေဝ နာဂရာ စ ဝေဿဝဏမဟာရာဇဿ ဘဝနသမီပေ ယက္ခဿ ဘဝနံ ကတွာ ပုပ္ဖဂန္ဓာဒိသက္ကာရူပေတံ နိစ္စဗလိံ ပဝတ္တေသုံ။ တဉ္စ ကုမာရံ ဝိညုတံ ပတ္တံ “တွံ ဘဂဝန္တံ နိဿာယ ဇီဝိတံ လဘိ၊ ဂစ္ဆ ဘဂဝန္တံယေဝ ပယိရုပါသဿု ဘိက္ခုသံဃဉ္စာ”တိ ဝိဿဇ္ဇေသုံ။ သော ဘဂဝန္တဉ္စ ဘိက္ခုသံဃဉ္စ ပယိရုပါသမာနော နစိရဿေဝ အနာဂါမိဖလေ ပတိဋ္ဌာယ သဗ္ဗံ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဟေတွာ ပဉ္စသတဥပါသကပရိဝါရော အဟောသိ။ ဘဂဝါ စ နံ ဧတဒဂ္ဂေ နိဒ္ဒိသိ “ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဥပါသကာနံ စတူဟိ သင်္ဂဟဝတ္ထူဟိ ပရိသံ သင်္ဂဏှန္တာနံ ယဒိဒံ ဟတ္ထကော အာဠဝကော”တိ[၁]။ ။ဒွါဒသမံ။

ယက္ခသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-အံ ၁-၂၇-ပိဋ္ဌေ။

11. Sakkasaṁyutta

1. Paṭhamavagga

1. Suvīrasuttavaṇṇanā

247. Sakkasaṁyuttassa[1] paṭhame **abhiyaṁsū**ti kadā abhiyaṁsu? Yadā balavanto ahesuṁ, tadā. Tatrāyaṁ anupubbikathā—Sakko kira Magadharaṭṭhe Macalagāmake[2] Magho nāma māṇavo hutvā tettiṁsa purise gahetvā kalyāṇakammaṁ karonto satta vatapadāni[3] pūretvā tattha kālaṅkato devaloke nibbatti. Taṁ balavakammānubhāvena saparisaṁ sesadevatā dasahi ṭhānehi adhigaṇhantaṁ[4] disvā "āgantukadevaputtā āgatā"ti nevāsikā gandhapānaṁ[5] sajjayiṁsu. Sakko sakaparisāya saññaṁ adāsi "mārisā mā gandhapānaṁ pivittha, pivanākāramattameva dassethā"ti. Te tathā akaṁsu. Nevāsikadevatā[6] suvaṇṇasarakehi upanītaṁ gandhapānaṁ yāvadatthaṁ pivitvā mattā tattha tattha suvaṇṇapathaviyaṁ patitvā sayiṁsu. Sakko "gaṇhatha putthahatāya putte"ti[7] te pādesu gahetvā Sinerupāde khipāpesi. Sakkassa puññatejena tadanuvattakāpi sabbe tattheva patiṁsu. Te sineruvemajjhakāle saññaṁ labhitvā "tātā na suraṁ pivimha, na suraṁ pivimhā"ti āhaṁsu. Tato paṭṭhāya Asurā nāma jātā. Atha nesaṁ kammapaccaya-utusamuṭṭhānaṁ Sinerussa heṭṭhimatale dasayojanasahassaṁ Asurabhavanaṁ nibbatti. Sakko tesaṁ nivattetvā anāgamanatthāya ārakkhaṁ ṭhapesi, yaṁ sandhāya vuttaṁ—

"Antarā dvinnaṁ ayujjhapurānaṁ,
Pañcavidhā ṭhapitā abhirakkhā.
Udakaṁ[8] karoṭi payassa ca hārī[9],
Madanayutā[10] caturo ca mahatthā"ti[11].

---

1. Paṭhamavaggassa (Syā) 2. Acalagāmake (Syā) 3. Vattapadāni (Syā, Ka)
4. Adhigayhantaṁ (Syā) 5. Gaṇḍapānaṁ (Sī) 6. Nevāsikadevaputtā (Syā)
7. Puttamatāya putteti (Syā), dhuttahatāya sutteti (Ka)
8. Uraga (Sī, Ka) 9. Payassa ca bharī (Sī), payassukarī (Syā)
10. Damanayuddhā (Syā) 11. Mahantāti (Sī)

၁၁-သက္ကသံယုတ္တ

၁-ပဌမဝဂ္ဂ

၁-သုဝီရသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၄၇။ သက္ကသံယုတ္တဿ[1] ပဌမေ **အဘိယံသူ**တိ ကဒါ အဘိယံသု? ယဒါ ဗလဝန္တော အဟေသုံ၊ တဒါ။ တတြာယံ အနုပုဗ္ဗိကထာ—သက္ကော ကိရ မဂဓရဋ္ဌေ မစလဂါမကေ[2] မဃော နာမ မာဏဝေါ ဟုတွာ တေတ္တိံသ ပုရိသေ ဂဟေတွာ ကလျာဏကမ္မံ ကရောန္တော သတ္တ ဝတပဒါနိ[3] ပူရေတွာ တတ္ထ ကာလင်္ကတော ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တံ ဗလဝကမ္မာနုဘာဝေန သပရိသံ သေသဒေဝတာ ဒသဟိ ဌာနေဟိ အဓိဂဏှန္တံ[4] ဒိသွာ “အာဂန္တုကဒေဝပုတ္တာ အာဂတာ”တိ နေဝါသိကာ ဂန္ဓပါနံ[5] သဇ္ဇယိံသု။ သက္ကော သကပရိသာယ သညံ အဒါသိ “မာရိသာ မာ ဂန္ဓပါနံ ပိဝိတ္ထ၊ ပိဝနာကာရမတ္တမေဝ ဒဿေထာ”တိ။ တေ တထာ အကံသု။ နေဝါသိကဒေဝတာ[6] သုဝဏ္ဏသရကေဟိ ဥပနီတံ ဂန္ဓပါနံ ယာဝဒတ္ထံ ပိဝိတွာ မတ္တာ တတ္ထ တတ္ထ သုဝဏ္ဏပထဝိယံ ပတိတွာ သယိံသု။ သက္ကော “ဂဏှထ ပုတ္တဟတာယ ပုတ္တေ”တိ[7] တေ ပါဒေသု ဂဟေတွာ သိနေရုပါဒေ ခိပါပေသိ။ သက္ကဿ ပုညတေဇေန တဒနုဝတ္တကာပိ သဗ္ဗေ တတ္ထေဝ ပတိံသု။ တေ သိနေရုဝေမဇ္ဈကာလေ သညံ လဘိတွာ “တာတာ န သုရံ ပိဝိမှ, န သုရံ ပိဝိမှာ”တိ အာဟံသု။ တတော ပဋ္ဌာယ အသုရာ နာမ ဇာတာ။ အထ နေသံ ကမ္မပစ္စယဥတုသမုဋ္ဌာနံ သိနေရုဿ ဟေဋ္ဌိမတလေ ဒသယောဇနသဟဿံ အသုရဘဝနံ နိဗ္ဗတ္တိ။ သက္ကော တေသံ နိဝတ္တေတွာ အနာဂမနတ္ထာယ အာရက္ခံ ဌပေသိ၊ ယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ—

“အန္တရာ ဒွိန္နံ အယုဇ္ဈပုရာနံ၊
ပဉ္စဝိဓာ ဌပိတာ အဘိရက္ခာ။
ဥဒကံ[8] ကရောဋိ ပယဿ စ ဟာရီ[9]၊
မဒနယုတာ[10] စတုရော စ မဟတ္ထာ”တိ[11]။

၁-ပဌမဝဂ္ဂဿ (သျာ) ၂-အစလဂါမကေ (သျာ) ၃-ဝတ္တပဒါနိ (သျာ၊ က)
၄-အဓိဂယှန္တံ (သျာ) ၅-ဂဏ္ဍပါနံ (သီ) ၆-နေဝါသိကဒေဝပုတ္တာ (သျာ)
၇-ပုတ္တမတာယ ပုတ္တေတိ (သျာ)၊ ဓုတ္တဟတာယ သုတ္တေတိ (က)
၈-ဥရဂ (သီ၊ က) ၉-ပယဿ စ ဘာရီ (သီ)၊ ပယဿုကာရီ (သျာ)
၁၀-ဒမနယုဒ္ဓါ (သျာ) ၁၁-မဟန္တာတိ (သီ)

Dve nagarāni hi yuddhena gahetuṁ asakkuṇeyyatāya ayujjhapurāni nāma jātāni devanagarañca Asuranagarañca. Yadā hi Asurā balavanto honti, atha devehi palāyitvā devanagaraṁ pavisitvā dvāre pidahite Asurānaṁ satasahassampi kiñci kātuṁ na sakkoti. Yadā devā balavanto honti, athāsurehi palāyitvā Asuranagarassa dvāre pidahite Sakkānaṁ satasahassampi kiñci kātuṁ na sakkoti. Iti imāni dve nagarāni ayujjhapurāni nāma. Tesaṁ antarā etesu udakādīsu[1] pañcasu ṭhānesu Sakkena ārakkhā ṭhapitā. Tattha **udaka**saddena[2] nāgā gahitā. Te hi udake balavanto honti. Tasmā[3] Sinerussa paṭhamālinde tesaṁ[4] ārakkhā. **Karoṭi**saddena supaṇṇā gahitā. Tesaṁ kira karoṭi nāma pānabhojanaṁ[5], tena taṁ nāmaṁ labhiṁsu. Dutiyālinde tesaṁ[4] ārakkhā. **Payassahāri**saddena kumbhaṇḍā gahitā. Dānavarakkhasā kira te. Tatiyālinde tesaṁ ārakkhā. **Madanayuta**saddena yakkhā gahitā. Visamacārino kira te yujjhasoṇḍā[6]. Catutthālinde tesaṁ ārakkhā. **Caturo ca mahatthā**ti cattāro mahārājāno vuttā. Pañcamālinde tesaṁ ārakkhā. Tasmā yadi Asurā kupitāvilacittā devapuraṁ upayanti yuddhesū[7], yaṁ girino paṭhamaṁ paribhaṇḍaṁ, taṁ uragā paṭibāhanti. Evaṁ sesesu sesā.

Te pana Asurā āyuvaṇṇarasa-issariyasampattīhi Tāvatiṁsasadisāva. Tasmā antarā attānaṁ ajānitvā pāṭaliyā pupphitāya "na idaṁ devanagaraṁ, tattha pāricchattako pupphati, idha pana cittapāṭalī, jarasakkenāmhākaṁ suraṁ pāyetvā vañcitā, Devanagarañca no gahitaṁ, gacchāma tena saddhiṁ yujjhissāmā"ti hatthi-assarathe āruyha suvaṇṇarajatamaṇiphalakāni gahetvā yuddhasajjā hutvā asurabheriyo vādentā Mahāsamudde udakaṁ dvidhā bhetvā uṭṭhāhanti. Te deve vuṭṭhe vammikamakkhikā vammikaṁ viya Sineruṁ abhiruhituṁ ārabhanti. Atha nesaṁ paṭhamaṁ nāgehi saddhiṁ yuddhaṁ hoti. Tasmiṁ kho pana yuddhe na kassaci chavi vā camaṁ vā chijjati, na lohitaṁ uppajjati, kevalaṁ kumārakānaṁ dārumeṇḍakayuddhaṁ viya aññamaññaṁ

1. Uragādīsu (Sī, Ka)
2. Uragasaddena (Sī, Ka)
3. Tassa (Syā, Ka)
4. Etesaṁ (Syā, Ka)
5. Pāṇabhojanaṁ (Sī,Ka)
6. Yuddhasoṇḍā (Sī)
7. Yuddhepi (Sī)

ဒွေ နဂရာနိ ဟိ ယုဒ္ဓေန ဂဟေတုံ အသက္ကုဏေယျတာယ အယုဇ္ဈပုရာနိ နာမ ဇာတာနိ ဒေဝနဂရဉ္စ အသုရနဂရဉ္စ။ ယဒါ ဟိ အသုရာ ဗလဝန္တော ဟောန္တိ၊ အထ ဒေဝေဟိ ပလာယိတွာ ဒေဝနဂရံ ပဝိသိတွာ ဒွါရေ ပိဒဟိတေ အသုရာနံ သတသဟဿမ္ပိ ကိဉ္စိ ကာတုံ န သက္ကောတိ။ ယဒါ ဒေဝါ ဗလဝန္တော ဟောန္တိ၊ အထာသုရေဟိ ပလာယိတွာ အသုရနဂရဿ ဒွါရေ ပိဒဟိတေ သက္ကာနံ သတသဟဿမ္ပိ ကိဉ္စိ ကာတုံ န သက္ကောတိ။ ဣတိ ဣမာနိ ဒွေ နဂရာနိ အယုဇ္ဈပုရာနိ နာမ။ တေသံ အန္တရာ ဧတေသု ဥဒကာဒီသု[၁] ပဉ္စသု ဌာနေသု သက္ကေန အာရက္ခာ ဌပိတာ။ တတ္ထ **ဥဒက**သဒ္ဒေန[၂] နာဂါ ဂဟိတာ။ တေ ဟိ ဥဒကေ ဗလဝန္တော ဟောန္တိ။ တသ္မာ[၃] သိနေရုဿ ပဌမာလိန္ဒေ တေသံ[၄] အာရက္ခာ။ **ကရောဋိ**သဒ္ဒေန သုပဏ္ဏာ ဂဟိတာ။ တေသံ ကိရ ကရောဋိ နာမ ပါနဘောဇနံ[၅]၊ တေန တံ နာမံ လဘိံသု။ ဒုတိယာလိန္ဒေ တေသံ[၄] အာရက္ခာ။ **ပယဿဟာရိ**သဒ္ဒေန ကုမ္ဘဏ္ဍာ ဂဟိတာ။ ဒါနဝရက္ခသာ ကိရ တေ။ တတိယာလိန္ဒေ တေသံ အာရက္ခာ။ **မဒနယုတ**သဒ္ဒေန ယက္ခာ ဂဟိတာ။ ဝိသမစာရိနော ကိရ တေ ယုဇ္ဈသောဏ္ဍာ[၆]။ စတုတ္ထာလိန္ဒေ တေသံ အာရက္ခာ။ **စတုရော စ မဟတ္ထာ**တိ စတ္တာရော မဟာရာဇာနော ဝုတ္တာ။ ပဉ္စမာလိန္ဒေ တေသံ အာရက္ခာ။ တသ္မာ ယဒိ အသုရာ ကုပိတာဝိလစိတ္တာ ဒေဝပုရံ ဥပယန္တိ ယုဒ္ဓေသူ[၇]၊ ယံ ဂိရိနော ပဌမံ ပရိဘဏ္ဍံ၊ တံ ဥရဂါ ပဋိဗာဟန္တိ။ ဧဝံ သေသေသု သေသာ။

တေ ပန အသုရာ အာယုဝဏ္ဏရသဣဿရိယသမ္ပတ္တီဟိ တာဝတိံသသဒိသာဝ။ တသ္မာ အန္တရာ အတ္တာနံ အဇာနိတွာ ပါဋလိယာ ပုပ္ဖိတာယ “န ဣဒံ ဒေဝနဂရံ၊ တတ္ထ ပါရိစ္ဆတ္တကော ပုပ္ဖတိ၊ ဣဓ ပန စိတ္တပါဋလီ၊ ဇရသက္ကေနာမှာကံ သုရံ ပါယေတွာ ဝဉ္စိတာ၊ ဒေဝနဂရဉ္စ နော ဂဟိတံ၊ ဂစ္ဆာမ တေန သဒ္ဓိံ ယုဇ္ဈိဿာမာ”တိ ဟတ္ထိအဿရထေ အာရုယှ သုဝဏ္ဏရဇတမဏိဖလကာနိ ဂဟေတွာ ယုဒ္ဓသဇ္ဇာ ဟုတွာ အသုရဘေရိယော ဝါဒေန္တာ မဟာသမုဒ္ဒေ ဥဒကံ ဒွိဓာ ဘေတွာ ဥဋ္ဌဟန္တိ။ တေ ဒေဝေ ဝုဋ္ဌေ ဝမ္မိကမက္ခိကာ ဝမ္မိကံ ဝိယ သိနေရုံ အဘိရုဟိတုံ အာရဘန္တိ။ အထ နေသံ ပဌမံ နာဂေဟိ သဒ္ဓိံ ယုဒ္ဓံ ဟောတိ။ တသ္မိံ ခေါ ပန ယုဒ္ဓေ န ကဿစိ ဆဝိ ဝါ စမ္မံ ဝါ ဆိဇ္ဇတိ၊ န လောဟိတံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ကေဝလံ ကုမာရကာနံ ဒါရုမေဏ္ဍကယုဒ္ဓံ ဝိယ အညမညံ

၁-ဥရဂါဒီသု (သီ၊ က)
၂-ဥရဂသဒ္ဒေန (သီ၊ က)
၃-တဿ (သျာ၊ က)
၄-ဧတေသံ (သျာ၊ က)
၅-ပါဏဘောဇနံ (သီ၊ က)
၆-ယုဒ္ဓသောဏ္ဍာ (သီ)
၇-ယုဒ္ဓေပိ (သီ)

santāsanamattameva[1] hoti. Koṭisatāpi koṭisahassāpi nāgā tehi saddhiṁ yujjhitvā te asurapuraṁyeva pavesetvā nivattanti.

Yadā[2] pana Asurā balavanto honti, atha Nāgā osakkitvā dutiye ālinde supaṇṇehi saddhiṁ ekatova hutvā yujjhanti. Esa nayo Supaṇṇādīsupi. Yadā pana tāni pañcapi ṭhānāni Asurā maddanti, tadā ekato sampiṇḍitānipi pañca balāni osakkanti. Atha cattāro mahārājāno gantvā Sakkassa taṁ pavattiṁ ārocenti. Sakko tesaṁ vacanaṁ sutvā diyaḍḍhayojanasatikaṁ Vejayantarathaṁ āruyya sayaṁ vā nikkhamati, ekaṁ vā puttaṁ peseti. Imasmiṁ pana kāle puttaṁ pesetukāmo **tāta suvīrā**ti-ādimāha.

Evaṁ bhaddantavāti khoti evaṁ hotu bhaddaṁ tava iti kho. **Pamādaṁ āpādesī**ti pamādaṁ akāsi. Accharāsaṅghaparivuto[3] saṭṭhiyojanaṁ vitthārena suvaṇṇamahāvīthiṁ[4] otaritvā nakkhattaṁ kīḷanto Nandanavanādīsu vicaratīti attho.

Anuṭṭhahanti anuṭṭhahanto. **Avāyāman**ti avāyamanto. **Alasvassā**ti alaso assa[5]. **Na ca kiccāni kāraye**ti kiñci kiccaṁ nāma na kareyya. **Sabbakāmasamiddhassā**ti sabbakāmehi samiddho assa. **Taṁ me sakka varaṁ disā**ti Sakka devaseṭṭha taṁ me varaṁ uttamaṁ ṭhānaṁ okāsaṁ disa ācikkha kathehīti vadati. **Nibbānassa hi so maggo**ti kammaṁ akatvā jīvitaṭṭhānaṁ nāma nibbānassa maggo. . Paṭhamaṁ.

2. Susīmasuttavaṇṇanā

248. Dutiye **Susīman**ti attano puttasahassassa antare evaṁnāmakaṁ ekaṁ puttameva. . Dutiyaṁ.

3. Dhajaggasuttavaṇṇanā

249. Tatiye **samupabyūḷho**ti sampiṇḍito rāsibhūto. **Dhajaggaṁ ullokeyyāthā**ti Sakkassa kira diyaḍḍhayojanasatāyāmo

1. Santāpanamattameva (Syā) 2. Sace (Sī, Ka) 3. Accharāsahassaparivuto (Syā)
4. Saṭṭhiyojanasuvaṇṇamahāvithiṁ (Syā), saṭṭhiyojanavitthāraṁ suvaṇṇamahāvīthiṁ(Ka)
5. Alasvāyanti alaso ayaṁ (Syā)

သန္တာသနမတ္တမေဝ[၁] ဟောတိ။ ကောဋိသတာပိ ကောဋိသဟဿာပိ နာဂါ တေဟိ သဒ္ဓိံ ယုဇ္ဈိတွာ တေ အသုရပုရံယေဝ ပဝေသေတွာ နိဝတ္တန္တိ။

ယဒါ[၂] ပန အသုရာ ဗလဝန္တော ဟောန္တိ၊ အထ နာဂါ ဩသက္ကိတွာ ဒုတိယေ အာလိန္ဒေ သုပဏ္ဏေဟိ သဒ္ဓိံ ဧကတောဝ ဟုတွာ ယုဇ္ဈန္တိ။ ဧသ နယော သုပဏ္ဏာဒီသုပိ။ ယဒါ ပန တာနိ ပဉ္စပိ ဌာနာနိ အသုရာ မဒ္ဒန္တိ၊ တဒါ ဧကတော သမ္ပိဏ္ဍိတာနိပိ ပဉ္စ ဗလာနိ ဩသက္ကန္တိ။ အထ စတ္တာရော မဟာရာဇာနော ဂန္တွာ သက္ကဿ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေန္တိ။ သက္ကော တေသံ ဝစနံ သုတွာ ဒိယဍ္ဎယောဇနသတိကံ ဝေဇယန္တရထံ အာရုယှ သယံ ဝါ နိက္ခမတိ၊ ဧကံ ဝါ ပုတ္တံ ပေသေတိ။ ဣမသ္မိံ ပန ကာလေ ပုတ္တံ ပေသေတုကာမော **တာတ သုဝီရာ**တိအာဒိမာဟ။

ဧဝံ ဘဒ္ဒန္တဝါတိ ခေါတိ ဧဝံ ဟောတု ဘဒ္ဒံ တဝ ဣတိ ခေါ။ **ပမာဒံ အာပါဒေသီ**တိ ပမာဒံ အကာသိ။ အစ္ဆရာသင်္ဃပရိဝုတော[၃] သဋ္ဌိယောဇနံ ဝိတ္ထာရေန သုဝဏ္ဏမဟာဝီထိံ[၄] ဩတရိတွာ နက္ခတ္တံ ကီဠန္တော နန္ဒနဝနာဒီသု ဝိစရတီတိ အတ္ထော။

အနုဋ္ဌဟန္တိ အနုဋ္ဌဟန္တော။ **အဝါယာမန္တိ** အဝါယမန္တော။ **အလသွဿာ**တိ အလသော အဿ[၅]။ **န စ ကိစ္စာနိ ကာရယေ**တိ ကိဉ္စိ ကိစ္စံ နာမ န ကရေယျ။ **သဗ္ဗကာမသမိဒ္ဓဿာ**တိ သဗ္ဗကာမေဟိ သမိဒ္ဓေါ အဿ။ **တံ မေ သက္က ဝရံ ဒိသာ**တိ သက္က ဒေဝသေဋ္ဌ တံ မေ ဝရံ ဥတ္တမံ ဌာနံ ဩကာသံ ဒိသ အာစိက္ခ ကထေဟီတိ ဝဒတိ။ **နိဗ္ဗာနဿ ဟိ သော မဂ္ဂေါ**တိ ကမ္မံ အကတွာ ဇီဝိတဋ္ဌာနံ နာမ နိဗ္ဗာနဿ မဂ္ဂေါ။ ။ပဌမံ။

၂-သုသီမသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၄၈။ ဒုတိယေ **သုသီမန္တိ** အတ္တနော ပုတ္တသဟဿဿ အန္တရေ ဧဝံနာမကံ ဧကံ ပုတ္တမေဝ။ ။ဒုတိယံ။

၃-ဓဇဂ္ဂသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၄၉။ တတိယေ **သမုပဗျူဠှော**တိ သမ္ပိဏ္ဍိတော ရာသိဘူတော။ **ဓဇဂ္ဂံ ဥလ္လောကေယျာထာ**တိ သက္ကဿ ကိရ ဒိယဍ္ဎယောဇနသတာယာမော

၁-သန္တာပနမတ္တမေဝ (သျာ) ၂-သစေ (သီ၊ က) ၃-အစ္ဆရာသဟဿပရိဝုတော (သျာ)
၄-သဋ္ဌိယောဇနသုဝဏ္ဏမဟာဝီထိံ (သျာ)၊ သဋ္ဌိယောဇနဝိတ္ထာရံ သုဝဏ္ဏမဟာဝီထိံ (က)
၅-အလသွာယန္တိ အလသော အယံ (သျာ)

ratho. Tassa hi pacchimanto paṇṇāsayojano, majjhe rathapañjaro paṇṇāsayojano, rathasandhito yāva rathasīsā paṇṇāsayojanāni. Tadeva pamāṇaṁ diguṇaṁ katvā tiyojanasatāyāmotipi vadantiyeva. Tasmiṁ yojanikapallaṅko atthato, tiyojanikaṁ setacchattaṁ matthake ṭhapitaṁ, ekasmiṁ yeva yuge sahassa-ājaññā yuttā, sesālaṅkārassa pamāṇaṁ natthi. Dhajo panassa aḍḍhatiyāni yojanasatāni uggato, yassa vātāhatassa pañcaṅgikatūriyasseva saddo niccharati, taṁ ullokeyyāthāti vadati. Kasmā? taṁ passantānañhi rājā no āgantvā parisapariyante nikhātathambho viya ṭhito, kassa mayaṁ bhāyāmāti bhayaṁ na hoti. **Pajāpatissā**ti so kira Sakkena samānavaṇṇo samānāyuko dutiyaṁ āsanaṁ labhati. Tathā **Varuṇo Īsāno** ca. Varuṇo pana tatiyaṁ āsanaṁ labhati, Īsāno catutthaṁ. **Palāyī**ti asurehi parājito tasmiṁ rathe ṭhito appamattakampi rajadhajaṁ[1] disvā palāyanadhammo.

Itipi so Bhagavāti-ādīni Visuddhimagge vitthāritāneva. **Idamavocā**ti idaṁ Dhajaggaparittaṁ nāma Bhagavā avoca, yassa āṇākhette koṭisatasahassacakkavāḷe ānubhāvo vattati. Idaṁ āvajjetvā hi yakkhabhayacirabhayādīhi dukkhehi muttānaṁ anto natthi. Tiṭṭhatu aññadukkhavūpasamo, idaṁ āvajjamāno[2] hi pasannacitto ākāsepi patiṭṭhaṁ labhati.

Tatridaṁ vatthu—Dīghavāpicetiyamhi kira sudhākamme kayiramāne eko daharo muddhavedikāpādato[3] patitvā cetiyakucchiyā bhassati. Heṭṭhā ṭhito bhikkhusaṁgho "Dhajaggaparittaṁ āvuso āvajjāhī"ti āha. So maraṇabhayena tajjito "Dhajaggaparittaṁ maṁ rakkhatū"ti āha. Tāvadevassa cetiyakucchito dve iṭṭhakā nikkhamitvā sopānaṁ hutvā aṭṭhaṁsu, upariṭṭhitā vallinisseṇiṁ otāresuṁ. Tasmiṁ nisseṇiyaṁ ṭhite iṭṭhakā yathāṭṭhāneyeva aṭṭhaṁsu. . Tatiyaṁ.

1. Rajaṁ vā dhajaṁ (Sī), rajaṁ vā (Syā)
2. Āvajjento (Syā)
3. Mūlavedikāpādato (Sī), muddhavedikāpārato (Ka)

ရထော။ တဿ ဟိ ပစ္ဆိမန္တော ပဏ္ဏာသယောဇနော၊ မဇ္ဈေ ရထပဉ္ဇရော ပဏ္ဏာသယောဇနော၊ ရထသန္ဓိတော ယာဝ ရထသီသာ ပဏ္ဏာသယောဇနာနိ။ တဒေဝ ပမာဏံ ဒိဂုဏံ ကတွာ တိယောဇနသတာယာမောတိပိ ဝဒန္တိယေဝ။ တသ္မိံ ယောဇနိကပလ္လင်္ကော အတ္ထတော၊ တိယောဇနိကံ သေတစ္ဆတ္တံ မတ္ထကေ ဌပိတံ၊ ဧကသ္မိံယေဝ ယုဂေ သဟဿအာဇညာ ယုတ္တာ၊ သေသာလင်္ကာရဿ ပမာဏံ နတ္ထိ။ ဓဇော ပနဿ အဍ္ဎတိယာနိ ယောဇနသတာနိ ဥဂ္ဂတော၊ ယဿ ဝါတာဟတဿ ပဉ္စင်္ဂိကတူရိယဿေဝ သဒ္ဒေါ နိစ္ဆရတိ၊ တံ ဥလ္လောကေယျာထာတိ ဝဒတိ။ ကသ္မာ? တံ ပဿန္တာနဉ္ဟိ ရာဇာ နော အာဂန္တွာ ပရိသပရိယန္တေ နိခါတထမ္ဘော ဝိယ ဌိတော၊ ကဿ မယံ ဘာယာမာတိ ဘယံ န ဟောတိ။ **ပဇာပတိဿာ**တိ သော ကိရ သက္ကေန သမာနဝဏ္ဏော သမာနာယုကော ဒုတိယံ အာသနံ လဘတိ။ တထာ **ဝရုဏော ဤသာနော** စ။ ဝရုဏော ပန တတိယံ အာသနံ လဘတိ၊ ဤသာနော စတုတ္ထံ။ **ပလာယီ**တိ အသုရေဟိ ပရာဇိတော တသ္မိံ ရထေ ဌိတော အပ္ပမတ္တကမ္ပိ ရဇဓဇံ[၁] ဒိသွာ ပလာယနဓမ္မော။

ဣတိပိ သော ဘဂဝါတိအာဒီနိ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝိတ္ထာရိတာနေဝ။ **ဣဒမဝေါစာ**တိ ဣဒံ ဓဇဂ္ဂပရိတ္တံ နာမ ဘဂဝါ အဝေါစ၊ ယဿ အာဏာခေတ္တေ ကောဋိသတသဟဿစက္ကဝါဠေ အာနုဘာဝေါ ဝတ္တတိ။ ဣဒံ အာဝဇ္ဇေတွာ ဟိ ယက္ခဘယစောရဘယာဒီဟိ ဒုက္ခေဟိ မုတ္တာနံ အန္တော နတ္ထိ။ တိဋ္ဌတု အညဒုက္ခဝူပသမော၊ ဣဒံ အာဝဇ္ဇမာနော[၂] ဟိ ပသန္နစိတ္တော အာကာသေပိ ပတိဋ္ဌံ လဘတိ။

တတြိဒံ ဝတ္ထု—ဒီဃဝါပိစေတိယမှိ ကိရ သုဓာကမ္မေ ကယိရမာနေ ဧကော ဒဟရော မုဒ္ဓဝေဒိကာပါဒတော[၃] ပတိတွာ စေတိယကုစ္ဆိယာ ဘဿတိ။ ဟေဋ္ဌာ ဌိတော ဘိက္ခုသံဃော "ဓဇဂ္ဂပရိတ္တံ အာဝုသော အာဝဇ္ဇာဟီ"တိ အာဟ။ သော မရဏဘယေန တဇ္ဇိတော "ဓဇဂ္ဂပရိတ္တံ မံ ရက္ခတူ"တိ အာဟ။ တာဝဒေဝဿ စေတိယကုစ္ဆိတော ဒွေ ဣဋ္ဌကာ နိက္ခမိတွာ သောပါနံ ဟုတွာ အဋ္ဌံသု၊ ဥပရိဋ္ဌိတာ ဝလ္လိနိဿေဏိံ ဩတာရေသုံ။ တသ္မိံ နိဿေဏိယံ ဌိတေ ဣဋ္ဌကာ ယထာဋ္ဌာနေယေဝ အဋ္ဌံသု။ ။တတိယံ။

၁-ရဇံ ဝါ ဓဇံ ဝါ (သီ)၊ ရဇံ ဝါ (သျာ)
၂-အာဝဇ္ဇေန္တော (သျာ)
၃-မူလဝေဒိကာပါဒတော (သီ)၊ မုဒ္ဓဝေဒိကာပါရတော (က)

4. Vepacittisuttavaṇṇanā

250. Catutthe **Vepacittī**ti so kira Asurānaṁ sabbajeṭṭhako. **Yenā**ti nipātamattaṁ **nanti** ca[1]. **Kaṇṭhapañcamehī**ti dvīsu hatthesu pādesu kaṇṭhe cāti evaṁ pañcahi bandhanehi. Tāni pana naḷinasuttaṁ viya makkaṭasuttaṁ viya ca cakkhussāpāthaṁ āgacchanti, iriyāpathaṁ rujjhanti[2]. Tehi pana citteneva bajjhati, citteneva muccati. **Akkosatī**ti corosi bālosi mūḷhosi thenosi oṭṭhosi goṇosi gadrabhosi nerayikosi tiracchānagatosi, natthi tuyhaṁ sugati, duggatiyeva tuyhaṁ pāṭikaṅkhāti imehi dasahi akkosavatthūhi akkosati. **Paribhāsatī**ti jarasakka na tvaṁ sabbakālaṁ jinissasi, yadā asurānaṁ jayo bhavissati, tadā tampi evaṁ bandhitvā Asurabhavanassa dvāre nipajjāpetvā pothāpessāmīti[3] ādīni vatvā tajjeti. Sakko vijitavijayo na taṁ manasi karoti, mahāpaṭiggahaṇaṁ panassa matthake vidhunanto Sudhammadevasabhaṁ pavisati ceva nikkhamati ca. **Ajjhabhāsī**ti "kiṁ nu kho esa Sakko imāni pharusavacanāni bhayena titikkhati, udāhu adhivāsanakhantiyā samannāgatattā"ti vīmaṁsanto abhāsi.

Dubbalyā noti dubbalabhāvena nu. **Paṭisaṁyuje**ti paṭisaṁyujeyya paṭippharеyya. **Pabhijjeyyun**ti virajjeyuṁ. Pakujjheyyuntipi pāṭho. **Paranti** paccatthikaṁ. **Yo sato upasammatī**ti yo satimā hutvā upasammati, tassa upasamaṁyevāhaṁ bālassa paṭisedhanaṁ maññeti attho. **Yadā naṁ maññatī**ti yasmā taṁ maññati. **Ajjhāruhatī**ti ajjhottharati. **Gova bhiyyo palāyinan**ti yathā goyuddhe[4] tāvadeva dve gāvo yujjhante gogaṇo olokento tiṭṭhati, yadā[5] pana eko palāyati, atha naṁ palāyantaṁ sabbo gogaṇo bhiyyo ajjhottharati, evaṁ dummedho khamantaṁ bhiyyo ajjhottharatīti attho.

Sadatthaparamāti sakatthaparamā. **Khantyā bhiyyo na vijjatī**ti tesu saka-atthaparamesu atthesu khantito uttaritaro añño attho na vijjati. **Tamāhu paramaṁ khantin**ti yo balavā titikkhati, tassa taṁ khantiṁ paramaṁ āhu. **Bālabalaṁ** nāma aññāṇabalaṁ. Taṁ yassa balaṁ,

1. Nanti taṁ (Syā) 2. Rundhanti (Sī), rumhanti (Syā) 3. Ṭhapessāmīti (Ka)
4. Goyūthe (Sī, Syā) 5. Yāva na eko palāyati, yadā (Syā)

၄-ဝေပစိတ္တိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၅၀။ စတုတ္ထေ **ဝေပစိတ္တီ**တိ သော ကိရ အသုရာနံ သဗ္ဗဇေဋ္ဌကော။ **ယေနာ**တိ နိပါတမတ္တံ **နန္တိ** စ[၁]။ **ကဏ္ဌပဉ္စမေဟီ**တိ ဒွီသု ဟတ္ထေသု ပါဒေသု ကဏ္ဌေ စာတိ ဧဝံ ပဉ္စဟိ ဗန္ဓနေဟိ။ တာနိ ပန နဠိနသုတ္တံ ဝိယ မက္ကဋသုတ္တံ ဝိယ စ စက္ခုဿာပါထံ အာဂစ္ဆန္တိ၊ ဣရိယာပထံ ရုဇ္ဈန္တိ[၂]။ တေဟိ ပန စိတ္တေနေဝ ဗဇ္ဈတိ၊ စိတ္တေနေဝ မုစ္စတိ။ **အက္ကောသတီ**တိ စောရောသိ ဗာလောသိ မူဠှောသိ ထေနောသိ ဩဋ္ဌောသိ ဂေါဏောသိ ဂဒြဘောသိ နေရယိကောသိ တိရစ္ဆာနဂတောသိ၊ နတ္ထိ တုယှံ သုဂတိ၊ ဒုဂ္ဂတိယေဝ တုယှံ ပါဋိကင်္ခါတိ ဣမေဟိ ဒသဟိ အက္ကောသဝတ္ထူဟိ အက္ကောသတိ။ **ပရိဘာသတီ**တိ ဇရသက္က န တွံ သဗ္ဗကာလံ ဇိနိဿသိ၊ ယဒါ အသုရာနံ ဇယော ဘဝိဿတိ၊ တဒါ တမ္ပိ ဧဝံ ဗန္ဓိတွာ အသုရဘဝနဿ ဒွါရေ နိပဇ္ဇာပေတွာ ပေါထာပေဿာမီတိ[၃] အာဒီနိ ဝတွာ တဇ္ဇေတိ။ သက္ကော ဝိဇိတဝိဇယော န တံ မနသိ ကရောတိ၊ မဟာပဋိဂ္ဂဟဏံ ပနဿ မတ္ထကေ ဝိဓုနန္တော သုဓမ္မဒေဝသဘံ ပဝိသတိ စေဝ နိက္ခမတိ စ။ **အဇ္ဈဘာသီ**တိ "ကိံ နု ခေါ ဧသ သက္ကော ဣမာနိ ဖရုသဝစနာနိ ဘယေန တိတိက္ခတိ၊ ဥဒါဟု အဓိဝါသနခန္တိယာ သမန္နာဂတတ္တာ"တိ ဝီမံသန္တော အဘာသိ။

ဒုဗ္ဗလျာ နောတိ ဒုဗ္ဗလဘာဝေန နု။ **ပဋိသံယုဇေ**တိ ပဋိသံယုဇေယျ ပဋိပ္ဖရေယျ။ **ပဘိဇ္ဇေယျု**န္တိ ဝိရဇ္ဇေယျုံ။ ပကုဇ္ဈေယျုန္တိပိ ပါဌော။ **ပရန္တိ** ပစ္စတ္ထိကံ။ **ယော သတော ဥပသမ္မတီ**တိ ယော သတိမာ ဟုတွာ ဥပသမ္မတိ၊ တဿ ဥပသမံယေဝါဟံ ဗာလဿ ပဋိသေဓနံ မညေတိ အတ္ထော။ **ယဒါ နံ မညတီ**တိ ယသ္မာ တံ မညတိ။ **အဇ္ဈာရုဟတီ**တိ အဇ္ဈောတ္ထရတိ။ **ဂေါဝ ဘိယျော ပလာယိန**န္တိ ယထာ ဂေါယုဒ္ဓေ[၄] တာဝဒေဝ ဒွေ ဂါဝေါ ယုဇ္ဈန္တေ ဂေါဂဏော ဩလောကေန္တော တိဋ္ဌတိ၊ ယဒါ[၅] ပန ဧကော ပလာယတိ၊ အထ နံ ပလာယန္တံ သဗ္ဗော ဂေါဂဏော ဘိယျော အဇ္ဈောတ္ထရတိ၊ ဧဝံ ဒုမ္မေဓော ခမန္တံ ဘိယျော အဇ္ဈောတ္ထရတီတိ အတ္ထော။

သဒတ္ထပရမာတိ သကတ္ထပရမာ။ **ခန္တျာ ဘိယျော န ဝိဇ္ဇတီ**တိ တေသု သကအတ္ထပရမေသု အတ္ထေသု ခန္တိတော ဥတ္တရိတရော အညော အတ္ထော န ဝိဇ္ဇတိ။ **တမာဟု ပရမံ ခန္တိ**န္တိ ယော ဗလဝါ တိတိက္ခတိ၊ တဿ တံ ခန္တိံ ပရမံ အာဟု။ **ဗာလဗလံ** နာမ အညာဏဗလံ။ တံ ယဿ ဗလံ၊

၁-နန္တိ တံ (သျာ) ၂-ရုန္ဓန္တိ (သီ)၊ ရုမှန္တိ (သျာ) ၃-ဌပေဿာမီတိ (က)
၄-ဂေါယူထေ (သီ၊ သျာ) ၅-ယာဝ န ဧကော ပလာယတိ၊ ယဒါ (သျာ)

abalameva taṁ balanti āhu kathentīti dīpeti. **Dhammaguttassā**ti dhammena rakkhitassa, dhammaṁ vā rakkhantassa. **Paṭivattā**ti paṭippharitvā vattā, paṭippharitvā vā bālabalanti vadeyyāpi[1], dhammaṭṭhaṁ pana cāletuṁ samattho nāma natthi. **Tasseva tena pāpiyo**ti tena kodhena tasseva puggalassa pāpaṁ, katarassa? **Yo kuddhaṁ paṭikujjhati. Tikicchantānan**ti ekavacane bahuvacanaṁ, tikicchantanti attho. **Janā maññantī**ti evarūpaṁ attano ca parassa cāti ubhinnaṁ atthaṁ tikicchantaṁnipphādentaṁ puggalaṁ "andhabālo ayan"ti andhabālaputhujjanāva evaṁ maññanti. **Dhammassa akovidā**ti catusaccadhamme achekā. **Idhā**ti imasmiṁ sāsane. **Kho**ti[2] nipātamattaṁ. . Catutthaṁ.

5. Subhāsitajayasuttavaṇṇanā

251. Pañcame **Asurindaṁ etadavocā**ti chekatāya etaṁ avoca. Evaṁ kirassa ahosi "parassa nāma gāhaṁ mocetvā paṭhamaṁ vattuṁ garu, parassa vacanaṁ anugantvā pana pacchā sukhaṁ vattun"ti. **Pubbadevā**ti devaloke ciranivāsino pubbasāmikā, tumhākaṁ tāva paveṇi-āgataṁ bhaṇathāti. **Adaṇḍāvacarā**ti daṇḍāvacaraṇarahitā, daṇḍaṁ vā satthaṁ vā gahetabbanti evamettha natthīti attho. . Pañcamaṁ.

6. Kulāvakasuttavaṇṇanā

252. Chaṭṭhe **ajjhabhāsī**ti tassa kira Simbalivanābhimukhassa jātassa rathasaddo ca ājānīyasaddo ca dhajasaddo ca samantā asanipātasaddo viya ahosi. Taṁ sutvā simbalivane balavasupaṇṇā palāyiṁsu, jarājiṇṇā ceva rogadubbalā ca asañjātapakkhapotakā ca palāyituṁ asakkontā maraṇabhayena tajjitā ekappahāreneva mahāviravaṁ viraviṁsu. Sakko taṁ sutvā "kassa saddo tātā"ti Mātaliṁ pucchi. Rathasaddaṁ te deva sutvā supaṇṇā palāyituṁ asakkontā viravantīti. Taṁ sutvā karuṇāsamāvajjitahadayo[3] abhāsi. **Īsāmukhenā**ti rathassa īsāmukhena. Yathā kulāvake īsāmukhaṁ na sañcuṇṇeti, evaṁ iminā īsāmukhena te parivajjaya. So hi ratho puññapaccayanibbatto

1. Paṭippharitvā yaṁ vā taṁ vā vadeyyāpi (Sī), paṭippharitvā vā yaṁ vā taṁ vāti vadeyāpi (Syā)
2. Kho tanti (Syā) 3. Karuṇāsamappitahadayo (Sī), karuṇāsamāpajjitahadayo (Syā)

အဗလမေဝ တံ ဗလန္တိ အာဟု ကထေန္တီတိ ဒီပေတိ။ **ဓမ္မဂုတ္တဿာ**တိ ဓမ္မေန ရက္ခိတဿ, ဓမ္မံ ဝါ ရက္ခန္တဿ။ **ပဋိဝတ္တာ**တိ ပဋိပ္ဖရိတွာ ဝတ္တာ၊ ပဋိပ္ဖရိတွာ ဝါ ဗာလဗလန္တိ ဝဒေယျာပိ[၁]၊ ဓမ္မဋ္ဌံ ပန စာလေတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ။ **တဿေဝ တေန ပါပိယော**တိ တေန ကောဓေန တဿေဝ ပုဂ္ဂလဿ ပါပံ၊ ကတရဿ? **ယော ကုဒ္ဓံ ပဋိကုဇ္ဈတိ။ တိကိစ္ဆန္တာန**န္တိ ဧကဝစနေ ဗဟုဝစနံ၊ တိကိစ္ဆန္တန္တိ အတ္ထော။ **ဇနာ မညန္တီ**တိ ဧဝရူပံ အတ္တနော စ ပရဿ စာတိ ဥဘိန္နံ အတ္ထံ တိကိစ္ဆန္တံ နိပ္ဖာဒေန္တံ ပုဂ္ဂလံ "အန္ဓဗာလော အယ"န္တိ အန္ဓဗာလပုထုဇ္ဇနာဝ ဧဝံ မညန္တိ။ **ဓမ္မဿ အကောဝိဒါ**တိ စတုသစ္စဓမ္မေ အဆေကာ။ **ဣဓာ**တိ ဣမသ္မိံ သာသနေ။ **ခေါ**တိ[၂] နိပါတမတ္တံ။ ။စတုတ္ထံ။

၅-သုဘာသိတဇယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၅၁။ ပဉ္စမေ **အသုရိန္ဒံ ဧတဒဝေါစာ**တိ ဆေကတာယ ဧတံ အဝေါစ။ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ "ပရဿ နာမ ဂါဟံ မောစေတွာ ပဌမံ ဝတ္တုံ ဂရု၊ ပရဿ ဝစနံ အနုဂန္တွာ ပန ပစ္ဆာ သုခံ ဝတ္တု"န္တိ။ **ပုဗ္ဗဒေဝါ**တိ ဒေဝလောကေ စိရနိဝါသိနော ပုဗ္ဗသာမိကာ၊ တုမှာကံ တာဝ ပဝေဏိအာဂတံ ဘဏထာတိ။ **အဒဏ္ဍာဝစရာ**တိ ဒဏ္ဍာဝစရဏရဟိတာ၊ ဒဏ္ဍံ ဝါ သတ္ထံ ဝါ ဂဟေတဗ္ဗန္တိ ဧဝမေတ္ထ နတ္ထီတိ အတ္ထော။ ။ပဉ္စမံ။

၆-ကုလာဝကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၅၂။ ဆဋ္ဌေ **အဇ္ဈဘာသီ**တိ တဿ ကိရ သိမ္ဗလိဝနာဘိမုခဿ ဇာတဿ ရထသဒ္ဒေါ စ အာဇာနီယသဒ္ဒေါ စ ဓဇသဒ္ဒေါ စ သမန္တာ အသနိပါတသဒ္ဒေါ ဝိယ အဟောသိ။ တံ သုတွာ သိမ္ဗလိဝနေ ဗလဝသုပဏ္ဏာ ပလာယိံသု၊ ဇရာဇိဏ္ဏာ စေဝ ရောဂဒုဗ္ဗလာ စ အသဉ္ဇာတပက္ခပေါတကာ စ ပလာယိတုံ အသက္ကောန္တာ မရဏဘယေန တဇ္ဇိတာ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ မဟာဝိရဝံ ဝိရဝိံသု။ သက္ကော တံ သုတွာ "ကဿ သဒ္ဒေါ တာတာ"တိ မာတလိံ ပုစ္ဆိ။ ရထသဒ္ဒံ တေ ဒေဝ သုတွာ သုပဏ္ဏာ ပလာယိတုံ အသက္ကောန္တာ ဝိရဝန္တီတိ။ တံ သုတွာ ကရုဏာသမာဝဇ္ဇိတဟဒယော[၃] အဘာသိ။ **ဤသာမုခေနာ**တိ ရထဿ ဤသာမုခေန။ ယထာ ကုလာဝကေ ဤသာမုခံ န သဉ္စုဏ္ဏေတိ၊ ဧဝံ ဣမိနာ ဤသာမုခေန တေ ပရိဝဇ္ဇယ။ သော ဟိ ရထော ပုညပစ္စယနိဗ္ဗတ္တော

၁-ပဋိပ္ဖရိတွာ ယံ ဝါ တံ ဝါ ဝဒေယျာပိ (သီ)၊ ပဋိပ္ဖရိတွာ ဝါ ယံ ဝါ တံ ဝါတိ ဝဒေယျာပိ (သျာ)
၂-ခေါ တန္တိ (သျာ) ၃-ကရုဏာသမပ္ပိတဟဒယော (သီ)၊ ကရုဏာသမာပဇ္ဇိတဟဒယော (သျာ)

cakkavāḷapabbatepi Sinerumhipi sammukhībhūte vinivijjhitvāva gacchati na sajjati, ākāsagatasadiseneva gacchati. Sace tena simbalivanena gato bhaveyya, yathā mahāsakaṭe kadalivanamajjhena[1] vā eraṇḍavanamajjhena vā gacchante sabbavanaṁ vibhaggaṁ nimmathitaṁ hoti, evaṁ tampi simbalivanaṁ bhaveyya. . Chaṭṭhaṁ.

7. Nadubbhiyasuttavaṇṇanā

253. Sattame **upasaṅkamī**ti "ayaṁ Sakko 'yopi me assa supaccatthiko, tassapāhaṁ na dubbheyyan'ti cinteti, mayā tassa paccatthikataro nāma natthi, vīmaṁsissāmi tāvanaṁ, kinnu kho maṁ passitvā dubbhati, na dubbhatī"ti cintetvā upasaṅkami. **Tiṭṭha vepacitti gahitosī**ti vepacitti ettheva[2] tiṭṭha, gahito tvaṁ mayāti vadati. Saha vacanenevassa so kaṇṭhapañcamehi bandhanehi baddhova ahosi. **Sapassu ca me**ti mayi adubbhatthāya[3] sapathaṁ karohīti vadati. **Yaṁ musā bhaṇato pāpan**ti imasmiṁ kappe paṭhamakappikesu cetiyaraññō pāpaṁ sandhāyāha. **Ariyūpavādino**ti kokālikassa viya pāpaṁ. **Mittadduno ca yaṁ pāpan**ti mahākapijātake mahāsatte duṭṭhacittassa pāpaṁ. **Akataññuno**ti devadattasadisassa akataññuno pāpaṁ. Imāni kira imasmiṁ kappe cattāri mahāpāpāni. . Sattamaṁ.

8. Verocana-asurindasuttavaṇṇanā

254. Aṭṭhame **aṭṭhaṁsū**ti dvārapālarūpakāni viya ṭhitā. **Nipphadā**ti nipphatti, yāva attho nipphajjati, tāva vāyamethevāti vadati. Dutiyagāthā Sakkassa. Tattha **khantyā bhiyyo**ti nipphannasobhanesu atthesu khantito uttaritaro attho nāma natthi. **Atthajātā**ti kiccajātā. Soṇasiṅgālādayopi hi upādāya akiccajāto satto nāma natthi, ito etto gamanamattampi kiccameva hoti. **Saṁyogaparamā tveva, sambhogā sabbapāṇinan**ti pārivāsika-odanādīni hi asambhogārahāni honti, tāni puna uṇhāpetvā bhajjitvā[4] sappimadhuphāṇitādīhi saṁyojitāni sabhogārahāni honti. Tenāha "saṁyogaparamā tveva, sambhogā

1. Tilavanamajjhena (Syā)
2. Ettova (Sī)
3. Adubbhanatāya (Sī), adrubbhattāya (Ka)
4. Uṇhāpetvā dhupetvā bhijjitvā (Syā)

စက္ကဝါဠပဗ္ဗတေပိ သိနေရုမှိပိ သမ္မုခီဘူတေ ဝိနိဝိဇ္ဈိတွာဝ ဂစ္ဆတိ န သဇ္ဇတိ၊ အာကာသဂတသဒိသေနေဝ ဂစ္ဆတိ။ သစေ တေန သိမ္ဗလိဝနေန ဂတော ဘဝေယျ၊ ယထာ မဟာသကဋေ ကဒလိဝနမဇ္ဈေန[၁] ဝါ ဧရဏ္ဍဝနမဇ္ဈေန ဝါ ဂစ္ဆန္တေ သဗ္ဗဝနံ ဝိဘဂ္ဂံ နိမ္မထိတံ ဟောတိ၊ ဧဝံ တမ္ပိ သိမ္ဗလိဝနံ ဘဝေယျ။ ။ဆဋ္ဌံ။

၇-နဒုဗ္ဘိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၅၃။ သတ္တမေ **ဥပသင်္ကမီ**တိ "အယံ သက္ကော 'ယောပိ မေ အဿ သုပစ္စတ္ထိကော၊ တဿပါဟံ န ဒုဗ္ဘေယျ'န္တိ စိန္တေတိ၊ မယာ တဿ ပစ္စတ္ထိကတရော နာမ နတ္ထိ၊ ဝီမံသိဿာမိ တာဝနံ၊ ကိန္နု ခေါ မံ ပဿိတွာ ဒုဗ္ဘတိ, န ဒုဗ္ဘတီ"တိ စိန္တေတွာ ဥပသင်္ကမိ။ **တိဋ္ဌ ဝေပစိတ္တိ ဂဟိတောသီ**တိ ဝေပစိတ္တိ ဧတ္ထေဝ[၂] တိဋ္ဌ၊ ဂဟိတော တွံ မယာတိ ဝဒတိ။ သဟ ဝစနေနေဝဿ သော ကဏ္ဌပဉ္စမေဟိ ဗန္ဓနေဟိ ဗဒ္ဓေါဝ အဟောသိ။ **သပဿု စ မေ**တိ မယိ အဒုဗ္ဘတ္ထာယ[၃] သပထံ ကရောဟီတိ ဝဒတိ။ **ယံ မုသာ ဘဏတော ပါပ**န္တိ ဣမသ္မိံ ကပ္ပေ ပဌမကပ္ပိကေသု စေတိယရညော ပါပံ သန္ဓာယာဟ။ **အရိယူပဝါဒိနော**တိ ကောကာလိကဿ ဝိယ ပါပံ။ **မိတ္တဒ္ဒုနော စ ယံ ပါပ**န္တိ မဟာကပိဇာတကေ မဟာသတ္တေ ဒုဋ္ဌစိတ္တဿ ပါပံ။ **အကတညုနော**တိ ဒေဝဒတ္တသဒိသဿ အကတညုနော ပါပံ။ ဣမာနိ ကိရ ဣမသ္မိံ ကပ္ပေ စတ္တာရိ မဟာပါပါနိ။ ။သတ္တမံ။

၈-ဝေရောစနအသုရိန္ဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၅၄။ အဋ္ဌမေ **အဋ္ဌံသူ**တိ ဒွါရပါလရူပကာနိ ဝိယ ဌိတာ။ **နိပ္ဖဒါ**တိ နိပ္ဖတ္တိ၊ ယာဝ အတ္ထော နိပ္ဖဇ္ဇတိ၊ တာဝ ဝါယမေထေဝါတိ ဝဒတိ။ ဒုတိယဂါထာ သက္ကဿ။ တတ္ထ **ခန္တျာ ဘိယျော**တိ နိပ္ဖန္နသောဘနေသု အတ္ထေသု ခန္တိတော ဥတ္တရိတရော အတ္ထော နာမ နတ္ထိ။ **အတ္ထဇာတာ**တိ ကိစ္စဇာတာ။ သောဏ-သိင်္ဂါလာဒယောပိ ဟိ ဥပါဒါယ အကိစ္စဇာတော သတ္တော နာမ နတ္ထိ၊ ဣတော ဧတ္တော ဂမနမတ္တမ္ပိ ကိစ္စမေဝ ဟောတိ။ **သံယောဂပရမာ တွေဝ၊ သမ္ဘောဂါ သဗ္ဗပါဏိန**န္တိ ပါရိဝါသိကဩဒနာဒီနိ ဟိ အသမ္ဘောဂါရဟာနိ ဟောန္တိ၊ တာနိ ပုန ဥဏှာပေတွာ ဘဇ္ဇိတွာ[၄] သပ္ပိမဓုဖာဏိတာဒီဟိ သံယောဇိတာနိ သမ္ဘောဂါရဟာနိ ဟောန္တိ။ တေနာဟ "သံယောဂပရမာ တွေဝ၊ သမ္ဘောဂါ

၁-တိလဝနမဇ္ဈေန (သျာ)
၂-ဧတ္တောဝ (သီ)
၃-အဒုဗ္ဘနတာယ (သီ)၊ အဒြုဗ္ဘတ္တာယ (က)
၄-ဥဏှာပေတွာ ဓုပေတွာ ဘိဇ္ဇိတွာ (သျာ)

sabbapāṇinan”ti. **Nipphannasobhano atthoti**[1] ime atthā nāma nipphannāva sobhanti. Puna catutthagāthā Sakkassa. Tatthāpi vuttanayeneva attho veditabbo. . Aṭṭhamaṁ.

9. Araññāyatana-isisuttavaṇṇanā

255. Navame **paṇṇakuṭīsu sammantīti** Himavantapadese ramaṇīye araññāyatane rattiṭṭhānadivāṭṭhānacaṅkamanādīhi sampannāsu paṇṇasālāsu vasanti. **Sakko ca Devānamindo Vepacitti cāti** ime dve janā jāmātikasasurā kālena kalahaṁ karonti, kālena ekato caranti, imasmiṁ pana kāle ekato caranti. **Paṭaliyoti**[2] gaṇaṅgaṇūpāhanā. **Khaggaṁ olaggetvāti** khaggaṁ aṁse olaggetvā. **Chattenāti** dibbasetacchattena matthake dhārayamānena. **Apabyāmato**[3] **karitvāti** byāmato akatvā[4]. **Ciradikkhitānanti** cirasamādiṇṇavatānaṁ. **Ito paṭikkamāti** “ito pakkama parivajjaya, mā uparivāte tiṭṭhā”ti vadanti. **Na hettha devāti** etasmiṁ sīlavantānaṁ gandhe devā na paṭikkūlasaññino, iṭṭhakantamanāpasaññinoyevāti dīpeti. . Navamaṁ.

10. Samuddakasuttavaṇṇanā

256. Dasame **samuddatīre paṇṇakuṭīsūti** cakkavāḷamahāsamuddapiṭṭhiyaṁ rajatapaṭṭavaṇṇe vālukapuḷine vuttappakārāsu paṇṇasālāsu vasanti. **Siyāpi noti** siyāpi amhākaṁ. **Abhayadakkhiṇaṁ yāceyyāmāti** abhayadānaṁ yāceyyāma. Yebhuyyena kira devāsurasaṅgāmo mahāsamuddapiṭṭhe hoti. Asurānaṁ na sabbakālaṁ jayo hoti, bahuvāre parājayova hoti. Te devehi parājitā palāyantā isīnaṁ assamapadena gacchantā “Sakko imehi saddhiṁ mantetvā amhe nāseti, gaṇhatha puttahatāya putte”ti[5] kupitā assamapade pānīyaghaṭacaṅkamanasālādīni viddhaṁsenti. Isayo araññato phalāphalaṁ ādāya āgatā naṁ disvā puna dukkhena paṭipāka-

1. Nipphannasobhino atthāti (Sī,Syā) 2. Aṭaliyoti (Sī, Syā) 3. Abyāmato (Ka)
4. Byāmato katvā (Sī), byāmato karitvā (Ka), Khu 1. 136 piṭṭhe Udāne “apasabyato karitvā”ti padassa saṁvaṇṇanāya saddhiṁ saṁsandetabbaṁ.
5. Dhuttahatāya sutteti (Ka)

သဗ္ဗပါဏိနန္”တိ။ **နိပ္ဖန္နသောဘနော အတ္ထော**တိ[၁] ဣမေ အတ္ထာ နာမ နိပ္ဖန္နာဝ သောဘန္တိ။ ပုန စတုတ္ထဂါထာ သက္ကဿ။ တတ္ထာပိ ဝုတ္တနယေနေဝ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ။အဋ္ဌမံ။

၉-အရညာယတနဣသိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၅၅။ နဝမေ **ပဏ္ဏကုဋီသု သမ္မန္တီ**တိ ဟိမဝန္တပဒေသေ ရမဏီယေ အရညာယတနေ ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနစင်္ကမနာဒီဟိ သမ္ပန္နာသု ပဏ္ဏသာလာသု ဝသန္တိ။ **သက္ကော စ ဒေဝါနမိန္ဒော ဝေပစိတ္တိ စာ**တိ ဣမေ ဒွေ ဇနာ ဇာမာတိကသသုရာ ကာလေန ကလဟံ ကရောန္တိ၊ ကာလေန ဧကတော စရန္တိ၊ ဣမသ္မိံ ပန ကာလေ ဧကတော စရန္တိ။ **ပဋလိယော**တိ[၂] ဂဏင်္ဂဏူပါဟနာ။ **ခဂ္ဂံ ဩလဂ္ဂေတွာ**တိ ခဂ္ဂံ အံသေ ဩလဂ္ဂေတွာ။ **ဆတ္တေနာ**တိ ဒိဗ္ဗသေတစ္ဆတ္တေန မတ္ထကေ ဓာရယမာနေန။ **အပဗျာမတော**[၃] **ကရိတွာ**တိ ဗျာမတော အကတွာ[၄]။ **စိရဒိက္ခိတာန**န္တိ စိရသမာဒိန္နဝတာနံ။ **ဣတော ပဋိက္ကမာ**တိ “ဣတော ပက္ကမ ပရိဝဇ္ဇယ၊ မာ ဥပရိဝါတေ တိဋ္ဌာ”တိ ဝဒန္တိ။ **န ဟေတ္ထ ဒေဝါ**တိ ဧတသ္မိံ သီလဝန္တာနံ ဂန္ဓေ ဒေဝါ န ပဋိက္ကူလသညိနော၊ ဣဋ္ဌကန္တမနာပသညိနောယေဝါတိ ဒီပေတိ။ ။နဝမံ။

၁၀-သမုဒ္ဒကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၅၆။ ဒသမေ **သမုဒ္ဒတီရေ ပဏ္ဏကုဋီသူ**တိ စက္ကဝါဠမဟာသမုဒ္ဒပိဋ္ဌိယံ ရဇတပဋ္ဋဝဏ္ဏေ ဝါလုကပုဠိနေ ဝုတ္တပ္ပကာရာသု ပဏ္ဏသာလာသု ဝသန္တိ။ **သိယာပိ နော**တိ သိယာပိ အမှာကံ။ **အဘယဒက္ခိဏံ ယာစေယျာမာ**တိ အဘယဒါနံ ယာစေယျာမ။ ယေဘုယျေန ကိရ ဒေဝါသုရသင်္ဂါမော မဟာသမုဒ္ဒပိဋ္ဌေ ဟောတိ။ အသုရာနံ န သဗ္ဗကာလံ ဇယော ဟောတိ၊ ဗဟုဝါရေ ပရာဇယောဝ ဟောတိ။ တေ ဒေဝေဟိ ပရာဇိတာ ပလာယန္တာ ဣသီနံ အဿမပဒေန ဂစ္ဆန္တာ “သက္ကော ဣမေဟိ သဒ္ဓိံ မန္တေတွာ အမှေ နာသေတိ၊ ဂဏှထ ပုတ္တဟတာယ ပုတ္တေ”တိ[၅] ကုပိတာ အဿမပဒေ ပါနီယဃဋစင်္ကမနသာလာဒီနိ ဝိဒ္ဓံသေန္တိ။ ဣသယော အရညတော ဖလာဖလံ အာဒါယ အာဂတာ နံ ဒိသွာ ပုန ဒုက္ခေန ပဋိပါက-

၁-နိပ္ဖန္နသောဘိနော အတ္ထာတိ (သီ၊ သျာ) ၂-အဋလိယောတိ (သီ၊ သျာ) ၃-အဗျာမတော (က)
၄-ဗျာမတော ကတွာ (သီ)၊ ဗျာမတော ကရိတွာ (က)၊ ခု ၁-၁၃၆-ပိဋ္ဌေ ဥဒါနေ “အပသဗျတော ကရိတွာ”တိ ပဒဿ သံဝဏ္ဏနာယ သဒ္ဓိံ သံသန္ဒေတဗ္ဗံ။
၅-ဓုတ္တဟတာယ သုတ္တေတိ (က)

tikaṁ karonti. Tepi punappunaṁ tatheva vināsenti. Tasmā “idāni tesaṁ saṅgāmo paccupaṭṭhito”ti sutvā evaṁ cintayiṁsu.

Kāmaṁkaroti icchitakaro. **Bhayassa-abhayassa vā**ti bhayaṁ vā abhayaṁ vā. Idaṁ vuttaṁ hoti—sace tvaṁ abhayaṁ dātukāmo, abhayaṁ dātuṁ pahosi. Sace bhayaṁ dātukāmo. Bhayaṁ dātuṁ pahosi. Amhākaṁ pana abhayadānaṁ dehīti. **Duṭṭhānan**ti viruddhānaṁ[1]. **Pavuttan**ti khette patiṭṭhāpitaṁ.

Tikkhattuṁ ubbijjīti sāyamāsabhattaṁ bhuñjitvā sayanaṁ abhiruyha nipanno niddāya okkantamattāya samantā ṭhatvā sattisatena pahaṭo viya viravanto uṭṭhahati, dasayojanasahassaṁ asurabhavanaṁ “kimidan”ti saṅkhobhaṁ āpajjati. Atha naṁ āgantvā “kimidan”ti pucchanti. So “na kiñcī”ti vadati. Dutiyayāmādīsupi eseva nayo. Iti Asurānaṁ “mā bhāyi mahārājā”ti taṁ assāsentānaṁyeva aruṇaṁ uggacchati. Evamassa tato paṭṭhāya gelaññajātaṁ cittaṁ vepati. Teneva cassa “vepacittī”ti aparaṁ nāmaṁ udapādīti. . Dasamaṁ.

Paṭhamo vaggo.

---

2. Dutiyavagga

1. Vatapadasuttavaṇṇanā

257. Dutiyavaggassa paṭhame **vatapadānī**ti vatakoṭṭhāsāni[2]. **Samattānī**ti paripuṇṇāni. **Samādinnānī**ti gahitāni. **Kule jeṭṭhāpacāyī**ti kulejeṭṭhakānaṁ mahāpitā mahāmātā cūḷapitā[3] cūḷamātā mātulo mātulānīti-ādīnaṁ apacitikārako. **Saṇhavāco**ti piyamudumadhuravāco. **Muttacāgo**ti vissaṭṭhacāgo. **Payatapāṇī**ti deyyadhammadānatthāya sadā dhotahattho. **Vossaggarato**ti vossajjane rato. **Yācayogo**ti parehi yācitabbāraho, **yācayogo**ti vā yācayogeneva yutto. **Dānasaṁvibhāgarato**ti dāne ca saṁvibhāge ca rato. . Paṭhamaṁ.

---

1. Duṭṭhānanti duṭṭhānaṁ viruddhānaṁ (Syā)
2. Vattapadānīti vattakoṭṭhāsāni (Syā)
3. Cullapitā (Syā)

တိကံ ကရောန္တိ။ တေပိ ပုနပ္ပုနံ တထေဝ ဝိနာသေန္တိ။ တသ္မာ “ဣဒါနိ တေသံ သင်္ဂါမော ပစ္စုပဋ္ဌိတော”တိ သုတွာ ဧဝံ စိန္တယိံသု။

ကာမံကရောတိ ဣစ္ဆိတကရော။ **ဘယဿ အဘယဿ ဝါ**တိ ဘယံ ဝါ အဘယံ ဝါ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—သစေ တွံ အဘယံ ဒါတုကာမော၊ အဘယံ ဒါတုံ ပဟောသိ။ သစေ ဘယံ ဒါတုကာမော။ ဘယံ ဒါတုံ ပဟောသိ။ အမှာကံ ပန အဘယဒါနံ ဒေဟီတိ။ **ဒုဋ္ဌာနန္တိ** ဝိရုဒ္ဓါနံ[၁]။ **ပဝုတ္တန္တိ** ခေတ္တေ ပတိဋ္ဌာပိတံ။

တိက္ခတ္တုံ ဥဗ္ဗိဇ္ဇီတိ သာယမာသဘတ္တံ ဘုဉ္ဇိတွာ သယနံ အဘိရုယှ နိပန္နော နိဒ္ဒါယ ဩက္ကန္တမတ္တာယ သမန္တာ ဌတွာ သတ္တိသတေန ပဟဋော ဝိယ ဝိရဝန္တော ဥဋ္ဌဟတိ၊ ဒသယောဇနသဟဿံ အသုရဘဝနံ “ကိမိဒ”န္တိ သင်္ခေါဘံ အာပဇ္ဇတိ။ အထ နံ အာဂန္တွာ “ကိမိဒ”န္တိ ပုစ္ဆန္တိ။ သော “န ကိဉ္စီ”တိ ဝဒတိ။ ဒုတိယယာမာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဣတိ အသုရာနံ “မာ ဘာယိ မဟာရာဇာ”တိ တံ အဿာသေန္တာနံယေဝ အရုဏံ ဥဂ္ဂစ္ဆတိ။ ဧဝမဿ တတော ပဋ္ဌာယ ဂေလညဇာတံ စိတ္တံ ဝေပတိ။ တေနေဝ စဿ “ဝေပစိတ္တီ”တိ အပရံ နာမံ ဥဒပါဒီတိ။ ။ဒသမံ။

ပဌမော ဝဂ္ဂေါ။

၂-ဒုတိယဝဂ္ဂ

၁-ဝတပဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၅၇။ ဒုတိယဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **ဝတပဒါနီ**တိ ဝတကောဋ္ဌာသာနိ[၂]။ **သမတ္တာနီ**တိ ပရိပုဏ္ဏာနိ။ **သမာဒိန္နာနီ**တိ ဂဟိတာနိ။ **ကုလေ ဇေဋ္ဌာပစာယီ**တိ ကုလေဇေဋ္ဌကာနံ မဟာပိတာ မဟာမာတာ စူဠပိတာ[၃] စူဠမာတာ မာတုလော မာတုလာနီတိအာဒီနံ အပစိတိကာရကော။ **သဏှဝါစော**တိ ပိယမုဒုမဓုရဝါစော။ **မုတ္တစာဂေါ**တိ ဝိဿဋ္ဌစာဂေါ။ **ပယတပါဏီ**တိ ဒေယျဓမ္မဒါနတ္ထာယ သဒါ ဓောတဟတ္ထော။ **ဝေါဿဂ္ဂရတော**တိ ဝေါဿဇ္ဇနေ ရတော။ **ယာစယောဂေါ**တိ ပရေဟိ ယာစိတဗ္ဗာရဟော၊ **ယာစယောဂေါ**တိ ဝါ ယာစယောဂေနေဝ ယုတ္တော။ **ဒါနသံဝိဘာဂရတော**တိ ဒါနေ စ သံဝိဘာဂေ စ ရတော။ ။ပဌမံ။

၁-ဒုဋ္ဌာနန္တိ ဒုဋ္ဌာနံ ဝိရုဒ္ဓါနံ (သျာ) ၂-ဝတ္တပဒါနီတိ ဝတ္တကောဋ္ဌာသာနိ (သျာ)
၃-စုလ္လပိတာ (သျာ)

2. Sakkanāmasuttavaṇṇanā

258. Dutiye **manussabhūto**ti Magadharaṭṭhe Macalagāme manussabhūto. **Āvasathaṁ adāsī**ti catumahāpathe mahājanassa āvasathaṁ kāretvā adāsi. **Sahassampi atthānan**ti sahassampi kāraṇānaṁ, janasahassena vā vacanasahassena vā osārite “ayaṁ imassa attho, ayaṁ imassa attho”ti ekapade ṭhitova vinicchinati. . Dutiyaṁ.

3. Mahālisuttavaṇṇanā

259. Tatiye **upasaṅkamī**ti “Sakko devarājāti kathenti, atthi nu kho so Sakko, yena so diṭṭhapubboti imamatthaṁ Dasabalaṁ pucchissāmī”ti upasaṅkami. **Tañca pajānāmī**ti bahuvacane ekavacanaṁ, te ca dhamme pajānāmīti attho. Sakko kira anantare attabhāve Magadharaṭṭhe Macalagāme Magho nāma māṇavo ahosi paṇḍito byatto. Bodhisattacariyā viya ca tassa cariyā ahosi. So tettiṁsa purise gahetvā kalyāṇamakāsi. Ekadivasaṁ attanova paññāya upaparikkhitvā gāmamajjhe mahājanassa sannipatitaṭṭhāne kacavaraṁ ubhatopassesu apabyūhitvā taṁ ṭhānaṁ ramaṇīyaṁ akāsi. Puna tattheva maṇḍapaṁ kāresi. Puna gacchante kāle sālaṁ kāresi. Gāmato ca nikkhamitvā gāvutampi aḍḍhayojanampi tigāvutampi yojanampi vicaritvā tehi sahāyehi saddhiṁ visamaṁ samaṁ akāsi. Te sabbeva ekacchandā tattha tattha setuyuttaṭṭhāne setuṁ, maṇḍapasālāpokkharaṇimālāvaccharopanapadīnaṁ yuttaṭṭhānesu maṇḍapasālāpokkharaṇimālāvaccharopanādīni[1] karontā bahuṁ puññamakaṁsu. Magho satta vatapadāni pūretvā kāyassa bhedā saddhiṁ sahāyehi Tāvatiṁsabhavane nibbatti. Taṁ sabbaṁ Bhagavā jānāti. Tenāha **yesaṁ[2] dhammānaṁ samādinnattā sakko sakkattaṁ ajjhagā, tañca pajānāmī**ti. Ayaṁ Sakkassa sakkattādhigame saṅkhepakathā, vitthāro pana Sumaṅgalavilāsiniyā Dīghanikāyaṭṭhakathāya Sakkapañhavaṇṇanāyaṁ[3] vutto. . Tatiyaṁ.

1. Maṇḍapādīni (Sī, Syā) 2. Yesañca (Sī, Syā, Ka) 3. Dī 2. 302 piṭṭhe.

၂-သက္ကနာမသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၅၈။ ဒုတိယေ **မနုဿဘူတော**တိ မဂဓရဋ္ဌေ မစလဂါမေ မနုဿဘူတော။ **အာဝသထံ အဒါသီ**တိ စတုမဟာပထေ မဟာဇနဿ အာဝသထံ ကာရေတွာ အဒါသိ။ **သဟဿမ္ပိ အတ္ထာန**န္တိ သဟဿမ္ပိ ကာရဏာနံ၊ ဇနသဟဿေန ဝါ ဝစနသဟဿေန ဝါ ဩသာရိတေ “အယံ ဣမဿ အတ္ထော၊ အယံ ဣမဿ အတ္ထော”တိ ဧကပဒေ ဌိတောဝ ဝိနိစ္ဆိနတိ။ ။ဒုတိယံ။

၃-မဟာလိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၅၉။ တတိယေ **ဥပသင်္ကမီ**တိ “သက္ကော ဒေဝရာဇာတိ ကထေန္တိ၊ အတ္ထိ နု ခေါ သော သက္ကော၊ ယေန သော ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗောတိ ဣမမတ္ထံ ဒသဗလံ ပုစ္ဆိဿာမီ”တိ ဥပသင်္ကမိ။ **တဉ္စ ပဇာနာမီ**တိ ဗဟုဝစနေ ဧကဝစနံ၊ တေ စ ဓမ္မေ ပဇာနာမီတိ အတ္ထော။ သက္ကော ကိရ အနန္တရေ အတ္တဘာဝေ မဂဓရဋ္ဌေ မစလဂါမေ မဃော နာမ မာဏဝေါ အဟောသိ ပဏ္ဍိတော ဗျတ္တော။ ဗောဓိသတ္တစရိယာ ဝိယ စ တဿ စရိယာ အဟောသိ။ သော တေတ္တိံသ ပုရိသေ ဂဟေတွာ ကလျာဏမကာသိ။ ဧကဒိဝသံ အတ္တနောဝ ပညာယ ဥပပရိက္ခိတွာ ဂါမမဇ္ဈေ မဟာဇနဿ သန္နိပတိတဋ္ဌာနေ ကစဝရံ ဥဘတောပဿေသု အပဗျူဟိတွာ တံ ဌာနံ ရမဏီယံ အကာသိ။ ပုန တတ္ထေဝ မဏ္ဍပံ ကာရေသိ။ ပုန ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ သာလံ ကာရေသိ။ ဂါမတော စ နိက္ခမိတွာ ဂါဝုတမ္ပိ အဍ္ဎယောဇနမ္ပိ တိဂါဝုတမ္ပိ ယောဇနမ္ပိ ဝိစရိတွာ တေဟိ သဟာယေဟိ သဒ္ဓိံ ဝိသမံ သမံ အကာသိ။ တေ သဗ္ဗေဝ ဧကစ္ဆန္ဒာ တတ္ထ တတ္ထ သေတုယုတ္တဋ္ဌာနေ သေတုံ, မဏ္ဍပသာလာပေါက္ခရဏိမာလာဝစ္ဆရောပနပဒီနံ ယုတ္တဋ္ဌာနေသု မဏ္ဍပသာလာပေါက္ခရဏိမာလာဝစ္ဆရောပနာဒီနိ[၁] ကရောန္တာ ဗဟုံ ပုညမကံသု။ မဃော သတ္တ ဝတပဒါနိ ပူရေတွာ ကာယဿ ဘေဒါ သဒ္ဓိံ သဟာယေဟိ တာဝတိံသဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တံ သဗ္ဗံ ဘဂဝါ ဇာနာတိ။ တေနာဟ **ယေသံ[၂] ဓမ္မာနံ သမာဒိန္နတ္တာ သက္ကော သက္ကတ္တံ အဇ္ဈဂါ၊ တဉ္စ ပဇာနာမီ**တိ။ အယံ သက္ကဿ သက္ကတ္တာဓိဂမေ သင်္ခေပကထာ၊ ဝိတ္ထာရော ပန သုမင်္ဂလဝိလာသိနိယာ ဒီဃနိကာယဋ္ဌကထာယ သက္ကပဉှဝဏ္ဏနာယံ[၃] ဝုတ္တော။ ။တတိယံ။

၁-မဏ္ဍပါဒီနိ (သီ၊ သျာ) ၂-ယေသဉ္စ (သီ၊ သျာ၊ က) ၃-ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၃၀၂-ပိဋ္ဌေ။

4. Daliddasuttavaṇṇanā

260. Catutthe **manussadaliddo**ti manussa-adhano. **Manussakapaṇo**ti manussakāruññataṁ patto. **Manussavarāko**ti manussalāmako. **Tatrā**ti tasmiṁ ṭhāne, tasmiṁ vā atirocane. **Ujjhāyantī**ti avajjhāyanti lāmakato cintenti. **Khiyyantī**ti kathenti pakāsenti. **Vipācentī**ti tattha tattha kathenti vitthārenti. **Eso kho mārisā**ti ettha ayamanupubbikathā—so kira anuppanne Buddhe Kāsiraṭṭhe Bārāṇasirājā hutvā samussitaddhajapaṭākanānālaṅkārena[1] suṭṭhu alaṅkataṁ nagaraṁ padakkhiṇaṁ akāsi attano sirisampattiyā samākaḍḍhitanettena janakāyena samullokiyamāno. Tasmiṁ ca samaye eko Paccekabuddho Gandhamādanapabbatā āgamma tasmiṁ nagare piṇḍāya carati santindriyo santamānaso uttamadamathasamannāgato. Mahājanopi rājagataṁ[2] cittīkāraṁ pahāya Paccekabuddhameva olokesi. Rājā "idāni imasmiṁ janakāye ekopi maṁ na oloketi, kinnu kho etan"ti olokento Paccekabuddhaṁ addasa. Sopi Paccekabuddho mahallako hoti pacchimavaye ṭhito. Cīvarānipissa jiṇṇāni, tato tato suttāni gaḷanti[3]. Rañño satasahassādhikāni dve asaṅkhyeyyāni pūritapāramiṁ Paccekabuddhaṁ disvā cittappasādamattaṁ vā hatthaṁ pasāretvā vandanamattaṁ vā nāhosi. So rājā "pabbajito maññe esa usūyāya maṁ na oloketī"ti kujjhitvā "kvāyaṁ kuṭṭhicīvarāni[4] pāruto"ti niṭṭhubhitvā[5] pakkāmi. Tassa kammassa vipākena Mahāniraye nibbattitvā vipākāvasesena manussalokaṁ āgacchanto Rājagahe paramakapaṇāya itthiyā kucchimhi paṭisandhiṁ gaṇhi. Gahitakālato paṭṭhāya sā itthī kañjikamattampi udarapūraṁ nālattha. Tassa kucchigatasseva kaṇṇanāsā vilīnā, saṅkhapalitakuṭṭhī[6] hutvā mātukucchito nikkhanto. Mātāpitaro nāma dukkarakārikā honti, tenassa mātā yāva kapālaṁ gahetvā carituṁ na sakkoti, tāvassa kañjikampi udakampi āharitvā adāsi. Bhikkhāya carituṁ samatthakāle panassa kapālaṁ hatthe datvā "paññāyissasi sakena kammenā"ti pakkāmi.

1. Samussitadhajapaṭākaṁ nagarālaṅkārehi (Syā)
2. Rājānaṁ taṁ (Syā)
3. Avalambanti (Ṭīkā)
4. Kuṭṭhī cīvarāni (Sī)
5. Nuṭṭhubhitvā (Sī), nuṭṭhāhitvā (Syā)
6. Saṅkhasadisakuṭṭhī (Syā)

၄-ဒလိဒ္ဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၆၀။ စတုတ္ထေ **မနုဿဒလိဒ္ဒေါ**တိ မနုဿအဓနော။ **မနုဿကပဏော**တိ မနုဿကာရုညတံ ပတ္တော။ **မနုဿဝရာကော**တိ မနုဿလာမကော။ **တတြာ**တိ တသ္မိံ ဌာနေ, တသ္မိံ ဝါ အတိရောစနေ။ **ဥဇ္ဈာယန္တီ**တိ အဝဇ္ဈာယန္တိ လာမကတော စိန္တေန္တိ။ **ခိယျန္တီ**တိ ကထေန္တိ ပကာသေန္တိ။ **ဝိပါစေန္တီ**တိ တတ္ထ တတ္ထ ကထေန္တိ ဝိတ္ထာရေန္တိ။ **ဧသော ခေါ မာရိသာ**တိ ဧတ္ထ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—သော ကိရ အနုပ္ပန္နေ ဗုဒ္ဓေ ကာသိရဋ္ဌေ ဗာရာဏသိရာဇာ ဟုတွာ သမုဿိတဒ္ဓဇပဋာကနာနာလင်္ကာရေန[1] သုဋ္ဌု အလင်္ကတံ နဂရံ ပဒက္ခိဏံ အကာသိ အတ္တနော သိရိသမ္ပတ္တိယာ သမာကဍ္ဎိတနေတ္တေန ဇနကာယေန သမုလ္လောကိယမာနော။ တသ္မိံ စ သမယေ ဧကော ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ဂန္ဓမာဒနပဗ္ဗတာ အာဂမ္မ တသ္မိံ နဂရေ ပိဏ္ဍာယ စရတိ သန္တိန္ဒြိယော သန္တမာနသော ဥတ္တမဒမထသမန္နာဂတော။ မဟာဇနောပိ ရာဇဂတံ[2] စိတ္တီကာရံ ပဟာယ ပစ္စေကဗုဒ္ဓမေဝ ဩလောကေသိ။ ရာဇာ "ဣဒါနိ ဣမသ္မိံ ဇနကာယေ ဧကောပိ မံ န ဩလောကေတိ, ကိန္နု ခေါ ဧတ"န္တိ ဩလောကေန္တော ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ အဒ္ဒသ။ သောပိ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ မဟလ္လကော ဟောတိ ပစ္ဆိမဝယေ ဌိတော။ စီဝရာနိပိဿ ဇိဏ္ဏာနိ, တတော တတော သုတ္တာနိ ဂဠန္တိ[3]။ ရညော သတသဟဿာဓိကာနိ ဒွေ အသင်္ချေယျာနိ ပူရိတပါရမိံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ဒိသွာ စိတ္တပ္ပသာဒမတ္တံ ဝါ ဟတ္ထံ ပသာရေတွာ ဝန္ဒနမတ္တံ ဝါ နာဟောသိ။ သော ရာဇာ "ပဗ္ဗဇိတော မညေ ဧသ ဥသူယာယ မံ န ဩလောကေတီ"တိ ကုဇ္ဈိတွာ "ကွာယံ ကုဋ္ဌိစီဝရာနိ[4] ပါရုတော"တိ နိဋ္ဌုဘိတွာ[5] ပက္ကာမိ။ တဿ ကမ္မဿ ဝိပါကေန မဟာနိရယေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိပါကာဝသေသေန မနုဿလောကံ အာဂစ္ဆန္တော ရာဇဂဟေ ပရမကပဏာယ ဣတ္ထိယာ ကုစ္ဆိမှိ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ ဂဟိတကာလတော ပဋ္ဌာယ သာ ဣတ္ထီ ကဉ္ဇိကမတ္တမ္ပိ ဥဒရပူရံ နာလတ္ထ။ တဿ ကုစ္ဆိဂတဿေဝ ကဏ္ဏနာသာ ဝိလီနာ, သင်္ခပလိတကုဋ္ဌီ[6] ဟုတွာ မာတုကုစ္ဆိတော နိက္ခန္တော။ မာတာပိတရော နာမ ဒုက္ကရကာရိကာ ဟောန္တိ, တေနဿ မာတာ ယာဝ ကပါလံ ဂဟေတွာ စရိတုံ န သက္ကောတိ, တာဝဿ ကဉ္ဇိကမ္ပိ ဥဒကမ္ပိ အာဟရိတွာ အဒါသိ။ ဘိက္ခာယ စရိတုံ သမတ္ထကာလေ ပနဿ ကပါလံ ဟတ္ထေ ဒတွာ "ပညာယိဿသိ သကေန ကမ္မေနာ"တိ ပက္ကာမိ။

၁-သမုဿိတဓဇပဋာကံ နဂရာလင်္ကာရေဟိ (သျာ)
၂-ရာဇာနံ တံ (သျာ)
၃-အဝလမ္ဗန္တိ (ဋီကာ)
၄-ကုဋ္ဌီ စီဝရာနိ (သီ)
၅-နုဋ္ဌုဘိတွာ (သီ), နုဋ္ဌာဟိတွာ (သျာ)
၆-သင်္ခသဒိသကုဋ္ဌီ (သျာ)

Athassa tato paṭṭhāya sakalasarīrato maṁsāni chijjitvā chijjitvā patanti, yūsaṁ paggharati, mahāvedanā vattanti. Yaṁ yaṁ racchaṁ nissāya sayati, sabbarattiṁ mahāravena ravati. Tassa kāruññaparidevitasaddena sakalavīthiyaṁ manussā sabbarattiṁ niddaṁ na labhanti. Tassa tato paṭṭhāya sukhasayite pabodhetīti **Suppabuddho**tveva nāmaṁ udapādi. Athāparena samayena Bhagavati Rājagahaṁ sampatte nāgarā Satthāraṁ nimantetvā nagaramajjhe mahāmaṇḍapaṁ katvā dānaṁ adaṁsu. Suppabuddhopi kuṭṭhī gantvā dānaggamaṇḍapassa avidūre nisīdi. Nāgarā Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ paṇītena khādanīyena bhojanīyena[1] parivisantā tassāpi yāgubhattaṁ adaṁsu. Tassa paṇītabhojanaṁ bhuttassa cittaṁ ekaggaṁ ahosi. Satthā bhattakiccāvasāne anumodanaṁ katvā saccāni dīpesi, Suppabuddho nisinnaṭṭhāne nisinnova desanānusārena ñāṇaṁ pesetvā sotāpattiphale patiṭṭhito. Satthā uṭṭhāya vihāraṁ gato. Sopi cumbaṭaṁ āruyha kapālamādāya daṇḍamolubbha attano vasanaṭṭhānaṁ gacchanto vibbhantāya gāviyā jīvitā voropito mattikapātiṁ[2] bhinditvā suvaṇṇapātiṁ paṭilabhanto viya dutiyacittavāre devaloke nibbatto attono puññaṁ nissāya aññe deve atikkamma virocittha. Taṁ kāraṇaṁ dassento Sakko Devānamindo **eso kho mārisā**ti-ādimāha.

Saddhāti maggenāgatasaddhā. **Sīlañca yassa kalyāṇa**nti kalyāṇasīlaṁ nāma ariyasāvakassa ariyakantasīlaṁ vuccati. Tattha kiñcāpi ariyasāvakassa ekasīlampi akantaṁ nāma natthi, imasmiṁ panatthe bhavantarepi appahīnaṁ pañcasīlaṁ adhippetaṁ. . Catutthaṁ.

5. Rāmaṇeyyakasuttavaṇṇanā

261. Pañcame **ārāmacetyā**ti ārāmacetiyāni. **Vanacetyā**ti vanacetiyāni. Ubhayatthāpi cittīkataṭṭhena cetyaṁ[3] veditabbaṁ. **Manussarāmaṇeyyassā**ti manussaramaṇīyabhāvassa. Idāni manussaramaṇīyakavasena bhūmiramaṇīyakaṁ dassento **gāme vā**ti-ādimāha. . Pañcamaṁ.

---

1. Paṇītehi khādanīyabhojanīyehi (Sī) 2. Mattikacāṭiṁ (Syā) 3. Cetyanti (Syā)

အထဿ တတော ပဋ္ဌာယ သကလသရီရတော မံသာနိ ဆိဇ္ဇိတွာ ဆိဇ္ဇိတွာ ပတန္တိ၊ ယူသံ ပဂ္ဃရတိ၊ မဟာဝေဒနာ ဝတ္တန္တိ။ ယံ ယံ ရစ္ဆံ နိဿာယ သယတိ၊ သဗ္ဗရတ္တိံ မဟာရဝေန ရဝတိ။ တဿ ကာရုညပရိဒေဝိတသဒ္ဒေန သကလဝီထိယံ မနုဿာ သဗ္ဗရတ္တိံ နိဒ္ဒံ န လဘန္တိ။ တဿ တတော ပဋ္ဌာယ သုခသယိတေ ပဗောဓေတီတိ **သုပ္ပဗုဒ္ဓေါ**တွေဝ နာမံ ဥဒပါဒိ။ အထာပရေန သမယေန ဘဂဝတိ ရာဇဂဟံ သမ္ပတ္တေ နာဂရာ သတ္ထာရံ နိမန္တေတွာ နဂရမဇ္ဈေ မဟာမဏ္ဍပံ ကတွာ ဒါနံ အဒံသု။ သုပ္ပဗုဒ္ဓေါပိ ကုဋ္ဌီ ဂန္တွာ ဒါနဂ္ဂမဏ္ဍပဿ အဝိဒူရေ နိသီဒိ။ နာဂရာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ ပဏီတေန ခါဒနီယေန ဘောဇနီယေန[1] ပရိဝိသန္တာ တဿာပိ ယာဂုဘတ္တံ အဒံသု။ တဿ ပဏီတဘောဇနံ ဘုတ္တဿ စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ အဟောသိ။ သတ္ထာ ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ အနုမောဒနံ ကတွာ သစ္စာနိ ဒီပေသိ၊ သုပ္ပဗုဒ္ဓေါ နိသိန္နဋ္ဌာနေ နိသိန္နောဝ ဒေသနာနုသာရေန ဉာဏံ ပေသေတွာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌိတော။ သတ္ထာ ဥဋ္ဌာယ ဝိဟာရံ ဂတော။ သောပိ စုမ္ဗဋံ အာရုယှ ကပါလမာဒါယ ဒဏ္ဍမောလုဗ္ဘ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆန္တော ဝိဗ္ဘန္တာယ ဂါဝိယာ ဇီဝိတာ ဝေါရောပိတော မတ္တိကပါတိံ[2] ဘိန္ဒိတွာ သုဝဏ္ဏပါတိံ ပဋိလဘန္တော ဝိယ ဒုတိယစိတ္တဝါရေ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တော အတ္တနော ပုညံ နိဿာယ အညေ ဒေဝေ အတိက္ကမ္မ ဝိရောစိတ္ထ။ တံ ကာရဏံ ဒဿေန္တော သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော **ဧသော ခေါ မာရိသာ**တိအာဒိမာဟ။

သဒ္ဓါတိ မဂ္ဂေနာဂတသဒ္ဓါ။ **သီလဉ္စ ယဿ ကလျာဏ**န္တိ ကလျာဏသီလံ နာမ အရိယသာဝကဿ အရိယကန္တသီလံ ဝုစ္စတိ။ တတ္ထ ကိဉ္စာပိ အရိယသာဝကဿ ဧကသီလမ္ပိ အကန္တံ နာမ နတ္ထိ၊ ဣမသ္မိံ ပနတ္ထေ ဘဝန္တရေပိ အပ္ပဟီနံ ပဉ္စသီလံ အဓိပ္ပေတံ။ ။စတုတ္ထံ။

၅-ရာမဏေယျကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၆၁။ ပဉ္စမေ **အာရာမစေတျာ**တိ အာရာမစေတိယာနိ။ **ဝနစေတျာ**တိ ဝနစေတိယာနိ။ ဥဘယတ္ထာပိ စိတ္တီကတဋ္ဌေန စေတျံ[3] ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **မနုဿရာမဏေယျဿာ**တိ မနုဿရမဏီယဘာဝဿ။ ဣဒါနိ မနုဿရမဏီယကဝသေန ဘူမိရမဏီယကံ ဒဿေန္တော **ဂါမေ ဝါ**တိအာဒိမာဟ။ ။ပဉ္စမံ။

၁-ပဏီတေဟိ ခါဒနီယဘောဇနီယေဟိ (သီ) ၂-မတ္တိကစာဋိံ (သျာ) ၃-စေတျန္တိ (သျာ)

6. Yajamānasuttavaṇṇanā

262. Chaṭṭhe **yajamānānan**ti yajantānaṁ. Tadā kira Aṅgamagadhavāsikā manussā anusaṁvaccharaṁ sappimadhuphāṇitādīsu aggaṁ gahetvā ekasmiṁ ṭhāne dārūnaṁ saṭṭhimatte sakaṭabhāre rāsiṁ katvā aggiṁ datvā pajjalitakāle “mahābrahmuno yajāmā”ti taṁ sabbaṁ pakkhipanti. “Ekavāraṁ pakkhittaṁ sahassaguṇaphalaṁ detī”ti nesaṁ laddhi. Sakko devarājā “sabbepime sabba-aggāni gahetvā ‘mahābrahmuno yajāmā’ti aggimhi jhāpenti, aphalaṁ karonti, mayi passante mā nassantu, yathā Buddhassa ceva saṁghassa ca datvā bahuṁ puññaṁ pasavanti, evaṁ karissāmī”ti dārurāsiṁ jalāpetvā olokentesu manussesu puṇṇamadivase[1] brahmattabhāvaṁ māpetvā mahājanassa passantasseva candamaṇḍalaṁ bhinditvā nikkhanto viya ahosi. Mahājano disvā “imaṁ yaññaṁ paṭiggahetuṁ mahābrahmā āgacchatī”ti jaṇṇukehi bhūmiyaṁ patiṭṭhāya añjaliṁ paggayha namassamāno aṭṭhāsi. Brāhmaṇā āhaṁsu “tumhe ‘mayaṁ takkena kathemā’ti maññatha, idāni passatha, ayaṁ vo brahmā sahatthā yaññaṁ paṭiggahetuṁ āgacchatī”ti. Sakko āgantvā dārucitakamatthake ākāse ṭhatvā “kassāyaṁ sakkāro”ti pucchi. Tumhākaṁ bhante, paṭiggaṇhatha no yaññanti. Tena hi āgaccha tha, mā tulaṁ[2] chaḍḍetvā hatthena tulayittha, ayaṁ Satthā dhuravihāre vasati, taṁ pucchissāma “kassa dinnaṁ mahapphalaṁ hotī”ti ubhayaraṭṭhavāsino gahetvā Satthu santikaṁ gantvā pucchanto evamāha.

Tattha **puññapekkhānan**ti puññaṁ icchantānaṁ puññatthikānaṁ. **Opadhikaṁ puññan**ti upadhivipākaṁ puññaṁ. **Saṁghe dinnaṁ mahapphalan**ti ariyasaṁghe dinnaṁ vipphāravantaṁ hoti. Desanāvasāne caturāsītipāṇasahassāni amatapānaṁ piviṁsu. Tato paṭṭhāya manussā sabbāni aggadānāni bhikkhusaṁghassa adaṁsu.
. Chaṭṭhaṁ.

7. Buddhavandanāsuttavaṇṇanā

263. Sattame **uṭṭhehī**ti uṭṭhaha ghaṭa vāyama. **Vijitasaṅgāmā**ti rāgādīnañceva dvādasayojanikassa ca mārabalassa jitattā Bhagavantaṁ evaṁ

1. Puṇṇamīdivase (Syā) 2. Mahātulaṁ (Sī)

၆-ယဇမာနသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၆၂။ ဆဋ္ဌေ **ယဇမာနာန**န္တိ ယဇန္တာနံ။ တဒါ ကိရ အင်္ဂမဂဓဝါသိကာ မနုဿာ အနုသံဝစ္ဆရံ သပ္ပိမဓုဖာဏိတာဒီသု အဂ္ဂံ ဂဟေတွာ ဧကသ္မိံ ဌာနေ ဒါရူနံ သဋ္ဌိမတ္တေ သကဋဘာရေ ရာသိံ ကတွာ အဂ္ဂိံ ဒတွာ ပဇ္ဇလိတကာလေ “မဟာဗြဟ္မုနော ယဇာမာ”တိ တံ သဗ္ဗံ ပက္ခိပန္တိ။ “ဧကဝါရံ ပက္ခိတ္တံ သဟဿဂုဏဖလံ ဒေတီ”တိ နေသံ လဒ္ဓိ။ သက္ကော ဒေဝရာဇာ “သဗ္ဗေပိမေ သဗ္ဗအဂ္ဂါနိ ဂဟေတွာ ‘မဟာဗြဟ္မုနော ယဇာမာ’တိ အဂ္ဂိမှိ ဈာပေန္တိ၊ အဖလံ ကရောန္တိ၊ မယိ ပဿန္တေ မာ နဿန္တု၊ ယထာ ဗုဒ္ဓဿ စေဝ သံဃဿ စ ဒတွာ ဗဟုံ ပုညံ ပသဝန္တိ၊ ဧဝံ ကရိဿာမီ”တိ ဒါရုရာသိံ ဇလာပေတွာ ဩလောကေန္တေသု မနုဿေသု ပုဏ္ဏမဒိဝသေ[၁] ဗြဟ္မတ္တဘာဝံ မာပေတွာ မဟာဇနဿ ပဿန္တဿေဝ စန္ဒမဏ္ဍလံ ဘိန္ဒိတွာ နိက္ခန္တော ဝိယ အဟောသိ။ မဟာဇနော ဒိသွာ “ဣမံ ယညံ ပဋိဂ္ဂဟေတုံ မဟာဗြဟ္မာ အာဂစ္ဆတီ”တိ ဇဏ္ဏုကေဟိ ဘူမိယံ ပတိဋ္ဌာယ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ နမဿမာနော အဋ္ဌာသိ။ ဗြာဟ္မဏာ အာဟံသု “တုမှေ ‘မယံ တက္ကေန ကထေမာ’တိ မညထ၊ ဣဒါနိ ပဿထ၊ အယံ ဝေါ ဗြဟ္မာ သဟတ္ထာ ယညံ ပဋိဂ္ဂဟေတုံ အာဂစ္ဆတီ”တိ။ သက္ကော အာဂန္တွာ ဒါရုစိတကမတ္ထကေ အာကာသေ ဌတွာ “ကဿာယံ သက္ကာရော”တိ ပုစ္ဆိ။ တုမှာကံ ဘန္တေ, ပဋိဂ္ဂဏှထ နော ယညန္တိ။ တေန ဟိ အာဂစ္ဆထ၊ မာ တုလံ[၂] ဆဍ္ဍေတွာ ဟတ္ထေန တုလယိတ္ထ၊ အယံ သတ္ထာ ဓုရဝိဟာရေ ဝသတိ၊ တံ ပုစ္ဆိဿာမ “ကဿ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလံ ဟောတီ”တိ ဥဘယရဋ္ဌဝါသိနော ဂဟေတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ပုစ္ဆန္တော ဧဝမာဟ။

တတ္ထ **ပုညပေက္ခာန**န္တိ ပုညံ ဣစ္ဆန္တာနံ ပုညတ္ထိကာနံ။ **ဩပဓိကံ ပုည**န္တိ ဥပဓိဝိပါကံ ပုညံ။ **သံဃေ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလ**န္တိ အရိယသံဃေ ဒိန္နံ ဝိပ္ဖါရဝန္တံ ဟောတိ။ ဒေသနာဝသာနေ စတုရာသီတိပါဏသဟဿာနိ အမတပါနံ ပိဝိံသု။ တတော ပဋ္ဌာယ မနုဿာ သဗ္ဗာနိ အဂ္ဂဒါနာနိ ဘိက္ခုသံဃဿ အဒံသု။ ။ ဆဋ္ဌံ။

၇-ဗုဒ္ဓဝန္ဒနာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၆၃။ သတ္တမေ **ဥဋ္ဌေဟီ**တိ ဥဋ္ဌဟ ဃဋ ဝါယမ။ **ဝိဇိတသင်္ဂါမာ**တိ ရာဂါဒီနဉ္စေဝ ဒွါဒသယောဇနိကဿ စ မာရဗလဿ ဇိတတ္တာ ဘဂဝန္တံ ဧဝံ

၁-ပုဏ္ဏမီဒိဝသေ (သျာ) ၂-မဟာတုလံ (သီ)

ālapati. **Pannabhārā**ti oropitakhandhakilesābhisaṅkhārabhāra. **Pannarasāya rattin**ti pannarasāya puṇṇamāya rattiṁ. . Sattamaṁ.

8. Gahaṭṭhavandanāsuttavaṇṇanā

264. Aṭṭhame **puthuddisā**ti catasso disā catasso anudisā ca. **Bhummā**ti bhūmivāsino. **Cirarattasamāhite**ti upacārappanāhi cirarattasamāhitacitte. **Vande**ti vandāmi. **Brahmacariyaparāyaṇe**ti dasapi vassāni vīsatipi vassāni -pa- saṭṭhipi vassāni āpāṇakoṭikaṁ ekaseyyaṁ ekabhattanti-ādikaṁ seṭṭhacariyaṁ brahmacariyaṁ caramāneti attho. **Puññakarā**ti catupaccayadānaṁ kusumbhasumanapūjā dīpasahassajālanti evamādipuññakārakā. **Sīlavanto**ti upāsakatte patiṭṭhāya pañcahipi dasahipi sīlehi samannāgatā. **Dhammena dāraṁ posentī**ti umaṅgabhindanādīni[1] akatvā dhammikehi kasigorakkhavaṇijjādīhi puttadāraṁ posenti. **Pamukho rathamāruhī**ti devānaṁ pamukho seṭṭho rathaṁ āruhi. . Aṭṭhamaṁ.

9. Satthāravandanāsuttavaṇṇanā

265. Navame **Bhagavantaṁ namassatī**ti ekaṁsaṁ uttariyaṁ dukulaṁ katvā brahmajāṇuko hutvā sirasi añjaliṁ ṭhapetvā namassati. **So yakkho**ti so Sakko. **Anomanāman**ti sabbaguṇehi omakabhāvassa natthitāya sabbaguṇanemittakehi nāmehi anomanāmaṁ. **Avijjāsamatikkamā**ti catusaccapaṭicchādikāya vaṭṭamūlaka-avijjāya samatikkamena. **Sekkhā**ti satta sekkhā. **Apacayārāmā**ti vaṭṭaviddhaṁsane ratā. **Sikkhare**ti sikkhanti. . Navamaṁ.

10. Saṁghavandanāsuttavaṇṇanā

266. Dasame **ajjhabhāsī**ti kasmā esa punappunaṁ evaṁ bhāsatīti? Sakkassa kira devarañño saddo madhuro, suphusitaṁ dantāvaraṇaṁ, kathanakāle suvaṇṇakiṅkiṇikasaddo viya niccharati. Taṁ punappunaṁ sotuṁ labhissāmīti bhāsati. **Pūtidehasayā**ti pūtimhi mātusarīre vā, attanoyeva vā sarīraṁ avattharitvā sayanato pūtidehasayā.

---

1. Ummaggabhindanādīni (Sī)

အာလပတိ။ **ပန္နဘာရာ**တိ ဩရောပိတခန္ဓကိလေသာဘိသင်္ခါရဘာရ။ **ပန္န-ရသာယ ရတ္တိ**န္တိ ပန္နရသာယ ပုဏ္ဏမာယ ရတ္တိံ။ ။သတ္တမံ။

၈-ဂဟဋ္ဌဝန္ဒနာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၆၄။ အဋ္ဌမေ **ပုထုဒ္ဒိသာ**တိ စတဿော ဒိသာ စတဿော အနုဒိသာ စ။ **ဘုမ္မာ**တိ ဘူမိဝါသိနော။ **စိရရတ္တသမာဟိတေ**တိ ဥပစာရပ္ပနာဟိ စိရရတ္တ-သမာဟိတစိတ္တေ။ **ဝန္ဒေ**တိ ဝန္ဒာမိ။ **ဗြဟ္မစရိယပရာယဏေ**တိ ဒသပိ ဝဿာနိ ဝီသတိပိ ဝဿာနိ။ပ။ သဋ္ဌိပိ ဝဿာနိ အာပါဏကောဋိကံ ဧကသေယျံ ဧကဘတ္တန္တိအာဒိကံ သေဋ္ဌစရိယံ ဗြဟ္မစရိယံ စရမာနေတိ အတ္ထော။ **ပုညကရာ**တိ စတုပစ္စယဒါနံ ကုသုမ္ဘသုမနပူဇာ ဒီပသဟဿဇာလန္တိ ဧဝမာဒိ-ပုညကာရကာ။ **သီလဝန္တော**တိ ဥပါသကတ္တေ ပတိဋ္ဌာယ ပဉ္စဟိပိ ဒသဟိပိ သီလေဟိ သမန္နာဂတာ။ **ဓမ္မေန ဒါရံ ပေါသေန္တီ**တိ ဥမင်္ဂဘိန္ဒနာဒီနိ[1] အကတွာ ဓမ္မိကေဟိ ကသိဂေါရက္ခဝဏိဇ္ဇာဒီဟိ ပုတ္တဒါရံ ပေါသေန္တိ။ **ပမုခေါ ရထမာရုဟီ**တိ ဒေဝါနံ ပမုခေါ သေဋ္ဌော ရထံ အာရုဟိ။ ။အဋ္ဌမံ။

၉-သတ္ထာရဝန္ဒနာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၆၅။ နဝမေ **ဘဂဝန္တံ နမဿတီ**တိ ဧကံသံ ဥတ္တရိယံ ဒုကုလံ ကတွာ ဗြဟ္မဇာဏုကော ဟုတွာ သိရသိ အဉ္ဇလိံ ဌပေတွာ နမဿတိ။ **သော ယက္ခော**တိ သော သက္ကော။ **အနောမနာမ**န္တိ သဗ္ဗဂုဏေဟိ ဩမကဘာဝဿ နတ္ထိတာယ သဗ္ဗဂုဏနေမိတ္တကေဟိ နာမေဟိ အနောမနာမံ။ **အဝိဇ္ဇာသမ-တိက္ကမာ**တိ စတုသစ္စပဋိစ္ဆာဒိကာယ ဝဋ္ဋမူလကအဝိဇ္ဇာယ သမတိက္ကမေန။ **သေက္ခာ**တိ သတ္တ သေက္ခာ။ **အပစယာရာမာ**တိ ဝဋ္ဋဝိဒ္ဓံသနေ ရတာ။ **သိက္ခရေ**တိ သိက္ခန္တိ။ ။နဝမံ။

၁၀-သံဃဝန္ဒနာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၆၆။ ဒသမေ **အဇ္ဈဘာသီ**တိ ကသ္မာ ဧသ ပုနပ္ပုနံ ဧဝံ ဘာသတီတိ? သက္ကဿ ကိရ ဒေဝရညော သဒ္ဒေါ မဓုရော၊ သုဖုသိတံ ဒန္တာဝရဏံ၊ ကထန-ကာလေ သုဝဏ္ဏကိင်္ကိဏိကသဒ္ဒေါ ဝိယ နိစ္ဆရတိ။ တံ ပုနပ္ပုနံ သောတုံ လဘိဿာမီတိ ဘာသတိ။ **ပူတိဒေဟသယာ**တိ ပူတိမှိ မာတုသရီရေ ဝါ, အတ္တနောယေဝ ဝါ သရီရံ အဝတ္ထရိတွာ သယနတော ပူတိဒေဟသယာ။

၁-ဥမ္မဂ္ဂဘိန္ဒနာဒီနိ (သီ)

Nimuggā kuṇapamheteti dasamāse mātukucchisaṅkhāte kuṇapasmiṁ ete nimuggā. **Etaṁ tesaṁ pihayāmī**ti etesaṁ etaṁ pihayāmi patthayāmi. **Na te saṁ koṭṭhe opentī**ti na te saṁ santakaṁ dhaññaṁ koṭṭhe pakkhipanti. Na hi etesaṁ dhaññaṁ atthi. **Na kumbhī**ti na kumbhiyaṁ. **Na kaḷopiyan**ti na pacchiyaṁ. **Paraniṭṭhitamesānā**ti paresaṁ niṭṭhitaṁ paraghare pakkaṁ bhikkhācāravattena esamānā gavesamānā. **Tenā**ti evaṁ[1] pariyiṭṭhena. **Subbatā**ti dasapi -pa- saṭṭhipi vassāni susamādinnasundaravatā.

Sumantamantinoti dhammaṁ sajjhāyissāma, dhutaṅgaṁ samādiyissāma, amataṁ paribhuñjissāma, samaṇadhammaṁ karissāmāti evaṁ subhāsitabhāsino. **Tuṇhībhūtā samañcarā**ti tiyāmarattiṁ asanighosena ghositā[2] viya dhammaṁ kathentāpi tuṇhībhūtā samaṁ carantiyeva nāma. Kasmā? Niratthakavacanassābhāvā. **Puthumaccā cā**ti bahusattā ca aññamaññaṁ viruddhā. **Attadaṇḍesu nibbutā**ti paraviheṭhanatthaṁ gahitadaṇḍesu sattesu nibbutā vissaṭṭhadaṇḍā. **Sādānesu anādānā**ti sagahaṇesu sattesu ca bhavayoni-ādīnaṁ ekakoṭṭhāsassāpi agahitattā agahaṇā. . Dasamaṁ.

Dutiyo vaggo.

---

3. Tatiyavagga

1. Chetvāsuttavaṇṇanā

267. Tatiyavaggassa paṭhamaṁ[3] vuttatthameva. . Paṭhamaṁ.

2. Dubbaṇṇiyasuttavaṇṇanā

268. Dutiye[4] **dubbaṇṇo**ti jhāmakhāṇuvaṇṇo. **Okoṭimako**ti lakuṇḍako mahodaro. **Āsane**ti Paṇḍukambalasilāyaṁ. **Kodhabhakkho**ti Sakkena gahitanāmamevetaṁ. So pana eko rūpāvacarabrahmā, “Sakko kira khantibalena samannāgato”ti sutvā vīmaṁsanatthaṁ

1. Tena evaṁ (Syā)
2. Asanighosaghositā (Ka)
3. Ekādasamaṁ (Sī)
4. Dvādasame (Sī)

နိမုဂ္ဂါ ကုဏပမှေတေတိ ဒသမာသေ မာတုကုစ္ဆိသင်္ခါတေ ကုဏပသ္မိံ ဧတေ နိမုဂ္ဂါ။ **ဧတံ တေသံ ပိဟယာမီ**တိ ဧတေသံ ဧတံ ပိဟယာမိ ပတ္ထယာမိ။ **န တေ သံ ကောဋ္ဌေ ဩပေန္တီ**တိ န တေ သံ သန္တကံ ဓညံ ကောဋ္ဌေ ပက္ခိပန္တိ။ န ဟိ ဧတေသံ ဓညံ အတ္ထိ။ **န ကုမ္ဘီ**တိ န ကုမ္ဘိယံ။ **န ကဠောပိယန္**တိ န ပစ္ဆိယံ။ **ပရနိဋ္ဌိတမေသာနာ**တိ ပရေသံ နိဋ္ဌိတံ ပရဃရေ ပက္ကံ ဘိက္ခာစာရဝတ္တေန ဧသမာနာ ဂဝေသမာနာ။ **တေနာ**တိ ဧဝံ[1] ပရိယိဋ္ဌေန။ **သုဗ္ဗတာ**တိ ဒသပိ။ပ။ သဋ္ဌိပိ ဝဿာနိ သုသမာဒိန္နသုန္ဒရဝတာ။

သုမန္တမန္တိနောတိ ဓမ္မံ သဇ္ဈာယိဿာမ၊ ဓုတင်္ဂံ သမာဒိယိဿာမ၊ အမတံ ပရိဘုဉ္ဇိဿာမ၊ သမဏဓမ္မံ ကရိဿာမာတိ ဧဝံ သုဘာသိတဘာသိနော။ **တုဏှီဘူတာ သမဉ္စရာ**တိ တိယာမရတ္တိံ အသနိဃောသေန ဃောသိတာ[2] ဝိယ ဓမ္မံ ကထေန္တာပိ တုဏှီဘူတာ သမံ စရန္တိယေဝ နာမ။ ကသ္မာ? နိရတ္ထကဝစနဿာဘာဝါ။ **ပုထုမစ္စာ စာ**တိ ဗဟုသတ္တာ စ အညမညံ ဝိရုဒ္ဓါ။ **အတ္တဒဏ္ဍေသု နိဗ္ဗုတာ**တိ ပရဝိဟေဌနတ္ထံ ဂဟိတဒဏ္ဍေသု သတ္တေသု နိဗ္ဗုတာ ဝိဿဋ္ဌဒဏ္ဍာ။ **သာဒါနေသု အနာဒါနာ**တိ သဂဟဏေသု သတ္တေသု စ ဘဝယောနိအာဒီနံ ဧကကောဋ္ဌာသဿာပိ အဂဟိတတ္တာ အဂဟဏာ။ ။ဒသမံ။

ဒုတိယော ဝဂ္ဂေါ။

၃-တတိယဝဂ္ဂ

၁-ဆေတွာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၆၇။ တတိယဝဂ္ဂဿ ပဌမံ[3] ဝုတ္တတ္ထမေဝ။ ။ပဌမံ။

၂-ဒုဗ္ဗဏ္ဏိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၆၈။ ဒုတိယေ[4] **ဒုဗ္ဗဏ္ဏော**တိ ဈာမခါဏုဝဏ္ဏော။ **ဩကောဋိမကော**တိ လကုဏ္ဍကော မဟောဒရော။ **အာသနေ**တိ ပဏ္ဍုကမ္ဗလသိလာယံ။ **ကောဓဘက္ခော**တိ သက္ကေန ဂဟိတနာမမေဝေတံ။ သော ပန ဧကော ရူပါဝစရဗြဟ္မာ၊ “သက္ကော ကိရ ခန္တိဗလေန သမန္နာဂတော”တိ သုတွာ ဝီမံသနတ္ထံ

၁-တေန ဧဝံ (သျာ)
၂-အသနိဃောသဃောသိတာ (က)
၃-ဧကာဒသမံ (သီ)
၄-ဒွါဒသမေ (သီ)

āgato. Avaruddhakayakkhā pana evarūpaṁ saṁvihitārakkhaṁ ṭhānaṁ pavisituṁ na sakkonti. **Upasaṅkamī**ti devānaṁ sutvā “na sakkā esa pharusena cāletuṁ, nīcavuttinā pana khantiyaṁ ṭhitena sakkā palāpetun”ti tathā palāpetukāmo upasaṅkami. **Antaradhāyī**ti khantiyaṁ ṭhatvā balavacittīkāraṁ paccupaṭṭhapetvā nīcavuttiyā dassiyamānaya sakkāsane[1] ṭhātuṁ asakkonto antaradhāyi. **Na sūpahatacittomhī**ti ettha **sū**ti nipātamattaṁ, upahatacittomhīti āha[2]. **Nāvattena suvānayo**ti na kodhāvattena su-ānayo, kodhavase[3] vattetuṁ na sukaromhīti vadati. **Na vo cirdāhan**ti **vo**ti nipātamattaṁ, ahaṁ ciraṁ na kujjhāmīti[4] vadati. . Dutiyaṁ.

3. Sambarimāyāsuttavaṇṇanā

269. Tatiye **ābādhiko**ti isigaṇena abhisapakāle[5] uppannābādhena ābādhiko. **Vācehi manti**[6] sace maṁ sambarimāyaṁ vācesi, evamahaṁ tampi tikicchissāmīti vadati. **Mā kho tvaṁ mārisa vācesī**ti vināpi tāva sambarimāyaṁ Sakko amhe bādhati, yadi pana taṁ jānissati, naṭṭhā mayaṁ, mā attano ekassa atthāya amhe nāsehīti vatvā nivārayiṁsu. **Sambarova sataṁ saman**ti yathā sambaro Asurindo māyāvī māyaṁ payojetvā vassasataṁ niraye pakko, evaṁ paccati. Tumhe dhammikāva, alaṁ vo māyāyāti vadati. Kiṁ pana Sakko tassa kodhaṁ tikicchituṁ sakkuṇeyyāti. Āma sakkuṇeyya. Kathaṁ? Tadā kira so isigaṇo dharatiyeva, tasmā naṁ isīnaṁ santikaṁ netvā khamāpeyya, evamassa phāsu bhaveyya. Tena pana vañcitattā tathā akatvā pakkantova. . Tatiyaṁ.

4. Accayasuttavaṇṇanā

270. Catutthe **sampayojesun**ti kalahaṁ akaṁsu. **Accasarā**ti atikkami, eko bhikkhu ekaṁ bhikkhuṁ atikkamma vacanaṁ avocāti attho.

1. Dassiyamānāya pana āsane (Sī)
2. Upahatacittomhi ahaṁ (Sī), na upahatacittomhīti āha (Syā)
3. Kodhena vase (Syā), kodhavasena (Ka)
4. Na kujjhāmi na upanayyhāmīti (Ṭīkā)
5. Abhisattakāle (Sī, Syā)
6. Vācemahanti (Ka)

အာဂတော။ အဝရုဒ္ဓကယက္ခာ ပန ဧဝရူပံ သံဝိဟိတာရက္ခံ ဌာနံ ပဝိသိတုံ န သက္ကောန္တိ။ **ဥပသင်္ကမီ**တိ ဒေဝါနံ သုတွာ “န သက္ကာ ဧသ ဖရုသေန စာလေတုံ၊ နီစဝုတ္တိနာ ပန ခန္တိယံ ဌိတေန သက္ကာ ပလာပေတု”န္တိ တထာ ပလာပေတုကာမော ဥပသင်္ကမိ။ **အန္တရဓာယီ**တိ ခန္တိယံ ဌတွာ ဗလဝစိတ္တီကာရံ ပစ္စုပဋ္ဌပေတွာ နီစဝုတ္တိယာ ဒဿိယမာနာယ သက္ကာသနေ[၁] ဌာတုံ အသက္ကောန္တော အန္တရဓာယိ။ **န သူပဟတစိတ္တောမှီ**တိ ဧတ္ထ **သူ**တိ နိပါတမတ္တံ၊ ဥပဟတစိတ္တောမှီတိ အာဟ[၂]။ **နာဝတ္တေန သုဝါနယော**တိ န ကောဓာဝတ္တေန သုအာနယော၊ ကောဓဝသေ[၃] ဝတ္တေတုံ န သုကရောမှီတိ ဝဒတိ။ **န ဝေါ စိရာဟန္တိ ဝေါ**တိ နိပါတမတ္တံ၊ အဟံ စိရံ န ကုဇ္ဈာမီတိ[၄] ဝဒတိ။ ။ဒုတိယံ။

၃-သမ္ဗရိမာယာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၆၉။ တတိယေ **အာဗာဓိကော**တိ ဣသိဂဏေန အဘိသပကာလေ[၅] ဥပ္ပန္နာဗာဓေန အာဗာဓိကော။ **ဝါစေဟိ မန္တိ**[၆] သစေ မံ သမ္ဗရိမာယံ ဝါစေသိ၊ ဧဝမဟံ တမ္ပိ တိကိစ္ဆိဿာမီတိ ဝဒတိ။ **မာ ခေါ တွံ မာရိသ ဝါစေသီ**တိ ဝိနာပိ တာဝ သမ္ဗရိမာယံ သက္ကော အမှေ ဗာဓတိ၊ ယဒိ ပန တံ ဇာနိဿတိ၊ နဋ္ဌာ မယံ၊ မာ အတ္တနော ဧကဿ အတ္ထာယ အမှေ နာသေဟီတိ ဝတွာ နိဝါရယိံသု။ **သမ္ဗရောဝ သတံ သမ**န္တိ ယထာ သမ္ဗရော အသုရိန္ဒော မာယာဝီ မာယံ ပယောဇေတွာ ဝဿသတံ နိရယေ ပက္ကော၊ ဧဝံ ပစ္စတိ။ တုမှေ ဓမ္မိကာဝ၊ အလံ ဝေါ မာယာယာတိ ဝဒတိ။ ကိံ ပန သက္ကော တဿ ကောဓံ တိကိစ္ဆိတုံ သက္ကုဏေယျာတိ။ အာမ သက္ကုဏေယျ။ ကထံ? တဒါ ကိရ သော ဣသိဂဏော ဓရတိယေဝ၊ တသ္မာ နံ ဣသီနံ သန္တိကံ နေတွာ ခမာပေယျ၊ ဧဝမဿ ဖာသု ဘဝေယျ။ တေန ပန ဝဉ္စိတတ္တာ တထာ အကတွာ ပက္ကန္တောဝ။ ။တတိယံ။

၄-အစ္စယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၇၀။ စတုတ္ထေ **သမ္ပယောဇေသု**န္တိ ကလဟံ အကံသု။ **အစ္စသရာ**တိ အတိက္ကမိ၊ ဧကော ဘိက္ခု ဧကံ ဘိက္ခုံ အတိက္ကမ္မ ဝစနံ အဝေါစာတိ အတ္ထော။

၁-ဒဿိယမာနာယ ပန အာသနေ (သီ)
၂-ဥပဟတစိတ္တောမှိ အဟံ (သီ)၊ န ဥပဟတစိတ္တောမှီတိ အာဟ (သျာ)
၃-ကောဓေန ဝသေ (သျာ)၊ ကောဓဝသေန (က)
၄-န ကုဇ္ဈာမိ န ဥပနယှာမီတိ (ဋီကာ) ၅-အဘိသတ္တကာလေ (သီ၊ သျာ) ၆-ဝါစေမဟန္တိ (က)

Yathādhammaṁ nappaṭiggaṇhātīti na khamati. **Kodho vo vasamāyātū**ti kodho tumhākaṁ vasaṁ āgacchatu, mā tumhe kodhavasaṁ gamitthāti dīpeti. **Mā ca mitte hi vo jarā**ti ettha **hī**ti nipātamattaṁ, tumhākaṁ mittadhamme jarā nāma mā nibbatti. Bhummatthe vā karaṇavacanaṁ, mittesu vo jarā ma nibbatti, mittabhāvato aññathābhāvo mā hotūti attho. **Agarahiyaṁ mā garahitthā**ti agārayhaṁ khīṇāsavapuggalaṁ mā garahittha. . Catutthaṁ.

5. Akkodhasuttavaṇṇanā

271. Pañcame[1] **mā vo kodho ajjhabhavī**ti kodho tumhe mā abhibhavi, tumheva kodhaṁ abhibhavatha. **Mā ca kujjhittha kujjhitan**ti kujjhantānaṁ mā paṭikujjhittha. **Akkodho**ti mettā ca mettāpubbabhāgo ca. **Avihiṁsā**ti karuṇā ca karuṇāpubbabhāgo ca. **Atha pāpajanaṁ kodho, pabbatovābhimaddatī**ti lāmakajanaṁ pabbato viya kodho abhimaddatīti. . Pañcamaṁ[2].

Tatiyo vaggo.

Sakkasaṁyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

Iti Sāratthappakāsiniyā Saṁyuttanikāyaṭṭhakathāya

Sagāthāvaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Saṁyuttanikāyaṭṭhakathāya paṭhamo bhāgo.

1. Pannarasame (Sī) 2. Pannarasamaṁ (Sī)

ယထာဓမ္မံ နပ္ပဋိဂ္ဂဏှာတီတိ န ခမတိ။ **ကောဓော ဝေါ ဝသမာယာတူ**တိ ကောဓော တုမှာကံ ဝသံ အာဂစ္ဆတု၊ မာ တုမှေ ကောဓဝသံ ဂမိတ္ထာတိ ဒီပေတိ။ **မာ စ မိတ္တေ ဟိ ဝေါ ဇရာ**တိ ဧတ္ထ **ဟီ**တိ နိပါတမတ္တံ၊ တုမှာကံ မိတ္တဓမ္မေ ဇရာ နာမ မာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဘုမ္မတ္ထေ ဝါ ကရဏဝစနံ၊ မိတ္တေသု ဝေါ ဇရာ မာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ မိတ္တဘာဝတော အညထာဘာဝေါ မာ ဟောတူတိ အတ္ထော။ **အဂရဟိယံ မာ ဂရဟိတ္ထာ**တိ အဂါရယှံ ခီဏာသဝပုဂ္ဂလံ မာ ဂရဟိတ္ထ။ ။စတုတ္ထံ။

၅-အက္ကောဓသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၇၁။ ပဉ္စမေ[၁] **မာ ဝေါ ကောဓော အဇ္ဈဘဝီ**တိ ကောဓော တုမှေ မာ အဘိဘဝိ၊ တုမှေဝ ကောဓံ အဘိဘဝထ။ **မာ စ ကုဇ္ဈိတ္ထ ကုဇ္ဈိတ**န္တိ ကုဇ္ဈန္တာနံ မာ ပဋိကုဇ္ဈိတ္ထ။ **အက္ကောဓော**တိ မေတ္တာ စ မေတ္တာပုဗ္ဗဘာဂေါ စ။ **အဝိဟိံသာ**တိ ကရုဏာ စ ကရုဏာပုဗ္ဗဘာဂေါ စ။ **အထ ပါပဇနံ ကောဓော၊ ပဗ္ဗတောဝါဘိမဒ္ဒတီ**တိ လာမကဇနံ ပဗ္ဗတော ဝိယ ကောဓော အဘိမဒ္ဒတီတိ။ ။ပဉ္စမံ[၂]။

တတိယော ဝဂ္ဂေါ။

သက္ကသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဣတိ သာရတ္ထပ္ပကာသိနိယာ သံယုတ္တနိကာယဋ္ဌကထာယ

သဂါထာဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

သံယုတ္တနိကာယဋ္ဌကထာယ ပဌမော ဘာဂေါ။

၁-ပန္နရသမေ (သီ) ၂-ပန္နရသမံ (သီ)

Saṁvaṇṇitapadānaṁ anukkamaṇikā

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Akataññuno	315
Akatayoggo	152
Akatahattho	152
Akatūpāsano	152
Akāliko	42
Akiñcanaṁ	60
Akissavaṁ	197
Akovidā	210
Akkodho	325
Akkosakabhāradvājo	209
Akkosati	150, 210
Akkhātāraṁ	43
Akhilodha padhānavā	248
Akkheyyasaññino	43
Agarahiyaṁ mā garahittha	325
Agāravo	186
Agāraṁ	51
Aggāḷave cetiye	246
Aggikabhāradvājo	212
Aggihuttaṁ	214
Aggiṁ juhati	214
Aṅgāni	35
Aṅgāravassaṁ	295
Aṅgīrasaṁ	139
Aghagāminaṁ	118
Aghaṁ	60, 104

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Acavanadhammaṁ	190
Acetasaṁ	265
Accayo	62
Accayaṁ	63
Accasarā	324
Accādhāya	75
Accenti	22
Accharā	28
Accharāgaṇasaṅghuṭṭhaṁ	80
Accharāsaṅghaparivutā	28
Acchecchi	45
Acchejja nessati	173
Ajarasā	87
Ajito	120
Ajinakkhipanivattho	166
Ajinaṁ ajāpayaṁ	166
Ajjasaṭṭhiṁ	219
Ajjhattamevujjalayāmi	217
Ajjhāruhati	313
Ajjhesanaṁ	183
Ajjhogāḷhappatto	269
Aññatarā devatā	12
Aññathā santaṁ	61
Aññamaññābhigijjhanti	51
Aññāṇamūlappabhavā	244
Aññāsikoṇḍañño	256

သံဝဏ္ဏိတပဒါနံ အနုက္ကမဏိကာ

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အကတညုနော	၃၁၅
အကတယောဂ္ဂေါ	၁၅၂
အကတဟတ္ထော	၁၅၂
အကတူပါသနော	၁၅၂
အကာလိကော	၄၂
အကိဉ္စနံ	၆၀
အကိဿဝံ	၁၉၇
အကောဝိဒါ	၂၁၀
အက္ကောဓော	၃၂၅
အက္ကောသကဘာရဒွါဇော	၂၀၉
အက္ကောသတိ	၁၅၀၊ ၂၁၀
အက္ခာတာရံ	၄၃
အခိလောဓ ပဓာနဝါ	၂၄၈
အက္ခေယျသညိနော	၄၃
အဂရဟိယံ မာ ဂရဟိတ္ထ	၃၂၅
အဂါရဝေါ	၁၈၆
အဂါရံ	၅၁
အဂ္ဂါဠဝေ စေတိယေ	၂၄၆
အဂ္ဂိကဘာရဒွါဇော	၂၁၂
အဂ္ဂိဟုတ္တံ	၂၁၄
အဂ္ဂိံ ဇုဟတိ	၂၁၄
အင်္ဂါနိ	၃၅
အင်္ဂါရဝဿံ	၂၉၅
အင်္ဂီရသံ	၁၃၉
အဃဂါမိနံ	၁၁၈
အဃံ	၆၀၊ ၁၀၄

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အစဝနဓမ္မံ	၁၉၀
အစေတသံ	၂၆၅
အစ္စယော	၆၂
အစ္စယံ	၆၃
အစ္စသရာ	၃၂၄
အစ္စာဓာယ	၇၅
အစ္စေန္တိ	၂၂
အစ္ဆရာ	၂၈
အစ္ဆရာဂဏသင်္ဃုဋ္ဌံ	၈၀
အစ္ဆရာသင်္ဃပရိဝုတာ	၂၈
အစ္ဆေစ္ဆိ	၄၅
အစ္ဆေဇ္ဇ နေဿတိ	၁၇၃
အဇရသာ	၈၇
အဇိတော	၁၂၀
အဇိနက္ခိပနိဝတ္ထော	၁၆၆
အဇိနံ အဇာပယံ	၁၆၆
အဇ္ဇသဋ္ဌိံ	၂၁၉
အဇ္ဈတ္တမေဝုဇ္ဇလယာမိ	၂၁၇
အဇ္ဈာရုဟတိ	၃၁၃
အဇ္ဈေသနံ	၁၈၃
အဇ္ဈောဂါဠှပ္ပတ္တော	၂၆၉
အညတရာ ဒေဝတာ	၁၂
အညထာ သန္တံ	၆၁
အညမညာဘိဂိဇ္ဈန္တိ	၅၁
အညာဏမူလပ္ပဘဝါ	၂၄၄
အညာသိကောဏ္ဍညော	၂၅၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Aññaṁ kho etaṁ	152
Aṭṭīyāmi	176
Aṭṭhaṅgasusamāgataṁ	281
Aṭṭhiṁ katvā	163
Aḍḍhā	126
Atakkāvacaro	179
Atari	17
Atikālena	268
Atiṇṇapubbaṁ	279
Atipāteyya	108
Atidivā	268
Atidevapatto	189
Atiracchānagāmino	203
Atívelā	284
Ativelaṁ	266
Attadaṇḍesu nibbutā	323
Attasambhūtā	126
Atthavatī	77
Atthavasaṁ	245
Atthābhisamayā	146
Athettha dhīrā	60
Adaṇḍāvacarā	314
Adhimucceyya	166
Anacchariyā	180
Anaññaposī	190
Anadhivāsento	196
Anantadassī Bhagavāhamasmi	192
Analaṅkatā	51
Anāgatappajappāya	27
Anāthapiṇḍikassa	12

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Anāvaṭaṁ	102
Anāvilo	217
Anāsavo jhāyāmi	170
Anikkīḷitāvī	41
Aniccā vata saṅkhārā	29
Aniñjamānena	243
Anīghaṁ	45
Anujīvino	148
Anuṭṭhahaṁ	311
Anuṭṭhānaṁ	93
Anuṭṭhitā	166
Anuppattasadatthā	127
Anurodhavirodhesu	162
Anuviloketvā	253
Anusāsaṁ	96
Anussukā	51
Anūpayo	244
Anūpalitto	190
Anekākārasampannaṁ	260
Anejo	190, 206
Anelagalāya	252
Anoko	172
Anomanāmaṁ	80, 322
Antaradhāyi	19, 186
Antalikkhacaro	163
Antena	78
Antevāsikā	243
Antokasambu	212
Antojaṭā	48
Antonimuggaposīni	184

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အညံ ခေါ ဧတံ	၁၅၂
အဋ္ဋီယာမိ	၁၇၆
အဋ္ဌင်္ဂသုသမာဂတံ	၂၈၁
အဋ္ဌိံ ကတွာ	၁၆၃
အဍ္ဎာ	၁၂၆
အတက္ကာဝစရော	၁၇၉
အတရိ	၁၇
အတိကာလေန	၂၆၈
အတိဏ္ဏပုဗ္ဗံ	၂၇၉
အတိပါတေယျ	၁၀၈
အတိဒိဝါ	၂၆၈
အတိဒေဝပတ္တော	၁၈၉
အတိရစ္ဆာနဂါမိနော	၂၀၃
အတိဝေလာ	၂၈၄
အတိဝေလံ	၂၆၆
အတ္တဒဏ္ဍေသု နိဗ္ဗုတာ	၃၂၃
အတ္တသမ္ဘူတာ	၁၂၆
အတ္ထဝတီ	၇၇
အတ္ထဝသံ	၂၄၅
အတ္ထာဘိသမယာ	၁၄၆
အထေတ္ထ ဓီရာ	၆၀
အဒဏ္ဍာဝစရာ	၃၁၄
အဓိမုစ္စေယျ	၁၆၆
အနစ္ဆရိယာ	၁၈၀
အနညပေါသီ	၁၉၀
အနဓိဝါသေန္တော	၁၉၆
အနန္တဒဿီ ဘဂဝါဟမသ္မိ	၁၉၂
အနလင်္ကတာ	၅၁
အနာဂတပ္ပဇပ္ပါယ	၂၇
အနာထပိဏ္ဍိကဿ	၁၂

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အနာဝဋံ	၁၀၂
အနာဝိလော	၂၁၇
အနာသဝေါ ဈာယာမိ	၁၇၀
အနိက္ကီဠိတာဝီ	၄၁
အနိစ္စာ ဝတ သင်္ခါရာ	၂၉
အနိဉ္ဇမာနေန	၂၄၃
အနီဃံ	၄၅
အနုဇီဝိနော	၁၄၈
အနုဋ္ဌဟံ	၃၁၁
အနုဋ္ဌာနံ	၉၃
အနုဋ္ဌိတာ	၁၆၆
အနုပ္ပတ္တသဒတ္ထာ	၁၂၇
အနုရောဓဝိရောဓေသု	၁၆၂
အနုဝိလောကေတွာ	၂၅၃
အနုသာသံ	၉၆
အနုဿုကာ	၅၁
အနူပယော	၂၄၄
အနူပလိတ္တော	၁၉၀
အနေကာကာရသမ္ပန္နံ	၂၆၀
အနေဇော	၁၉၀၊ ၂၀၆
အနေလဂလာယ	၂၅၂
အနောကော	၁၇၂
အနောမနာမံ	၈၀၊ ၃၂၂
အန္တရဓာယိ	၁၉၊ ၁၈၆
အန္တလိက္ခစရော	၁၆၃
အန္တေန	၇၈
အန္တေဝါသိကာ	၂၄၃
အန္တောကသမ္ဗု	၂၁၂
အန္တောဇဋာ	၄၈
အန္တောနိမုဂ္ဂပေါသိနိ	၁၈၄

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]		[A]	
Andhakavindaṁ	202	Appāṇake	216
Andhavanaṁ	174	Appāhāraṁ	52
Annado	78	Appiccho	113
Anvāviṭṭhā	164	Appossukkatāya	181
Anvāvisitvā	117	Appossukko	270
Anvesaṁ	163	Appaṁ	20
Apacayārāmā	322	Appaṁ vā bhiyyo	161
Apacitā	242	Abbudā jāyate pesi	275
Apaceyyā	238	Abbudo nirayo	200
Apanāmesi	277	Abbuyha	51
Apabodhati	36	Abbhasamaṁ	154
Apabyāmato	316	Abbhutavittajātā	242
Aparaddho	155	Abbhuyyāsi	142
Apaviddhā	107	Abbhokāse	156, 163
Apāpuretaṁ	182	Abyaggamanaso	150
Apārutā	185	Abyattena	35
Apihālu	248	Abhayadakkhiṇaṁ	316
Apunabbhavāya	279	Abhayā nāma sā disā	82
Apehi	170	Abhassatha	170
Appaṭipuggalo	206	Abhikkantavaṇṇā	13
Appatisso	186	Abhikkantāya rattiyā	12
Appattamānaso	168	Abhiññāvosito	212
Appamādena aṇṇavaṁ	302	Abhitthavi	251
Appamādena sampādetha	204	Abhinandanā	244
Appamādo	142	Abhinandanti	79
Appameyyaṁ paminanto	196	Abhibhūsambhavaṁ	203
Apparajakkhajātikā	158	Abhivande	76
Apparajakkhā	183	Abhisaṅkhacca	152
Appasmeke	56	Abhojaneyyaṁ	212
Appaharite	216	Amaccudheyyaṁ	170

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]		[အ]	
အန္ဓကဝိန္ဒံ	၂၀၂	အပ္ပါဏကေ	၂၁၆
အန္ဓဝနံ	၁၇၄	အပ္ပါဟာရံ	၅၂
အန္နဒေါ	၇၈	အပ္ပိစ္ဆော	၁၁၃
အန္ဝါဝိဋ္ဌာ	၁၆၄	အပ္ပေါဿုက္ကတာယ	၁၈၁
အန္ဝါဝိသိတွာ	၁၁၇	အပ္ပေါဿုက္ကော	၂၇၀
အန္ဝေသံ	၁၆၃	အပ္ပံ	၂၀
အပစယာရာမာ	၃၂၂	အပ္ပံ ဝါ ဘိယျော	၁၆၁
အပစိတာ	၂၄၂	အဗ္ဗုဒါ ဇာယတေ ပေသိ	၂၇၅
အပစေယျာ	၂၃၈	အဗ္ဗုဒေါ နိရယော	၂၀၀
အပနာမေသိ	၂၇၇	အဗ္ဗုယှ	၅၁
အပဗောဓတိ	၃၆	အဗ္ဘသမံ	၁၅၄
အပဗျာမတော	၃၁၆	အဗ္ဘုတဝိတ္တဇာတာ	၂၄၂
အပရဒ္ဓေါ	၁၅၅	အဗ္ဘုယျာသိ	၁၄၂
အပဝိဒ္ဓါ	၁၀၇	အဗ္ဘောကာသေ	၁၅၆၊ ၁၆၃
အပါပုရေတံ	၁၈၂	အဗျဂ္ဂမနသော	၁၅၀
အပါရုတာ	၁၈၅	အဗျတ္တေန	၃၅
အပိဟာလု	၂၄၈	အဘယဒက္ခိဏံ	၃၁၆
အပုနဗ္ဘဝါယ	၂၇၉	အဘယာ နာမ သာ ဒိသာ	၈၂
အပေဟိ	၁၇၀	အဘဿထ	၁၇၀
အပ္ပဋိပုဂ္ဂလော	၂၀၆	အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏာ	၁၃
အပ္ပတိဿော	၁၈၆	အဘိက္ကန္တာယ ရတ္တိယာ	၁၂
အပ္ပတ္တမာနသော	၁၆၈	အဘိညာဝေါသိတော	၂၁၂
အပ္ပမာဒေန အဏ္ဏဝံ	၃၀၂	အဘိတ္ထဝိ	၂၅၁
အပ္ပမာဒေန သမ္ပာဒေထ	၂၀၄	အဘိနန္ဒနာ	၂၄၄
အပ္ပမာဒေါ	၁၄၂	အဘိနန္ဒန္တိ	၇၉
အပ္ပမေယျံ ပမိနန္တော	၁၉၆	အဘိဘူသမ္ဘဝံ	၂၀၃
အပ္ပရဇက္ခဇာတိကာ	၁၅၈	အဘိဝန္ဒေ	၇၆
အပ္ပရဇက္ခာ	၁၈၃	အဘိသင်္ခစ္စ	၁၅၂
အပ္ပသ္မေကေ	၅၆	အဘောဇနေယျံ	၂၁၂
အပ္ပဟရိတေ	၂၁၆	အမစ္စုဓေယျံ	၁၇၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Amatassa dvāraṁ	182
Amataṁdado	79
Amanāpā	74
Ambujo	102
Araṇā	95
Arati	34
Arato	247
Arahataṁ	188
Arahante	242
Arahanto	127
Ariṭṭhako	156
Ariyamaggo	34
Ariyā	91
Ariyūpavādino	315
Alattha	220
Aladdhā	172
Alolupaṁ	52
Avahananaṭṭhena	16
Avāyāmaṁ	311
Avikampamāno	44
Avijjāsamatikkamā	322
Avitakkajhāyī	172
Avihaññamāno	74
Avihiṁsā	325
Avītagandhaṁ	139
Avaṁsirā	99
Asaṅkharāno	172
Assatariṁ	201
Asappuriso	146
Asmābhijappanti janā	191

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Asammuṭṭhā	25
Assamedho	134
Assavanatā	158, 182
Asallīnena	206
Asātā	74
Asito	177
Asitaṁ	254
Assumukhā	58
Asurindakabhāradvājo	210
Asekkhena sīlakkhandhena	152
Asecanakamojavaṁ	289
Asocaṁ	166
Asocāpayaṁ	166
Ahanaṁ	166
Ahuva	86
Ahiṁsakabhāradvājo	211
Ahiṁsakāyaṁ	211
Aheṭhayāno	35
Aheṭhayaṁ	59
Aṁso	279
[Ā]	
Ākaṅkhamāno	243
Ākiṇṇakammanto	272
Ākiṇṇaluddo	272
Āgañchuṁ	173
Āguṁ	170
Ācariyaṁ	242
Ājānīyo	32, 251
Ātāpī	48

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အမတဿ ဒွါရံ	၁၈၂
အမတံဒဒေါ	၇၉
အမနာပါ	၇၄
အမ္ဗုဇော	၁၀၂
အရဏာ	၉၅
အရတိ	၃၄
အရတော	၂၄၇
အရဟတံ	၁၈၈
အရဟန္တေ	၂၄၂
အရဟန္တော	၁၂၇
အရိဋ္ဌကော	၁၅၆
အရိယမဂ္ဂေါ	၃၄
အရိယာ	၉၁
အရိယူပဝါဒိနော	၃၁၅
အလတ္ထ	၂၂၀
အလဒ္ဓါ	၁၇၂
အလောလုပံ	၅၂
အဝဟနနဋ္ဌေန	၁၆
အဝါယာမံ	၃၁၁
အဝိကမ္ပမာနော	၄၄
အဝိဇ္ဇာသမတိက္ကမာ	၃၂၂
အဝိတက္ကဈာယီ	၁၇၂
အဝိဟညမာနော	၇၄
အဝိဟိံသာ	၃၂၅
အဝီတဂန္ဓံ	၁၃၉
အဝံသိရာ	၉၉
အသင်္ခရာနော	၁၇၂
အဿတရိံ	၂၀၁
အသပ္ပုရိသော	၁၄၆
အသ္မာဘိဇပ္ပန္တိ ဇနာ	၁၉၁

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အသမ္မုဋ္ဌာ	၂၅
အဿမေဓော	၁၃၄
အဿဝနတာ	၁၅၈၊ ၁၈၂
အသလ္လီနေန	၂၀၆
အသာတာ	၇၄
အသိတော	၁၇၇
အသိတံ	၂၅၄
အဿုမုခါ	၅၈
အသုရိန္ဒကဘာရဒွါဇော	၂၁၀
အသေက္ခေန သီလက္ခန္ဓေန	၁၅၂
အသေစနကမောဇဝံ	၂၈၉
အသောစံ	၁၆၆
အသောစာပယံ	၁၆၆
အဟနံ	၁၆၆
အဟုဝ	၈၆
အဟိံသကဘာရဒွါဇော	၂၁၁
အဟိံသကာယံ	၂၁၁
အဟေဌယာနော	၃၅
အဟေဌယံ	၅၉
အံသော	၂၇၉
[အာ]	
အာကင်္ခမာနော	၂၄၃
အာကိဏ္ဏကမ္မန္တော	၂၇၂
အာကိဏ္ဏလုဒ္ဒေါ	၂၇၂
အာဂဉ္ဆုံ	၁၇၃
အာဂုံ	၁၇၀
အာစရိယံ	၂၄၂
အာဇာနီယော	၃၂-၂၅၁
အာတာပီ	၄၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ā]	
Āturassa	263
Ādikalyāṇaṁ	157
Ādiccabandhunaṁ	255
Ādibrahmacariyikā	100
Ādīnavo ettha	41
Ānando	266
Ābādhiko	324
Ābhassarā	165
Āmodamāno	153
Āyatiṁ saṁvarāya	63
Āraddhavīriyo	113, 264
Ārambhatha	203
Ārā	272
Ārāmacetyā	320
Ārāmaropā	83
Ālayaratā	179
Ālayarāmā	179
Ālayasammuditā	179
Ālasyaṁ	93
Āloketi	265
Āvasathaṁ	318
Āvi vā yadi vā raho	281
Āsajja	123
Āsayo	89
Āsādetabbaṁ	62
Āsattiyo	288
Āhutiṁ	188
Āhuneyyo	190
Āḷavikā	174
Āḷaviyaṁ	289

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[I]	
Iṅgha	305
Icchāgataṁ	108
Icchādhūpāyito	89
Icchā lobhaṁ	51
Ijjhati	238
Iṇāyikā	220
Itipi so Bhagavā	312
Iti vidvā	166
Itojā	278
Ito bahiddhā	177
Ittaradassanena	138
Itthāgārassa	106
Itthī malaṁ	88
Idappaccayatā-paṭiccasamuppādo	179
Iddhipādā	166
Iddho	196
Idha vā huraṁ vā	45
Indakassa	274
Indakhīlaṁ	72
Iriyāpathasamasīsī	169
Issattaṁ (Issatthaṁ)	152
Isigilipasse	168
Isisaṁghanisevitaṁ	84
Isīnaṁ isisattamo	255
[Ī]	
Īsā	231
Īsāmukhena	314

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အာ]	
အာတုရဿ	၂၆၃
အာဒိကလျာဏံ	၁၅၇
အာဒိစ္စဗန္ဓုနံ	၂၅၅
အာဒိဗြဟ္မစရိယိကာ	၁၀၀
အာဒီနဝေါ ဧတ္ထ	၄၁
အာနန္ဒော	၂၆၆
အာဗာဓိကော	၃၂၄
အာဘဿရာ	၁၆၅
အာမောဒမာနော	၁၅၃
အာယတိံ သံဝရာယ	၆၃
အာရဒ္ဓဝီရိယော	၁၁၃-၂၆၄
အာရမ္ဘထ	၂၀၃
အာရာ	၂၇၂
အာရာမစေတျာ	၃၂၀
အာရာမရောပါ	၈၃
အာလယရတာ	၁၇၉
အာလယရာမာ	၁၇၉
အာလယသမ္မုဒိတာ	၁၇၉
အာလသျံ	၉၃
အာလောကေတိ	၂၆၅
အာဝသထံ	၃၁၈
အာဝိ ဝါ ယဒိ ဝါ ရဟော	၂၈၁
အာသဇ္ဇ	၁၂၃
အာသယော	၈၉
အာသာဒေတဗ္ဗံ	၆၂
အာသတ္တိယော	၂၈၈
အာဟုတိံ	၁၈၈
အာဟုနေယျော	၁၉၀
အာဠဝိကာ	၁၇၄
အာဠဝိယံ	၂၈၉

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဣ]	
ဣင်္ဃ	၃၀၅
ဣစ္ဆာဂတံ	၁၀၈
ဣစ္ဆာဓူပါယိတော	၈၉
ဣစ္ဆာ လောဘံ	၅၁
ဣဇ္ဈတိ	၂၃၈
ဣဏာယိကာ	၂၂၀
ဣတိပိ သော ဘဂဝါ	၃၁၂
ဣတိ ဝိဒွါ	၁၆၆
ဣတောဇာ	၂၇၈
ဣတော ဗဟိဒ္ဓါ	၁၇၇
ဣတ္တရဒဿနေန	၁၃၈
ဣတ္ထာဂါရဿ	၁၀၆
ဣတ္ထီ မလံ	၈၈
ဣဒပ္ပစ္စယတာပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ	၁၇၉
ဣဒ္ဓိပါဒါ	၁၆၆
ဣဒ္ဓေါ	၁၉၆
ဣဓ ဝါ ဟုရံ ဝါ	၄၅
ဣန္ဒကဿ	၂၇၄
ဣန္ဒခီလံ	၇၂
ဣရိယာပထသမသီသီ	၁၆၉
ဣဿတ္တံ (ဣဿတ္ထံ)	၁၅၂
ဣသိဂိလိပဿေ	၁၆၈
ဣသိသံဃနိသေဝိတံ	၈၄
ဣသီနံ ဣသိသတ္တမော	၂၅၅
[ဤ]	
ဤသာ	၂၃၁
ဤသာမုခေန	၃၁၄

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[U]	
Ukkujjeyya	125
Uggaputtā	246
Ugghaṭitaññū	184
Uccāvacā	115
Ucchinnamūlaṁ me vanaṁ	243
Ujjhānasaññikā	61
Ujjhāpayāmase	282
Ujjhāyanti	203, 319
Ujuko	82
Ujuṁ kāyaṁ paṇidhāya	219
Uññātabbā	121
Uṭṭhānavīriyādhigatassa	59
Uṭṭhehi	321
Udadhinaṁ	118
Udapānaṁ	83
Udāhu kāveyyamatto	162
Udumbaradaṇḍaṁ	167
Uddhaggikā	146
Unnaḷā	106
Upako	86
Upaccaguṁ	86
Upaḍḍhamidaṁ	143
Upadhi	30
Upadhisaṅkhaye	177
Upadhīsu	159
Upadhiṁ viditvā	166
Upanīyati	20
Upalāpetuṁ	154
Upavattane	204
Upasamena	84
Upassayaṁ	83
Uppaccāpi	281
Uppajjitvā nirujjhanti	29
Uppaliniyaṁ	184
Uppāṭakehi sañchanno	219
Uppādavayadhammino	29
Ubhatobhāgavimuttā	254
Ubhinnaṁ tikicchantānaṁ	210
Ummaggapathaṁ	255
Urago	121
Ussukkajātesu	51
Ussukkamāpanno	153
Ussoḷhikāya	219
Uḷāre uḷāre	128
[Ū]	
Ūhacca manejā	72
[E]	
Ekaṁ	8
Ekamantaṁ aṭṭhāsi	15, 227
Ekaṅgametaṁ theyyānaṁ	272
Ekacīvaro aṭṭhāsi	38
Ekanāḷāyaṁ brāhmaṇagāme	222
Ekamāsi	175
Ekamūlaṁ	79
Ekasataṁ ekasataṁ	171
Eko	187
Ekohaṁ jhāyaṁ	172
Eṇikūlasmiṁ	193
Eṇijaṅghaṁ	52

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဥ]	
ဥက္ကုဇ္ဇေယျ	၁၂၅
ဥဂ္ဂပုတ္တာ	၂၄၆
ဥဂ္ဃဋိတညူ	၁၈၄
ဥစ္စာဝစာ	၁၁၅
ဥစ္ဆိန္နမူလံ မေ ဝနံ	၂၄၃
ဥဇ္ဈာနသညိကာ	၆၁
ဥဇ္ဈာပယာမသေ	၂၈၂
ဥဇ္ဈာယန္တိ	၂၀၃၊ ၃၁၉
ဥဇုကော	၈၂
ဥဇုံ ကာယံ ပဏိဓာယ	၂၁၉
ဥညာတဗ္ဗာ	၁၂၁
ဥဋ္ဌာနဝီရိယာဓိဂတဿ	၅၉
ဥဋ္ဌေဟိ	၃၂၁
ဥဒဓိနံ	၁၁၈
ဥဒပါနံ	၈၃
ဥဒါဟု ကာဝေယျမတ္တော	၁၆၂
ဥဒုမ္ဗရဒဏ္ဍံ	၁၆၇
ဥဒ္ဓဂ္ဂိကာ	၁၄၆
ဥန္နဠာ	၁၀၆
ဥပကော	၈၆
ဥပစ္စဂုံ	၈၆
ဥပဍ္ဎမိဒံ	၁၄၃
ဥပဓိ	၃၀
ဥပဓိသင်္ခယေ	၁၇၇
ဥပဓီသု	၁၅၉
ဥပဓိံ ဝိဒိတွာ	၁၆၆
ဥပနီယတိ	၂၀
ဥပလာပေတုံ	၁၅၄
ဥပဝတ္တနေ	၂၀၄
ဥပသမေန	၈၄
ဥပဿယံ	၈၃
ဥပ္ပစ္စာပိ	၂၈၁
ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ နိရုဇ္ဈန္တိ	၂၉
ဥပ္ပလိနိယံ	၁၈၄
ဥပ္ပါဋကေဟိ သဉ္ဆန္နော	၂၁၉
ဥပ္ပါဒဝယဓမ္မိနော	၂၉
ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တာ	၂၅၄
ဥဘိန္နံ တိကိစ္ဆန္တာနံ	၂၁၀
ဥမ္မဂ္ဂပထံ	၂၅၅
ဥရဂေါ	၁၂၁
ဥဿုက္ကဇာတေသု	၅၁
ဥဿုက္ကမာပန္နော	၁၅၃
ဥဿောဠှိကာယ	၂၁၉
ဥဠာရေ ဥဠာရေ	၁၂၈
[ဦ]	
ဦဟစ္စ မနေဇာ	၇၂
[ဧ]	
ဧကံ	၈
ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ	၁၅၊ ၂၂၇
ဧကင်္ဂမေတံ ထေယျာနံ	၂၇၂
ဧကစီဝရော အဋ္ဌာသိ	၃၈
ဧကနာဠာယံ ဗြာဟ္မဏဂါမေ	၂၂၂
ဧကမာသိ	၁၇၅
ဧကမူလံ	၇၉
ဧကသတံ ဧကသတံ	၁၇၁
ဧကော	၁၈၇
ဧကောဟံ ဈာယံ	၁၇၂
ဧဏိကူလသ္မိံ	၁၉၃
ဧဏိဇင်္ဃံ	၅၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[E]	
Etato bhiyyo	246
Etāva paramo	84
Etthesā chijjate jaṭā	49
Evaṁ	3
Evaṁ jarā ca maccu ca	154
Esa dhammo sanantano	56
Esā ābhā	50
Ehipassiko	42
Enti māravasaṁ	177
[O]	
Okampetvā	167
Okoṭimako	149
Oghatiṇṇoti	23
Oghatiṇṇaṁ	190
Oghamatari	16
Ocarakā	138
Ocaritvā	138
Otārāpekkho	170
Odhenti	252
Opadhikaṁ puññaṁ	321
Opaneyyiko	42
Opilāpesi	216
Openti	323
Obhāsetvā	15
Omaṭṭho	46
Ovadati	264
Ohārinaṁ	135
Ohitabhārā	127
Ohitasotā	163
Ohiyyako	246

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]	
Kakudho devaputto	104
Kaṅkhā	244
Kaccāyano	120
Kacci te kuṭikā	36
Kacche	101
Kaṭukā	74
Kaṇājakaṁ	146
Kaṇṭhapañcamehi	313
Katāvī	50
Katūpāsano	108
Kataṁ karaṇīyaṁ	188
Kathaṁ jānemu	50
Kathaṁ nameyya	166
Kathaṁ nvayaṁ sajjati gabbharasmiṁ	274
Kathaṁ yātrā bhavissati	51
Kathaṁvihārībahulo	172
Kathaṁsu tarati oghaṁ	302
Kathaṁsu labhate paññaṁ	303
Kadariyā	85
Kappa	14
Kamanīyāni	60
Kamamānaṁ	80
Kammaṁ	84
Kammāragaggariyā	159
Kayirā ce kayirāthenaṁ	100
Karassu rūpāni	167
Karoṭi	310
Kalalavassaṁ	295
Kalalā hoti abbudaṁ	274
Kalāyamattiyo	200

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဧ]	
ဧတတော ဘိယျော	၂၄၆
ဧတာဝ ပရမော	၈၄
ဧတ္ထေသာ ဆိဇ္ဇတေ ဇဋာ	၄၉
ဧဝံ	၃
ဧဝံ ဇရာ စ မစ္စု စ	၁၅၄
ဧသ ဓမ္မော သနန္တနော	၅၆
ဧသာ အာဘာ	၅၀
ဧဟိပဿိကော	၄၂
ဧန္တိ မာရဝသံ	၁၇၇
[ဩ]	
ဩကမ္ပေတွာ	၁၆၇
ဩကောဋိမကော	၁၄၉
ဩဃတိဏ္ဏောတိ	၂၃
ဩဃတိဏ္ဏံ	၁၉၀
ဩဃမတရိ	၁၆
ဩစရကာ	၁၃၈
ဩစရိတွာ	၁၃၈
ဩတာရာပေက္ခော	၁၇၀
ဩဓေန္တိ	၂၅၂
ဩပဓိကံ ပုညံ	၃၂၁
ဩပနေယျိကော	၄၂
ဩပိလာပေသိ	၂၁၆
ဩပေန္တိ	၃၂၃
ဩဘာသေတွာ	၁၅
ဩမဋ္ဌော	၄၆
ဩဝဒတိ	၂၆၄
ဩဟာရိနံ	၁၃၅
ဩဟိတဘာရာ	၁၂၇
ဩဟိတသောတာ	၁၆၃
ဩဟိယျကော	၂၄၆

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[က]	
ကကုဓော ဒေဝပုတ္တော	၁၀၄
ကင်္ခါ	၂၄၄
ကစ္စာယနော	၁၂၀
ကစ္စိ တေ ကုဋိကာ	၃၆
ကစ္ဆေ	၁၀၁
ကဋုကာ	၇၄
ကဏာဇကံ	၁၄၆
ကဏ္ဌပဉ္စမေဟိ	၃၁၃
ကတာဝီ	၅၀
ကတူပါသနော	၁၀၈
ကတံ ကရဏီယံ	၁၈၈
ကထံ ဇာနေမု	၅၀
ကထံ နမေယျ	၁၆၆
ကထံ နွယံ သဇ္ဇတိ ဂဗ္ဘရသ္မိံ	၂၇၄
ကထံ ယာတြာ ဘဝိဿတိ	၅၁
ကထံဝိဟာရီဗဟုလော	၁၇၂
ကထံသု တရတိ ဩဃံ	၃၀၂
ကထံသု လဘတေ ပညံ	၃၀၃
ကဒရိယာ	၈၅
ကပ္ပ	၁၄
ကမနီယာနိ	၆၀
ကမမာနံ	၈၀
ကမ္မံ	၈၄
ကမ္မာရဂဂ္ဂရိယာ	၁၅၉
ကယိရာ စေ ကယိရာထေနံ	၁၀၀
ကရဿု ရူပါနိ	၁၆၇
ကရောဋိ	၃၁၀
ကလလဝဿံ	၂၉၅
ကလလာ ဟောတိ အဗ္ဗုဒံ	၂၇၄
ကလာယမတ္တိယော	၂၀၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]	
Kalinā	197
Kalaṁ	57, 287
Kalyāṇaṁ	94
Kassaccayā	63
Kasibhāradvājassa	222
Kasiravuttike	149
Kahāpaṇasataṁ	140
Kaḷevare	109
Kaḷopiyaṁ	323
Kāṇo	149
Kāmagedhapariyuṭṭhitānaṁ	153
Kāmacchando	152
Kāmānaṁ aggaṁ	138
Kāmarajo	263
Kāmālaye asattaṁ	80
Kāmaṁkaro	317
Kālikā	41
Kālena	215
Kālaṁ kaṅkhati	116
Kāveyyamattā	262
Kāsikacandanaṁ	137
Kāḷakeso	40
Kāḷasilāyaṁ	168
Kiccakaro	147
Kicchena	180
Kiṁ jīyittha	104
Kitavasseva	61
Kitti	64
Kibbisī	117
Kimantaraṁ	269

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]	
Kimiva carasi momūhā	177
Kimidaṁ soppase vā	162
Kilamati phandati ca	236
Kilesasīsaṁ	169
Kismiṁ loko samuppanno	98
Kissa cābhirato	88
Kisāgotamī	174
Kisaṁ	52
Kiñcanaṁ	165
Kiñci vā pana aññasmi	174
Kiṁ tavettha mārā	160
Kintāhaṁ	37
Kiṁ nu soppasi	160
Kiṁ me purāṇaṁ	192
Kiṁsu saṁyojano	89
Kiṁsu harantaṁ vārenti	94
Kiṁsūdha bhītā	92
Kiṁsūdha vittaṁ	299
Kiṁ soppasi	160
Kukkuccavūpasantaṁ	213
Kukkulavassaṁ	295
Kukkuḷā	282
Kuṭhārī	197
Kuṇī	149
Kutassa aṭṭhīyakapiṇḍameti	274
Kuto sarā nivattanti	51
Kupito	210
Kupito anattamano	209
Kubbetha	53
Kumārakā dhaṅkamivossajanti	278

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[က]	
ကလိနာ	၁၉၇
ကလံ	၅၇၊ ၂၈၇
ကလျာဏံ	၉၄
ကဿစ္စယာ	၆၃
ကသိဘာရဒွါဇဿ	၂၂၂
ကသိရဝုတ္တိကေ	၁၄၉
ကဟာပဏသတံ	၁၄၀
ကဠေဝရေ	၁၀၉
ကဠောပိယံ	၃၂၃
ကာဏော	၁၄၉
ကာမဂေဓပရိယုဋ္ဌိတာနံ	၁၅၃
ကာမစ္ဆန္ဒော	၁၅၂
ကာမာနံ အဂ္ဂံ	၁၃၈
ကာမရဇော	၂၆၃
ကာမာလယေ အသတ္တံ	၈၀
ကာမံကရော	၃၁၇
ကာလိကာ	၄၁
ကာလေန	၂၁၅
ကာလံ ကင်္ခတိ	၁၁၆
ကာဝေယျမတ္တာ	၂၆၂
ကာသိကစန္ဒနံ	၁၃၇
ကာဠကေသော	၄၀
ကာဠသိလာယံ	၁၆၈
ကိစ္စကရော	၁၄၇
ကိစ္ဆေန	၁၈၀
ကိံ ဇီယိတ္ထ	၁၀၄
ကိတဝဿေဝ	၆၁
ကိတ္တိ	၆၄
ကိဗ္ဗိသီ	၁၁၇
ကိမန္တရံ	၂၆၉

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[က]	
ကိမိဝ စရသိ မောမူဟာ	၁၇၇
ကိမိဒံ သောပ္ပသေ ဝါ	၁၆၂
ကိလမတိ ဖန္ဒတိ စ	၂၃၆
ကိလေသသီသံ	၁၆၉
ကိသ္မိံ လောကော သမုပ္ပန္နော	၉၈
ကိဿ စာဘိရတော	၈၈
ကိသာဂေါတမီ	၁၇၄
ကိသံ	၅၂
ကိဉ္စနံ	၁၆၅
ကိဉ္စိ ဝါ ပန အညသ္မိံ	၁၇၄
ကိံ တဝေတ္ထ မာရာ	၁၆၀
ကိန္တာဟံ	၃၇
ကိံ နု သောပ္ပသိ	၁၆၀
ကိံ မေ ပုရာဏံ	၁၉၂
ကိံသု သံယောဇနော	၈၉
ကိံသု ဟရန္တံ ဝါရေန္တိ	၉၄
ကိံသူဓ ဘီတာ	၉၂
ကိံသူဓ ဝိတ္တံ	၂၉၉
ကိံ သောပ္ပသိ	၁၆၀
ကုက္ကုစ္စဝူပသန္တံ	၂၁၃
ကုက္ကုလဝဿံ	၂၉၅
ကုက္ကုဠာ	၂၈၂
ကုဌာရီ	၁၉၇
ကုဏီ	၁၄၉
ကုတဿ အဋ္ဌီယကပိဏ္ဍမေတိ	၂၇၄
ကုတော သရာ နိဝတ္တန္တိ	၅၁
ကုပိတော	၂၁၀
ကုပိတော အနတ္တမနော	၂၀၉
ကုဗ္ဗေထ	၅၃
ကုမာရကာ ဓင်္ကမိဝေါဿဇန္တိ	၂၇၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]	
Kumārivaṇṇasataṁ	171
Kumbhī	323
Kummova	35
Kulaputtā	187
Kule jeṭṭhāpacāyī	317
Kulesu	268
Kusalo	50
Kusalī bhāsasi	86
Kuhiñci	247
Kuhiñci netave	160
Kūṭaṁ	128
Kena	57
Kena vaṇṇo pasīdati	26
Kenassubbhāhato	89
Kenidaṁ pakataṁ	177
Kenīdha kusalo	63
Kevalakappaṁ	14
Kevalaparipuṇṇaṁ	158
Kevalaṁ	190
Kesakambalo	120
Kesā lomā nakhāpi ca	275
Ko imaṁ vijaṭaye jaṭaṁ	48
Kokanadaṁ	139
Koci lokasmiṁ	36
Kotthuko	117
Kodhabhakkho	323
Kodha vidvā vikappaye	196
Kodho dhumo	217
Kodho vā vasamāyātu	325

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Kha]	
Kodho satthamalaṁ	94
Ko nu kho imaṁ habyasesaṁ	214
Ko nu taṁ idamādapayi	176
Ko pana vādo rūpiyassa	146
Kopantaro	63
Komārī	32
Kome	266
Kosalikā kaṁsapāti	158
Kharo	277
Khāṇuṁva urasāsajja	173
Khādanā apanīyati	240
Khāyati	266
Khīṇāsavā	127
Khīranikā	236
Khīramattova	161
Khemaṁ	252
Khomadussaṁ nāma	245
Khaggaṁ olaggetvā	316
Khañjo	149
Khattiyamahāsālā	126
Khanti	152
Khantiyā upasamena upetā	77
Khattiyo dvipadaṁ	32
Khantisoraccaṁ	152
Khantyā bhiyyo na vijjati	313
Khandhāsaṁ adhikuṭṭanā	174
Khandhesu santesu	178
Khiḍḍā	85
Khippaṁva oḍḍitaṁ	128

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[က]	
ကုမာရိဝဏ္ဏသတံ	၁၇၁
ကုမ္ဘီ	၃၂၃
ကုမ္မောဝ	၃၅
ကုလပုတ္တာ	၁၈၇
ကုလေ ဇေဋ္ဌာပစာယီ	၃၁၇
ကုလေသု	၂၆၈
ကုသလော	၅၀
ကုသလီ ဘာသသိ	၈၆
ကုဟိဉ္စိ	၂၄၇
ကုဟိဉ္စိ နေတဝေ	၁၆၀
ကူဋံ	၁၂၈
ကေန	၅၇
ကေန ဝဏ္ဏော ပသီဒတိ	၂၆
ကေနဿုဗ္ဘာဟတော	၈၉
ကေနိဒံ ပကတံ	၁၇၇
ကေနီဓ ကုသလော	၆၃
ကေဝလကပ္ပံ	၁၄
ကေဝလပရိပုဏ္ဏံ	၁၅၈
ကေဝလံ	၁၉၀
ကေသကမ္ဗလော	၁၂၀
ကေသာ လောမာ နခါပိ စ	၂၇၅
ကော ဣမံ ဝိဇဋယေ ဇဋံ	၄၈
ကောကနဒံ	၁၃၉
ကောစိ လောကသ္မိံ	၃၆
ကောဋ္ဌုကော	၁၁၇
ကောဓဘက္ခော	၃၂၃
ကောဓ ဝိဒွါ ဝိကပ္ပယေ	၁၉၆
ကောဓော ဓုမော	၂၁၇
ကောဓော ဝါ ဝသမာယာတု	၃၂၅

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ခ]	
ကောဓော သတ္ထမလံ	၉၄
ကော နု ခေါ ဣမံ ဟဗျသေသံ	၂၁၄
ကော နု တံ ဣဒမာဒပယိ	၁၇၆
ကော ပန ဝါဒေါ ရူပိယဿ	၁၄၆
ကောပန္တရော	၆၃
ကောမာရီ	၃၂
ကောမေ	၂၆၆
ကောသလိကာ ကံသပါတိ	၁၅၈
ခရော	၂၇၇
ခါဏုံဝ ဥရသာသဇ္ဇ	၁၇၃
ခါဒနာ အပနီယတိ	၂၄၀
ခါယတိ	၂၆၆
ခီဏာသဝါ	၁၂၇
ခီရနိကာ	၂၃၆
ခီရမတ္တောဝ	၁၆၁
ခေမံ	၂၅၂
ခေါမဒုဿံ နာမ	၂၄၅
ခဂ္ဂံ ဩလဂ္ဂေတွာ	၃၁၆
ခဉ္ဇော	၁၄၉
ခတ္တိယမဟာသာလာ	၁၂၆
ခန္တိ	၁၅၂
ခန္တိယာ ဥပသမေန ဥပေတာ	၇၇
ခတ္တိယော ဒွိပဒံ	၃၂
ခန္တိသောရစ္စံ	၁၅၂
ခန္တျာ ဘိယျော န ဝိဇ္ဇတိ	၃၁၃
ခန္ဓာသံ အဓိကုဋ္ဋနာ	၁၇၄
ခန္ဓေသု သန္တေသု	၁၇၈
ခိဍ္ဍာ	၈၅
ခိပ္ပံဝ ဩဍ္ဍိတံ	၁၂၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Kha]	
Khiyyanti	209, 319
Khettaṁ hi taṁ puññapekkhassa	213
Khemattaṁ	163
[Ga]	
Gaṇasaṁghacārī	172
Gaṇācariyā	120
Gaṇino	120
Gatāse	73
Gati	39, 154
Gadhitā	247
Gayāyaṁ	276
Gahapatimahāsālā	126
Gaḷagaḷāyante	159
Gāthābhigītaṁ	212
Gādhamedhati	240
Gādhaṁ	98
Gāmavaro	150
Gāvo kamme sajīvānaṁ	94
Gihisaññattibahulo	266
Gotama	102, 248
Gova bhiyyo palāyinaṁ	313
Gosamitaṁ dhanaṁ	31
Gosālo	120
Gohi tatheva	30
Gattāni parisiñcituṁ	37
Gattāni pubbāpayamāno	38
Gabbhaṁ	236
Gammani	193
Gambhīrarūpe	243
Gayhakaṁ nīyamānaṁ	193

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Gha]	
Ghanā pasākhā	275
Ghāsesanaṁ iriyati	190
Ghoraṁ	77
[Ca]	
Cakkhudo	78
Cakkhumatā	73
Catucakkaṁ	51
Caturaṅginiṁ	141
Candanaṅgaliko	139
Candimā	100
Capalā	106
Carakā	159
Caraṇaṁ	211
Careyyādittasīsova	161
Caraṁ	76
Caleyya	159
Cātuyāmasusaṁvuto	116
Cicciṭāyati ciṭāciṭāyati	216
Cittaṁ paññañca bhāvayaṁ	48
Cittaṁ vā te khipissāmi	277
Ciradikkhitānaṁ	316
Cirarattasamāhite	322
Cirassaṁ	18
Cetopariyāyakovido	262
Codako	114

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ခ]	
ခိယျန္တိ	၂၀၉၊၃၁၉
ခေတ္တံ ဟိ တံ ပုညပေက္ခဿ	၂၁၃
ခေမတ္တံ	၁၆၃
[ဂ]	
ဂဏသံဃစာရီ	၁၇၂
ဂဏာစရိယာ	၁၂၀
ဂဏိနော	၁၂၀
ဂတာသေ	၇၃
ဂတိ	၃၉၊၁၅၄
ဂဓိတာ	၂၄၇
ဂယာယံ	၂၇၆
ဂဟပတိမဟာသာလာ	၁၂၆
ဂဠဂဠာယန္တေ	၁၅၉
ဂါထာဘိဂီတံ	၂၁၂
ဂါဓမေဓတိ	၂၄၀
ဂါဓံ	၉၈
ဂါမဝရော	၁၅၀
ဂါဝေါ ကမ္မေ သဇီဝါနံ	၉၄
ဂိဟိသညတ္တိဗဟုလော	၂၆၆
ဂေါတမ	၁၀၂၊၂၄၈
ဂေါဝ ဘိယျော ပလာယိနံ	၃၁၃
ဂေါသမိတံ ဓနံ	၃၁
ဂေါသာလော	၁၂၀
ဂေါဟိ တထေဝ	၃၀
ဂတ္တာနိ ပရိသိဉ္စိတုံ	၃၇
ဂတ္တာနိ ပုဗ္ဗာပယမာနော	၃၈
ဂဗ္ဘံ	၂၃၆
ဂမ္မနိ	၁၉၃
ဂမ္ဘီရရူပေ	၂၄၃
ဂယှကံ နီယမာနံ	၁၉၃

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဃ]	
ဃနာ ပသာခါ	၂၇၅
ဃာသေသနံ ဣရိယတိ	၁၉၀
ဃောရံ	၇၇
[စ]	
စက္ခုဒေါ	၇၈
စက္ခုမတာ	၇၃
စတုစက္ကံ	၅၁
စတုရင်္ဂိနိံ	၁၄၁
စန္ဒနင်္ဂလိကော	၁၃၉
စန္ဒိမာ	၁၀၀
စပလာ	၁၀၆
စရကာ	၁၅၉
စရဏံ	၂၁၁
စရေယျာဒိတ္တသီသောဝ	၁၆၁
စရံ	၇၆
စလေယျ	၁၅၉
စာတုယာမသုသံဝုတော	၁၁၆
စိစ္စိဋာယတိ စိဋာစိဋာယတိ	၂၁၆
စိတ္တံ ပညဉ္စ ဘာဝယံ	၄၈
စိတ္တံ ဝါ တေ ခိပိဿာမိ	၂၇၇
စိရဒိက္ခိတာနံ	၃၁၆
စိရရတ္တသမာဟိတေ	၃၂၂
စိရဿံ	၁၈
စေတောပရိယာယကောဝိဒေါ	၂၆၂
စောဒကော	၁၁၄

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Cha]	
Chandajaṁ	60
Chandavinayā aghavinayo	60
Channo kālo	40
Chambhī	152
Chavo	117
Chasu kubbati	90
Chinda sotaṁ	100
Chinditamārite	116
Chinnaganthaṁ	45
Chetaṁ	264
Chetvā khīlaṁ	72
[Ja]	
Jagatogadhaṁ	247
Jaṭaṇḍuvena	166
Jaṭābhāradvājo	211
Jaṭāya jaṭitā pajā	48
Janapadatthāvariyappattānaṁ	153
Janādhipa	142
Janā maññanti	314
Jayañcevassa taṁ	210
Jayaṁ veraṁ pasavati	141
Jarūpanītassa	21
Jalā	168
Javanapaññā	112
Jahanti	240
Jāgarataṁ	23
Jāgaro	94
Jātikkhayaṁ	212
Jātidhammā	146

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ja]	
Jātimā	212
Jātisaṁsāro	268
Jātihīnaṁ	95
Jātu me diṭṭhaṁ	202
Jālinī	160
Jiṇṇā	150
Jivhaṁ nillāletvā	167
Jīranti	127
Jīvitamuttamaṁ	84
Jīvitasamasīsī	169
Jutindharā	168
Juhati	215
Jegucchī	116
Jetavane	12, 282
Jetāraṁ labhate jayaṁ	142
Jotiparāyaṇo	149
Jaggaṁ	162
Jantu	107
Jammā	240
Jambonadaṁ	115
[Jha]	
Jhāya	267
Jhāyāmi	244
Jhāyino	196
Jhāyī	97
Jhāyanto	64
Jhāyasi	170
[Ña]	
Ñātapariññā	43
Ñātā	120

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဆ]	
ဆန္ဒဇံ	၆၀
ဆန္ဒဝိနယာ အဃဝိနယော	၆၀
ဆန္နော ကာလော	၄၀
ဆမ္ဘီ	၁၅၂
ဆဝေါ	၁၁၇
ဆသု ကုဗ္ဗတိ	၉၀
ဆိန္ဒ သောတံ	၁၀၀
ဆိန္ဒိတမာရိတေ	၁၁၆
ဆိန္နဂန္ထံ	၄၅
ဆေတံ	၂၆၄
ဆေတွာ ခီလံ	၇၂
[ဇ]	
ဇဂတောဂဓံ	၂၄၇
ဇဋဏ္ဍုဝေန	၁၆၆
ဇဋာဘာရဒွါဇော	၂၁၁
ဇဋာယ ဇဋိတာ ပဇာ	၄၈
ဇနပဒတ္ထာဝရိယပ္ပတ္တာနံ	၁၅၃
ဇနာဓိပ	၁၄၂
ဇနာ မညန္တိ	၃၁၄
ဇယဉ္စေဝဿ တံ	၂၁၀
ဇယံ ဝေရံ ပသဝတိ	၁၄၁
ဇရူပနီတဿ	၂၁
ဇလာ	၁၆၈
ဇဝနပညာ	၁၁၂
ဇဟန္တိ	၂၄၀
ဇာဂရတံ	၂၃
ဇာဂရော	၉၄
ဇာတိက္ခယံ	၂၁၂
ဇာတိဓမ္မာ	၁၄၆

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဇ]	
ဇာတိမာ	၂၁၂
ဇာတိသံသာရော	၂၆၈
ဇာတိဟီနံ	၉၅
ဇာတု မေ ဒိဋ္ဌံ	၂၀၂
ဇာလိနီ	၁၆၀
ဇိဏ္ဏာ	၁၅၀
ဇိဝှံ နိလ္လာလေတွာ	၁၆၇
ဇီရန္တိ	၁၂၇
ဇီဝိတမုတ္တမံ	၈၄
ဇီဝိတသမသီသီ	၁၆၉
ဇုတိန္ဓရာ	၁၆၈
ဇုဟတိ	၂၁၅
ဇေဂုစ္ဆီ	၁၁၆
ဇေတဝနေ	၁၂-၂၈၂
ဇေတာရံ လဘတေ ဇယံ	၁၄၂
ဇောတိပရာယဏော	၁၄၉
ဇဂ္ဂံ	၁၆၂
ဇန္တု	၁၀၇
ဇမ္မာ	၂၄၀
ဇမ္ဗောနဒံ	၁၁၅
[ဈ]	
ဈာယ	၂၆၇
ဈာယာမိ	၂၄၄
ဈာယိနော	၁၉၆
ဈာယီ	၉၇
ဈာယန္တော	၆၄
ဈာယသိ	၁၇၀
[ဉ]	
ဉာတပရိညာ	၄၃
ဉာတာ	၁၂၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ṭa]	
Ṭaṅkitamañce	276
[Ṭha]	
Ṭhānaṁ	174
Ṭhito asaṁhīrā	256
Ṭhite majjhanhike	33
[Ḍa]	
Ḍayhitumicchasi	282
[Ta]	
Taggha	36
Tacasāraṁva samphalaṁ	126
Taññevettha paṭibhātu	96
Taṇhādhipannā	76
Taṇhāya uḍḍito	90
Tatvassa	64
Tathāgatassa	63
Tathūpamaṁ	182
Tadapeyyamānaṁ	147
Tadahuposathe	107
Tandī	34, 93
Tanuyā	36
Tapassī	76
Tapo	88
Tapokammā apakkamma	155
Tapojigucchāya	116
Tapodārāme	37
Tamaparāyaṇo	149
Tamāhu paramaṁ khantiṁ	313
Tamokkhandho	176
Tarayanti rattiyo	22

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ta]	
Tareyya	25
Tāṇaṁ	159
Tādino	210
Tādiso dhammo	77
Tālāvatthū	123
Tāvatiṁsakāyikā	28
Tyāssudaṁ	260
Tikkhindriyā	183
Tiṭṭha vepacitti	315
Titthakarā	120
Tidasānaṁ	29
Tidivaṁ anuttaraṁ	243
Tipakkhavasanaṁ	146
Tibbanikkamo	258
Timalā	79
Tilakāhatā	220
Tilavāho	200
Tivisākhaṁ	167
Tīraṇapariññā	43
Tīsu vidhāsu	44
Tuṭṭhi	98
Turu	197
Tūlaṁ bhaṭṭhaṁva māluto	173
Te duttaraṁ	279
Te matesu na mīyanti	56
Taṁ taṁ Gotama pucchāmi	48
[Tha]	
Thanayaṁ	152
Thāmo	138

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဋ]	
ဋင်္ကိတမဉ္စေ	၂၇၆
[ဌ]	
ဌာနံ	၁၇၄
ဌိတာ အသံဟီရာ	၂၅၆
ဌိတေ မဇ္ဈန္ဟိကေ	၃၃
[ဍ]	
ဍယှိတုမိစ္ဆသိ	၂၈၂
[တ]	
တဂ္ဃ	၃၆
တစသာရံဝ သမ္ဖလံ	၁၂၆
တညေဝေတ္ထ ပဋိဘာတု	၉၆
တဏှာဓိပန္နာ	၇၆
တဏှာယ ဥဍ္ဍိတော	၉၀
တတွဿ	၆၄
တထာဂတဿ	၆၃
တထူပမံ	၁၈၂
တဒပေယျမာနံ	၁၄၇
တဒဟုပေါသထေ	၁၀၇
တန္ဒီ	၃၄-၉၃
တနုယာ	၃၆
တပဿီ	၇၆
တပေါ	၈၈
တပေါကမ္မာ အပက္ကမ္မ	၁၅၅
တပေါဇိဂုစ္ဆာယ	၁၁၆
တပေါဒါရာမေ	၃၇
တမပရာယဏော	၁၄၉
တမာဟု ပရမံ ခန္တိံ	၃၁၃
တမောက္ခန္ဓော	၁၇၆
တရယန္တိ ရတ္တိယော	၂၂

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[တ]	
တရေယျ	၂၅
တာဏံ	၁၅၉
တာဒိနော	၂၁၀
တာဒိသော ဓမ္မော	၇၇
တာလာဝတ္ထု	၁၂၃
တာဝတိံသကာယိကာ	၂၈
တျာဿုဒံ	၂၆၀
တိက္ခိန္ဒြိယာ	၁၈၃
တိဋ္ဌ ဝေပစိတ္တိ	၃၁၅
တိတ္ထကရာ	၁၂၀
တိဒသာနံ	၂၉
တိဒိဝံ အနုတ္တရံ	၂၄၃
တိပက္ခဝသနံ	၁၄၆
တိဗ္ဗနိက္ကမော	၂၅၈
တိမလာ	၇၉
တိလကာဟတာ	၂၂၀
တိလဝါဟော	၂၀၀
တိဝိသာခံ	၁၆၇
တီရဏပရိညာ	၄၃
တီသု ဝိဓာသု	၄၄
တုဋ္ဌိ	၉၈
တုရု	၁၉၇
တူလံ ဘဋ္ဌံဝ မာလုတော	၁၇၃
တေ ဒုတ္တရံ	၂၇၉
တေ မတေသု န မီယန္တိ	၅၆
တံ တံ ဂေါတမ ပုစ္ဆာမိ	၄၈
[ထ]	
ထနယံ	၁၅၂
ထာမော	၁၃၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Da]	
Dakkhitāye aparājitasaṁghaṁ	72
Dajjā dānaṁ malābhibhū	56
Dadaṁ appakasmiṁ	57
Daddallamānā	173
Dantassa	210
Danto	76
Damasā upeto	215
Damo	25
Dalidde	149
Dasa pajjote	265
Daharo tvaṁ	40
Daḷhadhammo	108
Daḷhamenaṁ parakkame	100
Dātāraṁ abhivassati	153
Dānasaṁvibhāgarato	317
Dāyako	105
Dāyādā vindare dhanaṁ	123
Dārañca posaṁ	57
Dāru samādahāno	217
Diṭṭhe dhamme savipāko	85
Dibbayogaṁ	86
Disampati	142
Dīghamaddhānaṁ	156
Dīghalaṭṭhi	102
Dukkarakārikāya	155
Dukkaraṁ	98
Dukkhamaticca iriyati	102
Dukkhassa pāraguṁ	260
Duggatā	267
Duggamo	99

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Da]	
Dugge	152
Duṭṭhānaṁ	317
Duttitikkhaṁ	35
Duddasiko	149
Duddaso	179
Duppamuñcaṁ	135
Dupposaṁ	107
Dubbaṇṇo	149
Dubbalyā no	313
Dubbhago	160
Duranubodho	179
Duranvayo	57
Durabhisambhavaṁ	174
Dūre ito	189
Devakāyā	72
Devaputto	96
Devalokābhinandino	117
Dehanikkhepanaṁ	39
Doṇapākakuraṁ	140
Dosagaru	63
Dvaṅgulapaññāya	174
Dvādasāvaṭṭā	80
Dvittā vā	166
Dvirāvaṭṭā	79
[Dha]	
Dhajaggaṁ ullokeyyātha	311
Dhanañjāni	207
Dhanuggaho	108
Dhanaṁ seṭṭhaṁva rakkhati	64

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဒ]	
ဒက္ခိတာယေ အပရာဇိတသံဃံ	၇၂
ဒဇ္ဇာ ဒါနံ မလာဘိဘူ	၅၆
ဒဒံ အပ္ပကသ္မိံ	၅၇
ဒဒ္ဒလ္လမာနာ	၁၇၃
ဒန္တဿ	၂၁၀
ဒန္တော	၇၆
ဒမသာ ဥပေတော	၂၁၅
ဒမော	၂၅
ဒလိဒ္ဒေ	၁၄၉
ဒသ ပဇ္ဇောတေ	၂၆၅
ဒဟရော တွံ	၄၀
ဒဠှဓမ္မော	၁၀၈
ဒဠှမေနံ ပရက္ကမေ	၁၀၀
ဒါတာရံ အဘိဝဿတိ	၁၅၃
ဒါနသံဝိဘာဂရတော	၃၁၇
ဒါယကော	၁၀၅
ဒါယာဒါ ဝိန္ဒရေ ဓနံ	၁၂၃
ဒါရဉ္စ ပေါသံ	၅၇
ဒါရု သမာဒဟာနော	၂၁၇
ဒိဋ္ဌေ ဓမ္မေ သဝိပါကော	၈၅
ဒိဗ္ဗယောဂံ	၈၆
ဒိသမ္ပတိ	၁၄၂
ဒီဃမဒ္ဓါနံ	၁၅၆
ဒီဃလဋ္ဌိ	၁၀၂
ဒုက္ကရကာရိကာယ	၁၅၅
ဒုက္ကရံ	၉၈
ဒုက္ခမတိစ္စ ဣရိယတိ	၁၀၂
ဒုက္ခဿ ပါရဂုံ	၂၆၀
ဒုဂ္ဂတာ	၂၆၇
ဒုဂ္ဂမော	၉၉

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဒ]	
ဒုဂ္ဂေ	၁၅၂
ဒုဋ္ဌာနံ	၃၁၇
ဒုတ္တိတိက္ခံ	၃၅
ဒုဒ္ဒသိကော	၁၄၉
ဒုဒ္ဒသော	၁၇၉
ဒုပ္ပမုဉ္စံ	၁၃၅
ဒုပ္ပေါသံ	၁၀၇
ဒုဗ္ဗဏ္ဏော	၁၄၉
ဒုဗ္ဗလျာ နော	၃၁၃
ဒုဗ္ဘဂေါ	၁၆၀
ဒုရနုဗောဓော	၁၇၉
ဒုရန္ဝယော	၅၇
ဒုရဘိသမ္ဘဝံ	၁၇၄
ဒူရေ ဣတော	၁၈၉
ဒေဝကာယာ	၇၂
ဒေဝပုတ္တော	၉၆
ဒေဝလောကာဘိနန္ဒိနော	၁၁၇
ဒေဟနိက္ခေပနံ	၃၉
ဒေါဏပါကကုရံ	၁၄၀
ဒေါသဂရု	၆၃
ဒွင်္ဂုလပညာယ	၁၇၄
ဒွါဒသာဝဋ္ဋာ	၈၀
ဒွိတ္တာ ဝါ	၁၆၆
ဒွိရာဝဋ္ဋာ	၇၉
[ဓ]	
ဓဇဂ္ဂံ ဥလ္လောကေယျာထ	၃၁၁
ဓနဉ္ဇာနိ	၂၀၇
ဓနုဂ္ဂဟော	၁၀၈
ဓနံ သေဋ္ဌံဝ ရက္ခတိ	၆၄

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Dha]	
Dhamamānāya	159
Dhammaguttassa	314
Dhammacakkehi saṁyuto	82
Dhammaṭṭhā	83
Dhammapadāni	271
Dhammena dāraṁ posenti	322
Dhamme samhi patiṭṭhitaṁ	246
Dhammo rahado	217
Dhāticelaṁva makkhito	272
Dhiti	304
Dhitimā	215
Dhuravā	304
Dhorayho	76
[Na]	
Nagassa	260
Na gādhati	51
Naṭṭhā	218
Na te mārassa baddhagū	157
Natthi puttasamaṁ pemaṁ	31
Naddhiṁ	51
Nandane vane	28
Nandasi	104
Nandījātassa	104
Nandībhavaparikkhayā	20
Nandīrāgaparikkhīṇo	103
Na naṁ hīḷe	161
Nabhaṁ āhacca	154
Namuci	118
Naradevānaṁ	29
Naruttamaṁ atthacaraṁ	61

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Na]	
Nalāṭikaṁ	167
Na ve dhīrā pakubbanti	62
Navo	42
Nassati vata bho	182
Na santi tāṇā	21
Naḷova harito luto	27
Nājjhagā	163
Nāññatra bojjhā tapasā	104
Nāṭaputto	120
Nādhīyasi	271
Nānātitthiyasāvakā	116
Nānupatanti dukkhā	60
Nānupatanti saṅgā	64
Nāparaṁ itthattāya	188
Nāmagottaṁ na jīrati	93
Nāmasannissitā	89
Nāmaṁ sabbaṁ addhabhavī	89
Nāsīsati	109
Nāsūraṁ jātipaccayā	152
Nāḷikodanaparamatāya	141
Nikacca	61
Nikkamatha	203
Nikkujjitaṁ	125
Nikkhittadaṇḍo	190
Nikkhepanadhammo	127
Nikkhaṁ	115
Nigaṇṭho	117
Nigrodhasseva khandhajā	278
Niccagginī	217
Niccasamāhitatto	217

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဓ]	
ဓမမာနာယ	၁၅၉
ဓမ္မဂုတ္တဿ	၃၁၄
ဓမ္မစက္ကေဟိ သံယုတော	၈၂
ဓမ္မဋ္ဌာ	၈၃
ဓမ္မပဒါနိ	၂၇၁
ဓမ္မေန ဒါရံ ပေါသေန္တိ	၃၂၂
ဓမ္မေ သမှိ ပတိဋ္ဌိတံ	၂၄၆
ဓမ္မော ရဟဒေါ	၂၁၇
ဓာတိစေလံဝ မက္ခိတော	၂၇၂
ဓိတိ	၃၀၄
ဓိတိမာ	၂၁၅
ဓုရဝါ	၃၀၄
ဓောရယှော	၇၆
[န]	
နဂဿ	၂၆၀
န ဂါဓတိ	၅၁
နဋ္ဌာ	၂၁၈
န တေ မာရဿ ဗဒ္ဓဂူ	၁၅၇
နတ္ထိ ပုတ္တသမံ ပေမံ	၃၁
နဒ္ဓိံ	၅၁
နန္ဒနေ ဝနေ	၂၈
နန္ဒသိ	၁၀၄
နန္ဒီဇာတဿ	၁၀၄
နန္ဒီဘဝပရိက္ခယာ	၂၀
နန္ဒီရာဂပရိက္ခီဏော	၁၀၃
န နံ ဟီဠေ	၁၆၁
နဘံ အာဟစ္စ	၁၅၄
နမုစိ	၁၁၈
နရဒေဝါနံ	၂၉
နရုတ္တမံ အတ္ထစရံ	၆၁

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[န]	
နလာဋိကံ	၁၆၇
န ဝေ ဓီရာ ပကုဗ္ဗန္တိ	၆၂
နဝေါ	၄၂
နဿတိ ဝတ ဘော	၁၈၂
န သန္တိ တာဏာ	၂၁
နဠောဝ ဟရိတော လုတော	၂၇
နာဇ္ဈဂါ	၁၆၃
နာညတြ ဗောဇ္ဈာ တပသာ	၁၀၄
နာဋပုတ္တော	၁၂၀
နာဓီယသိ	၂၇၁
နာနာတိတ္ထိယသာဝကာ	၁၁၆
နာနုပတန္တိ ဒုက္ခာ	၆၀
နာနုပတန္တိ သင်္ဂါ	၆၄
နာပရံ ဣတ္ထတ္တာယ	၁၈၈
နာမဂေါတ္တံ န ဇီရတိ	၉၃
နာမသန္နိဿိတာ	၈၉
နာမံ သဗ္ဗံ အဒ္ဓဘဝီ	၈၉
နာသီသတိ	၁၀၉
နာသူရံ ဇာတိပစ္စယာ	၁၅၂
နာဠိကောဒနပရမတာယ	၁၄၁
နိကစ္စ	၆၁
နိက္ကမထ	၂၀၃
နိက္ကုဇ္ဇိတံ	၁၂၅
နိက္ခိတ္တဒဏ္ဍော	၁၉၀
နိက္ခေပနဓမ္မော	၁၂၇
နိက္ခံ	၁၁၅
နိဂဏ္ဌော	၁၁၇
နိဂြောဓေဿဝ ခန္ဓဇာ	၂၇၈
နိစ္စဂ္ဂိနီ	၂၁၇
နိစ္စသမာဟိတတ္တော	၂၁၇

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Na]	
Niccharatī bahiddhā	263
Niddā	34
Nipatataṁ	92
Nipphadā	315
Nipphannasobhano	316
Nipphalaṁ	165
Nipuṇatthadassiṁ	80
Nipuṇo	179
Nippothento	154
Nibbanatho	243
Nibbānapaṭisaṁyuttāya	165
Nibbuyhāmi	18
Nibbejanīyā	171
Nibbedhikapaññā	113
Nibbhogo	240
Nimuggā kuṇapamhete	323
Nimokkho	19
Niyyātayāmi	176
Niraggaḷo	134
Nirabbudā	200
Nirārambhā	134
Nirāsaṁ	45
Nirūpadhiko	189
Nirodhaṁ appajānantā	177
Nisabho	76
Nissaraṇaṁ	174
Nihato	156
Nīyare	24
Nūpavadeyya kiñci	35
Nemīva rathakubbaraṁ	161

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Na]	
Neyyo	185
Nevajjhagā	129
Nesādakule	149
[Pa]	
Pakireti	153
Pakudho kātiyāno	117
Pakkhandanavossaggo	145
Pakkhahato	149
Pakhumantarikāyaṁ	176
Paccattaṁ veditabbo viññūhi	42
Paccabhāsi	29
Paccayiko	154
Paccalatthaṁsu	99
Pacceti	244
Pajappitā	244
Pajāpatissa	312
Pajjunnassa dhītā	76
Pajjoto	94
Pañcaṅgikena	176
Pañcapattharā	80
Pañcavedā	76
Pañcoghatiṇṇo	172
Paññājīviṁ jīvitamāhu seṭṭhaṁ	91
Paññāṇaṁ	91
Paññā narānaṁ ratanaṁ	87
Paṭaliyo	316
Paṭikacceva	105
Paṭighaṁ rūpasaññā ca	49
Paṭinanditā	251

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[န]	
နိစ္ဆရတိ ဗဟိဒ္ဓါ	၂၆၃
နိဒ္ဒါ	၃၄
နိပတတံ	၉၂
နိပ္ဖဒါ	၃၁၅
နိပ္ဖန္နသောဘနော	၃၁၆
နိပ္ဖလံ	၁၆၅
နိပုဏတ္ထဒဿိံ	၈၀
နိပုဏော	၁၇၉
နိပ္ပေါထေန္တော	၁၅၄
နိဗ္ဗနထော	၂၄၃
နိဗ္ဗာနပဋိသံယုတ္တာယ	၁၆၅
နိဗ္ဗုယှာမိ	၁၈
နိဗ္ဗေဇနီယာ	၁၇၁
နိဗ္ဗေဓိကပညာ	၁၁၃
နိဗ္ဘောဂေါ	၂၄၀
နိမုဂ္ဂါ ကုဏပမှေတေ	၃၂၃
နိမောက္ခော	၁၉
နိယျာတယာမိ	၁၇၆
နိရဂ္ဂဠော	၁၃၄
နိရဗ္ဗုဒါ	၂၀၀
နိရာရမ္ဘာ	၁၃၄
နိရာသံ	၄၅
နိရူပဓိကော	၁၈၉
နိရောဓံ အပ္ပဇာနန္တာ	၁၇၇
နိသဘော	၇၆
နိဿရဏံ	၁၇၄
နိဟတော	၁၅၆
နီယရေ	၂၄
နူပဝဒေယျ ကိဉ္စိ	၃၅
နေမိဝ ရထကုဗ္ဗရံ	၁၆၁

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[န]	
နေယျော	၁၈၅
နေဝဇ္ဈဂါ	၁၂၉
နေသာဒကုလေ	၁၄၉
[ပ]	
ပကိရေတိ	၁၅၃
ပကုဓော ကာတိယာနော	၁၁၇
ပက္ခန္ဒနဝေါဿဂ္ဂေါ	၁၄၅
ပက္ခဟတော	၁၄၉
ပခုမန္တရိကာယံ	၁၇၆
ပစ္စတ္တံ ဝေဒိတဗ္ဗော ဝိညူဟိ	၄၂
ပစ္စဘာသိ	၂၉
ပစ္စယိကော	၁၅၄
ပစ္စလတ္ထံသု	၉၉
ပစ္စေတိ	၂၄၄
ပဇပ္ပိတာ	၂၄၄
ပဇာပတိဿ	၃၁၂
ပဇ္ဇုန္နဿ ဓီတာ	၇၆
ပဇ္ဇောတော	၉၄
ပဉ္စင်္ဂိကေန	၁၇၆
ပဉ္စပတ္ထရာ	၈၀
ပဉ္စဝေဒါ	၇၆
ပဉ္စောဃတိဏ္ဏော	၁၇၂
ပညာဇီဝိံ ဇီဝိတမာဟု သေဋ္ဌံ	၉၁
ပညာဏံ	၉၁
ပညာ နရာနံ ရတနံ	၈၇
ပဋလိယော	၃၁၆
ပဋိကစ္စေဝ	၁၀၅
ပဋိဃံ ရူပသညာ စ	၄၉
ပဋိနန္ဒိတာ	၂၅၁

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Paṭibhānaṁ udīrayi	252
Paṭibhaṁsu	180
Paṭilīnanisabho	99
Paṭivattā	314
Paṭisallīnassa	128
Paṭisaṁyuje	313
Paṭisotagāmiṁ	180
Paṭhamābhisambuddho	155
Paṇidhāya	92
Paṇḍito	110
Paṇīto	179
Padaparamo	185
Padālito	176
Padālesi	161
Padumaṁ nirayaṁ	200
Pade pade	35
Padhūpito	177
Panudā	100
Panudi	173
Pantāni	202
Pannabhāra	322
Papaṁ	83
Pappuyya	36
Pabhijja khilāni	255
Pabhijjeyyuṁ	313
Pamattabandhu	170
Pamuñcasi	100
Pamutyatthi	281
Pamokkho	19
Pamocanaṁ	233

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Payatapāṇi	317
Payassahāri	310
Payirupāsiyā	102
Paramodānaṁ	264
Paramaṁ	64, 156
Paralokavajjabhaya-dassāvino	183
Paravādesu	24
Parikassati	94
Pariklesaṁ	176
Pariccāgavossaggo	145
Paricitā	166
Parinibbuto	35, 206
Parinibbutaṁ	19
Paribbaje	47
Paribbājo	100
Parihāyi	168
Parūpavādā	59
Parūḷhakacchanakhalomā	136
Parosahassaṁ	255
Palāpo	255
Palāyi	312
Palikhāya	170
Palighaṁ	72
Pallaṅkaṁ	218
Pavajamānānaṁ	92
Pavadataṁ	92
Pavattisīsaṁ	169
Pavanaṁ	72
Pavāraṇāya	253

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပဋိဘာနံ ဥဒီရယိ	၂၅၂
ပဋိဘံသု	၁၈၀
ပဋိလီနနိသဘော	၉၉
ပဋိဝတ္တာ	၃၁၄
ပဋိသလ္လီနဿ	၁၂၈
ပဋိသံယုဇေ	၃၁၃
ပဋိသောတဂါမိံ	၁၈၀
ပဌမာဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ	၁၅၅
ပဏိဓာယ	၉၂
ပဏ္ဍိတော	၁၁၀
ပဏီတော	၁၇၉
ပဒပရမော	၁၈၅
ပဒါလိတော	၁၇၆
ပဒါလေသိ	၁၆၁
ပဒုမံ နိရယံ	၂၀၀
ပဒေ ပဒေ	၃၅
ပဓူပိတော	၁၇၇
ပနုဒါ	၁၀၀
ပနုဒိ	၁၇၃
ပန္တာနိ	၂၀၂
ပန္နဘာရ	၃၂၂
ပပံ	၈၃
ပပ္ပုယျ	၃၆
ပဘိဇ္ဇ ခိလာနိ	၂၅၅
ပဘိဇ္ဇေယျုံ	၃၁၃
ပမတ္တဗန္ဓု	၁၇၀
ပမုဉ္စသိ	၁၀၀
ပမုတျတ္ထိ	၂၈၁
ပမောက္ခော	၁၉
ပမောစနံ	၂၃၃

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပယတပါဏိ	၃၁၇
ပယဿဟာရိ	၃၁၀
ပယိရုပါသိယာ	၁၀၂
ပရမောဒါနံ	၂၆၄
ပရမံ	၆၄၊ ၁၅၆
ပရလောကဝဇ္ဇဘယ-ဒဿာဝိနော	၁၈၃
ပရဝါဒေသု	၂၄
ပရိကဿတိ	၉၄
ပရိက္လေသံ	၁၇၆
ပရိစ္စာဂဝေါဿဂ္ဂေါ	၁၄၅
ပရိစိတာ	၁၆၆
ပရိနိဗ္ဗုတော	၃၅၊ ၂၀၆
ပရိနိဗ္ဗုတံ	၁၉
ပရိဗ္ဗဇေ	၄၇
ပရိဗ္ဗာဇော	၁၀၀
ပရိဟာယိ	၁၆၈
ပရူပဝါဒါ	၅၉
ပရူဠှကစ္ဆနခလောမာ	၁၃၆
ပရောသဟဿံ	၂၅၅
ပလာပေါ	၂၅၅
ပလာယိ	၃၁၂
ပလိခါယ	၁၇၀
ပလိဃံ	၇၂
ပလ္လင်္ကံ	၂၁၈
ပဝဇမာနာနံ	၉၂
ပဝဒတံ	၉၂
ပဝတ္တိသီသံ	၁၆၉
ပဝနံ	၇၂
ပဝါရဏာယ	၂၅၃

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Pavāhemi	245
Pavivitto	113
Pavuttaṁ	317
Pavecchanti	57
Paveditā	52
Pasakkiya	267
Passaddhakāyo	172
Pasaṁsaṁ	271
Paharaṇavassaṁ	295
Pahānapariññā	43
Pahāsi saṅkhaṁ	45
Pahitatto	103
Pahūtajātarūparajatā	126
Pahūtabhakkhaṁ	123
Pahūtavittūpakaraṇā	126
Pākatindriyā	107
Pāṭikaṅkhaṁ	144
Pāṭihāriyapakkhañca	281
Pāṇupetaṁ	125
Pātālarajo	263
Pāto	139
Pātheyyaṁ	94
Pāpamitto	141
Pāpasampavaṅko	141
Pāragaṅgāya	278
Pārihāriyapaññā	48
Pāraṁ	102
Pālayaṁ pavivekiyaṁ	117
Pāvakaṁ	123

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Pāsaṇḍā	177
Pāsāṇavassaṁ	295
Pāso	163
Pāhunakāni	164
Piṅgalā	220
Pitarā pavattitaṁ	254
Piyāyanā	284
Pisācagaṇasevitaṁ	81
Pihayanti	270
Pukkusakule	149
Puṇṇaṁ	51
Puttimā	30
Puthupaññā	111
Puthumaccā	323
Punarāgacchate	282
Pubbajo	32
Pubbadevā	314
Purāṇatitthakaro	99
Purāṇadutiyikā	267
Purisamedhaṁ	133
Pūjito pūjaneyyānaṁ	237
Pūtidehasayā	322
Pūraṇo	120
Pacceti	244
Pesalā	197
Pesi nibbattatī ghano	275
Poriyā	252
Posa	142
Paṁsukunthito	263

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပဝါဟေမိ	၂၄၅
ပဝိဝိတ္တော	၁၁၃
ပဝုတ္တံ	၃၁၇
ပဝေစ္ဆန္တိ	၅၇
ပဝေဒိတာ	၅၂
ပသက္ကိယ	၂၆၇
ပဿဒ္ဓကာယော	၁၇၂
ပသံသံ	၂၇၁
ပဟရဏဝဿံ	၂၉၅
ပဟာနပရိညာ	၄၃
ပဟာသိ သင်္ခံ	၄၅
ပဟိတတ္တော	၁၀၃
ပဟူတဇာတရူပရဇတာ	၁၂၆
ပဟူတဘက္ခံ	၁၂၃
ပဟူတဝိတ္တူပကရဏာ	၁၂၆
ပါကတိန္ဒြိယာ	၁၀၇
ပါဋိကင်္ခံ	၁၄၄
ပါဋိဟာရိယပက္ခဉ္စ	၂၈၁
ပါဏုပေတံ	၁၂၅
ပါတာလရဇော	၂၆၃
ပါတော	၁၃၉
ပါထေယျံ	၉၄
ပါပမိတ္တော	၁၄၁
ပါပသမ္ပဝင်္ကော	၁၄၁
ပါရဂင်္ဂါယ	၂၇၈
ပါရိဟာရိယပညာ	၄၈
ပါရံ	၁၀၂
ပါလယံ ပဝိဝေကိယံ	၁၁၇
ပါဝကံ	၁၂၃

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပါသဏ္ဍာ	၁၇၇
ပါသာဏဝဿံ	၂၉၅
ပါသော	၁၆၃
ပါဟုနကာနိ	၁၆၄
ပိင်္ဂလာ	၂၂၀
ပိတရာ ပဝတ္တိတံ	၂၅၄
ပိယာယနာ	၂၈၄
ပိသာစဂဏသေဝိတံ	၈၁
ပိဟယန္တိ	၂၇၀
ပုက္ကုသကုလေ	၁၄၉
ပုဏ္ဏံ	၅၁
ပုတ္တိမာ	၃၀
ပုထုပညာ	၁၁၁
ပုထုမစ္စာ	၃၂၃
ပုနရာဂစ္ဆတေ	၂၈၂
ပုဗ္ဗဇော	၃၂
ပုဗ္ဗဒေဝါ	၃၁၄
ပုရာဏတိတ္ထကရော	၉၉
ပုရာဏဒုတိယိကာ	၂၆၇
ပုရိသမေဓံ	၁၃၃
ပူဇိတော ပူဇနေယျာနံ	၂၃၇
ပူတိဒေဟသယာ	၃၂၂
ပူရဏော	၁၂၀
ပစ္စေတိ	၂၄၄
ပေသလာ	၁၉၇
ပေသိ နိဗ္ဗတ္တတီ ဃနော	၂၇၅
ပေါရိယာ	၂၅၂
ပေါသ	၁၄၂
ပံသုကုန္ထိတော	၂၆၃

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pha]	
Phaleyya	159
Phassāyatanānaṁ	163
Phāṇitassa ca puṭaṁ	238
Phiyārittaṁva dhammanī	155
Phīto	196
Phusi	168
[Ba]	
Baddhacaro	194
Bandhapamuñcakaraṁ	255
Bahijaṭā	48
Bahudukkhā	41
Bahupāyāsā	41
Bahulīkatā	166
Bahūhi tattha sambādhā	35
Bimbaṁ	177
Billamattiyo	200
Bilaṅgadutiyaṁ	146
Bilaṅgikabhāradvājo	211
Biḷibiḷikā	267
Bījaṁ	92
Buddhacakkhunā	183
Buddhānubuddho	258
Belaṭṭhaputto	120
Beluvapaṇḍuvīṇaṁ	169
Beluvasalāṭukamattiyo	200
Byagghīnisā	196
Brahmacariyaparāyaṇe	322
Brahmacariyapariyosānaṁ	187
Brahmapattiyā	243
Brahmapathaṁ	189

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ba]	
Brahmacārī nirāmiso	86
Brahmapārisajjaṁ	195
Brāhmaṇo	212
Brāhmaṇaṁ	19
[Bha]	
Bhagavā	11
Bhare	152
Bhavalobhajappaṁ	170
Bhavasotānusārīsu	51
Bhattasammado	34
Bhattābhihāre sudaṁ bhāsati	140
Bhadramukho	128
Bhavamicchisaṁ	239
Bhasmani mosavajjaṁ	217
Bhāgaso pavibhajaṁ	255
Bhāsare	240
Bhikkhasi	39
Bhindanena	176
Bhuttāvī	140
Bhusā	74
Bhūtā	206
Bhūripaññā	92
Bhedanadhammo	127
Bheravā	159
Bho	76
Bhojissiyaṁ	95
[Ma]	
Makkhali	120
Maggajino	248

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဖ]	
ဖလေယျ	၁၅၉
ဖဿာယတနာနံ	၁၆၃
ဖာဏိတဿ စ ပုဋံ	၂၃၈
ဖိယာရိတ္တံဝ ဓမ္မနိ	၁၅၅
ဖီတော	၁၉၆
ဖုသိ	၁၆၈
[ဗ]	
ဗဒ္ဓစရော	၁၉၄
ဗန္ဓပမုဉ္စကရံ	၂၅၅
ဗဟိဇဋာ	၄၈
ဗဟုဒုက္ခာ	၄၁
ဗဟုပါယာသာ	၄၁
ဗဟုလီကတာ	၁၆၆
ဗဟူဟိ တတ္ထ သမ္ဗာဓာ	၃၅
ဗိမ္ဗံ	၁၇၇
ဗိလ္လမတ္တိယော	၂၀၀
ဗိလင်္ဂဒုတိယံ	၁၄၆
ဗိလင်္ဂိကဘာရဒွါဇော	၂၁၁
ဗိဠိဗိဠိကာ	၂၆၇
ဗီဇံ	၉၂
ဗုဒ္ဓစက္ခုနာ	၁၈၃
ဗုဒ္ဓါနုဗုဒ္ဓေါ	၂၅၈
ဗေလဋ္ဌပုတ္တော	၁၂၀
ဗေလုဝပဏ္ဍုဝီဏံ	၁၆၉
ဗေလုဝသလာဋုကမတ္တိယော	၂၀၀
ဗျဂ္ဃီနိသာ	၁၉၆
ဗြဟ္မစရိယပရာယဏေ	၃၂၂
ဗြဟ္မစရိယပရိယောသာနံ	၁၈၇
ဗြဟ္မပတ္တိယာ	၂၄၃
ဗြဟ္မပထံ	၁၈၉

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဗ]	
ဗြဟ္မစာရီ နိရာမိသော	၈၆
ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇံ	၁၉၅
ဗြာဟ္မဏော	၂၁၂
ဗြာဟ္မဏံ	၁၉
[ဘ]	
ဘဂဝါ	၁၁
ဘရေ	၁၅၂
ဘဝလောဘဇပ္ပံ	၁၇၀
ဘဝသောတာနုသာရီသု	၅၁
ဘတ္တသမ္မဒေါ	၃၄
ဘတ္တာဘိဟာရေ သုဒံ ဘာသတိ	၁၄၀
ဘဒြမုခေါ	၁၂၈
ဘဝမိစ္ဆိသံ	၂၃၉
ဘသ္မနိ မောသဝဇ္ဇံ	၂၁၇
ဘာဂသော ပဝိဘဇံ	၂၅၅
ဘာသရေ	၂၄၀
ဘိက္ခသိ	၃၉
ဘိန္ဒနေန	၁၇၆
ဘုတ္တာဝီ	၁၄၀
ဘုသာ	၇၄
ဘူတာ	၂၀၆
ဘူရိပညာ	၉၂
ဘေဒနဓမ္မော	၁၂၇
ဘေရဝါ	၁၅၉
ဘော	၇၆
ဘောဇိဿိယံ	၉၅
[မ]	
မက္ခလိ	၁၂၀
မဂ္ဂဇိနော	၂၄၈

[Ma]

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
Maccu	247
Maccudheyyassa	25
Maccuno senaṁ	203
Maccharino	84
Maccharā ca pamādā ca	56
Majjhesitā	218
Maññataṁ	50
Maññāmahaṁ	243
Maṇḍalī	100
Maṇi	156
Maddakucchismiṁ	73
Madhupītāva seyare	289
Madhuraggassa	91
Manāpapariyantaṁ	138
Mantino mahāmattā	154
Mandākinipokkharaṇī	257
Mandiyā nu	162
Manujassa	140
Manujindo	122
Manussakapaṇo	319
Manussavarāko	319
Manussadaliddo	319
Manussakamyā	194
Manussabhūto	318
Mandova	265
Mahaggato	57
Mahattamabhikaṅkhatā	187
Mahatthā	310
Mahaddhanā	51, 126

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
Mahallikā	150
Mahassāsī	140
Mahābhogā	51, 126
Mahārajakkhā	183
Mahārambhā	134
Mahāvane	64
Mahāvassaṁ	295
Mahāsamayo	72
Mahesakkhāhi	42
Mahesiṁ	80
Māgho	97
Mā ca kujjhittha kujjhataṁ	315
Mā jātiṁ puccha	215
Māṇavagāmiyo	118
Mātiyā	117
Mātukucchigato naro	275
Mā taṁ kālo upaccagā	39
Mānakāmassa	25
Mānaganthassa	51
Mānatthaddho	242
Mānapathaṁ	248
Mānaso	163
Mānābhisamayā	249
Mānusaṁ dehaṁ	86
Mā maṁ kālo upaccagā	40
Māradheyyaṁ	171
Māranudo	177
Mārapāsena	157
Mārabandhanabaddho	157
Mārisa	16

[မ]

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
မစ္စု	၂၄၇
မစ္စုဓေယျဿ	၂၅
မစ္စုနော သေနံ	၂၀၃
မစ္ဆရိနော	၈၄
မစ္ဆရာ စ ပမာဒါ စ	၅၆
မဇ္ဈေသိတာ	၂၁၈
မညတံ	၅၀
မညာမဟံ	၂၄၃
မဏ္ဍလီ	၁၀၀
မဏိ	၁၅၆
မဒ္ဒကုစ္ဆိသ္မိံ	၇၃
မဓုပီတာဝ သေယရေ	၂၈၉
မဓုရဂ္ဂဿ	၉၁
မနာပပရိယန္တံ	၁၃၈
မန္တိနော မဟာမတ္တာ	၁၅၄
မန္ဒာကိနိပေါက္ခရဏီ	၂၅၇
မန္ဒိယာ နု	၁၆၂
မနုဇဿ	၁၄၀
မနုဇိန္ဒော	၁၂၂
မနုဿကပဏော	၃၁၉
မနုဿဝရာကော	၃၁၉
မနုဿဒလိဒ္ဒေါ	၃၁၉
မနုဿကမျာ	၁၉၄
မနုဿဘူတော	၃၁၈
မန္ဒောဝ	၂၆၅
မဟဂ္ဂတော	၅၇
မဟတ္တမဘိကင်္ခတာ	၁၈၇
မဟတ္ထာ	၃၁၀
မဟဒ္ဓနာ	၅၁၊ ၁၂၆

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
မဟလ္လိကာ	၁၅၀
မဟဿာသီ	၁၄၀
မဟာဘောဂါ	၅၁၊ ၁၂၆
မဟာရဇက္ခာ	၁၈၃
မဟာရမ္ဘာ	၁၃၄
မဟာဝနေ	၆၄
မဟာဝဿံ	၂၉၅
မဟာသမယော	၇၂
မဟေသက္ခာဟိ	၄၂
မဟေသိံ	၈၀
မာဃော	၉၇
မာ စ ကုဇ္ဈိတ္ထ ကုဇ္ဈတံ	၃၁၅
မာ ဇာတိံ ပုစ္ဆ	၂၁၅
မာဏဝဂါမိယော	၁၁၈
မာတိယာ	၁၁၇
မာတုကုစ္ဆိဂတော နရော	၂၇၅
မာ တံ ကာလော ဥပစ္စဂါ	၃၉
မာနကာမဿ	၂၅
မာနဂန္ထဿ	၅၁
မာနတ္ထဒ္ဓေါ	၂၄၂
မာနပထံ	၂၄၈
မာနသော	၁၆၃
မာနာဘိသမယာ	၂၄၉
မာနုသံ ဒေဟံ	၈၆
မာ မံ ကာလော ဥပစ္စဂါ	၄၀
မာရဓေယျံ	၁၇၁
မာရနုဒေါ	၁၇၇
မာရပါသေန	၁၅၇
မာရဗန္ဓနဗဒ္ဓေါ	၁၅၇
မာရိသ	၁၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]	
Māro pāpimā	155
Mālāgandhavilepanaṁ	137
Māluvāva vitatā vane	278
Mā vo kodho ajjhabhavi	325
Mā sajjittho tadācaraṁ	162
Mā saddaṁ kari	283
Migadāyo	73
Mittadduno	315
Mittaṁ	87
Mukharā	106
Mucchitā	107
Muṭṭhassatino	106
Muṇḍāpi	214
Muttāhaṁ	157
Muddhāvasittānaṁ	153
Mudindriyā	183
Muni	215
Me	3, 5
Mettaṁso	279
Monaṁ	25
[Ya]	
Yakkhena gahito	279
Yakkho	322
Yajanti anukulaṁ	134
Yajamānānaṁ	321
Yaññopanīto	215
Yattha dinnaṁ mahapphalaṁ	306
Yadaññamanusāsati	162
Yadāsvāhaṁ	18

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ya]	
Yasassinaṁ	29
Yassāhutiṁ	189
Yācakā	236
Yācayogo	317
Yānado	78
Yāyaṁ paṭipadā daḷhā	62
Yuganaṅgalaṁ	231
Yuñjatha	203
Ye dibbā ye ca mānusā	157
Yena Bhagavā	15
Yo kuddhaṁ paṭikujjhati	314
Yogamāyanti maccuno	43
Yogakkhemādhivāhanaṁ	234
Yo dhammamanusāsati	79
Yottaṁ	231
Yoniso vicine dhammaṁ	84
Yoniso sammappadhānā	157
Yopi samuñjakaṁ care	57
Yovedi	238
Yaṁ musā bhaṇato pāpaṁ	315
[Ra]	
Rakkhaṁ jīvitamattano	123
Rajojallaṁ	138
Raṭṭhaṁ	91
Raṇañjahā	102
Rati	85
Rattandhakāratimisāyaṁ	156
Rattindivakkhayo	88
Rathakārakule	149

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[မ]	
မာရော ပါပိမာ	၁၅၅
မာလာဂန္ဓဝိလေပနံ	၁၃၇
မာလုဝါဝ ဝိတတာ ဝနေ	၂၇၈
မာ ဝေါ ကောဓော အဇ္ဈဘဝိ	၃၂၅
မာ သဇ္ဇိတ္ထော တဒါစရံ	၁၆၂
မာ သဒ္ဒံ ကရိ	၂၈၃
မိဂဒါယော	၇၃
မိတ္တဒ္ဒုနော	၃၁၅
မိတ္တံ	၈၇
မုခရာ	၁၀၆
မုစ္ဆိတာ	၁၀၇
မုဋ္ဌဿတိနော	၁၀၆
မုဏ္ဍာပိ	၂၁၄
မုတ္တာဟံ	၁၅၇
မုဒ္ဓါဝသိတ္တာနံ	၁၅၃
မုဒိန္ဒြိယာ	၁၈၃
မုနိ	၂၁၅
မေ	၃၊၅
မေတ္တံသော	၂၇၉
မောနံ	၂၅
[ယ]	
ယက္ခေန ဂဟိတော	၂၇၉
ယက္ခော	၃၂၂
ယဇန္တိ အနုကုလံ	၁၃၄
ယဇမာနာနံ	၃၂၁
ယညောပနီတော	၂၁၅
ယတ္ထ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလံ	၃၀၆
ယဒညမနုသာသတိ	၁၆၂
ယဒါသွာဟံ	၁၈

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ယ]	
ယသဿိနံ	၂၉
ယဿာဟုတိံ	၁၈၉
ယာစကာ	၂၃၆
ယာစယောဂေါ	၃၁၇
ယာနဒေါ	၇၈
ယာယံ ပဋိပဒါ ဒဠှာ	၆၂
ယုဂနင်္ဂလံ	၂၃၁
ယုဉ္ဇထ	၂၀၃
ယေ ဒိဗ္ဗာ ယေ စ မာနုသာ	၁၅၇
ယေန ဘဂဝါ	၁၅
ယော ကုဒ္ဓံ ပဋိကုဇ္ဈတိ	၃၁၄
ယောဂမာယန္တိ မစ္စုနော	၄၃
ယောဂက္ခေမာဓိဝါဟနံ	၂၃၄
ယော ဓမ္မမနုသာသတိ	၇၉
ယောတ္တံ	၂၃၁
ယောနိသော ဝိစိနေ ဓမ္မံ	၈၄
ယောနိသော သမ္မပ္ပဓာနာ	၁၅၇
ယောပိ သမုဉ္ဇကံ စရေ	၅၇
ယောဝေဒိ	၂၃၈
ယံ မုသာ ဘဏတော ပါပံ	၃၁၅
[ရ]	
ရက္ခံ ဇီဝိတမတ္တနော	၁၂၃
ရဇောဇလ္လံ	၁၃၈
ရဋ္ဌံ	၉၁
ရဏဉ္ဇဟာ	၁၀၂
ရတိ	၈၅
ရတ္တန္ဓကာရတိမိသာယံ	၁၅၆
ရတ္တိန္ဒိဝက္ခယော	၈၈
ရထကာရကုလေ	၁၄၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ra]	
Ratho akūjano	82
Rasānaṁ	299
Rāgarattā	180
Rāgo uppatho	88
Rājakaraṇīyāni	153
Rājarathā	127
Rāsaṭṭhena	16
Rudammukhī	175
Ruppato	264
Rūpagataṁ	247
Rūpāni	265
Rūpe niviṭṭhā	117
Rūpaṁ na jīvanti vadanti	274
Rogasamasīsī	169
Rosako	142
Rosetāraṁ	142
Roruvaṁ	77
[La]	
Lakkhaṇūpanijjhānaṁ	64
Lapayissāmi	77
Lābhā vata me	167
Lūkhaṁ tapaṁ	76
Lokanirodhaṁ	109
Lokāmisaṁ	21
Lokasamudayaṁ	109
Lokādhipatisahabyataṁ	243
Lohaḍḍhamāso	138
[Va]	
Vakkhati	191
Vaṅgīso	260
Vacanakkhamo	113
Vacīgutto	232
Vajjāsi	272
Vajjiputtako	269
Vajjibhūmiyā	266
Vaṇṇa	13
Vatapadāni	317
Vatasīlabaddhā	76
Vatasīlavattaṁ	192
Vatthado	78
Vatthukatā	166
Vatrabhū	97
Vanacetyā	320
Vanathaṁ	247
Vanaropā	83
Vanavassito muni	243
Vanaṁ	81
Vayo-anuppattā	150
Vayogataṁ	240
Vayogaṇā	22
Varattaṁ	51
Varuṇo	312
Vasībhūtamhi	176
Vaso	94
Vācā	249
Vājapeyyo	134
Vātamaṇḍalaṁ	295
Vānaṁ	180
Vālikavassaṁ	296
Vigatamalova bhāṇumā	260

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ရ]	
ရထော အကူဇနော	၈၂
ရသာနံ	၂၉၉
ရာဂရတ္တာ	၁၈၀
ရာဂေါ ဥပ္ပထော	၈၈
ရာဇကရဏီယာနိ	၁၅၃
ရာဇရထာ	၁၂၇
ရာသဋ္ဌေန	၁၆
ရုဒမ္မုခီ	၁၇၅
ရုပ္ပတော	၂၆၄
ရူပဂတံ	၂၄၇
ရူပါနိ	၂၆၅
ရူပေ နိဝိဋ္ဌာ	၁၁၇
ရူပံ န ဇီဝန္တိ ဝဒန္တိ	၂၇၄
ရောဂသမသီသီ	၁၆၉
ရောသကော	၁၄၂
ရောသေတာရံ	၁၄၂
ရောရုဝံ	၇၇
[လ]	
လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနံ	၆၄
လပယိဿာမိ	၇၇
လာဘာ ဝတ မေ	၁၆၇
လူခံ တပံ	၇၆
လောကနိရောဓံ	၁၀၉
လောကာမိသံ	၂၁
လောကသမုဒယံ	၁၀၉
လောကာဓိပတိသဟဗျတံ	၂၄၃
လောဟဍ္ဎမာသော	၁၃၈
[ဝ]	
ဝက္ခတိ	၁၉၁
ဝင်္ဂီသော	၂၆၀
ဝစနက္ခမော	၁၁၃
ဝစီဂုတ္တော	၂၃၂
ဝဇ္ဇာသိ	၂၇၂
ဝဇ္ဇိပုတ္တကော	၂၆၉
ဝဇ္ဇိဘူမိယာ	၂၆၆
ဝဏ္ဏ	၁၃
ဝတပဒါနိ	၃၁၇
ဝတသီလဗဒ္ဓါ	၇၆
ဝတသီလဝတ္တံ	၁၉၂
ဝတ္ထဒေါ	၇၈
ဝတ္ထုကတာ	၁၆၆
ဝတြဘူ	၉၇
ဝနစေတျာ	၃၂၀
ဝနထံ	၂၄၇
ဝနရောပါ	၈၃
ဝနဝဿိတော မုနိ	၂၄၃
ဝနံ	၈၁
ဝယောအနုပ္ပတ္တာ	၁၅၀
ဝယောဂတံ	၂၄၀
ဝယောဂဏာ	၂၂
ဝရတ္တံ	၅၁
ဝရုဏော	၃၁၂
ဝသီဘူတမှိ	၁၇၆
ဝသော	၉၄
ဝါစာ	၂၄၉
ဝါဇပေယျော	၁၃၄
ဝါတမဏ္ဍလံ	၂၉၅
ဝါနံ	၁၈၀
ဝါလိကဝဿံ	၂၉၆
ဝိဂတမလောဝ ဘာဏုမာ	၂၆၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]		[Va]	
Vigarahantā	77	Vippasannena	152
Vikiṇṇavācā	106	Vippamuttassa	276
Vikkhīṇo	268	Vipphanditāni	171
Vicāraṇaṁ	89	Vibbhantacittā	107
Viceyya dānaṁ	59	Vimalā	73
Vicakkhukammāya	161	Vimuttā	86
Vigāhiyā	243	Vimutti	157
Vijambhitā	34	Vimuttisukhaṁ paṭisaṁvedī	262
Vijjā	92	Viyañjanena	138
Vijjā uppatataṁ seṭṭhā	92	Viyañjanaṁ	89
Vijjācaraṇasampanno	211	Virājiya	51
Vijjāyantakaro	248	Viluppati	142
Vijitasaṅgāma	321	Vilumpanti	142
Vijitāvī	162	Vivane	152
Viññāṇaṁ samanvesati	169	Vivattakkhandhaṁ	169
Vittaṁ	299	Vivekakāmo	263
Vittaṁ nu jīno	170	Vivekanissitaṁ	145
Viddhe	115	Viveko	19, 145
Vidhavā	220	Visattā	278
Vidhāvati	88	Visattikaṁ	19
Vidhāsu	44	Visayo	154
Vidhunaṁ	263	Vissaṭṭhāya	252
Vidhūpitā	50	Vissaṁ dhammaṁ	244
Vidhūmo	190	Visārado	244
Vinayā	264	Visuddho	248
Vineyya maccheraṁ	56	Visūkāyikāni	171
Vindate dhanaṁ	304	Visenibhūto	190
Vipañcitaññū	185	Visevitāni	171
Vipariyesā	249	Vihaññati	90
Vipācenti	203	Viharati	11

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဝ]		[ဝ]	
ဝိဂရဟန္တာ	၇၇	ဝိပ္ပသန္နေန	၁၅၂
ဝိကိဏ္ဏဝါစာ	၁၀၆	ဝိပ္ပမုတ္တဿ	၂၇၆
ဝိက္ခီဏော	၂၆၈	ဝိပ္ဖန္ဒိတာနိ	၁၇၁
ဝိစာရဏံ	၈၉	ဝိဗ္ဘန္တစိတ္တာ	၁၀၇
ဝိစေယျ ဒါနံ	၅၉	ဝိမလာ	၇၃
ဝိစက္ခုကမ္မာယ	၁၆၁	ဝိမုတ္တာ	၈၆
ဝိဂါဟိယာ	၂၄၃	ဝိမုတ္တိ	၁၅၇
ဝိဇမ္ဘိတာ	၃၄	ဝိမုတ္တိသုခံ ပဋိသံဝေဒီ	၂၆၂
ဝိဇ္ဇာ	၉၂	ဝိယဉ္ဇနေန	၁၃၈
ဝိဇ္ဇာ ဥပ္ပတတံ သေဋ္ဌာ	၉၂	ဝိယဉ္ဇနံ	၈၉
ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နော	၂၁၁	ဝိရာဇိယ	၅၁
ဝိဇ္ဇာယန္တကရော	၂၄၈	ဝိလုပ္ပတိ	၁၄၂
ဝိဇိတသင်္ဂါမ	၃၂၁	ဝိလုမ္ပန္တိ	၁၄၂
ဝိဇိတာဝီ	၁၆၂	ဝိဝနေ	၁၅၂
ဝိညာဏံ သမန္နေသတိ	၁၆၉	ဝိဝတ္တက္ခန္ဓံ	၁၆၉
ဝိတ္တံ	၂၉၉	ဝိဝေကကာမော	၂၆၃
ဝိတ္တံ နု ဇီနော	၁၇၀	ဝိဝေကနိဿိတံ	၁၄၅
ဝိဒ္ဓေ	၁၁၅	ဝိဝေကော	၁၉၊ ၁၄၅
ဝိဓဝါ	၂၂၀	ဝိသတ္တာ	၂၇၈
ဝိဓာဝတိ	၈၈	ဝိသတ္တိကံ	၁၉
ဝိဓာသု	၄၄	ဝိသယော	၁၅၄
ဝိဓုနံ	၂၆၃	ဝိဿဋ္ဌာယ	၂၅၂
ဝိဓူပိတာ	၅၀	ဝိဿံ ဓမ္မံ	၂၄၄
ဝိဓူမော	၁၉၀	ဝိသာရဒေါ	၂၄၄
ဝိနယာ	၂၆၄	ဝိသုဒ္ဓေါ	၂၄၈
ဝိနေယျ မစ္ဆေရံ	၅၆	ဝိသူကာယိကာနိ	၁၇၁
ဝိန္ဒတေ ဓနံ	၃၀၄	ဝိသေနိဘူတော	၁၉၀
ဝိပဉ္စိတညူ	၁၈၅	ဝိသေဝိတာနိ	၁၇၁
ဝိပရိယေသာ	၂၄၉	ဝိဟညတိ	၉၀
ဝိပါစေန္တိ	၂၀၃	ဝိဟရတိ	၁၁

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]	
Vihārapālo	246
Vītiharati	210
Vīraṁ	52
Vīsatikhāriko	200
Vuḍḍhā	150
Vusitabrahmacariyo	215
Vusitavanto	127
Vusitaṁ na nassati	95
Vūpakaṭṭho	187
Veṇḍū	102
Vetaraṇiṁ	59
Vedagū	190
Vedantagū	215
Vedi	212
Vedehiputto	141
Venakule	149
Vepacitti	313
Verocano	100
Vehāsaṭṭhaṁ	154
Vo	39
Vossaggapariṇāmiṁ	146
Vossaggarato	317
Vossajja	159
Vohāramattena	50
[Sa]	
Sakkanāmako	276
Sake ghare	87
Sakkesu	64
Saṅkamanāni	152

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Saṅkapparāgo	60
Saṅkassarācāro	117
Saṅkassaraṁ	100
Saṅkasāyati	270
Sakkhi	77
Saṅkhāya	244
Saggagāminaṁ	270
Saggamupeti	78
Saggasaṁvattanikā	146
Saggāpāyaṁ	212
Saṅgamma	269
Saṅgātigā	61
Saṅgātigo	23
Saṅgāmesuṁ	141
Saccena danto	215
Sajjhāyabahulo	270
Saṇateva	33
Saṇṭhāne	269
Saṇhavāco	317
Satakkaku	152
Sati paññā ca me Buddhā	167
Sa tujjubhūtesu namo karohi	218
Satullapakāyikā	52
Satthamalaṁ	94
Satthavāhaṁ	255
Sattiyā	46
Sattisūlūpamā	174
Satthuvaṇṇābhato	116
Sattho	87

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဝ]	
ဝိဟာရပါလော	၂၄၆
ဝီတိဟရတိ	၂၁၀
ဝီရံ	၅၂
ဝီသတိခါရိကော	၂၀၀
ဝုဍ္ဎာ	၁၅၀
ဝုသိတဗြဟ္မစရိယော	၂၁၅
ဝုသိတဝန္တော	၁၂၇
ဝုသိတံ န နဿတိ	၉၅
ဝူပကဋ္ဌော	၁၈၇
ဝေဏ္ဍူ	၁၀၂
ဝေတရဏိံ	၅၉
ဝေဒဂူ	၁၉၀
ဝေဒန္တဂူ	၂၁၅
ဝေဒိ	၂၁၂
ဝေဒေဟိပုတ္တော	၁၄၁
ဝေနကုလေ	၁၄၉
ဝေပစိတ္တိ	၃၁၃
ဝေရောစနော	၁၀၀
ဝေဟာသဋ္ဌံ	၁၅၄
ဝေါ	၃၉
ဝေါဿဂ္ဂပရိဏာမိံ	၁၄၆
ဝေါဿဂ္ဂရတော	၃၁၇
ဝေါဿဇ္ဇ	၁၅၉
ဝေါဟာရမတ္တေန	၅၀
[သ]	
သက္ကနာမကော	၂၇၆
သကေ ဃရေ	၈၇
သက္ကေသု	၆၄
သင်္ကမနာနိ	၁၅၂

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သင်္ကပ္ပရာဂေါ	၆၀
သင်္ကဿရာစာရော	၁၁၇
သင်္ကဿရံ	၁၀၀
သင်္ကသာယတိ	၂၇၀
သက္ခိ	၇၇
သင်္ခါယ	၂၄၄
သဂ္ဂဂါမိနံ	၂၇၀
သဂ္ဂမုပေတိ	၇၈
သဂ္ဂသံဝတ္တနိကာ	၁၄၆
သဂ္ဂါပါယံ	၂၁၂
သင်္ဂမ္မ	၂၆၉
သင်္ဂါတိဂါ	၆၁
သင်္ဂါတိဂေါ	၂၃
သင်္ဂါမေသုံ	၁၄၁
သစ္စေန ဒန္တော	၂၁၅
သဇ္ဈာယဗဟုလော	၂၇၀
သဏတေဝ	၃၃
သဏ္ဌာနေ	၂၆၉
သဏှဝါစော	၃၁၇
သတက္ကကု	၁၅၂
သတိ ပညာ စ မေ ဗုဒ္ဓါ	၁၆၇
သ တုဇ္ဇုဘူတေသု နမော ကရောဟိ	၂၁၈
သတုလ္လပကာယိကာ	၅၂
သတ္ထမလံ	၉၄
သတ္ထဝါဟံ	၂၅၅
သတ္တိယာ	၄၆
သတ္တိသူလူပမာ	၁၇၄
သတ္ထုဝဏ္ဏာဘတော	၁၁၆
သတ္ထော	၈၇

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sadaṇḍā	58
Sadatthaparamā	313
Sadāsatā	36
Sadāsitā	244
Saddhammaṁ	53
Saddhā bandhati	94
Saddhāya tarati oghaṁ	302
Saddhāyiko	154
Saddhīdha vittaṁ	91
Sanaṅkumāro	201
Santānaṁ	26
Santaṁ padaṁ	248
Santhavaṁ	53
Sandasseti	163
Sandiṭṭhiko	42
Sannayhitvā	141
Sannisīvesu	33
Sapañño	48
Sapadānaṁ	188
Sapassu	315
Sappinītīre	201
Sabbakammakkhayaṁ patto	177
Sabbaganthappamocanaṁ	284
Sabbaṅgasampannaṁ	260
Sabbaṭṭhitīnaṁ	256
Sabbatthamaparājito	177
Sabbattha mutto	177
Sabbattha vihatā nandī	176
Sabbadado	78
Sabbadhi vippamutto	26

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sabbanivesanesu	45
Sabbaratticāro	269
Sabbavāridhuto	117
Sabbavāriphuṭo	117
Sabbākāravarūpete	206
Sabbābhibhū	177
Sabbā mayā byantikatā	244
Sabbireva	53
Sabbhi sataṁ pasattho	218
Sabbūpadhiparikkhayā	160
Sabbeheva arahantehi	64
Sabhādhammaṁ	245
Sabhāyaṁ	245
Samaṇā	95
Samaṇī	177
Samaṇūpāsanassa	96
Samadhiggayha	142
Samanuñño	19
Samappitā	29
Samayaṁ	8
Samasīsī	168
Samādahaṁsu	72
Samādhinā	156
Samiddhi	37
Samuttejeti	163
Samuddaparamā	31
Samupabyūḷho	311
Samūlaṁ taṇhamabbuyha	169
Samannesaṁ	260
Sampayojesuṁ	324

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သဒဏ္ဍာ	၅၈
သဒတ္ထပရမာ	၃၁၃
သဒါသတာ	၃၆
သဒါသိတာ	၂၄၄
သဒ္ဓမ္မံ	၅၃
သဒ္ဓါ ဗန္ဓတိ	၉၄
သဒ္ဓါယ တရတိ ဩဃံ	၃၀၂
သဒ္ဓါယိကော	၁၅၄
သဒ္ဓီဓ ဝိတ္တံ	၉၁
သနင်္ကုမာရော	၂၀၁
သန္တာနံ	၂၆
သန္တံ ပဒံ	၂၄၈
သန္ထဝံ	၅၃
သန္ဒဿေတိ	၁၆၃
သန္ဒိဋ္ဌိကော	၄၂
သန္နယှိတွာ	၁၄၁
သန္နိသီဝေသု	၃၃
သပညော	၄၈
သပဒါနံ	၁၈၈
သပဿု	၃၁၅
သပ္ပိနီတီရေ	၂၀၁
သဗ္ဗကမ္မက္ခယံ ပတ္တော	၁၇၇
သဗ္ဗဂန္ထပ္ပမောစနံ	၂၈၄
သဗ္ဗင်္ဂသမ္ပန္နံ	၂၆၀
သဗ္ဗဋ္ဌိတီနံ	၂၅၆
သဗ္ဗတ္ထမပရာဇိတော	၁၇၇
သဗ္ဗတ္ထ မုတ္တော	၁၇၇
သဗ္ဗတ္ထ ဝိဟတာ နန္ဒီ	၁၇၆
သဗ္ဗဒဒေါ	၇၈
သဗ္ဗဓိ ဝိပ္ပမုတ္တော	၂၆

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သဗ္ဗနိဝေသနေသု	၄၅
သဗ္ဗရတ္တိစာရော	၂၆၉
သဗ္ဗဝါရိဓုတော	၁၁၇
သဗ္ဗဝါရိဖုဋော	၁၁၇
သဗ္ဗာကာရဝရူပေတေ	၂၀၆
သဗ္ဗာဘိဘူ	၁၇၇
သဗ္ဗာ မယာ ဗျန္တိကတာ	၂၄၄
သဗ္ဘိရေဝ	၅၃
သဗ္ဘိ သတံ ပသတ္ထော	၂၁၈
သဗ္ဗူပဓိပရိက္ခယာ	၁၆၀
သဗ္ဗေဟေဝ အရဟန္တေဟိ	၆၄
သဘာဓမ္မံ	၂၄၅
သဘာယံ	၂၄၅
သမဏာ	၉၅
သမဏီ	၁၇၇
သမဏူပါသနဿ	၉၆
သမဓိဂ္ဂယှ	၁၄၂
သမနုညော	၁၉
သမပ္ပိတာ	၂၉
သမယံ	၈
သမသီသီ	၁၆၈
သမာဒဟံသု	၇၂
သမာဓိနာ	၁၅၆
သမိဒ္ဓိ	၃၇
သမုတ္တေဇေတိ	၁၆၃
သမုဒ္ဒပရမာ	၃၁
သမုပဗျူဠှော	၃၁၁
သမူလံ တဏှမဗ္ဗုယှ	၁၆၉
သမန္နေသံ	၂၆၀
သမ္ပယောဇေသုံ	၃၂၄

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sammadaññā	24
Sammadaññāvimuttā	127
Sammādiṭṭhipurejavaṁ	83
Sammāpāso	134
Sambuddhā	24
Sambuddho dvipadaṁ seṭṭho	32
Sambodhimanuttaraṁ	244
Sambhuñjati	210
Sammodanīyaṁ	119
Samodahaṁ	35
Sayaṁ abhiññā sacchikatvā	187
Sarīraṁ sapariggahaṁ	78
Sarīsapā	202
Saraṁ Buddhāna sāsanaṁ	187
Sallaviddhassa	263
Sallaṁ	162
Sassamedhaṁ	133
Sassudevā	142
Sahassayāginaṁ	57
Sahassena samaṁ mitā	57
Sahāyo atthajātassa	87
Sātataṁ	55
Sātodakā	146
Sādānesu anādānā	323
Sādutaraṁ	91
Sādhāvuso	297
Sādhu	44
Sāpateyyaṁ	146
Sāmaññaṁ	35
Sāmayikaṁ	168

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sāraṇīyaṁ	119
Sā rati paṭibhāti maṁ	34
Sārathīva nettāni gahetvā	72
Sāruppāhi	251
Sāvatthiyaṁ	11
Sāhu te	37
Sāḷikāyiva nigghoso	252
Sikkhare	322
Siṅghāṭakaṁ	289
Sitaṁ pātvākāsi	63
Sitaṁ rajaṁ	263
Sithilo	100
Sivaṁ	244
Sīlañca yassa kalyāṇaṁ	320
Sīlatittho	217
Sīlavanto	322
Sīlavā	102
Sīlasampannataraṁ	186
Sīlaṁ jīvitamuttamaṁ	84
Sīlaṁ yāva jarā	86
Sīhaseyyaṁ	74
Sukhajīvino	107
Sukhado	78
Sukhamanubodhiṁ	172
Sukhamāyatikaṁ	190
Sukhamedhati	279
Sukhaṁ seti	90
Sugatappasatthaṁ	59
Sucigavesino	272
Suciṇṇo	300

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သမ္မဒညာ	၂၄
သမ္မဒညာဝိမုတ္တာ	၁၂၇
သမ္မာဒိဋ္ဌိပုရေဇဝံ	၈၃
သမ္မာပါသော	၁၃၄
သမ္ဗုဒ္ဓါ	၂၄
သမ္ဗုဒ္ဓေါ ဒွိပဒံ သေဋ္ဌော	၃၂
သမ္ဗောဓိမနုတ္တရံ	၂၄၄
သမ္ဘုဉ္ဇတိ	၂၁၀
သမ္မောဒနီယံ	၁၁၉
သမောဒဟံ	၃၅
သယံ အဘိညာ သစ္ဆိကတွာ	၁၈၇
သရီရံ သပရိဂ္ဂဟံ	၇၈
သရီသပါ	၂၀၂
သရံ ဗုဒ္ဓါန သာသနံ	၁၈၇
သလ္လဝိဒ္ဓဿ	၂၆၃
သလ္လံ	၁၆၂
သဿမေဓံ	၁၃၃
သဿုဒေဝါ	၁၄၂
သဟဿယာဂိနံ	၅၇
သဟဿေန သမံ မိတာ	၅၇
သဟာယော အတ္တဇာတဿ	၈၇
သာတတံ	၅၅
သာတောဒကာ	၁၄၆
သာဒါနေသု အနာဒါနာ	၃၂၃
သာဒုတရံ	၉၁
သာဓာဝုသော	၂၉၇
သာဓု	၄၄
သာပတေယျံ	၁၄၆
သာမညံ	၃၅
သာမယိကံ	၁၆၈

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သာရဏီယံ	၁၁၉
သာ ရတိ ပဋိဘာတိ မံ	၃၄
သာရထီဝ နေတ္တာနိ ဂဟေတွာ	၇၂
သာရုပ္ပါဟိ	၂၅၁
သာဝတ္ထိယံ	၁၁
သာဟု တေ	၃၇
သာဠိကာယိဝ နိဂ္ဃောသော	၂၅၂
သိက္ခရေ	၃၂၂
သိင်္ဃာဋကံ	၂၈၉
သိတံ ပါတွာကာသိ	၆၃
သိတံ ရဇံ	၂၆၃
သိထိလော	၁၀၀
သိဝံ	၂၄၄
သီလဉ္စ ယဿ ကလျာဏံ	၃၂၀
သီလတိတ္ထော	၂၁၇
သီလဝန္တော	၃၂၂
သီလဝါ	၁၀၂
သီလသမ္ပန္နတရံ	၁၈၆
သီလံ ဇီဝိတမုတ္တမံ	၈၄
သီလံ ယာဝ ဇရာ	၈၆
သီဟသေယျံ	၇၄
သုခဇီဝိနော	၁၀၇
သုခဒေါ	၇၈
သုခမနုဗောဓိံ	၁၇၂
သုခမာယတိကံ	၁၉၀
သုခမေဓတိ	၂၇၉
သုခံ သေတိ	၉၀
သုဂတပ္ပသတ္ထံ	၅၉
သုစိဂဝေသိနော	၂၇၂
သုစိဏ္ဏော	၃၀၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sucetaso	25
Suññagehāni	159
Sutaṁ	5
Sudantā	73
Sudaṁ	74
Suddhā	73
Suddhāvāsakāyikānaṁ	71
Suddhikabhāradvājo	211
Sundarikabhāradvājo	213
Sundarikāya	213
Sunīhataṁ	77
Suppagabbhaṁ	268
Supupphitaggaṁ	176
Subbatā	323
Subrahmā	103
Subhāsubhaṁ	156
Subho	115
Sumantamantino	323
Suvānayo	324
Suvimuttacitto	190
Suve seyyo	279
Susamāraddhā	166
Susamāhitatto	25
Susammuṭṭhā	25
Susīmaṁ	311
Susīlo	190
Susu	40
Susunāgā	73
Sussūsā	33
Susaṁvutā	157

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sūcilomassa	276
Sūpahatacittomhi	324
Sūriyasamā ābhā	31
Sūriye uggate	160
Sūriyo	100
Sekkhā	322
Setukārakā	83
Senānigamo	158
Senāsanāni	152
Semānaṁ	169
Snehajā	278
Sele yathā pabbatamuddhaniṭṭhito	182
Sokaparetassa	170
Sokamajjhe	53
Socayitvā	57
Socasi	171
Soṇḍikākilañjaṁ	158
Sotasamāpannā	203
So muni attasaññato	159
Somaṁ bhuñjeyya	212
Soraccaṁ	152
Soraccaṁ me pamocanaṁ	233
Sovaggikā	146
So vilutto viluppati	142
Saṁkiliṭṭho	212
Saṁkiliṭṭhaṁ	100
Saṁghe dinnaṁ mahapphalaṁ	321
Saṁyamāmase	283
Saṁyamo	218

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သုစေတသော	၂၅
သုညဂေဟာနိ	၁၅၉
သုတံ	၅
သုဒန္တာ	၇၃
သုဒံ	၇၄
သုဒ္ဓါ	၇၃
သုဒ္ဓါဝါသကာယိကာနံ	၇၁
သုဒ္ဓိကဘာရဒွါဇော	၂၁၁
သုန္ဒရိကဘာရဒွါဇော	၂၁၃
သုန္ဒရိကာယ	၂၁၃
သုနီဟတံ	၇၇
သုပ္ပဂဗ္ဘံ	၂၆၈
သုပုပ္ဖိတဂ္ဂံ	၁၇၆
သုဗ္ဗတာ	၃၂၃
သုဗြဟ္မာ	၁၀၃
သုဘာသုဘံ	၁၅၆
သုဘော	၁၁၅
သုမန္တမန္တိနော	၃၂၃
သုဝါနယော	၃၂၄
သုဝိမုတ္တစိတ္တော	၁၉၀
သုဝေ သေယျော	၂၇၉
သုသမာရဒ္ဓါ	၁၆၆
သုသမာဟိတတ္တော	၂၅
သုသမ္မုဋ္ဌာ	၂၅
သုသီမံ	၃၁၁
သုသီလော	၁၉၀
သုသု	၄၀
သုသုနာဂါ	၇၃
သုဿူသာ	၃၃
သုသံဝုတာ	၁၅၇

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သူစိလောမဿ	၂၇၆
သူပဟတစိတ္တောမှိ	၃၂၄
သူရိယသမာ အာဘာ	၃၁
သူရိယေ ဥဂ္ဂတေ	၁၆၀
သူရိယော	၁၀၀
သေက္ခာ	၃၂၂
သေတုကာရကာ	၈၃
သေနာနိဂမော	၁၅၈
သေနာသနာနိ	၁၅၂
သေမာနံ	၁၆၉
သ္နေဟဇာ	၂၇၈
သေလေ ယထာ ပဗ္ဗတမုဒ္ဓနိဋ္ဌိတော	၁၈၂
သောကပရေတဿ	၁၇၀
သောကမဇ္ဈေ	၅၃
သောစယိတွာ	၅၇
သောစသိ	၁၇၁
သောဏ္ဍိကာကိလဉ္ဇံ	၁၅၈
သောတသမာပန္နာ	၂၀၃
သော မုနိ အတ္တသညတော	၁၅၉
သောမံ ဘုဉ္ဇေယျ	၂၁၂
သောရစ္စံ	၁၅၂
သောရစ္စံ မေ ပမောစနံ	၂၃၃
သောဝဂ္ဂိကာ	၁၄၆
သော ဝိလုတ္တော ဝိလုပ္ပတိ	၁၄၂
သံကိလိဋ္ဌော	၂၁၂
သံကိလိဋ္ဌံ	၁၀၀
သံဃေ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလံ	၃၂၁
သံယမာမသေ	၂၈၃
သံယမော	၂၁၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Saṁyuttāgamo	3
Saṁvāsena	137
Saṁvāso	276
Saṁvegamāpādi	263
Saṁvejeyyaṁ	189
Saṁvohārena	137
Saṁsaraṁ	156
Saṁsīdāmi	18
Svākārā	183
Svāgataṁ	262
[Ha]	
Haṭahaṭakeso	165
Hadayasmiṁ opiya	267

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ha]	
Hadayassānupattiṁ	97
Habyasesaṁ	216
Haranto	94
Harāyāmi	176
Halaṁ	180
Have	299
Hātave	238
Hāsapaññā	111
Hirīnisedho	36
Hīnattarūpā	76
Heṭṭhimena upaḍḍhakāyena	203
Hetubhaṅgā	177
Hatthiyuddhāni	154
Handa	146

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သံယုတ္တာဂမော	၃
သံဝါသေန	၁၃၇
သံဝါသော	၂၇၆
သံဝေဂမာပါဒိ	၂၆၃
သံဝေဇေယျံ	၁၈၉
သံဝေါဟာရေန	၁၃၇
သံသရံ	၁၅၆
သံသီဒါမိ	၁၈
သွာကာရာ	၁၈၃
သွာဂတံ	၂၆၂
[ဟ]	
ဟဋဟဋကေသော	၁၆၅
ဟဒယသ္မိံ ဩပိယ	၂၆၇

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဟ]	
ဟဒယဿာနုပတ္တိံ	၉၇
ဟဗျသေသံ	၂၁၆
ဟရန္တော	၉၄
ဟရာယာမိ	၁၇၆
ဟလံ	၁၈၀
ဟာဝေ	၂၉၉
ဟာတဝေ	၂၃၈
ဟာသပညာ	၁၁၁
ဟိရီနိသေဓော	၃၆
ဟီနတ္တရူပါ	၇၆
ဟေဋ္ဌိမေန ဥပဍ္ဎကာယေန	၂၀၃
ဟေတုဘင်္ဂါ	၁၇၇
ဟတ္ထိယုဒ္ဓါနိ	၁၅၄
ဟန္ဒ	၁၄၆

Sagāthāvaggasaṁyuttaṭṭhakathāya

Nānāpāṭhā

Paṭhamo mūlapāṭho, Sī = Sīhaḷapotthakaṁ, Syā = Syāmapotthakaṁ, Kaṁ = Kambojapotthakaṁ, I = Iṅgalisapotthakaṁ, Ka = kesuci Marammapotthakesu dissamānapāṭho, Ka-Sī = kesuci Sīhaḷapotthakesu dissamānapāṭho.

Sagāthāvaggasaṁyuttaṭṭhakathāya

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Akīḷitakīḷo = Akatakīḷo (Sī)	41
Akkuṭṭhassa = Akkosassa (Ka)	91
Akhīṇakammantotipi = Akkhīṇakammantotipi (Sī)	272
Aggāḷava = Āḷavaka (Ka)	246
Aṅgārāva jātaṁ = Aṅgāraṁva jātaṁ (Syā)	174
Aggitattakapālasadiso = Abhitattakapālasadiso (Syā)	292
Agginā gatamaggo = So (Ka)	123
Acaritvā = Avasitvā (Syā)	202
Accharāsaṅghaparivuto = Accharāsahassaparivuto (Syā)	311
Ajjādiṁ = Ajjādikaṁ (Syā)	305
Ajjesā = Ajjeva (Syā)	129
Ajjhāvasissa = Ajjhāvasissati (Ka)	67
Aññataraniddosavacanametaṁ = Aññatarassa niddesavacanametaṁ (Sī), Aññataraṅganiddesa-vacanametaṁ (Syā)	250
Aññataramayā yāgayajanatthāya = Aññatarā mahāyāgaṁ yajanatthāya (Sī)	217
Aññato = Amuto (Ka)	61
Aññā nāmikā = Aññāṇamigā (Ka)	212
Aññāsikoṇḍaññoti = Aññākoṇḍaññoti (Sī, Syā) Aññātakoṇḍaññoti (Ka)	256
Añjanavaṇṇā = Ajinavaṇṇā (Ka)	223

သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တဋ္ဌကထာယ

နာနာပါဌ

ပဌမော မူလပါဌော၊ သီ····သီဟဠပေါတ္ထကံ၊ သျာ····သျာမပေါတ္ထကံ၊ ကံ····ကမ္ဘောဇပေါတ္ထကံ၊ ဣ····ဣင်္ဂလိသပေါတ္ထကံ၊ က····ကေသုစိ မရမ္မပေါတ္ထကေသု ဒိဿမာနပါဌော၊ က-သီ····ကေသုစိ သီဟဠပေါတ္ထကေသု ဒိဿမာနပါဌော။

သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တဋ္ဌကထာယ

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အကီဠိတကီဠော = အကတကီဠော (သီ)	၄၁
အက္ကုဋ္ဌဿ = အက္ကောသဿ (က)	၉၁
အခီဏကမ္မန္တောတိပိ = အက္ခီဏကမ္မန္တောတိပိ (သီ)	၂၇၂
အဂ္ဂါဠဝ = အာဠဝက (က)	၂၄၆
အင်္ဂါရာဝ ဇာတံ = အင်္ဂါရံဝ ဇာတံ (သျာ)	၁၇၄
အဂ္ဂိတတ္တကပါလသဒိသော = အဘိတတ္တကပါလသဒိသော (သျာ)	၂၉၂
အဂ္ဂိနာ ဂတမဂ္ဂေါ = သော (က)	၁၂၃
အစရိတွာ = အဝသိတွာ (သျာ)	၂၀၂
အစ္ဆရာသင်္ဃပရိဝုတော = အစ္ဆရာသဟဿပရိဝုတော (သျာ)	၃၁၁
အဇ္ဇာဒိံ = အဇ္ဇာဒိကံ (သျာ)	၃၀၅
အဇ္ဇေသာ = အဇ္ဇေဝ (သျာ)	၁၂၉
အဇ္ဈာဝသိဿ = အဇ္ဈာဝသိဿတိ (က)	၆၇
အညတရနိဒ္ဒေါသဝစနမေတံ = အညတရဿ နိဒ္ဒေသဝစနမေတံ (သီ)၊ အညတရင်္ဂနိဒ္ဒေသဝစနမေတံ (သျာ)	၂၅၀
အညတရမယာ ယာဂယဇနတ္ထာယ = အညတရာ မဟာယာဂံ ယဇနတ္ထာယ (သီ)	၂၁၇
အညတော = အမုတော (က)	၆၁
အညာ နာမိကာ = အညာဏမိဂါ (က)	၂၁၂
အညာသိကောဏ္ဍညောတိ = အညာကောဏ္ဍညောတိ (သီ၊ သျာ) အညာတကောဏ္ဍညောတိ (က)	၂၅၆
အဉ္ဇနဝဏ္ဏာ = အဇိနဝဏ္ဏာ (က)	၂၂၃

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Aṭṭālake = Addhālake (Syā)	287
Aḍḍakaraṇe = Atthakaraṇe (Sī, Syā)	128
Atikkantoti = Atīto atikkamantoti (Syā)	23
Aticchātātisītādikālesu = Aticchātātisītavātādikālesu (Sī)	34
Atisallikhateva = Atisallakkhateva (Syā), Atisallekhateva (Ka)	82
Atthatāya = Santhatāya (Sī, Syā)	277
Atthaṁ vuḍḍhivisesaṁ = Atthavuḍḍhivisesaṁ (Sī), Atthavisesaṁ (Syā), Atthaṁ vuḍḍhiṁ visesaṁ (Ṭīkā)	187
Addhabhavīti = Anvabhavīti (Sī), Andhabhavīti (Syā)	89
Addhavaggassa = Anvavaggassa (Sī), Andhavaggassa (Syā), Anvabhūvaggassa (Ka)	89
Adubbhatthāya = Adubbhanatāya (Sī), Adrubbhattāya (Ka)	315
Adhigaṇhantaṁ = Adhigayhantaṁ (Syā)	309
Adhigamissa = Addhā gamissa (Syā)	142
Adhiṭṭhānabalena = Adhiṭṭhānavasena (Sī)	216
Anaṭṭhā = Amuṭṭhā (Syā)	25
Antadvayavajjanaṁ = Antadvayavajjaṁ (Sī, Syā)	46
Antarā = Maggassa anantarā (Sī)	41
Anāgatatthāya vāsanā = Anāgate vāsanatthāya (Dī-Ṭṭha 2. 60; Ma-Ṭṭha 2. 86 piṭṭhesu) Ṭīkā pana passitabbā.	185
Anāvaṭanti = Anāvaṭṭanti (Syā)	102
Anālambane = Anālambe (Syā)	102
Anīharitvā = Āharitvā (Sī)	175
Anupabrūhitasarīrantipi = Supabrūhitasarīrantipi (Sī)	52
Anekapaṭisambhidābhiññābharitaṁ = Anekapaṭisambhidā-ñāṇabharitaṁ (Syā)	230
Antosattāhasmiṁyeva = Antosattasattāhasmiṁyeva (Sī, Syā)	155

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အဋ္ဋာလကေ = အဒ္ဓါလကေ (သျာ)	၂၈၇
အဍ္ဍကရဏေ = အတ္ထကရဏေ (သီ၊ သျာ)	၁၂၈
အတိက္ကန္တောတိ = အတီတော အတိက္ကမန္တောတိ (သျာ)	၂၃
အတိစ္ဆာတာတိသီတာဒိကာလေသု = အတိစ္ဆာတာတိ-သီတဝါတာဒိကာလေသု (သီ)	၃၄
အတိသလ္လိခတေဝ = အတိသလ္လက္ခတေဝ (သျာ)၊ အတိသလ္လေ-ခတေဝ (က)	၈၂
အတ္ထတာယ = သန္ထတာယ (သီ၊ သျာ)	၂၇၇
အတ္ထံ ဝုဍ္ဎိဝိသေသံ = အတ္ထဝုဍ္ဎိဝိသေသံ (သီ)၊ အတ္ထဝိသေသံ (သျာ)၊ အတ္ထံ ဝုဍ္ဎိံ ဝိသေသံ (ဋီကာ)	၁၈၇
အဒ္ဓဘဝီတိ = အန္ဝဘဝီတိ (သီ)၊ အန္ဓဘဝီတိ (သျာ)	၈၉
အဒ္ဓဝဂ္ဂဿ = အန္ဝဝဂ္ဂဿ (သီ)၊ အန္ဓဝဂ္ဂဿ (သျာ)၊ အန္ဝဘူဝဂ္ဂဿ (က)	၈၉
အဒုဗ္ဘတ္ထာယ = အဒုဗ္ဘနတာယ (သီ)၊ အဒြုဗ္ဘတ္တာယ (က)	၃၁၅
အဓိဂဏှန္တံ = အဓိဂယှန္တံ (သျာ)	၃၀၉
အဓိဂမိဿ = အဒ္ဓါ ဂမိဿ (သျာ)	၁၄၂
အဓိဋ္ဌာနဗလေန = အဓိဋ္ဌာနဝသေန (သီ)	၂၁၆
အနဋ္ဌာ = အမုဋ္ဌာ (သျာ)	၂၅
အန္တဒွယဝဇ္ဇနံ = အန္တဒွယဝဇ္ဇံ (သီ၊ သျာ)	၄၆
အန္တရာ = မဂ္ဂဿ အနန္တရာ (သီ)	၄၁
အနာဂတတ္ထာယ ဝါသနာ = အနာဂတေ ဝါသနတ္ထာယ (ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၆၀၊ မ-ဋ္ဌ ၂-၈၆-ပိဋ္ဌေသု) ဋီကာ ပန ပဿိတဗ္ဗာ။	၁၈၅
အနာဝဋန္တိ = အနာဝဋ္ဋန္တိ (သျာ)	၁၀၂
အနာလမ္ဗနေ = အနာလမ္ဗေ (သျာ)	၁၀၂
အနီဟရိတွာ = အာဟရိတွာ (သီ)	၁၇၅
အနုပဗြူဟိတသရီရန္တိပိ = သုပဗြူဟိတသရီရန္တိပိ (သီ)	၅၂
အနေကပဋိသမ္ဘိဒါဘိညာဘရိတံ = အနေကပဋိသမ္ဘိဒါ-ဉာဏာဘရိတံ (သျာ)	၂၃၀
အန္တောသတ္တာဟသ္မိံယေဝ = အန္တောသတ္တသတ္တာ-ဟသ္မိံယေဝ (သီ၊ သျာ)	၁၅၅

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[A]

Anvayapaññādhigamāya = Paññādhigamāya (Sī, Syā) 80
Apabodhatīti = Appabodhetīti (Syā) 36
Aparacetanaṁ muñcacetanañca = Muñcacetanañca aparacetanañca (Syā) 21
Apariyattajātā = Apariyantajātā (Sī) 51
Apabyāmato = Abyāmato (Ka) 316
Apārutagharadvārā = Apārutagharā (Syā, Ka) 134
Appicchalakkhaṇanti = Appicchatālakkhaṇanti (Ka) 113
Appitappitakkhaṇe = Appitakkhaṇe (Syā) 168
Abhikantaṁ = Atikantaṁ (Syā) 124
Abhitthavitvā = Abhitthavitvā abhitthavitvā (Syā) 306
Abhisapakāle = Abhisattakāle (Sī, Syā) 324
Abhājetvā = Bhājetvā (Syā) 277
Abhāsayitvātipi pāṭho = Bhāsitvātipi pāṭho (Syā) 171
Abhuñjitabbaṁ = Na bhuñjitabbaṁ (Syā, Ka) 213
Amatanti = Amaranti (Syā) 127
Amaratapaṁ = Amaraṇatapaṁ (Sī) 155
Aropimavane = Aropitavane (Syā) 83
Alasvassāti alaso assa = Alasvāyanti alaso ayaṁ (Syā) 311
Avajjhāyanto = Apajjhāyanto (Sī) 170
Avadhāraṇavacanaṁ = Avaṭṭhānavacanaṁ (Syā) 84
Avasesakoti = Avasekoti (Sī) 58
Avicarissa = Vicarissati (Syā) 67
Avijjāvisaviṭṭhena = Avijjāvisadiddhena (Sī) 264
Avinibhuttadhamme = Avinimmuttadhamme (Sī) 52
Avītagandhaṁ = Avītagandhaṁ sugandhaṁ (Syā) 139
Avekkhassu = Apekkhassu (Syā) 183
Asaṅkuṭitena = Asaṁkucitena (Sī) 206
Asaṅgaho nāma saṅgahavipanno = Asaṅgato nāma saṅgatavipanno (Syā) 162

နာနာပါဌာ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[အ]

အန္ဝယပညာဓိဂမာယ = ပညာဓိဂမာယ (သီ၊ သျာ) ၈၀
အပဗောဓတီတိ = အပ္ပဗောဓေတီတိ (သျာ) ၃၆
အပရစေတနံ မုဉ္စစေတနဉ္စ = မုဉ္စစေတနဉ္စ အပရစေတနဉ္စ (သျာ) ၂၁
အပရိယတ္တဇာတာ = အပရိယန္တဇာတာ (သီ) ၅၁
အပဗျာမတော = အဗျာမတော (က) ၃၁၆
အပါရုတဃရဒ္ဝါရာ = အပါရုတဃရာ (သျာ၊ က) ၁၃၄
အပ္ပိစ္ဆလက္ခဏန္တိ = အပ္ပိစ္ဆတာလက္ခဏန္တိ (က) ၁၁၃
အပ္ပိတပ္ပိတက္ခဏေ = အပ္ပိတက္ခဏေ (သျာ) ၁၆၈
အဘိကန္တံ = အတိကန္တံ (သျာ) ၁၂၄
အဘိတ္ထဝိတွာ = အဘိတ္ထဝိတွာ အဘိတ္ထဝိတွာ (သျာ) ၃၀၆
အဘိသပကာလေ = အဘိသတ္တကာလေ (သီ၊ သျာ) ၃၂၄
အဘာဇေတွာ = ဘာဇေတွာ (သျာ) ၂၇၇
အဘာသယိတွာတိပိ ပါဌော = ဘာသိတွာတိပိ ပါဌော (သျာ) ၁၇၁
အဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ = န ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ (သျာ၊ က) ၂၁၃
အမတန္တိ = အမရန္တိ (သျာ) ၁၂၇
အမရတပံ = အမရဏတပံ (သီ) ၁၅၅
အရောပိမဝနေ = အရောပိတဝနေ (သျာ) ၈၃
အလသွဿာတိ အလသော အဿ = အလသွာယန္တိ အလသော အယံ (သျာ) ၃၁၁
အဝဇ္ဈာယန္တော = အပဇ္ဈာယန္တော (သီ) ၁၇၀
အဝဓာရဏဝစနံ = အဝဋ္ဌာနဝစနံ (သျာ) ၈၄
အဝသေသကောတိ = အဝသေကောတိ (သီ) ၅၈
အဝိစရိဿ = ဝိစရိဿတိ (သျာ) ၆၇
အဝိဇ္ဇာဝိသဝိဋ္ဌေန = အဝိဇ္ဇာဝိသဒိဒ္ဓေန (သီ) ၂၆၄
အဝိနိဘုတ္တဓမ္မေ = အဝိနိမ္မုတ္တဓမ္မေ (သီ) ၅၂
အဝီတဂန္ဓံ = အဝီတဂန္ဓံ သုဂန္ဓံ (သျာ) ၁၃၉
အဝေက္ခဿု = အပေက္ခဿု (သျာ) ၁၈၃
အသင်္ကုဋိတေန = အသံကုစိတေန (သီ) ၂၀၆
အသင်္ဂဟော နာမ သင်္ဂဟဝိပန္နော = အသင်္ဂတော နာမ သင်္ဂတဝိပန္နော (သျာ) ၁၆၂

Nānāpāṭhā — Piṭṭhaṅkā

[A]

Asaññī arūpāvacaradevatā samāpannadevatāyo ca = Asaññārūpāvacaradevatāyeva (Syā) 70
Asabbhivādaṁ = Asabbhavācaṁ (Sī) 62
Ahiṁsakāhanti = Ahiṁsakvāhanti (Sī) Ṭīkāyaṁ ca. 211
Ahu ñātaññatarassa = Āhutaṁyeva aññatarassa (Sī), Ahunaṁyeva aññatarassa (Syā) 12

[Ā]

Ākaro = Āgamakaro (Sī, Syā) Aṁ-Ṭṭha 3, Dasakanipāta-vaṇṇanāyaṁ ca. 199
Ānubhāvasaṅkhātaṁ = Ānubhāvasambhūtaṁ (Syā) 30
Ānesi = Abhinesi (Sī), Atiharati (Ka) 175
Āmeḍitaṁ = Āmeṇḍitaṁ (Sī) 43
Āyatapaggaho = Āyatipaggaho (Sī), Āyattapaggāho (Syā) 97
Ālambanatthambhaṁ = Ālambaṇakkhandhaṁ (Ka) 80
Ālokībhūtoti = Ālokabhūtoti (Syā) 149
Āvajjamāno = Āvajjento (Syā) 312
Āviñchetvā = Āvijjhitvā (Sī, Syā) 278
Āvijjhiṁsu = Anuvijjhiṁsu (Sī) 260
Āhunapiṇḍaṁ = Āhunapiṇḍaṁ pāhunapiṇḍaṁ (Syā) 190

[I]

Icchādhūpāyitoti = Icchādhūmāyitoti (Sī, Syā) 89
Imā devatā = Ime devaputtā (Syā) 115
Iminā maṇḍalaggena = Iminā pana khaggena (Syā) 208
Issattanti = Issatthanti (Sī), Issaṭṭhanti (Syā) 152

[U]

Ukkāsitvāpi = Kāsitvāpi (Sī, Ka) 207
Uggacchiṁsu = Ummujjiṁsu (Syā), Uppajjiṁsu (Ka) 132

နာနာပါဌာ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[အ]

အသညီ အရူပါဝစရဒေဝတာ သမာပန္နဒေဝတာယော စ = အသညာရူပါဝစရဒေဝတာယေဝ (သျာ) ၇၀
အသဗ္ဘိဝါဒံ = အသဗ္ဘဝါစံ (သီ) ၆၂
အဟိံသကာဟန္တိ = အဟိံသက္ဝါဟန္တိ (သီ) ဋီကာယံ စ။ ၂၁၁
အဟု ဉာတညတရဿ = အာဟုတံယေဝ အညတရဿ (သီ)၊ အဟုနံယေဝ အညတရဿ (သျာ) ၁၂

[အာ]

အာကရော = အာဂမကရော (သီ၊ သျာ) အံ-ဋ္ဌ ၃-ဒသကနိပါတ-ဝဏ္ဏနာယံ စ။ ၁၉၉
အာနုဘာဝသင်္ခါတံ = အာနုဘာဝသမ္ဘူတံ (သျာ) ၃၀
အာနေသိ = အဘိနေသိ (သီ)၊ အတိဟရတိ (က) ၁၇၅
အာမေဍိတံ = အာမေဏ္ဍိတံ (သီ) ၄၃
အာယတပဂ္ဂဟော = အာယတိပဂ္ဂဟော (သီ)၊ အာယတ္တပဂ္ဂါဟော (သျာ) ၉၇
အာလမ္ဗနတ္ထမ္ဘံ = အာလမ္ဗဏက္ခန္ဓံ (က) ၈၀
အာလောကီဘူတောတိ = အာလောကဘူတောတိ (သျာ) ၁၄၉
အာဝဇ္ဇမာနော = အာဝဇ္ဇေန္တော (သျာ) ၃၁၂
အာဝိဉ္ဆေတွာ = အာဝိဇ္ဈိတွာ (သီ၊ သျာ) ၂၇၈
အာဝိဇ္ဈိံသု = အနုဝိဇ္ဈိံသု (သီ) ၂၆၀
အာဟုနပိဏ္ဍံ = အာဟုနပိဏ္ဍံ ပါဟုနပိဏ္ဍံ (သျာ) ၁၉၀

[ဣ]

ဣစ္ဆာဓူပါယိတောတိ = ဣစ္ဆာဓူမာယိတောတိ (သီ၊ သျာ) ၈၉
ဣမာ ဒေဝတာ = ဣမေ ဒေဝပုတ္တာ (သျာ) ၁၁၅
ဣမိနာ မဏ္ဍလဂ္ဂေန = ဣမိနာ ပန ခဂ္ဂေန (သျာ) ၂၀၈
ဣဿတ္တန္တိ = ဣဿတ္ထန္တိ (သီ)၊ ဣဿဋ္ဌန္တိ (သျာ) ၁၅၂

[ဥ]

ဥက္ကာသိတွာပိ = ကာသိတွာပိ (သီ၊ က) ၂၀၇
ဥဂ္ဂစ္ဆိံသု = ဥမ္မုဇ္ဇိံသု (သျာ)၊ ဥပ္ပဇ္ဇိံသု (က) ၁၃၂

Nānāpāṭhā — Piṭṭhaṅkā

[U]

Uccattanaṁ = Uccataraṁ (Syā, Ka) 70
Uṭṭhāyāsanā sarīraṁ utuṁ gāhāpetvā = Uṭṭhāya senāsanaṁ utuṁ gāhāpetvā (Syā) 37
Uṭṭhita-āyena = Uṭṭhitadāyena (Syā) 106
Uṇhāpetvā bhajjitvā = Uṇhāpetvā dhupetvā bhijjitvā (Syā) 315
Uttarisāṭakaṁ = Uttariyakataṁ (Syā) 296
Udakasaddena = Uragasaddena (Sī, Ka) 310
Udakādīsu = Uragādīsu (Sī, Ka) 310
Udakaṁ = Uraga (Sī, Ka) 309
Uddhaṁmukhaṁ = Uparimukhaṁ (Ka) 46
Upakaṭṭhe = Upagate (Syā) 268
Upakkavipakkaṁ = Opakkavipakkaṁ (Sī) 165
Uppajjamānaṁ vā uppannaṁ vā = Upapajjamānaṁ vā upapannaṁ vā (Syā) 45
Upaṭṭhahituṁ = Upaṭṭhātuṁ (Sī, Syā) 130
Uppatamānā = Uppajjamānā (Syā) 92
Upanayaṁ = Upanayanaṁ (Sī), Upaneyyaṁ (Syā) 42
Upasiṅghaṁ = Upasiṅghitvā (Syā), Upasiṅghi (Ka) 272
Upaharitvā = Upari haritvā (Syā) 224
Uppātitaṁ = Ugghāṭikaṁ (Sī) 52
Upāsanampi = Upasaṅkamanaṁ (Syā, Ka) 97
Upāsitabbaṁ = Upāsevitabbaṁ (Syā) 96
Umaṅgabhindanādīni = Ummaggabhindanādīni (Sī) 322
Ummaggapathanti = Ummaggasatanti (Syā) 255
Uraṁ = Udaraṁ (Syā) 167

[Ū]

Ūmiyo = Ummiyo (Syā, Ka) 252

[E]

Ekakassa = Ekekassa (Syā) 34
Ekaggacittā = Ekaggacittena (Syā) 101

နာနာပါဌ — ပိဋ္ဌင်္က

[ဥ]

ဥစ္စတ္တနံ = ဥစ္စတရံ (သျာ၊ က) ၇၀
ဥဋ္ဌာယာသနာ သရီရံ ဥတုံ ဂါဟာပေတွာ = ဥဋ္ဌာယ သေနာသနံ ဥတုံ ဂါဟာပေတွာ (သျာ) ၃၇
ဥဋ္ဌိတအာယေန = ဥဋ္ဌိတဒါယေန (သျာ) ၁၀၆
ဥဏှာပေတွာ ဘဇ္ဇိတွာ = ဥဏှာပေတွာ ဓုပေတွာ ဘိဇ္ဇိတွာ (သျာ) ၃၁၅
ဥတ္တရိသာဋကံ = ဥတ္တရိယကတံ (သျာ) ၂၉၆
ဥဒကသဒ္ဒေန = ဥရဂသဒ္ဒေန (သီ၊ က) ၃၁၀
ဥဒကာဒီသု = ဥရဂါဒီသု (သီ၊ က) ၃၁၀
ဥဒကံ = ဥရဂ (သီ၊ က) ၃၀၉
ဥဒ္ဓံမုခံ = ဥပရိမုခံ (က) ၄၆
ဥပကဋ္ဌေ = ဥပဂတေ (သျာ) ၂၆၈
ဥပက္ကဝိပက္ကံ = ဩပက္ကဝိပက္ကံ (သီ) ၁၆၅
ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ ဝါ ဥပ္ပန္နံ ဝါ = ဥပပဇ္ဇမာနံ ဝါ ဥပပန္နံ ဝါ (သျာ) ၄၅
ဥပဋ္ဌဟိတုံ = ဥပဋ္ဌာတုံ (သီ၊ သျာ) ၁၃၀
ဥပ္ပတမာနာ = ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ (သျာ) ၉၂
ဥပနယံ = ဥပနယနံ (သီ)၊ ဥပနေယျံ (သျာ) ၄၂
ဥပသိင်္ဃံ = ဥပသိင်္ဃိတွာ (သျာ)၊ ဥပသိင်္ဃိ (က) ၂၇၂
ဥပဟရိတွာ = ဥပရိ ဟရိတွာ (သျာ) ၂၂၄
ဥပ္ပါတိတံ = ဥဂ္ဃါဋိကံ (သီ) ၅၂
ဥပါသနမ္ပိ = ဥပသင်္ကမနံ (သျာ၊ က) ၉၇
ဥပါသိတဗ္ဗံ = ဥပါသေဝိတဗ္ဗံ (သျာ) ၉၆
ဥမင်္ဂဘိန္ဒနာဒီနိ = ဥမ္မဂ္ဂဘိန္ဒနာဒီနိ (သီ) ၃၂၂
ဥမ္မဂ္ဂပထန္တိ = ဥမ္မဂ္ဂသတန္တိ (သျာ) ၂၅၅
ဥရံ = ဥဒရံ (သျာ) ၁၆၇

[ဦ]

ဦမိယော = ဥမ္မိယော (သျာ၊ က) ၂၅၂

[ဧ]

ဧကကဿ = ဧကေကဿ (သျာ) ၃၄
ဧကဂ္ဂစိတ္တာ = ဧကဂ္ဂစိတ္တေန (သျာ) ၁၀၁

Nānāpāṭhā — Piṭṭhaṅkā

[E]

Etato = Ettato (Sī), Ettakā (Syā) 246
Ettheva = Ettova (Sī) 315
Eva = Ekaṁ (Syā) 227
Eva = Evaṁ (Syā) 195
Evañca pana = Evaṁ vacanaṁ (Syā) 151

[O]

Oggate = Ogate (Sī), Okkante (Syā), Uggate (Ka) 292
Otatavitatā = Otthatā vitthatā (Syā) 278
Obhaggena = Obhaggavibhaggena (Ka) 39
Ovuto nivuto = Ophuto niphuto (Syā, Ka) 29
Osaṭamatte = Uṭṭhānamatte (Syā), Osīdamatte (Dī-Ṭṭha 2. 270 piṭṭhe) 69
Ohaditāpi = Ohānitāpi (Sī, Syā) 31

[Ka]

Kacchepi nadīkacchepi = Kaccho hi pabbatakacchopi nadīkacchopi (Sī),
Kacchopi pabbatakacchopi nadīkacchopi (Syā) 101
Kacchevāti kacche viya = Kuñjevāti kuñje viya (Ka) 101
Katagehampi "ṭaṅkitamañco"ti = Katagehaṁ pīṭhaṅkitamañcoti (Syā) 276
Kattuvisaye gahaṇasanniṭṭhānaṁ = Kattuvisayaggahaṇa-
sanniṭṭhānaṁ (Ka) 6
Kathāvavatthānaṁ = Tiṇavatthāraṁ (Syā) 113
Kathaṁjīviṁ jīvatanti = Kathaṁjīvī jīvitanti (Syā) 299
Kadalivanamajjhena = Tilavanamajjhena (Syā) 315
Kampetvā = Vivaritvā (Sī, Ka) 259
Karassu = Kāmaṁ karassu (Syā) 167
Karuṇāsamāvajjitahadayo = Karuṇāsamappitahadayo (Sī),
Karuṇāsamāpajjitahadayo (Syā) 314
Karoto kariyati = Kārako kayirati (Sī) 47
Karontiyo = Alaṅkarontiyo (Ka) 224
Kalambanadītīraṁ = Kadambanadītīraṁ (Sī) 32

နာနာပါဌာ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဧ]

ဧတတော = ဧတ္တတော (သီ)၊ ဧတ္တကာ (သျာ) ၂၄၆
ဧတ္ထေဝ = ဧတ္တောဝ (သီ) ၃၁၅
ဧဝ = ဧကံ (သျာ) ၂၂၇
ဧဝ = ဧဝံ (သျာ) ၁၉၅
ဧဝဉ္စ ပန = ဧဝံ ဝစနံ (သျာ) ၁၅၁

[ဩ]

ဩဂ္ဂတေ = ဩဂတေ (သီ)၊ ဩက္ကန္တေ (သျာ)၊ ဥဂ္ဂတေ (က) ၂၉၂
ဩတတဝိတတာ = ဩတ္ထတာ ဝိတ္ထတာ (သျာ) ၂၇၈
ဩဘဂ္ဂေန = ဩဘဂ္ဂဝိဘဂ္ဂေန (က) ၃၉
ဩဝုတော နိဝုတော = ဩဖုတော နိဖုတော (သျာ၊ က) ၂၉
ဩသဋမတ္တေ = ဥဋ္ဌာနမတ္တေ (သျာ)၊ ဩသီဒမတ္တေ (ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၂၇၀-ပိဋ္ဌေ) ၆၉
ဩဟဒိတာပိ = ဩဟာနိတာပိ (သီ၊ သျာ) ၃၁

[က]

ကစ္ဆေပိ နဒီကစ္ဆေပိ = ကစ္ဆော ဟိ ပဗ္ဗတကစ္ဆောပိ နဒီကစ္ဆောပိ (သီ)၊
ကစ္ဆောပိ ပဗ္ဗတကစ္ဆောပိ နဒီကစ္ဆောပိ (သျာ) ၁၀၁
ကစ္ဆေဝါတိ ကစ္ဆေ ဝိယ = ကုဉ္ဇေဝါတိ ကုဉ္ဇေ ဝိယ (က) ၁၀၁
ကတဂေဟမ္ပိ "ဋင်္ကိတမဉ္စော"တိ = ကတဂေဟံ ပီဌင်္ကိတ-
မဉ္စောတိ (သျာ) ၂၇၆
ကတ္တုဝိသယေ ဂဟဏသန္နိဋ္ဌာနံ = ကတ္တုဝိသယဂ္ဂဟဏသန္နိဋ္ဌာနံ (က) ၆
ကထာဝဝတ္ထာနံ = တိဏဝတ္ထာရံ (သျာ) ၁၁၃
ကထံဇီဝိံ ဇီဝတန္တိ = ကထံဇီဝီ ဇီဝိတန္တိ (သျာ) ၂၉၉
ကဒလိဝနမဇ္ဈေန = တိလဝနမဇ္ဈေန (သျာ) ၃၁၅
ကမ္ပေတွာ = ဝိဝရိတွာ (သီ၊ က) ၂၅၉
ကရဿု = ကာမံ ကရဿု (သျာ) ၁၆၇
ကရုဏာသမာဝဇ္ဇိတဟဒယော = ကရုဏာသမပ္ပိတဟဒယော (သီ)၊
ကရုဏာသမာပဇ္ဇိတဟဒယော (သျာ) ၃၁၄
ကရောတော ကရိယတိ = ကာရကော ကယိရတိ (သီ) ၄၇
ကရောန္တိယော = အလင်္ကရောန္တိယော (က) ၂၂၄
ကလမ္ဗနဒီတီရံ = ကဒမ္ဗနဒီတီရံ (သီ) ၃၂

Nānāpāṭhā — Piṭṭhaṅkā

[Ka]

Kavi kabbaṁ = Kathitabbaṁ (Syā) 162
Kāmapariḷāhābhibhūtā = Kāmūpanītā lokabhibhūtā (Syā) 38
Kāyavivekatthinī = Āḷavikā vivekatthikinī (Syā),
Kāyavivekatthikinī (Ka) 174
Kārāpitā = Kārāpikā (Sī) 48
Kālaṅkato = Āgato (Sī, Syā) 199
Kicchenāti dukkhena, na dukkhāya paṭipadāya = Kicchenāti dukkhāya paṭipadāya (Sī, Syā) 180
Kilissamānā = Pīḷiyamānā (Sī) 192
Kilesakālussiyaparāmaṭṭhāpi = Kilesakāḷussiyāpagatamattā sampasādamattalakkhaṇāpi (Syā) 229
Kilesavaggagato = Kilesavaṭṭagato (Syā) 248
Kujjhanakāle = Puthujjanakāle (Sī) 296
Kuṭṭhicīvarāni = Kuṭṭhī cīvarāni (Sī) 319
Kubbeyyāti = Kappeyyāti (Sī, Syā) 53
Kulasatike = Kulasantake (Sī, Ka) 207
Kulasampattiyo = Kusalasampattiyo (Sī, Syā) 124
Kusalākusalānaṁ = Kusalānaṁ (Syā) 232
Kūjati = Kujjati (Syā) 82
Kesaggā = Kesantā (Syā) 228
Kodhavināsena = Kopachedanena (Ka) 90
Kosambakakuṭi nāma = Kosambakuṭikā nāma (Sī, Syā) 282
Kosalikā = Kosalakā (Ka) 158
Kaṁsapātīti = Kaṁsacāṭīti (Syā) 158

[Kha]

Kharalomo = Kharo (Syā) 277
Khalamaṇḍalādi-sodhanapalālapoṭhanādivasena = ...sodhanādivasena (Ka) 57
Khemībhūtaṁ = Khemabhūtaṁ (Ka) 163

နာနာပါဌ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[က]

ကဝိ ကဗ္ဗံ = ကထိတဗ္ဗံ (သျာ) ၁၆၂
ကာမပရိဠာဟာဘိဘူတာ = ကာမူပနီတာ လောကဘိဘူတာ (သျာ) ၃၈
ကာယဝိဝေကတ္ထိနီ = အာဠဝိကာ ဝိဝေကတ္ထိကိနီ (သျာ)၊
ကာယဝိဝေကတ္ထိကိနီ (က) ၁၇၄
ကာရာပိတာ = ကာရာပိကာ (သီ) ၄၈
ကာလင်္ကတော = အာဂတော (သီ၊ သျာ) ၁၉၉
ကိစ္ဆေနာတိ ဒုက္ခေန၊ န ဒုက္ခာယ ပဋိပဒါယ = ကိစ္ဆေနာတိ ဒုက္ခာယ ပဋိပဒါယ (သီ၊ သျာ) ၁၈၀
ကိလိဿမာနာ = ပီဠိယမာနာ (သီ) ၁၉၂
ကိလေသကာလုဿိယပရာမဋ္ဌာပိ = ကိလေသကာဠုဿိယာပဂတမတ္တာ သမ္ပသာဒမတ္တလက္ခဏာပိ (သျာ) ၂၂၉
ကိလေသဝဂ္ဂဂတော = ကိလေသဝဋ္ဋဂတော (သျာ) ၂၄၈
ကုဇ္ဈနကာလေ = ပုထုဇ္ဇနကာလေ (သီ) ၂၉၆
ကုဋ္ဌိစီဝရာနိ = ကုဋ္ဌီ စီဝရာနိ (သီ) ၃၁၉
ကုဗ္ဗေယျာတိ = ကပ္ပေယျာတိ (သီ၊ သျာ) ၅၃
ကုလသတိကေ = ကုလသန္တကေ (သီ၊ က) ၂၀၇
ကုလသမ္ပတ္တိယော = ကုသလသမ္ပတ္တိယော (သီ၊ သျာ) ၁၂၄
ကုသလာကုသလာနံ = ကုသလာနံ (သျာ) ၂၃၂
ကူဇတိ = ကုဇ္ဇတိ (သျာ) ၈၂
ကေသဂ္ဂါ = ကေသန္တာ (သျာ) ၂၂၈
ကောဓဝိနာသေန = ကောပဆေဒနေန (က) ၉၀
ကောသမ္ဗကကုဋိ နာမ = ကောသမ္ဗကုဋိကာ နာမ (သီ၊ သျာ) ၂၈၂
ကောသလိကာ = ကောသလကာ (က) ၁၅၈
ကံသပါတီတိ = ကံသစာဋီတိ (သျာ) ၁၅၈

[ခ]

ခရလောမော = ခရော (သျာ) ၂၇၇
ခလမဏ္ဍလာဒိသောဓနပလာလပေါဌနာဒိဝသေန = ...သောဓနာဒိဝသေန (က) ၅၇
ခေမီဘူတံ = ခေမဘူတံ (က) ၁၆၃

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ga]	
Gajjantī = Tajjantī (Syā)	208
Gaṇaka = Gaṇika (Syā)	138
Gaṇhituṁ = Uggaṇhituṁ (Sī, Syā)	40
Gatagataṭṭhāne niddhamitabbova = Gatagataṭṭhānena damitabbova (Syā)	87
Gatiduggatiyā = Paṭipattiduggatiyā (Sī, Ka)	267
Gandhakuṭiyaṁ = Mahāgandhakuṭiyaṁ (Sī, Syā)	292
Gandhapānaṁ = Gaṇḍapānaṁ (Sī)	309
Gabbharasminti = Gabbhasminti (Syā)	274
Gabbhokkantisamayo = Gabbhavokkantisamayo (Ka)	9
Garubhāvena = Garugāravena (Sī), Garukabhāvena (Syā)	81
Gavicchivijjhitaṁ = Āvijjhitaṁ (Sī), Gavaccitaṁ (Syā)	276
Gahetvā = Gantvā (Syā)	116
Gaḷanti = Avalambanti (Ṭīkā)	319
Gāmadārikā = Gāmadārakā (Sī, Syā)	275
Gumbantarakandarādīni = Guyhantarakuṭantarādīni (Syā)	159
Guḷhaṁ = Guyhaṁ (Syā)	17
Goyuddhe = Goyūthe (Sī, Syā)	313
[Gha]	
Ghaṭṭetabbaṁ = Ghaṭetabbaṁ (Syā, Ka)	76
Ghanakatassa = Ghanakassa (Sī)	146
Ghanā pasākhā = Ghanā ca sākhā (Syā)	275
Ghaṭaceṭikāgītikapariyāpannāpi = Ghaṭapetikāgītaka... (Syā)	250
[Ca]	
Caṇakamattiyo = Valākamattiyo (Syā), Calākamattiyo (Ka)	200
Catubhūmakā = Catubhūmikā (Syā)	142
Caturaṅge tame = Caturaṅgatamasi (Ka)	125
Ca ne = Jane (Sī), Nesaṁ (Ka)	17
Candanaṅgalikoti = Candanaṅgaliyo (Syā)	139

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဂ]	
ဂဇ္ဇန္တီ = တဇ္ဇန္တီ (သျာ)	၂၀၈
ဂဏက = ဂဏိက (သျာ)	၁၃၈
ဂဏှိတုံ = ဥဂ္ဂဏှိတုံ (သီ၊ သျာ)	၄၀
ဂတဂတဋ္ဌာနေ နိဒ္ဓမိတဗ္ဗောဝ = ဂတဂတဋ္ဌာနေန ဒမိတဗ္ဗောဝ (သျာ)	၈၇
ဂတိဒုဂ္ဂတိယာ = ပဋိပတ္တိဒုဂ္ဂတိယာ (သီ၊ က)	၂၆၇
ဂန္ဓကုဋိယံ = မဟာဂန္ဓကုဋိယံ (သီ၊ သျာ)	၂၉၂
ဂန္ဓပါနံ = ဂဏ္ဍပါနံ (သီ)	၃၀၉
ဂဗ္ဘရသ္မိန္တိ = ဂဗ္ဘသ္မိန္တိ (သျာ)	၂၇၄
ဂဗ္ဘောက္ကန္တိသမယော = ဂဗ္ဘဝေါက္ကန္တိသမယော (က)	၉
ဂရုဘာဝေန = ဂရုဂါရဝေန (သီ)၊ ဂရုကဘာဝေန (သျာ)	၈၁
ဂဝိစ္ဆိဝိဇ္ဈိတံ = အာဝိဇ္ဈိတံ (သီ)၊ ဂဝစ္စိတံ (သျာ)	၂၇၆
ဂဟေတွာ = ဂန္တွာ (သျာ)	၁၁၆
ဂဠန္တိ = အဝလမ္ဗန္တိ (ဋီကာ)	၃၁၉
ဂါမဒါရိကာ = ဂါမဒါရကာ (သီ၊ သျာ)	၂၇၅
ဂုမ္ဗန္တရကန္ဒရာဒီနိ = ဂုယှန္တရကုဋန္တရာဒီနိ (သျာ)	၁၅၉
ဂုဠှံ = ဂုယှံ (သျာ)	၁၇
ဂေါယုဒ္ဓေ = ဂေါယူထေ (သီ၊ သျာ)	၃၁၃
[ဃ]	
ဃဋ္ဋေတဗ္ဗံ = ဃဋေတဗ္ဗံ (သျာ၊ က)	၇၆
ဃနကတဿ = ဃနကဿ (သီ)	၁၄၆
ဃနာ ပသာခါ = ဃနာ စ သာခါ (သျာ)	၂၇၅
ဃဋစေဋိကာဂီတိကပရိယာပန္နာပိ = ဃဋပေတိကာဂီတက…(သျာ)	၂၅၀
[စ]	
စဏကမတ္တိယော = ဝလာကမတ္တိယော (သျာ)၊ စလာကမတ္တိယော (က)	၂၀၀
စတုဘူမကာ = စတုဘူမိကာ (သျာ)	၁၄၂
စတုရင်္ဂေ တမေ = စတုရင်္ဂတမသိ (က)	၁၂၅
စ နေ = ဇနေ (သီ)၊ နေသံ (က)	၁၇
စန္ဒနင်္ဂလိကောတိ = စန္ဒနင်္ဂလိယော (သျာ)	၁၃၉

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[Ca]

Carapuriso = Corapuriso (Sī, Syā) 54
Carā = Corā (Sī), Cārā (Syā) 138
Calakkakudha = Palakkakudha (Syā), Calakakudha (Ka) 294
Cārayeyyuṁ = Dhāreyyuṁ (Syā) 159
Cāriyamāne = Dhārayamāne (Syā) 159
Cittarucitaṁ = Cittarucikaṁ (Sī) 80
Cittācāre = Cittavāre (Syā) 195
Cittācāraṁ = Cittavāraṁ (Syā) 253
Cittitā = Cittā (Syā) 127
Cintayiṁsu = Mantayiṁsu (Sī) 153
Cīvarādivatthu jiṇṇaṁ = Cīvarādivatthu jiṇṇo (Sī),
Cīvarādivatthuṁ jino (Syā) 104
Cūḷapitā = Cullapitā (Syā) 317

[Cha]

Chaṇapūvaṁ = Mandapuvaṁ (Syā) 164
Chamāsikaṁ bhatta = Chamāsikabhati (Syā) 133
Chavadūsakasippanti = Chavarūpakasippanti (Sī, Syā) 261
Chavi-ādīni = Chavicammādīni (Syā) 282
Chetanti = Cetanti (Sī) 264
Chetvāti = Jhatvāti (Sī), Ghatvāti (Syā) 90
Chetvā vaggassa = Jhatvā vaggassa (Sī), Ghatvā vaggassa (Syā) 90

[Ja]

Jaṭācumbaṭakena = Jaṭācumbiṭena (Syā) 166
Janādhibhuṁ rājānaṁ = Janābhibhuṁ rājānaṁ (Sī),
Janādhiparājānaṁ (Syā) 142
Jalāti jalamāna = Jalanti jalamānaṁ (Sī, Syā) 168
Jāgarantesu = Jaggantesu (Syā) 23
Jāgarabrāhmaṇo = Jāgarikabrāhmaṇo (Syā) 94
Jāgarāni nāma = Jāgaranti nāma (Ka), Jagganti nāma (Syā) 23

နာနာပါဌ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[စ]

စရပုရိသော = စောရပုရိသော (သီ၊ သျာ) ၅၄
စရာ = စောရာ (သီ)၊ စာရာ (သျာ) ၁၃၈
စလက္ကကုဓ = ပလက္ကကုဓ (သျာ)၊ စလကကုဓ (က) ၂၉၄
စာရယေယျုံ = ဓာရေယျုံ (သျာ) ၁၅၉
စာရိယမာနေ = ဓာရယမာနေ (သျာ) ၁၅၉
စိတ္တရုစိတံ = စိတ္တရုစိကံ (သီ) ၈၀
စိတ္တာစာရေ = စိတ္တဝါရေ (သျာ) ၁၉၅
စိတ္တာစာရံ = စိတ္တဝါရံ (သျာ) ၂၅၃
စိတ္တိတာ = စိတ္တာ (သျာ) ၁၂၇
စိန္တယိံသု = မန္တယိံသု (သီ) ၁၅၃
စီဝရာဒိဝတ္ထု ဇိဏ္ဏံ = စီဝရာဒိဝတ္ထု ဇိဏ္ဏော (သီ)၊
စီဝရာဒိဝတ္ထုံ ဇိနော (သျာ) ၁၀၄
စူဠပိတာ = စုလ္လပိတာ (သျာ) ၃၁၇

[ဆ]

ဆဏပူဝံ = မန္ဒပုဝံ (သျာ) ၁၆၄
ဆမာသိကံ ဘတ္တ = ဆမာသိကဘတိ (သျာ) ၁၃၃
ဆဝဒူသကသိပ္ပန္တိ = ဆဝရူပကသိပ္ပန္တိ (သီ၊ သျာ) ၂၆၁
ဆဝိအာဒီနိ = ဆဝိစမ္မာဒီနိ (သျာ) ၂၈၂
ဆေတန္တိ = စေတန္တိ (သီ) ၂၆၄
ဆေတွာတိ = ဈတွာတိ (သီ)၊ ဃတွာတိ (သျာ) ၉၀
ဆေတွာ ဝဂ္ဂဿ = ဈတွာ ဝဂ္ဂဿ (သီ)၊ ဃတွာ ဝဂ္ဂဿ (သျာ) ၉၀

[ဇ]

ဇဋာစုမ္ဗဋကေန = ဇဋာစုမ္ဗိဋေန (သျာ) ၁၆၆
ဇနာဓိဘုံ ရာဇာနံ = ဇနာဘိဘုံ ရာဇာနံ (သီ)၊ ဇနာဓိပရာဇာနံ (သျာ) ၁၄၂
ဇလာတိ ဇလမာန = ဇလန္တိ ဇလမာနံ (သီ၊ သျာ) ၁၆၈
ဇာဂရန္တေသု = ဇဂ္ဂန္တေသု (သျာ) ၂၃
ဇာဂရဗြာဟ္မဏော = ဇာဂရိကဗြာဟ္မဏော (သျာ) ၉၄
ဇာဂရာနိ နာမ = ဇာဂရန္တိ နာမ (က)၊ ဇဂ္ဂန္တိ နာမ (သျာ) ၂၃

Nānāpāṭhā — Piṭṭhaṅkā

[Ja]

Jāni = Jātiṁ (Sī) 212
Jiṇṇapāvuraṇo = Jiṇṇapāpuraṇo (Sī, Syā) 238
Jīyeyyanti = Jaheyyanti (Sī), Jiyeyyanti (Syā, Ka) 290

[Ḍa]

Ḍayhamāno = Dayhamāno (Ka) 47
Ḍentīti = Oḍḍentīti (Sī) 177

[Ta]

Taṇhādiṭṭhilepehi = Taṇhādiṭṭhikilesehi (Syā) 247
Taṇhādīhi lepehi = ...kilesehi (Sī) 190
Tatrāssa = Tatrāyaṁ (Syā) 195
Tadantarā vemajjhaṭṭhānaṁ = Tadanantaraṭṭhānaṁ (Sī), Tadantaraṁ ṭhānaṁ (Syā) 29
Tanuttaṁ gato = Tanubhūto (Sī), Tanukaṁ gato (Ka) 287
Tappaṭibhāgo = Sappaṭibhāgo (Syā) 77
Tālavaṇṭena bījenti = Tālapaṇṇena vījenti (Syā) 248
Tāvatakeneva = Tāvadeva (Syā) 238
Tikicchantaṁ = Tikicchataṁ (Syā) 210
Tikhiṇe salle = Tiṇhasallaṁ (Syā) 159
Tilabījāni = Tīṇi bījāni (Syā) 216
Tiṇhībhūtaṁ tuṇhībhūtanti = Tuṇhībhūtanti (Syā, Ka) 253
Tuvañca = Bhavañca (Syā) 307
Tele paccissathāti = Leṇe pavisathāti (Ka) 167
Telepi uttarante ṭhitiṁ = Telepi uttarante uṭṭhitiṁ (Sī), Kesepi uttarante tinte (Syā) 93

[Tha]

Thullaphusitake = Phullaphusitake (Syā) 21
Theravaṁsadīpānaṁ = Theravaṁsappadīpānaṁ (Syā), Theravaṁsapadipānaṁ (Ka) 2

နာနာပါဌာ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဇ]

ဇာနိ = ဇာတိံ (သီ) ၂၁၂
ဇိဏ္ဏပါဝုရဏော = ဇိဏ္ဏပါပုရဏော (သီ၊ သျာ) ၂၃၈
ဇီယေယျန္တိ = ဇဟေယျန္တိ (သီ)၊ ဇိယေယျန္တိ (သျာ၊ က) ၂၉၀

[ဍ]

ဍယှမာနော = ဒယှမာနော (က) ၄၇
ဍေန္တီတိ = ဩဍ္ဍေန္တီတိ (သီ) ၁၇၇

[တ]

တဏှာဒိဋ္ဌိလေပေဟိ = တဏှာဒိဋ္ဌိကိလေသေဟိ (သျာ) ၂၄၇
တဏှာဒီဟိ လေပေဟိ = ...ကိလေသေဟိ (သီ) ၁၉၀
တတြာဿ = တတြာယံ (သျာ) ၁၉၅
တဒန္တရာ ဝေမဇ္ဈဋ္ဌာနံ = တဒနန္တရဋ္ဌာနံ (သီ)၊ တဒန္တရံ ဌာနံ (သျာ) ၂၉
တနုတ္တံ ဂတော = တနုဘူတော (သီ)၊ တနုကံ ဂတော (က) ၂၈၇
တပ္ပဋိဘာဂေါ = သပ္ပဋိဘာဂေါ (သျာ) ၇၇
တာလဝဏ္ဋေန ဗီဇေန္တိ = တာလပဏ္ဏေန ဝီဇေန္တိ (သျာ) ၂၄၈
တာဝတကေနေဝ = တာဝဒေဝ (သျာ) ၂၃၈
တိကိစ္ဆန္တံ = တိကိစ္ဆတံ (သျာ) ၂၁၀
တိခိဏေ သလ္လေ = တိဏှသလ္လံ (သျာ) ၁၅၉
တိလဗီဇာနိ = တီဏိ ဗီဇာနိ (သျာ) ၂၁၆
တိဏှီဘူတံ တုဏှီဘူတန္တိ = တုဏှီဘူတန္တိ (သျာ၊ က) ၂၅၃
တုဝဉ္စ = ဘဝဉ္စ (သျာ) ၃၀၇
တေလေ ပစ္စိဿထာတိ = လေဏေ ပဝိသထာတိ (က) ၁၆၇
တေလေပိ ဥတ္တရန္တေ ဌိတိံ = တေလေပိ ဥတ္တရန္တေ ဥဋ္ဌိတိံ (သီ)၊ ကေသေပိ ဥတ္တရန္တေ တိန္တေ (သျာ) ၉၃

[ထ]

ထုလ္လဖုသိတကေ = ဖုလ္လဖုသိတကေ (သျာ) ၂၁
ထေရဝံသဒီပါနံ = ထေရဝံသပ္ပဒီပါနံ (သျာ)၊ ထေရဝံသပဒိပါနံ (က) ၂

Nānāpāṭhā | Piṭṭhaṅkā

[Da]

Dante abhidantamādhāya = Dantehi dantamādhāya (Sī) 35
Dammā = Damā (Syā) 305
Davaḍāhakādayo = Chavaḍāhakādayo (Sī) 217
Dassiyamānāya sakkāsane = Dassiyamānāya pana āsane (Sī) 324
Divasasaṅkhepaṁ = Divase divase (Sī) 116
Divase divase = Divasaṁ (Sī, Syā) 157
Divase divase sammaṁ = Yugacchiggale pavesanadaṇḍasaṅkhātaṁ sammaṁ (Syā) 134
Duṭṭho = Ruṭṭho (Sī), Ruddho (Syā) 296
Dubbhago = Dubbhato (Syā) 160
Dussantaṁ = Pāsantaṁ (Syā) 268
Devatā = Nāgā (Syā) 115
Desanāmattametaṁ = Desanāsīsametaṁ (Syā) 203
Dvācattālīse = Dvācattālīsame (Ka) 275
Dvirāvaṭṭā = Dvāvaṭṭā (Sī, Syā) 79

[Dha]

Dhaṅkamivossajantīti = Dhaṅkamivossajjantīti (Syā) 278
Dhanañcayaseṭṭhino = Dhanañjayaseṭṭhino (Sī, Syā) 136
Dhananjānigajjitaṁ nāma = Dhanañjānitajjitaṁ nāma (Syā) 208
Dhammakathaṁ = Dhammīkathaṁ (Syā) 283
Dhammakaraṇena = Dhammakarakena (Sī) 268
Dhātā = Dhatā (Sī, Syā) 7

[Na]

Na vibādheyya = Na viheṭheyya (Sī, Syā) 251
Nassa = Vinassa (Syā) 239
Na saṅketi = Na saṅkemīti (Syā) 162
Nākaroto kariyati = Nākārako kayirati (Sī), Nākaronto kariyati (Ka) 47

နာနာပါဌာ | ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဒ]

ဒန္တေ အဘိဒန္တမာဓာယ = ဒန္တေဟိ ဒန္တမာဓာယ (သီ) ၃၅
ဒမ္မာ = ဒမာ (သျာ) ၃၀၅
ဒဝဍာဟကာဒယော = ဆဝဍာဟကာဒယော (သီ) ၂၁၇
ဒဿိယမာနာယ သက္ကာသနေ = ဒဿိယမာနာယ ပန အာသနေ (သီ) ၃၂၄
ဒိဝသသင်္ခေပံ = ဒိဝသေ ဒိဝသေ (သီ) ၁၁၆
ဒိဝသေ ဒိဝသေ = ဒိဝသံ (သီ၊ သျာ) ၁၅၇
ဒိဝသေ ဒိဝသေ သမ္မံ = ယုဂစ္ဆိဂ္ဂလေ ပဝေသနဒဏ္ဍသင်္ခါတံ သမ္မံ (သျာ) ၁၃၄
ဒုဋ္ဌော = ရုဋ္ဌော (သီ)၊ ရုဒ္ဓေါ (သျာ) ၂၉၆
ဒုဗ္ဘဂေါ = ဒုဗ္ဘတော (သျာ) ၁၆၀
ဒုဿန္တံ = ပါသန္တံ (သျာ) ၂၆၈
ဒေဝတာ = နာဂါ (သျာ) ၁၁၅
ဒေသနာမတ္တမေတံ = ဒေသနာသီသမေတံ (သျာ) ၂၀၃
ဒွါစတ္တာလီသေ = ဒွါစတ္တာလီသမေ (က) ၂၇၅
ဒွိရာဝဋ္ဋာ = ဒွါဝဋ္ဋာ (သီ၊ သျာ) ၇၉

[ဓ]

ဓင်္ကမိဝေါဿဇန္တီတိ = ဓင်္ကမိဝေါဿဇ္ဇန္တီတိ (သျာ) ၂၇၈
ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိနော = ဓနဉ္ဇယသေဋ္ဌိနော (သီ၊ သျာ) ၁၃၆
ဓနဉ္ဇာနိဂဇ္ဇိတံ နာမ = ဓနဉ္ဇာနိတဇ္ဇိတံ နာမ (သျာ) ၂၀၈
ဓမ္မကထံ = ဓမ္မီကထံ (သျာ) ၂၈၃
ဓမ္မကရဏေန = ဓမ္မကရကေန (သီ) ၂၆၈
ဓာတာ = ဓတာ (သီ၊ သျာ) ၇

[န]

န ဝိဗာဓေယျ = န ဝိဟေဌေယျ (သီ၊ သျာ) ၂၅၁
နဿ = ဝိနဿ (သျာ) ၂၃၉
န သင်္ကေတိ = န သင်္ကေမီတိ (သျာ) ၁၆၂
နာကရောတော ကရိယတိ = နာကာရကော ကယိရတိ (သီ)၊ နာကရောန္တော ကရိယတိ (က) ၄၇

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Na]	
Nāgadatto = Nāgadanto (Syā)	258
Nāññatra bojjhā tapasāti = Bojjhaṅgatapasā (Sī, Syā), Bojjhaṅgatapā (Ka)	104
Nābhibhosi = Nādhibhosi (Ka)	297
Nāyare = Ñāyare (Sī)	39
Niggamanaṁ = Nikkhamanaṁ (Sī, Syā, Ka)	82
Nigguṇānaṁ = Nigaṇṭhānaṁ (Syā)	121
Nijjhāpessāmīti = Nirujjhāpessāmīti (Sī), Nijjhattiṁ labhissāmīti (Ka)	151
Nijjhattiṁ = Niruddhaṁ (Sī), Nijjhaggiṁ (Syā)	151
Niṭṭhubhitvā = Nuṭṭhubhitvā (Sī), Nuṭṭhahitvā (Syā)	319
Niddhamituṁ = Nibbāpetuṁ (Sī, Syā)	103
Niddhūmaṁ = Nibaddhaṁ (Sī)	237
Nipajjāpetvā = Nisajjāpetvā (Syā)	259
Nibbisaṅkā = Nirāsaṅkā (Ka)	306
Niyāmabhūmiyaṁ = Padhānabhūmiyaṁ (Sī)	159
Nirojaṭṭhena = Nijotaṭṭhena (Ka)	217
Nisinnavaseneva = Sanniveseneva (Syā)	139
Nissayitvāva = Sannissitvāva (Syā)	89
Nīhaṭabhaṇḍaṁ = Nibbhataṁ bhaṇḍaṁ (Syā)	282
[Pa]	
Patthaṭaṁ = Vitthataṁ (Syā)	17
Pattharaṇaṭṭhānā = Patthanā (Sī), Pattharā (Syā)	80
Patthita = Kathita (Syā)	298
Pattiyāyasīti = Paṭiyāyasīti (Syā)	154
Patissayaṁ = Upassayaṁ (Ka)	78
Pattuṇṇadukūla = Cinapaṭadukūla (Syā)	61
Patvā = Bhattarāva (Syā)	91

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[န]	
နာဂဒတ္တော = နာဂဒန္တော (သျာ)	၂၅၈
နာညတြ ဗောဇ္ဈာ တပသာတိ = ဗောဇ္ဈင်္ဂတပသာ (သီ၊ သျာ)၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂတပါ (က)	၁၀၄
နာဘိဘောသိ = နာဓိဘောသိ (က)	၂၉၇
နာယရေ = ဉာယရေ (သီ)	၃၉
နိဂ္ဂမနံ = နိက္ခမနံ (သီ၊ သျာ၊ က)	၈၂
နိဂ္ဂုဏာနံ = နိဂဏ္ဌာနံ (သျာ)	၁၂၁
နိဇ္ဈာပေဿာမီတိ = နိရုဇ္ဈာပေဿာမီတိ (သီ)၊ နိဇ္ဈတ္တိံ လဘိဿာမီတိ (က)	၁၅၁
နိဇ္ဈတ္တိံ = နိရုဒ္ဓံ (သီ)၊ နိဇ္ဈဂ္ဂိံ (သျာ)	၁၅၁
နိဋ္ဌုဘိတွာ = နုဋ္ဌုဘိတွာ (သီ)၊ နုဋ္ဌဟိတွာ (သျာ)	၃၁၉
နိဒ္ဓမိတုံ = နိဗ္ဗာပေတုံ (သီ၊ သျာ၊)	၁၀၃
နိဒ္ဓူမံ = နိဗဒ္ဓံ (သီ)	၂၃၇
နိပဇ္ဇာပေတွာ = နိသဇ္ဇာပေတွာ (သျာ)	၂၅၉
နိဗ္ဗိသင်္ကာ = နိရာသင်္ကာ (က)	၃၀၆
နိယာမဘူမိယံ = ပဓာနဘူမိယံ (သီ)	၁၅၉
နိရောဇဋ္ဌေန = နိဇောတဋ္ဌေန (က)	၂၁၇
နိသိန္နဝသေနေဝ = သန္နိဝေသေနေဝ (သျာ)	၁၃၉
နိဿယိတွာဝ = သန္နိဿိတွာဝ (သျာ)	၈၉
နီဟဋဘဏ္ဍံ = နိဗ္ဘတံ ဘဏ္ဍံ (သျာ)	၂၈၂
[ပ]	
ပတ္ထဋံ = ဝိတ္ထတံ (သျာ)	၁၇
ပတ္ထရဏဋ္ဌာနာ = ပတ္ထနာ (သီ)၊ ပတ္ထရာ (သျာ)	၈၀
ပတ္ထိတ = ကထိတ (သျာ)	၂၉၈
ပတ္တိယာယသီတိ = ပဋိယာယသီတိ (သျာ)	၁၅၄
ပတိဿယံ = ဥပဿယံ (က)	၇၈
ပတ္တုဏ္ဏဒုကူလ = စိနပဋဒုကူလ (သျာ)	၆၁
ပတွာ = ဘတ္တရာဝ (သျာ)	၉၁

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Pa]	
Pathanti = Satanti (Syā)	255
Padabhāṇa... = Sarabhāṇa... (Sī, Ka)	40
Padālesīti = Paggaḷesīti (Syā)	161
Payassa ca hārī = Payassa ca bhārī (Sī), Payassukarī (Syā)	309
Paramodānanti = Paramavodānanti (Sī), Paramodātanti (Syā)	264
Paradārikakammaṁ = Paradārakammaṁ (Sī), Paradārakakammaṁ (Syā)	131
Parasaddhāya = Paraṁ sandhāya (Syā)	41
Paripuṇṇapañcaṅgā = Paripuṇṇaṅgapaccaṅgā (Sī)	223
Paribāhirā = Paribāhirā aparikkhārā (Syā)	172
Pariyāpuṭaṁ = Pariyāpuṇitaṁ (Syā)	77
Parivattakkhandhaṁ = Parivaṭṭakkhandhaṁ (Sī)	169
Parisedo = Sarīrasedo (Ka)	238
Pariharitvā = Parikkhipitvā (Syā)	261
Pakkapayoghanikā = Pakka-ayoghaṭikā (Sī, Syā)	257
Pakkhantā = Pakkhandā (Ka)	295
Pakāsanti = Pakāsenti (Syā, Ka)	2
Pakudho = Pakuddho (Syā)	117
Pañca kāmaguṇopadhīpi = Pañcakāmaguṇopadhīhi (Sī, Ka)	31
Pañcanavutipāsaṇḍabhede = Chanavutipāsaṇḍabhede (Syā)	59
Pañcame = Pannarasame (Sī)	325
Paññāsaṅkalananicchayo = Paññāsakalananicchayo (Syā), Paññāsaṅgahavinicchayo (Ka)	2
Paṭaliyoti = Aṭaliyoti (Sī, Syā)	316
Paṭicchannoti = Paṭipannoti (Syā)	218
Paṭipajjissāma = Paṭijaggissāma (Sī), Pariccajissāma (Syā)	257
Paṭhamāvajjanasseva = Paṭhamāvajjantasseva (Ka)	276
Paṭṭhapesi = Patthesi (Sī, Syā)	111
Paṇītabhojanaṁ = Paṇītabhojanehi (Ka)	241
Pavuttatālaphalaṁ = Pamuttatālaphalaṁ (Sī, Syā)	38
Pātiṁ = Cāṭiṁ (Syā)	140

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ပ]	
ပထန္တိ = သတန္တိ (သျာ)	၂၅၅
ပဒဘာဏ … = သရဘာဏ … (သီ၊ က)	၄၀
ပဒါလေသီတိ = ပဂ္ဂဠေသီတိ (သျာ)	၁၆၁
ပယဿ စ ဟာရီ = ပယဿ စ ဘာရီ (သီ)၊ ပယဿုကရီ (သျာ)	၃၀၉
ပရမောဒါနန္တိ = ပရမဝေါဒါနန္တိ (သီ)၊ ပရမောဒါတန္တိ (သျာ)	၂၆၄
ပရဒါရိကကမ္မံ = ပရဒါရကကမ္မံ (သီ)၊ ပရဒါရကကကမ္မံ (သျာ)	၁၃၁
ပရသဒ္ဓါယ = ပရံ သန္ဓာယ (သျာ)	၄၁
ပရိပုဏ္ဏပဉ္စင်္ဂါ = ပရိပုဏ္ဏင်္ဂပစ္စင်္ဂါ (သီ)	၂၂၃
ပရိဗာဟိရာ = ပရိဗာဟိရာ အပရိက္ခာရာ (သျာ)	၁၇၂
ပရိယာပုဋံ = ပရိယာပုဏိတံ (သျာ)	၇၇
ပရိဝတ္တက္ခန္ဓံ = ပရိဝဋ္ဋက္ခန္ဓံ (သီ)	၁၆၉
ပရိသေဒေါ = သရီရသေဒေါ (က)	၂၃၈
ပရိဟရိတွာ = ပရိက္ခိပိတွာ (သျာ)	၂၆၁
ပက္ကပယောဃနိကာ = ပက္ကအယောဃဋိကာ (သီ၊ သျာ)	၂၅၇
ပက္ခန္တာ = ပက္ခန္ဒာ (က)	၂၉၅
ပကာသန္တိ = ပကာသေန္တိ (သျာ၊ က)	၂
ပကုဓော = ပကုဒ္ဓေါ (သျာ)	၁၁၇
ပဉ္စ ကာမဂုဏောပဓီပိ = ပဉ္စကာမဂုဏောပဓီဟိ (သီ၊ က)	၃၁
ပဉ္စနဝုတိပါသဏ္ဍဘေဒေ = ဆနဝုတိပါသဏ္ဍဘေဒေ (သျာ)	၅၉
ပဉ္စမေ = ပန္နရသမေ (သီ)	၃၂၅
ပညာသင်္ကလနနိစ္ဆယော = ပညာသကလနနိစ္ဆယော (သျာ)၊ ပညာသင်္ဂဟဝိနိစ္ဆယော (က)	၂
ပဋလိယောတိ = အဋလိယောတိ (သီ၊ သျာ)	၃၁၆
ပဋိစ္ဆန္နောတိ = ပဋိပန္နောတိ (သျာ)	၂၁၈
ပဋိပဇ္ဇိဿာမ = ပဋိဇဂ္ဂိဿာမ (သီ)၊ ပရိစ္စဇိဿာမ (သျာ)	၂၅၇
ပဌမာဝဇ္ဇနဿေဝ = ပဌမာဝဇ္ဇန္တဿေဝ (က)	၂၇၆
ပဋ္ဌပေသိ = ပတ္ထေသိ (သီ၊ သျာ)	၁၁၁
ပဏီတဘောဇနံ = ပဏီတဘောဇနေဟိ (က)	၂၄၁
ပဝုတ္တတာလဖလံ = ပမုတ္တတာလဖလံ (သီ၊ သျာ)	၃၈
ပါတိံ = စာဋိံ (သျာ)	၁၄၀

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Pa]	
Pādamaggeneva = Pādamatteneva (Syā)	292
Pāyāsapātiṁ = Pāyāsacāṭiṁ (Syā)	208
Pisanto = Piṁsanto (Syā)	154
Pihitamatte = Pidahitamatte (Sī)	130
Pīṭhe = Pīṭhe āsane (Sī)	241
Puttagāvo = Puttagohi (Ka)	31
Puttahatāya putte"ti = Dhuttahatāya sutteti (Ka)	316
Puthusattānampi = Puthuttānaṁ (Syā)	129
Purato = Dhurato (Ka)	231
Porāṇā pana = Porāṇanāmassa (Ka)	93
Paṁsukunthitoti = Paṁsukuṇḍitoti (Sī, Syā)	263
[Pha]	
Pharantāni = Phurantāni (Sī)	296
Pharitvā pharitvā = Pasāritvā pasāritvā (Sī), Haritvā (Syā)	165
Phalakkhaṇaṁ = Phalalakkhaṇaṁ (Sī)	163
Phalikavaṇṇā = Balākavaṇṇā (Sī), Balāhakavaṇṇā (Syā)	223
Phassitā = Phusitā (Sī, Syā)	112
Phullitakokanadaṁ = Phullitakokanudaṁ (Ka)	250
Pheṇaṁ = Pheṇuṁ (Syā)	274
[Ba]	
Baddhesu = Khandhesu (Sī), Bandhesu (Ka)	264
Balavacintanaṁ = Balavacittaṁ (Syā)	105
Bahalattena = Bahalantena (Ka)	101
Bāhitvāti = Vāhetvāti (Syā)	244
Biḷibiḷikathā = Pīḷipīḷikathā (Syā)	267
Bījanteva = Bījabījantveva (Syā)	229
Byattaparicayaṭṭhena = Bhattuparicariyatthena (Sī), Byattuparicaraṇaṭṭhena (Ṭīkā)	76

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ပ]	
ပါဒမဂ္ဂေနေဝ = ပါဒမတ္တေနေဝ (သျာ)	၂၉၂
ပါယာသပါတိံ = ပါယာသစာဋိံ (သျာ)	၂၀၈
ပိသန္တော = ပိံသန္တော (သျာ)	၁၅၄
ပိဟိတမတ္တေ = ပိဒဟိတမတ္တေ (သီ)	၁၃၀
ပီဌေ = ပီဌေ အာသနေ (သီ)	၂၄၁
ပုတ္တဂါဝေါ = ပုတ္တဂေါဟိ (က)	၃၁
ပုတ္တဟတာယ ပုတ္တေ"တိ = ဓုတ္တဟတာယ သုတ္တေတိ (က)	၃၁၆
ပုထုသတ္တာနမ္ပိ = ပုထုတ္တာနံ (သျာ)	၁၂၉
ပုရတော = ဓုရတော (က)	၂၃၁
ပေါရာဏာ ပန = ပေါရာဏနာမဿ (က)	၉၃
ပံသုကုန္ထိတောတိ = ပံသုကုဏ္ဍိတောတိ (သီ၊ သျာ)	၂၆၃
[ဖ]	
ဖရန္တာနိ = ဖုရန္တာနိ (သီ)	၂၉၆
ဖရိတွာ ဖရိတွာ = ပသာရိတွာ ပသာရိတွာ (သီ)၊ ဟရိတွာ (သျာ)	၁၆၅
ဖလက္ခဏံ = ဖလလက္ခဏံ (သီ)	၁၆၃
ဖလိကဝဏ္ဏာ = ဗလာကဝဏ္ဏာ (သီ)၊ ဗလာဟကဝဏ္ဏာ (သျာ)	၂၂၃
ဖဿိတာ = ဖုသိတာ (သီ၊ သျာ)	၁၁၂
ဖုလ္လိတကောကနဒံ = ဖုလ္လိတကောကနုဒံ (က)	၂၅၀
ဖေဏံ = ဖေဏုံ (သျာ)	၂၇၄
[ဗ]	
ဗဒ္ဓေသု = ခန္ဓေသု (သီ)၊ ဗန္ဓေသု (က)	၂၆၄
ဗလဝစိန္တနံ = ဗလဝစိတ္တံ (သျာ)	၁၀၅
ဗဟလတ္တေန = ဗဟလန္တေန (က)	၁၀၁
ဗာဟိတွာတိ = ဝါဟေတွာတိ (သျာ)	၂၄၄
ဗိဠိဗိဠိကထာ = ပီဠိပီဠိကထာ (သျာ)	၂၆၇
ဗီဇန္တေဝ = ဗီဇဗီဇန္တေဝ (သျာ)	၂၂၉
ဗျတ္တပရိစယဋ္ဌေန = ဘတ္တုပရိစရိယတ္ထေန (သီ)၊ ဗျတ္တုပရိစရဏဋ္ဌေန (ဋီကာ)	၇၆

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Bha]	
Bhañjissatīti = Bhajjissatīti (Syā)	151
Bhattakiccāvasāne = Katabhattakicco (Syā)	267
Bhayaṁ = Mahabbhayaṁ (Sī), Sāpabhayaṁ (Syā)	210
Bhavatu = Bhava, taṁ (Syā)	98
Bhastavātena = Tassā vātena (Sī)	159
Bhasmakhārādīhi = Osaṅkhārādīhi (Syā), Usakhārādīhi (Ka)	88
Bhājanīyabhaṇḍaṁ = Bhaṇḍabhājanīyaṁ (Syā)	284
Bhikkhācārato = Bhikkhāya caranto (Sī, Ka)	239
Bhikkhaṁ = Bhakkhaṁ (Syā)	131
Bhijjiyate = Tajjīyate (Sī), Maddiyate (Syā)	250
Bhindāpeyya = Chindāpeyya (Syā)	148
Bhussantā bhussantā = Bhassantā bhassantā (Ka)	240
[Ma]	
Maggakāle = Maggakkhaṇe (Ka)	145
Maggacoro = Magge coro (Sī, Syā, Ka)	191
Maghena = Māghena (Ka)	28
Macalagāmake = Acalagāmake (Syā)	309
Macchariyena = Maccharena (Ka)	56
Majjha = Majjhima (Syā)	157
Maññatanti = Mānanti (Sī)	50
Maññati = Paññapeti (Syā)	155
Maññanāya = Maññamānā (Sī)	135
Maññi = Maññasi (Syā)	165
Maṇimayena = Nimmalena (Ka)	37
Maṇipaṭisāmakānaṁ = Sāṇiyā parikkhipāpetvā paṭisāmakānaṁ (Syā)	135
Maṇivammaṁ = Maṇicammaṁ (Syā)	71
Mattikapātiṁ = Mattikacāṭiṁ (Syā)	320

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဘ]	
ဘဉ္ဇိဿတီတိ = ဘဇ္ဇိဿတီတိ (သျာ)	၁၅၁
ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ = ကတဘတ္တကိစ္စော (သျာ)	၂၆၇
ဘယံ = မဟဗ္ဘယံ (သီ)၊ သာပဘယံ (သျာ)	၂၁၀
ဘဝတု = ဘဝ၊ တံ (သျာ)	၉၈
ဘသ္တဝါတေန = တဿာ ဝါတေန (သီ)	၁၅၉
ဘသ္မခါရာဒီဟိ = ဩသင်္ခါရာဒီဟိ (သျာ)၊ ဥသခါရာဒီဟိ (က)	၈၈
ဘာဇနီယဘဏ္ဍံ = ဘဏ္ဍဘာဇနီယံ (သျာ)	၂၈၄
ဘိက္ခာစာရတော = ဘိက္ခာယ စရန္တော (သီ၊က)	၂၃၉
ဘိက္ခံ = ဘက္ခံ (သျာ)	၁၃၁
ဘိဇ္ဇိယတေ = တဇ္ဇိယတေ (သီ)၊ မဒ္ဒိယတေ (သျာ)	၂၅၀
ဘိန္ဒာပေယျ = ဆိန္ဒာပေယျ (သျာ)	၁၄၈
ဘုဿန္တာ ဘုဿန္တာ = ဘဿန္တာ ဘဿန္တာ (က)	၂၄၀
[မ]	
မဂ္ဂကာလေ = မဂ္ဂက္ခဏေ (က)	၁၄၅
မဂ္ဂစောရော = မဂ္ဂေ စောရော (သီ၊ သျာ၊ က)	၁၉၁
မဃေန = မာဃေန (က)	၂၈
မစလဂါမကေ = အစလဂါမကေ (သျာ)	၃၀၉
မစ္ဆရိယေန = မစ္ဆရေန (က)	၅၆
မဇ္ဈ = မဇ္ဈိမ (သျာ)	၁၅၇
မညတန္တိ = မာနန္တိ (သီ)	၅၀
မညတိ = ပညပေတိ (သျာ)	၁၅၅
မညနာယ = မညမာနာ (သီ)	၁၃၅
မညိ = မညသိ (သျာ)	၁၆၅
မဏိမယေန = နိမ္မလေန (က)	၃၇
မဏိပဋိသာမကာနံ = သာဏိယာ ပရိက္ခိပါပေတွာ ပဋိသာမကာနံ (သျာ)	၁၃၅
မဏိဝမ္မံ = မဏိစမ္မံ (သျာ)	၇၁
မတ္တိကပါတိံ = မတ္တိကစာဋိံ (သျာ)	၃၂၀

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ma]	
Mataṁ = Vadhaṁ (Ka)	54
Madanayutā = Damanayuddhā (Syā)	309
Mantāvacanaṁ = Mattāvacanaṁ (Sī, Syā)	250
Mandiyā nūti = Mandiyā nusesīti (Syā)	162
Maraṇavasaṁ = Māravasaṁ (Sī)	43
Mahagghaṁ = Samagghaṁ (Syā)	285
Mahantataro = Mahattataro (Ka)	198
Mahapphalataranti = Mahagghataranti (Sī)	57
Mahā-ūmiyo = Mahā-ummiyo (Syā)	52
Mahākaṇṭho = Mahākaṇṇo (Sī), Mahāgaṇḍo (Syā)	122
Mahācāṭiyo = Mahāpātiyo (Syā)	237
Mahābhārasahanatthena = Mahābhāraharaṇatthena (Syā)	305
Mātiṭṭhāne = Mātuṭṭhāne (Sī)	136
Mā tulaṁ = Mahātulaṁ (Sī)	321
Mādiso = Tādiso (Ka), Yadi so (Sī)	234
Mā sajjittho = Mā sajjittha (Syā)	162
Migāramātuyā = Migāramātāya (Syā)	136
Mitāhāraṁ = Mattāhāraṁ (Sī)	52
Milakkhu = Milakkha (Sī, Syā)	250
Mukhappamāṇe = Pamāṇena (Sī, Syā)	83
Mukhādhānaṁ = Mukhadvāraṁ (Sī)	101
Muddhavedikāpādato = Mūlavedikāpādato (Sī), Muddhavedikāpārato (Ka)	312
Mūlakammaṭṭhānaṁ = Lakkhaṇakammaṭṭhānaṁ (Syā)	27
Maṁ nissāya cesa gato = Maṁ nissāya cesa bhavo (Sī), Anissāyeva Sugato (Syā)	261
[Ya]	
Yattha katthaci = Yattha vā tattha vā (Syā)	38
Yatāyaṁ = Yatoyaṁ (Sī), Yadāyaṁ (Ka)	37

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[မ]	
မတံ = ဝဓံ (က)	၅၄
မဒနယုတာ = ဒမနယုဒ္ဓါ (သျာ)	၃၀၉
မန္တာဝစနံ = မတ္တာဝစနံ (သီ၊ သျာ)	၂၅၀
မန္ဒိယာ နူတိ = မန္ဒိယာ နုသေသီတိ (သျာ)	၁၆၂
မရဏဝသံ = မာရဝသံ (သီ)	၄၃
မဟဂ္ဃံ = သမဂ္ဃံ (သျာ)	၂၈၅
မဟန္တတရော = မဟတ္တတရော (က)	၁၉၈
မဟပ္ဖလတရန္တိ = မဟဂ္ဃတရန္တိ (သီ)	၅၇
မဟာဦမိယော = မဟာဥမ္မိယော (သျာ)	၅၂
မဟာကဏ္ဌော = မဟာကဏ္ဏော (သီ)၊ မဟာဂဏ္ဍော (သျာ)	၁၂၂
မဟာစာဋိယော = မဟာပါတိယော (သျာ)	၂၃၇
မဟာဘာရသဟနတ္ထေန = မဟာဘာရဟရဏတ္ထေန (သျာ)	၃၀၅
မာတိဋ္ဌာနေ = မာတုဋ္ဌာနေ (သီ)	၁၃၆
မာ တုလံ = မဟာတုလံ (သီ)	၃၂၁
မာဒိသော = တာဒိသော (က)၊ ယဒိ သော (သီ)	၂၃၄
မာ သဇ္ဇိတ္ထော = မာ သဇ္ဇိတ္ထ (သျာ)	၁၆၂
မိဂါရမာတုယာ = မိဂါရမာတာယ (သျာ)	၁၃၆
မိတာဟာရံ = မတ္တာဟာရံ (သီ)	၅၂
မိလက္ခု = မိလက္ခ (သီ၊ သျာ)	၂၅၀
မုခပ္ပမာဏေ = ပမာဏေန (သီ၊ သျာ)	၈၃
မုခါဓာနံ = မုခဒွါရံ (သီ)	၁၀၁
မုဒ္ဓဝေဒိကာပါဒတော = မူလဝေဒိကာပါဒတော (သီ)၊ မုဒ္ဓဝေဒိကာပါရတော (က)	၃၁၂
မူလကမ္မဋ္ဌာနံ = လက္ခဏကမ္မဋ္ဌာနံ (သျာ)	၂၇
မံ နိဿာယ စေသ ဂတော = မံ နိဿာယ စေသ ဘဝေါ (သီ)၊ အနိဿာယေဝ သုဂတော (သျာ)	၂၆၁
[ယ]	
ယတ္ထ ကတ္ထစိ = ယတ္ထ ဝါ တတ္ထ ဝါ (သျာ)	၃၈
ယတာယံ = ယတောယံ (သီ)၊ ယဒါယံ (က)	၃၇

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ya]	
Yadā = Sace (Sī, Ka)	311
Yassa = Passa (Sī, Syā)	235
Yujjhasoṇḍā = Yuddhasoṇḍā (Sī)	310
Yujjhitabbayuddhāni = Yujjhitabbayuttāni (Syā, Ka)	154
Yojanamatte = Yojanamagge (Syā), Yojanamattake (Ka)	130
[Ra]	
Rajadhajaṁ = Rajaṁ vā dhajaṁ vā (Sī), Rajaṁ vā (Syā)	312
Rattabandhikāyo = Rattabaddhakāyo (Syā)	223
Ratikaranti = Ratikatanti (Sī)	87
Rattidivesu vā khīyati = Rattīhi divehi ca khiyati (Syā)	88
Rattindivā = Ratti vā divā vā (Ka)	162
Rathareṇumattampi = Rajareṇumattampi (Syā)	170
Rāgapariḷāhena = Balavapariḷāhena (Sī, Syā)	130
Rājagataṁ = Rājānaṁ taṁ (Syā)	319
Ruccīti = Ruccatīti (Ka)	291
Rujjhanti = Rundhanti (Sī), Rumhanti (Syā)	313
Rosakoti ghaṭṭako = Rosetīti ghaṭṭeti (Sī, Syā)	150
[La]	
Lakuṇḍako = Lakuṇṭako (Sī)	149
...lañjanujjalagattā = ...añjanujjalagattā (Ṭīkā)	223
Laddhāsā = Laddhassādā (Sī)	19
Lāletvā = Palāpetvā (Syā), Cāletvā (Ka)	167
Lūkhapāvuraṇoti = Lūkhapāpuraṇoti (Sī, Syā)	238
Lomacalanamattakampi = Lomahaṁsanamattakampi (Syā)	159
Lohaḍḍhamāsako = Lohamāsako (Sī, Syā)	138
Vacanaṁ = Piyavacanaṁ (Syā)	297

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ယ]	
ယဒါ = သစေ (သီ၊ က)	၃၁၁
ယဿ = ပဿ (သီ၊ သျာ)	၂၃၅
ယုဇ္ဈသောဏ္ဍာ = ယုဒ္ဓသောဏ္ဍာ (သီ)	၃၁၀
ယုဇ္ဈိတဗ္ဗယုဒ္ဓါနိ = ယုဇ္ဈိတဗ္ဗယုတ္တာနိ (သျာ၊ က)	၁၅၄
ယောဇနမတ္တေ = ယောဇနမဂ္ဂေ (သျာ)၊ ယောဇနမတ္တကေ (က)	၁၃၀
[ရ]	
ရဇဓဇံ = ရဇံ ဝါ ဓဇံ ဝါ (သီ)၊ ရဇံ ဝါ (သျာ)	၃၁၂
ရတ္တဗန္ဓိကာယော = ရတ္တဗဒ္ဓကာယော (သျာ)	၂၂၃
ရတိကရန္တိ = ရတိကတန္တိ (သီ)	၈၇
ရတ္တိဒိဝေသု ဝါ ခီယတိ = ရတ္တီဟိ ဒိဝေဟိ စ ခိယတိ (သျာ)	၈၈
ရတ္တိန္ဒိဝါ = ရတ္တိ ဝါ ဒိဝါ ဝါ (က)	၁၆၂
ရထရေဏုမတ္တမ္ပိ = ရဇရေဏုမတ္တမ္ပိ (သျာ)	၁၇၀
ရာဂပရိဠာဟေန = ဗလဝပရိဠာဟေန (သီ၊ သျာ)	၁၃၀
ရာဇဂတံ = ရာဇာနံ တံ (သျာ)	၃၁၉
ရုစ္စီတိ = ရုစ္စတီတိ (က)	၂၉၁
ရုဇ္ဈန္တိ = ရုန္ဓန္တိ (သီ)၊ ရုမှန္တိ (သျာ)	၃၁၃
ရောသကောတိ ဃဋ္ဋကော = ရောသေတီတိ ဃဋ္ဋေတိ (သီ၊ သျာ)	၁၅၀
[လ]	
လကုဏ္ဍကော = လကုဏ္ဋကော (သီ)	၁၄၉
....လဉ္ဇနုဇ္ဇလဂတ္တာ = ...အဉ္ဇနုဇ္ဇလဂတ္တာ (ဋီကာ)	၂၂၃
လဒ္ဓါသာ = လဒ္ဓဿာဒါ (သီ)	၁၉
လာလေတွာ = ပလာပေတွာ (သျာ)၊ စာလေတွာ (က)	၁၆၇
လူခပါဝုရဏောတိ = လူခပါပုရဏောတိ (သီ၊ သျာ)	၂၃၈
လောမစလနမတ္တကမ္ပိ = လောမဟံသနမတ္တကမ္ပိ (သျာ)	၁၅၉
လောဟဍ္ဎမာသကော = လောဟမာသကော (သီ၊ သျာ)	၁၃၈
ဝစနံ = ပိယဝစနံ (သျာ)	၂၉၇

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Va]	
Vaccho = Maccho (Syā, Ka)	99
Vaṭṭati = Vattuṁ vaṭṭati (Syā, Ka)	20
Vaḍḍhetvā = Vaṭṭhapetvā (Sī, Syā)	68
Vaṇṇagandhatthāya = Vaṇṇagahaṇatthāya (Sī)	137
Vaṇṇanibhā = Vaṇṇā ca vaṇṇanibhā (Syā)	115
Vatakoṭṭhāsāni = Vattapadānīti vattakoṭṭhāsāni (Syā)	317
Vatapadāni = Vattapadāni (Syā, Ka)	309
Vatte = Katavatte (Syā)	129
Vattena = Vatena (Ṭīkā)	97
Vataṁ = Vattaṁ (Syā)	269
Vanasmiṁ = Vanasi (Syā)	270
Vapitvā = Ṭhapetvā (Syā)	232
Vayhamāno = Vuyhamāno (Sī, Syā)	217
Valāhakamiva panthagūti = Valāhakamivaddhagūti (Sī)	289
Vavassaggatthe = Vacasāyatthe (Ka)	146
Vasanaṭṭhānehi = Divāṭṭhānavasanaṭṭhānehi (Syā)	283
Vasisatehi = Vasīsatehi (Syā)	1
Vācākammantājīvā = Vācākammantājīvāti (Syā)	218
Vātaṁ = Tālaṁ (Syā)	252
Vāritavataṁ = Vāritvā vataṁ (Syā), Vāretvā adhigataṁ (?)	76
Vikīrayiṁsu = Nipatiṁsu (Ka)	295
Vicarantā = Viravantā (Sī)	219
Viṭaṭūbho = Vijaṭa bho (Sī), Viḍūḍabho (Syā)	128
...vidhaṁmanavasena = ...viddhaṁsanavasena (Sī)	144
Vidhamitā = Vidhaṁsitā (Syā), Viddhaṁsitā (Ka)	50
Vidhamentā = Bhamantā (Syā), Dhamentā (Ka)	295
Vinodenti = Vinodenti nīharanti (Syā)	279
Vippalapantiyā = Vilapantiyā (Sī)	291
Vipphanditānīti = Vipphanditāni kānici kānicīti (Sī, Ka)	171

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဝ]	
ဝစ္ဆော = မစ္ဆော (သျာ၊ က)	၉၉
ဝဋ္ဋတိ = ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ (သျာ၊ က)	၂၀
ဝဍ္ဎေတွာ = ပဋ္ဌပေတွာ (သီ၊ သျာ)	၆၈
ဝဏ္ဏဂန္ဓတ္ထာယ = ဝဏ္ဏဂဟဏတ္ထာယ (သီ)	၁၃၇
ဝဏ္ဏနိဘာ = ဝဏ္ဏာ စ ဝဏ္ဏနိဘာ (သျာ)	၁၁၅
ဝတကောဋ္ဌာသာနိ = ဝတ္တပဒါနီတိ ဝတ္တကောဋ္ဌာသာနိ (သျာ)	၃၁၇
ဝတပဒါနိ = ဝတ္တပဒါနိ (သျာ၊ က)	၃၀၉
ဝတ္တေ = ကတဝတ္တေ (သျာ)	၁၂၉
ဝတ္တေန = ဝတေန (ဋီကာ)	၉၇
ဝတံ = ဝတ္တံ (သျာ)	၂၆၉
ဝနသ္မိံ = ဝနသိ (သျာ)	၂၇၀
ဝပိတွာ = ဌပေတွာ (သျာ)	၂၃၂
ဝယှမာနော = ဝုယှမာနော (သီ၊ သျာ)	၂၁၇
ဝလာဟကမိဝ ပန္ထဂူတိ = ဝလာဟကမိဝဒ္ဓဂူတိ (သီ)	၂၈၉
ဝဝဿဂ္ဂတ္ထေ = ဝစသာယတ္ထေ (က)	၁၄၆
ဝသနဋ္ဌာနေဟိ = ဒိဝါဋ္ဌာနဝသနဋ္ဌာနေဟိ (သျာ)	၂၈၃
ဝသိသတေဟိ = ဝသီသတေဟိ (သျာ)	၁
ဝါစာကမ္မန္တာဇီဝါ = ဝါစာကမ္မန္တာဇီဝါတိ (သျာ)	၂၁၈
ဝါတံ = တာလံ (သျာ)	၂၅၂
ဝါရိတဝတံ = ဝါရိတွာ ဝတံ (သျာ)၊ ဝါရေတွာ အဓိဂတံ (?)	၇၆
ဝိကီရယိံသု = နိပတိံသု (က)	၂၉၅
ဝိစရန္တာ = ဝိရဝန္တာ (သီ)	၂၁၉
ဝိဋဋူဘော = ဝိဇဋ ဘော (သီ)၊ ဝိဍူဍဘော (သျာ)	၁၂၈
....ဝိဓံမနဝသေန = ...ဝိဒ္ဓံသနဝသေန (သီ)	၁၄၄
ဝိဓမိတာ = ဝိဓံသိတာ (သျာ)၊ ဝိဒ္ဓံသိတာ (က)	၅၀
ဝိဓမေန္တာ = ဘမန္တာ (သျာ)၊ ဓမေန္တာ (က)	၂၉၅
ဝိနောဒေန္တိ = ဝိနောဒေန္တိ နီဟရန္တိ (သျာ)	၂၇၉
ဝိပ္ပလပန္တိယာ = ဝိလပန္တိယာ (သီ)	၂၉၁
ဝိပ္ဖန္ဒိတာနီတိ = ဝိပ္ဖန္ဒိတာနိ ကာနိစိ ကာနိစီတိ (သီ၊ က)	၁၇၁

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Va]	
Vibhavamattā = Vibhavappattā (Ka)	220
Vimatiṁ pakkhantā = Vimatipakkhandā (Ka)	17
Vimucchitoti = Dhimucchitoti (Sī)	164
Visattāti laggā = Sattā laggā (Syā)	278
Visattatāya = Vissajjatāya (Syā)	160
Vissaramakāsi = Vivaramakāsi (Sī)	193
Veṇḍūti = Veṇḍoti (Syā)	102
Vetaraṇinti = Vettaraṇīti (Ka)	59
[Sa]	
Sakalikā = Sakkhalikā (Ka)	74
Saṅkhapalitakuṭṭhī = Saṅkhasadisakuṭṭhī (Syā)	319
Saṅkharīti = Saṅgharīti (Syā)	211
Saccena vācenudakamhi = Saccavādena udakaṁ (Syā), Saccena vādenudakampi (Ka)	301
Sañchādiyamānā dhūmakaṭacchu = Sañchādiyamānadhūmakaṭacchu (Sī) Sandhāriyamānā dhūmakapacchi (Syā)	188
Sattakūṭāgārasamo = Pabbatakūṭāgārasamo (Syā), Sattamakūṭāgārasamo (Sī, Ka)	70
Santāsanamattameva = Santāpanamattameva (Syā)	311
Santhambhituṁ = Saṅkhambhituṁ (Syā), Saṇṭhambhituṁ (Ka)	153
Sabbapañcasataṁ = Sabbapañcapañcasataṁ (Syā)	131
Sabbaṁ setakaṇḍukacchu-ādibhāvaṁ = Sabbapetakaṇḍukacchu-ādibhāvaṁ (Syā)	285
Samalaṅkaritvā = Alaṁkaritvā (Sī, Syā)	147
Samphalanti = Vaṁsaphalanti (Syā)	126
Sammuṭṭhaṁ = Pammuṭṭhaṁ (Sī), Pamuṭṭhaṁ (Syā, Ka)	6
Sayaṁcaraṇadivase = Sayaṁ jānitvā chaṇadivaso kireso (Sī), Sayaṁ caraṇadivaso kira so (Syā)	164
Sarabhāṇaṁ = Padabhāṇaṁ (Syā)	280

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဝ]	
ဝိဘဝမတ္တာ = ဝိဘဝပ္ပတ္တာ (က)	၂၂၀
ဝိမတိံ ပက္ခန္တာ = ဝိမတိပက္ခန္ဒာ (က)	၁၇
ဝိမုစ္ဆိတောတိ = ဓိမုစ္ဆိတောတိ (သီ)	၁၆၄
ဝိသတ္တာတိ လဂ္ဂါ = သတ္တာ လဂ္ဂါ (သျာ)	၂၇၈
ဝိသတ္တတာယ = ဝိဿဇ္ဇတာယ (သျာ)	၁၆၀
ဝိဿရမကာသိ = ဝိဝရမကာသိ (သီ)	၁၉၃
ဝေဏ္ဍူတိ = ဝေဏ္ဍောတိ (သျာ)	၁၀၂
ဝေတရဏိန္တိ = ဝေတ္တရဏီတိ (က)	၅၉
[သ]	
သကလိကာ = သက္ခလိကာ (က)	၇၄
သင်္ခပလိတကုဋ္ဌီ = သင်္ခသဒိသကုဋ္ဌီ (သျာ)	၃၁၉
သင်္ခရီတိ = သင်္ဃရီတိ (သျာ)	၂၁၁
သစ္စေန ဝါစေနုဒကမှိ = သစ္စဝါဒေန ဥဒကံ (သျာ)၊ သစ္စေန ဝါဒေနုဒကမ္ပိ (က)	၃၀၁
သဉ္ဆာဒိယမာနာ ဓူမကဋစ္ဆု = သဉ္ဆာဒိယမာနဓူမကဋစ္ဆု (သီ)၊ သန္ဓာရိယမာနာ ဓူမကပစ္ဆိ (သျာ)	၁၈၈
သတ္တကူဋာဂါရသမော = ပဗ္ဗတကူဋာဂါရသမော (သျာ)၊ သတ္တမကူဋာဂါရသမော (သီ၊ က)	၇၀
သန္တာသနမတ္တမေဝ = သန္တာပနမတ္တမေဝ (သျာ)	၃၁၁
သန္ထမ္ဘိတုံ = သင်္ခမ္ဘိတုံ (သျာ)၊ သဏ္ဌမ္ဘိတုံ (က)	၁၅၃
သဗ္ဗပဉ္စသတံ = သဗ္ဗပဉ္စပဉ္စသတံ (သျာ)	၁၃၁
သဗ္ဗံ သေတကဏ္ဍုကစ္ဆုအာဒိဘာဝံ = သဗ္ဗပေတကဏ္ဍုကစ္ဆု-အာဒိဘာဝံ (သျာ)	၂၈၅
သမလင်္ကရိတွာ = အလံကရိတွာ (သီ၊ သျာ)	၁၄၇
သမ္ဖလန္တိ = ဝံသဖလန္တိ (သျာ)	၁၂၆
သမ္မုဋ္ဌံ = ပမ္မုဋ္ဌံ (သီ)၊ ပမုဋ္ဌံ (သျာ၊ က)	၆
သယံစရဏဒိဝသေ = သယံ ဇာနိတွာ ဆဏဒိဝသော ကိရေသော (သီ)၊ သယံ စရဏဒိဝသော ကိရ သော (သျာ)	၁၆၄
သရဘာဏံ = ပဒဘာဏံ (သျာ)	၂၈၀

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Saroga-uppalādīni = Saroja-uppalādīni (Syā)	184
Sa ve = Sa ve pecca (Sī, Syā)	304
Sasakaṁ = Campakaṁ (Syā), Pampakaṁ (Ka)	54
Sahassa = Parosahassa (Syā)	120
Sātāgirahemavatā = Sātāgirihemavatā (Syā)	293
Sāmayikaṁ = Sāmāyikaṁ (Syā)	168
Sārayāma = Sādayāma (Sī)	263
Sāventi = Vādenti (Syā)	278
Siṅgālassa = Sigālassa (Sī, Syā)	35
Sīhaḷacetikāya = Sīhaḷapetikāya (Syā)	250
Sukatakāraṇaṁ = Sukāraṇaṁ (Sī)	134
Sukhaviparināmena = Sukhapariṇāme pana (Syā)	105
Sukhaṁ = Mukhaṁ (Syā)	298
Sunaṭṭhā = Sammuṭṭhā (Syā)	25
Subhagiyāti = Subhariyāti (Syā)	142
Suvaṇṇapaṭaṁ = Suvaṇṇapaṭṭaṁ (Ṭīkā)	81
Suvaṇṇagghanikaṁ = Suvaṇṇagghikaṁ (Sī), Suvaṇṇagghiyaṁ (Syā)	277
Suvaṇṇapātiyaṁ pāyāsaṁ = Suvaṇṇacāṭiṁ pāyāsassa (Syā)	189
Suvaṇṇarasasiñcanāni = Suvaṇṇarasapiñjarāni (Sī, Syā)	224
Susammaṭṭhakañcanaṁ = Susampahaṭṭhakañcanaṁ (Syā)	75
Susukāraṁ = Sūsūkāraṁ (Sī), Sussukāraṁ (Syā)	193
Susunāgabhāvasampattiṁ = Nāgabhāvasampattiṁ (Syā)	73
Sūtigharaṁ = Pasūtigharaṁ (Syā)	142
Sūyiṁsu = Phariṁsu (Ka)	294
Sokābhāvakāraṇaṁ = Sokābhāvakaraṁ (Sī, Syā)	305
Somānanti = Soppamānanti (Sī), Seyyamānanti (Syā)	169
Sodhivākaraṭṭhanti = Sovīrakaraṭṭhanti (Syā), Sodhikaraṭṭhanti (Ka)	105
Saṁkaḍḍheyyuṁ ceva uppīleyyuṁ ca = Ākaḍḍheyya ceva uppīḷeyya ca (Sī)	155
Saṁghasuppaṭipattiñca = Saṁghasuppaṭipannatañca (Sī)	306

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[သ]	
သရောဂဥပ္ပလာဒီနိ = သရောဇဥပ္ပလာဒီနိ (သျာ)	၁၈၄
သ ဝေ = သ ဝေ ပေစ္စ (သီ၊ သျာ)	၃၀၄
သသကံ = စမ္ပကံ (သျာ)၊ ပမ္ပကံ (က)	၅၄
သဟဿ = ပရောသဟဿ (သျာ)	၁၂၀
သာတာဂိရဟေမဝတာ = သာတာဂိရိဟေမဝတာ (သျာ)	၂၉၃
သာမယိကံ = သာမာယိကံ (သျာ)	၁၆၈
သာရယာမ = သာဒယာမ (သီ)	၂၆၃
သာဝေန္တိ = ဝါဒေန္တိ (သျာ)	၂၇၈
သိင်္ဂါလဿ = သိဂါလဿ (သီ၊ သျာ)	၃၅
သီဟဠစေတိကာယ = သီဟဠပေတိကာယ (သျာ)	၂၅၀
သုကတကာရဏံ = သုကာရဏံ (သီ)	၁၃၄
သုခဝိပရိနာမေန = သုခပရိဏာမေ ပန (သျာ)	၁၀၅
သုခံ = မုခံ (သျာ)	၂၉၈
သုနဋ္ဌာ = သမ္မုဋ္ဌာ (သျာ)	၂၅
သုဘဂိယာတိ = သုဘရိယာတိ (သျာ)	၁၄၂
သုဝဏ္ဏပဋံ = သုဝဏ္ဏပဋ္ဋံ (ဋီကာ)	၈၁
သုဝဏ္ဏဂ္ဃနိကံ = သုဝဏ္ဏဂ္ဃိကံ (သီ)၊ သုဝဏ္ဏဂ္ဃိယံ (သျာ)	၂၇၇
သုဝဏ္ဏပါတိယံ ပါယာသံ = သုဝဏ္ဏစာဋိံ ပါယာသဿ (သျာ)	၁၈၉
သုဝဏ္ဏရသသိဉ္စနာနိ = သုဝဏ္ဏရသပိဉ္ဇရာနိ (သီ၊ သျာ)	၂၂၄
သုသမ္မဋ္ဌကဉ္စနံ = သုသမ္ပဟဋ္ဌကဉ္စနံ (သျာ)	၇၅
သုသုကာရံ = သူသူကာရံ (သီ)၊ သုဿုကာရံ (သျာ)	၁၉၃
သုသုနာဂဘာဝသမ္ပတ္တိံ = နာဂဘာဝသမ္ပတ္တိံ (သျာ)	၇၃
သူတိဃရံ = ပသူတိဃရံ (သျာ)	၁၄၂
သူယိံသု = ဖရိံသု (က)	၂၉၄
သောကာဘာဝကာရဏံ = သောကာဘာဝကရံ (သီ၊ သျာ)	၃၀၅
သောမာနန္တိ = သောပ္ပမာနန္တိ (သီ)၊ သေယျမာနန္တိ (သျာ)	၁၆၉
သောဓိဝါကရဋ္ဌန္တိ = သောဝီရကရဋ္ဌန္တိ (သျာ)၊ သောဓိကရဋ္ဌန္တိ (က)	၁၀၅
သံကဍ္ဎေယျုံ စေဝ ဥပ္ပီလေယျုံ စ = အာကဍ္ဎေယျ စေဝ ဥပ္ပီဠေယျ စ (သီ)	၁၅၅
သံဃသုပ္ပဋိပတ္တိဉ္စ = သံဃသုပ္ပဋိပန္နတဉ္စ (သီ)	၃၀၆

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ha]	
Hatthakukkuccādīnaṁ = Akukkuccādīnaṁ (Sī)	213
Hatthighaṭā = Hatthighaṭo (Ka)	128
Hotu adiṭṭhapubbo vā = Hotu diṭṭhapubbo vā na vā (Syā)	19
Hohīti = Hothāti (Sī, Syā)	284

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဟ]	
ဟတ္ထကုက္ကုစ္စာဒီနံ = အကုက္ကုစ္စာဒီနံ (သီ)	၂၁၃
ဟတ္ထိဃဋာ = ဟတ္ထိဃဋော (က)	၁၂၈
ဟောတု အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော ဝါ = ဟောတု ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော ဝါ န ဝါ (သျာ)	၁၉
ဟောဟီတိ = ဟောထာတိ (သီ၊ သျာ)	၂၈၄

သံယုတ္တနိကာယဋ္ဌကထာယ ပဌမဂန္ထေ

သောဓနပတ္တံ

ပိဋ္ဌေ	ပန္တိယံ	အသုဒ္ဓပါဌော	သုဒ္ဓပါဌော
၁၄၅	၂၀	ယထာ ဟိ အယံ	တထာ ဟိ အယံ

နှ-ဗ-သ-စ—သံ-ဋ္ဌ-၁—၂၈-၁၁-၅၇—၃၀၀၀